Digitized by Google

2 2 26

21.24 B
XX[illegible]IA
MEND

R. P. ANDREÆ

MENDO

LVCRONENSIS E SOC. IESV
in Provincia Caſtellanâ,
REGII CONCIONATORIS, SVPREMI S. INQVISITIONIS
Senatus Cenſoris, & olim in Collegio Salmantino Theologiæ
Scholaſticæ Profeſſoris, ac Sacræ Scripturæ Interpretis,

DE IVRE ACADEMICO,

SELECTÆ QVÆSTIONES THEOLOGICÆ, MORALES, Iuridicæ, Hiſtoricæ, & Politicæ,
DE ACADEMIIS, MAGISTRATIBVS, COLLEGIIS,
Profeſſoribus, Candidatis, & Scholaſticis,

CVM APPENDICE DE ACADEMIARVM, AC STVDIOSORVM iuramento defendendi Immaculatam Conceptionem DEIPARÆ.

EDITIO SECVNDA, CVM TRIPLICI INDICE.

LVGDVNI,
Sumptibus HORATII BOISSAT, & GEORGII REMEVS.

M. DC. LXVIII.
Cum Approbatione, & Permiſſu Superiorum.

REVERENDISSIMO
AC ILLVSTRISSIMO DOMINO DOM.

IO. ERNESTO
EX COMITIBVS
DE THVN,

METROPOLITANÆ ECCLESIÆ SALISBVRGENSIS,
nec-non Paſſauienſis Canonico digniſſimo Patrono,
ac Mœcenati noſtro munificentiſſimo.

L*ITTERAS fouent qui digna Litteris gerunt* ILLVSTRISSIME DOMINE COMES: *Tuarum hîc Lugduni Galliarum commorantis omnigenarum virtutum ſplendore, maximè verò in exercitiis Academicis; Iuris inquam Ciuilis & Canonici prælectionum indefeſſa aſſiduitate, ac ſolertia irretiti; Opus hoc Academicum omni iure Tibi præ cæteris conſecrare debuimus: tum quia ingrati animi notam effugere non poteramus, ſi poſtquam* EMINENTISSIMO CARDINALI *fratri Tuo* GVIDOBALDO *Fermoſinum noſtrum; ac* CELSISSIMO PRINCIPI VVENCESLAO *itidem fratri Tuo ſacros*

cros Ordines humillimè dedicaſſemus, erga Te nullum deuotiſſimi animi noſtri extaret monumentum. Vt ergo vnum & tria ſint omnia, vtque Celſiſſimam Thuniadum Triadem nobis eò ſtrictiùs deuinciremus, tertiam hanc Tibi debitam dedicationem eò benignioribus oculis acceptabis, quò tua erga omnes infimos æque ac ſummos, maximè verò in nos tibi deuinctiſſimos perſpicua eſt humanitas; vtpote qui Bibliopolium noſtrum Lugdunenſe non tantùm humaniſſimâ tuâ præſentiâ multoties cohoneſtare, ſed etiam generoſiſſima tua munificentia & liberalitate tua Principe planè digna identidem locupletare dignatus fueris. Macte animo Illvstrissime Domine Comes; *ſi quo, prout euidenter auguramur, vt cepiſti feliciſſimo pede pergas, nomen tuum iam ante Illuſtriſſimum non tantùm typi noſtri tibi conſecrati, ſed & ampliſſimarum dignitatum honores, qui te iamdudum Romæ poſt exhauſtos in Hiſpania pulueres & labores Olympicos, memoriæ nunquam interituræ conſecrabunt, id quod vnicè vouent*

ILLVSTRISSIME DOMINE COMES

Tibi omnibus typis NOSTRI, deuoti ſerui
Hor. Boissat, & Georg. Remevs.

LECTORI

LECTORI.

Operis ratio, & Methodus.

PER plures verſatus annos in Academiis, præcipuè in Salmanticenſi, cæterarum Principe, & toto terrarum Orbe celeberrima, varia, ac frequentia dubia occurrere notaui, tum circa Academias, & earum Senatum, Magiſtratuumque iuriſdictionem, ac eius vſum, tum circa Profeſſores, Candidatos, & Studioſos litterarum, quorum plura, etſi diſperſa apud Authores reperiantur, tamen nec in vnum collecta, nec pro dignitate diſcuſſa, nec ea omnia, adhuc diuiſim agitata, inueniuntur. Decreui ergo hunc elucubrare Tractatum, in quo Hiſtoricè, Politicè, Moraliter, & Iuridicè, cuncta complector; Rem, credo, totam exhauſi, quin aliquid non libatum omittam. Etenim quæſtiones omnes, de quibus eſſe ſolet controuerſia, & cæteras alias, quæ incidere poſſunt, pluresque à me excogitas, congeſſi, vt facilè deinceps præ manibus habeatur, quidquid & pro conſcientiarum exoneratione, ac medela, & pro foro externo deſideretur. Opus, quà potui, claritate, ac breuitate confeci, vt nec volumine moleſtum, nec obſcuritate euaderet iniucundum. In tres libros diuiſi materiem; In primo ea dirimuntur, quæ ad ipſas Academiarum Communitates, ſeu Senatus, eorumque Superiores, ac Iudices, & Collegia attinent; In ſecundo, quæ ad Magiſtros, Doctores, Togatos, Profeſſores, ac Candidatos; In tertio, quæ ad Scholaſticos, litterarum Studioſos, ſpectant. Labor quidem Confeſſariis, Theologis, ac Iuriſprudentibus valdè vtilis; nec dumtaxàt his, qui in Academiis verſantur, ſed & quibuſuis aliis, qui litteras docent, vel ediſcunt Improba ſolertia, accurata meditatione, ac Authorum lectione quæſtionibus ſatisfacere curaui; Viroſque Sapientiſſimos in vtraque litteratura frequenter conſului. Optarem, vt ea benignitate, qua meus ſuper Bullam Cruciatæ tomus ab omnibus fuit exceptus, & hoc etiam exciperetur opus; in quo mei iudicij minimè tenax à quoque doctiori gaudebo emendari. Id pro indice rerum aduertas, vt faciliùs euoluatur tractatus, ſolùm apponi librum, & numerum; nam ſub vnoquoque libro omnes quæſtiones vno numerorum continuo filó texuntur. Duplicem præfigo Indicem: alium Quæſtionum, alium Rerum; hic ad Operis finem, ille ſtatim nunc in exordio reperietur; vt quiſquis eum prælegat, vno quaſi ictu totam huius Tractationis materiem per compendium calleat. Deinde quia ab Academiis Hiſpanis, & à plùribus etiam externis, emiſſum fuit iuramentum defendendi piam opinionem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, idemque emittitur ab Studioſis Gradus litterarios accipientibus, id iuramentum in Appendice poſt tres libros relatos appoſito, explano, & opportunè pro re nata Epilogum fundamentorum, quæ pium adeò Myſterium

manifeſtè

manifeſtè conuincunt, eiuſque proximam ſuadent definibilitatem, annecto, quod nulli, ſpero, fore videndum ingratum, quin potiùs & pro ſeipſa, & pro dilucida amœnitate gratiſſimum. Deinde, dum quæſtionem elaborarem de Collegiis Maioribus Salmantinis, vtrùm Eccleſiaſtica, an ſæcularia eſſent, de eaque Viros doctiſſimos conſulerem, ex eis vnus clariſſimus D. Alfonſus Vazquez de Prada, tunc Maioris Collegij Sancti Saluatoris Ouetenſis Rector, viuidè, acriter, & eruditè contendens, ſuum prædictum Collegium eſſe Eccleſiaſticum, eſto cætera non eſſent, epiſtolarem Anærefim iuridicam mihi conſcripſit, quam poſt eiuſmodi Appendicem præfixi, tum quia, dum eam quæſtionem *in libro primo* exagito, à deciſione illius circa Collegium Maius Ouetenſe abſtineo, rem totam ad Doctiſſimum Virum deferens, tum quia eius Nomine, & Diſſertatione Tomus hic redderetur illuſtrior. Demùm id animaduerſum exopto, me fuſiùs de Academia Salmanticenſi, & de ipſius quatuor Collegiis Maioribus, quàm de cæteris, agere (quod mei muneris, & officij fuiſſe, ſuis locis oſtendam) ſed nihil ferè, dum hiſtorica demas, de eis diſcutitur, quod aliis non poſſit aptari, ſi quæſtionum deciſionem dumtaxàt attendas. Attamen præter ea, quæ ad Salmantinos ſpeciatim ſpectant, cætera cunctis Academiis, & Studioſis omnino congruunt. Si verò quidquam hiſtoricum de externis Vniuerſitatibus à vero diſcrepet, id non mihi imputandum fuerit, cum Authorum melioris notæ de ipſis differentium veſtigiis inhæſerim, nec vlla alia inueſtigatione Academiarum in tota Europa vigentium extructio, & claritudo valuerit explorari.

In hac autem ſecunda huius Tomi Editione plurima addidi, valdè ad Inſtitutum opportuna.

CENSVRA D. DON PETRI DE VELASCO, Protonotarij Apoſtolici, à Sacris priuatis Potentiſſimi Regis noſtri Catholici, & Regiæ Capellæ Iudicis Ordinarij, nunc Iudicis Monarchiæ Siculæ. Ex commiſſione Supremi Caſtellæ Senatus.

IVssv Supremi Senatus Librum, cui R. admodùm P. Andreas Mendo è Societate Iesv titulum fecit *De Iure Academico*, qua potui diligentia, perlegi. Neque in eo quidquam vel bonis moribus aduerſum, vel à rectæ Fidei tramite deuium, offendi; quinimò omnia adeò pietati, & veræ, ſolidæque doctrinæ reſpondent, vt nefas fuerit, hoc in dubium quoquo modo reuocare, ſatiſque celebris Scriptor, editis nunquam intermorituris in Bullam Cruciatæ Commentariis, doctis pariter, & laborioſis, illuſtrior magis, magiſque fiat hoc viuidæ mentis fœtu; quo ſparſa longè, latéque ſui nominis gloria Litteratorũ omnium nouum plauſum in dies adipiſcatur. Quotuſquiſque enim ex illis, queis meliore luto finxit præcordia Titan, ſtatim ac veſtibulum Operis conſpexerit, auidè non arripiet tanti Doctoris nouas, & ſecundas curas, certus, nihil ab eo elucubratum iri, quod ſummo ſtudio, & doctrina expolitum non ſit? Eriguntur animi, quibus lux aliqua litterarum affulſit, quoties vno in Volumine, nec mole graui, etſi rerum vbertate, & copia pleniſſimo, totius Scholaſticæ doctrinæ penus promitur, & Academiarum Politica, Iuridica, Theologica, & abſoluta diſquiſitio exhibetur. Opus votis omnium concupitum, & à nemine tentatum; tantum abeſt, vt à quoquam fœliciter perfectum fuerit; Nam ex oraculo Plinij, quidquid non eſt peractum, pro non inchoato habetur. Et nec ſpe, aut expectatione ſua excidet, quiſquis Scriptoris, & Operis amplitudine excitatus penitùs hunc eloquentiæ, & doctrinæ theſaurum introſpexerit. Non enim ſolùm Salmanticenſem publicam Scholam, toto Orbe decantatam, omnium Artium, & Scientiarum diuitiis exornat floriferis, vt apes in ſaltibus omnia libant, verùm & curſim hiſtoricam facem prælucet illuſtrandis cæteris per Europam celebrariſſimis Academiis, quarum originem, progreſſum, & ſtatum breuioribus lineis depingit, vt hac veluti libatione deindè nobiliſſimo huic noſtro Scientiarum Theatro totus inſiſtat, quod iure vocare poſſit Athenas Hiſpanas; nam quod de Græcia Athenæ, rectiùs de Academia Salmantina vſurpes, quam maiorum gentium Politici agnoſcunt Hiſpaniæ noſtræ præſidium; decus Muſarum: Minueruæ ſedem: Eccleſiæ ſeminarium: ſtatus publici columen: & demùm omnigenæ ſapientiæ, & pietatis Officinam; ex qua tanquam ex ſonte, publica, & priuata fœlicitas, non ſecùs ac ab Apollinis capillis, diſtillat, ſaporque virtutis in omnes Reipublicæ partes diffunditur. Habent igitur iam omnium Artium Profeſſores, & Magiſtri, quod tot retrò ſæculis expetiuerunt, nec vnquam omnino ex parte illis frui datum eſt, Iuris Academici omnimodam ſuppellectilem, quam hoc Libro in publicum commodum emittit Theologus, Iuris peritiſſimus, inter Azorios, Sanchezios, Molinas, & alia magna Societatis Iesv Nomina cenſendus; pari enim cum illis dexteritate reſerat, & quæ ad efformandos mores, ac ſacratioris Theologiæ arcana educenda conferunt, & myſteria, quæ in penetralibus Iuris publici, & priuati, tàm ſacri, quàm profani abdita iacent, ſolúmque Iuriſprudentiæ Myſtis patent; vt in poſterum & qui in Fori ſtrepitu verſantur, & qui in puluere Scholaſtico decurrunt, diſecandis huiuſmodi nodis non alio gladio opus habeant; cum hic non tam Liber, quàm Bibliotheca, omnia cumulatiſſimè ſuggerat, quæ implicatiſſimis in re Scholaſtica ſoluendis quæſtionibus, & quæ hucuſque doctiſſimorum ingenia exacuerunt, abundè ſufficiant. Sic cenſeo. Madriti, die 20. Septembris, anno 1654.

Licentiatus Don Petrus à Velaſco.

DOMINI DON CAROLI REMIREZ DE ARELLANO Tellez Giron, Equitis Iacobæi, in Maiori Ouetenſi Collegio Togati; Iuris Pontificij Veſpertinæ & Decretorum Cathedræ in Academia Salmanticenſi Anteceſſoris, nunc in Regio Granatenſi Tribunali Senatoris Cenſura, & iudicium huius Operis, ex Decreto Ord.narij Salmantini.

DElegatione D. D. Ioſephi de la Serna, Maioris Archiepiſcopi, Toletani Collegij Rectoris, Salmanticensiſque Diœcesis Vicarij Generalis, libenti, auidóque animo perluſtraui Librum *de Iure Academico*, dextro rei litterario auſpicio productum à R.P.M. Andrea Mendo, è Societate IESV, Supremi Sanctæ Inquiſitionis Senatus Cenſore, & iam olim in Collegio Salmanticenſi Cathedrarum Theologiæ Scholaſticæ, & Scripturæ ſacræ digniſſimo Anteceſſore. Opus ſanè omnigena doctrinarum maturitate probatum, & vel ab Authoris nomine probatiſſimum; cuique parta per Libros magno gloriæ cenſu nuper editos, fama, celebritatem, & plauſustum huius inclytæ Academiæ, tum Orbis propemodùm vniuerſi deſpondent. Quin & principem ſibi laudem, ac publicas Hiſpaniæ grates ab vniuerſitate Tractationis inter tot Academici Iuris Scriptores ideò promeretur, quòd nullus ex veteris, aut nouioris ſapientiæ penu eam hactenùs abſoluerit pro dignitate, vel perduxerit ad phaſim. Vni, aut alteri illuſtrando membro ſinguli impenduntur; integrum verò corpus nullibi iuſto circulo cõplexum, niſi in huius Libri lacertis animaduertitur. In Libros, & Quæſtiones dimembratum ita ſapienter, & venuſtè reducitur ad congeriem, vt ex ordine per Authoris dexteritatem idem, quod in aliis libris ex improbo labore conſequaris. Scita, & vulgata, provt res poſtulat, ex præcipuis Doctorum, Iuriumve fontibus facilè deriuat, & expedit faciliùs. Dubia verò altiorem indaginem emerita, ſolerti primùm, & ſedula diſputationis lance perpendit: deindè matura iudicij deliberatione doctè reſoluit. Inuium, & inacceſſum Interpretibus plurimarum diſceptationum iter ſæpè fœliciter ingreſſus, inoffenſo pede progreditur: & nondum hucuſque exagitata, fortè nec excogitata, viuida, & vegeta mentis acie circumſpicit, acrimonia ingenij ſagaciter perſequitur, &, qua pollet, vberi doctrinæ facundia redigit in quadrum. Denique Opus publica luce digniſſimum, & Academicæ expectationi debitum iudico, cum nihil in eo bonis moribus, Orthodoxæque Fidei non ex aſſe congruum, pluraque ſub vmbra hactenùs delitentia nouis ſplendoribus ad Forum, & Polum (ita ſpero) profuturis illuſtrata, & omnia tam Eccleſiæ, quàm Reipublicæ vtilia liceat reporire. Sic ex animi ſententia cenſeo. Salmanticæ. In noſtro Maiori Sancti Saluatoris Ouetenſi Collegio; die 13. Iulij; Anno Chriſtianæ ſalutis 1654.

Don Carolus Remirez de Arellano.
Tellez Giron.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOs el Licenciado Don Ioſeph Antonio de la Serna Rector del Colegio Mayor del Arçobiſpo de Toledo, de la Vniuerſidad de eſta Ciudad de Salamanca, Prouiſor, y Vicario General en ella, y ſu Obiſpado por ſu Señora el Señor Don Pedro Carrillo de Acuña por la gracia de Dios, y de la ſanta Sede Apoſtolica Obiſpo de eſta dicha Ciudad, y Obiſpado, del Conſejo de ſu Mageſtad, &c. Por el tenor de la preſente, por lo que à Nos toca, damos licencia, para que ſe pueda imprimir el Libro intitulado de Iure Academico, *compueſto por el Padre Andres Mendo de la Compañia de IESVS Rector del Colegio Irlandes de eſta dicha Ciudad; atento, que de la cenſura des Licenciado Don Carlos Remirez de Arellano Cauallero del Orden de Santiago, Celegial Hueſped del Colegio Mayor de Ouiedo de eſta Vniuerſidad, y Cathedratico de Viſperas de Canones della, Nos conſta, no tiene coſa contra nueſtra Santa Fe Catholica, y buenas coſtumbres, antes ſerà de mucha vtilidad, y prouecho, que ſe imprima. Dada en Salamanca à treze dias del mes de Iulio de mil y ſeiſcientos y cinquenta y quatro años.*

Licenciado D. Ioſeph Antonio de la Serna.

Por mandado del Señor Prouiſor de Salamanca.
Bartholome Fernandez Montojo.

FACVLTAS

FACVLTAS R. PATRIS MICHAELIS DE ARBIZV Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Caſtellana.

EGo Michaël de Arbizu Prouincialis Societatis IESV in Caſtellana Prouincia, poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodùm Patre noſtro Goſuvino Nikel Præpoſito Generali, facultatem facio, vt Tomus, qui inſcribitur *De Iure Academico* à Patre Andrea Mendo noſtræ Societatis Theologiæ Profeſſore compoſitus, & eiuſdem Societatis gravium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. In Collegio noſtræ Societatis Pontebedrenſi die 23. Octobris; Anno 1654.

Locus ſigilli. *Michaël de Arbizu.*

DOCTORIS DON ANTONII GRANA, ET NIETO IN Salmanticenſi Academia Primariæ Iuris Pontificij Cathedræ Moderatoris, ac in Collegio Doctorum Sacrorum Canonum Decani, Regiis à Conſiliis in Gallaciæ Senatu. Spontaneum de hoc opere iudicium.

NObiliſſimam Operis de Iure Academico Tractationem vidi, ſuſcepi, non inuitus toto mentis conatu perluſtraui, ſed ſuauiſſima quæſtionum aura allatus, velut totam Arabiam ſpirantem, ſum odoratus. Hunc ſanè omnigenæ eruditionis faſciculum emunctæ naris Proceres odorentur, cernant, euoluant; eóque gratiùs, quò eis Authorem lubet proferre R. Patrem Andream Mendo è Societate IESV, Theologiæ, & ſacræ Paginæ per plures annos Profeſſorem, & pro Supremo Sanctæ Fidei Tribunali Cenſorem; Virum optimum, ſapientia nitidum, cultu inſignem, in noſtra Academia procreatum, quem noſter animus indicat, & viuidiùs hoc Opus magnum, & rarum demonſtrat. In opere, & Authore vidiſſe dicam totam Academiam. Veriùs, & vberius teſtimonium hoc eſt, quàm illius Antiphanis, qui Philoſophum illuſtrem plurimo verborum ornatu commendans, addidit; *Sed quid neceſſe eſt plura dicere? Ipſam video Academiam.* Gratulationis Officium omnes Academici tanti Operis Scriptori tenemur perſoluere pro eximio in publicam rem collato beneficio. Nec ſolùm ei è Muſarum penetralibus, ex ſede Mineruæ laurus deducta adaptatur, ſed pro hoc & aliis eximiis laboribus, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrenuis, celſioris loci præmium debetur. Triumphalia ſerta quis negauerit? Nullus. Nec Cæſares, nec Pontifices: quorum reſcripta, & decreta miro ordine theſaurizat, exponit, & componit. Nec Academiarum Theatra: quarum mores, & honores, vt æternùm glorientur, recti cuſtos, imitator honeſti, ad vivum obſeruat. Princeps ergo in orbe, Salmantina noſtra, ſtrenuiſſimo Oratore, ac Scriptore, vtpotè dilectiſſimo alumno congaudeat, Diis, hominibuſque plaudentibus, id eſt, Magiſtris in ſacra Sophia, & in vtroque Iure Doctoribus. Vos ſcientiæ Principes, & altores ſapientiæ *Laudabile Heraclyti dictum monet; Introite, nam & hic Dij ſunt, id eſt, quæſtiones, ex quibus omnia arcana myſteria Vniuerſitatum licebit haurire.* Tu carpe lauream, & ad Hiſpaniæ decus, ſuſceptum perfice munus; Tecum Martialis alloquitur, *lib.1. Epigram.70.*

Ede tuos tandem populo, fauſtoſque libellos,
Et cultum docto pectore profer opus.
Quod nec Cecropiæ damnent Pandionis arces,
Nec ſileant noſtri, prætereantque ſenes.
Ante fores ſtantem dubitas admittere famam,
Teque piget curæ præmia ferre tuæ?
Poſt te victura, per te quoque vivere chartæ
Incipiant.

Salmaticæ, in Muſæo noſtro, firma manu hæc fœdera ſaxo. Die 20. Iulij, anno ſalutis 1654.

Doctor D. Antonius Graña & Nieto.

DOCTORIS DON PETRI VIRTO DE LEZAMA, PRIMARIÆ Cathedræ Iuris Cæſarei in Salmantina Academia Anteceſſoris, de hoc Opere familiaris, ac vltroneæ epiſtolaris cenſura.

PErlegi lubens Tractationis huius non ſumma dumtaxat Capitum faſtigia : (vt eſt Cenſoribus familiare, qui ſine delectu cenſent ;) minutiora perlegi, ſi quæ grandia non ſunt in hac ſparta litteraria, pellectus rei ſeria, & venuſta varietate, quæ nuncupari meritò debet illicium oculi, delicium ingenij. Ius Academicum ſolerti, & erudita ſpeculatione luſtratur, imò perlucido illuſtratur hocce Commentario. Opus ſanè à nullo antè pro dignitate diſcuſſum, & ſi ab aliquo, perfunctoriè ; vnde iam obſcuris præfulget lux ab vnico Sole. Miratus ſum, fateor, doctrinam tuam, proprio ſemper amne perfuſam, neque alio genere aquarum ſolitam clareſcere, quàm quas ipſe proprius, & domeſticus adduxit labor, ſecurus Poli, nec indigus venti, externæve mercis, aut Iouis, vt de Nilo ſentiunt Plinius *in Panegyric. ad Traianum*, & Claudianus *in Epigrammat.* Stillarunt interdum in caſum, roris inſtar, Interpretes Academiarum Iura, ſed tam leuiter, vt vix ad fructum ſufficeret; omnia tamen irriganti orationis tuæ debentur fluuio. Deſiderabat Academia noſtra, aliarum omnium conſenſu Princeps, de Iure ſuo Diſſertatorem, & iure optimo deſiderabat ; verecundum enim erat, à nullo ei ſuum rependi ius, quæ omnibus Iura dat, & Leges; alto fuerat inuoluta ſilentio debita Salmantinis Profeſſoribus gratitudo; quovſque fati beneuolentia ex aſſe debitum eleganti Muſarum fœnore perſoluit. Lector, quiſquis es, nihil Author reliquit intactum, quod quodantenus valeat Academiam, & eius Scholares concernere, ſiuè ad Forum, ſiuè ad Polum. Omnia indicij pondere librat : emunctè examinat : dextrè, & doctè reſoluit. Scholarem depingit perfectum, ſcholaſticæ diſputationis ideam ad virtutis reuocans praxim. Nec calamus Religioſi Viri, effrænandis prauis iuuentutis moribus dediti, inter acriora ingenij certamina deſtitit ab inſtituto. Magnus es vir. *Sed vnde ſcio* (dicebat Seneca *de Prouidentia*) *ſi tibi fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis.* Ad exhibendum ſi tecum agamus, excipies de recondita Theologiæ Scholaſticæ, & Moralis ſcrutatione, de ſacræ Paginæ notitia, de exquiſita Patrum lectione, de Iuris elimara ſcientia; nec exceptio vlla replicatione elidetur. Vir tandem ad omnia, raro ſyderum influxu, natus ; quem effigiauit Claudianus *in Conſulatu Manly Theodori* ;

Et vitæ pars nulla perit ; quodcumque recedit
Officio, incumbit ſtudys, animuſque viciſſim,
Aut curam imponit populis, aut otia Muſis.

Vale. Salmanticæ, die 18. Octobris, anno ſalutis 1654.

Doctor Don Petrus Virto de Lezama.

APPROBATIO.

OPus R. P. ANDREÆ MENDO è Societate IESV, de *Iure Academico* plurima lectu digna complectitur, nec Catholicæ fidei vlla ex parte aduerſatur. Ita teſtamur. Lugduni Die 12. Aprilis, anno dumini 1667.

ELIAS VIAL Carmelita,

MORANGE Doctor & Socius Sorbonicus.

Conſenſus Procuratoris Regij.

NOn Intercedo Regis cauſa ne liber cui Titulus eſt R. P. ANDREÆ MENDO è Societate IESV imprimatur ab HORATIO BOISSAT & GEORGIO REMEVS huius Ciuitatis Bibliopolis, cum prohibitionibus aliis omnibus huiuſce Ciuitatis Bibliopolis, in hoc caſu fieri ſolitis. Lugduni Die 15. Aprilis, 1667.

GALLIAD

LICENTIA.

F*iat iuxta Conſenſum Procuratoris Regij. Lugduni die 15. Aprilis, 1667.*

DV LIEV.

INDEX QVÆSTIONVM.

Liber primus Selectarum quæſtionum ad Academias, earumque Senatum, Superiores, ac Iudices, & ad Collegia ſpectantium.

QVÆST. 1. Quid ſint Academiæ? quæ earum diuerſitas? quæ vtilitas?

Quæſt. 2. Quæ ſint Academiæ in Italia, & Sicilia? Vbi aliqua de illis libantur.

Quæſt. 3. Quæ Academiæ ſint in Gallia? Vbi non pauca de illis attinguntur.

Quæſt. 4. Quæ Academiæ ſint in Germania, Bohemia, Polonia, & Dania? Vbi plura de eis præſtringuntur.

Quæſt. 5. Quæ Academiæ ſint in Anglia, Scotia, & Hybernia? Vbi nonnulla de eis breuiter annotantur.

Quæſt. 6. Quæ Academiæ ſint in Hiſpania, & America? Vbi celebriora de illis proponuntur.

Quæſt. 7. De Academia Salmanticenſi, eius inſtitutione, ac priuilegiis.

§. 1. Academiæ huius commendatio, & erectio.

§. 2. De priuilegiis, ac immunitatibus Academiæ Salmanticenſi conceſſis.

§. 3. De Cathedris in Academia Salmanticenſi, inſtitutis ad Scientias docendas.

§. 4. De regimine Academiæ Salmanticenſis, eiuſque Magiſtratibus, ac ſpeciatim de Rectore.

§. 5. De Scholaſtico, ſeu Magiſtro Scholæ Academiæ Salmanticenſis. Vbi de Iure Patronatus Regum Hiſpaniæ circa Eccleſias.

§. 6. Alia de Scholaſtico, ſeu Magiſtro Scholæ Salmantino traduntur. Vbi de munere Cancellarij.

§. 7. De Vice-Cancellario Academiæ Salmanticenſis. Vbi aliqua attinguntur de redditibus, ac ſumptibus, & de Miniſtris Academiæ.

§. 8. De Iudice ſtudij, ſeu Vicario Magiſtri Scholæ Salmantini. Vbi, an Magiſtratus Academiarum poſſint mutare ſedem Tribunalis?

§. 9. De Communitatibus, quæ ſunt ſub Academia Salmanticenſi.

De quatuor Collegiis Maioribus Salmantinis.

De cæteris Communitatibus Salmanticenſibus.

§. 10. De Collegio Regio Societatis IESV Salmanticenſi.

Quæſt. 8. An Academiæ ſint Eccleſiaſticæ, vel ſæculares, & Iudices earum gaudeant iuriſdictione Eccleſiaſtica, vel ſæculari?

§. 1. Proponitur quæſtio.

§. 2. Deciditur quæſtio de iuriſdictione, & qualitate Academiarum, an ſæcularis ſit, an Eccleſiaſtica?

§. 3. De Collegiis, an ſæcularia ſint, an Eccleſiaſtica? Vbi aliæ quæſtiones diluuntur.

§. 4. De cenſuris prolatis à Iudicibus Academiarum, & de appellatione ab eorum ſententia ad alios Iudices.

§. 5. An Reges ſuam iuriſdictionem in fauorem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis erga Academias donauerint?

Quæſt. 9. Qui actus pertineant ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & qui ad ſæcularem reſpectu Academiæ? Vbi de ſuffragiis Scholaſticorum ad Cathedrarum proviſionem.

Quæſt. 10. De Gradibus, ſeu honoribus Scholaſticis, qui in Academiis conferuntur.

Quæſt. 11. De dignitate, & poteſtate Bacchalaurei, Licentiati, Magiſtri, ſeu Doctoris.

Quæſt. 12. Quid ſint Doctores Bullati, ſeu ex priuilegio, & quid circa illos ſtatutum?

Quæſt. 13. Quæ priuilegia, & immunitates conceſſæ fuerint Magiſtris, & Doctoribus?

§. 1. Aliqua priuilegia recenſentur.

§. 2. Alia priuilegia Doctoribus conceſſa circa dignitatem, & nobilitatem examinantur.

§. 3. Alia priuilegia conceſſa Doctoribus, & Magiſtris exponuntur. Vbi de Inſignibus, & toga Doctorum.

§. 4. An, & quibus competant priuilegia con-

ceſſa Doctoribus, Magiſtris, ac Studioſis?
§. 5. An ad vxores, filios, ac nepotes extendantur priuilegia conceſſa Doctoribus, ac Studioſis?
§. 6 Ad quos alios extendantur priuilegia Academicorum?
Quæſt. 14. An expediat aſſumere Gradus Doctorum, aut Magiſtrorum? Vbi aliqua de illis exornantur circa nuncupationem, & originem.
Quæſt. 15. Quàm rigoroſè debeant examinari, qui ad Gradus Doctoratus, & Magiſterij aſſumuntur? Et quid præſtare debeant? Vbi de Doctoribus à Supremo Principe creatis, & de ætate ad Gradus requiſita.
Quæſt. 16. An accipere Gradus Licentiatus, & Magiſterij Religioſos Societatis IESV in Academia Salmanticenſi, Complutenſi, ſeu qualibet alia, ſit contra Inſtitutum, aut aliquam Conſtitutionem, ſeu præceptum, ipſius Societatis?
§ 1. Statuitur aſſertum.
§. 2. Pius IV. in Bulla *Exponi nobis, &c.* non contradicit ſuſcipiendis Gradibus in Academia Salmantina, Complutenſi, & qualibet alia, à Religioſis Societatis IESV.
§. . S. Parens Ignatius commendans paupertatem ſeruandam in Gradibus non prohibet, eos ſuſcipi in Academia Salmantina, & in qualibet alia.
§. 4. S. Parens Ignatius non prohibet Gradus in Academia Salmantina, nec in vlla alia, dum negat ſuis determinatas ſedes in Academiis.
§. 5. Conſtitutiones prohibentes Religioſis Societatis IESV accipere ſtipendia pro Miniſteriis non opponuntur promotioni ad Gradus in Salmantina Academia.
Conſtitutiones Societatis IESV prohibentes ſuſcipere ſæcularia negotia non aduerſantur promotioni ad Gradus in Salmantina Academia.
§. . Non impugnatur ius accipiendi Gradus in Salmantina Academia ex eo, quòd Religioſi Societatis IESV per plurimos annos non acceperint illos.
Quæſt. 17. An Religioſi Societatis IESV poſſint eſſe Oppoſitores ad Cathedras in Academiis?
Quæſt. 18 Quæ Gradus inſignia ſint adhibenda in Actibus publicis Religioſi Societatis IESV promoti in Academia Salmantina, & in qualibet alia?
Quæſt. 19. An Religioſi è Societate IESV in Academia Salmantina Magiſterij laurea donati poſſint in ea habere munus Vice-Cancellarij?
Quæſt. 20. An in Magiſtratibus Academiæ detur merum Imperium? Et quàm mites eſſe debeant in puniendis Studioſis.
Quæſt. 21. An, & in quibus caſibus Iudices Academiarum iuriſdictionem exercere valeant in Clericos Studioſos, etiam vbi Epiſcopus, eorum Prælatus, adeſt, & item in alios exemptos?
Quæſt. 22. An in Tribunalibus Academiarum Regnorum Hiſpaniæ ad inſtrumenta conficienda vtendū ſit papyro ſignata?
Quæſt. 23. An Magiſtratus Eccleſiaſtici Academiarum fungantur aliqua poteſtate circa relaxationem votorum, & abſolutionem à caſibus reſeruatis erga ſuos ſubditos?
Quæſt. 24. An Iudices Academiarum ſint Ordinarij, an delegati?
Quæſt. 25. Ad quid teneantur Iudices Academiarum ratione ſui muneris, & ratione iuramenti præſtiti initio ſui Officij? Vbi etiam de obligatione Notariorum, Tabellionum, aliorúmque Officialium.
Quæſt. 26. Quid ſint, & quam iuriſdictionem habeant Conſeruatores Academiarum? Vbi de Conſeruatore Academiæ Salmanticenſis.
Quæſt. 27. An Iudices Academiarum priuatiuam, vel cumulatiuam iuriſdictionem habeant; & an ſint mixti, vel ſolùm meri ſtatutorum Executores?
Quæſt. 28. An Ius Canonicum, & Ciuile, quod in Academiis traditur, habeat vim legis obligantis, & an Iudices teneantur illud ſcire?
Quæſt. 29. An Vniuerſitas, eiúſque Superior, Collegia, ac Rectores Collegiorum poſſint à litigantibus recuſari? Et an Examinatores ab Examinandis ad Gradus?
Quæſt. 30. An, & ad quem à Iudicibus Academiarum poſſit appellari?
Quæſt. 31. Qua authoritate poſſint erigi Collegia? Vbi aliqua de illis obſeruantur.
Quæſt. 32. Quo pacto Academiæ, & Collegia in ſuis cauſis munus Actoris, & Rei obeāt? Vbi aliqua de Actibus Iudicialibus ad eas pertinentibus libantur.
Quæſt. 33. Quæ bona poſſint habere Academiæ, & Collegia, & quos contractus facere?
Quæſt. 34. An Academiæ, & Collegia poſſint ex delicto, vel quaſi delicto obligari? Vbi aliqua Iura luce donantur.
Quæſt. 35. Quæ bonorum ſucceſſiones Academiis & Collegiis competant?
Quæſt. 36. An Academiæ poſſint inducere conſuetudinem, & ſtatuta condere?
Quæſt. 37. An Academiæ, & Collegia in Regnis Hiſpaniæ debeant ſoluere Eccleſiaſticum

cleſiaſticum ſubſidium, vulgò, *ſubſidio, y excuſado*.

Quæſt. 38. An Academiæ, & Collegia teneantur ſoluere gabellas ex contractibus, quos celebrant?

Quæſt. 39. An Academiæ poſſint imponere collectam ſoluendam à ſingulis Academicis?

Quæſt. 40. An Academiæ, & Collegia, quæ habent Ius patronatus, poſſint, poſt primam præſentationem variare, & alium præſentare?

Quæſt. 41. An Academiæ gaudeant beneficio reſtitutionis in integrum?

Quæſt. 42. Quæ præcedentiæ in ordine ſedendi debeant obſeruari in Academiis, & Collegiis? Vbi de Academia Salmanticenſi, eius Rectore, ac Scholæ Magiſtro.

Quæſt. 43. An Academicus Senatus poſſit mulctas, & pœnas infligere? Vbi de Rectore Salmanticenſi; De auocatione cauſarum, & de inhibitione Iudicum Academiæ.

Liber Secundus Selectarum, quæſtionum, ad Profeſſores ſcientiarum, Candidatos, & Togatos Academicos pertinentium.

QVÆSTIO 1. De vtilitate, munere, & obligatione in communi edocentium Scientias.

Quæſt. 2. Quæ doctrina à Profeſſoribus Scientiarum ſit in Academijs edocenda?

Quæſt. 3. An minùs ſufficiens, ſi accipiat Gradum Licentiati, Doctoris, aut Magiſtri, mortaliter peccet, ac pariter, qui eum approbant?

Quæſt. 4. An habiles ſint ad Canonicatus obtinendos in Hiſpania, qui accipiunt Gradus in Academiis externis, ſi in Academiis Hiſpaniæ incorporentur?

Quæſt. 5. An qui Gradum Licentiati, Doctoris, aut Magiſtri ſuſcepit, poſtquam ſubſcripſit Oppoſitioni ad Canonicatum, ſit habilis ad eum obtinendum? Item ad Cathedram?

Quæſt. 6. Quis cenſendus ſit præ cæteris benè meritus ad Cathedrã obtinendam, vt pro illo ſuffragium, aut teſtimonium ferri debeat? Vbi plura concernentia attinguntur.

Quæſt. 7. An Doctores, & Magiſtri in Theologia, ſeu in Iure Canonico ſint ipſo iure approbati ad audiendas Confeſſiones, vel poſſint ab Ordinario examinari?

Quæſt. 8. Attingitur, & aliud ad locum remittitur, An Profeſſores ſcientiarum deobligentur à recitatione Officij Canonici, aut auditione Miſſæ, cum Actus litterarios exercent? Vbi de auditione Miſſæ aliqua prælibantur.

Quæſt. 9. Quibus in caſibus Profeſſores Scientiarum deobligentur à ieiuniis præceptis ab Eccleſia?

Quæſt. 10. An Profeſſores Scientiarum poſſint licitè verbo, & ſcripto, publicè, & priuatim eas docere Feſtis diebus etiam lucri gratia? &, an ſit vſura, mutuare, vt audiantur?

Quæſtio 11. An præſtare, & accipere pretium pro Gradibus ſit ſimonia?

Quæſt. 12. An docere Scientias, & ſpecialiter Theologiam, ſit ſimonia, ſi pretio fiat?

Quæſtio 13. Quomodo obligentur Licentiati, Magiſtri, & Doctores iuramento ſeruandi Statuta Academica?

Quæſt. 14. An Candidatus Cathedræ, qui in lectione Oppoſitionis defecit, quin expleret horam, vel qui non legit eam lectionem, ſit habilis ad Cathedram obtinendam?

Quæſt. 15. Quæ conditiones, & qualitates requirantur in Candidatis? Vbi de nomenclatura Candidatorum.

Quæſt. 16. Quid circa libros, & Commentaria hæreticorum Iuriſprudentum debeant obſeruare Academici?

Quæſt. 17. Qua obligatione ſeruandi ſecretum obſtringantur Academici in Communitatibus degentes, ſeu Togati?

Quæſt. 18. Quo pacto admittendi in Collegia debeant eſſe oriundi ex determinato loco, diœceſi, aut Regno? Vbi de Rectore, & Scholaſtico Academiæ Salmanticinæ Regnigena eligendo; & de Nomenclatura Scholaſtici.

Quæſt. 19. Quæ ſtatuta obligent Togatos ad culpam, & quæ ſolùm ad pœnam?

Quæſt. 20. An erga Togatos cuiuſuis Collegij habeat iuriſdictionem ipſius Collegij Rector?

Quæſt. 21. An Togati, quibus tempore ingreſſus in Collegia deerat aliqua conditio requiſita in Conſtitutionibus, nempè ætas, paupertas, aut alia ſimilia, teneantur reſtituere ipſis Collegiis alimenta, quæ percipiunt?

Quæſt. 22. An Togati hoſpites teneantur alimenta ſoluere Collegiis; & poſſint licitè, quandiu velint, in hoſpitio verſari? Vbi aliqua de illis attinguntur.

Quæſt. 23. An qui titulo falſo Bacchalaureatus ad Cathedras opponitur, vel aliud præmium ambit, ad quod ille Gradus eſt requiſitus, peccet mortaliter, & teneatur,

tur,ſi obtineant, ad reſtitutionem? Vbi alia dubia deciduntur de Recitantibus extemporaneè.

Quæſt. 24. Quid concedatur per Bullam Eugenij VI. quæ vulgò vocatur *Eugeniana*, habentibus Præbendas, aut Beneficia Eccleſiaſtica circa perceptionem fructuum, & excuſationem à reſidentia, dum in Salmanticenſi Academia verſantur; & quid ſit neceſſum præſtare ad fruendum eius Bullæ priuilegio?

Quæſt. 25. Quantum temporis debeant aſſiſtere Doctores, & Magiſtri, & Licentiati Aſſertionibus litterariis, aut quibuſlibet aliis Actibus, vt poſſint adquirere diſtributionem, vulgò *Propina*, quæ ſingulis eſt deſtinata? Vbi etiam de Magiſtratibus Academiæ idem deciditur.

Quæſt. 26. An Magiſtri, & Doctores vocati ad Conſeſſum, ſeu Clauſtrum peccent, ſi ei non aſſiſtant, quamuis excuſationis cauſa non detur?

Quæſt. 27. Quantum temporis teneantur Lectionibus edocendis aſſiſtere ſingulis annis, qui Cathedras in Academiis moderantur; & vtrùm per ſubſtitutos muneri ſuo ſatisfacere queant? Et an materias dictare ab alio elaboratas?

Quæſt. 28. An Magiſtri, ſeu Doctores Academiæ, qui Religioſi ſunt, poſſint aſſiſtere publicè ſpectaculis agitationis Taurorum, cum Senatus Academicus ei ſpectando aſſiſtit?

Quæſt. 29. An Religioſi, qui ſunt Magiſtri, aut Doctores in Academia, vel in ea Cathedram moderantur, ſi à ſuo Prælato Regulari à loco Academiæ extrahantur, poſſint à Senatu Academico, ſiuè à Magiſtratu ipſius Academiæ detineri, & impediri, ne exeant?

Quæſt. 30. An Religioſi poſſint regere Cathedras Medicinæ, aut Chirurgiæ, & artem Medicam, vel Chirurgicam exercere? Et an poſſint Artem Aſtrologiæ iudiciariæ, & alia diuinationum genera exequi, aut docere?

Appendix de Aſtrologia iudiciaria.

§. 1. Quæ Aſtrologia iudiciaria ſit damnanda.

§. 2. Oſtenditur ſuperſtitioſa, & fallax Aſtrologia iudiciaria circa vitam, & fortunas.

§. 3. Quæ Aſtrologia iudiciaria ſit licita?

§. 4. Exponuntur ea, quæ opponi ſolent aduerſus omnem de iudiciis Aſtrologiam.

§. 5. De natiuitate geminorum quoad Aſtrologiam iudiciariam, ac de aliis ad eam ſpectantibus.

§. 6. Concluditur, quid poſſit obſeruari, & prædici ab Aſtrologis.

Quæſt. 31. An Religioſi poſſint opponi ad Cathedras Iuris Pontificij, ſeu Canonici, necnon & Iuris Ciuilis; & vtrùm poſſint Iuri Ciuili addiſcendo in Academiis operam dare? Vbi alia dubia de Magiſtris Regularibus deciduntur maximè circa exemptiones.

Quæſt. 32. An cauſa Studij ſit ſufficiens in his, qui tenentur ad recitandum Officium Canonicum, vt commutent vnum Officium pro alio?

Quæſt. 33. An excommunicatus licitè, & validè poſſit promoueri ad Gradum Magiſterij, aut Doctoratus, & ad Cathedram moderandam, ac ad Collegij Togam?

Quæſt. 34. An Regulares Magiſterij, aut Doctoratus Gradu inſigniti teneantur poſcere licentiam à Superiore, quoties domo exeunt ad Actus proprios Academiæ, aut ab eo poſſint compelli ad illā poſcendam?

Quæſt. 35. Qua pompa funerali, & quo habitu ornati ad ſepulchrum ſint efferendi Magiſtri, Doctores, & Togati, qui è viuis decedunt.

Liber tertius. Selectarum quæſtionum ad Scholaſticos pertinentium.

QVÆSTIO I. Quàm digni commendatione, honore, & patrocinio ſint Scholaſtici, & in communi quantis priuilegiis gaudeant?

Quæſt. 2. De priuilegio fori Studioſorum. Vbi aliqua dubia circa illud deciduntur, & de dietis agitur.

Quæſt. 3. Alia dubia circa forum Studioſorum deciduntur: & circa iuriſdictionem Magiſtri Scholæ Salmantinæ erga Religioſos.

Quæſt. 4. Quinam non Studioſi fori priuilegio gaudeant? Vbi etiam de fideiuſſoribus Studioſorum.

Quæſt. 5. Quæ aliæ perſonæ foro Studioſorum gaudeant?

Quæſt. 6. Quando, & in quibus caſibus amittatur forus Studioſorum?

Quæſt. 7. De aliis priuilegiis, quæ conceſſa ſunt Scholaſticis.

Quæſt. 8. Qui ſint Studioſi, & quæ conditiones requirantur, vt priuilegio fori, & cæteris immunitatibus gaudeant? Vbi de nomenclatura Scholaſticorum, & Scholarium.

Quæſt. 9. Quæ ſint obligationes in communi Scholarium?

Quæſt. 10. Ad quid obliget Scholares, & alios Academicos pœna præſtiti iuramenti de obediendo Rectori?

Quæſt. 11.

Quaſt. 11. An Scholaſticus promoueatur validè, & licitè ad Gradum Bacchalaureatus afferens litterarios aliquos Curſus falſos, aut deficiente ei aliquo requiſito ſecundùm Academiæ ſtatuta?

Quaſtio 12. An in Academiis, vbi ius ſuffragij ad Cathedras habent Scholaſtici, poſſint illud præbere, ſi ſolùm habeant aliquem Curſum falſum, aut eis deſit aliud requiſitum ab Academiæ Statutis; & an reſtituere teneantur, ſi cauſa ſint, vt aliquis Cathedram amittat?

Quaſt. 13. Quantum temporis, & in quibus lectionibus & quomodo, Scholaſtici inſumere debeant, vt eorum annui Curſus poſſint probari?

Quaſtio 14. An Scholaris, qui bona fide alias lectiones audiuit ab his, quæ in Statutis ſunt deſignatæ, poſſit licitè Curſum litterarium probare?

Quaſt. 15. Quæ lectiones in quauis Facultate debeant in vnoquoque Curſu litterario ab Scholaribus audiri in Academia Salmantina, vt Curſus annuus licitè poſſit probari?

Quaſt. 16. An Scholaſtici poſſint diebus Feſtis tranſcribere lectiones, & codices, tum ad diſcendum, tum lucri gratia?

Quaſt. 17. Quos contractus facere queant validè Scholaſtici?

Quaſt. 18. An, & quomodo liceant Scholaſticis ſponſiones circa eum, qui obtenturus eſt Cathedram: Hiſpanè *las apueſtas*: & circa alia ad ingenium ſpectantia?

Quaſt. 19. Quam quantitatem poſſint exponere ludo Scholaſtici, & quam lucrari abſque onere reſtitutionis, & à quibus?

Quaſt. 20. An Scholaſtici, & Academici habentes Beneficia Eccleſiaſtica, aut Præbendas excuſentur à reſidentia, & faciant fructus ſuos?

Quaſt. 21. An, Scholaſticus iter faciens à loco Academiæ ad ſuam patriam, ſi præuideat, non poſſe in ea adimplere præceptum Communionis tempore Paſchatis, debeat eam anticipare in loco, vnde exit?

Quaſt. 22. An Scholaſtici exiſtentes in Academiis teneantur obſeruare leges, & præcepta etiam ſub cenſuris impoſita, quæ in ipſorum patria ſeruantur?

Quaſt. 23. An Scholaſtici, & Academici teneantur obſeruare leges ſpeciales eius loci, in quo ſtudent, quæ in ipſorum patria non obſeruantur?

Quaſt. 24. An Scholaſtici, & Academici, dum veniunt ad Academiam, & redeunt ad patriam, teneantur obſeruare leges ſpeciales locorum, per quæ tranſeunt?

Quaſt. 25. An Scholaſtici, & Academici teneantur audire Sacrum in Feſtis inſtitutis ab Vniuerſitatibus, quæ ab Eccleſia non obſeruantur?

Quaſt. 26. An Scholaſticus, qui tenetur ad recitandum Horas Canonicas, aut Officium paruum, excuſetur à recitatione eo die, quo Concluſiones publicè defendit: & item ab auditione Miſſæ, ſi ſit dies Feſtus?

Quaſt. 27. Qui Scholaſtici, & quando excuſentur à ieiunio?

Quaſt. 28. An & quomodo obligent Scholaſticos iuramenta, quæ emittere ſolent, non ludendi, & non mutuandi?

Quaſt. 29. Quando incurrant Scholaſtici irregularitatem ex iurgiis? Vbi de duellis.

Appendix de Duello.

An Scholaſticus, aut vir alius nobilis prouocatus ad duellum poſſit aliquando illud acceptare? Vbi de prouocatione actiua.

§. 1. Proponuntur ſententiæ.

§. 2. Diſcutiuntur fundamenta ſententiæ affirmantis, licere aliquando prouocato acceptare duellum.

§. 3. Expenduntur fundamenta ſententiæ negantis, acceptationẽ duelli eſſe licitã.

§. 4. Iudicium de ſententiis circa acceptationem duelli.

§. 5. Medium efficax, & facile ad extirpandum omnino duella.

Quaſt. 30. Quomodo incurratur irregularitas in dubio homicidij? Vbi ſit interpretatio ad aliquos Textus Iuris Canonici.

Quaſt. 31. An, & qui Scholaſtici, & Academici delinquentes gaudeant aſylo, ſeu iure immunitatis Eccleſiis conceſſo?

Quaſt. 32. An Scholaſtici, & Academici priuilegio fori Eccleſiaſtici gaudentes poſſint in criminalibus, & in ciuilibus cauſis à Iudice ſæculari trahi ad iudicium, ſi Academiæ Iudex ſit ſolùm ſæcularis?

Quaſt. 33. Quæ obſeruari debeant, ſi Scholaſtici extra patriam ſuam in loco, vbi ſtudent, matrimonium contrahant?

Quaſt. 34. An Scholaſtici, quibus ſub pœna excommunicationis prohibentur aliqua arma, vel ſimilia genera, & eiuſmodi alia, eam incurrant, ſi ea arma, aut veſtes afferant, aut habeant?

Quaſt. 35. Quis poſſit abſoluere à cenſuris, quarum abſolutionem ſibi reſeruat Iudex

Index Academiæ?

Quæſt. 36. Secluſa prohibitione Iudicis Academiæ, an, & quod peccatum ſit, ornari Scholaſticos veſtibus pretioſis, aut profanis?

Quæſt. 37. An Scholaſtici teneantur impedire amicis, aut famulis, ne iniuriam aliquam irrogent, ſub obligatione iuſtitiæ, & reſtitutionis?

Quæſt. 38. An Scholaſtici teneantur reſtituere, quæ à Tyronibus accipiunt titulo donatiui, Hiſpanè *Patentes, y barbas*?

Quæſt. 39. An Scholaſtici poſſint pro libito alienare, quæ ſibi ipſis ex alimentis ſubtrahunt; & quas valeant eleemoſynas erogare?

Quæſt. 40. An Scholaſtici degentes in loco Academiæ teſtamentum condere poſſint, & donare cauſa mortis? Vbi de ingredientibus Religionem.

Quæſt. 41. An, & quod peccatum ſit, impedire Scholaſticos, ne Religionem ingrediantur, aut obſtacula opponere, quibus ingreſſus retardetur, & quæ inde obligatio impedientibus, & diſſuadentibus oriatur? Idem quæritur de impedientibus, ne alia opera pietatis frequentent, aut exequantur.

Quæſt. 42. An Scholaſtici contrahant domicilium, aut quaſi domicilium in loco Academiæ; & quod tempus in eo ſint verſatur ad illud contrahendum?

Quæſt. 43. Quibus pœnis poſſint Studioſi puniri ob ſua delicta à Magiſtratibus Academiæ?

Quæſt. 44. An, & quod peccatum ſit, Scholaſticos publicè per locum, in quo eſt Academia, acclamare ſuam Nationem, aut aliquem ex illa, vel ex alia, Hiſpanè *ſalir à Victor*? aut in ipſa Academia armatos ei plauſus facere, vulgo *Corro*?

Quæſt. 45. An, & quod peccatum ſit, Scholaſticos impedire lectiones aliquibus diebus ante Feſtum Natiuitatis Domini, & ante Bacchanalia?

§. Vnicus; Qui ludi, & recreationes deceant Scholares?

Quæſt. 46. Quantum temporis teneantur Studio vacare Scholaſtici, vt ſuo muneri ſatisfaciant; & verùm peccatum lethale ſit, Studium priuatum omittere?

Quæſt. 47. An Studioſi, ſi in loco Academiæ detur interdictum, aut ceſſatio à diuinis, & in aliqua Eccleſia non detur, teneantur audire Sacrum in illa diebus Feſtis? Vbi de priuilegiis conceſſis Academiæ Salmantinæ tempore interdicti.

Quæſt. 48. An ſola Studij cauſa ſit ſufficiens, vt Studioſi diebus Quadrageſimalibus abſque priuilegio Bullæ Cruciatæ veſcantur ouis, & lacticiniis; Et verùm poſſint eis veſci, atque aliis Bullæ priuilegiis vti, cum probabilitate, quòd in ipſorum patria Bulla pro ipſis fuerit accepta?

Quæſt. 49. An Studioſi, ſi aliquem filium extra matrimonium habeant, teneantur ei alimenta præſtare, & à quo tempore? Vbi de caſtitate ab Studioſis ſeruanda.

Quæſt. 50. Vbi debeant, aut poſſint ſepeliri Scholaſtici extra patriam in loco Academiæ decedentes è viuis?

Quæſt. 51. An Fœminæ poſſint Studiis litterarum publicè incumbere, eaſque docere?

Quæſt. 52. Remiſſiones Authorum, qui de materia totius huius tractatus diſperſim agunt.

Liber quartus, Appendix miſcellaneus.

QVÆSTIO 1. Tranſcribitur Decretum Regium circa præcedentiam, quam Togatis Collegiorum Maiorum Salmanticenſium ceſſuri ſunt Clerici Fratres Collegiorum Militarium.

Quæſt. 2. Exploratur vis Bullæ Eugenianæ circa Profeſſores in Academia Salmantina.

SECTIO I.

§ 1. Caſus.

§. 2. Memoriale pro reuocando Mandato de legendo præſtito ab Academia Salmantina, virtute Bullæ Eugenianæ.

§ 3. Primum fundamentum.

§. 4. Secundum fundamentum.

§. 5. Tertium fundamentum.

SECTIO II.

Reſponſio ad Memoriale præcedens, & Bullæ Eugenianæ defenſio.

§ 1. Rei factum refertur.

§. 2. Satisfit primo fundamento contrario.

§. 3. Satisfit ſecundo fundamento contrario.

§. 4. Satisfit tertio fundamento contrario.

Quæſt. 3. An Cancellarius, & Scholaſticus Salmantinus iuriſdictione gaudeat in Regulares albo Academiæ inſcriptos, ſi aliquod crimen Salmanticæ patrent?

§. 1. Prælibantur nonnulla.

§. 2. Proponuntur fundamenta pro iuriſdictione Scholaſtici Salmantini in cauſis criminalibus Regularium.

§. 3. Proponũtur fundamenta pro exemptione Regularium à iuriſdictione Scholaſtici Salmantini

Salmantini in cauſis criminalibus.
§. 4. Illationes ex fundamentis propoſitis pro exemptione Regularium à iuriſdictione Scholaſtici Salmantini in cauſis criminalibus.
Quæſt. 4. An qui amiſit inſtrumentum publicum, in quo continebatur teſtimonium Curſus litterarij, aut Gradus in Academia obtenti, poſſit priuatim aliud ſimile conficere?
Quæſt. 5. An Religioſi Societatis IESV Salmantini poſſint ab Academia cogi, vt lectiones aliquas audiant à Moderatoribus Cathedrarum dictatas?
§.1. Supponuntur aliqua ad pleniorem quæſtionis captum.
§.2. Stabilitur, Collegium Societatis habere poſſeſſionem firmam in iudicata, quæ protegenda eſt.
§.3. Satisfit primo, & ſecundo fundamento contrario.
§. 4. Satisfit tertio fundamento contrario.
§.5. Satisfit quarto, & quinto fundamento contrario.
§. 6. Satisfit ſexto, & ſeptimo fundamento contrario.
§. 7. Satisfit vltimis fundamentis contrariis.

Appendix de voto, ſeu Iuramento, quod ab Academiis, & ab Studioſis emitti ſolet defendendi piam Opinionem de Immaculata Conceptione Deiparæ Virginis.

§. *Vnicus.* Huius iuramenti materia, obligatio, neceſſitas, iuſtitia, & veritas.

Epilogus fundamentorum, & rationum, quæ ſolide, & efficaciter ſuadent Immaculatam Virginis Conceptionem, eiuſque proximam definibilitatem.

§.1. Supponitur, & declaratur quæſtio.
§.2. Conceptio Immaculata Deiparæ ſuadetur fundamentis, quæ ſuggerit ratio à Fide inſtructa.
§. 3. Immaculata Virginis Conceptio ſtabilitur celebritate, & approbatione Eccleſiæ vniuerſalis.
§.4. Deiparæ Conceptio Immaculata firmatur authoritate, & teſtimoniis ſummorum Pontificum.
§.5. Virginis Conceptio immaculata roboratur teſtimoniis, ac authoritate Conciliorum. Et ſpecialiter pro ea expenditur Tridentinum.
§.6. Immaculata Conceptio Mariæ Virginis probatur communi ſuffragio Sanctorum Patrum, ac Eccleſiæ Doctorum.
§.7. Conceptio Immaculata Virginis firmatur traditione, & antiquitate, ac approbatione Sanctæ Fidei Tribunalium.
§.8. Deiparæ Immaculata Conceptio roboratur Reuelationibus, & Miraculis.
§.9. Immaculata Conceptio Virginis firma redditur voce populi, iuramento Communitatum, & Academiarum, ac Authorum conſenſu.
§. 10. Diuum Thomam non eſſe contrarium opinioni de Immaculata Conceptione Deiparæ, in ipſius Angelici Præceptoris obſequium probatur.
§. 11. Nec Patres, aut Eccleſiæ Doctores aduerſantur piæ opinioni de Immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis.
§. 12. Nec omnes è ſacro Ordine Prædicatorum diſſentiunt opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ.
§. 13. Nec eneruatur opinio pia de Immaculata Conceptione Virginis ex eo, quòd aliis retrò ſæculis illam aliqui Authores impugnauerint, cum ſemper fuerint reiecti.
§. 14. Nec ſummi Pontifices opinioni impugnanti Conceptionem Immaculatam Virginis vnquam fauerunt, nec pro illa Decreta expedierunt.
§. 15. Nec Diuus Paulus vllo modo contrariatur opinioni piæ de Immaculata Deiparæ Conceptione.
§.16. Opinio pia de Immaculata Deiparæ Conceptione habet omnem certitudinem neceſſariam, vt ab Apoſtolica ſede definiatur.
§. 17. Pia opinio de Immaculata Deiparæ Conceptione habet cætera omnia requiſita neceſſaria, vt ab Apoſtolica ſede definiatur.
§.18. Authoritate roboratur, Opinionem piam de Immaculata Virginis Conceptione eſſe proximè ab Apoſtolica Sede definibilem. Et diluitur, quidquid contra id poteſt opponi.
Academiarum, & Studioſorum proclamatio ad ſummum Pontificem pro definiendo Myſterio Immaculatæ Conceptionis Deiparæ.

Additio ad Memoriale præcedens pro Immaculata Virginis Conceptione.

§.1. Defenſio Memorialis præcedentis, quod primò in Hiſpano idiomate fuit editum.
§. 2. Alia traduntur pro Immaculata Conceptione Deiparæ.
§. 3. Ex Iure Ciuili fundamenta libantur, quibus Immaculata Deiparæ Conceptio ſuadetur.

§.4. Plura adhuc ex Iure Ciuili pro Immaculata Deiparæ Conceptione libantur.

§. 5. Elucidatur ex Iure Ciuili locus ſacræ ſcripturæ pro Immaculata Deiparæ Conceptione.

Anareſis Epiſtolaris domeſtico-iuridica de Iure Eccleſiaſtico Salmantini Collegij Maioris Sancti Saluatoris Ouetenſis; ad huius operis Authorem.

LIBER I.

LIBER PRIMVS
DE IVRE ACADEMICO
SELECTARVM QVÆSTIONVM AD ACADEMIAS, EARVMQVE SENATVM, SVPERIORES, AC IVDICES, ET AD COLLEGIA SPECTANTIVM.

Tribus libris Opus hoc de Iure Academico clauditur. Primus continet quæſtiones, quæ ad ipſas Academias in communi, atque ad earum Superiores, ac Iudices, & Collegia ſpectant. Secundus eas; quæ ad Profeſſores ſcientiarum, & Candidatos Cathedrarum concernunt. Tertius demum illas, quæ ad Scholaſticos pertinent. Sic ordo doctrinæ ſeruatur, totaque materia exhauritur.

QVÆSTIO I.

Quid ſint Academiæ? quæ earum diuerſitas? quæ vtilitas?

1 LITTERARVM ſtudia apud Græcos in primis olim effloruiſſe nulla non Scriptorum pagina declamat. Philoſophorum nomen ibi primùm auditum celebritatem ſibi per Orbem comparauit. Illi diuerſa cognomina fuere ſortiti; vel à Magiſtro, & doctrina, quam ſequebantur; vel à ciuitatibus, in quibus diſciplina addiſcebatur; vel à locis, vbi ſita erant gymnaſia; vel demùm ab aliquo euentu, aut etiam ab habitu, faſtu, ſeu ignominia. Hinc cognominati ſunt Philoſophi Elienſes, Megarenſes, Cyrenayci, Academici, Stoici, Peripatetici, Cynici, Socratici, Epicurei, & huiuſmodi alij, ab aliquo ex præfixis capitibus nuncupatione deſumpta.

Inter reliquas Græciæ vrbes vigebant Athenæ, ibique frequentior erat diſciplinarum inueſtigatio. Quare & nunc Athenæum vocare ſolemus ipſam Vniuerſitatem; aut etiam Gymnaſium; quin & Bibliothecam propriam ſuum vocat quiſq; Athenæum. Extra ipſam vrbem Athenas locus iacebat nemoroſus, in quo ſcholam inſtituit Ecademus, & ab inſtitutore denominatione tracta, primaque littera mutata, dicta fuit *Academia*, &, qui in illa diſciplinis litterarum incumbebant, *Academici* ſunt appellati. Inde ad noſtra vſque ſæcula nomen idem eſt deriuatum, quo celebriores ſcholas nominamus. Et cur potius ab ea Ecademi ſchola, quàm ab aliis Græcorum, vox fuerit emendicata, quæſtio eſt nullius momenti; cum in applicatione prima vocum, qualibet conuenientia apparente, pro libito potuerit illa deſignari; nec incõgruè quidē, cum illa ſchola Ecademi iuxta Athenas litteris celeberrimas extiterit, & abſq; dubio inter primas Græcorum valeat annumerari. 2

3 Vocantur etiam ſcholæ publicæ, celebres, *Vniuerſitates*; vel nuncupatione deſumpta ab vniuerſis ſcientiis, quæ in eis edocentur; vel, ſi non omnes ſcientiæ legantur, ab vniuerſis tamen audiendæ, & addiſcendæ, aliquæ traduntur. Apud alias nationes, vt apud Syros, Babylonios, Sinenſes, Hæbreos, Ægyptios, Indos, & alios, publica etiam fuere gymnaſia, in quibus, iuxta indolem, propenſionem, & vtilitatem, litteræ edocebantur, diuerſis vbique traditis inſtitutis, & diuerſo nomine Scholis indito. Nullibi autem, nec olim intra Romam, dum Orbi dominabatur, litteræ, ac ſtudia effloruere, ac in Academiis, quæ nunc per totam Europam, & Americam vigent, tum docentium eruditione, ac numero; tum diſcentium frequentia, & qualitate; tum demum ſcientiarum multitudine, & veritate.

4 Academia ergo eſt Schola ad litteras publicè edocendas inſtituta, authoritate Pontificis, aut Principis Supremi erecta, aut confirmata, priuilegiiſque munita, in qua gradus in ſcientiis diſpenſantur; de quibus gradibus agendum eſt inferius. Itaque non à quopiam licet erigi Academias, ne priuata authoritate inſtituantur, indeque occaſio detur, vt non ad conſeruandam veram religionem, & iuſtitiam, ac virtutes propagandas, ſed potius ad labefactandam Eccleſiam, & vitia diſſeminanda, gymnaſia fundentur. Itaque erigendæ Academiæ ius eſt penes Pontificem, & Supremos Principes, vt tradunt D.D. *in leg. Deo Authore, Cod. de veter. iur. enucl.* ac Interpretes communiter. Et quidem Iuriſperitis celebre eſt, gradum Doctoris non poſſe alicui concedi, niſi authoritate Pontificis, aut Principis Supremi, & cum hic gradus in Academiis præſtetur, fit, eas, prædicta debere authoritate fulciri.

5 Quod equidem ſupponit, vt certum, Concilium Tridentinum *Seſſ. 5. de reformation. capit. 1. ad fin.* Vbi iubet inſtitui, aut reſtaurari lectionem Scripturæ Sacræ in gymnaſiis publicis, *Religioſiſſimorum Principum, ac Rerumpublicarum pietate, & charitate*; quaſi non alij, niſi prædicti, & ipſe Pontifex queant Cathedrarum regimina publica in Academiis inſtituere. Imo Athenis lege Sophoclis cautum erat, vt, neque ſcholæ erigerentur, nec Philoſophus quiſquam præeſſet diſciplinis, abſque authoritate Senatus. Videantur Gloſſa *in clementin. Dudum, de ſepultur. capit. 2. de priuileg. in 6.* Tholoſ. *libro 18. de Republica, cap. 1. 5. & 6.* Mandoſius *Iur. reg. 13. quæſtion. 7. & reg. 16. quæſt.* 20. Azo *capit. de profeſſorib. libro 12. §. primo* Petrus Anchoranus *ad capit. cum de diuerſis, de priuileg. libro 6.* Socinus *capit. Quanto, extra de Magiſtris*, Paulus Citadinus *de Iur. part.* 1. Alexander *conſil.* 74. Iacobus Middemdorpius *tom.* 1. *Academiarum totius Orbis, libro 1. capit. 1.* & alij decurſu referendi, qui de Academiis, profeſſoribus, & Scholaribus ſcripſerunt, vt Antonius Poſſeuinus, Rebuffus, Antonius Perezius, Ioannes Iacobus Friſchen, Horatius Lucius, Chriſtophorus Beſoldus, & Expoſitores *Authentica Habita, Cod. Ne filius pro patre, &c.*

Hinc conſtat, aliqua eſſe gymnaſia publica, in quibus plures ſcientiæ edocentur, quàm in aliis ſcholis, & tamen has eſſe Academias, non verò illas; eo quòd in illis non detur facultas ad creandum Baccalaureos, Licentiatos, Doctores, ac Magiſtros, ſic vero in his, & præterea hæ ſint erectæ, aut confirmatæ, priuilegiiſque ſpecialibus munitæ, à Pontifice, aut à Principe Supremo, non autem illa. 6

Et quidem non in omnibus Academiis omnes ſcientiæ edocentur; in aliquibus enim, vt in Salmanticenſi, id præſtatur; in ea namque Theologia, Scriptura Sacra, vtrumque Ius, Artes, & linguarum notitia traduntur ab omnibus addiſcenda; in aliis verò aliquæ dumtaxat ſcientiæ determinatæ præfiguntur. Vnde non omnes Academiæ poſſunt æquo iure nuncupari ſtudia generalia, ſi ad ſcientiarum generalitatem attendatur; ſed illæ, in quibus omnium ſcientiarum documenta præſtantur; poterunt tamen minus rigoroſè cæteræ etiam vocari ſtudia generalia, quia ſcientiæ ibi traditæ omnibus generaliter diſpenſantur; ſicut propter eandem rationem Vniuerſitates vocari diximus. Cæterum non eiſdem omnino immunitatibus, ac priuilegiis cunctæ Academiæ potiuntur, ſed nonnullæ pluribus, ac maioribus, quàm aliæ, iuxta benignitatem Pontificum, & Principum, & iuxta ipſarum merita excellentiora. De quo, decurſu operis ſæpius agemus. 7

Vtilitates autem, quæ ex Academiis deriuantur, integer hic tomus recenſere non poſſet, nec vllus adeò hebes, aut barbarus eſt, qui eas non cognoſcat. Et in primis Fides Catholica, & Eccleſia ſuas habent in Academiis arces, ac munimenta, quibus ſe ab hæreſibus debacchantibus, ab erroribus, à doctrinis à veritate deuiis, protegunt, ac tuentur. Inde Sapientiſſimi prodeunt viri, qui per totum terrarum orbem ſanam, ac veram diſciplinam, quam

quam didicerunt, & docuerunt, promul gent; hæreticos redarguant, & conuincant; idololatriam extirpent; Catholicos ad virtutes, ac ſalutem promoueant. Inde emittuntur, qui ſuis libris, & ſcriptis illuſtrent Vniuerſum; qui in Conciliis Prouincialibus, & Oecumenicis grauiora fidei, & morum momenta pertractent; qui ad infulas, ad purpuram, ad Sedem ſupremam euehantur, Eccleſiamque recto, ac ſapienti moderamine gubernent.

9 Rurſus, cum regna, & Principes, niſi legum, & iuſtitiæ mœnibus vallati, nequeant ſubſiſtere, ex Academiarum diſciplinis iura populis, gubernatio Regnis, conſilia Senatibus hauriuntur. Tota moles Reipublicæ his fundamentis incumbit; In ſe ipſa omnia ruerent, niſi iuſtitiæ leges ea in ſuo officio continerent. Vita, honor, & diuitiæ hominum ſunt inuiſceratæ cordibus; aſt ſine iure, ſine legibus, ſine iudicibus, nec vita eſſet in tuto, nec honor in plauſu, nec diuitiæ in vſu. Quæ delicta non graſſarentur? quod eſſet præmium virtutibus? quomodo ſe innocentes defenderent? quæ lites, quæ iurgia poſſent ſedari? Cuncta ſanè extremam paterentur ruinam, & miſerrima ſorte obuoluerentur.

10 Litteras, & arma eſſe Regnorum columen, munimen, & propugnaculum, nemo vnquam iuit inficias, & litteras adhuc magis intereſſe, quàm arma, plures declamationes à variis Authoribus editæ demonſtrant; *& Sapientiæ 6.* aſſeueratur. *Melior eſt ſapientia, quàm vires, & vir prudens, quàm fortis.* Nihil adeò decantatur in Scripturis ſacris, quàm ſapientia, & doctrina; hæc ergo in Academiis edocetur, & diſcitur. Nihil magis in honore prudentum eſt: nihil magis negotiis peragendis opportunum. Si litterarum documenta non eſſent, ô quàm bruteſcerent homines? quanta imminerent Fidei, Eccleſiæ, Reipublicæ, & priuatis quibuſque damna, ac pericula? quantus deeſſet ſplendor humanæ vitæ, & ipſimet orbi?

11 Noſcitur à fructibus arbor; & Academiæ à viris, quos procrearunt, dignoſcuntur. Dederunt Academiæ inſignes ſapientia Viros, qui ſummi eſſent Eccleſiæ Paſtores; qui purpuram decorarent; qui Eccleſiarum eſſent Præſules; qui Fidei Quæſitores, qui Senatus omnes moderarentur; qui præeſſent Regnis, Prouinciis, & vrbibus; qui cauſas defenderent; qui Eccleſiaſticas obtinerent Præbendas; qui Commentis, Expoſitionibus, & omni litteratura publicè edita, Bibliothecas impleant, fatigent prœla, ſcientias illuſtrent, inſtruant intellectum, & ad virtutis normam animos componant. Inſignium Virorum ab Academiis prodeuntium, & qui in eis hauſere diſciplinam, frequentia, & multitudo ferè ſuperat numeros, & plurimorum profectò commendatio nunquam obliuione damnabitur.

Cum ergo litterarum vſus, & exercitia ſemper Reipublicæ, tempore pacis, & belli, adeò profuerint, & ſint deinde profutura, bonumque commune ab eis deriuetur, ac pendeat; cernitur, quantum debeant Principes, & Reſpublicæ incumbere, vt Academias foueant, diuitiis augeant, honoribus, ac immunitatibus ornent? Et quàm curare tum ipſi Principes, tum Supremi Magiſtratus teneantur; vt viros in Academiis illuſtres doctrina ad munera, ac dignitates promoueant, tum vt præmium benemerentes adipiſcantur; tum vt reliqui ad laborem litterarium ſedulò ſuſcipiendum excitentur; tum demùm vt eorum doctrina Senatibus, & Populis affulgeat. Nec minori ſollicitudine ſtudioſorum Scholarium bono eſt conſulendum, eorumque ſuſcipiendum patrocinium, vt litterarum incrementa percipiant, & idoneos ſe vtilitati publicæ reddant. 12

Inde etiam introſpicitur, quàm ſedulo conatu Profeſſores ſcientiarum profectum diſcentium ſollicitare debeant, nihil omittentes, quod eorum valeat promouere documenta; & pariter quantum Scholaſtici ipſi debeant inſiſtere litterarum ſtudio, vt in dies proficiant. Et equidem illi valdè laudandi, qui operam egregiam ſtudiis nauant; ſicut vituperandi alij, qui generis nobilitate, aut paternis facultatibus ſiſi, aut voluptatibus detenti, ſcientias contemnunt, à litteris abhorrent, vel ſi Scholaſticorum gremio immiſcentur, Scholaſticorum nomine contenti, ſuo muneri nõ faciunt ſatis. 13

Sed plura ex his ſtylum exornatorium deſiderant à noſtro inſtituto alienum. Conſulantur Authores ſuprà relati, & itidem Middendorpius *in tractatu Officiorum Scholaſticorum*; D. Auguſtinus *lib. 18. de Ciuitate Dei, c. 52.* Nicephorus *lib. 7. cap. 20. & lib. 10. capit. 52. & lib. 14. cap. 3.* Valerius Maximus *lib. 3. capit. 3. & alibi ſæpè* Fabius *lib. 1. inſtitution. capite 18.* Plinius II. *de Viris Illuſtr.* Volater. *lib. 16. & 21.* Cicer. *libro 1. Offic. & 13. Philipp. & orat. & pro Archia.* Strabo *lib. 14. geograph.* Euſebius *lib. 10.* 14

præparation. Euangel. cap. ſecundo Rhodog. *lib.* 30. *capit.* 19. Aulus Gellius *Noctium Atticar. capite* 20. Flauius Vopiſcus *in Probo*; Horatius *lib. 3. carm. ode.* 13. *& vltim. & lib. 4. ode. 8. ac ſæpè alibi.* Iuuenalis *Satyr.* 3. Diuu, Iuſtinus Mart. *quæſtion.* 126. Diuu. Chryſoſtomus *homil. 79. in Matth.* Diu. Clemens *lib.* 1. *Stromat.* Beda *in lib. Reg.* Lactantius *in præfat. lib. 5. ad Conſtantinum Imperator. & libro ſecundo inſtitution. capit.* 25. Diuus Hieronymus *ſuper Ezechiel.* Q. Mandoſius *ad regulas Cancellariæ, regul. 20. quæſt. 1. & 10.* D. Iſidor *libro tertio capite* 13. Laërtius *libro ſecundo* 5. *&* 6. Laurentius Landmeter *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, libro ſecundo capit.* 107. & innumeri alij, quos referre longiſſimum eſſet, tum ex Oratoribus, Hiſtoricis, & Poëtis antiquis, tum ex nouioribus, & ex Sanctis Eccleſiæ Patribus, apud quos omnes plura diſperſa reperies circa ſcientiarum vtilitatem, addiſcendi, ac docendi modum, ſapientum honorem, & plauſum, ſtudioſorum educationem, & ſollicitudinem, & totius huius inſtituti commendationem. Etiam ego plura circa id ipſum trado *in lib. de Principe perfecto, document. 18. ac 19. & 36. ac* 37.

QVÆSTIO II.

Quæ ſint Academiæ in Italia, & Sicilia? Vbi aliqua de illis libantur.

15 NOn erit inopportunum in breuem quaſi catalogum Academias Europæ, & Americæ redigere, tum vt earum celebris multitudo hoc opus commendet, cum ad earum vſum præcipuè elaboretur; tum vt ipſarum breuis ſaltem commendatio in omnium dilabatur notitiam, non abſque vtilitate, quæ inde poteſt decerpi. Duos edidit tomos de hac materia Iacobus Middemdorpius; Alij libarunt rem ſummis labris; nos eam & præſtringemus, & ad inſtitutum ſufficienti luce donabimus, vt nec ieiunus, nec item fatigatus Lector euadat. Sunt ergo Academiæ, quæ ſequuntur.

16 *Romana*: de qua in fine quæſtionis huius agemus, quia longiuſcule de ea ſunt aliqua libanda. *Bononienſis* in Italia, antiquiſſima, ac celeberrima, quam Theodoſius Imperator erexit; & cum duo fuerint Theodoſij, certum videtur, Theodoſium maiorem fuiſſe erectorem; quippe Theodoſius minor cœpit Imperium anno 425. Extat autem priuilegium Theodoſij, quo plures immunitates Academicis Bononienſibus elargitur, datum anno 423. die nono Maij; quare hoc priuilegium non potuit à Theodoſio minore expediri non adhuc eo anno Imperante. Quod non aduertit Middemdorpius *tomo 2. de Academiis, à fol.* 3. Cum hoc priuilegium à Theodoſio minore conceſſum affirmat. Maximis encomiis hæc Academia celebratur *in Gloſſa proœm. libr. Decretalium; & in Gloſſa in leg. final. Codic. de teſtament.* & à Petro Anchoran. *in proœm lib. 6. Decret.* Hiero. Oſſorio *lib. 1. de Gloria.* Papiro Maſſono *lib. 5. de geſtis Roman. Pontific. in Honorio VI. & libro 3. in Vrbano V.*

Plures Pontifices hanc Bononienſem 17
Academiam priuilegiis exornarunt, & redditibus auxerunt. Carolus V. Imperator, & Hiſpaniarum Rex, cum Bononiæ à Pontifice coronaretur, eamdem Academiam pluribus priuilegiis, ac immunitatibus decorauit. Effloruere ſemper in ea omnia litterarum ſtudia, ibique plurimi inſignes Viri eis operam nauarunt, poſtea ad Pontificatum aſſumpti, & ad dignitatum culmina euecti. Huius Academiæ alumni, inter alios, extitere Ioannes Andreas, Azo, Bartolus, Iaſon, Accurſius, Marius Socinus, & Salicetus, de vtroque Iure benemeriti, & inſignes Commentatores. Huius Vniuerſitatis magnitudinem id oſtendere ſufficeret, quòd ei inſcripſerunt Gregorius IX. ſuos Decretalium quinque libros, & Bonifacius VIII. librum ſextum Decretalium, & Ioannes XXIII. Clementinarum librum.

Referta eſt Academia hæc Bononien- 18
ſis, & Bibliothecis publicis ad vſum ſtudiorum deſtinatis, & variarum Nationum clariſſimis Collegiis, inter quæ extat Collegium Hiſpanorum, cuius Rector ſecundus eſt ab Vniuerſitatis Rectore; ab eo plurimi prodiere grauiſſimi Viri, muneribus, & dignitatibus publicis decorati; ab Hiſpaniaque illuc mittuntur ab Eccleſiis Matricibus ius præſeutandi ibi Collegas habentibus, qui in eo togati litterarum ſtudiis ſe tradant. De hoc Collegio ſcribunt Couarrubias *libro tertio variar. capit.* 1. Hieronymus Gigas *de penſ. quæſtione vigeſima tertia, & alij.*

Ferrarienſis in Italia, quam inſtituit Al- 19
bertus Ferrariæ Princeps, anno 1316. confirmauit Bonifacius VIII. & Principes Eſtenſes auxerunt. Eam commendat Raphaël Volaterranus *libro 21. anthrop.*

Angelius

Angelius Aretinus *in proœmio Inſtitut. Imperat.* Sapientiſſimos habuit hæc Academia Profeſſores, ſuis ſcriptis inſignes, nempè nuper relatum Aretinum, Felinum, Sandeum, Andream Alciatum, Guarinum Veronenſem, Theodorum Gaza, Cælium Calcagninum, Nicolaum Leonicenum, Baptiſtam Guauinum, Rodulphum Agricolam, & Ioannem Cochleum.

20 *Florentina* in Italia, cepta fuit à Coſmo Medices, aucta à nepote Laurentio Medices; ibique inſignem Bibliothecam Medicæam inſtruxit ad Diui Marci Cœnobium, & Clemens VII. eiuſdem Familiæ, mirificè auxit; & anno 1571. Coſmus Medices, Dux Magnus Tuſcorum perfecit. Celebres alumnos hæc Academia habuit, Paulum Iouium, Marſilium Ficinum, Ioannem Picum Mirandulanum, & Petrum de Imola. Eam laudant Ioannes Reuchlin *lib. 1. de arte cabaliſtica*; Volaterranus *lib. 21. antrop. & lib. 5. geograph.* Iouianus Pontanus *libro primo de Ferdinando primo Rege Neapolit.*

21 *Mediolanenſis* in Italia. A primis temporibus litteræ Mediolani viguere. Ibi Virgilius Poëtarum Princeps litteris dedit operam; ibi Diuus Auguſtinus eloquentiæ fuit Profeſſor; deinceps nobiliſſimum ſcientiarum theatrum ibi eſt perfectum, ita vt Pius IV. qui è Collegio fuerat Doctorum Mediolanenſium, conceſſerit, vt ex eo Collegio ſemper vnus eſſet Sacræ Rotæ Auditor, & Aduocatus Conſiſtorialis. Promouit, ac reſtituit ſcientiarum diſciplinam in hac Academia Mag. Antonius Maioragius, vt teſtatur Petrus Ayroldus Marcellinus *in præfat. ad Commentarium ipſius Maioragij ad partitiones oratorias Ciceronis.* Floruerunt in ea præſtantiſſimi Viri Hermolaus Barbarus, Franciſcus Philelphus, Georgius Merula, Cælius Rhodoginus, Hieronymus Cardanus, & alij. Videantur de hac Academia præter Ayroldum nuper relatum, Middemdorpius *tomo ſecundo de Academ. fol.* 34. Volaterranus *lib. 15. & 21.* Fere extincta eſt hæc Academia.

22 *Neapolitana* in Italia; quam Fridericus II. fundauit; & Robertus Rex poſt centum annos inſtaurauit; ac poſt alios ferè centum Alphonſus Aragoniæ Rex nonnihil collapſam reſtituit. Neapoli olim etiam valde eminebant litteræ; Ibi vitam degiſſe traditur Virgilium, T. Liuium Patauinum, Horatium, Claudianum; & deinde Franciſcum Petrarcham, Laurentium Vallam, Porcellium Romanum, Blondum Soroliuienſem, Bartholomæum, Facium, Ioannem Ariſgam, Nicolaum Saguntinum, Lucilium, aliosque quam plures, & vnus pro extollendis Scholis Neapolitanis ſuffecerit Angelicus Doctor Diuus Thomas Aquinas, ſanctitatis prodigium, ſapientiæ miraculum.

Papienſis, ſeu Ticinenſis. Eam Carolus Magnus non multum poſt Pariſienſem erexit. Eius meminere Rochus de Curte *Epiſtol. ad Ioannem Syluanum*; & Curtius *epiſtol. ad Iafredum Præſidem Mediolanenſem.* Profeſſores Iuriſprudentiæ in hac Academia extitere Baldus, Menochius, & præpoſitus Mediolanenſis, præter alios ſcientia conſpicuos. Hanc Academiam Carolus V. reſtaurauit. 23

Patauina, Caroli Magni liberalitate extructa circa annum Domini 791. Eſto alij aſſerant, à Frederico II. fundatam. De ea ſcribunt Sabarellus *ad Clementin. Dudum, de ſepultur.* Heningus Goden *conſilio* 13. Blondus *in deſcriptione Marchia Taruiſinæ.* Iiſdem priuilegiis hæc Academia gaudet, quibus Bononienſis, vt teſtatur Anchoranus *in capit. cum diuerſis, de priuilegiis in 6.* Præclaros ſcientiarum Profeſſores habuit, Bartholomæum Saliceţum, Paulum Caſtrenſem, Ioannem Campegium, Marſilium, Galeatium, aliosque, quorum Blondus meminit. Eas illuſtraſſe ſcholas Sanctum Antonium de Padua, inſigne quidem eſt ipſarum monumentum. Peculiarem de hac Academia tractatum Antonius Ricobonus edidit; vbi Pontificum confirmationes, & priuilegia affert. Eius Cancellarius eſt Epiſcopus Patauinus. 24

Peruſina, quæ florere cœpit anno 1290. eiſdem priuilegiis ornata, quæ conceduntur Academiæ Conſtantinopolitanæ *in leg. vnica. Cod. de Profeſſoribus, qui in vrbe Conſtantinopolit. &c. libro* 12. vt ad eam legem docet Bartolus, adhuc Peruſinæ alia priuilegia addens. In hac Academia eminuerunt Petrus de Aſſiſio, Benedictus Capra, Philippus Francus, Cynus Piſtorienſis, præceptor Bartoli, & ipſe Bartolus ibi poſtremum diem obiit, & in D. Franciſci Cœnobio eſt ſepultus. Legatur ipſe *in leg. quidam cum filium, ff. de verb. obligat. & in 30. quæſtionibus, quæſtion. 3. & 7.* Iacob. Benius *lib. 3. de priuilegiis Iuriſperitorum, in præfat.* Middemdorpius *vbi ſupra fol.* 71. 25

Piſana, quam Radanns, Alcuiſus, & Claudius inſtituerunt anno 1339. & collapſam 26

Mendo de Iure Academico. A 3

ipſam renouauit Coſmus Medices Dux Florentinus, anno 1542. In ea verſati ſunt Eugenius III. & Reynerus; Profeſſoreſque extitere Philippus Decius, Franciſcus Aretinus, & Felinus Sandæus. Memoria illud dignum eſt, quòd Aldus Manutius legauit teſtamento octoginta mille libros huic Academiæ; cuius meminere Franciſcus Scotus *in Itinerario Italiæ*, Menochius *lib. 2. de arbitrariis*, Iaſon *in leg. quidam cum filium,ff.de verbor.obligat.* Anchoran *ad Clementin.de Magiſtris.*

27 *Salernitana*, quæ iam propè obſcurata eſt. In ſtudiis Medicinæ olim floruit, & deinde omnes edocuit ſcientias. In ea celebritatem nominis obtinuerunt Robertus Maranta, Bernardinus Triuiſanus, & Conſtantinus Afer. Agit de illa Ioannes Caius *lib. 1. de antiquitate Cantabrigenſis Academiæ.*

28 *Senenſis*, Antiquitus erecta, & à Ciuibus renouata fuit anno 1387. Nauarunt in ea ſtudiis operam Pius II. & Iulius III. & Marcellus II. Docuere ibi Nicolaus V. ante Pontificatum, Dinus, Abbas Panormitanus, Paulus Caſtrenſis, Socinus, Decius, Hugo, Senenſis. Auguſtinus Dathus, & Franciſcus Philelphus. Eam commendant Bartholomæus Facius *lib. 9. de geſtis Alphonſi I.* Cacciolopus *documento 8. ſtudioſorum*; Munſterus *lib. 2. Coſmograph.* Anchoranus *cap. fin. extra. Ne Clerici,vel Monachi &c.& ad Clementin. Dudum de ſepult.* & ibi etiam Sabarellus, qui Cardinalis vocatur, & Senenſis fuit Profeſſor.

29 *Veneta*, ex qua prodierunt Aldus, Hermolaus Barbarus, Andreas Aſſulanus, Ioannes Reuennas, Antonius Mancinellus, Paulus Manutius, Sabellicus, Ioannes Baptiſta Egnatius, Petrus Bembus, Secundus Curio, alijque plurimi. Cardinalis Beſſarion extruxit Venetiis Bibliothecam triginta millibus aureis emptam, & adhuc eam Veneti adauxerunt. De hac Academia videat, qui velit, Petrum Moſellanum *orat.de trium linguarum cognitione.*

30 *Bergamenſis*, quæ anno 1355. iam erat orbe celebris ob litterarum ſtudia. Edocuit ibi Albericus de Roſato, & eam laudat Leander apud Middemdorpium *vbi ſupra fol.86.*

31 *Mantuana*, vbi litteras tradiderunt Marius Philelphus, & Victorinus. Eius mentionem faciunt Blondus, & Volaterranus apud eundem Middemdorpium, *pag.88.*

32 *Mutinenſis*, in qua Azo Iuriſprudentiam edocuit, eamque extollit *ad leg. vnic. Cod. de ſtudiis liber. vrbis Romæ, & Conſtantinop. lib.11.*

Parmenſis, quam litterarum copia ce- 33
lebrem nuncupat Middemdorpius., *vbi ſu-
pra fol.90.*

Placentina, quam idem Author *pagin.91.* 34
ait, viris doctiſſimis, litterarumque & ar-
tium ſtudiis florere.

Taurinenſis. In ea ſcientias tradiderunt 35
Eraſmus Roterodamus, vir, qui hæreſi
ſuam ſcientiam fœdauit, Ioannes de Craſ-
ſis, & Iacobinus de S. Gregorio, qui vi-
dendus eſt *in tractatu de Feudis, in proœ-* 36
mio.

Montis-Regalis, vbi profeſſor fuit Me-
nochius, qui videndus eſt *quodlib. 2. caſu
315. de arbit. iudic.* & Riccobonus *lib.2. de
gymnaſio Patauino.*

Anconitana, Maceratenſis, & Carnoten- 37
ſis, parum nunc florent. In Maceratenſi
edocuit Franciſcus Piccolominæus; in Car-
notenſi Adelinus. Videantur Riccobo-
nus *vbi nuper cap. 32.* Papirius Maſſonius
*lib. 4. de geſtis Romanorum Pontificum, in Ni-
colao II.*

Syracuſana, in Sicilia; Syracuſis à tempo- 38
re Caij Cæſaris litteræ exercebantur, imò
& antiquiùs ibi Platonem edocuiſſe Philo-
ſophiam ſuam, teſtatur Volaterranus *lib.
18.* Ibidem ſuas artes docuerunt Dædalus,
Archimedes, Corax, Sophron & Philemon.
Conſulantur Alexander Sardus *lib. 1. de
moribus gentium*; Panormitan. *lib.1. de geſtis
Alphonſi Regis.*

Meſſana, in Sicilia. Iam diu viguerunt 39
Meſſanæ præſtantes litteris viri, Ariſtocles,
Ibicus, Ioannes Gatius, Franciſcus Mauro-
lycus, & Bembus iunior, ac Dicæarchus.
Eam magnam Siciliæ Scholam appellat 40
Volaterranus.

Panormitana, Regum Siciliæ, & Archie-
piſcoporum Panormi liberalitate, & pri-
uilegiis ornata eſt. Eius mentionem facit
Middemdorpius *tom. 2. de Academ. lib. 4.
pag.110.*

Catinenſis; Vnde prodiit Charondas 41
legiſlator inſignis; ibique Abbas Panormi-
tanus Archiepiſcopatum geſſit; vt idem
Midemdorpius *pag. 111. vbi nuper*, affir-
mat.

Ad *Romanam* pro coronide huius quæ- 42
ſtionis redimus. Quis ignoret, Romam, ſi-
cut dominam gentium, ita olim fuiſſe am-
pliſſimũ litterarum theatrum? Ibi Rhetori-
ci, Oratores, poëtæ, philoſophi, & Religionis
vanæ, ſuperſtitioſæque Magiſtri maximè
floruerunt, & ſuis ſcriptis, ac libris, quos
præ manibus habemus, æternum ſibi no-
men compararunt. Redigi nequeunt in nu-
merum, cum ſit eorum penè innumerabilis
multitudo. Latè diſſerit Middemdorpius
tom.1.

tom. 1 de Academ. lib. 3. in qua orbis regione priùs ſcientiæ fuerint traditæ ? & probat, primùm in Iudæa, deinde in Græcia, & poſtmodum in Italia: Rursùs Theologiam Romanorum, ſeu commenta, quæ de ſuis Diis fingebant, exponit; de miniſtris ſacrorum, horumque diuerſitate pertractat; Romanorum Iuriſprudentiam explicat; quomodo quælibet ſcientia in vrbem Romanam fuerit introducta, diſputat; ac viros celebres antiquos in vnaquaque commemorat. Quæ omnia, qui velit, apud ipſum legitet, non enim fas eſt, in hiſce nos immorari.

43 Septemcentis annis ante Chriſti natiuitatem, reperitur, fuiſſe Romæ celebrem Academiam, ad quam ſæpè ipſi Imperatores concurrebant, vt Oratores, Hiſtoriographos, & Poëtas audirent, & diſceptationibus ſuper diuerſis materiis intereſſent. Ante D. Hieronymi tempora conſiſtebant adhuc inſignia gymnaſia, vt ipſe teſtatur *cap. 11. Regulæ Monachorum.* Poſtmodum, cum Diuus Gregorius Magnus Eccleſiam gubernaret, & per Nuntios, ac Prædicatores ab ipſo miſſos Anglia veram Chriſti fidem ſuſcepiſſet, ſchola publica pro Anglis Romæ fuit inſtituta, ad quam non modo priuati viri ex Anglis, ſed Reges ipſi, religionis veræ colendæ, & perfectiùs addiſcendæ cauſa ventitabant, vt videre eſt apud Boſium *lib. 3. de ſtatu, cap. 3.* & Polidorum Virgilium *lib. 4. hiſtor. Anglican.*

44 Cæterum Academiam, & litterarum exercitia Romæ inſtaurarunt Eugenius IV. qui aliàs etiam in orbe fouit, & reſtituit Academias; Nicolaus V. & Leo X. vt affirmant Onuphrius *in vita Leonis X.* Platina *ibidem*, & *in vita Eugenij IV.* nec non Mart. Eiſengr. Procancellarius Ingolſtadienſis *in oratione ibi habita anno* 1531. Demum Alexander VI. iterum inſtaurauit, & dotauit prædictam Academiam, vt Profeſſores ſcientiarum poſſent ex redditibus victitare. In ea omnes Scholaſtici gradus, & honores conferuntur, & Theologiæ, Iuriſprudentiæ, Artibus, ac linguis Cathedræ ſunt deſtinatæ.

45 Vocatur *Sapientia* Academia Romana, quod nomen inde deſumptum crediderim, quia Claudius Imperator gymnaſium inſtituit, teſte Volaterrano *lib. 12. geograph.* in quo hiſtoriæ ab ipſo editæ quotannis recitarentur; & id poſtmodum vocatum fuit Collegium Sapientiæ, vnde nomen *Sapientia* inditum fuiſſe Academiæ Romanæ congruens videtur. Attamen hæc Academia non multum ab Scholaſticis hac ætate frequentatur, Etenim Romæ apud Sacros Ordines, præcipuè Patrum Prædicatorum, & noſtræ Societatis IESV publica ſunt gymnaſia, in quibus Theologia, Philoſophia, Mathematica, Artes omnes, & linguæ edocentur, excepta Medicina, ibique Studiorum eſt frequens concurſus; maximè ad Collegium Romanum Societatis; in quo quidem inſignes litteris viri eminuerunt, & eminent; ſed à domeſticis laudibus abſtineo. Vide Middemdorpium *tom. 1. de Academ. lib. 3. pag.* 607. & plures alios recentes Scriptores. Sat opera ipſa in lucem edita commendat Profeſſores litterarum in eo Collegio. Hoc vnum non omiſerim, Middemdorpium Procancellarium Colonienſem, dum de Academiis agit, paſſim repetere, quantum Magiſtri Societatis IESV in illis laborent, & floreant; atque ad finem operis præfigere Catalogum omnium Prouinciarum, & Collegiorum Societatis IESV, ac numerum eorum, qui in vnaquaque Prouincia ſunt; ante cuius deſcriptionem habet; *Quandoquidem Patres de Societate IESV in hac litteraria palaſtra ſtrenuè, viriliterque verſantur, & bonarum diſciplinarum ſtudia in remotiſſimas Prouincias important; propterea Catalogum nuper typis excuſum de Collegijs, & Domibus, Seminaryſque illorum, hic adycere debui.* Scribebat hæc ille anno 1662. Quid nunc aſſereret, cum quinquaginta annis ſequentibus alia Regna, Academiæ, & litteræ omnes à Profeſſoribus, & Authoribus Societatis, doctrina, & innumeris libris ſint illuſtratæ, de quibus videndus eſt P. Philippus de Allegambe *in Bibliotheca Societatis*; & adhuc poſtmodum plura alia opera in lucem prodierunt.

Ad Iuriſprudentiam addiſcendam pauci 46
Romanam Academiam frequentant, ſed ad alias Italiæ celebres Academias concurrunt. Priuilegia conceſſa Romanæ Academiæ (præter ſpecialia, quæ habet à ſummis Pontificibus indulta) inſerta ſunt iuri, adeóque omnibus Academiis communia; quare illa attingemus inferiùs decurſu operis, ſi eſto plura per negligentiam, aut per non vſum, ſeu per contrariam conſuetudinem iam ſint abolita. Videatur *cap. 1. de priuileg. in 6.* in quo priuilegia ſtudiorum Generalium conceduntur Academiæ Romanæ.

QVÆSTIO III.

Quæ Academiæ ſint in Gallia? Vbi non pauca de illis attinguntur.

47 NOn eſt animus agere de tempore, quo Galliis ſcientiarum exercitamenta ſunt introducta, ſicut nec id egimus de locis, vbi Italiæ, & Siciliæ Academiæ ſitæ ſunt nec item agemus, cum ad alia regna deueniemus; ſicut nec tractamus de Academiis, ſeu gymnaſiis, & ſcientiis infidelium antiquorum, tum eorum, qui nunc Aſiam, Africamque habitant. Hæc enim noſtro inſtituto non ſunt opportuna, ad illudque nihil conducit earum notitia. Proponimus ergo noſtræ Europæ, & Regnorum Hiſpaniæ, etiam extra Europam Vniuerſitates, quarum cognitio, virorumque illuſtrium ex eis prodeuntium, valdè congruit ad ſcopum huius operis. Igitur in Gallia ſunt ſequentes Academiæ.

48 *Pariſienſis* erecta à Carolo Magno circa annum ſalutis 791. de conſilio Alcuini, & Venerabilis Bedæ; ex Romana Academia adducti fuerunt Profeſſores, vt in ea primùm ſcientias traderent. Inſtaurauit hanc Vniuerſitatem Sanctus Ludouicus Rex Galliæ; eiuſque Confeſſarius Robertus Sorbonus Collegium Sorbonicum inſtituit anno 1253. Adeò celebris fuit hæc Academia, vt quadringentis annis non alij Sapientiores, quàm eius alumni, inuenirentur; ideóque à Pontificibus, pluribus priuilegiis fuit donata. Profeſſi ſunt in ea ſcientias Alcuinus, Petrus Lombardus ſententiarum Magiſter, Albertus Magnus, Doctor Angelicus S. Thomas, Rabanus, Ioannes Gualenſis, Gerſon, Budæus, Balduinus, ac plurimi alij celebratiſſimi viri. Comendant hanc Academiam Arnoldus Vuion *in ligno vitæ, lib.* 5. *cap.* 91. *&* 95. Zabarella, & Anchoranus *in Clementin.* 1. *de Magiſt.* Vincentius *in ſpecul. lib.* 24. Poſſeuinus *lib.* 1. *Bibliothecæ ſelectæ c.* 1. *& lib.* 3. *c.* 5. Balduin. *ad leg. ſi pacta. C. de pact.* Papirius Mauſinus *de geſtis Romanorum Pontific. in Innocentio IV. & in Nicolao III.* & alibi. Iacobus Meierus *lib.* 14. *Annalium Flandriæ, & lib.* 15. & P. Sherlogus *tom.* 3. *in Cantica veſtigat.* 35. *num.* 54. Plurimum etiam commendationis hæc Academia habet ex eo, quòd in illa Sanctus Ignatius de Loyola, Societatis IESV Fundator, & Sanctus Franciſcus Xauerius Apoſtolus Indiarum, cum aliis nouem primis Sociis, qui nomen ſuum eidem Societati adſcripſerunt, litterarum incubuere ſtudiis; omneſque ipſi gradum Magiſterij ab illa acceperunt. Videatur P. Ioannes Maffeus, P. Petrus Ribadeneira *in vita Sancti Ignatij*, & hiſtoria Societatis *tomo primo.*

Toloſana ſi antiquitatem ſpectes, ſecunda 49
eſt in Gallia, & prima poſt Pariſienſem. Inſtituta eſt à Sancto Ludouico, anno 1228. poſt finita Albigenſium bella. Eam comprobauit Gregorius IX. cùm promulgauit quinque libros ſuorum decretalium; eius priuilegia recenſet Baldus *ad leg. omnia priuilegia, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Iaſon *ad leg.* 1. *de legat.* 3. Abbas *in cap. fin. extra. Ne Clerici, vel Monachi.* Profeſſorum in legendo obſeruantiam, etiam feſtis diebus, aliquibus exceptis, commendat Rebuffus. In ea Vrbanus V. & Duarenus ius ciuile didicere.

Monſpeſſulana Toloſanæ proxima, prima 50
omnium in Gallia ius ciuile docuit. Sed Medicinæ Doctoribus longè celeberrima eſt, & exiſtimatur primum nomen habuiſſe ab Arabibus Medicarum rerum ſtudioſis, qui pulſi ex Hiſpania, ſe receperunt Monſpelium. Plurimi exiſtimant eam inſtitutam fuiſſe ab Alexandro IV. ſummo Pontifice, circa annum 1150. qui Pontifex eam in rem Conradum legatum Monſpelium miſerit. Eam confirmauit Nicolaus IV. anno 1289. & deinceps plures Galliæ Reges eius priuilegia ſtabilinerunt. Agit de illa Papirius Maſſonus *lib.* 6. *de geſtis Rom. Pontif. in Vrbano V.*

Aurelianenſis eumdem Regem S. Ludo- 51
uicum fundatorem ſibi vendicat. Philippus Pulcher, eius ex filio nepôs, anno 1312. nouis priuilegiis ipſam decorauit, & legum Vniuerſitatem conſtituit. Haud pauci exiſtimãt, eam decerptam à Pariſienſi, propter ingentem ſcholaſticorum numerum, relictâ Pariſiis Iuris Canonici Cathedrâ: Videantur Baldus *in leg. omnia priuilegia, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Vbi huius Academiæ priuilegia attingit, & Zacharias *in epitome Surij, in vita Iuonis, die* 19. *Maij.*

Andegauenſis Ius Ciuile profitetur; inſti- 52
tuta eſt anno 1364. ab Rege Carolo V. quem ſapientem nuncupant Galli, idq; poſtulante Ludonico Dnce Andegauo, Regis fratre. In ea Balduinus edocuit Iuriſprudentiam, vt affirmat ipſe *ad leg. ſi pacto, Cod. de pactis.* Videatur de ea Papirius Maſſonus *lib.* 3. *Annalium Franciæ in Philippo Rege.*

Pictauienſis, habet fermè eadem priuile- 53
gia

gia cum Toloſana, ad cuius normam inſtituta eſt ab Eugenio IV. & per Edictum Caroli VII. Regis, anno 1431.

54 *Cadomenſis* in Normanuia, Fundatorem appellat Henricum VI. Angliæ Regem, per diploma datum Rothomagi anno 1401. idque pro iure Canonico & Ciuili. Et anno 1436. adiunctæ ſunt ſcholæ, Theologiæ, Medicinæ, & Artium.

55 *Burdegalenſis* conſtituta eſt anno 1441. per Bullam Eugenij IV. Quod poſtea confirmatum eſt a Rege Ludouico XI. anno 1473.

56 *Bituricenſis* profitetur conditorem ſuum Ludouicum ſanctum; ſed totum incrementum debet Carolo duci, fratri Regis Ludouici XI. qui anno 1463. diplomate illam confirmauit. Ea ſemper habita eſt celeberrima ſtudiis Iuris Ciuilis, quæ etiam Cuiacium Doctorem habuit.

57 *Cadurcenſis* Papam Ioannem XXII. Auctorem exhibet. Is cùm in Cadurcis natus eſſet, anno 1332. poſtea Pontifex ſummus Patriam donauit iſto munere ſcientiarum.

58 *Nannetenſis* inſtituta eſt à Pio Papa II. poſtulante Franciſco II. Duce Britanniæ; eam confirmauit poſtea Carolus VIII. Rex, ducta in vxorem Anna Franciſci filia; diplomate dato anno 1401.

59 *Rhemenſis* debet ſuam inſtitutionem Carolo ſuo Archiepiſcopo Cardinali, Lothariugiæ dicto; qui eam impetrauit à Paulo III. pontifice, & à Rege Henrico II.

60 *Muſſipontana* in Lotharingia, debetur curis eiuſdem Cardinalis; quam perſuaſit inſtitui Carolo III. duci Lotharingiæ, conſanguineo ſuo; eámque Patribus Societatis IESV adminiſtrandam tradidit.

61 *Valentina* in Delphinatibus inſtituta eſt anno 1452. ab Ludouico vndecimo, tunc Delphino, quam Rex dictus poſtea confirmauit.

62 *Aquenſis* in Prouincia, pro ſcholis Ciuilis Iuris, & Medicinæ ſancita eſt à Rege Henrico IV. Lugdunum olim celebre fuit Athenæo ſuo, & Maſſilia ſcientiarum omnium Academia. Et Lugdunum quidem ius habet inſtituendæ vniuerſitatis; ſed pleriſque ciuibus ad mercaturam traductis, eorum poſteri de ſcientiarum Priuilegiis minùs cogitarunt. His accedunt tres Academiæ extra regnum Franciæ. Auenionenſis, condita ab Vrbano V. pontifice, anno 1371. Dolana in Comitatu Burgundiæ, erecta anno 1426. à Philippo Bono, duce Burgundiæ; & Arauſicana, in vrbe primaria Principatus Arauſicani; de cuius conditore mihi minus conſtat.

QVÆSTIO IV.

Quæ Academiæ ſint in Germania, Bohemia, Polonia, & Dania? Vbi plura de eis præſtringuntur.

63 COlonienſis, anno 1388. authoritate Vrbani VI. ſtabilita eſt, & eiſdem, ac Pariſienſis Academia, priuilegiis ornata. Præpoſitus Colonienſis eſt illius Cancellarius. Pluribus Collegiis ornatur, eximioſque ac innumeros viros dedit omni ſcientiarum genere pollentes. Eius Procancellarius Iacobus Middemdorpius late eius priuilegia, gubernationis ordinem, Collegiorum, ac Virorum excellentiam proponit, *tom. 2. de Academ. libro quinto à pag.* 126.

64 *Baſileenſis* fundata, & plurimis priuilegiis ornata à Pio II. anno 1459. Epiſcopus eſt eius Cancellarius. Agit de ea Chriſtianus Vrſtiſius *in epitome hiſtoriæ Baſileenſis.*

65 *Dilingana, & Duacenſis.* Illam erexit Truchſeſſeus Cardinalis Auguſtanus, Germaniæ protector; Hanc ſimul & Collegium, quod vocatur Regium, Philippus II. Hiſpaniarum Rex anno 1562. extruxit: ne Belgica iuuentus ſtudiorum cauſa ad exteros proficiſci cogeretur, & hæreſim per Germaniam graſſantem ebiberet. Eam commendant Iacobus Marchantius *in deſcriptione Flandriæ, libro primo.* Arnoldus Vuion *in ligno vitæ in præfat.* Boetius Epo Profeſſor huius Academiæ, ipſius nomine orationem funebrem habuit in laudem Philippi II. die tertia Nouembris, anuo 1598. In qua (liceat in noſtræ Societatis commendationem eius verba tranſcribere) hæc habet; *Piiſſimi, liberaliſſimique Præſules duo, rei litterariæ ſtudioſiſſimi, Marchianenſis, & Acquiſcinctenſis, alia duo condiderunt gymnaſia; quorum hic ſuum Patribus Societatis IESV tradidit excolendum, Sacræ Catholicæ Maieſtati commendatiſſimum ſemper, ac vnicè dilectum, ſæpiuſque pro re nata adiutum, propter ingentia, ſingulariaque eorumdem, & in Scholas, & in Eccleſiam, & in Rempublicam, & in omne mortalium genus merita.*

66 *Erphordienſis* in Thuringia, inſtituta fuit à Dagoberto Francorum Rege anno 1391. & confirmata, ac priuilegiis munita à Boniſacio IX. & Pio II. Habuit egregios ſcientiarum Profeſſores Nico-

laum

laum de Bibera, Henricum de Erpbordia, Conradum de Montepuellarum, Godſchalum de Meſchede, & Ioannem de Mylbach. Eius meminerunt Trithemius, & Iacobus Meie. us apud Middemdorpium *vbi ſupra à pag.* 200.

67 *Francfordienſis* erecta anno 1506. à Ioachimo, & Alberto fratribus, Marchionibus Brandenburgenſibus; priuilegiis ſtabilita à Pontificibus Alexandro VI. & Iulio II. ac ab Imperatore Maximiliano Primo. Eius Cancellarius, & Conſeruator eſt Epiſcopus Lubecenſis. Ita Conradus Vuimpina *in oratione habita anno* 1560. *die* 26. *Februarij*.

68 *Friburgenſis* in Briſgoia, fundata ab Alberto Auſtriaco anno 1450. inſtaurata, & aucta ſub Federico Imperatore anno 1472. Floruit in ea, & ſtatura diſpoſuit Vdalricus Zaſius. Videatur Middemdorpius *vbi ſupra pag.* 209. Dantur etiam in Germania Academia *Fuldenſis*,& *Sangallenſis* quarum meminere Authores decurſu relati, & referendi.

69 *Gripſuualdenſis* in Pomerania, incboata anno 1456.ab Vratiſlao IX. Duce Pomeraniæ. Etſi Munſterus *lib.*1. *Coſmograph.* aſſerat, à quodam Proconſule eius loci fundatam eo anno fuiſſe banc Academiam,& anno 1547. à Pbilippo Pomeraniæ Duce inſtauratam.

70 *Afrimenſis, ſiue Koppenhagenſis* in Dania, incepta ab Erico Rege authoritate Martini V. & perfecta anno 1478. à Chriſtiano Oldemburgico; confirmata,ſtabilita, & aucta à Ioanne Rege anno 1493. à Chriſtiano III. ann. 1539. à Federico II. anno 1569. De quibus Middemdorpius *vbi ſupra pag.* 210. Habet eadem priuilegia, quæ Academia Bononienſis.

71 *Heydelbergenſis*, in Comitatu Palatino Rheni. inſtituta anno 1346. à Ruperto II. Duce Bauariæ, & Comite Palatino; atque ab Vrbano VI. donata priuilegiis, quibus Vniuerſitas Pariſienſis gaudet. Præſtantes Profeſſores habuit Munſterum, Marſilium de Inghen, & Ioannem Herneſtum. Eam laudant Abbas Spanneimenſis *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, loquens de Marſilio; Petrus Antonius Finarienſis *orat. de inſtitutione vrbis, & gymnaſij Heydelbergenſis.*

72 *Herbipolenſis*, erecta anno 1403. à Ioanne Eglofſerein, authoritate Bonifacij IX. & Regis Ruperti II. Poſtmodum bellis collapſa eſt; donec anno 1582. fæliciter fuit inſtaurata à Principe Iulio, authoritate Gregorij XIII. & Imperatoris Maximiliani II. ita vt vndique ad eam ſtudioſi confluxerint, cum litterarum officina ſit reddita; ædificijque Academiæ ſtructura ea eſt, vt nulli in Europa, niſi Diuo Laurentio in noſtra Hiſpania cedat. Ipſe Princeps Iulius fuit primus Academiæ Rector, à Doctoribus, ac Magiſtris electus, penes quos ſtat ius eligendi Rectorem. Profeſſus eſt ibi Iuriſprudentiam Antonius Salicetus. Huius Academiæ fit mentio à Munſtero *lib.* 3. *Coſmograph.* Nec ante Academiæ reſtitutionem ceſſatum fuit à litterarum exercitio, nam (verba ſunt Middemdorpij *vbi ſuprà pag.* 222.) *Herbipolenſis Epiſcopus, & Princeps Fridericus, vrbem, & Prouinciam inſtaurarunt, à religione, & litteris, quæ vnà ferè interierant, exordium duxit; & anno* 1564. *dum adhuc fluctuabat, Societatis IESV Patres euocauit, illiſque iuuentutem tam in bonis litteris, quàm pietate,& moribus erudiendam, inſtituendamque commiſit.*

Ingolſtadienſis in Bauaria, erecta à Ludouico Diuite Duce Bauariæ, qui obiit anno 1479. authoritate Pij II. & Pauli II. & à ſequentibus Ducibus aucta, & exornata redditibus annuis, & Studioſorum Collegiis; inter quæ Collegium Georgianum à Duce Georgio inſtitutum, Albertus Dux ſub Societatis IESV, quam ipſe in eam vrbem intulerat, diſciplina collocauit. Cancellarius huius Academiæ eſt Epiſcopus Aichſtetenſis, eiuſdem loci Ordinarius. Floruit in ea Fredericus Staphilius; cui tamen, quia vxoratus erat, nec hæc Academia, nec vlla alia Germaniæ gradum Doctoratus in Iure Canonico, & Theologia voluit concedere; ita vt Pontifex rubrum pileum tranſmiſerit, vt Archiepiſcopus Saltzburgenſis eum ipſi imponeret, & Doctorem authoritate Pontificia crearet. Latè de huius Academiæ ſtatutis tractat citatus Middemdorpius *à pag.* 232. 73

Lipſenſis in Miſnia, initium habuit anno Domini 1408. & ex Pragenſi deſumpta eſt, ac confirmata à Pio II. & Alexandro V. reſtitutaque à Georgio Saxoniæ Duce. Eam commendat Æneas Syluius *ad librum* 1. *Panormitani de geſtis Alfonſi Regis*, & Conradus Vuimpinas *in orationibus Lipſiæ habitis.* 74

Louanienſis in Brabantia, celeberrima quidem ſplendidiſſimis Collegiis, ac innumeris priuilegiis ab Imperatoribus, & Regibus, atque etiam à Ponticibus 75

cxor

exornata. Erecta fuit à Ioanne Duce Brabantiæ anno 1426. & confirmata à Martino V. & Eugenio IV. Rector, & Cancellarius huius Academiæ fuit ante Pontificatum Adrian. VI. Docuerunt in ea Ioan. Molinæus, Eraſmus Roterodamus, & plurimi alij, qui ſuum nomen poſteritati dedere, eſto Eraſmus dederit damnatum. Eam laudant Molanus *in Natalibus Sanctorum Belgij.* Iacobus Meierus *lib.* 16. *Annalium Flandriæ.* Hanc Academiam adauxit Philippus II. Hiſpaniarum Rex, & eam in animo, & veneratione habuit: voluitque, Benedictum Arias Montanum ope huius Academiæ, vti, vt Bibliam Regiam quatrilinguem in lucem ederet.

76 *Maſpurgenſis* in Haſſia, & *Mechlinienſis.* Illa erecta fuit anno 1526. & inſtaurata à Philippo Principe anno 1535. Hæc olim adeò celebris fuit, vt in ea vno, eodemque anno ſtuduerint nouem filij Regum; vigintiquatuor filij Principum; viginti nouem filij Comitum; teſtante Middemdorpio *de Academ. lib.* 5. *pag.* 280. Vbi id refert memoratu dignum, rexiſſe hanc Academiam Nicaſium de Voerda, qui à tertio anno cæcus, in omni ſcientia eruditiſſimus euaſit, audiens dumtaxat alios; Iura Louani, ac Coloniæ docuit, creatus ibidem Doctor Iuris Canonici, & plures tractatus in Cathedra dictauit; obiit autem anno 1491.

77 *Moguntina* inſtituta anno 1482. à Diethero Iſenburgio Archiepiſcopo Moguntino. Patribus noſtræ Societatis IESV iam diu tradita eſt, in eaque Philoſophiam, linguarum notitiam, & Theologiam edocent. Vide præfatum Middemdorpium *pag.* 281.

78 *Pragenſis in Bohemia*, inſtituta à Carolo IV. Imperatore, ac Bohemiæ Rege anno 1360. quamuis Martinus Cromerus, antiquiorem eſſe affirmet. Oppreſſa aliquando propter bella, & non exiguum paſſa ſunt detrimentum Collegia illuſtria ibi erecta; ſed Academia aucta, aut reſtituta fuit à Ferdinando I. & Maximiliano II. Imperatoribus; hiſceque temporibus, & ſcientiis, & ſtudioſorum numero egregiè floret. Cancellarius per plures annos huius Academiæ extitit P. Rodericus de Arriaga è noſtra Societate IESV Hiſpanus, ac Lo-cronenſis, meus ex duobus fratribus vtriuſque parentibus conſobrinus; qui Imperatoris iuſſu illuc, ex Prouincia Caſtellana profeſſurus in hac Academia Theologiam perrexit, quod per plures annos, Imperatori charus, præſtitit; ediditque ſumma cum laude in lucem Curſum Philoſophicum, & octo integros Tomos in vniuerſam Theologiam Scholaſticam; iamque alios in Theologiam moralem parat. Licuerit ſanguinis affectui indulgere, & obiter hæc in Societatis commendationem, & patriæ gloriam retuliſſe. Poſtmodum hæc Academia à Ferdinando erecta vnita eſt nuper Academiæ antiquiori à Carolo fundatæ, quæ *Carolina* vocabatur, & munus Cancellorij traditum, aut reſtitutum eſt Archiepiſcopo Pragenſi, & munus Rectoris Academiæ ita diſpoſitum, vt Rector Collegij Societatis IESV ſit etiam Academiæ Rector duplici anno, & alternatiuè alio duplici anno ipſa Academia eligat Rectorem. De Academia Pragenſi agit Cromerus *in hiſtoria Polonica lib.* 12.

79 *Roſtochienſis* in Ducatu Megapolitano, inſtituta à Ducibus Megapolitanis, & ciuibus Roſthochienſibus; confirmata fuit à Pontifice anno 1451. Videantur Munſterus *lib.* 3. *coſmograph.* & Matthias Quaſdus *lib.* 4. *Geograph. cap.* 9.

80 *Treuirenſis*, antiquiſſima Germaniæ, collapſa ob mutationes temporum, ſed ab Archiepiſcopis Treuirenſibus poſtmodum eſt reſtituta. Tempore Gratiani Imperatoris Treuiris iam ſtudia florebant. In ea vrbe D. Hieronymum fuiſſe commoratum, & etiam D. Athanaſium, planis argumentis deducitur. Conſulantur Middemdorpius *vbi ſuprà pag.* 288. & hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.

81 *Tubigenſis* in Ducatu Vuirtembergenſi, incepta anno 1477. ab Eberhardo Barbito Comite Vuitembergiæ; & Monpelgardiæ; à Pontifice, & ab Imperatore Friderico confirmata, & priuilegiis ſtabilita. Profeſſores inſignes habuit Ioannem Nauclerum, Gabrielem Biel, ac Ioannem de Lapide. De ea ſcribunt Reineccius *in methodo legendi, cognoſcendique hiſtorias*, Martinus Cruſius *Annalium Sueuicorum lib.* 7. *part.* 3. *cap.* 13.

82 *Viennenſis*, inſtituta à Friderico II. Imperatore anno 1237. & inſtaurata, ac priuilegiis pluribus ornata à Rodulpho IV. Alberto III. & Leopoldo II. fratribus. Singulis annis Senatus, Populuſque Viennenſis, cum Conſulem eligit, admonet eum, ne quidquam aduerſus Academicos moliatur, ſed eos omnino protegat; Ita decreto ſuo ſanciuit Albertus III. Detrimentum hæc Academia cepit anno 1526. in obſidione Turcarum; ſed inſtau-

rata fuit à Ferdinando I. & Maximiliano II. Pluribus ornatur Collegiis, & Bibliothecis inſignibus. Iuriſprudentiam in ea docuerunt ex Italia euocati Ioannes Syluius, Aurelius Siculus, & Hieronymus Baldus. Viri plurimi illuſtres ex hac Academia prodierunt; omneſque Imperatores eam honoribus, & redditibus augent. Agit de illa P. Carolus Muſart. *in lib. Academicus adoleſcens; proœmio 2.*

83 Vniuerſitatis Viennenſis Rector annum durabat, nunc verò ſex ſolùm menſes; In omnibus actibus publicis habet locum primum ab Imperatore, aut eius Viceſgerente; & omnibus Academiæ membris ex æquo, & bono ius dicit in ciuilibus, & criminalibus. Aliquando Rector creatus eſt laicus, & tunc per clericum in perſonas Eccleſiaſticas iuriſdictionem exercet. Scribit etiam de hac Academia Vuolfgangus Lazius *in commentar. de rebus Viennenſibus, lib. 2. cap. 6.*

84 *Vuittembergenſis* in Saxonia, anno 1502. erecta à Federico I. Saxoniæ Duce, à Mauritio inſtaurata, & ab Auguſto amplificata. Iuriſconſulti celebres in ea fuerunt Heningus, Schurfius, Clingius, Vueſembechius, & Oldemdorpius. In ea ſua venena euomuerunt Martinus Lutherus, & Philippus Melanthon. Videndus Middemdorpius *vbi ſupra pag.* 309.

85 *Viſontina*, & *Argentoratenſis*. Illa in Burgundia ab Antonio Peronnoto Cardinali, Meclinienſi Archiepiſcopo eſt fundata. Hæc inter Germaniæ Academias recenſetur, ſed publicum gymnaſium eſt dicendum, à Senatu, & populo erectum poſt paccatam diſcordiam inter Carolum, V. Imperatorem, & Regem Galliæ. Sicut etiam illuſtres quidem Scholæ ſunt *Sorana* in Dania; *Dantiſci*, & *Herbona*, *ac Tekemburgi*, ſed non ſunt Academiis annumerandæ. Conſule Middemdorpium iam relatum, *à pag.* 310.

86 *Iuliana*, ſeu *Helmſtadina*, in Ducatu Brunſuicenſi; quæ nomen ſecundum à loco, vbi extat, deſumpſit: primum verò à Iulio Duce, Fundatore, circa annum 1580. eademque ſtatuta, ac leges, ac Academia Colonienſis, à qua accepit, habet. Eam laudat Ioannes Caſius *in Orat. de bono Academia, habita anno* 1598.

Regio-Montana in Pruſſia, erecta anno 1598. ab Alberto Brandemburgico. Agit de ea Middemdorpius *vbi ſupra pagina* 332.

Graecenſis, aliæque nouiores Societatis IESV Patribus ſunt traditæ ab Imperatoribus, & Principibus, vt eas moderentur, omneſque artes, linguas, & Theologiam edocent.

Lugduni Batauorum, inter celebres an- 87
numeratur. *Clinenſis* in Galliæ Belgicæ finibus; vbi etiam tempore Romanorum Orbi dominantium ſcientias in gymnaſiis publicis effloruiſſe, affirmat Stephanus Vinandus Pighius *in Hercule ſuo.* Plures aliæ ſunt in Germania Scholæ florentes litteris, quæ Academiæ non ſunt nuncupandæ, vt *Oſnaburgi* in Vueſtphalia; *Suolla*, *Monaſtery*, *Suſati*: *Padeborna*; *Tremonia*; *Dulſſeldorpy*; *Embrica*; *Attrebati*, *Numurci*, *Vltrajecti*, & aliis in vrbibus. Videatur Iacobus Meierus *lib. 4. Annalium Flandria.* Reineccius *in Methodę legendi hiſtorias*; Thomas Bocius *de ſignis Eccleſ. lib. 21.*

Cracouienſis, in Polonia, erecta à Caſſi- 88
miro Rege anno 1361. anno autem 1400. inſtaurata fuit, vocatis clariſſimis Profeſſoribus ex Academia Pragenſi. Collegia habet inſignia. In ea Iuriſprudentiam edocuit Petrus Roizius, ſcriptor deciſionum Lituanicarum. Olim in vrbe Cracouienſi ſcientias, maximè Aſtrologiam viguiſſe, affirmat Iouius, *libro 13. hiſtor.*

QVÆSTIO V.

Quæ Academiæ ſint in Anglia, Scotia, & Hybernia? Vbi nonnulla de eis breuiter annotantur.

CAntabrigienſis. In vrbe Cantabrigienſi 89
Scholam erexiſſe fertur Cantabrum Regem Hiſpanorum, ob ſeditionem patria pulſum anno ante Chriſtum natum 375. poſt modùm inſtauratam fuiſſe anno Domini 630. à Sigeberto Angliæ Rege; & deinde confirmante pontifice factam eſſe Academiam regnante Eduardo I. pluribus fuit Collegiis ornata, auctaque à Regibus, præcipuè ab Henrico VIII. Ibi effloruerunt olim Venerabilis Beda, Alcuinus, Ioannes Roffenſis Epiſcopus, Thomas Morus; Thomas Liancrus, & innumeri alij. Nunc verò maius ornamentum amiſit, ſiquidem à Fidei Catholicæ puritate defecit. Videatur de ea Gulielmus Candenus. *in deſcriptione Britannia*; Arnoldus Vnion *in ligno vita lib. 5. c. 94.* Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium.*

Ex Oxonienſis

90 *Oxonienſis*, fundata à Rege Alphredo, ſiue Aluredo, anno 863. vel iuxta aliquos Authores, anno 895. Ab Anglorum Regibus, aliiſque primoribus viris egregiè eſt exornata Collegiis, opibus, ac priuilegiis. Celeberrima ſanè fuit, & ſtudioſorum numero frequentiſſima. Eam commendant Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium*; Gregorius Lilius *in Chronicis Britanniæ*; Gulielmus Candenus *in deſcriptione Britanniæ*; Arnaldus Vvion *in ligno vitæ, lib. 5. cap. 94.* Ioannes Caſus *in ſpeculo moralium quæſt. in præfat.* Eraſmus *epiſt. ad Ioannem Claimodum*; refertur hæc Academia inter celebriores orbis *in Clementin. 1. de Magiſtris.* Plurimi Sapientiſſimi viri Sacræ Benedictinæ familiæ in hac Academia, ſicut & in cæteris Angliæ, ſcientias illuſtrarunt. Sed hæreſi, & bello graſſante, nulla iam Academia floret in Anglia, Scotia, & Hybernia.

91 Collapſa iam diu eſt in Anglia Academia *Bangorienſis* à Lucio Rege erecta, & deinde in Monachorum cœnobium mutata. Scholæ aliæ publicæ olim eo in Regno celebratæ ſunt, vt Legionenſis, Carleonenſis, Salernitana, Glatmorganiæ, Tathei, Thetfordiæ, Londinenſis, Lindisforenſis, & Malmerburienſis. Conſulantur Ioannes Caſus *in præfatione Specul. moral. quæſt.* Ioannes Caius *lib. 1. de antiquitate Cantabrigenſis Academiæ* Georgius Lilius, *vbi ſupra.*

In Hybernia ſex recenſentur Academiæ; *Armathana*, & *Dunenſis* in Vltonia: *Liſmonenſis*, & *Caſſelenſis* in Momonia; *Mayonenſis* in Connacia; & *Dublinenſis* in Lagenia: nunc quidem iniuria temporum deſtitutæ, ſed tamen olim florentiſſimæ, vt teſtantur P. Paulus Sherlogus *tom. 3. in Cantic. veſtigat. 35. à n. 54.* Magneſius *in Apolog. pro Scoto, pag. 122.* Analecta de rebus Catholicis in Hybernia *Sect. 2. art. 9.* Nec patrias tantùm habuit Academias Hybernia, ſed & Exteris Lycæis non paucis dedit exordium, *Lindisforanenſi, Oxonenſi, & Malmesburienſi* in Anglia; *Fuldenſi, Herbipolenſi, & Sangallenſi* in Germania, ac *Patauina* in Italia; vt præter Authores nuper adductos, tradit Candenus, natione Britannus *in Hybernia.* Quin etiam, licet Carolus Magnus, poſt erectam à ſe Academiam Pariſienſem, acciuerit ab Vrbe Roma Profeſſores, qui in ea publicè docerent, eamque Romanæ Academiæ conformarent, vt ſuperius libauimus, at primi Præceptores Pariſienſis Lycæi duo fuerunt Monachij Hyberni, nempe Clemens, & Albinus, longè alius ab Alcuino Anglo, qui & Albinus à nonnullis eſt appellatus; vt referunt Fr. Ioannes Marquez *de Origine Eremitarum S. Auguſtini, cap. 15.* Yepes *tom. 3. Annalium S. Benedicti an. 791.* Et ex antiquioribus D. Antoninus, Vincẽtius Belluacenſis, Ludolphus Bebengergius, & alij paſſim. Nec miror, tot floruiſſe Academiis Hyberniam, tot eam apud exteras gentes inſtituiſſe, cum ex ipſa ſemper clariſſima prodierint ingenia, vt Venerabilis Sedulius Scotus; Scotiſtarum Princeps: Petrus Hybernicus, Angelici Præceptoris D. Thomæ in Philoſophia Magiſter: Mauritius à Portu aliique complures; vt meritò dixerit Alcuinus *de Vuilibrordo in eius vita, lib. 1. cap. 4. Quia in Hybernia Scholaſticam eruditionem viguiſſe audiuit &c.* Ac præterea *lib. 2.*

Doctaque nutriuit ſtudiis ſed Hybernia Sacris.

Necnon Author vitæ S. Sulgeni, antiquiſſimus certè, & non exiguæ authoritatis, cecinit;

At creſcente ſimul ardore, & tempore multò:
Exemplo Patrum commotus amore legendi
Iuit ad Hybernos Sophia mirabile claros.

Quæ omnia tum apud præfatos Authores, tum apud alios plures, ac probatiſſimos lubens comperi pro meo erga Hybernos affectu, quorum Collegij Salmantini Rector exiſto, cum hæc exaro.

S. Andreas, & Aberdonenſis, ac Glaſcouienſis, 92
in Scotia; Prima cæteris celebrior, erecta fuit anno 1411. à Iacobo Rege. Secunda anno 1480. à Guilhelmo Elphinſtonio, Aberdonenſi Epiſcopo; Tertia parum dotata, minuſque celebris à Iurubullo, Epiſcopo Gaſquenſi. Nunc omnes Academiæ illius regni ab hæreticis reguntur, deperdita celebritate. Conſulantur Iacobus Middendorpius de Academiis *lib. 8. à p. 482.* Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium.*

QVÆSTIO VI.

Quæ Academiæ ſint in Hiſpania, & America? Vbi celebriora de illis proponuntur.

DE Academiis Hiſpanis loquens Pater 93
Antonius Poſſeuinus *lib. 1 Bibliothecæ ſelectæ, cap. 1.* ſic fatur; *Cumque eruditiſſimis hominibus, ac liberalibus ſtudiis affluant, ſtabiliſſimum Fidei, ac diſciplinarum non ſolum iis Regnis, verum etiam diſiunctiſſimis ab Orbe Chriſtiano Prouinciis, lumen accenderunt.* Toti ſunt Authores, etiam externi, in commendandis Academiis Hiſpaniæ, & meritò; ſiquidem ædificiorum ſtructura magnifica, redditnum annuorum copia, Collegiorum ſplendidiſſimo ornamento,

Priuilegiorum multitudine, Profeſſorum eruditione, Studioſorum frequentia, nullam non laudem, & gloriam merentur. Non licet (quod maximè cuperem) pro noſtri Inſtituti ratione, in ſingularum debitis encomiis immorari, ſed eas duntaxat recenſebo. Sunt ergo ſequentes.

94 *Salmanticenſis.* De qua latiùs nobis eſt agendum inferius *à num.* 126. Quæ enim inter cæteras caput attollit, non cum cæteris eadem ſtyli breuitate eſt connumeranda.

95 *Complutenſis*, in Regnis Caſtellæ, celeberrima ſanè, & florentiſſima; Erecta fuit ab Eminentiſſimo Cardinali Don Fr. Franciſco Ximenez de Ciſneros, Archiepiſcopo Toletano, anno 1500. Hoc ſcilicet anno fuit eius exordium; nec rectè Middemdorpius *de Academiis totius orbis tom. 5. lib.* 17. erectionem huius Academiæ appoſuit anno 1517. cum hoc anno obierit Fundator, poſtquam iam eam conſtruxerat: Vir hic eximius ortum habuit in oppido Tordelaguna: Iuriſprudentiæ ſtuduit, ac Vicarij Generalis diæceſis Siguntinæ munus exercuit, Dignitatemque in ea Alma Eccleſia obtinuit. Sed ſæculo renuntians in Sacrum Minorum Ordinem confugit, in quo mirum virtutis, & doctrinæ ſpecimen dedit, ardentique deſiderio ſubeundi inter Infideles martyrio flagrauit. Prouinciam ſuam gubernabat, & ſimul erat à Confeſſionibus Reginæ Catholicæ Eliſabethæ, cum ad Archiepiſcopatum Toletanum fuit electus menſe Februario, anno 1495. & renuens ab Alexandro V. fuit compulſus, vt acceptaret. Egregia eius geſta libros occupant. Cardinalis S. R. E. Iulio I. fuit creatus anno 1506. & præterea Quæſitoris Generalis Fidei in Hiſpania munus ſuſcepit; Cumque à Regibus Catholicis vrbs Granatenſis ex Maurorum tyrannide fuiſſet redempta, ſtrenuè inſudauit in horum ad Fidem Conuerſione. Semel totius Hiſpaniæ clauum, & gubernationem tenuit, dum Rex Catholicus Ferdinãdus inde abeſſet; & iterum eam eſt moderatus pro Regina Ioanna, eiuſque Filio Carolo V. Præterea plurimo labore, & ſollicitudine Bibliam Complutenſem in lucem edi curauit, & præſtitit. In Alma Eccleſia Toletana Capellam, in qua Officium Eccleſiaſticum vulgò nuncupatum *Mozarabe* perſolueretur, inſtituit. Belli Imperator obtinuit à Mauris oppidum *de Oran* in Regno Tremecen in Berberia. Septemdecim Canonicatus dotauit in Eccleſia Collegiata Complutenſi Sanctorum Iuſti, & Paſtoris, quos iuxta Magiſterij antiquitatem obtinent Eccleſiaſtici, qui in ipſa Academia Complutenſi ad Magiſterij Gradum ſunt promoti; indeque cernitur, quam referta Sapientibus illa Alma Eccleſia floreat. Plurima alia inſignia opera Eminentiſſimus hic Cardinalis addidit.

Sed, vt optimè aſſerit Illuſtriſſimus 96
Don Didacus de Caſtejon Epiſcopus Tarazonenſis in Volumine Hiſpano *de Primatia Archiepiſcopi, & Eccleſia Toletana 3. part. à pag.* 872. quamuis cætera deeſſent, glorioſiſſimum redderent Cardinalem Academia, & Collegium Majus Sancti Ildephonſi Complutenſe intra eandem Academiam ab ipſo erectum; Id enim opus, reliqua ſuperare abſque inuidia valet enuntiari. Quippe hæc Academia, idque Collegium dederunt Eccleſiis Præſules, & Canonicos: Senatibus Iudices; Vrbibus Præfectos: Scientiis Commentatores, & Magiſtros, quibus Hiſpania, & Orbis gloriantur. Fundatoris in plauſum eximia hæc reciprocantur monumenta; Obijt autem ille die octaua Nouembris, anno 1517. in Oppido *de Roa*; & eius corpus iacet in Capella præfati Collegij Maioris Sancti Ildephonſi.

Plurima habet hæc Academia à Pontifi- 97
cibus, & Regibus conceſſa priuilegia, necnon ipſius Rector, qui ſimul eſt eius Cancellarius; ac itidem Rector prædicti Maioris Collegij, ampliſſimaque iuriſdictione potitur, Quotannis à Togatis eligitur, & ſpecialibus inſignibus ſupra Togam ornatur. Eius authoritas, & maieſtas in Actibus publicis elucet, & in eximio, ac numeroſo comitatu, quo extra Collegium per Oppidum ſtipatus incedit. Hiſpaniarum Reges ingenti honore Rectorem Collegij, & Academiæ decorarunt, vt in cunctorum ore, & memoria verſatur.

Hæc Academia, & Collegium, licet in aliis Scientiis ſemper viguerit, attamen in Theologia, & Philoſophia valdè eminuit, quæ ibi frequentibus, & peritiſſimis Profeſſoribus, ac diſcipulis, edocentur. In ea publicè Scientias tradidere viri præclari, quorum nomen nunquam poſteritas obliuione damnabit; & vt alios plurimos omittam, doctiſſima Commentaria, & libros in lucem publicam ediderunt Theologi, non Regulares, Ludouicus Tena; Ludouicus Monteſinos; Gaſpar de Villalpando: Ioannes de Medina: Bartholomæus de Torres: Ioannes Canterus: Chriſtophorus de Plaza: Murcia de la Llana: Ioannes Gonuſſalius de Caſtilla: Petrus Ferdinandez de Torrejon: Franciſcus

Ignatius

Ignatius de Porres : Ferdinandus de Vellofillo : Benedictus Arias Montanus : Aluarus Gomez : Antonius Nebriſſenſis : Beatus Thomas de Villanueua, qui ex Collegio Maiori S. Ildephonſi ad Auguſtinianum Sacrum Ordinem ſe recepit ; & prætcrea Authores Bibliæ Complutenſis.

Theologi Scriptores Complutenſes ex Sacra Familia Ciſtercienſi, Cyprianus Huergenſis : Petrus Lorca : Chryſoſtomus de Cabero : Laurentius de Zamora. Ex Ordine Prædicatorum, Hieronymus Almonacid : Ioannes Gonzalez de Albelda : Ioannes à Sancto Thoma : Ioannes Martinez de Prado. Ex Familia Minorum, Michaël de Medina : Illuſtriſſimus D. D. Ioannes Merinero Epiſcopus Valliſoletanus : Gaſpar de la Fuente : Franciſcus del Caſtillo : Chriſtophorus Delgadillo : Franciſcus Felix. Ex Ordine Carmelitarum, Ioannes Baptiſta Lezana : Didacus de Benauides. Præterea Leander de Sanctiſſimo Sacramento, ex Ordine Sanctiſſimæ Trinitatis excalceatus. Carmelitani diſcalceati Curſum Philoſophicum, & Theologicum ediderunt. Ex Familia Auguſtiniana, Alfonſus de Cordoua ; Alfonſus à Vera-Cruce : Ferdinandus de Zarate : Ioannes Marquez, & Baſilius Legionenſis, (qui Compluti publici fuerunt Profeſſores, & poſtmodùm Salmantinam Academiam illuſtrarunt :) Thomas de Herrera : Martinus de Aluiz ; Bartholomæus de los Rios : Paius de Ribera : vt alios celeberrimos ex omnibus Sacris Ordinibus, vt conſulam breuitati, prætermittam.

Iuriſperiti Scriptores Complutenſes, Ignatius Lopez de Salzedo : Felicianus de Solis : Ioannes del Caſtillo Chriſtophorus de Anguiano Sedano : Ferdinandus de Mendoza : Ludouicus Velaſquez de Auendaño : Gregorius Lopez Madera : Didacus de Cuellar Velazquez : Petrus de Antequera Arteaga : Michaël Moez Iturbide.

Medici Scriptores Complutenſes, Chriſtophorus, à Vega : Ferdinandus de Mena : Franciſcus Valles : Petrus Garcia Carrero : Emanuël Martinez : Ioannes Alfonſus à Fontecha : Ioannes Gutierrez Godoi : Ioannes de Villareal : Ioanes Buſtamante : Benedictus Matamoros : Antonius Cartagena : Chriſtophorus Nuñez : Franciſcus Diaz : Alfonſus à Burgos ; Bermexo.

Sunt in hac Academia Complutenſi, præter Collegium Maius Sancti Ildephonſi, viginti Collegia, & quidem valde illuſtria, quorum alumni extiterunt non pauci ex Scriptoribns relatis ; indeque paſſim ad Cathedras, ad Collegia Maiora, ad Munera Eccleſiaſtica, & Sæcularia meritò euehuntur. Communitates autem Religioſæ plurimæ ibidem florent, cunctis retro temporibus Viris inſignibus refertæ, quorum plures ad Infulas Sacras ſunt euecti ; & nunc etiam Eccleſiis Almis præficiuntur.

Liceat id etiam aſſerere, noſtram Societatem IESV non parum ſplendoris huic Academiæ mutuaſſe : In primis enim in ea Sanctus Parens Ignatius de Loyola Philoſophica, & Theologica Studia deguſtauit ; Deinde Collegium noſtrum Viros fouit, & educauit, ſupra inuidiam inſignes. Inter eos, Scriptores, qui ibidem Theologiam ſunt profeſſi, viguerunt PP. Ioannes Azor : Gabriel Vazquez : Franciſcus Suarez : Petrus de Arrubal : Ludouicus de Torres : Gaſpar Hurtado, priùs in Collegio Maiori S. Ildephonſi togatus : Antonius Rubio : Hieronymus de Florencia, Regius Concionator, & Regiorum Infantum Confeſſarius : Ioannes Perlin : Ioannes de Dicaſtillo : Ambroſius de Peñaloſa Concionator Regius : Didacus de Alarcon : Franciſcus Alonſo : Franciſcus de Ouiedo : Gaſpar de Ribadeneyra. Scriptores verò, qui in eodem Collegio Sacram Scripturam edocuerunt ; Beatus Franciſcus de Borja : Chriſtophorus de Caſtro : Gaſpar Sanchez : Ferdinandus de Salazar Supremi Senatus Fidei Quæſitor, electus Archiepiſcopus de las Charcas : Ioannes Baptiſta Poza : Didacus de Zelada : Emanuël de Najera Concionator Regius. Scriptores autem, qui in hoc Collegio Studiis incubuerunt ; PP. Gregorius de Valentia ; Ioannes de Piña : Ioannes Euſebius Nieremberg. Et demum annumerandus eſt cæteris P. Alfonſus Salmeron, qui in hac Academia Complutenſi litteris incubuit, antequam inter primos Societatis IESV alumnos recenſeretur. Nec quiſquam iam ibit inficias, à præfatis Scriptoribus Academiam hanc, & Scientias, ingenti fuiſſe ornamento donatas.

De Academia Complutenſi, ac de Illuſtribus eius Viris, & inſtitutione, ſparſim agunt Illuſtriſſimus Don Didacus Caſtejon *vbi ſupra* : Middemdorpius *vbi ſupra* : Alfonſus Garcia *de Academiis Hiſpaniæ* : Adrianus Rom. *in Theatro Vrbium* : P. Antonius Poſſeuinus *lib. 1. Bibliotheca Selectæ* : Aluarus Gomez *in vita Fundatoris huius Academiæ*. Thomas Herrera *in Alphabeto Virorum Illuſtrium, paſſim*.

Vallis-Oletana, in regno Caſtellæ, quam 98
Alfonſus XI Rex Caſtellæ fundauit, anno 1346. & Clemens VI. confirmauit, eſto ante confirmationem Studia Generalia

in ea effloruerint. Nequit ad breues periodos redigi huius Academiæ commendario, cum ſemper in ea inſignes Profeſſores Scientiarum omnium extiterint, eximiique viri eam frequentauerint; quare per retroacta ſæcula vſque in præſens inde ad Dignitatum, & Munerum faſtigia innumeri ſunt promoti. Illuſtrat hanc Academiam celebratiſſimum Collegium Sanctæ Crucis, vnum ex Maioribus Hiſpaniæ, erectum anno 1480. ab Eminentiſſimo Cardinali Don Petro Gonzalez de Mendoza Archiepiſcopo Toletano: ob ſua egregia opera æternum perennaturo: & ante primum Collegij lapidem iactum Pontifex illud confirmauit; & die Sancti Matthiæ anno 1484. fælici ſorte, Togatorum iam confluxit Communitas. Nullus profectò ignorat, quanto ornamento ac ſplendori fuerit hoc Illuſtriſſimum Collegium Hiſpaniæ, & Orbi; Quot genuerit alumnos præclaros, quos ſibi ambierunt Cathedræ, Senatus, Infulæ, Eccleſiæ, & Suprema honorum culmina; Non ſufficeret liber integer ad eos recenſendos; Ipſi ſe, inſtar fulgentium ſyderum, in ſua luce produnt, & poſteritatis memoriæ commendant. Fundatoris iuſignia munera, & geſta recenſet (quæ ad miraculum ſunt) Ægidius Gonzalez Dauila *tom. 1. in Theatro Eccleſiaſtico Eccleſiæ Seguntinæ pag.* 179. Sed præcipuè videndus Salazar de Mendoza in vita prædicti Eminentiſſimi Cardinalis, vbi vſque ad ſuum æuum receuſet viros egregios, & omnibus nnmeris clariſſimos, qui ad faſtigia Dignitatum, Munerum, & Honorum ex eo Maximo Collegio prodierunt; Quos ſi vel in Epilogum recenſere vellem, implerem Volumina; Ibi legantur, nam vſque ad miraculum, & ſtuporem ſunt. Quin & poſt ea ſcripta iunumeri adhuc nihilo impares reſtant addendi.

99 *Hiſpalenſis* in Prouincia Bætica, tempore Regum Catholicorum Ferdinandi, & Eliſabethæ erecta à Don Roderico Ferdinandez de Santaëlla, qui eiſdem Regibus fuit à confeſſionibus, Regni Siciliæ Viſitator Generalis, electuſque Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus. Vocatur hæc Academia vulgo *Maeſe Rodrigo*, ſumpta denominatione à Magiſtro Roderico eius Fundatore. In ipſamet incluſum eſt inſigne Collegium eadem nomenclatura nuncupatum, quod pluribus Regum reſcriptis, & priuilegiis eſt inſtructum; & Rex noſter Philippus IV. Hiſpaniarum Monarcha, illud inter Collegia Maiora recenſeri conceſſit, eorumque gaudere priuilegiis. Ex illo plures ad Dignitates, & Senatus meritò ſunt euecti. In Hiſpalenſibus Studiis olim effloruere D. Iſidorus Hiſpalenſis, Diuus Leander, Syluester II. Pontifex, Auicena, & alij quamplurimi, vt videre eſt apud Nauclerum Volaterranum, & Plarinam; ac Ioannem Sixtum *lib. 2. Bibliothecæ ſanctæ.*

Oſcenſis in regno Aragoniæ, ſita in vrbe *Hueſca*. Si ad eius primam erectionem attendamus, antiquiſſima eſt inter omnes Hiſpaniæ. Quippe eam erexiſſe Quintum Sertorium, Romanum ducem, coæuum Syllæ, & Marij, ſuadent, tum illam adhuc vocari Sertorianam, tum plurimi Authores id affirmantes; Plutarchus *in vita Q. Sertorij* Sabelicus *lib. 3. Ænead. 2. fol.* 71. Tarcañota *lib. 3. fol. 616. volumin. 2.* Zurita *lib. 8. cap.* 54. Ioanues Gerundenſis, *in Paralipomen. lib. 8. tit. de morte Sertorij.* Loayſa *in Concil. Hiſpaniæ pag.* 160. *num.* 8. & innumeri alij. Iuſſu Sertorij Oſcæ primum lingua latina diſci cœpit in Hiſpania, & quia ea erat lingua Romana, exiude dicta eſt *Romance*; quæ temporis tractu tum Romæ, tum in Hiſpania, in qua valde iam frequens erat, corrupta fuit. Ita tradit Alexius Venegas *in prologo ad librum Hiſpanum Franciſci Cervantes, qui inſcribitur, Apologo de la ocioſidad, y del trabajo.* 100

101 Tempore deuaſtationis Hiſpaniæ collapſa fuit hæc Academia, eſto Authores bonæ notæ affirment, eam ſimul cum Fide Catholica etiam tunc fuiſſe conſeruatam in eadem Vrbe intra Parochiam Sancti Petri, ibique deinceps permanſiſſe, donec Petrus IV. Rex Aragoniæ anno 1355. eam inſtaurauit, ſuumque Palatium ad ædificium donauit; ac plura priuilegia conceſſit, eaque confirmauit Ioannes II. Rex, ad cuius inſtantiam Pontifex Paulus II. anno 1464. ei indulſit omnes immunitates præſtitas Academiæ Bononienſi, & Toloſanæ: idque etiam confirmatum fuit à Iulio II. anno 1503. Gaudet hæc Academia pluribus aliis priuilegiis conceſſis à Rege Aragoniæ Martino, à Ferdinando Catholico Rege Hiſpaniæ, Carolo V. Imperatore, & ab eius Genitore Philippo I. Illius demum priuilegia confirmauit Paulus III. anno 1535.

102 Aliqua in hac Academia extant Collegia, & quidem illuſtria. Effloruerunt in ea ſemper viri doctiſſimi. Conſulat, qui velit, Didacum de Ainſa *in libro de Excellentiis vrbis Oſcenſis, lib.* 5. Solum obiter obſerua, Ambroſium Bondia *in Cythara Apollinis*, & alios nonnullos aſſerere, Pontium Pilatum, è Gallia, vbi Academia tunc non fuerat inſtituta, ad Vrbem Oſcenſem

Oſcenſem aduentaſſe & in hac Academia, quæ centum, & ſex annis antè fuerat erecta, Studiis incubuiſſe.

103 *Ilerdenſis* in Catalaunia, adeò quidem vetuſta, vt de ea ſoleat exponi illud Horatij Flacci carmen; *Aut fugiens Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.* Illam reſtaurauit, ſeu de nouo erexit Don Iacobus, ſeu Iayme II. Rex Aragoniæ iuxta annum 1300. In ea, teſte Platina. Calixtus III. Pontifex vtriuſque Iuris Doctor fuit creatus, & publicè Iuriſprudentiam edocuit. Ibi etiam S. Vincentius Ferrer Magiſterij Gradum ſuſcepit. Plures Viros celebres hæc Academia produxit; inter quos Petrus Roirius, qui de Lituanicis deciſionibus ſcripſit, aſſerit *deciſione* 3. ſe in hac Vniuerſitate Iuriſprudentiæ operam dediſſe. Hanc Academiam de nouo erigens præfatus Rex vſus eſt induſtria Reu. Fr. Arnaldi de Americo Generalis Sacri Ordinis B Mariæ de Mercede, apud Ferdinandum IV. Caſtellæ Regem pro illo legatum. Is erectionem fuit executus, & leges, ac ſtatuta condidit. Ita Epiſcopus Salmeron *en los Recuerdos, Hiſtoricos, ſiglo* 1. *Recuerdo* 13. §. 2.

104 *Valentina* in regno Valentiæ; Quam etiam ante Chriſtum natum efflorüiſſe, affirmant bonæ notæ Authores, extinctamque fuiſſe in generali Hiſpaniæ deuaſtatione. Poſtmodum fuit extructa anno 141. eamque ſuis priuilegiis, ac diplomate in Academiam erexit Alexãder Sextus Pontifex anno 1499. & inſuper Rex Catholicus Dou Ferdinandus pluribus indultis muniuit. Simili gaudet priuilegio, ac Salmanticenſis Academia ex Bulla Eugeniana, reſpectu eorum, qui habent Beneficia Eccleſiaſtica, ne reſidere teneantur, & faciant fructus ſuos; de qua latè in inferioribus agemus. In hac Academia, vt aſſerunt Volaterranus, & alij, Artibus, & Theologiæ, ſtuduit S. Dominicus, illuſtris Prædicatorum Ordinis Fundator; In ea etiam S. Vincentius Ferrer Sacras Litteras docuit, inſigneſque inde litteris Viri prodierunt.

105 *Toletana*, in Regno Toletano. Eam erexit Doctor Don Franciſcus Aluarez de Toledo, Canonicus, & Magiſter Scholæ Almæ Eccleſiæ, Protonotarius Apoſtolicus, Datarius Pontificis Alexandri Sexti, & à Conciliis Regum Catholicorum Ferdinandi, & Eliſabethæ. In eadem Academia dotauit Collegium Sanctæ Catharinæ. Confirmarunt hanc Academiam, priuilegiiſque ornarunt Leo X. anno 1520. in quo fuit erecta; Paulus III. anno 1536. Carolus V. Imperator, & Ioanna eius Genitrix anno 1529. Inter alia Philippus II. Hiſpaniarum Rex huic Academiæ conceſſit priuilegium Magnatis Hiſpaniæ; vulgo *de Grande de Eſpaña*. Eius eſt Cancellarius Toletanæ Eccleſiæ Magiſter Scholæ, & abſente eo ab Academia, preſidet Rector Collegij, Patronus eſt Comes de Cedillo. Obiit Fundator die quinta Septembris anno 1523. & ſepultus eſt in Sacello eiuſdem Collegij Sanctæ Catharinæ. Olim Toleti litteras didicit S. Ildephonſus, eiuſdem Eccleſiæ Archipræſul. Videatur de hac Vniuerſitate Franciſcus Piſa *in hiſtoria Toletana lib.* 1. *cap.* 26.

Oñatenſis in Prouincia Guipuzcoæ. 106
Eam extruxit, & ſimul in ipſa Collegium inſigne Sancti Spiritus, Don Rodericus de Mercado, & Zuazola, Præſes Granatenſis, Prorex Nauarræ, Epiſcopus Abulenſis, & electus Archiepiſcopus Compoſtellanus, anno 1548. ſub Pontifice Iulio III. & Imperatore Carolo V. Rege Hiſpaniarum. Rector Collegij eſt Archygimnaſter, Cancellarius, & Conſeruator Academiæ, quæ ingentibus potitur priuilegiis. Ex hoc Sancti Spiritus Collegio præclariſſimi Alumni prodierunt, & inter eos tredecim ad Infulas Archiepiſcopatuum, & Epiſcopatuum ſunt euecti. Aliud ibidem extat Collegium Sancti Stephani Rectori præfato ſubiectum. Huius Academiæ, ac Collegij in ipſa ſiti, Patroni ſunt Catholici Hiſpaniarum Reges. Ipſius vero Fundator obijt die 29. Ianuarij, anno 1548.

Cæſaraugustana in Regno Aragoniæ. 107
Eam erexit Imperator Carolus V. Rex Hiſpaniarum anno 1543. Renouauit autem eam, & redditibus annuis adauxit Don Petrus Cerbuna, Epiſcopus Tarazonenſis, indeque fuit in Patronum adſcitus. Poſtmodum anno 1641. Archiepiſcopus Don Petrus Paulaza Moderatoribus Artium, & Theologiæ ſtipendia annua addidit, & conſtituit. Fæcunda fuit hæc Vniuerſitas Virorum illuſtrium, cum Aragoniæ Regnum eos Marte, & toga inſignes omnibus ſæculis produxerit.

Barcinonenſis in Catalaunia, Quam Ara- 108
goniæ Reges erexerunt, & pluribus priuilegiis ornarunt, poſt Petrum Aragoniæ Regem; ſummique Pontifices ipſam confirmarunt. Non facile recenſerentur Sapientes Viri, qui in hac Academia effloruerunt, cum acre, & viuidum Catalaunorum ingenium nulli non ſit litteraturæ paratiſſimum.

Oſſunenſis, in Prouincia Bætica; Erecta 109
fuit authoritatè Pauli III. & Caroli V. anno 1548. ab Excellentiſſimo Domi-

no Ioanne Tellez Giro, Comite de Vreña, cuius Succeſſores inclyti Oſſuneuſes Duces ipſam, vt Patroni, fouerunt. Ius Academiæ penes Rectorem eſt, eamque ſemper doctrina, & Alumnis inſignem fuiſſe, teſtatur Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium*, & noſtra idipſum ſæcula proclamant. Eam eſſe ſecundam in Bætica Prouincia, ait Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico, Hiſpalenſis Eccleſiæ*. In eadem Academia inſigne eſt Collegium ſub titulo Immaculatæ Conceptionis Virginis.

110 *Conimbricenſis* in Regno Luſitaniæ. Eam extruxit Ioannes III. Rex Portugalliæ ſimul cum vxore Catharina Caroli V. Imperatoris ſorore, vt affert prædictus Adrianus Romanus *in Theatro Vrbium*. Celebris hæc Academia Viros ſemper fouit illuſtres. In ea Ius Canonicum docuit Martinus Nauarro Alpizçueta, vt affirmat Præſes Couarruu. *in Epitome Decretalium*. In ipſa Hieronymus Oſſorius, aliique innumeri viguerunt; Ac ex noſtra Societate Iesv ibi Theologiam edocuit eximius Doctor (quo nomine eum Apoſtolica Sedes donauit) P. Franciſcus Suarez; & Philoſophicum Curſum Patres Conimbricenſes ediderunt; vt plures alios omittam, qui Scientias illuſtrarunt. De hac Academia agitur *in tom. 2. Hiſpaniæ illuſtratæ, pag.* 815. Elogiumque illins ab Andrea Reſendio in publica Oratione acclamatum affertur à Iacobo Middemdorpio *tom. 2. Academiarum Vniuerſi Orbis, lib. 7, pag.* 416. Plura de ea videantur apud Alfonſum Garcia de Academiis Hiſpaniæ *tit. Conimbricenſis Academia*, & apud Antonium de Souſa Macedo *in lib. de Excellentiis Luſitaniæ, prima part. cap. 3. excellent. 7.*

111 *Gandienſis* In Regno Valentino. Erecta fuit à B. Franciſco de Borja, Duce Gandienſi, & deinde tertio Præpoſito Generali noſtræ Societatis Iesv, qui in eadem Theologiæ ſtuduit, & Magiſterij Gradum accepit. Acadamiæ titulo, & honore illam decorauit Pontifex Paulus III. anno 1547. eademque ei priuilegia impertiuit, quoad eos, qui ibi Gradus ſuſcipiunt, ac impertita ſunt Academiis Salmantinæ, Pariſienſi, Complutenſi, ac Valentinæ; quæ priuilegia Carolus V. Imperator etiam ei conceſſit. Hæc Academia ſub Societatis Iesv regimine verſatur. De illa videri queunt P. Ribadeneyra *in vita B. Franciſci de Borja c.* 13. P. Nicol. Orlandinus, *tom. 1. hiſtoriâ Societatis Ieſu, lib. 7 àn.* 55. & Gaſpar Eſcolanus *in hiſtoria Regni Valentiæ, tom. 2. lib. 6. cap.* 21. Gradus in omnibus Facultatibus accipiuntur in hac Academia, rigoroſo examine præcedente. In hac Academia, antequam Patres Societatis Iesv eam regerent, primus Theologiam docuit Mag. Fr. Hieronymus Perez, Sacri Ordinis B. Mariæ de Mercede, qui aliqua opera in lucem publicam dedit, & ex illis vnum laudatur maximè ab Onufrio Honorato, Carmine eleganti. Videantur P. Ribadeneyra *in vita S. Franciſci de Borja lib. 1. cap. 8.* & P. Ioannes Euſebius Nieremberg. *in vita eiuſdem, lib. 1. cap. 31.*

Perpiñacenſis in Catalaunia. Eam ere- 112
xit, ac confirmauit, pluribuſque priuilegiis ſtabiliuit Petrus Aragoniæ Rex, diplomate ſuo confecto die 20. Mart. anno 1349. Et ſimul Vniuerſitatis Generalis titulum, ac honorem ei conceſſerunt Pontifices Clemens VI. & Benedictus XIII. Gaudet hæc Academia vtraque poteſtate, nempè Pontificiâ à præfatis Pontificibus præſtitâ, & Regiâ à prædicto Rege indultâ, necnon & à Succeſſoribus.

Granatenſis in Bætica Prouincia. Poſt- 113
quam Vrbs Granata, quæ Regni Granatenſis eſt caput, per Reges Catholicos Hiſpaniarum Ferdinandum, & Eliſabetham fuit à Maurorum tyrannide liberata, Fideique reſtituta, primus eius Vrbis Antiſtes fuit Ferdinandus Talabricenſis Hieronymianus. Hic iuxta aliquos Academiam hanc erexit, quam Pontifices, & Reges confirmarunt, priuilegiiſque munierunt. Succeſſor Fundatoris in Sede Archiepiſcopali Illuſtriſſimus D. Gaſpar Daualos ipſam Vniuerſitatem adanxit; Cuius meminere P. Antonius Poſſeuinus *lib. 1. Bibliothecæ ſelectæ, cap. 1.* Middemdorpius *tom. 2. Academiarum vniuerſi Orbis, lib. 7. pag.* 421. & alij. Cæterùm verius Franciſcus Bermudez *lib. de antiquitate, & excellent. Granatæ, lib. 3 à c. 19.* affirmat, Carolum V. imperatorem fundaſſe hanc Academiam anno 1531. & confirmatam fuiſſe à Clemente VII. Sunt etiam ibi aliqua inſignia Collegia, quorum duo, Regium nempè, & S. Catharinæ Carolo V. Fundotore meritò gloriantur. Illuſtriſſimi, & Sapientiſſimi Viri ex hac Academia, & Ciuitate prodierũt, quos refert Bermudez *vbi ſupra.*

Tarraconenſis in Catalaunia. Erecta fuit 114
ab Eminentiſſimo Cardinali Gaſpare Ceruantes Gaëtes, Archiepiſcopo Tarraconēſi, anno 1572. Qui ſtipēdia, ac redditus annuos Profeſſoribus publicis è ſuis facultatibus erogauit; quippe ipſũ Academiæ ædificiũ ab ipſa Ciuitate Tarraconēſi propriis ſumptibus

ſumptibus fuit extructum. Videatur Matomorus allatus *in tomo 2. Hiſpania illuſtrata*, *pag.* 823.

115 *Eborenſis* in Regno Luſitaniæ. De qua L. Andreas Reſendius *lib. de antiquitatibus Ebora*, ſic fatur. *Henricus autem, qui Sebaſtiano ſucceſſit in Regno, cum Eborenſi Eccleſia præeſſet, Collegium inſigne Patribus Societatis Ieſu, unà cum magnificentiſſimo Templo, extruxit, vbi celebrem inſtituit Academiam, in qua Humanioros littera, Philoſophia, ac ſacra Theologia ſtudia, cum pia morum diſciplina maximè florent, vnde non tantum huic Vrbi, ſed etiam cæteris vicinis oppidis, & vniuerſa Luſitania ingens vtilitas, ornamentumque acceſſit.* Fuit autem Henricus primùm S. R. E. Cardinalis, deinde extincto in Africa Rege Sebaſtiano, ei in Regno ſucceſſit. Hanc Academiam celebrant Didacus Payua apud Middemdorpium *tomo 2. Academiarum, lib. 7. pag.* 418. P. Poſſeuinus *relato lib. 1. Bibliotheca.* Et Vrbem Eborenſem, eiuſque antiquam nobilitatem eleganter ſuis carminibus illuſtrat Iacobus Mænetius Vaſconcellus, Iuriſperitus Luſitanus *in Commentario de Eborenſi Municipio.*

116 *Compoſtellana* in Gallæcia, quam nec æquâ, nec verâ cenſurâ nuncupat obſcuram, Iacobus Middemdorpius *vbi ſuprà pag.* 418. Sed externo Authori res Hiſpaniæ non calluiſſe licuerit vt cumque; Inde namque & plures Hiſpanas Academias prætermittit, cum tamen omnes totius Orbis recenſere, eius fuerit instituti; alias vero leuiſſimo calamo, & perfunctoriè libat. Compoſtellana igitur Academia & diſciplinarum ſtudiis, & Profeſſoribus Scientiarum, & Scholarium ex eodem Gallaciæ Regno frequentia, necnon & priuilegiis, quibus fungitur, ſplendore, & claritate gaudet. Præterquam quòd Fundatorem habet eximium, nempè Illuſtriſſimum Dominum Don Alphonſum de Fonſeca, & Azebedo, Regum Catholicorum Proto-Sacerdotem, Aragoniæ Protonotarium, Archiepiſcopum Compoſtellanum; ac poſtmodum Toletanum; & Comitatûs de Fuentes Fundatorem; Qui ſuî præclara monumenta reliquit, cum Salmanticæ à primo lapide erexerit inſigne Collegium Maius, quod Archiepiſcopi nuncupatur, & Vrbem Salmantinam ſuis expenſis, à gabellis Plebeiorum redemerit; quod idem præſtitit reſpectu Ciuitatis Compoſtellanæ, in qua Academiam, & in ea illuſtre Collegium erexit, & ditauit; eaque Academia approbata fuit, & confirmata Pontificum, & Regum reſcriptis. Huius Academiæ inter alios meminit Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Eccleſia Compoſtellana.*

Beacienſis, in Ciuitate Baëza, in Prouincia Bætica, quam inter Hiſpaniæ Academias illuſtres fore annumerandam, affirmat prædictus Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Hiſpalenſis Eccleſia*, eamque fuiſſe erectam à Magiſtro Ioanne de Auila, qui Apoſtolicè Dei verbum per eam Prouinciam euangelizauit, & ſuis litteris, ſcriptis, ac Diſcipulis, quos educauit, fructus vberrimos animarum produxit. Florent in hac Academia ſtudia diſciplinarum, & inde prodeuntes non pauci recenſentur inſignes alumni. 117

Siguntina in Regnis Caſtellæ, quæ in Collegio Sacri Ordinis Sancti Hieronymi eſt ſita, eiuſque ſunt Patroni Epiſcopus Siguntinus, ac eiuſdem Collegij Rector, nec non Dignitas quædam Almæ Eccleſiæ Siguntinæ, ſeu vt alij eam vocant, Siguenzanæ. Hanc Academiam erexit D. Ioannes Lopez de Medina, à Conſiliis Hẽrici IV. Regis, & pro illo Romæ, apud Summum Pontificem Legatus, Archidiaconus de Almazan in prædicta Alma Eccleſia, ac Canonicus Toletanæ. Duo alia præclara Collegia hanc Academiam illuſtrant, nempe S. Antonij, & S. Martini, quorum erectionem attigit relatus Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Siguenzana Eccleſia*: Et huius Academiæ leuiter meminit Middemdorpius *tom. 2. de Academijs Orbis lib. 7. pag.* 436. 118

Hirachenſis in Regno Nauarræ ſita in Monaſterio inſigni Sanctæ Mariæ de Hirache Sacri Ordinis Benedictinorum, propè ciuitatem *Eſtella.* Hoc Monaſterium aſſeritur ab aliquibus, fundatum fuiſſe à Rege Don Garſia, filio Regis Don Sanctij; Eos refellit Fr. Antonius de Yepes *tom. 3. Chronica S. Benedicti, centuria 4. cap. 2. à pag.* 387. & oſtendit, erectum fuiſſe à Regibus Gothis, multo ante præfatum Regem tempore, quin deſignari valeat Fundator: Et addit, adhuc illud ſteriſſe, dum Mauri in Generali Hiſpaniæ deuaſtatione vicinum ei territorium occupabant. Recenſet ibi priuilegia à Regibus huic Monaſterio conceſſa, necnon Abbates illius, quorum extat memoria. Igitur in illo ſita eſt Academia approbata, & confirmata à Summis Pontificibus, litterariique Gradus in ea conceduntur; Abbates autem ſunt Rectores illius. Videatur Fr. Antonius de Yepes *ſuprà.* 119

Oxomenſis in Regnis Caſtellæ. Eam conſtruxit Don Petrus de Acoſta Epiſcopus Oxomenſis, quem nondum vigeſimum 120

ſecundum annum natum Iulius II. ad Epiſcopatum de Oporto in Luſitania euexit; deinde Legionenſis Antiſtes fuit creatus, ad extremum Oxomenſis, & Proto-Sacerdos Dominæ Ioannæ Principis Hiſpaniæ. Hic Academiam, ac in ea nobile Sanctæ Catharinæ Collegium erexit, dum hunc gereret Epiſcopatum quem ſuſcepit anno 1539. Liberauit oppidum ipſum à plebeiorum gabella; quare in gratitudinis teſſeram Conſeſſus oppidi ſimul cum Almæ Eccleſiæ Capitulo adit Collegium prædictum quotannis, die S. Catharinæ. Obiit Fundator die prima Martij, anno 1563. Et iacet ſepultus in Cœnobio Sancti Spiritus in Oppido *de Aranda de Duero*; quod etiam ipſe fundauit. Videatur Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Oxomenſis Eccleſiæ, tom. 1. lib. 4. cap. 3. pag. 69.*

121 *Ouetenſis* in Principatu Aſturico. Eam extruxit, & large ditauit Don Ferdinandus de Valdes, primum in Collegio Maiori D. Bartholomæi Salmantino Togatus, deinde Præſes Valliſoletanus, ac etiam Supremi Senatus Caſtellæ, Epiſcopus de Helna, Aurienſis, Ouetenſis, Legionenſis, Siguençanus, & demum Archiepiſcopus Hiſpalenſis, ac Generalis Sacræ Fidei Quæſitor. Hic inter alia præclara monumenta erexit inſigne Collegium Sancti Pelagij Salmantinum; necnon & prædictam Academiam, & Collegium S. Gregorij Ouetenſe. Obiit Madridij die nona Decembris, anno 1568. iacetque eius corpus in Oppido de Salas in eodem Principatu Aſturico non longe ab Ouetenſi vrbe, in quo Oppido nobilia ſuæ gentis ſunt ſtemmata. In hac Academia ſeptemdecim ſunt Cathedræ, præclarique Profeſſores eas ſunt moderati ab anno 1608. in qua publicè ibi cæpit doceri. Rector quotannis eligitur à conſenſu Academicò, penes quem eſt Academiæ moderamen. Gaudet innumeris priuilegiis, quæ à Pontificibus, ac Regibus obtinuit, & inſtar Academiæ Salmantinæ ſuas conſtitutiones, & regimen ſibi adaptauit. De hac Academia, & eius Fundatore agit Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Ouetenſis Eccleſiæ tom. 3. pag. 106. & pag. 150. & in Theatro Eccleſiæ Hiſpalenſis.* Dum ille Eccleſiæ Ouetenſis eſſet Præſul accidit ibi, quod, vt certum, & celebratiſſimum, obiter attingam. Innumeri mures territorium quoddam, velut agmine facto, deuaſtabant; Incolæ ad Vicarium Generalem diœceſis Didacum Perez de Villauicioſa rem deferunt, grauiter de nocumento conqueruntur, & expoſcunt ſyncerè, vt cenſuris ea animalcula compellat ad fugam. Illius iuſſu Procurator, & Aduocatus Murium deſignatur; is iuridice agitatur: ſententia profertur, quòd cenſuris cogantur deſerere territorium, & ad Montanorum culmina progredi, quin illinc poſſint deſcendere. Intimata eſt Procuratori murium ſententia, qui poſtulauit, vt in fluuiis, qui inter territorium prædictum, & Montana intercedebant, pontes diſponerentur, per quos Mures valerent commeare. Id ei conceſſum eſt: ligna ſupponuntur à ripa ad ripam in fluuiis; ſententia ac cenſuræ publice in eo territorio leguntur. Mira res. Illico Mures omnes conglomerati recto tramite incedentes ad fluuios properant, per ligna, ſeu pontes tranſgrediuntur, ad Montanorum aſcendunt faſtigia, nec vlterius inde ſunt reuerſi. Extat adhuc pro ceſſus Iudicialis peractus, quem ſe vidiſſe teſtatur præfatus Ægydius Gonzalez de Auila *vbi ſupra.*

Abulenſis in Regno Caſtellæ. Incluſa eſt 122 hæc Academia in illuſtri Cœnobio Sancti Thomæ, Ordinis Sacri Prædicatorum. Huius Cœnobij deſignatur Fundator Fr. Thomas de Torquemada Fidei Sacræ Generalis in Hiſpania Quæſitor; eſto alij Fundatores aſſignent Reges Catholicos Ferdinandum, & Eliſabetham, à prædicto Fr. Thoma de Torquemada ad id inſigne opus excitatos. Quin & Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Ouetenſis Eccleſiæ, pag.* 148. affirmat, Fundationi huius Cœnobij ſubſidium etiam ſuppeditaſſe. Virum illum egregium litteris, ac libris, quos in lucem edidit contra Lutherum, ſcilicet Don Didacum de Muros Epiſcopum Ouetenſem, & Fundatorem illuſtris Collegij Maioris S. Saluatoris, vulgo *de Ouiedo*, Salmantini. Igitur prædicta Academia eſt approbata, ac confirmata à Pontificibus, & Regibus, in illaque gradus litterarij in omnibus Facultatibus diſpenſantur. Videantur relatus Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiaſtico Abulenſis Eccleſiæ lib. 3. cap. 3. pag.* 117. Fr. Ioannes Lopez Epiſcopus Monopolenſis 3. *pars. hiſtoria S. Dominici lib. 2. cap.* 35. Fr. Ludouicus de Ariz *in hiſtoria Ciuitatis Abulenſis* 1. *part.* §. 13. *fol.* 47

Limenſis in America, in ciuitate *de Lima*, 123 ſeu vulgo *de los Reyes.* Hanc Academiam erexit inuictus noſter Imperator Carolus V. anno 1551. & confirmauit Pius V. die 8. Iulij, anno 1571. Regeſque Hiſpaniæ repararunt, ornarunt, & auxerunt. Sexdecim millibus nummorum argenti in ſingulos annos ad ſuos ſumptus & ſtipẽdia potitur,

Supra

Supra viginti Cathedræ ſunt ſuæ, in quibus omnes facultates edocentur, quarum quædam eſt linguæ *Quichua*; alia verò Theologiæ moralis erecta, ac dotata fuit à D. Feliciano de Vega Epiſcopo Popaienſi, & tradita fuit ſacræ Dominicanæ Familiæ. Doctores ſunt ferè centum in hac Academia, & eximia eſt pompa triumphalis Doctoratus. Caput Academiæ eſt Rector, qui ſingulis annis eligitur Sabbatho ante Dominicam in Albis, alternatis vicibus inter Eccleſiaſticos & Sæculares Doctores. Studia curſus litterarij ſemeſtris, non à die D. Lucæ incipiunt, vt in Hiſpaniæ Academiis, ſed à prima die poſt Dominicam in Albis.

124 Hanc Limenſem Academiam tria Togatorum exornant Collegia; Duo quidem Regia; aliud S. Philippi, cuius Rectorem iure Regij Patronatus Pro-reges eligunt: Domeſticam habet Digeſti veteris Cathedram, & eius Moderator ſedem in ſtallo Doctorum. Aliud ſancti Martini, quod à Regibus traditum eſt regimini Societatis Iesv; Ducentos habet Collegas; quorum duodecim Regio ſtipendio; duodecim alij cenſu impoſito ab ipſa Societate aluntur; Cæteri parentum ſumptibus viuunt; De eo ait D. Didacus de Leon Pinelo, *pro Academia Limenſi, cap. 14. fol. 16. ſublime hoc eſt iuuentutis ſcientifica emporium.* Tertium Collegium erectum fuit ab Illuſtriſſimo D. Toribio de Mogrouejo Archiepiſcopo Limenſi, olim in illuſtri Collegio Maiori ſancti Saluatoris Salmantino, Togato; Viro quidem vitæ ſanctimonia inſigni, indeque apud Sedem Apoſtolicam iuſtè, ſollicitè, & piè peragitur, vt Sanctorum adſcribatur faſtis. Hoc Collegium inſeruit Metropoli, eiuſque Rectores deſignantur ab Archiepiſcopo Limenſi, hique ſemper ſunt Almæ Eccleſiæ Portionarij. Innumeri ſunt viri egregij, qui in hac Academia litteris, & ſapientia, effloruerunt, indeque ad Dignitatum, & honorum faſtigia ſunt aſſumpti. Videantur relatus Don Didacus de Leon Pinelo, qui facetè, & eruditè inuehitur in Lipſium, eo quòd *in deſcriptione Oppidi, & Academiæ Louanienſis*, dum de ſcientiis agit, aſſeruerit, in Nouo Orbe eſſe barbariem. Videri etiam poteſt Fr. Bonauentura de Salinas *in hiſtoria noui Orbis, cap. 7.* & Fr. Didacus de Cordoua *in vita Fr. Franciſci Solano lib. 2. cap. 6. pag. 289.*

125 *Mexicana* in America, in Orbe Nouo, ſeu in Noua Hiſpania. Erecta fuit anno 1553. regnante in Hiſpaniis Carolo V. Imperatore; & ab eius Succeſſoribus, Hiſpaniarum Regibus promota, & aucta, ac à Summis Pontificibus confirmata, ac pluribus priuilegiis munita, præcipuè à Clemente Octauo anno 1595. Opulentis annuis redditibus gaudet, & Viris ſapientiſſimis in omnibus ſcientiis floret, qui & Academiam, & Munerum culmina illuſtrant. Ornatur etiam inſignibus Collegiis, quorum vnũ Societatis Iesv regimini ſubeſt. Huius Academiæ meminerunt eruditiſſimus, ac clariſſimus Don Laurentius Ramirez de Prado *in Notis ad Luitprandum, pag. 424.* Don Didacus de Leon Pinelo *in Hypomnemate Apologetico pro Academia Limenſi, cap. 20. numer. 81.* & doctiſſimus Don Ioannes de Solorzano *tom. 1. de Iure Indiarum, lib. 3. cap. 14.*

In Indiis Occidentalibus ſunt etiam alia 126
Studia Generalia, quorum aliqua ſolent Academiæ nuncupari; ſicut etiam in Indiis Orientalibus, quæ Hiſpaniarum Monarchæ ſubiiciuntur; atque in Inſulis Philippinis in Vrbe Manila, in noſtro Collegio Societatis Iesv & in aliis eiuſdem Societatis Collegiis per vtramque Indiam, Gradus litterarij ab exteris accipiuntur, ſicut in cæteris Academiis, adeóque Academiæ nuncupantur.

Sunt etiam in Hiſpania aliæ Academiæ 127
Viris Sapientibus refertæ, ſed celebritate, & plauſu non adeò vigentes, ac ſuperius relatæ; Scilicet in Ciuitate Origuela, in Regno Valentiæ; necnon in Vrbe Tortoſa in Principatu Catalauniæ. Recenſet etiam inter Hiſpaniæ Academias Middemdorpius *vbi ſupra pag. 423.* Maioricanam, ſitam in vrbe Metropoli Inſulæ, ſeu Regni Maioricæ, quam, ait, vocari Lullianam, eoquòd in illa Lullij doctrina ſpecialiter tradatur. Præterea in Regno Luſitaniæ ſunt aliqua Studia Generalia, quorum nonnulla communi voce Academiarum aliquando circumferuntur, nempe in ciuitate Vlyſſiponenſi, in Braccharenſi, Berganzæ, & Algaruiis; Quæ ſtudia refert, & commendat Antonius de Souſa Macedo *in libro Hiſpano, de excellentiis Luſitaniæ, 1. part. cap. 8. numer. 13.* Et demum noſtro æuo Philippus Quartus Hiſpaniarum Monarcha, Regia magnificentia inſtituit ſtudia in Collegio Imperiali Societatis Iesv Madridienſi, in quibus Profeſſores noſtri vndique vocati, & ſelecti, edocent Theologiam Scholaſticam, & Moralem, Scripturam ſacram, Politicam, Ethicam, Mathematicam, Aſtrologiam, Artem militarem, linguarum notitiam, & Rhetoricam, ac litteras Humaniores. Optaſſem ſanè in Academiis Hiſpanis, pro earum dignitate, fuſius immorari, ſed id ſolum poſſet explere volumi-
na

na; quare notitiam earum breuem dumtaxat libaui. Qui latiorem deſiderat, adeat Authores *tota hac quaſtione* relatos, & Alfonſum Garcia *de Academiis Hiſpan æ*. Cum florentes adeò Academiæ in Hiſpania ſint, meritò *in leg. 25. lib. 1. tit. 7. Recopilat.* prohibitum fuit, ne quis ſtudiorum cauſa extra Hiſpaniam pergeret; & pergentibus pœnæ deſignantur, & declaratur, inualidos fore eorum Curſus litterarios; exceptis his, qui Romæ, Neapoli, aut in Collegio Hiſpano Bononienſi commorantur.

QVÆSTIO VII.

De Academia Salmanticenſi, eius inſtitutione, ac priuilegiis.

§. I.

Academiæ huius commendatio, & creatio.

128 Liceat in Academia Salmanticenſi fuſius immorari; tum ob affectum: tum ob eius claritudinem. Affectus quidem eſt filij in matrem: alumni in nutricem; quippe iunior in ea Iuriſprudentiæ operam nauaui; admiſſuſque fœlici omine in Societatem IESV in Salmantino Collegio, iterum rediens in ipſa per quadriennium Theologiam didici; & in publico gymnaſio Aſſertiones Theologicas pro Vniuerſitate tum dimidiato die, tum integro defendi. Demum non paucis annis Theologiæ Scholaſticæ, & Sacræ Scripturæ Profeſſor in eodem Collegio, in Academia etiam per aliqua temporis interualla noſtrorum Profeſſorum vices gerens Theologiam edocui. Vndè merito me tantæ matris filium nuncupauerim. Nec communis parens immeritum etiam reijciet alumnum.

129 Eius autem claritudo, & in toto terrarum Orbe celebritas neminem latet. Exteri ipſi Academici ei palmam inter omnes Orbis Vniuerſitates concedunt. Goropius Beccanus apud Middemdorpium *libr. 5. de Academiis, pag.* 277. laudans Academiam Louanienſem, addit; *Etſi Salmantica in Hiſpaniis Scholarum magnificentia omnibus Europæ gymnaſiis præſtet.* Idem Middemdorpius eam eximiè commendat *à pag.* 424. & ait; *Quare Adrianus VI. nobiles quoſdam adoleſcentes, quàm optimos, quàm ornatiſſimos, quàm doctiſſimos redditurus, ad Salmanticenſem Academiam ſtudiorum gratia mittebat.* Sed quid in tranſcribendis huius Academiæ laudibus immorer, cum referti ſint eis paſſim innumeri Authores; & dicenda à nobis ſatis ab vngue leonem oſtendant. Legat, qui velit, Benium *de priuileg. Iuriſperitorum, priuileg. 13. & præfat. in 3. part. priuileg.* P. Antonium Poſſeuinum *lib. 1. Bibliothecæ ſelectæ cap.* 8. qui ait, ſe velle Ideam Academiis præſtare in deſcriptione Salmanticenſis Vniuerſitatis; Couarr. *lib. 1. variar. reſolut. c. 11. & in proœm. ad cap. Poſſeſſor. regul. iur. in 6. & in Epitom. Decret. part. 2. cap. 8.* §. 4. P. Scotum, & alios decurſu referendos.

Vnicum ſacræ Rotæ teſtimonium referam, in deciſione coram Franciſco Penna die 5. Iunij, anno 1591. in qua agitur de exemptione Magiſtri Scholæ Salmanticenſis in cauſis, ſuper quibus lis fuerat orta, & hæc verba initio deciſionis præfiguntur; *In Ciuitate Salmantina vna eſt celebris, & antiqua Vniuerſitas multis Romanorum Pontificum donata priuilegiis, & innumeris Regum Hiſpaniæ munita præſidiis, quia in ea ſpeciali quadã prærogatiua litterarum omnium videtur conſidere domicilium, litterarium Muſæum, & quaſi commune liberalium artium, & ſcientiarum emporium, ac linguarum Hebraicæ, Arabicæ, Chaldææ florere peritia; vt non immerito Leo Papa X. reſcripto quodam ſtudio Salmantino priuilegia tribuente enuntiauerit, prædictam Vniuerſitatem inter alias totius Orbis Vniuerſitates, peritiſſimis cuiuſque profeſſionis, linguarum, & Iuris Doctoribus, quos in notabili numero in dies producit, eximio ſplendore niteſcere, & per eam Fidem orthodoxam non ſolum conſeruari, verum illius vndique diffuſa doctrina amplius extolli, & amplificari, &c.* Pulchra, grauis, ac vera atteſtatio, & Pontificis Summi authoritate ſuffulta. 130

Igitur Vniuerſitas Salmanticenſis fundata, & creata fuit ab Alfonſo IX. Legionis Rege prope annum 1200. Et quia eodem tempore Alfonſus VIII. Caſtellæ Rex aliam Academiam (quæ poſtmodum fuit collapſa) inſtituit in Ciuitate Palentiæ, vndique conuocatis Magiſtris, & amplis deſignatis ſtipendiis, in eius generoſam æmulationem id ipſum præſtitit Salmanticæ Alfonſus Legionenſis, pluraque, & inſignia priuilegia Magiſtris, & ſtudioſis Regia munificentia conceſſit. Alphonſi Filius Ferdinandus III. qui *Sanctus* nuncupatur, priuilegia donata confirmauit, pluraque auxit anno 1243. Et cum in Caſtellæ Regnum ſucceſſiſſet, obeunte Alphonſo VIII. eius auo materno, Palentiuam Academiam non fouit, indeque illa fuit deſtituta ſtipendiis, Profeſſoribus, & Scholaribus; quippe præpoſuit Vniuerſitatem à Parente fundatam 131

et,

ei, quam maternus auus erexerat. Deinde Ferdinandi filius Alfonſus X. *Sapiens* vocatus (quem alij vocant Alfonſum IX. non enumerantes Alfonſum eius auum Paternum, qui non Caſtellæ, ſed Legionis Rex fuit) fauit maximè Academiæ Salmantinæ, ex qua eius iuſſu tunc prodierunt ſapientiſſimi illi Viri, qui leges ſeptem Partitarum condiderunt. Tunc etiam Medicinæ facultas, quæ in tota ferè Europa fuerat collapſa, à Magiſtris Salmanticenſibus fuit reſtituta, qui ex lingua Arabica verterunt in Latinam opera Auicenæ, Auerrois Commentatoris, aliosque Authores, & exinde libri Auicenæ in Cathedra Primaria Medicinæ Salmanticæ edocentur. Hinc etiam tunc prodiere inſignes Aſtrologi, qui Tabulas Aſtronomicas, quas appellamus, Regis Don Alfonſi, compoſuerunt, emendantes, quæ Aſtrologi vetuſti ſcripſerant.

132 Innumeros Viros mirabiles eruditione, & doctrina tunc Salmanticenſis Academia educauit, quam ideo præfatus Alphonſus Rex decorauit priuilegiis & redditibus auxit; necnon confirmationem Academiæ ab Alexandro IV. Pontifice impetrauit, qui ad id Bullam expediuit Neapoli, menſe Aprili, anno 1255. & primo ſui Pontificatus, in qua conſtituit hanc Academiam vnam ex quatuor Academijs, ſeu ſtudiis Generalibus Orbis. Poſt illum omnes Pontifices gratiis, ac priuilegiis eam ſunt proſecuti; Conceſſitque ipſi Clemens V. anno 1313. tertiam partem decimarum Diœceſis Salmantinæ; confirmauit id ipſum Benedictus XIII. anno 1415. & tertiarum partem in certis locis Diœceſis auxit in redditus; Quam etiam Martinus V. nouo incremento confirmauit; & conſtitutiones condidit, quibus Academia gubernaretur; quas poſtea ſua confirmatione ſtabiliuit Eugenius IV. reiiciens alias, quas condiderant Petrus, Epiſcopus deinceps Oxomenſis, & Don Franciſcus de Campo Archidiaconus Zamorenſis Eccleſiæ ex delegatione Epiſcoporum Salmantini, & Placentini, ac F. Ioannis Serrano Prioris de Guadalupe, quos ipſe Eugenius IV. elegerat, vt ſtatuta Academiæ reformarent: Reformatio autem ab eis ſtabilita diſplicuit eidem Academiæ, quæ ſuum Scholaſticum Antonium Ruyz de Segouia miſit Romam, vt Eugenio IV. rem proponeret, & hic quidem hæc noua ſtatuta reiecit, anterioraque confirmauit.

133 Solebant Pontifices mittere Viſitatores, qui Academiam reformarent. Et deinde Regina Ioanna, Regum Catholicorum filia, vt protectrix, & Patroua vnica illius, deſignauit Viſitatorem Magnum Virum Don Didacum Remirez de Haro, tunc temporis Epiſcopum Malacenſem; (de quo redibit ſermo iuteriùs, cum de inſigni Cullegio Maiori Salmantino, quod vocant *Conchenſe*, ab ipſo fundatum, agemus) Hic anno 1512. Academiam viſitauit, & ſanctiones diſpoſuit. In dubiis autem Academia Pontifices conſulebat, qui ea declarabant, vt præſtitit Leo X. anno 1518. circa primam conſtitutionem Martini V. Quin & ipſa Academia pro varietate euentuum aliquas ſolebat condere ſanctiones, & confirmationem earum à Pontifice, aut eius Nuntio Apoſtolico depoſcere; ſic anno 1551. nonnullas ſtabiliuit circa lecturas, diſcipliuæ Canonicæ, ac Ciuilis, quas Nuntius Iulij III. confirmauit, Rurſus Carolus V. Imperator Romanorum, & Hiſpaniæ Rex plura diſpoſuit circa Rectorem, & Magiſtrum Scholæ, & circa electiones, Gradus, & Cathedras; annoque 1529. Viſitatores deſignauit Academiæ Don Petrum Pacheco Decanum Eccleſiæ Compoſtellanæ, & Alfonſum Mexia Canonicum Toletanæ Eccleſiæ; & deinde anno 1538. Don Ioannem de Cordoua Decanum Eccleſiæ Cordubenſis; qui nouas ordinationes ſtatuerunt.

At Paulus III. in Bulla expedita anno 1543. indulſit, quòd, ſi aliquid ex ſtatutis, ac conſtitutionibus mutandum occurreret, id fieri poſſet in conſeſſu pleno Academiæ, dum duæ ex tribus partibus ſuffragium in id ferrent; quod ita ſtabilitum eadem vi roboratum maneret, ac ſi Apoſtolica Sedes condidiſſet decretum. Ipſius præterea priuilegia Philipus II. firmauit, & auxit; Viſitatoremque miſit ſapientiſſimum Don Didacum de Couarrubias, tunc Ciuitatenſem Præſulem, & prius in Collegio Maiori ſancti Saluatoris, vulgò *Ouetenſi*, Togatum, & ſtatuta ab eo condita approbauit Rex die 15. Octobris, anno 1561. Poſtmodum Viſitatorem alium miſit anno 1594. Don Ioannem de Zuñiga, tunc Supremi Fidei Senatus Quæſitorem, eiuſdem poſtea Præſidem, & Antiſtitem Carthaginenſem; ac ſtatuta ab eo peracta Rex ipſe ſtabiliuit die 29. Octobris eiuſdem anni. 134

135 Philippus III. Academiæ deſtinauit Viſitatorem Don Ioannem Aluarez de Caldas, tunc etiam Supremi Fidei Senatus Iudicem, deindeque Epiſcopum Ouetenſem, ac Abulenſem, qui Collegij Maioris, Archiepiſcopi, Salmantina hac in Vrbe florentis, fuerat alumnus; eiuſque ſanctiones in viſitatione confectas Rex ipſe confirmauit anno 1604. die 28. Februarij. Rex ipſe alium etiam Viſitatorem elegit anno 1618.

Don

Don Baltazarem Gilimon de la Mota, Senatus Supremi Caſtellæ Iudicem, cuius ſanctionibus firmitatem dedit die 20. Octobris eiuſdem anni. Demum Rex noſter Philippus IV. re, & cognomento Magnus Viſitatorem eiuſdem Academiæ deſignauit Don Didacum de Ribera Ibañez, in Conſilio Supremo Caſtellæ Senatorem, olim in Collegio Maiori Ouerenſi Togatum, qui ad viſitandam Academiam, & Collegia Salmanticam venit anno 1653. priuſque Rex ipſe ad viſitanda Collegia maiora miſerat anno 1635. Don Mendum de Benauides tunc Segouienſem Antiſtitem, poſtea Carthaginenſem. Huius Academiæ inſignia, ſeu Stemmata propria ſunt; Magiſter, ſeu Doctor in Cathedra ſpeciem docentis præferens, & inferiùs ſcholares audientes, & in extremo circuli apponuntur hæc verba; *Omnium ſcientiarum Princeps Salmantica docet.*

§. II.

De priuilegijs, ac immunitatibus Academiæ Salmanticenſi conceſſis.

136 PLurima in Academiam Salmantinam Summi Pontifices, & Hiſpani Reges beneficia, ac priuilegia contulerunt. Alfonſus IX. Legionis Rex Fundator omnes Profeſſores, ac ſtudioſos vndequaque venientes ſub ſuo Regio patrocinio ſuſcepit, & immunitatem ab omnibus gabellis in itinere, quæ vocantur *portazgos*, *& peage*, conceſſit, ſeuereque præcepit, vt in Salmantina Vrbe domus locarentur omnibus; ita vt commodum haberent hoſpitium, nec vlli ciui poſſet locari domus, antequam Academici cuncti apta habitatione potirentur. Id confirmauerunt filius Ferdinandus III. & nepos Alphonſus Sapiens, qui ſuo diplomate anno 1252. die 9. Nonembris, deſignauit aliquos Equites Salmantinos Nobiliſſimos, qui Academiæ eſſent Conſeruatores, eamque protegerent, ac defenſarent. Ioannes primus anno 1388. & Henricus III. Reges, anno 1391. conceſſerunt, vt omnes Academici poſſent, vnde vellent, vinum ſibi aſportare, quin ab vllo Magiſtratu Regio valeant impediri; ſuper quo etiam ſententia prima, & vltima, lite mota, fuit pronuntiata anno 1624. Rex ipſe Ioannes I. die 21. Octobris, anno 1387. indulſit, ne apud vllum Academicum hoſpitaretur, quiſquam ex domo, & familia Regia, quandocumque Reges Salmanticam venirent, nec ab vllo poſceretur quidquam ſuppellectilis ad hoſpitandos Regum famulos, miniſtros, ac ſequaces.

Ipſe etiam Rex Henricus III. anno 1391. conceſſit, vt nullus Magiſter, ac Doctor in quacumque Facultate, nec Bedelli, ac cæteri Academiæ Miniſtri cogerentur noctu per Vrbem excubias agere, nec quidquã pręſtare his, qui id onus ſubirent. Quæ omnia priuilegia prudens Philippus II. confirmauit diplomate Regio expedito Toleti die 19. Auguſti, anno 1560. Cæterum à Regibus ingentes facultates in hanc Academiam fuerunt expenſæ; & ab illa, continuato annorum, & temporum filo ſibi aſciuerunt Sapientiſſimos Viros in Conſilium, in Senatus, in Purpuram Cardinalitiam, in Præſulum Eccleſiarum Infulas, in Conciones Sacras in ſuo Regio Sacello habendas, & in cuncta Dignitatum faſtigia. Ab illa etiam prodierunt inſignes Theologi, qui Eccleſiaſticas Præbendas in omnibus Hiſpaniæ Almis Eccleſiis obtinuerunt; qui ſacros Ordines Religionum gubernarunt; qui ſuis ſcriptis lucem Scientiis omnibus indiderunt; qui in aliis Ciuitatibus Academias, & Collegia fundarunt. Nulla hic Scientia non effloruit; nunquam non Profeſſores celebres cuiuſque Facultatis præmium non ſunt conſecuti, niſi morte præuenti. Quippè hæc Vniuerſitas, & cordi Regum ſemper fuit inuiſcerata, & eos Viros genuit, quos munerum culmina ambiebant, amabant. 137

A Pontificibus pariter ingentibus fuit Academia ditata priuilegiis. Alexander IV. qui primus Academiam hanc confirmauit, & inter quatuor Studia Generalia Orbis adſcripſit, plura priuilegia impertiuit, inter quæ illud, vt quicunque in ea examinatus, ac approbatus eſſet in qualibet Facultate, habilis cenſeretur ad moderandas Cathedras in omnibus aliis Studiis Generalibus abſque nouo examine, & approbatione. Quod confirmauit Ioannes XXII. anno 1333. ad inſtantiam Regis Alphonſi XI. Deinde Clemens V. priuilegium obtinendi Tertias indulſit in Bulla, quæ incipit *Dudum nobis.* Rurſus Benedictus III. anno 1401. ſeptimo Kalendas Auguſti, & Martinus V. in conſtitutionibus, quas pro Academia ſtabiliuit *conſtitutione* 33. Litteras Conſeruatorias Scholaſtico Salmãtino impertierunt, quibus ampliſſimam iuriſdictionem priuatiuam, immediatè Apoſtolicę Sedi ſubiectam conceſſere; & inſuper Archiepiſcopo Toletano, & Epiſcopo Legionenſi. Eaſdem Eugenius IV. repetiuit, necnon Innocentius VIII. Leo X. Clemens VII. 138

Maximum

139 Maximum etiam eſt priuilegium Eugenianæ. Nempè Eugenius IV. in Bulla, quæ incipit *Qui creditum*, expedita ſexto Kalendas Martij anno 1431. conceſſit, vt omnes Eccleſiaſtici, quancumque Præbendam habentes (de quo inferius quæſtionem concinnabimus) in Academia hac ſtudiorum ratione verſantes, integrè fruerentur redditibus ſuorum beneficiorum, ac Præbendarum. Idem Eugenius in alia Bulla, quæ incipit, *Inter alia quæ frequenter*, eodem die, ac anno expedita, ac præcedens, indulſit, vt omnes, qui in hac Academia Cathedras proprietatis obtinerent, & poſtquam Doctores, ſeu Magiſtri creati ſunt, viginti annos, aut octo menſes in ſingulis annis continuè, vel interpolatim eas rexerint, ſtipendiis deinceps fruantur, emeriti à lectura, & eorum loco aliis appoſitis idoneis Profeſſoribus qui laborem ſubeant docendi.

140 Iulius II. priuilegia ſuorum prædeceſſorum confirmatione muniuit, & litteras conſeruatorias ſimiles præcedentibus elargitus eſt in Bulla, quæ incipit *Ex Apoſtolica Sedis*, expedita ann. 1505. pridie Kalendas Februarias. Paulus III. id priuilegium conceſſit, quod *ſuperiori* §. attulimus, de conſtitutionibus ab ipſa Academia mutandis. Extant prætereà alia priuilegia, & Bullæ Pontificum, quarum aliquæ tranſcriptæ referuntur *in Conſtitutionibus, & ſtatutis Academiæ Salmanticenſis*, omneſque in ipſius Academiæ ſecretis Scriniis aſſeruantur.

141 Quantum Summi Pontifices hanc Academiam amauerint, quantaque apud ipſos in æſtimatione fuerit, ex dictis euincitur, & ex eo quòd aliqui Pôtifices, ſtatim ac in Pôtificatum aſſumebantur, eam de ſua electione, ac aſſumptione certiorem reddebant, Ita præſtitit Innocentius VIII. anno 1434. Alexander VI. anno 1432. Clemens VII. anno 1523. Multiſque retro annis Bonifacius VIII. miſit Academiæ librum Sextum Decretalium, quem ipſe compoſuerat, vt publice doceretur; Id accidit anno 1298. Negotia item Eccleſiæ grauiſſima Academiæ commiſit Apoſtolica Sedes, vt poſt eorum examen ſuum iudicium proferret; ſic Academia interrogata ſuum dedit reſponſum die 20. Maij anno 1382. circa ſchiſma inter Vrbanum VI. & Clementem, quod triginta ſex annis fuit protractum, vt refert Gilbertus Genebrardus *in Chronologia anno* 1378. Illudque ſummum negotium ſuper matrimonio Enrici VIII. Angliæ Regis, & Catharinæ filiæ Regum Catholicorum ad Academiam hanc fuit delatum, in cuius ſcriniis extant ſententiæ Magiſtrorum, ac Doctorum tunc prolatæ. Inde etiã, quando Pontifices deſignabant Viſitatores huius Academiæ, eos eligebant viros, qui manifeſtarent, quantum hæc ab illis in honore eſſet; ſic ad inſtantiam Regis Ioannis I. miſit Clemens VI. Viſitatorem Don Petrum de Luna, Cardinalem S.R.E. & poſteà electum Pontificem, qui ſuis ſanctionibus, pluribuſque beneficiis, & redditibus adeo hanc Academiam obæruit, vt in ſymbolum gratitudinis eius Inſignia Lapide ſculpta pro foribus Academiæ fuerint infixa, quæ Lunæ ſemiplenæ figuram præferunt. Quantum etiam detulerint huic Academiæ Pontifices, ex eo etiam liquet, quòd Academico conſeſſui poteſtatem conceſſerint reuocandi qualcumque Pontificias conſtitutiones circa ipſam; vt videre eſt apud Eſcobar *de Pontificia iuriſdictione. c.* 3. *num.* 41.

Extant adhuc plures Schedulæ, ſeu Proniſiones Regum in Academicorum fauorem expeditæ. Ioannes Rex anno 1400. die 14. Februarij, præcepit, vt Prætor, & Magiſtratus Sæculares auxilium præbeant Scholaſtico Salmantino, aut eius Iudici, quoties illud implorauerint; ſtudioſoſque in ſuo carcere ab eis requiſiti, ſi conueniat, detineant; nullumque nocumentum illis, aut eorum inferant bonis, eo quòd ſub Regio ſint patrocinio, & fide. Ioanna Regina Die 15. Nouembris anno 1509. confirmauit ordinationem, quam prius Eliſabetha Regina Catholica condiderat die 31. Maij, anno 1485. ſcilicet, quòd Notariis, aut Miniſtris à Salmantinæ Academiæ Iudicibus, deſignatis ad notificandum, aut exequendum in quocumque loco ea, quæ ad iuriſdictionem ſpectant, nullus obex opponatur, eo quòd ſub Regia fide, ac patrocinio operentur. 142

Philippus II. Die 8. Septembris anno 1567. indulſit, vt ſtudioſi ipſorumque parentes, ſi conueniendi eſſent ſuper debitis contractis ratione librorum, veſtium, aut alimentorum, etiam ſi vltra dietas cõmorentur, poſſint ab Scholaſtico Salmantino ad ſuum Tribunal citari. Ipſe Philippus, abſente genitore ſuo Carolo V. ſanctionem edidit, quam poſtea Carolus V. ſtabiliuit die 16. Februarij, anno 1553. ne Magiſtratus Sæculares auferant ab Scholaſticis noctu per ciuitatem ambulantibus ea arma, quæ Ciuibus ſunt permiſſa. Ipſe item Carolus V. die 2. Septembris, anno 1532. decreuit, vt quotieſcumque ſtudio- 143

ſus cum alio quolibet ad conducendam pro ſe domum concurreret,alteri præferretur; & locationis domuum pretia taxarentur à Viris ad id deſtinatis. Habet etiam Academia priuilegium à Regibus, vt poſſit publicam habere carnificinam, in qua carnes vendantur; & plura alia huiuſmodi; Quorum omnium ſingula, fas eſt,ad amuſſim obſeruari; nec debet permitti, vt vllum in deſuetudinem abeat; ſicut abiit illud indultum Alphonſi Regis; qui conceſſit, vt omnes, qui per viginti annos Cathedram Legum, vel Decreti rexiſſent, Comites cognominarentur. Et iodultum Iulij II. Pontificis, qui conceſſit, vt deobligaretur à ieiuniis moderator Cathedræ Decreti; aliaque ſimilia. De his,& de Inſignibus Doctorum, & de eorum toga, infra redibit ſermo,

§. III.

De Cathedris in Academia Salmanticenſi inſtitutis ad ſcientias docendas.

144 VT Theologia Scholaſtica edoceatur, ſunt duæ Cathedræ primariæ, duæ veſpertinæ; Quarum vna primaria,alia veſpertina ſemper a Magiſtris Ordinis Prædicatorum, cui fuerunt à Rege Philippo III. conceſſæ,obtinentur,ac reguntur. Hæ quatuor ſunt Cathedræ proprietatis; ſicut etiam & Cathedra Bibliæ,in qua Sacra Scriptura exponitur. Sunt etiam Cathedræ tres, Durandi, S.Thomæ, & Scoti, trieonio ſpatio moderandæ.

145 Ad ius Canonicum tradendum ſex Cathedræ proprietatis ſunt erectæ, duæ primariæ, duæ veſpertinæ, alia Decreti, alia Sexti Decretalium: Præterea quatuor aliæ trieonales; Clementinarum; maior Decretalium; & duæ minores Decretalium.

146 Vt vero Ius Ciuile doceatur,florent quatuor Cathedræ proprietatis, duæ primariæ matutinæ, duæ veſpertinæ; & ſex inſuper triennales, Digeſti veteris, Voluminis, duæ Codicis, ac duæ Inſtitutionum Imperialium.

147 Ad Medicinam tradendam extant tres Cathedræ proprietatis, Primaria, Veſpertina, & Pronoſticorum. Præterea quatuor ſunt triennales, Methodi,Simplicium,Anatomiæ,& Chirurgiæ.

148 Vt autem ſtudioſi Artes addiſcant, & vtramque Philoſophiam, moralem, ac naturalem, quatuor proprietatis Cathedræ ſunt deſignatæ; Summularum, Logicæ magnæ, Philoſopiæ naturalis, & Philoſophiæ Moralis; ac præterea ſeptem triennales, ſex nimirum Regentiæ Artium, quibus integer curſus Philoſophicus edocetur, & alia ſolius Phyſicæ.

Sunt præterea aliarum Facultatum Cathedræ proprietatis, nempè Linguarum,ad docendam linguam Hebræam; Mathematicæ; Rhetoricæ,Muſicæ; & duæ Cathedræ Grammaticæ; quæ in Academiæ gymnaſio docetur, aliquo Authore latino expoſito. Quippè Grammatica à fundameotis traditur in Scholis, quas vocant Minimas, vbi Academia conſtituit Præceptores, qui in ſingulis Claſſibus pueros inſtruant. 149

Cæterum in ſtatutis Vniuerſitatis ſtabilitum eſt, quid quotannis in ſingulis Cathedris prædictis ſit legendum; & quibus debeant curſibus litterariis Scholaſtici aſſiſtere; (de quo redibit in inferioribus ſermo) deſignata etiam ſuot ſtipendia pro ſingulis, quæ recenſentur *in conſtitutionibus Academiæ pagin.* 404. O verè ſcientiarum Vniuerſitas, quæ quinquaginta duas Cathedras in omnibus Facultatibus fouet! Tempus etiam in lectura inſumendum ita eſt deſignatum, vt, qui Cathedras proprietatis obtioent, à die Diui Lucæ vſque ad Natiuitatem Sancti Ioannis Baptiſtæ legant; cæteri vero vſque ad Natiuitatem Immaculatæ Virginis; quæ in diem octauum Septembris incidit. Dies præterea feriati ſuut præſcripti, in quibus à lectionibus vacatur, & præter communes dies feſtos, alios etiam Academia habet proprios, & in eis à lectura ceſſatur, & communiter Aſſertiones publicæ ex Theologia, ex Iure,& ex Medicina pro Vniuerſitate defenduntur, aſſiſtentibus propriis Magiſtris, ac Doctoribus, quibus pro aſſiſtentia ſtipendium rependitur; vixque eſt vllus feſtiuus dies, in quo Aſſertiones non defendantur; Sabbatiſque concluſiones ex tota Philoſophia defenſantur, tempore veſpertino. Et demum præter lectiones, quæ in prædictis Cathedris habentur, plurimi ſpontaneè tum ſola voce, tum etiam ſcriptis omnes docent Facultates. 150

§. IV.

De regimine Academiæ Salmanticenſis, eiuſque Magiſtratibus, ac ſpeciatim de Rectore.

RECtor quotannis eligitur, & ſimul octo Conſiliarij, ſoffragiaque ad electionem ferunt Rector, ac Conſiliarij actu extantes. 151

extãtes. Ij Conſiliarij debẽt eſſe ex Diœceſibus, quas deſignat Martinus V. *Conſtitutione prima*, in ſua Bulla, quæ incipit, *Sedis Apoſtolicæ clementia*. Ad Rectorem pertinet, omnibus publicis Academiæ actionibus præſidere; conuocare Magiſtros, Doctores, Deputatos, ac Conſiliarios ad conſeſſus, ſeu (vt vocant) Clauſtra plena, vel Deputatorum, aut Conſiliariorum; Omneſque Academici ſiue Gradu inſigniti, ſiue non, quotannis præſtant iuramentum de obediendo Rectori; inde ipſe ſub pœna præſtiti iuramenti præcipit, quæ iudicat expedire. De quo, & de eius præcedentia (præterquam in Gradibus Licentiatus, Magiſterij, ſeu Doctoratus conferendis) agemus in inferioribus; & etiam de requiſito, quod præfigitur in conſtitutione prædicta, quòd ſit Regnigena, ſeu ex Regnis Caſtellæ, aut Legionis. Et ex dicendis ibi conſtabit etiam, quid ſufficiat vt Conſiliarij dicantur eſſe ex Diœceſibus aſſignatis. Conditiones autem aliæ, quæ exiguntur, nempè quod habeant Rector, & Conſiliarij annuum curſum litterarium in Salmantina Academia; quod non ſint oriundi, aut pro ciuibus habiti ratione longiſſimæ manſionis in Salmanticenſi Vrbe, quòd iuramenta quædam fidelitatis reſpectu Romani Pontificis, & Academiæ præſtent, & huiuſmodi alia ſtabilita ſunt in prædictis conſtitutionibus Martini V. In quibus etiam, & in ſtatutis, ac ſanctionibus Regum plures extant ordinationes circa modum, quo ſe Rector gerere debeat in omnibus, quæ ad ipſum attinent; quæ referre, & eſſet prolixum, & ſuperuacaneum.

152 Ipſe etiam Scholaſticus, ſeu Scholæ Magiſter Salmanticenſis, Conſeruatores, Notarius, Bedelli, Stationarius, Syndicus, & alij omnes Officiales tenentur in manibus noui Rectoris infra decem dies electionis coram Academiæ Notario iuramentum fidelitatis emittere, & ſimul de obediendo ei in licitis, & honeſtis; aliter ſua Officia non valent exercere, cum Martinus V. *in conſtitut.* 6. Bullæ præfatæ, præcipiat, vt id iuramentum omnes illi præſtent infra decem dies, & præmiſerat, fore id iuramentum præſtituros, quando de nouo ad Academiam accedunt, *antequam admittantur ad eorum officia*; Tunc ergo non valent admitti, niſi iuramentum præſtent; cum ergo, vt Officia proſequantur, eàdem conditio, tanquam neceſſaria, & eſſentialis apponatur, vt id ipſum iuramentum emittant, nequibunt ante illud Officia proſequi, ſicut nequibant ante illud incipere. De qualitatibus in Rectore eligendo requiſitis, ætate, clericatu, reſidentia, cœlibatu, aliiſque ſimilibus videatur Don Alfonſus de Eſcobar *tractatu de Pontificia, & Regia iuriſdictione in Studijs Generalibus, à capit. 1. vſque ad 5.* & nos infra non pauca dicemus.

Solùm aduerte, Academiam ſeu illius 153
Conſeſſum, facultate ad id ipſi facta à Pontificibus, de qua §. 2. poſſe diſpenſare in aliquibus requiſitis circa Rectorem, & Conſiliarios eligendos, quando vtilitati, & commodo Academiæ expedire iudicauerit, vel iuſta cauſa interceſſerit, quòd de facto præſtare ſolet, vel expreſſam, vel tacitam ratihabitionem habens eorum, quæ geruntur, de quibus eſt notitia manifeſta. Sic non ſemel Rector electus eſt, antequam curſum annuum litterarium peregerit, quod & olim aliquando contigit, & nouiſſimè etiam anno 1651. quo electus fuit Don Antonius de Calatayu, & Toledo; & anno 1652. quo fuit nominatus Rector D. Vincentius de Calatayu, & Toledo vterque Comitis del Real, Reginæ noſtræ Æconomi digna proles, & Academiæ, morum, & indolis ſuauitate, gratiſſima. Sic etiam, quia è Luſitania, nunc ſuo, & noſtro Regi, rebelli, Scholares non aduentant, in Conſiliariũ Luſitanum non ſemel electus eſt ſtudioſus in Vrbe Salmautina genitus, & manſionem, ac incolatum in ea habens. Quæ, & alia ſimilia ritè, rectéque ſunt peracta.

In cauſis ad Rectorem pertinentibus, 154
ſcilicet conuocatione conſeſſuum, prouiſione lecturarum, & Cathedrarum, probatione curſuum annuorum, electione ſucceſſoris in Officio, & Conſiliariorũ, ac cognitione idoneitatis ad hæc omnia, aliiſque quæ extant in Bulla Martini V. *à conſt.* 11. *vſq; ad* 16. quorũ aliqua ſolus, alia ſimul cũ concilio Academico expedire poteſt, in his, inquam, Rector eſt Iudex ordinarius, vt tenent Iulius Pacius *in Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, c. 9. n. 13.* Eſcobar *vbi ſupra c. 6. à n.* 23. & alij relati ab Oſſualdo *lib. 17. commen. cap. 20. lit. M.* Sufficit enim habere Vniuerſitatem cauſarum in his, quæ ad Academiam ſpectant ratione ſui muneris, & officij, eſto in aliis cauſis Academicorum iuriſdictione non gaudeat, vt ex doctrina Bartoli, Socini, Abbatis, Silueſtri, & aliorum tradit prædictus D. Alfonſus de Eſcobar. Et id ſupponitur in Bulla Martini V. *conſtit.* 22. *&* 23. & præterea *Tit. 6. ſtatuto* 5. *&* 41. commendantur ei cauſarum cognitio, pœnarum executio, & in caſu negligentiæ Scholaſtici Salmantini in aliquibus cauſis ad eum iuriſdictio deuoluitur. Quare non ablata eſt ab illo iuriſdictio, quam Scholaſticus exercet, quia ea nunquam ip-

ſi conceſſa fuit, ſed alia in cauſis diuerſis. Quod ex eo confirmo, quia de his cauſis aliquis Iudex ordinarius debet cognoſcere, cum nulla ſit cauſa, quæ ad Iudicem ordinarium non ſpectet; at nullus poteſt, niſi Rector, vt eſt conſtans, ergo eſt Iudex ordinarius.

155 Hinc Rector poteſt cognoſcere tum de cauſis prædictis, tum de omnibus criminibus contra ſuam iuriſdictionem patratis, & de iniuriis illatis ipſi, ſicut cæteri Iudices ordinarij poſſunt; de quo videndi ſunt Menochius, Pariſius, Iaſſon, Decius, Maſtrillo, Caballus, aliiq; plures relati ab Eſcobar *ſup. à n.*41. Conſequenter poterit pœnam quamlibet, etiam corporalem, infligere, cum Iudices Ordinarij habeant merum Imperium, & gladij generalem poteſtatem, vt ex Cuiacio, Oſſualdo, Bodino, Cabedo, Donello, Iulio Pacio, aliiſque innumeris docet ipſe Eſcobar *à num.*54. & latiſſime Friſchen *in Authentica Habita*. Quòd ſi Rector ſit Clericus, circa pœnam mortis, aut abſciſſionis membri, id obſeruare debebit, quod commune eſt Iudicibus Eccleſiaſticis, ne irregularitatem, aut etiam excõmunicationem incurrant. Inde etiam poteſt Rector implorare auxilium Scholaſtici Salmantini, & Magiſtratuum ſæcularium ad reos capiendos, & incarcerandos. Et quamuis *in Concordia c.* 10. per Regem approbata, iuriſdictio Rectoris in cauſis criminalibus eſt reſtricta, & ad Scholaſticum deuoluta; attamen id non eſt præſtitum reſpectu omnium cauſarum criminalium, ſed in illis, de quibus eſt ſermo in ea concordia, ſcilicet in rixis, tumultibus, & ambitu, ſi in prouiſione Cathedrarum, ſeu inter ipſos ſcholares hæc contingant. Vnde ea limitatio extendenda non eſt, vtpotè odioſa, vt docet Eſcobar *ſupra n.*82. Imò, cum exceptio firmet regulam in contrarium, & in cauſis prædictis Rectori iuriſdictio denegetur, firmatur eadem iuriſdictio circa alias cauſas criminales, quæ ad Rectoris iuriſdictionem tuendam ſpectant. Hæc ſecundum ſe vera ſunt; ſed quia Rector communiter eſt ætatis iuuenilis, inexpertus, & breui annuo tempore perfuncturus officio, indeque iuriſdictionis propriæ defenſionem parum curans, factum eſt, de his omnibus cauſis quæ coërcitionem, aut contentioſam iuriſdictionem ſapiunt, Scholaſticum Salmantinum cognoſcere; expeditque vtilitati Academiæ, has cauſas à Viro ſemper litteris, moribus, ætate, ac dotibus aliis venerando tractari.

156 Cæterum Rector Salmantinus nequit cenſuras ferre; neque enim eſt Iudex Eccleſiaſticus ex inſtitutione, neque id ex priuilegio, aut conſuetudine habet; nec plena, & integra iuriſdictione erga Academicus fungitur, vt Rector Complutenſis, Valliſoletanus, & ſimiles; nam iuriſdictio, quæ in his tota ſimul reperitur, in Academia Salmanticenſi diuiſa eſt inter Rectorem, & Scholæ Magiſtrum.

Duo in præſenti obſeruo, aliud dignita- 157
tem Rectoris Salmantini initium habuiſſe anno 1254. quo Alfonſus X. ſtatuta Academiæ dedit, in eiſque Rectorem deſignauit eligendum ab ipſa Academia. Conſiliarij autem, & noua electionis forma cœperunt anno 1380. ſtatuente Don Petro de Luna Cardinali S.R.E. tunc Academiæ Viſitatore, vt teſtatur Petrus Chacon *in hiſtoria manuſcripta Academiæ*, quam mihi videre licuit in illuſtri Bibliotheca Sapientiſſimi, & vſque ad miraculum eruditi Viri Don Ioannis de Solorzano Pereira, Supremi Caſtellæ Conſilij Senatoris emeriti. Aliud eſt obſeruandum, eo extendi dignitatem, & iuriſdictionem Rectoris Salmantini, vt nullius priuilegij prætextu ſtudioſi eam poſſint ſubterfugere, quantumuis Antiſtites, Optimates, Duces, Marchiones, vel Comites eſſent, imò, quod amplius eſt, etiam ſi Regum, aut Imperatorum filij, vel fratres eſſent; ſicut enim hi omnes ſubditi eſſent Imperatori militiæ, ſi in eius exercitu militarent; ſic, ſi militent litterariis ſtudiis in Academia Salmanticenſi, ſubduntur Rectori, & Capiti ipſius Academiæ. Conſulatur Eſcobar *vbi ſupra à n.*110.

Ad regimen rurſus Academiæ ſpectat 158
electio Primicerij, de qua Martinus V. *in Bulla relata, conſtit.*7. Hũc Doctores ac Magiſtri eligunt, & Primicerius, ſeu Prior eorũ nuncupatur, præceditque ipſos in Actibus, & Congregationibus ipſorum, quos conuocat, quoties aliquod negotium ad ipſos ſpectans interuenit, tenenturque ipſi ſub pœna pecuniaria iam deſignata vocati venire; Bedellique ſimiliter in his, quæ ad Primicerium pertinent, obedire debent, ſicut Rectori, & Scholaſtico in his, quæ ad ipſos ſpectant. Electio Primicerij fit in die ſancti Martini ſingulis annis in ſacello Diui Hieronymi, quod eſt intra ipſam Academiam tempore matutino poſt ſacrum peractum; tribuſque annis eligitur Doctor in Iure Pontificio, aut Cæſareo, & alio deinde anno Magiſter in Theologia, rurſus alio Doctor in Medicina, & demum alio Magiſter in Artibus. Videatur *titulus* 8. *ſtatutorum Academiæ*; vbi de arca Primicerij, & obligatione immittendi illuc pecuniam.

Vt autem negotia Academiæ, maximè 159

ad

ad diſpoſitionem, conſeruationem ; ac diſtributionem facultatum , ac reddituum ſpectantia, maturiùs pertractarentur, diſpoſuit Pontifex Martinus V. *conſtitut.* 33. vt viginti Definitores, vulgò *Diputados*, eligerentur , qui ſimul cum Rectore, & Scholaſtico occurrentibus caſibus prouiderent: Deinde numerus Deputatorum ita fuit protractus, vt ſint perpetui Deputati viginti octo , qui totidem Cathedras proprietatis moderantur , dummodo Gradu Doctoris; aut Magiſtri ſint inſigniti, & præterea quotannis in Dominica in Albis eligantur è gremio Academiæ alij duodecim , ex quibus quatuor ex quatuor Collegiis Maioribus, ſinguli ex vnoquoque , deſignantur. Aliquando ex ſolis Deputatis cum Rectore , & Scholaſtico congregatur conſeſſus; aliquando verò , vt res poſtulant , plenus conſeſſus coniungitur, in quo etiam Deputati ſuum locum , ac ſuffragium habent. Quæ autem ſpeciatim negotia ad illos pertineant ; quis eos eligat; quæ qualitates deſiderentur in ipſis, extat in præfata *conſtitutione trigeſima tertia* Martini V. *& titulo ſeptimo ſtatutorum Academiæ Salmantinæ.*

§. V.

De Scholaſtico, ſeu Magiſtro Scholæ Academiæ Salmanticenſis. Vbi de Iure Patronatus Regum Hiſpaniæ circa Eccleſias.

160 NOmenclaturam , & originem Præbendæ Eccleſiis Cathedralibus , ac Collegialibus inſtitutæ , quæ Scholaſtria nuncupatur, & ea gaudens dicitur Scholaſticus , ſeu Magiſter Scholæ infra dabimus *libro ſecundo quæſt.* 18. Igitur Magiſtro Scholæ Eccleſiæ Cathedralis Salmanticenſis (qui ante erectionem huius Academiæ iam aderat , & eius Almæ Eccleſiæ vnus ex Dignitatibus erat) annexum eſt munus Cancellarij , Iudicis Ordinarij , & Conſeruatoris Academiæ Salmantinæ ; & congruè à Pontificibus ei dignitati Eccleſiaſticæ fuerunt eiuſmodi munia coniuncta , cum in Eccleſiis ad id fuerint electi, ac deſignati Scholaſtici, ſeu Magiſtri Scholæ , vt ſcholares erudirent, & gymnaſiis , ſeu ſcholis præeſſent , ac, vt ipſum nomen præſefert , Scholarum Magiſtri eſſent. Hiſpanè prædictum Salmanticenſem Magiſtrum Scholæ vocamus *el Maeſtreeſcuela*; ipſe vero in omnibus cauſis, quas expedit, ſubſcribit, *Scholaſticus Salmantinus.*

Martinus V. *conſtitutione* 33. commiſit 161
electionem Scholaſtici Salmantini ipſi Academiæ, ſeu conſeſſui, aut Clauſtro (vt aiunt) Definitorum , ſeu Deputatorum, & confirmationem ipſius Archiepiſcopo Toletano , aut cuiuis Apoſtolicæ Sedis Legato de latere. Poſtmodum res fuit mutata , & Pontifices indulſerunt Regi Hiſpaniarum, vt , quemadmodum præſentat in Epiſcopos Eccleſiarum viros a ſe electos, quos Sedes Apoſtolica confirmat; ita etiam præſentet in Scholaſticum Salmantinum ; & ſic omnino præſtatur. Et certè , cum hæc dignitas ſit Prælatura Eccleſiaſtica , & Scholaſticus ſit Iudex generalis, in quo duplex diſtincta iuriſdictio concurrit, alia Regia, alia Pontificia, vt latè dicemus *infra quæſt.* 8. eius præſentatio ad Hiſpaniæ Coronæ Patronatum ſpectat , ſicut ſpectant Epiſcopatus, Abbatiæ, aliæque Prælaturæ erectæ , ac erigendæ in Hiſpaniis , vt docent Don Alphonſus de Eſcobar *de Pontificia , & Regia iuriſdiction. capit.* 8. *num.* 8. Menchaca *Illuſtrium cap.* 22. *num.* 15. Alſonſus Guerrero *in ſpecul. Princip. capit.* 63. Et ipſum ſuadent rationes , quibus probant præſentationes Epiſcopatuum, Dignitatumque ſimilium , pertinere ad Patronatum Regiæ Coronæ Hiſpanicæ , Couarrubias , Garcia de Loayſa, Palacios Rubios , Gregorius Lopez, Maita, Reſtaurus, Conradus , Selua , Munſterus , Anaſtaſius Germonius , Azeuedo , Carolus de Graſal, Bobadilla, Acuña, Ioannes Nicolaus , Barboſa, Salgado, Gomez , Zeuallos , Gutierrez , & alij plures , quos congerit Eſcobar *vbi ſupra, numero ſeptimo.* Et hoc ius Patronatus quidam ex præfatis Authoribus deducunt ex antiquiſſimis conceſſionibus Pontificum , quarum nullum indicium reperiri contendit Eſcobar *ſupra à num.* 13. & tuetur , id ius adquiſitum fuiſſe Regibus Hiſpaniæ ex Fidei fundatione , Eccleſiarum reſtitutione , erectione , ac dotatione; quibus ex titulis cuilibet priuato ius patronatus adquiritur. Et addere poterat, idcirco in Regno Granatenſi Præbendas, & Beneficia ad Regium Patronatum ſpectare, quia Regnum illud à Mauris occupatum, ſibi , & Fidei Catholicæ Hiſpaniæ Reges adquiſierunt. Idemque in Indico Imperio contingit.

Addit inſuper Eſcobar , hoc ius Patro- 162
natus non ſolum dari reſpectu Epiſcopatuum , aliarumque ſimilium Dignitatum, quæ iam ſunt inſtitutæ; ſed etiam earũ, quæ de nouo quouis tempore inſtituendæ fuerint ; Illud enim Hiſpani Reges adquirunt, vt Supremi Principes, & Fidei Catholicæ

C 3 Funda-

Fundatores ratione ſoli, & territor.", cuius perpetui domini exiſtunt; idque variis authoritatibus comprobat.

163 Sentio in primis, prædictum Patronatum ad Reges Hiſpaniarum competere, eoque vſos fuiſſe à tempore antiquiſſimo, & immemoriali. Deinde credo, id Ius fundari in titulis ab Eſcobar adductis, ſed tamen opus fuiſſe Pontificum conſenſu, indulto, & confirmatione. Primum aſſertum ſatis conſtat ex hiſtoriis, *& ex lege 19. tit. 3. lib. 1. ordinat. & ex leg. 14. tit. 3. lib. 1. Recopilat. ac ex leg. 1. tit. 6. lib. 1. Recop.* Videatur Palacios Rubios *libr. de benefic. in Curia vacantib. §. 9. ad fin.* Secundum verò aſſertum probatur primò, quia Sixtus IV. & Adrianus VI. hoc ius Regibus Hiſpanis confirmarunt, vt affirmant P. Mariana *in hiſtoria Hiſpania lib. 24. cap. 16. & lib. 25. cap. 5.* Ægidius Gonzalez Dauila *in hiſtoria Salmantic. lib. 3. cap. 18.* Quæ confirmatio Pontificia ſupponere videtur conceſſionem Pontificiam; nec enim quis confirmat, quæ non conceſſit ipſe, vel anteceſſor; idque valdè Pontificibus eſt vſitatum, vt indulta ab anteceſſoribus conceſſa confirment, volentes, ea in ſuo robore permanere, & nulla obliuione, deſuetudine, aut contrarietate labefactari. Et quidem, cum Eſcobar *vbi ſupra à num. 15.* has confirmationes Pontificias in ſuæ ſententiæ probationem afferat, ex illis inferre debebat, prædictum Ius Patronatus non eſſe independens à conceſſione Pontificia.

164 Secundò probatur; nam aliquæ ſunt Dignitates in Hiſpania, quæ iuriſdictione erga ſubditos gaudent, & in aliquibus Eccleſiis præſunt, quæ non ſpectant ad Patronatum Regium; cuiuſmodi eſt in Eccleſia Burgenſi Archidiaconus de Briuieſca, & ſimiles; ergo non ſubſiſtit ea ratio generalis, quòd omnes Dignitates iuriſdictione gaudentes ratione territorij ad Regium Patronatum pertinent; ſiquidem præfatæ ad eum non ſpectant, id circo quia à Pontificibus non eſt conceſſum Ius Patronatus circa illa; cum, ſecluſa hac ratione, cætera in his, ſicut in aliis, reperiantur.

165 Tertiò; quia adminiſtratio, diſpoſitio, gubernatio omnium rerum Eccleſiaſticarum in Apoſtolica Sede, velut in fonte, ac origine reſidet; & inde in alios deriuatur, atque adeò ſupremum Ius Patronatuum in ipſa eſt ſitum, ab eâque conceditur his, qui titulum ſpecialem habent, qualis datur in Regibus Hiſpaniæ ob fundationem, erectionem, ac dotationem Eccleſiarum; atque etiam inde deriuatur in priuatos, qui ſunt beneficiorum patroni, quibus ob ſimilem titulum Pontificia Sedes, vel Ius Canonicum, aut Concilia Ius patronatus indulgent; ita vt id à Suprema Sede deriuetur. Et ex ipſis terminis attentè introſpectis cernitur, circa res Eccleſiaſticas nihil poſſe laicis competere ex ſe, & independenter ab ipſa Eccleſia, eiuſque conceſſione, aut conſenſu.

166 Confirmatur: nam, vt docet Laurentius Landmeter, *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, & diſciplina, lib. 2. cap. 26.* Eccleſia eſt regnum ſpirituale diſtinctum à quolibet ciuili, & in ea eſt poteſtas ad cuncta, quæ eius regimen concernunt, omnino diuerſa à poteſtate temporali; quippe illius finis eſt fœlicitas æterna, & ſanctitas huius vitæ conſummata; & prout directiua eſt, ordinat hominem ad actiones ſpirituales; vt coërcitiua verò, ſpiritualem gladium habet. Hinc nec nominandi, nec præſentandi, nec conſtituendi Epiſcopos, ac Prælatos ius poteſt ex ſe competere, niſi ipſi Eccleſiæ, eiuſque capiti, cum hæc ordinentur ad finem ſpiritualem, & à poteſtate temporali ſint aliena. Ita cum pluribus docet præfatus Landmeter *eo cap. 26. & ſequentibus* Et ipſe *cap. 29.* oſtendit, quàm antiquum ſit, Hiſpanos Reges nominare Epiſcopos, cum ante annos mille iam id præſtiterint; ſed ſupponit ex dictis antecedenter, & ibidem inſinuat, ab Apoſtolica Sede, cui Iure diuino id competit, præfatum ius deriuari; & ſimul declarat diſcrimen inter nominationem, præſentationem, ac inſtitutionem, quibus non licet immorari. Subſcribit his omnibus Rodericus de Acuña *in cap. cum longè 25. diſtinct. 63. num. 2.*

§. VI.

Alia de Scholaſtico, ſeu Magiſtro ſcholæ Salmantino traduntur. Vbi de munere Cancellarij.

167 Scholaſticus ergo à Rege Hiſpaniarum præſentatus, & à Pontifice confirmatus potitur erga omnes Academicos iuriſdictione ordinaria perpetua, & ampliſſima, tum Pontificia, tum Regia, vt inferius conſtabit, iuxta ſubditorum qualitatem, nullumque ſupra ſe Superiorem habet, niſi Pontificem, & Regem, eo modo quo poſtea trademus; vbi, quæ cauſæ ad Senatum Regium, vel ad Cancellariam, & qua via poſſint adduci, oſtendendum erit, & pariter ad quem poſſit à ſententia Scholaſtici appellari. Is igitur de cauſis ciuilibus, & criminalibus Academicorum ius dicit, eiſque pœnas

pœnas infligit; ad ipſius etiam munus ſpectat, vt Academici tranquillè ſe gerant, ſtudiis incumbant, arma prohibita non retineant, veſtibus modeſtis ornentur, & cætera omnia, quæ ad rectam iuuentutis educationem, & diſciplinarum ſalubrem traditionem ſpectant. Inter alias autem facultates, quibus gaudet, eam habet à Martino V. *conſtit.* 3. vt abſoluere poſſit ab omnibus cenſuris contractis ob violationem Statutorum, & ſimul diſpenſare in irregularitate contracta ab his, qui innodati eius cenſuris celebrauerint, aut diuinis ſe immiſcuerint.

168 Attamen eius poteſtas non ſtricto gladio eſt exercenda, ſed normâ ſuauiori moderanda; quippe, vt aſſeritur *in ſtatutis Academia tit.* 68. iudex ſimul, & pater eſt; ea ſunt verba; *Item, atento que el Maeſtre Eſcuela deſta Vniuerſidad, eſt à pueſto por padre de los Eſtudiantes, &c.* De quo iterum redibit deinceps ſermo. Iudicem deſignat Scolaſticus, qui cum ipſo idem Tribunal componit, vt Vicarius Generalis diæceſis cum Epiſcopo. In eius Tribunali adſunt Miniſtri omnes ad cauſas requiſiti; quibus deſignata eſt taxa ſtipendij, quod pro negotiorum expeditione debetur *in præfato tit.* 68. & vtinam obſeruetur.

169 Olim Scholaſticus Salmantinus fuerat iudex ordinarius Academiæ, quin adhuc fungeretur munere Cancellarij; Id ei munus auxerunt Ioannes XXII. viginti tribus annis tranſactis, poſtquam iudex eſſe cœperat, anno 1334. Poſtmodum Benedictus XIII. anno 1415. decreuit, vt Dignitas hæc Scholaſtriæ non poſſet conferri niſi Doctori in Iure Canonico, aut in Theologia Magiſtro. Et anno 1422. Martinus V. abſtulit Eccleſiæ Salmantinæ electionem huius Dignitatis; quod Eugenius IV. confirmauit, reſeruans Sedi Apoſtolicæ electi confirmationem, quæ Archiepiſcopo Toletano fuerat à Martino V. commiſſa.

170 Quod autem ſit munus Cancellarij, breuiter diſpiciamus. Tempore Imperatorum Theodoſij, Arcadij, & Honorij introductum eſt nomen Cancellarij, qui erat officialis Iudicum à ſecretis, & in ſcribendis edictis eorum munus concernentibus occupabantur; & quia id Cancellarij præſtabant in loco, qui proximus erat conſiſtorio clauſo reticulis, ſeu cancellis, cancellarij ſunt appellati; & quia in his cancellis, ſeu reticulis, vulgò *celoſias* ligna ex tranſuerſo ducuntur, & cum deletur aliqua pagina, lineæ ex atramento ducuntur etiam ex tranſuerſo, ideo delere ſonat idem, ac cancellare. Etymologiam Cancellarij ex Græco nomine *cancris* deduxit Durantus *de ritibus Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 15. Sed rectius expoſitam ethymologiam docuit Cuiacius *in partit. C. de aſſeſorib.* eam ex Caſiodoro deſumens. Circa quam, & alia ad Cancellarium pertinentia, videantur Eſcobar *de Regia, & Pontificia iuriſdict. cap.* 30. Octouianus Veſtr. *lib. de Romana aula actione, & moribus* Sebaſtianus Couarrubias *in Theſauro Lingua Hiſpana, verbo Canciller, & Chanceller*. Petrus Gregor. *lib.* 15. *ſyntagm. cap.* 19. P. Azor. *tom.* 2. *inſtitut. moral. lib.* 5. *cap.* 36.

Diſtabat ergo olim non multùm Cancellarius à ſcriba, ſeu tabellione; proceſſu vero temporis id nomen ad munera ingentia fuit tranſlatum tum in Romana Curia, tum in Hiſpania, & Gallia, vt videre eſt apud præfatos Authores. Cancellarius autem Academiæ is dicitur, qui poteſtatem habet conferendi Gradus litterarios, & expediendi omnia, quæ ad illos ſpectant. Quare Scholaſticus Salmantinus confert Gradus Licentiatus, Magiſterij, & Doctoratus in omnibus Scientiis. Hanc autem facultatem conferendi Gradus habet; tum à Pontifice, vt conſtat ex Bulla Ioannis XXII. tum à Rege Hiſpaniæ; ea enim Bulla expedita fuit ad inſtantiam Regis Alfonſi XI. qui etiam ſuam poteſtatem Scholaſtico præbuit ad collationem Graduum, & eius ſucceſſores confirmarunt; quippè, vt iam ſuperiùs attigimus, & inferius decidemus, poteſtas conferendi Gradus Litterarios reſidet in Pontifice, & in Principibus Supremis, quare tam hi, quàm ille, poſſunt in alios eam transferre. 171

Præthereà Scholaſticus Salmantinus eſt ſimul Iudex Conſeruator Academiæ; de quo munere agemus in inferioribus; etiam decurſu tractatus plura decidemus tum communia omnibus Iudicibus Academiarum, tum ſpecialia de Salmantino Scholaſtico. Territorium Scholaſtici non eſt ſumendum materialiter pro regione, ditione, ſeu prouincia ei commiſſa; quo ſenſu ſi ſumatur, Iudices Academici non habent territorium, & id circo eis aliqui Authores iuriſdictionem ordinariam denegarunt, contra quos rectè inuehitur Eſcobar *ſuprà, cap.* 6. *à num.* 3. Quippe territorium etiam ſumitur pro certis finibus, intra quos in perſonas determinatas datur iuriſdictio; quo ſenſu præfati Iudices, & Scholaſticus territorium habent, vt docet Oſſualdus *lib.* 17. *commentar. cap.* 9. *littera C.* Quare Scholaſticus cognoſcit de cauſis omnibus Academicorum, qui Salmanticæ 172

verſantur; Imò, vt Iudex Conſeruator eſt, ad latiſſimos fines ſuam iuriſdictionem extendit; cum ſtudioſi, vbicumque exiſtant, ſi Rei ſint, debeant in eius Tribunali conueniri; ſi vero ſint actores, deſignatæ ſint dietæ, intra quas poſſint afferre Reos ad eiuſdem tribunal; De quo ex profeſſo in inferioribus agemus.

173 Collegia omnia, quæ Academiæ huic incorporata ſunt, gaudent priuilegiis, & foro, atque adeo ſubiacent Scholaſtico Salmantino in omnibus cauſis, quæ eius iuriſdictionem concernunt; Incorporantur autem, dum ab Academia in ſui gremium admittuntur, his ſeruatis ſolemnitatibus, quæ per ipſius Academiæ ſtatuta, & conſuetudinem præſcribuntur. Quotannis etiam ſub nouo Rectore ſolent matriculæ adſcribi hi, qui in Collegiis incorporatis degunt; quòd ſi non adſcribantur, defectus matriculæ nocebit ſingulis, vt ſingulis, vt nequeant vt ſinguli, & vt priuatæ perſonæ gaudere priuilegiis, & foro, (ſi aliunde non ſint Academiæ miniſtri) at non nocebit, quo minus corpus myſticum Collegij foro, & immunitatibus potiatur.

174 Id obſeruandum eſt, quòd etſi Collegia Maiora Salmanticenſia ſubiaceant Scholaſtico Salmantino in ciuilibus, & criminalibus, tamen ob ipſorum eximiam claritudinem, & authoritatem, Regiamque protectionem, ſub qua verſantur, Scholaſticus Salmantinus in cauſis criminalibus Togatorum non eodem modo (ſi attentè ſe gerat) ac in cauſis aliorum ſubditorum procedit, ſed Regem, ſeu eius Senatum Supremum Caſtellæ conſulit, vt crimina puniat; ſic ènim Regi, & Senatui prædicto eſſe in animo, & votis, longa conſtat experimentorum ſerie. Quare, ſi caſus vrgeat, Scholaſticus Rectorem Collegij admoneat, vt ſubditum clauſum detineat, donec negotium pro merito dirimatur; ſic etenim vrbanitati, & iuſtitiæ, fit ſatis, damnaque vitantur, quæ timeri queunt: ſi alia via procedatur, & quæ non ſemel fuiſſe ſecuta, doluimus. Quin extat decretum Senatus Supremi Caſtellæ relatum *lib. 1. Recopil. tit. 7. in fine, in editione noniſſima*; quo cauetur, ne vllus alius niſi Senatus ipſe cognoſcat de cauſis criminalibus eiuſmodi Togatorum, nec de his, quæ ad amiſſionem, vel priuationem togæ ſpectant.

175 Si autem Collegia ſint Regularium, Scholaſticus Salmantinus in ciuilibus ſuam iuriſdictionem exercet; in cæteris verò, ſi ad Academiæ ſtatum, aut gubernationem non pertineant, nequit ſe ingerere; cum Regulares ſint eſſempti, & per ſuos Prælatos debeant puniri, ac gubernari; at, ſi res ad Academiam ſpectet, poteſt Scholaſticus pœnas infligere, & ſuam omnino iuriſdictionem exercere. Hinc, ſi fortè (quod nunquam eueniet) diu, aut noctu ipſe Scholaſticus, aut eius Miniſtri inciderent in Religioſum tumultuantem, aut concubinarium, vel alterius criminis Reum, ita vt delictum immediatè non tendat contra Academiam, aut eius gubernationem, ſeu pacem, debet illum ipſius Prælato tradere, vt cauſa cognita, pœnam decernat. Et abſolutè par eſt, vt id ſemper præſtetur, ſic enim obuiam itur ſcandalis, & Sacri Ordines ſuæ conſulunt gubernationi, ſuauiuſque cuncta diſponuntur. Nec aliud, ſi attentè legatur, contendit Eſcobar *de Pontif. & Reg. iuriſd. cap. 34. à num. 6.* loquens de Regularibus Ordinum Militarium, & de aliis.

Scholaſticus Salmantinus deſignatam Sedem in Choro Eccleſiæ Cathedralis habet; & reſidere tenetur, vt fructus ſuos faciat. Cæterum quantum temporis reſidere teneatur, & à quo poſſit ad reſidentiam cogi; rurſus à quo valeat viſitari; deinde in quibus rebus Epiſcopo Salmantino ſubſit; à quo puniri queat, ſi delinquat; & demum, (quod Deus auertat) ſi in crimen incideret ex his, quæ ad Sanctum Inquiſitionis tribunal pertinent, an poſſet a Sacræ Fidei Quæſitoribus de eo cognoſci, vel deberet immediate à Pontifice, aut de eius commiſſione id præſtari, ſicut ſi Epiſcopus eo crimine macularetur? quæſtiones ſunt extra noſtrum inſtitutum, & longam exigunt diſputationem. Videat eas, qui velit, apud D. Alfonſum de Eſcobar *vbi ſupra cap. 24.* Vbi etiam oſtendit, iam fuiſſe deciſum, non teneri Scholaſticum Salmantinum comitari Epiſcopum, cum accedit ad Chorum Almæ Eccleſiæ, aut ab illo recedit, ſicut cæteri è Capitulo ipſius Eccleſiæ præſtant, ſed duntaxat vſque ad ipſius Chorifores. 176

§. VII.

De Vice-Cancellario Academiæ Salmanticenſis. Vbi aliqua attinguntur de redditibus, ac ſumptibus, & de Miniſtris Academiæ.

Cancellarius, dum Salmanticæ verſatur, & non ægrotat, nequit Vice Scholaſticum, ſeu Vice-Cancellarium deſignare; ſi verò ſit abſens, aut ita æger, vt nequeat exire domo, poteſt eligere Vice-Scholaſticum, qui eius nomine munera ipſius propria exerceat, ad quæ neceſſariam poteſtatem, 177

poteſtatem, ac iuriſdictionem concedat. Quòd ſi longo temporis ſpatio abſentiam protrahat, duos valet eligere Vice-Scholaſticos, vt vno deficiente, alter ſuccedat. Eorum autem iuriſdictio expirat, deficiente cauſa ægritudinis, vel abſentiæ. Ita cautum eſt *in ſtatutis Academiæ tit. 5. n. 7.*

178 Si verò Scholaſtria Salmantina vacet, aut per obitum Scholaſtici, aut per eius promotionem, Martinus V. *conſtit. 33.* ſic ſtatuit; *Vacante autem huiuſmodi Scholaſtria, Doctor, vel Magiſter per Definitores prædictos, aut maiorem partem eorum, deputetur, qui, quamdiu ipſa vacabit, huiuſmodi officium diligenter gerat, & fideliter exerceat.* Ex quibus verbis colligitur primò, Vice-Scholaſticum, quo ad negotia, & cauſas Academiæ, eadem facultate, ac Scholaſticum ipſum, potiri, quippe ſine illa limitatione officium ei traditur gerendum. Colligitur ſecundò, non alium niſi Doctorem, vel Magiſtrum ex ipſa Academia eligi poſſe in Vice-Scholaſticum, cum Pontifex eam limitationem appoſuerit; Ad cuius exemplar crederem, ipſum Scholaſticum non poſſe tempore abſentiæ vel ægritudinis deſignare Vice-Scholaſticum, qui non ſit Magiſter, vel Doctor, cum ſit æquiparatio in vtroque caſu, & conſuetudo id confirmet; eſto non appareat ſimilis limitatio in hoc euentu, defectu cuius poſſet contendi, Scholaſticum valere alium quemuis capacem iuriſdictionis deſignare.

179 Colligitur tertiò, poſſe Regularem Magiſtrum in hac Academia id munus obire, cum id à Pontifice permittatur; niſi aliquod ſit impedimentum ratione Profeſſionis Religioſæ, quale datur in Magiſtris, qui ſunt è Societate IESV, maximè Profeſſis, qui obſtringuntur voto non acceptandi Dignitates (qualis eſt Vice-Scolaſtria) niſi compulſi præcepto eius, qui ipſis id poteſt ſub obedientia imperare. In prædictis autem verbis Pontificis non continetur præceptum acceptandi. Sed de hoc latiùs agemus *infra quæſt. 19. huius primi libri.*

180 Colligitur quarto, electum Vice-Cancellarium debere eſſe Clericum, ſaltem prima tonſura initiatum, cum ei iuriſdictio Eccleſiaſtica à Pontifice conferatur. Aliud eſſet, ſi Rex ſuam iuriſdictionem Regiam vellet alicui concedere, Scholaſtria vacante, erga Academicos laicos, is enim non deberet eſſe Clericus; & ſimiliter, ſi committeret Conſeſſui, aut Clauſtro Academico, vt illum eligerent, tunc enim poſſent eligere non Clericum, non quidem vt electores Pontificij, ſed vt electores Regij. Quippe in Scholaſtico Salmantino duplicem iuriſdictionem concurrere, aliam Pontificiam, aliam Regiam, paulo inferius oſtendemus; eademque duplex iuriſdictio in Vice-Scholaſtico datur; quare poſſet Rex ſuam iuriſdictionem laico præbere, aut committere eius electionem Conſeſſui Academiæ.

181 Colligitur demùm, eligendum in Vice-Cancellarium debere eſſe Magiſtrum, aut Doctorem tempore electionis, & non ſufficere, quòd immediatè poſt electionem, Magiſterij, aut Doctoratus Gradum accipiat; tum quia id eſt de ſubiecto non ſupponente, vt aiunt logici; ſiquidem eum Gradum nequit accipere niſi a Scholaſtico, aut Vice-Scholaſtico, qui tunc non datur; tum quia verba Pontificis ſonant debere eſſe Magiſtrum, aut Doctorem eum, qui deputatur, id eſt, eligitur in Vice-Cancellarium, & his verbis tempus electionis deſignatur, maximè cum præuiderit Pontifex, in hac Academia deficiente Scholaſtico, aut Vice-Scholaſtico, non poſſe creari Doctorem, aut Magiſtrum poſt electionem Vice-Scholaſtici, ante eius poſſeſſionem; atque adeò in ordine ad hoc electio, & poſſeſſio pariter ſe habent, nec poteſt tempus vtriuſque actionis diſtingui.

182 Vice-Scholaſtico tenentur aſſiſtere, ac obedire Miniſtri, ſeu Officiales Academiæ, ſicut ipſi Scholaſtico. Cæterùm in Academia Salmantina plures ſunt Miniſtri, ſuo quiſque muneri deputatus, vt omnes & ſingulæ actiones tum litterariæ, tum ad Academiam quoquo modo ſpectantes ingenti cum decentia, & ſpecie maieſtatis peragantur. Inde etiam in Sacello illuſtri, quod Diuo Hieronymo dicatum extat intra ipſam Academiam, Officia diuina magna cum grauitate perſoluuntur, & Sanctorum ſolemnitates dignè celebrantur. Ad prædicta omnia ſuppetunt redditus Academiæ, qui ex Pontificum, Regum, aliorumque munifica liberalitate valde creuerunt; ita vt ſtipendia moderantibus Cathedras cumulata ſoluantur; ſalaria Officialibus numerentur; miniſterio Sacelli largè ſubueniatur, aliaque plura Academiæ ſumptibus perficiantur. Illud valde eſt commendatione dignum, & plauſu, quòd Academia quotannis magnam pecuniæ ſummam in eleemoſynarum diſtributionem impendit, pauperibus egentibus ſuccurrens; Et præterea ſuis redditibus alit inſigne Xenodochium, quod deſtinatum eſt ſtudioſis egenis ægrotantibus. Verè Princeps Academia, non ſolum in litteris, ſed in munificentia. Quatuor præterea ſunt Protectores Academiæ,

equites

equites nobiliſſimi laici, qui ſolent vocari Conſeruatores; eiſque ſine vlla iuriſdictione, incumbit Academiam protegere, defendere, ac incolumen eſſe, curare. Hi partim ab ipſo Conſeſſu Academico eliguntur; partim ex priuilegio honorifico in familia ſua radicato, eo ornamento potiuntur.

§. VIII.

De Iudice Study, ſeu Vicario Magiſtro Scholæ Salmantinæ. Vbi, an Magiſtratus Academiarum poſſint mutare ſedem Tribunalium?

183 IAM ſuperius attigi, Scholaſticum Salmantinum habere Vicarium, qui communiter vocatur *Juez del eſtudio*, & ab ipſo eligitur, annuente, & approbante Regio Caſtellæ Senatu; & vnum, idemque tribunal cum ipſo conſtituit. In Iudicem tranſit omnis iuriſdictio, ſiue voluntaria, ſiue contentioſa, quæ in Scholaſtico datur; niſi ipſe eam limitet, vt poteſt; aut aliud per ſtatuta Pontificia caueatur. Ea autem poteſtas, qua Scholaſticus ratione dignitatis perſonalis gaudet, non tranſit in Iudicem, ſicut iuriſdictio Epiſcopi tranſit quidem in in ipſius Vicarium, non verò poteſtas, qua potitur ratione dignitatis Epiſcopalis, vt ipſi perſonæ inhæret. Similiter crediderim, poteſtatem conferendi Gradus litterarios, quæ in Scholaſtico Salmantino reſidet, non poſſe in Iudicem ſtudij tranſire, ob præfatam rationem. Vnde obſcurè, & minùs vere aſſerit Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 31. *num.* 5. poteſtatem Cancellarij in conferendis Gradibus tranſire in Iudicem, *niſi lege, ſtatutove Academico ſpecialis expreſſio requiratur, prout in noſtra Salmantica requiritur dicto tit.* 5. §.8. Hæc ſunt illius verba.

184 Sed *eo titulo &* §. nihil horum continetur. Deinde ex his verbis colligitur, Iudicem poſſe conferre Gradus litterarios, ſi ſpeciali expreſſione Cancellarius ei poteſtatem hanc concederet; quippe tunc adimpleretur conditio à præfato Authore ſuperaddita, defectu cuius ea poteſtas de facto in Iudicem non tranſit. Quod certè, vt mihi ſnadeo, inauditum eſt, & nunquam hucuſque viſum: quod ſi præſtari valeret, aliquando Cancellarius vel ægritudine, vel alio impedimento detentus, ſpeciali expreſſione Iudici commiſiſſet; & in variis rerum euentibus per tot annorum ſeries nunquam id fuiſſe præſtitum, argumentum à poſteriori eſt, quòd nequit præſtari, & quòd ea poteſtas inhæret dignitati perſonali Cancellarij, ſeu Vice-Cancellarij, & ab his non poteſt communicari alteri.

185 Omnis verò alia iuriſdictio, quam Scholaſticus habet, quatenus Iudex ordinarius, Conſeruator, & Executor in Vicarium tranſit. Nec obſtat, ſi dicas, iuriſdictionem Conſeruatoris, & Executoris, qua fungitur Scholaſticus, eſſe delegatam, adque adeò non poſſe ſubdelegari. Nam eſto delegata ſit, tamen delegatus à Principe, ſeu ad Vniuerſitatem cauſarum ſubdelegare poteſt ſuam iuriſdictionem; *leg. à iudice* 5. *Cod. de iudiciis* Docent Moneta *de Conſeruat. cap.* 7. *num.* 53. Oſuald. *lib.* 17. *commentar. cap.* 8. *litt. M.* & plures alij; Et ego tradidi *tom. in Bullam Cruciat. diſp.* 37. *num.* 13. Addit Eſcobar, *vbi ſupra num.* 10. iuriſdictionem Conſeruatoris, & executoris eſſe acceſſoriam iuriſdictioni ordinariæ Scholaſtici, atque adeò eius naturam ſequi.

186 An autem iuriſdictio Vicarij ſit ordinaria, vel delegata, difficultas eſt communis Vicario Epiſcopi, cuius iuriſdictionem eſſe ordinariam, docent Barboſa *de poteſtat. Epiſcopi; allegat.* 55. *à n.* 26. Couarrubias, Bobadilla, & alij apud Eſcobar *vbi ſupra num.* 11. Qui tuetur, iuriſdictionem eiuſmodi Vicarij partim eſſe ordinariam, cum ab ipſo ad Magiſtrum Scholæ appellari nequeat; partim delegatam cum ipſe nequeat eam delegare alteri. Dicerem ego, eſſe ordinariam, ſed limitaram; cum enim ſit idem eius Tribunal cum Scholaſtico, nequit eſſe iuriſdictio delegata, ſed eiuſdem naturæ, ac eſt iuriſdictio ipſius Scholaſtici, quæ ordinaria eſt; aliàs non eſſet idem Tribunal, nam tribunal inuoluit in ſe iuriſdictionem; hæc ergo eſt eadem, ſi illud eſt idem. Limitata autem eſt quia ipſe Scholaſticus, ſicut poteſt aliquas cauſas ad ſe trahere, auferens cognitionem earum à Iudice ſtudij, ſic poteſt limitare iuriſdictionem, ita vt nequeat Iudex actus iuriſdictionis alteri delegare, ſed ſolum actus meræ executionis. Quod videtur veritati, ac rationi conformius, quàm mixtam ei iuriſdictionem attribuere. Aliàs dicendum eſſet, reſpectu eiuſdem actus, exerceri ab illo ſimul vtramque iuriſdictionem; nam nequit delegare prolationem ſententiæ; indeque in ſententia proferenda Iudex vteretur iuriſdictione delegata; Deinde ab eadem ſententia non poteſt appellari ad Scholaſticum; quo fundamento vtitur Eſcobar, vt probet, iuriſdictionem eſſe ordinariam; ergo in ſententia prolata hæc iuriſdictio reluceret. Abſurdum autem videtur, vtraque iuriſdictione neceſſario ſimul vti, & indigere reſpectu eiuſdem actus.

Iudici

187 Iudici autem ſtudij commendatur valdè in ſtatutis Academiæ, vt ſcholares tumultuantes puniat; domos Oppoſitorum ad Cathedras (dum ſcholares ſuffragia ferant) diu, noctuque viſitet; frequenter Academiæ aſſiſtat, & inuiſat gymnaſia? ſoli Notario examen teſtium non committat; nullum pignus ab ſcholaribus extrahi permittat, ratione debiti ciuilis, aliaque huiuſmodi. Videantur *tit.* 3. §. 57. *tit.* 12. §. 29. *tit.*33.*à* §.111. *tit.*68. §.7. *&* 10. *ac* 17.

188 Cæterum Iudex ſtudij nequit eſſe aliquis Cathedram regens, nec eius Candidatus, nec Collega, aut Collegij candidatus, vt extat *in ſtatutis tit.*68.§.4. Eſto hæ qualitates non requirantur eſſentialiter; quare conſulendo maiori Academiæ bono, in aliquibus euentibus Iudices ſunt deſignati Togati ex Collegiis Maioribus. Id omnino neceſſarium eſt, quòd ſaltem prima tonſura ſit initiatus, vt iuriſdictionem Eccleſiaſticam, qua gaudet, exerceat; ſicut de Vicario Epiſcopi tradit Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. allegat,* 54. *à num.*4. & ibidem *n.*6. tuetur, clericum coniugatum non poſſe eſſe Vicarium Epiſcopi; idemque dicendum eſſe propter eandem iuris rationem de Vicario Magiſtri Scholæ, rectè docet Eſcobar *ſupra num.*10. Sed quia in Iudice ſtudij etiam datur iuriſdictio Regia, ſicut in ipſo Scholæ Magiſtro, iuxta tradenda inferiùs, requiruntur in illo qualitates, quæ ad hanc iuriſdictionem exercendam præſcribuntur *in leg.*2. *tit.*9. *lib.*3. *Recopilat.* & illæ, quæ iure communi in Iudicibus exiguntur, de quibus Eſcobar *ſupra cap.*4.

189 Maius dubium eſt, an Iudex poſſit eſſe Vicarius Magiſter Scholæ, in quantum Conſeruatoris, ſi non ſit in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutus? Quippe non poſſe quem in Subconſeruatorem deputari, niſi eiuſmodi dignitate ſit præditus, ſuadetur ex Motu proprio Innocentij VIII. relato ab Azeuedo *in leg.* 20. *num.* 3. *tit.*7. *lib.*1. *Recopilat. & ex eadem lege.* Hinc Emanuël Rodriguez *quæſt. Regular. tom.*1. *quæſt.* 65. *art.*10. & Didacus Perez *leg.*12. *tit.*3.*lib.*2. *Ordin.* cenſuerunt, non poſſe Vice-Conſeruatorem, ſeu (vt ipſi vocant) Vice-Cancellarium eligi, niſi in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutum. Acriter in eos inuehitur Eſcobar *num.* 13. & docet, ea iura ſolùm loqui de eo, cui poteſtas Conſeruatoria mandatur abſque alia iuriſdictione; cum iure communi dignitas Eccleſiaſtica ad id munus ſit neceſſaria, Iudici autem ſtudij non mandari hanc ſolam poteſtatem, ſed iuriſdictionem ordinariam, cui acceſſoria eſt ea poteſtas in prædicto Iudice. Quæ doctrina rectè ab ipſo comprobatur, & mihi arridet.

Iudex ſtudij eodem modo eſt exemptus à iuriſdictione aliorum Iudicum, ac ipſe Scholæ Magiſter, cuius eſt Vicarius: Ab ipſo autem Scholæ Magiſtro puniri poteſt, ſi delinquat; De quo in ſimili videatur Barboſa *de poteſt. Epiſcop. alleg.* 54. *à n.*181. Segura *in directorio c.*13. A ſententia Iudicis ad quem ſit appellandum, idem dicito, ac de appellatione à ſententia Magiſtri Scholæ; de quo inferius agemus, & per totum hunc librum plura ad Iudicem ſtudij ſpectantia declarabimus. 190

Quando à ſententia interlocutoria Iudicis per viam violentiæ appellatur, ad Senatum Valliſoletanum, in cuius territorio Salmantica includitur, fertur appellatio. Sed, quid dicendum, ſi iudex delegetur à Scholaſtico Salmantino, qui de cauſa aliqua cognoſcat in territorio ſpectante ad Senatum Granatenſem? nam, ſi locus territorij inſpiciatur, videtur tunc adeundus Senatus Granatenſis iuxta *lib.* 39. *lib.* 2. *tit.*5. *Recopilationis.* Si verò attendatur ad locum, in quo tribunal Scholæ Magiſtri reſidet, Senatus Pintianus debet adiri; Et hunc locum fore conſiderandum, exinde ſuaderi poteſt, quia iudex delegatus nullum tribunal, nec iuriſdictionem propriam, videtur habere, ſed alienam, & nomine delegantis. In hoc dubio diſtinguendum eſſe putat Don Alfonſus de Eſcobar *ſupra num.* 35. ſcilicet Granatenſem Senatum fore adeundum, ſi cauſæ deciſio delegetur Iudici intra territorium Granatenſe; id enim conuincitur ex *prædicta leg. Recop.* Si vero Iudex ſit merus executor in territorio Senatus Granatenſis, & cauſæ cognitio habita fuerit in territorio Senatus Pintiani, ad hunc debere appellari. Huius deciſionis nullam affert rationem; ſed ea videtur eſſe; quòd merus executor nullam profert in cauſa ſententiam, à qua per viam violentiæ appelletur, vel ſi aliquam profert, ſolum ea eſt declaratio, & executio ſententiæ iam prolatæ à Iudice, qui eum Executorem deſtinauit; quare, ſi appelletur ab illa, refertur appellatio ad ſententiam primam Iudicis, ideoque ipſius territorium ſequitur. Id addit ipſe Author, Senatum Granatenſem habiturum fore cauſæ cognitionem, ſi Scholaſticus Salmantinus inhibeat Senatores Granatenſes, vel ſuo reſcripto, vel medio Iudice delegato, praximque ait, eſſe communem, vt tunc ipſi per viam violentiæ cognoſcant. Quam doctrinam proſequitur *capit.* 21. *à num.* 251. Quæ omnia libaui, vt conſtet, quid ſcribant 191

bant Authores in his dubiis occurrentibus; longe enim eſt ab huius libri inſtituto agere de appellationibus per viam violentiæ.

192 In præſenti non incongruè quæres, an Scholaſticus Salmantinus, & quilibet Magiſtratus Academiarum, poſſint mutare ſedem ſui Tribunalis, & à loco, vbi eſt Academia, in alium transferre? In primis Iudex Ordinarius poteſt in quocumque loco intra fines ſuos ius dicere, ſalua maieſtate imperij ſui, *iuxta leg. penultim. ff. de iuſtit. & leg. ſi cum dies 21. §. ſi arbiter, ff. de arbitr. leg. final. ff. de iuriſdict. om. leg. 7. tit. 4. partit. 3. leg. 5. tit. 22. partit. 3.* Magiſtratus autem Academiarum eſſe Iudices ordinarios, infra, oſtendemus, vnde ius dicere poterunt in quolibet loco intra fines ſuos. Rurſus, ſi Magiſtratus fungantur Pontificia, & Regia iuriſdictione, vt fungitur Scholaſticus Salmantinus, quatenus Pontificia iuriſdictione ſunt prædit, poterunt intra Vniuerſum Orbem Chriſtianum ius dicere; & quatenus Regia gaudent, poterunt vbique intra Regni imperium iudicare; quia ad eos fines extenduntur præfatæ iuriſdictiones; & nullum eſt territorium limitatum; ſolum enim ſubditi, & Rei deſtinati ſunt, quibus vbicumque, cum appoſita diſtinctione, ius dicere valent. Videatur Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. allegat. 80.* Eſcobar *vbi ſupra, cap. 21. à num. 217. & cap. 28. à num. 14.*

193 Cæterum nequit Scholaſticus Salmantinus, nec alij Magiſtratus Academiarum ſedem ſuorum Tribunalium mutare, nec transferre ab eo loco, in quo ſita ſunt, in alium. Etenim ea loca à Principe, ſub cuius dominio eſt territorium, ſunt deputata, vt in eis Tribunalia collocentur, & commodiùs ſtudioſi ſuas cauſas proſequantur, quin diſtrahantur ab ſtudiis, quod etiam reſpicit ipſum priuilegium fori, quo gaudent. Hinc, ſi Magiſtratus Academiæ abeſſet à loco ſtudij, & in alio loco exiſteret, non poſſet illuc auocare ſtudioſos verſantes in Academia, aut tendentes ad illam; quippè ſic deſtrueretur finis, ob quem ſtudioſis dantur ſpeciales Magiſtratus, ne ſcilicet à ſtudio diſtrahantur. Nec item Officiales Academiæ poſſet ad eum locum trahere, ne diſtraherentur à miniſteriis, quæ circa Academiam ipſam exhibent, qua ratione eis indulgetur priuilegium fori ſtudioſorum. Ideò in ſtatutis Vniuerſitatis Salmantinæ rectè præcauetur, vt quoties Scholaſticus à ciuitate abſit, Vicarium conſtituat, cui omnes ſuas vices deleget. Attamen, ſi lis ſit ciuilis, & partes inter ſe conuenirent, vt ad locum extra Academiæ ſedem ad Magiſtratum illic forte verſantem confugerent, nihil tunc obſtaret, quo minùs ibi ius eis diceret. Deinde, ſi cauſa eſſet criminalis, & in aliquo loco diſtanti ab Academia ſtudioſus delictum patraſſet, & ad vtilitatem publicam expediret, ibidem puniri, poſſet Magiſtratus illum trahere ad eiuſmodi locum, etiam eum auocans ab Academia: nam id ratio vindictæ publicæ expoſtulat.

Quòd ſi Magiſtratus Academiæ ſit ſimul Iudex Conſeruator, ſicuti Scholaſticus Salmantinus, poterit Ius dicere intra territorium, quod eſt deſignatum. Inde, quia prædictus Scholaſticus intra duas diætas reſpectu ſtudioſi laici, & intra quatuor reſpectu ſtudioſi clerici, iuriſdictionem Conſeruatoriam habet, valet in quocumque loco intra eiuſmodi diætas contento proportionatè ſumpto ius dicere. Quid autem ſint hæ diætæ, quomodo computandæ, & plura circa hanc iuriſdictionem Conſeruatoriam dicemus *lib. 3. quæſt. 2.* & inferius huius libri decurſu. 194

§. IX.

De Communitatibus Academiæ Salmanticenſis; Et præcipuè de quatuor Collegijs Maioribus.

PRima Communitas eſt, quæ ipſam Academiam repræſentat, nempe Senatus conſtans ex Rectore, Scholæ Magiſtro, Doctoribus, Magiſtris, Deputatis, & Conſiliariis. Cuius Communitatis authoritas, & maieſtas ex dictis, & dicendis ſatis apparet. Numeros ſuperant viri præclariſſimi ac Sapientiſſimi ex hac Communitate, qui ab eius inſtitutionis exordio vſque ad ætatem noſtram orbem illuſtrarunt: Conciliis Generalibus, & Prouincialibus interfuerunt; ad ſacras Infulas, & purpuram ſunt aſſumpti; Iura dedere gentibus in cunctis Senatibus; omnes Scientias, ac Facultates ſuis ſcriptis, & libris celeberrimis in lucem editis exornarunt. Quidquid dicam, minus erit. Omnes nequeunt breui calamo perſtringi. Id ipſum eſt omnibus conſtans, de Viris aliis, qui in hac Academia, & ſi Gradum Magiſterij, aut Doctoratus non acceperint, tamen litteras didicerunt, aut publicè edocuerunt. Quot ex illis Purpura decorauit; Quot ad Eccleſiarum Prælaturas, & culmina Dignitatum, & Munerum ſunt euecti? Quot Proceres, & Magnates hanc Academiam frequentarunt? Quot ex Italia, Germania, Gallia, Belgis, Anglia, Britannia, Scotia, & ex extremis Indiarum finibus 195

finibus huc aduenere, vt Salmanticenſi diſciplina ornarentur? Ignorat lucem, quiſquis id non callet. Cæterum ex incorporatione cum Academia, eius gaudent priuilegiis, & foro Collegia ſæcularia, & Regularia, ac ferè omnia Monaſteria, quæ ſunt in vrbe Salmantina. Incorporatio autem facta eſt in primis per ſubmiſſionem iuriſdictioni Academiæ, & per admiſſionem ſeu acceptationem factam ab ipſa Academia; & deinde requiritur, vt ſaltem maior pars Communitatis ſingulis annis matriculæ adſcribatur ſub nouo Rectore, cui præſtet iuramentum de obediendo. Et ſupponitur, dari in ipſis Monaſteriis, ſeu Communitatibus ſtudioſos, vel Profeſſores, qui Scholas frequentent & lectionibus diſcendis, vel docendis, aut Actibus litterariis interſint; aliàs non erit titulus, propter quem fiant ſubditi iuriſdictionis Academiæ. Cum autem in eis dantur ſtudioſi, & magna pars Communitatis ſtudiis incumbit, Communitas ad ſuas lites, & negotia gaudet foro Academico, & cæteris priuilegiis Studioſorum, de quibus *hoc libr. & 3.* agemus. Ea autem adſcriptio in matricula eo tendit, vt ſinguli de Communitate foro gaudeant, & priuilegiis.

De quatuor Collegiis Maioribus Salmantinis.

196 Illuſtrius Academiæ Salmantinæ ornamentum ſunt quatuor Collegia Maiora. Ita dicuntur, tum vt ab aliis diſcernantur, quæ eiuſmodi nomenclatura non gaudent; tum quia ſpecialia, & æſtimabiliora priuilegia à Pontificibus, & Regibus habent; nec in ea poteſt admitti quiſquam, qui ſtudia non perfecerit, & recoluerit, ac Gradum Bachalaureatus ſit adeptus. Statuta præterea de puritate ſanguinis, nulla permiſſa nota, rumore, aut næuo, & rigido examine facto de omnibus progenitoribus, etiam vſque ad diſtantiſſimam progenituram, quantum duo teſtes mentionem fecerint, ſeueriſſima diſciplina obſeruantur; & inter Actus poſitiuos, qui hiſce temporibus (ſaltem adhuc) in Informationibus de puritate ſanguinis admittebantur, annumerabatur Toga cuiuſque Collegij Maioris, etiam eorum, quæ ſunt, (& quidem inſignia) extra Salmanticam. Demum à Regibus indultum eſt, vt ſub Collegiorum Maiorum titulo inſtituantur, atque ſub Regia protectione verſentur.

197 Hanc etiam appellationem, qua Collegia Maiora nuncupantur, publica acclamatio à primis exordiis comprobauit. Quippe ſemper ex eis ad Dignitatum, & Munerum itur faſtigia. Ex his Collegiis ad Purpuram Cardinalitiam, ad Infulas Eccleſiarum, ad Senatus omnes, & Dignitates continuo tramite prodeunt. Inſignes etiam omnium ſcientiarum Interpretes ſuis ſcriptis prælo mandatis nouum addiderunt litteris ſplendorem. Hæc profectò Collegia ſunt Muſarum deliciæ: ſcientiarum aulæ, Virorumque ſeminaria, qui Iura Gentibus, authoritatem Senatibus, ornamentum Eccleſiis exhibeant. Cæterum ſingula ſuas Conſtitutiones retinent à Pontificibus approbatas; circa quas, & alia ad hæc, ac cætera Collegia ſpectantia, plurimas quæſtiones, & dubia toto huius tractatus decurſu diſcutimus. Nunc breuiter eorum fundationem libabimus. In votis ſanè fuit, ſingulorum ex his Collegiis alumnos à ſua prima erectione, in formam Indicis, redigere, annotato dumtaxat anno, patria, & Munere poſtremo, quod vnuſquiſque rexit; tum vt eorum ſpecialis notitia, ac mentio haberetur, tum vt in admirationem omnes raperet multitudo Virorum, qui ex vnoquoque Collegio clauum Eccleſiaſticum, ac ſæcularem tenuerunt; tum demum vt debitæ eorum commendationi, & meæ erga ipſa venerationi, & affectui vtcumque indulgerem. Deſtiti tamen, quia in Collegio Maiori Conchenſi liber admiſſionis Togatorum in ſecreto eius ſcrinio clauſus aſſeruatur, nec niſi coram integro Collegio, præſenti poteſt reſerari, nec extra illud extrahi; quare cum non poſſem certam, & integram mentionem de Togatis Conchenſibus facere, eo obſtaculo omnino præpeditus, à cæteris etiam abſtinui. Aliqua de illis attigit Ægidius Gonzalez de Auila *in Theatro Eccleſiæ Salmantinæ*. Ergo ad eorum erectionem propero.

Collegium Diuo Bartholomæo Sacrum, 198
vulgò *Collegium vetus*, fœlicibus fuit ſtructum auſpiciis, anno 1408. ab illuſtriſſimo Domino Don Didaco de Añaya, & Maldonado, qui Enrici III. Caſtellæ, & Ferdinandi Fratris eius, Regis Aragoniæ, fuit Magiſter; deinde Præſul Eccleſiæ Tudenſis, Aurienſis, Salmanticenſis, & Conchenſis; tunc temporis in Generali Conſtantienſi Synodo Hiſpaniarum Legatus, ibique à Martino V. Pontifice Maximo Elector deſtinatus pro ſedando ſchiſmate, quod iam pene quinquaginta annnis Eccleſiam infeſtiſſimè vexabat; demum reuocatus in patriam Supremi Caſtellæ Senatus fuit Præſes, & Archiepiſcopus

Eccleſiæ Hiſpalenſis. Obijt in loco *Cantillana* diæceſis Hiſpalenſis anno 1437.

199 Referam huius maximi viri geſtum inſigne. Simul cum illo pro Hiſpaniis Legatus Don Didacus Fernandez de Cordoua, vulgò *Alcayde de los donceles*, in Concilio Conſtanrienſi verſabatur. Tentarunt eum ſede præcedere Legati Thraciæ, & Angliæ, & poſtremus hic vehementiori conatu prærogatiuam ambibat; nec rationi, aut iuſtitiæ fidens, per vim iam ſedem anteriorem præoccupare parabat. Habebatur in Eccleſia conſeſſus: prope erat D. D. Didacus de Añaya, & rei intentus feſtinauit ad ſedem; Legatum Angliæ manibus ſuſtinuit, & obſtrinxit, ad locumque Eccleſiæ, in quo erat ſepulchralis ſpecus reſerara, feſtinauit, ibi ſarcinam Angliæ depoſuit, & Legatum intra ſpecum immiſit; & placidè ad Conceſſum reuerſus, hæc verba alteri Hiſpano Legato Equiti dixit; *Yo he hecho, lo que à vn Clerigo pertenece, que es enterrarlo; Vſeñoria haga, lo que, como Caualléro, le toca.* Et quia in eo Sepulchro, in quod Anglum Legatum proiecit, Inſigne erat inſculptum, in quo in plano aureo quatuor cæruleæ faſciæ videbantur, id ipſum inter ſua Inſignia depinxit; & eo ſolo Inſigni Collegium Diuo Bartholomæo Sacrum vtitur, cerniturque idem in Sepulchro prædicti Fundatoris, quod eſt in Capella Clauſtri Almæ Eccleſiæ Salmantinæ. Reperies hoc facinus in hiſtoria Ioannis II. Regis, & apud Don Antonium de Vera, & Zuñiga *in libro Hiſpano, cui nomen; El Embajador, diſcurſu* 3. *fol.* 56. *pag.* 2.

200 Collegium Conchenſe, Diuo Iacobo Zebedæo dicatum, fauſto fuit omine erectum anno 1506. ab Illuſtriſſimo Domino Don Didaco Ramirez de Haro, qui fuit ex gente Ramiria per Ramirium Regem oriundus; Regum Ferdinandi, & Eliſabethæ Proto-Sacerdos: Philippi I. ac Ioannæ, eius coniugis, Hiſpaniarum Regum Capellanus ſupremus; Adriani VI. Pontificis Maximi Commenſalis; Legatus tum Ordinarius, tum extraordinarius ad Gallos, Belgas, & Britannos pro ingentibus rebus componendis; Præſes Senatus Regij Pintiani; Epiſcopus deinde Aſtoricenſis, Malacitanenſis, ac tandem Conchenſis. Vir hic inſignis Carolum V. Imperatorem potentiſſimum, Hiſpaniarumque Monarcham ſacrò lauit Baptiſmatis fonte; vt iam exinde Orbis ab eo Chriſtianum acciperet Legiſlatorem, qui poſtmodum ab ipſo Sapientiſſimos erat accepturus legum Interpretes. Ipſe plurima opera ſcripſit. Obijt die 11. Auguſti anno 1537. & iacet in Alma Eccleſia Conchenſi.

Collegium Ouetenſe ſub Saluatoris mundi nomine auſpicatum, ſuum fælix habuit exordium anno 1517. Eius extitit Fundator Illuſtriſſimus Dominus Don Didacus de Muros, primùm Decanus Eccleſiæ Giennenſis, & Compoſtellanæ, poſt verò Epiſcopus Canarienſis, Migdonienſis, & Ouetenſis; Regibus Catholicis Ferdinando, & Eliſabethæ inter primos charus; à Pontifice Leone X. pluribus inſignibus beneuolentiæ, & honoris affectus. Quippe tunc temporis immane illud monſtrum Lutherus Germaniam ſuæ veneno linguæ inficiebat; graſſabatur hæreſis, & Eccleſiæ Catholicæ impudens temeritas conuicia, & iniurias irrogabat. Vir ille ſapientiſſimus ſe firmiſſimo pectore toti oppoſuit Lutheraniſmo, & eius inſolenti petulantia confutata, veritatis doctrinam ſtabiliuit. Hos ſibi tunc Eccleſia muros aptauit, quibus ab hoſtium armata manu protegeretur. Id obſeruauerim, quod iam alij in ſimili euentu de noſtra Societate IESV, obſeruauere, nempe eodem anno, quo Lutherus fuit ortus, etiam natum fuiſſe noſtrum Parentem S. Ignatium, vt, cum infernus arma contra Fidem Catholicam parabat, cœlum etiam tela pararet, quæ Fidei defendendæ forent auxiliaria; & euentus id demonſtrauit, cum in Germania Societatis IESV alumni diſputationibus, & ſcriptis Lutheraniſmum reiecerint. Id ipſum iam etiam videris, cum eodem tempore, quo Lutherus ſuos cepit errores diſſeminare, præfatus Ouetenſis Epiſcopus Collegium ſuum erexerit, quaſi Fidei fortalitum, vbi Viri doctiſſimi, non ſolum in vtroque Iure, ſed in Sacra Theologia inſtruerentur, vt totam molem Lutheraniſmi deturbarent. Fundatoris corpus iacet in alma Eccleſia Ouetenſi. 201

Collegium Archiepiſcopi, Diuo Iacobo Apoſtolo conſecratum, ampliſſima fuit inſtitutione erectum anno 1521. ab Illuſtriſſimo Domino Don Alfonſo de Fonſeca, & Azeuedo. Is & præclara ſui munimenta reliquit, & inſignia opera, muniaque exercuit. Electo Pontifici Adriano VI. qui electionis tempore in Hiſpania aderat, primus ille gratulationem, ac obedientiam præſtitit, & ab eo miſſus fuit, vt tumultus Valentiæ vrbis pacaret. Infantem Luſitaniæ Eliſabetham in Imperatricem deſtinatam iuſſu Caroli V. Imperatoris in ipſius Luſitaniæ confinio excepit, & vſque ad Vrbem Hiſpalēſem ipſam comitatus ibi cum Imperatore illam matrimonio coniunxit. Pintiæ Philippum II. Sacro Baptiſmatis lauacro abluit in magnifico Sancti Pauli 202

Cœnobio

Cœnobio Ordinis Sacri Prædicatorum. Regum Catholicorum Ferdinandi, & Eliſabethæ fuit ſupremus Capellanus; Aragoniæ Protonotarius; Archiepiſcopus Compoſtellanus, & poſtmodum Toletanus, Hiſpaniæque Primas, Comes, & Fundator Comitatus de Fuentes. In Vrbe Compoſtellana erexit Academiam, & duo Collegia, in quorum altero ipſa eſt incorporata Academia; eamque vrbem, & ſimul Salmantinam redemit ſuis expenſis à tributo, quod vulgò vocamus *Pecho*; In cuius beneficij gratitudinem, & memoriam. Alma Eccleſia Salmantina, Clerus; & populus, qui Hiſpanè dicitur *el comun*, die tertia Pentecoſtes, ſolemni ritu, ac proceſſione ad Collegium Archiepiſcopi ſingulis annis adueniant, & in eius inſigni Capella aſſiſtunt celebrationi Miſſæ, ac Concioni. Celebris quidem eſt Capella eique continuo plures Capellani, & Muſici aſſiſtunt, qui Officia Eccleſiaſtica ſplendido cultu peragunt. Nec ſolùm ea Proceſſio, ſed plures aliæ ex debito per Collegium hoc viam dirigunt, vt Fundatori de Ciuitate benemerito gratum offeratur obſequium. In Toletana etiam Eccleſia ad Orphanas Virgines deſponſandas amplos redditus annuos legauit; & in Capella Deſcenſionis Deiparæ in Eccleſia Matrice duos Capellanos perpetuos ſuis facultatibus alendos deſignauit; Ædificia quã plurima ſuis impenſis perfecit tum in vrbe Toletana, tum Compluti, tum demum in arce de Santorcaz, quæ ad dignitatem Archiepiſcopalem ſpectabant, & iam penè ruebant, vel humili, & deformi architectura conſtabant. Obijt Compluti die quarta Februarij anno 1535. & eius corpus iacet in Capella Salmantini ſui Collegij inſigni pompa ſepulchrali conditum.

203 Nuncupamus communiter hæc Collegia nominibus à Fundatione, aut à Fundatore deſumptis; Nempe Collegium Diui Bartholomæi, quia huic Apoſtolo eſt dicatum; vel alia vulgari voce Collegium vetus, quia inter omnia Collegia Maiora Hiſpaniæ eſt magis antiquum. Collegium Conchenſe, quia eius Fundator Epiſcopus fuit Conchenſis, Collegium itidem Ouetenſe, eo quod Fundator fuerit Præſul Almæ Ouetenſis Eccleſiæ; & Collegium Archiepiſcopi, quia Fundator Archiepiſcopus fuit Toletanus. In præſenti aduerte, aliquos optimæ notæ Viros contendere, Collegium Diui Bartholomæi erectum fuiſſe anno 1401. Sed in libro receptionum eiuſdem Collegij prima Togatorum deſignatio apponitur anno 1401. Quod teſtimonium, vt certius, ſuprà ſecuti ſumus. Huius Collegij inſigne elogium reperies apud P. Melchiorem de la Cerda *tom. Demonſtrat. lib. 1. pag.* 35. qui etiam in ſuo *Apparatu linguæ latinæ* aſtruit Collegiorum encomia.

De cæteris Communitatibus Salmanticenſibus.

SVnt præterea in hac Academia quatuor Collegia Ordinum Militarium; 204 ſcilicet Diui Iacobi, (quod vocatur Collegium Regis) Calatrauæ, Alcantaræ, & Sancti Ioannis, in quibus Regulares harum Militiarum ſcientias ediſcunt, & recolunt, & ſæpè eas publicè in Academia docent. Quindecim item ſunt Collegia, quæ nuncupantur Minora, vt à quatuor Maioribus diſtinguantur; in quibus ſtudioſi litterarum, nec non earum Profeſſores, Candidati ad Cathedras obtinendas earumque Moderatores verſantur. Ex Collegiis tum Militaribus tum Minoribus clariſſimi Viri prodierunt, & in dies prodeunt. Vnum pro multis exprimere ſufficiat, Don Franciſcum de Puga, & Feyjoo, in Collegio Sanctæ Mariæ Angelorum (nunc, cum hæc ſcribo) Togarum; Cathedræ perpetuæ Decreti in hac ipſa Salmanticenſi Academia Moderatorem; cuius amæniſſimo, viuido, neruoſoque ingenij acumine Schola litteraria gloriatur; & eum totius litteraturæ encyclopediam veneratur, & amat.

Ex omnibus ferè ſacris Religionibus 205 etiam ſunt in vrbe Salmantina Monaſteria, & Collegia, numero viginti duo; & quidem maiori ex parte celeberrima, tum ipſa ædificiorum pulchra, ac magnifica ſtructura; tum præcipuè alumnis, quos ſanctitate, ac ſapientia ornatiſſimos inſtruerunt, & continuo in publicum Eccleſiæ bonum efformant.

Interea ſemper effloruit; æternúmque 206 efflorebit inſigne Sancti Stephani Cœnobium Sacri Ordinis Prædicatorum; in quo Religioſæ, & abſteræ diſciplinæ obſeruantia nunquam in laxioris normæ ſpeciem declinauit; ſtudiorum ſemper viguit feruor, & amor. Ibi omnibus retrò ſæculis, & procedente temporum ſerie, Viri ſcientia, & ſanctitate conſpicui ſunt educati, qui totius orbis Academias ſua doctrina illuſtrarunt; ad Eccleſiarum Infulas ſunt promoti; ad Regum potentiſſimorum Hiſpaniæ Confeſſiones, & Conciones fuerunt electi; ad Concilia OEcumenica Generalia deſtinati; qui Philoſophiam, ac Theologiam Scholaſticam, Moralem, & Expoſitiuam ſuis ſcriptis in

publicam lucem, & vtilitatem editis exornarunt; qui demum diſcipulos erudierunt, quorum ſapientia fulget in perpetuas æternitates. Ex hac illuſtri Familia duo Magiſtri moderantur duplicem Cathedram perpetuam Theologiæ in Academia Salmantina, aliam primariam, aliam Veſpertinam, ex conceſſione Philippi III. facta in gratiam Eminentiſſimi Cardinalis Ducis de Lerma, ad cuius Succeſſores ſpectat deſignatio Magiſtrorum ad eas Cathedras moderandas. Primariam olim rexit Illuſtriſſimus Dominus Don Fr. Franciſcus de Araujo, nunc Epiſcopus Segouienſis, ſuis Metaphyſicis, & Commentariis doctiſſimis in D. Thomam clarus; ſub cuius patrocinio aſſertiones Theologicas de Charitate per integrum diem in ipſa Academia Salmantina pro noſtro Collegio Societatis Iesv ego defendi anno 1635. Non debui ſanè eius memoriam omittere, in reuerentiæ, & gratitudinis obſequium.

207 Præterea quid memorem illuſtre Collegium Sancti Vincentij, Ordinis Benedictini; Collegium Sancti Bernardi; Cœnobia Diui Franciſci, D. Auguſtini, Sanctiſſimæ Trinitatis; Collegium Veræ-Crucis Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, & alia? Ipſa ſanè ſua magnitudine loquuntur. Singulorum optarem debita elogia præſtringere, & alumnos præſtantiſſimos recenſere; ſed nec plura ad hoc volumina ſufficerent.

208 In Academiæ Salmantinæ Gymnaſia ad docendam, vel ad diſcendam Theologiam ex cunctis ferè præfatis Communitatibus Religioſis confluunt, atque etiam ad legendum Curſum Philoſophicum, & linguam Hebræam; aut ſaltem publicis litterariis Aſſertionibus Theologicis interſunt, in quibus ſuo ordine deſignati ex illis argumentantur, atque ipſas diſſertationes pro Vniuerſitate tuentur. Plura decreuit Martinus V. Pontifex Maximus in fauorem Religioſorum ſtudentium in Academia Salmanticenſi, quæ videri poſſunt in Conſtitutionibus ipſius Pontificis, inſertis in ſtatutis prædictæ Academiæ *à pag.* 3.

209 Ea autem ſunt annotanda, quæ ſtatuit, nempè vt Religioſi liberè poſſint vndecumque ad præfatam Academiam confluere ſtudiorum cauſa, nec valeant à ſuis Superioribus prohiberi, quo minus ad illam adueniant, nec impediri, ne accipiant Gradus Magiſterij; Id enim eſſe, ait. Pontifex, *de directo contra noſtras præſentes Conſtitutiones, & ordinationes, ac naturam generalem ſtudiorum, maximè huius, quòd eſt vnum de quatuor Orbis generalibus ſtudiis iure ſcripto ordinatis.* Sic extat *in Conſtit.* 23. Quod tamen Decretum non intendit contraire ſpecialibus cuiuſque Religionis ſtatutis; ſed ſic eſt intelligendum, vt nequeant ſolum pro libito Superiorum prohiberi Religioſi, ne ad Academiam Salmantinam aduentent, & Gradus accipiant, niſi ad prohibitionem moueat contraria in Religione conſtitutio, aut conſuetudo recepta, vel ratio ad rectam gubernationem conducens. Nam quis dicat, omnes Religioſos vbique exiſtentes, quin à Superioribus impediri queant, poſſe hac Bulla munitos, ad Salmantinam Academiam venire, vt ſtudeant, & pro ſuo nutu Graduum promotionem procurare? Sanè rueret diſciplina regularis; labefactaretur obedientia; occaſio præberetur vagandi; aliqui ad ſtudia inepti intenderent tempus inaniter in illis terere; innumeri confluerent, quibus nec habitatio, nec alimenta in Domibus Religioſis ſuppeterent; deſtituerentur Studioſis, & Profeſſoribus alia Cœnobia, & Collegia ad litteras edocendas deſignata; nonnulli fortè non admodum regulæ obſeruantes declinarent rigorem diſciplinæ religioſæ; & aliquando immeriti Gradus vellent recipere, & alij etiam, quorum Religio id non patitur ob ſpeciale ſui inſtitutum.

In eadem conſtitutione decernitur à 210 Pontifice, vt omnium Regularium Mendicantium, & non Mendicantium Monaſteria exiſtentia, & extitura in vrbe Salmantina, in quibus ſtudium Theologiæ exerceatur, ſi Academiæ ſint incorporata, gaudeant eiſdem indulgentiis, libertatibus, immunitatibus, & gratiis quibuſcumque, ac gaudent Monaſteria incorporata Academiæ Pariſienſi. Ibidem inſuper ſtatuitur, quòd omnes Generales Ordinum Mendicantium in ſuis Capitulis Generalibus ſpecialem faciant mentionem de Monaſteriis ciuitatis Salmantinæ, & deſignent Profeſſores Theologiæ, ac ſimul eos, qui Gradum Magiſterij ſunt accepturi. Id decreuit Pontifex; vt ipſe aſſerit, *pro exaltatione, maiori incremento, & honore ſtudij Theologici in prædicta Vniuerſitate.* Quod equidem ita obſeruatur in Capitulis Generalibus, aut Prouincialibus, niſi Religionum ſpecialis gubernatio aliud expoſcat. Attamen ad Pontificis ſcopum omnes Sacri Ordines collimant, dum eruditiores, & præſtantiores alumnos ad Theologiam edocendam, & ſuſcipiendos in hac Academia Gradus deſignant.

§. X.

§. X.

De Collegio Regio Societatis IESV Salmanticenſi.

111 Liceat aliquantum intra penates proprios immorari, vt indulgeam officio, affectui, & obſequio. Incorporatum eſt Academiæ Salmantinæ Regium Societatis noſtræ Collegium, & à Senatu Supremo Caſtellæ gymnaſium in ipſa Academia eſt deſignatum, in quo manè, & veſpere duo ex ipſo Collegio Profeſſores Theologicas materias edocent tum ſtudioſos ex ipſa Societate, tum alios. Et iam anno 1652. (quod ob iuſtas cauſas hucuſque fuerat dilatum) Gradum Magiſterij communi plauſu accepere noſtri Profeſſores.

112 A prima huius Collegij erectione ſemper extitere Profeſſores Theologiæ, & ſacræ Scripturæ, præſtantiſſimi, qui non ſolùm Salmanticæ, ſed per plures Orbis plagas commendationem, & laudem ſuis libris, & ſcriptis ſibi merito vendicarunt. Quos inter numeraueris P. Franciſcum Suarez: Venerabilem P. Ludouicum de la Puente: P. Franciſcum de Ribera: Henricum Henriquez: Chriſtophorum de Caſtro: Franciſcum Zuñiga: Ioannem de Salas: Valentinum de Erice: Martinum del Rio: Petrum Hurtado de Mendoza: Ferdinandum de Caſtro Palao: Ioannem Antonium Velaſquez: Ioannem Martinez de Ripalda: Rodericum de Arriaga: Paulum Sherlogum: Lucam Guadin: Bernardum de Aldrete: Ricardum Lince: Andream Pinto Ramirez: Gabrielem de Heneao: & alios, qui ſuis ſcriptis publicè editis ſacras, ſcholaſticas, & Morales ſcientias illuſtrarunt, vt conſtans eſt omnibus, qui libros euoluunt.

113 Fœcundiſſimum fuit ab exordio ſuo hoc Collegium Virorum, qui in illo ſuum nomen Societati dederunt. In eo admiſſi ſunt duo Cardinales eximij, Franciſcus Toletus, & Ioannes de Lugo; Præterea præfatus P. Franciſcus Suarez, P. Ioannes Maldonatus, Euangeliorum Commentator; P. Gregorius de Valentia; P. Franciſcus de Ribera, qui in Collegio Maiori Archiepiſcopi erat toga decoratus; ex eodem, & ex aliis tribus Collegiis Maioribus plures etiam Societati in hoc noſtro Collegio ſunt adſcripti; necnon innumeri alij ſcientiis conſpicui, & nobilitate præſtantes; E quibus duo Pimentelides, Comitis de Benauente, Pro-Regis olim Regni Neapolitani, Præſidis Conſilij Supremi Italiæ, Maioris Æconomi Reginæ Hiſpaniarum, Filij; Alter ex eis P. Franciſcus Pimentel Regius Concionator iam è viuis deceſſit; alter P. Petrus Pimentel, olim in hoc Collegio Cathedræ primariæ Theologiæ anteceſſor, & ſacræ Scripturæ Interpres, Regius Concionator, nunc poſt plura munia (cum hæc ſcribo) Prouincialis munus gerit in hac Societatis IESV Prouincia Caſtellana.

114 In hoc Societatis Salmantino Collegio miniſteria omnia, quæ à noſtris ſolent, in proximorum vtilitatem exercentur. Et præcipuè duo Sodalitia, ſeu Congregationes in eo ſitæ ſunt, communi omnium bono florentes. Altera Equitum Sæcularium Salmanticenſium ſub patrocinio Beati Franciſci de Borja, quæ ſubſidio ſpirituali, ac corporali pauperum eſt dicata; ita vt ſingulis menſibus omnes egeni ad noſtrum templum accedant, ibique Sacramenta recipiant, in Cathechiſmo inſtruantur, & eleemoſyna donetur ipſis, quæ die ipſo Beati Franciſci de Borja eſt multò copioſior.

115 Altera eſt Scholarium, & Academicorum ſub Virginis Annuntiatæ militans patrocinio, ad quam omnes ferè ex Academia confluunt, & diebus ſtatis in proprio Sacello conſcientias ſuas expiant, & ſacra Euchariſtia reficiuntur, concionique interſunt; in xenodochiis cibos pauperibus miniſtrant, & alia pietatis opera exequuntur: Tempore autem Quadrageſimæ plurimi ex ipſis in noſtro Collegio ſemoti à commercio incumbunt ſpiritualibus exercitiis, quæ Parens noſter ſanctus Ignatius compoſuit, & Sedes Apoſtolica plurima commendatione approbauit. Hæc Societatis pia ſollicitudo Scholares, Iuuenes florentiſſimos, in officio continet, per virtutis tramitem ducit, à vitiorum calle deterret, &c, ſi deflectant, in ſemitam reuocat veritatis. Nec erit vllus, adeò æmulatione, aut cæcitate laborans, qui non fateatur, Collegium Societatis Salmantinum glorioſè, & vtiliſſimè ad Academicæ iuuentutis, ex toto Orbe ſelectæ ſpirituale commodum intendens, vel primas partes habere, vel nulli alteri eſſe ſecundum.

116 Collegium hoc eleemoſynis, ac legatis piorum erectum, & alitum per plurimos annos nec Patronum, nec Fundatorem habuit, donec Sereniſſima Margarita Auſtriaca Hiſpaniarum Regina ſuo teſtamento ſummam ingentem ei legans, in Fundatricem, ac Patronam aſſumi optauit, & ſuum coniugem Philippum III. in eamdem Fundationem totis animis allexit. Annuit chariſſimæ Reginæ votis pientiſſimus

Monarcha, & ſimul cum ipſa Fundatoris ſibi nomen amauit; Legatum ſoluit, redditus adauxit; ſucceſſores ſuos Hiſpaniarum Reges voluit eſſe Patronos. Vtque eius Regiæ, ac piiſſimæ voluntati ſatisfieret, Supremi Caſtellæ Conſilij Senator Dominus Don Gilimon dela Mota Salmanticam aduenit; locum in media Vrbe deſignauit, ad quem Collegium transferretur; primus ibi lapis celebri ſolemnitate ad Eccleſiam extruendam fuit ab Antiſtite Salmantino iactus. Creſcit in dies ſuperba moles, ſumptibus Regiis erecta; Nec Societati liberum fuit, aut eſt, quidquam ex ea minuere; cum iuſſu Regis Architecti ipſius totum opus delineauerint, ipſeque Rex præceperit, nihil magnitudini deſignatæ detrahi? Optauit enim, in hoc ædificio, ſuæ conſuli munificentiæ, non noſtræ exiguitati, in eoque Regiam celſitudinem relucere.

217 Poſtmodum Philippus IV. eiuſdem Collegij, ſimul cum Regina noſtra Patronus, ſummo illud amore proſequitur; Inde eius redditus annuos auxit, priuilegia ei inſignia conceſſit, & dilectiſſimæ Matris dilectiſſimum opus ſuo cordi inuiſcerauit; Deſignauit huic Collegio Protectorem Illuſtriſſimum Dominum Ioſephum Gonzalez, olim Senatus Gazæ Regiæ Præſidem, nunc in Summo Caſtellæ Conſilio, & Camera Senatorem, & Supremi Inquiſitionis Senatus Iudicem, vt bono, & vtilitati Collegij ſedulo prouideat, cauſarumque ipſius ſuſcipiat protectionem; Sic equidem vigilantiſſimè præſtat, & frequentibus beneficiis ſibi Collegium deuinxit, quod æternam illi gratitudinem profitebitur.

218 Cæterum in Margaritæ Reginæ amorem, ac beneficentiam erga Societatem IESV, & hoc Collegium, peccarem, niſi clauſulam eius teſtamenti tranſcriberem, noſtro Hiſpano idiomate diſpoſitam, quam nulli, credo, fore iniucundam. Sic ergo Regina ait.

, Y para que quede ſiempre vna viua, y
, en ninguna manera vana, ſino proue choſa memoria de mi en Eſpaña; y aſſi los In-
, fieles de las Indias, como los Fieles deſtos
, Reynos, participen, y gozen della, y an te
, todos mi alma, la del Rey mi Señor, y to-
, da la Caſa de Auſtria: auiendolo primero
, conſiderado muy bien, y encomendado-
, lo muho à Dios nueſtro Señor, y à toda ſu
, Corte del Cielo, me determine con ſu
, diuino fauor dexar vna obra vniuerſal, y
, perpetua en la manera que ſe ſigue.
, Primeramente mis Padres tuuieron
, ſiempre grandiſſima deuocion à la Compañia de IESVS, y murieron con ella; mis ,
Abuelos fuerõ los primeros, que la truxe- ,
ron à Alemania, y por medio della, y de ,
los Colegios, que le fundaron, la cõſerua- ,
rõ en la Fè Catholica, como oy dia por gra- ,
cia de Dios ſe vè. Deſpues los bienes, que ,
yo deſde mi niñez reciui della, ſon innu- ,
merables, y tales, y tantos, que yo los eſti- ,
mo en mas, que toda la grandeza de eſte ,
mundo, y me hallo por obligada de moſ- ,
trarme, quanto yo pudiere, madre en lo tẽ- ,
poral, de los que à mi me fueron tan fieles ,
padres en lo eſpiritual; tambien, como to- ,
dos ſaben, el grande, y increyble fruto, que ,
la Compañia por todo el mũdo entre Fie- ,
les, y Infieles, y Hereges, con todo gene- ,
ro de hombres haze; luego por bienauen- ,
turado, à quien Dios haze eſta merced, ,
que pueda de ſu haziẽda fundar vn Cole- ,
gio della, y hazerſe particionero de tantos ,
bienes. Aſſi mirando de vna parte al fruto, ,
que entro otros, y quiza mas que otros ,
Colegios, haſta aora hizo el Colegio de Sa- ,
lamanca, y à lo que de aqui adelante harà, ,
y de otra parte à la neceſidad, que padeze, ,
y que haſta aqui le falta Fundador, Man- ,
do para aquel Colegio ochenta mil duca- ,
dos, para que los Padres los apliquen à rẽ- ,
ta fixa, como mejor lo pudieren, para ſuſ- ,
tento de ſus eſtudiantes, que, acabados ſus ,
eſtudios, ſe derraman por todo el mundo, ,
alumbrãdolo, e inflamandolo con ſu bue- ,
na doctrina, zelo, y exemplo. Y todo eſto ,
hago puramente por amor de Dios, de mi ,
alma, de la del Rey mi Señor, y de la Caſa ,
de Auſtria, y de eſtos Reynos; creyendo ,
por cierto, que no puedo hazer coſa mas ,
acertada para eſte fin, pues en eſta obra ſe ,
encierran todas las demas obras de miſe- ,
ricodia corporales, y eſpirituales, como ,
las que por vna parte los miſmos Padres ,
en ſus Colegios hazen, y por otra parte las ,
enſeñan tambien por todo el mundo. No ,
poniendo à los dichos Padres otra obliga- ,
cion ninguna, ſino que ſe diga cada dia ,
vna ſola Miſſa perpetua por mi, y por el ,
Rey mi Señor, y todos los viuos, y difũtos ,
de la Caſa de Auſtria. O ſi yo en mi vida, ò ,
el Rey mi Señor deſpues mi muerte, aña- ,
dieremos lo que para eſte efecto cõuiene; ,
que añadan el titulo de Fundadora, y los ,
priuilegios, y derechos eſpirituales della, ,
conforme à ſus conſtituciones; es de ſaber, ,
que en muriendo yo, y efectuandoſe eſta ,
fundacion, cada Sacerdote de toda la Cõ- ,
pañia por todo el mundo diga luego por ,
mi alma, y de los otros ſobredichos ſeys ,
Miſſas, y cada vn año, mes ſemana, y cada ,
dia, lo que por ſus Fundatores ſuelen. Y fi- ,
nalmente, ,

nalmente, que à mi alma, à la del Rey mi Señor, las de mis antepaſſados, y ſucedientes para ſiẽpre hagan particioneras de todos los bienes, oraciones, ſacrificios, penitencias, mortificaciones, obras ſantas, que haſta el fin del mundo en ella, y por medio della en ſtos Reynos, y por todo el mundo ſe haran. Toda via guſtaria mucho, ſi à los Padres tambien para mayor gloria de Dios les pareciere, eſpecialmente ſi yo en mi vida añadiere, ò el Rey mi Señor, como eſtoy obligada à creer de ſu grand Chriſtiandad, deſpues de mi muerte fuere ſeruido añadir à eſta mi manda, y perficionarla, ſe inſtituyeſſen Eſcuelas de latinidad para enſeñãça de los muchachos, Artes, Theologia, y todo lo demas, que la Compañia puede eſeñar, ò profeſſar; y para que fueſſe perfecto dechado de vn perfecto Colegio de la Compañia conforme à ſus conſtituciones Y en caſo, como eſtà dicho, que yo aya de tener titulo de Fundadora, quiero, que la vela, que por ſus cõſtituciones cada vn año por ſenal de obligacion, y agradecimiento à los Fundadores ſe ofrece, ſe reparta en eſta manera; El primer año, en vn dia en la Octaua de Corpus Chriſti, ſe la ofrezca à nueſtro Señor Ieſu Chriſto en el Santiſſimo Sacramento en ſu Altar, à cuya deuociõ principalemente inſtituyo eſta Fundacion, como de donde toda la grandeza, y benedicion de la Caſa de Auſtria, como de ſu manantial fuente, tuuo ſu principio, y bienes, que por lo miſmo la andamos continuado. El ſegundo, en nueſtra Señora, Reyna de los Angeles, en ſu Altar el dia de ſu ſantiſſima Viſitacion, como à quien yo eſtuue particularmente toda mi vida aficionada, y deuota, y reciui eſpirituales mercedes, y viſitas della; y aſſi deſſeo, que tam bien ſu honra ſea por eſta mi Fundacion por medio del ſanto deuoto zelo de la Compañia ſiempre mas, y mas promouida. El tercero, en canonizando al B.P. Ignacio (loqual, que tambien por amor mio ſe procure, y haga, quanto mas preſto ſe pudiere muy encarecidamente lo ſuplico al Rey, mi Señor, y à nueſtro Beatiſſimo Padre) ſe ofrezca la vela en ſu proprio Altar, como de ſu ſagrada Ordẽ, yo, y mis antepaſſados recibimos tãtos bienes, y eſpero que por eſta Fundacion infinitas almas la recibiràn. El quarto año (ò mientras, que el Beato Padre Ignacio no eſtuuiere canonizado, el tercero) el dia de Santiago Abogado de Eſpaña, al Rey mi Señor, y à ſucedientes Reyes de Eſpaña, como por cuyo bien, y eſpiritual aumento de ſu Monarquia dexo eſta Fundacion. Y para que ſiempre que de mas viua la memoria deſta mi quadripartida intencion, vltra los ochenta mil ducados, mando otros tres mil para quatro lamparas, dos mayores, vna de mil, y otra de ochocieutos ducados, para los Altares del Santiſſimo Sacramento, y de nueſtra Señora; dos menores, cada vna de ſeiſcientos ducados para los Altares de Santiago, y de ſan Ignacio, para que ſiempre arda luz delaute dellos, ora yo aya de ſer Fundadora, ora no. Y ſieudolo, quiero, que cada vn ano el dia, que ſe celebrare eſta fieſta, ſe tenga ſermon, y ſe acuer de à todos, aſſi los de la Compañia, como los de fuera, deſta mi intencion, y ſe procure de nueſtro Beatiſſimo Padre Clemente, ò de quieu en ſu Silla preſidiete, vna Indulgencia pleuaria, para los que à eſta mi intencion ſe confeſſaren, y comulgaren, y viſitaren la Igleſia de la Compañia; y el tercero, ò quarto año, quando ſe ofreciere la vela al Rey nueſtro Señor, ò à ſus ſucedientes, quiero, que ſiempre à ſus Mageſtades, ò de palabra, ò por eſcrito ſe declare eſta mi intencion; Y como la vela, que cada año ſe les auiad eo frecer, no ſe les ofrece, ſino el tercero, ò quarto año, por la razon dicha, es de ſaber, porque la Fundadora mirando al mayor bien de la Caſa de Auſtria, y deſtos Reynos, para trabar mayor, vnion de los Reyes de Eſpaña, y nueſtro Señor, y ſus Santos, y la Compañia de Ieſus, quiſo, que el Santiſſimo Sacramento, y nueſtra Señora, y ſan Ignacio tuuieſſen en eſo ſu parte.

Por eſto ſuplico à mi muy caro, y amado Señor Rey Don Felipe, y à todos, ſus ſucedientes muy humilmente, y por las entrañas, y miſericordia de Ieſu Chriſto nueſtro Señor, y por la bendita Reyna de los Angeles nueſtra Señora, y por toda la Corte del Cielo, para mayor gloria, y bien de ſus Reynos, y en particular para promouer mas la conuerſion de los Infieles de las Indias por medio de los obreros que en eſte Colegio ſe criaràn, que fauorezcan à eſta mi obra, la amparen, y ayuden. Y como, lo que para ello dexo, apenas baſtarà para renta neceſſaria, que ſu Mageſtad el Rey mi Señor por ſu gran Chriſtiandad, y por el amor, con que ſiempre nos qui ſimos, ſea ſeruido hallar medios para acabar de perficionarla con ſufficiente caſa, y Igleſia, y todo lo demas, que fuere meneſter, y conuiniere, como yo de ſu grandeza eſtoy muy confiada,

que lo harà. Y ſi ſu Mageſtad guſta, que plegue à Dios yo ſea digna de alcançar, juntamente ſer Fundador, y tomar el titulo, y priuilegios eſpirituales del: eſte ſerà para mi el mayor guſto, que yo deſpues de mi muerte pueda recibir de ſu Mageſtad, à quien yo quiſe ſiempre, y le quiero como a mi alma, y aſſi me gozarè infinitamente de la buena compañia de ſu Mageſtad en obra tan ſanta como eſta, y ſuplicarè ſiempre à nueſtro Señor, para que por medio de eſta, y de infinitas otras de ſu ſeruicio, que ſu Mageſtad haze, la diuina nos iunte tambien à entrambos eternalmente en el Cielo, que es el fin de todo lo que hazemos. Finalmente ſi para acabar eſta Fundacion, y en ella vn perfecto eſtudio de todas las facultades, que la Compañia cõforme à ſu Inſtituto profeſſa, quizà fuere meneſter el fauor, y ayuda de ſu Santidad, y de nueſtro muy amado Padre Papa Clemente VIII. ò de ſus Succeſſores, ſuplico à ſu Santidad, ſe mueſtre muy liberal Padre, y fauorecedor deſta mi Fundaciõ, pues otra coſa en ella no pretendo, ſino la mayor gloria, y honra de Dios, enſalçamiento de nueſtra Fè, y veneracion de aquella ſanta Sede Apoſtolica, en que ſu Santidad preſide. Tambien ruego à mis teſtamentarios, que abajo ſe diran, y à todos los Miniſtros del Rey mi Señor, que tuuieren parte en eſte negocio, procuren por amor de vn ſolo Dios con toda diligencia, y prieſſa, que quanto antes ſe pudiere, ſe acabe todo, lo que à cumplimiento deſta obra fuere meneſter, haziendoſe tambien à ſi miſmos con ſu diligencia, y caridad particioneros de los grandes frutos que de alli haſta el fin del mundo ſe ſeguiràn. Y en caſo, que plegue à Dios por mis pecados no acaezca, que toda eſta mi ordenacion puntualmẽte, como yo mando, y obligo à todos, à quien la execucion della tocare, no ſe cumplieſſe, no quiero en ninguna manera, que la Compañia de Salamanca quede obligada de darme à mi el titulo de Fundadora, como eſtà dicho, ni tampoco ha de dezirme la Miſſa perpetua, porque ſeria con ſu perjuicio, y daño, ſino quiero, que en tal caſo eſtè en ſu libre aluedrio, y diſpoſicion, hazer por mi lo que el General de la Compañia por ſu caridad ordenare, y dar el titulo de Fundador à qnien quiſiere, y à quien Dios nueſtro Señor iuzgare hazer, y hiziere mas digno de tanta merced, que no yo por mis pecados, ò de los que auian de executar eſta obra à todos tan vtil, iuſta, y razonable, vltima, y poſtrimera voluntad mia.

Iten mando, que todos los Ornamentos, y coſas pertenecientes à mi Oratorio, y Capilla, y eſpecialmente todos mis Relicarios, y Reliquias, que yo al tiempo de mi fallecimiento en qualquier lugar tuuiere, con las eſcrituras, y teſtimonios, que yo ſobre ellas tengo, luego ſe entreguen à los Padres de la Compañia para ſu Igleſia de Salamanca, adonde ſean honradas para ſiempre, como conuiene, fuera de las Reliquias, que el Rey mi Señor fuere ſeruido tomar para ſi, y para ſu propria deuociou, como yo ſe lo ſuplico, tome à lo menos vna, para que viendo la pueda auer tãbien mas viua memoria del particular amor, que yo à ſu Mageſtad ſiempre tuue; y aun para que ſiempre ſe acuerde, que ha de morir, y que yo le eſpero en el otro ſiglo, y con eſta memoria, è interceſſion del Santo, cuya Reliquia es, pueda mas iuſta, y ſantamente viuir. Item mando que de mis ſayas las tres mejores ſe entreguen luego à mi Colegio de Salamanca para el vſo de la Igleſia, y memoria de la aficion, que yo, le tuue.

Hucuſque verba Margaritæ Auſtriacæ. 219
Sufficeret tibi pro publica commendatione, O Societas Ieſu, hoc teſtimonium, quamuis in te commeudanda Pontifices Summi, Imperatores, Reges, Principes non conſpiraſſent. Ita de te Regina Hiſpaniarum, pia pariter, ac prudens ſenſit; ita ſuæ poſtremæ voluntatis monumento fuit allocuta; Ride nunc, ac nihil pende, ſi forſan aliqui ſecus ſentiant, aut loquantur.

In eximij adeò beneficij memoriam, 220
præter alia gratitudinis ſymbola, ſingulis annis in profeſto Sancti Parentis Ignatij, Veſperis ſolemnibus finitis, & ſoluto officio Defunctorum, coram grauiſſimo Auditorum conſeſſu latina oratio è ſuggeſtu ab vno ex noſtris Scholaribus in laudem Regum Fundatorum recitatur. Iuuenis ego, ac Theologiæ ſtudioſus anno 1634. eam orationem publicè recitaui; Audientibus arriſit; & prælo illam mandari iuſſit D. Gaſpar de Velaſco, & de la Cueua, tunc Academiæ Salmantinæ Rector, poſtmodo Comes de Siruela. Pauca fuerunt exemplaria in lucem edita, nec vllum iam reperitur. Decreui eam hic tranſcribere, vt conſtet, quàm æternatura ſit Margaritæ Auſtriacæ memoria, in cuius obſequium, nemo mirabitur, hanc veluti parentheſim intermiſceri; & forſan non erit ingrata huiuſce panegyris lectitatio.

ENCOMIVM PARENTALE
Margaritæ Auſtriacæ.

Soluto officio defunctorum, immediatè poſt illa verba, Requieſcant in pace, *ſic orationem incepit.*

ERgo mortua eſt Margarita! Vel fallunt nos lugubres hæ voces funebri concentu Margaritæ parentantes? Proh dolor! Viuam adhuc Margaritam ſyncera gratulatione veneraturus aſcenderam, vt mens lætitiâ ſatiaretur internâ, dum hinc Reginam commendaret encomium, illincque Ignatius ſollicitaret ad gaudia; Aſt vbi tubæ clangor triſtia langueſcit in nuntia, & malè ſortis in ore teuor flebili Numen propitiatur conatu, vt requiem Margaritæ indulgeat æternam; animus ecce ingenti variatur affectu, & pectus ſenſu contabeſcit arcano. Mæror ingens diſſimulationis neſcit patientiam: luctu conſtipatur immenſo: internis carcerari indignatur anguſtiis, & marcida imagine toto peregrinatur in vultu. Et verò Margarita deceſſit? Ite, ite lachrymæ; nouus iam exundet Oceanus; nolite mihi in officio pietatis eſſe crudeles. Sed heu! Quid poſſum ſuſpiriorum ſperare naufragio? Plurima vndarum moles poteſt immergere dolentem, doloris aſt cauſam eluere non poteſt. Creſcat tamen inter gemitus amor in Margaritam, & cribratis deſuper lachrymis, nouas excutiatur in flammas.

At quorſum hæc? Quænam malè ſuada fides ſiccinę turbauit ingenium? Et credidi, obiiſſe Reginam? & fleui? & langui? Equidem peccaui in Margaritam. Culpa fuit, diſcorde tumultu animum ſparſiſſe in diuerſa, & licentiori affectuum libertate in frontis ſcæna pectoris explicauiſſe tragædiam. Ergone? Regalem animum flebilis fœdabit enormitas, quaſi mori potuiſſet Heroina, quam fortunæ victricem fecit æternitas? Viuit, viuit: nec ius tantum noſcendi permiſſum eſt Parcis. Viuit, quia ſemel vixit, breuiſque fati curſu famam redemit, quam nulla mors vnquam extinguet. Itaque lachrymandi caſtigetur dulcedo, inuidi procul abſint & planctus; huic tamen culpæ præſtitit ſuccubuiſſe, quaſi grandis noxa timeretur, niſi leuiter peccaretur iu lachrymas. Faciem iam, quam triſtitia nubilauit, hilaris animi ſerenet amænitas, ne funeſto planctu Ignatij damnetur profeſtum, quod noſtri gaudio deſtinauere Maiores.

Igitur hoc annua panegyri Societas ambit, vt diem, quem Ignatius cum Margarita partitur, nos etiam communis gaudij feſtiuo commercio partiamur. Societas etenim ſe tota debet Ignatio: Ignatius at (quis de viro gratiſſimo obſtinabit inficias?) ſe Margaritæ fatetur cum Societate deberi. Litterarium ergo illi litamus obſequium, beneficiaque, vt poteſt, noſtra gratitudo compenſat. Grati nunquam certè probabimur, ſed largitatis effluxus ingratitudinis nos liberanit afflatu, quia fiduciam abſtulit rependendi munerum ſine onere oppreſſura maieſtas. Præconis lingua detur in otium: ſua magnitudine res geſtæ loquantur. Quàm viuidè in æternitatis monumentis marmora mortua proclamant! vocalis operum taciturnitas fidem extorquet, quæ forſitan viuæ vocis periclitaretur officio. Nonne faſtigiatur è media Vrbe Collegium Philipo, & Margarita dignum? quod ab eorum gaza eam tandem erigetur in gloriam, vt vix ſepteno cedat prodigio, orbis totius ceſſurum in bonum. Materno animo *Suam* hanc domum Regina vocabat, quæ, ſi illa ſuperuixiſſet, coucordi iam pace creuiſſet in aſtra. Quippe, ſi immenſam molem in rudimentum extulit poteſtatis, fide vacillat, qui de inſigni pietate infra miracula credat fuiſſe effluxura incrementa. Pulcherrimam ſanè machinam, quam improbus labor erexit, operoſiori mentis conatu Margarita conſtruxit; nec lapis vllus aſſurgit in culmen, quem non illa priùs pluſquàm elaborarit affectu. Vos, Viri clariſſimi, ad eius codicillos, teſtamentaque voco, quæ vbi de ſuo Collegio decernunt, dulcedine amoris per ſingula verba ſpirant largitatem. Supremo in eis dictauit ſpiritu, Salmantinum extolli Collegium, *vt ſolueret, qua Societati deberet.* Liuor nunc reclamare dediſcat, namque hiſcemet vocibus genius Reginæ inſinuatur alumnis.

Nec nouus erga Ieſuitas amor Margaritæ irradiat occaſum, quæ Societatem deperiens Regale ſumpſit exordium. Ex Germania ſua ad noſtram properabat Hiſpaniam, cum ſe Reginam præſentiens, totam purpuræ pompam Ignatij ſacrauit ad cultum, & cui primitias obtulit, integram maieſtatem oppignoraſſe videtur. Ergo Auguſtæ veſtita perſonam, vt plus ſic flecteret deprecando, Pontificis procubuit ad genua, vt apotheoſi Ignatius conſecraretur, exorans. Amat nos vehementer, quæ ſuæ neſcit incrementa fortunæ, quin noſtrum flectat ad commodum: ſibi non poſcit inducias, quę nobis benefaciendi ſe dedit obnoxiam. Nuper indutam purpuram præcipitat in periculum, quia minus ſibi timet de repulſa pudorem,

pudorem, quàm ſuſtinet de noſtri boni tarditate ſuſpiria, quantumuis nuptialis hilaritas facei et interpellatione iacturam. Melior adhuc titulus beneficium exornat, nam de pietatis cultu ſui imperij oſtendit ſpecimen, vt non modo amoueret inuidiam, ſed, quem nobis aperuiſſet amorem, publici boni teſſera commendaret. O verè Societatis mater Margarita! ſemper ea arte benefaciendi pugnaſti, vt, quæ præſtares, reddere videreris, ne debitum gratiarum exigeres; ſed nos eiſdem artibus contra tuam modeſtiam præliamur, vt gratias accipias, quas ſoluimus.

Iam Philippo, & Margaritæ gratulaturo, ipſorumque geſta libanti, inſultat ſilentio mirabilium concurſus præ multitudine tumultuarius. Equidem prius orationis tædio nauſeabit auditor, quam ſumma factorum capita prolixus delibet orator. At præclarè ſatis mecum, & Regibus actum erit, ſi tanto in pelago fecerim naufragium; nam vtcumque poſſumus, laudare conamur, eorumque ardemus per poſthuma ſæcula fortunare memoriam.

Inter vitæ tyrocinia, pectori Margaritæ virtutis affectum cœleſtis fauor infudit, quo, illuſtri triumpho, caſtigauit fortunæ tumorem. Mores maieſtate concinnabat amœna. Concors viuidæ indolis vigor per auguſtiſſimum corpus conſpirauit in æuum. Nulla ex his calamitas, quæ plerumque palatia vexant, eius fœlicitatem afflauit; quin & proceritas animi exundabat in vultus. Reginam illico crederes, quamuis à familia tredecim Imperatorum, trigintaque Regum ſortita non fuiſſet exortum. Ab Auſtriaca prole nec adhuc puella degenerans, in tenero flore degebat ætatis, cum meſſem virtutum lacteus experimentorum culmus attulerat. In adoleſcentiam deinde à pueritia producta in ea ferebatur ſtudia, in quæ illam videbatur feciſſe natura. Virtutum adoleuit ſplendor, ſed non adoleuere virtutes, quæ in pectoris mundi ſacrario adorabantur, à cunis iampridem quaſi ignorantes augmentum. Grandior iuuentus in corpore proceriori tantùm miniſtrauit materiam, in quam fulgor deriuaretur ingentior, qui oculos prius iubare tenero delibabat infantiæ. Haud ſecus ac animus idem vagiens in ortu, in pueritia laſciuiens, in iuuenta pubeſcens, virili tandem matureſcit ætate: ſic dotium Margaritæ decor mollibus membris molliter intermicans radiauit exoriens, exuberauit accreſcens, lucis denique abyſſo præſtrinxit obtutus.

Prætergreſſa longiſſimè obſequia famulantium, diuturnæ quietis diſpendio, integrum in pauperes præſtabat officium, quin eius vinceretur authoritas præuiſione diſcriminis. Parandi victum, medicandique vulnera cura ſolicitabat, quam nec meminiſſe originis ſuæ honor ſaltem admonebat alienus. Vos vos appello delicatuli: vos ſpectatores aduoco virtutis alumni. Inuiſebat die quadam Margarita xenodochium, cum ecce ſecretior aula, quæ putrido gemebat ſub lecto, illius oculos, vt leuaretur, allexit. Miſera iacebat muliercula, quæ contagio laborabat infami (ſolita turpis militiæ ſtipendia) Adeo ſæuierat inſania morbi, vt fœminam puderet naturæ, medicos tæderet artis, famulos pigeret officij, morbidam prorſus ſolatio abdicaret humano. Macie corpus conficiebatur exangue: facies obſolebat illuuie: oculi in ſuas refugerant cauernas: per inanes fauces ſpirabat Auernus: pectus aridum ab ſpina ferè nuda pendebat: oſſa cutis pro carne velabat: digiti tantum continebantur articulis: manus fruſtratæ motu titubabant enerues. Vidiſſes diffluentem vndique ſaniem: ſqualidas carnes dehiſcentes in fruſta: erumpentes qualibet vermium cohortes. Peccati piaculum pœnarum iuerat in congeriem; illam non fœminam diceres, ſed fœmineæ figuræ turpe veſtigium. A facie facies aberat; à corpore corpus abſceſſerat; vel marcidum crederes cadauer, vel ipſius cadaueris iudicares ſepulchrum.

Quid ageret, quiſquis hoc incidiſſet in ſpectrum? oculos ſanè formido præuerteret, & fœtoris ſparſa tempeſtas adeuntem longè fugaret. Sed quid Margarita? Animum ingenti fide Auditores armate, Illa, vt vſu delicatiori nutrita, ad iſtam purulentam ſentinam palpitare præcordia ſenſit, ſtomachum mouere diſcordias, viſcera tumultuari, reniti vires, vacillare lumina, animum prætentari deliquiis, mentis periclitari propoſitum. Quò ſe verteret delicata puella in tanto virtutis, aut vitæ diſcrimine? Ergo ſui triumphatrix facinoris pigritiam erubuit; timoris licentiam comprimit; ſtomachi ſegnitiem obiurgat; & ſecum non leuiter iracunda, obedientia ſenſibus imperata, patientiſſimis oculis deſuper incumbit. Mox vicinior, vt leuamenta condiret, ſermones inducit alternos: animi ſenſum explorat; obſecrat tolerantiam; admonet ægrotantem, nundinas ſibi adeſſe cœleſtes; mercaturam igitur exerceat: anxietatem pace permutet: amaritudine dulcedinem emat: ſupereſſe ſibi monetam ad commercium, ſi dolor patientiæ cudatur imagine. Tandem cibos inſerit: manu contrectat: verſat in lecto: culcitram emollit: puluinar diſcutit:

diſcutit: ſtragula ſternit: vultum officioſa detergit; & tanto ſolamine ægra ſatiatur, vt propè fuerit exclamare; Fortunata calamitas, quæ tanta dulcedine compenſatur! O clariſſimam valetudinariam! O noua prodigia maieſtatis! Diſcant hinc, diſcant, ab humilitate grandeſcere, qui ſuperbo ſupercilio vel pauperis indignantur aſpectum, ad quamlibet cicatricem in naturam ipſam ſtomachantes.

Huic pietatis exordio Margarita pares fecit in virtute profectus, quos faces deinde maritales ſecutæ nulla intercapedine temerarunt. Proximi formidabat Hymenei commercia, ne feruenti conatui indulgentior præſcriberet ſtatus inducias. Sed vbi pium adeò fuiſſe nactam aduertit ſponſum, ardentiorem erga Philippum charitatem adauxit; & cœleſtibus inhians, virtutes omnes ad culmina grandior euexit. Politicæ maieſtatis laruam excutiens intulit religionem in aulam, quæ tunc primùm didicit non obſtrepere virtuti. Poſuit ſuas artes adulationis ambitio, & nouerat quiſque, Reginæ gratiam non aliter, quàm candidis moribus, ſynceraque fide exorari fœlicius.

Profectò ab indole tua, Margarita, verſa ſunt in templa palatia, aulaque ſtudio æmulationis inuigilans ad tuarum virtutum feſtinabat exemplum. Muliebres deliciæ, quas tanti pendit fæminarum philocoſmon ingenium, ad formam commutatæ meliorem altari deſtinabantur. Inſtar miraculi fuit, vt ſyncerior facies eſſet in pretio, & quæ ſpurciſſimis immunditiis genas illineret, ſpectri ſubiret infamiam. Non ad præſidium vmbramque pudoris ſuggeſtum eminebat in capite, ſed ſe tanquam turpitudinis ſignum extulerant. O aurea ſæcula, quibus conſuetudo fuit, quod pluſquam prodigium noſtri ſæculi probauit improbitas! Fæminas igitur Margarita volentes fecit eſſe modeſtas. Sed quid non obtineret, ſi ipſa præibat? Quoties diſcinxit monili ceruicem, vt ſacraria ditaret? Quoties vnionibus digitos exarmauit, vt largiretur Eccleſijs? Quoties illuſtri pompæ deſpectu, gemmis ſe ſpoliauit, & auro, ne Cœlites ſqualido cultu à frigidis mentibus extorquerent adorationem? Capillus nec vnicus quidem ſub diſciplina fuit, nec faciem vmquam demulſit lenocinio coloris.

Neque dumtaxat debent Margaritæ mortales. Parum erat, niſi Numen muneribus immortale vinxiſſet, cui dominandi iure ſæcula obnoxio famulantur ingenio. Quinquaginta argenti pyxides per Montana diuiſit, quæ varia cælatura gemmarum arcana Euchariſtiæ tegerent Sacramenta; Scilicet nidos finxit pellicano cœleſti, qui chariſſimos pullos cibatos viſceribus ſanguine potat, quem aduncita oris à pectore ſciſſo explicat in fluenta.

Iam vobis, dum totus à Margaritæ vultibus pendeo, damnaſſe videbor obliuione Philippum. Arceat Deus omen, ne mente conceperim tam grande piaculum. Sed commendatii quoque in Margarita Philippum; nec enim corporum modò, ſed matrimonio etiam conuenerant animorum. Illud tamen ſilentio non premam, quod in Hiſpaniam, inque fidem contulit beneficiũ. Nominis Hiſpani gloriam Mauricæ olim polluerat temeritatis ſucceſſus; impetum eorũ quaſſauit Pelagius, Ferdinandus auulſit; Sed infames reliquiæ per vrbes, domoſque noſtras inuexere commercia, nec ſine Hiſpanicæ famæ apud exteras nationes iactura, nec ſine dolore noſtro, quia torquebat labes toties propter oculos inſpecta memoriam. Potuit timeri perfidia, ſed eorum (ah pudet!) agebamus famulatu, donec vile adeo ſeruitium exarſit, vt & dominos ſuos proſcripſerint, noſque per fraudes deſtinauerint in excidium. At eorum conatus Superùm cura fruſtrauit, tibique dedere, ô magne Philippe, infamem hanc penitus excindere ſtirpem. Idem priùs altiſſima tui Patris optauit prudentia, tuique Aui inconcuſſa fœlicitas; ſed eos iamiam conaturos abduxit nimiùm nobis immixta zizania, ne Hiſpanos etiam in eorum exturbatione vaſtarent. Hæc autem gloria vni tibi ſeruabatur, qui hoc lolium eradicaſti frugibus inimicum; quodque gladij violentia ſine crudelitatis nequiuiſſet inuidia, id tuæ clementiæ vox facilè obtinuit, quin ea victoria ſteterit tibi Hiſpani vel tantillo cruoris; maximâ tamen tui patrimonij iacturâ, quod ab illa gente plurimum accreſcebat; ſed ne dedecus hoc paterçris, opibus maluiſti decreſcere. O diuitiarum triumphum hoc ſæculo inſolentem! Tanti tibi fuit, iterum penè amiſſam teſtituere Hiſpaniam fidei, fidem ſecuritati.

Noſtram fœlicitatem inuidebat iam cœlum, Philippumque, & Margaritam expoſcebat in aſtra, vt ſyderibus adauctum illuſtriori lumine clareſceret. Ergo biceps illa aquila volauit ad Superos; & ne Ieſuitæ dolore inundarentur immenſo, Philippum Quartum noſtro Collegio legauere Patronum, qui dote multiplici immortalitatem famæ promeritus ſæcula noſtra omnino beauit; quippe eius ceruici vltra Athlanteam conſtanti tota fides fœliciſſimè accumbit.

Nos

Nec enim, inclyte Philippe, à tantis Heroibus genio excidiſti degeneri, ſed ad illorum compoſitus gloriam animo ſuperas fortunam ingenti. Nondum vita tibi per ſex denos orbes affulſerat, cum, extincto Parente, ad Hiſpaniarum ſceptra maturueras. Scandiſti Solium vtrique mundo leges dicturus, & vltra ſpem omnium impleuiſti coronam. Illico Principes vndique, tanquam in regna viro vacantia, motibus exſonuere in Hiſpaniam; ſed, vt admoneres ignaros, intonuiſti, fulmineiſque tuis Ducibus non bella, non pugnas, mandauiſti trophæa. Scilicet potes immotus ipſe, inſtar Iouis, ſolo nutu conficere bella. Tanta eſt fides obſequentium; tanta eſt tui maieſtas imperantis. Vidimus tunc confluentia inter ſe tela perfidorum, & inimicas acies in ipſa congreſſione cadentes. Sic, dum cuncta mouentur, cuncti triumphantur. Nempè concutiendus fuit orbis, vt vinceres. Ita elucere per armata miracula debuit, non omnia tibi dediſſe Maiores. Talibus auſpiciis Philippi adoleuit imperium, quod firmiſſima ſemper erga Numen, hominesſque fide nobilitatum iis laudibus perennabit, quæ poſteritatem, famâ per ſæcula ſuperſtite, obſtupeſcant.

Eſto ergo Societas his Dominis, Patronis, Parentibus, fauſta; nonque adeò gaude, quòd eorum te ditauerit liberalitas, ſed quòd amorem in te ſuum Philippus, & Margarita explicuerint, & probatiſſimam te cunctis effecerint amantes, quòdque Philippus Quartus tibi fauere præſtat vſque beneficus. Exolue Deus immortalis hoc tantum in te obſequium, in nos beneficium. En tuo Spiritui erigitur templum: nobis domicilium: Salmanticæ ornamentum: litteris palatium: hæreticis formido: virtutibus ſeminarium; & quia nos dignè nec habere valemus, tu largus pro cunctis rependito gratias.

Ego quidem (nam gemitum audio laſſa geminare ſubſellia) hoc vnico Margaritæ parentabo, ſi eius memoriæ tumulum erigam, qui poſſit eſſe triumphus. Igitur effigies, quas mente formaui, artifici manu aliquis Polyclete in marmora diſpenſato. Iaciat fides intemerata fundamen; cum Margaritæ non tam curæ eſſet, vt regnaret, quàm vt Catholicè, & ſupremum in orbe ſortita faſtigium, tamen vltrò ſubmiſit diadema tyaræ. Quatuor inde columina aſſurgant, & columnas ſuccedant in Doricas Reginæ prudentia comitata iuſtitia, fortitudine temperantia. In baſim aptetur Religio, quia noluit Margarita fortunari, ſi cum ipſa pariter cunctorum non floreret veneratio Diuorum. Intextis virtutibus epyſtilia nectantur, & pretioſo ſplendeant inſerta ligno, decorata metallo; Caſti pudoris albicet ebur: nobilis in cedrum grandeſcat humilitas: conſtantiæ fulgoris vibrent adamantes: verniculatæ in egenos pietatis eluceat argentum, aurumque ardentis in Numen ſcintillet amoris. Scapos ſtriatos armorum inſignia diſperſa nobilitent. Hîc Imperatrices aquilæ Catholico tenore clangentes armentur fulminibus, quæ prælia in verum Iouem fœliciſſimè frangant, nouoſque Titanas gigantæo furore per Septentrionem conſpirantes exarment. Caſtellorum iſthic inuicta conſtantia æternam annuntiet fidei ſecuritatem, ne ſedis incerta per exilia vagetur. Ipſi ſeruandæ vigiles magnificam pacem ſanciant Catholici Leones. Floridam illic ſtationem lilia venuſtent, quæ nunquam genio circumſpirantis hæreſeos marceſcant afflata. Iſtam illuſtrem molem topiarium opus adumbret, & geminatis arcubus, nempè deliciarum obtentis à Regina triumphis, deſinat in pyramidem, cuius muneri Fama ſuffecta, ſyncerâ buccinâ ſonet, facinora euulget, facta perennet, mortales vndique ad geſtorum alliciat æmulationem. Sub arcuata machina diues pauimentum lapidicina fatiget. Aurea corona deſuper palis langueſcat inanibus; dumque ſibi dolet excidiſſe Margaritam, illamque fruſtra anhelat à fodina gemmarum, in vnionis deſperatione numquam irradiet. Hanc denique pompam claudat hoc in Auſtriaco adamante cœlatum, nobis epitaphium, Margaritæ trophæum;

Magna ortu: maiorque viro: ſed maxima prole,
Naſcitur: ardet: ouat: filia: ſponſa: parens.
Hîc piſcator adi, gemmas nec quære ſub vndis:
Sub terra latebris iam reperitur onyx.

Parentaui.

Hucuſque panegyris; quæ Collegij Salmantini Societatis IESV gloriam inſinuat, dum Philippum Tertium, & Margaritam Auſtriacam Fundatores habet, eorumque poſteris, Hiſpaniarum Regibus, gaudet Patronis. Iam ad cætera Academiarum redeamus, & quæ ferè omnibus ſunt communia, diſcepremus.

QVÆSTIO VIII.

An Academiæ ſint Eccleſiaſticæ, vel Sæculares, & Iudices earum gaudeant iuriſdictione Eccleſiaſtica, vel Sæculari?

§. I.

Proponitur quæſtio.

221 ACtum agerem, ſi hanc quæſtionem diſputare intenderem lato calamo, quippè eam inter alias longiſſimè, & doctè exagitauit Don Alfonſus de Eſcobar *in tractat. de Pontificia, & Regia iuriſdictione in ſtudiis generalibus, & de Iudicibus, & foro Studioſorum*; præcipuè *à cap.* 21. Quare ſolùm attingam, quæ ad inſtitutum præſens conducunt, ne hoc opus ieiunum euadat.

222 Prima ſententia tuetur, Vniuerſitates eſſe Eccleſiaſticas; & conſequenter Eccleſiaſtica iuriſdictione Iudices gaudere. Tenent eam Salyectus, Bellamera, Moneta relati ab Eſcobar *vbi nuper, capit.* 21. *num.* 2. & plurima pro ea congerit Doctor Balboa *in allegat. pro Vniuerſitate Salmantina, & ſtudioſis.*

223 Probatur primò, quia ſtudia generalia vel non poſſunt, vel ſaltem non ſolent erigi abſque authoritate Pontificis, & eo confirmante ſtatuta, ac priuilegia; quod non eſſet neceſſarium, ſi Vniuerſitates eſſent ſæculares. Secundò, quia in Academiis ſemper verſantur Clerici, & quamuis ſit minor pars eorum, tamen ab eis omnes indiſtinctè Clerici appellantur; & ideò Studioſi delinquentes non gaudent immunitate Eccleſiæ, qua gauderent, ſi ſubiicerentur iuriſdictioni ſæculari, cum Eccleſiæ immunitas pro ſæcularibus delinquentibus ſit inſtituta; & aliàs etiam, ſi ſæculares eſſent, poſſet ſæcularis eſſe eorum Iudex in omnibus Academiis.

224 Tertiò, quia Theologia ſacra, & Ius Canonicum, quod in Academiis docetur, ad cauſam Religionis ordinatur, indeque cenſendum eſt, Pontificem voluiſſe eximere Academicos à iuriſdictione ſæculari. Quartò à paritate, quia Collegia ſtudiorum cauſa erecta, interueniente authoritate Eccleſiaſtica, ſicut & laicorum confraternitates, iudicantur Eccleſiaſtica, & Religioſa, vt cum Lambertino tenet Gutierrez *l.* 1. *qq. canon. c.* 36. Azeuedo *leg.* 10. *à num.* 25. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recopilat.* Garcia *de beneficiis* 5. *par. cap.* 1. *à n.* 604. Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. allegation.* 75. *num.* 21. Ergo idem de Academiis ſtudiorum cauſa erectis; & Apoſtolica authoritate confirmatis eſt iudicandum.

Quintò, & vltimò, quia Salmanticæ, 225
Compluti, Valliſoleti, & pluribus aliis in locis Scholæ Magiſter, ſeu Rector poteſt cenſuras ferre in qualibet cauſa contra Studioſos, etiam non Clericos, ergo vtitur iuriſdictione Eccleſiaſtica erga illos. Et præterea, quia à ſententia horum appellatur à quocumque, etiam non Clerico, ad Nuntium, ſeu ad Pontificem, & non ad Iudices alios ſæculares, quod non præſtaretur, ſi iuriſdictio prædictorum eſſet ſæcularis, & non Eccleſiaſtica, *argumento cap.* 1. *§. debet, de appellat. in* 6. *leg.* 1. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recopilat.* Itidem à prædictis Senatus Regius per viam violentiæ aditur, quod non niſi à Iudicibus Eccleſiaſticis præſtatur. Demum, quia plurimæ Academiæ ex redditibus Eccleſiaſticis, decimis, tertiis, beneficiis, & præſtimoniis fundantur, & aluntur; quod eas eſſe Eccleſiaſticas denotat.

Adde pro Academia Salmanticenſi, eius 226
Scholæ Magiſtrum, Scholaſticum, ſeu Cancellarium ad Regis præſentationem inſtitui à Pontifice, ſicut inſtituuntur Epiſcopi. Deinde Pontifex, vt extat *in ſtatutis Academiæ conſtitut.* 23. concedit Scholæ Magiſtro iuriſdictionem in omnes ſtudioſos cuiuſcumque qualitatis, quæ vox complectitur etiam laicos; ibidemque cauetur, vt omnes Academici gaudeant priuilegio appoſito *in c. ſi diligenti, de foro competent.* quod non niſi Eccleſiaſticis perſonis competit. Idemque Pontifex Martinus V. (vt conſtat *ex conſtitution.* 33.) ſubiecit Magiſtro Scholæ immediatè poſt Apoſtolicam Sedem hanc Salmanticenſem Academiam.

Secunda ſententia docet, Academiarum 227
Iudices (loquendò de Academiis, quæ in Principis ſæcularis territorio ſita ſunt, & tũ ab eo, tum à Pontifice confirmata, ab vtroq; priuilegia participãt, qualis eſt Salmantina, Complutenſis, Valliſoletana, & plures aliæ) gaudere iuriſdictione mixta; ita vt iuriſdictionem Eccleſiaſticam exerceant in Academicos Eccleſiaſticos, qui iuriſdictioni ſæculari ſubiacere nequeunt, & iuriſdictionẽ ſecularem exerceant in laicos Academicos. Quare, ſi cauſæ non ſint à natura ſua ſpirituales, & quæ ad Iudicẽ Eccleſiaſticũ pertinerent reſpectu cuiuſcumq; laici, etiã non ſtudioſi, iuriſdictio ſæcularis exercebitur. Et proinde Academiæ huiuſmodi ſubiectæ ſunt Principi quoad eas viſitandas, reformandas, ac gubernandas; & ſæculares dicendæ ſunt, ſicut ciuitas dicitur ſæcularis,

& non mixta, quamuis in ciuitate ſint plures Clerici iuriſdictioni Eccleſiaſticæ ſubiecti; quòd ſi propterea velis appellare ciuitates mixtas, poteris etiam dicere, Academias eſſe mixtas, cum Petro Gregorio *lib. 15. ſyntagmat. cap. 32. n. 9.*

228 Pro hac ſententia ſic explicata afferuntur ab Eſcobar *vbi ſupra num.* 24. Bartolus, Baldus, Iaſon. Felinus, Abbas, Socinus, Maranta, Horatius Lucius, Scaccia, Decianus, Ricius, Farinacius, Couarrubias Zeuallos, Azeuedo, Bouadilla, Armendariz, Narbona, Syluester, & Baſilius Legionenſis. Sed ſanè non omnes hi Authores aſſertionem, vt nuper ſtabiliuimus illam, ruentur, nec adeo expreſſe declarant.

229 Fundamenta huius ſecundæ ſententiæ ſunt. Primum, quòd ad cognoſcendum naturam, & ſubſtantiam rei inſpicienda eſt maior pars, etiam ſi minor ſit dignior; ergo, ſi maior pars Academiæ ſit laicorum, ea cenſenda eſt ſæcularis, & laïca; eſto Clerici ſint digniores. Sic, cum legatur aurum, cui gemmæ incluſæ ſunt, hæ cedunt auro, quamuis pretioſiores, quia pars auri eſt maior, *leg. cum aurum* 19. *ff. de auro, & argento legato.* Sic etiam fæmina reputatur Hermaphroditus, in quo præualet ſexus fæmineus, licet maſculinus ſit dignior; *leg. quaritur, ff. de ſtatu homin.* Facit etiam huc *cap. ex litteris, cap. cum ſecundum, de iure patronatus.* Et videndi ſunt Donellus, & Oſſualdus *lib. 4. commentar. c.* 37. *lit. A.* Confirmatur *ex leg. in modicis* 24. *cum praecedentibus, ff. de contrahenda emptione; leg. ſi mercedem* 53. *§. ſi eum fundum, ff. de act. empt.* Vbi vendito fundo profano, res ſacra, & religioſa in eo ſita ipſi cedit, & in emptorem tranſit. Quò ſpectat Cornelius Tacitus *libr. 1. annal.* afferens reſcriptum Tiberij, quo expoſuit, Auguſti, & aliorum Numinum ſimulachra cedere debere venditionibus domuum, & hortorum, in quibus eſſent collocata.

230 Secundum fundamentum eſt ab abſurdo ſupra libato; Nam ſi minor pars Clericorum efficeret Academiam Eccleſiaſticam, eadem ratione totum Regnum, Prouincia, & ciuitas eſſent corpus Eccleſiaſticum, & non ſæculare, cum in illis ſemper ſint plures Clerici, quamuis minorem adhuc partem conſtituentes.

231 Imo, & ſi caſu, ac contingenter maior pars Academiæ eſſet Clericorum, adhuc Academia eſſet ſæcularis, quia non inſpicitur actus, ſed potentia, & extrinſeca accidentia rei naturam non mutant; *leg. 2. §. ex his, verſ. non enim, ff. de verbor. obligat. leg. proponebatur* 76. *ff. de iudicijs.* Sic, ſi caſu, ac contingenter maior pars Senatorum Vrbis alicuius eſſet Clericorum, non propterea diceretur Senatus Eccleſiaſticus. Aliud eſſet, ſi Academiæ id ſtatutum foret, vt Academicorum pars maior, aut æqualis eſſet Clericorum, tunc enim Eccleſiaſtica eſſet Academia, cum id non contingenter, ſed ex proprio inſtituto contingeret, vt in Italia eſſe aliqua huiuſmodi ſtudia generalia, reſtantur Abbas, & Socinus; Nulla autem in Hiſpania eſt Academia, quæ id deſideret. Accedit, laicos ſtudioſos capaces eſſe audiendi, & legendi in Academiis; ea autem, quorum capaces ſunt laici, quamuis poſſideantur contingenter ab Eccleſiaſticis, laica permanent; *Clement. 1. de ſupplend. negligent. Prælat.* Roboratur, quia Academia poteſt Magiſtratum, aut Rectorem laicum eligere, & ſic in non paucis Vniuerſitatibus præſtatur, quod fieri non poſſet, ſi Eccleſiaſticæ eſſent.

Tertium fundamentum; nam erectio, ac 232 fundatio Vniuerſitatum eſt politica, & ad Principes ſæculares ſpectans, qui ius habent erigendi eas in ſuis Regnis, etiam abſque Pontificis authoritate; & abſque ipſorum Principum facultate nequeunt illæ erigi, vt docet D. Thomas *in tractat. contra impugnantes Religionem*; Oſſualdus *lib. 17. commentar. c. 20. lit. k.* Bartolus, Baldus, Monachus Geminianus, Coſmas, Petrus Gregorius, D. Antoninus, Cardinalis, Natta, Camillus Borellus, & alij apud Eſcobar *ſup. num.* 39. Quare abſque approbatione Pontificia primum erecta eſt Academia Salmantina anno 1200. & viguit quinquaginta quinque annis, antequam primò confirmaretur ab Alexandro IV. ad inſtantiam Alfonſi X. Hiſpaniæ Regis, vt conſtat *ex prologo conſtitution. Academia Salmanticenſis pag.* 4. Et quidem ante hanc approbationem, ſeu confirmationem verè, & propriè fuiſſe Studium Generale, & Academiam, liquet tum ex verbis Pontificis in Bulla confirmationis, vbi loquens cum Rege ait: *Apud Salmanticam; ciuitatem (vt fertur) vberrimam, & locum in tuo Regno Legionenſi ſalubritate aëris, & quibuſlibet opportunitatibus prælectum, generale ſtudium ſtatuiſti;* tum ex verbis priuilegij ipſius Regis Alfonſi: *Porque entiendo, que es pro de mi Reyno, y de mi tierra, otorgo, y mando, que aya Eſcuelas en Salamanca, y yo recibo en mi encomienda, y en mi defendimiento à los Maeſtros, que vinieren, è à ſus homes, è à ſus coſas.* Ipſeque Rex Alfonſus Scholarum Magiſtro Regiam iuriſdictionem erga Academicos conceſſit; & deinde Reges illam in ſuo titulo Regio eidem concedunt.

Et quidem omnibus ſæculis, & vbique 233 terrarum

terrarũ Principes ſæculares ſtudia generalia erexerunt, poſſemq; facilè hiſtoriarum eruditione paginas implere. Videantur Iuſtiuianus *in proæmio Digeſtorum*, §. *hæc autem tria*, & ibi Bartol. *n.* 3. Petrus Gregorius *lib.* 18. *de Republica, cap.* 2. *n.* 13. & Interpretes *in leg. ſi duas* 6. §. 1. *ff. de excuſat. tutor.*

234 Confirmatur, nam Princeps in vniuerſo ſuo territorio habet fundatam intentionem, iuxta *leg.* 1. *ff. de Officio Præfect. vrb. leg. Bene à Zenone, Cod. de quadrien. præſcript.* nec vlla datur exemptio reſpectu Academiarum, imò nec exemptionis cauſa. Quare Imperatores leges condiderunt ſeruandas à Profeſſoribus, & ſtudioſis, & priuilegia plurima eis donarunt; vnde iure communi à Principibus ſæcularibus dimanat iuriſdictio, vt conſtat *ex Authentica. Habita, Cod. ne filius pro patre. &c.* quam *lib.* 3. *quæſt.* 1. tranſcribemus.

235 Imò abſque conſenſu Principis ſæcularis nequit Pontifex laicos illi ſubditos ab eiuſdem iuriſdictione eximere, niſi ſalus ſpiritualis, & periculum animarum interueniat, aut cauſa Religionis vrgeat; vt probant Baſilius Legionenſis *lib.* 5. *de matrimon. cap.* 12. §. *vnic. à num.* 11. P. Suarez *contra Regem Angliæ lib.* 3. *cap.* 5. *à num...* Nulla autem ex his cauſis in præſenti reperitur, ob quam Pontifex Academicos laicos eximat à iuriſdictione Regia & ſæculari.

236 Confirmatur vlterius, nam in Tridentino *ſeſſion.* 22. *de reformat. cap.* 8. dum conceditur Epiſcopis facultas viſitandi Scholas, limitatur; *Non tamen, quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia*; quod ſanè ita exceptum videtur, quia Vniuerſitates, vtpotè laicæ, ad Regis iuriſdictionem ſpectant; & quamuis, quando mixtæ ſunt, & pietatis cauſa, non ſola ſtudiorum ratione, erectæ, concedatur Epiſcopis, vt eas viſitent, attamen id datur Regiæ dignitati, vt etiam hoc caſu licentia Regum expectetur.

237 Accedit demum pro hac ſententia, iudicem Eccleſiaſticum non poſſe capere laicum, & in carcerem mittere, niſi inuocato brachio ſæculari, vt docent Baſilius *de matrimon. lib.* 5. *capit.* 12. §. *vnic. numer.* 13. Bobadilla *lib.* 1. *cap.* 17. *numero* 167. & ſuadetur *ex cap.* 1. *de officio ordinar. ex cap. cum Epiſcopis, eodem titul. in* 6. *leg.* 59. *in fin. tit.* 6. *partit.* 1. *leg.* 14. *&* 15. *tit.* 1. *lib.* 4. *Recop.* At Iudices Academiarum, vt Salmantinus, Complutenſis, Valliſoletanus, & alij capiunt, & in carcerem coniiciunt ſtudioſos laicos, non inuocato brachio ſæculari, ergo non exercent erga illos iuriſdictionem Eccleſiaſticam, ſed Sæcularem.

De Iure Academico.

§. II.

Deciditur quæſtio de iuriſdictione, & qualitate Academiarum, an ſæcularis ſit, an Eccleſiaſtica?

NOn agimus de Academiis, quæ ex inſtituto exigunt maiorem, aut ſaltem æqualem partem ſtudioſorum, qui Clerici ſint, fori priuilegio gaudentes; Illæ enim ſunt Eccleſiaſticæ, vt iam libauimus, & fatentur ipſi Authores ſecundæ ſententiæ, idque ſaltem conuincitur ex aliquibus fundamentis allatis pro prima ſententia. Loquendo igitur de reliquis Academiis, ſecunda ſententia hoc noſtro æno communior, ac verior cenſetur, & pro ſe habet argumenta propoſita, quæ non ſunt eneruia. Rurſus mihi valdè probatur ex praxi, quæ Reges Academiis Iudices deſignarunt totis ſæculis retro actis, & nunc temporis deſignant; leges, & ſtatuta præterea eis condiderunt, quibus regerentur; Viſitatores, & Reformatores, adhuc ſæculares, miſerunt, qui ſuo officio erga Academias ſunt functi; De quo vide innumera exemplaria apud Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſd. Eſtione, cap.* 21. *à num.* 60. Et hoc anno 1653. à noſtro Hiſpaniarum Rege Philippo IV. deſignati ſunt clariſſimi, & nobiliſſimi Viri Don Didacus de Ribera, & Don Auguſtinus del Hierro, Supremi Caſtellæ Conſilij Senatores, ille, vt Academiam Salmauticinam, ſimulque Collegia, hic, vt Complutenſem, & pariter Collegia viſitent, ac reforment, quo munere funguntur. Et inter reſcripta Senatus Supremi Caſtellæ edita ann. 1618. extat Decretum 154. quo cauetur, vt Præſes Conſilij, vulgo *de la Meſa*, in vno ex duplici ſui muneris anno viſitet Academiam Salmantinam, & quotannis Senator ex Senatu ipſo deſtinetur ad viſitandam Academiam Complutenſem. Et Reges Hiſpaniæ conſtituiſſe Iudices in Academia Salmantina, conſtat *ex leg.* 3. *libr.* 1. *titul.* 7. *Recopilat.* 238

Cum igitur id ita præſtet Rex noſter, & inſtar ſacrilegij ſit de poteſtate Principis dubitare, tenendum eſt, ad eius iuriſdictionem ſæcularẽ pertinere Academias, & Collegia. Quis enim auderet dicere contra fas, & rectum in his viſitandi muneribus, & ſtatutorum editione procedi, cum à Sapientiſſimis viris res tota tractetur, Senatu Supremo Regio cooperante; toto cætu Academiarum viris doctiſſimis referto aſſentiente; Pontificibus, eorumque Nuntiis conſciis, & conniuentibus; & integris Regnis 239

 ſpectan-

ſpectantibus, ac nullo reclamante? Hoc argumentum pro hac ſententia mihi irrefragabile eſt. Et ſanè, ſi Academiæ eſſent Eccleſiaſticæ, deberent per Iudices Eccleſiaſticos, & à Pontifice deſignatos viſitari, aut ab Epiſcopis, ſi eis ſubiacerent, vt rectè annotat Cardoſo *in praxi, verbo, ſtudium.* Et quidem ſuper hac quæſtione Viros doctiſſimos conſului, quos à prædicta ſtare ſententia mordicus, animaduerti. Inter quos Eruditiſſimus Don Garçias de Porras, ſupremi Conſilij Caſtellæ Senator eam ſententiam exornauit, ab eoque accepit, & tranſcripſit Don Alfonſus de Eſcobar, vt ipſe inſinuat *vbi ſupra cap. 21. num.* 421. obiter eum laudans, qui ſemper laudandus, nunquam ſatis erit laudatus.

240 Ex dictis argumenta pro prima ſententia facilè ſoluuntur. Primum, nam iam conſtat, poſſe abſque authoritate Pontificis, ſi Principis ſæcularis authoritas intercedat, Academias erigi. Conueniens tamen eſt valde, vt Pontificis interueniat authoritas, (quæ non facit Eccleſiaſticam Academiam, ſed approbat illam, & examine præuio declarat, nihil in eius ſtudiis, & ſtatutis contineri bonis moribus, aut Religioni contrarium) Quippe interueniente Pontificis confirmatione, ſtudium fit generale non ſolùm reſpectu Regni, in quo ſitum eſt, ſed reſpectu vniuerſæ Eccleſiæ; cum Princeps id nequeat præſtare, ſic verò Pontifex, qui in omnibus Regnis Chriſtianis poteſtatem, ac iuriſdictionem habet, *cap. cuncta per mundum, 9. quæſt.* 3. Deinde fit, vt ſtudioſi Clerici ſubijciantur Scholæ Magiſtro, Rectori, aut Iudici, cum his Pontifex tribuat iuriſdictionem in illos. Rurſus ſolet Pontifex redditus Eccleſiaſticos applicare Academiæ, (vt pingues valde applicati ſunt Salmantinæ.) Deinde Pontifex diſpenſare ſolet, vt Clerici Iuri ciuili addiſcendo, & docendo incumbant, quod eis per leges Canonicas eſt prohibitum *in cap. ſuper ſpecula, Ne Clerici, vel Monachi, in cap. 2. eodem titulo in* 6. De quibus ſtatutum extat Salmanticæ *in conſtitut. 27. Academia*, vt, niſi Presbyteri, aut Religioſi ſint, per triennium Clerici, adhuc Beneficiati poſſint incumbere Iuri Ciuili. Demum Pontifex tollit dubium, quod poſſet dari, an ſtudioſi Beneficiati in abſentia facerent fructus ſuos, *iuxta caput final. ad fin. de Magiſt.* Quod priuilegium ampliauit in fauorem Academiæ Salmantinæ Eugenius IV. in Bulla, quæ communiter nuncupatur *Eugeniana*. Ecce ergo, quam vtilis ſit ad præfatos effectus confirmatio, & approbatio Academiarum à Pontifice præſtita.

Secundo argumento reſpondetur, ſolùm impropria, ac abuſiua locutione poſſe nuncupari Clericos eos, qui verſantur in Vniuerſitate, cuius minor pars eſt Clericorum. Nam ſimiliter omnes ciues cuiuſlibet vrbis Clerici valerent appellari, cum aliqui ciues ſint Clerici. Inde aſſero cum Eſcobar *ſupra cap. 21. n.* 84. Academicos Laicos gaudere immunitate Eccleſiæ, nec poſſe Scholæ Iudicem, etiam ſi Eccleſiaſticus ſit, extrahere illos ab Eccleſia, niſi in caſibus, in quibus extrahere poteſt Iudex ſæcularis, cum erga illos iuriſdictio ſæcularis in criminibus puniendis exerceatur. Quare, ſi extrahat, peccatum graue ſacrilegij committet, & poterit Epiſcopus aduerſus extrahentes procedere, Eccleſiæ immunitati conſulens; Et ſic in Supremis Tribunalibus eſt iudicatum. Quam doctrinam Iudices Academiarum præ oculis habeant. Contra Scholæ Magiſtrum Salmantinum non poſſe Epiſcopum procedere, ſi iniuſtè extrahat aliquem ab Eccleſia, ſed occurrendum eſſe ad Nuntium, docet rectè Eſcobar *cap. 24. à num.* 125. quia eius ampliſſima exemptio eum liberat in hoc caſu à iuriſdictione Epiſcopi. 241

Tertium argumentum diluitur ex eo, 242
quod ſtudiorum finis promiſcuus eſt, & tam Principi Eccleſiaſtico, quàm ſæculari communis, vt vterque illum promouere curet; nempè, vt plures viri in omnibus ſcientiis docti euadant, quorum ſapientiâ Reſpublica conſeruetur, & bonorum morum diſciplina animis imbibatur. Et, quamuis Theologiæ finis ſeu obiectum, ſit ſupernaturale, ad hoc non attenditur, vt ſtudioſi à iuriſdictione ſæculari eximantur, cum non interuenit ſalus ſpiritualis, & periculum animarum. Et quis vnquam dixit, cauſam ſtudiorum conſtituere forum, & aliquem ſtudentem fori Eccleſiaſtici priuilegio gaudere, ſicut gaudet Clericus? Et inſtatur; nam, vbi non datur Academia, Scholaſtici, qui Theologiam addiſcunt, non eximuntur à iuriſdictione ſæculari; ergo ille finis nihil præſtat ad hanc exemptionem. Quare Pontifex, iuxta dicta ſuperius, iniuriam irrogaſſet Principi ſæculari, ſi Scholaſticos laicos ab eius iuriſdictione exemiſſet, dum alia cauſa ſpecialis non adeſſet.

***

§. III.

§. III.

De Collegijs, an Eccleſiaſtica, vel ſecularia ſint? Vbi aliæ quaſtiones diluuntur.

243 VT quartum argumentum primæ ſententiæ à paritate Collegiorum deſumptum ſoluatur, tenendum eſt, Collegia in duplici eſſe differentia; nam alia ob finem pium authoritate Eccleſiaſtica eriguntur, ſeu ex inſtituto habeut, quòd maior pars ſit Clericorum, & hæc quidem ſunt Eccleſiaſtica. Alia vero nec id ex inſtituto habent, nec finis, niſi ſtudiorum, in eorum fundatione eſt appoſitus; & hæc ſunt ſæcularia, quamuis redditus Eccleſiaſtici à Pontifice eis fueriut annexi, & licet capellam habeant, in qua Officia diuina celebrentur, vt diximus de Academiis, in quarum capellis etiam diuina Officia ſolent celebrari. Quare, etſi Academiæ æquiparentur Collegiis, non tamen Collegiis primi generis, ſed ſecundi.

Hinc Collegia Salmanticenſia, vt plurimùm eſſe ſæcularia, aſſeuerandum eſt. (Idem dicito de aliis, reſpectu quorum non dantur requiſita poſita, vt Eccleſiaſtica cenſeantur.) Quòd inde etiam conuincitur, quia Viſitatores ſæculares pro illis deſignantur; & nunc temporis, vt iam attigi, Compluti, & Salmanticæ extant, & in Decretis ſupremi Senatus Caſtellæ relatis *ſupra num.* 246. Extat Decretum 27. expeditum anno 1562. quo iubetur, vt deſtinetur Viſitator Collegiorum. Cæterùm hæc Collegia authoritate Pontificia ſunt confirmata, in qua confirmatione eæ vtilitates, & commoda reperiuntur, quæ de confirmatione Academiarum ſupra libauimus. Et præterea, cum Collegia ſpecialem habitum, pluresque cæremonias à Collegiis obſeruandas contineant, expediens fuit, poſt eorum diligens examen à Pontificibus approbari; & præcipuè, cum in ſuſtentationem ſtudioſornm, aut Profitentium litteras pauperum ſint erecta. Inde ex hoc capite Pontificia authoritas requiritur, ex aliis autem capitibus iam ſupra præfixis Principis authoritas deſideratur.

244 Vnde etiam colligitur, eſto Epiſcopi authoritas ſufficeret ad approbandum Collegia, quæ finem aliquem pium continerent, attamen conſultiùs adiri Summum Antiſtitem ob rationes omnes iam datas. Deinde colligitur, Collegia iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, & ſæculari ſubiacere reſpectiuè; ita vt cauſæ Clericorum, item cauſæ, quæ ex ſua natura ad forum Eccleſiaſticum ſpectant; per iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſint dirimendę, cæteræ vero per ſæcularem.

Alia via incedit Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſupra num.* 350. affirmans, hæc Collegia ex maiori parte laicorum conſtantia eſſe mixti fori, & in eorum cauſis (dum non ſint cauſæ ex ſe ſpectantes ad forum Eccleſiaſticum, vel cauſæ Clericorum) præuentioni locum dari, ita vt is iudicet, ſiue Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis, qui cauſam præuenit. Sed parum conſequenter meo iudicio ad ſuam doctrinam procedit. Quippè vel finis pius, ob quem erecta ſunt hæc Collegia, reddit illa Eccleſiaſtica, vel non? Si primum, non poterit Iudex ſæcularis de eorum cauſis cognoſcere. Si ſecundum, permanent Collegia, in ea ipſa diſpoſitione, in qua ſunt Academiæ à Pontificibus confirmatæ; In cauſis autem Academiæ, & Academicorum uon admittit huic Author locum præuentioni, ergo inconſequenter loquitur de Collegiis. Hæc autem abſolutè Eccleſiaſtica non eſſe, ex Viſitatoribus, & Reformatoribus iuriſdictione dũtaxat ſæculari fungentibus cõſtat, & ex rationibus, quas ipſe Eſcobar pro Academiis congerit. 245

De Collegio Ouetenſi maiori Salmantino, (& ſi quod aliud ſimile eſt, & aliqua eſſe, ſcio) poterat maius eſſe dubium, an ſit Eccleſiaſticum iudicandum, cum ex Fundationis ſtatuto nullus poſſit in illud admitti, niſi Clericali tonſura ſit initiatus? Ait Eſcobar *ſupra à num.* 359. non eſſe Eccleſiaſticum, quia, vt Clerici foro Eccleſiaſtico gaudeant, & eximantur à iuriſdictione ſæculari, non ſufficit, eos eſſe minoribus Ordinibus initiatos, quia, iuxta Tridentinum, ad gaudendum priuilegio fori, requiritur, Clericum in minoribus conſtitutum verſari in aliqua Schola de licentia ſui Epiſcopi, quaſi in via ad maiores Ordines. Quæ requiſita non exigunt ſtatuta Collegij maioris Ouetenſis. Et quamuis illud ante Tridentinum fuerit fundatum, attamen, ſicuo Clerici in minoribus conſtituti ante Tridentinum erant Eccleſiaſtici, & priuilegio fori gaudebant, poſt Tridentini vero reſtrictionem forum amiſerunt, niſi in ipſis cõcurrerent requiſita à Concilio; ſic etiam, quamuis animus Fundatoris fuerit, Ouetenſe Collegium eſſe Communitatem Eccleſiaſticam, talis deſiit eſſe poſt Tridentinum, cum requiſita à Concilio non dentur, nec exigantur in Fundatione, & ſolus animus Fundatoris nequeat reddere Collegium Eccleſiaſticum. 246

Confirmari poſſet, quia Viſitator deputatus à Rege noſtro an Collegia Salmãtina, 247

iuriſdictione dumtaxat ſæculari gaudens, pariter, & æquè viſitat Collegium maius Ouetenſe; ſi autem eſſet Eccleſiaſticum, conſtans eſt, non fore niſi à Iudice Eccleſiaſtico viſitandum. (Hinc ea, quæ non ſemel aſſerimus in hoc tractatu, de conſtitutione Collegij Eccleſiaſtici, ſi conſtet ex maiori, aut æquali parte Clericorum, qui tales requiruntur ex Fundationis ſtatuto, intelligenda ſunt, dummodo requirantur Clerici his requiſitis, & circunſtantiis præditi, vt earum ratione priuilegio fori Eccleſiaſtici gaudeant) Hæc opinio diſplicet omnino Togatis omnibus Collegij Ouetenſis, & quidem doctiſſimis; quorum plures conſului, & firmiſſimè tenent, ſuum Collegium eſſe Eccleſiaſticum. Et quia ex illis vnus eruditiſſimus, ac nobiliſſimus Don Alfonſus Vazquez de Prada, hoc punctum doctè exagitauit, eius diſceptatio ad finem huius operis apponetur; ideoque nunc ab hac quæſtione deſiſto.

248 In præſenti obſerua, in Collegiis eſſe Præbendas, ſeu Togas deſignatas Capellanis, quæ, licet in rigore non ſint beneficia Eccleſiaſtica, tamen continent miniſterium, aut ſeruitium Miſſarum, aliorumque ſacrorum. Vnde nequeunt ad illas admitti laici, nec valet Princeps ſæcularis diſpenſare, cum de re ſpirituali agatur, ſicut non poteſt minuere numerum Miſſarum, vel augere ob augmentum, vel diminutionem redditaum; & ſicut neceſſaria eſt Eccleſiaſtica authoritas ad erigendas, ſeu inſtituendas has præbendas, ita eadem neceſſaria eſt ad ipſas reuocandas, vel commutandas. Quare ad Pontificem, vel ad Nuntium eſt confugiendum pro diſpenſatione, ſi quando in hoc mutatio detur. Ita Eſcobar cum pluribus *ſupra à num.* 388.

249 Idem Author *à num.* 396. contendit, nec ſolum Principem ſæcularem, nec ſolum Pontificem, ſed vtrumque ſimul poſſe diſpenſare in eo, quòd ad Collegia admittantur diuites, ſi in ſtatuto Fundationis caueatur, vt ſolùm pauperes admittantur. Et id ipſum conſequenter tenetur dicere in aliis circunſtantiis ſimilibus. Mouetur, quia eadem poteſtas requiritur ad deſtructionem, & transformationem rei, quæ ad eius erectionem; Cum autem & Pontificis, & Principis poteſtas requiratur ad erectionem huiuſmodi Collegiorum, tum quia abſolutè vel ſæcularia ſunt (vel in ſententia huius Authoris mixta) ac in Principis ſita territorio; tum quia piam cauſam ſuſtentationis pauperum præſeferunt; inde eſt, vt vtraque etiam poteſtas requiratur ad diſpenſandum in ſtatutis Fundationis; ſicut maioratus, aliaque ſimilia facta Principis poteſtate ab eo diſſolui poſſunt; quæ vero ad Pontificiam poteſtatem ſpectant, ab eo ſolum queunt immutari. Addit tamen, licet non in perpetuum, pro vna vice hanc commutationem fieri poſſe à Principe, ſeu ab eius Supremo Senatu; Et admonet benè, cauſas diſpenſationis, ſeu commutationis perpendi diligenter debere, vt vltimæ voluntates non fraudentur.

Aſſentire non poſſum huic doctrinæ; tum quia obſeruaui, has diſpenſationes à Nuntio Pontificis poſtulari, quin ad Regium Senatum confugiatur; tum quia diſpenſatio in vltimis voluntatibus circa opera pia, qualia hæc ſunt, ad Pontificem ſpectat; vt multis probant Garcia *de benefic.* 7. *part. cap.* 1. *num.* 109. Lara *de anniuerſar. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 11. *&* 18. ac alij innumeri. Quòd ſi Princeps, eiuſve Senatus Regius pro his diſpenſationibus adeatur, illæque impetrentur, ideo erit, quia non cenſebitur cauſa pia ea, de qua agitur mutanda, ſed merè ſæcularis, tuncque non erit neceſſaria diſpenſatio Pontificia; quod ipſe Eſcobar admittit pro vna vice, in quo non multum ſibi conſtans eſt; quia, ſi ex natura materiæ commutandæ, aut diſpenſandæ, requiritur poteſtas Pontificis ſimul concurrens cum poteſtate Principis, numquam liceret, nec vna vice, ſoli Principi, aut eius Senatui commutatio, ſeu diſpenſatio. 250

Id certum eſt, ſi Collegium eſſet mutandum, aut diſſoluendum, Principis poteſtatem requiri, & ſimul Pontificis, ſi eius erectio vtramque poteſtatem deſiderat, quia tunc agitur de ſubſtantia rei, & militant rationes ab eo Authore adductæ. Deinde, an Nuntius, an ipſe Pontifex neceſſario ſit adeundus pro diſpenſationibus, & commutationibus, quæſtio facti eſt, & dependet à facultatibus Nuntio conceſſis à Pontifice. Communiter vt diſpenſetur in aliquo ex dictis non in perpetuum, ſed pro vice occurrenti, Nuntius poteſtatem habet, quod praxis manifeſtat. Si vero diſpenſatio in perpetuum eſſet obtinenda, videtur neceſſarium, Pontificem adiri; niſi forte Pontifex alicui Legato à latere extraordinario facultatem ad has diſpenſationes tribuiſſet. Quantum vero conſideratè in his procedendum ſit, conſtat ex Tridentin. *ſeſſ.* 22. *de reformat. cap.* 6. *& ſeſſ.* 25. *de reformat. cap.* 5. & tractant Couarrubias *lib.* 3. *var. cap.* 6. *num.* 7. Fachinæus *lib.* 8. *controuerſ. cap.* 63. Monet. *de commut. vltim. volunt. à cap.* 6. Valenzuela *conſil.* 66. Caſtillo *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 28. Et plures paſſim, ac præcipuè 251

præcipuè Theologi morales agentes de diſpenſatione.

252 Obſerua deinde, Collegia, ſaltem quæ in Hiſpania vocamus Maiora, non poſſe iudicialiter viſitari ab Epiſcopis, nec ab alio Iudice ſæculari, niſi de Principis mandato, ſeu Rege noſtro Viſitatorem deſignante. Quippe, qua parte iuriſdictioni Eccleſiaſticæ ſubduntur, eorum Iudex immediatus Pontifici immediatè ſubiacet; qua verò iuriſdictioni ſæculari, Regi, eiuſque Senatui duntaxat, illa quo ad hoc ſubordinantur; quare ſolùm à Rege, vel à Pontifice quoad ſpiritualia poſſunt Viſitatores Collegiorum deputari. Quod idem reſpectu Academiæ Salmantinæ eſt tenendum, vt conſtat ex Bullis Pontificiis, & priuilegiis Regum, quæ in eius fauorem expedita ſunt, de quibus vide Conſtitutiones ipſius Academiæ. Imò hinc firmatur aſſertum de Collegiis; nam cum hæc ſint partes, & membra Academiæ, fruuntur iiſdem priuilegiis, quibus ea fungitur, præter alia ſpecialia, quæ ipſis ſunt conceſſa. Circa Collegium autem Maius Ouetenſe videnda ſunt dicta ſupra.

253 Et quidem prædicta Collegia immediatè ſub Regis protectione verſantur, qui eis ſemper liberali munificentia gratiam, fauorem, priuilegia, ac beneficia impertiuit, conſcius bonorum, & vtilitatum, quæ in Hiſpanias, & Orbem deriuantur ex his Muſarum deliciis, litterarum pelagis, & totius encyclopediæ armamentariis. Quæ de Collegiis Maioribus circa ipſorum Viſitationem attigimus, aptanda ſunt Collegiis Minoribus, dum ſimilibus in materia iuriſdictionis gaudeant indultis.

§. IV.

De cenſuris prolatis à Iudicibus Academiarum; & de appellatione ab eorum ſententia ad alios Iudices.

254 Vltimum argumentum pro ſententia reiecta affirmante, Academias eſſe Eccleſiaſticas, nititur primò in eo, quòd Iudex illarum poteſt, & ſolet ferre cenſuras, etiam in laicos ſtudioſos, & in cauſis temporalibus. Acutè hoc punctum tractat Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap. 21. §. 18. à numero* 168. Is videatur, & ex ipſius doctrina breuiter dico duo, vt quod malueris, eligas; Primum eſt, Iudicem Eccleſiaſticum, qui ſimul iuriſdictionem ſæcularem habet, poſſe, niſi prohibeatur, eam tueri cenſuris, vt ſic facilius ipſa negotia temporalia expediantur; quod maximè vtile eſt reſpectu Studioſorum, in quos non oportet gladium iuriſdictionis ſæcularis euaginare frequenter, ſed Eccleſiaſtica vti benignitate; vnde ſtudiorum gratia non eſt prohibitum Iudici Academiæ, vt ſua etiam iuriſdictione Eccleſiaſtica vtatur, ad hoc vt ſuauiùs, ac efficaciùs ſæcularem exerceat.

Secundò dico, poſſe à Iudice Eccleſiaſtico præſcriptione, & conſuetudine induci poteſtatem ferendi cenſuras; Gloſſa *verbo, conſuetudine, in cap. Romana 5. de ſent. excommunicat. in 6.* Potuerunt ergo Iudices Academiarum vtraque iuriſdictione fungentes præſcripſiſſe conſuetudinem ferendi cenſuras, adhuc in laicos in negotiis ad iuriſdictionem ſæcularem ipſorum pertinentibus; & id ita præſtitum fuiſſe, non parum confirmatur ex verbis Bullæ Pontificiæ in fauorem Magiſtri Scholæ Salmantinæ expeditæ, quæ afferuntur ab Eſcobar *ſupra cap. 6. n. 68.* 255

Præterea non vrget quod in argumento additur, ſcilicet à Iudice Academiæ appellari ad Nuntium Pontificis, non ſolum, quando reus eſt Clericus, ſed quando eſt ſæcularis. Quippe in primis, ſi in cauſa, Regia, ac ſæcularis iuriſdictio interponatur, ex ſe ad Regem, ſeu eius Senatum Regium appellari debet; *leg. 8. tit. 3. lib. 1. Recopilat.* vbi Azeuedo, & alij. Et de facto non ſemel cauſæ ad Senatum Regium Supremum aduocantur. Quòd autem frequentius appelletur ad Nuntium, id fit, Principe aſſentiente, qui, cum habeat omnem temporalem poteſtatem in ſuo Regno, ab ipſoque deriuetur ea, quæ exercetur à quocumque Iudice, dum ſæcularis ſit iuriſdictio, poteſt aſſentire, & permittere, vt Iudex Eccleſiaſticus per viam appellationis cognoſcat de cauſa ſæculari, eumque deſignare ad eiuſmodi cauſas; & ſic Principem procedere, probatur ex eo, quod nuper dicebam, nempè appellationem ſæpè interponi ad Senatum Regium, quod fieri nequiret, ſi iuriſdictio Eccleſiaſtica eſſet neceſſaria ad decidendum cauſam, in qua appellatur. 256

Vbi nota, à Magiſtro Scholæ Salmantino non appellari ad Cancellarias Regias, ſed ad Supremum Caſtellæ Senatum, (quando ſcilicet non appellatur ad Nuntium) quia, vt ſuprà libaui, ſicut Vniuerſitas reſpectu Eccleſiaſticorum immediatè ſubiecta eſt Sedi Apoſtolicæ, & nequit ab Scholæ Magiſtro appellari ad Epiſcopum, nec ad Metropolitanum, ſed dumtaxat ad Pontificem, ſeu ad eius Nuntium; ſic reſpectu laicorum ipſa Vniuerſitas immedia- 257

tè ſubiecta eſt Regi, ratione generalis protectionis, & Regij Patronatus; quare à ſæcularibus ſtudioſis non valet, niſi ad Supremum Senatum, appellari. Quod non inualidè firmatur ex eo, quod affert Rebuffus *priuileg.* 146. *verbo, facta tamen*; in Vniuerſitatibus Galliæ appellationes à ſententia Iudicum, ſeu Conſeruatorum laicorum, dirigi debere immediatè ad Curiam, & non ad alios Iudices, à Senatu ipſo Regio fuiſſe iudicatum. Certum autem eſt, non minoribus priuilegiis frui Academiam Salmanticenſem, & aliquas alias in Hiſpania, quàm Academias Galliæ; nec minus ſub Regia protectione, & patronatu verſari; quod & illud manifeſtat, ſcilicet Regij patronatus eſſe præſentationem Magiſtri Scholæ Salmanticenſis.

258 Nota etiam, ſi in vna, eademque cauſa dirimenda exerceatur vtraque iuriſdictio, Eccleſiaſtica, & ſæcularis, appellari debere ad Superiorem Iudicis in quantum Eccleſiaſtici, vtpotè dignioris; quod à paritate ſuadetur nam ſi duo Iudices, alter Eccleſiaſticus, alter ſæcularis de cauſa vtramque iuriſdictionem exigente cognoſcant, appellandum eſt ad ſuperiorem Iudicis Eccleſiaſtici, quia dignior eſt; Ita Bartolus *in leg.* 1. §. *ſi quis in appellatione, n.* 13. *ff. de appellat.* Rebuffus *priuileg.* 106. *verſ. Decimo quarto*; Marta *de iuriſdict.* 4. *part. caſu* 118. *num.* 6. Scacia *de appellat. quæſt.* 8. *num.* 101. Bouadilla *lib.* 2. *politic. cap.* 17. *num.* 93.

259 Cæterum independenter à priuilegiis huius, vel illius Academiæ, ad quem Iudicem ſit appellandum per ſtudioſos, & Academicos, tractat D. Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap.* 21. *à num.* 13. Et nos *in hoc lib.* 1. *quæſt.* 30.

260 Nec deinde conuincit quidquam pro ſententia tuente, Academias, eſſe Eccleſiaſticas, quòd ab eorum Iudicibus ad Regia Prætoria per viam violentiæ appellatur. Nam in primis dico, id fieri non debere in cauſis, quæ inter Studioſos ſæculares agitantur, vt tenet Eſcobar *ſupra cap.* 21. *à num.* 118. Rurſus aſſero, cautum eſſe *in lege* 18. §. 1. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* ne ad Cancellarias Regias deferantur proceſſus in cauſis ſtudioſorum, in quibus Scholæ Magiſter procedit, quam legem ita abſolutè accipiunt Dominus Salgado *de Regia protectione, part.* 1. *cap.* 2. §. 5. *num.* 41. Bouadilla *lib.* 2. *politicor. cap.* 16. *num.* 90. Quare non de iure, ſed de facto Regia prætoria per viam violentiæ adiri, tradidit Doctor Ferdinandus Arias de Meſa, Veſpertinæ Cathedræ in Salmantina Academia moderator, in explicatione anniuerſaria *de officio, & poteſtate Iudicis delegati, cap.* 1. *num.* 24. & ſubſcribit Eſcobar *vbi ſupra à num.* 215. Vnde, ſi res eſt facti, non probat ea cauſarum delatio per viam violentiæ, iuriſdictionem eſſe Eccleſiaſticam. Quòd ſi vrgeas, de facto in Hiſpania non niſi à iuriſdictione, & Iudice Eccleſiaſtico per viam violentiæ appellari ad Regia Prætoria, adhuc inſiſto primæ ſolutioni; eſto id contingat in cauſis Eccleſiaſticis Studioſorum, non tamen debere admitti in cauſis Studioſorum ſæcularium.

Quod additur de Scholæ Magiſtro Salmanticenſi, qui à Rege præſentatur Pontifici, non ſecus ac Epiſcopi ab ipſo præſentantur, non ſuadet intentum. Quippe fatemur, Magiſtrum Scholæ iuriſdictione Eccleſiaſtica fungi erga Academicos Eccleſiaſticos, & idcircò, & quia eſt Dignitas in Eccleſia Alma Salmantina, à Pontifice confirmatur præſentatus à Rege; hoc autem non tollit, quòd ipſemet aliam iuriſdictionem ſæcularem à Rege accipiat, qua vtatur erga Academicos laïcos. Et frequens eſt, aliquos fungentes iuriſdictione Eccleſiaſtica, ſimul fungi iuriſdictione ſæculari. Sic Archiepiſcopus Compoſtellanus, & non pauci alij Antiſtites, annexam habent ſuis Dignitatibus iuriſdictionem, & dominium temporale, ac ſæculare, eamque iuriſdictionem Miniſtris ſæcularibus delegant. 261

Hinc, cum Pontifices Academiam Salmantinam immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiecerunt, locuti certè ſunt de ea, quatenus continet Academicos Eccleſiaſticos; & cum generaliter concedunt Scholæ Magiſtro iuriſdictionem in omnes cuiuſcumque qualitatis ſtudioſos, agunt de ſtudioſis Eccleſiaſticis, vt hi nulla ratione, dignitate, aut priuilegio exempti maneant à iuriſdictione Magiſtri præfati. Quæ expoſitio probatur primò ex dictis ſuperiùs, nempe Pontificem, nihil ex vrgentiſſima cauſa, aut intuitu finis ſpiritualis non poſſe eximere laïcos à iuriſdictione ſæculari ſui Principis. Secundò, quia ea verba Pontificia non plus operantur, quàm poſſunt; ſicut, ſi Princeps ſæcularis ſubjiciat ſibi immediatè Academiam, & iuriſdictionem conferat eius Iudici in omnes cuiuſcumque qualitatis; non propterea dicemus, eam ſibi ſubjicere, qua parte continet Clericos, nec concedere in hoc iuriſdictionem; quia ea verba generalia à Principe ſæculari prolata nequeunt ad id extendi. Idem dico, ſumptis reſpectinè verbis, de Pontifice. 262

Denique non obſtat, quòd aliquæ Academiæ, & præcipuè Salmantina, redditus 263

Eccle

Eccleſiaſticos, decimas, aut tertias percipiant à Pontificibus conceſſas, & in perpetuum applicatas. Etenim redditus Eccleſiaſtici ſæpe perſonis laicis ſunt applicati, quin eas Eccleſiaſticas reddant, vt eſt conſtantiſſimum; nec locus ſit Eccleſiaſticus ex eo, quòd illi aliqui ſimiles redditus applicentur; quinimo potius è contrà ipſi redditus applicati perſonæ laicæ, aut loco profano, quaſi induunt naturam eius, cui applicati ſunt; vt docent Ramirez *de lege Regia* §. 31. *n.* 4. Laſſarte *de decima*, *cap.* 19. *n.* 31. Garcia *de beneficiis*, 1. *part. cap.* 2. *num.* 24. D. Franciſcus de Leon *deciſ.* 3. *à num.* 13. Paulus Criſtineus *deciſ.* 235. *à num.* 6. & plures alij; & ſumitur argumentum *ex leg. per procuratorem* 89. *ff. de adquir. hæredit.* vbi bona mutatione perſonæ deſinunt eſſe caſtrenſia.

264 Quare Academiæ non ſunt Eccleſiaſticæ ex perceptione prædictorum reddituum. Quid quod illæ, & ſpecialiter Salmanticenſis, non ſunt erectæ, fundatæ, ac dotatæ ex his redditibus, ſed ex redditibus ſæcularibus: & poſtquam, vt ſæculares, ita fundatæ ſunt, redditus Eccleſiaſtici eis à Pontificibus ſunt conceſſi, ac vniti, quin ideo earùm natura, & inſtitutio primæua ſit mutata? Et quidem Academia Salmantina, vt conſtat ex eius hiſtoria, quam affert Eſcobar *ſupra c.* 21. *à n.* 275. fundata fuit ab Alfonſo IX. Legionis Rege, anno 1200. ſed non dotata ob patrimonij Regij penuriam, indeque Præceptores collectas, & ſtipendia à diſcipulis in ſui victum exigebant. Deinde Sapiens Alfonſus X. deſignauit ſcientiis Cathedras, & è ſuo patrimonio ſtipendia anno 1254. Sed quia ſtipendia hæc, & alij redditus poſtea applicati non ſufficiebant Præceptoribus, collectæ aliquæ ab ſtudioſis exigebantur, vſque ad annum 1480. in quo ceſſarunt. Poſtmodum Ferdinandus IV. qui è Pontificia conceſſione poſſidebat decimarum partem, quæ vulgo vocatur *tercias*, applicauit illas Academiæ anno 1300. Sed quia hæ tertiæ tunc ſolùm ad certum tempus à Pontificibus concedebantur, & Clemens V. eas omnino à Regibus abſtulit anno 1305. ipſe Clemens conceſſit, & applicauit in perpetuum Academiæ Salmantinæ eas tertias, quibus erat fruita, quæ conceſſio fuit facta anno 1312. Deinceps Ioannes Hiſpanus Rex anno 1387. auxit redditus Academiæ, donans ei nouam partem tertiarum, quam ex Pontificis conceſſione ipſe capiebat; ſed fortè quia adhuc ea conceſſio tertiarum Regi facta fuerat ad tempus, Academia poſtulauit ab Enrico Rege, Ioannis filio, vt ſumma quantitatis huiuſmodi tertiarum, quas ipſe de nouo applicauerat, ex patrimonio Regio ipſi Academiæ ſolueretur, vt ſic eſſent redditus firmiores; quod ita fuit præſtitum. Sed quia adhuc ex Regio patrimonio illa ſumma difficulter obtinebatur; ipſe Rex Enricus eam permutauit in aliam tertiarum partem ipſi à Pontifice donatam. Denique Benedictus VIII. cum reuocaſſet largitionem Pontificiam tertiarum anno 1415. eam anno ſequenti Academiæ reſtituit, & in perpetuum applicauit.

Ex dictis cernitur, fundationem Aca- 265 demiæ Salmantinæ fuiſſe Regiam, ac ſæcularem, & acceſſoriè ei proueniſſe redditus Eccleſiaſticos, qui, iuxta dicta, ipſius primæuam naturam, & inſtitutionem non mutarunt.

§. V.

An Reges ſuam iuriſdictionem in fauorem Eccleſiaſticæ iuriſdictionis erga Academiam donauerint?

SVPEREST hic ſcrupulus circa Acade- 266 miam Salmanticenſem, & reſpectiuè circa alias, an donata fuerit à Regibus ſua poteſtas, & iuriſdictio, eique ceſſerint, ita vt ſola iuriſdictio Eccleſiaſtica locum in Academia præfata obtineat? Ea ceſſio, ſeu donatio ex priuilegiis ſeu reſcriptis, quibus Hiſpani Reges ſæpe approbarunt, & confirmarunt Conſeruatorias prædictæ Academiæ intenditur ſuaderi; & etiam ex eo, quòd in vna, eademque perſona detur iuriſdictio in ſtudioſos Clericos, & Laicos.

Verùm nec douatio, aut ceſſio præſumi 267 valet, nec propoſitum fundamentum habet robur. Etenim Reges non confirmant, vt donent, ſed potiùs, vt ſuam iuriſdictionem ſæcularem tueantur, quin intelligatur vllo tempore abolita, quod & ſatis exprimunt, & oſtenditur *in leg.* 18. §. 1. *ad fin. tit.* 7. *lib.* 1. *Recopil.* Et ſanè non vterentur tot confirmationibus, ſi ſemel ſuæ iuriſdictioni ceſſiſſent. Sed nihil à primis temporibus erectionis Academiæ per continuam annorum ſeriem eis magis cordi fuit, quàm Academiam ipſam dotare, fouere, & leges circa illam ferre, quaſi circa partem valdè præcipuam ſui patronatus, dominij, ac iuriſdictionis, vt ex ſupra libatis conſtat.

Itaque, cum Academia mixtam iuriſdi- 268 ctionem contineat, Eccleſiaſticam in Clericos, & ſæcularem in laicos, vterque Princeps, Eccleſiaſticus, & ſæcularis, Pontifex, & Rex, reſpectiuè confirmant, & approbant; quin ſæcularis iuriſdictio in

Eccleſia

Eccleſiaſticam conuertatur per donationem, aut ceſſionem, quas non interueniſſe vnquam, ſatis ex dictis fit manifeſtum; & præterea, quia ipſe Rex Viſitatores ſæculares Academiæ deſignat, quod non poſſet præſtare, ſi iuriſdictionem erga illam à ſe abdicaſſet; Et quamuis aliqua eſſet præſumptio eiuſmodi donationis, non ſubſiſteret, quia regulariter donatio non præſumitur, *iuxta leg. cum de indebito, ff. de probationib.* Nec ſolida eſt præſumptio, quæ ex confirmatione præfata deſumitur; cum ea confirmatio ad alium finem tendat; vt autem præſumptio concluderet, ibi donationem interuenire, deberet probare, eam confirmationem non poſſe ad alium finem conducere.

169 Quòd autem in vna, eademque perſona detur ſimul iuriſdictio in Eccleſiaſticos, & laïcos, nihil obſtat. Quippe, vt libauimus, idem reperitur in aliquibus Hiſpaniæ Præſulibus, nec non in aliis Externarum Nationum; & ſanè poteſt Princeps ſæcularis ſuam iuriſdictionem concedere Iudici Eccleſiaſtico; Sic vidimus olim Antiſtitem Eccleſiæ Almæ Valliſoletanæ eſſe Præſidem Regiæ ibidem Cancellariæ, quin iuriſdictio Præſidis eſſet Eccleſiaſtica; ſic frequenter Eccleſiaſtici Præſules creantur à noſtro Rege Regnorum ſuorum Proreges, aut Gubernatores.

170 Et expediens quidem fuit valde, vt vtraque Iuriſdictio in Scholæ Magiſtro, (& idem dico de Rectore Academiæ Compluteuſis, Valliſoletanæ & aliarum) reſideret; tum, vt vitarentur contentiones, & iurgia, ſi alius Iudex ſæcularis à Rege deſignaretur, duoque eſſent Tribunalia ſeparata ad ſtudioſorum cauſas, & gubernationem; tum vt augeretur authoritas Superioris Iudicis Academiæ, indeque ipſe poſſet faciliùs Academicos in ſuo officio continere; & regimen, ac gubernatio eſſet congruentior.

171 Ex Iure etiam conſtat, ſæpè in vna, eademque perſona duplicem diſtinctam iuriſdictionem reperiri, & poſſe quem actus exercere quaſi duplicis perſonæ; *cap. per venerabilem* 13. *§. quod autem, verſic. id autem. Qui filii ſint legitimi; leg. ſi pater* 15. *§. 1. ff. de adoptionib. leg. debitor* 59. *§. final. ff. ad Trebellian. leg. 6. in principio ff. Quod cuiuſque vniuerſitatis nomine.* Et prædicta omnia dubitationi locum non permittunt, quando de voluntate Principis conſtat; ſat autem eſt oſtenſum, Principem noluiſſe ſuam iuriſdictionem Eccleſiaſticæ cedere, ſed ſimul cum illa diſtinctam conſeruare.

Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap. 21. à num. 272.* 172 addit, donationem iuriſdictionis factam non ſolùm ſubditis, ſed etiam non ſubditis, eſſe precariam, atque adeò reuocabilem; pro quo aſſerto affert Germonium, Baldum, Caſanate, Caſtillo, Bouadilla, Baſilium Legionenſem, & D. Sebaſtianum Zambrana de Villalobos; Vnde colligit, Principem poſſe reuocare eam donationem, quamuis illam feciſſet; imò in hac ſuppoſitione tenetur inferre, de facto Principem eam reuocaſſe, cum ſua iuriſdictione vtatur erga Academias. Sed cenſeo, non eſſe confugiendum ad hanc doctrinam; cum independenter ab illa intentum efficaciter ſit probatum; Nec facilè adducar, vt credam mutationem, & quaſi inconſtantiam animi in Principe, maximè in his, quæ eius liberalitati, & magnificentiæ detraherent. Quare æquius eſt, affirmare, numquam eam feciſſe donationem, quod nihil derogat animo liberali; quàm ſemel factam reuocaſſe, quod, etſi poſſit rationibus vrgentibus honeſtari, adhuc ſpeciem præfert Principe minus dignam.

QVÆSTIO IX.

Qui actus pertineant ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & qui ad ſæcularem reſpectu Academiæ? Vbi de ſuffragiis Scholaſticorum ad Cathedrarum prouiſionem.

POSITA iam iuriſdictione mixta in Academiis, quarum maior, aut æqualis pars ex proprio inſtituto non eſt Clericorum priuilegio fori gaudentium, facile eſt, diſcernere, quinam actus ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quinam ad ſæcularem ſpectant. Sicut enim id dignoſcitur in cæteris aliis reſpectu Iudicum Eccleſiaſticorum, & ſæcularium, ac in vnaquaque Republica ſunt vtraque Tribunalia, ac ſubditi, & cauſæ pertinentes ad illa, ita etiam in Academia, quæ ſpeciem Reipublicæ habet, reſpectu vtriuſque diſtinctæ iuriſdictionis, eſto in eodem Iudice concurrentis, philoſophandum eſt; nec alia regula magis fixa vt plurimùm tradi poteſt. Quare cauſæ, quæ vel ratione materiæ, vel ratione perſonæ ad Iudicem Eccleſiaſticum abſolutè pertinent, ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem in Academia ſpectabunt. 173

In particulari autem dicendum eſt, regimen politicum Academiæ ad iuriſdictionem ſæcularem ſpectare, etiam ſi mixti ſint 174

Clerici

Clerici cum laïcis ; nam hæ cauſæ non reſpiciunt ſingulos, vt ſingulos, ſed corpus Academiæ, quod diuerſum eſt à ſingulis; Sicut regimen Reipublicæ, quod ad eius bonum publicum tendit, etiam ad Clericos extenditur in his, quæ ipſorum ſpecialibus priuilegiis, & exemptionibus non derogant. De quo vide Zeuallos 3. *tom. in epiſt. ad Regem. num.* 22. Burgos, *leg.* 3. *Taurinum* 40. Menochium *conſil.* 10. Paz *de Tenuta* 2. *p. cap.* 63. *num.* 14. Victoria *de poteſtat. Eccleſiaſt. relect.* 1. *ſect.* 7. *num.* 4. Medina *de reſtitut. quæſt.* 36. Nauarrum *in manuali, cap.* 23. *n.* 88. P. Molina *de iuſt. tract.* 2. *diſp.* 32. *verſ. ſexta concluſio.*

274 Vnde ad eiuſmodi gubernationem ſæcularem pertinet, formam præſcribere in Cathedris prouidendis, eamque pro varietate temporum mutare, conſulendo maiori vtilitati Academiæ. Quod ita fieri videmus, cum diu Scholares ſuffragia ſua ad obtentionem Cathedrarum præſtiterint, & hæc ab illis fuerint ablata, deinde reſtituta, & demum iterum ad Regium Caſtellæ Senatum ea prouiſio fuerit deuoluta. Quod confirmat ſententiam ſuperiori quæſtione ſtabilitam; ſi enim Academiæ eſſent Eccleſiaſticæ, id fieri minimè licuiſſet.

275 Nec obſtat, Pontificem Martinum V. in ſua Conſtitutione, quæ eſt. 26. *in Conſtitutionib. Salmanticenſ.* conceſſiſſe, vt Scholaſtici in Academia Salmantina ſuffragia ferrent ad Cathedras obtinendas pro maiori ſuffragiorum numero. Quippè, cum Hiſpaniæ Reges, & ſimul ipſa Academia conſtitutiones condidiſſent, Alfonſus X. Rex, & Academia eas propoſuerunt Pontifici, non quidem, vt illis vim legis præſtaret, ſed vt approbaret ipſas, qua parte ad earum aliquas ſtabiliendas authoritas Pontificia erat neceſſaria; eo quòd Eccleſiaſticos concernerent; quare Pontifex in ſua Bulla omnes eas Conſtitutiones, vt ſibi erant propoſitæ, ingeſſit, & approbauit. Vnde nihil addidit in his, quæ ad iuriſdictionem laïcam ſpectabant, niſi approbationem, quaſi dependentem à nutu, & voluntate Principis, cuius placito illæ conſtitutiones fuerant conditæ; non verò auxit obligationem à Sede Apoſtolica dimanantem, & à iuriſdictione Eccleſiaſtica prouenientem independenter à Principis beneplacito: Quod ſanè ex dictis in ſuperioribus fit perſpicuum.

276 Itaque illa conſtitutio, quamuis in prædicta Bulla ſit inſerta, non eſt lex Pontificia, ſed Regia, adeoque potuit à Rege pro euentuum diuerſitate mutari, & reuocari. Et, licet plures ſint Clerici, qui ſuffragium eſſent laturi, attamen abſolute tollere ſuffragia ab Studioſis, non eſt contraire Eccleſiaſticis priuilegiis, nec foro Eccleſiæ ſe immiſcere; nam Princeps ſæcularis non poteſt quidem in cauſis ſingularibus Clericorum quidquam decernere, valet verò legem vniuerſalem ſuæ Academiæ vtilem promulgare, ſicut valet legem Reipublicæ gubernationi congruam ſtatuere, qua Clerici obligentur; maximè cum nullum ius ipſis adimat, ex ſtatuto Eccleſiaſtico adquiſitum; Nam ferre poſſe ſuffragium ad Cathedras obtinendas non eſt ius Clericorum, vt talium, ſed conceſſio à Principe facta, qui eam formam præſcripſit pro placito, vt illæ à benemeritis obtinerentur; vnde eam poteſt pro libito reuocare, quin vlli præiudicet. Imò poſſe Principem ex iuſta cauſa Clericos, & Religioſos priuare Cathedris, quas in Academia obtinuerunt, defendunt Bouadilla *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 181. *&* 214. Eſcobar *vbi ſupra, cap.* 22. *num.* 9. Quod quidem adhuc eſt amplius, quam Studioſos quoſcumque priuare ſuffragiis.

Nec rurſus obſtat, in Academiis eſſe Cathedras deſignatas ad docendam Theologiam, & Ius Canonicum, & has ſcientias ordinari ad finem ſupernaturalem, & Eccleſiaſticum reſpectiuè. Quippè id in ſimili ſupra diluimus; & prætereà, licèt ad Eccleſiaſticā poteſtatem pertineat, Theologiæ veritates definire, & Iuris Canonici Decreta promulgare, at erigere Cathedras, in quibus hæ ſcientiæ edoceantur, Principis poteſtatem non excedit, & conſequenter poteſt ipſe iniungere requiſita, & formam, qua obtineantur; atque adeò ante Pontificis confirmationem hæ Cathedræ in Academia Salmantina fuerant inſtitutæ. 277

Ex doctrina tradita etiam infertur, Academias poſſe à Principe ex vno in alium locum transferri, aut omnino deſtrui, niſi neceſſariæ prorſus eſſent ad eruditionem religionis, ac fidei, eo quòd non aliæ in ea regione Academiæ permanerent, atque adeo periclitaretur animarum ſalus; quo caſu excepto, liberum eſt Principi, Academiam transferre, aut deſtruere, ſi id expediat ad Reipublicæ moderamen; cum enim in eius territorio ſita ſit, atque ipſius iuriſdictioni ſubiecta, nihil obſtat, quominus ob cauſam publici commodi id præſtare queat. Et in praxi Ferdinandus Sanctus Rex permiſit, deſtrui Academiam, quam Rex Caſtellæ Alfonſus VIII. in vrbe Palentiæ erexerat, non ſolutis ſtipendiis, quibus Præceptores potiebantur, aliiſque iuribus neglectis, quo ea Academia euanuit; Eoque animo id fuit peractum, vt Academia 278

mia Salmantina, quæ Regno erat commodior, augeretur in dies, vt fuit aucta, reſponditque votis euentus.

279 Caſu autem, quo Academia transferretur ad alium locum, ſimul cum illa transferrentur iura, redditus, & bona, non ſolùm à Principe conceſſa, & adquiſita ab ipſa, verùm & præſtita à Pontificibus, cum hi illa bona conceſſerint in fauorem Academiæ, non autem loci, in quo erat primùm erecta. Idemque dicito, ſi fieret vnio Academiæ vnius cum alia. Cæterùm in his euentibus, & præcipuè, ſi abſque cauſa neceſſaria, ſeu valde vtili, pro libito ſolo Principis fieret translatio, vel vnio Academiæ, requiri Pontificis conſenſum, tenet Eſcobar *vbi ſupra n.*123. cum Angelo, Felin, & Innocent. aliàs iura, & bona à Pontifice conceſſa ad ipſum redirent. Quod aſſertum in vnione Academiæ vnius cum alia videtur magis perſpicuum, cum Pontifices eos redditus applicauerint, vt Academia poſſet ſuis ſumptibus facere ſatis abſque alterius Academiæ adminiculo, & vt ſeiuncta à quauis alia, ac vnum corpus per ſe ipſam conſtituens. In translatione autem, & ſi tutius, ac conſultius ſit, beneplacitum à Pontifice poſtulare, non tamen video, cur ſint extinguenda iura ab eo conceſſa, ſi non poſtuletur; niſi caſu, quo Pontifex conceſſiſſet Academiæ aliqua bona, ſeu iura intuitu, & fauore loci, in quo erecta fuit; nam aliàs, cum fiat conceſſio in fauorem illius corporis Academiæ, & vt in ipſa per Magiſtros, ac Doctores ſtudia promoueantur, hoc corpore durante, & eo fine permanente, non eſt ratio, quare iura extinguantur, non poſtulato beneplacito à Pontifice in translatione: Nam translatio materialiter ſe habet quoad retinenda bona, & iura, quæ loco non ſunt alligata.

280 Quòd ſi Academia deſtruatur, bona, quæ ab ipſa, nullo donante, fuerant adquiſita, ad Principem pertinere, tenet Eſcobar *ſupra n.*125. cum Bartolo, Abbate, & aliis. Si autem reædificetur Academia, inſpiciendum eſt, an ſit noua erectio, an dumtaxat reſtauratio; nam ſi ſolùm reſtauratio ſit, permanent omnia bona, ac iura, quibus fruebatur; ſi verò ſit noua erectio, non permaneut; eſt enim ea noua Academia.

281 Rurſus ex doctrina ſupra ſtabilita infertur, non eſſe iuriſdictionis ſæcularis conceſſionem, dedicationem, translationem, aut extinctionem Capellæ in Academiis, nec conceſſionem indulgentiarum, ſiue earum reuocationem, in ipſius fauorem, & ſimul in Academicorum gratiam. Hæc enim omnia, vt manifeſtè conſtat, pertinent ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Imò nec quicumque Iudex Eccleſiaſticus poteſt ea præſtare; Nam Indulgentiæ nequeunt concedi ab Scholæ Magiſtris, Rectoribus, aliiſvè ſimilibus; Qui autem, & quas indulgentias valeant impertire, tractaui latè *tom. in Bull. Cruciat. diſp.*6. *à num.*16. Præterea nec illi poſſunt concedere Sacella, vel Oratoria; Quibus verò hæc conceſſio liceat, egi *eodem lib. diſp.*16. *num.*4. Nec benedicere Capellam, aut Eccleſiam, quod ad Eccleſiæ Prælatos ſpectat. Quare prædicta omnia à Pontifice, Nuntio, ac Epiſcopo præſtanda ſunt reſpectiuè, ita vt Pontifex omnia, & ſingula valeat exequi; Nuntius autem, & Epiſcopus ea, quæ ipſis congruunt iuxta ſuam iuriſdictionem, ac poteſtatem. Cæterum ex priuilegiis cuiuſuis Academiæ in ſpeciali conſtabit, an à Pontifice aliqua poteſtas circa præfata ſit conceſſa Iudicibus Eccleſiaſticis Academiarum. Id tamen certiſſimum eſt, nihil eorum iuriſdictioni ſæculari competere.

Præterea ad iuriſdictionem ſæcnlarem nequaquam ſpectat, deſignare dogmata, ac opiniones, quæ in expoſitione Iuris Canonici, & Theologiæ, ac Scripturæ Sacræ docenda ſunt in Academia, aut omnino vitanda; Nam iuriſdictionis Eccleſiaſticæ eſt omnino, ſtabilire, quæ dogmata ſint Fidei Catholicæ conſona, aut diſſona, idque pertinet ad ſummum Eccleſiæ Præſulem, & ad Concilia ipſius authoritate congregata, & confirmata, aut ſaltem confirmationem à Sede Apoſtolica habentia. Cognitio autem, & punitio eorum, qui edocent quidquam hæreticum, ſapiens hæreſim, erroneum, temerarium, aut ſcandaloſum, in Regnis Hiſpaniarum priuatiuè pertinet ad Sanctæ Fidei Tribunalia. 282

Imò in Academiis, in quibus Cathedræ inſtitutæ ſunt ad legendum, & edocendum doctrinas diuerſorum Authorum, vt Magiſtri Sententiarum, Sancti Thomæ, Scoti, Durandi aut alterius Catholici Scriptoris, nequeunt hi Profeſſores, qui eas Cathedras obtinent, aut earum ſunt candidati, obſtringere ſe iuramento, aut voto edocendi dumtaxat doctrinam vnius Authoris; quippe in vnaquaque ex prædictis Cathedris tenentur legere opiniones (dum aliqua non ſit ab omnibus exploſa) eius Authoris, ad quem exponendum Cathedra illa fuit inſtituta; alias muneri ſuo non ſatisfacient. Cum enim Academiæ, & Studia Generalia erigan- 283

erigantur, vt variæ doctrinæ Catholicæ explicentur, & inſignium Doctorum, ac Scriptorum opiniones defendantur, & idcirco Cathedræ cum ſtipendiis fuerint inſtitutæ, non ſit ſatis animo, & menti Fundatorum, dum ita non præſtatur, nec poteſt quis ea ſtipendia obtinere, dum ſuum munus non explet, ſi quidem ea ſtipendia impertiuntur pro tali doctrinæ traditione determinata. De qua alibi in hoc libro eſt ſermo.

QVÆSTIO X.

De Gradibus, ſeu honoribus Scholaſticis, qui in Academiis conferuntur.

184 Honores Scholaſtici, ſeu promotiones, vocantur Gradus, quia gradatim, & cum doctrinæ progreſſione præſtantur. Semper in more fuit, tum in certaminibus, tum in litterariis ſtudiis præmia elargiri; & diuerſitate præmiorum, quæ conferri ſolebant, pleni ſunt paſſim Authores. Igitur, & Academiæ præmia honorum concedunt ſtudioſis, dum gradibus eos ornant. Tres ſunt in facultatibus Gradus; nempè Bacchalaureatus, Licentiatus, & Doctoratus, ſeu Magiſterij; Id enim eſt in Philoſophis, ac Theologis Magiſterium, quod in Iuris vtriuſque Profeſſoribus Doctoratus; imò in Academiis aliquibus etiam vocatur gradus Doctoratus is, qui Theologis conceditur; vt in Complutenſi, & in aliis. Qui ergo eis gradibus decoratur, dicitur Bacchalaureus, Licentiatus, Doctor, ſeu Magiſter. Quando autem hæc Graduum ſpecialia ornamenta initium acceperint, non ſatis inter Authores conſtat. Videatur inter alios Middemdorpius *de Academiis lib.* 1. *pag.* 120.

185 Primus Gradus poſt abſolutos eos annuos curſus, qui iuxta ſtatuta vniuſcuiuſque Academiæ in quauis facultate requiruntur, vocatur *Bacchalaureatus*, ſumpta ethymologia à *baccha lauri*. Quippè in lauro bacchæ ſunt illę pilulæ paruæ, quas ea arbor, vt flores, germinat; laurus autem, ſeu laurea corona his, qui in certamine victores euaſerant, concedebatur. Inde, quia in flore ſpes eſt fructus; baccha lauri conceditur in primo gradu ſtudioſis, de quibus ſpes concipitur, fore merituros laurum, ſeu coronam lauream: Iſque honor primus nuncupatur Bacchalaureatus. Hunc gradum non requiri in Italia ad Doctoratū, affirmat Quint. Mandoſius *ad reg. Cancell.* 16. *quæſt.* 11. In aliquibus Academiis conceditur gradus Bacchalaureatus ratione ſufficiētiæ; ita vt non ſit opus annuis curſibus impēſis in earum frequentatione, ſed ſufficiat doctrina adquiſita vbilibet, in qua promouēdus examinatur à deſignatis Doctoribus, Magiſtris, aut Licētiatis. In aliis verò Academiis hic gradus non cōfertur, niſi præceſſerint annui curſus iuxta earum ſtatuta habiti, ac probati; ita vt qui in Academia Salmanticenſi, v. g. in Iure gradum hunc ſit de nouo accepturus, debeat probauiſſe curſus habitos in eadem; vel ſaltem aliquem in illa, & reliquos in Academia alia approbata. Cæterùm iuxta ſtatuta Academiarum diuerſa plures, aut pauciores requiruntur annui curſus, v. g. ad hunc gradum in Iure quinque in Salmanticenſi deſiderantur, pauciores in Toletana, ac in aliquibus aliis exiguntur.

Secundus gradus eſt *Licentiatus*. Et ea vox 186 deſumitur à licentia, quæ in hoc gradu conceditur promoto, vt quandocumque velit poſſit aſcendere ad gradum Doctoris, vel Magiſtri. Quare ad Licētiatus gradū præcedunt examina rigoroſa, actuſque litterarij, quibus promouendus oſtendat ſe ſufficientem, ac dignū, cui licentia, detur aſſumendi ſupremum gradū Magiſterij, aut Doctoratus; Quare communiter ad hunc extremum non deſideratur examen rigoroſum, aliivè actus litterarij, ſed vt plurimùm aliqui leui manu exerciti, & additur collatio Gradus cum requiſitis, iuxta ſpecialia ſtatuta, ceremoniis, & inſignibus.

Tertius gradus eſt *Doctoratus*, ſeu *Magiſtery*, qui eſt omnium ſupremus, ac maior, 187 qui in litteris haberi poteſt, atque adeo maiori honore, emolumentis, ac priuilegiis ſtabilitus. Et hic quidem gradus, ſicut & gradus Bacchalaureatus, dupliciter poteſt obtineri; vel per incorporationem, ita vt qui in alia Academia approbata eum obtinuit, incorporetur in altera, & gremio eorum, qui in hac eum gradum obtinent, aggregetur, eiſdem, ac illi, emolumentis, ac immunitatibus fruiturus; vel ſimpliciter, & abſolutè, accipiendo eum gradum in Academia de nouo, & abſque incorporatione. In Salmanticenſi Academia, vt quis in Doctoratum, aut Magiſterium incorporetur, neceſſum eſt, vt in Conſeſſu (quem Clauſtrum vocant) omnes Doctores, aut Magiſtri eius Facultatis, in qua eſt gradus, nemine diſcrepante, ſuffragium in fauorem incorporationis ferant, quia incorporatio cenſetur gratia; ex reliquis autem Doctoribus, ſeu Magiſtris aliarum facultatum ſufficit maior pars ſuffragiorum.

Poteſt quis in vna Academia gradum 188 vnum accipere, & alium in alia, niſi per ſtatuta Academiæ aliud decernatur.

Etenim in Salmanticeuſi, qui gradum Licentiati accipit, (in quo non admittitur incorporatio; vt ſic examina, & actus litterarij præcedant, & iudicium feratur, an ſit dignus gradu illo, item & Magiſterij, ac Doctoratus in eadem Academia) iurat, ſe non accepturum eſſe gradum Magiſterij, aut Doctoratus in alia Academia; & crediderim, eius authoritati expedire, vt nullus, ſi in ea ſit Licentiatus, ex Magiſterio, aut Doctoratu in alia collato arbitretur aliquid maius accipere, quàm quod iam habet. Indeque id colligo, quia iuxta Benium *part. 3. de priuileg. Iuriſperitorum in præfat.* Et Middemdorp. *vbi ſupra*, (quod forſan aliæ Academiæ non admittent) Socin. etiam ſubſcribit, *cap. quanto, de magiſt.* Licentiatus Academiæ Salmantinæ præfertur Doctoribus, & Magiſtris aliarum Academiarum. Idem iuramentum præſtari in Colonienſi Academia, teſtatur eius Procancellarius Middemdorpius, *de Academiis lib. 1. pag. 135.* Idem affirmat Beſſoldus *diſſertat. de ſtudioſis &c. cap. 8. pag. 91.* contingere in quauis Academia; ſed in Hiſpanis ſaltem id eſſe falſum, praxis oſtendit.

289 Aduerſus nomenclaturam Bacchalaureatus, quam à baccha lauri deſumpſimus eum Middemdorpio *vbi nuper p. 131.* & cum Federico Mockel, *diſſertat. de præmiis c. 1. n. 76.* & Martinio *in lexic. verbo Bacchalaureus*, qui affirmant olim accipientes primum gradum litterarium ornari ſolitos frondibus lauri iam bacchatis, quod & hodie in aliquibus Galliæ locis ſolet fieri; inſurgit Chriſtophorus Beſſoldus *diſſertatione de ſtudioſis &c. c. 6. pag. 37.* contendens, lauream coronam non rectè ſtudioſis facultatum attribui, quia ea olim ſolis Imperatoribus, & militibus triumphantibus, ac Poëtis donabatur. Impugnat etiam Dreſſerum, qui *in Millenario*, cenſet, eam vocem *Bacchalaureatus* deduci *à baculo*, eo quòd liceret Bacchalaureis baculum portare in templo, & in ludo litterario. Demum impugnat Beatum Rhenanum, qui deſumpta voce à *bacillo*, cuius traditio denotat authoritatem, atque adeò Duces in bello, & Gubernatores vrbium bacillis, aut virgis vtuntur, authoritatem aliquam in hoc gradu concedi contendit. Vult ergo Beſſoldus eam vocem deſumptam à voce Gallica *Battalarij*, vel *Bacheliers*, quæ ſignificat milites tyrones; & quia hic gradus in militia litteraria eſt tyrocinium aliorum, voce paulò immutata, Bacchalaurei dicuntur, qui ad eum gradum accedunt. Ait etiam Gallicè *Bachelier*, eſſe gradum infimum nobilitatis, indeqne etiam hunc gradum infimum in ſcientiis potuiſſe ea voce ſignificari. Annotat etiam, olim non fuiſſe vocatos Bacchalaureos; ſed *Bacchalaurios*, quæ vox deſumi potuit à voce *battalarij*, quæ iuxta Ludouicum Viues *dialog. 3.* ſignificat tyrones milites. Non eſt animus, hæc impugnare, aut explorare, cum circa vocem ſit quæſtio, & exiguæ vtilitatis. Nolui tamen ea prætermittere, vt, ſi cui hæc leuidenſis arrideat eruditio, apud Beſſoldum eam inquirat. Potuit ſanè ea à prædictis originibus deriuari; non tamen eſt omnino conſtans, à qua deriuata fuerit. Venuſtior ſanè apparet à baccha lauri, vel ob ſpem laurum obtinendi, vel ob frondes laureas, quæ, ſicut militibus vincentibus olim, ſic ſtudio militantibus poſt labores deuictos in curſibus annuis, & elucubrationibus frequentibus, potuerunt non incongruenter aptari.

Magiſtri, & Doctores; ita nuncupantur, quòd habeant ab Academia teſtimonium ſuæ doctrinæ, ac eruditionis, vt ab omnibus conſuli queant, eorumque iudicio fidatur, & ſcientiæ ab eis dictatæ ab auditoribus excipiantur quaſi à docentibus cum approbatione ſumma. Hi duo gradus Magiſterij, & Doctoratus inter ſe coæquantur, niſi facultates inferiores ſint. Quippè pluris habetur Doctor v.g. in Iure Canonico, quàm Magiſter in Artibus. At, quòd quis ſit Doctor in Theologia, vel Magiſter in illa, ratione gradus non datur exceſſus; quippè gradus ſupremus eſt vterque ac ſolum pro diuerſitate ſtyli Academiarum, Doctor, vel Magiſter quis nuncupatur. 290

Cæterum, quamuis iu Academiis edoceantur litteræ humaniores, Rhetorica, Linguæ, Cantus, Mathematica, Aſtrologia, & aliæ facultates, attamen in his non dantur gradus prædicti; ſed in Artibus gradum accipiunt, qui gradu egent, vt eas doceant, & Cathedras obtineant cum perceptione fructuum, ideoque inſignibus vtuntur, quibus Magiſtri in Artibus. Et rectè quidem; nam & ſi Artes in vulgari ſignificatione, ſaltem in Hiſpania, pro Logica, & Philoſophia accipiantur, tamen nomine Artium liberalium omnes illæ facultates continentur; atque adeò qui in illis ſufficientia doctrinæ experimenta dedit, æquo iure ad Magiſterium in Artibus promouetur. 291

Pari ratione, qui Cathedram linguæ Hebrææ obtinet, (in Salmantina Academia ita contingit) debet Magiſterij gradum in Theologia accipere; & quamuis docti, ac periti Theologi communiter ſint, qui eam linguam edocent, indeque poſſint in Theologia experimenta litteraria cum approbatione edere; tamen, quamuis in 292

Scholaſtica

Scholaſtica Theologia non haberet tãtum eruditionis, ac habent alij, qui Magiſterio Theologiæ donantur, poſſet ad hunc gradum promoueri; Nam ſupponimus eum in lingua Hebræa, & in lectione Bibliæ Hebraïcæ perdoctum; & cum Bibliæ accurata cognitio ſit ſcientia de Deo, cenſendus ille eſt doctus in Theologia, quæ eſt ſcientia de Deo. Hinc enim inter Theologiæ Cathedras annumeratur Cathedra Scripturæ Sacræ; eſto in ea non quæſtiones Scholaſticæ Theologicæ (hoc enim contra mentem inſtitutoris eſſet) ſed Scripturariæ, litterales, morales, & allegoricæ, iuxta ſenſus Scripturæ debeant tradi. Eſt hæc ergo vera, & prima Theologia, ac ſcientia de Deo.

QVÆSTIO XI.

De dignitate, & poteſtate Bacchalaurei, Licentiati, Magiſtri, ſeu Doctoris.

193 BAcchalaureo conceditur poteſtas aſcendendi in Cathedram, & publicè legendi; atque adeò ſolo eo gradu inſignitus poteſt in Academiis (ſaltem Hiſpanis) docere facultatem, in qua gradum accepit; & item ad Cathedras obtinendas aduerſus alios opponi; ac prætereà eſſe aduocatus cauſarum, Iudex, & Senator. Licet aliquando requiratur ad aliqua ex his muniis examen nouum; ſic, vt quis ſit Aduocatus Regiorum Senatuum in Hiſpania examen, ac approbatio præexigitur. Ad hunc gradum accipiendum nulla ætas determinata eſt, atque adeò in qualibet recipi valet. Iuxta varia Academiarum ſtatuta ad promotionem ad Bacchalaureatum ſunt neceſſaria aliqua experimenta litteraria; quæ nec opportunum, nec vtile eſſet, hìc apponere. Videatur Beſſoldus *diſſertatione de ſtudioſis, &c. c.6.* Idemque aſſero de actibus litterariis, ac ceremoniis requiſitis ad gradus alios; de quibus idem agit toto eo tractatu, & Middemdorpius *de Academiis lib. 1. pag.* 125. *& ſequentibus.*

194 Contendit vbi nuper Beſſoldus, cum ſtatutum ad aliquid requirit Graduatos, cenſeri excluſos Bacchalaureos, quia Bacchalaureatus in numerum graduum non venit, vt docet Chokier *de Iuriſdict. in exemptos tom. 2. fol.* 111. ideoque ad hunc gradum conferendum non requiri, ait ille, poteſtatem, ſeu authoritatem Principis ſupremi; quod ipſe tuetur *in tract. de Maieſtate fol.* 185. & Treutler *volum. 1. diſp. 1. th. 7. litt. A.* Sed hæc ſententia poteſt in aliqua Academia eſſe vera, vbi id per ſpecialia ſtatuta caueatur; verùm vniuerſim ſumpta eſt falſa; nam in pluribus Academiis, & in omnibus Hiſpanis, requiritur, eſſe Graduatos eos, qui publicè legunt, & ad obtinendas Cathedras opponuntur, & ſufficit, eſſe ad ea præſtanda Bacchalaureos; atque adeò, cum requiritur alius gradus, (vt requiritur in Academia Salmanticenſi ad retinendam Cathedram proprietatis cum perceptione ſtipendij pro illa deſignati gradus Magiſterij, aut Doctoratus) id ſpecialiter exprimitur. Deinde falſum cenſeo, non eſſe opus authoritate Principis Supremi ad conferendum gradum Bacchalaureatus; quippe hic gradus non conceditur in Hiſpania (ita vt in Academiis poſſit quis illo vti) niſi in ipſis Academiis, hæ autem authoritate Principis ſupremi debent erigi, aut confirmari, iuxta dicta ſuperiùs *quæſt. 1.* Idque docet Bachovius apud ipſum Beſſoldum. Imò ſi aliqua Communitas habet facultatem concedendi gradus, id habet à Principe Supremo, ſeu à Pontifice. At gradus ij à Communitatibus, ſeu Collegiis collati non admittuntur in Hiſpania, quando ad præbendam, vel aliquam dignitatem, ſeu munus gradus requiritur; quare ad honorem, & nuncupationem intra Hiſpaniam poſſunt dumtaxat proficere.

Licentiatus, quamuis non admittatur, 195 quando exigitur qualitas Doctoratus, quaſi pro forma, vt docet Riccius *in practica aurea, reſolut.* 136. *&* 467. valde coniungitur cum dignitate Doctoris, ac Magiſtri. Ideò in fauorabilibus, & in vſu priuilegiorum Licentiatos pro Doctoribus haberi, docent Alciatus *ad leg. 57. de verbor. ſignific.* Guido *deciſ.* 389. Vueſembeca *conſ.* 40. Middemdorpius, de Academiis *lib. 1. pag.* 134. Beſſoldus, *de ſtudioſis cap. 8. &c. pag.* 87. Prætereà Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat.* æquiparat Doctorem, ac Licentiatum; & iubet, vt in omnibus Eccleſiis, vbi fieri poterit, Archidiaconi ſint Magiſtri in Theologia, aut Doctores, vel Licentiati in Iure Canonico. Et hortatur, vt in omnibus Eccleſiis Cathedralibus, aut Collegiatis inſignibus vbi id commodè fieri poſſit, omnes Dignitates, & ſaltem dimidia pars Canonicatuum conferantur tantum Magiſtris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico. Id hodie in Hiſpania obſeruatur, vt, niſi quis Licentiatus ſit, nequeat obtinere Præbendam ex his, quas vocant *affectas*, & quæ per oppoſitionem obtiuentur.

Prætereà Vicarius Capituli, Sede Vacante, debet eſſe Doctor, vel Licẽtiatus, iuxta citatum Tridentinum. Et tamen, quamuis 196

ita æquiparentur, in odioſis non venit Licentiatus nomine Doctoris, vt tuentur Middemdorpius, & Beſſoldus *vbi ſupra.* Quare, ſi caueretur v.g. ne in aliquem Senatum poſſeut admitti Doctores, adhuc Licentiati admitti valerent.

297 Magiſter dicitur à magiſtrando, à monendo, ſeu à monſtrando; ipſe enim magiſtrat, ſeu regit, monet, ac docet; Aliquique Iuriſconſulti id nomen deriuant à voce *magis*, quaſi ſit ille magis, ſeu maior in ſtatione. Hoc nomen commune eſt non ſolùm Doctoribus ſcientiarum, verum dicuntur etiam Magiſtri Pagorum, Societatum, Vicorum, Collegiorum, Equitum, Militum, Ciuium, Nauium, & cuiuſvis artis ſeu liberalis, ſeu mechanicæ; & olim pro Curatoribus, ſeu pro his, qui boua ſub haſta vendebant, Magiſtri ſumebantur; Ita Cicero *pro M. Fonteio;* Cœlius *lib.* 11. *cap.* 5. Caluin. *in lexic. fol.* 1137. Magiſterij autem gradus in ſcientiis eſt ſupremus, ſicut & Doctoris. Nec benè ait Beſoldus *vbi ſupra cap.* 7. hunc gradum ſolum conuenire Magiſtris Artium; Ipſe enim vult ſtylo ſuæ Academiæ omnium Academiarum ſtylos aptare, in quo non rectè loquitur. Quippè, vt dixi, in Academia Salmanticenſi, ac in pluribus aliis, ſupremus gradus in Theologia eſt Magiſterium. Et ſane etiam olim nomen hoc Magiſtri erat maximæ dignitatis, ideò Magiſtri intimis Imperatoris conſiliis aſſiſtebant; collocabantur ante Patricios; filiiſque ac fratribus, & conſanguineis ipſius Imperatoris hoc nomen Magiſtrorum imponebatur; inde nomen Magiſtratus deſumptum eſt; & inde etiam authoritate Imperatoria in Scholas eſt introductum, Conſulantur Camerarius *centur.* 3. *meditat. oper. ſucceſſiuar. cap.* 61. Meurſ. *in gloſſar. à fol.* 315. Vbi agit, quantum apud Græcos authoritatis hoc nomen habuerit.

298 Nec opus eſt ad dignitatem Magiſterij retinendam, eiuſque fruendum priuilegiis, vt quis actu doceat; ſat eſt, eum gradum ritè, ac rectè obtinuiſſe, ac in eo authenticè fuiſſe declaratum, eum poſſe magna cum ſatisfactione docere. Quin Magiſtri artifices, quamuis actu non exerceant ſuum officium, vel ob paupertatem, vel ob ſenectutem, aliaſvè conſimiles cauſas, ſuis immunitatibus gaudent; eſto, ſi abſque iis cauſis ab officio deſtiterint, animo non redeundi ad illud, eis non gaudeant, iuxta Beſſoldum *in tractatu de iure Collegiorum, folio* 54.

299 Doctor, qui etiam Magiſter dici poteſt, habet facultatem legendi in ea ſcientia, in qua Doctor eſt, & gloſſandi, ac interpretandi publicè, & priuatim. Eius dignitatem, aut inſignia propria authoritate vſurpare, crimen eſt, quod pœna falſi punitur, vt docet Anchoranus *in Clement. cum ſit nimis, de Magiſtris,* & ibi apponit qualitates, quæ deſiderantur in promouendo ad Doctoratum; nempè quòd adminus habeat decem & ſeptem ætatis annos; & quinque in locis approbatis, vbi Iura incorruptè traduntur, audierit; quod alios præcedat moribus, facundia, & interpretandi ſubtilitate; quòd ſit legitimè natus, inſigniter doctus, examinatus a ſeptem ſaltem Doctoribus, qui iurati deponant, examinatum eſſe dignum. Sed, vt iam notaui, ſane aliqui Authores doctrinas tradunt vniuerſales, cum eas deſumpſerint ab Academiis, in quibus exiſtunt, aut quæ in ſuis Regnis, ſeu Prouinciis extant, cum tamen in vnaquaque Academia diuerſæ qualitates requirantur ad gradus; quæ nec ſimul poſſunt adſtrui, quia inter ſe differũt; nec ſeorſim valent recenſeri, quia ſunt innumeræ, ſicut & ipſæ Academiæ, vt videre eſt in numero Academiarum, quas *à quæſt.* 2. *huius libri,* præfiximus. Nomeu Doctoris extendi ſolet, penes nuncupationem, ad quéuis Iuriſperitum; quippè, teſte ipſo Anchorano, Iuriſperitus decẽ ſolet nominibus appellari; nempè Anteceſſor, Magiſter, Doctor, Profeſſor, Dñus, Præceptor Sacerdos iuſtitiæ, Iuriſperitus, Pater iuris, & Celſior.

Circa præcedentiam, quam inter ſe ha- 300
bent Magiſtri, ac Doctores diuerſarum facultatum, loquitur etiam Middemdorpius attendens dumtaxat vel ſtylo ſuæ Academiæ, vel dignitati ſcientiarum. In Salmanticenſi omnes Magiſtri in Theologia, & Doctores in vtroque iure præcedunt Magiſtros in Artibus; At illi Magiſtri Theologi, & Doctores inter ſe, mixtim iuxta gradus antiquitatem loco anteeunt. Cæterum, ſi ſcientiarum dignitas attendatur, primum locum obtinet Theologia; deinde Ius Canonicum, (& ſic de vtraque ſcientia loquitur citato loco Tridẽtinum & communiter omnes) poſtmodùm Ius Ciuile, & demum Artes. At in his ſua etiam eſt ſeries, ac excellentia, ad quam communiter non attenditur, ſed ſolùm ad gradus antiquitatem. Medici quidem anteponuntur Philoſophis, & hi bonarum artium Profeſſoribus. De præcedentia videantur Anchoranus *ad titulũ de Magiſtris in* 6. Socinus *ibidem,* Menochius *de arbitrariis iud. caſu* 124. Mandoſius *ad Cancellaria regulã* 16. *à quæſt.* 15. Iacobus Benius *de priuilegiis Iuriſperitorum priuileg.* 10. Middẽdorpius *de Academ. lib.* 1. *pag.* 132.

Quando concurrunt ad oppoſitionem 301
Præbendæ, ſeu Cathedræ plures Licentiati, Doctores, aut Magiſtri, qui in diuerſis

Academiis

Academiis acceperunt gradus, quis alium præcedere debeat, non poteſt generaliter decerni; nam in ſingulis Regnis ſtylo, ac conſuetudine conſtat, an ſolum ſit attendendum ad antiquitatem gradus, an ad dignitatem Academiæ, ſimulque quæ ſint Academiæ digniores. Idem dico, quando duo Oppoſitores ad aliquam Præbendam habent æqualia ſuffragia, & inueſtigantur qualitates; ſi de gradibus ſit decernendum, ſtandum eſt conſuetudini municipali. Cæterum in oppoſitione ad Beneficia, ſaltem vt plurimum in noſtra Hiſpania, attenditur amplius ad ſufficientiam in doctrina, quàm ad gradum; eſto cæteris paribus electores, par eſt, vt ad eos, qui gradu Licentiati, Doctores, ſeu Magiſtri inſigniuntur, attendant.

302 Gradus prædicti approbati ſunt tum à pluribus Pontificibus, quorum priuilegia plurima extant circa inſignitos illis; tum à Concilio Tridentino *vbi ſuprà & ſeſſ. 22. cap. 2. de reformat*. vbi decernit, nullum Sacerdotem ſæcularem aſſumendum fore in Prælatum Eccleſiarum Cathedralium, qui *non antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel Iure Canonico meritò ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur.*

303 A gradibus his, honoribuſque Scholaſticis arcentur omnes infames, quibus dignitatum ianuæ patere non debeat, & etiam Infideles, hæretici, excommunicati, (& ſpurij in aliquibus ſaltem Academiis) Ita docent Socinus *vbi ſupra*, & Anchoranus *in proæm. lib. 6.* ac Benius *priuileg. 64.* Præterea qui per ſaltum, & indecenter promouentur, non gaudent priuilegiis ritè promotorum, vt tuentur Doctores *ad leg. Nemo, Cod. de aduocat. diuerſ. Iudi.* & Scholiaſtes Guidonis Papæ *deciſ. 388. per Gloſſam.*

QVÆSTIO XII.

Quid ſint Doctores Bullati, ſeu ex priuilegio, & quid circa illos ſtatutum?

304 BVllati Doctores dicuntur, qui ex Bulla, ſeu reſcripto, aut priuilegio alicuius Principis Doctoratus honorem adipiſcuntur; quos in primis longè inferiores eſſe Doctoribus, qui in Academiis creantur, affirmant Benius *de priuileg. Iuriſperitorum, priuileg. 10.* Manduſius *ſuper ſignatura gratiæ, de licentia Doctorandi*; Zaſius *ad leg. 2. ff. de origine iuris*; Paulus Caſtrenſis, & alij apud Middemdorpium *de Academiis, lib. 1. pag. 128.* Et meritò quidem, nam in Academiis ſcientiæ experimentum fit per examen rigoroſum, adeóque Doctores eſſe probantur periti; at Princeps non examinat, ſed liberali conceſſione priuilegium confert. Et aptaueris in præſenti concinnè id, quod olim aiebat Dionyſius de Heliodoro, quem eloquentiæ expertem Adrianus Imperator Epiſtolarum ſuarum Magiſtrum inſtituerat; *Poteſt Cæſar pecuniam, & honores tribuere, Rhetorem facere non poteſt.* Hinc rectè ſtatutum fuit *in leg. 5. lib. 1. tit. 7. Recopilat.* ne Gradus concederentur, aut acciperentur vtiliter per Bullas, vel per Reſcripta. Licere autem Principibus creare ſolo verbo, ac priuilegio ſuo Doctores, cenſuerunt Iacobinus de S. Georgio, *de feudis, §. quæritur etiam*; & alij apud relatum Middemdorpium. Cæterum quid de his eſſet tenendum, ſtatutum eſt à Pio V. cuius Bullam, vt extat in Egloge Motuproprioɾũ, apponã hic, vt præ manibus opportuniùs habeatur, & ex ea clarè innoteſcat propoſitæ quæſtionis reſolutio. Sic ergo ſe habet:

PIVS EPISCOPVS SERVVS *Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

QVamuis à Sede Apoſtolica, ad quam negotiorum multitudo vndique confluit, curis omnino penè innumeris nonnulla interdum ex iuſtis cauſis cõcedantur, quæ ſucceſſiuis tẽporibus in publicũ detrimentum, & alieni iuris præiudicium tendere noſcuntur, non debet reprehenſibile videri, ſi Romanus Pontifex, ad cuius prouidentiam pro debito Paſtoralis officij ſpectat ſuper iis debitè prouidere, illa, rationabilibus, & iuridicis ſuperuenientibus cauſis deinde cognitis, quandoque reuocat, & annullat, ac in ſtatum redigit rationis. Sanè cum fide digna plurimorum relatione, non ſine animi noſtri moleſtia, intellexerimus, nonnullos Comites Palatinos, & diuerſos alios, prætextu facultatum ſibi à Romanis Pontificibus, & Sede Apoſtolica conceſſarum, quam plurimos tam laïcos quam Clericos tam Iure ciuili, quàm Canonico, & Theologia, nullo, aut non debito examine præuio, indoctos, & inhabiles Doctores, Licenciatos, Magiſtros, creaſſe, promouiſſe, vti ad dignitates, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica faciliùs aſſumerentur, & de eis prouiderentur, in animarum ſuarum iacturam, & quàm plurimorum ſcandalum. Nos huiuſmodi ſcandalis, quantum in nobis eſt, obuiare, & aliàs, ne de cætero inhabiles ad huiuſmodi gradus admittantur, prouidere volentes, Motuproprio, non ad alicuius ſuper hoc nobis oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & ex certa ſcientia, noſtris, ac de Apoſtolicæ

poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione, omnia, & ſingula, facultates, & indulta eiſdem Comitibus, ac etiam quibuſvis Officialium Romanæ Curiæ Collegiis, ſingulíſque aliis perſonis cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & præeminentiæ exiſtentibus, ad Doctoratus, Licentiaturæ, & Magiſterij gradum promouendi per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, & Sedem Apoſtolicam, ac Nos etiam, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine, ſimilibus quomodolibet conceſſa, confirmata, & innouata, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium, perpetuò reuocamus, caſſamus, & annullamus; ac decretis Concilij Tridentini inhærentes decernimus, & declaramus, eos, qui à Comitibus, & aliis præfatis promoti fuerint, quoad dignitates, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, nulla gradus prærogatina frui, & gaudere poſſe, vel debere. Et ſic præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Iudices, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ſublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, interpretari, iudicari, & difiniri debere. Necnon irritum, & inane, quidquid ſecus ſuper iis à quoquam authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus conſtitutionibus, ordinationibus Apoſtolicis, ac præfatis, ac quibuſvis aliis facultatibus, priuilegiis, indultis, & litteris Apoſtolicis, eiſdem Conuentibus, & Collegiis, necnon quibuſvis alijs, ex quauis cauſa, etiam vrgentiſſima, aut in vim contractus inter eos, & Sedem prædictam initi, vel ex cauſa oneroſa, etiam motu proprio, ac conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet conceſſis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis; quibus omnibus, illorum omnium tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſerantur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habẽtes, quoad hunc effectum ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Vt autem præſentes litteræ ad omnium notitiam deducantur, &c. Dat. Romæ apud ſanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXVIII. Pontificatus noſtri anno tertio.

305 Itaque ex hac Bulla conſtat, vbi ea in vſu eſt, abrogata eſſe omnia priuilegia promouendi ad gradus Licentiatus, Doctoratus, & Magiſterij conceſſa cuilibet perſonæ, aut Collegio, niſi ea priuilegia fuerint poſtmodum reualidata, aut conceſſa; Deinde promotos huiuſmodi non poſſe vti gradu in ordine ad dignitates, ac beneficia Eccleſiaſtica. Ideoque in Tridentino, locis *quæſt. antecedenti* relatis cuius veſtigiis Pius V. in Bulla præfata inhæret, exigitur, vt ad obtinendas Dignitates, ac Prælaturas acceperit gradum Licentiati, Doctoris, aut Magiſtri in Theologia, vel Iure Canonico in aliqua Academia, quiſquis ad eas fuerit aſſumendus. At in his conſuetudini ſtandum eſt, cum non vbique præfata Bulla ſit iu vſu; & plura Collegia adhuc concedant Gradus: quorum priuilegia ſunt inſpicienda. Imò aliquæ Religiones gaudent priuilegio concedendi gradus; Et id noſtræ Societati IESV indulſerunt Iulius III. & Pius IV. vt conſtat *ex Bullario Societatis, fol.* 69. *&* 85.

Quin Doctores, aut Magiſtros Bullatos, qui per Bullam, aut Reſcriptum Principis gradum Doctoratus, aut Magiſterij adquirunt, abſolutè non gaudere priuilegiis Doctorum, docent Guido *deciſ.* 88. *&* 387. & Iacobus Faber §. *Reſponſa, inſtitut. de Iure natur. gent. & ciuil.* Middendorpius *de Academijs lib.* 1. *pag.* 127. Quomodo autem poſſit Princeps, aut Rex eos gradus concedere (eſto ad beneficia Eccleſiaſtica non proſint) tractat latè Eſcobar *de Pontif. & Reg. iuriſdict. cap.* 30. *à numer.* 55. & nos infra libabimus, & aliqua ſtabiliemus. 306

QVÆSTIO XIII.

Quæ priuilegia, & immunitates conceſſa fuerint Magiſtris, & Doctoribus?

§. I.

Aliqua priuilegia recenſentur.

IN vnaquaque Academia dantur priuilegia, quibus gaudeant Scholaſtici, Bachalaurei, Licentiati, Doctores, ac Magiſtri, conceſſa à Pontificibus, quæ nequeunt in epilogum redigi, nec facile eſt, omnia habere explorata, cum tot ſint Academiæ. In præſenti ergo loquimur de priuilegiis, ac immunitatibus, quæ in communi conceſſa ſunt prædictis; eſto ob deſuetudinem, aut negligentiam, aut ſimilem cauſam uon omnia obſeruentur. Quænam autem vigeant, in vnaquaque Academia eſt introſpiciendum, cum in his potiùs, quàm in illis plura, aut pauciora in ſua adhuc vi permaneant. De priuilegiis cæterum, quæ ipſis Scholaſticis ſunt conceſſa, agemus *lib.* 3. *à quæſt.* 1. Licèt plura ita inter ſe ſint connexa, vt ibi dicenda etiam ex parte debeant aptari his, qui Gradu aliquo Academiæ ſunt 307

ſunt inſigniti; & non pauca ex his, quæ in præſenti attingimus; etiam ſtudioſis litterarum coogruant;quod diſcernere quiſque facilè valebit. Cæterum oon omnia priuilegia recenſebimus, ſed clariora; nam innumera ſunt:& Doctores Iuris Ciuilis centum & triginta priuilegiis gaudere, docet Caſſanæus *in Catalog.gloriæ mundi,parte.*10. *conſider.* 20. Videantur Anton.Gomez, & alij referendi.

308 Doctor, qui publicè alicubi profitetur, eiuſdem loci Ciuis eſſe iudicatur, vt docet Iacobus Bennius *de priuilegys Iuris Conſult. part.*1.*cap.*6.atque adeò fruitur cunctis commodis, quibus ex iure Ciuitatis cæteri Ciues gaudeot. Et, quamuis nemo rem ſuam alteri locare cogatur,iuxta *leg. inuitos, Cod. locati*; tamen Doctor poteſt alienam domum conducere, etiam inuito domino, ſi hic illa oon vtatur;& domus ei non eſt aſſignanda in loco remoto, ſed in peruio, ac frequentiori, vt tum ab Scholaſticis, tum ab aliis commodè conſuli queat; ceoſeri eoim debet quaſi quoddam Ciuitatis oraculum, ad quod omnes coofugere valeant. Ita Benius *vbi nuper cap.* 9. Beſſoldus *in diſſertatione de Studioſis.capit.* 9. Hinc vt commodè ſtudiis vacet, poteſt fabrum obſtrepentem è vico expellere, niſi ipſe Doctor elegerit domum in vico proprio Fabrorum,vel niſi ipſe faber ante conductionem domus illum præueniſſet, Sic Menochius *de arbitr.cent.* *caſu* 236.Hering.Comman. Beoius apud Beſſoldum relatum. Et à fortiori poteſt fabrum expellere, ſi is in vicinia domus Doctoris Officinam erigere velit; præuentionis enim iure melior eſt conditio Doctoris,argumento *legis,qui balneum, ff. qui pot. in pignore.* Ad alia etiam impedimenta ſtudij amouenda extenditur hoc priuilegium, v.g. ad ſtrepitum ex alio quouis officio emergentem,ad tetrum odorem ex vicina domo emergentem, & ad ſimilia. Quæ de Doctore dicimus, etiam de Magiſtro ſunt intelligenda, cum hi Gradus pariter ſe habeant; dummodo Magiſter ſit capax priuilegiorum,quæ Doctoribus adſcribuntur.

309 Ita tamen Doctores ſunt Ciues, vt non ſint afficiendi damnis, & incommodis, quæ Ciuitatem ſubſequi ſolent; quare, licèt tutela ſit munus publicum, quod regulariter omnes ſubire teoentur, *leg.nullus,Cod.de decurionib.lib.*10.Doctores tamen,qui docent, ab eo munere ſunt immunes, vt tradit Benius *vbi ſupra num.*1.*cap.* 12. Hinc etiam ad perſonalia munera cogi non poſſunt; vt ad onus cuſtodiendi portas Ciuitatis tempore belli, aut peſtis; ad agendum excubias; ad habendum inſtructa arma, hiſque ſimilia. Sic Gloſſa, & Doctores *in leg. Medicos,Cod. de Profeſſorib. & Medicis lib.* 10. *leg. ne quis, leg.ſanctimus, Cod.de Aduocatu diuerſ.iud.* Benius *ſupra part.*3.*cap.* 36. Harpprecht *in §. vlt.Inſtitut.de Iure perſonarum, n.* 55. Quod priuilegium,diſſentieote Bartolo *in prædicta leg. Medicos*, exteodit ſententia communis ad Aduocatos cauſarum, & ad Doctores, qui actu non docent; vt videre eſt apud Alciatum, Guid.Pap.Moditium,Philippum Paſchalem, Ioanuem Petrum Fonialla Cothm. Hunnium, Benium, Halbitter, & alios, quos affert Beſſoldus *vbi ſupra pag.* 103. Apud quem reperies, quæ alia priuilegia Doctorum ad Aduocatos extendantur.

Excuſantur rurſus Doctores à munere, ſeu onere hoſpitandi milites; *leg. Medicos, Cod.de Profeſſoribus, & Medic.lib.*10. Zaſius *in parat.ff.de procuratorib. numer.*35.Hartm. *practicar. obſeruat. lib.* 2. *tit.* 52. *obſeruat.*7. Immunes etiam ſunt à ſolutione collectarum, adhuc tempore belli, niſi publica neceſſitas adeò vrgeat, vt non aliter Princeps queat ei prouidere, niſi Doctores, & priuilegiati collectas eiuſmodi ſoluant. Vide *leg. Medicos* iam citatam; & Menochium *de arbitrar.caſu* 379.*num.*3. Rolandum à Valle *volum.*1.*conſil.*66.*num.*36.Ioannem Koppen. *lib.*1.*deciſ.*61.*num.*7.& 17. Nec tenentur ad ſoluendum vectigalia, & gabellas, cum libros,aliaſque res transferuot ad ſuę habitationis, ſeu ſtudiorum locum,vt conſtat ex *Authentica Habita. Cod. Ne filius pro patre*, quam tranſcribam inferius *lib.* 3. *quaſt.* 1. Non tamen immunes ſunt Doctores ab ordinariis tributis, & ab oneribus,quæ fundis inhærent, vt cum Caman. docet Beſſoldus *vbi ſupra pag.*104.Io ooſtra Hiſpania ſancitum fuit *in leg.* 21. *tit.*7. *lib.*1. *Recopilat.* ne vllum tributum ſolueręt pro libris, vndecumque eos aſportarent.Et *in l.*8.& 9.liberantur ab onere ſoluendi tributum, quod vocamus *Pecho*, ij qui Gradum Doctoris acceperunt io Academia Salmantioa,Complutenſi, & Valliſoletana, noo vero hi, qui alibi. 310

Præterea ob dignitatem ſcientiæ conceſſum eſt Doctoribus, vt, ſi poſt inchoatas à ſe lectiooes in medio anni moriaotur, totius anni merces, & ſtipendium eis debeatur, & transmittatur ad hæredes etiam extraneos; Ita Beſſoldus *in Theſaur.pract.verbo Germanico Beſoldung.* Iaſſon. *in leg. diem functo, num.*40.*ff.de Offic. Aſſeſſor.* Idemque eſt, ſi Doctores in medio anui cum licentia Superioris,ab Academia recedant,vt teſtatur Benius *vbi ſupra, num.*3. Quod quidem 311

beneficium ſpeciale eſt eis à lege conceſſum,cum ex ie aliis,nempè artificibus,nonniſi pro rata temporis merces debeatur, iuxta *leg.Sep.ff. de annuis legatis*. Idque beneficium Doctores participant,ſi ante anni finem cogantur exire à loco ratione peſtis, aut incurſus belli; tunc quippe totius anni ſtipendium eis debetur, etiamſi conducti ſint ad legendum per menſes; non tamen debetur eo caſu niſi ſtipendium annuum, quamuis per plures annos eſſent conducti. Legantur Iaſſon *ſupra num.* 40. Decius *conſil.*70. Benius *vbi ſupra à num.*4. Imò ſi Doctor, cui propter doctrinæ traditionem ſoluebatur ſtipendium, ſenectute ſuperueniente, nequeat eam proſequi, non eſt ipſi ſtipendium denegandum; ſpectat quippe ad Principem, ne indigeat in ſenectute is, qui in officio præclaro gerendo conſenuerit, argumento *leg. Lucius, ff. de euictionib.* ibi; *veteranis in præmium aſſignatis*; Tractat id Speckam *cent.* 2.*claſſ.*1.*quæſt.*10.

§. II.

Alia priuilegia Doctoribus conceſſa circa dignitatem, & nobilitatem examinantur.

312 DOctores in dignitate dicuntur conſtituti; *cap.quanto,de Magiſtris,*ibi,*dignitatem aſſumunt*. Aſſentiuntque communiter Doctores. Quare,qui nequeunt in dignitate conſtitui, quales ſunt ſerui, nec poſſunt Doctorum Gradibus inſigniri,vt notat Beſſoldus *diſſertatione de Studioſis cap.* 9. *pag.* 107. & Alexand.*conſil.*15.*in fin.lib.*1. Vnde, niſi diſpenſetur, nequit non legitimè natus Doctoris Gradum obtinere,vt docet Caſſanæus *in Catalog.gloria mundi part.* 11. *conſid.* 15. Moditius *ad §.Prudentum reſponſa,dubit.* 1.*num.* 4. Et infert inde, *num.* 8. non poſſe Doctorem exercere officium Tabellionis, quia eſt quaſi ſeruile, cum omnibus requirentibus operam ſuam præſtare teneatur. Et quidem etiam Artium,& Medicinæ Doctores dignitatem habere dicuntur; & id circo, ſicut Doctores in Iure, & Aduocati, honorariam operam præſtare cenſentur, quare contra eos non datur actio locati,ſed actio in factum. Vide Zaſium *in parat. ff.ſi menſor falſum mod. n.*5. Alexand.*lib.*1.*conſil.* 94.*n.*2.

313 Priuilegiis autem Nobilium gaudere Doctores in iure,eo quòd ſcientia nobiliorem faciat, quàm ſanguis, docent Guido Pap. Bennius, Halbritter,Caſſan Alexand. Camman. & alij relati à Beſſoldo *vbi ſupra pag.* 108. Eaque nobilitas infertur *ex cap. nunquam, diſt.* 56. *& ex leg. diximus,in fin.ff. de excuſat.tutorum.* Vbi Vlpianus Iureconſultus nobiliſſimus ratione ſcientiæ nuncupatur. Hinc iuxta Salicetum *in leg.prouidendum, Cod. de poſtul.*Philippum Paſchalem *in tractatu de patr. poteſt.part.*2. *cap.*5. *à n.* 67. Fontanella *clauſ.* 7.*gloſſ.*3.*part.*15. *num.*62. ſi fæmina nobiliſſima, adhuc ex Magnatibus, nubat Doctori, non dicetur indigno nupſiſſe. Et, ſi maritus ſub certa pœna caueat in teſtamento, ne coniux nubat alicui indigno ſua familia nobili, non eſt rea pœnæ,ſi Doctori nubat,quia hic eſt ſufficiens, vt retineatur dignitas, quam fæmina ex primo marito adquiſiuerat. Quod limitandum eſt, niſi maritus, vt ex eius voluntate conſtare debet, reſpexerit ad nobilitatem etiam ad filios ex ſecundo marito vxoris transferendam; nam Doctoris nobilitas ratione Gradus eſt temporanea, & ad filios non transfertur.

Ea tamen in præſenti eſt quæſtio præcipua, an Doctores,qui à ſanguine Nobiles 314
non ſunt, admitti debeant ad officia requirentia Nobilitatem? Admittendos fore tradunt Iulius Magenhorſt *in Commentar. cap.* 1.*part.*1. Ioannes Lauterb. *tractatu de armis, & litteris,num.*343. Benius *ſupra part.*2.*cap.* 30. Noldenſis *in diſcurſu de Nobilibus cap.*5. *num.*38.Chaſan.*in Catalogo gloria mundi* 10. *part. conſider.* 26. Halbritter *de orat.fol.* 33. *§. verum*; Camman. & alij apud Beſſoldum *vbi ſup. à pag.* 110. qui diuiſim affirmant, in ſuis Nationibus,vbi dimidia pars in Camera ex Aſſeſſoribus equeſtris eſſe debet,Doctorem,ac Licentiatum ad eam partem admitti; & in Capitula Cathedralium Eccleſiarum, vbi Nobiles ex ſingulari ſtatuto requiruntur,etiam coaptari;imo Coloniæ,vbi nec Nobiles recipiuntur, ſed ſoli Principes, ac Barones,nihilominus recipi octo Doctores in Iure, aut in Theologia; rurſuſque in conſtitutione Politica promulgata in Comitiis habitis Francofurti anno 1577. conceſſum eſſe Doctoribus priuilegium geſtandi ornamenta,aureas torques,& annullos, quorum geſtatio ſolis Nobilibus licet, imò nec torques afferre his conceditur, niſi aliquæ conditiones concurrant; & adhuc aiunt, poſſe Doctores inſignia propria Nobilium geſtare ſine ſpeciali Imperatoris permiſſu in Germania, dum non afferant Inſignia propria alicuius Familiæ determinatæ.

Quin Doctores in ſedium ordine debere præcedere Nobiles, docet Bologninus 315
in Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, num. 63. Et eos, cum ad Tribunalia Magiſtratuum, ac Iudicum accedunt, apud hos ſedem

ſedem habituros fore, ſtatuitur *in leg. fin. C. de Aduocat. diuerſor iud.* In ipſa etiam nuncupatione, affirmant Authores relati, ſpecialem honorem deferri Doctoribus in Imperio Germanico, cum in litteris compellentur in numero plurali lingua vernacula, & is honor Nobilibus non tribuatur *ex leg. 2. Cod. de offic. diuerſ. iudic.* & ibi Gloſſa, & Alexand. *in addit. ad Bartol.* ait, Doctorem, cum ei ſcribitur, non fratrem, ſed patrem appellandum. At tamen limitant doctrinam libatam de præcedentia ſedium, nempè vim habere reſpectu Nobilium, qui præter ſanguinis nobilitatem nulla alia muneris functione gaudent; nam, ſi munus gerant, cui præcedentia debetur, præire debent Doctoribus, ſecus aliter; & quod de ſedium antelatione docent, pariter extendunt ad inceſſum in honoratiori loco. Videatur Mathæus Stephan. *de nobilitat. lib. 2. à numero 27.*

316 Don Alfonſus de Eſcobar *in tract. de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap. 30. à num. 47.* docet, Doctorem, & Licentiatum, adhuc in noſtra Hiſpania, admitti poſſe ad officia Nobilium, dum actu doceant, aut exerceant aliquod munus Regium viris litteratis concedi ſolitum, vel ſint in munere docendi emeriti, vulgò *jubilados.* Et probat, quia nulla immunitas prædictis conceditur, niſi actu prædicta exequantur. Sed iam *quæſt. præſenti. §. 1.* adduximus plures Authores, qui cenſent, Doctores ijs, & aliis immunitatibus gaudere, quamuis actu non doceant; & idem tradunt Azeuedo *leg. 8. tit. 7. lib. 1. Recopilat. & leg. 2. tit. 10. lib. 8. num.* 111. Garcia *de nobilitate, gloſſ. 35. à numer. 4. & gloſſ. 48. §. 1. à num.* 73. aliique ab ipſis relati; eſto Licentiatis, dicant, opus eſſe actuali traditione doctrinæ, vt immunitatibus præfatis fruantur.

317 Et ſanè fauores, qualia ſunt huiuſmodi priuilegia, ampliandi ſunt, & non reſtringendi ad eos Doctores, qui actu docent; maximè cum conceſſa fuerint non ſolùm ob vtilitatem docendi, ſed ob dignitatem Gradus, & excellentiam ſcientiæ; & præterea aliquæ leges noſtri Regni, vt ſunt *lex 8. & 9. tit. 7. lib. 1. Recopilat.* quæ de Doctoribus actu docentibus loquuntur, ſolùm agunt de immunitate à tributis, non verò de aliis immunitatibus, atque adeò extendi ad eas non debent. Et inde ruit fundamentum prædicti Authoris his legibus innitentis; & ſaltem extra noſtram Hiſpaniam nihil conuincit.

318 Sed inquit Eſcobar, Doctorem, qui non profitetur ſcientiam legendo, ſeu docendo, indignum eſſe Gradus dignitate, & priuilegiis, atque hæc omnia amittere, quod probat *ex leg. ſi duas 6. §. vtique 4. ff. de excuſat.* & ex Cuiacio *in Recitat. ad eundem textum,* in qua vocat Doctores non profitentes *ſedentarios, & in vmbra educantes ſtudia.* Addit autem, nomine horum etiam intelligendos eſſe eos Doctores, qui in oppido non inſigni ſunt aduocati cauſarum, quin aliud peragant, nec librorum ſcriptioni vacent; non autem illos, qui ad docendum parati per aliquod tempus ex cauſa ceſſant.

Fateor, Doctoribus, qui nulla ratione ex- 319
cuſati non edocent, cum poſſint, ea conuenire, quæ Cuiacius annotat, ſed non propterea hi, qui Gradu inſigniuntur, priuari debent priuilegio, de quo in præſenti loquimur. Et miror, doctiſſimum Eſcobar præfatam legem in probationem ſuæ opinionis attuliſſe, nam ei nullo modo fauet. Ac in primis in ea lege non priuantur hi, qui non docent, priuilegio Nobilitatis, ſed immunitate à gerenda tutela, ab aliiſque muneribus, ſeu oneribus perſonalibus; Diximus autem, odia non eſſe extendẽda, atque adeò eam legem non fore ampliandam ad priuationem priuilegij Nobilitatis; maximè cum nec à ſimili poſſit conſequentia deduci, cum valdè inter ſe diſtent ea priuilegia; & ratio priuandi immunitate à tutela gerènda, non militet reſpectu priuilegij Nobilitatis, vt ex ratione illa priuationis, quam mox afferam, conſtabit. Deinde ſciendum eſt, iuſſu Senatus in Ciuitatibus ſolitum fuiſſe deſignari Magiſtros, qui Medicinam, Rhetoricam, & Grammaticam docerent; atque, vt expeditè poſſent muueri docendi incumbere, indulgebatur eis, ne valerent cogi ad onus tutelæ gerendæ, nec ad alia onera perſonalia; nam, ſi hiſce occuparentur, non poſſent explere ſuum munus docendi, propter quod illis ſtipendium ſoluendum deſtinabatur; Decernit ergo in præfata *leg. ſi duas*, Modeſtinus, eas immunitates non eſſe eis concedendas, niſi duæ adeſſent conditiones; altera, quòd ex præſcripto Senatus ei muneri docendi adſcriberentur; alia, quòd non negligenter illud obirent. Quo cautum eſt, ne plures ei muneri inepti ingererentur, & abſque Senatus approbatione, & quòd ſtipendia non perſoluerentur niſi his, quibus deſignata erant ob munus rectè peragendum; ne occaſione Magiſterij traditi, quod non ſollicitè gerebant, excuſarentur ab onere tutelæ; ſiquidem ratio excuſationis ceſſabat.

Ecce Legiſlatoris animum, & verba. 320
Nunc ad caſum noſtrum quæ inde ſimilitudo? Etenim illi abſque Gradu deſignabantur in Magiſtros propter ſtipendium edocturos;

edocturos; quid mirum ergo, ſi magiſterij munus non obirent, priuari bis commodis, quæ propter laborem ſuſtinendum concedebantur? Hoc modo fateor, ſi Rex, Senatus, aut Reſpublica deſignaret abſque conceſſione Gradus Magiſtros, (vt ſolet fieri) qui docerent Grammaticam, Rhetoricam, Philoſophiam, aut quamlibet aliam ſcientiam, ſtipendia eis deſignans, & immunes faciens ab aliquibus oneribus, eo, priuandos fore ſtipendiis, & immunitate, ſi non docerent, aut ſi negligenter, & abſque vtilitate id præſtarent, quia non facerent ſatis fini, propter quem deſignata fuerant ipſis ſtipendia, & immunitas. Et hoc ſolũ (quod concedo) probat ea lex, nec ab ea per paritatem deducitur argumentum ad noſtrum caſum, in quo non eſt ſermo de Magiſtris conductis, ſeu deſignatis ad docendum, & de ſtipendiis, ac immunitatibus præſtitis propter actualem docendi laborem; Sed eſt ſermo de Doctoribus, qui propter ſuam ſcientiam examine probatam ad dignitatem Gradus peruenerunt, & intuitu eiuſmodi dignitatis, & ſcientiæ priuilegium Nobilitatis eis eſt conceſſum; nec ius, aut lex vlla probat, hanc conceſſionem fuiſſe factam propter actualem ſcientiæ traditionem; ſi enim hæc traditio, ac Profeſſio fuiſſet ratio motiua eius priuilegij, ſanè hoc extenderetur ad eos, qui publicè ſcientias profitentur in Academiis iuſſu Senatus Regij, & conceſſis ab illo Cathedris, quas moderantur, quin Gradum Doctoratus habeant; quod non fatebitur Eſcobar; & tamen id ex eius doctrina, ſi ſit vera, conuincitur.

321 In praxi autem, aut ſæculi noſtri vitio, vt Eſcobar conqueritur, aut deſuetudine, non admittuntur in noſtro Regno communiter Doctores, qui à ſanguine non ſunt nobiles, ad officia Nobilium, quæ in quouis ferè oppido ſunt diuiſa, & ſeparata. Imò neſcio quo ſuaſu Aduocati, & Litterati Viri, ſi non aſſumantur ad Regium aliquod munus, etiam ſi aliunde Nobiles ſint, videntur in plurimorum æſtimatione decreſcere; nec plures Nobiles, ſeu Equites ambiunt illos ſuæ familiæ per mutua matrimonia copulari; quaſi deſierit eſſe ordinis, ſeu numeri equeſtris, qui litteraria munera exercet, niſi ad Senatoriam accedat dignitatem. In præſenti cæterùm aduertunt Otalora *de Nobilitate 3. part. cap. 4. column. 1. & 2.* Garcia *de Nobilitate Gloſſ. 4. numer. 1.* Doctores, qui admittuntur ad Officia Nobilium, præciſè ratione Gradus, debere in Memoriali electionum oppidi deſignari, addita nota priuilegij, ne eorum filij, ac nepotes nobilitatem ſanguinis ſibi præſcribant. Filios autem Doctorum, dum patres viuunt, ac priuilegio Nobilitatis gaudent, etiam eo gaudere, & non aliter, probant Accurſius, & Platea *ex leg. Medicos, Cod. de Profeſſor. & Medicis lib. 10.* Docentque Antonius Gomez *in leg. fin. Taurι. num. 17.* Auiles *in proœm. num. 21. & 24.* Azeuedo *leg. 2. titul. 10. lib. 8. num. 114. & leg. 8. titul. 7. lib. 2. Recopilat. in fin.* Petrus Lenauder. *de priuilegijs Doctorum 2. part. §. 11. & 12.* vbi tradit, viduas Doctorum, donec ſecundò nubant, gaudere eo priuilegio Nobilitatis, quo mariti fruebantur, & rationem deducit à *leg. fin. Cod. de incol. lib. 10.*

Ad calcem obſerua, hæc priuilegia Nobilitatis, & ſimilia conceſſa fuiſſe Doctoribus Gradu inſignitis in Academiis approbatis. Aliqui enim Doctores nuncupantur à Gradibus neſcio vbi acceptis, nullo præcedente examine, nec ſolemnitate publica, &, ſicut huiuſmodi Graduum teſtimonium non admittitur in Academiis, ita nec ſufficiens eſt, vt admittatur ad priuilegia illa liberè vtenda, cum conceſſa fuerint intuitu dignitatis Graduum, & excellentiæ in ſcientia; & nihil horum ex teſtimonio prædictorum Graduum ſufficienter ſuadeatur. 322

§. III.

Alia priuilegia conceſſa Doctoribus, & Magiſtris, exponuntur. Vbi de Inſignibus, & toga Doctorum.

CVm certum ſit, plus fidei in teſtificationibus tribuendum eſſe eis, qui in dignitate ſunt conſtituti, quàm aliis è plebe, iuxta *leg. 3. in princip. ff. de teſtib. Nouella 90. capit. 1.* eo quòd dignitas maiorem fidei præſumptionem habere cenſeatur, fit, Doctorē, ſi ſit teſtis, præualere alteri teſti non habenti dignitatem; imò duos Doctores, ex vna parte teſtes, præualere tribus ex altera parte, contrarium deponentibus. Ita Alexander *conſil. 18. Viſo proceſſu cauſa, lib. 1. in fin.* Farinac. *quæſt. 65. num. 114.* Menochius *lib. 2. de arbitrar. caſ. 96. num. 9.* Benius *part. 2. capit. 53.* Beſſoldus *diſſertat. de ſtudioſis, &c. pagin. 128.* & fauet *textus, ac Gloſſa in capit. veſtra præſentia, extra de teſtib.* Addit Benius *cap. 83.* ſi inſtrumentum à Tabellione confectum amittatur, & de eius veritate Doctores deponant, veritatem, ac tenorem eius cenſeri probatum. Idem *cap. 79.* tradit, interpretationem legis dubiæ à Doctoribus traditam, donec error inueniatur, fore obſeruandam, & *capit. 80.* addit, Doctorum ſenten 323

ſententiam pro lege ſeruari, vbi lex non reperitur. Inſuper aſſerit, Doctori in praxi rectè verſato, ac ſeni, qui atteſtetur de conſuetudine loci, aut Curiæ, in qua exiſtit, ſeu de ſtylo, vel de communi opinione, aut de vſu loquendi, fidem fore præſtandam, donec oppoſitum probetur. Et alia huiuſmodi docet, quæ ibi videri poſſunt.

324 Et quia Reipublicæ intereſt, dignitatem Doctorum incolumen retinere, ideò, ſi inferatur aliqua iniuria Doctori, reputatur pro atroci, & maior ſanè, quàm ſi plebeio irrogaretur; imò dicitur committere ſacrilegium, (quòd latè eſt accipiendum) qui offendit Iureconſultum, &, ſi Doctorem actu profitentem percutiat, lege Iulia de vi publica teneri. Videantur Moditius §. *prudentum reſponſa, dubitation.* 16. Menochius *libr. 2. de arbitrar. caſ.* 263. *num.* 17. Ipſos vero Doctores non poſſe in carcerem mitti propter æs alienum, docent Fontanella, Albertus Brunus, Philippus Paſchalis, Tuſchus, Halbriter, & alij apud Beſſoldum *vbi ſupra, pagin.* 131. Hoc tamen priuilegium adeò à nonnullis extenditur, vt velint, Doctorum facultates non poſſe inter creditores à Iudice diſtribui, niſi illi eis non indigeant; Sed non aſſentit Zaſius *ad leg. Miles, num.* 8. *ff. de re iudicata*, & praxis contrarium oſtendit.

325 Rurſus Doctor criminis ſuſpectus, ſi fideijuſſores præſtet, quòd iudicio ſe ſiſtet, è carcere eſt dimittendus, vt probant Interpretes *in leg. Interpretes, C. de dignitatibus lib.* 12. *& ex leg.* 1. *de cuſtodia reorum.* Quin non poſſe in carcerem publicum detrudi Doctores, ſed in domo, aut loco priuato, cuſtodibus adhibitis, tradunt Farinacius *in practic. crimin. titul.* 4. *quæſt.* 33. *à n.* 60. Pruckman *conſil.* 2. *num.* 331. Imò non poſſe torqueri Doctores, adhuc de crimine ſuſpectos, & legitimis indiciis grauatos, eo quòd fruantur priuilegiis Militum, & eorum, qui in dignitate egregia ſunt conſtituti, qui torqueri nequeunt, tuentur Farinacius *lib.* 1. *de tortura, titul.* 5. *quæſtion.* 39. *num.* 38. Arnoldus à Reyger. *in Theſaur. tit. Doctor, numer.* 217. Menochius *caſ.* 236. *numer.* 22. Ludouic. Roman. *conſil.* 33... *numer.* 7. Benius *part.* 3. *capit.* 39. *numer.* 5. Camman. *in Theſaur. diſputation.* 3. Halbriter *vbi ſupra fol.* 15. Hoc attamen priuilegium ſaltem in pluribus Hiſpaniarum Regnis non tenet, & praxis oppoſitum demonſtrat. In aliis; autem Regnis ipſius noſtræ Hiſpaniæ ſpeciales ſunt leges circa torturam, vt in Regnis Aragoniæ, ac Valentiæ, & ſimilibus, in quibus leges municipales ſunt obſeruandæ. Quare præfatum priuilegium in cis, locis, vbi receptum eſt, ſolummodo vim habet. Videatur Chriſtophorus Beſſoldus *vbi ſupra capit.* 9. *à pagin.* 135. Vbi de his latè agit, & docet, in cauſis criminalibus, quando de pœna corporis agitur, mitiùs puniendos eſſe Doctores, quàm plebeios, & deſignat aliquas pœnas, quæ infligi nequeunt Doctoribus. In quibus omnibus ſtandum eſt legibus cuiuſque Regni, aut Prouinciæ.

Omnia priuilegia Studioſis conceſſa competunt maxime Doctoribus, cum munus docendi præſtantius ſit, quàm exercitium diſcendi. Ita Diaz *regul. iur.* 213. Felinus *in proœm. Decretalium*, Mar. Socinus *in capite ſuper ſpecula, de Magiſtr.* Cæterùm in fauorabilibus, non autem in odioſis Doctores comprehendi nomine Scholarium; & Studioſorum, tradit Anchoranus *proœmio lib.* 6. Quænam autem priuilegia conceſſa fuerint Doctoribus in Gallia, refert Middemdorpius *de Academiis Orbis, libr.* 1. *capiti* 23. & inibi, *& tom.* 2. priuilegia conceſſa in vnaquaque Academia ex his omnibus, quas recenſet. Et in noſtra Hiſpania plurima eſſe conceſſa, conſtat ex conſtitutionibus, & priuilegiis ipſarum Vniuerſitatum; noſque aliqua ſuperiùs libauimus, maximè de Academia Salmanticenſi tractantes. 326

Quantis verò priuilegiis fuerint potiti Scientiarum Profeſſores Romæ etiam à vetuſtiſſimis temporibus, tradit Middemdorpius *vbi ſupra lib.* 3. *à pagin.* 597. & conſtat ex Suetonio *in vita Iulij Cæſaris*; ex Iulio Solino *in Hiſt. cap.* 2. ex Blondo *lib.* 1. *Rom. triumph.* Plura etiam priuilegia tum Doctoribus, ſeu Profeſſoribus, tum Studioſis conceſſa referuntur in variis vtriuſque Iuris Textibus *in leg. cum filiusfamilias, ff. de rebus creditis, in leg. ſed & reprobari, §. fin. ff. de excuſat. tutor. in §. Item maior, Inſtitut. eodem. In toto titulo, Cod. de Studiis vrbis Romæ, & Conſtantinopolit. lib.* 11. *in leg.* 1. *Cod. Theodoſ. de ſtudiis. In capit.* 2. *de priuileg. in* 6. *in Clementin. de Magiſtr. In Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre*; & ſæpè alibi. Rurſus omnibus Doctoribus, qui Cathedram perpetuam, ſeu prope ietatis per viginti annos continuos moderati ſunt, conceſſum eſt, vt polleant dignitate Comitum, ſeu Procerum. Ita docent Caſſanæus *in Catalogo gloriæ mundi, part.* 10. *conſiderat.* 16. Antonius Gomez *in leg. vltim. Tauri, numer.* 16. & id colligunt *ex leg. vnica, Cod. de Profeſſorib. qui in vrbe Conſtantinopolitana, lib.* 12. *& ibi Gloſſa.* Nec non Bartolus, & Platea *in leg. vnica, Cod. de Comitibus, & Archiatris ſacri Palatij, lib.* 12. Non abſimile priuilegium conceſſum fuiſſe 327

Salmanti

Salmanticenſibus Doctoribus , aſſeruimus *ſupra num.*142.

Id etiam eſt proprium Doctorum , ac Magiſtrorum , vt Inſignibus decorentur, quibus dignitas Gradus propalatur. Et quidem in collatione Gradus eis ornantur; Nempe conceditur ipſis liber, pileus, ſupra quem fila ſerica pendent, & annulus; deinde in Cathedram , aut ſuggeſtum aſcenditur ; oſculum pacis , ſeu amplexus impertitur ; & in aliquibus Academiis , maximè extra Hiſpaniam, zona ſuppeditatur. Quæ Iuſignia recenſent , & eorum ſignificationem tradunt Signorus de Homodeis *conſil.* 22. *&* 129. Caſanæus *part.* 10. *conſiderat.* 36. Antonius Gomez *vbi ſupra.* Cæterùm , cum Doctores , & Magiſtri in Hiſpaniæ Academiis Actibus ſolemnibus Academicis aſſiſtunt , ſolum ſuperhumerali varij coloris iuxta qualitatem Gradus , & Academiæ cuiuſque conſuetudinem , & item pileo , ſeu galero filis ſericis ornato vtuntur.

Inſuper Salmantini Doctores toga quadam ſuperinduuntur, quæ veſtis eos maximè decet : nam , vt aſſerit Gloſſa *in cap. vt Apoſtolica 6. de priuilegiis in 6. Non eſt pompoſitate reſpuendum , imò ratione defendendum, quòd Doctores, togati, variati , & ornati incedant, vt per illa dignitas Doctoratus appareat.* Qua toga vti poſſunt extra Salmanticam, & in Curia, ac in Regis conſpectu; cum generaliter conceſſum ſit Doctoribus vti ſuis Inſignibus vbique , & in Principis conſpectu. Videantur Gregorius Lopez *in leg.* 8. *titul.*7. *partita* 2. *Gloſſ.* 3. Caſſanæus *in Catalog. gloriæ mundi part.* 10. *conſiderat.* 36. & apud ipſos Corſetus, & Zabarella. Delinquunt autem , & puniri poſſunt , qui cum non ſint Doctores , inſignia eorum ſibi aptant. De quo videndus eſt Menochius *de arbitrariis, caſu* 206. in aliis Academiis, maximè extra Hiſpaniam, ſpecialibus Inſignibus ornati Doctores incedunt.

§. IV.

An , & quibus competant priuilegia conceſſa Doctoribus , ac Magiſtris , & Studioſis.

328 GAudere priuilegiis Studioſorum Typographos, Bibliopolas, Pharmacopolas, Pictores, Illuminatores, Officiales omnes Academiæ , cuiuſmodi ſunt Notarius, Bidellus, Curſor , & ſimiles , eo quòd aliquam cognationem cum litteris habeant , aut hæ illis carere nequeant, docent Mathæus Stephan , *de Academ. capit.* 7. Bartol. *in tractat. de repreſſal. quæſtion.* 6. Lymnus. Hunnus , & alij apud Beſoldum *in diſſertation. de Studioſis, capit.* 2. *pagin.* 22. Additque Gumpelsheimerus *de exercitation. Academ. part.* 1. *ſec.* 4. *numer.* 10. eiuſmodi etiam priuilegiis gaudere Pugiles, & alios, qui liberalibus exercitiis inſtruunt Studioſos. Præterea famulos, ac nuntios Studioſorum potiri priuilegiis eorumdem , tradunt Souſa *ad titul. ff. de pact. articul.* 9. *numer.* 15. Rebuffus *tractat. de priuileg. Studioſor. numer.* 166. idque ex argumento *legis cum precario,* 22. *ff. de precario.* colligunt Doctores, vt teſtatur ibidem Gotofredus ; Sic enim in ea lege decernitur ; *Cum precario quis rogat, vt ipſi in eo fundo morari liceat, ſuperuacuum eſt, adyci,* ipſi, ſuiſque, *nam per ipſum, ſuis quoque permiſſum vti videtur.* Cæterum de priuilegio fori Studioſorum agemus *libr.* 3. *à quæſtion.* 4. vbi oſtendemus , quinam illo gaudeant, & an famuli ? Huic doctrinæ ſuperiori opponitur Eſcobar , cum pluribus, *de Pontificia , & Regia iuriſdiction. capit.* 37. *numer.* 37. aſſerens, Typographos, Pharmacopolas, & librorum Mercatores non gaudere Academiæ priuilegiis. Et nos de his agemus, *lib.* 3. *quæſt.* 5.

Rurſus vxores Doctorum viduas , dum 329
in viduitate permanent , honeſtéque viuunt, & filios Doctorum, quandiù cum matre vidua degunt, vel ſaltem ſunt ſub tutela , aut cura ab Academico Magiſtratu conſtituta, potiri priuilegiis Doctorum, quorum ſunt capaces, qualia ſunt exemptiones à ſolutione aliqua , ab onere, aut officio, & ſimilia, plures docent apud Beſſoldum *vbi ſupra à pagin.* 28. eo quòd vel ipſa priuilegia in ſui conceſſione id contineant, vel radicata ſint in huiuſmodi perſonis ex eo tempore , quo Doctores ſuperſtites ſimul cum ſua familia eis gaudebant. Videantur Aſinius *tractat. de execution.* §. 1. *capit.* 52. *numer. penultim.* Baldus *in leg. voluntas, Cod. de fideicommiſſ.* Tiraquellus *in tractat. de legibus connub. leg.* 15. *& in tractat. ceſſante cauſa, part.* 1. *numer.* 107. Cokier *in tractat. de iuriſdictione in exempt. quæſtion.* 29. Philippus Paſchal. *de patria poteſtate, part.* 4. *capit.* 2. Enenkel *de priuilegiis parent. priuileg.* 3. *capit.* 1. *numer.* 17. Franciſcus à Souſa *ad titul. ff. de pact. articul.* 9. *à numer.* 15. & alij plures allati à Don Alphonſo de Eſcobar *de Pontificia , & Regia iuriſdiction. capit.* 30. *numer.* 61. & nos *ſequenti* §. latiùs de hoc agemus.

Priuilegia nobilitatis conceſſa Docto- 330
ribus an competant Medicis , diſceptant Authores?

Authores? Non competere, docent Ioſias Nolden. *in tractat. de nobilitat.* Tiraquellus *eodem tractat. capit.* 31. Additionator Vranij *ad capit. Iudat, de teſtib. fol.* 144. Cæterum Antonius Faber *in Cod. lib. 9. titul. 19. defınit. 9. & 10.* docet Medicos nobilitatem non nanciſci, ſed habere immunitatem ex priuilegio; & ſi ipſi aliunde ſint nobiles, minimè amittere nobilitatem ratione ſcientiæ Medicinæ, cum hæc ſit honeſta, & pernobilis: additque, Principis Medicos eſſe excipiendos, qui in dignitate conſtituti cenſentur.

331 Maius difficilium eſt, an priuilegia indulta Doctoribus competant Licentiatis? Et in primis Licentiatum non haberi pro Doctore in his, in quibus Doctoratus requiritur pro forma, certum eſt apud omnes, vt tradit Beſſoldus *vbi ſupra, cap. 8. pag. 89.* Vnde, ſi ad Præbendam, aut munus aliquod exigitur, eſſe Doctorem, qui illud obtineat, non poterit obtinere Licentiatus. Deinde Doctores cenſentur habere dignitatem, ob quam, ſi delinquant, non puniuntur more ignobilium, ſed aliis pœnis diuerſis; Licentiatum verò non habere dignitatem, atque adeò propter delictum fore plectendum more ignobilium, tenent Viucentius de Franch. *deciſ.* 111. Marcus Antonius Genuenſ. *in practic. Eccleſiaſt. quaſtion.* 604. Decius *in capit. Clerici, de iudiciis.* Contrarium defendit Bartolus communiter receptus *in leg. capitalium, §. ſerus caſi, ff. de pœnis*; vbi oſtendit, Licentiatum, etſi ſtrictè non dicatur habere dignitatem, tamen connumerandum eſſe inter honeſtiores populi perſonas, & ob delictum non poſſe puniri pœnis plebeiorum. Quod firmatur ex ſententia Chaſanæi *part. 10. Catalog. gloria mundi, conſideration.* 34. tuentis, Licentiatum habere dignitatem, ſed abſque adminiſtratione, quæ per Doctoratum adquiritur. Et quidem, licèt in actibus vinentium ſola deſtinatio non faciat implementum, communiter tamen deſtinatus eiuſdem iuris habetur cum eo, ad quod eſt deſtinatus; &, cum Licentiatus ſit ad Doctoris gradum deſtinatus, idcirco plura priuilegia, & honores cum Doctoribus communicat; maximè ſi proximus ſit acceptioni Gradus Doctoratus, nam potentia actui propinqua pro ipſo actu ſolet reputari, iuxta doctrinam Iaſonis *ad legem quamuis, numer. 6. Cod. de inofficioſo teſtament.* Et abſolutè quanto in honore Licentiatus ſit habendus, notat Iacobus Faber *tractat. de alıment. folio* 75.

332 Licentiatis competere priuilegium excuſationis ab onere cuſtodiendi Ciuitatem, ſeu eius portas, adhuc tempore peſtis, docet *Mendo de Iure Academico*, Ripa *de peſte, capit. de remediis ad conſeruandam ſanitatem, numer.* 219. Prætereà Licentiati poſſunt eſſe Cameræ Cæſareæ Aſſeſſores, Aduocati, ac Procuratores, non ſecus ac Doctores, quia in cauſis fauorabilibus pro Doctoribus reputari, indulget conſuetudo. Ita Ritter. *de homag. cap. 5. numer. 96.* Ruland. *de commiſſ. capit. 14. numer. vltim.* Vbi addunt, non ita contingere in odioſis, quare, ſi ſtatuto caueretur, ne Doctores inter Senatores referantur, Licentiati poſſent admitti. Deinde Concilium Tridentinum, vt *ſuperius* iam notaui, Licentiatos æquiparat Doctoribus, dum *ſeſſ. 24. capit. 12. de reformatione*, præcipit dignitatem Archidiaconatus conferri Doctori, vel Licentiato; & hortatur, vt, vbi id fieri commodè poſſit, Dignitates omnes, & ſaltem dimidia pars Canonicatuum in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus, conferantur Magiſtris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Iure Canonico. Et *ſeſſ. 22. capit. 2. de reformation.* ſtatuit, Prælatos Eccleſiarum Cathedralium debere eſſe Magiſtros, ſiue Doctores, aut Licentiatos in aliqua ex prædictis ſcientiis, vel ſaltem habituros publicum alicuius Academiæ teſtimonium ſuæ doctrinæ. Rurſus *ſeſſ. 24. capit. 18. de reformation.* decernit, Examinatores Synodales ad beneficia conferenda (niſi Regulares docti deſignentur) fore deſignandos Magiſtros, vel Doctores, ſeu Licentiatos in prædictis ſcientiis.

Adhuc ipſum Tridentinum *ſeſſ. 23. cap. 18. de reformation.* iniungit, Dignitates, quæ vocantur Scholaſtriæ, conferendas eſſe Doctoribus, ſeu Magiſtris, vel Licentiatis in Sacra pagina, aut in Iure Canonico, ſiue viris ad docendum idoneis. Et *ſeſſ. 24. cap. 8.* ſancit, Præbendam Pœnitentiariæ conferri debere Doctori, aut Magiſtro, ſeu Licentiato. Item *ſeſſ. 24. cap. 16. de reformation.* ſtatuit, Sede vacante, conſtituendum fore à Capitulo Officialem, ſeu Vicarium diœceſis, qui ſit Doctor, aut Licentiatus in Iure Canonico, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus. Quæ omnia loca Tridentini attuli, vt conſtet, quomodo Licentiati Doctoribus, ſeu Magiſtris æquiparentur. 333

***

§. V.

An ad vxores, filios, ac nepotes extendantur priuilegia indulta Doctoribus, ac Studioſis?

334 Libaui ſuperiùs hoc dubium, & affirmatiuam ſententiam à plurimis Authoribus defendi, iam aſſerui; Nunc ſpecialiùs erit diſcutiendum; nec loquor de priuilegio fori, de quo *infrà* agam; ſed de cæteris immunitatibus. Et in primis generaliter loquendo, gaudere vxores viduas priuilegiis Doctorum coniugum, præter Authores *vbi ſupra* allatos, tuetur Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 36. *à num.* 1. & de communicatione nobilitatis inter virum, & vxorem probat *ibidem à num.* 14.

335 Cæterùm, vt clarior ſit deciſio, ſupponendum eſt, priuilegia conceſſa Doctoribus in triplici eſſe differentia; nam alia eis conceduntur ratione dignitatis, veluti ne torqueantur ob indicia patrati delicti: ne in carcerem ratione æris alieni detrudantur, & ſimilia. Alia, quæ conceduntur ratione officij, & miniſterij docendi; veluti ne hoſpites recipere cogantur, ne munera publica ſubeant; & huiuſmodi plura, inter quæ annumeratur priuilegium fori, quod Eſcobar *ſupra num.* 17. à nobis reiectus, cum Alciato, & Barboſa, tenet non competere, niſi Doctoribus publicè docentibus, aut iam ob diuturnitatem docendi emeritis. Alia demum priuilegia ſunt perſonaliſſima, vt ita loquar; qualia ſunt, vt vtantur inſignibus Doctoralibus, & ſimilia, quæ perſonæ ipſi adhærent.

336 Igitur planum eſt, hæc vltima priuilegia non competere vxoribus viduis Doctorum; Etenim nec ipſis viuentibus maritis ea competebant vxoribus: multò ergo minus, eiſdem mortuis, competent, cum non fuerint radicata in perſonis vxorum; nec vlla noua detur ratio, ob quam eis conueniant; maximè cum hæc priuilegia in fœminas vt plurimùm non cadant.

337 Primi, & ſecundi generis priuilegia competere vxoribus viduis, tradunt Eſcobar *vbi nuper à numer.* 25. Alciatus *in leg.* 1. *à numer.* 16. *Cod. de in ius vocando.* Horatius Lucius *de priuileg. Scholaſt. cap. fin.* Tiraquellus *de nobilit. cap.* 18. Menochius *caſ.* 379. Leſnaud. *de priuileg. Doctor. part.* 2. §. 13. Roland. *conſil.* 86. *numer.* 8. *lib.* 2. Rebuff. *de priuileg. Scholaſt. priuil.* 78. & communiter Expoſitores *ad Authentic. Habita, Cod. ne filius pro patre.*

Probatur hæc ſententia, quia, viuente 338 marito, eius priuilegia vxori communicantur, &, cum ſemel in ea fuerint radicata, non debet eis priuari, ſiquidem, donec ſecundò nubat, dum honeſtè viuit, ſemper reputatur perſona coniuncta cum marito; indeque vidua nomen vxorium, & dignitatem retinet præmortui viri, *leg. fœmina. ff. de Senator. leg. mulier, Cod. de dignitat. lib.* 12. adeò vt ex ſtupro in perſonam eius commiſſo, iniuria fieri etiam mortuo viro intelligatur, Gloſſa *in leg. fideicommiſſum, Cod. de fideicommiſ.* & Bartol. *ibi.* Et huc facit argumentum, quo vtitur Petrus de Rauenn. *in titul.* 5. *quibus modis feudum amittatur*, §. 1. & Oſaſc. Cacheran. *deciſ. Pedemontan.* 77. Nempè viduam ſtuprum committentem amittere dotem, non ſecùs ac ſi adulterium patraret, marito ſuperſtite. Imò viduam impudicam pœnam incurrere adulterij, docet, aliquibus diſſentientibus, Antonius Borninij *in tractat. de vaſſallorum ſeruitiis, cap.* 5. §. 1.

Confirmatur. Nam aliæ viduæ gaudent 339 priuilegiis ſuorum coniugum, ergo & viduæ Doctorum, cum non ſit diſpar ratio. Aſſumptum ſuadetur ex Ioanne Baptiſta Aſinio *tractat. de execut.* §. 1. *capit.* 52. *à numer. penultim.* vbi docet, vxores viduas Conſiliariorum Parlamenti Galliæ, & Aduocatorum Cameræ Delphinatus, & aliorum Nobilium, non teneri contribuere ſubſidia Delphinatus, quia earum maritis hæc immunitas competebat. Præterea Rolandus à Valle *conſil.* 86. *numer.* 8. *volum.* 2. *& conſil.* 15. *numer.* 15. *volum.* 3. docet, Reginam Galliæ, dum eſt in viduitate, vti, ac frui omnibus priuilegiis, quibus Rex ipſe, dum viuebat. Demum hæc doctrina ſatis ſtabilitur *ex leg. quoties. Cod. de priuileg. Scholar. libr.* 12. Et quidem viduæ, ſicut etiam liberi, manent in familia defuncti, ab eoque habent denominationem, & mutuum vinculum adhuc durat; Quod non reperitur in ſeruis, ac famulis, (vt tacitæ obiectioni ſatisfiat) vnde priuilegia, ac immunitates Doctorum, par eſt, vt vxoribus viduis, & liberis etiam competant, dum patriam poteſtatem non euaſerint. Huc etiam facit *lex* 13. *titul.* 4. *lib.* 4. *ordinat.* qua ſtatuitur, exemptionem à tributis conceſſam Officialibus Regiis competere etiam vxoribus viduis caſtitatem ſeruantibus. Et quamuis ibi addatur, nõ competere filiis, mortuo patre; tamen aliqui eam ſanctionem interpretantur de filiis emancipatis; & eſto alij filij hac immunitate non fruantur, tamen id ſpecialiter exprimitur in ea exceptione. Nam certum

eſt,

eſt, vbi in priuilegio exprimitur, quòd vxores viduæ, aut filij eo non gaudeant, minimè ad eos extendi.

340 Doctrinæ traditæ oppouitur Barboſa relatus ab Eſcobar *vbi ſupra num.* 19. contendens, priuilegia competere Doctoribus iure ſpeciali; ea autem, quæ iure ſpeciali conceduntur, non tranſgredi perſonam; ad quod probandum varios textus inducit. Reſpondet Eſcobar, maritum adhuc defunctum ſemper intelligi ſuper viuere tempore viduitatis ſuæ vxoris in honorem anteacti matrimonij. Inde etiam cenſetur ſuperviuere in eodem ſuo miniſterio; quare axioma vulgare, quòd priuilegium ratione miniſterij, vel alterius certæ cauſæ conceſſum omnino ceſſat, cauſa, ſiue miniſterio ceſſante, non infringit expoſitam doctrinam, cum non iudicetur ceſſaſſe miniſterium Doctoris, qui ſuperviuere cenſetur. Et prætereà, licèt priuilegia conceſſa eſſent ob nudum miniſterium, tamen, quando ius ex perſona alterius ſemel fuit quæſitum, perpetuò durat, & ſi deficiant perſona, & cauſa, ex quibus ius prouenit; *leg. ſi poſt mortem* 10. §. *Hi, qui propter alios; leg. illud* 4. §. *ſi quis eum. ff. de bonorum poſſeſſ. contra tabulas.* Roboraturque hæc doctrina *ex leg. fœminæ* 8. *ff. de Senator. leg. cum te,* 10. *Cod. de nuptijs*; & ex aliis Iuribus, ac Pichardo, Garcia, Fabro, Cabedo, Oſſualdo, Franch. Pinelo, Giurba, Fontanell. Capiblanc. Reynoſo, Moneta, Carleual. Azeuedo, Didaco Perez, Bellug. Graffis, Narboua, Mario, Cutello, Capione Robito, Surdo, Gergio Aace. Ioanne Franciſco Capyc. quos refert, & ſequitur allatus Eſcobar *vbi ſupra à num.* 41. qui poteſt conſuli, ſi latius hæc doctrina agitata deſideretur.

341 Filios exiſtentes in patria poteſtate gaudere priuilegiis parentum, iam aſſeruimus. Nunc addimus, viuente auo Doctore, nepotes, & pronepotes eius priuilegiis potiri, ſi in eius poteſtate ſint. Caſus autem hic apud nos minimè valet ad praxim reduci, cum filij per matrimonium eximantur à patria poteſtate, atque adeò nequeant in aui poteſtate eſſe nepotes, & pronepotes, cum iam ſupponant parentes ſuos extra illius poteſtatem, interueniente matrimonio. De his, & de trinepotibus videatur Barboſa *in leg. quia tale à num.* 23. *ff. ſoluto matrimonio.*

342 Doctrina ſuperius probata extendi debet ad viduas Licentiati, Bacchalaurei, & ſtudioſi ſcholaris, quæ etiam eorum priuilegiis gaudent, exceptis dumtaxat his, quæ perſonaliſſima ſunt, vt de viduis Doctorum aſſerebamus. Quod eiſdem rationibus probatur, quibus doctrina ſuperior fuit ſtabilita, cum omnino aptentur in præſenti, & proportione ſeruata eandem vim habeant; ex eis enim conuincitur, tam priuilegium fori, quàm alias immunitates, quæ competunt vxoribus, dum viuunt mariti, ipſis competere, poſtquam illi è vita decedunt; cum in vxoribus radicatæ iam ſint, & mariti ſuperuiuere cenſeantur, eorumque nomen durare in familia. Quæ priuilegia competent ſanè viduis tàm Doctorum, quàm aliorum, vbicumque habitent, etiamſi in loco Academiæ non exiſtant; cum nec illæ adſcribendæ ſint albo, ſeu matriculæ, nec munus docendi ſubituræ; atque adeò ſolummodo eis incumbit probare, ſe eſſe viduas Doctoris, Licentiati, Bacchalaurei, aut ſtudioſi, vt priuilegiis potiantur.

Additque rectè Eſcobar *vbi ſupra à numero* 60. Viduam Scholaris toto viduitatis tempore immunitatibus gaudere. Nec obſtat, Scholarem, tranſacto quinquennio curſuum in Academia, non fore potiturum eis priuilegiis, eſto priuilegio fori vlterius gaudeat. Quippe poſſet ipſe perpetuò incumbere litterarum profeſſioni, & gaudere. Id appoſitè aliquibus exemplis præfatus Author confirmat. Qui ſimul oſtendit, viduas Officialium Academiæ, & Nuntiorum, ac Mulionum, qui gratia Studioſorum ea officia exercent non gaudere priuilegiis, poſtquam mariti è vita migrarunt; nam ea priuilegia non conceduntur maritis ratione ipſorum, vt cæteris, de quibus ſuperiùs, ſed ob nudum miniſterium, quo extincto, priuilegia extinguuntur. 343

§. VI.

Ad quos alios extendantur priuilegia Academicorum?

Conſtat *ex Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, & ex leg.* 2. *tit.* 31. *part.* 2. Nuntios Academicorum habere priuilegium ſecuritatis, ſeu Regiæ protectionis. Deinde nuntios, & famulos illorum gaudere ipſorum priuilegiis, tuentur Matta *de iuriſdict.* 4. *part.* 111. *à n.* 13. Ducñas *reg.* 315. Rebuffus *de priuileg. ſcholaſt. priuileg.* 166. Horatius Lucius *eodem tractatu ad fin.* Bologninus, *ad Authenticam Habita.* Quæ ſententia ſuadetur ex doctrina generali, nempè priuilegia dominis conceſſa competere & famulis. De qua videatur P. Suarez *de legibus lib.* 8. *cap.* 11. & 344

quidem, cum prædicti miniſteria exhibeant, quæ neceſſaria ſunt ad ſtudij conſeruationem, par eſt, vt priuilegiis Studioſorum gaudeant; niſi aliud in vnaquaque Academia, & Regno ſtatutum ſit, vt dicemus *lib.3.quæſt.5.* circa priuilegium fori: de quo eſt præcipua controuerſia in præſenti; Quippe eatenus familiaribus, aut ſeruis conceduntur priuilegia, quatenus neceſſaria ſunt, vt ſtudioſis aſſiſtatur, ne hi à ſtudio diſtrahantur, ſi famuli in alio foro conueniuntur, ſuoque miniſterio, & famulitio nequeuut incumbere; qui finis obtineri poteſt, etiam ſi famulis non communicentur alia priuilegia, (dum famuli etiam non ſint ſtudioſi) vt exemptiones à tributis, & ſimilia; cum non in gratiam ipſorum priuilegia fuerint conceſſa, ſed in gratiam Academicorum.

345 Rurſus priuilegiis Academiæ gaudere Magiſtratus, ſeu Iudices illius, Rectorem, Scholaſticum Salmantinum, Iudicem ſtudij, & ſimiles, docet Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 38. cum ex Academiæ gremio ſint. Addit autem, quin id probet, Epiſcopum, qui ſit Iudex Academiæ, non potiri eiuſmodi priuilegiis. Et certè is ſuum iam forum habet; alia verò priuilegia, quorum ſit capax, non eſt ratio, ob quam non participet, ſicut cæteri Academiarum Iudices, nec debet peioris eſſe conditionis, quàm illi. Circa fideiuſſores ſtudioſorum ipſe Author *cap.* 39. diſtinguit inter priuilegia conceſſa perſonis, & conceſſa rebus Academicorum; prima namque ex ſe conſtat, nou competere fideiuſſoribus ratione fideiuſſionis; ſic verò ſecunda; iuxta *leg. ſi ſtipulatus* 15. *leg. ex perſona* 32. *ff. de fideiuſſorib. leg. exceptiones* 7. *leg. omnes* 19. *ff. de exceptionib. leg. defenſiones, Cod. de eodem titul.* & confirmat Herig. *de fideiuſſor.* 4. *p. cap.* 27. Bonadilla *lib.* 2. *polit. cap.* 18. *à num.* 246. Hypolitus de Marſiliis *in rubric. de fideiuſſor. à num.* 276. In quo autem foro conueniendus ſit fideiuſſor ſtudioſi, agemus *lib.* 3. vbi conſtabit, an & quando priuilegio fori potiatur. Ibidem etiam tractabimus, an fideiuſſores Agaſonum, ſeu Clitellariorum, qui Studioſis neceſſaria à ſua patria vehunt, ſi hi aliqua ſubripiant, aut pactis non ſtent, illi conueniri poſſint coram Magiſtratu Academiæ, quamuis extra diætas domicilium habeant. Alias etiam non abſimiles quæſtiones ibi diſcutiemus ad forum Studioſorum ſpectantes.

346 Notaueris, dum de priuilegiis Doctorum, & aliorum Academicorum tractaui, atque de his, quibus eorum immunitates competunt, me dumtaxat Authorum opiniones, & fundamenta retuliſſe, vixque addidiſſe quidquam eorum rationibus, ita vt in pluribus potius tranſcripſiſſe poſſim cenſeri, quin meum iudicium protulerim. Id quidem conſultò ita præſtiti. Etenim cum hæc maiori ex parte res ſint facti, & ius ipſum commune per iura ſpecialia Regnorum, & Prouinciarum aliquando reuocetur, aliquando innouetur, & ſtandum ſit priuilegiis cuiuſque Academiæ, & eorum expedito vſui, ac exercitio, pendeatque ab ipſorum conceſſionis verbis, & forma, quænam immunitates, & quibus perſonis concedautur, non poteſt equidem certa, ac fixa, regula pro omnibus Regnis, ac Prouinciis ſtabiliri. Quare, quid Iure communi conſtet, quid Interpretes, quos videre potui, ſentiant, appoſui; quibus pro fundamento præiactis, facile erit in quauis Academia decernere, & de priuilegiorum ſubſtantia, & de perſonis, quibus competunt.

Ad calcem huius quæſtionis id dixerim, dignos eſſe Academicos, quibus plurima priuilegia à Pontificibus, & Regibus impertiantur, cum tantum Reipublicæ regimini Catholico, & politico expediat, litteras, & diſciplinas fouere, ſine quibus totus ordo gubernationis inuerteretur. Quod prænoſcentes totis retrò ſæculis Principes, ac Reſpublicæ Studioſis ingentes prærogatiuas, & immunitates indulſerunt. Dolendumque eſt, ſartas tectas non ſeruari eas, quæ vniuſcuiuſque Academiæ Studioſis, ac Profeſſoribus ſunt conceſſæ, quarum plures in deſuetudinem abierunt, vel ob negligentiam vſus, ſeu exercitij, vel defenſionis ipſarum; ſiuè ob violentiam eorum, qui vſum impediunt. 347

QVÆSTIO XIV.

An expediat aſſumere Gradus Doctorum, aut Magiſtrorum? Vbi aliqua de illis exornantur circa nuncupationem, & originem.

NOn eſt ſermo de Doctoribus in acceptione minus ſtricta ſumptis, in qua Doctor appellatur, qui aliquam ſcientiam rectè callet; ſic apud antiquos. & *in leg.6. Cod. de Profeſſoribus, & Medicis lib.* 10. nuucupantur legum Doctores, qui eas apprimè norunt. Similiter Magiſtrorū nomen in vſurpatione latiori genericum 348

ricum eſt, & ſub illo comprehenduntur, quicumque erudiunt alios; imò ſub illo includi Bacchalaureos, & Licentiatos, affirmant Thomas Lanſius *in tract. de Academys pag.* 71. Matthæus Stephanus *lib. 3. de iuriſdict. part. 2. cap. 14. à num.* 87. Georgius Chriſtophorus Vualterus. *De ſtatu, Iuribus, & priuilegiis Doctorum, cap. 1. §. 3.* Ioannes Lymnæus *lib. 8. de iure publico cap. 8. à num.* 28. Quin Doctores, antequam ab Imperatoribus creationem, ac dignitatem obtinuiſſent, vocari ſolebant Clerici, & Scholares. De quo videantur Ritthershus *in Commentar. ad Saluian. lib. de auarit. pag.* 3. Iacobus Mandellus *conſil. 27. num. 6.* Hunnius *ad Authent. Habita, Cod. ne filius pro patre, cap. 1. quaeſt.* 4. Rebuffus *ibidem fol.* 632.

349 Igitur ſermo eſt de Gradu Doctoratus, ſeu Magiſterij, qui eſt dignitas, Pontificia, aut Regia authoritate; conceſſa, præuio accurato examine ſcientiæ, certis ſolemnitatibus augurata, priuilegiiſque aucta ad Reipublicæ commodum. Et quidem hunc Gradum eſſe dignitatem, conſtat, quia dignitas iuxta Bartol. *in leg. 1. Cod. de dignitatibus lib.* 12. eſt qualitas, quæ facit hominem differre à plebeiis; aut iuxta Ciceronem *lib. 2. de Inuent.* eſt alicuius honeſta & cultu, & honore, & verecundia digna, authoritas. Quæ ſanè in Doctore reperiuntur. Ita in *c. quando, de Magiſtr.* Franciſcus Viuius *in commun. opinion. tit. Doctoratus eſt dignitas à num.* 1. Mynſinger. *centur. 4. obſeru.* 1. Benius *de priuileg. Iuriſconſultor. priuileg.* 62. Rutger Ruland. *in tract. de Commiſſar. lib. 8. cap. 2. num.* 8. Guido Papæ *deciſ.* 388. Quare reiiciendus eſt Vulteius *lib. 2. Iuris Romani cap.* 6. qui ad ciues ſine dignitate refert omnes Doctores; id enim & contra communem, & pro libito aſſeritur.

350 Igitur Gradus Doctorum diſpenſari merentibus, valde expediens eſſe, nemo cordatus dubitare valeat; ſicut enim boni, & ſolertes in quouis munere, & exercitio debent præmiis affici, id iuſtitia diſtributiua exigente; & ea præmia appetere, ac conari, nullo prauo fine, aut affectu intercedente, nullaque prohibitione obſtante, licitum eſt omnibus; ita viri in ſcientiis ſpectabiles Graduum dignitate, par eſt, vt donentur, eiſque licet, eiuſmodi Gradus appetere, & aſſumere. Et quidem Reſpublicæ ciuiles, & Eccleſia ipſa litteris, ac ſcientiis muniuntur, indeque expedit, eos Gradus in præmia litterarum diſpenſari, vt ſtudia augeantur; nam, vt aiebat Tacitus *lib. 11. Annal. cap. 7. Sublatis ſtudiorum pretiis, etiam ſtudia peribunt, vt minùs decora* & Symmachus *lib. 1. epiſt. 73. Scimus, bonas artes honore nutriri, atque hoc ſpecimen eſſe florentis Reipublicæ, vbi honor benè merentibus tribuatur.* Paſſim refertas paginas reperies huius veritatis erudita commendatione. Vide poſt cæteros plura congerentem eruditiſſimum Don Ioannem de Solorzano *in Emblematibus Regiopoliticis, emblemate* 79. 80.

351 Ab his etiam litterariis honoribus homines alliciuntur, vt ſtudiis ſe dedant; Quare docebat Tullius *lib. 1. Tuſculan. quaeſt. Honos alit artes, omneſque incendimur gloria ad ſtudia; & iacent ea ſemper, quæ aut negliguntur, aut improbanturiſſi incitamenta honeſtatis ſchola ſubtrahantur, omnis quoque diligentia, ſedulitas, & ſtudium tolleretur.*

352 Quis iam crederet, fuiſſe homines, qui in Gradus litterarios acriter inueherentur? In primis enim Cinglius hæreſiarcha *in Epiſtola ad Bugenhagium* relatus à Vualtero ait, ſe cum faſtidio legere titulos Doctoris, & Profeſſoris Theologiæ, eoſque opponi dicto Chriſti, Matthæi *cap. 23. v. 8. Vos autem nolite vocari Rabbi, vnus eſt enim Magiſter veſter Chriſtus.* Impudenter quidem ſuam ille inſaniam confirmat. Etenim Chriſtus ſolùm præcepit diſcipulis, ne arroganter ſibi veritatis documenta imputarent, & in fidei negotiis fidem ſibi, vt hominibus, haberi vellent, ſed in ipſum Chriſtum, vt veritatis normam, fidei Catholicæ Authorem, Doctorem ſupremum, & Authenticum cuncta reuocarent; quæ omnia præſtant Doctores, & Magiſtri Catholici; nam Gradus litterarij eos probant eruditos, ac doctos; eruditio autem, & doctrina vera Chriſti magiſterio eſt innixa.

353 Addit inſuper ille teſtimonium Epiſtolæ Iacobi *cap. 3. v. 1. Ne eſtote multi Doctores, ſcientes, fore vt grauius iudicium accipiatis.* Sed quis ignoret, Apoſtolum ſolùm reiicere homines temerarios, ac leues, qui cenſuram in omnes affectant, calumniandi animo, non erudiendi? Et quidem non loquitur Apoſtolus de Gradibus Doctorum, ſed munere, ac exercitio docendi, quod non improbat ſecundùm ſe, ſed vt præſtitum prauo fine, & abſque doctrina ſufficienti. Sanè eadem interpretatione poſſet ille Cinglius ex præfato loco probare, prauum eſſe munus docendi; quod Chriſti dictis aduerſatur, qui ſuis præceſſit diſcipulis, vt docerent omnes gentes. Sed de eius Hæreſiarchæ erroribus damnatis non curemus.

354 Deinde Petrus de Ferrariis, vulgo Practicus Pacienſis *in præfat. ſuæ practicæ*, & Ioannes Fichardus *in vita Ioannis Sichardi*, Gradus Doctorum ſugillant, aſſerentes, *Doctoris gradum de libertate hominẽ ad ſeruitutem*

tutem redigere, cumque magno ſumptu adquiratur, etiam cum anxietate teneri. Variè hos Authores Iureconſultos conantur interpretari Matthæus Stephan. *de iuriſdict. lib.* 3. *p.*1.*cap.*14. *à num.* 38. Vualterus *de ſtatu, & priuileg. Doctor. cap.* 2. §. 5. Gaſparus Bitſchius *in orat. promotionis ſecundæ Iuridicæ*, quæ extat *in Priuilegijs Academiæ Argentinæ pag.*258. Improbo tamen labore fatigantur, nec enim digni interpretatione ſunt, qui pro libito, abſque vllo rationis momento abſurdiſſimum quid proferunt, cum nec impugnatione ſit opus, quando nulla ratione muniuntur, ſed eos omnino erraſſe, verè, & per compendium ſit affirmandum. Et ſanè nullus magis liber, magiſque ingenuus eſt, quàm qui ex munere, & Gradu, libris, ac ſcientiis omnino traditur, vt mentem excolat diſciplinis, ignorantiæ caliginem depellat, alioſque ſua doctrina, ac eruditione ad lucem è tenebris deducat. Ille verè ſeruus erit dicendus, qui à ſcientiis alienus cæco impetu trahitur. Gradus ergo litterarij oſtendunt hominem ingenuum, & in ſua ingenuitate confirmant, cum inde teneatur ſcientiarum ſtudiis inſiſtere; quod nec ſeruitutem generat, nec anxietatem; nullaque amabilior, liberiorque eſt ſeruitus, quàm ea, quæ hominem ſtudiis addicit. In promptu eſſet huius materiæ exornatio, niſi foret communis, & obuia.

355 Et certè omnibus ferè retrò ſæculis extiterunt viri ſcientia conſpicui, qui titulo aliquo ſpeciali inſigniebantur, cui nunc Gradus Doctoratus, & Magiſterij aſſimilantur. Apud Hebræos Rabbini loco Doctorum habebantur, & declarabantur Sapientes per manuum impoſitionem, vt teſtatur Heigius 2. *part. quæſtionum Iuris Ciuil. quæſt.* 11. *num.* 22. Et in vrbe Hyeroſolimitana Collegia floruerunt, quibus præſidebant Doctores, ex variiſque Nationibus illuc confluebant, vt conſtat ex *Actis Apoſtolorum cap.* 6. *V.*9. vbi ex his Collegiis, ſeu ſynagogis exierunt, qui cum Diuo Stephano ſuper lege diſputarent; Rabbinique illi Scribæ, ac Phariſæi è ſuggeſtu publicè alios edocebant; Vnde ait Chriſtus D. *Matth.*23.*v.*2. *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi.*

356 Inter Græcos etiam nomen ac dignitas Magiſtri, ſeu Doctoris indulgebatur his, qui ſcientiis excellebant, & præcipuè his, qui præerant Scholis inter ſe diuerſis, vtpote Pythagoræ, Socratis, Platonis, & Ariſtotelis. De quibus videantur Laërtius, Plato, Cicero, & alij apud Vualterum *de ſtatu Doctorum cap.*3.§.7.

In Scriptura Sacra extat etiam hæc *Do-* 357
ctoris vox: Paulus *ad Epheſios c.* 4. *verſ.* 11. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores.* Et 1. *ad Timotheum cap.*2. *v.* 7. *In quo poſitus ſum ego prædicator, & Apoſtolus (veritatem dico, non mentior) Doctor gentium in fide, & veritate.* Et ſæpe in ipſo Teſtamento nouo reperitur vox *Rabbi*, ſeu *Magiſter.*

Apud Romanos, ait Zaſius apud Vual- 358
terum *vbi ſupra* §.8. originem creandi Doctores exordium ſumpſiſſe ab Auguſto, cum ſcilicet conceſſit Iureconſultis poteſtatem de iure reſpondendi, quæ non licebat niſi de Principis authoritate; & præmiſſo publicorum Gymnaſiorum examine. Id colligitur *ex leg.* 2. §. *Obiter. ff. de Origine iuris; leg. reddatur* 8. *C. de Profeſſor. & Medic. lib.* 10.

Sub Iuſtiniano autem Imperatore publi- 359
ca Iuris Gymnaſia inſtituta fuere Beryti, Romæ, & Byzantij, & ſimul ornamenta quædam appellationum, ac titulorum; Ipſe enim ſanciuit *in Conſtitut. ad Antecesſores* §.2. *nos verò*, appellari quoſdam *Iuſtinianæos nouos* alios *Edictales*, quoſdam verò *Papinianiſtas* alios *Lytas*, & *Prolytas*. Atque etiam, vt infertur *ex leg.* 2. *Cod. vt dignitatum ordo ſeruetur, lib.* 12. Doctores eo tempore in tres claſſes diuidebantur; alij erant *Regentes*, qui actu docebant; alij *Vacantes*, qui docendi munere functi fuerant; alij demum *Honorarij*, qui titulum, & ornamentum abſque doctrinæ adminiſtratione honoris cauſa acceperant.

Cæterùm apud Germanos Lotharius Sa- 360
xon Imperator, anno 1135. (iuxta melioris notæ Chronologicos) reſtituit in integrum ſtudia ciuilia, & Doctores, ac Magiſtros ſolemnibus cæremoniis creauit, idque præſtitit etiam Bononiæ, & Academiæ Bononienſi conceſſit ius Auguſtale, quod ipſi competebat, promouendi Doctores. Et primùm hi in Iure Ciuili fuerunt inſtituti, deinde ab eis Profeſſores aliarum Facultatum id ipſum mutuati ſunt, vt teſtatur Franciſcus Viuius *in commun. opinion. verbo Doctoratus num.*16. Quin hunc morem promouendi ſolemniter ad Gradus litterarios deſumptum fuiſſe à Sinis, (Hiſpanè *Chinas*) affirmat Sebaſtianus Schroter *tom.*2.*hiſtor. Geograph. pag.* 145. Et profectò conſtat ex Hiſtoriis regni Sinarum, apud eos litteras maximè iam diu effloruiſſe, Studiaque generalia ad eas tradendas fuiſſe inſtituta, & ingentibus donari præmiis viros litteris præditos; ſed Facultates, quibus incumbunt, longè inferiores

ſunt

ſunt his, quæ in Europæis Gymnaſiis edocentur; vt ex hiſtoriis prædictis conſtat.

361 A Bononienſi Academia ad Pariſienſem emanauit mos creandi Doctores, ac Magiſtros; & in hac primus Theologiæ Doctor fuit creatus Petrus Lombardus, qui communiter Magiſter ſententiarum nuncupatur. Sic enarrant Ioannes Gerhard. *tom.6. de Miniſtr. Eccleſiæ* §.136. Ioannes Linceus *lib.8. de Iure publico, cap.8. num.2.* Prima autem inſtitutio Doctorum à Pontificibus facta contigit ann.1151. vt oſtendit Chetræus *in Chronologia pag.* 306. & ſub id tempus Medici creati ſunt Doctores Piſis; vt videre eſt apud Vualterum *vbi ſupra cap.3.§.10.*

362 Cum autem in Doctorum creatione ingentes fierent ſumptus, de eis moderandis conſtitutio prodiit *in Clementin.2. de Magiſtr.* in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. ann.1.00. In qua fit mentio Inſignium Doctoralium, & Magiſtralium; de quibus videri poſſunt Matthæus Steph. *lib.3. de edictis Imperij, p.2. cap.14. num.* 60. & alij paſſim. In ea autem æſtimatione apud omnes hi Gradus litterarij fuerunt, vt Principes plures, ſcientia conſpicui, maximè apud Germanos, ad illos fuerint aſſumpti, vt enarrant Melchior Adam *in vitis Iuris Conſultorum Germaniæ*, & Thomas Lanſius *in orat. pro German. pag.* 32. Ingentem autem commendationem his Gradibus litterariis adaugent Viri, non ſolùm doctrina, ſed & ſanctitate eximij, qui eis fuere decorati, inter quos Diuus Thomas Aquinas, Diuus Bonauentura Gradum Magiſtrorum in Academia Pariſienſi acceperunt, & tempore decurtente Diuus Ignatius de Loyola, & Diuus Franciſcus Xauerius in eadem Academia ad Magiſterij Gradum fuerunt aſſumpti.

363 Scio, antiquiorem adhuc eſſe inſtitutionem Doctorum; nam circa annum 674. Ottho Imperator II. Doctorem creauit Conſiliarum ſuum, virum nobiliſſimum ex genere de Mangenfel, qui Saxonum veterum illuſtrauit iura, vt docet Beſſoldus *in diſſertat. de Studioſ. Magiſt. &c. cap.9.* At hæc inſtitutio ab ipſo Imperatore duntaxat prodiit, cum eo tempore in Germania non dum erecta fuiſſet vlla Academia, in qua Gradus litterarij diſpenſarentur, vt annotat Vualterus *vbi ſupra, cap.3. in fine.*

364 In Hiſpania noſtra conſuetudo inſtituendi Doctores, ac Magiſtros exordium deſumpſit ab eo tempore, quo Academiæ, ac Studia Generalia ſunt erecta; nec antecedentem mentio eiuſmodi Graduum apud Authores repetitur. Quo autem tempore erectæ fuerint Academiæ Hiſpanæ, diximus *ſuprà quæſt.6.* Vbi diuerſis ſuccedentibus æuis plures fundatas fuiſſe, libauimus; vbique enim in Hiſpania litterarum diſciplina effloreſcit.

QVÆSTIO XV.

Quam rigoroſè debeant examinari, qui ad Gradus Doctoratus, & Magiſterij aſſumuntur? Et quid præſtare debeant? Vbi de Doctoribus à Supremo Principe creatis: & de ætate ad Gradus requiſita.

CVm ea ſit dignitas Doctoratus, ac Magiſterij, tantumque Eccleſiæ, & Reipublicæ interſit, vt ad eam non promoueantur, niſi viri Sapientes, profectò opus eſt, eos in examen rigoroſum vocare, & non niſi doctos, ac eruditos approbare, idque adeò in conſcientia obligat, vt graue peccatum lethale ſit, aliter ſe Examinantes habere. Quippe Gradus publicum ſunt teſtimonium ſcientiæ, atque doctrinæ, quæ ſi non detur in promotis ad Gradus, publica exiſtimatio iniuſtam patitur deceptionem: & præterea eis committuntur munera, quibus non ſunt apti; & conſuluntur tum ad exonerandas conſcientias, tum ad negotia, liteſque decidendas, quin poſſint rectè ea munia obire, in fraudem eorum, qui ipſos conſulunt. Demum eis fiditur traditio diſciplinæ, iuuentutis inſtructio, gubernationis munera, conſultationum deciſio, & Medicis corporum, & vitæ conſeruatio; Quomodo ergo hæc præſtent, qui Scientias, in quibus Gradus conferuntur, non apprimè callent. 365

Hoc quidem examen in pluribus Academiis rigoroſè præſtatur. Sed dolendum eſt, quod conqueritur Mynſingerius *in §. Reſponſa prudentum, n.5. inſtit. de Iure naturali, gentium, & ciuili*, nihil eſſe faciliùs, quàm Doctoris titulum adipiſci, eumque nummis etiam in aliquibus Academiis poſſe comparari, & obtineri. Idem ait Purpurat. *in leg.1. n.455. de officio eius, cui mandatur, &c.* Doctorellorum numerum eſſe infinitum, qui ſcilicet ſolùm ſtuduere in Titulo de ignorantia iuris, & facti; Quibus competunt illi vulgares verſiculi adducti à Georgio Valentino Vuinther *lib.1.c.11.n.7.* 366

In Inſtitutis comparo vos brutis;
In Digeſtis nihil poteſtis;
In Codice ſcitis modicè;
In Nouellis comparamini Aſellis;

 Et

Et tamen creamini Doctores.
O tempora! ô mores;

Atque, vt aſſerit Zaſius *ad leg. 2. de origine iuris, §. & vt obiter ſciamus, num. vltim.* nonnulli Doctorum titulos ſibi adciſcunt, qui ampullis verborum ianctanticuli, vultuoſo ſupercilio, minabundi, peritiam foris oſtentant, quam aſſerere tam non poſſent, quàm ſunt ob omni legali ſtudio alieniſſimi.

367 Hinc ipſi, gradum petentes, dum ſe non ſatis ſufficientes agnoſcunt, lethaliter peccant, dummodo ſciant, de facto ipſis fore Gradum conferendum, quamquam non ſint in doctrina conſpicui, de quo redibit in inferioribus ſermo, Videatur Iaſon *in Rubrica, vt nemini liceat ſine iudicis authoritat. tom. 2.* Aliud erit, ſi quis examini, & experimento doctrinæ ſe ſubjiciat, ſciens, non fore approbandum, niſi de ipſius ſufficientia conſtet; tunc enim peccatum non committit dum non intendat ad Gradum aſſumi abſque meritis, ſed ſolùm velit probari, vtrùm idoneus ſit.

368 Hinc etiam priuilegia conceſſa Doctoribus non competere his, qui indocti ſunt, tuetur Beſſoldus *in diſſertatione de Studioſis, cap. 10. pag. 145.* Idem docet de promotis ad Gradus, ſi corruperint Examinatores, vt approbentur, Summa Angelica *verbo, Doctor.* Inſuper ait Benius *part. 2. fol. 34.* ſemel laureatum propter manifeſtam inſufficentiam poſſe Inſignibus expoliari; Quod ſanè ſaltem eſt contra praxim; & niſi vitium in Gradus obtentione probetur, fieri nequibit.

369 Et quia Doctorelli (ſic apud Authores nuncupantur) rigoroſo examine non probantur, nec de eorum ſcientia fit rigidum experimentum, ſed actibus litterariis, quaſi ceremoniæ indulgendo, duntaxat libatis, promouentur ad Gradus vel in Academiis ferè ignotis, aut in aliquibus Collegiis, aut his in Studiis, in quibus perfunctorium examen præſtatur; ideò deciſum eſt in Curia Romana, tempore Eugenij III. vt teſtatur Andreas Siculus *lib. 2. conſil. 57. colum. 6. verſ. præterea*, eos minimè gaudere prærogatiuis, quæ Doctoribus ſunt conceſſæ. Sufficiat illis, cum ſua nomina ſubſcribunt, ſe Doctores appellare; nam eorum Doctoratus ſolùm eſt quæſtio de nomine, vt aiunt Philoſophi.

370 Cæterùm, quamuis ablata fuerit poteſtas ex priuilegiis Pontificiis dimanans, vt Principes aliqui, eiuſmodi prærogatiua olim gaudentes, conferant Gradus, vt vidimus *ſuprà quæſt. 12.* tamen negari nequit, penès ſupremos Principes eſſe poteſtatem illos conferendi, idque præſtare poterunt abſque examine præuio. Etenim, cum Princeps Supremus valeat erigere Academiam, conſequens eſt, vt poſſit Gradus conferre, cum hi in Academia indulgeantur, & omnis poteſtas reſidens in Magiſtratibus Academiæ ab ipſo Principe dimanet.

Hinc conſtat, aliquos fuiſſe creatos 371 Doctores à Supremis Principibus; Sic Rodolphus II. Imperator Doctorem creauit Betſicum, quem Legationi Turcicæ deſtinauerat, vt refert Beſſoldus *vbi ſuprà pag. 333.* Vbi docet, ſolo verbo poſſe Principem Supremum creare Doctorem, aſſerendo, *Te in Doctorem promoueo*; quod idem tuetur Vualterus *de ſtatu, Iuribus, & priuilegiis Doctorum cap. 4.* Quare Bulla Pij V. reuocans poteſtatem ad conferendos Gradus loquitur ſanè de poteſtate, quæ à Sede Apoſtolica emanaſſe dicebatur; ſolùmque prohibet, ne eiuſmodi Gradus proſint ad obtinendas eas Prebendas aut Dignitates, quæ Gradum requirunt. Etenim, cum poteſtas ſuprà poſita Principibus ratione Supremi Dominij in ſuo territorio congruat, à Pontifice neutiquam reuocatur. Inde, ſi quis ab Imperatore, ſeu Rege Doctor creetur, non poterit eas Præbendas obtinere, cum diſpoſitio circa illarum obtentionem ad Pontificem ſpectet, iſque ſtatuerit, eos Doctores ad illas non admitti.

Vnde etiam infero, non poſſe Regem 372 noſtrum creare Magiſtrum, aut Doctorem Magiſtrum Scholæ Salmantinum, ad cuius munus Gradus Magiſterij, vel Doctoratus exigitur. Quippè hoc requiſitum appoſitum eſt à Pontifice, vt quis munere Magiſtri Scholæ potiatur, & gaudeat iuriſdictione Eccleſiaſtica, quæ à Sede Apoſtolica eſt ei conceſſa. Quare, & ſi poſſet Rex creare Doctorem aliquem, cui Regiam ſuam iuriſdictionem præſtaret erga Salmantinam Academiam; non vero is habere poſſet ſimul Pontificiam iuriſdictionem; ſicut nunc vtramque habet Scholaſticus Salmantinus, ita vt duæ in illum iuriſdictiones confluant, non aliter ac ſi in duas perſonas diſtinctas diuiderentur. Doctrina poſita rectè colligitur ex his, quæ tradit Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. à num. 55.*

Doctores, qui ab Imperatore, aut Rege 373 creantur, eo quòd à digniori perſona ſint promoti, cæteris anteponit Calefatus *de dignita. Equeſtr. num. 45.* Sed, cum in Doctoribus præcipuum fundamentum ad gaudendum honoribus, ſit ſcientia, priuilegium Imperatorium, aut Regium non adeò operatur,

operatur, vt hi debeant aliis anteponi; Etenim, quamuis non ſit credendum, imperitos creari Doctores à Supremis Principibus, tamen, dum examinis probatio non præit, de illorum diſciplina non planè conſtat; ideóque Authores relati *ſuprà quæſt. 12. num.* 314. & alij docent, eos Doctores, quos communiter Bullatos nuncupamus, non gaudere priuilegiis, quæ cæteris Doctoribus conceduntur. Nec hi Doctores communiter ſolent in Academiis admitti, vt de Academia Patauina adnotat Antonius Riccobonus *tract. de Gymnaſio Patauino, lib.* 1. *cap.* 8. Et rurſus Otho Melarder *in Commentar. ad Proceſſ. Cameræ, fol.* 115. affirmat, Licentiatos, & Doctores Bullatos in Collegium Aduocatorum Cameræ Imperialis admitti non debere, quia requiritur examen ad id munus in Gradu adhibitum.

374 Nihilominus obſeruat Iaſon *in leg. ſi quis maior, num.* 33. *Cod. de traſactiõ.* Doctores Bullatos, ſi ſimul examinis experimentum ſubierint, concurrentes cum aliis Doctoribus debere illos loco præcedere. Et hoc caſu locum habet doctrina Caleſati *vbi ſupra*, cum enim hi ex vno capite à digniori fuerint promoti, & ex alio per examen præcedens de ipſorum diſciplina conſtet, æquum eſt, vt eo honore præcedentiæ in loco donentur. Equidem Princeps Supremus, antequam aliquem in Doctorem promoueat, poteſt eum ad examen rigoroſum ſubeundum in Academia, aut apud aliquos Doctores deſtinare; quod quidem valde congruit, vt rutius, ac laudabiliùs in promotione ſe habeat. In noſtra ſanè Hiſpania nec legi, nec audiui, aliquos fuiſſe à Regibus ſolo verbo Doctores creatos.

375 Quales autem debeant eſſe Doctores, vt ſuo muneri docendi ſatisfaciant, iuuentutem in diſciplina litterarum promoueant, ſcientias vtiliter tradant, & Reipublicæ ſint fulcimentum, latè proſequitur Iacobus Middemdurpius duobus libris integris *Officiorum Scholaſticorum*; & breuiſſimè id ipſum ex Ludouico Romano præſtringit Cardinalis Tuſchus *practicar. concluſion. litt. D. concluſ.* 553. Ait ergo, Doctorem, ac Magiſtrum his qualitatibus fore afficiendum; Primò, vt ſciat tacere, & loqui ex tempore: nec enim garrulitas proficit, nec continua taciturnitate vtilitas generatur. Secundò, vt ſit diſcretus in tacendo, vtilis in loquendo. Tertiò, vt loquatur intelligentibus. Quartò, vt aptum ſe reddat audientibus. Quintò, vt humilis ſit, omni arrogantia dimiſſa. Sextò, vt doceat, quæ corrigunt, non quæ delectant, quia eſſet fons ſine aqua. Septimò, vt non omittat proſequi ſanam doctrinam. Octauò, vt ſi omnes, aut aliqui obſtaculum ſanæ doctrinæ faciant, recedat ab eis. Nonò, vt non omittat ſe opponere ad errores corrigendos. Decimò, vt omnia à Deo largitore agnoſcat, & gratias agat. Hactenus verba ſunt præfati Authoris, quæ, ſi penitus exenterentur, & non perfunctoria meditatione perpendantur, ſanè inuoluunt requiſita potiora ad munus Magiſterij rectè obeundum.

Id etiam Doctoribus, ac Magiſtris in 376 primis eſt neceſſarium, librorum habere copiam, vt erudite, ac cum electione poſſint doctrinam tradere, & conſilia præſtare. Videantur Oldradus, Neuizanus, Benius, Herig. apud Beſſoldum *in diſſertatione de Studioſis, c.* 10. *pag.* 146. & 147. Ibique affirmat, priuilegia Doctorum non competere his, qui libris carent; quod ſaltem abſolutè non eſt verum, cum non ſit conditio eſſentialiter requiſita ad gaudendum his priuilegiis, habere libros ſcientiæ cuiuſcumque proprios. Sanè abſque illis munus Doctoris nequit adimpleri, indeque poſſet quis priuilegiis priuari, ſi ſuo non ſatisfaceret muneri. Aduit Iaſon *in leg.* 1. §. *vbi, ff. de Officio Proconſulis; num.* 2. Doctorem, qui conſilia præſtat, quin libros euoluat, non poſſe petere ſalarium. Quod tunc verum iudico, cum Doctor non habet in promptu doctrinas tempore antecedenti, ſatis præmeditatas; Nam qui continuo ſtudio id eſt adeptus, vt in caſibus frequentibus poſſit conſilium abſque nouo ſtudio præſtare, non tenetur ad libros de nouo lectitandos pro ſingulis euentibus. Sicut Medicus valde expertus, ac doctus non tenetur ad euoluendum libros, vt ſingulis ægritudinibus medeatur, cum in pluribus medendis eodem modo ſe habeat, & ſolùm aliquæ exigaut nouum medicandi genus, ac normam. Ad id etiam Magiſtri, Doctores, & Profeſſores alij in Academiis tenentur, ex præſcripto Concilij Tridentini *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. *de reformat.* vt ad normam Decretorum eiuſdem Concilij, Doctrinam tradant, & Fidei dogmata interpretentur, ſeque ad id initio cuiuſlibet anni ſolemni iuramento obſtringant.

De ætate requiſita ad accipiendum Gra- 377 dus Magiſterij, ſeu Doctoratus, nihil certum, ac fixum ſtabiliri poteſt, cum ſtandum ſit conſuetudini, ac Statutis cuiuſque Academiæ. Aliqui deſignarunt vigeſimum ætatis annum, eo quòd ante hoc tempus nemo poſſit ad honores peruenire; Alij verò ſolùm requirunt vigeſimum annum, ex eo quòd

quòd quis hac ætate affectus poſſit eſſe Iudex. Alij autem ſolùm exigunt decimum octauum annum, ſi quis in huiuſmodi ætate ſit peritus, indeque mouentur, quia eo ætatis anno Nerua publicè de Iure reſpondiſſe inuenitur. Sed cum nulla ætas determinata ſit in Iure præfixa, dictis eſt inſiſtendum. Id omnes ferè docent, ante decimum ſeptimum ætatis annum nulli fore Gradum prædictum conferendum. Ita Socinus, Anchoran. Menochius, Benius, quos refert, & ſequitur Middemdorpius *de Academiis vniuerſi orbis, lib.* 1. *cap.* 13. *pag.* 133. Non ſolùm conſuetudine, aut Statutis cuiuſque Academiæ cautum eſt, qua ætate debeant eſſe promouendi ad Gradus Magiſterij, aut Doctoratus, ſed quantum temporis in ſcientiis addiſcendis, & poſtmodum recolendis inſumpſiſſe debeant. De hoc tempore, quod requiritur, tractant, Socinus, Menochius, Vueſembechius, Mandoſius, & alij cum Middemdorpio *vbi ſupra*. Sed regula certior à conſuetudine, vel Statutis eſt deſumenda. Demum quinam debeant eſſe Examinatores eorum, qui promouendi ſunt ad Gradus, in vnaquaque Academia eſt ſtatutum. In Salmantina ad Gradum Licentiatus examinant Doctores, ſeu Magiſtri eiuſdem Facultatis, qui Cathedras moderantur. Extat autem Decretum Senatus Supremi Caſtellæ expeditum anno 1571. quod eſt 64. in editione anni 1648. vbi decernitur, Doctores, qui ſunt Senatores, quamuis Cathedram non moderentur, poſſe examinare. Cum Togatis Collegij maioris S. Bartholomæi promouendis ad Gradus datur ſpecialis Concordia Academiæ circa Examinatores.

QVÆSTIO XVI.

An accipere Gradum Licentiatus, & Magiſterij Religioſos Societatis in Academia Salmanticenſi, Complutenſi, ſeu qualibet alia, ſit contra Inſtitutum, aut aliquam Conſtitutionem, vel præceptum ipſius Societatis?

§. I.

Statuitur aſſertum.

378 NOn diſquiro factum, an nempè expediens ſit, de facto eos Gradus accipere, ſarta, tecta, ſeruata gubernandi forma, ac ſtylo, qui in Societate IESV habetur, maximè cum centum ac duodecim annis poſt ipſam Religionem à Pontificibus, & à Concilio Tridentino confirmatam, non fuerint illi Gradus accepti in Academiis Salmantina, & Complutenſi, ac in pluribus aliis. Etenim certo certius eſt, cum iam anno 1652. aliqui Societatis præclari Theologiæ Profeſſores ad Magiſterij Gradum in Salmanticenſi Vniuerſitate ſint euecti, poſt acceptũ priùs illũ ipſum Gradum in Academia Abulenſi, aliique ex noſtris in Complutenſi eodem iam Gradu inſigniantur, id valde expedire ipſi Societati, ac eius inſtituto, & fini; vrgentiſſimaſque rationes dari, ob quas poſt tempus præfatum, id fuerit à Superioribus imperatum, poſt maturam, attentamque conſiderationem, & præuias per longa temporis interualla conſultationes. Quod non eſt noſtri muneris inueſtigare, ac expendere, cum id ſpectet ad regimen Religionis, in quod nullus, præter Pontificem, ſe ingerere debet; ſicut nec in aliarum Sacrarum Religionum gubernationem, quam prudentiſſimam, rationi, & Deo conſonam iudicare omnes tenemur, fas eſt, vt quiſquam ſe intromittat. In quibus etiam maturo conſilio, & poſt plurimos annos à fundatis Academiis in locis, vbi eorum inſignia Cœnobia extant, ad Gradus Magiſterij ſuſcipiendos viri doctiſſimi ſemitam aperuerunt.

Igitur diſputatio eſt de iure; an ſcilicet 379
contra aliquod Ius ſpeciale Societatis IESV ſit, eos Gradus accipere? Nec poteſt difficultas verſari circa Gradus in aliquibus Academiis ſuſceptos, cum iamdiu id fuerit executioni mandatum, quin nec per ſpeciem vlla obſtiterit ratio; Iudeque in Germaniæ Academiis Societatis Religioſi plures in Artibus, & Theologia ſint Magiſtri; imò & ipſarum Cancellarij, qui authoritate Apoſtolica aliis Gradus eos concedunt; ac aliquæ Academiæ in pluribus Prouinciis tam intra, quàm extra Germaniam Societati IESV ſint traditæ à Principibus, Pontificia authoritate, in eaque illi Gradus prædictos ſuſceperint. Quare dubium præcipuè verſatur circa Gradus huiuſmodi in Academia Salmantina, & Complutenſi ob rationes ſpeciales, quas infrà expendemus. Reſolutio tamen quæſtionis erit generalis.

Aſſero igitur, non eſſe contra Inſtitu- 380
tum Societatis IESV, nec contra aliquam eius Conſtitutionem, Decretum, præceptum, aut Regulam ipſius Religionis accipere Gradus omnes litterarum, Artium, & Theologiæ, in Academia Salmantina, Complutenſi, & qualibet alia, etiam in Indiis, in quarum Academiis ſtipendia pro-

Gradibus

Gradibus ſunt ingentia. Ita generaliter docet P.Suarez *tom.4. de Relig. lib.5. cap.4. à num.9.* P.Caſtro Palao 3. *part. operis moralis, diſp.4. punct.*13. §.6. *num.*3. Qui conditiones aliquas apponunt ex Societatis Conſtitutionibus, & Regulis deductas, quas obſeruatas eſſe, & ſemper obſeruandas, eſt certiſſimum, & aliquas inferiùs attingemus, nam de nonnullis dubitatio nequit eſſe, vt de licentia Præpoſiti Generalis, & ſimilibus. Idem aſſertum tenent Societatis Theologi, eruditione, & ingenio præſtantes.

381 Probatur aſſertum ratione irrefragabili. Nullum ius Eccleſiaſticum, nullum præceptum Pontificium, nulla Conſtitutio, aut regula Societatis datur, quæ impediat Graduum ſuſceptionem in quacumque Academia; ergo eorum ſuſceptio nulli iuri, Conſtitutioni, aut inſtituto infragantur. Si enim ſecludatur aliquod ius ſpeciale contradicens, euidens eſt, Religioſos abſolutè ſumptos poſſe ad eos Gradus promoueri, cum hoc ſtatui religioſo neutiquam ſit alienum. Ita D.Thomas *opuſculo* 19. *contra impugnantes Religionem, cap.*2. *&* 3. D.Antonius, & alij, quos refert, & ſequitur Pater Suarez *vbi nuper, num.*10. & Caſtro Palao *loco citato.* Et id ſtabilit praxis Sacrarum Religionum. Antecedens non aliter eſt ſuadendum, quam inquirendo, quod Ius obuiet? quæ Conſtitutio? quæ regula? quod præceptum? Et nullum obuiare, manifeſtè conſtabit *à* §.2.

382 Deinde poſitiuo argumento aſſertum firmatur. In primis, vt extat *in Examine, c.* 1. §.2. *& in regula* 2. *Summarij Conſtitutionum Societatis IESV*, quas Pontifices approbarunt; *Finis huius Societatis eſt, non ſolùm ſaluti propriarum animarum cum diuina gratia vacare, ſed cum eodem impensè in ſalutem proximorum incumbere.* At ex pluribus mediis, quibus Societas ſaluti proximorum incumbit, vnum eſt, docendo Philoſophiam, & Theologiam, pluraque opera Philoſophica, ac Theologica, Scholaſtica, Moralia, & Scripturaria typis excuſſa in lucem edendo; doctrina autem, quæ traditur, plus authoritatis habet, auidiúſque excipitur ab auditoribus, & legentibus libros, ac Codices, cum conſtat, tum eam cum ſatisfactione in Academiis legi, ac defendi, tum Magiſtros, ac Scriptores, publico Academiarum teſtimonio eſſe probatos, ac laurea donatos; & obuiatur aliquibus obicibus, quibus poſſent retardari, ne audirent, ac ſectarentur Societatis Profeſſores, & Interpretes, qui etiam eſſent obices huius adeò præcipui medij incumbendi in ſalutem proximorum; ergo non eſt contra Inſtitutum Societatis, ſed iuxta illud, accipere eiuſmodi Gradus. Ratio hæc deſumitur ex verbis S. Ignatij, Parentis, & Fundatoris ipſius Societatis, qui *Part.* 4. *Conſtitution. cap.*6. *num.*17. ait, loquens de his Gradibus; *Ad quos, non ob aliud, quàm vt poſſint proximis ad Dei gloriam eſſe vtiliores, promoueri debent*; Igitur ipſe Inſtituti Author cenſuit medium aptum ad finem inſtituti Societatis incumbendi in ſalutem proximorum, ſuſceptionem Graduum in Academiis.

Inde etiam ipſe S.Ignatius, & Sanctus Franciſcus Xauier Indiarum Apoſtolus, P. Didacus Laynez, ſecundus Societatis Præpoſitus Generalis, & in Tridentino pro Pontifice Theologus, P.Alphonſus Salmerou, & alij vſque ad numerum denarium, qui primi ſua nomina Societati Iesv inſcripſere, antequam id præſtarent, in Academia Pariſienſi Magiſterij ſuſcepere Gradum; noſcentes, id valdè congruens eſſe Inſtituto, quod iam meditabantur, incumbendi in ſalutem proximorum, adhibito medio ſpargendi vbique doctrinam ſalutarem Conſtat ex Hiſtoria generali Societatis *tom.*1. ex P.Maffeo, P. Ribadeneyra, P. Andrea Luca, P.Ioanne Euſebio Nieremberg. *in vita S.Ignatij.* Inde etiam S.Franciſcus de Borja, tertius Societatis Iesv Præpoſitus Generalis, cum iam proximus eſſet renuntiando ſæculo, adhuc Dux Gandiæ Gradum Magiſterij ſuſcepit in Academia Gandienſi in Regno Valentiæ, de Conſilio Sancti Parentis Ignatij, vtpotè iudicantis, illum Gradum valdè conducere ad finem, quem in Societate intendebat Dux ille Sanctus; vt in eius vita ſcribitur à P. Nieremberg. Ipſe etiam Parens S.Ignatius, cum mitteret P.Petrum Caniſium, aliumque ſocium in Germaniam, vt ibi Theologiam edocerent, eis præcepit, vt per Boloniam iter facerent, & Gradum Magiſterij in Theologia ſuſciperent in Bononienſi Academia. Refertur *tom.*1. *Hiſtoriæ Societatis.* 383

Rurſus S. Ignatius Conſtitutiones, & 384
Regulas condidit circa Gradus in Academiis accipiendos, quin vllam Academiam excluderet; ergo ſuſceptio eiuſmodi Graduúm non eſt contra aliquam Conſtitutionem, regulam, aut præceptum Societatis Iesv, quin potiùs valde iuxta omnia illa. Antecedens conſtat *ex Part.4. Conſtitut. cap.* 6. *n.*17. *& cap.*15. *num.*4. *Ex regula Prouincialis* 64. Indeque in Congregatione generali Societatis diſpoſita eſt *Ratio Studiorum*, quam in ea omnes ſequi debent; in ipſaque

præfiguntur

præfiguntur Regulæ pro his, qui in Academiis ſcientias profitentur hiſce honoribus litterariis, & aliis quibuſcumque affecti.

385 Præterea conſuetudo, ac poſſeſſio ius fundat, vt omnibus eſt in confeſſo; At conſuetudo, ac poſſeſſio ſtat pro acceptione Graduum in Religioſis Societatis in pluribus Academiis, vt cunctis eſt manifeſtum, quin contra acceptionem Graduum in cæteris Academiis militet aliqua ratio, vt infra conuincemus; ergo ſuſceptio Graduum in quacumque Vniuerſitate non eſt contra ius aliquod commune, vel ſpeciale, ſed iuxta ius vtrumque,

386 Demum; Nulla adeſt ratio, vel fundamentum, cur potiùs Religioſi aliorum Sacrorum Ordinum, vt Benedictini, Ciſterciences, Patres Prædicatores, Auguſtiniani, Præmonſtratenſes, Carmelitani, Religionumque Sanctiſſimæ Trinitatis, & Beatæ Mariæ de Mercede, aliique poſſint in quacumque Academia aſſumi ad gradus, quàm Religioſi Societatis Iesv; ſed illi poſſunt, & quidem ſanctiſſimè, quin vlli iuri, aut ſtatuto repugnetur; igitur & poſſunt Societatis Religioſi. Maior non aliter efficaciùs ſuadetur, quàm poſcendo rationem, & fundamentum, quod ſanè nullum ſuppeditari poſſe video, aut reperio. Minorem probare eſſet quaſi piaculum; cum ſit certa, & euidens; omnium Doctorum calamo ſtabilita; cunctorũm iudicio confirmata; & continua praxi conſtantiſſima.

387 Audio iam mihi perſtrepere, quaſi actum agam, dum rem in communi ſumptam certiſſimam rationibus nitor perſuadere; cum ſolum ob ſpecialia argumenta poſſit aliqua dubitatio exoriri de Gradibus Academiæ Salmantinæ, & Complutenſis, aut alterius, in quibus & honor eximius promotis ad Gradus accreſcit, & magni ſumptus fiunt pro Graduum acceptione, quæ militat contra Paupertatem ſpecialem, & humilitatem, quæ in Societate Iesv præſcribuntur. Sed ad hæc deueniamus, & has nebulas ab aliquibus ſcrupuloſis, ſi ſint, diſiiciamus.

§. II.

Pius IV. in Bulla, Exponi nobis; &c. *non contradicit ſuſcipiendis Gradibus in Academia Salmantina, & Complutenſi, ac in alia quauis, à Religioſis Societatis IESV.*

388 OPponi poteſt primò Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *Exponi nobis nuper feciſtis*, expedita in fauorem Societatis, vbi ait; *Cum Scholares Societatis partim propter obligationes, & iuramenta, per inibi praſtari ſolita, partim ob nimias impenſas, qua ibi fieri ſolent, ab eiſdem Vniuerſitatibus, eorumque Rectoribus, ac deputatis promoueri non expediat, &c.* Sed in Academia Salmantina (idem ſemper intelligito de Complutenſi, ac ſimilibus (& plura iuramenta præſtautur à promotis ad Gradus, & maximæ impenſæ fiunt; ergo acceptio Graduum in illa eſt contra mentem, & voluntatem Pij IV. Confirmatur. In eis verbis loquitur Pontifex de Gradibus accipiendis in Academiis Italiæ, in quibus multò minores impenſæ fiunt, quàm in Academia Salmanticenſi, vt omnibus innoteſcit; & adhuc, vt vitentur illæ impenſæ, & ſtrictior ſit in Societate Iesv diſciplina paupertatis, renuit Pius eam Graduum acceptionem; ergo à fortiori renuit, ac contrariatur ſimili Graduum acceptioni in Academia Salmanticenſi, in qua pluribus impenſis plus paupertati videtur contrairi.

Quàm longè à mente Pontificis in hac obiectione deuiatur! Et, vt planè ſatisfaciã, ſimilem omnino caſum præmittam, quem deinceps ſolutioni aptabo. Profeſſores Theologiæ in illuſtri Cœnobio Sancti Stephani Salmanticenſi Patrum Prædicatorum paupertate religioſa detenti diu verſati ſunt, quin Gradus acciperent in Academia; ad Pontificem Innocentium VIII. confugerunt, qui, vt illi vitarent nimias expenſas, conceſſit, vt intra ipſum Cœnobium acciperent Gradus. Præſtitum eſt ita; ſed in Academia Salmantina illi Gradus non fuerunt acceptati. Videntes ergo, ad ſuæ doctrinæ ſplendorem congruere Graduum donationem nec ſibi ſuffeciſſe benignitatem liberalem Pontificis, decreuerunt laurea in Academia donari? Quin inde poſſet contra illos argui, Pontificem reſtitiſſe nimiis expenſis; nec paupertatis rigorem laxari; nec eſſe contra aliquam ipſorum Conſtitutionem. Refertur illud Innocentij indultum in Monumentis Ordinis, *in ſecunda editione, conceſſione* 194. *fol.* 75. in Compendio Priuileg. Mendicantium, *verbo, Gradus Scholaſtici, num.* 6. & ab Emanuele Rodriguez *tom.* 2. *quaſt. Regul. diſput.* 74. *art.* 1. Eius verba ſunt *Innocentius VIII. conceſſit eiſdem Fratribus, vt, quia propter magnas impenſas, qua in ſuſcipiendis Gradibus in Vniuerſitate Salmanticenſi fiunt, Fratres prædicta Congregationis Gradus huiuſmodi ibidem ſuſcipere commodè non poſſunt, quòd Regens, & in eius abſentia Prior Sancti Stephani Salmantina dicta Congregationis poſſint conferre quoſcumque*

389

que

que Gradus Fratribus einſdem Congregationis per eandem Congregationem expoſitis, & admiſſis per Capitulum, vel Magiſtrum Generalem dicti Ordinis, dummodo peregerint curſus ſuos.

390 Pergo ad Pium IV. in obiectione propoſitum. In ea Bulla *Exponi nobis*, concedit Religioſis Societatis IESV, vt intra ipſam Societatem Gradus à noſtris accipiant; ne, ſi accipiant illos in Academiis, expenſas faciant; in qua conceſſione ſuam liberalem benignitatem oſtendit, ſicut Innocentius Cœnobio Salmanticenſi Sancti Stephani. Hi Gradus intra Societatem collati non admittuntur ab Academiis, & multò minus à Salmantina; ſicut admiſſi non fuerunt Gradus collati in inſigni S. Stephani Cœnobio; Quid ergo præſtandum, cum doctrinæ Societatis expediat, Religioſos ipſius laureà donari, ſicut expediens fuit doctrinæ Patrum Prædicatorum? Sanè expediet, eorum ſanctiſſimum exemplum imitari, & tantis Ducibus præeuntibus, eorum veſtigia ſequi; ſiquidem nec ea iuramenta, nec illæ expenſæ aliter vitari queunt, non inde ſecutis incommodis contra doctrinam. Nec propterea contrarium aliquid agitur menti Pontificis, qui duo optauit; aliud, vt Religioſi Societatis Gradus acciperent, oſtendens, tantum id abeſſe ab Inſtituto ipſius, vt potiùs maximè ei eſſet conforme; aliud, vt abſque expenſis, his honoribus Scholaſticis publicè vterentur; quæ etiam optauit Innocentius Patribus Dominicanis; Res non ſucceſſit optatis, nec ibi, nec hic; Ergo dicerent ambo Pontifices, ſi conſulerentur ſuper hoc; Curauimus vobis expenſas vitare, quæ Pauperibus non expediunt, ſeu quas non facilè pauperes facere poſſunt, ne grauaremini; obtinere non potuimus optata, dum aliis mediis vti ad ea obtinenda in his circunſtantiis non expediat; ergo, licèt expenſæ fiant, Gradus in Academia Salmantina accipite, cum tantum inde ſplendoris, & vtilitatis veſtra documenta ſint proximis allatura; & hoc emolumentum expenſis præponderet. Ecce Innocentij animum; ecce Pij IV. mentem.

391 Firmatur ampliùs id ipſum; Nam ex ſerie rerum, temporum, & circunſtantiarum animus Pontificis in ſuis Decretis eſt inferendus. Igitur hæc Bulla *Exponi nobis*, expedita fuit in fauorem Societatis, eius paupertati attendendo, quando adhûc Fidelium liberalitas, & munificentia eorum, qui Collegia Societatis poſtmodum fundarunt, commoda emolumenta ad expenſas non ſuppeditauerant; eoque leuamine Pontifex voluit Societati ſuccurrere; iam verò noua rerum ſerie adueniente, Regum, ac Principum, & aliorum liberalitate, ad expenſas in his Gradibus faciendas præſtita ſunt emolumenta, & redditus. Quare Pontifex non contradiceret Gradibus propter impenſas.

Amplius id ſtabilitur, nam initio naſcen- 392
tis Societatis (ſicut in aliis Sacris Ordinibus contigit) non poterant ſumptus magni fieri, adhuc valdè neceſſarij. Quomodo primi è Societate, qui Salmanticam ingreſſi ſunt, & præ nimia paupertate in humili porticu Sacellum ad Sacra celebranda adornarunt, cum effigie papyracea in Altari, poſſent Bibliothecam emere, quæ ſex, aut octo mille ducatis æſtimaretur? Et tamen eam nunc habet Collegium Salmantinum. Quomodo, qui vix emendicare poterant, vnde vilem domunculam ad habitationem perſoluerent, poſſent in medio Salmanticæ Vrbis eam molem ædificij extollere, quam Philippus III. & Margarita Fundatores, & Philippus IV. Patronus, & inſignis Benefactor Collegij Salmanticenſis regio ſumptu voluerunt erigi, & per ſuos Architecturæ Magiſtros totam fabricam à fundamentis vſque ad faſtigium deliucari, præcipientes inſuper, vt non liceret noſtris quidquam tam ingentis machinæ detrahere, aut minuere? Itaque temporum ſucceſſu ea datur varietas, ex qua manifeſtè inferatur, non eadem regula metiendas eſſe nunc has Graduum acceptiones, ac primæuo Societatis exordio. Et, vt ab exemplo poſito nuper non recedam, inquiro, an paupertati Societatis expediat, habere ingentem Bibliothecam communem, & plures ſpeciales? Expediré, reſpondebis: nam, licet impenſæ ſint ingentes, cum abſque illis nequeat obtineri vtilitas, quæ ex Bibliothecis dimanant, fas eſt, eas pluribus impenſis emere. Idem ego dico de Gradibus; & ſanè nec tantæ in his impenſæ fiunt; & non minor vtilitas proportionatè ſperatur.

Rurſus, cum Bullam præfatam expedi- 393
uit Pius IV. non adeò, ac nunc litterarum ſtudia florebant; non aderant tot Magiſtri, tot libri ab Authoribus Societatis circa omnes ſcientias, & linguas editi, quos integræ ampliſſimæ Bibliothecæ non capiunt; & tamen Pontifex cenſuit, valdè expedire, vt Gradibus inſignirentur, quò eſſet copioſior eorum doctrinæ fructus; & beneficus voluit ſumptus tollere, quantum ex ſe poterat; ergo nunc magis expedire cenſeret eorum Graduum acceptionem, cum maior adhuc fructus queat exinde deriuari, & ſi expenſæ nequeant vitari,

cum hæ non præponderent illorum ingentiori vtilitati. Et quidem certiſſimum eſt Pontificem voluiſſe, ac intendiſſe beneficentiam ſuam in ea Bulla erga Societatem oſtendere; quod igitur ille optauit eſſe beneficium, par eſt, vt vertatur in damnum? Non ea fuit mens Pontificis.

594 Vlterius tunc temporis, quo Bulla Pij fuit expedita, vt Societatis Religioſi (non adeò tunc, ac nunc in orbe accepti) authoritate erga proximos pollerent, qua faciliùs eorum ſpirituali ſaluti incumberent, plures Gradibus inſigniebantur; &, cum ex alio capite paupertate premerentur, valde eis incommodum, ac graue erat, tot, tamque frequentes expenſas facere; Ideoque Pontifex ob id motiuum eam Bullam, ac facultatem præſtitit. Iam verò nec opus eſt ea Graduum multitudine, nec in tanta rerum inopia Collegia iacent; atque adeo ad vnum, vel alium Gradum poteſt Prouincia, vel Collegium ſuppeditare ſumptus; maximè cum Gradus ipſi in promotis emolumentum referant ipſi Prouinciæ, aut Collegio; cum ſtipendia ſoluantur Laureatis, quibus poſſint intra aliquot annos impenſæ reſarciri; indeque non ſunt iudicandæ expenſæ nimiæ, ſiquidem vſusfructus temporalis eidem Religioni, & non ipſis Laureatis, acquirendus eſt copioſus, maximè in Academia Salmantina. Itaque impenſæ inſumptæ in Gradibus ferè quaſi capitale cuiuſdam cenſus vitalitij conſiderari queunt; & communiter tantumdem, vel amplius comparabitur ex redditibus. Id dixerim, ſi Superiores Societatis IESV cenſuerint, non eſſe contra, aut præter noſtrum Inſtitutum, ea ſtipendia in id deſtinari. Quippe adhuc ſeuerè iniunxerunt, vt pauperibus diſtribuantur omnia emolumenta prouenientia ex Gradibus. Rurſus hæc ſtipendiorum acceptio non eneruat aliquam Societatis IESV conſtitutionem, aut regulam, vt infra patebit.

595 Demùm, ſi ſola ratio impenſarum obſtaret acceptioni Graduum in Vniuerſitate Salmanticenſi, eis impenſis ablatis, non eſſet, vnde hi gradus impugnarentur. Da ergo, aliquem ex Externis beneficè conferre impenſas determinatè ad Gradus ſuſcipiendos; Ceſſat iam impenſarum, ac paupertatis ratio, & nulla alia aduerſus Gradus militat; ergo, etiam ſi aſſumptum obiectionis propoſitæ concederemus, ſtat rectè, vt in euentibus practicis, & facilè contingentibus (quales ſunt, ſumptus præſtari ab aliquo benefactore) Religioſi Societatis accipiant Gradus in Salmantina Academia. Vndè obiectio abſolutè illos non impugnat. Cæterùm, cum hi Gradus ſemper accipiendi ſint, factis à Religione expenſis, cui etiam prouentura ſunt ſemper ſtipendia, vulgò, *propinas*, & Religio à ſuis Fundatoribus temporalibus, atque à Benefactoribus acceperit facultates, & redditus, quibus hi ſumptus fiunt, ſanè perindè res ſe habet, ac ſi illi ſpecialiter, & determinatè præbuiſſent impenſas in Gradibus inſumendas; maximè cum ipſi ſuas dederint opes, vt Societas, ac Collegia redditibus vtantur ad victum Religioſorum, atque ad omnia, quæ neceſſaria, & vtilia fuerint Religioni, ac Collegiis; Vtiliſſimam autem eſſe acceptionem Graduum, & ex ſe ferè omnibus eſt euidens, & in hac quæſtione attingimus, & denique id pertinet ad quæſtionem facti, quam, vt initio dixi, non ventilamus, ſed ſupponimus. Obiectio hæc à Bulla Pij IV. decerpta ampliùs adhuc enodabitur doctrina tradenda *§. ſequenti.*

§. III.

Sanctus Parens Ignatius commendans paupertatem ſeruandam in Gradibus, non prohibet eos ſuſcipi in Academia Salmantina, & in qualibet alia.

Opponi poteſt ſecundò S. Parens Ignatius *Part. 4. Conſtitut. cap. 6. §. 17.* vbi monet; *Nec ſumptus, qui pauperes non deceant, in Gradibus huiuſmodi faciant.* Sed ſumptus, qui fiunt in ſuſceptione Graduum in Academia Salmantina, pauperes non decent, vtpotè ingentes: ergo à S. Parente Ignatio huic Graduum acceptioni reſiſtitur. Minor videtur ſuaderi, quia ideo Religioſi ſacri Ordinis Minorum, & alij eos Gradus non ſuſcipiunt, quia ſumptus non decent Paupertatem, quam profitentur. In Societate autem Paupertas à Religioſis in particulari ſtrictiſſimè ſeruatur, ita vt in ea nulla laxatio detur, & à Profeſſis fiat ſpeciale votum reſtringendi eam potiùs, quàm laxandi; vnde non licet vlli ſtipendia accipere pro Concionibus, pro Miſſis, nec pro quouis alio miniſterio; nec permittuntur depoſita pecuniarum apud ſe, aut apud alium; aliaque huiuſmodi ſeruantur, ex quibus liquet, quòd, & ſi Collegia in communi habeant redditus, quibus valdè indigent, vt cuncta neceſſaria omnino Religioſis ſuppeditentur, quin ipſis vllius rei emendicatione ſit opus, paupertas tamen maximè viget. 396

Obiectionem ſic inſto. In omnibus Sacris Ordinibus 397

Ordinibus votum Paupertatis eſſentiale ſtatui Religioſo emittitur, indeque indubitabile eſt, in ipſis caueri, ne fiant ſumptus, qui pauperes non deceant, cum hoc exigat votum paupertatis, & ſtatus pauperum id ipſum præſeferat; nefaſque eſſet aſſerere, in aliquo Sacro Ordine licitos eſſe ſumptus, qui pauperes non decent, cum inuoluat contradictionem, licere pauperibus aliquos ſumptus, & ipſos ſumptus non decere pauperes. Vnde ſic argumentor. Religioſi aliorum Sacrorum Ordinum ſuſcipiunt Gradus in Academia Salmantina, ſoluunturque impenſæ ingentes, quæ ibidem fiunt; ergo hæ impenſæ non dedecent pauperes; aliàs ſanctiſſimè ſuſciperent Gradus, & tamen impenſas facerent, quæ non decent pauperes; quæ ſequela intolerabilis eſt. Igitur, quamuis Religioſi Societatis ſuſcipiant in eadem Academia Gradus, non fient impenſæ, quæ non deceant pauperes, atque adeò nullatenus contradicitur Conſtitutioni S. Parentis Ignatij. Quo tota obiectionis machina ruit.

398 Abſolutè reſpondeo, eos ſumptus non decere pauperes, qui non ſunt neceſſarij, aut vtiles ad fines licitos, ac honeſtos ab ipſis intendendos pro ſui muneris ratione; ita vt hi ſumptus non deceant, ſiuè magni, ſiuè exigui ſint; nam indecentia non deſumitur à quantitate ſumptuum, ſed à ſuperfluitate rei, in qua fiunt; Vnde ſi quis Religioſus caligas ſericas ſibi emeret, licet ſumptus non eſſet nimius, adhuc non deceret pauperem, ob qualitatem rei emptæ. E contra verò, ſi ſumptus ſunt vtiles, aut neceſſarij ad fines licitos, honeſtos, & Religionis proprios, quamuis ſint ingentes, non dedecent pauperes; ſic decent illos Bibliothecæ magnis ſumptibus comparatæ; ædificia templorum, ac domorum ingenti pretio ſtructa; pretioſa vaſa, ac ornamenta in vſum Eccleſiæ deſtinata; quia hæc omnia ſunt vtilia, aut neceſſaria ad fines ſanctiſſimos diſcendi, docendi, inſtruendi proximos, viuendi religiosè, colendi Deum, alioſque ſimiles.

399 Hinc igitur ſumptus, qui in aliis Sacris Ordinibus fiunt ad ſuſcipiendos Gradus, non ſunt contra paupertatis ſtatum, quin potiùs valdè decent pauperes; & conſequenter iidem ſumptus à Societate facti decebunt pauperes, quin contraueniant menti ſui Fundatoris Sanctiſſimi; qui ſolummodo cauit, vt vitarentur ſumptus ſuperflui, & non neceſſarij. Superflui autem non ſunt, qui iam ſunt in Academia Salmantina præfixi pro Gradibus; & aliunde Gradus acceptio eſt finis licitus, honeſtus, congruens, ac vtiliſſimus Inſtituto Societatis, ac adimpletioni Regularum ipſius.

Atque, vt rem à fundamentis capiamus, duo attentè conſiderari oportet. Primum; non aliter S. Parentem Ignatium præcauiſſe ſumptus, qui pauperes non deceant, in receptione Graduum, ac in aliis omnibus; Nam quis dicat, permiſiſſe in aliis ſumptus, qui non deceant pauperes? Etenim cupiit, paupertatem, vt firmum murum Religionis, ſeruari. Et tamen non ideo vetuit ſumptus, qui fiunt in magnis Bibliothecis comparandis, in templis extruendis, & in ſimilibus; igitur non prohibuit ſumptus ingentes, ſed ſuperfluos, & non ordinatos ad fines, quos Societas intendit; nec ſtrictiùs ſe habuit circa impenſas in Graduum ſuſceptione faciendas, quàm circa impenſas ingentes, quæ fiunt in prædictis rebus, cum hi ſumptus æquè non ſint ex his, qui non decent pauperes iuxta iam aſſerta. 400

Secundum; hæc Conſtitutionis, quæ obiicitur, verba, non eſſe aliquod nouum, & ſpeciale ſtatutum, aut præceptum, ſed declarationem præcepti diuini, quod obligat omnes Religioſos voto paupertatis adſtrictos, vt non faciant ſumptus, qui non decent pauperes. Et id cernitur, quia, ſi eſſet ſtatutum, aut præceptum poſitiuum, poſſet à Pontifice tolli, aut diſpenſari; nequit autem Pontifex illud tollere, aut diſpenſare, reddendo pauperibus ex voto licitos ſumptus, qui non decent pauperes, aut, quod idem eſt, qui non licent pauperibus; quod etenim dedecet, aut non decet aliquem, nec ei licet; Pontifex autem non poteſt facere, vt ſint liciti ſumptus, qui ex ſe non ſunt liciti reſpectu ſtatus Religioſi. Vnde totum momentum deuoluitur ad obſeruantiam paupertatis, quam conſulit S. Parens Ignatius in Gradibus accipiendis, ſicut conſulit ſæpè in cæteris omnibus, & ſicut etiam conſulit obſeruantiam aliorum votorum. Manet ergo res hæc in Societate Iesv, ſicut in aliis Sacris Ordinibus, in quibus obſeruantia paupertatis etiam enixè monetur. Vnde fit, non violari hoc conſilium, & voluntatem S. Parentis Ignatij, in acceptione Graduum, cum paupertas non violetur, ſicut per eiuſmodi acceptionem non violatur in aliis Sacris Religionibus. Cum quo ſtat, eſſe certiſſima ea, quæ in obiectione adducuntur de obſeruantia paupertatis iniuncta omnibus Religioſis in particulari. 401

402 Ad id, quod de Minoribus in argumento aſſeritur; reſpondeo primò, eos aliquando in Academia Salmantina Gradibus fuiſſe inſignitos; quod verò non ad nos attinet inueſtigare factum, quare ſcilicèt id non præſtent. Secundò, Minores non habere redditus annuos à Fundatoribus, ac Benefactoribus præfixos, ſicut Societas habet; in quo eorum paupertas excedit noſtram, ſicut excedit paupertatem aliorum Sacrorum Ordinum; indeque ſumptus faciendos in Gradibus plus eorum, quam paupertati prædictorum Ordinum, ac Societatis contrariari. Tertiò, eos nullo iure prohiberi, quominus lauream accipiant, &ſi de facto ſuo iure non vtantur; In præſenti autem non eſt diſputatio de facto, ſed de iure. Quartò, aliunde quàm à paupertate, præſto eſſe rationes, ob quas noliot Minores Gradibus inſigniri; nempe quia eis non indigent, vt eorum doctrina floreat, cum adeò ſit celebris vbique; maximè quando in Academia Salmantina legitur publicè doctrina Scoti in ipſius Cathedra, ad id deputata. Doctrina autem Authorum Societatis, licèt, Deo fauente, adeò vigeat, & in Academiis Germaniæ, ac Galliæ, & in Hiſpania innumeros habeat ſectatores, tamen incrementum adhuc ſperat ad proprium Societatis finem, ad maioremque authoritatem Profeſſorum ipſius, & noſtrorum Scriptorum, diſputantiumque quotidie cum hæreticis in Septemtrione, ac in Germania, ex Gradibus in Academia Salmantina, quæ in orbe terrarum eſt celeberrima. Demum nihil detrahit Iuri, quod Societas habet ad Gradus ſuſcipiendos, quòd non ſuſcipiantur in nonnullis Religioſis Ordinibus; in quouis enim ſua ſtatuta, regulæ, & gubernationis ſtylus ſeruatur, nobiſque ſufficit, Gradus non detrahere noſtro Iuri, Conſtitutionibus, Inſtituto; & habere anteſignanos ex aliis Sacris Ordinibus, quos imitemur.

§. IV.

Sanctus Parens Ignatius non prohibet Gradus in Academia Salmantina, nec in vlla alia, dum negat ſuis determinatas ſedes in Academiis.

403 Opponi poteſt tertiò S. Parens Ignatius, qui *Part.* 4. *Conſtitut. cap.* 15. §. 4. ait; *In Gradibus tam Magiſterij Artium, quàm Doctoratus, tria obſeruentur; alterum, vt praecludatur oſtium ambitioni, nullis locis certis eis, qui ad Gradus promouentur, aſſignatis, quin potiùs honore ſe inuicem præuenientes, nulla locorum differentia obſeruata, curent &c.* Ipſe rurſus *cap.* 6. §. 17. inquit; *Loca tamen certa, vt ab omni ambitionis ſpecie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedatur, quamuis in ea Vniuerſitate, vbi Gradus accipiunt, dari ſoleant, non accipiant, ſed ſimul omnes extra numerum ſe conſtituant.* At in Salmantina Academia Magiſterio donati nequeunt hæc obſeruare, cum ſua cuique Magiſtro ſedes indiſpenſabiliter ſit præfixa; ergo iuxta has Conſtitutiones nequeunt Religioſi Societatis in prædicta Academia ad Gradus promoueri. Accedit, quòd à S. Parente Ignatio pluribus in locis ſuarum Conſtitutionum valdè commendatur ſuis humilitas, cui per Gradus præfatos videtur aliquid detrahi, cum hi Gradus Academiæ Salmanticenſis plurimùm in toto Orbe æſtimentur.

Inſto in primis argumentum. Nulla eſt Academia, aut ferè nulla, in qua non ſit ſua ſedes præfixa Magiſtris; & tamen non propterea cenſetur, violari Conſtitutiones præfatas, etſi Magiſterij Gradum Religioſi Societatis in eis ſuſcipiant; & in ſedibus præfixis ſedeant; ergo nec cenſendum eſt, eas violari, ſi in Academia Salmantina ad Gradus promoueantur, & habeant ſedes determinatas. Nonne Cancellarius Vniuerſitatis Pragenſis, Religioſus nuper Societatis, habebat primum locum in illa? Quis de hoc dubitet? Idem dico, & in pluribus aliis.

Inſto rurſus argumentum, Religioſi Societatis de licentia ſui Præpoſiti Generalis poſſunt eſſe Qualificatores Tribunalium Sanctæ Inquiſitionis, & plurimi id munus de facto habent; & tamen in Conſeſſibus Qualificatorum ſua cuique eſt ſedes præfixa; quin propterea reſiſtatur præfatis Cõſtitutionibus, quæ à rationis paritate etiam militant reſpectu horum Conſeſſuum, in quibus noſtri cum aliis Fidei Cenſoribus concurrunt. Imo intra domeſticos parietes, licèt nulla ſedes ſit vlli præfixa, niſi Superioribus; promiſcuè etenim omnes ſedem occupant, ſeruata Religioſa vrbanitate; tamen in Congregationibus Generalibus, & Prouincialibus ſedes ſunt præfixæ iuxta antiquitatem ad eas conuenientium. Vnde colligitur, mentem S. Parentis Ignatij aliam eſſe ab ea, quæ opponitur. 404

Iam igitur prædicto argumento ſatisfecere P. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 10. & P. Caſtro Palao *tom.* 3. *diſp.* 4. *punct.* 13. §. 6. *num.* 5. Quippe loquitur S. Parens Ignatius ſupponendo, in Academiis libertati noſtrorum fore 405

relin

relinquendum, vt ſedeant, quocumque velint; & in eo caſu conſulens humilitati præcipit iuxta Chriſti Domini doctrinam; ne primos accubitus, aut ſedes ambiant, ſed omnibus poſtponantur in loco, & inter ſe ipſos promiſcuæ ſint ſedes. At vbi Academiæ ſtatuta circa ſedes inuiolabilia ſunt, nec eſt liberum noſtris eligere ſedes, ſed neceſſarium obedire mandatis, quibus ad determinata loca compelluntur, nihil præſcripſit S.Parens Ignatius; ſicut in Conſeſſibus Qualificarorum Fidei eſt dicendum; atque etiam in prædictis noſtris Congregationibus.

406 Hoc ſanè inde infertur, quia S.Parens Ignatius curauit præcludere ambitionem; &, quia ambitionis datur præſumptio, ſi quis primas ſedes voluntarius appetat; ideo ad ambitionis præſumptionem tollendam, voluit, vt primæ ſedes non occuparentur. Cæterum iuxta Theologos, & Iureconſultos, lex ſoli præſumptioni innixa non complectitur eos euentus, qui præſumptioni non reſpondent. At habere in Academia Salmantina ſedes determinatas eos, qui promoti ſunt ad Gradus, eſt euentus non reſpondens præſumptioni prædictarum legum, aut Conſtitutionum; ergo illæ non complectuntur hunc euentum. Minor ſuadetur, quia non eſt in libertate Magiſtrorum Salmanticenſium occupare ſedes præfixas, ſed eas occupant obedientia compulſi, & ſtatûtis inhærentes.

407 Dices; Non promoueantur Religioſi Societatis IESV ad Gradus in Academia Salmantina, & ad eas ſedes præfixas non compellentur, ſuaſque ſic conſtitutiones obſeruabunt. Præclara argumentatio. Dicas etiam; Non ſint, adhuc de licentia Præpoſiti Generalis, Cenſores Tribunalium Fidei, & ad ſedes determinatas non compellentur, vt ſic ſuis obediant Conſtitutionibus. Dicas id etiam de his, qui in aliis Academiis externorum Regnorum ad Magiſterium promouentur ex noſtris, & qui in eis Cancellarij ſunt. Nihil ergo probat argumentum, quia multum. Igitur aſſero, Gradus à S.Parente Ignatio non prohiberi, ſed potiùs optari, & præcipi; ſolúmque prohiberi ambitionem, & præſumptionem illius, vbi poteſt dari; At in promotis in Academia Salmantina non habet locum præſumptio ambitionis propter ſedes determinatas. Et per Conſtitutiones præfatas non intenditur iuxta dicta, quòd, ſi ab Academia ſint præfixæ ſedes iuxta ſua ſtatuta, aut conſuetudinem, non accipiantur in eis Gradus, etiam ſi noſtri eas ſedes habituri ſint; quippe hoc caſu ceſſat ratio ambitionis, & non ceſſat ratio vtilitatis accipiendi Gradus, quam vtilitatem intendit promouere S. Parens Ignatius, obuians, quantum fieri poteſt, incommodis; culpis, & ambitionis labi.

408 Itaque non prohibentur in Conſtitutionibus præfatis ſedes fixæ abſolutè, ſed ſedes fixæ cum ambitione, aut periculo illius. Et quidem omnibus eſt hoc præceptum commune, cum ambitio honorum ſit intrinſecè mala, ab omnibuſque ex præcepto naturali, ac diuino vitanda; quare in prædictis Conſtitutionibus id præcipuè mouetur, quod & cæteris Religioſis, ac fidelibus etiam eſt cautum, ne ſcilicet ambitioni indulgeant; ſolúmque præcauetur quoddam illius periculum, quod poſſet dari, ſi pro libito ſedes eſſent in Academiis optandæ; quod periculum in Salmantina non datur.

409 Ad id, quod in obiectione de humilitate additur, facilè reſpondetur. Quippe hi gradus à Religioſis Societatis IESV (ſicut nec ab aliis, quibus id etiam eſt commune) non ob vanitatem, & plauſum externum ſunt accipiendi, ſed ad maiorem Dei gloriam, ad Religionis bonum, ac incrementum, ad doctrinæ authoritatem, & ad proximorum commodum. Quæ etiam militant in his Societatis Religioſis, qui in aliis Academiis non ſolùm promouentur ad Gradus, verùm ipſi concedunt Gradus aliis externis, tum ſæcularibus, tum Religioſis, atque eas Academias gubernant; & ſanè, cum illæ ſint celebres, & in Principum Curiis conſtitutæ, magni æſtimantur hi honores, quin ideò noſtri debeant à Gradibus, & gubernatione abſtinere, cum ipſi eos honores non ambiant; ſed obedientia compulſi ſuſcipiant, reſpicientes profectò ad Dei maiorem gloriam, animarumque ſalutem. Quod idem in promotis ad Gradus in Salmantina Academia contingit; quos à noſtris ambiri, eſſet piaculum; ſolúmque illi promouebuntur, quos ab omni ambitionis ſpecie alienos iudicauerint Superiores pro re nata eſſe magis idoneos.

§. V.

Conſtitutiones prohibentes Religioſis Societatis IESV accipere ſtipendia pro Miniſteriis non opponuntur promotioni ad Gradus in Salmantina Academia.

410 Opponi poteſt quartò, Conſtitutionibus Societatis cautum eſſe, ne quis pro Cõcionibus, Miſſis, Confeſſionibus, nec

pro aliquo miniſterio ex his, quæ Societas exercere poteſt, ſtipendia accipiat. At promoti ad Gradus in Salmantina Academia accipiunt ſtipendia, quæ vocantur *propinas*; ergo Conſtitutionibus opponuntur. Confirmatur; nam in Academiis, in quibus noſtri promouent alios ad Gradus, non poſſunt ſtipendia ab eis accipere; Ita extat *Part. 4. Conſtitut. c. 15. §. 4.* vbi aſſeritur; *Vt quemadmodum gratis docet, ita ad Gradus Societas gratis promoueat*; igitur à paritate, vel à fortiori non valent ea ſtipendia in Salmanticenſi Academia reportare.

411 Hoc argumentum non impugnat ius accipiendi Gradus, de quo eſt diſputatio; ſed poſt eorum acceptionem contendit, ſtipendia accipi non poſſe. Sed ne hoc vllo modo euincit. Quippè ea accipi poſſunt, non vt ſtipendia propter miniſterium, ſed vt redditus ad ſuſtentationem eorum, qui laurea ſunt donati; ſicut à pluribus relinquuntur noſtris Collegiis redditus annui, vt ſuſtententur Lectores, Miſſionarij, aut Concionatores; qui redditus non accipiuntur propter illorum miniſteria, ſed ad eos ſuſtentandos, quod expreſsè fieri poſſe aſſeruit S. Parens Ignatiūs, dum loquens de his redditibus, *Part. 4. Conſtitut. cap. 7. §. 3.* ait; *Quamuis pro eorum ſuſtentatione, qui communi bono Collegiorum ſeruiunt, vel propter illud ſtudent, admittantur.* Deinde ea ſtipendia accipiuntur non ob miniſteria, ſed ad reſarciendos ſumptus, qui fiunt in promotione ad Gradus; Quo etiam occurritur primæ, & ſecundæ obiectioni poſitis §. 2. & 3. *ſuperiùs*; paupertatique conſulitur, dum ſumptus fiunt, ſed tamen reſarciendos eſſe vel ex toto, vel ex parte, prudenter iudicatur. Itaque accipiuntur ea ſtipendia quaſi redditus ſummæ, quæ in Gradibus eſt impenſa.

412 Dices, independenter ab ſtipendiis donati laurea Salmantina habent, vnde ſuſtentētur, ſeu Collegiū gaudet redditibus quibus ſuos Profeſſores ſuſtentet; ergo titulo ſuſtentationis nequeunt ea accipi ſtipendia. Reſpondeo in primis, poſſe promoueri ad Gradus, aliquos, qui nec eſſent Profeſſores Ordinarij in Collegio Salmantino, nec illis opus haberet Collegium, vnde ad eorum ſuſtentationem rectè illi redditus, ſeu ſtipendia recipiuntur. Deinde aſſero, non eſſe deſignatos redditus ad ſuſtentandum Profeſſores Gradibus inſignitos, ſed Profeſſores abſque Gradibus; plus autem neceſſarium eſt ad illos, quàm ad hos; Nam, vt ſunt Gradibus inſigniti, reduplicatur, ſupra impenſas factas in acceptione Graduum; atque adeò ad ſuſtentandum eos, & ſoluendos eos ſumptus, non datur ſufficiens ſuſtentationis adminiculum, niſi accedant prædicta Academiæ ſtipendia.

Ad confirmationem obiectionis reſpondeo, diſparitatem in promptu eſſe; nam ad accipiendum ſtipendia pro miniſtratione Graduum in noſtris Academiis non datur titulus prædictus ſuſtentationis, nec ea reduplicatio nuper expenſa; nec titulus reſarciendi impenſas; quibus titulis ceſſantibus, voluit S. Parens Ignatius, vt ſui Religioſi puri eſſent à pecuniarum acceptione, & præſtarent gratis, quantum penes ipſos eſſet in collatione honorum, exercitiiſque litterarum. Hinc ipſe *Part. 4. Conſtitut. cap. 15. §. 4.* monuit, vt cum aliqui ex externis in Academiis noſtris gradum acciperent; *Non niſi admodum exigui ſumptus (licèt voluntary ſint) externis permittantur*; cupiens, ſuos, quantum ex ſe eſſet, conari ad ſumptus omnes vitandos, tum nihil accipiendo à promotis ad Gradus, tum curando, vt in promotione non grauarētur aliis impenſis. 413

Nec rectè ex his verbis retorquetur aduerſus nos argumentum aſſerendo, in ea Conſtitutione præcipi, in promotione ad Gradus non niſi admodum exiguos ſumptus eſſe permittendos adhuc externis, quantum in nobis eſt, ergo à fortiori, cum non exigui, ſed ingentes ſumptus fiant in promotione noſtrorum ad Gradus in Salmantina Academia, non erunt permittendi, & conſequenter nec ipſi Gradus accipi poterunt. Quippè in promptu eſt diſparitas; nam ſumptus, qui ab arbitrio Societatis dependent, ab eaque ſanciuntur, æquiſſimum eſt, vt circunſcribantur, & omnis immoderatio impenſarum vitetur; At non pendet à Societatis arbitrio, nec in ipſius eſt poteſtate, vt ſumptus in Gradibus Salmantinis ſint admodum exigui, cum ab ipſa Academia fuerint præfixi; & aliunde nulla eſt ad huiuſmodi Gradus accipiendos prohibitio, quin potius acceptio eſt valdè conformis Inſtituto, Conſtitutionibus, ac Regulis Societatis, vtiliſſimaque ad fines ab illa intentos, vt ſatis probauimus; non ergo ex præfatis verbis poteſt contra ſtabilitam aſſertionem vrgeri argumentum. Ad quod etiam reſponderi poteſt, non eſſe miniſterium ex illis, pro quibus prohibetur in Societate accipere ſtipendia, id de quo in præſenti. Quod conſtat ex natura ipſius, & ex diſſimilitudiue cum aliis, quæ in noſtris Conſtitutionibus deſignantur vt miniſteria. Indeque, quamuis hæc ſtipendia non accipiantur ad ſuſtentationem, ſed ad ſuccurendum pauperibus non contraitur Conſtitutionibus. 414

§. VI.

§. VI.

Conſtitutiones Societatis IESV prohibentes ſuſcipere ſæcularia negotia non aduerſantur promotioni ad Gradus in Salmantina Academia.

415 OPponi poteſt quintò, in noſtris Conſtitutionibus prohiberi ſuſceptionem negotiorum ſæcularium; Ita *Part.6.Conſtitution. cap.3.§.7.& Part.9. cap.6.§.4.* Ex quibus deſumpta eſt *Regula 41. inter Communes*; Cuius verba ſunt; *Nemo cuiuſquam negotij, etiam pij, ſine facultate Superioris curam ſuſcipiat; ſæcularia verò negotia, quæ ſunt à noſtro Inſtituto aliena, & vehementer à ſpiritualibus auocant, multò magis auerſari conuenit.* Sed, ſi promoueantur ad Gradus Religioſi Societatis in Salmantina Academia, neceſſariò ſæpè plura negotia ſæcularia tractabunt, & eorum curam ſuſcipient; cum plurima inibi in Conſeſſu Promotorum agitentur, quæ ad regimen politicum Academiæ, ad eius facultates, & adminiſtrationem reddituum annuorum, aliaque ſimilia, pertinent; & plura agenda tum Salmanticæ, tum extra illam, tradantur Magiſtris, ac Doctoribus in ſpeciali, deſignando eos Commiſſarios negotiorum; ergo non licet Religioſis Societatis promoueri ad huiuſmodi Gradus. Confirmatur; quia Pius IV. in Bulla *Exponi nobis*, relata *ſupra* §.2. pronunciauit non eſſe congruens Societatis IESV, vt Religioſi promouerentur ad Gradus in Academiis, *propter obligationes, & iuramenta*, quibus iuramentis adiguntur operam impendere negotiis ſæcularibus ab ipſorum Inſtituto alienis.

416 Reſpondeo primò in ea Regula permitti cum licentia ſuſcipere negotia pia; ſolùm enim iubetur, ea non ſuſcipi ſine Superioris licentia; ergo, ſi negotia ſint pia, & Superior licentiam concedat, non geritur quidquam contra prædictas Conſtitutiones, dum Religioſi Societatis promouentur ad Gradus in Salmantina Academia. Cæterùm negotia Academiæ pia ſunt, vtpotè ad vtilitatem publicam animorum, & diſciplinarum incrementa, iuuentutiſque Chriſtianam educationem ſpectantia, eóque tendentia. Licentia autem Superiorum impetrabitur, cum opus fuerit Noſtros ea ſuſcipere negotia, à quibus abſtinebunt, ſi non impetretur; cum Academia, vt ſcientiarum pia mater rectè calleat, non debere ſuos alumnos contra Inſtitutum ſuæ profeſſionis quidquam agere; nec præſumi valeat, eam eſſe illos coacturam ad quidquam huiuſmodi peragendum.

Hinc reſpondeo ſecundò, negotia ſæcularia à noſtro Inſtituto aliena quæ vehementer à ſpiritualibus auocant, prohiberi Noſtris in regula præfata; negotia autem Academiæ Salmantinæ nullatenus ſunt eiuſmodi. Et quidem illa ſæpè committuntur Magiſtris aliorum Sacrorum Ordinum; de quibus, vtpotè valdè Religioſis, & ſuæ profeſſionis amantibus, nequit præſumi, quòd ſuſcipiant negotia, quæ eos à ſpiritualibus vehementer auocent. Quippè magna eſt varietas negotiorum ſæcularium; illa verò, quæ Academiarum ſunt propria, longè diſtant ab aliis, quibus homines ſæculares irretiuntur. 417

Reſpondeo tertiò, ea *Parte 6. Conſtitut. cap. 3. §. 7.* ad quem locum cæteri allati in obiectione referuntur, iniungi, vt Societas abſtineat à negotiis ſæcularibus, non quidem abſolutè, ſed *quoad eius fieri poterit.* Vnde, ſi laureati in Academia Salmantina non poſſint ſubterfugere ea negotia, non agunt contra Conſtitutionem; ſi autem poſſint, ſubterfugiendo illa, Conſtitutioni obeditur. Nec valet replicari, quòd non promoueantur ad Gradus, & ſic non deuenietur ad eas anguſtias; Nam huic replicæ ſatis, ſuperque eſt ſatisfactum ſuperiùs in ſimilibus. 418

Reſpondeo quartò, poſſe à Præpoſito Generali diſpenſari in prohibitione ſuſceptionis negotiorum, vt ibidem habetur, imò à Superiore, cui ipſe rem conſiderandam commiſerit; *Superiori tamen ad caſum aliquem neceſſitatis, vel maioris momenti ad finem diuini ſeruitij præfixum facultas diſpenſandi ad tempus relinquetur.* In negotiis autem prædictæ Academiæ omnia hæc requiſita inuenientur, ſi noſtri ad ea ſuſcipienda cogantur; nempè eſſe in caſu neceſſitatis, reſque momenti ad diuinum ſeruitium tendentes. 419

Reſpondeo deinum, Conſtitutiones præfatas nunquam iudicatas eſſe contrarias promotioni ad Gradus in aliis Academiis, in quibus noſtri promouentur, cum tamen in eis plura, & varia negotia pertractentur non abſimilia his, quæ in Salmanticenſi ſeſe offerunt. Cur ergo contrariæ cenſebuntur promotioni ad Gradus in ea? Vel explica ſenſum illarum Conſtitutionum reſpectu aliarum Vniuerſitatum, & ego explicationem aptabo reſpectu Salmantinæ. Plures argumento dedi ſolutiones, vt ſi quis ſcrupulosè nimiùm aliquam non approbet, eligat aliam; nam ſanè vel ſeorſim, vel ſimul 420

ſaltem ſumptæ manifeſtè obiectionem elidunt.

421 Ad confirmationem ex doctrina *ſuprà* §.2.tradita reſpondeo, longe aliam fuiſſe mentem Pij IV. qui in Societatem IESV beneficus,proſpiciens vtilitatem,ac neceſſitatem accipiendi Gradus, ne grauaretur Religio tum ſumptibus, tum aliis oneribus, quæ Gradus in Academiis acceptos ſequuntur,conceſſit,vt poſſent noſtri Gradus intra Societatem accipere, eiſque inſigniti potirentur in ipſis Academiis externis omnibus honoribus, qui eos Gradus comitantur. Quod adhuc non ſolùm reſpectu noſtrorum,ſed etiam ſæcularium,in aliquibus Prouinciis obſeruatur.Et cum in vrbe Manila in Philippinis id in noſtro Collegio præſtaretur,Graduſque concederentur,eos impedire nonnulli conati fuerunt;indeque lite exorta, & ad ſententiam deductâ, totum negotium ad Curiam Matritenſem eſt allata, & in Supremo Indiarum Senatu hoc anno 1652.menſe Nouembri, pro Collegio Societatis Ieſu vltima ſententia eſt pronuntiata.

422 Verùm cum in pluribus regionibus,maximè in Hiſpania, hoc non admittatur, & vtilitas, ac neceſſitas promotionis ad Gradus, ad quam attendere cenſuit neceſſarium Pius IV.ſemper inſtet,hinc eſt, vt cogantur noſtri non parcere ſumptibus, iuramentis,& obligationibus, cum maximis tamen commodis decurſu expenſis, quæ compenſant ſumptus, & onera minuunt. Quare in his circunſtantiis non contra Pij IV.mentem agit Societas, ſed potiùs valdè iuxta ipſam, vt in ſuperioribus manet conuictum.

§. VII.

Non impugnatur ius accipiendi Gradus in Academia Salmantina, ex eo,quòd Religioſi Societatis IESV per plurimos annos non acceperint illos.

423 DEmum opponi poteſt. Plurimis iam annis Religioſi Societatis IESV Salmanticæ habitant, & Theologiam docent, & tamen vſque ad annum hunc 1652. non accepit vllus ex eis Gradum Licentiatus, & Magiſterij in Academia Salmantina; ergo, quia ipſi arbitrati ſunt, non poſſe iuxta ſuas Conſtitutiones illum accipere;alioquin iam diu ſuſcepiſſent Gradus, cum eadem vtilitas, ac neceſſitas olim eſſet, & forſan maior; nec ad ſumptus faciendos potuerint media exhauriri, quin ſuppeteret, vnde fierent.

Sanè vellem,mihi diceres,cur potiùs infers ex non facto, non potuiſſe Gradus ſuſcipi, & ſic eſſe iudicatum; quàm ex facto poſſe ſuſcipi,& ſic iudicatum eſſe?Profectò quòd non fuerint Gradus anteà ſuſcepti, ex ſe non tollit ius ad eos ſuſcipiendos, vt ex ſe conſtat; Quod enim in meo arbitrio eſt, facere,aut non facere, quandocumque velim, non propterea priuor iure, & poteſtate faciendi ex eo,quòd diu non fecerim. Ius autem,& poteſtatem accipiẽdi Gradus in Societate IESV euidenter in hac quæſtione ſtabiliuimus. Cæterum quòd adhuc per tot annos non fuerint ſuſcepti, res eſt facti; & in præſenti iam ſuppoſui, me non diſquirere tactum, ſed ius. 424

Nec factum inueſtigari oportet, cum id pertineat ad regimen internum Religionis,pro cuius recto dictamine iudicium ſtare debet.Equidem multa fuerunt religioſa, ac prudentia motiua, ob quæ promotiones ad Gradus hucuſque ſunt dilatæ. Vnum ego,vt ſatisfaciam obiectioni,ſufficiens excogitaui; ſcilicèt voluiſſe Societatem ſequi veſtigia aliorum ſacrorum Ordinum, qui ſuos Profeſſores Artiũ, ac Theologiæ nonniſi poſt plurimos annos ad Gradus promoueri permiſerunt. Contra quos idem poſſet efformari argumentum, eademque ponderatione ſtabiliri.Sed omnibus eſt communis reſponſio iam præſtita. Prolixa alicui viſa fuerit forſan hæc quæſtio, ſed licuerit in materia adeò graui fuſiùs diſputationem texuiſſe. 425

QVÆSTIO XVII.

An Religioſi Societatis IESV poſſint eſſe Oppoſitores ad Cathedras in Academiis?

REſolutio huius quæſtionis eſt certa, ſcilicèt non poſſe Religioſos Societatis IESV eſſe Oppoſitores ad Cathedras in Academiis,cuiuſque illæ Facultatis ſint.Ita conſtitutum eſt *in Canone* 15. *prima Congregationis Generalis*,quæ in Societate eſt habita;his verbis; *Cathedra publica in Vniuerſitatibus,aut alibi, cum ea diſceptatione ſuffragiorum, & oppoſitione,quæ ſolet fieri,non ſunt admittendæ. Si tamen ſponte offerantur ab Vniuerſitatibus, aut Rectoribus earum, & gratis prælegatur,nec quiſquam ſe opponat,cum quo ſit diſceptandum,admitti poſſent,conſulto Generali.* Affert etiam hunc Canonem,& hanc reſolutionem,vt indubitatam,præfigit P.Suarez *tom.4.de Relig.lib.5.cap.4.num.9.* 426

Itaque

427 Itaque Religioſis Societatis prohibitum eſt,non ſolùm in Academiis,ſed in quibuſlibet ſtudiis, & publicis gymnaſiis, Eccleſiis, & locis, in quibus Cathedræ obtinentur media diſceptatione Oppoſitorum, eas hoc oppoſitionis medio obtinere.Et quamuis non interueniant Scholarium ſuffragia, ſat eſt, ſi oppoſitio intercedat,quam omnino vetari,eſt manifeſtum.Nec vnquam datur oppoſitio ad Cathedras, quin intercedant ſuffagia Iudicum, qui de Cathedra obtinenda decernunt; vel Doctorum, ac Magiſtrorum, qui Iudicem, aut Iudices informant, ſeu apud illos ſuffragium conſultiuum habent; vel demum ipſorum Scholarium.

428 Imò etiam ſi ad Cathedram vacantem nullus opponeretur, cum tamen poſſet,qui vellet,opponi, nequit Religioſus Societatis ad eam opponi; etenim, eſto tunc non daretur diſceptatio Oppoſitorum, tamen daretur oppoſitio ex parte illius;media autem oppoſitione nequit ab eo Cathedra obtineri. Et certe tunc per accidens contingeret, quòd Oppoſitores deeſſent, nec attendendum eſt ad id,quod euenit omnino per accidens.

429 Præter prohibitionem expreſſam ſupra poſitam, in qua nequit Præpoſitus Generalis diſpenſare iuxta doctrinam in Societate ſtabilitam, de qua P. Suarez *tomo 4. de Relig.lib.*10.*cap.* 14.*num.* 14. accedit, eam eſſe conformem Inſtituto Societis, eiuſque viſceribus ingenitam. Nihil enim adeo cauetur Noſtris in Conſtitutionibus, in Congregationibus Generalibus, in Ordinationibus, & præceptis, ac vt nullam dignitatem, honorem, munus, officium, ſeu occupationem ex ſe honorificam ambiant, petant, vel procurent, per ſe, aut per alium, directè, vel indirectè; vt ſic promptiùs ſuam voluntatem obedientiæ deſtinent, ac parati ſint potiùs amare, & amplecti officia humilia, & abiecta. Huc tendit votum emiſſum à Profeſſis Societatis non ambiendi, aut procurandi vllam Prælaturam, nec dignitatem, nec intra,nec extra Religionem; huc tendunt præcepta non procurandi munus Qualificatorum Tribunalium Fidei; nec munus eundi Romam ad Congregationem Generalem cum ſuffragiosimo nec eundi ad Congregationes particulares cum munere Procuratoris Prouinciæ ad negotia illius tractanda, & alia id genus, quæ aliquam honoris ſpeciem habent, ambitioque aliqua in eis procurandis poſſet interuenire.Quantò ergo magis præcluſum eſt oſtium in Societate ad obtinendas Cathedras media oppoſitione; cum earum regimen ſit valdè honorificum, & oppoſitio ipſa, atque alia media,quæ adhibentur ad illarum obtentionem,non modicam ſollicitudinem exigant in procurando fœlicem rei exitum? Res per ſe eſt manifeſta; animaduertantur,quæ communiter eueniunt in oppoſitione ad Cathedras,ipſarumque petitione, & conſtabit, nihil adeò eſſe alienum à Conſtitutionibus, ac Ordinationibus Societatis, necnon regimine, ac gubernatione illius. Quare non licet amplius immorari in ſuadenda reſolutione propoſita, quæ eſt plana, manifeſta,indubitabilis,& euidens.Nec vnquam in Societate IESV, Deo iuuante, quidquam contrarium eueniet,nec in ea, vel vnus apex, immutabitur.

Conceditur tamen in eodem Canone relato,poſſe Religioſos Societatis moderari Cathedras in Academiis, (ſcilicet earum Facultatum, quas ipſi profitentur) ſi nulla detur oppoſitio, & Academiæ ipſæ, vel Rector (dum in eius ſit poteſtate) earum regimen ipſis propter Academiæ bonum, & vtilitatem, concedant; dummodo gratis id Noſtri præſtent,nullo accepto ſtipendio,& priùs Præpoſitus Generalis conſulatur, & licentiam præbeat. Hinc,ſi Cathedræ, quæ à Noſtris reguntur in Academia Salmanticna, mane, & veſpere, de præſcripto Regio, hora,& gymnaſio,deſignatis,incorporarentur ipſi Academiæ, & hæc illas, vt ſuas admitteret,eſſentque Cathedræ propriæ Vniuerſitatis, ſicut Cathedræ Durandi, Sancti Thomæ,& Scoti (eſto illis inferiores) poſſent adhuc Profeſſores Theologiæ noſtri Collegij Salmantini, quamuis non eſſent promoti ad Gradum Magiſterij in ipſa Academia, eas moderari, Præpoſito Generali Societatis annuente, & nullo ſtipendio ab Academia conceſſo. 430

QVÆSTIO XVIII.

Quæ Gradus inſignia ſint allaturi in actibus publicis Religioſi Societati IESV promoti in Academia Salmantina,& in qualibet alia?

IN aliquibus actibus publicis, præſertim in his, qui comitantur promotionem alicuius ad Gradus Licentiatus, Magiſterij, & Doctoratus, omnes promoti inſignia propria ſuorum Graduum ferunt iuxta ſtylum, & normam Academiarum. Vt ergo quæſtio dilucidetur, agamus de Salmantina (idem 431

enim

enim cæteris eſt aptandum) In ea promoti ad Magiſterium in Theologia, ſi ſint Religioſi Sacrorum Ordinum, ferunt pileum, & ſupra eum lemniſcum album , ſeu fila ſerica alba ; Si verò ſint Clerici, vltra pileum ſibi aptant quoddam ſuperhumerale , quo humeros vndequaque circumdant , holloſericum nigrum, & ſuperius album. Inquirimus ergo , quæ ex his inſignia Magiſtri è Societate ferre debeant ?

432 . Aſſero, eos allaturos eſſe illa ipſa Inſignia, quæ Clerici promoti ad Magiſterium ferunt. Quippe Religioſi Societatis Clerici ſunt; Ita ipſam Societatem approbat Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. de Regularibus , capit. 16.* ibi ; *Per hæc tamen Sancta Synodus non intendit aliquid innouare , aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis IESV, iuxta pium eorum Inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint, &c.* Idem repetunt Pontifices in Bullis Apoſtolicis , quarum plures refert Pater Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 1. cap. 5. num. 2.* Vbi efficaciter probat , Religionem Societatis IESV non ſolùm ratione habitus, (nam habitus non facit Monachum) ſed verè, ac propriè dici, & eſſe Clericorum ; & quia Clericorum eſt, portare habitum Clericalem.

433 Hinc ſequitur præfatos Magiſtros in prædictis actibus publicis allaturos eſſe inſignia, quæ portant alij Clerici Magiſtri, quia illa inſignia ſunt habitus Magiſterij Clericorum. Sicut etiam Religioſi Societatis vtuntur ſuperpelliceo , cum exercent eos actus , ad quos exercendos Clerici etiam vtuntur ſuperpelliceo, quia ille eſt habitus Clericalis Eccleſiaſticus. Et quidem Clerici Regulares ad inſtar ſunt Clericorum ſæcularium ; tum in inſtituto vt probat ibidem P. Suarez ; tum in habitu exteriori; eſto in communi incedendi modo modeſtiùs , & humiliùs debeant eo habitu ornari ; Cum autem inſignia Magiſterij non ſint habitus communis , ſed ſpecialis ad certos , & non frequentes actus deſtinatus , & ab Academiæ ordinationibus diſpoſitus , fit , vt non humiliora inſignia , ſed omnino ſimilia debeant Noſtri portare, ac alij Clerici Magiſtri portant.

434 Nec eſt coutra aliquam ipſius Societatis Ordinationem, Magiſtros ferre ea inſignia. Nam loquens S. Pateus Ignatius de Academiis ipſi Societati tradendis , vt ſub eius regimine eſſent, *Part. 4. Conſt. c. 17. §. 8.* ait, *De aliquibus Inſignius, num eis Rector, Cancellarius, Bidelli, Doctores, & Magiſtri, vt in Vniuerſitate cognoſcantur , vel ſaltem in actibus publicis vti debeant, necne; & ſi vtantur, qualia eſſe debeant, conſiderationi Generalis tunc exiſtentis, cum aliqua Vniuerſitas admittitur, relinquetur.* Agit autem de Rectore , qui ſit Societatis Religioſus , & de Magiſtris tum domeſticis, tum externis , vt ex toto capite conſtat. Itaque permittit, vt etiam in noſtris Academiis ea inſignia portentur , deliberante priùs Præpoſito Generali, an, & quæ inſignia ſint deſignanda ; Quæ deliberatio penès eum ſtabit, cum Academiæ Societatis gubernationi traduntur, non verò, cum Academiæ ſunt externæ ; atque adeò nequit deſignare noſtris Magiſtris Salmanticenſibus, quæ inſignia ſint laturi , cum hoc ab ipſa Academia Salmantina dependeat, iamque ſit ſtabilitum. Cæterùm, cum licentiam præbet vt in ea Noſtri promoueantur ad Gradus Magiſterij (abſque ea enim promoueri nequeunt) ſimul deliberat , an oporteat in actibus publicis ea inſignia afferre , & ex conſequenti præbet licentiam afferendi ; cum velit , noſtros aptari ſtylo Academiæ, eiuſque Ordinationibus obedire , aliorumque normam ſectari in his, quæ cum gradu Magiſterij ſunt connexa.

Prætεrea annuit prima Congregatio Generalis Societatis IESV , *Canone 19.* cuius verba ſunt ; *Quæ inſignia ferre debeant Doctores, & Magiſtri de Societate in Vniuerſitatibus, cùm publicis actibus præſident , pertinet ad Præpoſitum Generalem determinare, vt ipſe Conſtitutiones Vniuerſitatum declaret. Non autem incommodum eſt , ſi noſtri in his publicis actibus portent aliqua inſignia, in pileo præſertim , vt ſunt fila ſerica, quæ ponuntur in medio pilei.* Ecce iudicat Congregatio Generalis, quòd adhuc in noſtris Academiis, in quibus id facilè impedire poſſet , aliqua inſignia à noſtris Magiſtris portentur ; & ea verba *præſertim in pileo*, denotant, etiam alia ſimul poſſe portari; alioqui aſſereret, *ſolùm in pileo*; quanto ergo magis de eius mente eſt, & ab ea iam conceſſum eſt iudicandum , vt in Academiis externis, quarum ſtylus, & regimen extra noſtrum arbitrium eſt , Noſtri , qui de licentia Præpoſiti Generalis promoueantur ad Gradus Magiſterij , ea inſignia portent in actibus publicis ? Et quidem iam ab ipſis Præpoſitis Generalibus fuit conceſſum , & approbatum , vt noſtri promoti ad Gradus Migiſterij , ſeu Doctoratus in aliis Academiis , vt in Conimbricenſi in Regno Luſitaniæ, portarent non ſolùm fila illa ſerica in pileo , verùm & integra Inſignia, quibus alij Clerici Magiſtri , ſeu Doctores vtebantur. Inde etiam firmatur , in Academia Salmantina debere noſtros Magiſtros in actibus publicis vti eiſdē Iſignibus , ac alij Clerici Magiſtri vtuntur, cum 435

hoc

hoc ita in praxi contingat in aliis Academiis. Tandem aſſertio ſtatuta confirmatur ex eo, quòd Noſtri, cum Cardinales S.R.E. creantur, integro purpureo amictu ornantur, cum non ſic ornentur Religioſi Fratres Sacrorum Ordinum Cardinales; ex ea nimirum cauſa, quòd noſtri ſunt Clerici verè, & propriè, ſed Religioſi ſimul.

QVÆSTIO XIX.

An Religioſi è Societate IESV, in Academia Salmantina Magiſterij laurea donati, poſſint habere in ea munus Vice-Cancellarij?

436 SCholaſticus Salmantinus, ſeu Magiſter Scholæ eſt eius Cancellarius, Iudexque Ordinarius in Ciuilibus, & Criminalibus reſpectu omnium, qui Matriculæ Academiæ Salmanticenſi adſcribuntur. In caſibus autem, in quibus hoc Munus vacat, ratione promotionis ad aliam dignitatem, vel mortis eiuſdem Magiſtri Scholæ, Senatus ipſe Academiæ Doctorum, & Magiſtrorum ſuis vtens priuilegiis per ſuffragia deſignat Vice-Cancellarium, donec alius Cancellarius adueniat; & indifferenter ſolent vel Theologum, vel Iureconſultum ex eodem gremio eligere. Quærimus ergo, an poſſint id munus gerere Religioſi Societatis ad Gradum Magiſterij promoti?

437 Aſſero primò, illos non poſſe ambire, petere, procurare, nec negotiari prædictum munus, nec per ſe, nec per alium; nec directè, nec indirectè. Et in primis, ſi ſint Profeſſi quatuor votorum (raróque eueniet, non eſſe Profeſſos) impediti ſunt voto, quod poſt Profeſſionem emittunt inter alia vota ſimplicia; quod eſt huiuſmodi; *Promitto prætereà, nunquam me curaturum, prætenſurumvè extra Societatem prælationem aliquam, vel dignitatem.* Hæc forma præſcripta eſt *in prima, & tertia Congregatione Generali Societatis*, & deſumpta ex Conſtitutionibus ipſius, ac probata à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit *Aſcendente Domino*; Ibi dicitur; *Neque prætenſuros, ne indirectè quidem, vt in aliquam prælationem, vel dignitatem intra, vel extra Societatem eligantur.*

438 Tunc ſic. Munus Vice-Cancellarij eſt prælatio, ſeu dignitas; ergo Noſtri Magiſtri nequeunt illam ambire, aut procurare, ne indirectè quidem. Et ſanè, licèt aliqui inter prælationem, & dignitatem apponant diſcrimen, alij verò maiorem ſolum explicationem verborum agnoſcant, attamen eſt certum, in vna, vel alia; aut in vtraque ſignificari munus Superioris habens iuriſdictionem ordinariam, aut delegatam in ſubditos, & quamcumque prælationem, ac dignitatem Eccleſiaſticam. Ita cum pluribus P. Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 6. cap. 7. num. 13.* P. Caſtro Palao *tom. 3. diſp. 5. punct. 5.* Vbi notat prælationem, & dignitatem eſſe idem, & declaratum iam eſſe in noſtra Congregatione Generali ſeptima, *Decreto* 44. Ita etiam P. Thom. Sanchez *in ſum. libr. 6. cap. 18. n. 15.* Nec immoror in explicando, quid ſit indirectè ambire, & an deſiderium prælationis huic voto opponatur; Hæc enim communia ſunt non ſolùm huic quæſtioni, quam ventilamus, ſed omnibus dignitatibus, quæ ambiri poſſunt. Videat, qui velit, Patrem Suarez *vbi nuper num. 9.* At munus Vice-Cancellarij eſt dignitas, & prælatio, vt ex ſe eſt manifeſtum; quippè habet Vice-Cancellarius eandem iuriſdictionem in ſubditos in Ciuilibus, & Criminalibus, ac habet Cancellarius; igitur nullatenus poteſt ambiri, aut procurari à noſtris Magiſtris voto adſtrictis.

Quòd ſi in aliquo euentu Profeſſi quatuor votorum non ſint, nec eo voto ſimplici adſtringantur, adhuc iuxta Societatis Inſtitutum nequeunt id munus ambire, aut procurare. Solemne enim eſt in Conſtitutionibus, Ordinationibus, & Regulis Societatis, oſtium præcludere ambitioni, & negotiationi Munerum, ac Dignitatum, etiam multò inferiorum; nec hoc vnquam vlli permiſſum; ſeueriſſiméque puniretur, qui in re tanti momenti reperiretur à ſuo Inſtituto deficere, totque Conſtitutiones, & Ordinationes tranſgredi. Quarè, & ſi contra votum non adhuc emiſſum ambientes munus præfatum non delinquerent, tamen tranſgreſſores eſſent legum ſanctiſſimarum ſui Inſtituti; iuxta quas non valent illud ambire, nec negotiari. 439

Aſſero ſecundò, caſu quo Religioſus è Societate in Academia Salmantina Magiſter eligeretur, abſque ſui negotiatione in Vice-Cancellarium, non poſſe admittere id munus, niſi cogeretur per obedientiam eius, qui ipſi poteſt præcipere ſub pœna peccati. Et primò, ſi Magiſter ſit Profeſſus quatuor votorum, adſtrictus eſt voto ad non admittendum, niſi detur obedientia prædicta; Nam poſt ſolemnem Profeſſionem illud emittitur inter alia vota ſimplicia; *Nec conſenſurum in electionem, quantum in me fuerit, niſi coactus obedientia eius, qui mihi* 440

mihi præcipere poteſt ſub pœna peccati. Nomine autem eius, qui poteſt præcipere ſub pœna peccati, intelligitur aut Summus Pontifex, vt ſupponitur à P. Suarez *tom. 4. de Relig. libr. 6. cap. 8. numer.* 15. P. Caſtro Palao *tom. 3. Oper. mor. diſputat. 5. punct. 6. in ipſo titulo*; aut Præpoſitus Generalis Societatis eo modo, qui ei præſcribitur *in part. 9. Conſtitut. capit. 3. §. 13.* aut demum alius, qui ad præceptum imponendum delegationem habeat ab eo, qui poteſt illam concedere. Cum ergo ſupra poſuerimus, munus Vice-Cancellarij eſſe dignitatem, ſeu prælationem, fit, vt ratione voti nequeat admitti, ſi obedientia eiuſmodi non coegerit. Quòd ſi velis agnoſcere, non ſufficere ad admittendas dignitates in Societate Iesv ſimplicem obedientiam, ſeu mandatum, ſed requiri præceptum ſanctæ obedientiæ; & præterea, licèt communiter hoc præceptum debeat eſſe poſitiuum, tamen ſufficere, ſi in aliquo caſu obliget præceptum diuinum charitatis propter aliquam vrgentem fidelium vtilitatem, conſule Patrem Suarium *vbi ſuprà*; nam hæc non ſunt ſpecialia noſtri inſtituti in hac quæſtione, vt iam prænotani.

441 Quòd ſi Magiſter è Societate non eſſet Profeſſus quatuor votorum, & eligeretur in Vice-Cancellarium, eſto contra votum non peccaret admittendo munus, at illud admittere non valeret abſque licentia expreſſa Superiorum; quam ei non fore concedendam (ſi fortè aliquando caſus eueniret) mihi eſt indubitatum, niſi ſpecialiſſimæ, ac vrgentiſſimæ eſſent cauſæ. Quippè in primis nullum munus, officium, aut occupatio ſuſcipi poteſt abſque facultate Superioris in Societate, & maximè quæ ſunt eius conditionis, quale eſt munus Vice-Cancellarij; quod paſſim habetur in Conſtitutionibus, Regulis, & Ordinationibus ipſius Societatis. Deinde S. Parens Ignatius, qui voluit, Profeſſos votis ſuprà præfixis adſtringi, ſanè optauit, vt ſui, etiam non Profeſſi, longiſſimè abeſſent ab his muneribus, ac prælationibus exercendis, vt ſic humilitatis amantes à periculo, & ſpecie ambitionis, oſtio ad illam præcluſo, omnino remouerentur. Id ſæpe in ſuis Conſtitutionibus ſeriò admonet; eiuſque ſpiritui inhærentes Superiores numquam, niſi cauſa vrgens ſit, eam fore conceſſuros facultatem: mihi ſuaſerim. Et quamuis, vt conſtat ex dictis *ſuprà quæſt. 7. §. 7.* Pontifex permittat eligi in Vice-Cancellarium quemlibet Magiſtrum, etiam Regularem, ſanè eius mens ibi non eſt, contraire ſtatutis propriis Religionis; nec eius verba denotant, velle diſpenſare in illis.

Dices, plures ſunt Academiæ in Germania, Polonia, & aliis Prouinciis, in quibus Religioſi Societatis ſunt Rectores, & Cancellarij; non ergo id eſt contra Societatis Inſtitutum; nec à Superioribus erit deneganda facultas, ſi caſus daretur, admittendi munus ſupra dictum, cum ſolum ſit in ſubſtitutione, & per exiguum temporis interuallum; cum eam facultatem concedant ad ſimilia munera, non in ſubſtitutione, nec per breue tempus obtinenda. 442

Vt ſatisfaciam, animaduerto, prælationes alias eſſe intra Societatem, alias extra; & inter earum acceptationem dari diſcrimen. Etenim reſpectu vtrarumque Profeſſi Societatis Iesv emittunt votum non ambiendi illas; & etiam Conſtitutiones, & Regulæ impediunt, ac prohibent ambitionem, & negotiationem vtrarumque. Cæterùm non ſic ſe res habet in acceptatione; ſiquidē non emittitur à Profeſſis votum non acceptandi prælationes intra Religionem; vnde quis acceptare poteſt, & acceptat munus Præpoſiti Generalis, cum à Congregatione Generali eligitur, & munus Prouincialis, Præpoſiti, aut Rectoris, cum deſignatur à Præpoſito Generali, etiam abſque vllo præcepto; & hanc acceptationem non prohibent Conſtitutiones, & Regulæ Societatis, quin potius illam ſuadent, hortando indifferentiam voluntatis ad exercendum quodlibet officium à Superioribus deſignatum. Etenim id exigit recta Religionis gubernatio, vt eius munera non quidem ambiantur, ſed tamen acceptentur, cum neceſſario ſint exercenda ab ipſis Religioſis. At votum emittitur non acceptandi dignitates, ac prælationes extra Societatem, cum ab earum acceptatione nequaquā dependeat recta Religionis gubernatio, & aliunde plura ſint motiua pia, ac licita, atque ad maiorem perfectionem ſpectantia ad id votum emittendum, vt probant P. Suarez, & & P. Caſtro Palao *vbi ſuprà*. Et eadem ſeruata conformitate, etiam in non Profeſſis; nec eo voto adſtrictis, optatur, ſuadetur, & procuratur eadem non acceptatio prælationum, ac dignitatum, extra Societatem. 443

Hinc facilè obiectiunculæ reſpondeo, Academias, in quibus Religioſi Societatis ſunt Rectores, & Cancellarij, eſſe traditas à ſuis Fundatoribus Societati Iesv, ſeu à Principibus, qui id præſtare poterant; earumque acceptationem eſſe noſtro Inſtituto conformem, vt ex dictis in ſuperioribus *quæſt. 16.* conſtat; quare earum gubernatio eſt 444

eſt penes ipſam Societatem, quæ eodem modo deſignat Cancellarios, & Rectores illarum, ſicut deſignat Rectores Collegiorum, & Prouinciales; vnde ſunt dignitates, ac prælationes intra ipſam Societatem, quæ, licet ambiri non queant, tamen poſſunt, & debent acceptari, cum id recta, ac neceſſaria gubernationis ratio ſuadeat; At munus Vice-Cancellarij in Academia Salmantina eſt dignitas, ſeu prælatio extra Societatem; atque adeò non ſolum non poteſt ambiri, ſed nec acceptari, modo ſupra dicto.

445 Dices rurſum; Magiſtros Academiæ Salmantinæ teneri obedire eius Rectori ſub pœna præſtiti iuramenti; quod de obediendo ei in licitis, & honeſtis enuntiant quotannis in profeſto Sanctæ Catharinæ, die 24. Nouembris; & præterea Magiſter Scholæ poteſt eis iuſta præcipere ſub pœna excommunicationis, & conſequenter ſub pœna peccati, cum excommunicatio maior nequeat ferri niſi propter peccatum mortale inobedientiæ; ergo, ſi Rector, aut Magiſter Scholæ Salmantinæ, qui parat abſentiam ab Academia, præciperet Magiſtro, vt munus Vice-Cancellarij admitteret, teneretur admittere.

446 Reſpondeo, Magiſtros teneri obedire Rectori, & Magiſtro Scholæ in licitis, & honeſtis; & quamuis acceptatio, & exercitium muneris Vice-Cancellarij ex ſe ſit licitum, & honeſtum, at reſpectu Religioſi Societatis, cum ſit affectum circunſtantiis voti repugnantis, aut prohibitionis, non eſt honeſtum, nec licitum, atque adeò Religioſum huiuſmodi Magiſtrum non teneri obedire illis. Etenim iam diximus, ſolùm poſſe admitti prælationem, aut dignitatem, cogente præcepto eius, qui poteſt iubere ſub pœna peccati; cuius nomine intelligitur Pontifex, vel Præpoſitus Generalis, modo ſupra dicto, aut aliquis de eius delegatione ſpeciali. Nec ſufficit, poſſe præcipere alias res ſub pœna peccati, vt poſſit etiã præcipi admiſſio dignitatis; nam Prouincialis, & Rector Collegij poteſt ſub pœna peccati, & ſub cenſuris plura præcipere Profeſſis ſubditis ipſorum; & tamen nequit præcipere, vt admittant Epiſcopatum, ſeu dignitatem Cardinalitiam, & ſimilia. Hoc confirmatur, quia ſi Rector, aut Magiſter Scholæ præciperent Religioſis Societatis, ſub eorum obedientia matriculæ adſcriptis, vt opponerentur ad Cathedras, nec tenerentur, nec poſſent obedire; quia, licèt ea Oppoſitio ex ſe ſit licita, non eſt tamen licita illis, vtpotè per ſuas leges prohibita. Itaque iuriſdictio Magiſtratuum Academiæ in Regulares non extenditur ad ea immutandã, quæ ſunt eſſentialia Religioni, aut his annexa, nec valet eneruare rigimem domeſticum, Religionis proprium, vt latè dicam *lib. 2. quæſt. 29.*

Nec quidquam inconuenit acceptioni 447
Graduum in Academia Salmantina, quòd noſtri nequeant vnam, vel aliam functionem exercere ex his, quæ alij Magiſtri exercent; eæ enim functiones non ſunt cum gradibus connexæ, & per accidens ſe ad illos habent; cum vnus, aut alius ſolùm eas exerceat, cæterique ab illis vacent. Et abſolutè Magiſtri poſſunt ſe liberare & à muneribus, & ab oneribus Academiæ, cum valeant abeſſe ab vrbe Salmantina; imò in ea degentes non cogantur frequentare Academiam, nec adeſſe Actibus litterariis, aliiſque Conſeſſibus; niſi fortè aliquando pœna præſtiti iuramenti intercedat; quæ tamen pœna quid ſignificet, & ad quid obliget, dicemus *lib. 3. q. 10. & libr. 2. q. 13.*

Cæterùm in Academia Sálmantina ſunt 448
aliqua munera, ſeu potiùs miniſteria, quæ Noſtri promoti ad Gradus licitè gerere poſſunt; quippè non ſunt dignitates, aut prælationes cum iuriſdictione ſpirituali in ſubditos; imò nec honores, quorum exercitium ambitioni locum aperiat; Eiuſmodi eſt officium Primicerij, Deputati, aliaque huiuſmodi. Similiter, ſi quis ex noſtris Magiſtris tandiu viueret, vt antiquior omnibus remaneret, poſſet omnia ea peragere, quæ Decani Collegij, ſeu Senatus Theologici ſunt propria; ea enim prærrogatiuæ antiquitatis ſunt annexa, quin iuriſdictionem propriè talem inuoluat Decanatus.

Conſequenter ad doctrinam traditam, 449
& obiter eſt animaduertendum, nec præfatos Magiſtros, nec alium quemuis è Societate poſſe eſſe Iudicem negotij forenſis Eccleſiaſtici, nec Iudicis aſſeſſorem, nec arbitrum, nec delegatum, niſi de licentia expreſſa Præpoſiti Generalis Societatis IESV. Quam facultatem ideò ablatam fuiſſe, videtur, vt non ſolùm à dignitatibus, & prælationibus, quæ permanente iuriſdictione gaudent, Religioſi Societatis elongentur, verum & ab his functionibus, & actibus, quæ iuriſdictionem aliquam, etſi breui tempore, ac pro limitatis negotiis, durantem requirunt, aut ſpeciem habent prælationis, vt ſic firmiùs ambitioni oſtium præcludatur. Ita cum aliis docent, P. Franciſcus Pellizarius *in Manuali Regularium, tract. 6. cap. 12. num. 3.*

450 Etenim aliis religioſis interdictum non eſt, eſſe eiuſmodi iudices, interueniente vtilitate Monaſterij, & licentia Prælati, iuxta *cap. ex parte, de poſtulando, cap. Monachis, ſecundo, 16. quaſt. 1.* Quam licentiam eis concedere poſſunt Prælati locales, vt docet Pater Thomas Sanchez *in ſum. lib. 6. cap. 13. num. 8.* A quo ſolùm excipiuntur Religioſi Ordinis Minorum *in Clementin. exiui, de verb. ſignificatione*; vbi eis prohibetur quælibet in iudicio aſſiſtentia; eſto poſſint eſſe iudices arbitratores, quia ad hoc non requiruntur actus iudiciales; vt tuetur P. Layman *lib. 4. Sum. tract. 5. cap. 11. num. 6.* cum Thom. Sanchez, & aliis. Attamen in Societate IESV eam licentiam nequeunt præbere Superiores locales, nec Prouinciales, ſed ſolummodo Præpoſitus Generalis; vt extat *Part. 6. Conſtitutionum, cap. 3. §. 7. in declaratione littera D.*

451 Multò minus poſſunt eſſe Iudices Conſeruatores, cum ad hoc tam reſpectu illorum, quàm reſpectu aliorum detur prohibitio expreſſa, præter eos, qui deſignantur *in cap. ſtatutum, de reſcriptis in 6.* Quippe, quidquid ſit de aliis iuribus, & priuilegiis, Clemens VIII. edidit Conſtitutionem anno 1591. & Gregorius XV. eam innouauit, anno 1621. quibus decernunt, nullum alium Iudicem Conſeruatorem poſſe eligi à Regularibus, niſi eum, qui habeat qualitates præſcriptas in dicto *cap. ſtatutum*, & ſit deſignatus Iudex in Synodo Prouinciali, aut diœceſana; Qualitates autem illæ ſunt, vt Conſeruator ſit Epiſcopus, aut eius Superior, Abbas, aut obtinens dignitatem, vel Perſonatum in Eccleſia Cathedrali, aut Collegiata. Vnde conſulta Sacra Cardinalium Congregatio die 6. Octobris, anno 1617. an poſſet Conſeruator eligi Prælatus regularis, reſpondit, non poſſe. Ita Barboſa relatus à P. Caſtro Palao *tom. 3. oper. mor. tract. 16. diſp. 4. punct. 12. §. 1. num. 9.* Et prædictarum Conſtitutionum tenor ab eodem Barboſa affertur. Inde euincitur, præter alias prohibitiones ſpeciales, his communibus impediri Religioſos Societatis IESV, quominùs Iudices Conſeruatores eſſe queant. Hæc incidenter attigi, vt firmiùs roboretur aſſertio ſupra poſita de munere Vice-Cancellarij in Academia Salmantina, & in quauis alia externa; cum munus ille ſit Iudicis, & hæc munera prohibita ſint Religioſis Societatis, niſi de licentia Præpoſiti Generalis; & præterea ſit prælatio, ſeu dignitas, quam noſtri habere non poſſunt.

QVÆSTIO XX.

An in Magiſtratibus Academiæ detur merum imperium? & quàm mites eſſe debeant in puniendis Studioſis?

SVponit hæc quæſtio, ciuilem iuriſdictionem, mixtumqne Imperium competere Magiſtratibus Academicis; quippe gubernatio Academiæ abſque iuriſdictione nequit executioni mandari; & cum Magiſtratibus fuerit gubernatio conceſſa, etiam illud cenſetur conceſſum, ſine quo commodè ad illam perueniri nequit; argumento *legis 6. ff. de vſu, & habitat. l. 111. ff. de verborum obligat.* Idque ſatis ex dictis, & dicendis fit manifeſtum, & euidens. Quare quæſtio præſens de mero Imperio procedit in cauſis criminalibus. 452

Ad quam quæſtionem etiam ſupponi debet, vt certum, Magiſtratum Academiæ, ſi ſit Eccleſiaſticus, non poſſe ob delictum damnare aliquem capite, aut membri mutilatione, aut alio ſupplicio, quo nimius ſanguis effundatur. Id enim commune eſt omnibus Iudicibus Eccleſiaſticis, ne irregularitatem contrahant; quare, cum delinquens ſupplicia huiuſmodi meretur, traditur brachio ſæculari; & Iudex Eccleſiaſticus ab eo poſcit, vt leniter cum eo ſe gerat. Alia autem ſupplicia, quæ irregularitatem non inducunt, poſſunt à iudice Eccleſiaſtico infligi pro qualitate delicti. Inquirimus itaque, an Magiſtratus Academiæ, ſi ſit Eccleſiaſticus, poſſit in cauſis criminalibus procedere infligendo ſupplicia, quæ ei licent, aut tradendo delinquentem ſæculari Iudici; vel, ſi ſit ſæcularis, an etiam pœna mortis valeat punire merentem. Vtor autem hac voce *Magiſtratus*, nam pro diuerſitate Academiarum, diuerſo nomine, ac dignitate inſigniuntur Iudices, quibus præſtita eſt iuriſdictio erga Academiam: & omnes ſub ea voce includuntur. 453

Igitur Magiſtratus Academicos habere merum Imperium, latè probat Ioannes Friſchen *ad Authenticam Habit. Cod. ne filius* 454

filius pro patre, hanc quæſtionem conſulto inſtituens,& ex vi eius Authenticæ merum Imperium colligens; ſuamque ſententiam plurimorum Interpretum authoritate confirmat, qui apud ipſum videri poſſunt. Eam cenſeo veriſſimam, & pluribus locis tradit, aut ſupponit illam Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict.*

455 Probatur hæc ſententia. Nam erectio Academiarum de Regalibus eſt, & ſolùm poteſt inſtitui authoritate Summi Pontificis,aut Principis Supremi, vel Reipublicæ exemptæ, vt non ſemel in hoc libro tradidimus,& præter alios plures docet Bocerus *de Regal.cap.2.n.121.& in tract. de iuriſdict. cap.1. num.* 43. In illis autem omnibus,certum eſt,dari merum Imperium,atque adeò poſſe illud committere his, quibus iuriſdictionem concedunt. Tunc ſic. Principes prædicti ſuam iuriſdictionem concedunt Magiſtratibus Academicis, vt conſtat tum ex relata Authentica, tum ex diplomatibus, ac priuilegiis in fauorem Academiarum, & Magiſtratuum expeditis; ergo illis præſtant merum imperium; nam, quoties Princeps ſuam iuriſdictionem concedit, intelligitur etiam merum imperium conferre; vt oſtendunt Ferdinandus Vaſquez *illuſtrium quæſt. controuerſ.3.n.9.* Baldus *in leg. beneficium,num.3.ff.de conſtitut. Princip.* Alexander *conſil.135.num.1.lib.4.* Tiberius Decian. *reſponſ.43.num.8.vol.3.* Menochius *de præſumpt.79.à num.93.* Vueſembech. *conſil. 95.num.8.* Ratio eſt, tum quia beneficium latè eſt interpretandum, & cauſa Studiorum eſt omni fauore digua; tum quia, cum iuriſdictio indefinitè concedatur, non eſt finitè accipienda, quin potiùs verba generalia ſunt generaliter accipienda,ita vt omnia comprehendant,nihilque intactum relinquant; cum à generali diſpoſitione nullus omnino caſus excipi, aut eximi debeat. Quod ex Iuris diſpoſitione, & Interpretum doctrina ſtatuit Ioannes Friſchen. *vbi ſuprà à pag.*172. vbi plura congerit,quæ ſuadent, in præfata Authentica hoc merum imperium ſtabiliri, cum Imperator commodo Studioſorum proſpexerit, eoſque ſpeciali dilectione fuerit proſecutus, volueritque labori litterario ſubſidia,ac ſolatia præbere, ac ſingularia beneficia, ſeu priuilegia largiri.

456 Confirmatur aſſertum. Iudex ordinarius loci nullam poteſt ſibi vendicare iuriſdictionem in cauſis Academicorum ciuilibus, ergo multò minùs in criminalibus; nam cui denegatur, quod eſt minus, denegatur quod eſt maius in eodem ordine; *leg.7.§.fin. de interdict. & relegat.leg.5.§.fin. ff. de doli mali. & metus except. cap.cum illorum,extra, de ſent. excommunic.* Et abſurdum eſt, poſſe quempiam in alicuius vitam, & famam proferre ſententiam, de cuius re pecuniaria cognoſcere non poteſt; *leg.fin.Cod.de agentibus in rebus,libr.*12. Cum ergo iuriſdictione in criminalibus non gaudeat Iudex ordinarius loci, reſtat,vt Magiſtratus Academiæ ea potiatur, ſiquidem in altero eorum debet dari , ne delicta maneant impunita.

Et quidem ratio congruentiæ id ſuadet; 457 nam ſi in criminalibus cauſis Studioſorum haberet iuriſdictionem alius Iudex , niſi Academiæ Magiſtratus, poſſet timeri, Studioſos fore nimis vexandos, ac premendos, indeque ſtudiorum minueretur frequentia contra mentem Imperatorum, & Principum. Huius timoris rationabiliter præhabiti cauſam annotauit Bocerus *in orat. de dignitate,& vtilitate Academiar.p.2.* vbi ſic ait:*Obſeruantur cuiuis ante oculos vbique Gentium, qui ſingulari aſtu diaboli in litterarias Vniuerſitates à laudatiſſimis Principibus ſingulari pietate, Dei omnipotentis in honorem, & communis commodi cauſa inſtitutas, hucuſque ab eorumdem ſucceſſoribus conſeruatas, ea æſtuant inuidia, vt, ſi non modò eas radicitus tollere, ſed & memoriam ipſarum delere poſſent, omnes ſuos in hoc intenderent neruos quàm maximè. Hanc igitur ob cauſam, ſingulareque odium iure meritò cauendum,ne Studioſi iniquè premantur.*

Accedit, quòd Iudices Academiæ ordi- 458 nariam habent iuriſdictionem in Academicos,vt hoc libro ſtatuemus *quæſt.* 24. Iuriſdictio autem ordinaria complectitur cauſas ciuiles, & criminales. Præterea in *dicta Authentica* conceditur iuriſdictio Magiſtratibus Academiarum ad lites,& negotia Studioſorum;ſub nomine autem litis, & negotij, in Iure non ſolùm ciuiles, ſed criminales cauſæ comprehenduntur. Rurſus exercitium meri Imperij de facto exercetur à Magiſtratibus Academiarum, quin vllus refragetur;vnde eorum iuriſdictio in criminalibus eſt manifeſta, ſiue ea concedatur *in Authentica Habita*, ſiue non; eſto in ea concedi,iudicem verum; ſed non ſolùm in illa, imò pluries alibi, & in ipſa deſignatione Magiſtratuum Academiæ facta à Principibus, mediatè, vel immediatè, etiam ea iuriſdictio præſtatur. Id conſtat in noſtræ Hiſpaniæ Academiis, & plurimas ex aliis Nationibus refert Ioannes Friſchen *ſupra pag.* 114. in quibus datur ius gladij.

Ipſe aliis rationibus confirmat doctrinam expoſitam, quæ nec neceſſariæ ſunt, nec ſolidæ meo iudicio; ſcilicet quia Clerici à Iuriſdictione laicorum ſunt exempti in criminalibus, ſuumque forum habent, ergo etiam ſtudioſi; eamdemque paritatem à militibus trahit, contendens, ſtudia eſſe quid ſacratum, & leges dici ſacratiſſimas, & vocari ſacrilegum eum, qui iniuriam irrogat Studioſo; ac præterea litterarium laborem non eſſe imparem militari; Quæ omnia plus metaphoræ, & exornationis, quàm ſoliditatis continent. Præterea intendit, competere Academiis ius ſcepti, quod eſt maius, quàm merum imperium, cum hoc non ampliùs extendatur, quàm ad vitam adimendam, illud verò ad donandam, liberandumque morte damnatos. Quod non aliunde probat, quàm ex dictis quorumdam Authorum, qui profecto non ſunt locuti iuxta iuris rigorem, ſed exornatoriè, & per exaggerationem.

459 Contrariam tamen ſententiam negantem merum Imperium Magiſtratibus Academiæ defendunt Vlricus Hunus *in tract. de priuileg. Studioſor. cap. 2. quaſt. 1.* Donellus, Vulteius, & alij apud Friſchen *ſuprà pag.* 222. Arguunt primò, contendentes non dari *in Authentica Habita* præfatam iuriſdictionem; quia in ea ſolùm ſimplex iuriſdictio conceditur, quæ opponitur mero imperio; & iure communi delinquens in loco delicti conueniri debet, cum reatus omnem excludat honorem, & fruſtrà leges inuocet, qui contra eas delinquit. Quod confirmant, quia iuriſdictio ibi conceſſa ſolùm eſt ad *lites, & negotia*, quæ voces non ſignificant cauſas criminales, ſed hominum commercia, & actiones ciuiles ex illis profluentes.

460 Reſpondeo, etſi in relata Authentica non concederetur merum imperium, aliunde conſtare, illud competere Magiſtratibus Academiæ, vt ſuprà diximus. Deinde ſatis ſtabilitum eſt in ea fuiſſe conceſſum, cuius contrarium non probant propoſitiones aduerſariorum, quæ ſimilem vim habent contra iuriſdictionem in cauſis criminalibus Clericorum, & militum, quorum delicta, certum eſt, punienda eſſe à ſuis propriis Iudicibus. Eas autem voces extendi non ſolùm ad cauſas ciuiles, ſed ad criminales, ſuprà ſtatuimus; & probat Gloſſa *in præfata Authentic. verbo, ſi litem; Cuiacius lib. 6. obſeru.* 21. & innumeri alij.

461 Arguunt ſecundò. Non maior iuriſdictio, ſed æqualis, conceditur Magiſtratui Academiæ, quàm Epiſcopo, in relata Authentica; ſed Epiſcopo *in relata Authentica*; non competit merum Imperium, cum debeat à ſanguine, & vltimo ſupplicio abſtinere: *cap. ſi nobis in fin. 21. quaſt. 8.* cum pluribus aliis, ergo nec competit Magiſtratui. Reſpondeo ex dictis ſuprà, Iudicem Eccleſiaſticum habere merum imperium, ſed executionem meri imperij debere Iudici ſæculari committere. Epiſcopo autem competere merum imperium, conſtat *ex cap. in Archiepiſcopatu, extra de raptoribus; cap. fin. Ne clerici, vel Monachi in 6. leg. Epiſcopale 9. de Epiſcop. audient.*

Arguunt tertiò ex inconuenienti, quia, 462
ſi delinquentes Studioſi non poſſent puniri à Iudice ordinario loci, tuti, & immunes à pœna redderentur, & hoc valdè eſſet Reipublicæ pernicioſum. Sed in primis aduerſarios rogo, an hoc argumentum habeat vim contra Clericos delinquentes? Et quod pro his reſponderint, applicabo Studioſis. Deinde aio, delinquentes Studioſos ſanè fore puniendos, ſed à ſuo Iudice; quòd ſi abſit, poterunt à Iudice loci comprehendi, & ad illum remitti, in quo nulla eſt Reipublicæ pernicies.

Arguunt quartò. In generali iuriſdictio- 463
nis conceſſione non comprehenditur merum imperium; *leg. 1. ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio*; &, cum forum priuilegiatum conceditur, non extenditur ad cauſas criminales; *leg. 1. Cod. vbi Senatores, vel Clariſſimi, &c.* ergo, quamuis Magiſtratui Academiæ concedatur generalis iuriſdictio, & Studioſis forum priuilegiatum, non extenditur ad cauſas criminales. Sanè hoc argumentum multum probat, atque adeò nihil; nam etiam probat, forum priuilegiatum Clericorum non protrahi ad criminales cauſas; & præterea ferè nullum eſſe Iudicem ordinarium, cui competat merum imperium, cum communiter concedatur illis iuriſdictio ſub ea forma generali. Et quidem lex prima adducta non agit de mero imperio, quod in conceſſione iuriſdictionis præſtatur, ſed de eo, quod lege dabatur ſpecialiter, & iure Magiſtratus non competebat; cuiuſmodi nullum iam extare, docet Cuiacius *in leg. 1. & ſequentib. ff. de iuriſdict.* Etenim ſub voce iuriſdictionis merum imperium contineri, conſtat *ex leg. 2. §. & quia 23. ff. de origine iuris.* Præterea quòd in aliqua lege ſpeciali reſtringatur forum priuilegiati ad cauſas ciuiles tantùm, non probat, ſemper eſſe reſtringendum; imò vbi non datur ſpecialis reſtrictio, intelligenda eſt cum amplitudine conceſſio: vnde ſoluitur ſecunda argumenti propoſitio. Adde, vt conſtat ex titulo, ſub

quo

quo ſubiacet illa *lex 1. ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio;* ibi agi de conceſſione iuriſdictionis delegatæ, in qua non transferuntur, quæ iure Magiſtratus, ſed quæ ſpecialiter competunt.

464 Arguunt quintò. Magiſtratus Academiæ carent territorio; at ſubiectum meri imperij territorinm eſt; ergo carent etiam mero Imperio. In primis alibi hoc ipſo libro agimus de territorio Iudicum Academiarum. Deinde aſſero, ſubiectum meri imperij eſſe perſonam Magiſtratus, non territorium; & ſufficit, dari ſubditos, in quos poſſit merum imperium exercere; nec iuriſdictio ſequitur territorium; quare non rectè ſequitur; Academia eſt interritorio huius ciuitatis; ergo eſt ſub iuriſdictione huius Ciuitatis. Nec obſtat, Magiſtratus Academiæ non habere carnifices, qui merum imperium exequantur. Etenim merum imperium non conſiſtit in uudo actu executionis, ſed in poteſtate iubendi illum. Nec adeò frequentia ſunt ſupplicia, vt carnifice ſpeciali indigeatur, maximè cum ea poteſtas ſuauiter ſit exercenda, vt infra aſſeremus. Et ſanè defectus carnificis multum probat, cum in plurimis locis non detur, quorum Magiſtratus merum imperium habent.

465 Arguunt ſextò. Aliqui Principes, dum erigunt Academias, concedunt iure priuilegij Magiſtratibus illarum merum imperium; igitur iure communi illud nou habent; fruſtranea quippè eſſet eà couceſſio gratioſa, ſi iure communi id imperium cōpeteret. Reſpondeo, ſæpè ius ipſorum commune redigi inter ſtatuta municipalia, atque adeò non inde probari, iure communi non eſſe imperium merum ſtabilitum. Deinde poſſunt Principes, cum ſint in ſua ditione Legiſlatores, ius commune ciuile in aliquibus cauſis, & caſibus non admittere, & id ſolet contingere, ac in Tribunalibus iuxta leges Regni iudicatur, cum Iuri Ciuili coummuni aducrſantur; atque adeò conceſſio meri imperij non denotat, eam non extare in Iure communi, ſed eſt admiſſio, & confirmatio eius Iuris, & denotat, non coarctari conceſſionem in eo factam; ſicut in aliquibus Academiis reſtringitur, & uegatur Magiſtratibus poteſtas ad quaſdam cauſas criminales grauiſſimas; teſte Ioanne Friſchen *vbi ſuprà pag.* 248. Apud quem poſſunt videri alia argumenta leuiora, & quæ facilè enodantur.

466 Doctrinam adhuc ſancitam non leuiter coufirmat praxis communis in competentiis, quæ verſari ſolent inter Magiſtratus Academiarum, & Iudices Ordinarios locorum, cum hi aliquem Studioſum delinquentem comprehendunt; ſi enim renuunt illum tradere, coguntur vel per cenſuras, vel per ſententiam Iudicum Superiorum ad eum tradendum. Frequentia ſunt exemplaria, & non ſolùm in Hiſpania noſtra, ſed in Exteris Nationibus; Aliqua referuntur à Thoma Lanſio *in Diſſert. de Academiis fol.* 49. Petro Dinais *diſput. de iure meri Imperij pag.* 25. Scipione Gentili *de iuriſdict. lib.* 3. *cap.* 17.

Iam vero, & ſi merum Imperium, & tota 467
iuriſdictio in Criminalibus ſtet penes Magiſtratus Vniuerſitatum erga Academicos, non ea in toto iuris rigore debent vti, pœnas delictorum in Iure deſignatas omnino infligendo, ſed potius eas ex æquitate moderando, atteutis circunſtantiis, quę ſuadent, eam eſſe mentem Legiſlatorum, adeóque ius non violari, ſed æqua interpretatione adimpleri. Id etenim plures rationes ſuadent, vt uon ſemel hoc ipſo libro repeto, nunc verò, vt amplius conſtet hæc Magiſtratuum obligatio, & lenitas, qua ſe debent habere erga Studioſos, attente prælegantur Thomæ Lanſij *vbi ſupra* verba ſequentia.

[Equidem, qui omnia Studioſorum pec- 468
cata ad rigorem legum exigere ſatagunt, illi plerumque, aut neſciendo, quid, & quantum Studioſorum libertati tribuendum, imprudentiam, & ſtultitiam ſuam produnt inepti: aut perperam puniendo, Sacroſanctum Reipublicæ litterariæ corpus diſturbant iniuſti. Vtrumque malè. Sicuti enim Conditores nouarum Vrbinm ſolent ſecuritatem, ædificatis aſylis, promittere, Ciuium copia ne deſit; ita & eos, qui Scholas publicas, quas regunt, volunt eſſe florentes, celebreſque, ſæpiſſimè oportet indulgere; Et quod patres in filiorum faciunt erratis, multa, conniuendo, diſſimulare. Aliter, ſi faciant Regentes iſti, præter culpam diſſipatarum Scholarum, quam verè ſuſtinent, etiam audiant, neceſſe eſt, quæ miuùs ordine ſuo ſcommata, conuicia, dicteria acnleata, & quæ inde, ſparſo latiùs odio, in innocentes, atque immeritos Imperij Scholaſtici ſocios nonnunquam iactantur. Non ergo audiendi ſunt illi Catones Pædagogici, qui libertatem Academicam in anguſtias planè ſeruilis, ac tremendi obſequij cogere, & tantùm non ferulæ ſubijcere tentant; nec erubeſcunt profari, perinde ſibi eſſe, pauci, an multi Studioſi adſint in Schola, æquè ſibi ſtipendia *deberi, ſoluique.*] Hæc bellè Thomas Lanſius.

QVÆSTIO XXI.

An, & in quibus cauſis Iudices Academiarum iuriſdictionem exercere valeant in Clericos Studioſos, etiam vbi Epiſcopus, eorum Prælatus, adeſt? Et item in alios exemptos?

468 SVpponit quæſtio, Iudicem Academiæ habere iuriſdictionem Eccleſiaſticam, qua vti poſſit erga Clericos gaudentes priuilegio fori. Quo poſito, aſſero, ſi Clerici ſint Studioſi aut Academiæ albo inſcripti, exceptis aliquibus cauſis, de quibus agendum erit infra, in cæteris ſubiectos eſſe Iudici, aut Magiſtratui Academiæ, & ad hunc pertinere cognitionem cauſarum ciuilium, & criminalium eiuſmodi Clericorum. Docet ita cum aliis Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 33. *num.* 12. Ratio eſt, quia iuriſdictio Academica priuatiua eſt, vt conſtat *ex Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre*, & tradit Oſſualdus *lib.* 17. *Comment. cap.* 2u. *litt. K.* & nos hoc ipſo libro ſtabilimus; quare ad Magiſtratus Academicos, & non ad alios pertinet ea cognitio cauſarum; Sicut, quia in cauſis Fidei ſunt Iudices priuatiuam habentes iuriſdictionem ipſius Fidei Quæſitores, ad eos ſpectat cognitio earum cauſarum, quamuis ſint clerici, vel Religioſi, qui de eis conueniuntur.

469 Vnde fit, Clericum Academicum poſſe declinare iuriſdictionem Epiſcopi, etiam ſi ab eo capiatur, & conueniatur; nec ſolùm Epiſcopi, ſed quorumcumque Iudicum Eccleſiaſticorum, excepto Pontifice, & Nuncio Apoſtolico. Fit etiam, ſi Clericus Studioſus in delicto comprehendatur à Iudice ſæculari, ab ipſo remittendum eſſe ad Magiſtratum Academiæ, non ad Epiſcopum, quia ille eſt proprius, & priuatiuus Iudex.

470 Hæc tamen doctrina limitanda eſt, ſi aliter fuerit in Academia aliqua ſancitum per conſtitutionem Pontificiam. Sic in cauſis Clericorum ciuitatis, & diæceſis Salmantinæ datur locus præuentioni inter Illuſtriſſimum Epiſcopum Salmanticenſem, & Scholæ Magiſtrum; ſic enim decreuit Martinus V. *in Conſtitut.* 23. Quæ diſpoſitio niſi fuiſſet expreſſa, omnino pertineret ad Scholaſticum Salmantinum cognitio cauſarum pertinentium ad Clericos Studioſos, cum ei, & Rectori Academiæ, vnicuique in cauſis ad ipſos ſpectantibus priuatiua iuriſdictio concedatur ab eodem Pontifice *conſtit.* 22. & ab Hiſpaniæ Regibus *in leg.* 18 *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* Ea autem eſt vis iuriſdictionis priuatiuæ, vt à quolibet alio Iudice ordinario iuriſdictio circa eas cauſas tollatur.

471 Hinc, ſi Salmantinus Clericus Studioſus in delicto comprehendatur à Iudice ſæculari, & nullus cauſam præuenerit, poterit ab eo remitti vel ad Epiſcopum, vel ad Scholaſticum. Attamen id obſeruat Eſcobar *vbi ſupra nu.* 20. reum Clericum poſſe optare, non ſolùm ante cauſæ præuentionem (vt in caſu propoſito) ſed etiam cauſa præuenta, dummodò non ſit conteſtata; ſiue Clericus ſit Reus, ſiue actor; quòd ſi vterque litigans ſit Clericus Studioſus, optare poterit Reus. Etenim hæc optio iure communi competit ſtudioſis, quoties plures Iudices habeut, vt ex *Authentica Habita* probant Baldus, & Donellus, & docent Martha *de iuriſdict.* 4. *part. caſu* 39. Oſſualdus, Socin. Gregorius Lopez, & alij relati à Don Alfonſo de Eſcobar *vbi ſupra à num.* 21.

472 Aliqua in præſenti obſeruanda ſunt. Primò, in cauſis, quæ pertinent priuatiuè ad Epiſcopum, non poſſe Scholaſticum Salmantinum, nec vllum Academiæ Magiſtratum ſe intromittere, quamuis Clericus ſit Studioſus, atque adeò Epiſcopum poſſe illum inhibere; & è contra Epiſcopum non poſſe cognoſcere de cauſis Clerici Studioſi reſpicientibus dumtaxat Scholaſticam profeſſionem, cum in his non ſit præuentioni locus, nec ſint cauſæ mixti fori, ſed ſpectent per ſe ad Academiam, quare de illis non loquitur Martinus V. dum præuentioni locum præbet.

473 Secundò obſeruandum eſt, non dari locum præuentioni in Studioſorum Laicorum cauſis, etiam ſi hæ ſint eiuſmodi, quòd poſſet Epiſcopus de illis cognoſcere, ſecluſa iuriſdictione Scholaſtici Salmantini. Etenim Martinus V. ſolùm reſeruat Epiſcopo Salmantino ſuam iuriſdictionem in Clericos Studioſos ſuæ diœceſis, & dum hos ſolùm excipit, alios excludit, cum exceptio firmet regulam in contrarium; Verba Pontificis ſunt; *Per præmiſſa tamen iuriſdictioni Epiſcopi Salmantini, quantum ad ſibi ſubditos Clericos ſuæ ciuitatis, & diæceſis, in aliquo nolumus derogari, quin valeant coram eo, prout coram præfato Scholaſtico, conueniri.*

474 Tertiò eſt obſeruandum, ſtatutum eſſe de Clericis habentibus Præbendas, aut beneficia ciuitate Salmantina, (quod non

extendi

extenditur ad totam diæceſim) vt priuilegio fori, & Studij non gaudeant, etiam ſi matriculæ ſint adſcripti, niſi conſtet, verè eſſe Studioſos. Ita cautum eſt *in leg.* 18. *tit.* 7. §. 5. *lib.* 1. *Recopilat.* Et quidem æquiſſimo iure, ob vehementem fraudis præſumptionem; ne ſcilicet matriculæ aliqui adſcriberentur abſque animo frequentandi Academiam, ſed dumtaxat vt iuriſdictionem Epiſcopi in ipſos vitarent. Arbitrio autem Scholaſtici probandum eſt, an verè ſint ſtudioſi; quòd ſi non ſint, ad Epiſcopum eorum cauſæ ſunt remittendæ.

475 Quartò obſeruari debet, quoſdam Iudices exemptos Ciuitatis Salmantinæ, vt ſunt Prior Eccleſiæ Beatæ Mariæ Magdalenæ, Ordinis Alcantarenſis, & Prior Sancti Ioannis de Barbalos, Ordinis Sancti Ioannis, & ſimiles, contendiſſe; habere iuriſdictionem erga Clericos Studioſos, qui ſunt in ſuo territorio, ſi cauſam præueniant; non ſecus ac habet Epiſcopus Salmantinus, idque eis competere virtute Conſtitutionis nuper appoſitæ Martini V. eo quòd iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuo territorio retineant, Epiſcopoque æquiparentur; Et aliunde ſunt in territorio diœceſis Salmantinæ. Sed ex nullo capite eis competit hæc iuriſdictio; non ex eo, quòd gaudeant iuriſdictione quaſi Epiſcopali; cum etiam omnes Epiſcopi Hiſpaniæ potiantur iuriſdictione ampliſſima Epiſcopali, & tamen nequeant cognoſcere de cauſis ſuorum ſubditorum, qui Salmanticam veniunt ſtudiorum cauſa, exceptis aliquibus, de quibus ſtatim dicemus. Deinde nec eis ſuffragatur, quòd ſint in territorio diœceſis Salmantinæ; nam ipſi, vt aiunt, ſunt nullius diœceſis; nihilque iuuat, eſſe in territorio Salmantino, cum ſolùm Epiſcopus fuerit à Pontifice expreſsè exceptus, & ſub exceptione non poſſint illi comprehendi; priuilegia enim Epiſcopo Diæceſano conceſſa non extenduntur ad Iudices exemptos, qui in eius territorio ſunt; nec propriè dicitur territorium Salmantini Epiſcopi id, in quo ipſe Epiſcopus iuriſdictionem non habet, cum ſola vicinitas materialis loci non conſtituat territorium, ſed locus, & iuriſdictio ſimul illud conſtituant.

476 Cauſæ cæterùm, quæ priuatiuè pertinent ad Epiſcopum, ſunt illæ, quæ concernunt ordinem Epiſcopalem, quales ſunt examen, & approbatio ad audiendas Confeſſiones, licentia ad celebrandum, collatio Ordinum, conſecratio Eccleſiarum, indulgentiarum conceſſio, & his ſimiles de quibus *infra quæſt.* 23. *num.* 496.

ad quas ſolus Epiſcopus poteſtatem, ac iuriſdictionem habet, adeò vt non ſolùm Studioſi Clerici, verùm & Magiſtratus Academiarum, & Scholaſticus Salmantinus, ſi aliquo ex illis egeant, ad Epiſcopum debeant confugere; & cauſæ ſuper his rebus ortæ ad illius Tribunal pertineant. Imò ſi Magiſtratus Academiæ violaret Eccleſiam extrahendo ab illa delinquentem non ſubditum, aut quem ex vi ſuæ iuriſdictionis nequiret extrahere, poſſet Epiſcopus cenſuris eum cogere, vt extractum Eccleſiæ reſtitueret.

Erga Regulares matriculæ Academiæ adſcriptos habent etiam Magiſtratus Academici iuriſdictionem in ciuilibus, & in cæteris, quæ ad ipſam Academiam ſpectant; ſecùs in aliis, cum illi ſint exempti, & ſuis propriis Prælatis ſubiaceant, à quibus nullus Pontifex ſuſtulit iuriſdictionem, eam committendo Iudicibus Academiarum; quare à Prælatis propriis debent pro culpis puniri, nec ad alios ſpectat regimen eorum perſonale, vt alibi hoc ipſo libro ſtatuo. 477

Adde, iuriſdictionem Magiſtratuum Academiæ extendi ad quoſcumque alios exemptos in cauſis concernentibus ad ipſam Academiam, ſi ſtudioſi ſint, & albo matriculæ inſcripti, quamuis eſſent Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Optimates, Equites Ordinum Militarium, ſeu quiuis alij; quia abſolutè, & generaliter conceditur iuriſdictio in omnes Academicos Magiſtratibus Vniuerſitatum; & licet exemptus nequeat ſuis priuilegiis renuntiare, & alterius iuriſdictioni ſe ſubmittere, id tamen limitationem habet, quando Pontifex, ſeu Princeps ſupremus, aſſiſtit ſubmiſſioni ſuorum ſubditorum, qui priuilegiis conceſſis ab ipſis erant exempti; cum enim permittunt hanc ſubmiſſionem, hi fiunt ſubditi, & ſubiacent iuriſdictioni Academicæ. Quod verum eſt, etiam ſi iam Exempti non ſint Studioſi, dum agatur de cauſis, quæ, dum erant ſtudioſi, contigerunt; ſicut obſeruatur cum non exemptis. Vide Don Alfonſum de Eſcobar latè hoc punctum diſceptantem *vbi ſupra cap.* 34. Et ibi addit, tam exemptos, quàm alios, etiam ſi abſint à loco ſtudij, poſſe reuocari ab Scholaſtico Salmantino, ſeu à Magiſtratu Academico, ſi res id exigat, vt per ſe, vel per procuratorem, ad eius arbitrium, compareant. Ita tamen, vt ſi in reuocatione vtatur iuriſdictione Regia, valeat eos trahere à quocumque loco intra fines Imperij Hiſpanici contento, non tamen aliunde. Si verò vtatur Pontificia iuriſdictione, 478

I 4 (quod

(quod iuxta qualitatem ſubditi debet attendi) à quacumque orbis plaga poſſit illos reuocare. Quare conſtat, Scholaſticum Salmantinum expediuiſſe litteras contra aliquos exiſtentes in Aragoniæ Regno, in Indiis, & in Vrbe Romana, eaſque fuiſſe executioni mandatas, vt idem Author obſeruat. Jam demum circa cauſas, de quibus cognoſcere poteſt Scholaſticus Salmantinus, vide *legem* 18. *lib.* 1. *tit.*7. *Recopilationis.*

QVÆSTIO XXII.

An in Tribunalibus Academiarum Regnorum Hiſpaniæ, ad inſtrumenta conficienda vtendum ſit papyro ſignata?

479 IN pluribus Hiſpauiæ Regnis nequit vllum inſtrumentum publicum à Tabellionibus confici, niſi in papyro ſignata, ita vt ad valorem illius ſit ea conditio eſſentialis. Quod tamen ad Tribunalia Eccleſiaſtica non extenditur. Inde dubium oritur de inſtrumentis, quæ conficiuntur in Tribnnalibus Academiarum, cnm iam ſtatuerimus, Academiæ, Salmantinæ, & ſimilium iuriſdictionem eſſe duplicem, & bipartitam; aliam ſæcularem prouenientem à Rege in ſtudioſos laïcos: aliam Eccleſiaſticam dimanantem à Pontifice in Studioſos Clericos, & potuiſſe in duobus Iudicibus conſtitui, ſed ob regiminis recti rationem, in vno, eodemque Scholaſtico, ſeu Magiſtratu confluxiſſe, qui pro varietate ſubditorum exercet vnam, vel aliam, & in aliquibus caſibus vtramque. Hinc in cauſis, in quibus exercetur iuriſdictio Eccleſiaſtica, indubium eſt, nou fore vtendum papyro ſignata, vulgò *papel ſellado.* Reſtat, vt videamus, an in cauſis, in quibus Regia exercetur iuriſdictio, ſit eo genere papyri vtendum ad conficienda inſtrumenta quæcumque?

480 Si ſtemus rigori iuris, videtur planè, ea inſtrumenta debere confici in papyro ſignata; cum enim cauſæ in eo caſu procedant non ſecus ac ſi apud Tribunalia Regia, & ſæcularia tractarentur, conſequens eſt, vt eodem modo ac apud Iudices ſæculares inſtrumenta conficerentur. Verùm praxis, ratio, & æquitas aliud ſuadent. Et in primis eſt conſtans, in eiuſmodi Tribunalibus Academicis non dari vſum papyri ſignatæ, ſiue cauſa ſit Studioſi Clerici, ſiue ſæcularis; & cum id Regi noſtro ſit manifeſtnm, eiuſque Supremis Miniſtris, & his, qui ad Tributorum collectionem ſunt deſtinati, ſit, Regem voluiſſe excipere Tribunalia Academica à lege, & pragmatica generali, qua papyri ſignatæ vſum iniuuxit. Quare iam pro ſe ea Tribunalia habent praxim, conſuetudinem, & tacitam Principis conceſſionem ſufficienter manifeſtatam permiſſione, ac conſenſu.

481 Idipſum ratio ſuadet: nam, cum mixtim, & abſque diſtinctione omnes cauſæ Studioſorum, quicumque hi ſint, in Tribunali Academiæ agitentur, maxima eſſet confuſio, nec facilè diſtingueretur, quæ, & quorum inſtrumenta in hac, aut illa papyro forent conficienda. Et quidem, cum vtraque poteſtas, Pontificia, & Regia in eadem perſona concurrunt, Miniſtri eius Tribunalis prorſus ſunt, ſicut Miniſtri Tribunalis Eccleſiaſtici; vt videre eſt in Tribunali Scholaſtici Salmantini, & Epiſcoporum, qui ſuut Domini temporales alicuius ciuitatis, aut loci, in eoque iuriſdictionem in radice ſæcularem exercent, vbi dumtaxat Notarij inſtrumenta conficiunt; Notarij autem ſunt Officiales proprij Tribunalium Eccleſiaſticorum; quare inſtrumenta etiam quæcumque confici debere videntur, ſicut in Tribunalibus purè Eccleſiaſticis; & ſic conficiuntur in Tribunalibus Epiſcoporum, adhuc in cauſis ſæcularibus temporalis iuriſdictionis; Ac, ſicut temporalis iuriſdictio annexa iam eſt iuriſdictioni Eccleſiaſticæ in præfatis Epiſcopis, ſic, proportione ſeruata, in Magiſtratibus Academiæ coniuncta eſt Regia iuriſdictio cum Pontificia. Scio, aliquam eſſe inter eos diſſimilitudinem, & iuriſdictionem prædictam Epiſcoporum fuiſſe quaſi in Eccleſiaſticam redactam; at nemo negabit, nou inefficaciter militare paritatis rationem quoad præſens dubium. Et deinde, ſi Epiſcopus Gubernatorem iu ſua ditione conſtituat, cui iuriſdictionem ſæcularem tribuat, in eiuſque Tribunali non agantur res per Notarios, ſanè vtendum erit papyro ſignata.

482 Accedit etiam, quòd Magiſtratus Academiæ aliquos actus exercent vtentes vtraque poteſtate; ſic conferunt Gradus Pontificia, & Regia authoritate, aliaque ſimilia perficiunt. Quis autem dicat, in his euentibus duo fore conficienda inſtrumenta, aliud in papyro ſignata, aliud in communi papyro, vt in illis proferatur teſtimonium Gradus? Rurſus, ſi in vnica papyro inſtrumentum ſit exarandum, non in ſignata debet præſtari; quia, concurrente vtraq; poteſtate; potior eſt cauſa iuriſdictionis Eccleſiaſticæ vtpotè dignioris, atq; adeo inſtrumentū conficiendū eſt in papyro cōmuni, qua vtuntur Eccleſiaſtica Tribunalia.

Poſtulat

483 Poſtulat id etiam æquitas; nam, cum in fauorem Studioſorum ſemper Principes priuilegia plura expediuerint, eoſque à pluribus vectigalibus reddiderint immunes, vt ſic poſſint faciliùs litterarum ſtudia proſequi, cum ad Academias ex diſtantibus Prouinciis aduenient, ingenteſque ſumptus faciant, quibus domus paternæ, & facultates anguſtantur, ac minuuntur, æquum valdè eſt & Principum placito conſonum, vt in ſuis cauſis nou grauentur tributo papyri ſignatæ; Et ſicut in ipſis par eſt, vt pœna pecuniaria non mulctentur, vt alibi hoc ipſo libro aſſero, ita eſt etiam rationi conſentaneum vt ſumptibus papyri eiuſmodi non onerentur.

QVÆSTIO XXIII.

An Magiſtratus Eccleſiaſtici Academiarum fungantur aliqua poteſtate circa relaxationem votorum, & abſolutionem à caſibus reſeruatis erga ſuos ſubditos?

484 LAtè egi *in tractatu ſuper Bullam Cruciat. diſputat.* 25. & 26. quibus modis votum relaxari queat, & à quibus, ac quænam vota; præterea quis poſſit abſoluere à reſeruatis, quos, & quomodo. Et ex dictis ibi, quæ non ſunt repetenda, facilè quæſtiones propoſitas reſoluemus. Non loquimur in præſenti de poteſtate, quæ Magiſtratibus Academiæ ex aliis capitibus competere poteſt; ſcilicet ratione priuilegij alicuius, aut Bullæ Cruciatæ habitæ à pœnitente, qui velit, ſua vota commutari, ſeu abſolui à caſibus reſeruatis; vel ratione alicuius Iubilæi, vel demum ſi Magiſtratus ſit ſimul Epiſcopus; ex omnibus enim his capitibus poteſt ei competere poteſtas circa votorum relaxationem, & abſolutionem, à reſeruatis, maior, aut minor, iuxta qualitatem priuilegij, vel muneris, ſeu Dignitatis; vt locis relatis *in meo tractatu de Bulla Cruciat.* & pluries alibi ibidem ſtatuo. Agimus ergo de Magiſtratibus Eccleſiaſticis Academiarum, præcisè qua Magiſtratus earum ſunt.

485 Tenendum ergo eſt, prædictos Magiſtratus nullam poteſtatem habere circa relaxationem votorum, nec circa abſolutionem à caſibus reſeruatis, niſi cenſuræ ab ipſis ſint latæ. Et in primis vota Studioſorum irritari nequeunt à Magiſtratibus Academicis, quia ad irritationem requiritur poteſtas dominatiua, quæ non datur in illis reſpectu ſubditorum, ſicut nec in Epiſcopis inuenitur reſpectu eorum, qui ſubjiciuntur ipſis; vt *loco præfato* fusè oſtendo.

Deinde nequeunt Magiſtratus Academici relaxare vota ſubditorum per diſpenſationem, aut commutationem, nec abſoluere eos à peccatis, ſeu cenſuris reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, vel Epiſcopo, ſiue Prælato alicui. Ratio eſt, quia ad id non habent ſpeciale priuilegium, & aliunde iuriſdictio Eccleſiaſtica, qua funguntur, ad ipſum non extenditur. Quippe, vt poteſtas relaxandi vota, aut abſoluendi à reſeruatis competat alicui Superiori Eccleſiaſtico, neceſſum eſt, vt hi, in quos exercenda eſt einſmodi poteſtas, ſint eius ſubditi non ſolùm quoad forum iudiciale, ſed quoad forum pœnitentiale, vt ex Barb. Fragoſ. ac P. Suarez tradit D. Didacus Antonius Frances de Vrrutigoyti *In Foro conſcientiæ, ſiue Paſtorali intern. tract.* 1. *quæſt.* 3. *n.* 1. Academici autem non ſunt ſubditi Magiſtratus Academiæ, præcisè qua talis, quoad forum conſcientiæ, ſed dumtaxat quoad forum iudiciale. 486

Conſtat id apertè, quia Magiſtratus Academiæ, quamuis ſit Iudex, & Superior omnium, qui albo Academiæ ſunt adſcripti, attamen non eſt paſtor eorum, nec hi, vt oues, ſub eius regimine verſantur; Quare Magiſtratus non curant de his, quæ ſunt propria muneris paſtoralis; nec ad eos attinet inquirere, an Studioſi ſatisfecerint præcepto Eccleſiæ annuæ Confeſſionis, & Communionis Paſchalis, aliiſque ſimilibus. Præterea, ſi matrimonium Academici contrahant, nequit Magiſtratus loco Parochi aſſiſtere, nec deſignare alium, qui aſſiſtat, nec diſpenſare in denuntiationibus, nec item valet baptizare ſolemniter filios Academicorum; rurſus nec eis litteras dimiſſorias concedere, vt Ordinibus initientur; Quæ omnia priuatiuè pertinent ad eum, qui fungitur iuriſdictione Epiſcopali, aut quaſi Epiſcopali; & ſunt cauſæ, quæ non pertinent ad Tribuualia Academica, vt ſupra dicebamus *quæſt.* 11. 487

Itaque, licèt Magiſtratus Academicus habeat iuriſdictionem Pontificiam, & immediatam Sedi Apoſtolicæ, tamen ea eſt, quæ requiritur ad forum externum, & iudiciale, non verò ad internum conſcientiæ; Et, cum dicimus, gaudentes iuriſdictione Epiſcopali, aut quaſi Epiſcopali poſſe præſtare munera nuper appoſita, & abſoluere à certis caſibus reſeruatis, necnon aliqua vota relaxare, non eſt ſermo de gaudentibus iuriſdictione Pontificia in ordine ad forum externum dumtaxat, ſed ad vtrumque forum, qui ſimul ſint Iudices, & Paſtores 488

Paſtores animarum, Eccleſiarumvè Prælati, aut Legati Sedis Apoſtolicæ.

489 Cæterùm, quia ad iuriſdictionem externam attinet poteſtas proferendi cenſuras, & reſeruandi abſolutionem, poteſt Magiſtratus Academicus id præſtare, ac conſequenter abſoluere à cenſuris ſiue reſeruatis, ſiue non, quas ipſe inflixit, cum eius ſit ſoluere, cuius eſt ligare. Notaui tamen *in tract. de Bulla Cruciat. diſp. 25. num. 45.* virtute Bullæ poſſe Academicos abſolui à quolibet Confeſſario, ſi contraxerint excommunicationem latam generaliter ab Scholaſtico Salmantino, quantumuis hic abſolutionem ab illa ſibi reſeruauerit. An autem poſſit quis nominatim ab homine excommunicatum abſoluere pro foro interno, ſi parti eſt ſatisfactum, & an Iudex debeat admittere eam abſolutionem à Confeſſario præſtitam, dum de illa conſtet, egimus latè *loco relato diſp. 25. à num. 152.*

490 Sed aduerſus dicta forſan aliquis contendens, poſſe Magiſtratum Academiæ irritare aliqua vota ſubditorum, ſic arguat. Si Cathedræ moderator v.g. emittat votum alicuius peregrinationis piæ longinquæ, poterit illud irritare Magiſtratus, eo quòd ſit impeditiuum adimpletionis muneris proprij ad Academiæ vtilitatem ſpectantis; ergo aliquam poteſtatem habet circa relaxationem votorum, ſaltem irritando. Antecedens à paritate videtur ſuaderi; nam dominus poteſt irritare vota ſerui, quæ impediunt operas, & laborem, ad quem ſeruus tenetur; & coniux poteſt irritare votum alterius coniugis, quod vſum matrimonij impediat; & Prælatus regularis valet irritare ſubditi vota; vt hæc omnia cum Syluio, Emanuele Rodriguez, Clauī Regia, Baſſeo, P. Valentiâ, Suarez, & Thoma Sanchez tradidi *tract. de Bull. Cruciat. diſp. 26. num. 11.*

491 Ex dictis tamen ibidem reſpondeo, vota non poſſe irritari niſi ab eo, qui habet dominium perfectum vouentis, aut materiæ, de qua votum emittitur, vt contingit in omnibus exemplis allatis, in quorum ſingulis id cerni valet; Id tamen perfectum dominium non datur in Magiſtratu Academiæ; irritatio autem non oritur à iuriſdictione, ſed à poteſtate dominatiua; indeque apparet ratio diſparitatis ad obiectionem propoſitam. Et quidem idem argumentum poſſet fieri de quouis Iudice ſæculari, de Prætore, de Duce belli, & aliis, qui ob ſimilem cauſam, proportione ſeruata, poſſent irritare vota ſubditorum, cum aliunde ad irritationem non requiratur iuriſdictio, nec poteſtas Eccleſiaſtica: & tamen in his vim non habet argumentum, nec vllus excogitauit, poſſe ab eis vota ſubditorum irritari. Et quod amplius vrget, nec ab Epiſcopis poſſunt vota ſubditorum irritari, cum Epiſcopi habeant ampliſſimam iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & argumentum ſupra factum poſſit etiam efformari in ſubditis Epiſcoporum, ſi emittant vota ſui muneris impeditiua. Igitur in his caſibus, ſi Magiſtratus, aut Superior poteſtatem habet ad cogendum, vt, qui votum emiſit, in alio munere detineatur, poterit cogere præcipiendo, non irritando votum; vouens autem excuſabitur à voti adimpletione, (ſi ei non licet tranſgredi præceptum:) donec adimplere illud valeat.

QVÆSTIO XXIV.

An Iudices Academiarum ſint ordinarij, an delegati?

QVæſtioni facilè ſatisfiet, ſi ob oculos proferamus differentias ſatis tritas inter iudicem ordinarium, & delegatum; Quinque recenſentur. Prima, quòd iudex ordinarius iuriſdictionem habet à lege, non ab homine; delegatus verò ab homine, nempe à iudice ordinario iuriſdictionem habet. Secunda: iuriſdictio ordinarij ſequitur non perſonam, ſed officium, & ideò agit nomine proprio, non alieno; at delegati iuriſdictio ſequitur perſonam, & agit ille nomine alieno, eius ſcilicèt, qui delegauit. Tertia: iudex ordinarius habet territorium aſſignatum, ac circa illius perſonas vniuerſitatem cauſarum; at delegatus non habet vniuerſitatem cauſarum, nec perſonarum, nec territorij; ſed vnam, vel alteram cauſam, & cum perſonis, ac in loco præfixo, nec poteſt in illa ſpeciali iuriſdictione tranſgredi fines mandati. 492

Quarta; iudex ordinarius poteſt delegare cauſas aliquas, aut partem iuriſdictionis; *leg. more maiorum 5. ff. de iuriſdict. omn. iudic. leg. ſolet prætor 26. ff. eodem tit.* Delegatus autem nequit ſuam iuriſdictionem alteri ſubdelegare; niſi ſit delegatus Pontificis in Eccleſiaſticis, aut Principis ſupremi in ſæcularibus, quorum delegatis conceſſum eſt id priuilegio ſpeciali; *leg. à iudice, Cod. de iudiciis; cap. Paſtoralis, de offic. iudic. delegati; cap. cum cauſam, §. vlt. de appellat.* Quinta; iuriſdictio iudicis ordinarij non expirat morte concedentis; quia datur officio, non perſonæ; officium autem ſine iudice manere non debet, etiam mortuo concedente. 493

Verùm

Verùm iuriſdictio delegati ceſſat; mortuo concedente, quia huius nomine ille agit, niſi iam cauſa fuerit cæpta. Videantur de his P. Layman *tom.1. tract.6. cap.2.* P. Petrus de Oñate *tom.2. de contract. tract.15. diſp.35. à num. 92.* & alij paſſim; ego etiam attigi *tom. in Bull. Cruciat. diſp.37. num.13. & 34.*

494 Ex his plana fit ſolutio quæſiti; Aſſero igitur Magiſtratus Academiarum eſſe Iudices Ordinarios. Quippe iuriſdictionem habent à Pontifice, aut Principe Supremo, aut ab vtroque; ſeu à lege per illos ſuis ſanctionibus ſtabilita, non ſecus ac alij omnes Iudices ordinarij; & ea iuriſdictio ſequitur officium, aguntque nomine proprio; habentque territorium aſſignatum, nempè, Academias, & item perſonas, omnes ſcilicet, quæ ad Academias ſpectant; & ſimul vniuerſitatem cauſarum ſiue ciuilium, ſiue criminalium; & delegare queunt cauſas aliquas, & ſuæ iuriſdictionis partem; nec eorum iuriſdictio expirat morte Pontificum, aut Pricipum, aut cuiuſuis alterius Iudicis Ordinarij; ergo quintuplici notione Iudicum ordinariorum à iure, & ab Authoribus, & à conſuetudine, ac praxi præfixa inſigniuntur, proindeque iuriſdictione ordinaria gaudent.

495 Hinc mortuo Magiſtratu Academiæ, per ſtatuta, ác leges ipſius, alius ſolet ſubrogari, donec à Principe alius deſignetur. Sic in Academia Salmantina, mortuo, aut ad aliam Dignitatem promoto Magiſtro Scholæ, per ſuffragia Magiſtrorum, & Doctorum eligitur Cancellarius, qui eadem fungitur iuriſdictione, donec alius Magiſter Scholæ à Rege Hiſpaniarum præſentatus, & confirmatus à Pontifice poſſeſſionem Dignitatis apprehendat. Qui Iudicem etiam Scholæ conſtituit, amboque vnum Tribunal conſtituunt, vt Vicarius Epiſcopi cum Epiſcopo; adeoque à Iudice ad illum appellari nequit in cauſis, in quibus ſententiam profert; eſto poſſit ille pœnas inflictas temperare. Plura de iuriſdictione Iudicum Academiarum reperies apud Don Alfonſum de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, c.9.*

Et nos ferè omnia tum in
præcedentibus attigimus,
tum in ſequentibus
attingemus.

***

QVÆSTIO XXV.

Ad quid teneantur Iudices Academiarum ratione ſui muneris, & ratione iuramenti præſtiti initio ſui officij? Vbi etiam de obligatione Notariorum, Tabellionum, aliorumque Officialium.

NOn eſt animus agere de obligationibus in communi Iudicum Tabellionum, Notariorum, aliorumque Officialium, quibus Tribunalia conſtant. Etenim, & ſi in Tribunalibus Iudicum Academiæ dentur omnes illi Miniſtri, & Fiſcales, atque Aduocati, tamen obligationes, quibus illi tenentur, communes ſunt omnibus Iudicibus cuiuſcumque Tribunalis, & omnibus Officialibus; & noſtri instituti non eſt, generales adeò quæſtiones ventilare, niſi quando aliqua ratio ſpecialis ad id cogit; & quidem hæc materia latiſſima eſt. Videri circa eam poſſunt Syluester *verbo Iudex, Tabellio.* Trulleuch. *tom.2. in præcepta Decal. lib.7. cap.8.* Machado *tom.2. de perfecto Confeſſario lib.6. p.3. tr.2.* P. Oñate *tom.2. de Contractibus, diſp.35. ſect.5. & diſp.45. ſect.1.* P. Hermanus Buſembau *in Summa.* Et ego *in Bullam Cruciat. diſp.34. à cap.10. & 11.* Sotus, Menchaca, Salon, Villalobos, Ludouicus à Cruce, Nauarrus, Tuſchus, Diana, Rodriguez, Clauis Regia, Monſfeſins, Cardinalis Lugo, PP. Molina, Rebellus, Leſſius, Suarius, Thomas Sanchez, Fagundez, Dicaſtillo, Henriquez Layman, & plures alij, in locis, quæ ibi refero. 496

Igitur id ſolum potiùs ſuppono, quàm 497 aſſero, Iudices Academiarum, ſiuè ſint Eccleſiaſtici, ſiuè ſæculares, Aduocatos, Fiſcales, Notarios, Tabelliones, & cæteros quoſcumque Officiales eiuſmodi Tribunalium eiſdem aſtringi obligationibus quibus cæteri omnes, qui extra Academias ea munera exercent. Nec enim ad non operandum rectè, & muneri ſuo ſatiſfaciendum, poteſt eis ſuffragari aliqua immunitas, vel priuilegium. Aliqua tamen oportebit circa prædictos libare.

Et primò quidem, eiuſmodi Iudices, ac 498 Officiales non ſolùm iis adſtringuntur obligationibus, quibus in communi cæteri idem munus gerentes; verùm etiam aliis in ſpeciali iuxta diuerſitatem Conſtitutionum, & Statutorum cuiuſuis Academiæ. Quare tenentur inuigilare, vt à ſubditis ea obſeruentur, violatoreſque punire, ac in

in litibus ſententias ferre iuxta ſtatuta municipalia, ſi quæ ſint præter leges communes. Sicut enim in Aragonia, Nauarra, Catalaunia. & Valentino Regno, ſua iura ſunt, iuxta quæ debent ibi Iudices proferre ſententias, ſic etiam in Academiis ex conceſſione Principum, & indultis Pontificum ſunt immunitates, & priuilegia, quæ conſtituunt ius ſpeciale, iuxta quod iudicandum eſt. De quibus aliqua iam in ſuperioribus attigimus, & plura decurſu attingemus.

499 Deinde Iudices Academiarum non debent punire delicta Scholaſticorum iuxta omnem iuris rigorem, communiter loquendo. Etenim Scholaſtici vt in plurimum teneræ, aut iuuenilis ætatis ſunt, quæ ætas exigit, vt pœnæ, ac ſupplicia minuantur, cum ſæpè in illa culpæ ab inconſideratione proueniant, & primus ætatis vigor æſtuantes animi motus ſoleat excitare, quin eos attenta conſideratio præueniat. Et ſanè Iudex Scholaſticorum adoleſcentium ſe circa illos gerere debet vt pater, & amore ſimul ac ſeueritate eos in officio ſuo continere. Hinc vitanda ſunt ab eo, quantum fieri poſſit, pœnæ, ac ſupplicia, quæ inducant infamiam, ea enim proteruis, & ſceleratis hominibus ſunt apta, pueris verò, ac iuuenibus, vix noſcentibus grauitatem delictorum, quæ patrant, aut ſaltem eam non conſiderantibus, nequaquam ſunt conſentanea, maximè, ſi illi nobilitate præfulgeant.

500 Hinc etiam Iudices minuere debent pœnas pecuniarias; cum enim Scholaſtici ad Academias communiter aliunde adueniant, & alimentis à ſua patria miſſis victitent, æquum non eſt, illos pœnis pecuniariis grauare, tum quia non facilè in alienis locis ſuppetet eis, vnde ſuæ neceſſitati ſubueniant; tum quia ea pœna potius parentibus Scholaſticorum infligitur, quàm ipſis Scholaſticis, cum hi non habeant, niſi alimenta, quæ eis parentes ſuppeditant; & hi quidem ſæpiſſimè, vt filios ſuos in Academiis educent, domeſticos ſumptus anguſtant; & par non eſt, vt præterea pœnas luant, quas non merentur. Iudicum ergo paterna ſeueritas, & amor, quantum fieri poſſit, non grauandis Scholaſticis conſulere teuetur; poteritque pœnam pecuniariam alia pœna compenſare, v.g. Scholaſticos in ſuo carcere per plures detinendo dies, aut quid ſimile eis iniungendo. Cæterùm is modus procedendi contra crimina, dum iudicialiter agitur, eſt ſeruandus, qui cæteris Tribunalibus, maximè Eccleſiaſticis, eſt communis. De quo vide paſſim Authores, & inter eos Laurentium Landmeter *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, & diſciplina, lib. 2. cap.* 180. apud quem etiam *c.* 109. pœnas reperies in Tribunalibus Eccleſiaſticis infligi ſolitas.

Vnde rurſus ingenti ſollicitudine Iudi- 501
ces Academiarum præcauere tenentur, ne Notarij, Tabelliones, Fiſcales, Cuſtodes carceris, aliique miniſtri pecuniam immoderatam ab Scholaſticis extorqueant, nec lites differant, vt plus auferant; nec carò quodcumque inſtrumentum, aut actionem vendant. Quippe Scholaſtici, vt ſuam redimant vexationem, multò plus debito illis ſolent impendere, indeque ſuos parentes ſumptibus grauant, ac ipſi anguſtiſſimis poſteà alimentis victitant. Iudices igitur ſedulò, ac ſollerter ſuis Miniſtris inuigilent, & ſecretò, ac frequenter explorent eorum procedendi tenorem; & acriter animaduertant in eos, qui pecuniis inhiant, Scholaſticoſque expoliant; reſtitutionem eis iniungant, &, ſi opus fuerit, ab officio amoueant.

Aliqua ſunt ſpecialia, ad quæ tenentur 502
vigilātiſſimè attendere præfati Iudices, ſcilicet vt vitentur tumultus inter ipſoſmet Scholaſticos ad inuicem, atque inter eos, & ciues loci, vbi degunt; Vt noctu extra domos Scholaſtici non vagentur; Vt Studio vacent, atque Academiæ, & lectionibus aſſiſtant, quin ſtrepitu, & clamoribus legentes perturbent; Vt arma prohibita non retineant; Vt honeſto veſtitu incedant; Vt meretrices è loco ejiciantur, ne Iuuentuti periculum parent; Vt vi, aut fraude non extorqueant pecunias, aut quid ſimile à tyronibus, ſeu incipientibus, nec à quouis alio, Quæ omnia vt expleant, domos ipſorum frequenter, & diuerſis horis, viſitare debent; ſecretóque à conſciis, & expertis explorare damna, quæ occurrunt; & vbi ſuſpicio fuerit de aliquo, quod tempus in ludo (qui, ſi immoderatus ſit, debet præcaueri) aut in otio terat, eius mores inueſtigare, & remedium opportunum adhibere. Et ſanè, ſi hæc cuncta non præſtent, muneri ſuo non ſatisfaciunt, & grauiter peccant; quippe hanc omnem ſollicitudinem exigit rectum regimen iuuentutis Scholaſticæ; & qui illud ſuſcipit, ad ea onera ſubeunda tenetur.

Dixi ſupra, *communiter loquendo*, Scho- 503
laſticorum delicta non eſſe punienda iuxta omnem iuris rigorem decernentis pœnas pro delictis, abſque diſtinctione perſonarum. Etenim expedit valde aliquando acriter Scholaſticos punire, ſi detur

caſus,

caſus, in quo enormia delicta patent, ſcandaloſa, aut publico bono nociua; maximè ſi iam pueritiam exceſſerint, iuuenilique ætate vigeant. Poteſt enim contingere, vt aliqui nomine, & habitu, non re, ſint Scholaſtici, qui velint flagitia ingentia patrare ſiſi in leuitate pœnæ, qua Schulaſtici alij minùs delinquentes plecti ſolent. His autem non debet eſſe ſuarum iniquitatum vmbraculum habitus Scholaſticus; ſed puniri debent ex toto iuris rigore; quod potius eſt in fauorem, quàm in odium Scholarium, ne ſcilicet immeriti, & flagitioſi in eorum numero recenſeantur. Eiuſmudi ſunt, qui armati, & velata facie in tyronum, aut aliorum domos ingrediuntur, & extorquent pecunias, ſeu veſtes, aut ſuppellectilem; & etiam hi, qui etiam aperta facie, minis, & territoribus petunt ſibi dari munus aliquod, vulgò *patente*. Itidem hi, qui noctu per compita, alios palliis, & armis expoliant; Hi etiam, qui noctibus digladiantur; qui duellis publicis certant; qui ex conſulto ad certamina cum aliis, ſe periculo vitæ exponentes congrediuntur. Etenim hi Academias turbant; metum injiciunt; Rempublicam in ſcandalum, & maleuolentiam vertunt; rempus ſtudij tumultibus occupant; id efficiunt, vt parentes vereantur ſuos filios ad Academias mittere, vnde harum minuitur frequentia; aliiſque grauiſſimis damnis ianuam aperiunt; & re ipſa indigni nomine Scholarium, rectè nuncupabuntur fures, & latrones, ſeditioſi, & turbatores Academiæ, & Reipublicæ. Hos ergo punire acerrimè Iudices tenentur.

504 Notarij Academiarum, ſi Iudex ſit Eccleſiaſticus; ſeu Tabelliones, ſi Iudex ſit ſæcularis, Fiſcalis, Lictores, atque alij Officiales ſedulò, & fideliter ſua munera obire tenentur; & abſque incuria ſuo quiſque officio vacare. Et quod præcipuum eſt, ſtipendia immoderata ferre non poſſunt; deberent potiùs aliquid remittere de pretio aſſignato per leges, & taxato per pragmaticas; quod ſi non præſtent, ſaltem eas nullatenus poſſunt excedere (iuxta tutiorem ſententiam, & conſulendam) & reſtituere tenentur, ſi vltra taxam aliquid amplius ferant; Et quidem id iurant initio ſui officij ſuſcepti, & præterea lex diuina, & naturalis præcipiunt, ne quis auferat ab alio quidquam indebitum; id enim eſt auferre alienum, abſque aliquo titulo, aut iure.

505 Nec obſtat, quod aliquando ipſi delinquentes, incarcerati, aut litigantes, illud pretium excedens taxam perſoluant, quin ab illis id extorqueatur, aut petatur. Nam illi ideò perſoluunt, quia noſcunt, vel ſaltem ſibi perſuadent, non aliter ſibi inſtrumenta conficienda, aut exequendas eas actiones, quibus ad ſuam litem indigent; ſuamque vexationem redimere volunt præſtatione pecuniæ; quam & ſi ſpecie tenus volentes, & libentes elargiuntur, at re ipſa nolentes, & coacti tradunt, mallentque non præſtare. Vnde ab eis accipi nequit pretium, aut ſtipendium vltra taxam; &, ſi accipiatur, exceſſus omnino reſtitui debet, vtpotè iniuſtè adquiſitus.

Nec prætereà obſtat, quòd eo tempore, 506 quo taxæ fuerunt præſcriptæ, res omnes viliori pretio vendebantur, & non poſſe nunc eos officiales ſuam familiam ſuſtentare, ſi pretium vltra taxam non accipiant. Nam in primis reſpondeo cum P. Caſtro Palao *tom. 3. oper. mor. diſp. 2. punct. 7. §. 5. n. 4.* hanc excuſationem eſſe falſam. Hic enim Author ait, ſe conſuluiſſe plures Tabelliones, eoſque reſpondiſſe, poſſe optimè ſe ſuſtentare, ſeruata pretiorum taxa, ſi negotia, quæ expedire poſſunt, habeant. Ergone, quia negotia deficiunt, ex vnu volunt hi accipere, quod ex pluribus eſſent accepturi? Hæc eſt iniquitas manifeſta. Deinde non poſſunt allegare conſuetudinem contrariam; etenim clam accipiunt, quod ſupra taxam eſt, & à Viſitatoribus Officiorum puniunrur, ſi excedant. Demum reſpondeo, ideò non poſſe ſe ſuſtentare pretio in taxta præſcripto, quia lautè volunt victitare; veſtes ſuperfluas inducere; cibis delicatis veſci. Ergo ab his abſtineant; vel non ſuſceperint hæc officia conſeij ſtipendiorum, & taxæ, nam ad hanc ſeruandam, nulla facta rergiuerſatione, aut excuſatione tenentur. Hæc dixerim in ſententia communiori, tuente eas taxas obligare in conſcientia. At in ſententia probabili aſſerente, ſolùm eſſe leges pœnales, nec peccatur accipiendo aliquid vltra taxam, dum non ſit quid exceſſiuum; nec datur obligatio reſtitutionis. Vtramque ſententiam appoſui latè, & ſecundam practicè tutam aſſerui, *tomo ſuper Bull. Cruciat. diſp. 34. à num. 142.* Ibi ſum videndus, ne eadem repetam. Optarem autem Iudices ſequi ſententiam primam, vt ſic vigilantiùs curarent, ne ſtipendia vltra taxam acciperentur, maximè ab Scholaſticis ob rationes ſupra libatas.

QVÆSTIO XXVI.

Quid ſint, & quam iuriſdictionem habeant Conſeruatores Academiarum? Vbi de Conſeruatore Academiæ Salmanticenſis.

507 Conſeruatores ſunt Iudices, deſignati ad curandum, priuilegia, & ſtatuta Academiarum ſarta tecta ſeruari, & procedendum contra quoſcumque, qui eis contraire, cavè labefactare tentauerint. Quorum poteſtas, ac iuriſdictio valdè affinis eſt poteſtati Executorum Iudicum Academiarum, qui in id deſtinantur, vt conentur, prædicta priuilegia, ac ſtatuta in executionem redigi. Quare ſolet in vna, eademque perſona concurrere munus Conſeruatoris, & Executoris. Sic Scholæ Magiſter Salmanticenſis eſt ſimul Conſeruator, & Executor Academiæ Salmantinæ, vt conſtat *ex Conſtitut.* 33. *in Statutis*, idque habet ex pontificia, & Regia conceſſione, & vtramque refert Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione*, *cap.* 10. *à num.* 2.

508 Hic Author *cap.* 11. *& ſequentibus*, latè diſputat de iuriſdictione, quæ additur Conſeruatori ſupra eam, quam habet Magiſter Scholæ, vt Iudex Ordinarius, & poſt aliorum dicendi modos impugnatos, ſentit primò, caſu quo aliquis virtute reſcripti poſſet obſtare, aut derogare iuriſdictioni Magiſtri Scholæ, vt Iudicis Ordinarij, & reſcriptum eſſet anterius litteris Conſeruatoriis Eugenianis in fauorem illius conceſſis, tunc harum virtute addi iuriſdictionem Magiſtro Scholæ aduerſus eum, qui tentaret obſtare, aut derogare eius poteſtati; quam, vt Iudex Ordinarius, non habebat.

509 Sentit ſecundò, iure communi, ac iuriſdictione ordinaria inſpectis actorem ſequi forum rei, *iuxta leg. criminali*, *Cod. de iuriſdiction. omnium iudic. cap. cum ſit generale*, *de foro competenti*, at virtute iuriſdictionis Conſeruatoriæ Studioſus actor trahit reum ad ſuum iudicem; de quo Rebuffus *priuileg.* 161. *&* 162.

Sentit tertiò, independenter à iuriſdictione Conſeruatoria, in aliquibus caſibus non poſſe appellari à ſententia prolata in fauorem Studioſorum; vt, quando agitur de expellendo Fabro obſtrepente iuxta Scholas, vel iuxta domos Scholarium; de quo Scauia *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 6. *memb.* 2. *num.* 36. Antonius Gomez *in leg. vltim. Tauri*, *num.* 17. Item, quando profertur ſententia in Bibliopolam, vt libros ſtudioſo tradat; à qua non admittitur appellatio, quia libri ſunt ingenij alimenta, & inſtrumenta ſapientiæ, atque eis indigere ſemper præſumitur Studioſus. Nec appellatio admittitur in cauſa alimentorum; quod etiam non Studioſis eſt commune; verùm in alimentorum quantitate tribuenda Studioſis etiam eſt attendendum ad libros, & alia ſpecialia, quibus indiget. Vide Horatium Lucium *de priuileg. Scholaſt. priuileg.* 2. *verſ. minus*; Tiraquellum *de pia cauſa*, *in præfat. verſic. Item relictum*. His poſitis, in litteris Conſeruatoriis additur ea iuriſdictio, quòd in quacumque cauſa, in qua Studioſi ſunt actores, & reum ſequi ſuum forum efficiunt, procedit Scholæ Magiſter, appellatione remota, cum non, vt Iudex Ordinarius, ſed vt Conſeruator operetur; ſecùs eſt, quando Studioſi conueniuntur, vt Rei apud ipſum, tunc enim vt Iudex Ordinarius erga illos procedit, & virtute iuriſdictionis Conſeruatoriæ non habet, vt appellatione remota, operetur.

Attamen prædictus Eſcobar *ſuprà c.*16. 510
probat, Magiſtrum Scholæ, vt Iudicem Ordinarium, etiam in Reorum Studioſorum cauſis, poſſe procedere appellatione remota, & ſuam ſententiam exequi; quod ex indultis Pontificiis ſuadet, in quibus id ei conceditur, vt ſimpliciter, & de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura iudicij, appellationeque remota poſſit procedere. Notat verò, hanc conceſſionem eſſe facultatiuam, ita vt poſſit, ſi velit, Scholæ Magiſter appellationem admittere. Deinde notat, & ſi in cauſis ciuilibus valeat exequi ſententiam, remota appellatione, at in criminalibus, vbi caſus eſt talis, vt à iure permittatur in eo appellatio non poſſe non admittere appellationem. Rurſus obſeruat, idem prorſus dicendum de Rectore Academiæ in cauſis, quæ ad illum ſpectant, ac de Scholæ Magiſtro. Demum aduertit, omnia ſuperiùs dicta (idemque eſt de dicendis) poſſe aptari Iudicibus tum Conſeruatoribus tum Ordinariis aliarum Vniuerſitatum, ſi ſimilibus priuilegiis gaudeant, ac Iudices Salmantini, quod ex eorum tenore eſt colligendum.

Notauerim obitèr, in diœceſi Salmantina Clericos, adhuc cum Actores ſunt 511
contra ſæculares in quacumque cauſa, eos trahere ad Tribunal Eccleſiaſticum; &, quamuis ſæculares ſæpè reclamauerint, & declinauerint iuriſdictionem, idque detulerint ad Regiam Valliſoletanam

Cancella

Cancellariam, contra eos ſemper lata eſt ſententia, indeque coacti, vt, quamuis ſint Rei, ſequantur forum Actoris, ratione conſuetudinis diuturnæ, qua hic mos fuit præſcriptus. Et forſitan ex Studioſorum priuilegio iam propoſito ſuperiùs, Clerici Salmantini id ipſum introducere cœperunt, Eccleſiaſticique Iudices ſuam inde iuriſdictionem propagarunt, cum non conſtet de ſpeciali priuilegio, aut de conceſſione Regia, ac Pontificia, ſicut mihl teſtati ſunt ipſi Epiſcoporum Officiales, ac Generales Vicarij, quos doctrina, ac notitia conſpicuos conſului.

512 Iam verò decidere oportet, an iuriſdictio Iudicum Conſeruatorum, item, & Executorum ſit Eccleſiaſtica, vel ſæcularis? Quod dubium non difficilè diluemus, cum fundamenta iam ſuperiùs *quæſt.* 8. ſtatuerimus, quæ non ſunt tunc repetenda, ſed recolenda, & aptanda. Vnde aſſero, Iudices eiuſmodi gaudere iuriſdictione Eccleſiaſtica erga Academicos Eccleſiaſticos, ſeu Clericos priuilegio fori gaudeutes; & iuriſdictione ſæculari erga Academicos ſæculares. Et quidem iuriſdictio Eccleſiaſtica eis conceſſa eſt in litteris Apoſtolicis Conſeruatoriis; ſæcularis autem à Regibus, dum illæ per eos approbatæ ſunt *in lege* 18. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recop.* quæ approbatio eſt quædam quaſi Regia conſtitutio indulgens iuriſdictionem, quæ ad Principem ſpectat.

513 Quare poſſet vtraque Iuriſdictio ſeparari, ac in diuerſis perſonis conſtitui; & valet tam Pontifex, quàm Princeps ſuam reuocare iuriſdictionem. In quibus autem cauſis Scholæ Magiſter, vt Eccleſiaſticus Iudex, & in quibus, vt ſæcularis, procedat, diximus loco relato. Id autem præ oculis eſt habendum, in cauſis, in quibus procedit vt Iudex Eccleſiaſticus, ſiue Ordinarius, ſiue Conſeruator, vel Executor, debere iudicare iuxta Iuris Canonici ſanctiones; in aliis vero cauſis, in quibus Iudicis ſæcularis munere fungitur, teneri ad obſeruandum Ius Ciuile, & Regium.

514 Inde etiam ſtabiliendum eſt, ad quem appellandum ſit à Iudice Conſeruatore, vbi appellatio permittitur; nam eadem tenenda ſunt, ac de Iudicibus Academiarum ſtatuimus *loco relato*. Quæ autem ſint obſeruanda, ſi recuſetur Iudex Conſeruator, inferenda ſunt ex his, quæ de recuſatione Iudicum aſſeram *quæſt.* 29. inſpiciendo tamen, an recuſetur vt Index Eccleſiaſticus, an vt ſæcularis, cum diuerſimodè res ſe habeat in recuſatione vnius, & alterius, iuxta ibi dicenda.

515 Sed reſtat adhuc inquirere, vtrum hæc iuriſdictio Iudicum Conſeruatorum ſit ordinaria, vel delegata? Tenendum eſt, delegatam eſſe. Ita Parladorius *different.* 129. *num.* 6. Petrus Gregorius *lib.* 47. *ſyntagmat. cap.* 22. *num.* 24. Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſupra, cap.* 19. *à num.* 2. Ea etenim iuriſdictio delegata dicitur, quæ iuriſdictioni ordinariæ additur, & circa rem, quam aliàs Iudex exequi non poſſet; *leg. & ſi prætor.* 3. *ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio*; *leg.* 4. *tit.* 6. *lib.* 2. *Recopil.* Oſtendimus autem in litteris Conſeruatoriis iuriſdictionem addi. Deinde, quia communiter, vt cernere eſt in litteris Conſeruatoriis Salmantinis, additur in conceſſione vox *Authoritate noſtra*, quæ inducit iuriſdictionem delegatam; *cap. cum aliquibus, de reſcript. in* 6. Docent Barboſa *in leg. cum prætor.* 12. §. 1. *à num.* 29. *ff. de iudic.* Tiberius Decian. *tom.* 1. *crimin. lib.* 4. *cap.* 25. & alij. Et ſanè regulariter Conſeruatores dicuntur delegari, *cap.* 1. *iuncta rubrica, de officio delegati*; Emanuel Rodriguez *tom.* 1. *quæſt. regular. quæſt.* 65. *art.* 1. Moneta *de Conſecratorib. cap.* 7. *à num.* 36. Gratianus, Forenſ. Narbona, Iaſſon, Petrus Gregor. Maceratenſis; Zeuallos apud Eſcobar *vbi ſupra num.* 5. Vbi diluit aliqua leuia argumenta, & exponit, aliquando Iudicem Conſeruatorem, & ſi reipſa delegatus ſit, pro Ordinario haberi, & ſic reputari Conſeruatorem Academiæ Salmantinæ, tum ob ampliſſimam conceſſionem in litteris Apoſtolicis ei factam; tum ob perpetuitatem, atque adeò non expirare morte concedentis, vt ex ipſis Conſeruatoriis Eugenij IV. Iulij II. & Leonis X. ſit planum.

516 In præſenti obſerua primò, Patrem Molina *de iuſtit. tract.* 5. *diſp.* 29. *num.* 7. aſſerere Conſeruatores Academiæ Euorenſis, & Conimbricenſis omnino ordinarios Iudices eſſe, nec aliquid habere Conſeruatoriæ iuriſdictionis; & eos in Salmantina, & Complutenſi Vniuerſitate aliis nominibus nuncupari. Sed eſto id accidat in Luſitanis illis Academiis, & in eis nomen Conſeruatorum ſine re Iudicibus fuerit impoſitum, quod ex ipſarum priuilegiis conſtare debet; at in Salmanticenſi Academia Conſeruatorem iuriſdictione ſuperaddita potiri iam expoſuimus, quod forſan Molinam, virum alias ſapientiſſimum, latuit.

517 Obſerua ſecundò, in litteris Conſeruatoriis Academiæ Salmanticenſis fuiſſe à Sede Apoſtolica deſignatos in Conſeruatores Archiepiſcopum Toletanum, & Epiſcopum Legionenſem, necnon

Magiſtrum Scholæ; at duo primi nunquam ſuam iuriſdictionem exercuerunt, quod tamen non obſtat, quominus ab ipſo Vniuerſitatis gremio, ſeu à quolibet Academico poſſint eligi, & nominari ad ſuas cauſas decidendas; quippè lapſus temporis, ſicut litterarum Apoſtolicarum vim non minuit, ita nec præiudicat iuriſdictioni eorum, quibus in illis eſt delegata.

518 Quòd ſi vnus ex illis eligeretur ad aliquam cauſam, in qua Scholæ Magiſter poſſet procedere vt Iudex Ordinarius, ſi hic cauſam non præuenerit, & dolus in Studioſo eligente eum Iudicem, non detur, ſanè præferendus erit Iudex electus Magiſtro Scholæ, cum in ipſis litteris Conſeruatoriis detur optio Studioſo eligendi Iudices. Cæterùm hi, qui dumtaxat Iudices Conſeruatores ſunt, nequeunt ſe intromittere in cauſas, quæ iuriſdictioni ſubiacent ordinariæ; quòd ſi ſe intrómittant, poſſunt à Iudice Ordinario inhiberi. Sic deciſum eſt à Sacra Rota coram Lanceloto, eamque deciſionem affert Marcheſan. *de commiſſ.* 1. *part. c.* 2. *deciſ.* 40. *pag.*144.

519 At ſi eueniat caſus, quo Studioſus vt reus conueniatur coram Iudice, qui non ſit Academiæ proprius Iudex, quamuis cauſa ſit ex his, quæ iuriſdictionem ordinariam tantummodo deſiderant, poterit nominare vnum ex illis Conſeruatoribus ad hoc, vt inhibeat Iudicem, apud quem conuenitur; & Conſeruator poterit eum inhibere, ſed debebit poſtea cauſam remittere ad Iudicem Ordinarium Academiæ; nam, eſto, dixerimus, Studioſum poſſe eligere Conſeruatorem in Iudicem, attamen id eſt intelligendum, ſi Studioſus ſit Actor, non verò, ſi Reus ſit; tunc enim, cum Reus eſt, non eligit Iudicem, ſed ſolùm habet ius, vt coram ſuo proprio Iudice conueniatur; eligere namque Iudicem, proprium eſt Actoris, qui dat initium cauſæ coram Iudice, atque adeò cum primam actionem in cauſa Reus exequitur, iam ſupponitur Iudex, apud quem conuenitur, & ſi is ſit competens, tenetur coram illo ſtare, ac reſpondere; ſi autem competens non ſit, declinare debet iuriſdictionem, nec reſpondere cogitur, donec coram Iudice competente conueniatur; vnde ei non licet Iudicis electio. De Iudicibus Conſeruatoribus vide plura *in lib.* 1. *tit.*4. *Recopilationis.*

***

QVÆSTIO XXVII.

An Iudices Academiarum priuatiuam, vel cumulatiuam iuriſdictionem habeant? & an ſint mixti, ſeu ſolùm ſtatutorum meri Executores?

TVnc datur iuriſdictio cumulatiua, cum Iudex ſpecialis ad cauſam aſſignatur, 520
non derogando iuriſdictioni Iudicis generalis reſpectu perſonarum, aut territorij; priuatiua verò, cum derogatur cuilibet aliorum iuriſdictioni. Certum igitur eſt, Iudices Studioſorum gaudere priuatiua iuriſdictione, etiam iure communi attento, vt conſtat *ex Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre; & ex leg.* 7. *tit.*31. *partit.* 2. Videatur Oſſualdus *lib.*17. *commentar. c.*20. *lit.K.*

Quod certius redditur ex priuilegiis 521
plurium Academiarum; & in Salmantina Rector, & Scholæ Magiſter in ſuis quilibet cauſis Iudex eſt priuatiuus, vt conſtat *ex Conſtitut.*22. *&* 23. *& ex lege* 18. *tit.*7. *lib.* 1. *Recopilat.* Solummodo in ea *Conſtitutione* 23. ſi cauſa ſit Clericorum Diœceſis Salmantinæ, præuentioni datur locus inter Epiſcopum Salmanticenſem, & Scholæ Magiſtrum; Et ſanè, niſi ea exceptio daretur, priuatiua eſſet iuriſdictio Scholaſtici Salmantini aduerſùs Studioſos Clericos eius Diœceſis; Nam cum ibi à Pontifice conceditur Iudici Academiæ iuriſdictio generalis, vt Iudici ſpeciali, in fauorem certarum perſonarum, nempè Studioſorum, priuatiua eſt cenſenda; vt in communi docet explicans iuriſdictionem priuatiuam Garcia *de Nobilitate, Gloſſ.*1.*num.*6. *verſ. item facit*; atque adeò ſublata videtur omnis alia iuriſdictio, niſi expreſsè reſeruetur.

Ad aliam quæſtionis partem breuiter 522
etiam reſpondetur, certiſſimum eſſe, Iudices Academiarum non eſſe meros Executores ſtatutorum; Is enim nudus Executor eſt, cui nuda ſententiæ executio committitur, & penè nudum factum; *leg. executorem, leg. ſi vt proponis, Cod. de execution. rei iudicatæ*; nullaque cognitio cauſæ, neque iuriſdictio ei conceditur; *cap. paſtoralis, §.quia verò, de officio delegatis*; Iudex autem mixtus nuncupatur, qui cognitionem, ac definitionem cauſæ habet, & ſimul executionem, vt notat Abbas *in prædicto cap. paſtoralis, num.*3. Cum ergo Iudicibus Academiarum non nuda executio committa

committatur, ſed iuriſdictio in ſubditos plena, ad ſtatutorum obſeruantiam curandam, fit planum, non eſſe meros Executores, ſeu mixtam, vt aiunt, iuriſdictionem habentes.

523 Hoc in Magiſtro Scholæ Salmantino, in Rectore Complutenſis, Valliſoletanæ, pluriumque aliarum Academiarum cernitur; qui cognoſcunt, in quibus locum teneant ſtatuta, & priuilegia; quibus competant; & aduerſus quas perſonas; aduerſus rebelles autem coërcitionem habent, criminaléque iudicium exercent; necnon exceptiones legitimas admittunt, ac de eis pronuntiant; quæ omnia conſtituunt executorem mixtum, vt probant Doctores *ex leg. & ſi non cognitio, Cod. ſi contra ius, vel vtilitat. public.* Quòd ſi agatur de nullitate, aut iniuſtitia alicuius ſtatuti, tunc meri Executores ſunt; Caſu verò, quo euidens nullitas opponeretur, eam definire nequeunt, ſed tenentur remittere ſupremo Iudici, à quo ſtatutum, vel priuilegium dimanauit, nempè Pontifici, aut Principi; ad quos etiam ſpectat verba dubia, aut dubiam mentem ſtatuti, vel priuilegij declarare. An autem Iudex Executor ſtatutorum ſit Ordinarius, vel delegatus, idem dicendum eſt, ac de Conſeruatoribus *quæſt. præcedenti* diximus, ob affinitatem vtriuſque muneris, quæ tanta eſt, vt ſoleat vtrumque confundi. Videatur Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. c.18.*

QVÆSTIO XXVIII.

An Ius Canonicum, & Ciuile, quod in Academiis traditur, habeat vim legis obligantis? Et an Iudices teneantur illud ſcire?

524 Qvinque continet partes Ius Canonicum, ſeu Eccleſiaſticum, prout in Scholis communiter edocetur, & de ſingulis ſeorſim eſt dirimenda quæſtio. Prima pars eſt Decretum, quod Gratianus Monachus Ordinis S. Benedicti compilauit ex ſacræ Scripturæ ſententiis: ex Decretis, ac Reſponſis Summorum Pontificum: ex dictis Sanctorum Patrum, & Eccleſiaſticorum Hiſtoricorum: ex legibus Romanorum Pontificum: ex Commentariis ipſius Gratiani, & Paleæ eius diſcipuli. Decretum in tres ſubdiuiditur partes; in prima ſunt diſtinctiones centum & vna, ſuis capitibus diſtinctæ; In ſecunda ſunt triginta ſex cauſæ, ſuis quæſtionibus diuiſæ, & inſuper ipſæ quæſtiones capitibus ſecernuntur; & in cauſa trigeſima tertia, quæſtione tertia, ſeptem Diſtinctiones de Pœnitentia continentur. In tertia ſunt quinque diſtinctiones de Conſecratione.

Solet aliqua reprehenſione notari Gratianus, quòd nonnulla congeſſerit ex ſuſpectis Authoribus: alia verò tribuerit Sanctis Patribus Hieronymo, Auguſtino, & Chryſoſtomo, quæ deprompta ſunt ex aliorum, interdum hæreticorum ſcriptis; & demum ſententias aliquas Conciliorum, Pontificum, & Sanctorum Patrum, non ex originali deſumpſerit, ſed ex Iuonis, & aliorum tranſcriptis acceperit, ac non ſemel propriis verbis, & gloſematis intermiſcuerit. Videatur Cardinalis Bellarminus *de Scriptorib. Eccleſiaſtic. in Gratiano.* Hinc ſub Gregorio XIII. anno 1580. viri doctiſſimi plura Decreti capita emendarunt, & reſtituerunt. 525

Decretum non adhuc confirmatum eſt ab vllo Pontifice, vt tradunt Ioannes Maior *in 4. diſt. 27. quæſt. 6.* Emanuel Rodriguez *tom. 1. quæſt. regular. quæſt. 6. art. 2.* Caniſius *in ſumma Iuris Canonici lib. 1. tit. 14. in annot.* P. Suarez *de legib. lib. 4. cap. 5. num. 6.* P. Layman *tom. 1. lib. 1. tract. 4. cap. 6. §. 3. num. 12.* Vnde ſingula capita ad propriam originem reuocanda ſunt; &, quæ deſumpta fuerint à decretis Summorum Pontificum, aut Concilij alicuius œcumenici, imò etiam non œcumenici, dum tamen ſit Pontificia authoritate confirmatum, habent vim legis, ſeu iuris Eccleſiaſtici obligantis omnes fideles. Quæ autem deſumpta fuerint ex conſtitutionibus, aut reſcriptis Imperatorum, habent vim legis, ſeu Iuris Ciuilis, de quo inferius agemus, & de eius obligatione. Quæ demum à Sanctis Patribus ſunt deprompta, aut à Gratiano, & Palea conſcripta, in externo foro, obtinuit conſuetudo, vt ad cauſarum deciſionem aptentur, dum Eccleſiaſticis regulis, ac moribus non obſiſtant; eſto per ſe nullam habeant iuris authoritatem cum ad ius condendum ſit neceſſaria poteſtas, *cap. 1. diſtinct. 20.* poteſtas autem non extitit penès prædictos. 526

Secunda pars Iuris Canonici continet quinque libros Decretalium, quæ ſunt reſponſa variorum Pontificum, quæ Gregorius IX. coniunxit, ac in varios titulos ſuis capitibus diſtributos diſpoſuit. Tertia pars librum ſextum Decretalium, appoſito hoc numero ad quinque priores libros; hæc etiam Summorum Pontificum ſunt reſponſa, ac conſtitutiones, quas Bonifacius VIII. congeſſit, ac in titulos, & capita 527

capita ſeparauit. Quarta pars complectitur ſanctiones Clementis V. quæ *Clementinæ* nuncupantur, & quinque libris per capita etiam diſtinctis conſtant. Denique quinta pars continet Conſtitutiones Ioannis XXII. aliorumque Pontificum, quæ appellantur *Extrauagantes*, quia prius quaſi incerta ſe ſe vagabantur extra corpus Iuris Canonici,& poſtea in illud redactæ ſunt.

518 Igitur omnia, quæ continentur in his vltimis quatuor partibus Iuris Canonici, habent vim legis obligantis, & iuxta illa cauſæ ſunt definiendæ;eſto reſponſa plura non omnibus, ſed alicui Eccleſiæ, vel perſonæ præſtita fuerint; Etenim ad omnes extendi debent, quia habent authoritatem Pontificiam, & præterea publicam vim Iuris, cum in illius corpus fuerint redacta; & id ipſum obſeruatur in Imperatorum reſponſis, quæ in Iuris Ciuilis corpus aggregantur, iuxta *leg. 1. ff. de Conſtitut. Princip.* Id tamen obſeruari debet, vtrum reſponſa Pontificum, ſicut & Imperatorum, ſpeciales habuerint circunſtantias cauſæ, perſonæ, loci, aut temporis; quæ enim ſunt huiuſmodi, non ſunt extendenda ad alias cauſas, ſimilibus circunſtantiis non affectas, vt annotat Gratianus *diſt. 19.* Videatur Miranda *in Director. Prælator. tom. 2. quæſt. 26. art. 3.*

529 In ipſis rurſus Pontificum, & Conciliorum Conſtitutionibus, aliæ ſunt, quæ continent definitiones Fidei; aliæ, quæ ſolummodo decreta circa mores,& cauſas. Primæ immutari nequeunt, nec ab vllo Pontifice, aut Concilio abrogari. Secundæ poſſunt pro temporum varietate, ac circunſtantiis à Pontificibus, & Conciliis œcumenicis immutari, aut aboleri, imò & ipſa deſuetudine poſſunt mutationem, vel derogationem pati. Quod idem tenendum eſt de aliis Conſtitutionibus, ſeu Decretis Summorum Pontificum,aut alicuius Concilij œcumenici,ſiue non æcumenici, confirmati tamen authoritate Pontificia; quæ Conſtitutiones, etſi in corpus Iuris non fuerint redactæ,vim legis obligantis habeut, proportione ſeruata; & de harum immutatione, aut derogatione eodem modo philoſophandum eſt,ac de ſupra dictis; vt obſeruant de vtriſque Authores communiter *in tractat. de legibus.*

530 Ius ciuile in communi ſumitur pro eo, quod quiſque populus ipſe ſibi conſtituit, propriumque eſt ciuitatis, & neque in totum à naturali Iure, vel à iure gentium recedit, nec per omnia ei ſeruit, efficiturque Ius ciuile, & proprium, cum aliquid additur, aut detrahitur iuri communi omnium gentium; vt apud Iureconſultos eſt ſolemne. Loquimur autem in præſenti de Iure ciuili,prout in Academiis traditur. Etenim in corpus iuris redacta ſunt reſponſa Iureconſultorum, & Imperatorum Romanorum, tum ante Chriſti D. tempora dominantium,tum poſt illa, eorumque conſtitutiones, ac ſanctiones in varios libros ſunt diſtributæ.

His ciuilibus legibus non obligantur niſi ſubditi eius, qui illas condidit, vel qui ſaltem eis vim obligandi ſua authoritate adiunxit. Vbi verò ab aliis non ſubditis admittuntur, à poteſtate dominatrice confirmantur, ipſaque præcipit, vt obſeruentur, ac vt iuxta illas cauſæ dirimantur, obligatio obſeruationis inducitur. Attamen,cum in ſuis ditionibus Imperatores, Reges, Principes Supremi, & Reſpublicæ liberæ valeant leges ſpeciales condere, quæ ſint contrariæ legibus in corpore Iuris ciuilis inſertis, dicendum eſt,non obligare leges huiuſmodi, nec iuxta eas fore cauſas decidendas, vbi in propria regione aliæ leges contrariæ extant; cum legiſlatori in propria ditione liberum ſit,admittere leges Iuris ciuilis, aut eas pro ſua regione abrogare,aliaſque condere. Cæterum,vbi nec deſuetudo eas aboleuit, nec quid contrarium ſtabilitum eſt, habent leges in corpore Iuris ciuilis inſertæ vim obligandi,& ſecundum eas cauſæ ſunt dirimendæ. Quippè ea iam præſtita eſt authoritas eiuſmodi Iuri ciuili ab omnibus poteſtatibus legis latricibus, vt eas leges velint obſeruari, vbi nihil ab ipſis poteſtatibus,aut à conſuetudine contrarium fuerit ſancitum. 531

Vnde conſtat vtilitas edocendi Ius ciuile in Academiis: nam quamuis plurimæ illius leges, vel in deſuetudinem abierint, vel contrariis legibus in proprio regno fuerint abrogatæ; attamen, quæ abrogatæ non ſunt, vim retinent obligandi, & iuxta illas eſt iudicandum; & cum nequeant leges vigentes à non vigentibus ſeparari,tum quia omnes ſimul inſertæ ſunt in corpore Iuris ciuilis; tum quia quotidie iuxta placitum legiſlatorum poteſt vis obligandi reſtitui, aut detrahi ipſis; tum demum; quia in vnaquaque regione diuerſæ leges vigent; ideò conuenienter omnes Iuris ciuilis leges traduntur in Scholis; quod etiam eam affert vtilitatem,vt Scholaſtici rectiùs poſtea leges ſpeciales ſui regni calleant,&, ſi extra regnum diſcedant, leges alibi florentes agnouerint. Cæternm oportet Profeſſores notitiam non perfuuctoriam habere legum ſpecialium regni, & annotare, ac docere,quænam leges Iuris ciuilis vigeant, 532

quænam

quænam non vrgeant; aliàs continget, Studioſos poſt quinquennium, aut prolixius tempus, omnino ignaros legum Regni, nec poſſe eſſe Iudices, nec cauſarum Aduocatos, imò nec ipſos Profeſſores poſſe hæc munera gerere, niſi poſt plures annos inſumptos in Iuris ciuilis ſtudio, incipiant leges Regni addiſcere, cum iuxta illas incipiunt iudicare. Sanè ingenioſi Profeſſores Iuris ciuilis aliquando nauſeant ad legum Regni ſtudium, & quaſi erubeſcunt legum practicam addiſcere; & magis erubeſcere deberent, in Iudices aſſumi, & leges, iuxta quas ſententias prolaturi ſunt, ignorare; Quomodo enim ſe ſufficientes Iudicaturæ arbitrentur, qui adhuc non didicerunt leges, iuxta quas debent exercere Iudicaturam? Poſt munus iudicandi acceptum, iudicant, ſc. ſupra fundamenta præiacta, facilè erecturos molem Iuriſprudentiæ peculiaris Regni. Id etiam ego credam, cum ingeniis florentiſſimis polleant; ſed liceat timere, aliquando eam molem non adeò facilè erigendam, & priùs fortaſsè litigantes experturos eſſe ruinam. Hæc dixerim, quia conſcientiam concernunt; nec enim ago Concionatorem.

533 Et quidem iudico, grauiter peccare eum, qui proximus eſt muneri Iudicis obeundo, niſi leges Regni ediſcat, earumque incumbat ſtudio, nec poſſe munus illud acceptare cum earum ignorantia, niſi de ſe recto iudicio arbitretur, antequam ad iudicandum accedat, poſſe eas ſufficienter callere. Quippè aliter indignus eſt eo munere, & periculo ſe exponit ferendi iniuſtas ſententias, cum præiudicio litigantium, quos ſi lædat propter culpabilem ignorantiam, damnum eis illarum compenſare tenebitur. Huic autem periculo ſe exponere, graue peccatum eſt, vt ex ſe conſtat. Prætereà, dum quis ea ignorantia, ſine eo recto iudicio, laborat, inſufficiens eſt ad id munus publicum; indignum autem, & inſufficientem acceptare eiuſmodi munera, peccatum eſſe lethale, omnibus eſt in confeſſo.

534 In noſtra Hiſpania plures ſunt leges Regni propriæ, quæ extant in libris nouæ Recopilationis, & in Partitis, & in legibus Tauri, aliæque paſſim notæ. Habent etiam vim legis obligantis Pragmaticæ ſanctiones, quæ pro Regni adminiſtratione à Rege noſtro Hiſpaniarum prodeunt, dummodo ab ipſo non reuocentur, vel in deſuetudinem abeant. In Regnis etiam aliquibus Hiſpaniæ ditionis, vt in Aragonia, Valentia, Catalaunia, Luſitania, & in Regnis, ac Prouinciis Italiæ, quæ Hiſpano Monarchæ ſubiiciuntur, leges ſunt ſpeciales. Iuxta quas omnes, proportionatè in quolibet territorio, cauſæ definiendæ ſunt, & eis ineſt vis obligandi. Vnde, vbi Iuri Ciuili contrariantur, huic ſtandum non eſt, ſed illis. An verò omnes leges obligent ad culpam, an aliquæ ſolùm ad pœnam ſubeundam; rurſus an ad pœnam ante Iudicis ſententiam, vel poſt illam; prætereà quomodo leges condi debeant, vtrùm cum populi conſenſu, aut in Comitiis Regni, vel ſolo legiſlatoris placito, aliæque huiuſmodi quæſtiones, longam diſceptationem poſtulabant, ſed inſtituti præſentis non propriam. Videantur Authores *in tractatu de legib. & in tract. de iuſt. & iure.*

535 Debent præterea Iuris Ciuilis Profeſſores ſcire, & in doctrinæ traditione annotare, quænam leges ciuiles ſint per Canonicas derogatæ. Etenim, vt obſeruat Abbas *in c. Clerici, de iudic. n.* 2. & P. Laym. *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 8. §. *vnic. n.* 8. ſi circa materiam Eccleſiaſticam detur in Iure Canonico aliquod decretum contrarium legi Iuris Ciuilis, lex hæc correcta, & ſublata cenſenda eſt, & decreto Eccleſiaſtico, ſeu Canonico ſtandum. Quòd ſi contrarietas ſit circa materiam ciuilem, vnaquæque lex in proprio foro eſt ſeruanda; ſcilicet lex ciuilis in ſæculari foro, & Canonica in Eccleſiaſtico. Demùm ſi aliquid Iure Canonico ſancitum ſit circa materiam ciuilem, cui nulla lex ciuilis repugnet, tunc iuxta *c.* 1. *de noui operis nuntiatione*, ea ſanctio Canonica in vtroque foro eſt obſeruanda. Hinc liquet, non poſſe quem perfectum eſſe Iureconſultum, & aptum exercendis muneribus Iudicis, Fiſcalis, ſeu Aduocati, niſi Ius Canonicum calleat, cum id ignorans nequeat dirimere cauſas, quæ materiam Eccleſiaſticam concernunt, abſque periculo errandi, ſi fortè leges ciuiles ſint per Canonicas derogatæ; nec item poſſit eiuſmodi cauſis ferre patrocinium, aut circa eas Fiſcalis obire vices.

536 Hinc prouidè in aliquibus Academiis, vt in Salmantina, ſtabilitum eſt, vt Scholaſtici, qui in Iure Ciuili accepturi ſunt Gradum, dum ſuos litterarios curſus peragunt, ſimul lectionem Iuris Canonici deſignatam audiant; & è contra, qui matriculæ adſcribuntur, vt in Iure Canonico Gradum recipiant, ſimul alicui determinatæ lectioni Iuris Ciuilis aſſiſtant; Quo ſtatuto intenditur, vt vtriuſque Iuris notitiam habeant, ad fines propoſitos neceſſariam. Vnde ad vtrumque ſtudium cum proportionata moderatione coniungendum debent Profeſſores hortari Scholaſticos, vt ſic ſtatutæ condentium menti ſatisfiat, ac media op-

portuna ad fines intentos ſuppeditentur. Reprehenſibile quippè eſt, adeò alienos eſſe Studioſos Iuris Ciuilis à notitia Iuris Canonici, & à diſciplina legum propriarum Regni; cum vtrumque omnino ſit conueniens, ac neceſſarium, & ideò cautum fuerit, aut ab Inſtitutoribus, aut à Viſitatoribus Academiarum poſt diligentem, & ſedulam inueſtigationem mediorum, quæ opportuniora ſunt commodis, & profectibus Scholarium.

537 Ex dictis cónſtat, etiam Profeſſores, qui Theologiam moralem, ſeu materias diſciplinæ moralis, & caſuum conſcientiæ tradunt, debere in Iure Canonico eſſe verſatos, cum in illo contineantur Decreta, & Conſtitutiones Pontificum, vel ſtatuta ſaltem habentia anthoritatem publicam ex inſertione in Ius, circa Sacramenta Eccleſiæ, cenſuras, & plurima alia, quæ ſi ignorentur, nequit ſolidè tradi doctrina moralis, ea enim conſtant conſonantia Ius ciuile, & Canonicum inter ſe, ac ita connectuntur (quod annotauit P. Layman. *vbi ſuprà*) & item Ius Canonicum, ac Doctrina moralis inter ſe, vt vna ſcientia abſque alia non habeat complementum; nec Iuriſconſultum ciuilem dixeris omnino ſapientem, qui Ius Canonicum non calluerit, & è conuerſo; Nec Theologum moralem diſertum, qui Iuris Canonici notitiam ſufficientem non habuerit; ſicut etiam & Conciliorum tum Generalium, tum non œcumenicorum, tam eorum, quæ à Sede Apoſtolica approbata ſunt, quàm aliorum, quæ licèt hanc approbationem non obtinuerint, authoritate tamen non exigua pollent. Etenim in Conciliis œcumenicis, & in approbatis leges poſitiuæ obligantes continentur, niſi derogatæ fuerint, aut in deſuetudinem abierint.

QVÆSTIO XXIX.

An Vniuerſitas, eiuſque Superior, Collegia, & Rectores Collegiorum poſſint à litigantibus recuſari? Et an Examinatores ab examinandis ad Gradus?

538 SVppono, recuſationem eſſe declinationem iudicis, vel audientiæ cauſa ſuſpicionis propoſitam; *cap. ſuſpicionis, de offic. delegat. leg. apertiſſimi. C. de iudic.* Cuius effectus eſt, quòd recuſatione pendente, iudex nequit in ea cauſa ad vllum actum procedere, erit enim nullus proceſſus: Ita Iuriſprudentes communiter *in leg. quia poterat. ff. ad Trebellianum*; Francus *in c. iudex de offic. deleg. n. 2.* Caſtro *volum. 2. conſil.* 121. Quæ autem ſint cauſæ iuſtæ ſuſpicionis ad recuſandum iudicem, tractant Maranta *de ordin. iud. 2. p. partis 6. in 2. actu ſuſpenſiuo, à n. 27.* Silueſ. *verbo, recuſari*, & alij paſſim.

Recuſatio iudicis Eccleſiaſtici diſtat à recuſatione iudicis ſæcularis, tum quia iudex Eccleſiaſticus tam ordinarius, quam delegatus poteſt in totum recuſari; *c. cum ſpeciali, de appell. c. ſi quis contra Clericum, de foro competenti*, & ibi Interpretes; at iudex ſæcularis ordinarius nequit in totum recuſari, ſed illi datur adiunctus, atque adeò non deſinit eſſe iudex in illa cauſa, vt tenent Bartol. & communis *in dict. leg. apertiſſimi, C. de iudiciis*; & iudex ſæcularis delegatus, ſi ſit ad vniuerſitatem cauſarum, non poteſt in totum recuſari, ſed ei ſocius adiungitur. Ita Maranta *de ordin. iud. 4. p. d. 5. n. 50.* Et licèt iure ciuili alij iudices delegati recuſari in totum poſſint, non verò iure Hiſpano, vt conſtat *ex leg. 1. tit. 6. lib. 4. noua Recopilationis*; vbi modus adiungendi Socium diſponitur. Tum etiam diſtat vterque iudex, quòd de Iure Canonico ad recuſandum iudicem Eccleſiaſticum iuſta cauſa requiritur, & quòd probetur; *c. cum ſpeciali, de appell. c. ſuſpicionis, de offic. delegat. c. legitima, de appellat. in 6.* De iure autem ciuili non requiritur cauſa recuſationis, ad iudicem ſæcularem recuſandum, niſi quòd recuſans iuret, ſe non ex malitia recuſare illum ad litem protrahendam, ſed ob ſuſpicionem, & metum, *leg. apertiſſimi, Cod. de iudic.* & ibi Gloſſa; *leg. 22. tit. 4. partit. 3. l. 1. tit. 16. lib. 4. noua Recopil.* Et notant Gregorius Lopez, ac practici Interpretes. Solumque iure noſtro Hiſpano requiritur cauſa ad recuſandum Regios Senatores, & Cancellariæ Iudices; *leg. 1. & 2. tit. 10. lib. 2. noua Recopilationis.* 539

His poſitis ad dilucidam quæſtionis reſolutionem, dico primò, Vniuerſitates, & earum Superiores, ac Iudices, necnon Collegia, eorumque Rectores (ſi ſint Iudices) poſſe à ſubditis litigantibus, & ab actoribus, ſeu reis aliunde non ſubditis, coram ipſis tamen pro lite ſtantibus recuſari. Probatur; Ii ſoli iudices recuſari non poſſunt, de quibus nullo modo præſumitur, quòd iniuſtitiam faciant, cæteri verò poſſunt recuſari; At illi ſolùm ſunt Pontifex, Princeps Supremus, Concilium generale, quod errare nequit, & Cardinales propter eorum iuſtitiam, fidem, & probationem; vt tuentur Francus, *cap. cum ſpeciali, de appellat. n. 32. & cap. vlt. n. 14. & ſeqq.* Panormitan. *in cap. querelam, de elect.* Poſſunt autem cæteri recuſari, 540

ſari, quia de eis non id certò præſumitur. Quare recuſari poteſt Concilium Prouinciale, & delegatus Pontificis, ac cuiuſuis Principis proprio motu datus, vt docent Francus *vbi ſuprà*, Nauarrus *lib. 2. conſil. tit. de appellat. conſil.* 1. vbi id extendit adhuc ad Cardinalem Legatum à latere; ergo pariter ij Iudices, de quibus eſt quæſtio, recuſari valent; cum nec maiori gaudeant priuilegio, nec præſumptio de ipſis debeat eſſe melior, quàm de Concilio Prouinciali, aut Iudice delegato Papæ, præcipuè ſi ſit à latere, & demùm nullibi excipiuntur quominùs recuſari queant; &, vbi non eſt exceptio, Iudex generaliter recuſari poteſt.

541 Dico ſecundò, prædictos, ſi ſint Iudices Eccleſiaſtici, poſſe in totum recuſari, ita vt Iudices eſſe deſinant in lite, ad quam recuſantur; Requiritur autem iuſta cauſa recuſationis, & quòd ea probetur. Vtraque hæc propoſitio conſtat ex primo ſuppoſito, vbi affectiones, ac conditiones recuſationis Iudicum Eccleſiaſticorum attigimus. Et quidem denegandum non eſt litigantibus hoc remedium naturale, quo ſe tueantur, ſi ſuſpectum iudicem habeant. Quando autem interponenda ſit recuſatio, quæſtio eſt communis recuſationi cuiuſvis iudicis, nec propria noſtri inſtituti ſingularis. Conſulantur. Gregor. Lopez *leg. 22. titul. 4. p. 3.* P. Thom. Sanchez *tom. 2. conſil. mor. lib. 6. c. 8. dub. 3. numero* 19. Et certè recuſatio fieri debet non ſolùm ante litis conteſtationem, (niſi poſteà noua cauſa emergat), verùm eſſe debet prima exceptio ante omnes dilatorias.

542 Rurſus etiam eſt quæſtio omnibus recuſationibus communis, an ab aliquo poſſint tolli, & ſolùm poſſe à Principe Supremo, eſt communior ſententia; qui, vt poteſt omnem appellationem auferre, committendo iudici cauſam, omni appellatione ſemota, ita & omnem recuſationem, dum adſit grauis cauſa eam auferendi. Videantur Ioann. Andreas *c. cum inter, de except.* Speculator *tit. de recuſ.* §. 1. Minus quippè eſt auferre recuſationem, quàm appellationem; cum, illa ſublata, adhuc reſtet appellationis remedium.

543 Præterea etiam commune eſt cuiuis recuſationi, vt non probetur eius cauſa coram Iudice recuſato, ſed eligantur arbitri, à quibus cognoſcatur; electio autem fieri debet à partibus; vel ſi iudex ex officio procedat, debet fieri à Iudice, & Reo; *c. cum ſpeciali, de appell. c. legitima, eodem tit. in* 6. Quòd ſi non approbetur recuſationis cauſa, procedit Iudex in illa; ſi verò approbetur, ad Superiorem, vtpotè in noſtro caſu principalis eſt deferenda; vel ad alium, ſi detur reſpectu Academiarum aliquarum, aut Collegiorum Iudex ſuperior. Eiuſmodi tamen Iudices ordinarij poſſunt, poſtquam recuſantur, antequam arbitri ſententiam pronuntient, etiam inuitis partibus, cauſam principalem alteri delegare. Ita Maranta *de ord. iud. 4. p. d. 5. n.* 41. Panormit. *c. cum ſpeciali, de appell.*

Dico tertiò, in Academiis, in quibus præ- 544
ter Superiorem Iudicem alius eſt iudex, qui cum illo vnum tribunal conſtituit, v.g. Salmanticæ, vbi Scholaſticus Salmantinus Iudicem habet ſibi ſubordinatum, ſi hic Iudex recuſetur, debet recuſationis cauſa probari ante Scholaſticum Salmantinum. Etenim, licèt non poſſit ab vno ad alium appellari, attamen ideò hoc prouenit, quia appellatio iuriſdictionem concernit, quæ in vtroque eſt eadem, cum vnum tribunal conſtituant; at recuſatio reſpicit perſonam; poteſt autem Iudex eſſe ſuſpectus, quin ſuſpectus ſit Scholaſticus Salmantinus, niſi cauſa recuſationis æquè ſuper vtrumque cadat. Quod firmatur à paritate; nam, ſi Vicarius Epiſcopi, qui cum eo vnum conſtituit tribunal recuſetur, coram Epiſcopo eſt probanda recuſationis cauſa, niſi ad eum pariter attineat. Ita Ancharran. *c. ſi contra, de offic. deleg. in* 6. Oldradus *conſil.* 268.

Cæterùm, ſi ipſe Scholaſticus Salmanti- 545
nus in caſu recuſationis Iudicis abeſſet Salmanticâ, nec eſſet in loco vicino, aut diu protracturus eſſet abſentiam, quin poſſet commodè coram illo cauſa recuſationis agitari, ad arbitros erit confugiendum. Ad ipſos etiam confugietur, ſi ipſemet Scholaſticus Salmantinus recuſetur. Sed nota, iudices recuſatos poſſe deſignare arbitris terminum, intra quem definiant recuſationis cauſam; quòd ſi non definiant, cauſa recuſationis eſt deſerta; niſi eis terminus minus competens deſignetur, tunc enim partes poterunt à deſignatione appellare. Circa hæc vide *c. legitima, de appell. in* 6. & ibi Gloſſam, Francum, Dominicum, & communiter Interpretes. Nota etiam arbitris diſcordantibus, ab ipſis alium tertium eligendum, qui cum vno ipſorum in definitione cauſæ recuſationis concordet. Infertur id *ex c. cum ſpeciali, de appell.* & ibi Francus cum pluribus.

Iuſtæ cauſæ recuſationis, ob quas ratio- 546
nabiliter timetur de integritate iudicis ſunt; ſi ille ſit conſanguineus partis; ſi eiuſdem patriæ ac vinculis amicitiæ, ac connubiorum inter vtramque familiam valdè coniunctus; ſi inimicum ſe oſtenderit in aliis euentibus, reſpectu vnius ex partibus;

Similesque

Similesque aliæ cauſæ excogitari queunt, vt recuſatio ſit iuſta; nam illis verè exiſtentibus, valde probabiliter poteſt vereri litigans, iudicem ab animi conſtantia deflexurum, & in partem, aduerſariam inclinaturum fore. Quare in Tribunalibus ea eſt praxis, vt cauſæ prædictæ ad recuſationem iuſtæ cenſeantur.

Dico demùm, Iudices Academiarum, ſi ſint ſæculares, poſſe etiam recuſari, dummodo ſeruentur conditiones ſuperiùs appoſitæ circa recuſationem Iudicis ſæcularis ſeruandæ, & adſit cauſa ſufficiens recuſationis. Hoc aſſertum non indiget alia probatione, quàm fundamentis adhuc ſtabilitis, quæ repetere non eſt neceſſe. Vide Don Alphonſum de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap. 24. à num. 17.* Ex dictis infertur, poſſe etiam recuſari eos qui examinant in Academiis candidatos Graduum, cum poſſit adeſſe iuſta cauſa recuſationis; & illi in eo Actu ſint Iudices, à quorum ſententia pendet admiſſio Candidati ad Gradum. Non tamen facilè hæc recuſatio eſt toleranda, ne aditus ad plura incommoda pateat; quare cauſa debet eſſe vrgens, ac manifeſta, vt, ſi inimicitiæ graues, vel capitales inter Examinatorem, & Examinandum agnoſcerentur, aut alia ſimilis. De cauſa autem recuſationis, an ſit iuſta, necne, quis debeat cognoſcere, ſtandum eſt ſtatutis vniuſcuiuſque Academiæ; Ex ſe autem ea cognitio attinet ad Magiſtratum, qui iuriſdictione gaudet erga Gradus conferendos (cuiuſmodi eſt in Salmantina Academia Magiſter Scholæ) eſt quippè quid connexum, & conſectarium ei iuriſdictioni, vt valeat integrè, & perfectè exerceri. Videatur Don Franciſcus Carraſco *in tom. ad aliquas leges Recopilat. cap. 9. n. 31.* Vbi hoc punctum Iuribus, & Authoribus exornat. De recuſatione Iudicium, & teſtium, iterùm ago ego *in Tomo ſtatera opinionum benignarum, diſſertat. ex n. 126.*

QVÆSTIO XXX.

An, & ad quem à Iudicibus Academiarum poſſit appellari?

547 Facile, & breuiter quæſtionem dirimemus, ſi aliqua certa, & communia ex Iuris principiis ſupponamus. Appellatio eſt prouocatio à ſententia, vel grauamine Superioris ad alium maiorem iudicem, ſeu Magiſtratum; *cap. placuit, 2. quaſt. 6.* Eſtque remedium inſtitutum ad defenſionem innocentiæ, non iniquitatis; *cap. cum ſpecial. de appellat.* Inde in cauſa notoria ob Rei confeſſionem, aut aliam notorietatis viam; & à ſententia lata contra abſentem contumacem, appellatio non ſuſtinetur, *leg. 1. Cod. Quorum appellationes non recipiuntur.* Appellatio alia eſt iudicialis, de his, quæ circa iudicium accidunt, quæ à definitiua ſententia, non ab interlocutoria auditur; *leg. ante. Cod. Quorum appellationes*; ab interlocutoria tamen auditur, ſi grauamen poſteà nequeat reparari per appellationem à definitiua; Approbatur id à Tridentino *ſeſſ. 13. cap. 1. de reform.* Alia extraiudicialis, quæ extra iudicium interponitur ob grauamen illatum, aut inferendum; *cap. Concertationi. de appellat. in 6. cap. conſiderauimus, cap. cum nobis, de electione.*

Debet interponi appellatio intra decem dies à lata ſententia, vel grauamine illato; *Authentica, hodie, Cod. de appellat.* cum vulgatis; aliàs tranſit ſententia in rem iudicatam, niſi de iniquitate illius certò conſtaret; *cap. Concertationi, iam relato.* Et à ſententia in cauſa matrimonij lata pro valore illius coniux appellans ſemper auditur. Docet cum aliis P. Layman. *tom. 1. lib. 3. tract. 6. c. 6. n. 4.* Grauatus etiam per modum querelæ adhuc à Superiore auditur, vt notat Abbas, *in c. cum ſit Romana, n. 21. de appell.* 548

Appellatio, iudicialis præcipuè, rationabili cauſæ innitens ſuſpendit iuriſdictionem iudicis, à quo appellatur, circa eam cauſam; *cap. ſi à Iudice, de appell. in 6.* Et nihil innouatur, ea pendente, nec mandatur executioni ſententia; *leg. vnic. ff. Nihil nouari appellatione interpoſita.* In appellatione extraiudiciali, cognita veritate cauſæ à Superiore Iudice, reſcinduntur acta prioris iudicis; *c. non ſolùm, c. Romana, de appell. in 6.* Deuolutiuum etiam effectum producit appellatio; Iudex enim appellationis alium inhibet, & ipſe cauſam cognoſcit iuxta *relata c. ſi à Iudice, c. non ſolùm.* Aliquando autem hic effectus datur ſine ſuſpenſiuo; nam per appellationem non ſuſpenditur cenſura iam lata; *c. paſtoralis, §. verùm de appell.* Eſto ſuſpendatur per appellationem ſententia, qua declarat Iudex, aliquem in cenſuram incidiſſe, iuxta Nauarrum *conſil. 6. n. 2. de ſentent. excom. in edition. 2.* 549

Intra triginta dies à ſententia lata petendæ ſunt litteræ à Iudice, à quo appellatur, ad Iudicem appellationis, quarum ſpecies ſunt, dimiſſoriæ, refutatoriæ, & reuerentiales, iuxta Abbatem *in cap. bona, num. de appellation.* alias cenſetur quis appellationi renunciaſſe; *leg. iudicibus, Cod. de appellation.* In appellatione extraiudiciali, ſi ſit Iudex, qui 550

eas

eas litteras dare poſſit, etiam ſunt petendæ; Gloſſa *in cap. 1. de appellation. in 6. verbo, vel extra.* Appellatio autem ſi nequeat fieri in Iudicis præſentia, præſtatur ſufficienter coram Notario, aut duobus viris honeſtis. Ita Abbas *in Clement. ſi à iudicibus, n. 4. de appellat.* Plura alia de appellatione videat, qui velit, apud Expoſitores Canonicos, & Ciuiles, *tituli de appellationibus*, & apud P. Layman. *vbi ſuprà*; Andream Gaill. *lib. 1. obſeruat.* 27. P. Thom. Sanchez *lib. 6. ſum. cap. 8. & ſequent.* P. Caſtro Palao *tom. 3. oper. mor. tract. 16. diſp. 4. punct.* 15. apud quem circa aliquas appellationes relatos reperies Nauarrum, Rodriguez, Sayrum, Couarrubias, Barboſam, P. Sa, Azor. Suarium, & alios.

551 Ex his aſſero, à Iudicibus Academiarum appellari poſſe, ſeruatis his, quæ ſuppoſuimus, tum appellatione iudiciali, tum extraiudiciali. Quippè cum appellatio ſit remedium inſtitutum in defenſionem innocentiæ, non eſt, cur litigantes in Tribunalibus eorum Iudicum, vel ab eis aliquo grauamine moleſtati non gaudeant eo remedio, ſi velint. Sed ad quem Iudicem pertineat appellatio, nequit fixa regula tradi; nam diuerſi ſunt Iudices pro Academiarum diuerſitate; alij Eccleſiaſtici; alij ſæculares. Videndum ergo eſt, quis ſit Superior iudex reſpectu eorum, & ad illum facienda eſt appellatio. In Academia Salmantina, cum Magiſter Scholæ ſit iudex immediatus Pontifici, & Regi, ab eius Tribunali in cauſis Eccleſiaſticis ad Nuntium Pontificis exiſtentem in Regis Curia eſt appellandum. In aliis verò cauſis etiam ad Senatum Regium Supremum appellari valet, vt alibi iam ſuperiùs aſſeruimus *loco infra referendo.* Hinc, vbi Iudex eſſet ipſe Romanus Pontifex, aut in ſæcularibus aliquis Supremus Senatus loco Principis, non poſſet appellari, eum reſpectu Pontificis, & eiuſmodi Senatus non detur Superior. Poſſet tamen apud Pontificem, ſeu Regem ſupplicari ſuper ſententia lata, aut grauamine impoſito. Cæterùm in cauſis ſæcularibus quomodo poſſit appellari à Magiſtro Scholæ Salmantinæ, tractaui *hoc lib. quæſt.* 8. §. 4. Et de materia propoſita in hac quæſtione vide D. Alfonſum de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 21. §. 9.

QVÆSTIO XXXI.

Qua authoritate poſſint erigi Collegia? Vbi aliqua de illis obſeruantur.

SIue Collegium ſit ex his, quæ in Aca- 552
demiis intuitu litterarum eriguntur, ſiue quoduis aliud (hoc enim nomen *Collegium* ſolet ad varias hominum Congregationes extendi) eo ipſo quòd non ſit approbatum à Iure, vel à Principe, cenſetur reprobatum. Ita *in leg. 1. ff. de Collegijs illicitis*; Gloſſa *in leg. 3. verbo, illicita, eodem titulo*; Bartol. *in leg. ſi quis à filio, §. ſi patri, ff. de legatis 1. & in leg. ex hoc iure, num. 7. ff. de iuſt. & iur.* Boërius *in tract. de ſeditioſis, c. 5.* Nicolaus Loſæus *de iure Vniuerſitatum part. 1. cap. 2. num. 75.*

Cæterùm de Iure Communi ſunt appro- 553
bata Collegia Doctorum, ſeu Scholarium, ſeu litteras profitentium, vt infertur ex *Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre, &c.* Gloſſa *in leg. 1. ff. quod cuiuſque Vniuerſ. nom. verbo, aliorum.* Bartol. *in leg. vlt. numer. 7. ff. de Collegiis illicitis.* Hinc licet eiuſmodi Collegia erigere, ſicut & Academias; & ſanè bono publico, & vtilitati Reipublicæ maximè ea conducunt. Vt autem Collegium erigatur, ſtandum eſt legibus Regni, in quo erigitur, vt inde conſtet, an facultate Principis, vel Reipublicæ ſit opus ad eius fundationem. Conſtitutiones verò ad eius rectam gubernationem diſpoſitæ, vt vim obligandi habeant, indigent approbatione, ſeu confirmatione, quæ à Pontifice ſolet impetrari; qua poſita, niſi ille diſpenſet, nequit eis contrairi. Vide latè hoc punctum agitatum à D. Alfonſo de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap. 21. à num. 291.* Et videnda ſunt, quæ dixi *hoc lib. num. 242.*

Tritum, & vulgare eſt, conſtitui Colle- 554
gium, quodcumque hoc ſit, ex tribus perſonis; *leg. Neratius, ff. de verbor. ſignific. leg. ſicut, §. vltim. ff. quod cuiuſque vniuerſ. &c.* & ibi Gloſſa, ac Bartol. Idem *in leg. 4. num. 1. ff. de vi bonorum raptorum; & in rubric. ff. de Collegiis illicitis.* Baldus *in rubric. Cod. pro ſocio, num.* 3. Et ſolet à Iureconſultis afferri de eo ratio; quia in vno, vel duobus non inuenitur, nec deſignari poteſt maior pars; quare, ſi eſſet diſcordia inter ſuffragia, non poſſet à duobus expediri, iuxta *leg. ſi vnus, §. ſi in duos, ff. de recept. arbitr.* Gloſſa *in cap. 1. de electionib.*

Collegium Monachorum conſtitui non 555
ſolùm ex tribus, ſed adhuc ex duobus, te-

net

net Gloſſa *in cap.1.verbo, vbi congregatio,* 10. *quæſt.* 1. fateturque, iuxta leges ciuiles, non ſufficere duos ad Collegium conſtituendum. Sed quidquid de Congregatione, aut Collegio Religioſorum ſit, de Collegiis, de quibus nobis eſt ſermo, certum eſt, ea non niſi ex tribus ſaltem conflari. De eo autem Iure Canonico conſulantur Imola, & Abbas *in cap.1.de elect.* Marcus *volum.1. deciſ.* 799. *n.*1.

556 Obſeruandum tamen eſt Collegium manere idem ſemper, quamuis perſonæ mutentur; & ſi vnus ſolus de illo remanſerit, ius tamen, & nomen in eo conſeruatur, quod accidit in qualibet perſonarum vniuerſitate; Ita Gloſſa *in leg. 7. §. in decurionibus, verbo, nomen vniuerſitatis, ff. quod cuiuſque vniuerſit. nom.* & ibi Baldus, & Caſtrenſis; necnon Iaſon *in leg. ſi grege, à num. 7. ff. de legatis* 1. Quippè; & ſi homines extinguantur, remanent tamen res, & iura ipſorum hominum, & propterea iura repræſentatur in vno tota Communitas. Imò mortuis omnibus de Collegio, aut Vniuerſitate, non extinguitur Collegium, aut Vniuerſitas, quæ remanet quaſi in habitu, vt per futuros ſubſtitutos redeat in actum. Etenim, quod vniuerſale eſt, non valet perire, ſicut homo in genere nequit mori. Quæ doctrina tunc locum habet, cum ex aliquo caſu fortuito omnes perſonæ pereant, vt ex peſte, aut hoſtium incurſu, vel ſimili. Nam, ſi Collegium, Vrbs, aut quæuis vniuerſitas authoritate Principis, ſiue Superioris extingueretur, deſineret omnino eſſe, omniaque priuilegia, & iura ceſſarent, quamuis perſonæ ſuperſtites remanerent; quod ratione delicti euenire poſſet, tuncque delictum, & pœna à Superiore lata caſſaret, & annullaret titulum, & nomen Collegij, ſeu Vniuerſitatis; non autem caſſatur, aut annullatur per caſum fortuitum alicuius calamitatis ſuperuenientis. Ita Innocentius *in cap. cum ex iniuncto, num. 2. de operis noui nuntiat.* Ioannes Mauritius *in tract. de reſtitut. in integr. c.* 404. *à num.* 3. Caſtrenſis *vbi ſuprà num.* 7. Baldus *ibidem, & in Conſtitut. de pace Conſtantiæ, verbo, Nos Romanorum Imperator.*

557 Hinc conſtat, aliud eſſe Collegium, vel Vniuerſitatem, aliud ſingulos de Collegio. An autem nomine perſonæ comprehendatur Collegium, ſeu Vniuerſitas, quæſtio eſt ad aliquas Iuris ciuilis controuerſias vtilis; De qua videatur Loſſæus *de iure Vniuerſitat. part. 1. cap.1. n.*38. Alexander *volum.6. conſil.* 17. Franſciſc. Curtius *in leg. vnica, §. hoc etiam, Cod. de iureiurando propter calumniam dando;* Cagnolus *in leg. ſi quis maior, à num.*17. *Cod. de tranſact.* Bartolus, Baldus, Baldus, Iaſon, Ludouicus, Immola, & alij à prædictis Authoribus relati; & communior ſententia tenet, non contineri propriè ſub nomine, & appellatione perſonæ Collegia, & Vniuerſitates, maximè in ſtatutis odioſis, eſto in aliis ſumantur veluti quædam perſona ficta, ac repræſentata.

Quæ in Conſeſſu, aut Communitate 558 Collegij ſtatuuntur circa ipſius gubernationem, aut reformationem, obſeruari debent non ſolùm ab his, qui tunc in eo verſantur, ſed etiam à ſucceſſoribus; eaque ſtatuta, ſiue ordinationes ſunt ſtricti iuris, quia fiunt quaſi per ſtipulationem, quæ ſtricti iuris eſt, nempè præcedente conſultatione, ſeu interrogatione facta ab eo, cui id munus incumbit, & ſubſequente cæterorum reſponſione. Id colligitur ex doctrina Baldi *in leg. 1. ff. de legib. §. conſtat, verſu lex eſt; & ibi Gloſſa, verbo, veluti, & verbo, conſule, Inſtitut. de iur. nat. gentium, & ciuili.* An autem debeat fieri propoſitio, aut conſultatio, aliquo, vel aliquibus diebus ante reſolutionem & an prius negotium debeat inter Conſiliarios ventilari, ſtandum eſt conſuetudini cuiuſque Collegij.

Nec ſolùm ea, quæ ab integro Collegio ſtabiliuntur, vim obligandi retinent, 559 verùm & ea, quæ ab aliquo, vel ab aliquibus decernuntur, quando ad id ab ipſo Collegio authoritas illis committitur. Sic aſſolent aliquando, cum plura ſunt Collegia, vt in Salmanticenſi Academia, ex ſingulis antiquior cum aliis conuenire, vt negotia pertractent, ac decernant, quæ ad eorum ſpectant vtilitatem; eſto ſoleant ad ſuas Communitates deferre, quod inter ipſos conuenit, vt approbetur; at poteſt Collegium abſolutè authoritatem committere alicui, vel aliquibus, vt res decernant. Etenim quod fit ab his, qui habent authoritatem à Collegio, Vniuerſitate, aut Communitate, cenſetur factum ab eis, qui authoritatem commiſerunt, vt in Iure eſt notiſſimum; *leg.6. §. ſi decuriones, ff. quod cuiuſque vniuerſit. nom. leg.1. Cod. de veter. iur. enucl.* Hinc, ſi hi, qui eiuſmodi authoritatem acceperunt, eligant officialem ad res, & negotia Collegij, hic cenſetur ſpecialiter electus, & nominatus à Collegio, quod eligenti dedit poteſtatem; quare electus non accipit ius ab eligente, ſed ab eo, qui eligendi tradidit poteſtatem; argumento textus *in leg.6. nuper relata, & leg. vnum ex familia, §.1. ff. de legatis* 2. Vbi Bartolus, & Caſtrenſis; ac expenat Loſſæus *de Iure Vniuerſitatum part.1. cap.3. à num.*100.

Cæterum ſi hi, quibus conceſſa eſt 560 poteſtas

ſtas eligendl ad aliquod munus, ſeu officium, eligant inhabilem, controuertitur inter Doctores, an alium poſſint eligere? Cenſuit Caſtrenſis *in leg. 69. §. 1. num. 3. ff. de legat.* 2. non poſſe, quia functi ſunt officio ſuo, ſicut iudex delegatus, qui tulit ſententiam nullam, aliam ferre non poteſt, iuxta *leg. iudex poſtea quam, ff. de re iudicata.* At Bartolus *in leg. 2. ff. de option. legat.* & cum eo Loſſæus *vbi ſuprà n.* 104. diſtinguunt, & aiunt, veram eſſe deciſionem traditam, quando à Communitate traditur poteſtas delegata; ſecus verò, quando ordinaria; ſicut iudex ordinarius, qui pronuntiauit ſententiam nullam, poteſt aliam pronuntiare, *leg. ſi præſes, Cod. quomodo, & quando iudex &c.* ibidemque Bartolus tradit regulas diſcernendi, quando intelligatur conceſſa poteſtas ordinaria, aut delegata.

561 Hæc ſecunda ſententia abſolutè vera eſt, & habet locum reſpectu aliquarum Communitatum, quales ſunt Reſpublicæ, & aliæ ſimiles, quæ poteſtatem, ac iuriſdictionem ordinariam poſſunt tradere. Cæterùm Collegia, de quibus loquimur, non committuut negotiorum, & electionum expeditiunem, niſi vt velut nomine ipſorum operentur hi, quibus committitur, quin ad hoc iuriſdictione ſit upus; Hinc, cum ipſa Collegia poteſtatem eligendi ſuos Officiales habeant, & alius eligendi, ſi illi forſan inhabiles ſint, id ipſum poterunt præſtare hi, quibus commiſſa eſt eligendi poteſtas, niſi reſtricta fuerit per clauſulam, quòd pro vna vice electionem faciant. Fateor, Collegia, quæ habent iuriſdictionem erga ſubditos, poſſe conſtituere Iudicem, qui ordinaria iuriſdictione fungatur; & hunc poſſe eam delegare, & præſtare ea omnia, quæ Iudicibus Ordinariis competunt. Attamen in caſibus propoſitis, cum ad aliquod negotium tractandum, aut electionem faciendam, committitur poteſtas vni, vel pluribus è Collegio, non habent ea locum, nec poteſt ea facultas delegari ab illo, cui commiſſa eſt. Id verò eſt animaduertendum, cum aliquid decernitur ab iis, quibus à Collegio poteſtas eſt commiſſa, non poſſe reuocari niſi ab ipſo Collegio, vel de ipſius authoritate ab aliis, quibus Collegium concedat authoritatem reuocandi ordinationes ab ipſo Collegio diſpoſitas. Aliud erit, ſi quis è Collegio ratione officij, aut antiquitatis aliquid ſtatuat, nam tunc ſucceſſur eius poterit id reuocare, vt in ſimili ducet Bartol. *leg. 2. §. 1. num. vlt. ff. de optione legata.*

QVÆSTIO XXXII.

Quo pacto Academiæ, & Collegia in ſuis cauſis munus Actoris, & Rei obeant? Vbi de Actibus Iudicialibus ad eas pertinentibus aliqua libantur.

APtanda ſunt Academiis, ac Collegiis 562
Studioſorum, quæ communia ſunt cuilibet gentium Vniuerſitati. Igitur Procuratores ad ſuas cauſas valent conſtituere, ſeu negotiorum geſtores, qui poſſunt intentare, & mouere actiones competentes Academiis, ſeu Collegiis, &, ſi eis tribuant liberam, ac generalem adminiſtrationem, mandatum, ſeu poteſtatem, valent illi omnia negotia gerere, quamuis hæc requirant ſpeciale mandatum, huc enim in libera illa adminiſtratione tacite videtur ineſſe. Vide Caſtrenſ. *in leg. vltim. ff. quod cuiuſque vniuerſitat. nom.* Baldum *in leg. 30. Cod. de decurionib. lib.* 10. Gloſſam *in leg. mandato generali, ff. de procurator.* Decium *conſil.* 292. *num.* 2. Alexandr. *in leg. 12. Codic. de tranſact. & in leg. 16. Cod. de procurator.* Curtium iuniorem *in leg. Præſes num. 2. Cod. de tranſact.* Marcum *decis. 780. num. 8. volum.* 1. Iaſon. & Bartol. *in leg. 12. Cod. de tranſact.* Loſſæum *de Iure Vniuerſit. part. 1. cap. 3. à num.* 108. Hinc, ſi ſuper re dubia tranſigant, tenet tranſactio, dummodo id præſtent bona fide, & non ambitioſè. Pacta enim ambitioſa facere nequeunt, ea ſcilicet, quæ continent donationem, ſeu iuris, aut debiti liquidi remiſſionem iuxta *leg. ambitioſa, ff. de decret. ab ord. faciend.* cum aliis. Attamen, vt obſeruat Caſtrenſ. *in leg. 38. num. 3. ff. de pactis*, licèt hi procuratores nequeant debita liquida remittere, ſi fateantur, ea eſſe iam ſoluta, ad ipſoſque pertineat, ſulutionem accipere, ei confeſſioni ſtatur.

Cum itaque Academiæ, & Collegia poſ- 563
ſint eſſe actores, & Rei, ſeu agere, & conueniri, *leg. 1. & ſequentibus, ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nom. leg. procuratores, C. de decurionib. lib.* 10. & per ſe nequeant in iudicio ſtare, ſed per ſuos procuratores, per quos ipſæ Cõmunitates repræſentantur *leg. 8. ff. de pollicitationib. leg. 27. iuncta Gloſſa, ff. ad S.C. Trebellianum; leg. 10. §. qui manumittitur ff. de in ius vocando*; hinc fit, non ſolùm poſſe conſtituere procuratores, ſiue negotiorum geſtores, verùm poſſe cogi, vt eos cõſtituant,

ad hoc vt conueniantur, & vt creditores contra illos agant; *leg. 4. ff. de fideicommiſſar. libertat.* vbi Bart. *in §. creditoribus eiuſdem legis.* Etenim quælibet vniuerſitas æquiparatur pupillo, *leg. 3. C. de iure Reipublicæ lib. 11.* quare, ſicut actor debet petere, vt pupillo conſtituatur tutor, curator, aut defenſor, ſic etiam debet, vt Vniuerſitati conſtituatur; aliàs ei imputabitur; *leg. 1. Cod. de iure Reipub. lib. 11.* Et ibi Bartol. *num. vlt.*

564 Imò, quia Ius valde conatur, vt Reipublicæ, & cuiuſuis Vniuerſitatis ſit melior conditio, earumque intereſt plurimos ad ſuam cauſam defendendam habere, *l. 4. ff. de operis noui nunciat. leg. 1. §. vlt. ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom.* ſi nullus procurator ſit ab Vniuerſitate conſtitutus, abſit, vel ſit impeditus, admittitur ad eius defenſionem quilibet etiam extraneus, cum cautione de rato, ſeu cautionem faciens de iudicato ſoluendo, ſicut eum ea cautione admittitur quilibet ad defenſionem abſentis, nam per cautionem firmatur perſona, de cuius mandato dubitatur; *leg. 6. §. actor Vniuerſitatis, ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom. leg. 9.* iuncta *Gloſſa, ff. rem ratam haberi.* Eam autem cautionem præſtare non debet procurator conſtitutus à Republica, Academia, ſeu Collegio, vt docet Iaſon *in leg. 4. n. 19. ff. de re iudicata*, & communiter omnes.

565 Vt autem procuratoris ad cauſas conſtitutio teneat, neceſſum eſt, Vniuerſitatem, ſeu Collegium ad concedendam poteſtatem, ſeu adminiſtrationem conuocari mandato Superioris, *leg. obſeruare, C. de decurionib. lib. 10.* Quòd ſi ſuperior non eſſet, antiquiori competit conuocatio, vt tradunt Doctores *in leg. 3. ff. quòd cuiuſque Vniuerſit. nom.* Quot autem ex Vniuerſitate ſufficiant ad procuratorem conſtituendum, ſicut & ad alias ordinationes ſtabiliendas, & an maior pars ſuffragiorum debeat intelligi de maiori parte canonicè ſumpta, ſtandum fore arbitror conſuetudini, & ſtatutis ipſarum Vniuerſitatum, & Collegiorum. Quid autem de iure communi tenendum ſit, explicat cum pluribus Loſſæus *de Iure Vniuerſitat. part. 2. cap. 1. à numero 21.*

566 In præſenti animaduerte, ſolere diſtingui inter ſyndicum, actorem, & procuratorem ab Vniuerſitate quauis conſtitutos (vt omittam œconomum, qui ab Epiſcopo in rebus Eccleſiaſticis deſignatur) Quippe ſyndicus conſtituitur tam ad negotia, quàm iudicia, ad lites præſentes & futuras, & mandatum generale habet cum libera adminiſtratione; actor verò deſignatur ad lites præſentes, & poteſt non ſolùm ab ipſa Vniuerſitate, ſed ab huius adminiſtratoribus conſtitui, ſicut poteſt à tutore, vel curatore. Videantur Doctores *in leg. neque, Cod. de procurator.* Procurator autem in effectu idem eſt ac ſyndicus; & potiùs ſolet interuenire diſtinctio in forma conſtituendi, quàm in ipſis; & licèt procurator videatur eſſe nomen eius, qui cauſas perſonæ priuatæ defendit, tamen etiam competit ei, cauſas agere Vniuerſitatis, cum huius cauſæ eo ordine tractentur, quo cauſæ ſingularium perſonarum. An autem poſſit ſyndicus, actor, ſeu procurator poſt litem conteſtatam reuocari, & vtrùm ipſi queant ceſſare ab officio vel cogi, vt proſequantur? Rurſus, quo pacto conſtituendus ſit actor, vel procurator, quando Vniuerſitas, ſeu Collegium agere tentant aduerſus ſuum Superiorem, vide apud Loſſæum *ſuprà à numero 55.* Bartol. & Caſtrenſ. *in leg. 6. ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nom.* Marcum *volum. 1. deciſ. 55.* Alexandr. *volum. 2. conſil. 135. numero ſecundo*, Innocentium *in cap. edoceri, de reſcriptis.*

Qualiter autem ad iudicium ſit citanda quæuis Vniuerſitas, inter Authores diſceptatur. Non eſt dubium, ſufficere, ſi ipſa citetur, dum in ſuo Conſeſſu, aut Concilio eſt congregata. Sufficere autem, citari ſyndicum, aut procuratorem, tenent Baldus *in leg. 6. num. 3. Cod. de remiſſ. pignor. & in leg. 1. §. omnibus, ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom.* Guido, & alij contra Bartol. & Socinum. Videantur Hieronymus de Monte *tract. de finib. reg. cap. 72. à num. 23.* Loſſæus *de iur. Vniuerſit. part. 2. cap. 1. à num. 63.* 567

Debet cæterùm conueniri Vniuerſitas coram Iudice proprio, ita vt ſi Iudex ſit Eccleſiaſticus, coram eo, & non alio conuenienda ſit. Abſolutè verò, an omnes Studioſorum Vniuerſitates ſint Eccleſiaſticæ, *ſupra quæſt. 8.* agitauimus. Quòd ſi non detur Iudex proprius alicuius Academiæ, vel Collegij, ſed ſint ſub Iudicibus territorij tunc videndum eſt, an maior numerus ſit Clericorum, necne? Si ſit maior, conuenienda eſt Academia, ſeu Collegium coram Iudice Eccleſiaſtico; ſi verò maior ſit numerus laicorum, coram iudice ſæculari; ſcilicet quando vniuerſim conueniuntur; nam, cum ſinguli vocantur ad iudicium, coram Iudice ſingulorum, iuxta ipſorum qualitatem, cauſæ ſunt peragendæ. 568

Scio,

569 Scio, iuxta aliquos Authores relatos ſuprà *quaeſt.* 8. non remanere locum diſtinctioni appoſitæ, cum arbitrentur, Studiorum Vniuerſitates, & Collegia eſſe Eccleſiaſticas, quamuis minor numerus ſit Clericorum. Sed non eneruatur aſſertio noſtra; Quippè præſcindimus nunc ab hac quæſtione, *ea quaeſt.* 8. ſatis diſcuſſa, vtrùm Academiæ, & Collegia ſint Eccleſiaſtica, abſolutè loquendo; ſolúmque enuntiamus, caſu quo Academia, aut Collegium non habeant deſignatos Iudices Ordinarios Eccleſiaſtica iuriſdictione pollentes, ſed fundata, erectaque ſint cum ſubiectione ad Iudices proprios territorij, tunc eſſe inſpiciendum numerum eorum, qui in eis ſubſcribuntur, & iuxta maiorem, aut minorem numerum Clericorum, eas Communitates in iudicio eſſe conuenienđas coram Iudice Eccleſiaſtico, aut ſæculari ipſius territorij.

570 In progreſſu autem iudicij, ſi cauſa ſit ciuilis, procurator in libellis, ſeu inſtrumentis, nomine Vniuerſitatis, illud præfigendo, agere debet, ne propriu nomine agere dicatur; at in criminalibus proprio nomine debet concipere libellum; vt docent Maranta *in ſua practic. in* 4. *p. principio, diſtinct.* 11. *fol.* 296. *num.* 7. Baldus *in leg.* 1. *in* 2. *lectura, num.* 2. *ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nomine &c.* Ruſus de iure communi in cauſis cuiuſuis Vniuerſitatis per ſyndicum, aut procuratorem præſtandum eſt iuramentum de calumnia, quippè in hoc pariter ſe habent cauſæ Vniuerſitatum, & cauſæ priuatorum; *leg.* 2. *§. hoc etiam, C. de iureiurando propter calumniam dando*, iuncta Gloſſa *in verbo plurima*. Innocent. *cap.* 2. *num.* 9. *de teſtib. & atteſtation.* Iuramenti autem forma præſtari ita debet, vt iuretur in animam conſtituentium, non in animam Vniuerſitatis, hæc enim caret anima; cum Vniuerſitatis nomina ſint iuris, non perſonarum. Quòd ſi Vniuerſitas citata eſſet contumax, contra eam procedi poteſt, ſicut contra ſingulares perſonas. Quando autem contumax cenſenda ſit, & quis modus ſeruandus in procedendo contra contumaciam ipſius, agit cum pluribus Loſſæus *vbi ſuprà à n.* 70. Vbi *à n.* 77. exponit, Vniuerſitatem poſſe etiam condemnari in expenſis litis, quando litigat iniuſtè.

571 Sed quæritur, an in cauſis Academiæ, ſeu Collegij admittendi ſint ad teſtificandum illi ipſi, qui ſunt de eadem Academia, vel Collegio? Reſpondeo ſub diſtinctione. Si cauſæ ſint eiuſmodi, quæ nequeunt per alios teſtes probari, vtpotè electiones, aliaque, quæ intra ipſam Communitatem peraguntur, idonei tunc ſunt teſtes de ipſa Vniuerſitate; argumento *legis conſenſu, Cod. de repudiis.* Si verò cauſæ probari queant tum per ipſos de Vniuerſitate, tum per alios, adhuc eſt ſubdiſtinguendum. Quippe, ſi negotium præcipue tendat ad honorem, & commodum ipſius Vniuerſitatis, poſſunt quilibet de illa deponere in eo; quia id, quod Vniuerſitati debitum eſt, non eſt debitum ſingulis, atque adeò non eſt cauſa propria ſingulorum; *leg. ſicut, §.* 1. *ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom.* Gloſſa *in leg.* 1. *circa finem, ff. de Collegiis illicitis.* Quòd ſi negotium principaliter ſpectet ad commodum ſingulorum de Vniuerſitate, tunc idonei teſtes non ſunt, quia eſt cauſa propria; v. g. ſi controuerteretur, an ſinguli de Vniuerſitate poſſent præcidere ligna ex nemore ipſius Vniuerſitatis, vel ad paſcua illius ſuos greges mittere, & ſimilia. Verumtamen an plus ſit deferendum, in cauſis pertinentibus ad commodum Vniuerſitatis, teſtibus de ipſa in fauorem illius teſtificantibus, quàm aliis teſtibus contra ipſam deponentibus, conſulantur Iaſon *in leg.* 10. *num. vlt. ff. de in ius vocando*; Maſcardus *de probat. conc.* 318. Rolanus *volum.* 2. *conſil.* 72. Bartolus *in tract. de reprobat. teſtium, numero* 12. *& in leg.* 1. *§. Vniuerſitatis. ff. de rerum diuiſ.* Afflict. *deciſ.* 400. Hyppolitus de Marſiliis *in leg.* 1. *§. ſeruum municipum. ff. de quaeſtionibus.*

Quæritur præterea, an Vniuerſitas compromiſſum facere queat? Affirmatiua deciſio eſt certiſſima; &, quamuis plures de Vniuerſitate, qui compromiſſum fecerunt, deficiant, Vniuerſitaſque minuatur, adhuc validum eſt, quia Vniuerſitas non mutatur, ſed vna, eademque manet, vt iam expoſuimus. Videantur Bartol. *in leg. quod in rerum, §. & ſi nauem, num.* 3. *ff. de legat.* 1. Iaſon *ibidem num.* 6. Caſtrenſis *in leg. proponebatur, ff. de iudiciis.* 572

Demum circa vltimum actum iudicij, qui eſt ſenteñtia, obſeruandum eſt, ſententiam definitiuam latam contra Vniuerſitatem indefenſam eſſe ipſo iure nullam, ſicut eſt contra minorem, & pupillum; *leg.* 1. *Cod. de iure reipubl. lib.* 11. interlocutoriam autem eſſe validam, *leg.* 1. *§. quibus, leg. ciuitates, ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nom.* Si autem ſit læſa Vniuerſitas, debet reſtitui; argumento *legis Rempublicam, Cod. de iure reipubl. libro* 11. Poſt ſententiam autem latam, etiam ſi tranſierit in rem iudicatam, ſi noua inſtrumenta reperiantur, & ſubſit cauſa, poteſt ſententia retractari; *leg.* 35. *ff. de re iudicata*, & ibi Gloſſa, & Iaſon *à num.* 8. Executio denique ſententiæ 573

nequit fieri contra procuratorem illius, nec contra ſingulos de illa, ſed contra ipſam Vniuerſitatem. De quo vide plura apud Loſſæum *vbi ſuprà à n.* 88:

QVÆSTIO XXXIII.

Quæ bona poſſint habere Academiæ, & Collegia, & quos contractus facere?

574 INdubitati iuris eſt, Academias, & Collegia poſſe habere bona, redditus annuos, & res in communi, ſicut quælibet perſona ſingularis poteſt habere bona propria, & ſicut poſſunt Reſpublicæ, & quæuis Vniuerſitas etiam non ſtudioſorum; & præterea ad ſumptus neceſſarios pecuniam in ærario; vt conſtat *ex leg.1.§.quibus autem, & §. vltim. ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom. leg. bona ciuitatis, leg. inter publica, ff. de verbor.ſignific. leg.2.Cod.de diuerſ.prædijs vrban. lib.11.*

575 Ea autem bona poſſunt eſſe in duplici differentia, Alia, vtputà paſcua, nemora, & ſimilia, quibus moderatè vti poſſint ſinguli de ipſis Academiis, aut Collegiis, ligna cædendo, venando, piſcando, aut greges paſcendo; quæ vel omni tempore anni eis liceant, vel aliquo liceant, alio verò ſint prohibita; ſicut in bonis Reipublicæ ſæpè contingit. Alia ſunt bona (& id communiter euenit) quæ ſolùm ſpectant ad ipſas Academias, & Collegia in communi, vt inde ſumptus communes fiant, & ſtipendia ſoluantur, Collegiiſque neceſſaria ſuppeditentur, quin ſingulis ſit liber eorum vſus; quod etiam cernere eſt in aliquibus Reipublicæ bonis. Vide Gloſſam *in leg.7. §.1. verbo, non debetur, ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom.* Bartol. *in leg.20. §.1.ff. ſi ſeruitus vendicetur*; Marcum *volum.1. deciſ.323. à num.4.* Hieronym. de Monte *in tractat. de finib. reg.cap.72.num.21.* Loſſæum *de iure Vniuerſitat.part.3.cap.2.num.5.*

576 Contractus celebrari queunt ab Academiis, & Collegijs; tum per ſuos procuratores, tum per ipſam Communitatem ad id conuocatam; contrahereque valent tam cum aliis, quàm cum ipſis in ſingulari, qui ex eadem Academia, aut Collegio ſunt. Quæ doctrina certa, & communis eſt apud omnes; Videantur Iaſon *in leg. 1.§. ſi autem Collegium, num.6.ff. ad S.C. Trebellianum* Alexand. *ibidem num.* 3. Ripa *ibi num.* 9. Bartol. *ibidem.* Caſtren. *in leg. 1. §. 1. ff. quod cuiuſque Vniuerſit. nom.* Gloſſa *in leg. nulli, ff. eodem titulo.* Inde poteſt Academia obligari, cum enim vicem perſonæ ſuſtineat, conſenſum valet in contractibus adhibere. Nequit tamen obligare bona ſingularium perſonarum ex eadem Communitate, niſi ipſi conſentiant: imò ipſis conſentientibus, eorum ſucceſſores non remanent obligati; nam, vt propria bona obligationi, & contractui ſubiaceant, conſenſus requiritur, qui nequit præſtari ad id, nomine ſuperuenientium, ab his, qui præſentes exiſtunt. Ita communiter omnes, qui de contractibus tractant, P. Molina, Rebellus, Oñate, Dicaſtillo, Cardinalis Lugo, Leſſius, & alij paſſim, & Iuriſperiti tàm antiqui, quàm recentes.

Ex contractu mutui obligatur Academia, ſeu Collegium, ſicut ciuitas, & Eccleſia; *leg. ciuitas, ff. ſi certum petatur*; *Authentica Hoc ius porrectum, Cod. de Sacroſanct. Eccleſiis*; Hinc, ſi præſente Communitate, pecunia mutuò accipiatur ab eius ſyndico, aut procuratore, vel Oeconomo, non incumbit danti mutuum probatio, quòd ea pecunia verſa fuerit in vtilitatem Academiæ, aut Collegij, id enim præſumitur, ſicut, cum datur mutuò pecunia Eccleſiæ, præſente Prælato, & Capitulo; Gloſſa *in prædicta Authentica, Hoc ius, circa finem.* Idem eſt, ſi pecunia mutuò accipiatur à ſyndico, vel procuratore habente ſpeciale mandatum, & ad certam cauſam; imò, & ſi mandatum non ſit ad certam cauſam, ſed ad accipiendum mutuò pecunias in genere, non tenetur mutuans probare eam vtilitatem, cum ex eo mandato iuſtè præſumatur; nec debeat ille decipi, cum mandato confidat; argumento *legis, qui habeat, ff. de inſtitor. act. leg.1. §. vbi autem, leg. fin. ff. de exercit. action. leg.1.§. magiſtrum, ff. eodem titulo.* 577

Cæterùm ſi Adminiſtrator Academiæ, aut Collegij, non habeat ſpeciale mandatum ad accipiendam mutuò pecuniam, & accipiat, obligatur Academia, ſi in eius vtilitatem verſa eſt pecunia, ſecus aliter; ſicut non obligantur Eccleſia, minor, aut pupillus, ſi pecunia recipiatur mutuò à tutore, curatore, aut œconomo, cum in eorum non conuertitur vtilitatem, iuxta *dictam Authent. hoc ius porrectum.* Quare adminiſtrator, ſi non probet, vertiſſe pecuniam in Academiæ commodum, poteſt conueniri in iudicio, vt ſoluat; & quidem, ſi non probet, ſe legitimum eſſe adminiſtratorem, aut mandatum non habuiſſe, tenebitur de dolo, cum dolo fecerit, dum ſub eo titulo pecuniam accepit; *leg. quidam debitor,* 578

leg.

leg.ſi legatarius, ff.de dolo malo; Si autem ſit legitimus adminiſtrator, & non probet, ſe conuertiſſe in Academiæ vtilitatem pecuniam, poterit conueniri condictione ob cauſam, cum ipſi fuerit mutuata pecunia in eam cauſam, vt ipſam expenderet in Academiæ commodum, quæ cauſa non fuit ſecuta, vt conſtat *ex toto titulo ff.de condictione ob cauſam.* Cui autem incumbat, & qualiter onus probandi, pecuniam verſam eſſe in Academiæ vtilitatem, an adminiſtratori, an creditori, aliaque huiuſmodi, vide cum aliis Loſſæum *de iure Vniuerſitat. part.3.cap.4.à num.17.*

579 Circa alienationem bonorum mobilium, & immobilium, in iure eſt certum, poſſe Rempublicam vel per ſe, vel per ſyndicum, cui ſpeciale mandatum præſtetur, contractum huiuſmodi celebrare, dummodo alienatio in maius commodum, & vtilitatem ipſius tendat, cum in propriis rebus quilibet ſit arbiter, & moderator, *leg.in re mandata, Cod.mandati.* Quomodo autem ſit inſtruenda de vtilitate informatio, & quot ſuffragia requirantur ad eam alienationem, tractant antiquiores Conſulti; Rolandus à Valle *volum. 1. conſil. 90. à num. 19.* Bartolus *in leg.2.num.1. Cod. de prædiis decurion. lib. 10. & in leg. ambitioſa, num.10.ff. de decret.ab ord. faciend.* Ludouicus *deciſ.93. à num. 37.* Ripa *in leg.ſi is, cui bona, num. 2. ff. de pignorib.* Marcus *volum. 1. deciſ. 595. num.2.* Baldus *in leg.vlt. ad fin.Cod. de adilit. action.* Et ex recentioribus alij paſſim. Hinc ex æquiparatione idem eſt aſſerendum de alienatione bonorum Academiæ, aut Collegij; niſi bona ſint Eccleſiaſtica, aut Eccleſiaſticis annexa, & à Pontificibus alienari prohibita.

580 A fortiori poteſt Academia, ſeu Collegium per ſe, vel per Adminiſtratorem locare prædia, domus, aut alia iura, vt ex eorum redditibus, ipſorum ſumptibus, ac neceſſitatibus ſubueniatur; argumento *legis 2. Cod. de prædiis decurion. lib. 10.* In qua locatione fideiuſſorem idoneum debent præſtare ij, quibus res locantur; Quòd ſi adminiſtrator abſque eo fideiuſſore locationem faciat, & conductor non ſit ſoluendo, tenebitur ipſe ad damni ſolutionem pro tempore in locatione expreſſo, *leg. 4. §.1. cum leg. vlt. §. 3. ff. de adminiſtrat. rerum ad ciuitat. pertinent.*

581 Ex bonis Academiarum, ſiue Collegiorum nequeunt adminiſtratores facere donationes; erunt enim vel ipſo iure nullæ, vel venient reſcindendæ. Ipſæ verò Academiæ poſſunt donationes facere, cum vnuſquiſque in re ſua ſit moderator, & arbiter; maximè cum ad eiuſmodi donationes ſemper cauſa ſubſit, maiorque erit cauſa, ſi ſit remuneratoria; donationeſque rectè fiunt, cum attenditur ad merita remunerandi, atque ad magnitudinem remunerantis. Etenim, licèt tutor, vel curator nequeant ex bonis minoris donare, *leg. pactum curatoris, Cod. de pactis.* poſſunt tamen donare ex cauſa remunerationis, *leg. cum plures, §. penult. leg. tutor. ff. de adminiſtrat.tutor.* Vnde id etiam poteſt quælibet Vniuerſitas, quæ pupillo comparatur, & qui eam regunt, quaſi tutores, vel curatores ſunt habendi; Et quidem donationes remuneratoriæ pluribus muniuntur priuilegiis, & ex cauſa remunerationis multa à Iure permittuntur, quæ aliàs non permitterentur *leg.Aquilius.ff.de donationib.* Hinc Academiarum Princeps Salmanticenſis iuxta ſuam magnitudinem plures donationes facere ſolet, tum ex cauſa remunerationis, tum vt feſtiuiùs celebret aliquam Hiſpaniæ fœlicitatem ſuperuenientem, tum demum vt egentibus ſuccurrat.

Donationes etiam, quæ ab aliis in ipſas 582
Academias, & Collegia præſtantur, ſunt validæ, ſicut quæ in Rempublicam fiunt; *leg. hoc iure vtimur, ff.de donation.leg.fin.Cod. de Sacroſanctis Eccleſ.* Et his donationibus poteſt conditiones apponere donator, quæ, ſi nociuæ ſint Vniuerſitati, ſicut & Reipublicæ, reiiciuntur, & validæ ſubſiſtunt donationes; *leg.Imperatores, ff. de pollicitation. leg. 5. in fin. ff.de adminiſtrat. rer. ad ciu.pertinent.* Vnde, ſi donatio ſit traditione rei confirmata, reuocari nequit per donatoris pœnitentiam; *leg. 3.ff.de appellation.* Similiter pollicitationes factæ Academiis, vel Collegiis de opere aliquo faciendo, vel de re donanda ob aliquam iuſtam cauſam (qualem ferè nunquam deeſſe, arbitrandum eſt) validæ ſunt. Quæ autem iuſta cauſa cenſeatur, tractat Loſſæus *de Iure Vniuerſit.part.3.c.12.à num.4.* Vbi pollicitationes abſque iuſta cauſa factas Reipublicæ inualidas eſſe, tuetur, *ex leg. 1.ff. de pollicitat. leg. Iuris gentium, §. ſed cum nulla, ff. de pactis*; niſi caſu quo opus promiſſum fuerit inceptum, aut res promiſſa cœperit tradi, quia hoc pactum nudum veſtitur rei principio, & inde producit actionem, ac obligationem parit. Ibidem attingit diſcrimen inter pollicitationes, ac donationes factas priuatæ perſonæ, quæ etiam abſque cauſa tenent, ſecùs vero factæ Reipublicæ. De quo vide Accurſium *in gloſſ. vlt. in leg. hoc iure, ff. de donation.* Hæc igitur doctrina de pollicitationibus

per æquiparationem videtur aptanda Academiis, & Collegiis.

583 Competunt etiam Academiis, & Collegiis vſucapio, & præſcriptio; Etenim, & ſi quælibet Vniuerſitas hominum ſit perſona ficta, & repræſentata, dominium, ac poſſeſſio penes ipſam eſt, & non penes ſingulos de ipſa, indeque poteſt poſſidere, & vſumfructum habere; *leg. vſusfructus, ff. de ſtipulat. ſeruor.* Hinc, cum poſſidere, valet itidem præſcribere, & vſucapere. Cum autem titulus, & bona fides requirantur, obſeruandum eſt, ſi à principio aliqui de Vniuerſitate haberent ſcientiam rei alienæ, etiam ſi poſtea alij ſucceſſores bonam haberent fidem, non daretur præſcriptio, quia Communitas cenſetur ſemper eadem, & mala fides continuata iudicatur, niſi centum iam anni tranſierint à poſſeſſionis principio, cum eo tempore iudicandum ſit, omnes eos de Vniuerſitate obiiſſe, adeoque incipere ex tunc bona fide præſcriptionis tempus. Sic docent Borgninus *deciſ. 45. in addit. num. 59. fol.* 365. Hieronym. de Monte *in tract. de finib. regund. cap. 72. & alij.*

584 Ipſæ autem res Vniuerſitatum etiam ab aliis præſcribi valent; *leg. vlt. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. leg. omnes, Cod. de præſcript. triginta annorum; leg. ſi finita. §. ſi de vectigalibus, ff. de damno infecto.* Et certè, cum res Vniuerſitatum, certa forma, & ſolemnitatibus adhibitis, alienari queant, valent etiam præſcribi. Quo itur obuiam argumento deſumpto à bonis minorum, quibus Vniuerſitates comparantur, & quæ communiter alienari nequeunt; nam huiuſmodi etiam bona poſſunt in aliquibus euentibus alienari, eſto certæ ſolemnitates requirantur. Nec obſtat, publicas res præſcribi non poſſe, iuxta *leg. Præſcriptio, C. de operib. public. leg. 2. ff. de via publica; leg. 9. leg. vltim. de vſucapion.* Etiam hæ leges loquuntur de his rebus, quæ in vſu publico ſunt, vt via, platea, theatrum, & ſimilia, quæ nunquam præſcribi valent; noſtra autem aſſertio de aliis bonis Vniuerſitatum ſtatuitur. Tempus autem requiſitum ad præſcriptionem bonorum cuiuſlibet Vniuerſitatis, decernitur *in leg. 1. 3. & 4. Cod. de præſcript. triginta annorum.* Vbi Imperator Theodoſius triginta annorum ſpatium deſignat; & Imperator Anaſtaſius ſpatium ad quadraginta annos protendit. Poſt ipſos autem Iuſtinianus tempus præſcriptionis bonorum immobilium inter præſentes ad decem annos, inter abſentes ad viginti reſtrinxit; *Princip. Inſtitut. de Vſucapion. & longi temporis præſcript.* & tempus vſucapionis rerum mobilium ad triennium reuocauit, emendans etiam Ius Italici ſoli, quo minori tempore res præſcribebantur, & vſucapiebantur; eſto ibi nihil circa præſcriptiones longi temporis innouauerit.

585 Animaduerte tamen, bona poſſe eſſe ſacra, & item Eccleſiaſtica; Quippe bona ſacra nec vendi, nec poſſideri, nec præſcribi vnquam poſſunt, vtpotè quæ nullius ſunt in bonis; bona autem Eccleſiaſtica & poſſideri, & alienari valent, atquo adeò præſcribi; eſto longius deſideretur tempus ad præſcriptionem, nempè quadraginta annorum; quam differentiam obſeruat Pichardus ad prædictum *tit. 6. de vſucap. §. ſed aliquando, n. 4.* & *ibidem num.* 5. annotat diſcrimen inter ſepulchrum, & ius inferendi mortuum in illud; hoc enim præſcribi valet, non verò illud, quia res eſt religioſa, & religioſæ res nec alienari, nec præſcribi queunt; ius autem inferendi mortuum non eſt quid religioſum. Ex his introſpiciendum eſt, cuius qualitatis ſint bona Vniuerſitatis, vt inde conſtet, an vſucapi, & præſcribi, & quanto temporis ſpatio, valeant.

586 Ad finem huius quæſtionis illud etiam libauerim, Adminiſtratores Academiarum teneri ad reddendam rationem fructuum, & reddituum, quorum adminiſtrationem gerunt, atque, vt id præſtent, libros dati, & accepti apud ſe habituros; quòd ſi ipſorum culpa damnum Academiis, ſeu Collegiis ſequatur, ad id compenſandum teneri; & ipſis non valentibus compenſare, fideiiuſſores obligari. Quòd ſi per dolum quidquam peragant, de dolo tenebuntur; imò etiam tenentur de lata culpa, & leui, ſed non de leuiſſima, nec tenentur de caſu fortuito, nec de eo, quod vitio naturali in bonis acciderit. Eaque ſit regula fixa; Quoties Adminiſtrator id præſtat, quod quilibet bonus paterfamilias in ſuis bonis adminiſtrandis præſtaret, liberatur à dolo, lata culpa, & leui. Ratio verò reddenda ab Adminiſtratoribus vel poteſt ſumi coram Academia, vel Collegio in ſuis Conſeſſibus congregatis; vel, vt communiùs exerceri ſolet, coram aliquibus de Academia, vel Collegio deſtinatis. De Adminiſtratorum ratione plura videantur apud antiquiores, Borgninum *deciſ. 37. fol.* 268. Bart. *in leg. 2. §. graui, ff. de adminiſtrat. rerum ad ciuitat. pertinent.* Rolan. à Valle *volum. 2. conſil.* 84. Caſtrenſ. *in leg. 40. ff. de negot. geſt. & in rubric. ff. ad leg. Iul. peculatus;* Ozaſium *deciſ. 109. n.* 8. Peregrin. *in tract. de iure fiſci, lib. 6. tit. 7. num. 6.* Hieronym. de Monte, *in tract. de finib. reg. cap. 32. num. 6.*

Bald.

Bald. *in leg. 6. num. 13. Cod. de bonis, quæ liberis, &c.* Socinum *conſil. 24. & 27.* Loſſæum *de iure Vniuerſitat. part. 3. cap. vlt.* Et apud nouiores *in tit. ff. de adminiſtrat. rer. ad ciuitat. pertinent.* Nec non apud Machado, & P. Oñate, qui latè de obligationibus eorum, qui quoduis munus, aut officium gerunt, pertractant. Hæc enim in præſenti ad noſtrum inſtitutum attigiſſe ſufficiat. Adminiſtratoris autem Academiæ Salmantinæ electio, & qualitates extant in *Conſtit.* 8. Martini Quinti.

QVÆSTIO XXXIV.

An Academiæ, & Collegia poſſint ex delicto, vel quaſi delicto obligari? Vbi aliqua Iura luce donantur.

587 INter Iure-Conſultos ea verſatur controuerſia, an quæuis Vniuerſitas, ſeu Collegium, ſiue ſit Studioſorum, ſiue aliorum quorumcumque poſſit verè, ac propriè delinquere, & ex delicto obligari? Affirmatiua ſententia, cum limitationibus infrà adſtruendis, eſt vera. Quippe in primis Vniuerſitas poteſt metum incutere, *leg. Metum, §. animaduertendum, & ibi gloſſa, ff. quod metus cauſa;* Inductio autem metus ſecum trahit delictum; *toto tit. ff. & C. quod metus cauſa.* Deinde, quia Vniuerſitas, ſicut & ciuitas, poteſt puniri, *leg. vſusfructus, ff. quibus modis vſusfructus amittatur;* ergo & valet delinquere, cum non ſit pœna, vbi non eſt delictum, *leg. ſancimus, & toto titulo, C. de pœnis.* Rurſus poteſt Vniuerſitas obligari ex contractu, vt ſuperiùs ſtabiliuimus, ergo & obligari ex delicto; rectè enim fit argumentum ex contractibus ad delicta, & è conuerſo; *leg. omnem, & ibi Gloſſa ff. de iudiciis.* Demum, quia in iure reperiuntur pœnæ latæ contra Communitates, ex quibus deducitur poſſe illa delicta committere; Ita in *Authentic. Item quæcumque communitas, Cod. de Epiſcop. & Cleric. cap. 1. §. ſi quis verò, de pace tenenda, & iuramento firmando; cap. Romana, §. in Vniuerſitate, de ſentent. excomman. in 6.*

588 Hanc ſententiam defendunt Couarrubias *lib. 2. variar. reſol. capit. 8. num. 9.* Bartolus *in leg. ciuitas, ff. ſi certum petatur; & in leg. metum, §. animaduertendum, ff. quod metus cauſa,* & ſæpè alibi. Baldus *in leg. 6. §. 2. à num. 3. ff. de his, qui notantur infamia;* Iulius Clarus *in practic. crimin. quæſtion. 16. num. 7.* Albericus de Roſate *in leg. ſi quis in tantum, column. 3. Codic. vnde vi;* Loſſæus *de Iure Vniuerſitat. part. 4. capite 1.* Pariſ. *conſil. 16. num. 30. libro 4.* Iaſon *in leg. ciuitas, ff. ſi certum petatur;* pluresque alij.

Opponitur tamen primo *lex ſed ex dolo,* 589
15. §. 1. ff. de dolo malo, in qua Vlpianus decidit, contra municipium non dari actionem de dolo, ergo quia Communitas nequit delinquere. Quare Gothofr. *in notis, ad hunc textum,* ait; *Vniuerſitas, municipium, corpus, nomina ſunt iuris, animo, & intellectu carentia. Ex his Vniuerſitas delinquere, aut dolum admittere poſſe non videtur.* Oppoſuit ſibi hunc textum Loſſæus *de Iure Vniuerſit. part. 4. cap. 1. num. 8.* & reſpondet; *Vniuerſitatem poſſe metum, & dolum committere, & alio modo delinquere, licèt non cum eadem facilitate, qua ſingulares, & particulares perſonæ.* Sanè non ſatisfacit, cum nec explicet præfatum textum, nec aliud præſtet, quàm ſuam concluſionem repetere.

Reſpondeo ergo, ideo in eo textu non dari actionem de dolo contra municipium, quia in ipſo ſupponitur, municipium non habere adminiſtrationem ſuorum bonorum, ſed per Adminiſtratores priuatos ea bona tractari; ceſſante autem adminiſtratione, & contractibus, quomodo poſſit municipium agere quidquam dolo malo, cum dolus ſolum in adminiſtratione, & contractibus adeſſe queat? Vnde in ipſo textu admittitur, dandam eſſe actionem de dolo contra municipium, ſi dolo Adminiſtratorum aliqua bona adquiſiuit. Verba legis expende, ex quibus, nullo duce, explicationem deſumpſi; *Sed, an in Municipes de dolo detur actio, dubitatur? Et puto, ex ſuo quidem dolo, non poſſe dari; quid enim Municipes dolo facere poſſunt? Sed ſi quid ad eos peruenit ex dolo eorum, qui res eorum adminiſtrant, puto dandam.* Itaque ſi dolus ab Adminiſtratoribus committitur, ipſi de dolo tenentur, niſi res dolo obtenta ad Vniuerſitatem peruenerit; quare actio de dolo contra Vniuerſitatem non datur in primo euentu, ſic verò in ſecundo. Cæterùm plures alij ſunt caſus, in quibus Vniuerſitas congregata delinquere poteſt, vt in probatione concluſionis oſtendimus; & quidem adhuc præter illa poteſt committere alia delicta, & præterea ſuam iuriſdictionem, aut poteſtatem excedere in ſtatutis condendis, in electionibus, & in ſimilibus.

Opponitur ſecundò id, quod Gothofre- 590
dus nuper relatus aiebat, Vniuerſitatem eſſe nomen iuris, intellectuque, ac animo carere, & inde non poſſe delinquere; *cap. Romana, §. In Vniuerſitate, de ſentent. excommunic. in leg. 1. ff. ſi quadr. pauperiem*

feciſſe dicatur; leg. infans, ff. ad leg. Corneliam de ſicariis. Hoc argumentum multum probat; Ex eo enim pariter contendi poſſet, Vniuerſitatē nequire contractus celebrare, nec puniri, quæ ſupra iam manent ſtabilita. Reſpondeo ergo, Vniuerſitatem, vt non ſemel attigi, ſuſtinere vicem perſonæ: quare obligari tum ex contractibus, tum ex delictis poteſt.

591 Igitur, vt delicta committere Vniuerſitas dicatur, ſat eſt, primò ſi ipſa teneatur aliquid facere, & omittat; quamuis enim omiſſio ab Adminiſtratore immediatè proueniat, in ipſam culpa refunditur; argumento *legis, iubemus nullam nauem, Cod. de Sacroſanctis Eccleſ. iuncta leg. ſi procurator, §. tutoribus, ff. mandati.* Secundò, ſi in his, quæ ſolùm per ipſam Vniuerſitatem fieri queunt, vt ſunt electiones, ſtatuta, & ſimilia, in quibus neceſſaria eſt iuriſdictio, aut poteſtas, exceſſus aliquos committat; *Authentic. nulla communitas, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Nequit autem delinquere in his, quæ exigunt opus, & operam priuatæ perſonæ, vt homicidium, criminaque huiuſmodi exigunt; eſto poſſit in iuſſione delinquere. Vide de his Mynſingerium, *obſeruat.* 78. *centur.* 4. Boërium *in tract. de ſeditioſis, cap. vlt. à n.* 6. Gaillium *de pace publica lib.* 2. *cap.* 9. *fol.* 326. Bartol. *in leg. aut facta, §. nonnumquam, à num.* 2. *ff. de pœnis.* Quem ſequuntur Baldus, Caſtrenſis, Loſſæus, & alij plures ex recentioribus.

92 Deinde neceſſum eſt, vt Vniuerſitas congregata delictum committat ex deliberatione cætus congregati, aliàs, quamuis ſinguli de Vniuerſitate, vt priuatæ perſonæ ſunt, delictum committerent, delictum illud non eſſet imputandum Vniuerſitati, vt Vniuerſitas eſt. Videantur Couarruuias *lib.* 2. *variar. reſolut. capit.* 8. *num.* 9. Benintendus *deciſ.* 128. *Auenionenſi, num.* 6. Ozaſius *deciſ.* 88. *num.* 3. Gloſſa *in leg. aliud §. refertur, ff. de regul. iur. & in leg. ſed ex dolo malo; & in leg. ſicut, §.* 1. *verſ. non debetur, ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nom.* Hinc, ſi Vniuerſitas in aliquos cætus diuidatur, & vnus ex illis delictum committeret, non obligatur ex delicto Vniuerſitas, ſed ille cætus; aliàs inſontes, & innocentes immeritas pœnas luerent, quod iniquum eſt; *leg. ſancimus, Cod. de pœnis.* Quare, etiam ſi ex deliberatione totius Vniuerſitatis congregatæ delictum committeretur, & vnus, vel alius reclamaret, ac proteſtaretur, ſe in eam deliberationem non præſtare conſenſum, poſtea poſſet hàc exceptione à punitione defendi.

593 Quòd ſi delictum non ſit ex his, quæ momento committuntur, ſed ſucceſſiuè, qualis eſſet rebellio continuata, iuriſdictio vſurpata, aut ſimilia, non eſt opus probare contra Vniuerſitatem, id delictum fuiſſe ab illa commiſſum ex deliberatione in ſuo Conſeſſu facta; nam propter tolerantiam cenſetur Vniuerſitas illud delictum tolerare, & intentio, ac animus declaratur euidentiùs factis, quàm verbis. Inde etiam ex ratihabitione ſequuta poſt delictum cenſebitur Vniuerſitas delinquere, nam ratihabitio etiam in delictis mandato comparatur, *leg. finali, Cod. ad S.C. Macedonianum*; & ratihabitio non ſolùm verbo, ſed facto valet præſtari, imò plus eſt, aliquid præſtare facto, quàm verbo; *leg. Paulus reſpondet, ff. rem ratam haberi; leg. de quibus, in fin. ff. de legib. cap. delicti, de appellat.* Ea autem ratihabitio tunc maximè vim mandati habet, quando ex delicto prouenit vtilitas, & commodum Vniuerſitati, & ab ea non contradicitur, imò commodum percipitur, ſeu poſſidetur; Tunc etiam ratihabitio manifeſtatur, cum vniuerſitas non punit committentes delictum, cum poſſit, & ad eam punitio pertineat. Videantur Mynſingerius *obſeruat.* 79. *num. vlt. cent.* 4. Cagnol. *in leg.* 1. *n.* 60. *Cod. qui admitti ad bonorum poſſeſſ.* Et Hieronym. de Monte *in tract. de fin. regund. cap.* 72. *num.* 15.

Diſputant verò Iureconſulti, qualiter 594
propter delictum Vniuerſitas puniri queat; eſto id præcipuè de punitione Reipublicæ tractent, diſtinguendo delicta, propter quæ etiam innocentes, & filij pro patribus puniri valeant, & alia delicta, ob quæ ſolùm nocentes pæna affici poſſunt. Et hanc pænam iuxta delicti qualitatem deſignant, vel capitalem, vel minorem, aut pecuniariam; quin & vrbis, aut oppidi deuaſtationem aliquando poſſe decerni ſtabiliunt. Sic Imperator Henricus protulit contra ciuitatem Brixiæ ſententiam propter rebellionis crimen in ipſum, vt ſubjiceretur aratro; quam pœnam poſtea remiſit, vt teſtatur Bartol. *in leg. aut facta, §. nonnumquam, num.* 6. *ff. de pœnis*; Et noſtris temporibus Pontifex Innocentius X. Vrbem Italiæ penitùs deuaſtari præcepit ob crimen enorme ſacrilegij in Epiſcopum ſuum patrati, quem violentis manibus interfecerunt ciues. Ex his itaque ſeruata proportione, philoſophandum eſt, ſi Academiæ, aut Collegia delinquant, quænam ſit eis pœna irroganda; nam iuxta delicti qualitatem erit punitio decernenda in eos, qui in cætu conſenſere in delictum, aut ſua ratihabitione, vel mandato approbarunt. Quin & eiuſmodi poteſt eſſe delictum, vt in pœnam valeat Academia, vel

vel Collegium extingui. Conſule Loſſæum *de Iure Vniuerſitat. part. 4. cap. 1. à num.* 27. Boëtium *in tract. de ſeditioſ. cap. vlt. à num.* 15. Iulium Clar. *in pract. crimin. quæſt.* 16. *num. vlt.* Curtium iuniorem *in leg. ſi familia, num.* 18. *§. de iuriſdict. omn. indic.* Igneum *in leg.* 1. *§. hoc reſcriptum, num.* 13. *ff. ad S.C. Sylanianum.* Gallium *lib.* 1. *de pace publica, cap.* 9. *num.* 18. *& à num.* 33.

595 Præter delicta, quæ ab ipſa Vniuerſitate, aut Collegio committi poſſunt, ſunt alia quaſi delicta, nempe ea, quæ in territorio ipſius Vniuerſitatis, vel Collegij ab aliis patrantur. Etenim, ſi Vniuerſitas teneatur ea delicta prohibere, & valeat id præſtare, ſi non prohibeat, obligatur ad damnum; argumento textus *in §.* 2. *ſimul cum §. penult. Inſtitut. de obligat.* vbi is, ex cuius cænaculo, ſeu ædibus, in quibus habitat, aliquid eſt proiectum, vel effuſum, quod alicui nocuit, obligatur, quaſi ex delicto, cum id præcauere teneretur. Aliud erit, quando ex culpa alterius, nulla poteſt culpa in admittendo, aut committendo imputari Vniuerſitati. Quòd ſi damnum ſit inflictnm in via, quæ eſt communis duarum Vniuerſitatum territorio, & ſit eis imputabile damnum, vtraque in ſolidum tenebitur ad illud compenſandum, ſed per ſolutionem ab vna præſtitam altera liberatur, vt docet Alexand. *in leg.* 5. *§* 1. *num.* 7. *ff. de legat.* 1. Quænam autem pœna ob quaſi delicta infligi debeat, ſtatuitur ab Authoribus ſuperiùs allatis & ab aliis, quos adducit Loſſæus *vbi ſuprà à num.* 16. Cæterum, cum pœna pecuniaria indicitur, aut pecunia ad damni compenſationem ſoluitur, dubitari poteſt, an ſinguli è corpore Vniuerſitatis, ſeu Collegij ſoluere debeant, an ex facultatibus in communi ipſius Vniuerſitatis ſit ſoluenda? Et ſanè, ſi in communi non ſuperſint facultates ad ſolutionem, ſinguli contribuere tenentur; quòd ſi vnus ſoluat, cæteri liberantur. At, ſi in ærario facultates ſuperſint, ex illis erit ſolutio præſtanda, niſi ob aliquam circunſtantiam delicti, vel quaſi delicti, pœna à Iudice in ſingulos decernatur.

* * *

QVÆSTIO XXXV.

Quæ bonorum ſucceſſiones Academiis, & Collegiis competant?

POſſe Academias, & Collegia capere 596 hæreditatem, legata, & fideicommiſſa ex vltimis voluntatibus, certiſſimum eſt, & manifeſtè infertur ex *leg.* 8. *Cod. de hæredib. inſtituend. leg.* 25. *§.* 1. *ff. de adquirenda hæreditat. leg.* 1. *Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. leg. ſi quis à filio, §. ſi parti, ff. de legat.* 1. *leg. vnica, ff. de liberis municip. & aliorum vniu. leg. cum Senatus, ff. de rebus dubiis, leg.* 1. *§. ſi autem Collegium, ff. ad S.C. Trebellianum,* cum aliis innumeris. Vnde, quodcumque ſit legatum, poteſt peti ab Academiis, & Collegiis, quamuis legatum ſit vſusfructus; quia Vniuerſitas quælibet approbata repræſentat perſonam viuentem, vt ſæpè aſſeruimus, atque adeò capax eſt vſusfructus. Et quidem, quamuis id ſit de eſſentia legati vſusfructus, quòd extingui poſſit; etiam extingui poteſt legatum vſusfructus Vniuerſitati relictum; *leg. Manus, §. final. ff. de legat.* 2. vbi Baltol. *& in leg.* 8. *ff. de annuis legatis*; quippe, ſi ob delictum Vniuerſitas illa extingueretur, vel ob aliam cauſam aboleretur, ceſſaret, ac extingueretur illud legatum.

Imò poſt centum annos extinguitur 597 legatum vſusfructus relictum Reipublicæ, aut cuiuis Vniuerſitati; cum enim Vniuerſitas morte, nec capitis diminutione non pereat, nec facilè aliis modis ſoleat extingui, nec fiat vſusfructus perpetuus, indeque proprietas domino reddatur inutilis, ſancitum eſt; vt id legatum extinguatur tranſactis centum annis, quorum periodo vita hominis longæui circumſcribitur; *leg. an vſusfructus* 56. *ff. de vſufructu*: Bartol. *in leg.* 26. *num.* 5. *ff. de ſtipulation. ſeruor.* Caſtrenſ. *in leg.* 68. *§. vltim. ff. de legat.* 2. Eamdem doctrinam tradunt Bartolus *in leg. ſi vſusfructus municipibus, ff. de vſufructu legato*, & Alexander *volum.* 1. *conſil.* 60. circa legata annua Vniuerſitatibus, aut Collegiis, ſiue Ciuitatibus relicta, nempè centum annorum ſpatio extingui, nam legatum annuum, & legatum vſusfructus æquiparantur, niſi in his in quibus diſſimilitudo apparet expreſſa, *l. & in ſingul.* 2. *l. pen. cum Gloſſ. ff. de annuis legat.* Leges autem affirmantes legata annua perpetuò deberi; prædicti Authores explicant, vt perpetuitas ſatis verificetur in ſpatio centum annorum.

De

598 De legatis autem, quæ in certum, ac determinatum vſum relinquuntur Academiæ, aut Collegio, obſeruandum eſt; quòd, ſi pecunia legetur ad opus, quod fieri non licet, poteſt conuerti in alium vſum, authoritate Superioris, cauſa cognita, & his vocatis, quorum intereſt; vt colligitur à paritate *ex leg. legatum, ff. de vſufructu legato leg.5. & 6. ff. de adminiſtr. rerum ad ciuit. pertinent. leg.13. & ibi Gloſſa, verbo, non debere, ff. de pollicitation.* At, ſi pecunia ad opus licitum legetur, & ad illud ſufficiat, in id debet expendi, nec poteſt in alium vſum conuerti, niſi Superioris, ſcilicet Principis, authoritate; *leg.1. & 5. in princip. ff. de adminiſtrat. rerum ad ciuitat. pertinent.* imò authoritas Pontificis erit neceſſaria, ſaltem, ſi in vſus pios legatum ſit relictum. Quòd ſi pecunia legata non ſufficiat ad opus, ad quod relicta eſt, poſſe, etiam abſque Principis authoritate, in alium vſum conuerti, conſtat ex *leg.5. in fine, ff. de adminiſtrat. rer. ad ciuitat. pertinent.* Vbi Bartolus, *& leg. vltim. ff. de oper. publicis.* Vbi *& in leg.3. ff. de pollicitat.* innuitur, ſi magis expediat Reipublicæ, aut Vniuerſitati, in alium vſum conuerti legatum, poſſe id præſtari, quamuis ſufficiens aliunde ſit ad opus, ad quod teſtator illud reliquit; Idque, authoritate Principis interueniente, intelligendum eſt, quam regulariter requiri, vt pecunia legata Reipublicæ, vel Vniuerſitati ad certum opus in alium vſum conuertatur, docet Caſtrenſ. *in rubric. ff. ad leg. Iuliam pecul. num.2.* An autem de his legatis relictis Reipublicæ (idemque eſt de relictis Academiæ, aut Collegio) inſpecto iure ciuili Falcidia detrahi valeat, conſule Loſſæum *de Iure Vniuerſitat. par.5. à n.12.* Alexandr. *in leg.1. §. ad municipium, ff. ad leg. Falcidiam*, Caſtrenſem *in leg.3. §.1. ff. eodem titul.*

599 Rursùs dubitari poteſt, an Academia, ſeu Collegium ſuccedat in hæreditatem, aut legatum, quod teſtator reliquit omnibus de Academia, aut Collegio? Diſtinguendum eſt; Si legatum, aut hæreditas relicta eſt omnibus de Academia, aut Collegio, indefinitè, & nominibus non expreſſis, cenſetur relicta ipſi Communitati, & non priuatis perſonis; Si autem relinquatur ſingulis, eos exprimendo, quamuis omnes ſint de gremio Academiæ, aut Collegij, tunc ſinguli, vt priuatæ perſonæ ſunt, gaudere debent commodo legati, aut hæreditatis. Quòd, ſi dubium in eo caſu detur, fauendum eſt communitati, cum eius bonum ſit publicum, & bono priuato anteponendum. Idem dicito, ſi hæreditas, aut legatum relinquatur Adminiſtratori, aut Procuratori Vniuerſitatis cuiuſlibet; Etenim ipſi, vt priuato, cenſebitur delictum, ſi, expreſſo nomine illius, & non, vt ad Vniuerſitatis commodum inſpiciatur, relinquitur; ſecus verò, ſi relinquatur, vt Adminiſtrator ea bona relicta in hæreditate, vel legato, inter bona Vniuerſitatis annumeret, & adminiſtret. Quam doctrinam exornatam reperies apud Loſſæum *de Iure Vniuerſitat. part.5. à num.13.*

600 Poteſt præterea Academia, ſeu Collegium capere fideicommiſſa tum generalia, tum particularia; quinimò fideicommiſſum Vniuerſale relictum Vniuerſitati tranſire ipſo iure in illam, quin ſit opus, vt, is, cui relinquitur ad hoc, vt reſtituat illud, præſtet eam reſtitutionem nec verbalem, nec realem, docet Iaſon *in leg. vlt. à num.8. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Adhuc ipſa Vniuerſitas poteſt grauari per fideicommiſſum, vt ipſa alteri reſtituat hæreditatem, vel partem hæreditatis, ſicut poteſt grauari perſona priuata cuius vicem Vniuerſitas gerit; Et ſi ſoluere diſtulerit, ad damnum compenſandum tenebitur, quod ipſi Adminiſtratores ſoluere cogentur, ſi per ipſos ſteterit ſolutionis dilatio. An autem iure ciuili inſpecto, poſſit Vniuerſitas grauata fideicommiſſo detrahere quartam Trebellianicam, vide *leg. omnibus cum Gloſſa, leg. recuſare, §. item ſi municipes, ff. ad S.C. Trebellianum*; Gloſſam *in rubric. Cod. de iure Reipublic. lib.11.* & ibidem Interpretes.

601 Denique poteſt quæri, an Academiæ, ſeu Collegia ſuccedant aliquando ab inteſtato in alicuius bona? Per ſe loquendo, non ſuccedere, mihi eſt certum? Et loquendo in primis de his, qui extra Academiam, & Collegium ſunt, nullum eſt caput, aut ratio, ob quam bona eorum ab inteſtato decedentium ad eas Communitates ſpectent. Deinde, etiam ſi è cœtu Academiæ, aut Collegij ſit is, qui ab inteſtato decedit, nullum eſt ius Vniuerſitati tribuens ea bona, cum ſint bona perſonæ priuatæ, in quæ vel conſanguinei, vel fiſcus iuxta leges municipales regionis ſuccedunt; ſicut, licèt ciuis ſit membrum ciuitatis, non ideò in bona illius decedentis ab inteſtato ciuitas ſuccedit; *leg.3. §. à municipibus, ff. de bonorum poſſeſſ. leg.1. Codic. de bonis vacantibus, lib.10. & ibi Gloſſa, verbo, legitimo.*

602 Dixi, *per ſe loquendo*; nam ſi conſuetudine, aut lege ſpeciali ſit introductum, vt ſi quis è Collegio, vel Academia ab inteſtato decedat, in eius bona Academia, aut Collegium ſucceſſionem habeat, id vtique erit obſeruandum. Imò aliqua Collegia ſunt,

ſunt, non Studioſorum, in quibus, attento iure ciuili, datur ea ſucceſſio ab inteſtato, vt videre eſt *in toto titulo, Cod. de hæredibus decurion. leg. 1. Cod. ſi Imper. liberalit. ſocius ſine hærede deceſſerit, lib. 10.* Gloſſa *in leg. 1. verbo, legitimo, Cod. de bonis vacant. lib. 10.* Conſulantur Benedictus *in repetit. capit. Raynutius, fol. 126. num. 815.* Peregrinus *tractat. de iure fiſci, lib. 4. titul. 3.* Baldus *in leg. 2. in fin. Cod. de conſtit. pecun.* Loſſæus *de iure Vniuerſitat. part. 5. à num. 43.* Vt omittam alios recentiores Iuris Interpretes, quos communiter conſulto non refero.

QVÆSTIO XXXVI.

An Academiæ poſſint inducere conſuetudinem, & ſtatuta condere?

603 SI generaliter loquamur de Vniuerſitate qualibet etiam non Studioſorum, certum eſt, poſſe inducere conſuetudinem; *leg. de quibus, ff. de legib. § ex non ſcripto, Inſtit. de iur. natur. gent. & ciuil.* Gloſſa *in lege 2. Cod. quæ ſit longa conſuetudo*, & ibi Doctores communiter. An autem ſit neceſſaria Superioris confirmatio, vt ea conſuetudo vim legis habeat, tractat Alexand. *in leg. 31. num. vltim. Cod. de teſtamen.* Idemque dicendum eſt de conſuetudine, ac de ſtatutis, de quibus infrà. Ex his per æquiparationem cenſeo, Academias poſſe inducere conſuetudinem obligantem eos, qui ſub Academiæ ſtatutis militant, & non alios. Cur enim Ciuitas poſſit eam inducere, ita vt ciues obligentur, & Academia non poſſit inducere, ita vt Academici adſtringantur? Quantum autem temporis requiratur, vt conſuetudo vim legis habeat, conſtat *ex titul. Codic. Quæ ſit longa conſuetudo*; vbi Doctores hanc quæſtionem, quæ eſt cuilibet conſuetudini obliganti communis, pertractant. Ex qualitate verò materiæ grauis, aut leuis, inſpectis circunſtantiis, penſari debet, an conſuetudo introducta grauiter, aut leuiter obliget; Et contingere poteſt, conſuetudinem introductam fuiſſe abſque animo, ac vi obligandi ad culpam.

604 Maior eſt inter Authores controuerſia, an quælibet Vniuerſitas valeat condere ſtatuta? In primis, ſi Academia habeat iuriſdictionem, poteſt ſtatuta condere, nam in iuriſdictione inuoluitur facultas, & authoritas condendi ſtatuta, nempè cum iuriſdictio non eſt duntaxat iudicialis, ſed etiam politica, Ita Bartol. *in leg. omnes populi, ff. de inſtit. & iur.* Antonius de Butrio, & Immola *in c. cum omnes, de conſtitut.* Quod quidem commune eſt cuiuis Vniuerſitati, ſeu Reipublicæ eiuſmodi iuridictione gaudenti. Deinde quamlibet Vniuerſitatem iuriſdictione carentem non poſſe ſtatuta condere, docuit Bartolus *vbi suprà*; ſed eius doctrina ſumpta generaliter, & abſque limitatione communiter reijcitur.

Quare cum communiori ſententia di- 605
cendum eſt, Academiam (ſicut & Rempublicam) adhuc iuriſdictione carentem poſſe condere ſtatuta circa ea, quæ ad rerum ſuarum adminiſtrationem ſpectant, & quæ priuata negotia ipſius concernunt. Colligitur *ex leg. vltim. Cod. de iuriſdict. omnium iudic. leg. vlt. ff. de Collegiis illicit. leg. 1. ff. quod cuiuſque Vniuerſitat. nom.* Docent paſſim Interpretes *in leg. receptitia, Cod. de iuriſdict. omn. iudic.* Maranta, Papienſis, Ozaſius, Baldus, Ripa, Socinus, & alij, quos refert, & ſequitur Loſſæus *de Iure Vniuerſitat. p. 3. c. 15. an. 3.* vbi tractat, an poſſit Vniuerſitas pœnam addere Statutis, & docet, non poſſe niſi id conſuetudine obtinuerit, quia inflictio pœnæ eſt actus iuriſdictionis, nec poſſe ſtatuta condere in præiudicium particularium, maximè ſi hi non ſint è corpore ipſius Vniuerſitatis; Diſputat etiam, an hæc ſtatuta ſemel condita ſint perpetua? & tenet, perpetua eſſe, ſi fiant ab Vniuerſitate habente iuriſdictionem, cum tunc legis vim retineant, & actionem ex illis conſequenter oriri perpetuam.

Circa hæc omnia meum iudicium eſt, 606
ſtandum eſſe Vniuerſitatis cuiuſque ſtylo, ac conſuetudini, necnon & poteſtati à Principibus eiſdem traditæ. Quare explorandum eſt, qui mos in qualibet Academia vigeat; & an in ſuo cœtu congregata ſoleat ſtatuta condere, non ſolùm ſpectantia ad priuatam facultatum ſuarum gubernationem, verùm & ad omnia alia, quæ pertinent ad Gradus, ad moderationem Cathedrarum, ad Studioſorum regimen, & ſimilia. Idemque tenendum eſt de confirmatione Principis, aut Pontificis; quæ confirmatio, ſi requiratur, vt vel conſuetudines, vel ſtatuta vim habeant, erit ſanè expectanda, & communiùs ea requiritur; ſin verò abſque ea confirmatione ſtatuta condita vim ſeruent, illicò obligationem parient. Præterea idemmet eſt cenſendum, ſi Reformator, aut Viſitator Academiæ à Principe deſtinatus, ſtatuta, aut leges, poteſtate ad id ſibi commiſſa, ſtabiliat; hæ enim obligabunt, ſi confirmatio non deſideretur, ſtatim ac ſunt ſtabilitæ; ſecus, ſi confirmatio requiratur, quæ erit expectanda, vt obligent. Et hæc quidem vt plurimùm

pendent

pendent à Fundatione, & gubernationis, ac legum diſpoſitione, qua quælibet Academia eſt erecta; vnde pro omnibus nequit ſtatui fixa doctrina. De tota hac quæſtione conſule Don Alfonſum de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, capit.* 23.

QVÆSTIO XXXVII.

An Academiæ, & Collegia in regnis Hiſpaniæ, debeant ſoluere Eccleſiaſticum ſubſidium, vulgò, Subſidio y Eſcuſado.

607 ORigo huius auxilij pecuniarij, quod ex redditibus Eccleſiaſticis noſtro Regi Hiſpaniarum perſoluitur, & plura circa illud expoſita ſunt à me *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 38. *à n.* 8. vbi videri poſſunt. Ad quæſtionem ergo propoſitam deuenio, & aſſero primò, Academias, & Collegia, quæ redditus ex beneficiis Eccleſiaſticis non percipiunt, & aliunde ſunt ſæcularia, quia maior pars illorum conſtat ex laïcis, quin ex ſtatuto requiratur, vt Clerici ſint, non debere ea auxilia pecuniaria perſoluere. Ita docent Lara *in compend. trium gratiar. lib.* 2. *pag.* 3. Bellencinus *de charitatiuo ſubſid. quæſt.* 35. *&* 37. D. Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 22. *à num.* 19. cum Archidiacon. Rebuffo, Barboſa, P. Açor., P. Molina, & aliis; quorum aliqui, etſi non loquantur expreſsè de Academiis, & Collegiis, tamen generaliter tradunt, non deberi ea ſubſidia, nec exigi poſſe a laïcis.

608 Et quidem loquendo de auxilio pecuniario, quod dicitur *excuſatum*, id non debetur niſi ex beneficiis Eccleſiaſticis; conceſſum enim fuerat à Pontificibus, vt ex vnaquaque Parochia reſeruaretur vnus, qui decimas ſuorum fructuum Regi perſolueret, & ille vocabatur *excuſatus*, nempè à ſoluendo Eccleſiæ eas decimas, indeque nomen *excuſati* huic ſubſidio inditum eſt; Deinde vt contentiones aliquæ vitarentur, Eccleſiæ certam quantitatem Regi ſoluendam deſtinarunt, quin fieret illa ſeparatio eorum, qui decimas Regi ſoluerent; ſicque omnes ſuis Parochiis decimas perſoluere tenentur. Igitur, cum hoc auxilium pecuniarium ex decimis proueniat, ſi Academiæ, & Collegia non habeant beneficia ſibi annexa, non eſt caput, vnde teneantur illud perſoluere.

609 Rurſus nec in caſu ſuppoſitionis debent ſoluere aliud pecuniarium auxilium, vulgò *ſubſidium*; quia, vt conſtat ex Bulla Pontificia, qua id conceſſum fuit, & quam quolibet fine quinquennij Pontifices renouant, & confirmant ad aliud quinquennium, hoc ſubſidium ſolis Eccleſiis, & bonis Eccleſiaſticis fuit iniunctum, nec à laïcis ex ſuis bonis exigitur, nec exigi valet, vt videre eſt apud Lara *vbi nuper*; vnde ſi Academiæ, & Collegia non habeant bona Eccleſiaſtica, nec ipſa Eccleſiaſtica ſint, non tenentur ad id ſubſidium perſoluendum.

610 Nec obſtat, Academias, & Collegia prædicta vt plurimùm fuiſſe erecta, aut confirmata authoritate Pontificum; Etenim ob id præcisè non redduntur eorum bona Eccleſiaſtica, nec ipſa fiunt Eccleſiaſtica Collegia, aut Academiæ, cum ea confirmatio præcisè ſumpta ſolùm efficiat, quòd ſint licitæ illæ Academiæ, ſeu Collegia; quippè vnum, aut præcipuum caput, vnde prouenit, prædictas Academias, & Collegia licitè erigi, eſt authoritas Pontificis, vt docet Eſcobar *vbi ſuprà*.

611 Aſſero ſecundò, ſi Academiæ, & Collegia ſint Eccleſiaſtica, teneri ad ſolutionem præfati auxilij pecuniarij in ſubſidium belli contra Infideles. Hoc aſſertum eſt certiſſimum; conſtat quippè ex Bulla Pontificia, ex omnibus bonis Eccleſiaſticis id eſſe ſoluendum, & idcirco omnes habentes beneficia Eccleſiaſtica, & omnia Monaſteria redditibus gaudentia illud perſoluunt. Quantitas autem ſoluenda in vnaquaque diœceſi deſignatur ab Eccleſia Matrice, cui id committitur à Congregatione Eccleſiarum; & attentis redditibus Eccleſiaſticis deſtinatur cuique ſoluturo ſua portio, vt ſumma conficiatur, quæ pro tota diœceſi eſt colligenda.

612 Sed dubitatur, an Academia ſæcularis, cui à Pontifice applicatæ ſunt in perpetuum decimæ, aut quæ Hiſpanè dicuntur *Las tercias*, teneantur ſoluere prædictum ſubſidium? Etenim ea bona videntur commutata fuiſſe in bona laïca, atque adeò poſſe ipſam proprietatem alienari ab Academia eo modo, quo alia bona titulo laïco poſſeſſa alienari queunt; imò ſi ea bona alienentur à laïcis, ſoluitur ab ipſis gabella; quod ſignum eſt, eas decimas eſſe bona laïca poſt applicationem, cum ſolùm ex alienatione bonorum laïcorum debeatur gabella. Quare iam exempta à iuriſdictione Pontificis iudicantur, & proptereà nec ipſe Pontifex videtur poſſe ex ipſis ſubſidium ſolui ſua conſtitutione iubere. Conſulantur P. Molina *de iuſt. & iur. diſp.* 663. *à num.* 9. Sotus *de iuſt. lib.* 9. *quæſt.* 7. *art.* 3. Garcia *de expenſ. c.* 9. *n.* 97. Gregorius Lopez *leg.* 22. *tit.* 20. *partit.* 1. *verbo, no los deben*; Caſtillo *de tertiis cap.* 11. *num.* 3.

*num.*3. Gutierrez *lib. Practicar. quæſt.*14. Menchaca *illuſtrium cap.*89. *à num.*2. Paulus Criſtinus *deciſ.*235. *à num.* 7. Bouadilla *lib.* 2. *capit.*18. *num.*146. Cabedus *deciſ.*63. *p.*2. *n.*5. Zeuallos *commun. quæſt.* 897. *num.*646. Burſat. *lib.*1. *conſil.*10. *num.*14. P. Suarez *de Relig. tom.*1. *tract.*2. *lib.*1. *cap.*26.

613 Verior ſententia in propoſito dubio docet, deberi ſolutionem ſubſidij præfati ex decimis, aut tertiis prædictis. Sic cum Laſarte, Garcia, Barboſa, Azeuedo, Lara, & quàm plurimis aliis tuetur Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap.*22. *à num.*31. Probatur primò ex praxi, ac conſuetudine & ex coucordiis factis inter Regem, & laicos, Academias, & Collegia ſuper ſolutione ſubſidij ex decimis, quibus potiuntur. Videatur Lara *in compend. trium gratiar. lib.*2. *fol.* 31. Et id etiam præcipitur in ſtatutis Academiæ Salmantinæ *tit.* 50. §.30.

614 Probatur ſecundò. Quia ius percipiendi decimas, vt ſibi debitas, eſt ſpirituale, nec in laicos poteſt transferri; *cap. cauſam, de præſcription. cap. decimas* 16. *quæſt.*7. *cap. ad hæc, de decimis*; *cap. final. de rerum permutat. cap.*2. *de iudic.* Docent D. Thomas 2. 2. *quæſt.*87. *art.*3. *& quæſt.* 100. *art.*4. Couarrub. *lib.*1. *variar. cap.*17. *num.*5. Balboa *in cap. cauſam, de præſcript.* P. Azor *tom.*1. *inſtitut. moral. lib.*7. *cap.*36. *num.*11. & plures alij. Vnde Pontifex ſolùm concedit laicis facultatem percipiendi decimas Eccleſiis debitas, uon verò ius percipiendi illas, vt debitas ſibi, eum huius iuris incapaces ſint; atque adeò ius hoc penès Eccleſiam, & Pontificem manet; & quidem non abſque effectu, cum exinde proueniat, poſſe eas decimas adhuc tranſlatas in laicos tributo reali onerare, vt præſtat, cum præcipit, ſolui ex eis prædicta ſubſidia pecuniaria; quare ad ea ſoluenda Academiæ ſæculares, & Collegia obligantur.

615 Hinc facilè diluuntur, quæ pro contraria parte ſuprà libauimus. Etenim, etſi facultas, aut ius laicum percipiendi decimas poſſit alienari, & gabella ex alienatione debeatur, & id à Pontificis iuriſdictione maneat exemptum, tamen ius ſpirituale percipiendi decimas, hon vt debitas alij, ſed ſibi, penès Eccleſiam manet, nec id alienari valet, nec transferri in laicos, qui illius ſunt incapaces.

616 Sed dices cum P. Molina, ſaltem non deberi ſubſidium pecuniarium Regi ex his decimis, quæ applicatæ fuerunt laicis à Pontificibus, antequam ipſi Pontifices conceſſiſſent Regi præfatum ſubſidium. Quippè illæ decimæ fuerunt donatæ laicis liberæ ab omni tributo, vnde poſtea nequeunt onerari; maximè cum perfecta donatio conditionem non capiat; *lege, perfecta donatio, Cod. de donat. quæ ſub mod.* Reſpondeo, verum eſſe, regulariter non poſſe donationem à Principe factam reuocari abſque cauſa, ſi in natura ipſa donationis non imbibatur capacitas recipiendi grauaminis, ſeu oneris. At hæc capacitas imbibita eſt in donatione decimarum, cum non transferatur in laicos omne ius percipiendi illas, nec ſit transferibile in eos ius ſpirituale ſuprà deſignatum; &, cum hoc ius penès Eccleſiam maneat, quæ adhuc primariam, & magis directam proprietatem iuris decimarum habet, fit, vt Pontifex, qui eſt adminiſtrator omnium bouorum Eccleſiæ, poſſit onerare, ſeu grauare præfato ſubſidio eas decimas, iuſta, ac vrgente cauſa eum ſollicitante, qualis reperitur in grauamine ſubſidij, quod Regi conceditur ad defenſionem Fidei, & Eccleſiæ, ad expugnationem Infidelium, & Fidelium tutamen. Videantur Sotus *de iuſtit. & iur. lib.*9. *quæſt.*4. *art.*3. Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. allegat.*87. *n.*22. Ceuedo *ad Decret. collectan.*79. *n.*2. Gregor. Lopez *leg.*25. *tit.* 20. *partit.*1. *verbo, tomen diezmo.* Et ſanè Principem ex iuſta cauſa poſſe reuocare donationes, & gratuita priuilegia, & hac limitatione temperandam eſſe præfatam *legem, perfecta donatio*, affirmant Molina *de primogen. lib.*4. *cap.*3. *n.*16. Mieres, Burgos de Paz, Peregriu. Silua, Caſtillo, & alij, quos refert, & ſequitur Eſcobar *vbi ſuprà à n.*49.

Nec rurſus aſſertum poſitum eneruatur ex eo, quòd aliqui laici non ſoluant ſubſidium Regi ex decimis, quibus potiuntur, vt de aliquibus in Regno Gallæciæ affirmat Garcia *de expenſis, cap.*9. *n.*97. Etenim, ſi id ita contingat, aut exemptionem ab illis obtentam fuiſſe à ſolutione ſubſidij, dicendum eſt, aut conſuetudine id fuiſſe introductum; non verò concedendum erit, Pontificem non poſſe grauamen præfatum eis iniungere. Plures alias quæſtiones circa hanc materiam videat, qui velit, apud Authores relatos; nec enim diutiùs in eis immorari licèt, cum prædicta ad rei notitiam, & noſtrum inſtitutum ſufficiant. 617

Id pro praxi animaduerto, Iudices delegatos Cruciatæ, ad quos pertinet exactio ſubſidij, non poſſe generaliter ſequeſtrare redditus Academiæ Salmantinæ, ſed tantùm expedire executionis decretum aduerſus ipſius Academiæ œconomum; ad id enim extat Decretum ſupremi Tribunalis Cruciatæ, de quo *in ſtatutis, fol.*402. Additque Eſcobar *vbi ſuprà n.* 52. id eſſe iuri 618

conforme,adeòque ſeruandum fore in omnibus Academiis. Cæterum nunquam valent hi Iudices executionem incipere cenſuras ferendo,quod commune eſt omnibus Iudicibus Eccleſiaſticis in executionibus realibus, & perſonalibus, iuxta Tridentin. *ſeſſ.25.cap.3.de reformat.*

QVÆSTIO XXXVIII.

An Academiæ, & Collegia teneantur ſoluere gabellas ex contractibus, quos celebrant?

619 INſiſtendum eſt diſtinctioni appoſitæ inter Academias, & Collegia ſæcularia, & inter Eccleſiaſtica, vt inde clariùs decidatur quæſtio. Quippè, ſi Academiæ, & Collegia ſint Eccleſiaſtica, non debent ſoluere gabellas ex contractibus, quos celebrant, cum ab illis immunes ſint Eccleſiaſtici; niſi ex Pontificis ſpeciali conceſſione, vrgentiſſima ex cauſa præſtita, hoc grauamen aliquando Eccleſiaſticis imponatur; aliàs, qui impoueret, in Bullæ Cœnæ excommunicationem incurreret. Id tamen in praxi ita in Hiſpania frequenter obſeruatur, vt, ſi Eccleſiaſticus rem vendat laico, ab emptore laico gabella exigatur; & rurſus, ſi laicus vendat Eccleſiaſtico rem, à venditore poſcatur gabella, vt ſemper Eccleſiaſticus maneat immunis. In quo inſpiciendum eſt, vt licita ſit exactio gabellæ, (exactores enim ob ſui commodum ſolent excedere facultatem, & iuriſdictionem, qua gaudent, nec Princeps conniuet, nec ſpontaneè tolerat) an gabella debeatur à venditore, an ab emptore: & in noſtra Hiſpania communiter à venditore debetur. Vnde, ſi Eccleſiaſticus ſit venditor, gabella nequibit exigi, niſi fortè emptor,ex diſpoſitione ſoluendi gabellam, ad eam teneatur, & non venditor; tunc enim ſi emptor ſit laicus, illam pendere debebit. Iniquè autem, & doloſè agunt exactores, ac cum onere reſtituendi, dum eam ſemper exigunt à laico contractum celebrante cum Eccleſiaſtico,ſiue laicus ſit emptor, ſiue venditor, cum non debeatur ſolui, niſi determinatè à venditore communiter;vel ſi emptor eam debeat,non debebit ipſam venditor. Quarè Confeſſarij cum huiuſmodi exactoribus, quamcumque adhuc cauſam prætendentibus, nullatenus ſe pios exhibeant, ſed acres, & rigidos, nec eos abſque reſtitutione præcedente, vel ſufficienti cautione abſoluant. Solent enim Rempulicam vexare, & iniuſtè, vt ipſi diteſcant, aliorum facultates infringere.

Nec rurſus gabellam debent Vniuerſitates,& Collegia, quæ non erecta ſunt præcisè in ſtudiorum finem,& vt in illis addiſcant, & doceant ſcientias, qui in id intendunt; ſed fundata ſunt ad ſuſtentationem ſtudentium pauperum, ſeu in aliam piam cauſam, ſic enim ſunt opera pia à gabellis exempta; vt docent Martha *de iuriſdict.* 4. *p. c.* 14. P. Molina *de iuſtit. tom.3.diſp.*671. Gironda *de gabellis*, 7. *par. n.* 42. Salazar *de vſu, & conſuetud.c.*8.*n.*22. Laſarte, Guttierrez, Azeuedo, Auendaño, & alij, quos refert, & ſequitur Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 22. *à num.*103. 620

Si autem Academiæ, & Collegia ſint ſæcularia, & aliundè in finem pium, vt nuper dixi, non erecta, ac exemptionem à Principe non habeant, debent ſoluere gabellas ex contractibus celebratis, cum in hoc euentu nulla reſtet ratio, ob quam ab eiuſmodi ſolutione excuſentur;& ſic tuentur ferè omnes, quos *numer. præcedenti* adduximus. 621

Hinc ipſi Academici, tum Præceptores, & Officiales, tum Studioſi ſoluere etiam tenentur eiuſmodi gabellas, vt docent Guttierrez *de gabellis*, *quæſt.* 95. *num.* 40. Gironda *vbi ſuprà num.*49. Barladorius *lib.* 1.*quotid. cap.* 3.§.1. *num.* 24. & in ordine ad Hiſpanos noſtros ſtatuit *lex.* 3.*titul.* 7.*lib.*1. *nouæ Recopilat.* Et quamuis Academici exemptionem habeant à pluribus tributis, & oneribus realibus,ac perſonalibus,vt non ſemel in hoc tractatu attingimus, tamen in ſolutione gabellæ, quæ ob contractum venditionis debetur,non ſunt exempti,nec ab aliis tributis ad hanc poteſt deduci argumentum, vt notauit Laſarte *tom.* 2. *c.*19. *num.* 101. 622

Illud tamen certum iudico cum Eſcobar, *vbi ſuprà à num.* 111. immunitates omnes, & priuilegia conceſſa Profeſſoribus ſcientiarum, & Studioſis ratione muneris ſtudioſorum, extendenda eſſe ad ipſum corpus Academiæ, quamuis non exprimatur, adeſt enim ratio identitatis; Et huc adduci poteſt illud Philoſophorum proloquium, *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Quippè propter Academiam, ſtudiorum matrem, conceduntur ea priuilegia Profeſſoribus, ac Studioſis; multò ergo magis ipſi Academiæ conceſſa debent cenſeri; iniquumque eſſet, matrem, & nutricem Studioſorum non gaudere 623

priuilegiis

priuilegiis eorum, qui ab ipſa edocentur, & educantur.

624 Hine, cum *in leg. 5. tit. 7. partit. 5.* concedatur Studioſis immunitas vectigalis, quæ noſtro idiomate vocatur *portazgo, y peage*, eadem immunitate gaudent Academiæ; Gaudent præterea his immunitatibus, quæ Profeſſoribus, & Studioſis conceduntur *in leg. Medicos 6. Codic. de Profeſſorib. & Medic. lib. 10. & in leg. vltim. §. fin. ff. de muneribus, & honoribus, & in leg. 8. tit. fin. partit. 2.* ac ſæpè alibi. Et demùm Academia Salmantina gaudet omnibus priuilegiis, & immunitatibus conceſſis à Regibus Hiſpaniarum, quarum fit mentio *in Prologo Conſtitut. ipſius Academiæ pag. 1. & 9.* Igitur quibuſcumque priuilegiis, quorum capax eſt Academia, ſumpta non pro ſingulis perſonis, ſed pro ipſo corpore, quod eſt quædam perſona ficta, gaudet, ac potitur, etiam ſi conceſſa ſint ipſis Academicis intuitu ſtudiorum; nam ea, quæ fortè his, vel illis alio intuitu poſſunt concedi, Academiæ non participant.

625 Nec poſſum non vehementer dolere, quòd adeò plurima Academiarum, & Studioſorum priuilegia in deſuetudinem abierint, vt neutiquam iam obſeruentur; & cum id maxime Regum Hiſpaniarum cordi fuerit, vt Studioſi, & Academici pluribus immunitatibus realibus, ac perſonalibus vterentur, quo & aliquod præmium ſui præclari laboris haberent, ac expeditiùs, commodiùs, & minori cum ſumptu litterarum ſtudium proſequerentur, tamen huic Regum animo non fit ſatis; In quo ſanè plures, & diuerſos culpæ cooperatos fuiſſe, animaduerto, tum ob vim exigentium tributa, tum ob incuriam eorum, qui obſeruantiam priuilegiorum debuiſſent ſartam tectam defendere, & curare. Et, cum ea reuocata non fuerint, ſed quaſi violenter ſuſpenſa, Academiæ ipſæ tenentur omnia, & ſingula ſua priuilegia, ac immunitates, quaſi ex obliuionis, & violentiæ carceribus extrahere, vt illæſa ſeruentur; quippè Academici, & ſtudioſi ex ea deſuetudine non exigua detrimenta patiuntur; & ipſi ſinguli nequeunt euincere, quòd eis vſus ſuorum priuilegiorum liceat, ſed hoc ad ipſas Academias ſpectat

QVÆSTIO XXXIX.

An Academiæ poſſint imponere collectam ſoluendam à ſingulis Academicis?

SIcut ad aliqnod opus publicum ſolet imponi ab habente poteſtatem collecta, quæ ſoluatur à ſingulis perſonis, loci, territorij, aut Prouinciæ, ſic in præſenti inquirimus, an eam imponere queat Academia, ſeu Concilium vel Senatus Academiæ ad aliquam ipſius publicam neceſſitatem, aut opus omnibus conueniens, & vtile? 626

Equidem Vniuerſitates æquiparantur Reipublicæ, vt conſtat *ex leg. 1. §. quibus, ff. quòd cuiuſque Vniuerſitat. nom.* Quare, quod cautum eſt legibus municipalibus cuiuſque Regni circa poteſtatem Reipublicæ in impoſitione collectarum reſpectu ſuorum ciuium, id obſeruandum eſt in Academiis reſpectu Studioſorum Quid autem præſtari debeat in noſtra Hiſpania, ſtabilitum eſt *in leg. 1. tit. 6. lib. 7. & in leg. 15. tit. 7. lib. 7. & in leg. 25. tit. 6. lib. 3. nouæ Recopilat.* Tractant id Azeuedo *ibidem.* Flores *lib. 2. variar. quæſt. 21. à n. 12.* Bouadilla *lib. 5. cap. 5. num. 13.* 627

Inconſulto Rege, non licet has collectas imponere, niſi eſſent valdè exiguæ; vel niſi omnes, & ſinguli conuenirent in ſolutione, aut contributione pecuniarum in ordine ad aliquem finem bono ipſorum congruentem; nam in hoc caſu non eſſet vocanda collecta impoſita ab Academia, ſed quædam obligatio, pactum, ſeu conuentio inter ipſos Academicos facta; vt poſſet fieri inter quoſlibet alios, atque adeò poſſet id præſtari, quamuis ſumma congreganda ex ſingulis eſſet ingens. Vide Don Alfonſum de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdiction. in ſtudiis, cap. 23. à num. 69.* 628

Pro inſcriptione Studioſorum in albo Academiæ, deſignata eſt exigua pecuniæ ſumma, quæ non eſt collecta, ſed ſtipendium Officialium, aut emolumentum Rectori deſignatum; ſicut & ſumma, quæ perſoluitur pro graduum acceptione, eſt ſtipendium, & emolumentum ipſius corporis Academiæ, tum ſingulorum, qui ad eos gradus concurrunt, & quibus iam eſt deſtinata ſumma perſoluenda, iuxta cuiuſque Vniuerſitatis ſtatuta, vel conſuetudinem; quippe iuxta Academiarum 629

M 2 diuerſi

diuerſitates variatur ſumma prædicta; & communiter plus penditur in Academiis, quæ celebriores ſunt, cum æſtimabilior ſit honos Gradus in eis accepti, quàm in aliis non adeò illuſtribus. Quare in Hiſpania noſtra Gradus accepti in Academia celeberrima omnium Salmantina, plures ſumptus,& maiorem afferunt ſplendorem.

QVÆSTIO XL.

An Academiæ, & Collegia, quæ habent ius patronatus, poſſint poſt primam præſentationem variare, & alium præſentare?

630 HAbent aliquæ Academiæ, & Collegia ius patronatus ad præſentandum ad beneficia Eccleſiaſtica; & in illis quæſtio hæc locum habet. Ad quam decidendam clariùs breuiter aliqua ſupponemus, quæ lucem præferant. Suppono ergo, ius patronatus aliud eſſe laicum, aliud Eccleſiaſticum; quæ non talia ſunt, eo quòd eis gaudeant laici, aut Eccleſiaſtici, cum poſſit Eccleſiaſticus habere ius patronatus laïcum; ſed in eo differunt; quòd ius patronatus laïcum tunc competit, quando quis ex propriis, & patrimonialibus bonis Eccleſiam fundauit, eique redditus applicauit, quibus alantur miniſtri; vel capellanias, aut alia beneficia ex illis bonis inſtituit, ſibi, & ſuis hæredibus ius præſentandi reſeruans, atque adeò, quoties beneficium, aut capellania vacat, præſentat aliquem, quem idoneum reperiens Ordinarius admittit, eique collationem beneficij tribuit. Ius patronatus Eccleſiaſticum tunc datur, quando ex bonis Eccleſiæ, ſeu beneficiorum dotatur Eccleſia, aut inſtituuntur beneficia; vel quando competit alicui ratione Eccleſiæ, ſiue Eccleſiaſticæ dignitatis.

631 Ius patronatus Eccleſiaſticum numquam poteſt tranſire in ius patronatus laïcum; at ius hoc laïcum, ſi ab initio, vel poſtea donatione, teſtamento, aut quouis titulo transferatur in Eccleſiam, ſeu in Communitatem Eccleſiaſticam, ſortitur quoad omnia rationem iuris patronatus Eccleſiaſtici. De diuerſitate, ac proprietatibus, aliiſque pertinentibus ad ius patronatus Eccleſiaſticum, & Laicum, conſule Expoſitores Iuris Canonici *in tit. de iure patronatus in Decretalib. & in Clementin.* Lambertum *de iure patronat. lib.* 1. *part.* 1. Rochum *eodem tract.* Syluestrum, Angelum, Tabienam, ac Summiſtas *verbo Ius patronatus*, Spino *ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. Rebuffum *praxi benef.* 3. *part. ſignaturæ; num.* 7.

Quoad præſens attinet, ſupponendum 632
etiam eſt, patronum laicum poſſe variare, hoc eſt, poſt primam præſentationem, antequam Epiſcopus eligat, alium præſentare ad beneficium, nam poſt inſtitutionem, & electionem factam non poteſt, quia primus præſentatus iam adquiſiuit ius; *cap. ſi tibi abſenti, de præbend. in* 6. Patronum autem Eccleſiaſticum non poſſe variare; *cap. cum autem, cap. paſtoralis, de iure patronat.* cum Eccleſiaſticum minùs deceat inſtabilitas, & aliunde plus temporis ei, quàm laico, concedatur, vt maturè eligat, aut præſentet. Non autem erit variare, ſi primus præſentatus renunciet præſentationi in manibus Epiſcopi, vel ipſius patroni; tunc enim alium valebit præſentare. Extat de hoc deciſio Rotæ allata à Lamberto *vbi ſuprà lib.* 3. *p.* 1. *quæſt.* 2. *art.* 4. Nec eſt variare, ſimul præſentare plures, vt Epiſcopus eligat; quod in praxi ſolet præſtari tum à Patronis Eccleſiaſticis, tum à laicis, & conſtat ex *Clementin.* 2. *de iure patronat.*

His ſuppoſitis, manifeſtè infertur, quid 633
aſſerendum ſit circa quæſtionem propoſitam. Dico itaque, Academias, & Collegia authoritate Pontificia fundata, & gaudentia foro Eccleſiaſtico, & ſub Iudicis Eccleſiaſtici iuriſdictione conſtituta, ſi habeant ius patronatus ad præſentandum beneficia, aut capellanias, non poſſe variare, poſtquam ſemel præſentauerint; poſſe tamen ſimul præſentare plures, & rurſus, ſi præſentatus renuntiauerit præſentationi, poſſe alium præſentare. Etenim ius patronatus illis competens eſt Eccleſiaſticum, vt potè in Communitate Eccleſiaſtica exiſtens; & patronus Eccleſiaſticus nequit variare, eſto queat plures ſimul præſentare; &, renuntiante præſentato, alium præſentare; quæ omnia conſtant ex ſuppoſitis, quæ vel certa principia ſunt in hac materia, vel ſententiæ probabiliores, ac communiores.

Quòd ſi ſint Academia, aut Collegium 634
ſæcularia, Regia, aut alia laicorum authoritate erecta, & ſubiecta ſæculari iuriſdictioni, habeantque ius patronatus laicum, poſſunt variare, vt ex dictis liquet. Nec benè oppoſitum contendunt Syluest. *verbo, ius patronatus, quæſt.* 8. *dicto* 1. Milis *in repertorio, §. patronus, verſic. Patronus laicus*; fundamentum ſumentes *à cap. cum autem* 24. *de iure patronat. in fin.* vbi videtur aſſimilare Collegium patrono Eccleſiaſtico. Vt diluatur hoc

fundamen

fundamentum, aduerte, in principio eius capitis aſſeri, penes electionem Epiſcopi manere, ſi laïcus poſt primum præſentatum, & non refutatum, alium præſentauerit, eligere, quem maluerit; & in fine capitis addit Gregorius IV. *Verùm, ſi Collegium, vel Eccleſiaſtica perſona præſentationem haberet, qui prior eſt tempore, iure potior eſſe videtur.* Vbi nota, contraponi Collegium, ac Eccleſiaſticam perſonam ad laicum, de quo priùs egerat; ergo loquitur de Collegio Eccleſiaſtico, non de ſæculari. Deinde coniungit cum particula aſſimilatiua *vel* Collegium, & Eccleſiaſticam perſonam; ergo intelligit etiam Eccleſiaſticum Collegium; & quia ius patronatus Eccleſiaſticum poteſt exiſtere penes perſonam, & penes Communitatem, ideò de vtroque fit mentio. Vnde non opponitur aſſerto prolato.

635 Aliqua aduertenda ſunt in præſenti. Primum cum P. Thom. Sanchez *tom. 1. conſil. lib. 2. cap. 3. dub. 67.* & aliis Authoribus ab ipſo relatis, Collegium dupliciter poſſe variare; nempè accumulatiuè, non excludendo primum præſentatum; & priuatiuè, excludendo illum; Ad variandum accumulatiuè requiritur conſenſus omnium, nam ad contraueniendum Statuto, aut facto Collegij, neceſſarius eſt ille conſenſus, niſi neceſſitas cogat; nulla autem poteſt cogere ad præſentandum eo modo. At, quia poteſt eſſe cauſa cogens ad rejiciendum primum præſentatum, & deſignandum alium, ideò ad præſentandum priuatiuè ſufficit conſenſus maioris partis Collegij.

636 Secundum, non poſſe totiès quotiès variare, ſed prima dumtaxat vice; quia, licèt laïcis patronis ſimpliciter concedatur variatio, at in odioſis præcipuè, ſermo ſimpliciter prolatus intelligitur de prima vice; *leg. boues, §. hoc ſermone ff. de verbor. ſignific.* & ea gratia ſæpè eſt damnoſa Eccleſiis, quarum non reſpicit vtilitatem, ſed patronatum. Ita contra Decium, Beroium, Cardinalem, tuentur Gregorius Lopez *l.6. tit.15. part.1. Gloſſa 1.* Calder. *conſil. 16. de iure patronat.* Ludouicus Gomez *cap. in multis, de reſcriptis.* Gutierrez, Felinus, Nauarrus, Rochus, Lambertus, & alij. Apud quos plura de hac materia reperies, quæ in præſenti congeri non oportet.

* * *

QVÆSTIO XLI.

An Academiæ gaudeant beneficio reſtitutionis in integrum?

637 AFfirmatiua deciſio eſt tenenda. Ita tuentur Panormitan. *cap. 1. de in integrum reſtitut. à num 14,* Bartolus, & alij, quos referunt, ac ſequuntur Gregor. Lopez *leg. vltim. titul. 19. partit. 6.* Maranta *de ordine iudiciali, part. 6. cap. ſecundus actus, num. 85. & 87.* P. Leſſius *de iuſtit. lib. 2. cap. 17. dub. 9. num. 76.* P. Layman *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 4. cap. 11. num. 5.* Cum enim hæ Communitates multos habeant minores, & quaſi ex illis magna ex parte componantur, beneficium reſtitutionis in integrum conceſſum minoribus, ad eas debet extendi.

638 Vt autem hæc deciſio clarior reddatur, breuiter nonnulla ſunt præſtringenda. Reſtituere eſt, reducere aliquem in eum ſtatum, in quo erat ante læſionem, vt ait Gloſſ. *in cap. auditis, de in integrum reſtitut.* Quòd beneficium eſt remedium extraordinarium iuris; Prætor enim naturali æquitate motus, cognita cauſa, ſubuenit læſis, aut deceptis, eos in integrum reſtituendo; *leg. 1. ff. de in integrum reſtitut.* Hinc, ſi iure communi aliqua alia actio competat læſo, ad hoc remedium, vtpotè extraordinarium, confugere non poteſt; *leg. in cauſa, 2. ff. de minoribus viginti quinque annis;* Et, ſi læſio modica ſit, non conceditur hoc remedium, tum quia eſt extraordinarium; tum quia minima non curat Prætor.

639 Igitur, ſi læſio ſit enormis, quamuis infra dimidium iuſti prætij, gaudent Academiæ eo beneficio reſtitutionis non ſecus ac minores, & Reſpublicæ. Exempla ſint; ſi ex contractu emptionis, aut venditionis debita cum ſolemnitate inſtituto, Academia læſa fuit, quia emit iuſto pluris, aut vendidit rem minoris iuſto, reſtituenda erit, reducendo ad æqualitatem pretium contractus; Quòd ſi læſio inde prouenit, quia non expediebat ei emptio, aut venditio, reſcindetur contractus, & dabitur ei actio aduerſus poſſeſſionem; Id enim reſpectu minoris, cui aſſimilatur, contingit, iuxta *legem in cauſa 1. §. interdum ff. de Minorib.* Et docent communiter Interpretes. Videantur Anton. Gomez *lib. 2. var. reſolut. cap. 14. num. 7.* Panormitan. *in cap. conſtitutus,*

de reſtitut. in integ. num. vlt. P. Molina *de iuſtit. tom.2. diſp.*573. P. Leſſius *de iuſtit. lib.2. cap.*17. *dub.*9. *n.*63. P. Layman *vbi ſuprà num.*1.

640 Deinde, ſi Academia læſa ſit ob negligentiam procuratoris, v.g. non producentis in iudicio probationes neceſſarias, competit ei beneficium reſtitutionis in integrum; vt ex ſimili caſu competit minoribus, *leg. etiam, Cod. ſi tutor, vel curator, &c.* Rurſus, ſi Academia adijt hæreditatem minùs lucroſam, aut repudiauit legatum, vel hæreditatem ſibi vtilem, beneficio reſtitutionis gaudet; Id enim minoribus conceditur, *leg. au prætor. ff. de Minorib.* Ex qua conſtat, non ſolùm in damno, verùm in lucro ceſſante reſtituendum fore minorem; licet, vt tradit P. Molina *tom.*2. *de iuſt. diſp.*573. *§. illud verò*, diſcrimen intercedat inter reſtitutionem damni accepti, & inter reſtitutionem lucri ceſſantis, illa enim generalior eſt, ac plenior, hæc autem non conceditur, niſi res, v. g. hæreditas repudiata, adhuc integra ſit: ſecùs, ſi iam ſit diſtracta à ſubſtituto hærede.

641 Cæterùm reſtitutio in integrum ex quacumque cauſa petenda eſt intra quadriennij ſpatium; *leg. vltim. Cod. de temporibus in integrum reſtitutionis.* Et, quamuis hoc quadriennij ſpatium inchoëtur ab eorum ætate legitima, ſiue ab impleto vigeſimo quinto ætatis anno, vt obſeruat Pater Layman *vbi ſuprà, num.*4. *& eodem lib.*3. *tract.*1. *capit.*8. *num.* 21. at in reſtitutione Academiæ inchoatur à tempore factæ læſionis; æquiparatur enim Reipublicæ, aut Eccleſiæ, reſpectu quarum ab eo tempore quadriennij ſpatium incipit numerari, iuxta *caput* 1. *de in integrum reſtitution. in* 6. Nec alius ſuppetere poteſt congruens modus computandi id tempus. Annotant tamen Panormitan. in *capit. tum ex litteris, de in integrum reſtitution. à num.*10. Pater Molina *vbi ſuprà, diſput.* 574. Pater Layman *vbi nuper, &* Gloſſa *in capit.*1. *de in integrum reſtitution. in* 6. etiam poſt elapſum quadriennium, ſi iuſta cauſa poſtulet, reſtitutionem in integrum poſſe peti, & concedi Reipublicæ, & Eccleſiæ; quod pariter omnino de Academia eſt aſſeuerandum: Iuſta autem cauſa cenſetur, ſi læſio ſit valdè enormis iuxta viri boni arbitrium, vt præfata Gloſſa, & Panormitan. *ibidem num.*2. teſtantur, necnon Couarrubias *lib.*1. *reſolution. var. capit.*3. *num.*11. P. Leſſius *vbi ſuprà, capit.* 17. *num.* 66. Eſt etiam alia cauſa iuſta, nempè, ſi interuenerit inculpata ignorantia, aut aliud iuſtum impedimentum, quominus non valuerit reſtitutio in integrum poſci; quippè legitimè impedito non tranſit, nec tinctur tempus iure definitum; argumento textus *in capit.*1. *&* 2. *de in integrum reſtitution. in* 6. Vbi non admittitur petitio reſtitutionis in integrum, elapſo quadriennij ſpatio, ſi intra illud negligenter fuerit omiſſa; ergo ècontra admittenda eſt, ſi non fuerit omiſſa negligenter, cum exceptio firmet regulam in contrarium. Hinc, ſi læſio, cum facta eſt, non apparuit, ſpatium quadriennij inchoandum eſt à tempore læſionis apparentis. Demum iuxta Gloſſam in *prædicto capite* 1. Si Prælatus malè Eccleſiam adminiſtrat, eaque læditur, quin ab ea reſtitutio petatur, non elabitur ſpatium quadriennij, dum ipſe viuit, ſed incipit quadriennium à tempore ſucceſſoris in Prælatura, cum delictum perſonæ non debeat in detrimentum Eccleſiæ redundare. Quod aptari poteſt Academiæ, cuius adminiſtratio ſit ſub Prælato, aut Superiore malè eam adminiſtrante, ſi fortè contingat, in vnius Superioris arbitrium totam adminiſtrationem redigi; Secùs erit, ſi Academia Adminiſtratore vtatur, à quo exigat rationem ſui muneris.

QVÆSTIO XLII.

Quæ præcedentiæ in ordine ſedendi debeant obſeruari in Academiis, & Collegiis? Vbi de Academia Salmanticenſi, & eius Rectore, ac Scholæ Magiſtro.

Sermo eſt de Actibus publicis, in quibus, Academici, aut Togati concurrunt; & etiam de Actibus, qui, etſi nòn publicè, fiunt tamen per modum Academiæ, aut Collegij, congregato Concilio Academico, aut Communitatis. 642 Et, vt res pateat dilucidè, notandum eſt, non idem eſſe Concilium. Academicum, & Academiam; Nam Senatus, ſeu Concilium Academicum ſolùm importat viros determinatos aliqua dignitate, aut munere ſpeciali in Academia fungentes, penes quos ſtat gubernatio politica Vniuerſitatis, & negotiorum ad illam ſpectantium tractatio. Academia autem latiùs ſe habet, cum includat & omnes prædictos, & præterea Togatos, Profeſſores, & Studioſos ſcientiarum alioſque Miniſtros, ac Officiales Academiæ obſequiis ſpecialiter incumbentes. Sicut non eſt

eſt idem Ciuitas,& Senatus,ſeu Concilium Ciuitatis, nam hoc dumtaxat continet Caput Ciuitatis, & Senatores, vel alios ſimiles, quibus Ciuitatis regimen circa occurrentia, ac neceſſaria incumbit; Ciuitas autem, & illos, & cæteros omnes Ciues comprehendit.

643 Don Alfonſus de Eſcobar *tractat. de Pontificia, & Regia iuriſdictione, cap.*24.§.2. *à num.* 111. aliquas regulas tradit, quibus in præcedentiis ſedium debeat ſtari; Et ſanè reipſa, & practicè ſola prima ab ipſo præfixa eſt præcipua, & ſequenda, nempè inſpiciendam eſſe conſuetudinem, eique ſtandum. Etenim nulla eſt Communitas Eccleſiaſtica,aut ſæcularis,in qua conſuetudo, aut ſtatutum non detur ordinis præcedentiæ,tum inter ipſos, qui è gremio illius ſunt, tum inter eos, & alios,qui fortè adueniant, & è gremio non ſint. Quare huic conſuetudini, ſeu ſtatuto, ſi detur, omnino ſtandum eſt,licèt enim ſpeculatiuè re introſpecta, non videatur omnino aptus ordo, qui in vna, aut alia Communitate eſt introductus, attamen practicè non mutabitur, quamuis rationes quælibet aduerſus illum expendantur, eum præualeat conſuetudo longæua. Hinc odioſam arbitror obiurgationem, qua prædictus Author ferit Academiæ Salmantinæ Concilium in deſignatione ſedium, quæ Deputatis deſtinatæ ſunt, eſto ſint vndequaque illuſtres Viri, qui in Deputatorum Concilio aliis poſtponuntur; Sed ſic voluere Maiores, & ſanè non deſtituti ratione, ſi omnes circunſtantias temporum, perſonarum, Graduum, & ſimiles alias penſemus. Plura etenim iuſtè olim introducta fuere,quæ,ſi nunc temporis inciperent executioni mandari, aliter diſponerentur.

644 Aliqua nihilominus oportet obſeruari; In primis inſpiciendos eſſe actus,ex quibus conſuetudo probari intenditur, an ſcilicèt fuerint meræ facultatis, & vrbanitatis, an debitæ ſubiectionis,ita vt vtraque pars animum præſetulerit præeminentiæ conſtituendæ,aut aliqua tranſactio,vel pactum interuenerit; nam in primo caſu actus non probant conſuetudinem, cum non detur præſcriptio vrbanitatis voluntariæ;ſic verò in ſecundo caſu.

645 Deinde communiter ſi Dignitati non ſit annexa præcedentia,antiquitati conſulitur, & antiquior præcedit, quod idem contingere in Conciliis Epiſcoporum aduertunt D. Ferdinandus de Mendoza *ad Concilium Illiberitanum capit.* 10.*in ſubſcrip. Felices, verſu, decet*; Loaiſa *in Concil.Hiſpan.in defenſ.pro Primat. Tolet.*§.3 *litter.B.*& Concilium *Bracharenſe* 1. *Canon.* 24. Ea autem dignitas, cui præcedentia debetur, non eſt conſideranda ſecundum ſe, ſed in ordine ad illum actum, qui exercetur; nam poteſt quis vel abſolutè dignior eſſe, quàm alius, vel in ordine ad aliquos actus, & non in ordine ad vnum, vel alium in particulari. Sic Rector Academiæ Salmantinæ præcedit ſemper in ſede Magiſtrum Scholæ, dum non ſit in actibus, in quibus Gradus Licentiatus,& Magiſterij,aut Doctoratus conferuntur; in his enim ab eo præceditur. De præcedentiis conſulantur Ferro, ac plures deciſiones Rotæ, & Dominus Don Laurentius Ramirez de Prado *tractat. de præcedent.* ac alij paſſim.

Rurſus attendendum eſt, vbi Actus fiant, 646
nam ea Communitas,cuius Actus ſunt proprij, debet præcedere cuiuis alteri Communitati;Quare,ſi in Eccleſia Matrice concurreret Collegium, vel Academia ad actum, cui, vt proprio, adeſt Eccleſia, hæc ſanè præferenda eſt, & è contra, ſi Eccleſia aſſiſteret actui, cui, vt proprio, intereſt Academia: niſi conſuetudine aliud obſeruetur.

Hinc cernitur, eum Candidatus ex ali- 647
quo Collegio pro Cathedræ vacantis conſecutione recitat extemporaneè in Academiæ gymnaſio, ſi Collegij Communitas ibi ſimul aſſidet, Collegium occupare locum valdè præcipuum, & à Senatu Academiæ vt tali, communiter non præcedi, ſeruata forma Senatus Academici; eſto Doctores, & Magiſtri, qui ſponte volunt aſſiſtere, ſuum honoratiorem locum retineant. Quippè Actus ille, etſi ſit proprius Academiæ, quatenus Academia latè patet, & extenditur ad omnia ſua membra, (vt initio quæſtionis notaui) tamen non eſt proprius Concilij, vel Senatus Academiæ, quando ad eum non pertinet iudicium, & conceſſio Cathedrarum; vnde potiùs Collegium, quod eſt Vniuerſitatis pars, aſſiſtit ei recitationi, vt actui proprio, quàm Concilium Academiæ, indeque illud debet deſignatum locum obtinere; quare nunquam præceditur à Concilio Academico, vt tali, nec in his actibus aſſiſtit ſeruata forma, & ordine Academicus Senatus. Cæterùm Rector Academiæ primum locum obtinet, ipſe enim Superior eſt omnium membrorum Academiæ in his, quæ ad Cathedras ſpectant,ſicut & in pluribus aliis in Academia Salmanticenſi; Quòd ſi Magiſter Scholæ velit his recitationibus extemporaneis aſſiſtere, poſt Rectorem debet aſſidere, ſicut in Sacello, & in Conſeſſibus,qui vocantur *Clauſtros*, aſſidet. Attamen ſolet à Rectore

 beneplaci

beneplacitum obtinere aſſiſtendi aliquando recitationibus prædictis, & tunc Rector ſe abſtinet ab ingreſſu in gymnaſium, vrbanitati conſulens, & Magiſtro Scholæ primum locum permittens. Aſſeruit Don Alfonſus de Eſcobar, Collegium præeſſe, cum aſſiſtit in Academia recitationi, eo quòd ſit actus proprius illius. Sed equidem, cum Collegium ſit membrum Academiæ, hæc ſemper præeſt. Quare, ſi Senatus Academicus, qui eam repræſentat, aſſiſteret, præeſſet: imò Doctores, & Magiſtri, qui ibi aſſiſtere volunt, in ſede præcedunt, eſto non ſe Collegio intermiſceant, ſed ei ſuum locum deſtinatum relinquant.

648 Et quia ad Academiam Salmanticenſem deuenimus, quid in ea contingat, breuiter referamus. Rector Academiæ, vt aſſerui, præcedit omnes Academicos in quolibet actu, vel conſeſſu, dummodo gradus præfati non conferantur. Immediatè poſt illum, ſeu latus ſiniſtrum occupans aſſidet, vel incedit Scholæ Magiſter, cum ſcilicet in duos ordines à dextris, & à ſiniſtris Academicus Senatus diuiditur, vt fit iu conſeſſibus, ſeu Clauſtris; in Sacello, dum Feſta celebrantur; in Funeribus alicuius Magiſtri, vel Doctoris; in Comitatu publico Rectoris, & in ſimilibus aliis. Poſtmodùm inter Magiſtros in Theologia, Doctores in Iure Canonico, ſeu Ciuili mixtim inter ipſos ſolùm attenditur antiquitas in Gradu, antiquiorque præcedit. Deinde ſubſequuntur Doctores in Medicinæ Facultate, & demum Magiſtri in Artibus.

469 Quòd ſi actus, cui aſſiſtunt, ſit proprius vnius gremij, verbi gratia, Magiſtrorum in Theologia, & accedat Doctor in alia Facultate, huic poſt vnum Magiſtrum in Theologia, qui ſemper præcedit, ſedes immediata conceditur; idemque fit, ſi ad actum proprium Doctorum in Iure accedat Magiſter in Theologia; quam conſuetudinem induxit vrbanitas. Idem præſtari ſolet, ſi accedat vir aliquis illuſtris, qui non ſitè gremio Academiæ, ſæcularis, aut Eccleſiaſticus, vel etiam Religioſus, ſiue Magiſter, vel Doctor in alia Academia inſigni; Quibus omnibus prima ſedes poſt vnum Magiſtrum, ſeu Doctorem è gremio Salmantino conceditur. Nunc verò temporis, cum ſecundæ editioni paratur hic Tomus, ſpecialis inter Theologos, ac Medicos lis, & contentio extat in hac Academia Salmantina. Etenim Theologi, ſi Gradu Magiſterij in Artibus ſint inſigniti in hac ipſa Academia, iure ſibi debito ad Aſſertiones, quas Medici tuentur confluunt, & intenduntita Doctores Medicos ſede præcedere, vt nullus Medicus ante ipſos locum in ſubſelliis occupet. Pro eis ſtat poſſeſſio non paucorum annorum. Econtrà verò Medici conantur, vnum ex ipſis illos præceſſurum fore, eo quòd in Actibus litterariis aliarum Facultatum vnus ſemper è proprio gremio, & Facultate præcedat; aiuntque, eam poſſeſſionem contrariam, fuiſſe precariam, & ex vrbanitate inductam; ac aliquandiu conſeruatam; poſtmodùm verò ſæpè contra illam fuiſſe reclamatum. Lis ad ſupremum Caſtellæ Senatum fuit deducta, nec adhuc finita. Vnde ſententiæ, quam Senatus promulgauerit, ſtandum erit.

Cæterùm ſi Epiſcopus Salmantinus ad actum Academiæ accedat, præcedit omnes, 650
etiam Academiæ Rectorem, quod ex Regio Decreto ſtatutum eſt; & conſonat ſtatutis Academiæ. Hinc Epiſcopus Salmanticenſis, dum actibus litterariis adeſt, debet primus ſalutari à Recitante extemporaneè, ſeu à Defendente aſſertiones litterarias, & ab arguentibus. Non tamen propterea debet omitti ſalutatio, ſeu venia, quæ depoſcitur in his omnibus actibus, à Rectore, ſeu à Scholæ Magiſtro; ſed immediatè poſt Epiſcopum ſalutatum, ea debet venia implorari; aut ſi, poſtquam Epiſcopus iam conſedit, & ſalutatus fuit, Rector, vel Scholæ Magiſter ingrediatur, ſubſiſtere debet actus, & poſtmodum is ſalutari, breuiterque præſtringi, in quo tunc ea Actio verſetur, ſicut præſtatur, cum ibi Epiſcopus non adeſt. Etenim aſſiſtentia huius non tollit, quòd Rector, aut Scholæ Magiſter in eo actu ſit ſuperior; & ſedes prima Epiſcopo tunc conceditur ratione Dignitatis, & quia in territorio Salmantino, in quo eſt Academia, Præſul, & Paſtor eſt; non tamen facit, vt ſit Superior in eo actu; quamuis ſit Superior, & Paſtor eorum, qui ibi adſunt in ordine ad alia animas concernentia ipſorum. Quare vidi ego Illuſtriſſimum Dominum Don Chriſtophorum de Camara, & Murga aſſiſtere in Academia Salmantina aſſertionibus publicis Theologiæ, primam ſedem occupantem; vtpotè Epiſcopum Salmanticenſem, anno 1634. & incepto Actu, ingreſſum fuiſſe Don Hieronymum de Auellaneda Scholæ Magiſtrum, quem Defenſor aſſertionnm non ſalutarit; ipſe verò præcepit, vt omnes ſubſiſterent, nec vlteriùs procederetur, donec ei debitum fieret ſalutationis obſequium; & ita fuit præſtitum. Si alius Epiſcopus fortè aſſiſteret Actui Academiæ, etiam præcedere debere Rectorem, infert Eſcobar *ſuprà capit. 24. numer. 94.* ex eo, quòd *Conſtitution. 22.* ſtatuitur, Magiſtrum Scholæ in Actibus conferendi Gradus

dus præcedere *Rectorem, & quoſcumque alios, præter Epiſcopos, & eorum Superiores.* In plurali autem vox *Epiſcopos*, nequit intelligi ſolum de Salmantino. Tunc ſic. Magiſter Scholæ in Actibus, in quibus præcedit Rectorem, & cæteros, non præcedit vllum Epiſcopum; ergo pariter Rector in Actibus, in quibus præcedit Magiſtrum Scholæ, ac cæteros, non præcedit vllum Epiſcopum. A fortiori non præcedit Archiepiſcopum Compoſtellanum, quia comprehenditur ibi, *& eorum Superiores*; & præterea eſt Metropolitanus diœceſis Salmantinæ. Imò erga Academiam aliqua authoritate gaudet ex vi Conſtitutionum; nam *Conſt.* 8. Rector, & Senatus Academicus præcipiuntur præſentare coram Archiepiſcopo Adminiſtratorem ſuorum bonorum, & ille eum confirmat, ac requiſitus amouet. Id tamen in deſuetudinem abiit. Quòd ſi aliquis Epiſcopus, non vt Epiſcopus, ſed vt Doctor, vel Magiſter, aſſiſteret actibus Academiæ, præcedendum eſſe à Rectore, & Scholaſtico Salmantino, probat Eſcobar *vbi nuper, num.* 97. Dicta intellige, quando Senatus Academiæ Salmantinæ abſque propriis Inſignibus Graduum adeſt, & inſimul Rector; Etenim, ſi in aliquo actu ſolemni Senatus Academicus incedat, vel adſit, ſeruato ordine, ac forma Academiæ, & ſimul Magiſtri, & Doctores ſuorum ſinguli Graduum Inſignibus ſint ornati, tunc Rector nulli alij locum cedit, niſi Epiſcopo Salmanticenſi. Sic cauetur *in ſtatutis Academiæ, titulo* 58. §. 16. *pagin.* 301. Cæterùm nunquam contigit caſus concurrentiæ alterius Epiſcopi, quàm Salmantini, cum Rectore; Quòd ſi concurreret, omnes Salmanticenſes in ea mente ſunt, Rectorem non fore loco ceſſurum, etiam ſi abſque inſignibus Doctores adeſſent.

651 Ex dictis tamen refutandus eſt Eſcobar *vbi ſuprà, cap.* 46. *num.* 19. aſſerens, candidatum Cathedræ, qui in recitatione extemporanea, intrante in gymnaſium Rectore Academiæ, non ceſſaret à lectione, nec impetraret veniam, nec breuem enarrationem eorum, quæ tunc recitabat, attexeret, nullum crimen, culpamvè committere, dum tamen aperto, vel inclinato capite eum ſalutaſſet, vt iuri reuerentiali ſatisfaceret. Id probare contendit primò, quia ea forma ſalutationis impetrando veniam, & enarrando, quæ recitantur, eſt actus meræ facultatis, ac vrbanitatis, atque adeò nulla conſuetudine, etſi longa, eſt præſcriptibilis. Secundò à paritate; nam ſupremus Senatus Regius prohibuit, ne Togati, cum extemporaneas recitationes pro Cathedris obtinendis conficiunt, ceſſarent à recitationibus ſubſiſtendo, pauliſper, cum Rectores ſuorum Collegiorum ingrederentur in gymnaſium; quæ ceſſatio, & cœremonia longo tempore fuit peracta, non reſiſtentibus Magiſtratibus Academiæ, Quod decretum denotat, eam conſuetudinem nullam induxiſſe præſcriptionem, eo quòd illa actio merè facultatiua eſſet, & ex vrbanitate ſolummodò orta.

Sed oppoſitum eſt tenendum, quia con- 652
ſuetudo in actione, de qua loquimur, reſpectu Rectoris Academiæ (& idem dico reſpectu Magiſtri Scholæ in aſſertionibus publicis, aliiſque actibus, in quibus ex munere adeſt) obligationem induxit, & ei non ſatisfacere, culpa eſt aduerſus Rectorem, qui in illam poteſt animaduertere; cum enim Rector ſit Superior, & Iudex in his, quæ ad Cathedras ſpectant, & totius Academiæ ſit caput, debetur ei venia ſpecialis; & enarratio eorum, quæ peraguntur, cum ipſe aduenit, vt agnoſcat, quæ tunc tractentur; & aliunde actus reuerentiæ diuturna conſuetudine approbati reſpectu Superioris, ex ſe denotant quaſi pactum vtrinque factum, & obligationem à ſubditis acceptatam; ſiquidem, quod eſt meræ facultatis, ac vrbanitatis, erga eos peragitur, reſpectu quorum non datur ex iure obligatio; cum autem reſpectu Superioris obligatio ſalutationis exiſtat iure communi, vt omnes Interpretes aduertunt *in l.* 2. *&* 3. *C. de offic. diuerſ. iudic.* hinc eſt, vt ſalutatio iam introducta conſuetudine rigoroſè obliget ſubditos.

Explicatur ampliùs. Salutatio aliqua de- 653
betur in caſu prædicto Rectori, vt potè capiti, vt in confeſſo eſt omnibus ac ipſi Authori, quem refutamus; & non eſt deſignata in iure, quæ forma ſalutationis ſit obſeruanda; ergo ea deſignatio per conſuetudinem introducta, non eſt actus meræ vrbanitatis, ſed eſt determinatio debitæ ſalutationis in communi ad hanc formam in particulari. Quod non reperitur in actibus meræ vrbanitatis, qui aliunde ex debito rigoroſo non inducunt obligationem. Id vlterius firmatur; nam Rector, quatenus Superior, & caput, poteſt præcipere Recitanti lectionem, vt ſubſiſtat, vt dicta repetat, ſeu præſtringat, vt enarret ea, quæ tunc tractabat; de quo dubitari nequit, cum id ſit licitum, & honeſtum, ac aliunde ſpectans ad actionem, in qua munus Superioris Rector ſortitur, & omnes Academici iuramento obſtringantur obediendi ei in licitis, & honeſtis; ergo id præſtare, quod ipſe poſſet præcipere, imò deberet, vt conſcius fieret

totius

totius rei,& aliunde honos ſibi,ac reuerentia referretur, non eſt actus meræ vrbanitatis, cum conſnetudine longa eſt introductum, quæ conſuetudo, & actio forſitan ideò fuit inducta, quia Rector præciperet, eam actionem fieri,ſi de facto non exerceretur. Id autem non datur in actibus, qui fiunt erga aliquem ex mera vrbanitate, is enim poſſet præcipere, vt fierent.

654 Confirmatur adhuc; quia, vt ſuprà libaui, etiam præſente Epiſcopo, cum omiſſa fuiſſet illa forma ſalutationis, Magiſter Scholæ in aſſertionibus publicis coegit Defenſorem, vt eam adimpleret, nec vllus ex Academia reclamauit, cum adeſſent innumeri Magiſtri,ac Doctores;& idipſum poſſet aliis exemplaribus roborari; nam omiſſam formam communem ſalutationis Rectori præſtandam ab aliquibus Arguentibus (per obliuionem) in aſſertionibus Iuris, vidi ego ægrè ferri à Doctoribus; ab ipſiſque Rectorem admoneri, vt eos cogeret ad ſalutationis formam adimplendam, & veniam ſolito modo impetrandam. Hæc autem manifeſtè oſtendunt, prædictam conſuetudinem eſſe obligatoriam, & non ſolius vrbanitatis. Quin addo, quamuis id non fuiſſet conſuetudine obligante præſcriptum,poſſe Rectorem præcipere, vt ſic deinceps præſtaretur? quod præceptum, vt iuſtum, deberet obſeruari, vt nuper attigi.

655 Ex his prima probatio appoſitæ opinionis corruit; nec ſecunda vim vllam habet. Etenim in primis Rectores Collegiorum non habent eam iuriſdictionem, & prælationem in Academia,& in actibus publicis, qui in ipſa exercentur, quam habet Rector Academicus. Deinde, ſi quidem Senatus Regius eam cœremoniam nou fieri iuſſit, id ſanè conueniens fuit ad rectum regimen politicum, & ideò potuit id ſtatui à Senatu Regio,quamuis ea ſalutatio obligatoria foret, & nou meræ vrbanitatis; cum pro occurrentia rerum, ſicut poſſunt induci nouæ obligationes, ita & tolli antiquæ; quare ex eo paritas non fit ad Rectorem Academiæ.

656 Imò argumentum retorqueo; Senatus præcepit, ne illa forma ſalutationis præſtaretur à Togatis Collegiorum Rectoribus; & non præcepit,vt non præſtaretur Rectori Academiæ forma ſalutationis vſitata; ergo, quia hanc potiùs debitam, quàm illam iudicauit; & quia hanc magis conuenientem, quam illam fuit arbitratus. Vnde ex eo, quòd congruentiæ exciterint, ad hoc vt tolleretur à Senatu Regio forma præfata ſalutationis, ſiue ex obligatione deberetur; ſiuè non,nequaquam infertur.non eſſe debitam formam ſalutationis præſtitam Rectori Academiæ, ſed infertur ſolum in eo fuiſſe ſpeciales congruentiæ rationes. Adde, poſt ſcripta prædicti Authoris, reſcriptum à Senatu Regio dimanaſſe ſeuerè præcipiens ſalutationem præfatam Rectori præſtandam.

Quid? quòd non rectè introſpexit præ- 657
dictus Author id,quod aſſumpſit.Nam Togatos aperire caput, & pileum vtraque manu ſub pectus tenere, ac ſubſiſtere, quandocumque ſuus Rector ante ipſos incedit, cœremonia eſt eos obligans, & non ſolius vrbanitatis; quod conſtat, quia, ſi aliquis eam omitteret,à Rectore puniretur, ſeu puniri poſſet; Ex vi ergo huius obligationis, cum Rector in gymnaſium ingrediebatur, ſubſiſtebat Togatus lectionem recitans, & exequebatur cœremoniam, quam cæteri eiuſdem Collegij Togati in gymnaſio exiſtentes præſtant; igitur Senatus Regius ſuſtulit, ex vi ſuæ poteſtatis, aliquid aliundè obligans. Quomodo ergo præfatus Author ſupponit, eam actionem eſſe ſolius vrbanitatis, & exinde contendit, ſalutationis formam Rectori Academico præſtitam etiam vrbanitatis ſolummodò eſſe? Itaque nec eſt verum, quod aſſumit; nec,etiam ſi eſſet verum, ſequeretur id, quod intendit; cum iam diſparitas inter vtrumque ſatis ex dictis liqueat. Plus ſolito in bac impugnatione ſum immoratus, nec enim vir adeò litteratura illuſtris,leni,& facili calamo impugnari poteſt, ſed negotium faceſſit, ei contraire.

De præcedentiis locorum in Communi- 658
tatibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus (quæ aptari poterunt Academiis, & Collegüs) conſulat, qui velit, Barboſam *de poteſtat. Epiſcop. allegat.* 78. Maſtrillum *de Magiſtratib. lib.4. cap.* 13. Aloyſium Riccium *in praxi Epiſcopor. à reſolut.* 553. Ponte *conſil.* 16. *volum.2. de. iſ.*8. Franchis *deciſ.* 388. Valençuela *conſil.* 34. *&* 92. Fuluium Conſtantium *in leg.*1. *Cod. de Conſulibus lib.* 12. Apicella *in tutamine pauperum, allegat.* 13. Auendaño 1. *part. cap.* 19. *num.* 15. & communiter Doctores *in l.1. ff. de albo ſcribendo, & in l.1. C. de Conſulib. lib.*12.

In Communitate Academiæ Salmantinæ 659
Magiſter, vel Doctor, qui quotannis eligitur in Primicerium, babet primam ſedem poſt Scholæ Magiſtrum in ſiniſtro ordine in omnibus actionibus Eccleſiaſticis; & præterea præſidet Conſeſſibus, ſeu Clauſtris Primicerij, quæ ipſe conuocat ad negotia,quorum tractatio ad ipſum ſpectat.In Conſeſſibus autem Deputatorum, ad quos

conuo

conuocat Rector, in eiſque præſidet, poſt Magiſtros, & Doctotes, qui proprietarias Cathedras moderantur, (nam cæteri non adſunt) aſſident quatuor Deputati, ex quatuor Collegiis Maioribus, & poſt ipſos cæteri Deputati, qui omnes eliguntur quotannis.

Et quia Primicerij electionem, & ſedem attigimus, obiter Primicerij nomen exponere, non erit inopportunum, nec ingratum. Primicerij nomen eſſe ſimplex, ſignificareque primum in aliquo munere, ſeu officio, cenſent Cuiacius *in Rubrica, Cod. de Primicerio*, *lib.* 12. Cælius Rhodiginus *lib.* 12. *antiquitat. cap.* 6. Meurſius *in Gloſſario, verbo, Primicerius*, Conanus *lib.* 4. *Commentar. cap.* 34. *num.* 6. Briſſonius Panuinus *verbo, Primicerius*; P. Cerda *in aduerſariis lib.* 1. *cap.* 5. Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrologium, die* 19. *May*, Barboſa *de dignitatibus, cap.* 9. Gerardus Voſſius *de vitiis ſermonum lib.* 3. *cap.* 38. Loayſa *in notis ad Concilium Toletanum octauum, fol.* 450. Ioannes Picardus *in notis ad epiſtolam* 30. *S. Bernardi*. Aliter philoſophantur alij, aſſerentes nomen *Primicerius* deriuari ex vocibus *primus*, & *cera*, quaſi primus in cera conſcriptus: cum olim in tabellis cera delibutis ſcriberetur, & prima tabella diceretur prima cera, ſicut nunc in libris dicitur primum folium; quod obſeruant Cochier *in face hiſtoriar. lib.* 1. *cap.* 17. Pancirola, & alij; Quare qui inſcribebatur in prima cera, dicebatur Primicerius, eratque in Communitate primus. Ita Petrus Gregorius *lib.* 2. *partis. tit.* 9. *cap.* 5. Sebaſtianus Cæſar *de Eccleſiaſtic. Hierarc. diſp.* 12. §. 3. *num.* 4. Alexander Caſſaneus, & alij ad titulum *de officio Primicery in Decretalibus*. Demùm aliter exponit hoc nomen *Primicerius* Marcellus Donatus *in dilucidat. ad Ammianum Marcellinum, cap.* 18. enuntians, id nomen componi ex voce *Primus*, & ex Græca voce *Xeir*, id eſt, *anus*, qua voce ſignificatur idem, ac *poteſtas*; Vnde Primicerius eſt primus in poteſtate, aut iuriſdictione in aliqua Communitate.

Quidquid ex his aſſeratur, clarè cernitur, Primicerium ſumi pro primo in Communitate, aut ordine, ſeu exercitio, vel miniſterio. Ex quo variæ intelliguntur locutiones apud Authores. D. Auguſtinus *ſerm.* 30. vocat S. Stephanum *Primicerium Martyrum*. Baldricus Archiepiſcopus Dolenſis *in hiſtor. Hieroſolymitana*, nuncupat S. Petrum *Primicerium Apoſtolorum*. Primus Decanorum, eorum primicerius appellatur *in leg.* 1. *Cod. de Decanis*, *lib.* 12. Primicerius menſorum *in leg.* 2. *Cod. de menſoribus, lib.* 12. Primicerius fabricæ, primus fabricenſium, *in leg.* 2. *Cod. de fabricenſibus*. Primicerius protectorum *in leg.* 2. *Cod. de domeſticis, & protectorib.* 12. Primicerius Notariorum *in leg.* 1. *&* 2. *Cod. de Primicerio, lib.* 12. Primicerius Pragmaticariorum vocatur primus Secretariorum *in leg. vlt. Cod. de diuerſ. reſcript.* Primicerium Legionis appellat primum illius Guillelmus Tyrenſis *lib.* 2. *de bello ſacro, cap.* 19. Primicerium inter Præfectos prætorij primum nuncupat Vegetius *lib.* 2. *de re militari, cap.* 2. Primicerium Cardinalium vocat primũ Luitprandus *lib.* 6. *de rebus per Europam geſtis*; Qui præſidebat ſcholæ Cantorum in Eccleſiis Cathedralibus, appellatur Primicerius *in cap. perlectis*, 25. §. *ad Primicerium*, 25. *diſt. cap. vnic. de officio Primicery*; *cap. cum acceſſiſſent. de Conſtitutionib.* Monialium Primiceriam appellat primam inter illas Blondus *ad diem* 12. *Ianuary* §. 42.

Hinc conſtat, propriè in Academia Salmantina dici Primicerium eum, qui in Conſeſſibus Doctorum, & Magiſtrorum, & in Sacello, eis præſidet, ac primum locum occupat. Cuius electionem, & præcedentiam Martinus V. in ſua Conſtitutione præfixit, ſtatuens, quòd eo tempore, quo annuarim Rector eligitur, Doctores, & Magiſtri eligant vnum ex ipſis, qui Primicerius nuncupetur, & præcedat eos in Actibus, & Congregationibus ipſorum, & curam habeat de concernentibus ad Collegium Doctorum, & Magiſtrorum, faciatque, ipſos ad actus communes Collegij conuocari, & cum eis expediat, quæ expediri oportuerit; & conuocatos non venientes, ceſſante iuſta cauſa, mulctantur pæna trium regalium pro arca Collegij. Quid autem in ſpeciali præſtiturus ſit Primicerius, continetur in ſtatutis ipſius Academiæ *titulo* 8. *& titul.* 52. *&* 57. Electio illius fit die 11. Nouembris, tempore matutino. Prædicta omnia, pluraque alia affert, & obſeruat eruditiſſimus, mihique amiciſſimus Doctor D. Emanuel Gonzalez Tellez, Cathedræ Veſpertinæ Canonum ſummo cum plauſu, omniumque acclamatione, Anteceſſor, *in libello. ſeu Codice de Officio Primicery Salmantini ex pag.* 3. Ex quo, quia pauci eum præ manibus habebunt, prædicta ſeligere volui; ac eorum occaſione huius inſignis Viri meminiſſe, vt potè æterna laude ob ſingularem eruditionem, ſcientiam, ingenij claritatem, candidoſque mores, digniſſimi.

Cæterùm Magiſter Scholæ in choro Al- 660
mæ Eccleſiæ Salmantinæ ſuam habet ratione dignitatis ſedem determinatam, nec tamen ea omnia obſequia, quæ cæteri Canonici, & Dignitates Epiſcopo in comitatibus

bus præſtant, ipſi præſtare tenetur, nam illi ad domum vſque tenentur eum comitari, ipſe vero ſolum debet comitari Epiſcopum a ſua ſede, vſque dum è choro exeat, vt ſtatutum eſt à Senatu Regio, dum ſuper hoc orta eſſet contentio inter Illuſtriſſimum Dominum dum Chriſtophorum de Camara, & Murga Epiſcopum Salmantinum, & Don Hieronymum de Auellaneda Scholæ Magiſtrum.

661 De præcedentiis, quæ inter Togatos obſeruantur, nonnulla ſunt in præſenti reſtringenda. Intra ipſa Collegia in omnibus Communitatis Actibus Rector præcedit, & poſt ipſum Collegæ Cappellani, & deinde cæteri ordine antiquitatis ſeruato; In Collegio autem Ouetenſi Maiori Sacerdotes Togati poſt Cappellanos præcedunt cæteros, etſi antiquiores. Quod idem obſeruatur, cum bini foras exeunt; ſcilicèt Rector ſemper manum dexteram tenet, ſiniſtram quilibet alius, nec ad latus incedit, ſed retrò; Capellani autem dextram manum occupant, quando cum cæteris Collegis incedunt, etiam Sacerdotibus; hi verò, ſi cum aliis concurrant eiuſdem Collegij, honoratiorem locum obtinent. In cæteris Collegiis idem obſeruatur, eo dumtaxat excepto, quòd Sacerdotes non præferuntur, ſed ſuo antiquitatis ordine ſeruato ſedent, & incedunt.

662 Cum autem in Recitationibus ad Cathedras obtinendas, Collega recitante, omnes ſimul interſunt, idem ordo ſeruatur; ſed Hoſpites Collegæ, & hi, qui iam è Collegio exierunt, cæteros omnes in ſede præcedunt; Rector verò ab illis diſtans aliquantulum, non in eodem ſedium ordine, ſed inflexo, aſſidet. Quando tamen Togati ex vno Collegio cum aliis Togatis alterius Collegij concurrũt, idem ordo in præcedẽtia ſedium ſeruatur, ac ſi omnes ex vno Collegio forent, attento dumtaxat antiquitatis tempore. Et quia in tribus Collegiis Maioribus Togati Sacerdotes nulla præcedentia gaudent, idcircò, ſi Ouetenſes Togati cum aliis concurrant, Sacerdotes è Collegio Ouetenſi nullum antiquiorem præcedunt, & eo caſu, ſi ſocius ex ipſo Collegio Ouetenſi ſit antiquior quàm Sacerdos, præcedit illum in ſede, vt ſic inter eos, & inter Togatos aliorum Collegiorum vniformis ordo teneatur.

663 Collegia Maiora præcedunt loco, & ſede omnia Collegia Minora, & Togati ex illis Collegas Minores. At tamen Togati è Collegio Maiori Diui Bartholomæi, ſi concurrant cum Rectoribus Collegiorum ſancti Pelagij, & ſancti Michaëlis, locum honoratiorem eis prẽſtant, quia Fundatores eiuſmodi Collegiorum, Toga prædicti Collegij Diui Bartholomæi fuerunt ornati. Quin omnes Togati è Collegiis Maioribus, licèt non ſedeant vnquam in Eccleſiis, aliiſvè publicis locis eodem ſedis ordine, in quo ſedem occupat aliquis Rector cuiuſcumque Collegij Minoris, ſi tamen incedendo, iug rediendo, vel exeundo in quemuis ex his Rectorem incidant, vrbaniſſimi ſunt, & eum præcedere, annuunt, vt non ſemel obſeruaui, ab ipſiſque audiui. Abſque dubio etiam eſt, Togatos è Collegiis Maioribus honoratiorem locum præſtare Rectoribus Collegiorum Ordinum Militarium.

Rectores Collegiorum Maiorum abſtinent à concurſu ſimultaneo in ſedibus; quòd ſi fortè aliquando in progreſſu, vel ingreſſu vnus in alium incidat, antiquior præcedit. Illi autem in ſua Camera, vel cubiculo, nulli, etiam Eccleſiaſtico Præſuli, nec Cardinali, nec Hiſpaniarum Magnati, nec Rectori Academiæ, aut Scholæ Magiſtro præcedentiam in ſede, nec ingreſſu permittunt, nec eum niſi ad ianuam cubiculi comitantur, à qua ipſi priùs intus ingrediuntur, quàm illi diſcedant; & dum foris per vrbem, aut Academiam deambulant, nulli præſtant locum honoratiorem. Id iam conſuetudine eſt introductum, quod & ad Rectores aliorum Collegiorum inde emanauit; ſed ſolent concurſus, & inuiſendi ſe inuicem obſequia vitari. 664

Togati, ſtatim ac ſuum Rectorem vident, ſi ſedeant, aſſurgunt, & aperto capite, manibuſque intra pileum appoſitis verſantur, donec ille aſſideat, vel ſub ipſorum aſpectu non ſit. Quòd ſi deambulando in eum incidant, ſubſiſtunt, donec ille pertranſeat, aut veniam progrediendi ſigno aliquo, ſeu verbis concedat. In gymnaſiis autem, Rectore ſeorſim, non cum ſuo Collegio, ſedente, nullus è ſuo Collegio ſedere poteſt in ſedilibus ante ipſum iacentibus, eodem ordine, & ſerie, ſed tribus aut quatuor poſt ipſum intermiſſis, ſedem occupare poteſt. In Academiæ verò areis, nullus Collega poteſt verſari in quolibet ex quatuor ambulacris, in quo ſuus Rector verſetur, ſed ad aliud ex eis progredi debet; & in Eccleſiis, ſi Rector publicè ſedeat, nullus ex eius Collegio publicè poteſt aſſidere. Plures ſunt aſſimiles cæremoniæ; has de locis, & præcedentiis ſufficiat attigiſſe, vt ſaltem curioſitati aliquorum, qui Salmanticæ non extiterunt, indulgeatur, & qui ad illam accedunt, nouerint, quid præſtare debeant, ne in vrbanitate, & conſuetudine cum offenſione deficiant. 665

deficiant. Alia plura de Togatis attingemus *lib.* 2.

QVÆSTIO XLIII.

An Academicus Senatus poſſit mulctas, & pœnas infligere? Vbi de Rectore Salmanticenſi; de auocatione cauſarum; & de inhibitione Iudicum Academiæ.

666 IVre communi nequit Senatus, aut Concilium Academiæ abſque ſuo Rectore, vel Iudice Ordinario mulctam, aut pœnam infligere, quia id ad Magiſtratus ſpectat, vt *ex leg. aliud* 131. §. 1. *ff. de verbor. ſignif.* colligunt, & docent Rebuffus, alijque Interpretes. Cum autem Rector, vel Magiſtratus adeſt, poteſt ſimul cum illo pœnam decernere; ſed, vt annotat Don Alfonſus de Eſcobar *lib. de Pontific. & Regia iuriſdict. cap.* 46. *à num.* 7. potius dicendum eſt, tunc Rectorem, aut Magiſtratum, quàm Senatum Academicum, imponere pœnam, quia penes illum, & non penes hûc, ius verſatur ad exequendum; quare conſilij capiendi cauſa, & non ob neceſſitatem conſortij Senatus, ſimul cum illo Magiſtratus rem confert, & pœnam decernit.

667 Hinc non valet Senatus Academicus aliquem Cathedra priuare; Tunc quia (ſaltem in Vniuerſitate Salmantina) iuriſdictio ad negotia Cathedrarum peragenda in Rectore reſidet, non in ipſo Senatu; Tum quia Cathedrarum prouiſio Regi, eiuſque Supremo Caſtellæ Tribunali eſt reſeruata; vnde nequit Senatus Academicus priuare Cathedris, quas concedere non valet, cum communiter non poſſit quis alium priuare eo, quod ipſi non poteſt præſtare, & res omnis, per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluatur. Vnde, ſi in aliqua Vniuerſitate Senatus Academicus cum ſuo Magiſtratu Cathedras concedat, vel alij id præſtent, poterunt ipſi ex cauſa priuare eiſdem. Scio enim, in nonnullis Academiis prouiſionem Cathedrarum aliter ac in Salmantina, præſtari. In Valentina, hi qui vrbem regunt, vulgò *Iurados*, eas impertiuntur. In Ouetenſi, Magiſtri ac Doctores ſuum iudicium, ac ſuffragium in ſcriptis mittunt ad Senatores duos Regios, qui Executores ſunt Sanctionum, & voluntatis Fundatoris eius Academiæ, à quibus Cathedrarum obtentio decernitur. Alia in aliis Academiis contingunt, in quibus philoſophandum eſt iuxta principia, quæ tradimus.

In his cæterùm, in quibus Scholaſtici per ſua ſuffragia Cathedras diſtribuunt, ſi ex cauſa quis ſit Cathedra priuandus, non id ſpectat ad Senatum Academicum, ſed ad Rectorem cum ſuis Conſiliariis; nam, cum debeant hi priuare, qui poſſunt concedere, & gremium Scholaſticorum non repræſentetur in Senatu Academico, ſed in Rectore cum ſuis Conſiliariis, ab his debet indici priuatio. Quod intelligendum eſt in Academia Salmantina, caſu quo Scholaſticis ſuffragia reſtituerentur; nam in aliis Academiis, ſi illi ſuffragia ad Cathedras retineant, inſpiciendum eſt, à quo gremium Scholarium repræſentetur, &, ſiue ſit ipſe Senatus Academicus, in quo eſt repræſentatio, ſiue alius, ab eo dicenda eſt priuatio iuxta regulam traditam; cum aliunde, ſi priuatio Cathedræ ex cauſa iuſta ſit decernenda, non ſint expoſcenda ad hoc ſuffragia multitudinis Scholarium, nec ad eam ſit id reuocandum, cum debeat præcedere cognitio cauſæ, & ſententiæ prolatio, qui actus non pertinent ad multitudinem, nec ab ea exerceri valent. 668

In Salmanticenſi Academia, in qua, vt non ſemel diximus, Cathedrarum diſtributio Senatui Regio Supremo eſt deſtinata, adhuc per Statuta conceſſum eſt Rectori ius, ac iuriſdictio ad plura præſtanda circa illas. In primis enim, ſi quis abſque licentia abſit plus temporis, quàm ei eſt conceſſum, vel exiſtens Salmanticæ muneri ſuo legendi non aſſiſtat, cùm excuſatione legitima careat, poteſt Rector priuare eum Cathedra, ſeu, quod in idem recidit, poteſt declarare, Cathedram eſſe vacantem; quod tamen ſimul cum ſuis Conſiliariis ad id conuocatis coram Academiæ Secretario præſtat; ſunt autem octo Conſiliarij ex diuerſis Hiſpaniæ Prouinciis orti, & ſimul cùm Rectore in profeſto Sancti Martini à Rectore, ac Conſiliariis præcedentibus electi, & ab ipſo Scholarium gremio ſubſumpti. Ex quibus ſaltem tres debent cum Rectore aſſiſtere, vt Cathedram vacantem promulget, tum in caſu poſito, tum, quando è viuis decedit, qui eam regebat, vel ad aliquam Dignitatem, vel munus, aut ad aliam Cathedram aſſumitur; vel, ſi Cathedræ non ſunt proprietariæ, cum finitur tempus triennij, quo Regentiæ durant. 669

Imò, & ſi Rector nequeat abſque Conſiliariis 670

Conſiliariis Cathedras vacantes promulgare, valet tamen ipſe ſolus priuare Cathedra eum, quem Statuta ob aliquam cauſam in ipſis contentam priuatione Cathedræ damnant. Præterea in cauſis, in quibus Rector eſt iudex ordinarius, ſi priuatio Cathedræ ſit pœna proportionata culpæ, v. g. inobedientiæ, contumaciæ, contemptui, aut irreuerentiæ, violentiæ, vel ſimili alij, poterit Rector pœnam priuationis Cathedræ nfligere, ſicut poteſt infligere exilium, pœnam pecuniariam, & alia huiuſmodi; nam ad cauſas ad ſe pertinentes plenam iuriſdictionem habet, in qua includitur poteſtas puniendi, & infligendi quamlibet pœnam proportionatam.

671 Quòd ſi is, qui Cathedram moderatur, aliquod delictum committeret, ob quod priuatione Cathedræ dignus eſſet, ſed tamen delicti illius cognitio ad Rectorem non pertineret, nequiret tunc Rector eum Cathedra priuare; ſed poſſet id præſtare Iudex, ad quem ſpectaret cognitio delicti, ſiue eſſet Scholæ Magiſter, ſiue alius; v. g. ob delictum contra Fidem poſſet Tribunal Sanctæ Inquiſitionis priuare quemuis Cathedra, ſicut poteſt priuare aliis honoribus, & damnare exilio perpetuo. Quem euentum prætermiſit Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà cap.* 46. *à n.* 11. cum aſſeruit, quandocumque culpa non eſt expreſſa in ſtatutis, neque eſt ex cauſis pertinentibus ad Rectorem, vel Scholæ Magiſtrum, tunc ſolum Principem, eiuſque Regium Caſtellæ Senatum poſſe Cathedris priuare, quia ad eos ſolos ſpectat, Cathedras ipſas conferre.

672 Ad Rectorem etiam attinet, examinare, an Candidati pro Cathedris obtinendis ſint habiles, necne, ad earum conſecutionem; nempè an habeant ea omnia requiſita, quæ in ſtatutis exiguntur, aut in aliquo illorum defecerint; & eos, quos inhabiles repererit, poteſt, & debet arcere, atque ad Oppoſitionem non admittere, & inhabiles declarare, cum in detrimentum, ac præiudicium aliorum Oppoſitorum, qui ſunt habiles, cedat, quòd inhabiles admittantur, aut non arceantur.

673 Proportione ſeruata, idem dicendum eſt de pœna priuationis priuilegiorum, quibus ſtudioſi gaudent, delendo delinquentem de albo, ſeu Matricula Studioſorum; hanc enim pœnam infligere poſſunt Rector, & Scholæ Magiſter in ſuis cauſis, & Senatus Academicus ſimul cum ſuo Magiſtratu, eo modo, quo ſuprà de aliis pœnis locuti ſumus. Cæterùm conſulenda ſunt cuiuſque Academiæ Statuta, vt inſpiciatur, an iuriſdictio in aliquibus pœnis infligendis ſoli Magiſtratui competat, an ſimul cum Senatu Academico; poteſt enim ita ei eſſe tradita iuriſdictio, vt ſolus non habeat poteſtatem exercendi aliqua munia; ſicut in aliis, quæ ad punitionem non pertinent, contingit; cum plura ſint, quæ ſolus Magiſtratus, Rector, aut Scholæ Magiſter nequeunt decernere, aut exequi, ſed ſimul cum Academico Senatu.

Inquires, ad quem ſit appellandum ad 674
reuocationem pœnarum prædictarum, quādo infliguntur? Reſpondeo in generali, appellandū eſſe ad eum, qui eſt Superior Iudicis infligentis pœnam; Qui autē ſint Superiores, ſatis cōſtat ex toto huius libri decurſu. Solùm aduerto, à Rectore Academiæ Salmantinæ appellari poſſe ad Scholæ Magiſtrum, non quidem, tanquam ad Iudicem Ordinarium Academiæ, ſic enim non eſt Superior reſpectu cauſarum ad Rectorem ſpectantium, ſed tanquam ad Iudicem Conſeruatorem, ſic enim iuriſdictione ſuperiori gaudet à Pontificibus, ac Regibus ſibi conceſſa; quòd ſi quis nolit appellare ad illum, appellatio deferenda eſt ad Supremum Caſtellæ Senatum. In aliis autem Academiis, inſpici debet, quis ſit immediatus Superior eius, qui ſententiam tulit, aut pœnam indixit, vt ad eum appelletur; Et recolenda ſunt, quæ *hoc libro* tractauimus de iuriſdictione Academiarum, & Iudicum ipſarum, nec non de appellationibus; vnde quælibet dubia diluuntur.

Inquires præterea, quis poſſit Rectorem 675
Salmantinum, aut Scholæ Magiſtrum, aut alios Iudices Academiarum inhibere, in Academicorum cauſis, eaſque ad ſe immediatè auocare, ſeu pro illis decernendis Iudices conſtituere? Primò certum eſt, non poſſe Iudices Academiarum inhiberi ab his, qui Superiores eorum non ſunt, in cauſis Studioſorum, quæ ad ipſos manifeſtè pertinent; quippe, ſi ſe introducerent in cauſas ad ſe non ſpectantes, inhiberi poſſent à Iudice competente, qui eas ad ſe auocaret. Hinc Rector, & Scholæ Magiſter Salmanticenſis, cum immediatè ſubiaceant Pontifici, ac Regi, eiuſvè Supremo Senatui, à nullo alio Iudice inhiberi queunt in cauſis Academicorum, nec hæ ab alio poſſunt auocari, nec Iudex deſignari ſpecialis ad illas dirimendas niſi ab ipſis; quod clarè conſtat ex his, quæ ſæpe *in hoc libro* repetiuimus.

Deinde, vt auocatio cauſæ per Iudi- 676
cem Superiorem, imò per ipſum Principem fiat iuſtè, cauſa requiritur, vt docent Lancellotus *de attentat.* 2. *p. cap.* 10. *numer.* 56. & cum Paulo Caſtrenſ. Couarru-
bias

bias *cap. 9. pract. num. 1.* Cum autem adeſt ratio, ſaltem poſſe Principem auocare ad ſe cauſas, quæ ſæculares ſunt, certum eſt apud omnes; imò poſſe reuocare Regiam iuriſdictionem conceſſam Scholæ Magiſtro Salmantino, (idem dic de Rectore) quoties id tranquillitati, & paci Academiæ expedierit, affirmat Baſilius Legionenſis *de matrimon. lib. 5. cap. 12. §. vnic. num. 14.*

677 Alios autem Iudices non poſſe auocare ad ſe cauſas Iudicum inferiorum, inconſulto Principe, eſt communior ſententia; à qua excipit Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà cap. 15. num. 3.* (afferens pro ſe Couarrub.) Iudices Senatus Supremi Regij, ob cuius ſummam authoritatem præſumi debet, Principem ei Senatui concedere, ne in qualibet cauſa eius licentiam expectet; atque adeò poterit ad ſe auocare cauſas ſæculares Studioſorum, etiam ex Academia Salmantina.

678 Attamen idem Author *à num. 7.* tuetur non poſſe id præſtare Nuntium Pontificis, quamuis in cauſis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ſit Superior; Quæ doctrina colligitur ex pluribus Authoribus, quos affert Couarrubias, *cap. 9. pract. num. 3. verſu Quarto*, Lancellot. *de attent. part. 2. cap. 1. num. 49.* Poterit tamen Nuntius Pontificis prædictas cauſas ad ſe auocare, ſi id in mandato habeat ex indulto Pontificis, qui, ſicut poteſt eam auocationem facere, ſic valet ſuo Legato idem concedere. At, ſi non conceſſerit, is minimè poterit; quin, ſi ab interlocutoria ſententia ad eum appelletur, nequit totam cauſam in negotio principali retinere, quod ſolius Pontificis eſſe, probat Couarrubias *vbi nuper, num. 6. ex cap. 1. de appellat. in 6.*

679 His verò, quibus auocatio cauſarum conceditur, aut negatur, pariter concedendum eſt, poſſe inhibere Iudices Studioſorum, ne vlterius in earum cognitione procedant. Hinc Princeps, ac Regius Senatus inhibere poterunt in cauſis ſæcularibus Rectorem Salmantinum, & Scholæ Magiſtrum, non verò quiſquam alius Iudex; & in cauſis Eccleſiaſticis Pontifex eos inhibere valet. Cæterùm, in cauſis, in quibus ſententiam protulerit Scholæ Magiſter, à qua appellatum fuerit ad Nnntium Pontificis, vt ad Iudicem ordinarium appellationum, poteſt Nuntius canonicè præuia cauſæ cognitione, inhibere illum, ſicut quemuis alium Iudicem Eccleſiaſticum, ne ad executionem ſententiæ procedat; niſi eiuſmodi ſit cauſa, in qua iuxta Statuta Academiæ, & indulta Pontificum poteſt Scholæ Magiſter procedere ad ſententiæ executionem, appellatione remota; nam poſſe in aliquibus cauſis, conſtat *ex hoc libro, quæſt. 26.*

Quòd ſi Nuntius Pontificis in mandatis habeat, vt inhibere valeat Iudices Eccleſiaſticos, etiam in hiscauſis, in quibus conceſſum eſt illis, quod procedant, appellatione remota, poterit adhuc in his inhibere Scholaſticum Salmantinum; Quippe id valet Pontifex præſtare, & per mandatum, aut indultum nouum derogat conceſſioni, & indultis priùs impertitis de poteſtate procedendi ad executionem ſententiæ, appellatione remota. 680

Demum pro coronide quæſtionis obſeruandum eſt, aliquos caſus grauiſſimos quandoque euenire, pro quibus cognoſcendis, componendis, & decernendis, ſolent in Hiſpania noſtra mitti Iudices ſpeciales, quos idiomate vulgari vocamus *Peſquiſidores*; quorum iuriſdictio derogat Iuriſdictioni ordinariæ, cum cauſæ cognitionem à Iudicibus ordinariis tollant prædicti; Quibus autem licet mittere hos Iudices extraordinarios, deducendum eſt vel ex Iure Communi, vel ex ſpeciali Regnorum. In Hiſpania extat Pragmatica ſanctio, quæ prodiit anno 1623. in qua *cap. 3.* cauetur, ne quis alius præter Regem, eiuſvè nomine Supremum Senatum, poſſit hos Iudices ad cauſas ſæculares mittere; & id ita obſeruatur. Inde non ſemel ad Academiam Salmantinam Iudices eiuſmodi à Senatu Regio ſunt miſſi, vt aliqua delicta tum Studioſorum ſeorſim, tum illorum ſimul & ciuium, poſt cauſarum cognitionem punirent; Idem præſtitum eſt reſpectu aliarum Vniuerſitatum, vt videri poteſt apud Bouadill. *lib. 2. politic. cap. 18. nu. 214.* Baſilium Legionenſ. *de matrimon. lib. 5. cap. 12. §. vnic. n. 14.* Quod etiam non parum firmiter ſuadet, iuriſdictionem Academiæ Salmantinæ, & aliarum eſſe ſæcularem reſpectu Studioſorum ſæcularium. 681

Iure communi non adeò reſtricta eſt poteſtas mittendi Iudices præfatos, vt probat Gregorius Lopez *in leg. 2. tit. 17. part. 3.* quare poteſt Nuntius Pontificis eos Iudices mittere in aliquo caſu grauiſſimo Studioſorum, qui Eccleſiaſtici ſint; cum eius poteſtati non potuerit derogari per illam pragmaticam ſanctionem; Et quidē ſolent Nuntij mittere Iudices ad caſus extraordinarios Eccleſiaſticorum, vt Oueti, & Salmanticæ, me vidiſſe teſtor; cum ergo non minus derogetur iuriſdictioni Epiſcoporum in ſuos ſubditos Clericos, mittendo eos Iudices, quàm ſit derogandum iuriſdictioni Magiſtri Scholæ Salmantinæ, ſeu cuiuſuis 682

cuiuſuis alterius Academiæ Magiſtratus Eccleſiaſtici, ſi ſimiles Iudices mittantur, nun eſt, cur Nuntius nequeat mittere illos ad cauſas graues Studioſorum, qui Eccleſiaſtici ſunt, & ſubditi Magiſtro Scholæ, ſicut mittit ad cauſas eorum, qui ſubditi ſunt Epiſcopis; ſiquidem etiam Epiſcopi habent exemptionem, & non magis Nuntio ſubiacent, quàm Scholæ Magiſter.

Ex dictis cernitur, non poſſe mitti Vi-
682 ſitatorem, ſeu Reformatorem Academiæ, niſi à Principe, ſi ei immediatè ſubiecta eſt, vt mitti ſolet ad Academiam Salmantinam, & Complutenſem. Quòd ſi à Pontifice mitteretur, ſolum ad cauſas ſpirituales eſſet mittendus, cum gubernatio politica, & iuriſdictio ſæcularis ad Principem ſpectet; qui & erigere poteſt ſtudia generalia, & extinguere, indeque à fortiori reformare; *Nam ſi poteſt tota res tolli, cur non & reformari?* vt aſſeritur *in leg. iuris gentium* 7. *§. adeò, ff. de pactis.* Si verò Academia ſit Eccleſiaſtica, poteſt Pontifex Viſitatorem, & Reformatorem illius quoad omnia deſiguare, vtpotè ex omni parte ei ſubiecta; (idemque eſt in Academiis Italiæ in dominio Pontificis iacentibus, reſpectu quarum integra iuriſdictione gaudet,) Et quidem, eamdem poteſtatem, quam Princeps, ac Regius Senatus habet reſpectu Academiæ Salmantinæ, & cuiuſuis alterius ſæcularis Academiæ in Regnis Caſtellæ, & Legionis, habet Pontifex, eiuſque Legatus reſpectu Academiæ Eccleſiaſticæ.

LIBER II.

LIBER SECVNDVS

DE IVRE ACADEMICO,

SELECTARVM QVÆSTIONVM ad Magiſtros, Doctores, Togatos, Profeſſores Scientiarum, & Candidatos pertinentium.

Quæſtiones, quæ in hoc libro ventilantur, partim ad ipſos Profeſſores ſcientiarum dumtaxat ſpectant, partim tum ad illos, tum ad ſtudioſos, ſeu Scholares; ſicut etiam quæſtiones exponendæ libro ſequenti *plures ſunt communes ſcientiarum Profeſſoribus; Quare promiſcuè ſunt aptandæ his, quibus congruunt. Methodi autem claritas hanc exigit libri vtriuſque diuiſionem, vt quæ frequentiùs de ſingulis inquiruntur, faciliùs, & conuenientiùs reperiantur. De priuilegiis autem Magiſtrorum, & Profeſſorum* ſuperiori libro *tractauimus.*

QVÆSTIO I.

De vtilitate, munere, & obligatione in communi, Magiſtrorum edocentium Scientias

1 AIEBAT Ariſtoteles *lib.8.Politicor.* Legiſlatores id maxime curare debere, atque rationes inuenire, quibus inſtituatur pueritia, & adoleſcentia; etenim, cum ciuitates id negligunt, capit Reſpublic. detrimentum. Et *lib.7.Politic.* laudat Lacedæmonios, qui diſciplinæ moderatores adoleſcentibus deſignatos habebant. Sed laudandi magis Europæi, qui innumera Studia generalia erexerunt, vt ſcientiis inſtruerentur pueri, ac iuuenes, & omnes diſciplinæ traderentur à Magiſtris; in quibus, vt ait Iacobus Middendorpius *Officiorum Scholaſticorum lib.1. cap. 1.* ſitum eſt, verùm conſeruare rempublicam, an perdere, ſalutare quoddam numen parare, an exitioſiſſimam peſtem velint; idcirco nemo Scholis præficiatur ſine diligenti examine, ſed qui ſit & eruditione, & vita, & moribus probatus. Quare vt ſuo muneri docendi ſatisfaciant Magiſtri, & eruditione præditi, & honeſtate morum eſſe debent ornati; quippè diſcipuli à Magiſtris hauriunt diſciplinæ latices, & eorum mores facilè ebibunt, vt ad ipſorum normam componantur.

Hinc in conſcientia tenentur ſedulam operam ſtudio nauare, maximè hi, qui propter doctrinæ traditionem ſtipendium lucrantur, niſi adeò docti ſint, vt ſufficienter valeant diſcipulos inſtruere, quin nouum ſuperaddant elucubrationibus laborem. Aliter, ſi in ſcientia deficiant, nequeunt auditores erudire, & graue his inde præiudicium infligitur, cum interim alios ſufficientes Magiſtros omittant, aliaque media addiſcendi non curent, credentes, ſufficienter fore erudiendos ab illis, qui publicè edocent; & ſi res votis non reſpondeat, iacturam temporis, & fortunarum ſuſtinent ſine vero doctrinæ profectu. 2

Inde etiam ſpecialis obligatio, adhuc in conſcientia, vrget Magiſtros, vt ſaltem coram diſcipulis ſuos mores componant; nam ipſi, præ aliis, ſi publicè vitiis ſe mancipent, occaſionem ruinæ præbebunt, ſcandalique culpam patrabunt; cum ætas tenera, ac iuuenilis diſcipulorum, ex ſe imbecillis, & ad 3

aliorum, maximè Magiſtrorum, veſtigiis inhærendum procliuis, facilè prauo ſibi obiecto exemplari, ſimilia tentet delicta, nec à culpis arceatur, quas à ſuis Magiſtris cernit amari; & aliunde reuerentia, & honos illis debitus valde minuatur, ſi ipſi cultu, ac veneratione ex præcipuo capite debitis ſponte indigni reddantur. Idque præ oculis habendum, quod aſſerebat D. Chryſoſtomus *homil. 74. in Matthæum*, quòd bonos vix imitari queamus, ad mala verò à natura procliues, ſi malus dux acceſſerit, facilè eum ſuperemus. Non eſt animus, eruditionem & documenta intexere, quæ à noſtro inſtituto ſint aliena; Videat plura, qui velit, apud Middemdorpium *vbi ſuprà, toto tractatu, & tom. 1. de Academiis totius orbis*; & apud Authores decurſu relatos, & referendos, qui ex inſtituto de his agunt.

4 Id vnum repetam., Magiſtros debere ſemper veritatum inſiſtere cognitioni, vt eas dilucidiùs tradant; nec quiſquam ſe ita ſapientem arbitretur, vt noua non indigeat diſciplinæ indagine, nam, vt ait D. Hieronymus *epiſt. 2. ad Nepotian.* loquendo de eo, qui ſcientias amat; *Ætate fit doctior: vſu temporis ſapientior, & veterum ſtudioſorum dulciſſimos fructus metit. Vnde & ſapiens ille vir Græciæ Themiſtocles, cum expletis centum & ſeptem annis ſe mori cerneret, dixiſſe fertur, ſe dolere, quòd tunc egrederetur de vita, quando ſapere cœpiſſet.*

5 Cæterùm nullus legere publicè poteſt, atque docere, niſi habeat requiſita in ſtatutis Academiæ; vt in Salmantina nemo poteſt ad Cathedras opponi, niſi gradum Baccalaureatus in ſcientia illa, quæ ea in Cathedra docetur, habeat, & prætereà poſt curſus expletos, qui ad eum gradum ſunt neceſſarij, vel ad alium ſimilem, quinquennium tranſierit; quod æquo iure cautum eſt, vt ſtudioſi, quæ didicerunt, recolerent, antequam ad docendum ſe ingererent. Similiter in prædicta Academia, qui Cathedram proprietariam obtinet, debet, ſi non præhabeat, accipere Gradum Licentiati, & Magiſtri, aut Doctoris in ea Facultate, quæ in ipſa Cathedra edocetur. Plura alia Profeſſoribus publicis ſeruanda indicuntur in vnaquaque Academia, & in ſingulis ſunt ab eis obſeruanda; Quæ, cum diuerſa ſint iuxta Academiarum diuerſitatem, nequeunt in vnum redigi, & facilè cuilibet in Academia, in qua verſatur, erunt manifeſta. Stylo pariter, & conſuetudinibus in Vniuerſitate receptis ſe aptare tenentur, tum in ceremoniis exequendis, tum in gymnaſiis ad docendum eligendis, tum demum in præcedentiis reſpectu aliorum, cæteriſque in omnibus ad eorum munus ſpectantibus. Id annotaueris, in Academiis non admitti Gradus acceptos virtute alicuius reſcripti, aut priuilegij extra Studia Generalia, nec poſſe munia legendi, & alia ſimilia peragi ab his, qui eis dumtaxat Gradibus inſigniuntur. Quin *leg. 5. tit. 7. lib. 1. Recop.* hi gradus ſub grauibus pœnis ſunt prohibiti, & qui eis gaudent, excluduntur ab vſu priuilegiorum, quibus cæteri potiuntur Egimus de his *lib. 1.* variis in locis.

QVÆSTIO II.

Quæ doctrina à Profeſſoribus ſcientiarum ſit in Academijs edocenda.

SVppono vt euidens, ab omnibus Magiſtris, ac Profeſſoribus legendam fore, & edocendam doctrinam ſanam, tutam, bonis moribus non repugnantem, nulla erroris, temeritatis, aut ſcandali labe infectam, nulli periculo obnoxiam; vt ſic animi inſtruantur, mentes illùſtrentur, & educentur diſcipuli, qui poſtmodum Fidei, Eccleſiæ, Reipublicæ, & ſibi ipſis tutò conſulant, & prouideant. 6

Quo ſuppoſito, obſeruandum eſt, dupliciter ſe habere Profeſſores in Academiis; nam alij edocent ſponte ſua, quin Cathedram aliquam regant, ſed vt ſe ampliùs in litteris exerceant, ac digniores reddantur præmiis, ad quæ adſpirant, & vt diſcipulos in litterario iuuent profectu. Alij ſunt, qui Cathedras moderantur nomine proprio, aut vicem alicuius gerentes. Cathedris autem affixa ſunt ſtipendia ſoluenda Moderatoribus, & præterea deſignati ſunt Authores, libri, aut materiæ, quæ in illis ſunt edocendæ, v.g. in Academia Salmantina in Cathedris primariis, & Veſpertinis Theologiæ, interpretandus eſt Magiſter Sententiarum; In Cathedra Scripturæ, exponēda eſt Scriptura Sacra; & in Cathedris Durandi, Sancti Thomæ, & Scoti, hi Doctores ſunt exponendi. Similiter in Cathedris Iuris Canonici contingit; nam aliæ deſtinatæ ſunt ad interpretandas Decretales, aliæ ad ſextum librum Decretalium, aliæ ad Clementinas; Et ex Cathedris Iuris Ciuilis aliæ ad Digeſtum Nouum, & Vetus, aliæ ad Volumen, aliæ ad Codicem; aliæ ad Inſtitutiones Imperiales explicandas deſtinantur. Idem videre eſt in Cathedris Artium Medicinæ, aliarumque Facultatum. 7

Igitur dico primò, eos, qui ſpontanei docent, quin Cathedræ alicuius moderatio eis incumbat, poſſe edocere quemlibet tractatum, 8

tractatum, ſeu materiam, & ſequi liberè quamcumque opinionem probabilem, quin teneantur huic potius doctrinæ adhærere quàm illi; niſi in aliqua Academia per Statutum caueretur, ſequendam fore doctrinã determinati Authoris, quod ſaltem in nulla Hiſpaniarum Academia eſt cautum, & optimo iure, vt inferiùs attingemus. Probatio huius aſſerti ex ſe eſt manifeſta; nam, vbi doctrina eſt probabilis, ac tuta, nec ex vllo capite, vt ſupponimus, obligatio vrget ſequendi opiniones determinatas, non apparet vlla ratio, ob quam illi nequeant, quam maluerint, edocere doctrinam.

9 Nec in eo vllum ſequitur Auditoribus detrimentum, dum enim ſana doctrina, ac probabili inſtruuntur, profectum in diſciplina faciunt. Quòd ſi ab aliis Magiſtris oppoſitas ſententias, etiam probabiles, ac tutas audierint, neutiquam id obſtat; nam inprimis hi Profeſſores non debent attendere ad opiniones ab aliis traditas, vt eorum veſtigiis inſiſtant; deinde non eſt inconueniens, diſcipulos vtrarumque opinionum fundamenta radicitùs noſcere, vt, poſtquam ſedula meditatione eas percurrerint, eligant eas, quas ſolidiores iudicauerint. Quod ſanè non adeò firmiter præſtatur, cum de vna opinione edocentur; licet enim Magiſter argumenta contra eam opinionem proponat, & ſoluat; hæc tamen argumenta Magiſter opinionis contrariæ maiori firmitate, extẽſione, & energia diſcutiet; Vnde, qui vnam è duabus opinionibus contrariis à Præceptore audit, non ita vtriuſque opinionis vim, & momenta penetrat, ac ille, qui vtramque addiſcit; indeque hic liberè magis, ac attentius eliget ſolidiorem ſententiam, quàm ille, qui vnam duntaxat addiſcens, ei ſuum ingenium deuouet, & contrariam omninò falſam, non rectè perpenſis fundamentis, cogitat.

10 Hæc dixerim, non quia neceſſarium ducam, nec ſuadeam, conſultò audiendos eſſe oppoſitarum Opinionum Magiſtros, imò vt oſtendam in eis audiendis non apparere nocumentum, ſed vtilitatem. Quod ipſa Statuta Academiarum confirmant; nam, cum in pluribus earum deſignatæ ſint Cathedræ, in quibus exponendi ſint Diuus Thomas, Durandus, & Scotus, & hi Doctores opiniones teneant ſibi inuicem oppoſitas, quæ, vt illicò aſſeram, ſunt docendæ à Magiſtris; ſanè is animus fuit, vt Auditores opiniones illas contrarias addiſcerent, vt varietate doctrinæ inſtructi, firmiùs adhærerent ſententiis, quas præeligerent. Etenim non ita inſtitutæ ſunt Cathedræ prædictæ, vt qui vnius Moderatorem audierit, alium non audiat, ſed vt omnes à ſingulis Studioſis audiri queant; imò ſolent determinari hæ Cathedræ, vt omnino audiantur in curſibus litterariis annuis neceſſariis ad Gradum in Theologia obtinendum, quædam vno anno, quædam autem alio. Ex his autem ſaltem id manifeſtè conuincitur, nullum eſſe in eo inconueniens, quòd ſpontanei Profeſſores Facultatum ſequantur doctrinam probabilem, quam maluerint, nec obſtaculo eſſe, quòd Auditores opiniones contrarias ab aliis Præceptoribus audiuerint; ſicut non eſt, eos, qui Moderatorem Cathedræ Sancti Thomæ audiunt, priùs audiuiſſe Moderatores Cathedræ Scoti, aut Durandi, & ab eis contrarias didiciſſe opiniones.

Dico ſecundò, eos, qui moderantur Cathedras, teneri in conſcientia ad edocendas opiniones, & doctrinas illius Doctoris, aut libri, ad quem interpretandum ſunt illæ deſtinatæ, dummodo doctrina ſit probabilis, & non obſoleta, ſeu communi omnium calculo reiecta ab Scholis. Hoc ſuadetur, nam animus manifeſtus inſtituendi eas Cathedras, deſignandique ſtipendia pro earum moderamine, fuit, vt prædicti Doctores aut libri Auditoribus exponerentur, & hi eorum diſciplinam addiſcerent; aliàs nullus apparet titulus, nec ratio ad illas inſtituendas; qui ergo non ſatisfacit animo Fundatoris illarum, & Statutis Academiæ id ipſum decernentibus, deficit à munere ſuo in re graui, cum præiudicio, & detrimento ipſius Academiæ, & Auditorum; indeque nequit ſtipendia percipere; &, ſi percipiat, ad eorum reſtitutionem tenebitur, cum nullus ei aſſiſtat titulus ad percipiendum illa, ac retinendum; ſi quidem dumtaxat deſtinata ſunt in mercedem eius, qui prædictos Authores, & libros interpretatur. Etenim ſi id non præſtet, perinde ſe habet, ac ſi aliam omnino ſcientiam edoceret, aut penitus ab edocẽdo ceſſaret; quibus caſibus nequit ſtipẽdia percipere; quare in Academiis mulctantur priuatione portionis ſtipendij correſpondentis his, qui lectiones aliquas omittunt. 11

Hinc, vt practicè rem proponamus, ſi is, qui moderatur Cathedram Sancti Thomæ, non interpretaretur illius ſcripta, eiuſque ſententias non doceret, grauiter peccaret, nec poſſet ſtipendium pro Cathedra percipere. Similiter is, qui Cathedram Durandi, aut Scoti regit, ſi horum opiniones non doceret, eiuſdem culpæ, & pœnæ eſſet reus. Idem aſſeuerandum eſt de eo, qui Cathedram deſignatam ad Magiſtrum 12

Sententiarum exponendum, id ipſum non exequeretur; & de eo, qui obtinens Cathedram Scripturæ non interpretaretur Scripturam, ſed ad materias Theologicas Scholaſticas totus ex profeſſo incumberet.

13 Pariter philoſophandum eſt de his, qui Ius Canonicum, & Ciuile edocent, & de his, qui Medicinam, Artes, ſeu Philoſophiam, Aſtrologiam, Mathematicas, Linguas, Cantum, & quamlibet aliam ſcientiam, ſeu Facultatem in Cathedris à ſe obtentis tradunt, ſi eos libros, & Authores deſignatos non interpretentur, eorumque doctrinas probabiles non ſequantur, dum eam interpretationem impertiuntur.

14 Nec audiendus erit, ſi quis forte effugium quærat, aſſerens, in Academiis id maximè curandum, vt Studioſi proficiant in ſcientiis, maioremque profectum eos percepturos, ſi v.g. in Cathedra Sancti Thomæ, eius ſenſu explicato, tradatur eis in ſcriptis vt ſequenda doctrina Scoti; aut è conuerſo in Cathedra Scoti, expoſita eius littera, ac mente, doctrina Sancti Thomæ eis, vt ſectanda, & verior, explicetur; Vel ſi in Cathedra Voluminis ex profeſſo, & principaliter dictetur aliqua lex ex Digeſtis; Vel in Cathedra Clementinarum fiat tractatus ad aliquod caput Decretalium. Hoc effugium euertit Academiarum inſtitutum, Auditoribus inuidet multiplicem intellectus inſtructionem, & ſolidiora fundamenta, quibus Vniuerſitatis finis, ſplendor, & ornamenta innituntur, penitus labefactat.

15 Quippe id altè inſedit animis erigentium Academias, Cathedraſque diuerſas inſtituentium, etiam circa eamdem ſcientiam, vt Doctorum celebrium, ac illuſtrium ſententiæ edocerentur, ac eorum doctrinæ florerent, veritateſque Catholicæ diuerſis opinandi modis firmæ ſemper, ac ſtabiles oſtenderentur; præterea, vt Studioſi non vni doctrinæ addicti, eligere poſſent eam, cui plus firmitatis adeſſe iudicarent; ingenia etiam acuerentur, & opinionum oppoſitio litterarij laboris eſſet incitamentum, ac ſic demum Magiſtri euaderent ſapientiores, ſi nunc hanc doctrinam defendere, nunc aliam, ex muneris debito cogerentur. Sentiat vnuſquiſque quæ velit, & in ſuo ſenſu abundet; at, dum Cathedram alicuius Authoris moderatur, eius doctrinam erudiat; ſicut in Academia Salmantina Magiſtri in Theologia frequenter præſident aſſertionibus Theologicis, quibus non aſſentiunt, attamen eas defendunt abſque ſigno diſſenſus. Idem in regentia Cathedrarum omnino eſt præſtandum.

16 Inde Academiæ ſplendor ingens accreſcit; quippe illa litterarum omnium, & diſciplinarum eſt mater, & nutrix; fouetque diuerſas doctrinas probabiles, refugiumque omnibus elargitur; quare nomen Vniuerſitatis etiam hoc titulo ſibi adſciſcit, & Studium generale nuncupatur. Floreat quidem in Academia doctrina Diui Thomæ; ſed cur Scoti doctrina non effloreſcat? cur non Magiſtri ſententiarum? cur non Durandi? Omnes legi, doceri, Auditoribus proponi voluerunt, curarunt, toto animo conati ſunt Reges, Principes, Fundatores, & Reformatores Academiarum, & Cathedrarum erectores; Pontifices confirmarunt; in hunc ſcopum larga ſunt deſignata ſtipendia. Et ne Regia voluntas deturbetur? Pontificia authoritas parui pendatur? Academiæ ſplendore priuentur? Auditoribus vtilitas inuideatur? Stipendia abſque labore debito diſſipentur?

Quòd ſi aliquod in tradendis doctrinis 17 diuerſis inconueniens nunc excogitatur, credat aliquis, illud tot viris inſignibus, qui Statuta condiderunt, qui Cathedras deſignarunt, qui ſemel, & iterum Academiarum Viſitatores, ac Reformatores extiterunt, non fuiſſe repræſentatum? Et tamen inſtiterunt inceptis, nam hoc incommodum vel nullum, vel exiguum eſt; commoda verò ex ſua propria doctrina in ſingulis Cathedris edocta plurima, & præponderantia conſurgunt. His eſt conſulendum, & Maiorum voluntas exequenda, cum adeò rationi, & publicæ vtilitati eſt conſentanea.

Sed dicat aliquis, ſi in Cathedra v.g. Scri- 18 pturæ non doceatur ex profeſſo aliqua materia Theologica Scholaſtica, nullus erit Auditor, aut inuiti, vel neceſſitate coacti ibi aliqui aderunt, qui nihil ex Scriptura addiſcant; cum ea ſit vt plurimùm adoleſcentium indoles, vt ad Litterariam expoſitionem Scripturæ nauſeabundi oſcitent, & ſomnolenti ſurdeſcant. Nihil hinc conuincitur. Nam in primis poſſet Scripturæ littera ita exponi, ſenſuque morali, & allegorico ſic circumueſtiri, vt tolleretur nauſea, excuteretur ſomnus, & arrideret audientibus. Sic non pluribus ab hinc annis Scriptura in Academia Salmanticenſi exponebatur, etiam ab aliquibus, qui Cathedram illius non obtinebant; vt ampliora gymnaſia non caperent Auditores. Deinde, quia fortaſſe non multùm curatum fuit de Scriptura rigoroſè interpretanda, in id deuentum eſt per deſuetudinem; Faciliùs enim aliqui eius Cathedræ Moderatores materiam Theologicam Scholaſticam ſine nouo ſtudio, vel ſine mutatione in illo, edocere fortaſſis

taſſis mallent, quàm diuerſos libros euoluere, aliamque edocendi viam ingredi; Sed plures, & credam, omnes, nullo obſtaculo præpediuntur, quo minus ſuo muneri ſatiſfaciant; Et æquo iure, cum nihil magis eſſet conandum, quàm Studioſos Theologos addici lectioni Scripturæ Sacræ, eiuſque ſenſus callere; Illa enim eſt primum, & præcipuum Theologiæ fundamentum, quo Fides ſtabilitur, & roboratur Eccleſia; quare D. Auguſtinus, Anſelmus, Thomas, & alij, quos primarios Theologi anteſignanos habent, adeò in Scripturis Sacris verſati ſunt, vt ex earum fontibus ebiberint latices, quibus ſuam doctrinam irriguo ductu reddunt pulcherrimam.

19 Quòd ſi alicubi dilabatur feruor audiendi Scripturæ Sacræ interpretationem, eius reſtaurationi eſt totis viribus incumbendum. Sic inhærebitur veſtigüs Tridentini Concilij, quod maximè de hoc curauit, & *ſeſſ. 5. cap. 1. de Reformat.* præcepit, vt in Eccleſiis Cathedralibus Præbenda deſignaretur legenti Scripturam; & in Sacris Ordinibus digniores Magiſtri per Capitula, vel Prouinciales aſſignandi; Scripturam docerent in Domibus ſuis, vbi ipſorum Studia florent; ac in Academiis, vbi non eſſet inſtituta lectio Scripturæ, inſtitueretur, ac reſtauraretur, ſi eſſet collapſa. In quo & ipſum Tridentinum inhæſit Conſtitutionibus Summorum Pontificum, & Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. *cap. 12.*

20 Hinc neſcio, quare in Academia Salmanticenſi, quam, vt florentiſſimam, cæteræ ſibi conſtituunt Ideam, & exemplar, in Aſſertionibus publicis, quæ ex Veteri, & Nouo Teſtamento per duos integros dies quotannis defenduntur, is mos inualuerit, vt, occaſione deſumpta ex aliquibus Scripturæ verbis, materiæ Theologicæ Scholaſticæ omnino in eis contineantur, ac defendantur, quin aliquid ex Scriptura deſumptum agitetur. Certè arbitrarer ego, rigoroſas ex Scriptura quæſtiones deſumendas, ac defendendas fore, & argumenta contra ipſas etiam ex Scriptura depromenda; ſicut fit in Recitationibus extemporaneis, quæ ad obtinendas Præbendas Scripturæ in Eccleſiis perleguntur, & argumentis, quibus aduerſus illas diſceptatur. Et quidem ſi id ipſum præſtaretur, Studioſi in Scripturam addiſcendam incumberent, vt eas Aſſertiones defenderent; Auditores non pauca ex illis ad ſui profectum decerperent documenta; & Magiſtri, qui adeò in Scripturæ Sacræ ſtudio, & in eius Interpretibus ſunt verſati, non haberent ſub modio doctrinam, quam aſſidua defatigatione compararunt, ſed inter patrocinandum, & defendendum, ac argumentandum, ſuper candelabrum ponerent, vt omnibus luceret. Et quidem innumeræ aliæ Aſſertiones Scholaſticæ Theologiæ defenduntur, atque adeò valde congrueret, etiam Scripturam Sacram propriè, & rigoroſè ſumptam defenſari, vt vtraque manu, ancipiti gladio, ambidexteri Magiſtri pro veritate, & Fidei dogmatibus pugnarent. Accedit, quòd in ea Academia ſemper adſunt Studioſi Angli, Hyberni, Germani, qui ad ſuæ Afflictæ Patriæ ſubſidium Euangelicum ferendum in hoc Armamentario Fidei parantur; His ergo maximè conducit Scripturæ interpretatio, nodorumque ſolutio, vt hæreticos deinde conuincant, qui ſane Scholaſticorum argumentorum acumine in pluribus quæſtionibus diſputari ſolitis ad veram, ſanamque doctrinam non rediguntur, ſed neruoſis Scripturæ teſtimonijs. Vnde cenſeo, ſub obligatione graui teneri eos, quibus, Aſſertionum cura incumbit, ad cogendum, vt in præfatis Aſſertionibus aliquod ſcripturæ teſtimonium modo præfato diſcutiatur, & per argumenta examinetur. Et cum oppoſitum ſit abuſus, & non vſus legitimus, nequit ad conſuetudinem confugi, vt id non deinceps præſtetur.

Ex dictis ſuperiùs id ad calcem clarè infertur, eos, qui pro obtinendis Cathedris Recitationes publicas conficiunt, debere exponere, & defendere doctrinam eius Authoris, qui illis interpretandus commendatur, & qui in ea Cathedra, pro qua conſequenda legunt, explicatur; Vnde qui ſecùs faceret, & v.g. in Recitatione ad Cathedram Sancti Thomæ doctrinam oppoſitam Scoti, aut Durandi defenderet, vel è contra in Recitatione ad Cathedram Durandi, vel Scoti, ſententiam contrariam Diui Thomæ tueretur, muneri ſuo non ſatisfaceret; & eius Cathedræ t[illegible] eſſet indignus, imò incapax; cum in eo Examine omnino defeciſſet. Annotandum eſt demum pro Medicis Profeſſoribus, *in leg. 11. tit. 16. lib. 3. Recopilat.* deſignatos eſſe Authores, & doctrinam, quam tradere in noſtra Hiſpania tenentur. 21

***

QVÆSTIO II.

An minùs ſufficiens, ſi accipiat Gradum Licentiati, Doctoris, aut Magiſtri, mortaliter peccet, ac pariter qui eum approbant?

22 MInus ſufficiens, qui accipit Gradum Magiſterij, aut Doctoratus in Theologia, vel in Iure Pontificio, ſiuè Cæſareo, ſeu in Medicina, mortaliter peccat. Ita Caietan. *in ſumma, verbo Doctoratus*; D. Antonin. 2. *part. tit.* 3. *c.* 5. §. 6. Nauarr. *in ſum. antiq. c.* 25. *in nouan.* 55. Palacios *in ſum. verbo Doctoratus*; Syluest. *verbo Doctor, quæſt.* 4. Alcozer *in ſum. c.* 27. Armilla *verbo Doctor, n.* 1. cum aliis, quos ſequitur P.Th. Sanchez *tom.* 1. *conſil. moral. lib.* 2. *cap.* 1. *dub.* 57.

23 Ratio aſſerti in communi eſt, quia ex ſe graue damnum ex eiuſmodi Gradus acceptione ſequitur, quod quiſque tenetur ſui cauſa non inferre. Quippè, ſi Gradus ſit in Theologia, proponitur ille Theologus vniuerſis fidelibus, vt ad eum accurrant pro caſibus conſcientiæ enodandis, difficultatibus in fide diluendis, atque vt ad animarum medicum; cui etiam ex Romana Curia fiditur apertio litterarum, vt pro foro conſcientiæ diſpenſet, vel abſoluat; Quæ omnia à minus ſufficiente Theologo præſtari nequeunt ſine graui animarum diſpendio. Nec eneruabis incommodum, ſi dicas, poſſe eum Theologum abſtinere ſe ab omnibus his peragendis, & ſolius honoris cauſa Gradum accipere. Etenim hoc per accidens ſe habet, & ex ſe conſtituitur ille in ſtatu, in quo expoſitus eſt præfatis nocumentis; conſtituere autem ſe in eo ſtatu, ratione periculi damnorum grauium, quod manifeſtè ſuſcipit, peccatum eſt lethale.

24 Deinde, ſi Gradus ſit in Iure Pontificio, aut Cæſareo, graue inde reſultat clientulorum damnum; dum ſua quiſque negotia fidit ei, qui illum Gradum accepit. Si autem Gradus ſit in medicina, ex ſe conſtat, quantum ſequatur nocumentum in ſalutem corporum.

25 Non tamen eodem modo eſt pbiloſopbandum de Gradu in Artibus, ſiuè ſit Magiſterij, ſiuè Licentiatus, quia ex eius acceptione cum minori ſufficientia non ſequitur damnum graue, nec militant in eo rationes traditæ de acceptione Graduum in aliis ſcientis, vt ex ſe conſtat. Sic tenet P.Thom. Sanchez *vbi ſuprà n.* 6. Et Nauarrus poteſt pro hoc aſſerto afferri, nam adhuc de Gradu Doctoratus in Iure ciuili dubius eſt, vtrùm lethaliter peccet, qui cum minori ſufficientia eo donatur; &, cum ex Gradu in Artibus, iuxta dicta, minora multò incommoda ſequantur, de eo videtur non dubitaturus Nauarrus.

Peccat etiam mortaliter, qui minùs ſufficiens recipit Gradum Licentiati in omnibus prædictis ſcientiis, exceptis Artibus. Etenim omnia examina, & experimenta rigoroſa præcedunt hunc Gradum, & ei, qui illum recipit, præbetur facultas, vt, quandocumque velit, ad Gradum Doctoris, ſeu Magiſtri aſcendat; & expenſis dumtaxàt additis, & aliquibus ſolemnitatibus abſque noua ſcientiæ exploratione, in Magiſtrum, aut Doctorem aſſumitur; quare minor ſufficientia ad eum Gradum, origo eſt damnorum, quæ ſuperiùs expendimus, quorum tunc apponitur primaria cauſa. 26

Hinc fit, eos, qui approbant ad prædictos Gradus minùs ſufficientem, peccare etiam mortaliter; tum, quia muneri ſuo in re maximi momenti non ſatisfaciunt; tum quia valde, & præcipuè concurrunt ad damna grauia ſuperiùs expenſa. Quòd ſi antecedenter iuraſſent, non fore approbaturos, niſi ſufficientem, etiam peccatum periurij patrarent. Poſſet autem quis à peccato excuſari, ſi nullo prauo affectu motus iudicaret, eum, quem approbat, eſſe ſufficientem; Sicut & ipſe, qui ad Gradum promouetur, ſi id etiam de ſe arbitraretur, non eſſet reus peccati. 27

Inſuper aſſero, gradum Doctoratus, Magiſterij aut Licentiatûs in præfatis ſcientiis ab indocto acceptum, etſi pro foro externo validus ſit, vtpotè affectus ſolemnitatibus requiſitis ab Academiæ ſtatutis ſaltem exteriùs, pro foro conſcientiæ eſſe inualidum, & nullum. Etenim deficit illi, quod iure naturali ad eum requiritur nempè ſufficientia, & doctrina, quæ etiam requiruntur ab ſtatutis Academiæ; ſine requiſitis autem eſſentialibus de iure naturali & Academico, valor nequit ſubſiſtere verè, & realiter; eſto id non poſſit exteriùs iudicari, eo quòd ſolemnitates, & examina præceſſerint, quæ id operantur, vt validus pro foro externo cenſeatur; at nequeunt operari, vt pro foro interno validus ſit; cum, deficientibus eſſentialibus requiſitis iure naturali, & poſitiuo ad contractum, ſeu ad quaſi contractum, vel ad quoduis aliud, id nequeat verè dari, eſto apparenter, & externè poſſit. 28

Vnde fit, non poſſe eiuſmodi Gradu donatum 29

donatum accipere, aut retinere pro foro conſcientiæ emolumenta, quæ ratione præciſa Gradus ei obueniunt; & ſi ea accipiat, reſtituere tenebitur, tanquam bona, vero, ac reali titulo, & abſolutè ſubſiſtente, non accepta, nec ſibi debita, quamuis pro foro externo non poſſit acceptum ab eo repeti, nec accipiendum negari. Nec ſufficiet, ſi imperitus Gradu donatus, poſtea adquirat doctrinam ſufficientem, niſi Gradus reualidetur aut ab ipſa Academia, aut à Pontifice; nam iuxta vulgatum iuris principium, quod ab initio nullum eſt, tractu temporis non conualeſcit. Cæterùm non facilè dabitur caſus, in quo quis ad has anguſtias redigatur; communiter namque ſaltem competens ſcientia eſt his, qui illos Gradus recipiunt; Nec, qui examinant eos, imperitum vllum aſſolent approbare. At, ſi caſus contingat, ſtandum eſt dictis.

30 Quippè hoc poſſe timeri, docuit me Marſilius *in tractatu de bannitis*, & illum refert Rutgerius Ruland. *lib.1. de Commiſſariis Cameræ Imperialis cap.*14. cuius locum facetum tranſcribo, quia non erit legentibus iniucundus; Ait ergo; *Plurimi hodie, velut aſini, Doctorantur, qui ſunt buſali: vel, honeſtiore vocabulo, oues, & boues, & pecora campi; qui meritò legum Dolores dici poſſent, & illarum proditores, & aſſaſini; qui etiam venalitiarij poſſunt nuncupari. Vendunt enim leges, non quas habent, ſed quibus non ſunt digni, velut rem alienam, furtiuè, & peſſima fide: eaſque pretio nummario dehoneſtant. Quin potiùs pro adminiſtrandis officiis, vendunt ſe ipſos, ad pretium participandum, modico ære, ſeu ſalario contenti; per quod aliis doctis, & ſelectis viris præiudicium generatur. Hi etiam Doctores nomine, non re, ſilentiarij, legumque ſecretarij vocabuntur; habent namque omnia iura in ſcrinio pectoris, ſed in confeſſione, quam nefas ſit aliis reuelare; Aut iudices baliſtarij, quia ſententias fulminant, ſicut ſagittas. Hoc vno nomine gloriari poſſunt: Neceſſitas non habens legem.* Quid ad rem lepidius? Ibi idem Author latè probat, indoctos, ſeu indignos, qui ad eiuſmodi Gradus promouentur, non gaudere priuilegiis Doctorum. Quam doctrinam ita cum tradita à nobis concilio; vt non gaudeant pro foro interno illis priuilegiis; & præterea poſſe illis priuari pro foro externo, ſi de imperitia, ac inſufficientia accuſentur, & condemnentur; aliàs difficile apparet, quo pacto pro foro externo eis priuilegiiis priuari queant, cum ipſi ſuo inſtrumento Gradus accepti valeant vſum externum priuilegiorum depoſcere, ac ſibi adſcribere.

31 Sed inquires, an hi, qui appobant in examine ad Gradum Licentiatûs, ſeu Magiſterij indoctum, ſeu indignum, ſtipendiumque inde adquirunt, teneantur illud reſtituere? Reſolutio huius dubij inferri debet ab alia quæſtione generali, verùm ſcilicet acceptum ob turpem cauſam debeat reſtitui? Quam latè exagitaui *tom. in Bull. Cruciat. diſp.*34. *à num.*68. ibique cum Soto, Gutierrez, Palacios, Nauarra, Bonacina, Trullench. Diana, Machado, Cardinali Lugo. Rebello, Henriquez, Molina, Th. Sanchez, Azor, Graffis, Megalio, Alcocer, Caietano, Leſſio, & aliis ad ſpeciales caſus adductis, aſſerui, acceptum ob turpem cauſam non debere reſtitui, aliquibus limitationibus appoſitis. Videnda ſunt ibi dicta, ne eadem repetamus. Ex eo autem aſſerto infertur, in præſenti dubio non dari obligationem reſtitutionis ſtipendij accepti pro approbatione in examinatione ad prædictos Gradus; imò nec debere reſtitui, ſi quid vltra ſtipendium pro approbatione fuiſſet acceptum, dummodo pretium acceptum non excedat, attentis cicunſtantiis, iuſtum eius actionis turpis pretio æſtimabilis valorem. De quo egi *loco nuper relato n.*86.

QVÆSTIO IV.

An habiles ſint ad Canonicatus per oppoſitionem obtinendos in Hiſpania, qui accipiunt Gradus in Academiis externis, ſi in Hiſpaniæ Academiis incorporentur?

IN Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis Hiſpaniæ ſunt aliqui Canonicatus inſtituti ad docendum, concionandum, & adminiſtrandum Pœnitentiæ Sacramentum; &, vt habiles ſint Oppoſitores ad eos obtinendos, præter Gradus Licentiatus, aut Magiſterij, quos exigit Tridentinum, ſolet requiri, vt hi Gradus fuerint accepti in Academiis Regni proprij, ita vt ad Canonicatum Toletanum, Hiſpalenſem, ſeu Salmantinum expoſcatur Gradus ſuſceptus in Academia aliqua Caſtellæ, aut Legionis; & nomine Caſtellæ vtraque Caſtella, & Bætica Prouincia continetur. Igitur quæſtio eſt de promoto ad Gradum in Academia alterius Regni, & poſtmodum incorporato in Academia ex his, quæ requiruntur ex vi Satuti Eccleſiarum. 32

P. Caſtro Palao *tom.*2. *oper. mor. tract.*13. *diſp.*3. *punct.* 3. cenſet, incorporatum eiuſmodi non eſſe habilem ad Oppoſitionem. 33

Mouetur,

Mouetur, quia Sixtus IV. & Leo X. requirunt in Conſtitutionibus in ordine ad hoc expeditis, quòd quis promoueatur ad Gradum præuio rigoroſo examine, quòd non dari in his incorporationibus, ſupponit hic Author. Et deinde ait, promotos ad Gradum per incorporationem, eſſe Graduatos per priuilegium, quod non ſufficit ad præſens, cum veri Graduati requirantur; & vbi vera forma requiritur, non ſufficit, ſi per æquipollens amplietur, iuxta *leg. forma, Cod. de his, qui veniam*; *leg. ſi forte, ff. de Caſtrenſi peculio.* Impugnat hunc Authorem, meliori iure, ſtyloque moderatiore, quàm aſſolet Authores Societatis Ieſu impugnare (quibus hanc gratiam rependit, quia eorum labore, & ſcriptis maximè ad ſua opera moralia vtitur) Thomas Hurtado *tom. 2. reſolut. moral. tract. 12. cap. 1. num.* 1614. Cuius ſententia affirmans, ſufficere, ſi quis in Academia requiſita incorporetur, dum præuium ſit examen, eſt vera.

Et quidem cenſeo, idem iudicandum fore à P. Caſtro Palao, qui præcipuè innititur in defectu examinis, à quo aliæ eius rationes robur capiunt. Et miror, virum eruditum, ſuppoſuiſſe, non dari examen in incorporatione ad Gradus Licentiatus, ſine quibus Gradus Magiſterij, aut Doctoratus non obtinentur; nam eſto non detur in aliqua Academia, tamen in celebrioribus, vt in Salmantina, Comp utenſi, & aliis, datur.

34 Itaque aſſero; incorporatum in Academia, in qua datur præuium examen, habilem eſſe ad Oppoſitionem Canonicatuum; (Idem dico de oppoſitione Beneficiorum, ſi quæ ſint eiuſmodi, vt præfati Gradus ad ea requirantur;) Non autem eſſe habilem, ſi examen non ſit præuium ad incorporationem. Hæc ſecunda pars conuincitur argumentis Patris Caſtro Palao, & ex verbis, ac mente prædictorum Pontificum, qui id intenderunt, vt non niſi viri docti, ac teſtimonio authentico Academiarum proprij regni, præuio examine approbati, eos Canonicatus obtinerent.

35 Prima pars aſſerti probatur, quia ſic incorporatus nihil omnino diſtat ab aliis, qui primò in eis Academiis Gradum accipiunt; vnde, ſicut illi, ita & ipſe habilis eſt ad Oppoſitiones. An ei noceat, quòd priùs Gradum ſuſceperit in alia Academia, ſi in prædictis eodem modo examinatur, ac ſi non eſſet alibi ad Gradus promotus? Etenim, vt res praxi innoteſcat, cum quis Magiſter alterius Academiæ vult. v. g. in Salmantina incorporari, priùs experitur tentatiuam coram Decano, aut Præſide actuum litterariorum; deinde habet Quodlibeta, poſt verò Subquodlibeta; prætereà Repetitionem, & demum legit, & examinatur valdè rigoroſè per plures horas in ſacello Sanctæ Barbaræ; quòd ſi approbetur, accipit Gradum Licentiatus à Cancellario; Et, vt in Gradum Doctoratus, ſeu Magiſterij in corporetur, præcedentibus ad id neceſſariis ſuffragiis Magiſtrorum, ac Doctorum, omittuntur quædam publicæ ſolemnitates, vt deambulatio prædictorum omnium, ac Rectoris, & Cancellarij per vrbem equitaudo, & cæremoniæ, quæ in Eccleſia Cathedrali fiunt, & admittitur ille à Cancellario ipſo in gremium Magiſtrorum. Ecce ad Gradum primò accipiendum, & ad incorporationem in Magiſterium, nullus actus Litterarius omittitur, diuerſitaſque ſolum ſtat penes quaſdam ſolemnitates extrinſecas; hæ autem quid referunt ad doctrinam promoti ad Gradum? Eam autem doctrinam deſiderant Pontifices in his, qui ad Canonicatus aſſumuntur.

Itaque ſic incorporatus, eodem modo ac alij, eſt Doctor, Magiſter, aut Licentiatus; ſolúmque id habet, quòd priùs fuerit in alia Academia promotus; & hoc in eius maiorem approbationem, non in præiudicium reduudat; habetque omnes qualitates à Pontificibus requiſitas; & non per priuilegium eſt Magiſter, aut Doctor; nec æquipollentia in forma Gradus datur, ſed Gradus proprius, rigoroſus, & verus. Indeque manent ſoluta P. Caſtro Palao argumenta. 36

Deinde aſſero cum eodem Thoma Hurtado, *vbi ſuprà num.* 1620. etiam eſſe habilem ad eiuſmodi Canonicatuum Oppoſitionem, eum, qui accipit Gradum, aut incorporatur in aliqua Academia Cæſarea, ſeu Regia Hiſpaniæ, eſto non ſit Pontificia, dummodò ſit approbata, & eius Gradus in aliis Academiis admittantur, & ſtylus, ac conſuetudo Eccleſiæ, in qua Canonicatus extat, non reiecerit eum Gradum. Quippè à Pontificibus non excluditur ille gradus ad hanc Oppoſitionẽ, & ſolùm exigitur, vt ſit Graduatus in aliqua Vniuerſitate Studij Generalis Hiſpaniæ, ſeruatis ſeruandis, vt videre eſt in Bulla Leonis X. eius tenorem refert Garcia *de benefic. part. 3. capit. 4.* Vnde, ſi in ea Academia examen præcedat, nihil deſideratur ad habilitatem. A fortiori ſufficit Gradus in eiuſmodi Academiis, & eiam incorporatio in aliis quibuſcumque, vt obtineantur illæ Dignitates, ac Præbendæ, ad quas requirit Gradus Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 12. de reformatione*; 37

nam

nam ibi examen præuium rigoroſum non exigit, ſed dumtaxàt Gradus eiuſmodi; Quare eas Dignitates poſſe obtineri à Graduatis, etiam abſque ſcientia ſufficienti, docent Barboſa *de poteſtate Epiſcop. allegat.* 55. *num.* 5. Garcia *de benefic. part.* 7. *capit.* 7. *à num.* 5. Mandoſius *regul.* 19. *Cancellariæ, quæſtion.* 13. Thomas Hurtado *vbi ſuprà, num.* 1292. P. Azor *inſtitution. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 6. *q.* 1. Quippè illi habent formam, ſeu qualitatem a Tridentino requiſitam.

QVÆSTIO V.

An qui Gradum Licentiatus, Magiſterij, aut Doctoratus ſuſcepit, poſtquam ſubſcripſit Oppoſitioni ad Canonicatum, ſit habilis ad eum obtinendum? Item ad Cathedram?

38 SIxtus IV. formam præſcribens circa prouiſionem Canonicatuum, qui per Oppoſitionem obtinentur, in ſua Bulla ait; *Vns, qui in Theologia Magiſter, ſeu Licentiatus, & alteri, qui in altero Iurium Doctor, ſeu Licentiatus exiſtat, poſſit, & debeat vnà cum Capitulo prouideri.* Leo X. etiam in ſua Conſtitutione iniungit, eos Canonicatus non niſi prædictis Magiſtris, Doctoribus, aut Licentiatis fore concedendos. Inquirimus ergo, an ſufficiat ſuſcepiſſe eiuſmodi Gradum, antequam electio à Capitulo fiat, etiam ſi quis eum non ſuſcepiſſet, quando ſubſcripſit Oppoſitioni, & ſe Oppoſitorem exhibuit; ſeu an ſit neceſſarium, vt ſit habilis ad Canonicatum obtinendum, promotum fuiſſe ad Gradum, antequam ſubſcribat? Ea etenim eſt Eccleſiarum conſuetudo, vt edicta publicè in frequentioribus Oppidis promulgentur, quibus dies ſufficientes deſignantur, intra quos debeant, qui velint eſſe Oppoſitores ad Canonicatū, ſe manifeſtare, & Oppoſitioni ſubſcribere.

39 Duæ ſunt oppoſitæ in hac quæſtione ſententiæ. Prima docet, neceſſarium eſſe, antequam quis Oppoſitioni ſubſcribat, ſuſcepiſſe Gradum prædictum, & aliàs eſſe inhabilem ad obtinendam præbendam. Ita Gutierrez *conſil.* 44. *num.* 3. P. Caſtro Palao *tom.* 2. *oper. mor. tract.* 13. *diſp.* 3. *punct.* 3. *n.* 8. Mouentur, quia ex vi propoſitionis edictorum, & ſubſcriptionis ad Oppoſitionem oritur contractus vltrò, citróque obligatorius inter electores, & Oppoſitores; quem tenentur electores obſeruare, præbendo Canonicatum vacantem digniori, indeque ius Oppoſitoribus ſtatim adquiritur, quòd eligetur vnus ex eis dignior iudicatus; ac nequit hoc ius adquirere, qui inhabilis eſt, & non promotus ad Gradum, dum oppoſitioni ſubſcribit, cum ex tunc ius deberet adquiri, vt poſtea valeret eligi; & aliunde Gradus poſt ſubſcriptionem ſuſceptus, ſeu habilitas ſuccedens non retrotrahitur, ita vt habilem eum tempore ſubſcriptionis reddat, nec debet præiudicare perſonis, quæ eo tempore erant habiles; ergo inhabilis eſt ad Oppoſitionem Canonicatus, qui non ſuſcepit Gradum requiſitum, antequam ſubſcriberet.

Secunda ſententia tuetur, ſufficere, vt 40 ſit habilis ad Oppoſitionem, & ad Canonicatum obtinendum, ſi ante examen, lectionem, ſeu concionem ſimul, & electionem, Gradum accipiat, quamuis non ſuſceperit, cum Oppoſitioni ſubſcripſit. Videntur afferri poſſe pro hac ſententia Iura, & Authores aſſerentes, quando aliqua qualitas requiritur ad omittendum, aut excludendum aliquem à dignitate, officio, vel beneficio, eam debere adeſſe tempore prouiſionis, vel electionis, & non ſufficere, ſi ex poſt facto interueniat; Etenim conſequenter apparet, ſtatui ab his Iuribus, & Authoribus, ita requiri eam qualitatem tempore electionis, vt ſufficiat, tunc adeſſe, nec antecedenter ad electionem adeſſe requiratur. Sic docet textus *in cap. ſi eo tempore, de reſcript. in* 6. *lex* 2. *ff. de excuſat. tutor.* Bartolus *ibi.* Auendaño *lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 13. Rodericus Suarez *allegat.* 12. Abbas *in cap. poſt ceſſionem, num.* 10. *de Prebend.* & Decius *ibi num.* 5. & 19. Inſinuant Peyrinis *tom.* 1. *de ſubdito, quæſt.* 1. *cap.* 31. §. 6. *concl.* 9. Rodriguez *tom.* 2. *quæſt. Regular. quæſt.* 51. *art.* 5. Graffis *lib.* 1. *conſil. de elect. conſil.* 1. *difficult.* 3. & Gloſſa *in Clement. in.* 2. *verbo, conſtituimus, de ætate, & qualitate ord.* Tenet expreſsè hanc ſententiam referens pro ſe præfata Iura, & Authores, Thomas Hurtado *tom.* 2. *Reſolut. moral. tractat.* 12. *capit.* 1. *à num.* 1624. Qui ſequentibus innititur fundamentis.

Primum eſt. Quia Gradus requiritur 41 propter Conſtitutiones, & Bullas Sixti IV. & Leonis X. at hi Pontifices ſolùm aſſerunt, quòd præfati Canonicatûs prouideantur Graduatis; ergo, ſi tempore electionis, & examinis iam ſunt promoti ad Gradus, hi, qui opponuntur, nihil deficit illis ex requiſitis à Pontificibus, quominus ſint habiles, vt obtineant Canonicatum.

Secundum eſt. Quia qualitas Gradûs 42 requiritur propter officium, & beneficium recipiendum; ergo Oppoſitores, qui

tempore beneficij, aut Canonicatus recipiendi ſunt inſigniti Gradu, habiles ſunt ad illum. Hinc, cum in edictis aſſeritur, Oppoſitores debere eſſe Graduatos, intelligi debet tempore electionis, non verè neceſſariò, cum ſubſcribunt Oppoſitioni.

43 Ad argumentum ſententiæ oppoſitæ reſpundent hi Authores, ius adquiſitum Oppoſitoribus ex contractu edicti promulgati eſſe in ordine ad prouiſionem Præbendæ, quare tunc, & non ante, tenentur eſſe Graduati; ſicut & ipſi electores tempore prouiſionis, & non edicti, aut Oppoſitionis præſtant iuramentum de præbendo ſuffragium pro digniori.

44 In hac controuerſia cenſeo primò, ſtandum eſſe conſuetudini, & ſtatutis Eccleſiarum; ſi enim ab ipſis conſtitutum ſit, tempore, quo ſubſcribitur Oppoſitioni, debere eſſe Graduatos eos, qui ſubſcribunt, ſanè non erit habilis, qui tunc non ſuſcepiſſet Gradum. Sic deciſum eſt in Rota *in vna Burgenſi, coram Litta*, vt refert Farinacius *tom.2. deciſ. 15. num.13.* Ratio eſt, quia Pontifices, cum præſcribunt qualitatem Gradus, non tollunt, quominus Eccleſiæ ipſæ, ſeruata illa qualitate, alias congruentes addant, vt quis ſit habilis ad obtinendos Canonicatus; & additis aliis qualitatibus, quas volunt eſſe neceſſarias ad habilitatem, ſi deſint, non dabitur habilitas. Sic in plurimis Almis Eccleſiis ſtatutum eſt, vt non admittantur ad Oppoſitionem eiuſmodi Canonicatuum, qui habitum Religioſum in aliquo Ordine ſacro habuerint; quæ qualitas ſi non adſit, non erit quis habilis ad Oppuſitionem.

45 Cenſeo ſecundò, parum conſequenter loqui Thomam Hurtado, dum ait, non eſſe neceſſarium Gradum tempore ſubſcribendi Oppoſitioni, ſic verò non ſolùm ante prouiſionem Præbendæ, ſed etiam ante examen ad illam, vt expreſsè ait, *vbi ſuprà, num.1624.* Etenim rationes, quibus probat, non eſſe Gradum neceſſarium tempore ſubſcriptionis, etiam ſuadent, non eſſe neceſſarium tempore examinis; tum quia Gradus requiritur, vt ille inquit, propter officium, & beneficium, & ſufficit, illum habere tempore receptionis; tum quia Pontifices non exigunt, niſi vt prouideantur prædictis Graduatis Canonicatus præuio examine; non autem iniungunt, quòd tempore examinis debeant eſſe Graduati, ſicut non iniungunt, quòd tales eſſe debeant tempore ſubſcriptionis; tum demum, quia hic Author in concluſione præfigit, Gradum non eſſe neceſſarium, cum ſubſcribitur Oppoſitioni, ſed ante examen, & prouiſionem; & poſtmodum probationibus nihil prorſus habet, quo ſuadeat, ante examen eſſe illum neceſſarium, nec de eo verbum profert, & ſolùm contendit, ſufficere gradum tempore electionis.

Et quidem, ſecluſa conſuetudine, aut 46 ſtatuto Eccleſiarum, probabilior mihi eſt opinio ſecunda; inſuper addendo, quod nuper aſſerebam, ſcilicèt nec ante examen Gradum eſſe neceſſarium, ob rationes factas. Nec obſtat, quòd in Academiis non eſt habilis ad Oppoſitionem ad Cathedras obtinendas, niſi eum, qui tempore lectionis ſaltem eſt promotus ad Gradum Bachalaureatus, ergo nec ad Oppoſitionem in Eccleſiis, qui tempore examinis, aut lectionis non eſt promotus ad Gradum Licentiatus, aut Magiſterij. Mala conſequentia, quia fit de minori ad maius; & ex paritate poſita in antecedenti ſolùm inferri poſſet, Gradum Bachalaureatus eſſe neceſſarium tempore lectionis in Oppoſitione ad Præbendam. Itaque nego conſequentiam; &, quamuis admittatur, eſſe aliquo modo paritatem, reddo diſparitatem; Nam ſtatuta Acedemiæ deſignant, quis ſit habilis ad legendum in Oppoſitione ad Cathedras; ſicut ſtatuta Eccleſiarum idem poſſe decernere, diximus; at ſupponimus, non dari ſtatuta id decernētia; non ergo eſt caput, vnde inhabilitas conuincatur in non Graduato.

Quòd ſi paritas eſſet deſumenda ab 47 Academiis, etiam ex illa probaretur, fore neceſſarium Gradum, cum ſubſcribitur Oppoſitioni ad Præbendas, cum ſanè Gradus Bacchalaureatus communiter ſit in omnibus Academiis neceſſarius, vt quis ſit habilis ad ſubſcribendum Oppoſitioni ad Cathedras. Sed eadem eſt diſparitas reddenda; nempè habilitatem non aliter ab ſtatutis in Academiis eſſe præſcriptam; in Eccleſiis verò, ſupponimus in aſſerto, non dari ea ſtatuta; nam, ſi dentur, ſtandum eſt noſtræ primæ concluſioni.

Nec obſtat, ſi dicas, non Graduatum 48 tempore lectionis ad Canonicatum nun poſſe deſignari ab vllo Electore, quaſi digniorem, pro quo præſtaturus ſit in electione ſuffragium, cum tunc eum habilem non reperiat; neceſſariumque eſſe, vt ſit in ea diſpoſitione, in qua poſſit ab Electoribus iudicium de Oppoſitoribus facientibus deſignari vt dignior. Nam reſpondeo, poſſe deſignari, ſuppoſitis terminis habilibus, nempè ſi tempore electionis omnino ſit capax obtinendi Canonicatus; ſicut, ſi alius haberet inhabilitatem, de qua adhuc non conſtitiſſet, & conſtaret tempore electionis, ſanè non poſſet eligi, ſed

potuiſſet

potuiſſet deſignari vt dignior ſub ea condi-
tione tacita,quæ ſemper ineſt,nempè ſi non
probetur ex aliquo capite inhabilis ad Præ-
bendam.

49 Nec ruſus obſtat, ſi aſſeras, electio-
nem ad Præbendam quaſi inchoare in exa-
mine, quod eſt veluti ſcrutinium dignio-
ris, atque adeò tunc eſt neceſſarium, vt
quis habeat Gradum requiſitum à Pontifi-
cibus ad prouiſionem Præbendæ. Nam
reſpondeo, examen, lectionem, & concio-
nem eſſe præuia requiſita ad electionē, &
ſuffragia, ſicut etiam eſt præuium requi-
ſitum ſubſcriptio in Oppoſitione, & edi-
ctorum promulgatio; & quamuis Examen
ſit proximius electioni, & ſuffragiis, quàm
cætera antecedentia, hoc tamen ſe habet
penès magis & minus, cum Examen abſo-
lutè non ſit potiùs electio, quàm ſunt edi-
cta, & ſubſcriptio; vnde rationes proban-
tes, non eſſe neceſſarium Gradum, niſi
tempore electionis,pariter ſuadent, non eſ-
ſe neceſſarium tempore ſubſcriptionis, ac
tempore Examinis. Et ſanè rectè ſtat, ali-
quem legiſſe, aut habuiſſe Concionem,
antequam ad Gradum promoueretur,& ad
illum ante electionem promoueri, maximè
ſi plures dies intercedant, vel ſi Eccleſia,
in qua fit Oppoſitio,extet in loco,vbi datur
Academia,vel ſit illi proxima, & Oppoſitor
iam præhabuerit omnes actus litterarios,
aut ferè omnes requiſitos ad Gradum Li-
centiatûs, ita vt breuiſſimo tempore poſſit
illum accipere.

50 Cæterùm non poteſt quis abſque eiuſ-
modi Gradu obtinere Præbendam, quam-
uis, ſtatim ac obtineret, Gradum acciperet;
quia abſolutè erat inhabilis tempore ele-
ctionis, & electio fuit nulla ab initio, nec
poteſt poſtea conualeſcere, & præterea
præiudicium fieret Coppoſitoribus. Ita
deciſum eſt *in Rota, in vna Papien. Priora-
tus, die 6. Iunij, anno 1608. coram Cardinali
Lancelloti; & in alia coram Cardinali Bono-
nienſi*; vt videre eſt apud Farinacium *tom.
1. deciſ. 158. à num. 2. & tom. 2. deciſ. 295.*
Imò, etſi vnus dumtaxat eſſet Candidatus
Præbendæ, non poſſet eligi, niſi tempore
electionis eſſet Graduatus, electioque in
eo facta eſſet nulla; quia id requiſitum, &
forma iniuncta eſt à Pontificibus, atque
adeò nec Epiſcopus, nec Capitulum poſ-
ſunt in eo diſpenſare,cum in lege Superio-
ris, qualis eſt Pontifex, diſpenſare nequeat
vllus inferior.

QVÆSTIO VI.

*Quis cenſendus ſit præ cæteris benemeritus
ad Cathedram obtinendam, vt pro illo
ſuffragium aut teſtimonium ferri debeat?
Vbi plura concernentia attinguntur?*

CAthedræ poſtulatio, & conſecutio 51
magnum præſefert momentum, cum
in ea ſita ſit ingens vtilitas Candidatorum
tum in honore, qui exinde accreſcit, tum
in redditibus, qui percipiuntur, tum de-
mùm in aptitudine proximiori ad præmia,
& munera æſtimabiliora; Quare diſtribu-
tio Cathedrarum non leuiter, ac perfun-
ctoriè eſt introſpicienda, ſed maturè, &
omnibus circunſtantiis attente perpenſis.
Id autem ſpectat ad eos, qui ſuffragia fe-
runt pro illarum obtentione, ſi per ſuffra-
gia Studioſorum, aut aliorum Cathedræ
impertiantur; vel ad Iudices, ſeu Senato-
res, qui ſuis ſuffragiis id præſtant, nec-
non ad eos, qui de meritis Candidatorum
ſuum ferunt teſtimonium, informantque
Iudices abſentes, ſeu præſentes; ac de-
mùm ad ipſos Candidatos, qui media ini-
qua nequeunt exequi, nec titulis falſis in-
niti, vt Cathedras conſequantur. Quæ
omnia dilucidè oportet euoluere.

Vt quis abſolutè ſit habilis ad Cathe- 52
dram obtinendam, non facta compara-
tione cum aliis, ita vt poſſet eam conſe-
qui, nullo alio Coppoſitore exiſtente,
ſufficit, ſi præditus ſit prærequiſitis om-
nibus, quæ in Academiæ ſtatutis, conſue-
tudine præſcripta exiguntur,eamque ſcien-
tiæ habere inſtructionem, qua iudicetur
poſſe alios ſufficienter erudire, quin eorum
vtilitati fiat præiudicium, nec Academiæ
publico bono inferatur nocumentum. Præ-
requiſita autem ex omni capite ſunt inue-
ſtiganda, ſcilicèt ex ætate, ex Gradu, ex
tempore tranſacto ab illius acceptione, ex
recitatione extemporanea, ſeu examine,
& ex aliis qualitatibus perſonæ; ſangui-
nis, aut natalitij; In diuerſis enim Acade-
miis diuerſa requiſita deſiderantur ex præ-
dictis. Quòd ſi aliquod ex illis non detur,
ſuppoſita ſcientiæ ſufficientia, in cuius
defectu nequit diſpenſari, videndum eſt,
an Academia ipſa poſſit, ac velit illud ſup-
plere, ſeu in eo diſpenſare,aut an Princeps,
vel Supremus Academiæ Superior diſ-
penſationem largiatur; alias nequibit
Cathedra concedi. Cæterùm iudicium de

ſufficientia ſcientiæ arbitrio viri prudentis, dicti, ac timorati eſt menſurandum, nec enim alia regula firma poteſt ſtabiliri.

53 Difficultas autem verſatur, cum plures eamdem Cathedram petunt, quis ſit dignior arbitrandus. Quod dubium ſæpè cum pluribus Viris Doctiſſimis conſului, vt tutiorem viam inſequerer. Meritum præcipuum ad Cathedram eſt ſcientiæ eruditio, notitia, & ingenium; At non ſolùm ad id debet attendi, alia enim etiam conſtituunt Candidatum benemeritum, quæ etiam ſunt expendenda; Ea autem ſunt, expeditio in docendo, claritas in explicando, aſſiduitas, & applicatio ad ſtudium, & ad profectum diſcipulorum; exercitiorum in litteris frequentia cum ſatisfactione, & plauſu; obſequia in munere litterario docendi præſtita Academiæ; diuturnitas temporis cum publica approbatione in litterariis exercitamentis inſumpta; communis opinio de ſcientia Candidati tum in Profeſſoribus, tum in diſcipulis; ſtudioſorum maior concurſus ſpontaneus ad eius doctrinam, ac lectiones audiendas; ſumptus, ac incommoda propter obſequia Academiæ præſtanda in ſtudiis, & propter docendum in ipſa, tolerata; commune iudicium, quòd alias Cathedras, quas non obtinuit, meruerit; etſi quæ alia ſunt hiſce ſimilia; queis addenda eſt morum probitas abſque ſcandali nota.

54 Indubitabile eſt, eum, in quo prædicta omnia ſimul concurrerent, & in ſingulis cæteri ab illo excederentur, magis benemeritum fore iudicandum, & grauem iniuriam ipſi irrogari, ſi Cathedra ei non concederetur. Quippè eo caſu ex nullo capite ab aliis ſuperaretur, ſed ſuperaret, nec eſſet titulus, aut ratio, ob quam vllus deberet ei præferri; nec locus eſſet beneuolentiæ, aut gratiæ, cum merita non eſſent paria; & in materia iuſtitiæ, dum vni ſoli neceſſe eſt præmium indiuiduum, ſeu impartibile concedi, cum merita non ſunt paria, nequit impar æquari, aut anteponi.

55 Deinde, ſi duo, vel plures omnino æquales ſint, aut recto, & prudenti dictamine cenſeantur pares in omnibus titulis, ſeu meritis ſuprà poſitis, etiam eſt indubitabile, Iudices, & item Studioſos (ſi per ſuffragia Cathedræ diſtribuantur) poſſe, pro quo maluerint, ferre ſuffragium; Cum etenim Cathedra nequeat inter duos, aut plures diuidi, ſed neceſſariò vni dumtaxat ſit concedenda, locus gratiæ datur, & abſque iniuria alteriùs, vni æquè benemerito conceditur; quare alter nequit conqueri de iniuria ſibi irrogata, ſed dolere de gratia ſibi non præſtita. Ij tamen, qui monent, ſeu informant Iudices de meritis Candidatorum, nequeunt in hoc caſu vnum ex illis dumtaxàt proponere, ſed tenentur ad proponendum eos, qui ſunt æquales: Quippè, ſi affirment, vnum eſſe magis merentem, à veritate in re graui, ac inferente præiudicium tertio, deficiunt; Si verò per ambages verborum, vtà comparatione cum aliis abſtineant, proferant ſolùm, tali determinato Candidato poſſe iuſtè Cathedram impertiri, denotant implicitè, eum præ aliis illam mereri, cum eorum munus ſit, magis benemeritos proferre, atque adeò, cum vnum tantummodò deſignant, quaſi magis benemeritum declarant. Et ſanè Iudices manifeſtè volunt, vt benemeriti ipſis proponantur, quin electio, & gratia præſtanda maneat penes teſtificantes de meritis, ſed poſtmodum penes ipſos; præiudiciumque infert is, qui vnicum proponit alteri æquali; cui, ſi propoſitus fuiſſet, forſitan gratia, & Cathedra concederetur; Cum ergo is ius proximum ratione meritorum habeat ad illam, non poteſt iuſtè is, qui merita narrat, eum præterire; aliàs eum abſque ſui iuris vſu relinquit, & reddit inhabilem proximè ad Cathedram obtinendam, in quo iniuſtitiæ eſt reus.

Difficilius eſt, ſi Candidati in omnibus titulis, ac meritis ſuprà deſignatis ſimul ſumptis non ſint pares, nec vnus cæteros excedat, ſed ad inuicem excedantur, hi quidem in his, alij verò in aliis, quis ſit magis merens, decernere. Et, antequam ad comparationem deueniamus, ſupponendum eſt, ſemper debere dari publicam probitatem morum, abſque nota, & ſcandalo, in eo, qui eligendus eſt ad Cathedram. De ratione enim Magiſtri, ac publici ſcientiæ Profeſſoris eſt honeſtas vitæ, vt *quæſt. 1. huius libri*, præfiximus; quare, etſi omnes alij tituli in Candidato concurrerent, eſſet tamen publicis vitiis notatus, omnino indignus eſſet Cathedra; cum iis plus deſtrueret, quàm ædificaret, & ruinæ occaſionem diſcipulis præberet, quæ magis eſſet nociua, quàm commoda diſciplinæ traditio; Recolenda ſunt dicta loco relato. Quare ea morum probitas debet ſupponi, nec hic titulus debet cum aliis conferri, ſi quidem ſi deficiat, cæteri non proſunt. Nec inde requirimus neceſſariò in Candidatis virtutum perfectionem, ſed ſaltem externam vitæ, & morum compoſitionem, ac honeſtatem, cuius defectus cederet in iuuentutis ruinam, & Academiæ detrimentum. 56

Præterea eſt ſupponendum, ſi in his titulis, quos aliis fore præferendos, dicemus, 57

dentur.

dentur duo, vel plures Candidati omnino pares, de his æqualibus omnino eſſe loquendum, vt nuper de aliis æqualibus locuti ſumus *num.* 55. Cæterùm cum agimus de æqualitate, non id intendimus, vt ea quaſi mathematicè, aut arithmeticè ſumatur, non enim id eſt facilè, aut moraliter poſſibile; ſed ſermo eſt de æqualitate arbitrio prudentis, docti, ac timorati viri commenſurata, quam ſolemus exponere aſſerendo, aliquos eſſe pares, *plus minuſvè* inter ſe diſtantes, cum in his parum pro nihilo ſit reputandum.

58 His poſitis, ſi quis alios ſcientia, ingenio, ac eruditione, methodo, & claritate docendi excedat, quamuis ſtudiorum antiquitate, Gradibus, exercitiis, ſeu Actibus litterariis, aliiſque titulis excedatur, cæteris debet præponi. Etenim hi tituli, in quibus excedit, cæteris præponderant ad rationem Magiſterij, ad quam maximè inſpiciendum eſt; illis enim præditus aptiùs, ac digniùs ſuum munus obibit, diſcipulis ingentiorem profectum parabit, & Academiæ, quæ Profeſſorum inſigni ſcientia illuſtratur, maiorem afferet ſplendorem. Et ſanè quid refert, aliquem annoſam antiquitatem objicere, ſi non annoſam ſcientiam, vel præ defectu laboris, vel ingenij, comparauerit? Quid, plures recitaſſe lectiones ad Cathedras obtinendas, aut pluribus Aſſertionibus publicis tuliſſe patrocinium, aut extraordinariis lecturis annuis incubuiſſe, ſi vel inuentus eſt minus habens, vel ab alio exceditur in his, quæ ad hæc litteraria exercitamenta deſiderantur, quæ ille maiori cum plauſu, & probatione præſtabit, vt ex eius ſcientia, ingenio eruditione, ac claritate cernitur conſpicuè; & ex his, quæ iam præſtitit, etſi numero pauciora, & tempore recentiora, manifeſtè conſtat exceſſus, qui multò ingentior erit, cum ad eam vetuſtatem, & numerum accedat, quem obtendunt ij, quos ſuperat? Quid demùm intereſt, incommoda fuiſſe tolerata, ſumptus factos, inopiam, & alios exanthlatos labores, ſi ſimul ſcientia, claritas, & eruditio non adſint æquales? nam hæc præcipua ſunt, & ad ea debet attendi; illa ſi comitentur, titulos perficiunt, commiſerationem generant, gratiam conciliant; At elargitio Cathedræ opus eſt iuſtitiæ, non pietatis, & commiſerationis; & bono publico conſulitur, quod præferri debet priuato; nec propter vnius Candidati commodum, imò nec propter commodum vnius, aut alterius Collegij, defraudanda eſt Cathedra Moderatore digniori; cum magis publicum bonum ſit id, quod ſpectat ad Academiam, omnium matrem, ad eiuſque ſpleudorem, ac ornamentum, ad diſciplinam Iuuentutis ex diuerſis Prouinciis confluentis, & demùm ad iuſtitiam, vt præmiantem tam merita, quam commodum, & vtilitas vnius, vel alterius, etiam Collegij, cum Collegia, & priuati mēbra ſint, & partes Academiæ, quæ plura amplectitur, & ſe amplius extendit, quare eius bonum eſt vniuerſalius. Certiſſimum autem eſt, bonum publicum, & vniuerſalius præferendum eſſe bono priuato, & minùs vnuerſali, maximè cum hi, ad quos ſpectat hoc bonum, continentur ſub ea Communitate, ad quam illud bonum publicum pertinet, comparatioque fit in eodem ordine, ac ſerie de minori ad maius.

At, ſi quis excedat in ſcientia, imò & 59
aliis titulis, ſi tamen omnino deſtituatur methodo, & claritate docendi, cæteris eſt poſtponendus, quin & abſolutè rejiciendus. Quippè ad rationem Magiſtri omnino neceſſaria ſunt Methodus, & claritas in doctrina tradenda; Quid enim proderit Auditoribus, Magiſtrum eſſe ſcientia refertum, ſi ſuæ eruditionis riuos communicare ignoret, quibus animorum campi, ingeniorumque horti fœcundentur? Potiùs ſua obſcuritate ingenia confundet, quam illuſtrabit. Viua quippè vox docentis, & perſpicuitas diſtincta dicendi, doctrinam mentibus imbibit; quæ ſi deficiant, ineptus eſt docendo Magiſter.

Rurſus, ſi duo, aut plures omnino ſint 60
æquales in ſcientia, ingenio, & claritate, vnus verò alios in prædictis, ſibi pares excedat antiquitate ſtudiorum, lectionibus, & exercitamentis litterariis in eadem Academia peractis, hic cenſendus eſt Cathedra dignior. Quippè titulus præcipuus ſupponitur in eo æqualis reperiri; hæc autem, in quibus ſuperat, ſunt tituli proportionati ad Cathedræ præmium obtinendum, ſi quidem ſunt materia litteraria, & obſequia erga eamdem Academiam & erga Studioſos; pluribus ergo meritis proportionatis ornatus redditur dignior, & ex iuſtitia diſtributiua ei præmium debetur. Nec obſtabit, ſi aliquis ex his, qui exceditur in exercitamentis litterariis, non abſtinuerit ab eis omnino vltroneus, ſed ad id cogentibus ſpecialibus ſanctionibus Communitatis, in qua verſatur. Etenim, ſi is ſcientia excederet alium, fateor, non fore poſtponendum, eo modo, quo dixi *n.* 58. At, ſi alius in ſcientia eſt æqualis, & de facto aliis titulis eſt præditus, in quibus cōſequendis inſudauit, dignus eſt, cuius labor remuneretur; & prætérea is, qui fuit impeditus

ratione ſanctionis ſui Collegij, ſanè ratione eiuſdem Collegij plurimum ſibi ſplendorem, decus, & alia commoda comparauit; quare non redditur peioris conditionis, quàm ille alius, cum aliunde ſtatus, quo gaudet, & qui eum impediuit à litterariis recitationibus extemporaneis, ſimul ei attulerit valdè æſtimanda commoda, quibus damnum ex impeditione emergens compenſatur. Præterquàm quòd mea aſſertio non ſumenda eſt de exceſſu in locis his recitationibus, quæ fiunt ad obtigendas Cathedras, ſed de numero omnium litterariorum Actuum, & de antiquitate ſtudiorum; in quibus non vrget oppoſitio; Et ferè non eſt caſus practicus, vt duo, vel plures concurrant in ſcientia, ingenio, & omnibus aliis titulis pares, & impares ſolùm in huiuſmodi recitationibus; hæc enim inæqualitas præcisè ſumpta non multùm merita augeret, niſi ingens eſſet recitationum numerus, qui ſanè conſtitueret titulum valdè attendendum.

61 Ex his, aliæ comparationes meritorum interſe facilè poſſunt fieri, & ex aſſertis diiudicari, quis ſit Cathedra dignior. In quo iudicio nec amore, nec odio eſt procedendum, nec affectibus indulgendum, vt peccata grauia, onuſque reſtitutionis fugiatur. Hinc cernere eſt, fore iniquum, (quod neutiquam continget) quem ferre ſuffragium, aut informationis teſtimonium pro aliquo, eo quòd ſequatur doctrinam, quam ipſe ſequitur, non verò alius Candidatus, qui tamen ingenio, & ſcientia in ſuis ſententiis probabilibus manifeſtatè excedit, v. g. ſi quis Doctor in Iure ſuffragium ferret pro alio, eo quòd interpretetur leges, ſicut ipſe interpretatur, cum in cæteris excedatur; vel aliquis Theologus, aut quiuis alius præferat Candidatum Theologicæ Cathedræ, eo quòd ſequatur ſententias Scoti, & non alias, aut ſententias Thomiſtarum, & non alias, etſi probabiles. Etenim ſi hoc ſolo titulo iudicetur dignior, graue peccatum patratur. Quare, depoſito penitus affectu ab hac doctrina, vel illa, non ſecus ac ſi ad ſe non pertineret, videndum eſt, pura, & defæcata intentione, quiſnam in propria ſua doctrina ſit doctior, quis eruditior, & viuidiori ingenio, aliiſque titulis magis ornatus.

62 Fateor, ſi Cathedra eſſet doctrinæ alicuius libri, aut Doctoris, in quo vnus ex Candidatis magis eſſet manifeſtè verſatus, in eaque doctrina excederet alios, fore hunc titulum præferendum v. g. in petitione Cathedræ Voluminis, is, qui in Volumine eſſet eruditior, foret præferendus. Similiter, qui doctrinam Scoti amplius ventilaſſet, & in ea eſſet eruditior, Cathedra Scoti eſſet dignior. Idem dico de Cathedra Sancti Thomæ, ſi quis excederet in eruditione doctrinæ illius, iuxta interpretationem Authorum, qui Claſſici ſunt; Cur enim Interpretes Claſſici tanti Doctoris non cenſeantur Franciſcus Suarius, Vazquez, Molina, Valentia, Didacus Ruyz, Granado, & plurimi alij, ſicut optimo iure cenſentur Gonçalez, Nauarrete, Cabezudo, & plures alij inſignes viri? Vel cur non cenſeatur interpretari Diuum Thomam rectè, qui iuxta mentem Franciſci Suarez, cui nomen *Eximy Doctoris* Pontifex Summus Paulus V. indidit, ſicut rectè interpretari illum cenſetur, qui interpretationem præſtat iuxta mentem inſignis Zumel, aut egregij alterius Authoris? Credo, Suarium nec ſapientia inferiorem, nec veritatis minùs indagatorem, nec minùs puro, & defæcato obtutu Sanctiſſimi Doctoris Diui Thomæ verba legiſſe, ac expendiſſe, quàm alium quemlibet ex his recentibus Interpretibus, qui mira eruditione, & ingenio eius ſcripta commentantur.

Iam verò conſtat, pro quo debeat ferri ſuffragium, aut teſtimonium ad Cathedras obtinendas. Qui autem id magis benemerito denegat, mortaliter delinquit; quia ſententia tutior, & communis digniorem ex iuſtitia præferendum fore digno tuetur, nec ſufficit, quem eſſe dignum, ſi alius dignior exiſtat. Etenim ea Cathedrarum petitio eſt quoddam litterarium certamen, in quo præmium proponitur concedendum digniori; Nec excuſarem à peccato lethali iniuſtitiæ eum, qui ſecùs faceret; nec vlla ei ratio fauet. Hinc teneretur ad reſtitutionem is, qui eam committeret iniuſtitiam; Sed de eiuſmodi reſtitutione, & quando, ac quomodo debeatur, vide dicenda inferiùs *lib. 3. quæſtion. 12. num. 103.* vbi de Scholaſticis iniuſtè ferentibus ſuffragium ad Cathedram, & ad reſtitutionem obligatis agemus, & ibi opportunè dicenda hic ſunt aptanda; dum enim ex iniuſtitia patrata circa Cathedræ obtentionem reſultat obligatio reſtituendi, reſtitutio eodem modò eſt facienda, ſiue iniuſtitia ex hoc, ſiue ex illo capite proueniat. 63

Einſdem peccati, & reſtitutionis oneri manent obnoxij ij, qui vim, fauorem, conſilium, aut quamlibet cauſalitatem moralem præſtant, vt ſuffragium, vel teſtimonium pro minùs digno feratur. Item illi, qui inter ſe paciſcuntur, vt ad hanc Cathedram v. g. omnes ſimul vnum è Candidatis promoueant, 64

promoueant, aut promoueri curent, vt ad ſequentem Cathedram ſimul etiam alium promoueant, ne vnus alteri officiat; ſi quilibet ex illis nō ſit cæteris dignior. Ipſi præterea Candidati, ſi hoc pactum bini, vel terni ineant, dummodo abſolutè magis benemeriti non ſint, eodem peccato inficiuntur cum onere reſtitutionis; Nec ſufficit, quemque ſibi videri cæteris digniorem; nam, ſi iudicio proprio fiditur in cauſa adeò propria, frequentiſſimè erratur, & vix vnus è plurimis Candidatis non ſe iudicabit digniorem, vt experientia manifeſtat. Equidem vnicuique licet, apponere media ſibi vtilia, tamen non licet ea intendere, quæ ab honeſtate deuiant. Eiuſmodi autem pacta, ac fœdera ſpeciem præſeferunt prauitatis, & quaſi libertatem auferre conantur à ſuffragium ferentibus, vel à teſtificantibus, vt valeant præferre alium ex reliquis Candidatis, etiam ſi digniorem arbitrentur, nec ſyncerum iudicium de ſingulis fieri permittunt.

65 Cæterùm exaggerare merita propria, peccatum lethale non eſt, nec item aliquid falsò addere, quod non futurum ſit cauſa motiua, vt illud addenti Cathedra concedatur, ſed ad ſummum poſſit eſſe cauſa impulſiua; nam, ſi falſa teſtimonia, ac titulos proferret Candidatus, qui cauſa motiua forent, iniuſtè Cathedram obtineret, & ad reſtitutionem teneretur; vt in ſimili de comparante eleemoſynas ficta paupertate, & conſangninitate, veluti cauſa motiua, docui *tom. in Bull. Cruciat. diſputat. 34. à numer.* 169. Cauſa impulſiua eſt, quæ allicit alinm, vt rem peragat, qua adhuc non ſtante, ille rem perageret. Motiua eſt illa, qua non ſubſiſtente, res minimè perageretur; argumento *legis 2. §. final. ff. de donation.* Hinc etiam ſi Candidatus falsò impingeret Coopoſitori aliquem defectum, aut eius merita falſò minueret, ita vt eius dictum eſſet cauſa motiua non ferendi ſuffragium, aut teſtimonium pro illo, & grauiter peccaret, & onus reſtitutionis ſubitet.

QVÆSTIO VII.

An Magiſtri, ſeu Doctores in Theologia, aut in Iure Canonico ſint ipſo iure approbati ad audiendas Confeſsiones, vel poſſint ab Ordinario examinari.

66 SErmo eſt de Sacerdotibus, qui in Theologia Gradum Magiſterij. aut Doctoratus obtinuerunt, aut in Iure Canonico; nec loquimur de iuriſdictione, ſed de approbatione; ſupponimus namque vtramque requiri, & quærimus, an præfati à iure approbationē habeāt, ita vt ſola iuriſdictione eis ſuperaddita, vel per Bullam Cruciatæ, qua gaudeant pœnitentes, vel aliunde, poſſint confeſſiones fidelium audire; Leander de Sacramento *tom. 1. de Sacram. tract. 5. diſp. 11. q. 48.* refert ſuppreſſio nomine, Authores nonnullos pro opinione arbitrante, prædictos Theologos eſſe iure ipſo approbatos, & Doctores etiam in Iure Canonico. Sed non reperio aliquam Iuris, vel Conciliorum deciſionem, vbi id concedatur. Tenendum eſt vt certiſſimum, prædictos indigere approbatione Ordinarij. Probatur, quia Tridentinum *ſeſſ. 23. c. 16. de refor.* decreuit, nullum, etiam ſi Regularis ſit, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, niſi vel beneficium Parochiale habeat, vel ab Epiſcopis fuerit approbatus vt idoneus, ſiue per examen, ſiue alia via. Itaque voluit, hanc approbationem eſſe iuridicam, & ex poteſtate iuriſdictionis ortam, ab Epiſcopiſque conceſſam, quam Academiis non permiſit; ergo iuxta Tridentinum, dum prædicti non ſunt Parochi, indigent Ordinarij approbatione ad confeſſiones excipiendas. Ita docent Tamburinus *de iure Abbatum tom. 2. diſp. 6. q. 17.* Ioannes Baptiſta Lezana *in ſum. c. 19. n. 6.* P. Suarez, Filliucius, & alij, quos refert, & ſequitur ipſe Leander *vbi nuper.* Imò opinio contraria tutò nequit defendi, cum deleta fuerit ex Summa Hyeronimi Llamas, iuſſu Quæſitorum Fidei in Indice Expurgatorio *anni* 1640.

67 Hinc infertur, eos Magiſtros, ſeu Doctores in Theologia, aut Iure Canonico, ſi non habeant approbationem ab Ordinario, non eſſe eligibiles à pœnitentibus virtute Bullæ Cruciatæ, vt ab eis abſoluantur. Quippè Bulla Cruciatæ ſolùm concedit, vt fideles gaudentes illius priuilegiis poſſint eligere Confeſſarium approbatum, qui eorum confeſſiones audiat; prædicti autem non ſunt ipſo iure approbati iuxta dicta, quare deficit illis requiſitum neceſſarium, & eſſentiale, vt validè queant confeſſiones excipere. De quo vide, quæ lato calamo ſcripſi *tom. in Bul. Cruciat. diſp. 22. à c. 2.* Vbi tractaui omnia dubia circa approbationem emergentia; nempè quis intelligatur nomine Ordinarij; an ab Ordinario pœnitentis, vel Confeſſarij, aut territorij deſideretur approbatio? an hæc ſit neceſſaria ad audiendas confeſſiones Regularium? an conceſſa pro tempore, loco, aut perſonis determina-

tis poſſit virtute Bullæ Cruciatæ extendi ad aliud tempus, locum, ſeu perſonas? an conceſſa ei, qui manifeſtè eſt ineptus, ſufficiat, vt cōfeſſiones ſint validæ? an amittatur per inidoneitatem ſuperuenientem? an Parochi approbatio conceſſa ab ipſa Eccleſia ſufficiat pro toto terrarum orbe? & alia huiuſmodi, quæ poterunt aptari Magiſtris, ſeu Doctoribus, qui beneficio parochiali fruantur vel approbationem ab Ordinario obtinuerint? nullum enim eſt diſcrimen inter quoſvis alios.

68 Aduerte tamen, Magiſtrum Scholæ Salmantinum non poſſe eam approbationem ſuis ſubditis Academicis præſtare; quippè etſi Iudex Ordinarius ſit, immediate Pontifici, ac Regi ſubiectus, non tamen habet iuriſdictionem Epiſcopalem, ſeu quaſi Epiſcopalem in ordine ad ea, quæ ſunt muneris Epiſcopi, nempè Beneficia, Ordines, iuriſdictionem, ac approbationem circa confeſſiones, Sacramenta, aliaque eiuſmodi; ſed eius iuriſdictio tendit ad cauſas ciuiles, & criminales ſubditorum dirimendas, ad Graduum collationem, ad regimen politicum Academiæ, & ſtatutorum obſeruantiam, aliaque ſimilia. Idem dico de Rectoribus, ſeu Magiſtratibus aliarum Vniuerſitatum ſimili iuriſdictione gaudentibus, dummodo Epiſcopi non ſint, & ratione dignitatis Epiſcopalis Ordinarij Academicorum, non aliter, ac cæterorum, qui eis ſubiacent.

69 Sed inquiritur, an Doctores, & Magiſtri in Theologia, aut Iure Canonico poſſint examinari ab Ordinario, vt approbationem ab eo accipiant ad audiendas confeſſiones? Non poſſe, docere videtur cum aliquibus P. Fagund. *de præcepto 2. lib. 7. c. 2. n.* 67. Et pro hac opinione Leander de Sacramento *vbi ſuprà, quæſt.* 49. refert Emmanuelem Rodriguez *in Bullam Cruciat.* §. 9. n. 4. Sed meo iudicio pro illa non eſt. Quippè poſtquam aliquas rationes adduxerat, quibus videbatur probari, Profeſſores Theologiæ, Graduque inſignitos non indigere approbatione, tandem concludit, indigere quidem illa, ſed non obligari ad examen ſubeundum. Quod quidem non ſonat, Epiſcopum non poſſe eos examinare, ſed non eſſe obligatum ad examinandum eos propter publicum teſtimonium ſcietiæ, ac ſufficientiæ, quod Academia in conceſſione Graduum contulit, ſicut eſt obligatus ad examinandum eos, de quorum ſcientia, ac ſufficientia certior non eſt, nec ſimile publicum teſtimonium de illa datur; & conſequenter eos non eſſe obligatos ad examen ſubeundum.

70 Sed quidquid ſit de hoc, quamuis Emanuel Rodriguez eam explicationem non ſubeat, aſſerendum eſt cum ſententia communiori, prædictos Magiſtros, ac Doctores poſſe ab Epiſcopis examinari ante conceſſionem approbationis ad audiendas confeſſiones. Quippè ex Tridentini decreto, iuxta dicta, debent hi approbari, & ex ſe approbatio, examine præcedente, impertitur; nullum autem Ius, aut priuilegium extat eos excuſans ab examine, ſeu Epiſcopis id prohibens, ergo poſſunt ab eo examinari. Etenim illud teſtimonium in acceptione Graduum ab Academia collatum ſolum eſt ad ſummum titulus ſufficiens, aut ratio, vt Epiſcopi prædictos approbent abſque examine ſine ſuæ conſcientiæ periculo, aut diſpendio; ſicut ſi extent alij viri, qui tamen Gradu non ſint inſigniti, nec teſtimonium illud ab Academia habeant, quorum tamen ſcientia, doctrina, & eruditio eſt conſtans omnibus, & quæ ipſis etiam Epiſcopis aliqua via innoteſcit, poterunt approbari ſine examine, tuta Epiſcoporum conſcientia, ob eum titulum, & rationem opinionis comparatæ propter ſcientiam, qua pollent, & tamen examinare eos poſſent Epiſcopi, ſi vellent. Itaque ea teſtimonia, tituli, ſeu rationes ſolùm probant, poſſe ab Epiſcopis examen prætermitti, non verò omitti debere, ita vt nequeant illos examinare.

Quin addo; teneri Epiſcopos aliquando 71 ad examinandum prædictos Magiſtros, ſeu Doctores, ſcilicet ſi hi Theologiam moralem non rectè calleant, etiam ſi Theologiam ſcholaſticam rectè percipiant; vel ſi poſt Gradus acceptos redditi fuerint ineptiores ratione obliuionis, aut ignauiæ; vel ſi Gradus acceperint in aliqua Academia, ſeu Collegio, aliove in loco, vbi Gradus ſolent præſtari viris non nimium perdoctis. Nec etenim omnes, qui Gradum Magiſterij, aut Doctoratus acceperunt vbilibet, docti ideò abſque dubio ſunt cenſendi. Quò conducit pulcher locus, omnino perlegendus, quem ſuperiùs adduxi *hoc lib. 2. q. 3. n.* 30. Quare doctrina aſſerens, nullum Doctorem, aut Magiſtrum indiſcriminatim debere examinari, mihi non eſt probabilis, nec tuta. Videnda ſunt, quæ circa approbationem Confeſſarij ſcitu maximè digna affero ego *in ſtatera opinionum benignarum diſſertat.* 13. *ex num.* 291.

QVÆST. VIII.

QVÆSTIO VIII.

Attingitur, & ad alium locum remittitur, an Profeſſores ſcientiarum deobligentur à recitatione Officij Canonici, & auditione Miſſæ, cum actus litterarios exercent? Vbi de auditione Miſſæ aliqua prælibantur.

72 NOn eſt ſermo de diebus, in quibus Profeſſores lectiones ordinarias legunt, quas poſſunt commodè antecedenter præmeditari; ſed de diebus, iu quibus lectionem oppoſitionis recitant, viginti quatuor horarum ſpatio præparandam; aut aſſertionibus publicis præſident. An ſcilicet, ſi ratione ordinis, beneficij, vel penſionis aliunde obligentur ad perſoluendum Horas Canonicas, aut Officium paruum Beatæ Mariæ, teneantur his diebus perſoluere; & rurſus audire Miſſam, ſi dies feſti ſint? Præterea an ad ipſum adſtringantur die antecedenti, quo iam lectioni oppoſitionis incumbunt; aut diebus ante aſſertiones propugnandas, cum ad illas limitatur tempus octidui, tridui, aut vnius diei? Demum quid de hac quæſtione decernendum, ſi aſſertiones ſolo mane, aut veſpere propugnentur, vel ſi mane ſimul, & veſpere? Has omnes quæſtiunculas inferiùs *lib.* 3.*quæſt.*26.*&* 27. exagito loquendo proportione ſeruata de ipſis Scholaſticis, ibique Profeſſoribus, & Candidatis aptantur; Eas ibidem perlege, ne eadem repetamus. Aliqua tamen hic annotauerim, quæ etiam Scholaſticis, imò & aliis, conueniunt, & frequenter accidunt.

73 Primò obſerua contra Bonacinam *diſp.* 2. *de peccat. q.* 8.*punct.* 1.*numer.* 8. eum, qui die feſto non poteſt audire Miſſam integram, ſeu ab Euangelio vſque ad finem, licèt poſſit aliquam partem audire, ad id non teneri; quia præceptum non eſt de audienda ea parte Miſſæ, ſed de aſſiſtendo ei ſacrificio, ad cuius aſſiſtentiam omnes fideles obligantur; obligantur autem ad integram Miſſam ex intentione legiſlatoris, non ad partem. Ita Ioannes Eſcobar *de vtroque foro, art.*4.§.5.*n.* 227. Cardinalis Lugo *de Sacrament. diſp.* 22.*ſect.* 1.*n.* 5. Molfeſius *in ſum. tract.*3.*c.*17.*n.*47. Ioannes Sanchez, Diana, & alij, quos refert, & ſequitur Leander de Sacramento *in quinque præcepta, tract.*2.*diſp.* 1.*q.*6.*&* 62. Ibi tamen contra Molfeſium defendit cum P.Th.Sanchez, Eſcobar, Suarez, Layman, Machado, & aliis, ſi poſſit audire à conſecratione, vſque ad finem, teneri ad audiendum, quia ea eſt pars principalis, continens totam, & eſſentialem rationem ſacrificij.

Deinde, dum Miſſa ex præcepto auditur, poteſt quis recitare Horas Canonicas, aut adimplere pœnitentiam ſacramentaliter impoſitam recitando Roſarium; aut alias orationes. Etenim ſic aſſiſtitur Miſſæ tum corporaliter, tum moraliter, cum ad res diuinas attendat; atque adeò vtrumque præceptum ſimul adimplet. Sicut communiter plures Roſarium ex deuotione percurrunt, dum Miſſam audiunt, quin ideò non ſatisfaciant præcepto audiendi Miſſam. Quòd autem id fiat ex deuotione, aut obligatione, nihil addit, aut minuit. Concluſio hæc docetur à Geſualdo *de Sacram. tract.* 17. *cap.* 2, *num.*27. P. Azor *lib.*7. *inſtitut.mor.cap.*6.*q.* 3. Cardinali Toleto *in ſum. lib.* 6. *cap.* 6. P. Sa *in ſum.verbo, Miſſæ auditio*; Caietano, Soto, Medina, Candido, Bauni, Aragon, Scortia, Iodoco, Llamas, P. Quintanadueñas, Dicaſtillo, Layman, & innumeris aliis apud Leandrum relatum ſuprà *quæſt.* 68. Inde etiam poteſt quis, dum audit Miſſam, examen ſuæ conſcientiæ facere, quia id ſpectat ad res diuinas, nempè ad confeſſionem ſacramentalem. 74

Non tamen ſatisfacit præcepto Miſſæ, qui huc, illucque oculis reſpiciendo vagatur per conſiderabilem partem Miſſæ, aut cum aliis confabulatur; ſic verò, ſi diſcontinuatè aliquibus vicibus reſpiciat, vel vnum, aut aliud verbum loquatur. Ad ſatiſfaciendum namque ei præcepto, ſaltem requiritur præſentia moralis, aſſiſtentiaque corporalis modeſta, & deuota. Videatur P. Gaſpar Hurtado *de ſacrificio Miſſæ, diſp.* 5. *diffic.* 2. Llamas 3. *p.methodi, c.*5.§. 20. Attamen ſatisfaceret præcepto, qui audiens Miſſam, ſe veſtiret, quia hic actus externus non ita occupat, vt non queat ſimul Miſſæ attendere; at difficulter hic à peccato veniali immunis eſſet. Ita Dicaſtillo *tract.* 5. *de Sacramen.diſp.*5.*n.*109. & alij. 75

Satisfacit etiam præcepto, qui Dominica Palmarum, vel die alio feſto hebdomadæ maioris, aut ſanctæ, Miſſam audit abſque Paſſione Domini, vt in Cœnobijs Diui Bernardi celebratur; quia illa eſt vera Miſſa, & præceptum non aliud iniungit, niſi vt Miſſa audiatur. Ita Caietanus *in ſumma, verbo, Feſtorum violatio*, Baſſæus *in ſum.verbo, Miſſa* 8. *num.* 4. P. Filliucius *tract.* 5. *cap.*7. *n.*104. Tabiena, Geſualdus, Scortia, Cardinalis Lugo, P. Henriquez, Azor, Suarez, & alij. Satisfacit etiam quis præcepto, ſi audiat Miſſam 76

Miſſam idiomate Græco, Syriaco, aut alio, & in Eccleſia Matrice Salmanticenſi in Cappella ad id deſtinata, ſi audiat Miſſam, quam vocant *Mozarabe*, ſunt enim verè Miſſæ, & ab Eccleſia approbatæ. Ita Silueſter, Tabiena, & Armilla *verbo, Miſſa.* Comitol. *lib.* 1. *q.* 47. D. Antonin. Trullench. P. Filliucius, Fagundez, & plures alij.

77 Si omittatur ab initio Miſſæ vſque ad Euangelium incluſiuè, verùm ſatisfiat præcepto, ingens eſt controuerſia. Non ſatisfieri, omiſſo Euangelio, eſt tutior ſententia, quam tenent Mercerus *dè Sacr. quæſt.* 83. *art.* 6. *dub.* 4. *notab.* 4. Bartholom. ab Angelo, Barboſa, Baſſæus, Molfeſius, Præpoſitus, Dicaſtillo, Azor, Martinon, Luiſius, Turrianus, & innumeri alij, quibus ſubſcribit citatus Leauder *quæſt.* 85. At ſatisfieri, eſt opinio practicè tuta, eo quòd non videatur omiſſio partis notabilis, quæ grauitatem attingat. Sic P. Gaſpar Hurtado *de ſacrificio Miſſæ, diffic.* 1. Stephanus Bauny *de ſacrif. Miſſ. tract.* 6. *quæſt.* 8. Cardinalis Lugo, Ortiz, & alij apud eundem Leandrum.

78 Rurſus obſerua, ſatisfacere præcepto Miſſæ eum, qui ex fine prauo, nempè videndi fæminam, venit audire Miſſam (eſto peccet contra caſtitatem) dummodo cætera requiſita ad aſſiſtentiam apponat. Etenim iuxta Theologos cum D. Thom. 1. 2. *q.* 100. *ar.* 9. poteſt quis opere prauo adimplere præceptum, vnde, licèt ob finem appoſitum auditioni Miſſæ ille contra caſtitatem peccet; attamen præceptum adimplet, quia præceptum reſpicit opus, & non finem. Ita docent Nauarrus *in Manual. cap.* 21 *num.* 6. Medina, *Codice de confeſſione, quæſt. de pœnitentia iniuncta, &c.* Pater Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 88. *ſect.* 3. Sotus, Ledeſma, Molfeſius, Baſſæus, P. Thom. Sanchez, Azor, Cardinalis Lugo, & alij.

79 Adhuc obſerua, quoſcumque Academicos, ſiue Profeſſores, ſiue Iudices, qui negotia Academiæ pertractant, ſi die feſto non poſſint negotia in aliud tempus differre abſque detrimento Academiæ, vel ſuo, excuſari à præcepti adimpletione; quod commune eſt Senatoribus, aliiſque ſeria negotia pertractantibus; eo quòd Eccleſiaſtica præcepta cum graui incommodo non obligent. Ita Iodocus, *verbo, Miſſa*, §. 50. Cardinalis Toletus *in ſum. lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 4. Nauarrus, Silueſter, Baſſæus, P. Azor, Fagundez, & alij.

80 Eo autem die, quo quis deobligatus eſt ab auditione Miſſæ, non tenetur propterea aliquas orationes ad Deum fundere, quia de hoc nullum extat præceptum, vt contra Scotum, & Angelum defendunt P. Henriquez *lib.* 9. *c.* 25. *n.* 13. Nauarrus, Trullench, Bonacina, P. Suarez, Azor, Filliucius, & alij apud Leandrum, vbi ſupra, *tract.* 2. *diſp.* 2. *quæſt.* 68.

QVÆSTIO IX.

Quibus in caſibus Profeſſores ſcientiarum deobligentur à ieiunijs præceptis ab Eccleſia?

NOn eſt ſermo de obligatione prouenìente ab aliquibus cauſis, quæ omnibus ſunt communes, quales ſunt ætas infrà, vel ſuprà deſignatam, infirmitas, & his ſimiles, ſed de ea, quæ prouenire poteſt ab aliqua cauſa propria, ac ſpeciali Profeſſoribus ſcientiarum. De primis latè tractant Authores ſuper præceptis Eccleſiæ, & Summiſtæ, *verbo, ieiunium*; & nos *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 13. 81

Igitur à ieiunio præcepto excuſatur, qui lectionē oppoſitionis legit, quia & ipſe lectionis labor, & antecedens in ſtudio illius ſufficiens fatigatio eſt cenſenda, vt à ieiunio excuſetur. Ita Angles *in floribus* 1. *p. mat. de ieiun. fol.* 412. P. Thom. Sanchez referens doctos recentiores *tom.* 2. *Conſil. lib.* 5. *c.* 1. *dub.* 13. *n.* 9. Eſto concluſioni eam limitationem apponant, ſcilicèt ſi ille non poſſit commode ieiunare. Quæ conditio ſcrupulis manet obnoxia, vtrum quis poſſit commodè ſeruare ieiunium, necne. Sed abſolutè profero, ex ſe defatigationem illam eſſe ſufficientem, vt commodè ieiunare quis nequeat. Quod confirmatur à paritate concionantis die ieiunij, quem valdè probabilis ſententia à ieiunio excuſat. Ita docet Leander de Sacramento, *in quinque præcepta, tract.* 5. *d.* 8. *q.* 120. Qui non ſolum deobligat à ieiunio habentem lectionem oppoſitionis eo die, quo legit, ſed antecedenti, in quo initium datur maximi laboris requirentis totos conatus. Subſcribit Paſqualig. *deciſ.* 330. 82

Idem aſſero de eo, qui patrocinium fert aſſertionibus publicis mane ſimul, & veſpere propugnatis; niſi enim defendens ob ſui peritiam, & ingenium præcipuas partes agat, ſanè patrocinans ita laſſatur, ex ſe, & ex modo communi, quo ſolent theoremata publica defendi, vt commodè ieiunare nequeat, maximè ſi ſtudium plurimum cum fatigatione coniunxit, vt ſe ad patrocinium pararet. Fateor, aliquos non fore excuſandos à ieiunio, quia in hoc patrocinio præſtando 83

ſtando parum inſudant; vnde attendendus eſt labor, qui ſuſcipitur, vt in praxi res decidatur, cum maximè pendeat ab vniuſcuiuſque genio, modo, ac ſtylo. Quòd ſi aſſertiones ſolo mane, aut ſolo veſpere defendantur, ex ſe laſſitudo non eſt ſufficiens ad excuſandum à ieiunio; poteſt autem excuſare, ſi ex multo temporis ſpatio in ſtudium neceſſariò impenſo creuerit fatigatio; aut ob imperitiam, ac tarditatem defendentis aſſertiones, opus fuerit, nimiùm patrocinantem laſſari.

84 Cæterùm arguere, aut replicare non eſt cauſa excuſans à ieiunio, niſi per longum tempus ad rigoroſum aliquod examen id peragatur, vt notat P. Thomas Sanchez *vbi ſuprà*; qui docet ibidem *n*. 8. nullum ſcientiarum Profeſſorem excuſari à ieiunio propter vnicam lectionem quotidie habitam, cum non interueniat grauis defatigatio, de quo infrà. An verò propter laborem ſtudij quotidiaui, maximè in Quadrageſima, vel ob ſpecialem, qui deſumitur ad patrocinandas publicas aſſertiones, tempore limitato præfixo ad illas, à ieiunio excuſentur, vide, quæ circa Scholaſticos in eodem caſu dicam inferiùs *lib*. 3. *q*. 27.

85 Qui autem litibus patrocinantur, ſi commodè ſimul ieiunare nequeant, non tenentur ad ieiunium, ex ratione communi, quòd Eccleſiaſtica præcepta cum graui incommodo non obligant. Nec debent ideò minuere ſtudium, & pauciores lites defendere, quamuis diuites ſint; ſicut non debet artifex, etiam diues, minuere opus, & laborem ſuæ artis, vt ieiunare queat. Et quidem vtitur ille iure ſuo, dum ſtudet, quamuis ſtudium non eſſet ad patrocinium negotiorum neceſſarium; vnde, ſi ex ſtudio nimis fatigaretur, ſufficiens illi eſſet à ieiunio excuſatio. Quam rationem premo ampliùs *infrà loco relato*.

86 Lectores Grammaticæ, qui quatuor lectionibus aſſiſtunt, excuſantur planè à ieiunio, quamuis ipſi arbitrentur, poſſe eum ferre abſque graui incommodo laborem, vt ait P. Thomas Sanchez *loco citato n*. 7. quia ex ſe labor ille eſt valdè moleſtus, & paulatim vires corporis fatigat, quod poſt aliquod tempus in ea diſciplina tradenda inſumptum animaduertitur. Hæc intellige de Lectoribus, qui ex munere proprio continuatè legunt; nam ſi quis vno, vel altero die id præſtaret, teneretur ieiunare, caſu quo ipſe graue incommodum & fatigationem, non ſentiret. Idem dic de Profeſſoribus aliarum ſcientiarum, ſi totidem lectiones quotidie legerent. Sic defendunt Leander de Sacramento *vbi ſuprà*, *q*. 119. Paſqualig. *deciſ*. 329. Laym. *lib*. 5. *tract*. 8. *cap*. 3. *n*. 4. Loquunturque hi duo vltimi Authores de Ludi Magiſtris, qui in inſtituendo plures adoleſcentes maiorem partem diei inſumunt, interpretando Authores, & tradendo regulas, ac ſimilia exercendo.

Difficultas in præſenti maior eſt, an, qui legit vnicam lectionem Theologiæ, Iuris Ciuilis, aut Canonici, Medicinæ, & Philoſophiæ, excuſetur à ieiunio præcepto? Non excuſari, tuentur Villalob. 1. *p*. *ſum tract*. 32. *diff*. 4. *n*. 5. P. Thomas Sanch. *vbi ſuprà*. Excuſari verò defendunt Gordonus *lib*. 6. *Theol. mor. quæſt*. 18. *cap*. 6. Molfeſius, Llamas, & Ledeſma apud Leandrum *vbi ſuprà quæſt*. 116. Qui Authores eodem modo loquuntur de legentibus ex obligatione, aut abſque illa, excepto Ledeſma, qui loquitur de Lectoribus conductis. Mediam viam tenent alij, qui principium vniuerſale applicant huic reſolutioni, nempè teneri, ſi commodè poſſint, & non detur improbus labor; ſecùs verò, ſi non poſſint commodè. Ita Caietanus 2. 2. *quæſt*. 147. *art*. 3. §. *ad hoc dicitur*, Baſſæus *verbo*, *ieiunium* 2. *num*. 9. P. Fagundez *de quarto precep. Eccleſ. lib*. 1. *c*. 8. *n*. 19. Gabriel, Nauarrus, Syluius, Lublinus, Sylueſter, Maior, Roſella, Ioannes Sanchez, Diana, Cardinalis Toletus. P. Azor, & alij apud eumdem Leandrum. 87

Ipſe autem Leander tenet cum Paſqualig. *in Praxi ieiuny. deciſ*. 327. tunc cenſendum eſſe, dari grauem laborem excuſantem à ieiunio, quando quis cum lectione coniungit ſtudium neceſſarium ad eam cum ſatisfactione, ac plauſu legendam, vel, ſi lectionem materiæ iam antea elaboratæ legit, ſaltem coniungit, cum labore lectionis, ſtudium aſſiduum aliarum rerum, à quo ſanè propter ieiunium ceſſare non debet, cum ſit eius munus ſtudere, ſicut eſt munus artificis, laborare, & à labore artifex non tenetur ceſſare, vt ieiunet, quamuis non indigeat labore illius diei ad ſui ſuſtentationem. Quòd ſi quis vnicam legat lectionem iam priùs elaboratam, nec aſſiduum ſtudium coniungat, ieiunare tenebitur, quia hic labor non eſt grauis. Tuta eſt in praxi hæc opinio. Paſqualigi ſententiam refert, & non impugnat Thom. Hurtado *tom*. 2. *variar. reſol. tract*. 10. *cap*. 9. *à num*. 137. 88

Ex his omnibus excuſarem à ieiunio Lectores Cathedræ primariæ cuiuſque Facultatis in Academia Salmantina, maximè tempore hyemis; quia valdè manè horam, & dimidiam legunt; & à fortiori Regentes Artium Cathedras, qui præter eam lectionem aliam per horam veſpere habent; maximè ſi tam hi, quàm illi ſtudio vacent neceſſario 89

ceſſario ad eas lectiones cum ſatisfactione, & plauſu legendas, vel ſtudium aliarum rerum cum eis coniungant. Etenim præcisè eas legere, non eſt labor excuſans à ieiunio, cum maior pars lectionis inſinuatur dictando, quæ ab audientibus ſunt ſcribenda, & hoc quidem abſque fatigatione peragitur; & explicatio non protenditur vltra dimidiam horam, vnde non eſt grauis, ac valde moleſtus labor.

QVÆSTIO X.

An Profeſſores ſcientiarum poſſint licitè eas docere verbo, & ſcripto publicè, ac priuatim Feſtis diebus, adhuc lucri gratia? Et an ſit vſura, mutuare, vt audiantur?

90. Facilis erit quæſtionis ſolutio, ſi ſupponamus, feſtis diebus opera dumtaxat ſeruilia eſſe prohibita; quæ ſuppoſitio certa eſt, & recepta ab omnibus. Opera autem ſeruilia dico, quæ ſunt propria ſeruis; vnde non omnia opera corporalia ſunt ſeruilia; nam libera ſunt ea opera corporalia, quæ à principio ſpirituali proueniunt, & ordinantur ad aliquam paſſionem ſpiritualem inferendam; v.g. concio per miniſterium corporale vocis, & cum corporis fatigatione exercetur, tamen & à principio ſpirituali dimanat, nempè à ſcientia, & diſcurſu concionatoris, & ordinatur ad quid ſpirituale animis inſerendum, virtutes ſcilicet, & notitias Scripturarum. Secùs contingit in ſeruilibus operibus, quæ ſaltem ad quid materiale ordinantur; vt arare, fodere, formare linum, &c. Vt autem opera ſint ſeruilia, debent id ex ſe habere; Quare probabilior mihi ſententia tenet, poſſe die feſto tranſcribi codices v.g. lucri gratia; quia, & ſi lucrum ſit quid materiale, tamen ex ſe tranſcriptio eſt medium ordinatum ad finem ſpeculationis, & ſtudij. De quo redibit ſermo *lib.* 3.

91 Hinc ad quæſtionem reſpondeo Profeſſoribus ſcientiarum licitum eſſe diebus feſtis, eas docere publicè, & priuatim, verbo, ac ſcripto, & Aſſertionibus publicis, aut priuatis præſidere, ac contra casarguere, & quidquid aliud ad doctrinam tradendam excogitetur. Etenim hæc omnia opera non ſunt ſeruilia, ſed libera, ac à principio ſpirituali effluunt, & ordinantur ad rem ſpiritualem, nempè doctrinæ notitiam mentibus inferendam. Ita docent Caietan. 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. *§. ad primum horum*; Ludouicus Lopez *in inſtruct. conſcient. lib.* 1. *cap.* 52. Sotus *lib.* 2. *de iuſt. q.* 4. *art.* 4. P. Tom. Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 6. *num.* 4. & communis.

Confirmatur; quia iuxta Armillam *verbo feſtum, num.* 21. Caiet. *in ſumma. verbo feſtorum violatio*, non violant feſtum Archimagiſtri, qui in ipſo feſto deſignaut in charta, quomodo aliquid ſit fabricandum. Et iuxta Angel. *verbo feria, num.* 31. Syluester. *verbo Dominica. quæſt.* 5. Roſellam, Armillam, & alios, poteſt quis licitè diebus feſtis pingere, vt diſcat; quia hic actus eſt diſciplinæ ſpiritualis ordinatus ad diſcendum, ſicut & illi actus Archimagiſtrorum ordinantur ad docendum. Et addunt, non obſtare, quòd pictor vendat opus, dum confecerit illud ad diſcendum, quia præciſa intentio lucri non facit, illud eſſe illicitum. Ergo à fortiori poterunt Profeſſores ſcientiarum feſtis diebus docere verbo, & ſcripto; quod vim habet, etiamſi inde eis lucrum accreſcat, & intentionem habeant adquirendi illud. Quippe magis abſque controuerſia eſt, docere ſcientias, eſſe opus liberum, & ad actum, ſeu finem ſpiritualem mentis ex ſe ordinatum, quàm picturas conficere, & ædificiorum, cuiuſuis fabricæ imagines in charta deſignare. 92

Accedit praxis communis virorum timoratæ conſcientiæ, & omni doctrina florentium, qui diebus feſtis in Academiis non ſolùm Aſſertionibus præſident, & argumentantur, verùm & materias ſcribendas dictant, & lectionibus diſcipulos inſtruunt ſumma cum probatione, & laude. 93

Cæterùm pro deciſione ſecundi dubij in titulo quæſtionis præfixi, aſſerendum eſt, non interuenire vſuram in eo, quòd Profeſſor tribuat pecuniam mutuam aliquibus Scholaribus, vt eius lectionibus interſint, non aliter mutuaturus, niſi ei hæc foret gratia retribuenda. Quod aſſertum contrà aliquos tenui *tom. in Bullam Cruc. diſp.* 34. *n.* 7. cum Patre Leſſio *de iuſt. & iur. lib.* 2. *cap.* 20. *dub.* 8. *&* 9. ac cum aliis. Etenim id non exigitur, vt pretium mutui, ſed vt gratia, ac retributio pro beneficio; ſicut exigere à mutuatario familiaritatem, aut amicitiam pro mutuo, non eſt vſura, iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 78. *art.* 2. Bañez *ibi* cum non paucis; Et præterea mutuare alicui pecuniam, vt ille remutuet, cùm opus fuerit; vel vt ille in molendino mutuantis molat, aut ab eo merces iuſto pretio emat, non eſt vſura, vt docent Emanuel Rodriguez, P. Laymam, & plures, quos refert, & ſequitur Diana 1. *part. tract.* 8. *reſol.* 59. *&* 60. Quippe hæc omnia, quæ à mutuatario exiguntur, poſſunt præſtari abſque ipſius detrimento, &

& quin ipſius conditio reddatur deterior; Ac ſanè obligatio, quæ ei imponitur, valde exigua eſt, ac non æſtimabilis pretio ſecundum ſe maximè, cum in gratitudinis ſignum depoſcitur. Ex his facilè diluitur, quidquid in contrarium poteſt afferri.

QVÆSTIO XI.

An praſtare, & accipere pretium pro Gradibus Bacchalaureatus, Licentiatus, & Magiſterij ſit ſimonia?

94 RESpondeo, non eſſe ſimoniam. Ita docent D. Antoninus 3. *part. tit.* 5. *cap.* 2. §. 6. Tabiena *verbo*, *Magiſterium*, *numero* 11. P. Suarez *lib.* 4. *de Simonia*, *cap.* 18 *numero* 15. P. Leſſius *de iuſt. libro ſecundo capite* 35. *dub.* 13. *numero* 83. P. Caſtro Palao *tom.* 3. *oper. mor. tract.* 17. *diſp.* 3. *punct.* 10. *numero* 4. & communis. Probatur. Gradus ſunt honores Scholaſtici, qui in Academiis tribuuntur, & quædam publicæ, ac authenticæ approbationes ad interpretandum, docendum, conſulendum, & ſimilia, quibus annexa ſunt aliqua priuilegia, immunitates, & commoda temporalia. Sed hæc omnia ſunt naturalia, & pretio æſtimabilia; ergo accipere, & præſtare pretium pro his Gradibus non eſt ſimonia, cum hæc ſit ſtudio voluntas emendi, aut vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum, iuxta communem definitionem deſumptam ex Gloſſa *in can. qui ſtudet*, 1. *quaſt.* 1.

95 Hinc in Academiis præfixa ſunt ſtipendia pro Gradibus præſtanda, quæ ceduut in vtilitatem ipſarum, & eorum, qui ibi promoti ſunt ad Gradus. Et quò celebriores ſunt Academiæ, & maiora commoda ex Gradibus ſequuntur promotis ipſis, maiora ſolent ſtipendia ſolui; quod æquitati quidem eſt conſonum, cum æſtimabilior pretio ſit honor in his, quàm in aliis Academiis, acceptus. Vnde in Hiſpania in Academia Salmantina, maiores expenſæ fiunt pro Graduum ſuſceptione, quàm in aliis Academiis, quia celebrior illa eſt, & honores Graduum in ea accepti æſtimabiliores, atque etiam ingentiora commoda ex his Gradibus potiuntur promoti.

96 Sed dices. Collatio, aut inſtitutio Graduum, ſaltem Magiſterij, & Doctoratus pertinet ad Pontificem, & eſt gratia à Sede Apoſtolica dimanans; ergo ſimonia erit, dare, aut accipere pretium pro Beneficiis, quorum inſtitutio, & collatio pertinet ad Eccleſiaſticam poteſtatem. Reſpondeo cum P. Suario, Leſſio, & Caſtro Palao *vbi ſuprà*, Pontificem etiam poſſe inſtituere, vel conferre aliqua temporalia ad ſplendorem rerum ſpiritualium, quin ea ſint materia ſimoniæ, niſi ſpecialiter prohibeantur intuitu virtutis Religionis; eiuſmodique eſſe Gradus, ſeu honores Scholaſticos, quin prohibita ſit ſuſceptio eorum obtenta pretio, quamuis inſeruiant ad ſplendorem ſcientiæ, & doctrinæ, quibus promoti doceant, interpretentur, & conſilium præbeant.

Conſtabit id ampliùs *quaſtione ſequenti*, 97
vbi oſtendemus, diſpenſare pretio ſcientias, etiam Theologiam, docendo, & conſulendo, non eſſe ſimoniam, quia licèt ſint quid ſpirituale, tamen, vt pretio diſpenſantur, ſunt quid naturale, & proximè, ac immediate non ordinantur ad finem ſupernaturalem; & vt ſic, pretio æſtimabilis eſt traditio doctrinæ, & conſilia exhibita ad erudiendos intellectus, & depellendam ignorantiam. Vnde prædicti Gradus inſtituti ſunt ad ſplendorem etiam harum functionum, & quatenus eis inſeruiunt, & ad eas ordinari valent, pretio ſunt æſtimabiles.

Pontificem autem poſſe inſtituere tem- 98
poralia aliqua, quæ ad ſpiritualium ſplendorem conducant, & ſint pretio æſtimabilia, eſt certo certius, cum eius pleniſſima poteſtas circa res omnes Eccleſiaſticas, ac ſpirituales extendatur ad ea omnia, quæ ad illas conducere poſſunt. Indeque cernitur diſcrimen inter Beneficia, & alias gratias à Sede Apoſtolica dimanantes, & honores Graduum; illa enim vel ſunt ſpiritualia, ad animæ ſalutem conducentia, vel ad hæc ſpiritualia ordinantur primariò, & ex ſui inſtitutione, proptereáque ſunt ſimoniæ materia; at honores Graduum non ſunt quid ſpirituale ex ſe ad animæ ſalutem conducens, aut primariò ad id ordinatum; ſed quid temporale ad ſcientiarum doctrinam naturalem ſplendidiùs tradendam, ad præmia eruditorum, & ad commoda, atque immunitates fruendas, primariò inſtitutum.

QVÆSTIO XII.

An docere ſcientias, & ſpecialiter Theologiam, aut Scripturam Sacram, ſit ſimonia, ſi fiat pretio?

99 ALiqui ſuppreſſo nomine relati à P. Thom. Sanchez *tom. 1. Conſil. mor. lib. 2. cap. 3. dub. 4. num.* 1. dixerunt, docere pretio adhuc artes naturales, eſſe ſimoniam, eo quòd ſiuè artes, ſiuè ſcientiæ naturales, ſint quid ſpirituale. Communis tamen ſententia oppoſitum rectè docet; quia ſimonia, vtpotè oppoſita virtuti Religionis, verſatur circa venditionem ſpiritualium ſupernaturaliū, aut eorum, quæ illis ſunt annexa; at vendere ſcientias, & artes naturales, ſeu pretio illas docere, nec virtuti Religionis contrariatur, nec hæ ſunt ſupernaturales, aut alicui enti ſupernaturali annexæ; ergo non eſt ſimonia.

100 Vnde dignoſcitur, tutò Iuriſperitos vendere, ſeu pretio dare ſuum patrocinium, vel conſilium, quamuis materia, de qua agitur, ſit ſpiritualis, quales ſunt cauſæ matrimoniales, & quæ ſpectant ad Tribunal fidei circa hæreſes, aut aliæ ſimiles; quippè illud conſilium, ſeu patrocinium, quod pro pretio datur, non eſt vllo ex capite ſupernaturale. Et quamuis Iuriſperitus, Doctor, vel Magiſter ſint diuites, nec eo pretio indigeant pro ſui ſuſtentatione, illud tamen poſſunt petere, & accipere; cum ſit pretio æſtimabile conſilium, & documentum. Et quo ſcientia eſt excellentior, & Doctor peritior, maius poteſt pretium comparare; imò & ſi exiguo vel nullo labore doceat, valet eiuſmodi pretio potiri, cum iam ipſe ſcientiam comparauerit, & eius communicatio, ac in alios transfuſio pretium dignè mereatur.

101 Circa Theologiam, vt clarè rem exponamus, aſſero primò, ſi ſermo ſit de Theologia naturali, ſeu de ſcientia de Deo, vt author naturæ eſt, nullam dari ſimoniam in venditione illius, ſeu in docendo illam ob pretium; propter rationem nuper allatam circa alias ſcientias naturales. Neque obſtat, eſſe neceſſarium ad conſequendam ſalutem æternam notitiam Dei exiſtentis; nam hæc notitia eatenus conducit ad ſalutem, quatenus eſt ſupernaturalis; & de ea, vt ſupernaturali, infrà diſtinguemus rationes, ſecundum quas poteſt accipi.

102 Aſſero ſecundò, ſi quis haberet Theologiam infuſam à Deo ad cognoſcendas veritates diuinarum Scripturarum, quæ dicitur interpretatio ſermonum, & inter dona Spiritus Sancti connumeratur, eſſe ſimoniacum, ſi illam venderet, quia eſſet quid ſupernaturale; ipſaque tunc ſupernaturalis cognitio pretio communicaretur; cum tamen à Deo infundator ſolùm, vt ipſe accipiens ad ſalutem æternam inſtructior fiat, ac bono, & vtilitati proximorum incumbat. Secùs eſſet, quando Deus non ad hos fines, ſed ad commoda temporalia communicaret, ſeu infunderet alicui v.g. ſcientiam medicinæ, aut artem fabrilem; tunc enim poſſet pretio mederi ægrotis applicando actiua paſſiuis, & opera fabrilia pretio conficere.

Aſſero tertiò, non eſſe ſimoniam, docere pretio Theologiam, quatenus continet doctrinam concluſionum, quæ ex articulis fidei deducuntur; & doctrinam, ſeu interpretationem Sacræ Scripturæ. Hoc aſſertum eſt commune contra aliquos, quos ſuppreſſo nomine citat P. Thom. Sanchez *vbi ſuprà dub. 5. num.* 1. Quippe hæc Theologia naturaliter comparator, & immediatè ordinatur ad illuſtrandum, ac erudiendum intellectum, & non ad finem ſupernaturalem. Quare in Scholis Cathedræ ſunt inſtitutæ ad eam edocendam, & pro Magiſtris redditus deſignati; qui non præſtantur præciſo titulo ſuſtentationis, (qui titulus datur, vt Sacerdotes pro Miſſis, aliarumque rerum ſacrarum exercitio accipiant eleemoſynas, & decimas,) ſed pro valore documentorum, quæ traduntur, cum huius ſcientiæ traditio ſit pretio æſtimabilis. Itaque non dantur pretio, ſeu non venduntur veritates ſupernaturales, ſiuè ſint concluſiones, ſiuè alia fidei principia, hoc enim ſimonia eſſet, ſed ſcientia, & notitia earum concluſionum traditur, ac communicatur. 103

Hinc ſimonia eſſet, ſi quis reciperet pecuniam, tamquam pretium, pro docendo doctrinam Chriſtianam, pro concionibus, pro præſtando conſilio, quod ordinatur ad animæ ſalutem, ad pacem conſcientiæ, ſeu ad tollendos ſcrupulos. Quippè hi actus non ordinantur immediatè ad illuſtrandum intellectum, ſed ad excitandos affectus in beatitudinem, & promouendos ad ſalutem animos. Cæterùm ſi caſus conſcientiæ doceantur, non immediatè ad fines poſitos, ſed ad inſtruendos intellectus auditorum, vt ſciant eorum reſolutiones, poteſt pretium pro doctrina accipi. Vnde Iuriſperitus, & Theologus poteſt pretium accipere pro ſtudio caſuum conſcientiæ, quia labor ſtudij 104

ſtudij pretio æſtimari poteſt,& per accidens erit, ſi doctrina per illud parta ad animæ bonum conducat, dummodò ille non ordinet eam, niſi ad inſtruendum intellectum eius, qui conſulit ipſum, aut audit. Sicut, licèt quis Miſſam nequeat dicere,accipiendo pecunias, tanquam pretium, ſi tamen profecturus ſit ad eam celebrandam ex vno loco in alium, poteſt eas, vt pretium, recipere pro labore itineris, qui per accidens coniungitur tunc rei ſacræ. Aliud quidem eſt de labore per ſe coniuncto cum re ſacra; vt eſt labor, qui ſuſtinetur audiendo confeſſiones, & præſtando ſimilia; pro hoc enim pecunia, vt pretium, accipi nequit, iuxta communem, & veram ſententiam; quamuis adhuc in hoc non intercedere ſimoniam, quidam aſſeruerint, quorum meminit P.Thom. Sanchez *vbi ſuprà, dub.* 10. *num.* 2. Qui non ſunt audiendi, quia ille labor eſt pars neceſſaria ipſius rei ſpiritualis, & ei coniunctus, atque adeò non appretiabilis,cum ſeparari nequeat, vt apprecietur. Quis enim queat concionari abſque aliquo ſtudio, & fatigatione corporali? quis baptizare, quin moueat manum? Et quidem hi labores magis annexi ſunt rei ſpirituali, quam Beneficium officio diuino, cum ab illo ſeparari valeat, & ſeparetur frequenter, & tamen eſt ſimonia vendere Beneficium ob eam coniunctionem cum officio diuino, ergo pariter erit ſimonia vendere illum laborem.

105 Non ita contingit in Magiſtris muſicæ, Cantoribus, Citharædis, & pulſantibus organa; cum eorum labor, & ſtudium per accidens coniungatur cultui diuino; pretio namque ſoluitur artificium, ſuauitas vocum exercita, labor in vſu inſtrumentorum, quæ omnia appretiabilia ſunt, vtpotè à cultu diuino ſeparabilia.

106 Attamen, quamuis pretium pro concionibus (ſicut pro Miſſis, & adminiſtratione Sacramentorum) non poſſit accipi, poteſt tamen accipi eleemoſyna pro ſuſtentatione; (dummodo aliunde ob inſtitutum, aut regulam hoc non prohibeatur) Nomineque ſuſtentationis intelliguntur omnia illa, quibus quis vtitur, aut vti poteſt ad vitam commodè tranſigendam. Quare etiam diuites Eccleſiaſtici, & Concionatores pro Miſſis & Concionibus accipiunt eleemoſynam; quæ acceptio in praxi eſt omnium Sapientum, & timoratæ conſcientiæ virorum. Etenim eleemoſyna hæc non commenſuratur cum rebus ſpiritualibus, & ſacris, ſed cum ſuſtentatione miniſtrorum, vt ſcilicèt habeant, vnde ſtatum decentem conſeruent, aliis etiam pro ſua qualitate, & munere ſubuenientes. Quare plura ſtipendia non conferuntur illis ex ſola liberalitate, & miſericordia, ſed ex iuſtitia; vt ſunt decimæ,quas qui non perſoluunt,contra virtutem iuſtitiæ peccant, & reſtituere tenentur; eleemoſynæ etiam pro Miſſis ſi non ſoluantur, reſtitutioni ſunt obnoxiæ, ſiue diues, ſiue pauper ſit, qui eas celebrauit; cum iuſtitia reſpiciat æqualitatem rei ad rem, ſine reſpectu ad ſubiecta; indeque ſolùm attenditur ea defraudatio debita ſuſtentationis.

Ex dictis infertur,cum P.Thom. Sanchez *ſuprà dub.* 11. *numero* 7. *& ſeq.* non eſſe peccatum, libentiùs concionari, vbi maius ſtipendium ad vitæ ſuſtentationem conceditur; & renuere concionem, quando exiguum, vel nullum ſtipendium ſperatur; eſto interſit aliquis charitatis defectus. Prætereà colligitur, non eſſe illicitum pactum antecedens de ſtipendio, quod eſt præſtandum ad dictam ſuſtentationem pro concionibus, ſeu adminiſtratione ſpiritualium. Debet tamen vitari ſcandalum, ne res ſacræ venales cenſeantur. Nec eſt opus, vt accipiens ſtipendium dicat, aut inter ſe expreſſam intentionem habeat, ſe non accipere pecunias, vt pretium, ſed vt ſtipendium ad ſuſtentationem; ſufficit enim, non habere intentionem accipiendi illas vt pretium; & accipere eas, vt alij accipere ſolent. 107

Itaque hæc ſit regula fixa. Solùm reperitur ſimonia, cum pretium datur, & accipitur pro re ſpirituali, aut per ſe coniuncta cum ſpirituali,titulo pretij,tamquam in emptione, & venditione; non verò ſimonia intercedit, quando accipiendo ſpirituale, retribuitur quid temporale, aliis titulis; quales ſunt,pro ſolutione obligationis legis Eccleſiaſticæ, aut conſuetudinis, vt, cum decimæ, ac primitiæ ſoluuntur; aut pro ſuſtentatione miniſtri; vel per modum liberalis doni, aut eleemoſynæ; vel demum ob reuerentiam Sacramenti, aut rei ſacræ, quam quis vult oſtendere externo ſigno contributionis alicuius rei temporalis, ſicut in reuerentiam Sanctorum plures eleemoſynæ conferuntur. 108

Sed quid tenendum, ſi concionator, aut miniſter aliarum rerum ſpiritualium intendat, vt finem principalem,ſuſtentationem, an ſimoniacus erit illud accipiendo? P. Thomas Sanchez *vbi ſuprà dub.* 12 contra plures, imò contra ferè omnium communiorem ſententiam docet, non eſſe adhuc ſimoniacum, dummodò non intendat recipere quid temporale, vt pretium,ſed, vt dixi, tamquam ſtipendium ad ſuſtentationē. 109

Quia non datur in eo ſtudioſa voluntas recipiendi aliquid temporale pro ſpirituali, quæ eſt ſimoniæ eſſētia, in qua conſtat, ſubintelligi vt pretium; cum enim intercedit pretium in contractu, datur hoc pro illo, commenſurando valorem vnius ad aliud; at in præſenti non datur ea commenſuratio valoris rei ſpiritualis, ſed attenditur ad ſuſtentationem miniſtri. Imò à peccato mortali liberat hic Author eum, qui illum finem haberet, quia ſolùm daretur appetitus inordinatus temporalium, qui eſſet peccatum veniale deordinationis ad finem, qui finis non eſt illicitus lethaliter; ſicut ſi quis celebraret Sacrum principaliter ob vanam gloriam, ſolum peccatum veniale patraret, quia ea ordinatio non eſt ad finem lethaliter illicitum, ſed venialiter; eſto intra genus venialis eſſent hæ culpæ graues. Hæc ſententia, & quia rationi rectæ innititur, & quia benignior eſt, tollens ſcrupulos, qui poſſent facilè inſurgere, mihi placet, & tutam iudico in praxi. Et quidem, quamuis frequentius accidat, ſtipendium temporale eſſe motiuum, quo ceſſante, ſæpè abſtineretur à cuncionibus, & ab adminiſtratione aliquorum ſpiritualium; tamen bonorum temporalium cupiditas adeò ſolet animos occupare, vt poſſit timeri, nonnullos, vt finem principalem, in eiuſmodi functionibus ſtipendium reſpicere; quos hæc opinio à labe ſimoniæ, & à peccato lethali liberat. De ſimonia, & de reſtitutione propter illam debita præſtrinxi non pauca *tom. in Bull Cruciat. diſp.* 34. *à num.* 83. Vbi Authores retuli latè de hac materia diſputantes. Et *diſp.* 35. *num.* 13. firmaui aſſertum ſuprà ſtabilitum, nempè docere pretio Theologiam, non eſſe ſimoniam; quia, licèt obiectum Theologiæ ſit ſupernaturale, docendi tamen modus eſt naturalis. Docent ita Cardinalis Toletus *in ſum. lib.* 5. *cap.* 88. *à num.* 3. P. Suarez *lib.* 4. *de ſimonia*, *num.* 7. P. Caſtro Palao *tom.* 3. *diſp.* 3. *punct.* 10. *num.* 2. Fauet Gloſſa *in cap. Vendentes*, 1. *quaſt.* 3. *& in cap. Qui ſtudet*, 1. *quaſtion.* 1. *& in capit. De quibuſdam*, 37. *diſt.*

QVÆSTIO XIII.

Quomodo obligentur Magiſtri, Doctores, & Licentiati iuramento ſeruandi ſtatuta Academiæ.

110 Solent hi, qui ad Gradus promouentur in Academia, præſtare iuramentum ſeruandi ſtatuta illius; & inquirimus, quo pactò illos obliget hoc iuramentum? Concluſio ſit, eos adſtringi eo genere obligationis, quo ipſa ſtatuta obligant; ita vt, ſi ſtatuta obligent ſolùm ad pœnam, id iuramentum ſolùm ad pœnam obliget; ſi verò ad culpam mortalem, aut venialem, ad eamdem culpam adſtringat. Ita tenent. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *de Iurament. punct.* 16. *num.* 6. P. Salas *de legib. diſp.* 15. *ſect.* 1. *num.* 16. P. Thomas Sanchez *lib.* 3. *ſumm. cap.* 14. *num.* 2. P. Caſtru Palao *tom.* 3. *oper. mor. diſp.* 2. *punct.* 7. §. 5. *num.* 6. cum aliis, quos ipſi referunt.

Probatur; quia Iuramentum interpretandum, ac intelligendum eſt iuxta naturam actus, cui adiungitur, vt cum Nauarro, Rudriguez, Claui regia, & aliis docet Machadu *de perfecto Confeſſario, tom.* 2. *lib.* 6. *part.* 3. *tract.* 2. *doc.* 5. *num.* 3. Et ego tradidi *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 34. *numero* 144. Vnde, ſi ſtatuta, quorum obſeruationi adiungitur iuramentum, nun obligant niſi ad pœnam, ad hanc ſolùm obligabit iuramentum; ad culpam verò, ſi illa ad culpam adſtringant. Etenim, cum quis aliquam legem ſeruandam iurat, intendit, quòd illam ſeruabit eo modu, & ſub ea obligatione, ſub quibus illa recepta eſt; cum iuramentum ſit legi acceſſorium, & iuramenti obligatiune ſolùm quis velit eam obligationem firmare. Quare, ſi obligatio eſt dumtaxat ſub pœna, vel obligatiu ad leuem culpam, ex iuramento eadem obligatio reſultabit. 111

Confirmatur primò ex *Clementina* 1. §. *cum igitur, verſu, Declaramus, de verborum ſignific.* Vbi Religioſi Ordinis ſacri Minorum vi voti, quod emittunt, ſeruandæ ſuæ regulæ, non obligantur ad nouam culpam, quandu regula eam culpam non indicit. Quod ex ratione facta prouenit; nempè quia, cum vouetur, aut iuratur obſeruatiu iuris, ſolùm intenditur firmare amplius obſeruantiam illius, non verò augere culpam, ſi non obſeruetur, præter culpam, ad quam ipſa lex obligat. Et certè iuxta communem Authorum ſenſum iuramentum promiſſorium, quatenus promiſſionem includit, æquiparatur voto; Si autem quis vouet, v. g. abſtinere à peccatis venialibus obſeruando præcepta, quæ ad culpam venialem obligant, etiam ſi illa frangat, non peccat, niſi venialiter; quod tenet, etiam ſi quis ea vota emiſerit, animo obligandi ſe ad culpam mortalem, vt cum Diana, Caramuel, & aliis docui *tom. in Bull. Cruc. diſp.* 26. *n.* 9. Vbi ſtabiliui, ſolùm obligare ſub mortali votum in materia 112

teria graui, & ſub veniali votum in materia leui. Quod iuramento promiſſorio applicandum eſt quoad impletionem promiſſionis.

113 Confirmatur ſecundò ex praxi communi virorum Sapientum, & timoratæ conſcientiæ, in iuramentis, quæ præſtant, ſeruandi ſtatuta, ſeu Conſtitutiones Academiæ, vel Collegij,& tamen earum violationem non iudicant peccatum mortale, niſi ipſæ ob grauitatem materiæ ad mortale obligent,ſecluſo iuramento.Quòd ſi ratione materiæ ſolùm ad veniale adſtringunt, peccatum veniale cenſetur earum tranſgreſſio, eſto grauius ratione iuramenti ſuperadditi.At,ſi ad nullam culpam obligent, niſi ad pœnam, ratione iuramenti violatio præciſè ſumpta non erit culpa; erit tamen culpa,non acceptare, aut ſubire pœnam. In quo etiam conſiderandum eſt, an acceptatio,ſeu tolerantia pœnæ ex vi Conſtitutionis ſit toleranda abſque ſententia Iudicis, aut Rectoris, an poſt ſententiam? rationeque iuramenti tenebitur quis ad illam eodem modo tolerandam. Rurſus erit obſeruandum, an pœnæ materia, attenta ratione pœnæ, ſit grauis, vel leuis;Nam,ſi grauis ſit, tenetur eam ſubire iurans ex duplici capite, tum ratione Conſtitutionis ad id obligantis,tum ratione iuramenti; Quòd ſi nolit ſubire, peccatum committet graue cum circumſtantia mutante ſpeciem, ob iuramentum ſuperadditum. Si autem ſit materia leuis, peccatum veniale in non ſubeundo patrabit, eſto in ratione venialis ſit grauius ob iuramenti circumſtantiam; quæ pro Togatis in Collegiis præ oculis habenda ſunt.

114 Hinc, cum iniungitur Academicis, vt aliquam actionem in Conſtitutionibus,ſtatutis, ſeu Ordinationibus contentam exequantur,*pœna præſtiti* adiuncta, nempe pœna præſtiti iuramenti de obſeruandis prædictis Statutis, & Ordinationibus;non ideò peccabunt lethaliter, quòd non exequantur, ſi ipſum Statutum, aut Ordinatio ad mortale non obliget;ſed vel ad pœnam,vel ad culpam grauem,aut leuem tenebuntur, ad quam illa adſtringunt, (vt latiùs infra dicam *lib. 2. à num.* 77.) Nec etenim in ea pœna præſtiti communiter quidquam intenditur addi, niſi applicatio ad talem materiam determinatam contentam in materia, quam generaliter iurauit quis adimplere; eſtque velut deſignatio temporis,iu quo aliquod ſtatutum poſitiuum eſt obſeruandum; cum enim ſtatuta poſitiua, ſicut & præcepta poſitiua non obligent pro ſemper, deſignatur iuxta rerum occurrentiam tempus, in quo hoc, vel illud obliget iuxta ſui naturam. Dixi *communiter*, non intendi, niſi eam deſignationem temporis, nam pro re nata poteſt Iudex ſub cenſuris præcipere alicuius Statuti adimpletionem, quæ propter occurrentes circumſtantias contineat materiam grauem, quod præceptum ſit etiam de adimplendo iuramento ſeruandi illud ſtatutum; quo caſu ratione cenſuræ annexæ pœnæ præſtiti, violatio, vt potè contumax inobedientia in materia, quam ſupponimus futuram eſſe grauem,erit peccatum lethale.

Sed contra adhuc ſtabilita oppones. Iuramentum promiſſorium duplicem veritatem includit, aliam de præſenti, aliam de futuro. Si veritas de præſenti deficiat, eo quòd non detur animus adimplendi rem iuramento promiſſam, eſt peccatum mortale periurij, quamuis materia iurata ſit leuis, vt omnibus eſt in confeſſo; ergo ſimiliter, ſi deficiat veritas de futuro, non adimplendo rem promiſſam, quantumuis materia ſit leuis, erit peccatum mortale periurij; ſiquidem Deus adducitur in teſtem vtriuſque veritatis, tum animi adimplendi rem iuratam, tum adimpletionis futuræ; &, ſi hæc deſit, redditur Deus teſtis falſi; generaliter autem loquendo, peccatum mortale patratur, quoties Deus in teſtem falſi adducitur. Quod quidem non reperitur in voto materiæ leuis, in quo datur promiſſio in Dei cultum, abſque eo quòd Deus ipſe adducatur in teſtem; quare & ſi materia illa leuis non adimpleatur, non fit Deo niſi leuis irreuerentia, cum Deus non reddatur teſtis falſi. 115

In primis hoc argumentum non ſolùm impugnat aſſertionem poſitam de iuramento ſeruandi ſtatuta in Academiis, & Collegiis, verùm etiam ſententiam affirmantem,iuramentum promiſſorium cuiuſcumque materiæ leuis non obligare ſub mortali ad impletionem illius. Et mihi ſufficit, propoſitam aſſertionem ea præditam eſſe veritate, qua eſt illa ſententia; quam ſaltem communiorem, & tutam in praxi eſſe, nullus ibit inficias. Vnde, quod in ea ſententia ad obiectionem factam omnes reſponderint, id etiam & ego reſpondebo; &, ſi quę ſtatim dicam,diſpliceant,reddant alij mihi ſolutionem veriorem, & eam amplectar. 116

Deinde reſpondeo, aliter afferri Deum veritatis de præſenti teſtem, ac veritatis de futuro, diſcrimenque etiam ab aduerſario eſſe præſtandum. Etenim ita adducitur in teſtem veritatis de præſenti, vt nulla ſub conditione, nec contingentia phyſica, aut 117

aut morali, debeat ea veritas dari, ſeu ille animus adimplendi rem promiſſam. At in veritate de futuro plura poſſunt intercedere, quæ eam impediant abſque vlla culpa iurantis; nempe ſi relaxetur iuramentum, aut commutetur, vel in eo diſpenſetur; ſi materia reddatur phyſicè, aut moraliter impoſſibilis, & alia huiuſmodi; ergo diuerſimodè ſe habent illæ veritates. Ratio à priori eſt, quia iurans nequit certò ſcire, ac præuidere, quæ futura contingentia ſunt; ſolúmque valet agnoſcere intentionem, & animum, quem de præſenti habet, & quia animus eſt circa futura, dicitur, in iuramento debere adeſſe veritatem de futuro; non quia neceſſariò, aut liberè ſit ponenda ea veritas infallibili illatione, cum in caſibus poſitis, abſque culpa iurantis, non ponatur. Quare iuramentum circa veritatem de futuro requirit intentionem, & ex vi illius tenetur quis ad ponendam materiam ea obligatione, qua materia ipſa poteſt obligare; quòd ſi non ponat, de nouo non adducit Deum in teſtem falſi, ſed deficit in adimpletione rei promiſſæ.

118 Quod ſic explico. Iuramentum promiſſorium continet duo, & promiſſionem communiter, & adducere Deum in teſtem. Hoc ſecundum reſpicit animum, & intentionem iurantis, eiſque commenſurandum eſt, vt dignoſcatur, an Deus adducatur in teſtem falſi, aut veri. Peracto iam iuramento, quaſi finitur tota ſecunda ratio iuramenti, & ſola manet prima, nempè promiſſio; atque adeò rectè æquiparatur voto, indeque ſatisfit diſcrimini, quod inter iuramentum, ac votum obiectio obtendebat; nam poſt peractum iuramentum, nihil aliud remanet, quàm vis promiſſionis.

119 Demum reſpondeo; ſicut, cum quis vouet, debet attendi ad animum ſe obligandi, quem habet, vt inde noſcatur, qua obligatione ſit adſtrictus, vt ſentiunt omnes Authores; ita, cum quis iurat, ad eumdem animum debere attendi in obligatione, quam ſuſcipit, adimplendi promiſſi. Iurans ergo adimpletionem cuiuſcumque rei non intendit ſe obligare ampliùs, quam ipſa res, & materia ratione ſui obligare queunt, ſed firmitatem addit obligationi; Veluti cum quis iurat aſſertiuè affirmando rem, non intendit, vt credatur illam rem habere maiorem veritatem, quàm ſi non iuraretur; ſed vult eamdem veritatem magis firmare. Vnde, cum iuramentum de ſeruandis ſtatutis poſſit eſſe de materia ſolùm obligante ex ſe ad pœnam, vel ad culpam leuem, ex non adimpletione illius non infertur peccatum mortale; ſed iuxta iam dicta philoſophandum erit. Et certè nullus, credo, aſſeuerabit, teneri quem maiori obligatione ad rem promiſſam adimplendam, quando iurauit eam adimplere, ac quando emiſit votum eam adimplendi; eſto in prolatione iuramenti fuerit maior vis ex coniunctione iuramenti ipſius, quo Deus in teſtem veritatis, modo dicto eſt adductus, & ſimul promiſſionis Deo factæ directè, aut indirectè. Quòd ſi reſponſiones præſtitæ non placeant, dicito (& forſan veriùs) in iuramento promiſſorio Deum adduci teſtem veritatis de præſenti; at reſpectu, veritatis de futuro, afferri vt interuentorem ſummæ dignitatis. Et, ſicut vir illuſtris vocatus, vt interueniat alicui fœderi, aut pacto, ſi poſtea id non ſeruetur, offenditur iuſtè, & diſplicet grauiter, aut leuiter iuxta materiæ qualitatem; ſic etiam Deus, interuentor adhibitus, ſi non adimpleatur promiſſio, grauiter, aut leuiter offenditur iuxta qualitatem materiæ; Et non adimplens eſt periurus ea ſignificatione, quæ comprehendit vel Deum falſò adductum in teſtem, vel adductum, vt interuentorem ad promiſſionem non impletam, & ex hoc capite falſam.

120 Scio, poſſe dari iuramentum promiſſorium abſque promiſſione, ſi iurans expreſsè intendat non promittere, ſed aſſertionem de futuro iuramento firmare, ſicut comminatio, quæ eſt aſſertio de futuro comminatoria, & non eſt promiſſio, iuramento valet firmari, vt docet P. Leſſius *de iuſtit. lib. 2. cap. 42. dub. 11. num.* 53. Pater Suarez, & Pater Thomas Sanchez, quos refert, & ſequitur P. Caſtro Palao *tom. 3. oper. moral. tract. 4. diſp. 2. punct. 1. num. 3.* Scio etiam, poſſe promiſſionem iuramenti eſſe ex ſe nullam, & tamen ratione iuramenti obligari quem aliquando ad rem promiſſam exequendam; ſic promiſſio vſurarum nulla eſt, & tamen ſi quis iuret ſoluere illas, teneri ad ſoluendum iuxta *cap. debitores de iureiurando*; Sed his non obſtantibus, aſſerta teneo. Quippè ſemper promiſſio includitur in voto; &, dum non datur intentio reflexa non promittendi, intelligitur eſſe promiſſum. Deinde non inficior, obligationem iuramenti non pendere abſolutè à promiſſione, & præcisè quia quis iurauit, teneri ad rem iuratam, & ſic ſuperiùs expoſui violationem iuramenti per reſpectum ad eam obligationem, vt enim *in leg. Non erit, ff. de iureiurando*, habetur; *Dato iureiurando, non aliud quæritur, quàm an iuratum ſit; Remiſſa quæſtione, an debeatur, quaſi ſatis probatum ſit iureiurando*; Vnde, & ſi ex alio capite debitum non ſubſiſteret, ex ſolo iureiurando

rando deberetur. Cæterùm contendimus adhuc, hanc obligationem iuramenti, quæ ex ſe grauis eſt, ſicut eſt obligatio voti, ex leuitate materiæ promiſſæ reddi leuem; quod ſtat cum eo, quòd aliquando in iuramento propoſitum, & non promiſſio includatur; & cum eo quòd reſultet obligatio ex iuramento, & non ex promiſſione.

QVÆSTIO XVI.

An Candidatus Cathedræ; qui in lectione Oppoſitionis defecit; quin expleret horam, vel qui non legit eam lectionem, ſit habilis ad Cathedram obtinendam?

121 Dico primò. Qui defecit in lectione, vel non legit, ob imperitiem, & ignorantiam (quod raró accidet) non eſt habilis ad Cathedram obtinendam, nec pro eo poteſt conſilium, aut ſuffragium præſtari. Ratio eſt in promptu, quia ad obtinendam Cathedram, & docendum alios eſt neceſſaria ſcientia, & doctrina; ea autem caret, qui nequit legere abſolutè, aut explere lectionem præ imperitie; nec enim ſufficiens ſcientia ad docendum, & Cathedram obtinendam poteſt præſumi in eo, qui non valet ſpatio viginti quatuor horarum lectionem diſponere, ex his eam conflando, quæ didicit, & legit.

122 Dico ſecundò. Qui defecit in lectione, eo quòd memoria ei defecerit, vel aliqua ſuperuenerit infirmitas, & etiam, qui abſolutè non legit infirmitate impeditus, habilis eſt ad Cathedram obtinendam; vnde, ſi de eius ſufficienti doctrina aliunde conſtat, & dignior cæteris Oppoſitoribus iudicatur, poteſt pro eo ſuffragium ferri. Ita Baldus *ad leg. ſed & reprobari, §. amplius, ff. de excuſat. tutor.* Decius *in cap. Conſtitutis, notatione 4. de appellat.* Thomas Hurtado *tom. 2. Reſolut. moral. tract. 12. cap. 1. numero* 1608. Probatur, quia ille habet requiſita eſſentialia ad Cathedram obtinendam, & docendum alios, & per accidens defecit in lectione, aut non legit. Supponimus enim, in eo dari ſufficientem ſcientiam, & doctrinam, quæ coniunctæ cum claritate, & facilitate in explicando ſunt requiſita ad obtinendam Cathedram, ac erudiendum alios.

Confirmatur primò ex praxi Academiarum, in quibus non reijcitur, nec inhabilis declaratur, qui in lectione defecit, aut propter infirmitatem, ſimilem vè legitimam cauſam non legit. Imò non ſemel Cathedram obtinet, qui ea de cauſa non legit. Confirmatur ſecundò quò ad eum, qui in lectione defecit. Nam in oppoſitione ad Canonicatus in Eccleſiis cenſetur adhuc habilis ad eos obtinendos, qui in lectione, aut concione defecit, ſicut plures docti viri in caſu occurrenti circa Oppoſitorem Canonicatus Almæ Eccleſiæ Hiſpalenſis cenſuerunt, vt refert Thomas Hurtado *vbi ſuprà*, addens inſuper, in alia Cathedrali Eccleſia de facto obtinuiſſe præbendam Oppoſitorem, qui in concione defecit. At æquè ſaltem, imò ſtrictiùs, vt infrà dicam, requiritur lectio, aut ſimul etiam concio ad Canonicatum obtinendum media Oppoſitione, ac ad Cathedram adipiſcendam; ergo hæc poteſt obtineri ab eo, qui in lectione defecit.

Sed oppones primò. Statuta Academiarum requirunt, vt per integram horam in Oppoſitione legatur, & in Academia Salmantina, ſi oppoſitio ſit ad Cathedras Primarias, per horam & dimidiam; ergo, qui non adimplet hæc ſtatuta, inhabilis eſt ad Cathedras obtinendas; & eſto excuſationem legitimam habeat is, qui infirmitatis cauſa deficit, & qui non legit, at qui deficit in lectione propter defectum memoriæ, excuſatione caret; nec videtur, ſtatuta circa hunc benignam interpretationem poſſe ſortiri, ſicut circa illum. Confirmatur primò; nam lectio eſt quoddam examen ad obtinendam Cathedram; ergo, qui examini non ſatisfacit, nequit eam obtinere. Confirmatur ſecundò, quia pariter inde fieret, vt poſſet quis Cathedram obtinere, quamuis pluries defeciſſet in lectione, imò quamuis defeciſſet in omnibus lectionibus, quas antecedenter ad Cathedras obtinendas habuiſſet; quod ex ſe videtur abſurdum Confirmatur tertiò, quia iudex ſecundùm allegata, & probata debet iudicare; ſed in Oppoſitionibus lectiones ſunt allegationes, & probationes ſcientiæ Candidatorum; ergo iuxta illas eſt iudicandum, ſuffragandum, & conſiliandum. At, ſi quis in lectione defecit, allegatio, & probatio eſt contra illum; ergo nequit ei Cathedra conferri. 123

Reſpondeo, ſtatutum non iniungere lectionem, tamquam quid omnino eſſentiale, ſed vt in ea conſtet amplius, quantum vnuſquiſque doctrinæ habeat; &, quia poteſt contingere, aliquos aliunde ad 124

Academiam venire pro Cathedris obtinendis, & eorum non dari notitiam, & famam, cum tamen poſſint eſſe in ſcientia eminentes; & hi quidem in lectione ſuam doctrinam manifeſtare valent. At, cum in Academia conſtat de alicuius doctrina, & pluribus litterariis experimentis eſt probata, ſi fortuito caſu præ memoriæ defectu in lectione defecit, ſtatutum non intendit eum reddere inhabilem. Cuius ſignum à poſteriori eſt, quòd in euentibus, in quibus aliqui defecerunt in lectione, eorum Coppoſitores non intenderunt, eus fore, vt inhabiles, rejiciendos, cum tamen ipſorum interſit, pauciores experiri aduerſarios, nec in ſollicitando vndequaque ſui iuris emolumento ſegnes, & deſides ſe oſtendant.

125 Hinc ad primam confirmationem reſpondeo, lectionem Oppoſitionis eſſe examen reſpectu eorum, quorum ſcientia non eſt adhuc manifeſta in Academia; reſpectu autem aliorum, qui, vt periti, apud omnes ſunt in æſtimatione, eſſe examen quaſi acceſſorium, ſeu eſſe nouum experimentum ſcientiæ; cui ſi plenè ſatisfaciant, eorum fama, ac approbatio augetur; ſi verò non ita plenè aliquando faciant ſatis ob memoriæ defectum, non inde decreſcit opinio concepta de eorum eruditione, cum in pluribus actibus litterariis fuerit probata. Pone namque, Moderatorem Cathedræ Veſpertinæ virum Sapientiſſimum, plurimis iam annis in Academia notum, magnique habitum, in Oppoſitione ad Cathedram primariam in lectione propter memoriæ fortuitum defectum non poſſe totum tempus præfixum inſumere, & aliunde cæteros Oppoſitores valde inferiores eſſe ſapientia; Quis illum Cathedra primaria æquo iure priuaret, aliumque ei anteponeret? Et certè accidit ſæpè, vt quis multò inferior doctrina aliquam lectionem eruditiùs, & ingenioſiùs habeat, quàm alij; vel quia fortè incidit in materiam magis à ſe exploratam, vel quia à ſapiente aliquo viro iuuamen eſt ſurtitus; non tamen propterea cæteris eſt anteponendus, cum de exceſſu ſcientiæ aliorum conſtat per repetita exercitamenta litteraria. Vnde cernitur, lectionem non eſſe examen, quaſi vnicum, & rigoroſum, nec ſolùm ad illam attendi, Statutum Academiæ intendiſſe.

126 Ad ſecundam confirmationem reſpondeo, deſtitui ab arguente ſuppoſitionem factam; ſuppoſuimus enim, eum, qui defecit in lectione, aliunde eſſe virum apprimè doctum. & ſic poſſe pro illo ſuffragium ferri; At, ſi pluries, aut quoties legit, in lectione defecit, apprimè doctus non eſt; nec enim viro docto deficeret ſemper materia ad lectionem, cum ex notitiis præhabitis poſſit vir doctus integrum tempus lectionis inſumere; & quod aliquando eſt caſus fortuitus, non ſemper debet præſumi talis, ſed potiùs præſumeretur parùm doctus, & Cathedra indignus; vnde ei nequiret ſuffragium præſtari. Cum quo ſtat, vt non remaneret inhabilis, cum inhabilitas non inducatur ex eo defectu iuxta dicta; non tamen omnes habiles ad Oppoſitionem Cathedram merentur; ſiquidem digniori eſt concedenda, & minùs digni etiam habiles ſunt.

Ad tertiam confirmationem aſſero, allegata, & probata in oppoſitione non ſolùm eſſe lectionem, quæ in illa habetur, ſed etiam reliqua experimenta litteraria antecedenter ab Oppoſitoribus facta, & famam, ac opinionem publicè de ipſorum doctrina conceptam, iuxta iam dicta. Quod exinde liquet, quia ipſi, dum Iudices, aut ſuffragantes de ſuo iure informant, omnes actus litterarios antecedentes ob oculos proponunt, vt motiua, ad titulos, ob quos Cathedræ benemeriti cenſeantur. Cæterùm, ſi in Oppoſitione Cathedræ omnes concurrentes eſſent incogniti, tunc iuxta ſolius lectionis qualitates foret iudicandum, non enim eſſent alia allegata, & probata, iuxta quæ fieret iudicium. 127

Oppones ſecundò. Non eſt habilis ad obtinendum Canonicatum per oppoſitionem is, qui non legit abſolutè, aut non concionatur, ſi opus concione ſit, eſto id omittat propter ægritudinem ſuperuenientem; quantumuis, ſit vir ſapientiſſimus, & fama, ac opinione clarus; vt docet Thomas Hurtado *vbi ſuprà à num.* 1603. vbi probat, electionem de illo factam eſſe nullam. Præterea non eſt habilis ad beneficium obtinendum per concurſum, qui ab examinatoribus Synodalibus non examinatur, quamuis examini non interſit ægritudine impeditus, eſto ſit Doctor, aut Magiſter celeberrimus, imò & Vicarius Epiſcopi; vt tuentur Barboſ. *de poteſtat. Epiſcop. allegat.* 61. *num.* 86. *& allegat.* 72. *num.* 120. Gonzalez *ad Regul.* 8. *Cancell. Gloſſ.* 4. *num.* 90. Garcia *de benefic. part.* 9. *cap.* 2. *num.* 102. Zerola *in praxi part.* 2. *verbo Doctor*, §. 1. Ergo, qui in Oppoſitione ad Cathedram non legit etiam infirmitate præpeditus, non eſt habilis ad eam obtinendam, cum eadem ratio vtrobique militare videatur. 128

Reſpondeo, admiſſo antecedenti, negando conſequentiam. Diſpar enim eſt 129

vtrobique

vtrobique ratio; Nam ad eiuſmodi Canonicatus obtinendos Sixtus IV. & Leo X. in ſuis Bullis Apoſtolicis decernunt, vt præcedat examen, & non aliter, niſi præuio examine, conferantur, quare examen eſt requiſitum pro forma electionis ad Canonicatus, ſicut etiam ad beneficia præfata requiritur examen pro forma electionis ad illa; Examen autem ad Canonicatus eſt lectio, aut etiam ſimul concio; vnde his deficientibus, deficit requiſitum, & forma, quam Pontifices iniungunt. Secùs in Oppoſitione ad Cathedras contingit; vt enim oſtendimus, lectio non eſt examen quaſi vnicum, nec requiritur vt forma, ſed iniungitur ab ſtatutis Academiæ velut nouum experimentum doctrinæ; & ſolummodò rationem examinis ſortitur, quando aliquis aliunde non eſt cognitus, nec de eius doctrina datur experientia. Imò & ſi hic infirmitate detentus non legeret, quamuis non poſſet ei Cathedra conferri, cum de eius ſufficienti doctrina non conſtaret, tamen non declararetur inhabilis ad Oppoſitionem, iuxta communem interpretationem, & acceptionem Statuti Academiæ.

130 Et quidem etiam iuxta ipſas rerum naturas datur diſcrimen; nam in Academiis ipſis plura fiunt experimenta litteraria, quæ omnibus ſunt manifeſta, indeque iudicium rectum poteſt comparari de ſcientia, & meritis Oppoſitoris, quin detur locus fallaciæ, quamuis ille aliquando non legat præ ægritudinis obſtaculo. At in Eccleſiis vel nunquam antecedenter, vel raro alia experimenta litteraria fecit is, qui poſteà non legit, aut non concionatur; & aliundè fama, ac opinio non ſemper ſunt probationes certæ, maximè ſi è longinquo dimanent. Vnde rectiùs exigitur præuium examen media lectione; aut concione ſimul ad Canonicatus obtinendos, tamquam forma, & requiſitum eſſentiale, quàm ad Cathedras adipiſcendas.

131 Et independenter ab hoc diſcrimine, ſtant Conſtitutiones prædictorum Pontificum, iuxta quas tenetur Thomas Hurtado conſequenter aſſerere, eum, qui infirmitate impeditus non legit in Oppoſitione ad Canonicatum, non eſſe habilem, nec poſſe eligi; quamuis Canonicatus ſit Eccleſiæ, quæ extat in loco, vbi eſt Academia, & ille in ea ſit opinione clarus, atque de ea manifeſtè electoribus conſtet. Quod mihi non omnino probatur; nec deſunt rationes ad oppoſitum. Sed in ordine ad aſſertum huius noſtræ quæſtionis, vel ille cenſendus eſt habilis ad Canonicatum, vel non? Si ſecundum, diſparitatem reddimus inter eum, & Oppoſitorem ad Cathedram. Si primum, noſtra aſſertio manet inde magis roborata.

Sed adhuc contra diſparitatem traditam 132 dices, ſi lectio, aut ſimul etiam concio requiritur vt examen omnino neceſſarium ad obtinendum Canonicatum, & vt forma iniuncta à Pontificibus, ſequitur, eum, qui in lectione, aut concione deficit præ memoriæ fragilitate, aut præ infirmitate ſuperueniente, non manere habilem ad Canonicatum obtinendum, nec poſſe pro illo præſtari ſuffragium, cum non detur id examen neceſſarium, quod, tamquam forma, requiritur; ergo minùs rectè à paritate illius confirmauimus noſtrum aſſertum de deficiente in lectione Oppoſitionis ad Cathedram.

Reſpondeo Authores ipſos, qui negant, 133 eſſe habilem ad Canonicatum obtinendum eum, qui omnino non legit, adhuc ex legitima cauſa, concedere, eum eſſe habilem, ſi legat, aut ſimul etiam concionetur, quamuis in lectione, aut concione deficiat. Mihi autem non incumbit in præſenti explorare, qua conſequentia loquantur de vtroque; vnde ſumpſi propoſitionem, quam vt veram tradunt, & inde meam aſſertionem rectè à paritate confirmo; Et quamuis nec eſſet vera ea propoſitio, nec fieri poſſet paritas, aſſertio poſita ſtaret, cum etiam independenter ab illa fuerit probata. Deinde aſſero, Authores prædictos negare ſequelam in obiectione propoſitam, & diſparitatem reddere, quia is, qui defecit in lectione vel concione, iam ſe publico examini ſubiecit, & Pontifices non determinant horam integram, hæc enim eſt introducta conſuetudine Eccleſiarum; & ſub hoc ſtatuto non veniunt caſus fortuiti, & abſque culpa contingentes; & vbi non datur culpa, nec deficit abſolutè forma, ſeu examen, conſuetudo illa, ac ſtatutum benigniùs eſt interpretandum, ita vt damnum inhabilitatis non proueniat Oppoſitori. Quæ doctrina magis adhuc ſuſtineri, & approbari poteſt, ſi ille non defecit initio lectionis, aut concionis.

***

QVÆST. XV.

QVÆSTIO XV.

Quæ conditiones , & qualitates requirantur in Candidatis? Vbi de nomenclatura Candidatorum.

134 CVm de Candidatis agere cæperimus, non erit abs re quæſtionem exornare, eorum nomenclaturam aperientes. Militare eſt nomen Candidatorum, quo inſigniebantur ſelecti,& præcipui ex militibus Prætorianis,qui Imperatorem ſtipabant,& tuebantur,quorum ornatus,ac veſtis illud nomen dederunt; Id ſatis indicat Vegetius *lib.2. de re militari c.* 7. ibi; *Erant & ſecundùm annonam Candidati duplares, Candidati ſimplares.Hi ſunt milites principales,qui priuilegijs muniuntur.* Duplares autem ,& ſimplares ſecundùm annonam dicuntur , quia militibus pro dignitate , & varietate Scholarum , quibus nomen dederant , aſſignata erat annona , & pecunia , vt conſtat *ex leg. vltim.Cod. de offic.Præfect. Prat. Afric.* Hanc Candidatorum cohortem inſtituit Gordianus Senior Imperator , & à ſuo nomine voluit Scholam vocari cohortem ſeniorem, vt ex Chronico Alexandrino, ſeu ex Faſtis Siculis refert Beſſoldus *diſſertatione de Studioſis,capit.4.pagin.*58.

135 Exinde nomen Candidatorum tranſlatum eſt in vrbe Romana ad eos , qui aliquem Magiſtratum petebant; de quibus videri poſſunt Martinus *verbo, Candidatus*; Pontanus *in progymnaſm.*16.*fol.*315.Etenim toto tempore, quo Magiſtratum ambibant, toga candida induebantur; & ſuprą natiuam albedinem , vt aliqui aiunt, candorem togæ addebant , lotionis beneficio, & temperamentis ad id opportunis.Hac veſte ornati incedebant in campo Martio ante Calendas Ianuarias, qui ambibant eligi eo die in Conſulēs, aut in alia Munera, vt paſſim apud Ciceronem,& alios fit mentio. Is autem color candidus præ cæteris aſſumebatur , vt eum gerentes iudicarentur , animo eſſe candido , ac integro ; interioremque pectoris ornatum cum exteriori conformari; vel vt ſignificarent , ſe candidè , & iuſtè adminiſtraturos eſſe Dignitatem,quam petebant; quippe color albus eſt ſimpliciſſimus, lucitque plenus. Quare etiam in ſacris litteris adſtruitur hic color, vt index ſanctimoniæ, fœlicitatis,ac lætitiæ; vt conſtat ex Matthæi *cap.* 17.*verſ.* 2. ex Ioann. *capit.*20. *verſ.* 12. ex Actib. Apoſtol. *capit.*1. *verſ* 10. ex Apocalypſ.*cap.*3. *verſ.*4.*cap.*4.*verſ.*4.*cap.*6.*verſ.*11. *cap.*7.*verſ.*9.& 13.*cap.*19.*verſ.*14. Et ex pluribus aliis locis. Hinc olim , qui nuper ſacro baptiſmi lauacro fuerant abluti,candidis veſtibus vtebantur,& quia Dominica die poſt Reſurrectionem Domini, qui fuerant cathecumini, baptiſmum recipiebant , & veſtimentis albis procedebant induti,vocat Eccleſia eam diem *Dominicam in albis*; quo ſane colore oſtendebatur puritas, & gratia,quam, deterſis omnibus animæ ſordibus , baptiſmi Sacramentum præſtiterat.

Sed adhuc vox Candidatorum latiùs fuit 136
extenſa , ita vt per eam ſignificentur , quicumque ambiunt,aut optant quamlibet dignitatem, munus, honorem, ſcientiam, aut fœlicitatem. Hinc Plinius *in Panegyri ad Traianum* dixit *Candidatos gloria, & immortalitatis*; Quintilianus *libr.*12. vocauit *Candidatos eloquentia.*D.Hieronym.*ad Pamach.* nuncupat Cathecumenum *Candidatum fidei.* Tertullian. *lib. de præſcript.* quemdam appellat *Æternitatis candidatum*;Et *lib.*2.*aduerſus Marcion.* Adamum , & Euam deſcribit *Reſtitutionis candidatos*; hoc eſt , prioris fœlicitatis recuperandæ cupidos. Et præterea idem *lib. de corona militis*, dicit *Candidatos diaboli* eos,qui illius obſequio mancipantur, quaſi auidos obſequiorum, quæ infami adeò tyranno præſtent.

Vnde cernitur , nomen Candidati in ea 137
iam eſſe ſignificatione , vt quilibet petens, vel ambiens præmium aut munus, Candidatus dicatur; & inde eo nomine ſignificamus illos , qui petunt Cathedras , Collegiâ, munera in Senatibus, Præbendas in Eccleſiis, ſententias adfauentes in litibus,& ſimiles. Ad Candidatos autem præmiorum in Academiis, & Togarum in Collegiis rectè à militia id nomen fuit tranſlatum , cum exercitamenta litteraria ſint ingeniorum pugnæ, ac certamina,quibus tela argumentorum iaciuntur,& veritatis clypeo propulſantur.

Igitur ad conditiones , & qualitates re- 138
quiſitas in Candidatis deueniamus. In primis nequit publicè docere in Academiis, (niſi aliud per ſtatuta permittatur) qui Gradum Bacchalaureatus non accepit. Et quidem in Academia Salmantina requiritur , vt quis in ipſa ad eum Gradum fuerit euectus , aut ſaltem in illa incorporatus. Nec poteſt quis abſque eiuſmodi Gradu regere Cathedram pro alio ſubſtitutus. Quare , cum Cathedra vacat , & à Rectore Academiæ deſignatur , qui illam moderetur,dum per Oppoſitionem merita Candidatorum examinantur, nequit vllus Gradu non inſignitus ad id deſignari. Pariter nul-

lus

ius valet Cathedram ambire, nec ad eam obtinendam opponi, niſi Gradum prædictum acceperit, & quidem in eadem ſcientia, ſeu Facultate, ad quam docendam Cathedra fuit inſtituta. Vnde in Academia Salmantina non poteſt quis ad Cathedram Iuris Ciuilis opponi, quamuis Gradum obtinuerit in Iure Canonico, niſi in Iure Ciuili Gradum acceperit, & ſic de ſingulis. Nec ad Collegia Maiora poteſt quiſquam opponi, niſi Gradum Bacchalaurei, ſi ſit Theologus, in Theologia, & ſi ſit Iuriſperitus, in Iure Canonico, aut Ciuili in Academia aliqua approbata receperit.

139 Quot autem anni poſt acceptum Gradum debeant eſſe tranſacti ad munera præfata docendi, & opponendi ſe ad Cathedras, vel Collegia Maiora, pendet ab Statutis, & Ordinationibus Academiarum, & Collegiorum. In Salmanticenſi Vniuerſitate, nullus ad Cathedras poteſt opponi, qui quinque annis poſt Gradum ſtudia non recoluerit. Vt autem quis moderetur in ſubſtitutione Cathedram, aut doceat publicè, ſolùm vt ſuæ doctrinæ exhibeat experimenta, & iuuentutis conſulat vtilitati, non exigitur tempus determinatum poſt Gradum acceptum. Cæterùm quinquennium, quod poſt Gradum poſcitur, ad Oppoſitionem ritè faciendam intelligitur poſt Gradum ſiue in Iure Ciuili, ſiue in Canonico. Quare poterit quis ad Cathedram Iuris Ciuilis opponi, quamuis die antecedenti Gradum in Iure Ciuili obtinuerit, dummodo quinque iam ante annis Gradum in Iure Canonico accepiſſet, & è conuerſo: quippè ſolùm deſideratur, vt, poſt finitos curſus litterarios, & Gradum tunc ſuſceptum, quinque anni in recolendis Studiis fuerint tranſacti.

140 Vt oppoſitio ad Collegia Maiora fiat, ſtandum eſt ſpecialibus ſtatutis, ſeu Ordinationibus circa tempus tranſigendum poſt Gradum. Communiter duo anni poſt ipſum deſiderantur; nec amplius olim expoſcebatur ad Oppoſitiones ad Cathedras in Academia Salmantina; ſed nouis Ordinationibus Regia authoritate ſtabilitis quinquennij conditio eſt inducta. Quòd ſi quis ante quinquennium tranſactum Gradum Doctoris, aut ſaltem Licentiati in eadem Academia obtineret, poſſet ſtatim ad Cathedras opponi. Etenim illud quinquennium eſt deſignatum, vt quis ſufficienti exornetur doctrina, qua dignè poſſit Cathedras poſcere; In examine autem ad Gradum Licentiati experimentum doctrinæ ſufficientis præſtatur; & qui approbant aliquem ad eum Gradum, teſtimonium publicum præbent, quòd ille dignè poſſit ſcientiam edocere, & conſequenter Cathedram moderari; aliàs approbarent inſufficientem.

Ad aliqua Collegia poſcenda, etiam ex his, quæ inter Maiora non numerantur, etiam ſolet per eorum ſtatuta requiri Bacchalaureatus; quæ omnino ſunt obſeruanda tam circa Gradum, quàm circa tempus poſt illum in ſtudiis recolendis tranſigendum, atque adeò eorum Candidati illo debent eſſe inſigniti. 141

Ætas in Candidatis requiſita nequit vna regula præfigi. Etenim in aliquibus Collegiis Maioribus viginti vnum anni requiruntur; in aliis non tot deſiderantur; quare ſtandum eſt ſingulorum Conſtitutionibus. Ad docendum autem publice in Academia, & ad Oppoſitiones ad Cathedras, communiter non deſignatur ætas; quare in quauis ætate ea munia præſtari valebunt, dum cætera adſint requiſita. Id eſt obſeruandū, ſi deſignetur numerus annorum, dum expreſsè non dicatur, eos debere eſſe expletos, ſufficere, ſi ſint incepti; nam in fauorabilibus annus inceptus pro expleto habetur; eſt autem fauor, quòd Candidatus poſſit quantò citiùs præmium obtinere; è contra verò in odioſis, ſi numerus annorum indicatur, debent eſſe expleti; ſicut, vt obligatio ieiuniorum Eccleſiæ aliquē obſtringat, neceſſum eſt, vt viginti vnum annos expletos habeat; quia ea obligatio eſt odioſa, cum ſit onus, & grauamen. Sic etiam, ſi iuberet Magiſtratus Academiæ, vt ab Schola exirēt Studioſi, qui quinque aut ſeptem annis, ſeu curſibus eam iam frequentaſſent, præceptum hoc ſolùm eſſet coarctandum ad eos annos, ſeu curſus expletos, non inceptos; quia eſſet odioſum, cum grauamen imponeret. 142

Qualitas ſcientiæ in Candidatis exacta ea eſſe debet, quæ muneri, quod ſuſcipiunt gerendum, ſit ſufficiens. Sed quis ſe iudicet inſufficientem? Vel quis alterum ſyncerè de inſufficientia admoneat, & aperiat veritatem? Aut cui etiam aperienti fides præſtetur? Dura hæc, & difficilia ſunt. Ergo Oppoſitores ad Cathedras, non ſufficientes, nec digni, non debent ad eas promoueri ab his, qui illas conferunt, quin titulo antiquitatis, aut prætextu pietatis alliciantur; Imò expediens eſſet, eiuſmodi Candidatos admonere, vt ab illarum petitione ceſſarent. Similiter Communitates Collegiorum tenentur non approbare Candidatos inſufficientes; tum quia ad id eorum ſtatuta grauiter obligant; tum quia præiudicium graue aliis infertur, necnon ipſi Communitati; Et ſanè, 143

ſanè, ſi ſecùs faciant, & lethaliter peccant, & poſtmodum detrimenta inde ſecuta experiuntur. Demum ſi inſufficiens publicè in Academia intenderet docere, tenetur Magiſtratus illius, informatione præhabita, eum arcere, ne diſcipuli temporis diſpendium ſine profectu patiantur. Quæ autem debeat eſſe ſufficientia doctrinæ, iudicio Virorum Sapientum, ac timoratorum, eſt diiudicandum. Ea quidem cenſebitur ſufficiens doctrina, quæ communiter reperitur in his, qui docent, vel ad Cathedras, aut Collegia opponuntur, & digni ab omnibus eo honore, ſeu munere reputantur.

144 Tempus, quo publicè poſſunt ſcientiæ edoceri in Academiis, per ſtatuta ipſarum eſt præfixum. In Salmantina quidem vacationes à lectionibus ſolùm intercedunt à die Natiuitatis Deiparæ, vſque ad diem Diui Lucæ. Plures autem anni decurſu ſunt dies feriati, præter feſta ab Eccleſia inſtituta; Cæterùm in diebus feſtis, ac feriatis aliqui ſolent in Academiæ gymnaſiis legere, & dictare, ob ſpecialem aliquam Studioſorum vtilitatem; His tamen diebus exercitia litteria Aſſertionum communiter habentur. Hi autem, qui non regunt Cathedras, ſed ſpontaneè edocent Studioſos, non valent id præſtare quacumque hora die in Academiis, ſaltem in Salmantina; dum enim Cathedræ primariæ, Decreti & Veſpertinæ durant, nullus, qui tunc temporis aliam Cathedram non regat, poteſt in vllo gymnaſio edocere, vt ſic maiori commodo Scholarium conſulatur, & expediti omnino ſint ad aſſiſtendum lectionibus Primarijs, Decreti, & Veſpertinis. Lectiones prætereà Oppoſitionum ad Cathedras nequeunt in die feriato recitari, ſic namque per ſtatuta cauetur; & è contrà in ſtatutis Collegij Maioris Conchenſis eſt cautum, vt nullus Candidatus oppoſitionis lectionem recitet, niſi in die feriato; nempè vt cæteris diebus Togati non impediantur frequentare Academiam, & in ea publicè edocere.

145 Modus obſeruandus, in legendo, à Candidatis, & docentibus publicè, ſatis eſt conſtans. Id tamen diſcrimen datur inter eos, qui Cathedras moderantur, & cæteros, quòd illi non ſatisfaciunt muneri ſuo, ſi ſolùm voce edoceant audientes, ſed tenentur dictare, quæ ab illis in ſuis codicibus exarentur, eaque viua voce explicare; Alij verò, qui vltrò publicè legunt, valent id voce ſolum preſtare, & etiam ſcripto, ſi velint. De modo docendi cum audientium vtilitate, & de tempore opportuno tradendi doctrinam, conſulatur Iacobus Middendorpius *de Academijs vniuerſi orbis, tom. 1. lib. 1. c. 9.* qui hanc materiam luculentè exornat.

Vt autem docentes, & legentes publicè 146
ad id munus proſequendum in vtilitatem Studioſorum excitentur, nec animo cadant, eo quòd per plurimos annos tradendæ litterarum diſciplinæ inſtiterint, audiant eumdem Middemdorpium *vbi super. cap. 7.* aientem; *Veteres quidem benè de Republica meritis ſtatuas, arcus, & neſcio quos titulos, honoris gratia, ponebant; ſed nulli magis eo honore digni ſunt, quam qui in educanda iuuentute, & inſtituendo populo Chriſtiano fidelem operam nauant. Supra modum Reſpublicæ intereſt, vt probos, rectéque moratos ciues habeat, & bonum Magiſtratum, Principemque bonum; At hoc ipſum debet Magiſtris, qui ſummo labore tales reddiderunt. Plutarchus, neminem de Republica meliùs mereri arbitratur, quàm qui iuuenum, & præſertim Principum animos optimis artibus, & virtutibus imbuerit. Imò Socrates rogatus, quare non adminiſtraret Rempublicam, cum adminiſtrandi rationem optimè ſciret, reſpondit, eum vtiliorem Reipublicæ, qui multos ad gubernandam faceret idoneos, quàm qui ipſe eam gubernaret.* Socratis exemplum pluribus fortaſſe non arridebit; aliis tamen ipſius Socratis dictum poterit eſſe ſolatium; & ſaltem id maximum eſt in docendo emolumentum, quod tradit Abbas Panorm. *in c. 1. de Magiſtris*, duplici verſiculo;

Diſcere ſi cupis, doceas; ſic ipſe doceris;
Nam ſtudio tali tibi proficis, atque ſodali.

QVÆSTIO XVI.

Quid circa libros, & Commentaria hæreticorum Iuriſprudentium debeant obſeruare Academici?

COmmunis eſt quæſtio Profeſſoribus, & 146
Scholaſticis, & quibuſlibet aliis, & reſolutiones tradendæ, erunt à doctrina communi circa lectionem cuiuſvis libri hæretici Authoris, aut prohibiti, deſumendæ. Attamen valde conſona eſt præſenti inſtituto, eo quòd ſit frequens pro praxi, cum non pauci Authores Iuriſprudentes ſint hæretici, & præ manibus à Profeſſoribus, & Scholaſticis habeantur. De hac materia tractaui in communi, *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 25. à numer.* 50. Nunc ſpecialiùs de ea agendum eſt.

In Bulla Cœnæ Domini prima excom- 148
municatio Pontifici reſeruata fertur contra ſcienter legentes, retinentes, aut quomodo

modolibet defendentes libros hæreticorum. Quæ vt incurratur, neceſſum eſt, vt Author ſit damnatus; nam, vt docet P. Azor *lib.8.c.16.q.* 76. Licèt ſcripta Origenis, & Tertulliani errores contra fidem contineant, ab Eccleſia tamen permittuntur ob maximam eruditionem, & quia nullum in Fide periculum ab illis timetur. Prætereà authoritate Pij IV. Sixti V. & Clementis VIII. editus fuit in lucem Index librorum prohibitorum in duas diuiſus claſſes; In prima continentur Authores hæretici, vel de hæreſi publicè ſuſpecti, quorum omnes libri editi, & edendi de Religione tractantes, aut hæreſim includentes prohibentur; & ſimul libri Hæreſiarcharum de quouis argumento, quamuis de Religione non agant. In ſecunda præfiguntur libri, qui, quamuis ab Authoribus Catholicis prodierint, continent doctrinam non ſanam, aut ſuſpectam, aut bonis moribus repugnantẽ.

149 Demum in noſtra Hiſpania, Regniſque eius ditioni ſubiectis, in quibus ſacrum Fidei Tribunal viget, plures Indices Expurgatorij prodierunt, Supremo, & Generali Quæſitore de ſui Senatus conſilio, id præcipiente; poſtremuſque Index anteriores comprehendens editus fuit anno 1632. In quo recto, & dilucido ordine, libri hæreticorum, vel omnino prohibentur, vel cum expurgatione, aut ſaltem cum appoſitione notæ Authoris damnati in libri fronte permittuntur; Et rurſus plurimi libri Catholicorum expurgantur, & non pauci prohibentur. Ferturque pœna excommunicationis latæ ſententiæ contra quemlibet, qui libros omnino prohibitos retinuerit, aut legerit, vel libros cum expurgatione, aut nota permiſſos retinuerit, aut legerit, niſi priùs de licentia, & authoritate ſacræ Fidei Quæſitorum fuerint expurgati, & de expurgatione per ſubſcriptionem alicuius habentis ab illis facultatem conſtet. Nec Bibliopolis licet, eos libros vendere, quin priùs expurgentur. Poſt illum autem Indicem Expurgatorium aliqua edicta, ſeu præcepta ſpecialia à Supremo Fidei Quæſitore prodiere, prohibentia vnum, vel alium librum, vel tractatũ ſub eadem pœna excõmunicationis latæ ſententiæ, cuius abſolutio ſolet ipſis Sacræ Fidei Quæſitoribus reſeruari.

150 Hinc in generali aſſero, quemcumque grauiter contrauenientem prædictis prohibitionibus peccare mortaliter, & ipſo facto incurrere excommunicationem; ita vt ſi contraueniat legendo libros hæreticorum, prout in Bulla Cœnæ continetur, contrahat excommunicationem in illa præfixam, & Pontifici reſeruatam; Si verò contraueniat prohibitioni impoſitæ à Supremi Tribunalis Fidei Præſide, incidat in excommunicationem reſeruatam Fidei Quæſitoribus. Quæ aſſertio in genere indubitata eſt, cum illæ cenſuræ ſint à legitima poteſtate inflictæ, & ob cauſam grauiſſimam, ſupponaturque notitia earum, quæ ſatis publicatæ ſunt, & contumacia in obediendo, & ſint cenſuræ non ferendæ, ſed latæ, vt ex verbis ipſarum expreſſis eſt manifeſtum.

Vndè nequeunt Academici legere Mynſingerium, alioſvè Authores hæreticos, etſi de Religione non tractent, ſed de Iuriſprudentia, niſi expurgati ſint, qui expurgatione indigent, & in aliis nota Authoris damnati, & præfata ſubſcriptio in libri fronte apponatur; Quod aſſolet præſtari à Commiſſariis ſanctæ Inquiſitionis; vel, ſi nullus iam habet licentiam ad id peragẽdum, eo quòd elapſum fuerit tempus indictum ad expurgationem librorum faciendam, poſcẽda eſt facultas à Sacræ Fidei Quæſitoribus, vt libri prædicti expurgari, ſeu annotari queãt. 151
Nec interim, dum facultas poſcitur, & expurgantur, vel annotãtur, poſſunt legi, quia abſque ea expurgatione, aut annotatione prohibiti ſunt. Quòd ſi libri omnino ſint prohibiti, debet is, qui eos habet, iuxta præceptum in ipſo Indice Expurgatorio præfixum, tradere Commiſſario alicui ſanctæ Inquiſitionis, vt is ad Tribunal remittat, in quo cauetur periculo illos retinendi, & conſulitur ſecuritati ipſos extirpandi.

Plures tamen quæſtiunculæ pro praxi reſtant decidendæ. 152 Prima ſit, an prohibeatur per ſuprà dicta præcepta legere hæreſes alicuius Authoris inſertas ad verbum in aliquo libro Authoris Catholici, qui eas refert, vel etiam refutat? Reſpondeo, nõ prohiberi; & addo, non incurri præfatas excõmunicationes, etiam ſi legerentur animo prauo diſcendi illas. Quippè abſolutè non vetatur, in eo libro eas legere, ſicut nõ prohibetur Authori illius, eas ſcribere, & ſcriptis ſuis publicare; deinde his legibus poſitiuis non prohibetur, nec punitur affectus, ſed factũ legentis librum hæretici, qui in eo caſu non legitur (affectus autẽ ille lege diuina prohibetur, vtpotè contra virtutem fidei.) Id docent Sairus *in theſauro, libr.3.cap.5.n.13.* P. Azor *inſtit. moral.lib.*8.*c.*16.*q.*2. P. Thom. Sanchez *in ſum. lib.* 2. *cap.* 10.*num.*23. Nauarrus, & alij, quos obiter reperies. Secunda quæſtio; An legere librum, aut tractatum hæretici manuſcriptum cadat ſub prohibitionibus poſitis? Reſpondeo, cadere; nam prohibetur lectio eiuſmodi librorũ, & materialiter ſe habet, quòd ſint typis excuſſi, aut manuſcripti. Sic tuetur Pater Layman

tom.1.oper.moral.lib.2. tractat.1. capit.15 numer.1.

153 Tertia quæſtio; An exiſtentes in Academiis Angliæ, Galliæ, aliarumque Prouinciarum Septemtrionalium, in quibus Bulla Cœnæ non eſt recepta, ſi legant libros hæreticorum, incidant in excommunicationem? Reſpondeo, non incidere; vt tenent P. Becanus, Pater Azor, & Thom. Sanchez, quos refert, & ſequitur Diana 1. *par. tract. 11. reſolut.* 35. Ratio eſt, quia leges pœnales, vtpotè odioſæ, ſunt ſtrictè interpretandæ, nec extendendæ ad perſonas in locis, in quibus ipſe leges non obſeruantur. Quod in pluribus caſibus cernere eſt; nam lex v. g. prohibens Scholaribus Salmantinis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne retineant, aut afferant tormenta ignea, non obligat ipſos, cum extra Salmanticam exiſtunt; eſto alia lex Regni in Hiſpania id vbique prohibeat. Quippè vbi lex vim non habet defectu acceptationis, perinde eſt, ac ſi eiuſmodi lex non daretur.

154 Quarta quæſtio. An incidat excommunicationem Bullæ Cœnæ, qui legit Scholia, Notas, aut Commentaria Authoris hæretici ad librum Catholici Authoris? Supponimus in his quæſtionibus, quòd, ſi liber, aut Commentaria extent in Indice Expurgatorio Hiſpaniarum, & non expurgentur, aut non præſtetur id, quod in eo Indice præſcribitur, incurri excommunicationem ibidem inflictam, reſpectu omnium, qui ſubditi ſunt Tribunali Sanctæ Fidei. Quo ſuppoſito, cum diſtinctione ad dubium reſpondeo; ſi Commentaria ſint adeò copioſa, vt ex his potiùs, quàm ex textu liber conſtet, incidere legentem in excommunicationem Bullæ Cœnæ, vt docet P. Suarez, cuius ſententiam probabilem reputat P. Layman *vbi ſuprà, num.* 2. Quippè eo caſu potiùs dicendus eſt liber hæretici commentantis, quàm Authoris Catholici, qui ab eo exponitur. Vnde fit obuiam rationi, qua Diana defendit oppoſitum *vbi ſuprà, reſolut.* 32. Quòd ſi Scholia, & Notæ non ſint adeò copioſæ, non eſt cenſendus ille liber Authoris hæretici, nec ea excommunicatio incurritur, ſi legantur. Ita Graffis *part. 1. deciſion. lib. 4. cap. 18. num.* 43. P. Thom. Sanchez *vbi ſuprà, num.* 25. Nauarrus, Suarez, & communis. Imò addunt Graffis, & Vgolinus *de cenſur. Papæ reſeruatis. part. 2. cap.* 1. & P. Thom. Sanchez, non incurrere prædictam excommunicationem Bullæ Cœnæ eum, qui legit librum Authoris, qui publicè exiſtimatur Catholicus, licet hæreſes contineat.

155 Id etiam animaduertendum eſt, non prohiberi in Bulla Cœnæ, nec in Indicibus Expurgatoriis lectionem materialem, ſed formalem librorum eiuſmodi, qua ſcilicèt libri intelligantur, nam finis prohibitioni, eſt, vt vitetur periculum, quod in non intelligente eos libros non datur; vnde eam excommunicationem non contrahet idiota eos legens, aut is, qui legit, & non intelligit idioma, in quo ſunt elaborati, vt obſeruant P. Filliucius, Thomas Sanchez, & Suarez apud Dianam *vbi ſuprà, reſolut.* 36. & iudicat probabile Portel *in addit. ad dub. Regular. verbo, libri prohibiti, num.* 11.

Quinta quæſtio. An incurrat in excommunicationem Bullæ Cœnæ is, qui legit hæreticorum libros non tractantes de Religione, in quibus obiter aliqua hæreſis eſt inſerta? Supponit quæſtio, & verè, eam non incurri à legente libros hæreticorum, in quibus nulla inſeritur hæreſis, & aliunde de Religione tractant, nempè nec ſacram Scripturam interpretando, nec Theologicas quæſtiones decidendo, nec de cultu Dei, & Sanctorum, aut de Eccleſiæ ſtatutis, vel ſtatu Clericorum, aut Monachorum diſputando; ſed ſunt libri philoſophici, medici, iuridici, hiſtorici, aut poëtici; vt rectè annotat P. Layman *vbi ſuprà num.* 3. Reſpondeo ergo ad quæſtionem, incurrere in caſu poſito excommunicationem eum, qui libros prædictos legit. Quippe in Bulla fertur excommunicatio contra legentes libros hæreticorum, ſi de Religione tractent, aut hæreſim contineant; in alternatiuis autem ſufficit, alterutrum verificari; Sic tuentur P. Suarez *tom. 5. in 3. part. diſput. 21. ſect. 2. numero* 10. P. Thom. Sanchez *vbi ſuprà, capite 10. numero* 34. contra Sairum, & Graffis, ac Dianam *ſuprà reſol.* 31. Item noſtram reſolutionem tenent Alterius *tom. 1. in Bull. Cœn. diſp. 2. lib. 5. cap.* 6. Bonacina, Portel. & alij. 156

Pro Academicis autem partium Septemtrionalium adnertere oportet ex P. Layman *vbi ſuprà, num.* 1. Bullam Cœnæ non eſſe receptam cum omni hoc rigore; ideóque paſſim prodire libros hiſtoricos, medicos, & iuridicos in Germania, in quibus hæreſes admixtæ ſunt, & abſque ſcrupulo à Catholicis timoratis, & doctis ibi leguntur, & & retinentur. A quibus tamen excipiuntnr hæretici, Ioannes Auentinus, Ioannes Sleidani, & Sebaſtianus Munſterus, qui & ſi hiſtorias ſcripſerint, tamen in id præcipuè collimarunt, vt Romanam Eccleſiam, & ſtatum Clericorum, ac Monachorũ conuellerent, & denigrarent; quare in Indice expurgatorio Pontificum, & Sanctæ Inquiſitionis prohibentur. Pro eiſdẽ Academicis obſeruan 157

obſeruandum eſt rurſus cum prædicto Authore, etſi in Indice Expurgatorio a Pontificibus edito iniungatur, vt libri continentes aliquid ad hæreſim, ſuperſtitionem, impietatem, ſeu diuinationem ſpectans, à ſacræ Fidei Inquiſitoribus expurgentur, tamen, quia in Germania Inquiſitores non ſunt, id præceptum non obſeruari; ſed valdè congruens eſſe, vt hi libri, quamuis non ea authoritate expurgentur, viris doctis tradantur, qui eos expurgent, vt pericula vitentur.

158 Sexta quæſtio. An excommunicationem Bullæ Cœnæ contrahat, qui legit epiſtolam hæretici de cauſa Religionis tractantem, aut hæreſes continentem, & qui eam retinet? Reſpondeo, non contrahere. Ita Duardus *in explicat. Bull. Cœna lib. 2. quæſt. 55.* Souſa, P. Thomas Sanchez, & Portel, quos refero, & ſequor *tom. in Bull Cruciat. diſp. 25. num. 5 :*. Idemque eſt de aliqua breui concione, ſeu aliquo ſimili, dum in formam tractatus non ſit redactum. Quippè excommunicationis pœna non eſt amplianda, & prædicta omnia non dicuntur libri in communi modo loquendi; fertur autem excommunicatio contra legentes libros; quidquid contrarium ſentiant Magala *in 3. part. lib. 3. cap. 1. n. 55.* & Vgolinus *vbi ſuprà*; quorum ſententiam valdè veriſimilem eſſe affirmat P. Layman iam relatus.

159 Cæterùm Diana *vbi ſuprà reſol.* 33. docet, non incurrere præfatam excommunicationem eum, qui non per ſe ipſum, ſed per alium, legit libros hæreticorum; eo quòd audire non ſit legere, excommunicatioque feratur contra legentem, & lex pœnalis ſtrictè ſit accipienda. Oppoſitum eſt tutius, & communius, quia ea lectio per alium, licèt non ſit materialis, eſt tamen formalis lectio, & mens, ac finis legis ad hanc lectionem extenditur; aliàs omnino poſſet fruſtrari, cum poſſet quilibet per alium, vt per famulum, aut per idiotam non intelligentem, quid lectitaret, legere omnes hæreticorum libros, quod directè per eam legem prohiberi, eſt mihi manifeſtum. Rurſus ipſe Diana cum aliquibus Authoribus probabile iudicat *vbi ſuprà, reſol.* 37. poſſe quem libros prohibitos propria authoritate comburere. Contraria ſententia eſt communis, & vera; debentur quippè tradi perſonis deſignatis, nempè Inquiſitoribus Fidei, aut Commiſſariis, cum de hoc extet præceptum, & valdè rationabili, ac iuſtæ cauſæ nitatur, vt ſcilicet vitetur periculum, & occaſio eos libros retinendi, animo illos cremandi, qui forſan animus non erit firmus in omnibus.

Verùm cenſeo cum P. Azor *c. 16. quæſt. 4. vbi ſuprà*, Sayro, & Graffis *allatis ſuperiùs*, non incurrere eam excommunicationem eum, qui ſuadet, aut præcipit alij, vt legat, prædictos libros, quin tamen ipſe audiat (eſto grauiter peccet) quia hæc excommunicatio fertur in legentes; &, vbi cenſura infligitur in facientes aliquid, non comprehenduntur ſuadentes, & mandantes, niſi exprimantur. At, ſi mandaret, aut ſuaderet, vt legeret libros hæreticorum eo fine, vt hæreſes diſcerentur, & ſectatores haberent, aliamque excommunicationem Bullæ Cœnæ contraheret latam contra fauores hæreticorum; in eo enim ſe fautorem præberet. 160

Septima quæſtio. An ignorantia craſſa excuſet ab incurrendo in hanc excommunicationem? Reſpondeo cum P. Layman *vbi ſuprà num.* 4. excuſare; quippè illa fertur contra eos, qui ſcienter legunt, aut retinent præfatos libros, & quotieſcumque lex pœnalis ſcientiam expoſtulat, ſcientiæ carentia adhuc craſſa excuſat; vt videre eſt apud P. Thom. Sanch. *libro ſecundo moral. cap.* 10. *num.* 38. *& lib. 9. de matrim. diſp.* 32. *num.* 36. *&* 39. At verò ſcienter legens eos libros, etiam ſi ſola curioſitate, & non alio prauo fine moueatur, excommunicationem incurrit. 161

Similiter eam incurrit, qui illos retinet vel in domo ſua, vel aliena, nomine ſuo, aut alterius, cauſa legendi, ſeu quauis alias cum Pontifex in Bulla ſimpliciter aſſeruari eos prohibeat, intendens omnino illos amandare; vt tuentur Vgolinus *vbi ſuprà, verbo, Aut retinentes*, Graffis *ſuprà num.* 48. Sayrus, P. Thomas Sanchez, Layman, & alij. Requiritur tamen, vt ipſi annotant, ſpatium notabile retentionis, vt excommunicatio incurratur, quamuis quis occaſionem habuerit tradendi eos libros perſonis deſignatis, & ex aliqua negligentia, non tamen mortali, id non præſtiterit. Imò, ſi longiori etiam tempore quis libros retineat, donec opportunum tempus illos tradendi offeratur, non incurret excommunicationem, nec peccabit, ſi ſcandalum abſit, & opportunitas. 162

Octaua quæſtio. Quæ quantitas ſufficiat legi in libro Authoris hæretici, ſeu in libro prohibito, vt prædicta excommunicatio Bullæ Cœnæ, vel quæ lata eſt ab Inquiſitoribus Fidei, incurratur? Certum eſt iuxta communem ſententiam, paruitatem materiæ in eiuſmodi lectione excuſare à peccato mortali, & ab excommunicatione; quidquid Cardinalis Toletus *in ſum. lib. 1. cap. 19. num. 4.* nimis rigidè aſſeruerit, lectionem vnius, vel alte- 163

rius lineæ ſufficere ad incurrendam excommunicationem. Igitur lectionem vnius integræ paginæ adhuc prægrandis voluminis non eſſe ſufficientem materiam ad incurrendum in hanc cenſuram, ſed iudicandam fore paruitatem materiæ, proindeque eſſe opus, vt vltra vnam paginam legatur, docent Viualdus *in explanat. Bull. Cœna, caſu 1. num.* 11. Emmanuel Rodriguez *in addition. ad Bull. Cruciat.* §. 6. *num.* 88. Duardus *in explicat. Bull. Cœn. lib.* 2. *cap.* 1, *quæſt.* 46. P. Thom. Sanchez *in ſum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 31. Portel, & Filliucius, quos refert Diana 1. *part. tract.* 11. *reſolut.* 30. vbi ipſe non clarè ſuum ſenſum depromit. Hæc opinio nimis laxa videtur, ſed ſaltem ob authoritatem extrinſecam eſt cenſenda probabilis, &, vt ait P. Layman *vbi ſuprà, numer.* 5. poterit inſeruire Confeſſario, vt interdum præſumere poſſit, legentem non incurriſſe excommunicationem.

164 Alij iudicant, paruitatem materiæ ſolùm eſſe lectionem paucarum linearum; quæ ſi excedatur, excommunicationem contrahi. Paucas autem lineas videtur dicendas eſſe ſex, aut octo. Hanc ſententiam tenent Molfeſius *in* 3. *part. lib.* 3. *cap. n.* 49. Bonacina *de cenſur. diſp.* 2. *quæſtion.* 5. *punct.* 4. *num.* 13. P. Suarez *in* 2. 2. *diſp.* 20. *ſect.* 2. Tutiorem eſſe hanc ſententiam, dubitari nequit, ſed rigidam nimis aliquis iudicabit. Ego media via inter vtramque opinionem incederem, cenſens, lectionem vltra dimidium paginæ tomi prægrandis (vel in minori volumine lectionem quantitatis correſpondentis) excedere paruitatem materiæ, ac eſſe peccatum graue, & excommunicationem contrahi, non verò, ſi minor quantitas legatur. Quod quidem non aliunde ſuadetur, niſi, quia expendendo ea, quæ in aliis præceptis poſitiuis iudicantur excedere, aut non excedere paruitatem materiæ, id videtur in præſenti æquè ſe habere, iuxta communem concipiendi normam, & prudentum arbitrium. Vt autem ea incurratur excommunicatio, ſufficit, ſi prædicta quantitas legatur in prooemio libri prohibiti, aut in Epiſtola ad Lectorem, vel in Indice; cum hæc mentem, & animum Authoris explicent, aut in compendium redigant, quæ in libro latiùs includuntur.

165 Annotat verò P. Layman relatus *ſuprà num.* 5. In Germania non tanta ſeueritate prohiberi libros hæreticorum, ac in aliis Prouinciis, quia, cum in confinio ſint plures hæretici, ad eos conuincendos oportet libros legiſſe. Quare, ſi quis ibi legeret librum huiuſmodi eo fine, vt loca inter ſe contradicentia depromeret, & hæretico oſtenderet, ſperans, ſic eum fore reducendum ad Catholicam fidem, adeò abeſſet, vt peccaret, quòd potiùs ageret laudabiliter ex virtute charitatis erga proximum, cuius leges præponderant legibus Eccleſiaſticis.

Hic aduerte, librorum, qui in ſecunda Claſſe Indicis Expurgatorij iuſſu Pontificum pro toto orbe editi continentur, lectionem etiam ſub excommunicatione prohiberi, ſed non reſeruata. Deinde prohiberi libros cuiuſcumque Authoris tractantes res obſcœnas, exceptis his, qui à vetuſtis Poëtis conſcripti ſunt, & propter elegantiam permittuntur; at in Academiis, Scholis, & gymnaſiis minimè permittendum eſt, vt legantur Scholaribus, niſi expurgati ſint, & turpia deleta. Ob horum tamen lectionem non incurritur cenſura Pontificia, eſto peccatum mortale detur, ſi adſit materiæ grauitas. Idem, quod ſuprà, dicendum eſt de libris, & ſcriptis magicis, quæ penitus prohibentur. Prætereà Biblia vulgari Idiomate prohibetur à Pontificibus, niſi adſit Epiſcopi, aut Inquiſitoris Fidei licentia. Quam prohibitionem non eſſe receptam, nec obligare in Germania, docet P. Nicolaus Serarius *in prolegom. Bibl. c.* 20. *quæſt.* 3. Sed nec in Germania permitti poteſt verſio Germanica Bibliæ à Luthero confecta; nec verſio Latina ipſius Bibliæ elaborata ab hæreticis Sebaſtiano Munſtero, Leone Iuda, Caſtalione, & Tremello, vt obſeruat P. Laymam *vbi ſuprà n.* 8. *in fin.* deſignans loca, in quibus prælo fuit excuſſa. 166

De librorum prohibitione ab hæreticis conſcriptorum, etiam temporibus antiquis vſitata, qui concinnam eruditionem deſideret, adeat Interpretes *in leg.* 3. *Cod. de S. Trinit. & fid. Cathol. & in leg.* 4. §. *tantamdem, ff. familia erciſcunda, ac in leg. vlt. de hæretic. in Cod. Theodoſiano*; Præterea Clementem *lib.* 1. *Apoſtolic. Conſtit. cap.* 6. Theodorum *lib.* 1. *hiſt. cap.* 4. Socratem *lib.* 1. *hiſt. cap.* 6. Nicephorum *lib.* 8. *hiſtor. cap.* 18. Concilium Carthaginenſe IV. *Can.* 6. Hormiſdam Papam *in epiſtol.* 56. *ad Poſſeſſorem Epiſcopum*, Euſebium *lib.* 7. *hiſtor. cap.* 6. Cardinalem Baronium *anno* 56. *num.* 40. *& anno* 302. *numer.* 20. & Authores decurſu huius quæſtionis relatos. 167

Vltima quæſtio. Quis poſſit abſoluere ab excommunicatione contracta propter lectionem, aut retentionem librorum, qui prohibiti ſunt? Reſpondeo, ab excommunicatione Bullæ Cœnæ legenti libros prohibitos hæreticorum, ſi delictum ſit publicum, abſolutionem præſtandam fore à Pontifice; item, vbi ſunt Inquiſitores Fidei, ab ipſis poſſe præſtari, ex poteſtate delegata 168

Summo

Summorum Pontificum; rurſus eum, qui Bulla Cruciatæ gaudet, poſſe virtute illius ſemel in vita (hoc eſt, quolibet anno, virtute vnius Bullæ) & ſemel in articulo mortis, hoc eſt, in periculo illius, abſolui à quolibet Confeſſario approbato à ſe electo; &, ſi duas Bullas acceipat (nec poteſt vno anno plures accipere) poſſe bis eo anno abſolui, & iterum bis eodẽ anno, ſi in pericula mortis incidat; quæ abſolutio in articulo, ſeu periculo mortis liberat eum ab ouere comparendi coram alio Superiote pro abſolutione à præfata excommunicatione.

169 Præterea ſi delictum legendi eiuſmodi libros ſit occultum, poteſt quis ab excommunicatione abſolui per Epiſcopum toties quoties; & eodem modo, qui gaudet Bulla Cruciatæ, poteſt abſolui toties quoties ab illa per Confeſſarium approbatum à ſe electum virtute illius; & item à Confeſſariis approbatis Ordinum Mendicantium, & aliorum eum ipſis in priuilegiis communicantium; niſi in his Italiæ Prouincijs, in quibus ablata eſt eis à Pontifice poteſtas abſoluendi à caſibus Epiſcopo reſeruatis; quippe caſus, qui Pontifici reſeruantur, ſi ſint occulti, cum poſſit Epiſcopus ab illis abſoluere, fiunt reſeruati Epiſcopo. Demum, ſi excommunicatio ſit reſeruata Inquiſitoribus Fidei, ipſi ab illa debent abſoluere, ſi non detur aliud priuilegium abſoluendi. Datur tamen in primis virtute Bullæ Cruciatæ, qua gaudens poteſt abſolui ab excommunicatione prædicta (ſola enim excipitur abſolutio ab hæreſi externa) per Confeſſarium à ſe electum. Item etiam abſque Bulla Cruciatæ abſolui valet à præfatis Confeſſariis Ordinum Mendicantium, cum limitatione tamen, quòd ea excommunicatio non ſit ſimul reſeruata in Bulla Cœnæ, ac delictum ſit publicum.

170 Propoſitiones ſingulas contentas in hoc dupliei numero antecedenti probare non vacat, nec refert, ne me ipſum tranſeribam, cum eas omnes latè agitauerim, & ſtabiliuerim decurſu, *tom. in Bull. Cruciat.* & præcipuè *diſp.* 2. *numer.* 45. *diſp.* 22. *num.* 10. *diſp.* 23. *à num.* 67. *& à numer.* 92. *diſp.* 25. *à num.* 46. *& diſput.* 22. *à numer.* 23. Ibi poſſunt videri, & apud Authores, quos ibidem refero; Confeſſarij autem tutò in praxi poſſunt iuxta traditam doctrinam operari.

171 Id ad calcem notauerim, Bibliopolas obligari ad habendum Indicem Expurgatorium librorum in Regnis Hiſpaniæ, vbi ſacræ Fidei Tribunalia vigent, cum eis ſic præcipiatur, vt conſtat ex ipſo Indice Expurgatorio, & præceptum ſit de materia graui, proindeque ſub mortali peccato obligatorium. Præterea obſeruo, normam excudendi, & in lucem edendi libros quoſcumque in noſtra Hiſpania præfixam eſſe *in leg.* 23. *&* 24. *libr.* 1. *tit.* 7. *Recopilat.* qua norma ſeruata, occurritur periculo edendi in lucem libros ſuſpectos, aut prauos.

QVÆSTIO XVII.

Qua obligatione ſeruandi ſecretum obſtringantur Academici in Communitatibus degentes? ſeu Togati?

APtanda ſunt huic quæſtioni, quæ de obligatióne ſecreti docentur in communi ab Authoribus; & decisionem oportet præ oculis haberi, cum in Communitatibus ipſis Academiæ, & Collegiis plura tractentur negotia grauiſſima, alia minus grauia, & ſoleat eſſe obligatio ſeruandi ſecreti orta ex iuramento facto, aut ſtatuto; vel ipſa negotiorum materia ſecretum exigit ad rectam Communitatis gubernationem, & ne aliis damnum, ſeu præiudicium ex manifeſtatione ſequatur. 172

Secretum ergo eſt, quod alicui, vel aliquibus clàm manifeſtatur, quin in exterorum, aut plurium notitiam peruenerit. Triplexque obligatio poteſt diſtingui in ſeruando ſecreto; Prima prouenit ex iure naturali de non nocendo alteri in honore, fama, vita, anima, corpore, & fortunis; vnde, ſi ex reuelatione ſecreti ei noceatur, legi naturali contrauenitur, non ſecus ac ſi damnum alterius generis ei inferretur, eſtò in illatione damni poſſit eſſe differentia in grauitate, & circunſtantiis. Secunda ex promiſſione, aut pacto ſeruandi ſecretum, quamuis ea promiſſio non ſit expreſſa, ſed tacita; cum videlicèt in tali circunſtantia, & eo modo res manifeſtantur, vt debeat facilè intelligi, tanquam ſecretum committi. Tertia eſt ſtrictiſſima, ex lege Sacramentalis Confeſſionis, quæ *ſigillum* vocatur, & ob nullam penitùs cauſam, rationem, vel conuenientiam, etiam excogitabilem, ſolui poteſt, de qua in præſenti nobis non eſt agendum. 173

Dico ergo primò, peccare mortaliter eum, qui reuelat ſecretum acceptum ex pacto, aut conuentione expreſſa, vel tacita. Ita Sotus *de ſecreto tegendo memb.* 1. *q.* 1. *concl.* 1. P. Molina *de iuſtit. tract.* 4. *diſp.* 5. *&* 6. Nauarrus, & alij communiter; ſumiturque *ex cap.* 11. *Prouerbior. verſ.* 13. ibi: *Qui* 174

ambulat fraudulenter, reuelat arcana; qui autem fidelis eſt animi, celat amici commiſſum. Quippè contra fidelitatem delinquit ratione promiſſiouis, & contra iuſtitiam, cum ſit illa conuentio, contractus quidam inter reuelantem ſecretum, & eum, cui reuelatur. Hac obligatione tenentur Principum Conſiliarij, Belli Duces, qui conſilia exercitus pertractant; Medici, Aduocati, Obſtetrices, quibus ſecreta reuelantur, vt auxilium capiatur; Viri docti, & Iureconſulti, quibus arcana manifeſtantur, vt conſilium præbeant; Et hi, quibus ratione amicitiæ, aut ſanguinis ea propalantur, vt ab eis exilium, aut ſolatium accipiatur. Denique hi omnes, qui ſecretum iurant, aut promittunt expreſsè, vt aſſolent hi, qui in Communitatibus, aut Collegiis degunt.

175 Dico ſecundò, dari aliquando iuſtas cauſas reuelandi ſecretum, tuncque in reuelatione non peccari. Eas recenſet P. Layman *tom.* 1. *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 5. *à num.* 2. Prima docetur à S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 70. *a.* 1. *ad* 2. Ioach. Mynſinger. *centur.* 2. *obſeru.* 78. S. Antonin. *part.* 3. *titul.* 17. *capit.* 22. §. 2. Adrian. *quodlib.* 11. *diffic.* 5. Soto *vbi ſuprà, membr.* 2. *quæſtion.* 7. *concluſ.* 4. Gutierrez *lib.* 1. *canonicar. quæſt. cap.* 11. *num.* 48. Rodriguez *tom.* 2. *ſum. capit.* 53. *num.* 3. Scilicèt ſi ſecretò res accepta cedat in Reipublicæ detrimentum, aut in perſonæ priuatæ iniuriam; vt, ſi non potes aliquem ab animo occidendi innocentem, quem tibi reuelauit, abducere, debes illum manifeſtare; nam ex Charitate quiſque tenetur ad liberandum innocentem, etiam cum aliquo nocentis damno, ſi alia via ille defendi non poteſt. Quod intelligitur de crimine faciendo, non de facto. Nam, ſi ſecretò ſcias, Petrum, qui tibi id manifeſtauit, occidiſſe hominem, ob cuius necem Ioannes innocens in carcere detinetur, non vales, ad liberandum innocentem, manifeſtare, homicidium fuiſſe à Petro patratum, nam nec ipſe Petrus cum æquali periculo, ac habet innocens, tenetur ſe manifeſtare, vt eum liberet; At, ſi Petrus, fuga facta, poſſet ſibi conſulere, & manifeſtato ſuo delicto liberare innocentem, ad id teneretur, quamuis aliqualem famæ, aut bonorum iacturam pateretur; & hoc caſu, ſi conſuluiſti illi fugam, & non vult fugere, poteris reuelare ſecretum. Quæ doctrina traditur à Nauarro *in manuali, capit.* 15 *numer.* 17. Patre Suarez *in* 2. 2. *de Charitat. diſp.* 8. *ſect.* 6. *num.* 7. Soto *de iuſtit. lib.* 4. *q.* 6. *art.* 3.

176 Secunda cauſa iuſta manifeſtandi ſecretum eſt, ſi ceſſurum ſit in graue detrimentum eius, qui tibi illud commiſit. Vt, ſi quis tibi ſecretò reuelauerit impedimentum dirimens, quod habet ad contrahendum matrimonium, & nolit deſiſtere à contrahendo, de diſpenſatione non curans, licet tibi manifeſtare impedimentum, ne ille in peccato mortali degat, & etiam ob Sacramenti Matrimonij reuerentiam, quæ anteponenda ſunt conuentioni ſecreti, cum fidelitas, & iuſtitia in hoc caſu vim non habeant. Ita docent Nauarrus *vbi ſuprà. capit.* 18 *numer.* 55. Pater Coninch. *tom.* 2. *diſput.* 27. *num* 61. P. Molin. & Thom. Sanchez apud Layman. *vbi ſuprà.*

Huic cauſæ proxima eſt alia, ſi ipſe, cui 177 ſecretum eſt manifeſtatum, incidat in graue ſui periculum, niſi illud reuelet. Sic tradunt Pater Leſſius *de iuſtit. lib.* 2. *capit.* 11. *dub.* 8. Pater Molina *de iuſtit. tract.* 4. *diſput.* 37. *concluſ.* 5. Exempli gratia; Manifeſtauit tibi ſecretò Petrus, ſe occidiſſe Ioannem, & propter id homicidium tu ipſe innocens in carcerem detruderis, tuaque vita periclitatur, potes reuelare occiſſorem, ſi alio modo non vales liber euadere. Quippè, cum quis ſecretum promittit, non ſpondet, ſe illud obſeruaturum etiam cum proprio maximo detrimento, cum quiſque debeat propriam incolumitatem alienæ anteponere, in Charitate docente. Cæterùm, ſi in hoc caſu non pericliteris capite, ſed diuitiis, aut honore, & Petrus à te manifeſtatus capite periclitetur, arbitrio viri prudentis eſt expendendum, poſſiſne illum manifeſtare, attendendo ad tuam innocentiam, & culpam illius item ad modum, quo tibi commiſit ſecretum, an ſponte, an à te ipſo rogatus? denum an in tui commodum id præſtiterit? Etenim arctiori vinculo tenentur ad obſeruanda ſecreta illi, quorum commodo conſulitur, vt ſecreta concredantur? Quare Miniſtri, & Aduocati Reipublicæ, quibus ab ipſa ſtipendium ſoluitur, vt negotia eius pertractent, & quæ ſecretò committuntur, fideliter obſeruent, maximè ad ſecretum adſtringuntur.

Inde prouenit, & etiam ob rei grauita- 178 tem, ſecreta Reipublicæ, & belli, quorum manifeſtatio in magnam pernicicm poteſt cedere, nec ob tormenta, nec ob mortem reuelari licere; quia ſalus Reipublicæ eſt maius bonum, quàm priuatum, & ideò huic eſt anteponendum, & idcircò obligari quis poteſt ad hanc faciendam prælationem; de facto autem ſic obligari Conſiliarios Principum, & belli Duces, videtur certum, & ab omnibus ſic præſumitur. Hanc doctrinam tuentur Nauarrus *in capit. inter verba,* 11. *quæſt.* 3. *concluſ.* 6. *numer.* 19. *& in manuali, capit.* 18. *numer.* 94. Sotus *de ſecreto tegendo, membr.*

membr. 3. *quæſt*.4. P.Molina *vbi ſuprà, num* 9. Et ſumitur argumentum *ex leg. omne delictum, ff. de re militari*. Plura alia poſſent circa ſecretum proponi .& agitari, quæ extra rem noſtram ſunt; Videri poſſunt Sotus, Nauarrus, Pater Molina, Leſſius, Layman *locis citatis*, & alij paſſim. Dicta ſuffecerint ad quæſtionis in titulo propoſitæ deciſionem.

179 Itaque qui in Communitatibus degunt, ſi promittunt expreſsè, aut tacitè ſeruare ſecretum eorum, quæ in ſuis Conſeſſibus tractantur, ad id ſub peccato lethali adſtringuntur, niſi fortè aliqua interueniret cauſa iuſta excuſans ex ſuprà libatis; vel niſi promiſſio facta fuiſſet generaliter circa omnia, quæ tractanda eſſent, & res, quæ tractaretur, non eſſet grauis, nec eius ſecretum intereſſet ad rectam Communitatis gubernationem, nec in tertij præiudicium verteretur.

180 Deinde, quia in Collegiis agitur de puritate ſanguinis, ac nobilitate eorum, qui ſunt Candidati, ſaltem in Collegiis ferè omnibus Hiſpaniæ, imò & in aliquibus Academiis (etſi non eo rigore) reſpectu eorum, qui ad Gradus Licentiatus, ſeu Magiſterij promouendi ſunt, rem ad praxim deduco. Si alicuius Oppoſitoris informationes de generis ſanguine in Conſeſſu Collegarum legantur, & vnus, aut duo teſtes non ſe retractantes, nec conuicti, aliquam notam, ſeu labem ei infligant (quod ſufficere ſolet, vt in Collegium non admittatur) cæteri verò teſtes nihil eiuſmodi teſtificentur, ita vt appareat, eum Oppoſitorem bona opinione, & fama potiri; peccabit mortaliter, qui eius notam, & dictum illius teſtis manifeſtet, quippè id eſt in præiudicium graue tertij, & ex iuſtitia datur obligatio non auferendi ab illo famam, & opinionem bonam, quam poſſidet, quæ non labefactatur, nec ille eam amittit ob teſtificationem vnius, aut alterius teſtis, qui forſan inimicitias cum eo gerunt; aut ſaltem eum defectum non publicarunt; cuius ſignum eſt bona opinio, quæ apud cæteros ſupponitur conſeruata, vt ex ipſorum teſtimonio præſtito in prædictis informationibus redditur manifeſtum.

181 Et, quamuis ſoleat iudicari frequenter ab omnibus, qui noſcunt, eum Oppoſitorem non fuiſſe admiſſum in Collegium poſt informationes de eius genere, & ſanguine peractas, id contigiſſe ob aliquem in puritate requiſita defectum, ſeu ob aliquam labem; tamen inde non fit, poſſe eos, qui informationes viderunt, rem manifeſtare; tum quia id eſſet reddere certum, quod ſuſpicioni, aut iudicio non certo ſubſtat; & hoc eſſet ſpeciale detrimentum, ac præiudicium famæ Oppoſitoris; tum quia non admitti in Collegium, poteſt ex aliis capitibus prouenire, & non ex labe ſanguinis infectis; vt, ſi aſcendentes proximores Oppoſitoris aliquod officium vile exercuerint, quod impediat ingreſſum in Collegium; vel ſi defectus reperitur in aliquo ex pluribus requiſitis, præter generis, ac ſanguinis omnimodam puritatem; Vel ſi ſtatutum detur in Collegio, vt non omnes Oppoſitores admittantur, ſed reiiciatur aliquis præditus adhuc omnibus neceſſariis requiſitis; vel ſi Collegæ mutauerint animum de illo admittendo ob varias circumſtantias ſuperuenientes erga eumdem Oppoſitorem, ſeu erga ipſum Collegium. Quare, cum ex pluribus capitibus dimanare queat, non admitti aliquem, non poteſt quis in prædicto caſu manifeſtare labem ſanguinis, quæ non debet certò, nec probabiliter iudicari ab ignorantibus cauſam, ſed hi debent iudicium in ſuſpenſo retinere, & ſolùm iudicare, aliquam cauſam ex prædictis vagè, & non determinatè, interuenire, ratione cuius non admittitur ille Candidatus. Quod ex eo confirmatur, nam experientia conſtat, aliquos poſt informationes ſanguinis peractas in Collegia non fuiſſe admiſſos, & poſt aliquos, vel poſt plures annos ipſos Collegiorum togis fuiſſe ornatos; quod ſignum manifeſtum eſt, non fuiſſe reiectos ob generis, ac ſanguinis labem, ſed ob aliam cauſam iam ceſſantem; cum in Collegiis, & præcipuè in his, quæ in Hiſpania vocamus *Maiora*, ita attendatur acri, & rigoroſo examine ad omnimodam ſanguinis puritatem, & opinionem de ea conſtantiſſimam, vt nec credi, nec præſumi poſſit, hos, qui primùm non admiſſi, deinde admiſſi fuerunt, aliqua, vel leuiſſima nota laborauiſſe, vel in eorum informationibus quidquam contra opinionem, & conſtantem famam puritatis ſanguinis fuiſſe repertum.

Eadem obligatione ſecreti tenetur in 182
caſu prædicto is, qui informationē peregit, quamuis poſtea in Conſeſſibus Collegij, vbi leguntur, non interſit ob aliquod accidens; quia ratio iuſtitiæ id exigit, & Candidatus opinionem publicam bonam poſſidens habet ius, vt nullus ab eo tollat id, quod ſuum eſt. Hinc, qui contra iuſtitiam hoc ſecretum manifeſtant, tenentur reſarcire damnum, & reſtituere opinionem à ſe ablatam, ijs mediis vtendo, quæ doctus, ac prudens vir; ſeu Confeſſarius opportuna iudicauerit, vel ipſemet, qui honorem abſtulit,

ſtulit, cenſuerit, ſi doctrina, ac prudentia polleat. Tutiùs autem eſt, rem cum alio conſulere, cum in rebus propriis quiſque non adeò ſuo iudicio fidere debeat, vt pericula errandi arbitretur fore vitaturum.

183 Quòd ſi aliter res ſe habeat in informationibus, & aliquando fortè accidat, plures teſtes deponere labem ſanguinis, ita vt in patria Candidati ea labes ſit publica, probabile eſt, non peccare grauiter eum, qui id detegit adhuc in loco, vbi ignoratur, & quò nunquam fama eius labis eſſet peruentura, vt cum Patre Fagundez, & aliis tutatur Diana *3.part.3.par.tract.5. reſol.17. & par.4.tract.4. reſolut.* 128. Quæ doctrina ad detractiones obſeruanda eſt. Eſto tutius ſit, non manifeſtare alterius infamiam, vbi de illa notitia non eſt.

184 Sed quid erit tenendum de manifeſtatione ſecreti ſine graui cauſa, facta vni, vel alteri viro prudenti, quem, conſtat, non fore illud euulgaturum? Reſpondeo, id non eſſe peccatum graue iuxta probabilem opinionem. Etenim loquendo de detractione, ſeu de manifeſtatione occulti criminis alicuius, de quo eadem, aut maior eſt ratio, non eſſe id peccatum mortale contra P. Suarez, & alios, docet cum aliquibus Diana *part.3. tractat.5. reſolut.33. & part.6. tract. 7. reſol.9.* eo quòd ea manifeſtatio non eſt læſio notabilis famæ delinquentis. Tunc ſic; ex iuſtitia debetur, non tollere bonam alterius opinionem, & tamen ea manifeſtatio non eſt peccatum mortale; ergo, quando ſolùm ex fidelitate debetur obſeruatio ſecreti, non erit peccatum lethale prædicta manifeſtatio, cum obligatio iuſtitiæ ſtrictior ſit, quàm obligatio fidelitatis; & rurſus, ſi in ſecreto ratione conuentionis detur etiam obligatio iuſtitiæ, non hæc grauiter violabitur per eam leuem læſionem, vt nuper dicebamus.

185 Hic aduerte, eum, qui audit ab alio rem, quæ referenti ſecretò commiſſa erat, non teneri ſeruare ſecretum, ſi ipſi non eſt ſecretò commiſſa, & nec contra fidelitatem, nec contra iuſtitiam fore peccaturum, ſi eam manifeſtet; niſi caſu quo res eſſet in præiudicium tertij, aut contra bonam famæ, aut ſanguinis opinionem, quam alius poſſideret; nam hoc caſu eſſet contra iuſtitiam manifeſtare rem auditam, quàm ſupponimus, adhuc non eſſe publicam, ſeu non eſſe plures eos, qui eius notitiam habent.

186 Deinde aduerte, ſi quis intra Communitatis penetralia ſecretò pateretur aliquam iniuriam, non peccare mortaliter, ſi amico eam manifeſtaret, non quidem animo detrahendi, ſed doloris ſui leuandi cauſa; quia durum eſt, iniurias acceptas ſilentio premere, & concoquere, vt tradit Diana *part. 3. tractat. 5. reſol.* 32. cum Patre Leſſio, & aliis. Demum non violatur ſecreti obligatio ex eo, quòd quis conſulat ſecretò virum doctum, ac prudentem ſuper aliqua difficultate occurrente, vt ipſe in conſcientia ferat ſuum ſuffragium, aut ſententiam. Tenetur autem is, qui conſulitur, ſeruare ſecretum, vt ſuperiùs annotauimus. Cæterùm, quia non omnia, quæ in Communitatibus tractantur, ſecretum exigunt, ex qualitate materiæ iudicio prudentis erit diſcernendum, quænam ad ſecretum obligent.

QVÆSTIO XVIII.

Quo pacto admittendi in Collegia debeant eſſe oriundi ex determinato loco, diœceſi, aut Regno? Vbi de Rectore, & Scholaſtico Academiæ Salmantinæ Regnigena eligendo; & de Nomenclatura eiuſdem Scholaſtici Salmantini.

FRequens eſt in Collegiorum Fundatione deſignari loca, Prouincias, Regna, aut diœceſes, ex quibus debent aſſumi, qui in ea admittantur. Quam Fundatorum voluntatem adimplendam fore, eſt certiſſimum, nec aliter ſatisfit obligationi, quæ & pro foro externo, & pro interno grauiter vrget. Videndum ergo eſt, quomodo cenſeatur quis ex tali loco, aut diœceſi ortum habere; quæ quæſtio etiam locum habet in admittendis ad Beneficia in aliquibus diœceſibus, in quibus ſolùm patrimoniales poſſunt obtinere illa; Item & in Rectore, ac Conſiliariis Academiæ Salmantinæ, quibus deſignantur Regna, ſeu diœceſes, vnde debeant aſſumi. Eſto in his aliquando toleretur, eſſe aliunde vel natos, vel oriundos, nempè cum non alij idonei ad ea munera reperiuntur; indeque nulli fit præiudicium, & per epikeiam interpretatio ſtatutorum Academiæ illos permittit. 187

In primis inſpicienda eſt clauſula Fundationis Collegij, nam, ſi in ea exprimatur, ac declaretur, quis cenſendus ſit ciuis, incola, aut oriundus ex tali oppido, ſeu diœceſi, illud omnino erit obſeruandum, quod ibi indicitur, cum eo caſu non ſit locus interpretationi, aut declarationi, vt cum Æmilio Veralo, Gonçalez, Carrança, Barboſa, 188

&

& aliis docet Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdictione cap. 2. à num. 3.*

189 Quòd ſi ſtatutum, aut Fundationis inſtrumentum, vel etiam conſuetudo ſimpliciter teneat, debere eſſe oriundos, aut ciues determinati loci, vel diœceſis, breuiter dicendum eſt, oriundum in piis caſibus (quales ſunt hi, de quibus præſens eſt quæſtio) dici eum, qui per patrem, aut matrem, vel auos paternos, ſeu maternos, imò etiam proauos, originem trahit ab aliquo loco, ſeu territorio, vel familia. Ciuem autem, & diœceſanum dici eum, qui tempore, quo candidatus eſt Collegij, abſque vlla fraude incola erat eius loci, vel diœceſis, in ea ſuum domicilium habens. Quòd ſi ſolùm exigatur eſſe ex tali diœceſi, ſeu oppido, ſufficiet, in eo fuiſſe ortum, aut ſaltem baptizatum.

190 Etenim origo, & oriundus non ſolùm à patre, verùm à matre dicitur, vt ex Iure, ex Authoribus, & ex ipſis vocibus probat latè Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà, cap. 1. à num. 59.* Vbi ſoluit argumenta, quæ ex aliquibus Iuribus conficiuntur, & ex Cuiacio *leg. 22. in principio, Cod. de Decurionib. lib. 10.* Antonio Fabro *lib. 9. Codic. titul. 30. definit. 24.* & aſſerit, Iura, & Interpretes loqui de oriundis, & origine conſideratis in ordine ad munera, & honores, de quibus eſt ſermo *in titulo, Codic. de municipib. & in titul. Codic. de municip. & in titul. Codic. de Decurionibus libr. 10.* quia in ordine ad ea munera fæmina eſt incapax, & ideò quoad eos ciuiles effectus originem amittit, ac conſequenter filiis origo materna non prodeſt; ſecùs verò contingit in noſtro caſu, in quo nihil obſtat, quo minùs proſit origo etiam materna. Et quia hæc fuſo calamo prædictus Author pertractat, eum conſule, cum in præſenti ſufficiat, concluſionem ſtatuiſſe, & rationem libaſſe.

191 Sed quid erit tenendum, quando per ſtatutum, aut conſuetudinem præſcribitur, ne quis natus, aut oriundus ex tali loco poſſit in Collegium admitti? In primis ſi ſolùm excludatur natus in loco determinato, incapax dumtaxat erit, qui ibi ortus eſt, non verò ille, qui in eo loco domicilium, vel quaſi domicilium habet, dummodo in eo natus non fuerit. Quippe hæc ſtatuta, ſeu fundationum clauſulæ ſtrictè ſunt interpretandæ, nec vllatenus extendendæ, cum inter odia ſint annumerandæ; proprietati autem verborum ſufficienter ſatisfit, ſi ortum quis in eo loco non habuerit, quantumuis in eo poſteà habitet.

192 Imò Salmanticæ v. g. poteſt mater prægnans ad alium locum progredi, in quo fœtum in lucem prodat, & poſtmodum Salmanticam reuerti, vt ſic filius extrà eam vrbem natus ſit capax, qui ad Collegia Maiora Salmantina admittatur, quin contraueniatur ſtatutis, quibus excluditur ab eiuſmodi Collegiis is, qui Salmanticæ ſortitur natiuitatem. Nec ea fœmina agit in fraudem legis, nec dolo malo operatur; quippè is, qui vtitur iure ſuo, non committit fraudem in legem; Illa autem iure ſuo vtitur, dum exit à ciuitate Salmanticenſi, vt in alio loco pariat, cum ei nulla lege prohibeatur is exitus; poſtquam autem alio in loco filius eſt natus, capax eſt, vt in Collegia admittatur. Quæ doctrina pluribus poſſet exemplis confirmari; Nam, ſi ieiunetur Salmanticæ, & non ieiunetur eo die in oppido proximo, poteſt incola Salmantinus ad id oppidum accedere, (cum is acceſſus nullo iure ei ſit prohibitus,) & ibi non ieiunare, quia ibi dies ieiunij non eſt. Plura ſimilia ſunt obuia. Vide, quæ dixi *tom. in Bullam Cruciatæ, diſputat. 13. numer. 2. & diſputat. 3. numer. 5.* Hæc doctrina non ſolùm reſpectu Collegiorum Salmanticenſium, ſed & quorumlibet aliorum militat, ſi præfatum in eis vigeat ſtatutum.

Deinde, ſi prohibeatur, ne oriundus ex 193
oppido determinato poſſit in Collegium admitti, origo deſumenda eſt iuxta ſuprà dicta; licèt in aliquibus caſibus originem ceſſare, aut extingui, rectè doceat Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà, capit. 1. numer. 41.* In quibus non obſtabit origo, quo minus quis in Collegium admitti queat. Quòd ſi prohibeatur, admitti Incolam alicuius loci, nomine incolæ intelligendus eſt, qui longiſſimam iam in eo loco manſionem habet; *leg. ciues 7. verſ. incolas, Codic. de incol. lib. 10. iuncta leg. 2. ibidem; leg. 32. verſ. la ſitena; titul. 2. partit. 3. leg. 2. verſ. final. titul. 24. partit. 4.* Demum, ſi prohibitio extet, quòd nullus ciuis alicuius oppidi admitti valeat, nomine ciuis intelligendus eſt natus in ciuitate à parentibus incolis illius, aut adſcriptus in numero ciuium, quamuis ibi non ſit ortus; *leg. prima, in principio, ff. ad municipal.*

Quòd ſi plurima velis de oriundis, ortis, 194
ciuibus, incolis, & domiciliariis, conſule Azeuedum *leg. 19. titul. 3. lib. 1. Recopilat. & leg. 5. tit. 2. lib. 7.* Burgos de Paz *leg. 3. Tauri, concluſ. 3. num. 69. & à num. 365.* Tuſchum *verbo, forenſis, concluſ. 410.* Ceſalum *conſil. 317. & 451.* Surdum *conſil. 113. & 343.* Maſchardum, Menochium, & alios relatos à Farinacio *in fragmentis, verſic. domicilium;* P. Thomam Sanchez *lib. 3. de matrimon. diſp. 23.*

diſp. 23. Guttierrez, Nauarrum, Boerium, Gallium, Gratianum, Barboſa, & alios, quos congerit Eſcobar *ſuprà cap.* 1. *num.* 11.

195 In præſenti tamen obſeruandum eſt, non dici quem ortum in aliquo oppido ex eo, quòd in illo in tranſitu ſit natus, ſcilicet dum mater per eum locum iter faciens tranſiret, vel ſi parentes in eo loco aliquod munus Præturæ, vel ſimile gererent. Imò ſi quis aliunde oriundus in Curia detineatur in obſequio Principis, ibique filios generet, hi non ſunt excludendi, quamuis excludantur hi, qui in eo territorio, vbi eſt Curia, ortum habuerunt, vel ſi numerus ſit limitatus, vt ſolùm duo, vel tres ex eo territorio admittantur, quamuis numerus ſit expletus, illi valebunt admitti in Collegium. Id enim æquitati eſt conſentaneum, ne hoc honore, ac commodo priuentur filij eorum, qui, ſua relicta patria, obſequio Principis mancipantur, cum ſoleant eſſe eximij viri, quibus Reſpublica ob ea obſequia maximè deuincitur. Sic ſenſit D. Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà, num.* 94.

196 Cæterùm obſeruaui, cum in ſtatutis Collegiorum exigitur, vt duo, vel tres, & non plures ex diœceſi determinata admittantur, admitti eos, qui in ea diœceſi nati ſunt à parentibus, qui tempore natiuitatis aliquod munus in eadem diœceſi gerebant, eſto ipſi & aliunde eſſent oriundi, & tempore admiſſionis in Collegium ſint diœceſani alterius diœceſis, ex qua numerus admittendorum eſt expletus; Itaque non inſpicitur ad diœceſim, in qua parentes, & ipſe candidatus commorantur, cum admittendus eſt, nec ad diœceſim, in qua parentes ſunt nati, ſed ad illam, in quo is, qui admittitur, ſortitus eſt ortum. Aliquando verò attenditur ad diœceſim, in qua admittendus tunc temporis, cum petit Collegium, eſt diœceſanus. Et, quamuis prima fronte videatur, fieri ſtatuti interpretationem pro libito, & pro commodo tum admittentium, tum admiſſi; attamen, cum id ſtatutum poſſit vtramque interpretationem ſuſtinere, & conſuetudo legum optima interpres in vtramque partem illud inflectat pro varietate euentuum, ſuſtinenda videtur interpretatio eiuſmodi, niſi verba ſtatuti adeò ſint manifeſta, vt non patiantur ſimilem expoſitionem; cum prætereà cauſa ſit pia, in qua benigna interpretatio locum habet, & aliunde ſupponamus id non vergere in præiudicium tertij, cui ius competat ad Collegium obtinendum.

197 Obſeruare etiam oportet, communiter in Collegiis Hiſpaniæ non admitti, niſi Regnigenas, ſeu in Regno natos, niſi determinatè Fundator alicui extero deſignauerit locum; Vt autem conſtet, quis ſit Regnigena, audi *legem* 19. *lib.* 1. *tit.* 3. *Recopilation.* vbi id deciditur in ordine ad Beneficia, & Dignitates, quod pariter in præſenti eſt tenendum; *Ordenamos, y mandamos, que aquel ſe diga natural, que fuere nacido en eſtos Reynos, y hijo de padres, que ambos à dos, ò à lo menos el padre ſea aſſi miſmo nacido en eſtos Reynos, ò aya contrahido domicilio en ellos, y demas deſto aya viuido en ellos por tiempo de diez años.*

Deinde eadẽ lege annotatur, filium ſpu- 198
rium non aliter dicendum eſſe Regnigenam, niſi mater nata fuerit in his Regnis, aut ſaltem domicilium habuerit per decennium. Rurſus, ſi in Regis noſtri obſequium quis extra Regna verſetur, ibique filios procreet, hi non cenſendi ſunt exteri, ſed Regnigenæ. Imò ſi quis extra Regna diuagatus in tranſitu filios genuerit, idem erit circa illos dicendum. Secùs continget, ſi quis è noſtris Regnis exeat animo contrahendi domicilium in extero Regno, in quo illud contrahat; quippè filij ibi progeniti non ſunt iudicandi Regnigenæ; cum præfata lex ſolùm excipiat eos filios, qui extra Regna in tranſitu nati ſunt, ergo, qui in tranſitu non ſunt orti, Regnigenæ non erunt cenſendi; exceptio enim firmat regulam in contrarium.

Demum *lege ſequenti, quæ eſt.* 20. *Recopi-* 199
lation. præcipitur, exteros, qui Regis priuilegio in Regnigenarum album adſcribuntur, debere in his Regnis reſidere; quare, ſi in eis reſideant, gaudere valent omnibus indultis, quibus gaudent Regnigenæ; ſecùs ſi extra Regna proficiſcantur, dummodo in obſequio Principis extra ea non occupentur.

Hinc cernes, quis ſit cenſendus Regni- 200
gena, vt in Rectorem Academiæ eligatur; quæ qualitas ſolet exigi, & præcipuè in Academiis Hiſpaniæ. Et in Salmantina exigitur *in conſtitutione* 1. Martini V. & in ſtatutis conditis à Don Ioanne de Zuñiga, qui Philippi II. Hiſpaniarum Regis authoritate ea condidit, dum Academiam anno 1594. viſitaret, extatque id ſtatutum *titulo* 1. §. 5. *Ordenamos, y mandamos, que el Rector ſea deſtos Regnos de Caſtilla, y Leon, y no pueda ſer eligido de otros Reynos*; quæ verba ab ipſo Rege proferuntur. Quare aliquibus retro annis non ſemel contigit, à Conſiliariis Academiæ, penes quos, & penes Rectorem, qui ſuum munus explet, electio Rectoris ſubſequentis eſt, electos fuiſſe aliquos non Regnigenas, eorumque electioni Academiam in ſuo Conſeſſu obſtitiſſe, ac proinde,

accedente

accedente etiam mandato Supremi Regij Caſtellæ Senatus, illos non geſſiſſe munus Rectoris. Quod ſi externus, v.g. Italus, à noſtro Rege conſecutus fuerit priuilegium geniture in Hiſpania, vulgò *naturaleza*, poterit in Rectorem eligi; quia illud extenditur ad omnia Regna, in quorum aliquo requiritur in Conſtitutionibus, vt ortus fuerit Rector eligendus. Quare non paucos Italos Proceres fuiſſe Rectores Academiæ Salmantinæ, omnibus eſt conſtans.

201 Inde etiam conſtat Magiſtrum Scholæ, ſeu Cancellarium Salmanticenſem debere eſſe Regnigenam, cum enim Præbendam, & Dignitatem habeat Eccleſiaſticam in Alma Salmantina Eccleſia, *ea leg.* 19. iam relata, cauetur, nullum, niſi Regnigenam, poſſe Beneficia, Præbendas, aut Dignitates in his Regnis obtinere, nec earum fructus percipere.

202 Obiter hinc annotauerim, Magiſtrum Scholæ appellari *Scholaſticum Salmantinum*, & hac voce ipſum vti in ſubſcriptione eorum, quæ ad ipſius Iuriſdictionem ſpectant; Nec erit iniucundum, breuiter proponere huius vocis, & muneris originem, quam latiùs tradit P. Auguſtinus de Herrera *In libro Hiſpano de Origine, & progreſſu Rituum Miſſa lib. 3. cap. 5. à num.* 4. Olim viri ſcientia eximij vocabantur Scholaſtici; Rethoricis etiam, & cauſarum Aduocatis id nomen fuit appoſitum, vt conſtat ex Concilio Sardicenſi, ex D. Hieronymo, Beda, Vſuardo, Paſchaſio, & Palladio, quorum loca refert Author prædictus. Deinde in Eccleſiis Cathedralibus vnus, vel plures viri inſignes doctrina, & virtute aderant, in eiſque Cathedram (vnde Eccleſiæ dictæ ſunt Cathedrales) habebant, & Scholam, indeque Magiſtri Scholæ nuncupabantur; eaque ſcientia dicebatur Scholaſtica, hincque vocatur Theologia Scholaſtica, quæ de myſteriis Fidei agit, Deum pro ſuo obiecto præcipuo reſpiciens. Et quia ſæpè non ſufficiebant ad illam doctrinam tradendam hi, qui in Cathedralibus aſſiſtebant, alij conſtituebantur in aliis Eccleſiis, quæ ideò Collegiatæ ſunt dictæ, quia eis coniungebantur.

203 Itaque inde originem habet dignitas Magiſtri Scholæ, quæ in Eccleſiis deſtinata eſt, vt illam gerens inſtruat in Fide Cathecumenos, & edoceat ipſius Fidei ignaros. Quare congruenter munus Cancellarij Academiæ Salmantinæ annexum fuit Dignitati Magiſtri Scholæ, in quo ſupponitur ſcientia, doctrina, & eruditio; & cuius officij quondam erat, Scholam regere, ac inſtruere, & in Cathedra ſanam, Catholicamque doctrinam tradere.

Pro quæſtionis coronide reſtat exponere; an poſſit eligi in Rectorem Academiæ exterus, ſi in eius ſtatutis non ſtabiliatur, futurum eſſe Regnigenam & ſolummodò exigatur eſſe ex numero ſtudioſorum, aut è gremio ipſius Academiæ? Reſpondeo affirmatiuè. Etenim ſic ſatisfit ſtatuto eiuſmodi Academiæ, dum ille ſtudioſus, aut è gremio eiuſdem ſit; & aliunde non obſtat prædicta *lex. 19. Recopilat.* Quia id, quod eſt, Regnigenam eſſe, requiritur ad Beneficia, & Dignitates, de quibus in ea lege eſt ſermo; & iuxta explicationem ibi appoſitam exponitur, quis ſit Regnigena, cum ad alia munera, præter ibi contenta, expreſsè requiritur, quem eſſe Regnigenam; quando autem non præfigitur hæc conditio, vt in hoc euentu ſupponimus, & munus non continetur in his, quæ deſignantur in lege præfata, ſicut non continetur munus Rectoris Academiæ, non eſt, cur excludatur externus ab eo munere, ſi aliis conditionibus requiſitis ſit præditus. 204

Vnde diſcrimen inſurgit inter Rectorem, & Magiſtrum Scholæ; quòd Rector, ſi eius munus non ſit annexum Præbendæ, aut Dignitati Eccleſiaſticæ, & non exigatùr in ſtatutis Academiæ, eſſe Regnigenam, poterit eſſe exterus; at Magiſter Scholæ, licèt id non exprimatur in ſtatutis, nequit externus eſſe, quia habet dignitatem Eccleſiaſticam, quam iuxta legem præfatam, nequeunt, niſi Regnigenæ, obtinere. 205

QVÆSTIO XIX.

Quæ ſtatuta obligent Togatos ad culpam, & quæ ſolùm ad pœnam?

SVppono, eos, qui in Collegia admittuntur, emittere iuramentum ſeruandi ſtatuta eorum. Suppono rurſus, ſtatuta omnia eſſe iuſta, aliàs obligationem nullam inducere poſſent, vt de legibus traditur ab omnibus Authoribus, quæ non habent vim obligandi, ſi iniuſtæ ſunt. Quibus poſitis, aſſero, iuxta verba, ac formulam Statutorum diſcernendum eſſe, an ad culpam obligent, an ſolùm ad pœnam; Quòd ſi obligent ad culpam, ex qualitate materiæ diſcernendum eſſe, an ad culpam mortalem, an ſolùm ad venialem. 206

Itaque ſtatuta ſunt quaſi leges municipales Togatorum in Collegiis degentium; & ſicut non omnes leges humanæ obligant ad culpam, ſed aliquæ ad pœnam, quod ex 207

earum

earum contextu, ac verbis colligitur, & ex legiſlatoris intentione aliquo ſiguo manifeſtata, vt cum communi docet Bonacina *tom. 2. de legib. in gener. & in particulari, diſp. 1. q. 1. puncto 7 §. 1. à n. 1.* ſic etiam non omnia ſtatuta ad culpam obligant, cum non ſit in eis maior vis obligandi ex ſe, quam in legibus, dummodo eadem formula verborum in vtriſque reperiatur.

208 Poteſt quidem idem ſtatutum, ſicut eadem lex, tum ad culpam, tum ad pœnam obligare, ſed etiam poteſt ſolum obligare ad vnam, vel ad aliam. Verba autem, & formulæ, quibns id dignoſcatur, variæ ſunt. Et in primis, ſi Statutum ſolum modò proferat; *Faciens hoc tali pœna mulctetur*; ex vi ſtatuti ſolùm ad pœnam quis obligatur. Si autem in eo aſſeratur; *ſuper hoc, conſcientiam oneramus*, vel; *Teneantur omnes in conſcientia*; ad culpam datur obligatio. Sic in ſtatutis Collegij Maioris Archiepiſcopi in Salmantina vrbe, in Conſtitutiouibus declaratur ad tollendos ſcrupulos, per nullam Conſtitutionem induci nouam obligationem ad culpam, niſi in ea aſſeueretur, conſcientiam onerari, ſeu in conſcientia præcipi executionem.

209 Quòd ſi hæc verba non dentur, nec eiuſmodi interpretatio, aut declaratio, expendenda ſunt verba Statuti; Nam hæc, *Mandamus, præcipimus*, ex ſe vim obligandi ad culpam habent, ſi materia ſit capax, cum aliundè ſupponamus, hæc ſtatuta, confirmata eſſe à Pontifice, vel à Principe, ex cuius authoritate cõdens ſtatuta potuit ſuos Collegas in conſcientia obligare; verba quippè ſimilia in legibus vim obligandi ad culpam retinent; De quo vide *in tractatu de legibus* Patrem Suarium, Caſtro Palao, Layman, Arriaga, & innumeros paſſim. Attendenda tamen eſt communis acceptio, & conſuetudine recepta interpretatio ſtatuti; nam ſi longo iam temporis curriculo per viros doctos, & timoratos deuenerit in poſteros, quòd aliqua ſtatuta non obligent ad culpam, huic interpretationi tutò ſtabitur, cum conſuetudo, quæ eſt optima legum interpres, ſit etiam & Statutorum, ſeu Conſtitutionum.

210 Materiæ autem qualitas expendi debet, vt dignoſcatur, an ad culpam mortalem, vel venialem obliget conſtitutio, nempè ſi valdè interſit bono publico Collegij, vel alicui tertio; ſi ad morum compoſitionem, & cõmunem ædificationem ſpectet, vt ſcandala vitentur, & nulla nota grauis regimini Cõmunitatis inuratur, aliaque plura eiuſmodi. Et quamuis aliqua ex his ex ſua natura, ſecluſo præcepto, & iuramento obligent, at in tranſgreſſione additur noua ſpecies peccati, nempè periurij. Vbi obſeruandum eſt, iuramentum ſeruandi Conſtitutiones non addere eis vim obligandi, ſed ſuppoſita earum obligatione, quæcumque ſit, addit nouum vinculum; Quam doctrinam de iuramento tradidimus *ſuprà q. 13.* & in inferioribus firmabimus, cum de iuramento Scholarium tractemus.

211 Hinc, ſi Conſtitutio ſolùm ad pœnam obliget, per iuramentum ſolum obligatur quis ad pœnam ſubeundam; Si verò obliget Conſtitutio ad culpam tantùm venialem, non vlteriùs quis obſtringitnr iuramento. Rurſus ſi obliget Conſtitutio ad culpam mortalem, detur tamen in tranſgreſſione paruitas materiæ, ratione illius, peccatum veniale ſolùm committetur, & iuramentum addet nouam circunſtantiam in eodem genere venialis. Præterea, ſi Conſtitutio neque ad culpam, nec ad pœnam obſtringat, ſed ſit dumtaxat quædam regula, ac inſtructio, iuramentum nullam obligationem addit. Demum in Conſtitutione pœnali, ſicut in lege pœnali, videndum eſt, an obliget ad ſubeundam pœnam ante ſententiam, ſeu ante mandatum Superioris, an non; nam ad id nouo vinculo iuramenti quis tenebitur; etenim communiter quis non tenetur ſubire pœnam per legem inflictam ante Superioris mandatum, niſi in lege proferatur, *In conſcientia non faciat fructus ſuos; Ipſo facto priuetur beneficio*; vel quid ſimile, iuxta ſubiectam materiam. De quo vide inter alios Bonacinam *vbi ſuprà à num. 13.*

212 Hinc aduerte primò, ſi in Conſtitutione præcipiatur in conſcientia, aliquas orationes recitari, eam iudicandam materiæ paruitatem, quam, ſi quis de illa votum emitteret, non deberet ſub peccato mortali adimplere, De quo paſſim Authores *in tract. de voto* & ego *in tom. in Bull. Cruciat. diſp. 26. à num. 7.* Aduerte ſecundò, ſi in Conſtitutione deſignentur aliquæ Orationes, ſeu Miſſæ pro Fundatore celebrandæ, (vt in Collegio Maiori Archiepiſcopi) ſuper quo conſcientia oneretur, teneri Collegas ad impletionem ſub peccato mortali, etiam quando abſentes ſunt; quia id grauamen imponitur non ſolùm ob ſuſtentationem, qua intra Collegium gaudent, ſed etiam ratione honoris, ac ſplendoris, quo etiam abſentes fruuntur. Sic tenuere Sapientes viri, cum quibus hunc caſum contuli, cum de illo ab Illuſtri quodam Togato fuiſſem conſultus. Demum aduerte, Collegas hoſpites, ſeu in Hoſpitiis Collegiorum iam exiſtentes, non teneri iuramenti vi ad ſeruan-

das

das Conſtitutiones, nec has eos ex vi ſua obligare, cum iam extra Communitatem ſint; & iuramentum, ac Conſtitutiones ſolùm obligent degentes in Communitate. Cæterum Hoſpites cæremonias externas, & veniam, quæ Rectoribus fit, æquè ac cæteri Togati, obſeruant.

QVÆSTIO XX.

An erga Togatos cuiuſuis Collegij habeat iuriſdictionem ipſius Collegij Rector?

213 TEnendum eſt, Rectores Collegiorum, præcisè quà tales ſunt, ſi ſimul non ſint Rectores Academiæ, nullam habere iuriſdictionem, nec Eccleſiaſticam, nec ſæcularem erga Togatos, qui in eiſdem Collegiis verſantur. Ita ſentit *Don Alfonſus de Eſcobar de Pontificia, & Regia iuriſdict. c. 35. à numero* 13. Probatur primò, quia nullibi extat conceſſio expreſſa, & ſpecialis, iuriſdictionis, quæ Rectoribus eiuſmodi indulgeatur; ſine conceſſione autem nequit ea iuriſdictio reperiri, maximè cum non ſit neceſſaria ad munus Rectoratus gerendum; quare non intelligitur, hoc ipſo quòd munus illud præſtetur, conceſſa. Secundò, quia iuriſdictio externa aliquibus ſemper ſignis externis denotatur; nullum autem eſt huius iuriſdictionis veſtigium; non tribunal: non lictor, tabellio, aut Notarius, nec alia ſimilia. Tertiò, quia numquam hæc iuriſdictio à Rectoribus fuit exercita, nec ſententiam tulerunt in cauſis ciuilibus, aut criminalibus, nec ad eos, vt ad Iudices ordinarios, cauſæ ſunt delatæ, nec demum cenſuras promulgarunt, vt Iudices Eccleſiaſtici, nec quidquam ad Iudices priuatiuè ſpectans præſtiterunt. Quartò probatur ab abſurdo; nam quis dicat, tot eſſe Iudices ordinarios ad cauſas ciuiles, & criminales, quot ſunt Rectores? & Togatos, quando ſunt Rei in cauſis, fore à quolibet conueniendos coram ipſorum Rectoribus, cum Rei debeant in proprio foro conueniri? Quanta inde oriretur confuſio? & quantum Tribunalibus publicis, & regimini Reipublicæ detrimentum?

214 Igitur Rectores Collegiorum ſolùm habent erga Togatos ſibi ſubditos poteſtatem œconomicam, ac correctoriam, præeminentiamque fraternalem, quæ extenditur ad omnia quæ reſpiciunt commodum Collegiorum, & adimpletionem Conſtitutionum, ac vitæ normam diuturna conſuetudine ſtabilitam, cæremoniiſque ſpecialibus circumornatam; Inde poſſunt Togatos ad obſeruantiam cogere pœnis in ſtatutis deſignatis, vel aliis vſu introductis; quòd ſi illi renuant pœnas ſubire, poterunt ipſos Collegio priuare, non verò aliam in illos iuriſdictionem exercere. Loquor in præſenti de Collegiis noſtri Hiſpaniarum Regni; nam in aliis exteris Prouinciis, quid in omnibus Collegiis contingat, nec Authores enuntiant, nec explorari facile poteſt. Eſt itaque poteſtas Rectorum valdè affinis poteſtati paternæ erga filios.

Non defuere tamen aliqui, quibus, quin 215
eorum exprimat nomen, irridet Eſcobar *vbi ſuprà num.* 22. exiſtimantes dari iuriſdictionem in præfatis Rectoribus. Pro eis argues primò, quemlibet Rectorem Collegij, ſeu Vniuerſitatis approbatæ gaudere iuriſdictione in omnes de Collegio, vel Vniuerſitate, vt probatur *ex cap. cum ab Eccleſiarum, de officio ordinarij; cap. nullus, 18. quæſt. 2. leg. fin. Cod. de iuriſdict. omnium iudicum; leg. 1. & 2. tit. 4. partit.* 3. Reſpondeo, nomen Collegij latè extendi, ſicut etiam nomen Vniuerſitatis; vbicumque enim aliquis ordo, ſeu ſtatus hominum coniungitur, Collegium nuncupatur; ſic etiam Reſpublica vocatur Vniuerſitas, & plures hominum Communitates ea voce appellantur. Quare non ad omnes Vniuerſitates, & Collegia extenditur eorum Iurium deciſio, ſed ad eas, quæ ſuum proprium Iudicem, & forum proprium habent, non ad eas, quæ dumtaxat Rectore gaudent cum præeminentia ſuprà appoſita. Quæ autem Collegia ſint huius generis, & quæ illius, facilè cernitur, ſi eorum inſtitutum, norma, praxis, & conſuetudo attendatur. Vide Bartolum *in leg. fin. num. 13. de Collegijs illicitis*; P. Suarez *tom. 3. de Relig. libro ſecundo cap.* 18.

Argues ſecundò, plura Collegia in Bullis, 216
& Priuilegiis expeditis in eorum erectione, habere ampliſſimas conceſſiones, quibus eis conceditur communicatio omnium priuilegiorum, & facultatum, quibus fruuntur Academiæ, & ex his vnum valdè præcipuum eſt priuilegium fori cum Iudice ſpeciali. Indeque affert Eſcobar *vbi ſuprà num.* 12. verba Illuſtriſſimi Fundatoris Collegij Maioris Conchenſis, in quibus ille vtens communicatione priuilegiorum, quā eidem Collegio conceſſit Adrianus VI. tribuit iuriſdictionem Rectori, vt coram illo cauſæ Togatorum, & Familiarium Collegij tractentur.

217 Reſpondeo primò, in ea generali, ac vaga conceſſione communicationis priuilegiorum, non intelligi conceſſam iuriſdictionem, quam exprimi neceſſe eſt, vt cenſeatur præſtita. Quin conceſſio iuriſdictionis præſtitæ Academiis eſt quaſi Academici ſtatus erectio, fundamentum, & inſtitutio, quam cætera priuilegia conſequuntur; vnde communicatio priuilegiorum debet intelligi de his, non de conceſſione iuriſdictionis, quæ eſt amplius, ſeu inſignius, quàm priuilegium. Reſpondeo ſecundò, ſtatum Togatorum ex ſe non eſſe Eccleſiaſticum, vt *lib.* 1. aſſeruimus; Pontifices autem ſolùm his, qui ſunt de foro Eccleſiæ, poſſunt Iudices deſignare extra ſuàm ditionem; neque enim valent à Principe Supremo auferre poteſtatem conſtituendi Iudices erga ſuos ſubditos; Cum ergo Hiſpaniarum Reges non conceſſerint iuriſdictionem Rectoribus erga Togatos, nec approbauerint conceſſionem Pontificum, ſi forte ea conceſſio daretur, non eſt, vnde Rectoribus dimanet prædicta iuriſdictio.

218 Reſpondeo tertiò, ex ipſis verbis Illuſtriſſimi Fundatoris Collegij Maioris Conchenſis colligi, non potuiſſe ab ipſo iuriſdictionem concedi; nec eam conceſſiſſe; Ait enim *in Conſtit. cap.* 1. quòd ſi aliquis, *contra aliquem Collegam, Capellanum, vel ſeruitorem Collegij cauſam mouerit, coram dicti Collegij Rectore cauſa tractetur ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij.* Vbi ſatis denotat, non poſſe coram Rectore dari ſtrepitum iudicialem, & conſequenter nec iuriſdictionem circa extraneos; Quo pacto namque poſſet cogere Actorem extraneum, de quo loquitur, vt cauſam ſuam terminari permitteret, quin ei licerent omnia, quæ in cæteris Tribunalibus licent, & ſtrepitum iudicialem important? Quare ſolùm id optauit, vt amicabiliter, & media compoſitione, ac quaſi arbitrio docti viri, & prudentis, cauſæ coram Rectore terminarentur. Et ſanè inter alia abſurda ex oppoſita opinione illud etiam ſequitur, Rectorem Collegij Theologum, vt ſæpè aſſolet eſſe, Iudicem cauſarum ciuilium, & criminalium fore conſtituendum, qui indigeret Vicario, corā quo cauſę tractarentur. Scio, poſſe dari iuriſdictionem, quin interueniat ſtrepitus iudicialis, tractatis cauſis de plano, vt contingit in Religionibus, quorum Superiores iuriſdictione gaudent; At ea ſolùm eſt erga domeſticos. Vnde; eſto Rector Collegij Conchenſis iuriſdictionem habeat erga domeſticos, ſi lis inter eos exoriatur, vnuſque ipſorum ſit Actor, & alius Reus; at, ſi extraneus ſit Actor, eam non habet; nec vnquam extraneus Actor coactus eſt, coram Rectore agere: ſi autem ea iuriſdictio daretur, Reus traheret Actorem ad ſuum Iudicem, nec huic priuilegio cederetur. Vel dicat Eſcobar, quando, & in quibus caſibus hæc iuriſdictio exerceatur, vel an de ea non curetur? Quòd ſi aſſerat, Conſtitutionem Fundatoris loqui de Actore etiam domeſtico, faciliùs annuam, & Interpreti domeſtico credam.

219 Reſpondeo demùm adhuc ſi in prima erectione Collegiorum, præcipuè Maiorum, conceſſa fuiſſet iuriſdictio erga ſubditos Rectoribus, attamen Pontificiis Decretis poſterioribus, & Iure Regio reſtrictum eſt, vt ſola ſtudia Generalia, ſeu Academiæ ſpecialem Iudicem habeant, & reuocata ſunt quoad hoc quæcumque alia priuilegia, & conceſſiones antecedentes, in quibus contenderetur extare conceſſionem iuriſdictionis præſtitæ aliis Communitatibus, & Collegiis. Imò non ſolum non habere ea Collegia Iudicem ſpecialem, ſuum Rectorem, ſed nec gaudere priuilegio fori ſtudioſorum, niſi in Academiæ Generalis numero recenſeantur, ac inſcribantur, eiſdem legibus Pontificiis, ac Regiis ſtabilitur; & ita tradit Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà num.* 19. Quomodo autem in Scholaſtico Salmantino detur iuriſdictio erga Togatos quatuor Collegiorum Maiorum, egimus *lib.* 1. *quæſt.* 7. *numero* 172.

QVÆSTIO XXI.

An Togati, quibus tempore ingreſſus in Collegia deerat aliqua conditio requiſita in Conſtitutionibus, nempè ætas, paupertas, aut alia ſimilis, teneantur reſtituere ipſis Collegijs alimenta, quæ perceperunt.

220 DE hoc caſu à Togatis timoratæ conſcientiæ ſæpè fui conſultus. Ponamus, Togatum nondum ætatem expleuiſſe, quæ in ſui Collegij Conſtitutionibus requiritur ad Togatorum admiſſionem, cum informationes de eius puritate ſanguinis, natalibus, ac moribus fuerunt confectæ, ipſumque priùs curauiſſe, vt in libro baptizatorum dies ſui natalis induſtrioſa ſollicitudine corrigeretur, ac anteuerteretur. Dubitatur, an alimenta vnius, vel duplicis anni, quo in Collegio verſatus eſt ante ætatis iuſtæ complementum, potuiſſet percipere,

percipere, vel reſtituere deberet? Idem interroga tur de conditione paupertatis, & alijs ſimilibus, quas Fundatores Collegiorum appoſuerunt, volentes, intra ipſa non recipi niſi eos, qui infra ſummam Facultatum exiguam ab ipſis deſignatam haberent, aliiſque eſſent qualitatibus non abſimilibus affecti. Quas qualitates exacte obſeruari, iniungit *lex 22. tit. 7. lib. 1. Recopil.* Nec eſt ſermo de qualitate puritatis ſanguinis, quam numquam deeſſe, omnino eſt credendum. Id enim adeò certum iudicatur, vt inter Actus poſitiuos puritatis ſanguinis recenſeatur Toga quatuor Collegiorum Maiorum Salmanticenſium, ac Valliſoletani Sanctæ Crucis, & Complutenſis Sancti Ildephonſi *in leg. 35. tit. 7. lib. 1. Recopil.* Quibus additur *in leg. 37. ibidem* Collegium Maius Hiſpalenſe fundatum à Magiſtro Roderico Ferdinandez Santaella, & *in ea leg. 35.* decernitur, informationes de puritate, & nobilitate ſanguinis per tres Actus poſitiuos fore admittendas. Sed in Collegiis id non obſeruatur ex ſpecialibus priuilegiis.

221 Statuam nunc deciſionem, quam vtrique dubio ſuperiori præſtiti: quæ vt clariùs conſtet, rationem dubitandi in medium proferamus. Etenim in materia de reſtitutione ea regula ſolet præfigi; quòd is, qui impedit alterum à conſecutione alicuius boni, quod ei debetur ex iuſtitia, etiam ſi impediat ſine vi, & fraude, tenetur ad reſtitutionem, quia violat ius, quod alter habet, vt ſibi bonum conferatur. Ita Bonacina *tom. 2. de reſtitut. in genere, diſp. 1. quæſt. 2. punct. 12. num. 3.* & plures alij. Sed ei, qui in Collegium ingreditur abſque qualitatibus à Fundatore requiſitis, non debetur receptio in illud, & impedit alios, eis qualitatibus affectos, quibus ex voluntatę teſtatoris debetur receptio, his vel illis, ſaltem vagè, & indeterminatè, ne conferatur eis bonum, quod ipſe indebitè obtinet; ergo ad reſtitutionem tenetur. Et augetur vis argumenti ex eo, quòd fraude, & dolo eos impedit, ſiue ætatem maiorem ſimulans, ſiuè paupertatem fingens, aut aliud requiſitum, quo caret, falsò proponens; quæ fraus vergit in præiudicium tertij; ſi quidem alius eſſet obtenturus ingreſſum in Collegium, ſi ipſe nihil falſum producens inhabilis oſtenderetur togæ accipiendæ.

222 Deinde is ingreditur in Collegium contra volnntatem Fundatoris, qui alimenta reliquit ad Togatorum ſuſtentationem, qui reqniſita ab ipſo deſignata haberent; ergo percipit alimenta, inuito domino, quæ eſt furti quodammodo ſpecies. Quippè Fundator erat verè Dominus facultatum, quas reliquit, & eo inuito, nullus potuit, aut poteſt capere; Inuitus autem eſt reſpectu illius, qui non pollet qualitatibus ab ipſo requiſitis, cum eius expreſſa fuerit voluntas, quòd ſoli hi, qui eis eſſent præditi, admitterentur in Collegium, & perciperent alimenta ab illo relicta, & nulli alij. Confirmatur ex aliis legatis in teſtamento relictis; nam ſi legatum à teſtatore relinquatur ad deſpouſandas pauperes virgines orphanas, & fæmina diues, non orphana, nec virgo, falſis teſtimoniis probaret, ſe ea requiſita habere, & legatum perciperet, proculdubiò reſtitutioni maneret obnoxia. Quod in ſimilibus caſibus etiam poteſt oſtendi. Id autem ipſum contingit in euentu propoſitæ quæſtionis, ergo in eo datur reſtituendi obligatio.

Præterea vrgetur difficultas; Nam, dum deficiunt qualitates à Fundatore requiſitæ, non intenditur, nec obtinetur finis præcipuus fundationis, ac erectionis Collegij, quin potiùs redditur fruſtraneus, ac per conſequens redditus relicti à Fundatore malè inſumuntur, & contra iuſtitiam occupantur, quare manet reatus reſtituendi. Et quidem Fundator ad id præcipuè Collegium erexit, vt Studioſi honeſti, ac nobiles, quibus anguſtum eſſet patrimonium, alerentur; &, vt à diæceſibus ab ipſo deſignatis (quibus voluit benefacere) eſſent oriundi; ac vt ea forent ætate præditi, quæ Togam deceret, & authoritati, ac muneribus Collegij expediret, ſimulque eſſet decens ad docendum publicè, exercendumque alia munia, quæ ætatis maturitatem exoptant. Hæc autem omnia labefactantur, vbi quis, falſis productis teſtimoniis, nec ea ætate viget, nec ex diæceſi deſignata ortum habet, nec inopia facultatum laborat; vnde finis intentus à Fundatore ruit; & non adimpletur eius voluntas, ſed potiùs oppugnatur, atque adeò bonis ab eo relictis vtitur quis pro libito proprio per fraudem, abſque eo, quòd ius habeat ad illorum vſum, & conſumptionem, quod eſt contra iuſtitiam; ex actu autem contra iuſtitiam reſultat obligatio reſtitutionis. 223

Hæc fundamenta primo aſpectu non inualidè videntur conuincere aſſumptum. Sed nihilominùs aſſero, prædictum Togatum, ſemel iam receptum in Collegium, non teneri ad reſtitutionem, eſto defecerint ei qualitates ſuprà dictæ, & falsò eas produxerit. Hæc aſſertio non aliter probanda eſt, quàm altiùs introſpiciendo mentem, 224

& animum Fundatoris, eumque ſecundùm æquitatem, ac rectam rationem interpretando.

225 Et quidem verum eſt, eum voluiſſe, prædicta requiſita concurrere in admittendis ad Collegium; attamen ſi admittatur quis ſemel in illud, eſto illis non ſit affectus, indubium mihi videtur, non fuiſſe Fundatoris animum, vt hic Togam relinqueret, aut è Collegio eijceretur; Fundamenta autem ſuperiùs facta vel probant eum teneri ad relinquendam Togam, & cæteros Togatos, ſi conſcij reddantur veritatis, teneri ad eum eiiciendum è Collegio, vel nihil probant. Nam, ſi obligatio reſtitutionis oritur ex iniuſta acceptione Togæ, & ex eo, quòd alij impediuntur accipere id bonum, durat ſemper eadem iniuſtitia, & impedimentum appoſitum, atque adeò nequibit retineri. Rurſus ſemper ille, ſi quid probant fundamenta, percipit alimenta iniuſtè, & inuito domino, & contrariatur fini præcipuo intento à Fundatore, ergo debet non percipere ea alimenta, nec fini contrariari; atque adeò, vt iuſtitiæ commutatiuæ ad æqualitatem ſatisfaciat, tenebitur reſtituere, quæ percepit, & vlteriùs nihil aliud percipere, nec perſiſtere in ea oppoſitione ad voluntatem Fundatoris. Perpendantur rationes ſuperiùs factæ, & conſtabit, vel id ſuadere, vel nihil. Iam verò ſic argumentor. Semel quis in Collegium admiſſus nec tenetur illud deſerere, nec cæteri tenentur, imò nec poſſunt illum eijcere; igitur, ſicut hoc impugnatur fundamentis ſuperioribus, ita nec eis ſuadetur reſtituendi obligatio, cum pariter vtrumque vel neutrum conuincant.

226 Et in primis quis vnquam dixerit, teneri Togatum ſemel admiſſum in Collegium exire ab illo, & cæteros obligari ad illum eiiciendum? Res eſt ex terminis abſona; & rationi innititur deobligatio vtrorumque. Etenim, quamuis aliqua requiſita defuerint, vbi ille in Collegium eſt admiſſus, fit ſanè de gremio Togatorum, & in alumnum, ac filium adſcribitur; Mens autem Fundatoris, etſi receptioni illius reſtiterit, non tamen conſeruationi ſemel recepti; nec enim rationabiliter credi de eo poteſt, quòd alumnum iam ſuum, & in gremium ſui Collegij admiſſum, vellet dimittere, nec obligare, vt Togam deſereret; atque adeò inuitus non eſt cenſendus poſt receptionem factam reſpectu illius, quoad hoc vt gaudeat emolumentis, quibus alij gaudent, atque adeò in eo non datur obligatio reſtitutionis.

227 Itaque cenſendum eſt Fundatorem ſic ſe habere, vt velit, non recipi in Collegium, niſi eos, qui præditi ſunt qualitatibus ab ipſo requiſitis, at, ſi aliquis recipiatur, contraeundo in receptione voluntati ipſius, vult etiam, vt conſeruetur, & permaneat, fruaturque alimentis, & bonis, quæ ipſe reliquit. Sicut pater, qui nollet, filium ducere vxorem, & eſto hic contra eius voluntatem duceret, aut alium ſtatum eius nutui repugnantem aſſumeret, poſtmodum tamen facto conformatur, & aſſentit. Et quidem, cum honoris, famæ, & commodi momenta in eo alumno conſeruando in Collegio conſiſtant, derogaretur pietati, & beneficentiæ Fundatoris, ſi de eo exiſtimaretur, voluiſſe ab albo Togatorum repelli; ſi autem in ipſorum gremio perſeuerat, nec id eſt contra Fundatoris voluntatē; nō eſt, vnde reſtitutionis obligatio reſultet.

Quod ſanè amplius elucet, ſi inueſtige- 228
tur, cui eſſet ea reſtitutio præſtanda, indeque argumenta contraria etiam eneruantur; Nam ex eis probatur, reſtitui debere damnum alicui illatum, cum ab officio, aut bono ipſi debito remouetur, aut impeditur, compenſando eidem illud damnum. At in præſenti caſu hoc nequit ſubſiſtere, cum admittendus in Collegium, caſu quo non admitteretur is, de quo in hac quæſtione agitur, non ſit certus, & determinatus, cum de eo non conſtet, nec cognoſcatur, an ſi alij forent Oppoſitores, habituri eſſent requiſita neceſſaria tum in litterarum ſufficientia, tum in puritate ſanguinis, tum in ſuffragiis Togatorum. Vnde, ſi reſtitutio deberetur, videtur facienda eſſe ipſi Collegio, quod ex legato, vel donatione Fundatoris eſt dominus bonorum, quæ iniuſtè percipi, contenditur per argumenta contraria. Ecce ergo quomodo non conuincunt, quod intendunt; cum ex eorum vi, reſtitutio non eſſet præſtanda Collegio, ſed ei, cui impeditur ingreſſus. Cæterum Collegio non deberi reſtitutionem, conſtat, quia ipſum factā ſemel admiſſionem ratam iam habet, quamuis agnoſcat defectum requiſitorū; Sæpè enim poſt admiſſum Togatum, cognoſcitur aliquis defectus requiſitorum, vtpotè ætatis, paupertatis, & ſimilium, & numquam propterea quis fuit Collegio priuatus.

Inde confirmatur noſtra doctrina. Nam 229
Collegium ſucceſſit Fundatori in bonis, & penes illud eſt eorum dominium; cum autem reſtitutio ei deberetur, ſi facienda eſſet, & ei non deberi, conſtet; quia ratam iam habet admiſſionem illius Togati, nec eum priuat alimentorum participatione; fit, vt abſolutè nulli reſtitutio debeatur. Nec Togati conſtituentes Collegium peccant, nec

tenentur

tenentur ad reſtitutionem, quia ſemel admiſſo Togato, cum aliquo defectu ex dictis, cum eo ſe habent, ſicut ſe habiturum fore Fundatorem, ſi ſuperſtes eſſet, dicebamus *ſuprà num.* 225. Equidem in admittendo illum, ſi agnoſcant defectum requiſiti, & ſit in materia graui, peccant lethaliter, quia contraueniunt Statutis, quorum obſeruantiam iurarunt, & id iuramentum, cum materia eſt grauis, obligat ſub culpa lethali periurij; ſecùs, cum eſt leuis; eſto veritas de præſenti, cum iuratur, ſemper deſideretur; at poſt iuramentum emiſſum, ſi materia ſit leuis, adimpletionis defectus ſolùm eſt peccatum veniale, vt docuimus hoc *lib. 2. quæſt.* 13. & docent communiter Authores tractantes de iuramento promiſſorio.

230 Facilè iam ad argumenta pro ratione dubitandi adducta reſpondetur. Etenim tunc debetur reſtitutio, cum impeditur bonum alteri, quod ei ex iuſtitia debetur, quando impediens ita eſt cauſa illius damni, vt ei non condonetur ab illo, qui condonare poteſt; quare ſi is, cui deberetur reſtitutio, eam condonaret, etiam liberaretur impediens bonum à reſtitutione illius. In noſtro autem caſu non debetur alicui tertio reſtitutio, ſed, ſi facienda foret, Collegio deberetur; oſtendimus autem Collegium ratam habere eam admiſſionem Togati, ſeu illud impedimentum appoſitum, ne alius eiuſmodi bono fruatur; operarique in hoc iuxta mentem Fundatoris, & vt dominum, bonorum, quæ Togatus percipit. Vnde etiam ſi fraus intercesſerit in ſuppoſitione falſa requiſitorum, ille non remanet reſtitutioni obnoxius.

231 Deinde conſeruationem eius Togati in Collegio, quin eijciatur ab illo nec in perpetuum, nec pro tempore, quod ætati congruæ adimplendæ deficit, eſſe iuxta mentem, ac animum Fundatoris, ſtabiliuimus, ac conſequenter eum à reſtitutione eſſe deobligatum. Quod non contingit in perceptione legati, de quo *ſuprà num.* 222. Nam de teſtatoris voluntate non poteſt præſumi, ratam habere perceptionem factam à fœmina diuite, & non orphanâ, cùm oppoſitum ipſe expreſſerit, & non militent rationes, quæ in noſtro caſu dantur, vt poſt perceptum iniquè legatum, conſeruetur apud iniquum poſſeſſorem; quin potius ea perceptio eſt veluti furtiua, & poſſeſſio, inuito domino, retinetur.

232 Demum in caſu noſtræ quæſtionis vel non reſiſtitur omnino fini intento à Fundatore, vel ſola reſiſtentia datur in admiſſione Togati, non in conſeruatione; quod ſi in conſeruatione non detur, cum poſſeſſio non ſit contra iuſtitiam, nulla reſtitutio debebitur. Et quidem, cum Togatus admittitur à cæteris bona fide operantibus, & defectum requiſiti non agnoſcentibus, nulla ex parte ipſorum datur oppoſitio fini intento à Fundatore; deinde poſt admiſſionem, iam oſtendimus, ratam eam haberi ex mente ipſius Fundatoris rationabiliter interpretata ab ipſo Collegio, atque adeò nulla perſeuerat reſiſtentia. Rurſus id aliundè poteſt dilui, ſi requiſita expendantur. Etenim in defectu paupertatis, quæ requiritur, attendendum eſt, variatas fuiſſe circumſtantias; Olim namque redditus annui non decreuerant, nec tam ingenti pretio res emebantur, ac hiſce temporibus; vnde omnia neceſſaria poterant ſuppeditari Togatis, & ipſi, quamuis pauperes eſſent, honeſtè victitabant; Non ſic hac noſtra ætate, in qua plura Collegia ære alieno grauantur, & redditus annuos habent pauciores, omniaque neceſſaria cariori pretio conſtant, indeque nequeunt ſuppeditari alumnis omnia, quibus indigent, nec illi honeſtè victitare poſſent, ſi ſolum eas facultates poſſiderent, quas Fundatores permittunt; qui, ſi nunc eſſent ſuperſtites, laxiorem fortè normam conſtituiſſent. Exindè cernimus, aliqua Collegia Minora ob inopiam aut extingui, aut inter ſe vnum cum alio coniungi; vt ex redditibus copulatis valeant ſuſtentari. Sic Salmanticæ Collegium Sanctæ Crucis fuit coniunctum cum Collegio, quod vocant *de Cañizares*; Collegium Sanctorum Petri, & Pauli cum Collegio Sancti Æmiliani; Collegium Sanctæ Mariæ cum Collegio Sancti Thomæ.

In defectu ætatis requiſitæ non viola- 233
tur nimis finis Fundatoris; quippè, ſi Collegium ſit inſtitutum; vt exiſtentes in eo Scientias addiſcant, quælibet ætas (dum ſit ſuprà infantilem) apta eſt ad litteras addiſcendas. Si verò ſit inſtitutum, vt ſtudia recolantur, & publicè doctrina aliis tradatur, nequit ſanè ſuppoſitio falſa ætatis adeò eam augere, vt huic fini multùm officiat, maximè cum plures vigeſimum ætatis annum v. g. attingentes maiori cum ſatisfactione valeant publicè edocere, quàm alij in grandiori ætate conſtituti. Nec decentia, authoritaſque Collegij in vnius, aut dimidij anni ætatis ſuperadditi diſcrimine periclitantur; cum præcipuè contingat frequenter, aliquos, qui nondum vigeſimum primum annum expleuerunt, ſpeciem maioris ætatis præferre; & è contra alios, qui expleuere illum annum, exteriùs apparere

minori præditos ætate. Sicut ergo, ſi vnus ex his admitteretur in Collegium, non deeſſet ei requiſitum ætatis, nec violaretur finis Fundatoris, nec derogaretur decentiæ Collegij, quare, ſi alius admittatur in ſpecie exteriori ei æqualis, & in ætate inferior, derogari grauiter authoritati Collegij, & fini Fundatoris credatur?

234 Quòd ſi quis falsò ſupponat diæceſim, aut patriam, video, in eo contrarii voluntati Fundatoris, qui voluit beneficium præſtare oriundis in determinata diæceſi, ſeu loco; ſed ea voluntas, ex interpretatione ſuperiùs facta, fuit quaſi condionata; ac ſi ille ſic ſtatuiſſet; Volo, vt admittendus in meo Collegio ſit Cantaber, aut Bæticus, ex diæceſi Hiſpalenſi, vel Calagurritana, Quòd ſi in aliquo caſu aliquis eiuſmodi non admittatur, ſemel admiſſum perſeuerare, iubeo, ne eius honor, & fama periclitentur, & ne ipſi Collegio nota aliqua inuratur, ſitque à veritate aliena ſuſpicionis occaſio; & cum iam in Collegij alumnum, & in gremium Togatorum ille fuerit coaptatus, dedecet meam pietatem, ac beneficentiam, illum expellere, quin potiùs mei animi eſt, ipſum fouere, & conſeruare. Profectò, ſi attentè res introſpiciantur, & expendantur circumſtantiæ omnes, nemo erit, qui inficietur, ſic ſe habuiſſe Fundatorem. Vel fingat ſe quiuis vir prudens fundatorem eſſe, & eo animo, ac voluntate affectum ſe ipſum comperiet, niſi velit, plurima incommoda, & detrimenta exoriri. Debemus autem ita interpretari mentem, & animum Fundatoris, vt nulla abſurda ex eo ſequantur, cum ipſi nequaquam intenderint grauibus incommodis miniſtrare occaſionem. Quod diximus de defectu requiſiti loci, aut diæceſis, dicendum eſt de aliis defectibus requiſitorum, & hæc doctrina, ac interpretatio poſita, eſt aptanda cuicumque euentui, poſtquam iam quis in Collegium eſt admiſſus. Tantiſper vltra ſolitum in hac quæſtione ſum immoratus, vt doctrinam clariorem redderem, & cum de ea Authores, quos viderim, non diſputent, debuit aſſertum traditum fundamentis non perfunctoriis elucidari, vt probabile, & tutum in praxi cenſeatur.

***

QVÆSTIO XX.

An Togati hoſpites teneantur alimenta ſoluere Collegijs, & poſſint licitè, quandiu velint, in hoſpitio verſari? Vbi aliqua de illis attinguntur.

IN vnoquoque Collegio tempus eſt de- 235
ſignatum, in quo Togati intra illud verſari queant, & eo finito, communiter, (ſi in eodem loco remaneant nullo munere occupati) eis conceditur hoſpitium, in quo eodem habitu, quo anteà, ornati incedunt, ſed nec ſuffragio gaudent in Conſeſſibus Collegij, nec in Collegiis ſaltem Maioribus ſocium ſecum adducunt ex illo. Obſeruant quidem reuerentiæ cæremoniam ſuis Rectoribus, & præcedunt, vbicumque adſint cæteros Togatos, tum ſui Collegij, tum aliorum, ordine tamen antiquitatis ſeruato inter ipſos hoſpites Togatos cuiuſcumque Collegiorum Maiorum inter ſe; & ſimiliter Collegiorum Minorum inter ſe. Quid autem ſit in praxi obſeruandum inter Collegia Maiora reſpectu Minorum, & inter Togatos, ac Rectores, propoſui *lib. 1. num.* 673.

Huc poſito, quæſtio præſens plùs conſi- 236
ſtit in facto, quàm in iure, cum reſolutio deſumenda ſit ex praxi, & conſuetudine cuiuſque Collegij. Proferam nunc, quæ in Collegiis Salmantinis obſeruantur, & in cæteris, credam, etiam eſſe in vſu. Igitur Hoſpites tenentur alimenta ſoluere Collegio, toto tempore, quo in Hoſpitio commorantur, ſi expenſis ipſius Collegij victitent. Quod probatur tum ex communi ipſorum Togatorum iudicio; tum quia Fundatores ſolùm Togatis actu exiſtentibus intra gremium Collegij redditus annuos in alimenta reliquerunt, nec illi poſſunt extraneis impertiri, cum id vergeret in Collegij detrimentum, & voluntati Fundatorum reſiſteretur; dum autem à gremio Collegij diſiunguntur Hoſpites, iam reputantur extranei, quoad alimentorum perceptionem. Ab inconuenienti id ipſum ſuadetur, nam poteſt contingere, vt plurimi, qui Collegij tempus peregerunt, in Hoſpitio commorentur, quibus alendis maxima pars annuorum redditum inſumeretur, indeque ære alieno grauaretur Collegium, aut non poſſet ſimul ſuos alumnos ſuſtentare; quis autem contendat, non teneri tunc Hoſpites alimenta perſoluere, cum inde ſequeretur, vel Collegium

legium pati ingens in ſuis facultatibus damnum, vel eius alumnos priuari neceſſariis ad ſuum victum, vt alij inde ſuſtententur?

237 Quantum autem pro annis ſingulis ſit perſoluendum, pendet ex deſignatione quantitatis in vnoquoque Collegio præfixæ. Cæterùm quo tempore ſint pendenda alimenta, etiam eſt inſpiciendum ex praxi. Equidem, cum ſingulis annis debeantur, ex ſe perſolui etiam ſingulis annis debent; attamen ſolutio, Collegio conniuente, differri ſolet vſque ad tempus, quo commodè poſſint eam præſtare Hoſpites prædicti, & ſæpè vſque ad eorum vltimum vitæ tempus differtur. Nec inde ſequitur inconueniens *num. præcedenti* libatum; quippè, cum plures è Collegio exeant, & aliqui, dum viuunt, alimenta perſoluant, ſeu nomine alimentorum donatiuum præbeant; alij verò tempore mortis eam ſolutionem perficiant, aut eius vice legatum Collegio relinquant, fit, vt hinc inde Collegium accipiat compenſationem facultatum, quas in Hoſpitibus alendis iuſumpſit, & non patiatur abſolutè detrimentum.

238 Hic obſeruandum eſt, in aliquibus Collegiis Togatos emittere iuramentum relinquendi aliquod legatum Collegio; quod quidem grauiter eos obligat, adimplereque illud tenentur, niſi adeò poſtmodum inopia premantur, vt non poſſint illud exequi. Hoc ſanè iuramentum nequit relaxari per commutationem, aut diſpenſationem, nec virtute alicuius priuilegij, quia fuit emiſſum in fauorem tertij, & ab illo eſt acceptatum; iuramenta autem huiuſmodi relaxari non poſſe, docui *in tom. de Bull. Cruc. diſp. 26. numero 65*. Quia tamen eſt legatum pium, & Pontifex eſt adminiſtrator omnium bonorum, quæ ad Eccleſias, & ad pias cauſas ſpectant, poterit id iuramentum ab illo relaxari. Cæterùm ei iuramento ſatisfit, vel tempore mortis relinquendo legatum, vel tempore anticipato præbendo donatiuum; tempus enim mortis eſt terminus vltimus obligationis, non verò tollitur, quòd ante illud obligationi ſatisfiat; quod videre eſt in aliis obligationibus, quibus aliquod tempus, vt terminus vltimus, præfigitur. Quòd ſi legati relinquendi quantitas in iuramento deſignetur, non poteſt infra quantitatem relinqui; ſi autem non deſignetur, inſpiciendum eſt, quid ſufficere iudicetur communiter, vt id iuramentum adimpleatur, an maiorem, an minorem quantitatem.

239 Si tamen quis alimenta debeat propter hoſpitium, non ſatisfaciet vno, eodemque legato, aut donatiuo, tum debito alimentorum, tum iuramento, niſi legatum, aut donatiuum ad eam quantitatem perueniat, quæ vtriuſque debiti ſit compenſatio ſufficiens; cum enim debita ex diuerſis titulis proueniant, nequeunt niſi per diuerſas compenſationes, aut per vnam æquiualentem extingui; vt in cæteris debitis ſimilibus conſtat.

Secunda pars quæſtionis in titulo propoſitæ etiam eſt res facti. Etenim conſuetudo eſt conſulenda in ſingulis Collegiis circa tempus, quod Hoſpitibus permittitur. Et quidem nunquam illud protrahitur, ad totum vitæ ſpatium, ſed vſque dum ipſi Hoſpites ad aliquod munus promoueantur aut ſtatum eligant, in quo degant; ſi enim matrimonium contrahant, hoſpitium deſerere coguntur; nemo quippè vxoratus toga donatur, nec eum illam retinere conceditur; Similiter, ſi munus aliquod, aut occupationem ſuſcipiat, quæ Togæ non concordat, eâ debet denudari, atque ab hoſpitio exire. Aliquando etiam ipſe tenebitur Collegij hoſpitium deſerere. Finge caſum, in Collegio maiori Salmantino, Togatum Hoſpitem, eſſe Candidatum ad Cathedras, & nullum è Collegio poſſe ad eas opponi, quouſque ille aliquam obtineat; ipſum verò aliquibus annis nullàm potuiſſe obtinere (quod numquam continget) fortaſſe quia ſcientia, vel dicendi facundia non eſt præditus; profectò tenetur dare locum aliis Togatis, ne multùm eorum commoda, & præmia retardentur, nec Collegij famæ, aut decentiæ detrahatur propter eius perſeuerantiam obſtinatam. Etenim vitare debet quis graue præiudicium tertij, cum illud ſuo commodo, maximè dubio, aut fortè deſperato præponderat, ſi ipſe ſit occaſio eiuſmodi nocumenti; & præterea, quamuis ob vrbanitatem, vel pietatem Collegium taceat, nec illum ab Hoſpitio expellat, cenſeri debet in ipſius perſeuerantia rationabiliter inuitum. 240

Sed quis, ais, ſe iudicet ſcientia, aut dicendi facundia parùm præditum, vt eam obligationem ſibi incumbere, animaduertat? Fateor, difficilem eſſe eam ſuimet cognitionem; ſed ex euentibus, & experimentis tenetur tunc altius ſuos defectus inſpicere, nec infœlicitati tribuere, quæ aliis ſufficienter litteratis non eueniunt. Et eſto infauſtæ dumtaxat ſuæ ſorti, aut aliis occurrentibus circunſtantiis aduerſos euentus tribuat, tenetur ad bonum publicum Communitatis attendere, cum ex indulgentia Collegij in Hoſpitio verſetur, & non vtatur iure ſuo debito, ſed gratis permiſſo; in quo differt ab his, qui actu intra 241

Collegij gremium verſantur, nam ſi Candidati ſint ad Cathedras, non vtuntur Collegij indulgentia, ſed iure ſuo, attenta conſuetudine, & Sanctionibus Collegij, nec poſt ſe habent tot Togatos, qui retardentur, quot Hoſpites habent. Vel ſi nolis admittere rigoroſam obligationem in caſu præfato ficto, ſaltem non inficiaberis, reſolutionem traditam eſſe æquitati conformem; &, ſi caſus eueniret, forſan Supremus Caſtellæ Senatus, cui regimen politicum Collegiorum præ oculis verſatur, occurreret detrimento. Hi tamen ſunt omnes Togati, vt id non debeat timeri.

242 Cæterum quàm digni honore ſint Togati Hoſpites, & quàm iuſtè cæteros præcedant, exinde cernitur, quia, cùm aſſecuti fuerint Togæ ſplendorem, iam emeriti & eamdem, & maiorem venerationem promerentur; quod de his, qui aliquo munere functi, vacationem ab illo obtinent, latè, & eruditè proſequitur Doctiſſimus D. Ioannes de Solorzano *De honorariis, & emeritis Senatoribus, ferè per totum tractatum, & præcipuè à n.* 214 Et videri poſſunt *lex, proximè, C. de proxim. Sacr. Scrin. lib.* 12. *lex* 1. *&* 2. *C. de præpoſ. ſacri cubic. eodem lib.* 12. *lex, fin. Cod. de priuil. eorum, qui in ſacro palat. milit. eodem lib.* 12. *lex, his quidem* 5. *§ ſciturũ, C. qui milit. poſſ. lib.* 12. *iuncta Gloſſ. verbo, quem.* Tractant latè Barrul. Bartolus, Odofred. Rebuffus, Ioann. de Platea, Lucas de Platea, Lucas de Pena, Puteus, Scipio Robitus, & alij relati à præfato Authore *ſuprà n.* 116. & etiam Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa. p.* 1. *limit.* 15.

243 Nec abs re etiam Togatos Hoſpites in militia litteraria veteranos, aut emeritos adæquaueris antiquis Militibus emeritis, qui eiſdem, ac amplioribus priuilegiis gaudebant, quàm hi, qui adhuc in acie verſabantur; ſeu meliùs aſſimilaueris eos Militibus Veteranis, quibus prohibebatur *in leg. fin. C. de mancip. & colonis, lib.* 11. otium ab armis; prohibent enim ibi Imperatores, *Veteranos milites, otio donatos tela in vſum vomeris, ligoniſque conuertere*; Quæ verba lucem accipiunt ab aliis Sidonij verbis *lib.* 1. *epiſt.* 6. aientis *In eorum effœtis manibus enſes rubiginoſos ſero ligone mutari*: quod opportuniùs; quàm Sauarus Sidonij Scholiaſtes, obſeruauit prædictus Don Ioannes de Solorzano *in emblematibus Regio-politicis, emblem.* 94. *num.* 18. Verba ergo, & præceptum illud Imperatorum obſeruant Togati hoſpites veterani, dum, poſtquam intra Collegij gremium validè in acie litteraria dimicarunt, poſtmodum eodem vigore in ea pugnant, quin temporis decurſus eos reddat otioſos, deſides, aut inermes.

QVÆSTIO XXIII.

An, qui titulo falſo Baccalaureatus, ad Cathedras opponitur, vel aliud præmium ambit, ad quod ille Gradus eſt requiſitus, peccet mortaliter, & teneatur, ſi obtineat, ad reſtitutionem. Vbi alia dubia deciduntur de Recitantibus extemporaneè.

Obiter hanc quæſtionem attigit Don Alfonſus de Eſcobar *tract. de Pontifi-cia, & Regia iuriſdict. cap.* 32. *num.* 54. Rigidè quidem ibi loquitur; nam *num. antecedenti* duo ſtabilierat, primum, non poſſe Scholarem probare Curſum annuum litterarium, nec ei competere priuilegia ſtudioſis conceſſa, ſi in lectionibus, quas tenetur audire, exeat à gymnaſio, antequam finiatur, & Moderatores illarum è ſuggeſtu deſcenderint. Secundum, eum, qui lectiones non audiret modo præfixo ab ipſo, non poſſe Curſum annuum probare, & inualidum eſſe, ſi probetur. Hinc diſtinguit Gradum Baccalaureatus falſum, & inualidũ. Falſus eſt ille, qui omnino fingitur, aut ſupponitur, quin fuerit in aliqua Academia acceptus; Inualidum vocat eum, qui verè acceptus fuit, ſed cum aliquo Curſu falſo, aut inualido. Inſuper ait, quem lethaliter peccare, quoties Gradu falſo, aut inualido vtitur ad obtinendum quodcumque præmium, ad quod Gradus ille eſt requiſitus, vt ad obtinendum Beneficium, Canonicatum, & Gradum Doctoratus. Circa reſtitutionem verò, inquit eum, qui vtitur Gradu falſo, teneri ad reſtitutionem, nec poſſe licitè retinere, quod obtinuit, etiam ſi dignus ſit eo præmio, imò cæteris dignior: Eum autem, qui vtitur Gradu non falſo, ſed inualido, non teneri ad reſtitutionem, ſi dignus eſt; teneri tamen, ſi ſit indignus, iuxta doctrinam Emanuelis Rodriguez *in ſumma, verbo Gradus.* 244

245 In pluribus huius doctrinæ aſſertis à prædicto Authore diſſentio, & dum eum impugno, deciſionem quæſtionis ſtabiliam. In primis ſufficere, quòd Scholaris aſſiſtat lectionibus maiore parte horæ, aut temporis, quo lectiones durant, trademus *lib. ſequenti*, ex praxi recepta, & communi iudicio Sapientum. Imò ipſe Eſcobar fatetur, *num.* 52. ſatis eſſe, ſi per maiorem temporis partem ſingulis lectionibus aſſiſtat; quare iuxta ipſius ſententiam, Scholaris, licèt non cum Præceptore ad gymnaſium ingrediatur, ſed

poſt horæ quadrantem, poterit Curſum litterarium probare, dummodo vſque ad finem lectionis in gymnaſio verſetur; Ergo è conuerſo, ſi ab initio lectionis in gymnaſio aſſiſtat per maiorem partem horæ, & ante finem illius exeat, poterit ſimiliter Curſum probare, cum ſemel poſita aſſiſtentia per maiorem horæ partem, nihil interſit, in initio, vel in fine illius non aſſiſtere. Sed ait, inde poſſe fieri, vt Præceptor ſolus remaneat in ſuggeſtu, ſi omnes poſſent in fine lectionis exire. At, ſi poſſunt uon ingredi cum Præceptore in initio, etiam fiet, vt Præceptor ſolus tunc verſetur, vnde idem ſequitur; quippè communiter aliqui, qui dictata à Præceptore ſcribuut, ab exordio vſque ad finem aſſiſtunt; alij vero aut initio ad gymnaſium ingrediuntur, & ante finem exeunt; alij autem, incepta iam lectione, illud adeuut, & vſque ad finem aſſiſtunt; vnde nunquam ſolus in ſuggeſtu Præceptor remanebit; uiſi ob alias rationes deſtitutus ſit Auditoribus.

246 Affert pro ſe Eſcobar ſtatutum Academiæ Salmantinæ, quod extat *titul.* 21. *num.* 28. *& titul.* 28. *n.* 27. Vbi decernitur, Scholarem per maiorem horæ partem, debere lectionibus aſſiſtere, & non ante Præceptorem è gymnaſio egredi, aliterque non obtinere Curſum annuum. Sed profectò hæc ſtatuta eò tendunt, vt maiori parte horæ gymnaſio aſſiſtatur; eaque limitatio non egrediendi ante Præceptorem adijcitur, eo quòd hi, qui totum lectionis tempus in gymnaſio non inſumunt, frequentiùs ſerò, & poſt inceptam horam ingrediuntur, atque adeò, vt maiorem horæ partem ibi expleant, debent non egredi ante lectionis finem. At, cum etiam ſatisfiat fini huius ſtatuti, aſſiſtendo maiori parti, ſi quis initio lectionis adſit, & ante finem egrediatur, vt diximus, fit nulli contrairi ſtatuto, cum id non amplius exigat, quàm aſſiſtentiam maioris partis horæ; Sic enim *tit.* 28. *n.* 27. aſſeritur *Item eſtatuymos, y mandamos, que para ganar curſo en todas las dichas facultades, baſte curſar la mayor parte del año, y en cada lection la mayor parte de la hora.* In alio autem ſtatuto *tit.* 21. *n.* 28. quod eſt recentius, ſtabilitur, ſcholares curaturos fore ingredi ſimul cum Præceptore, & non ante illum exituros. Sed in eo, vt legenti attentè conſtabit, non eſt præceptum, ſed conſilium ad vtilitatem Scholarium præſtitum, vt integra hora lectionibus aſſiſtant, inde fructum vberiorem percepturi. Vel demum, vt *inferius lib.* 3. *quæſt.* 13. aſſeram, cum de hoc puncto ex profeſſo tractem, ſanè ſenerior illa antiqua diſciplina decurſu temporis paulatim mollior eſt reddita, & praxim communi calculo receptam pro nobis habemus. Quin poſſet contendi, eſto in Academia Salmantina concederetur, quod intendit Don Alfonſus de Eſcobar (quod adhuc non concedimus) ob ſpecialia eius ſtatuta, tamen in Aliis Academiis non id ipſum contingere, ſi peculiares ſanctiones non aliud præſcribant.

Obiter opportunè dubitabis, ſi quis teneatur aſſiſtere lectioni Primariæ, aut Veſpertiuæ, & velit primariam frequentare, an ſufficiat in ea adeſſe aliquid ſuprà dimidiam horam, (ſi illa hora, & dimidia, duret, vt Salmanticæ contingit) cum id tempus ſufficeret aſſiſtere in lectione Veſpertinæ? Reſpondeo, non ſufficere; quia, eſto penes Scholarem electio ſit lectionis, at ſi elegerit primariam, debet in illa per maiorem partem temporis, quo durat, adeſſe, nempè ſuprà tres horæ quadrantes; nam ea maior pars conſideratur reſpectu eius lectionis, quæ auditur. Id poſſet pluribus exemplis moralibus comprobari; ſed res eſt ex terminis perſpicua. 247

Dubitabis etiam incidenter, an is, qui tenetur aſſiſtere lectioni primariæ, vel veſpertinæ ſub diſiunctione, ſatisfaciat ſuæ obligationi, ſi, vna parte curſus litterarij, primariæ adſit, alia verò parte, veſpertinæ; vel vno die vni; alio vero die alteri, & ſic per totum curſus annui ſpatium? Reſpondeo, id non debere fieri, quia nulla, vel exigua vtilitas percipietur. Deinde rigoroſè loquendo, iudico, illum ſatisfacere, cum verè adimpleat ſtatutum audiendi vnam, vel aliam lectionem, & non detur limitatio, quòd, vna lectione electa, non poſſit dari regreſſus ad aliam; nec debemus ſtatutum cum ea limitatione odioſa interpretari. Sic qui emittit votum diſiunctiuum audiendi ſemper Sacrum, aut ieiunandi, dum nouo ſe voto ad vnam partem non obliget, poteſt vno die audire Sacrum, alio ieiunare; Ea enim eſt natura præcepti diſiunctiui, vt obligationem non inducat determinatam, niſi ob aliquam rationem reddatur determinatum ipſum præceptum. Videantur P. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 6. *de voto, cap.* 24. Sayrus *lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 62. Diana 1. *part.* 11. *reſol.* 74. Et ego *in Bull. Cruciat. diſp.* 26. *num.* 23. *& num.* 124. 248

Redeamus ad quæſtionem noſtram, & contentionem cum D. Alfonſo de Eſcobar. In eo ſanè, quòd addit, non poſſe probari Curſum annuum ab ſcholari, qui debito modo lectionibus non aſſiſtit, & probationē eſſe inualidam, Graduma; ſuſceptum conſequenter inualidum fore, partim aſſentio, 249

ſi

ſi rectè res explicetur, partim omnino diſſentio. Etenim licitè non poſſe probari Curſum ab eo, qui lectionibus deſignatis in ſtatutis per maiorem anni partem non aſſiſtit, &, ſi probet, tum ipſum, tum teſtes iurantes peccare mortaliter, ſtatuam infrà *lib.* 3. *quæſt.* 13. *&* 14. Plura tamen ibi circa hoc diſquiram, vt omnia dubia in praxi emergentia decidantur. Vult tamen Eſcobar, non poſſe valide probare annuum Curſum, nec validum Gradum accipere eum, qui ante finem lectionis egreditur è gymnaſio; in quo ei non aſſentio, ſed ſtandum eſt dictis *à num.* 245.

250 Rurſus ab eo omnino diſſentio, in eo quod docet, Gradum ſuſceptum ab eo, cui aliquod requiſitum defuit in aſſiſtentia ad lectiones, aut aliud ſimile, eſſe inualidum. Quippe oſtendam inferiùs *lib.* 3. *à num.* 93. *cum* P. Thoma Sanchez, & Diana 4. *part. tract.* 4. *reſol.* 173. eum, qui indebitè Curſus probat, aut aliquem Curſum falſum affert, ſanè in probatione, & falſitare peccare iuxta qualitatem rei, & circunſtantiarum, ſed ſemel probatis, & admiſſis Curſibus, validè Gradum Bacchalaureatus accipere, imò in eo accipiendo lethaliter ſaltem non peccare.

251 Iam ad vltimum aſſertum eiuſdem Authoris deueniamus, & quæſtioni in titulo propoſitæ faciamus ſatis, reſolutioni enim viam aperuimus. Aſſero ergo, eum, qui titulo falſo Bacchalaureatus (nam Gradum inualidum huiuſmodi non admittimus iuxta dicta, atque adeò non opus eſt diſtinctione, qua is Author vtitur, & doctrina de Gradu Bacchalanreatus inualido ab eo tradita locum non habet, eſt enim de ſubiecto non ſupponente) opponitur ad Cathedram, Beneficium, aut quid ſimile, ad quod requiritur ille Gradus, lethaliter peccare, &, ſi obtineat, teneri ad reſtitutionem. Ratio à priori eſt, quia non habens eiuſmodi Gradum incapax eſt obtinendi præmium, aut munus, ad quod ille Gradus pro forma requiritur, vt in præſenti requiri ſupponimus; Incapax autem nequit obtinere id, ad quod eſt incapax; quòd ſi obtineat, tenetur reſtituere, cum id poſſideat, quod ei nequit competere, nec poteſt eius eſſe; Tunc ſic: Qui affert Gradum falſum, ſeu fictum, quem ipſe non obtinuit, verè non habet Gradum, & perindè ſe habet, ac ſi illum Gradum non afferret, cum ille non ſit Gradus ab eo obtentus, ſed ab eo fictus; non ſecùs, ac ſi aliquis finxiſſet aliquod chirographum, vt ex vi eius, pecuniæ ipſi ſoluerentur, quas ſanè nec accipere, nec retinere poſſet; ergo afferens Gradum falſum non valet conſequi præmium, ad quod Gradus ille requiritur, & tenetur reſtituere, ſi conſequatur.

Et quidem, ſi falſitas comperiatur, ac 252
probetur, per Iudicis ſententiam priuabitur munere, Cathedra, aut Beneficio obtento. Si verò exteriùs non probetur, ipſe, qui obtinuit præmium ex vi illius Gradus falſi, tanquam requiſiti eſſentialis, tenebitur in foro conſcientiæ reſtituere fructus perceptos, & præmium, munus, aut Beneficium omittere; niſi adſit via ſupplendi defectum, & reualidandi obtentionem; Sic aſſecutio Cathedræ poſſet à Principe reualidari, & obtentio Beneficij Eccleſiaſtici à Pontifice; Hi enim, qui deſignauerunt requiſita eſſentialia ad aliquod munus, vel præmium, quod ſub eorum poteſtate continetur, poſſunt in eis diſpenſare, ac eorum defectum ſupplere, & reualidare obtentionem, quæ fuerat nulla, tribuendo capacitatem ſubiecto, quod defectu alicuius requiſiti erat incapax, & præmij retentionem elargiendo. Quod intelligitur de requiſitis voluntariè à Principe deſignatis; nam alia ſunt, quæ independenter ab eius libito requiruntur, & nequit ab eo capacitas ſuppleri. Sic incapax, & omnino inſcius doctrinæ, nequit Principis conceſſione fieri capax, cum conceſſio non reddat eum litteratum, & doctum. Cæterùm, an ſufficiat accipere Gradum, ſiue Bacchalaureatûs, ſiue Licentiatûs (ſi is ſit neceſſarius) poſtquam quis Oppoſitioni ad Canonicatum, Beneficium, aut Cathedram ſubſcripſit, aut poſt electionem, dum accipiatur ante poſſeſſionem, & alia huiuſmodi, iam tradidimus *hoc libro* 2. *à num.* 38.

Aduerſus traditam doctrinam dices, præ- 253
mia præfata, vt Cathedras, ſeu Beneficia, non conferri propter Gradum, ſed propter doctrinæ peritiam; ergo, ſi hæc adeſt, quamuis Gradus ſit fictus, poterunt ea præmia retineri, abſque reſtitutionis onere. Quod confirmatur; quia ſi quis ficta per hypocriſim ſanctitate beneficium obtineat, poteſt illud retinere, ſi digne adminiſtret, vt docent Sotus *de iuſtit. libr.* 9. *quæſt.* 7. *art.* 3. *ad* 4. Medina *Cod. de reſtitut. quæſt.* 2. Ludouicus à Cruce *in Expoſit. Bull. diſp.* 3. *dub.* 14. P. Henriquez *lib.* 7. *de indulgent. cap.* 35. *num.* 5. Alexander de Ales, Emanuel Rodriguez, & Trullench, quos retuli *tom. in Bullam. Cruciat. diſp.* 34. *num.* 176. vbi idem docui, & fauet D. Chryſoſtomus *homil.* 37. *ad populum.* Etenim eiuſmodi Dignitates, & Beneficia abſolutè, & ſine conditione dantur; &, dummodo exerceantur dignè, obtinetur finis principalis, nempè conſtitutio miniſtri apti

ad

ad Eccleſiam. Igitur ſimiliter in caſu quæſtionis, dignus Beneficio, aut Cathedra non tenebitur ea dimittere, cum finis præcipuus obtineatur, nempè deſignatio Miniſtri apti ad Eccleſiam, vel Cathedram, licèt ficto Gradu ea fuerit aſſecutus.

254 Reſpondeo, prædicta præmia conferri ſubiecto capaci, & per Gradum fieri quem capacem illorum, eſto non conferantur propter Gradum. Sicut Ordo aliquis, ſaltem prima Tonſura facit hominem capacem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & qui titulo falſo primæ Tonſuræ acciperet eam iuriſdictionem, nec poſſet eam exercere, nec retinere dignitatem, aut munus, cui ea iuriſdictio eſſet annexa; & tamen munus, & iuriſdictio non fuerat ei præſtita propter primam Tonſuram, ſed propter ſcientiam, & alia merita. Itaque ſicut in hoc exemplo prima Tonſura non ſe tenet ex parte cauſæ, ob quam munus confertur, ſed ex parte perſonæ, quam reddit capacem, ita in noſtro caſu Gradus eſt requiſitum ex parte ſubiecti, & adhuc eo poſito, examen fit, vt conſtet de ſcientia, quæ ſit ratio motiua ad conferendum præmium.

255 Hinc liquet diſparitas ad confirmationem argumenti. Nam ſanctitas ficta non eſt ratio motiua, ob quam beneficium confertur, nec eſt requiſitum ſanctitas conſtituens ſubiectum capax, ita vt ſine ea incapax ſit; ſed dumtaxat eſt ratio impulſiua, quæ etſi ficta ſit, non vitiat collationem præmij, ſicut communiter ab Authoribus traditur de rationibus impulſiuis falſis reſpectu diſpenſationum in aliqua lege, ſeu impedimento, quæ non reddunt irritas diſpenſationes; & idem cernere eſt in aliis caſibus. Vide dicta à me *prædicto tomo in Bull. Cruciat. diſp.* 34. *cap.* 15. At Gradus non ſe habet, vt ratio impulſiua, ſed vt requiſitum eſſentiale præfixum pro forma ad obtinenda præmia præfata, quare, ſi non adſit, nulla redditur collatio, & obtentio.

256 Sed quid dicendum in caſu noſtro, ſi Gradus ſit inualidus, non quidem defectu requiſitorum, quæ deſignat Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà*, cum eam inualiditatem non admittamus, ſed defectu requiſitorum in ipſo Gradu concurrentium; v.g. ſi quis eum accepiſſet à Doctore alterius facultatis non potente eum conferre; vel non adſtitiſſent teſtes ad ſolemnitatem requiſiti. vel alia eiuſmodi? Meo ſanè iudicio quoad præſens eodē modo eſt philoſophandum dè Gradù inualido, ac de Gradu ficto. eſto propter hunc detur reatus ad pœnā. Quippè quod inualidum eſt, ad nullos poteſt actus proficere, ſi quidem vt vox ipſa præſefert, nullum valorem, nec vim includit, atque adeò eodem modo ſe habet, ac ſi non exiſteret. Sic contingit in cæteris; donatio inualida pro nulla habetur; & collatio Beneficij inualida pro nulla reputatur; Ergo Gradus inualidus idem eſt ac nullus; cum igitur, ſi quis nullum habeat Gradum, incapax eſt obtinendi præmia, & munera, de quibus loquimur, ita ſi quis afferat Gradum inualidum. Etenim cum requiritur eſſentialiter pro forma Gradus, indiuiſibiliter requiritur Gradus validus, eóque deficiente, deeſt forma requiſita, quæ ſubiectum afficiat. Sic, ſi quis inualidè ſuſcepiſſet primam Tonſuram ab aliquò, quem bona fide putabat poſſe eam conferre, cum verè non haberet poteſtatem conferendi vllum Ordinem, nec Tonſuram, non poſſet eſſe Iudex Eccleſiaſticus, nec eſſet capax iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, cognita inualiditate, quia ad eam iuriſdictionem habendam requiritur, vt forma afficiens ſubiectum, ſaltē prima Tonſura validè accepta.

Si verò quis bona fide iudicet, ſe habere Gradum validum, & obtineat Beneficium, aut Cathedram, ac poſt obtentionem agnoſcat Gradus inualiditatem, tunc teneo veram doctrinam D. Alfonſi de Eſcobar, & aliorum, ſcilicèt poſſe ea retinere abſque onere reſtitutionis, ſi aliunde ſit aptus ratione ſcientiæ; (quæ aptitudo in omnibus caſibus requiritur, vt libaui loco *ſuprà citato in Bull. Cruciat. num.* 176.) Etenim propter eius bonam fidem in acceptione Gradus ſuppleri cenſetur ei hic defectus à Legiſlatore, cuius animum rationabiliter interpretamur, fuiſſe, vt Gradus reperiretur in obtenturo ea præmia acceptus validè, aut ſaltem bona fide habita de valore ipſius. 257

Exceptio autem apponenda eſt doctrinæ ſuperiùs traditæ in eo, qui ficto Gradu Bacchalaureatus accipit Gradum Licentiati, & Doctoris. Is enim, licèt in ea acceptione peccet, vtpotè deordinata, tamen validè ad eos Gradus promouetur, eoſque retinere valet, emolumentaque percipere, quin reſtitutioni ſit obnoxius; quidquid Eſcobar *vbi ſuprà* id inficietur. Moueor, nam per Gradum Licentiati, & Doctoris reualidatur, & ſuppletur Gradus infimus Bacchalaureatus, qui eminenter in illis ſuperioribus continetur, ac includitur; adeòque, quamuis non intelligatur conceſſum minus, quando conceditur maius, ſi hoc abſq; illo valeat exerceri (quod eſt in rebus moralibus commune principium) tamen cum maius conceditur, & nequit exerceri abſq; minori, id etiam conceſſum intelligitur; vndè, cum Gradus Licentiati, & Doctoris ſupponat 258

ponat Gradum Bacchalaureatus, & abſque hoc nequeat concedi, cum de facto conceditur, cenſendum eſt, quaſi ſimul concedi, aut reualidari, ſeu eius defectum ſuppleri, ſi verè antecedenter non fuerit obtentus. Et, cum omnes hi Gradus ad eumdem ſcopum collimen t, vt ſcilicèt teſtimonium publicum proferatur de ſcientia promoti ad illos, & ſimul facultas docendi publicè ei conferatur, ac rigidius examen, & experimentum fiat, cum quis ad Gradum Licentiati eſt promouendus, quàm cum ad Bachalaureatum; fit, vt teſtimonium publicum prolatum de ſcientia in Gradu Licentiati imbibat in ſe, & contineat teſtimonium prolatum in Gradu Bacchalaureatus, quaſi quid inferius. Et hinc ſumitur diſparitas ad alios caſus, in quibus habens Gradum falſum Bacchalaureatus promouetur ad Beneficium, aut Cathedram, quia hæc non continent in ſe Gradus, cum non ſint Gradus ſuperiores, ſed munera, dignitates, aut præmia collata his, qui Gradum habent. Nec obſtat, deficiente eo Gradu, vtpotè forma requiſita, non eſſe ſubiectum capax alterius Gradus ſuperioris: Etenim, ſicut poſſent ſimul conferri Gradus Bacchalaurei, & Licentiati, eo ad hunc præmiſſo, ita in caſu noſtro Gradus Licentiati quaſi æquivalet vtrique, & præſtat capacitatem, quam non reperit; Quod non inuenitur in caſibus ſuprà poſitis.

259 Id explicatur ex doctrina tradita *lib. 1. num.* 380. vbi diximus, poſſe Principem Supremum creare Doctorem virum ſapientem, etiam ſi hic nullo alio Gradu foret præditus; & licèt Gradus Doctoris præſupponat alios Gradus antecedentes, quibus perſona reddatur capax illius; tamen eo caſu Princeps conferens Gradum ſupremum, quaſi implicitè, & virtualiter ſimul alios Gradus conferret, ſeu eorum defectum ſuppleret, amouendo incapacitatem, quæ in ea perſona ſecundùm ſe dabatur ad obtinendum Gradum Doctoratus, eo quòd non ſuſcepiſſet priùs Gradus Bacchalaurei, & Licentiati. Idem ergo in caſu noſtro contingit; & Academia, ſeu Magiſtratus, qui confert Gradum Licentiati, & Doctoris, authoritate Supremi Principis vtitur, & inſtar illius, amouet incapacitatem ſubiecti prouenientem à defectu Gradus Bacchalaureatus. Hi diſcurſus reddunt mihi traditam doctrinam probabiliorem; & tum in ea, tum in pluribus decurſu huius tractatus ſtabilitis, in quibus vel nullus Author ſemitam aperuit, vel leuiſſima manu aliquid libauit, ſufficit veroſimiliter philoſophari.

Cæterùm in caſibus ſuprà appoſitis, in quibus onus reſtitutionis adiecimus, cuinam ea facienda ſit, facilè cernitur ex principiis, quæ Authores in materia de reſtitutione præſcribunt. Quippè inſpiciendum eſt, cui ſit inflicta læſio, vel à quo domino, ſeu adminiſtratore accepta ſint emolumenta, cum non poſſent accipi; & eis reſtitutio eſt præſtanda. Nempe ex Cathedra iniuſtè obtenta redditus percepti, ſunt reſtituendi Academiæ; Fructus ex Beneficio, debent reſtitui Eccleſiæ, in qua ſitum eſt, vt eos percipiat, vel ſucceſſor in Beneficio, vel Capitulum, ſeu menſa Capitularis, aut Fabrica, iuxta conſuetudinem, quæ in vnaquaque Eccleſia obſeruatur circa fructus Præbendæ, aut Beneficij vacantis, cum cenſeatur ea Præbenda, ſiue Beneficium vacare, dum iniuſtè, aut inualidè poſſidetur; niſi perceptio eiuſmodi fructuum à Pontifice reualideur, vt ſuprà dixi. Ex ſuperiùs dictis infero reſolutionem ad caſum, de quo olim fui conſultus. In quadam diœceſi Oppoſitores ad Beneficium iudicati ſunt æquales in ſcientia; Is erat anteponendus, qui Gradu Bacchalaureatus foret inſignitus. Vnus ſolùm aderat; hic verò Gradum obtinuerat afferens vnum ex Curſibus falſum. Obtinuit Beneficium. Quid de hoc dicendum? Reſpondi, rectè obtinuiſſe; nam ille Gradus etſi Curſus falſus fuerit adductus illicitè, tamen validus fuit; vnde habebat ille Beneficiarius qualitatem requiſitam, vt anteponeretur. 260

Attingit Eſcobar *vbi ſuprà*, alias quæſtiunculas, & eas non decidit, quas ob connexionem, ſeu affinitatem, quam habent cum præcedentibus, breuiter enodabimus. Prima eſt, an is, qui conficit relectionem, aut recitationem perorandam ab alio, qui ad Cathedram opponitur, aut Gradum ſuſcipit, peccet mortaliter? Reſpondeo, regulariter loquendo, nullum in eo patrari peccatum, cum præ anguſtiis temporis, quod præfigitur ad eas recitationes, ſapientes adhuc, & docti viri quandoque indigeant ſubſidio, & iuuamine alterius, vt minori fatigatione ſe præparent, & poſtea ad dicendum publicè ſint expeditiores; maximéque hi, qui non facilè memoriæ tradunt ea ipſa, quæ iam didicerunt, egent aliquo iuuamen ferente. Et quidem id ita vſu introductum eſt, vt ſupponatur, ferè omnibus, aut ſaltem plurimis ſuppeditari ab aliis materiam lectionibus extemporaneis. Nec id eos cæteris efficit anteponi, cum non ſolùm attendatur ad materiam in lectionibus tractatam, ſed ad illius intelligentiam, ſtylum, diſpoſitionem, ac modum, quæ ab aliis nequeunt 261

quevns

nequeunt miniſtrari recitanti; & prætereà alia experimenta ſunt, ex quibus colligitur, quanta ſit doctrina Oppoſitoris ſiue ad Cathedras, ſiue ad Beneficia, vel Candidati ad Gradum; qualia ſunt examina, argumenta, patrocinia publicarum aſſertionum, lecturæ, ac ſimilia, ex quibus omnibus adæquata Oppoſitoris cognitio, & cenſura conflatur.

262 Id confirmatur. Nam valdè commune eſt, eos, qui ad Canonicatus opponuntur, antecedenter tradidiſſe memoriæ aliquas relectiones, aut conciones, vt poſſint eis vti, ſi ſors obtulerit punctum, cui aliqua poſſit adaptari, quin vllus dixerit, hoc eſſe peccatum. At in ordine ad effectum, perinde ſe habet, antecedenter ſcire relectionem, ac peragi hanc ab alio poſt ſortem præſtitam, imò primum minori labore conſtat, & minùs demonſtrat capacitatem, & ſufficientiam ſubiecti, cum potuerit longo tempore ſe ad relectionem, aut Concionem præparare, eaſque aliorum iuuamine conficere; ergo nec datur peccatum afferendo eiuſmodi iuuamen ei, qui extemporaneè eſt recitaturus, aut concionaturus, cum nec ipſe peccet in eo quærendo.

263 Dixi ſuprà, *regulariter loquendo*, id non eſſe peccatum, quia euentus excogitari poteſt, in quo peccatum ſit. Finge, hominem eſſe inſufficientem ad aliquod munus, & experimentum de eius ſufficientia fieri dumtaxat in Recitatione extemporanea, eumque fœlici eſſe memoria præditum, ita vt fideliter ei commendet vnius diei ſpatio relectionem integra hora recitandam. Sanè in his circunſtantiis peccatum eſſet lethale, relectionem ab alio confici, & ei tradi. Ratio eſt, nam tunc conficiens relectionem eſſet cauſa moralis iniuſtitiæ, & obtentionis indebitæ muneris, aut præmij, quod homini inſufficienti conferretur cum aliorum præiudicio; Et, ſicut iniuſtitiam committeret, qui eiuſmodi munus homini planè inſufficienti præſtaret, ita & is, qui iuuaret, vt ei præſtaretur. Quare, ſi ex vi eius Relectionis obtineret munus, aut Præbendam, tenetur ipſe obtinens eam, eiuſque emolumenta percepta reſtituere, & ipſo non reſtituente, obligatio reſtitutionis incumberet iuuanti, qui fuerat cauſa impediens, ne illud munus præberetur alteri ſufficienti, cui debebatur; quod ex principiis communibus in materia de Reſtitutione traditis ab omnibus eſt manifeſtũ.

264 Secunda quæſtiuncula eſt, an peccet mortaliter is, qui puncta Recitaturo extemporaneè ad Cathedram, aut Canonicatum obtinendum, deſignat monitus ab ipſo, in qua libri parte ſit ſortem miſſurus, aut alia ſimili fraude interueniente? Reſpondeo, id ex ſe peccatum eſſe lethale; quippè ille in re graui violat fidelitatem, quam in ſuo munere exercendo obſeruare tenetur; imò reus eſt periurij, ſi iurauit priùs eam ſeruare fidelitatem; Rem autem eſſe grauem, manifeſtè liquet, cum ex ea pendeat, experimentum ſcientiæ præſtari, quo Cathedra, aut aliud præmium obtineatur. Deinde actio illa vergit in præiudicium aliorum Oppoſitorum, ſi dentur, cum inde ille, cuius in fauorem fit, poſſit eos excedere in Relectione, quos non excederet, ſi fraus non interueniret. Et, quamuis alij Oppoſitores non ſint, præiudicium datur reſpectu Academiæ, Collegij, aut Eccleſiæ, à quibus ille forſitàn ad præmium ſeu munus non eligeretur, ſi abſque fraude puncta deſignarentur, ſi ille minùs ſufficientem ſe in Relectione oſtenderet. Quare, caſu, quo ea deſignatio præmeditata fuiſſet cauſa obtinendi præmij, & illud digniores amitterent, teneretur deſignans puncta, reſtituere, veluti cauſa moralis damni illati, caſu quo non reſtitueret ipſe, qui præmium obtinuit; nam tunc ille ad reſtitutionem tenetur, vt ſuprà dicebamus de ſimili cauſa morali damni inflicti.

Attamen, eſto, hæc aſſertio ſit vera; re 265
ſecundùm ſe ſumpta, in aliquo caſu excuſaretur à peccato mortali is, qui puncta deſignaret ex conuentione facta cum ipſo, qui eſſet extemporaneè recitaturus. Nam ponamus, aliquem opponi ad Cathedram, non vt obtineat, cum certò conſtet, non fore obtenturum, ſed vt inde aliquem ſibi plauſum, vel honorem comparet, ita vt deſignans ea puncta non futurus ſit cauſa moralis damni aliis inferendi, nec obtinendi præmij iniuſtè, tunc non violatur fidelitas in re graui, nec iniuſtitia alicui irrogatur. Deinde ponamus etiam, Virum dari Sapientiſſimum, qui abſque controuerſia obtentùrus eſt Cathedram, & quem conſtat, poſſe eruditè extemporaneam relectionem recitare de quocumque puncto ei contingente; Si is poſceret, puncta ſibi aſſignari in parte determinata libri, eo quòd minùs foret defatigandus ea puncta diſputans, vel quia circa ea aliquid haberet præmeditatum ſpecialis eruditionis, quod cuperet publicè perorare; in hoc ſanè caſu non daretur peccatum lethale in deſignante eiuſmodi puncta, ob eaſdem rationes nuper libatas.

QVÆSTIO XXIII.

Quid concedatur per Bullam Eugenij IV. quæ vulgò vocatur Eugeniana, *habentibus Prabendas, aut Beneficia Eccleſiaſtica, circa perceptionem fructuum, & excuſationem à reſidentia, dum in Salmanticenſi Academia verſantur, & quid ſit neceſſum præſtare ad fruendum eius Bullæ priuilegio?*

266 QVo iure reſidentia in Eccleſiis debeatur, & qui teneantur ad illam, libaui *tom. in Bull. Cruciat. diſput.* 2. *cap.* 1. *à num.* 2. & etiam attingam *inferiùs lib.* 3. *à num.* 215. vbi tractabo de excuſatione ab illa, quæ competit omnibus Studioſis in communi; Quare in præſenti ſolùm agam de conſtitutione Eugeniana, de qua aliqua attigerunt Antonius Gom. *in Bullam Cruciat. ad clauſulam* 4. *num.* 14. P. Leſſius *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 29. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi, allegat.* 56. *à num.* 21. Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. capit.* 32. *n.* 59. & alij. Sanè non meliùs ſatisfiet quæſtioni in titulo propoſitæ, quàm ipſam Bullam Eugenij IV. tranſcribendo, & declarationem Congregationis Cardinalium circa dubium, quod exortum fuit, exarando, vt præ manibus habeantur; adeò enim plana, & clara ſunt, vt expoſitione non indigeant. Sic ergo ſe habet Bulla;

EVGENIVS EPISCOPVS Seruus Seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

[Qui creditum ſibi à Domino ſenſualitatis humanæ talentum virtuoſis actibus lucri facere quærentes in agro litterarum ſtudij cupiunt adquirere ſcientiæ margaritam, quæ ſuos vtique prouehit, & illuſtrat poſſeſſores, ac domum Dei multipliciter inſignit, & decorat, Apoſtolicis ſunt priuilegiis, & gratiis meritò confouendi; eóque decet opportunitatibus ipſorum benigniùs conſuli, quò ex eorum profectibus etiam in Dei Eccleſia fructus iugiter ſuccedere poterunt ampliores. Ad venerabilis itaque Salmantini propagationem Studij, quod virtuoſorum, doctiſſimorumque Virorum multitudinem produxit innumeram, paternæ dirigentes conſiderationis intuitum, ac Actibus inibi Scholaſticis pro tempore vacantes, vt illis liberiùs intendere, decentiúſque ſuſtentari valeant, Apoſtolicis fauoribus, & gratiis proſequi cupientes, dilectis filiis Rectori, ac vniuerſis, & ſingulis Doctoribus, Magiſtris, Licentiatis, Bacchalariis, Scholaribus Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quàm Regularibus Vniuerſitatis Studij Salmantini huiuſmodi pæſentibus, & futuris, authoritate præſentium indulgemus, ſtatuimuſque, & ordinamus, vt eorum ſinguli, etiam perpetuis futuris temporibus inibi in quacumque Facultate licita, & honeſta per octo menſes continuò, vel interpolatim legendo, aut aliàs huiuſmodi litterarum ſtudio inſiſtendo, fructus, redditus, & prouentus omnium, & ſingulorum ſuorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſæcularium, & regularium, cum cura, & ſine cura, quæ in quibuſuis Ecleſiis, ſiuè locis ad præſens obtinent, & in poſterum obtinebunt, etiam ſi Canonicatus, & Præbendæ, Dignitates, Perſonatus, perpetuæ adminiſtrationes, & officia in Cathedralibus, ac Metropolitanis, ſeu Collegiatis Eccleſiis, & Dignitates ipſæ in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, poſt Pontificales, maiores, aut in Collegiatis Eccleſiis huiuſmodi principales, ſeu Conuentuales fuerint, & ad huiuſmodi Dignitates, Perſonatus, adminiſtrationes, vel officia conſueuerint qui per electionem aſſumi, eiſque cura immineat animarum, cum ea integritate, quotidianis diſtribntionibus dumtaxat exceptis, liberè percipere valeant, cum qua illos perciperent, ſi in Eccleſiis, ſiuè locis huiuſmodi perſonaliter reſiderent; & ad reſidentiam in eiſdem minimè teneantur, nec ad id à quoquam compelli poſſint inuiti. Fructus quoque, necnon redditus, & prouentus præfatos quibuſvis perſonis etiam laicis, cum quibus ſuas, & eorumdem Beneficiorum conditiones poterunt efficere meliores, ad tempora, de quibus eis videbitur, arrendare, locare, vel ad firmam, ſeu annuam penſionem concedere poſſint; diœceſanorum locorum, vel aliorum quorumlibet ſuper hoc licentia minimè requiſita. Non obſtantibus, ſi Rector, Doctores, Magiſtri, Licentiati, Bacchalarij, & Scholares prædicti primam in eiſdem Eccleſiis, ſiuè locis non fecerint perſonalem reſidentiam conſuetam; & etiam, ſi aliàs ipſis, quòd huiuſmodi ſtudio inſiſtendo, aut in Romana Curia, ſeu aliquo Beneficiorum ſuorum Eccleſiaſticorum reſidendo, vel aliàs illorum fructus, redditus, & prouentus per petuò, vel ad certum tempus forſitan durans, aut

elapſum

elapſum percipere poſſint, Apoſtolica, vel ordinaria fuerit authoritate conceſſum; necnon fœlicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui Prædeceſſoris noſtri, per quam conceſſiones huiuſmodi ſine præfinitione temporis fieri prohibentur; & quibuſuis aliis Apoſtolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus conſtitutionibus, necnon ſtatutis, & conſuetudinibus Eccleſiarum, ſiue locorum huiuſmodi contrariis, iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis alia firmitate vallatis; etiam ſi de illis ſeruandis, & non impetrandis litteris Apoſtolicis contra ea, ipſis litteris non vtendo, etiam ab alio, vel aliis impetratis, ſeu aliàs quouis modo conceſſis, ipſi Rector, Doctores, Magiſtri, Licentiati, Bacchalaurej, & Scholares præſtiterint hactenùs, vel in futurum eos præſtare contigerit forſitan iuramentum; ſeu ſi locorum Ordinariis à Sede Apoſtolica ſit conceſſum, vel in antea concedi contingat, quòd Canonicos, necnon Rectores, & perſonas Eccleſiarum ſuarum, ciuitatum, & diœceſium, etiam in Dignitatibus, Perſonatibus, adminiſtrationibus, vel officiis conſtitutos; per ſubtractionem prouentuum ſuorum Eccleſiaſticorum, vel aliàs compellere valeant ad reſidendum perſonaliter in eiſdem; aut ſi Ordinariis prædictis, & dilectis filiis Capitulis Eccleſiarum huiuſmodi, vel quibuſvis aliis communiter, vel diuiſim à Sede prædicta ſit indultum, vel in poſterum contigerit indulgeri, quòd Canonicis, necnon Rectoribus, & perſonis Eccleſiarum, ciuitatum, & diœceſium prædictarum, etiam in huiuſmodi Dignitatibus, Perſonatibus, adminiſtrationibus, vel officiis conſtitutis non reſidentibus in eiſdem, vel qui primam in eiſdem reſidentiam non fecerint, huiuſmodi fructus, redditus, & prouentus ſuorum Beneficiorum prædictorum miniſtrare minimè teneantur, ad id compelli non poſſint per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, ac expreſſam, & de verbo ad verbum de huiuſmodi indulto mentionem; & quibuſvis aliis priuilegiis, indulgentiis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumcumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit noſtris litteris mentio ſpecialis; prouiſo, quòd beneficia ipſa propreteà debitis non fraudentur obſequiis, & animarum cura in eis, quibus illa imminet, non negligatur, ſed per bonos, & ſufficientes Vicarios, quibus de ipſorum Beneficiorum prouentibus neceſſaria congruè miniſtrentur, diligenter exerceatur, & deſeruiatur inibi laudabiliter in diuinis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis, ſtatuti, & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datis Romæ apud Sanctum Petrum; anno Incarnationis Dominicę milleſimo, quadringenteſimo, trigeſimo primo, ſexto Kalendas Martij, Pontificatus noſtri anno primo.]

Hactenùs conſtitutio Eugeniana in fa- 267
uorem Salmanticenſis Academiæ expedita, cuius executionem Pontifex commiſit Archiepiſcopo Toletano, ac Abbati Monaſterij Sancti Facundi Legionenſis, & Scholaſtico Eccleſiæ Salmantinæ, expedita ad id alia Bulla eodem die, quæ incipit; *Hodie in fauorem*, in qua etiam ad verbum inſerta eſt prædicta Conſtitutio. Quam, audio, in aliquibus Eccleſiis ad praxim non deduci; & niſi noua Conſtitutione Pontificia expreſsè reuocatoria Conſtitutionis Eugenianæ muniantur, non video, qua ratione poſſint ei contrariare. Quòd ſi in aliqua Eccleſia caſus adhuc non occurrerit, in quo aliquis ex illa ſtudiis incumbat in Salmanticenſi Academia, id ſanè non probat, in ea non eſſe acceptatam prædictam Conſtitutionem; nec acceptatio libera eſt Eccleſiis, niſi rationi alicui innitentes ab Apoſtolica Sede reuocatorium Decretum impetrauerint; quod magis adhuc vrget, quia certum eſt, in Hiſpania fuiſſe acceptatam, & eius priuilegio fuiſſe potitos non paucos ex pluribus Eccleſiis; quare ſpeciale reſcriptum debet oſtendi, vt eius executio impediatur; incumbitque Academiæ Salmantinæ defendere hoc priuilegium, ſi aliquis Academicus eo vti prohibeatur.

Ex prædicta Bulla conſtat primò, non te- 268
neri ad reſidentiam in propriis Eccleſiis, & facere fructus ſuos, eos, qui in Salmantina Academia ſunt Scholares, vel publicè docent, aut aliàs litterarum ſtudio inſiſtunt, vtporè Candidati Cathedrarum, Recolentes ſtudia, expleto quinquennio, & ſimul Academiam frequentantes, ac Actibus litterariis aſſiſtentes; hi enim omnes comprehenduntur ſub generalitate perſonarum, quibus priuilegium conceditur. Debent tamen, vt eo fruantur, his conditionibus eſſe prædìti, quas *lib.* 3. dicemus, requiri, vt Studioſi gaudeant priuilegiis ſuis, & ita

adnotat D. Alfonſus de Eſcobar *eo cap.* 32 *à num.* 59.

269 Conſtat ſecundò, gaudere hoc priuilegio etiam Decanos Eccleſiarum Cathedralium, cum concedatur etiam his, qui Dignitates primas poſt Pontificales habent. Vbi ſolùm excipiuntur Archiepiſcopi, & Abbates quaſi Pontificali Dignitate, & iuriſdictione gaudentes, quibus non permittitur, vt à ſuis diœceſibus, territoriis, ſeu Eccleſijs abſint, ne oues ſine Paſtore deſerantur. Cæterùm, quamuis priuilegium extendatur ad eos, qui in Eccleſiis per electionem ſolent aſſumi, non intelligendum eſt de his, qui per oppoſitionem obtinent Canonicatus, quos vocant *affectos*; cum hi deputentur ad docendum, concionandum, & audiendum confeſſiones in ipſis Eccleſiis, ad patrocinandumque cauſis, quæ ſolent occurrere, eas expediendo; qui ſanè iuxta Tridentinum nequeunt ab Eccleſiis abeſſe, (niſi exiguo tempore iuxta cuiuſque Eccleſiæ ſtatuta) & ratio poſtulat, ne docere alibi tenteut, qui ad docendum in propriis Eccleſiis deſignantur, atque ob id munus percipiunt emolumenta, & Præbendæ eis, præmiſſo examine, ad id obeundum conceduntur, quæ non aliter forent concedendæ, nec ad eas promouerentur, ſi poſſent illicò ipſas deſerere, & ad Academiam Salmantinam, docendi gratia, migrare. Et quidem poſt conſtitutionem Eugenianam eiuſmodi Præbendæ ſunt inſtitutæ, vel auctæ in Eccleſiis, in quibus non dabantur, decernente id Concilio Tridentino, cuius cura, & conatus circa id fuiſſet inutilis, ſi Canonici eas Præbendas habentes, virtute conſtitutionis Eugenianæ, poſſent in Academia Salmantina docentes commorari. Videatur in Tridentino *c.* 1. *de reformat. ſeſſ.* 5. & ſæpè alibi.

270 Forſan oppones contra hoc priuilegium Decretum Tridentini *ſeſſ.* 6. *cap.* 2. *de reformat.* vbi præcipitur omnibus, reſidere in Beneficiis, quæ iure, vel conſuetudine reſidentiam exigunt; & addit; *Nulliqve priuilegia, ſeu indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragentur.* Sed reſpondeo, in his verbis prohiberi, quòd ſuffragetur priuilegium nunquam reſidendi. At conſtitutio Eugeniana non concedit priuilegium nunquam reſidendi, ſed non reſidendi, dum in Academia Salmantina quis inſiſtit ſtudiis; Et quidem ſic probat praxis, cum plures poſt Tridentinum habentes Præbendas, quæ reſidentiam poſtulant, virtute conſtitutionis Eugenianæ in Salmanticenſi Academia fuerint verſati, fecerintque fructus ſuos, quod nulli non conſtat. Deinde in ipſo *capite* 2. *relato*, ait Tridentinum, non derogari indulgentiis, & diſpenſationibus temporalibus, ex veris, & rationabilibus cauſis conceſſis; In conſtitutione autem Eugeniana diſpenſatio huiuſmodi datur. Rurſus quis forſitan reſpondeat, in Tridentiuo non fieri mentionem expreſſam conſtitutionis Eugenianæ, & id in ipſa requiri, vt reuocetur. Sed, vt omnis dubitatio tollatur, non ſolùm in Academia Salmantina, verùm in aliis publicis Academiis poſſe Canonicos Eccleſiarum Cathedralium publicè docere, & à reſidentia excuſari, declarauit Sacra Congregatio Cardinalium, deputata ad dubia circa Tridentinum emergentia decidenda; ex qua conſtat, in Tridentino non eſſe reuocatum id priuilegium. Huius declarationis meminit Nicolaus Garcia *de Beneficiis*, 3. *part. capit.* 2. *numer.* 60. Vbi etiam de conſtitutione Eugeniana agit. Igitur ea Cardinalium declaratio ſic ſe habet, inſcripta Academiæ Salmantinæ;

Admodum Reuer. & Excell. Domino.

[Nomine Emanuelis Sarmienti Canonici Eccleſiæ Giennenſis, & in iſta Academia Salmantina ſacræ Scripturæ Lectoris, propoſita ſacræ Congregationi Illuſtriſſimorum Patrum, qui Tridentini Concilij decretis interpretandis præfecti ſunt, dubitatione; An ſcilicet Canonicus Cathedralis Eccleſiæ publicè in aliqua Academia docens Sacram Theologiam, ſi nullum ſit ei ſtipendium à publico conſtitutum, neque idem ſit ex numero eorum, qui Cathedras habent, ſed facultatem docendi à Rectore, vel aliis, ad quos ſpectat, obtinuerit, gaudere poſſit priuilegio à Iure conceſſo docentibus ſacram Scripturam, aut fructus ſui Canonicatus in abſentia percipiat? Eaq; diligenter, & maturè conſiderata, atque examinata, ipſi Patres in eam venere ſententiam, vt cenſerent, etiam huiuſmodi Canonicum in vinea Domini operantem priuilegiis de percipiendis in abſentia Præbendarum, & Beneficiorum fructibus iure communi conceſſis, & à Sacro Concilio Tridentino innouatis, plenè gaudere, & potiri debere. Quam ſententiam Illuſtriſſimi Patres eò libentiùs amplexi ſunt, quò certiùs ſibi perſuaſum habent, ampliſſimum veſtrum cætum pro ſua prudentia, & iudicio non quoſlibet paſſim ad tam præclarum munus obeundum eſſe admiſſurum, ſed eos tantùm

tantùm approbaturum, qui cum vitæ probitate docendi peritiam, facundiam dicendi, interpretandi ſubtilitatem, copiamque diſſerendi coniunctam habeant. Hæc vobis his litteris (ita petente ipſo Emanuele) nota eſſe volumus, quos optimè valere, diuinæque gratiæ donis magis in dies augeri cupimus. Romæ die 4. Martij 1596. Veſter in Domino ſtudioſiſſimus, *Hieronymus Cardinalis Matthæus.*]

271 Hinc conſtat, Tridentinum non intendiſſe loco ſuperiùs relato reuocare priuilegia cauſâ ſtudioſorum conceſſa, ſed alia diuerſa, virtute quorum quis poſſet à reſidentia excuſari; quare, dum iniungit, nullum priuilegium debere ſuffragari ad non reſidendum, ſubintelligitur exceptio, niſi ſit ſtudioſorum cauſa; quippè idem Tridentinum *ſeſſ. 5. cap. 1. de reformat.* ait; *Docentes verò ipſam ſacram Scripturam, dum publicè in Scholis docuerint, & Scholares, qui in ipſis Scholis ſtudent, priuilegiis omnibus de perceptione fructuum, Præbendarum, & Beneficiorum ſuorum, in abſentia à iure communi conceſſis plenè gaudeant, & fruantur.* Vbi cernitur, priuilegia circa Scholares de non reſidendo, dum ſtudent, non eſſe reuocata; de quibus agit Horatius Lucius *tractat. de priuileg. Scholaſtico. priuileg. 98. & nos inferiùs lib. 3.* Et quamuis tum hoc loco Tridentini, tum in declaratione Cardinalium nuper relata, non videatur, conſeruari priuilegia non reſidendi, & faciendi fructus ſuos, vniuerſaliter reſpectu omnium publicè legentium in Academiis, ſed ſolùm reſpectu docentium ſacram Scripturam, tamen à paritate rationis extenditur, maximè cum in ea declaratione Cardinalium reſpondeatur dumtaxat dubitationi propoſitæ ab Emanuele Sarmiento, qui non interrogauit de legentibus Ius Canonicum, aut aliam Facultatem, ſed de docentibus Sacram Theologiam. Et quidem Academia Salmantina, cuius authoritas ſatis id confirmat, ita intellexit; quare die 4. Septembris anno 1603. ſtabiliuit formam ad concedendum facultatem, vt habentes Præbendas, & Beneficia docerent publicè, & gauderent conſtitutionis Eugenianæ priuilegio, quæ forma in praxi obſeruatur, & licentia conceditur non ſolùm ad docendam Theologiam, ſed etiam Ius Canonicum.

272 Conſtat tertiò, ex Conſtitutione Eugeniana etiam à prima reſidentia excuſari, & facere nihilominus fructus ſuos & ſic in praxi obſeruari, eſt certum; & nunc temporis, cum hæc ſcribo, Canonicus Almæ Eccleſiæ Hiſpalenſis in hac Academia ſtudioſus percipit fructus virtute Eugenianæ conſtitutionis, quin primam reſidentiam fecerit. Cæterùm in ea expreſſe negatur, percipere diſtributiones quotidianas, quibus etiam annexa ſunt ſtipendia inter præſentes diuidi ſolita; hæc enim, & illæ etiam conceduntur in compenſationem laboris aſſiſtendi, cuius expertes non debent eo commodo potiri.

Conſtat quartò, habentes Beneficia poſcentia neceſſariò ſeruitium, vel curam animarum includentia, teneri ad deputandos Vicarios, eoſque congruè ſuſtentandos; Illi tamen debent eſſe idonei; ac eorum aptitudo ad ea miniſteria (ſi Curam animarum includant) ab Ordinario debet examinari, & approbari; ad illum namque ſpectat noſcere, quinam conſtituantur ad curandū de grege ſibi commiſſo. Quòd ſi nudū ſeruitium ſit ſubſtituēdum, videtur ſufficere, quòd in ipſa Eccleſia, qui Capitulū conſtituunt, illud approbent, ne aliquis parùm idoneus ſubſtituatur; niſi conſuetudo exigat, hanc approbationem ab Ordinario præſtari. Qui verò Præbendas in Eccleſiis Cathedralibus, aut Collegiatis habent, nec debent Vicarios ſibi ſubſtituendos relinquere, nec in illis admittuntur. 273

Conſtat quintò, vt quis priuilegio Bullæ Eugenianæ gaudeat, debere octo menſibus continuò, vel interpolatim inſiſtere ſtudiis in Academia Salmantina. Quare, qui ſolùm vellet in ea vnum Curſum litterarium ſex menſium, ac vnius diei peragere, non poſſet eo priuilegio potiri. Vt tamen quis eo gaudeat, & fructus in abſentia percipiat, non eſt neceſſe, vt priùs per octo menſes verſatus fuerit in prædicta Academia, ſed quòd tandem per id ſpatium in illa verſetur; quare ab initio facit fructus ſuos, ea conditione ſubintellecta, quòd verſaturus ſit toto tempore, & aliter non facere illos ſuos; Vnde, ſi aliquos iam percepiſſet, & ante octo menſes Academiam omnino deſereret, teneretur illos reſtituere, ſicut non reſidentes tenentur. Sed quid, ſi in loco Academiæ ante id tempus expletum moriatur? Standum erit conſuetudini Eccleſiarum; & æquitas poſcit, vt fructibus non fraudetur, quos perciperet, ſi eo tempore reſideret. Imò ratio id ſuadet, cum ipſe animum conſeruauerit, vt ſupponimus, verſandi in Academia per octo menſes; quare dum verſatus eſt, fructus fecit ſuos, nec ab eo debent auferri ſi cum, morte interueniente, quæ penes hominum non eſt voluntatem, fuerit prohibitus explere octo menſes. 274

Conſtat demùm, eos, qui priuilegio Bullæ Eugenianæ potiri cupiunt, poſſe inſiſtere cuicumque Facultati, dum ſit licita, & honeſta. 275

honeſta. Et ſanè in Academia Salmantina nulla Facultas edocetur, quæ licita, & honeſta non ſit. Quòd ſi quis priuatim incumberet ſoli ſtudio artis illicitæ, v. g. Necromantiæ, quin alij ſcientiæ operam daret, non potiretur eo priuilegio. At, ſi ſtudium eius artis illicitæ coniungeret cum ſtudio ſcientiæ licitæ, quam in Academia doceret, vel audiret, poſſet quidem puniri, & deberet, ob delictum ſtudij illius prohibiti, & incurreret excommunicationem latam aduerſus legentes eos libros Necromantiæ, attamen, dum non denuntiaretur publicè excommunicatus, gauderet priuilegio faciendi fructus ſuos; quia excommunicatus, dum non ſit vitandus, facit fructus ſuos, ſi ſua munera præſtet; Ita docent Bonacina *tom. 1. de excommunicat. diſp. 2. quæſt. 2. punct. 4. §. 2. numer. 2.* & alij. Conſequenter ad hanc doctrinam, *infrà lib. 3.* dicam, non gaudere priuilegiis Studioſorum eos, qui Arti prohibitæ dumtaxat incumbunt; gaudere verò, ſi ſimul aliam ſcientiam licitam addiſcant, eſto puniri debeant ob ſtudium Artis illicitæ.

QVÆSTIO XXV.

Quantum temporis debeant aſſiſtere Doctores, Magiſtri, & Licentiati Aſſertionibus litterarijs, aut quibuſlibet alijs Actibus, vt poſſint adquirere diſtributionem, vulgò Propina, *quæ ſingulis eſt deſtinata? Vbi etiam de Magiſtratibus Academiæ idem deciditur.*

276 NVllibi reperio hoc dubium diſcuſſum, ſed ex alijs non multùm diſſimilibus erit decidendum. Id in Academiis communiter eſt præſcriptum, vt quoties concurrunt Doctores, Magiſtri, & Licentiati ad Aſſertiones litterarias pro Vniuerſitate defenſatas, eis præſtetur diſtributio pecuniaria cum proportione; nam plus penditur Magiſtris, quàm Licentiatis, & aliquando nihil his præſtatur. Similiter in Academia Salmantina, cum celebrantur Veſperæ, & Sacrum in Diui Hieronymi Sacello, & Doctores, ac Magiſtri ad ea Officia Diuina conuocantur, regulariter eis ſua portio conceditur, nunc amplior, nunc anguſtior, iuxta Fundationem, & dotationem Feſti, quod peragitur. Magiſtratus etiam, vt Rector, ac Scholæ Magiſter, his interſunt Actibus; & de prædictis omnibus inquiritur, quantum temporis debeant eis aſſiſtere, vt diſtributionem pecuniariam adquirant.

Video, in Salmanticenſi Academia prædictos Magiſtratus in Actibus litterariis, qui vel duplici hora durant, vel quatuor horis, mane, & veſpere, frequenter non aſſiſtere, niſi exiguo temporis ſpatio, ita vt quadrantem horæ aliquando non excedant. Video etiam, Magiſtros, ac Doctores ſæpè nec temporis dimidiam partem tum in Aſſertionibus litterariis, tum in celebratione Diuinorum Officiorũ intereſſe; & tamen eis omnibus diſtributio incunctanter præbetur. Et cum id præſtent Viri timorati, ac in omni litteratura Sapientiſſimi, piaculum eſſet, dubitare, id fas, licitumque haberi, ſed potiùs ab eis cenſeri, eſſe ſufficientem aſſiſtentiam per illud tempus exiguum, vt poſſint diſtributiones adquirere; ſicque conſuetudine eſſe receptum, eaque interpretatione donandas eſſe Ordinationes, quæ exigunt aſſiſtentiam. 277

Cæterum, re ſecundum ſe inſpecta, & independenter à prædicta authoritate extrinſeca, & à conſuetudine, proferam, quid ſentio; & non eodem modo de Doctoribus, & Magiſtris eſt loquendum, ac de Academiæ Magiſtratibus. Dico igitur, re ſecundum ſe accepta, Doctores, ac Magiſtros, ſeu etiam Licentiatos (ſi eis ſit aſſignata diſtributio) non poſſe licitè prædictum ſtipendium pecuniarum adquirere, niſi aſſiſtant Actionibus, ſeu litterariis, ſeu Eccleſiaſticis, maiori parte temporis, per quod durant. Etenim id ſtipendium præſtatur propter laborem aſſiſtendi, & ſplendorem, qui ex aſſiſtentia conciliatur, & eſt quaſi merces illius; Non autem cenſetur Actui aſſiſtere, nec dignus mercede iudicatur, qui ei non intereſt ſaltem maiori parte temporis, quo durat; vt in aſſiſtentia ad quaſlibet alias actiones philoſophamur; Sic non dicitur Miſſæ aſſiſtere, qui ſaltem maiorem eius partem non audit, (imò in hoc maior adhuc aſſiſtentia requiritur.) Nec Scholaris aſſiſtere cenſetur lectioni, ſi maiorem eius partem non audiat; nec Præceptor ſatisfaceret obligationi legendi, & aſſiſtendi, ſi maius horæ ſpatium non inſumeret. 278

Confirmatur ex valde ſimili materia, nempè ex diſtributionibus quotidianis, quæ præſtantur Eccleſiaſticis ob aſſiſtentiam in Choro ad Officia Diuina; ſi enim ſaltem maiorem partem cuiuſlibet Horæ Canonicæ ibi non interſint, diſtributiones correſpondentes non percipiunt. De quo vide plures allatos à Bonacina *tomo 1. de ijs, quæ ad Diuinum Officium in Choro publicè recit. faciunt,* 279

faciunt, diſputation. 2. quæſt. 4. punct. 1. Et ſanè par ratio in caſu noſtro innitat. Roboratur id ampliùs; quippè in ſtipendiis, ac prouentibus ab aliquo relictis ob actionem præſtandam, vel deſignatis à Communitate, introſpiciendus eſt animus relinquentis, legantis, aut deſignantis, vt de obligatione decernatur; Mihi autèm certum apparet, eum; qui reliquit, legauit, aut deſignauit diſtributiones præſtandas ob aſſiſtentiam ad Actus litterarios, vel Eccleſiaſticos, intendiſſe, ac voluiſſe, vt maiori eorum parti quilibet percepturus ſtipendium aſſiſteret, & non aliter illud adquirere valeret, cum finis ab ipſo intentus non obtineatur, niſi ſic præſtetur; quippè id ſanè intendit, vt eiuſmodi Actus pro dignitate exerceantur, aſſiſtentibus inibi Magiſtris, ac Doctoribus; qui, ſi ſolùm, quaſi cæremoniæ indulgendo, exiguum temporis ſpatium in eis aſſiſtunt, nec iuxta finem intentum operantur, nec voluntati relinquentis, ſeu deſignantis diſtributiones obſequuntur, quare nequeunt eas licitè percipere; &, ſi percipiant, reſtituere tenentur, cum eas iuſto titulo non adquiſiuerint; ipſique Academiæ reſtitutio eſt præſtanda, penes quam remanſiſſent eæ diſtributiones, ſi ab illis non fuiſſent adquiſitæ.

280 Et ſanè ab inconuenienti id ipſum ſuadetur, quia contingeret, eos Actus magna temporis parte omnino deſtitui, maximè illos, quibus dumtaxat ad diſtributionem accipiendam aſſiſtitur, quin inde aliud emolumentum, aut commodum percipi intendatur. Cum ergo ad Academiæ authoritatem ſpectet, Actus omnes prædictos honorificè confici, aſſiſtentibus Magiſtris, ac Doctoribus, & prætereà ex ea aſſiſtentia aliæ vtilitates dimanent, par eſt, vt aſſiſtentia extendatur ad maiorem temporis partem; aliàs, cum finis intentus ſit aſſiſtentia, & diſtributio præſtetur, vt incitamentum, ac compenſatio, inuertetur ordo, ſi ſolùm intendatur lucrum diſtributionis, & parum de aſſiſtentia curetur.

281 Non adeò ſtrictè de Magiſtratibus Academiæ eſt philoſophandum. Etenim ſæpe vni, atque eidem incumbit aſſiſtere tribus Actibus litterariis, qui eodem tempore in diuerſis Gymnaſiis habentur pro Vniuerſitate, ſcilicèt in Theologia, in Iuriſprudentia, & in Medicina, & ſaltem tunc conſtat, non poſſe ſuum munus implere ſingulis aſſiſtendo, & in ſingulis maiori parte duplicis horæ verſando; Sed etiam, ſi hi Actus non concurrant, propter diuerſum finem requiritur aſſiſtentia Magiſtratuum, & cæterorum; Illi namque viſitant Concertatores, vt inſpiciant, an debito cum ordine certamen litterarium ineatur, atque ad id ſufficit breuis illic aſſiſtentia, vt certiores reddantur de his, quæ contingunt, & de adimpletione Ordinationum Academiæ in defendendis eis Actibus litterariis, & vt notitiam percipiant materiæ, quæ controuertitur, atque adeò, cum in Gymnaſia ingrediuntur, propugnator, venia facta, rationem ſummariam diſputationis tradit. At Doctorum, ac Magiſtrorum aſſiſtentia requiritur, vt arguant, patrocinentur, obſeruent, quæ defenſantur, nec permittant, aliquam doctrinam abſonam ibi defendi; quare ad eos potiùs, quàm ad Magiſtratus, pertinet aſſiſtentia prolixior.

In actionibus autem Eccleſiaſticis, eſto 282
non militet diſcrimen præſtitum, & videatur valdè probabiliter, ad eamdem aſſiſtentiam teneri Magiſtratus Academiæ, ac cæteros; tamen contendi poſſet, minorem ab eis exigi aſſiſtentiam, eo quòd illuc conueniant, quaſi inuiſuri gremium Academiæ, & ordinem, ac formam, qua illæ Actiones peraguntur, ita vt authoritati, decentiæ, ac reuerentiæ erga res ſacras conſulatur; & quia quò maiori dignitatis Gradu Magiſtratus excedunt cæteros, eò adhuc minori aſſiſtentia ſplendorem præſtant publicis Actionibus, quæ ex eorum præſentia authoritatem mutuantur. Fateor, mihi probabilius eſſe oppoſitum, ſed hoc vtrumque poteſt enunciari.

Aduertendum eſt in præſenti, has diſtri- 283
butiones non adquiri in abſentia, etiam ſi is, qui abeſt, in obſequio eiuſdem Academiæ detineatur, niſi ipſa Academia, (quod non ſolet euenire) eum præſentem cenſeri velit, quoad adquirendas illas. Quòd ſi aſſeras, non eſſe æquum, vt ille priuetur eo commodo, cum incumbat vtilitati Academiæ, & ab ea prohibeatur, ne aſſiſtat, dum alia incompoſſibilia peragit; Reſpondeo, eum tunc vel alias vtilitates percipere ob laborem, quem aſſumit impenſas; vel hoc ipſo quòd è gremio, & Senatu Academiæ ſit, teneri ad ea onera ſibì iniuncta ſuſtinenda; ſicut ſuſtinere tenetur, quamuis tempore, quod in Academiæ negotiis inſumit, poſſet aliquod lucrum habere aduocando, vel quid ſimile peragendo, & id lucrum amittit, vt ſuo muneri ſatisfaciat, & Academiæ commiſſa ſibi negotia exequatur. Et aliundè ſanè percipit emolumenta ex gradu Doctoris, ſeu Magiſtri, quamuis per accidens aliquod lucrum amittit. Idem à fortiori dicendum eſt de eo, qui ægritudine præpeditus non aſſiſtit eiuſmodi publicis Actibus; nam, quamuis per illum non ſtet,

quominùs aſſiſtat, attamen ex diſtributiones ſolummodò præſentibus aſſignantur, & aſſiſtentia eſt conditio neceſſariò requiſita, ſeu medium præfixum, quo deficiente, ſiue culpatè, ſiuè inculpatè, diſtributiones non adquiruntur. Quod pluribus exemplis obuiis poteſt confirmari, nec in eis immorari licet, cum ſint manifeſta. Aduertendum etiam eſt, quid ſit tenendum, caſu quo Actus litterarius, vel alius, iam inceptus, ceſſaret adhuc ſub initium, ob aliquod accidens. (v. g. quia Defenſor, aut Præſes ſubito morbo eſt correptus, vel ob aliquem tumultum) an diſtributio ſit præſtanda Doctoribus, & Magiſtris ibi aſſiſtentibus? Reſpondendumque eſt affirmatiuè. Primò quia in fauorabilibus res incepta pro completa habetur. Secundò, quia Doctores, ſeu Magiſtri ſtatim ac aſſiſtere cæperunt, adquiſiuere ius ad diſtributionem, ac per eus non ſtetit, quomonùs finiretur Actus, & præcipuum iam ſuſtinuere laborem adeuntes ad illum, paratique ad aſſiſtentiam neceſſariam. Qui autem non adſtiterunt, etiam ſi poſteà forent adſtituri, dum Actus ſolito tempore duraret, non debent percipere diſtributiunem, rigorosè loquendo, cum de facto non appoſuerint requiſitum, nempè aſſiſtentiam, nec ius adquiſiuerint. Sed tamen ex quadam congruentia, vel æquitate, poteſt eis præſtari, dum conſtet, paratos fuiſſe ad aſſiſtendum; ne priuentur eo emolumento propter euentum, quem præſcire non valuerunt.

284 Tota doctrina ſuperiùs tradita de aſſiſtentia, maximè ad Actus litterarios, requiſita, exinde non inualidè firmatur, quòd in Aliquibus Academiis non ſolùm diſtributiunes non præſtantur his, qui ab eis Actibus abſunt, &, vt par eſt, non interſunt, verùm mulctis puniuntur. Sic de Theologorum gremio ſtatutum eſt in Academia Colonienſi, vt refert Iacobus Middendorpius *tom. 2. de Academ. vniuerſi orbis, lib. 5. pag. 179.* Hæ enim in illa extant ſanctiones; *Qui à diſputationibus citra veniam aberunt, trium albornm pœnam incurrent; vnius verò, ſi aut lectis nominibus venirent, aut ſi abſque Dictatoris venia, antequam Collegarum vltimus argumentum proponat, diſceſſerint.* Obſerua, mulctari tum eos, qui ſtatim ab exordio (tunc enim nomina illic leguntur) diſputationibus non adſunt, vel ante earum finem diſcedunt. Similia poſſem de aliquibus aliis Academiarum ſtatutis afferre, quæ conſultò omitto, cum dicta ſufficiant.

QVÆSTIO XXVI.

An Magiſtri, & Doctores vocati ad Conſeſſum, ſeu Clauſtrum, peccent ſi ei non aſſiſtant, quamuis cauſa excuſationis non detur?

SVpponit quæſtio, nullam interuenire culpam, cum excuſationis legitima cauſa datur; etſi enim Magiſtratus, cui obedire tenentur Doctores, ac Magiſtri, præcipiat, vt in Conſeſſu adſint, tamen hæ iuſſiones, ſeu præcepta cum incommodo non obligant, nec adſtringunt eos, qui legitimè excuſati cenſentur, cum id ſit commune cæteris præceptis humanis. Quòd ſi ſub aliqua pœna præcipiatur aſſiſtere Conſeſſui, vt ab ea liberi euadant, ſufficit, vel antecedemter, vel poſtmodùm excuſationis cauſam ſignificare. Supponendum eſt etiam, eos, qui à Magiſtratu, vel Rectore indicente Conſeſſum, veniam depoſcunt, vt ab illo abſint, quamuis aliunde excuſationis cauſam non habeant, ſi veniam impetrent, nullam inobedientiæ culpam committere, nec vlli pœnæ obnoxios manere, vt ex ſe conſtat. Adhuc ſupponendum eſt, in Academiis (vt in Salmantina obſeruatur,) ſolere deſignari numerum eorum, qui ſufficiant, vt Conſeſſus, ſeu Clauſtrum habeatur, in eoque decernatur de negotiis, quæ occurrunt, & quæ innuuntur, cum Doctores ad Conſeſſum citantur, vt ſciant, & præmeditentur, quæ in eo ſunt peragenda; Quòd ſi ille numerus non expleatur, Conſeſſus nequit quidquam decernere, nec poteſt in vnum confluere. 285

Is, penes quem authoritas reſidet vocandi ad Conſeſſum, tripliciter id præſtare ſolet. Primò, nuda iuſſione, ſeu citatione. Secundò, iniungendo mulctam, ſi quis non adſit. Tertiò, ſub pœna præſtiti iuramenti; cum ſcilicèt Rector, vt aliquando ſolet, indicit Conſeſſum. Quare iuxta hanc triplicem formam vocandi ad Conſeſſum, quæſtio eſt decidenda, vt cernatur, quis ſit reus culpæ, quis pœnæ. 286

Dico igitur primò, ex ſe non eſſe culpam lethalem, etiam abſque cauſa, abeſſe à Conſeſſu, cum nuda iuſſio interuenit. Etenim id commune eſt adhuc illis, qui ſub ſtrictioris Obedientiæ diſciplina verſantur, quòd lethaliter non peccent ex eo, quòd mandatum nudum Superioris violent, dum præceptum Sanctæ Obedientiæ non iniungatur, aut ſub excommunicationis pœna 287

quid

quid præcipiatur, aut aliunde ratione materiæ tranſgreſſio nudi mandati non, ſit peccatum lethale. Ex ſe autem acceſſus ad Conſeſſum, vel abſentia ab illo, independenter à mandato, non eſt materia culpæ lethalis; deinde mandatum nudum non obligat ſub ea culpa, nec eius tranſgreſſio, dum non ſit in formalem Superioris contemptum, eſt peccatum graue. An autem in præſenti peccatum veniale intercedat, dubitabis. Reſpondeo, facilè quem ab eo excuſari, ſi eam citationem ad Conſeſſum, vel ſibi arbitrariam iudicet, vel non eſſe mandatum Superioris, ſed monitionem de Conſeſſu habendo arbitretur, aut aliquam, quantumuis leuem, cauſam excuſationis non adeundi habeat; Maximè cum obedientia, quæ Rectori Academiæ præſtatur, non ſit adeò rigoroſa, ac ea, quæ Superioribus Regularibus à ſubditis debetur, ſed ſit quaſi politica, & non vniuerſalis, ſed ſpecialis ad ea obeunda, quæ ipſius iuriſdictionem concernunt. Et licet vocatio ad Conſeſſum intra ipſius iuriſdictionem contineatur; at non ſemper præſumendum eſt, (niſi aliud per verba conuocatoria conſtet) eum velle obligare ſub inobedientiæ reatu, vt vocati omnes ad Conſeſſum accedant.

288 Dixi, *ex ſe* non eſſe culpam grauem abeſſe à Conſeſſu, cum nuda vocatio, aut mandatum interuenit, aliquis enim poteſt rarus excogitari euentus, in quo propter aliquam circunſtantiam occurrentem ſit culpa grauis. Nam ponamus inſtare alicuius negotij tractationem, ex quo ingens Academiæ vtilitas pendet, & non poſſe de illo in Conſeſſu decerni, niſi quis ibi aſſiſtat; vel quia, eo deficiente, numerus ſufficiens non adeſt, qui ad Conſeſſum requiritur, vel quia nullus alius ita illud negotium callet, ac ille, qui abſque cauſa non adeſt; Aut in Conſeſſu ventilanda eſt cauſa alicuius innocentis, de cuius innocentia ſolùm is, qui non aſſiſtit, poterat deponere, & eſſe medium, vt ille liberaretur à pœna graui; In his ſanè, & ſimilibus caſibus, ſi occurrant, grauiter quis peccabit, ſi non aſſiſtat Conſeſſui, cum ſit cauſa moralis grauis detrimenti reſpectu ipſius Academiæ, aut alicuius tertij; quod detrimentum tenetur vitare, cum ſit membrum Academiæ, Gradu inſignitus, & ſuffragium in Conſeſſu habens. Doctrinam traditam, ac tradendam extende, proportione ſeruata, ad quoſuis alios, qui in Conſeſſibus Academiæ ſuffragium habent, atque ad eos vocantur, quamuis non ſint Doctores, aut Magiſtri. Sic in Academia Salmantina Deputati, inter quos quatuor Togati ex totidē Collegiis Maioribus, ac octo Conſiliarij in Conſeſſibus, ſeu Clauſtris plenis aſſiſtunt, vt dixi ſuperiùs *lib. 1. quæſt. 7.* Generaliter autem loquendo eò maior obligatio incumbit aſſiſtendi Conſeſſibus, quò quis magis verſatus eſt in Academiæ negotiis, & quò eius ſuffragium magis conducit ad eorum expeditionem.

Dico ſecundò; cum quis vocatur ad Conſeſſum Academiæ ſub aliqua pœna, vel mulcta, & non adit illum, non habens vnde excuſetur, pœnam, aut mulctam ſoluere tenetur, ſi ab illo exigatur, ſed non aliter. Id enim commune eſt regulariter legibus pœnalibus, vt non obligent ad pœnam ſubeundam ante Iudicis ſententiam, ſed hac pronunciata, cogatur violator pœnam ſoluere, cum hæc pœna ſupponatur iuſtè inflicta, & poteſtatem habeat legiſlator, & Magiſtratus ſolutionem præcipiendi, & pœnam priùs deſignandi, ac ſubditi teneantur eorum ſtare ſententiæ, legeſque violando maneant obnoxij pœnæ ſubeundæ. An autem illud præceptum pœnale, & ſimul quæuis aliæ leges pœnales obligent ad culpam grauem, tractant Nauarrus, Salon. P. Suarez, Valentia, & alij, quos refert Diana *1. part. tract. 10. reſolut. 17. 18. 20. & 21.* Communiter affirmatur, leges pœnales in materia graui, cum apponitur pœna capitis, confiſcationis bonorum, aut ſimilis obligare ſub mortali; licèt oppoſitum iudicet probabile Diana cum Nauarro; Et præterea communis ſententia (de qua infra redibit ſermo, *quæſt. 28.*) tuetur, leges pœnales Eccleſiaſticas, quæ indicunt pœnam ſuſpenſionis, aut excommunicationis, ſub mortali etiam culpa obligare, quamuis id ad ſolam excommunicationis pœnam reſtringant Saloni & P. Valentia *vbi ſuprà*. 289

Hinc, communi ſtando ſententiæ, ſi Magiſtratus Academiæ Eccleſiaſticus vocaret ad Conſeſſum præcipiendo aſſiſtentiam ſub pœna excommunicationis, grauiter peccaret, qui, cum poſſet, non aſſiſteret; & vlteriùs ſi pœna infligeretur excommunicationis latæ ſententiæ, eam incurreret; ſecùs, ſi non eſſet ſententia lata; eſto poſt contumaciam inobedientiæ poſſet ſtatim excommunicari. 290

Dico tertiò, ſi Rector præcipiat, vt Conſeſſui aſſiſtatur ſub pœna præſtiti iuramenti, non præcisè propter defectum aſſiſtentiæ committi peccatum graue periurij; Sed inſpiciendum eſt, an materia, attentis circunſtantiis, ſit grauis, necne; Etenim iuxta doctrinam ſtabillitam *hoc libro 2. à numero 114.* non peccatur grauiter; quoties quis non 291

exequitur

exequitur id, quod ſub pœna præſtiti iuramenti iniungitur, ſed, cum materia eſt grauis ex ſe, aut ex circunſtantiis. Videantur ibi dicta, ne eadem repetamus, & aptentur huic aſſerto.

292 Sed quid dicendum, ſi ipſi Magiſtratus Academiæ ad Conſeſſus non conueniant? In primis certum eſt, non incurrere pœnas, ſub quibus ipſimet vocant cæteros ad Conſeſſum, vt ex terminis liquet. Deinde, ſi rationabiliter credant, ex eorum abſentia à Conſeſſu graue aliquod nocumentum dimanaturum fore, peccabunt grauiter, ſi abſint, cum ex officio teneantur ad aſſiſtendum, & ad vitandum damna, quæ ipſi Academiæ, aut eius membris imminēt. Et ſanè, cum ſint Superiores, & caput Vniuerſitatis, debent adeſſe his Actionibus, quibus cæteri illam repræſentantes aſſiſtunt, exemploque ſuo præire, vt alij, ad quos ſpectat, promptè etiam illuc conueniant.

QVÆSTIO XXVII.

Quantum temporis teneantur lectionibus edocendis aſſiſtere ſingulis annis, qui Cathedras in Academiis moderantur? Et vtrùm per ſubſtitutos queant muneri ſuo ſatisfacere? Et an materias dictare ab aliis elaboratas?

293 NOn eſt quæſtio de his, qui vltrò publicè docent, vt iuuentutem litterariam inſtruant, & ſuæ doctrinæ ſpecimen præbeant, hi enim, ſicut pro ſuo libito laborant, ita & pro eodem libito ceſſare poſſunt, dum nec ſtipendium ab Academia percipiant, nec alia de cauſa teneantur per tempus determinatum doctrinam tradere; ſicut *ſuprà quæſt.* 24. aſſeruimus, eos, qui legendo publicè intendunt gaudere priuilegio conſtitutionis Eugenianæ, debere per octo menſes ſingulis annis doctrinæ tradendæ incumbere; &, ſi Academia deſignet ſtipendium alicui pro lectura, videndum erit, an determinetur ei tempus, ita vt muneri ſuo faciat ſatis, ſi ſolo tempore vnius Curſus litterarij legat, aut amplius requiratur, cum id pendeat ab his, qui deſignauere ſtipendium. Eſt igitur quæſtio de illis, qui Cathedras moderantur, ſeu perpetuas, quas proprietatis vocant, ſeu triennales, aut quadriennales (quales ſunt in aliquibus Academiis) ſeu non perpetuas.

294 Tenendum eſt, ſtari debere ſtatutis, ſeu Ordinationibus, aut etiam conſuetudini cuiuſque Academiæ, cum in vnaquaque ſit præfixum tempus tum lectionum, tum Vacationum, nec in omnibus vnus, idemque ordo ſeruetur; cum in aliquibus plus temporis, in aliis minus lectionibus impendatur. Id tamen eſt certum, Moderatores Cathedrarum teneri ad legendum toto eo tempore, quod in Academia eſt præfixum; quod ſi non præſtent, mulctantur, & ex ſtipendio pars correſpondens lectionibus, quas omittunt, minuitur. Imò, quamuis ab Officiali Academiæ ad id deſignato non obſeruarentur defectus, qui in lectionibus edocendis dantur, non poſſet, qui à legendo ceſſat, percipere ſtipendium, ac teneretur reſtituere, ſi perciperet, cum eſſet iniuſta perceptio; niſi defectus ſolùm eſſet vnius, aut alterius diei, nam tunc ex rationabili interpretatione cenſetur, Academiam ipſam cedere reſtitutioni, dum per externam obſeruationem, & accuſationem ille non priuatur ea parte ſtipendij. In quo diuerſimodè ſe habet hic euentus, ac alij, in quibus nec per vnum diem poteſt quis licitè percipere emolumenta, ſi abſit; vt Canonicus nequit percipere diſtributiones eius diei, quo Choro non interfuit. Ratio diſcriminis eſt, quia Canonico annui redditus ſunt deſignati ob aſſiſtentiam ad Eccleſiam per nouem, aut decem menſes, & præterea diſtributiones præſtantur ob ſingulas Horas, quibus aſſiſtit; vnde non aſſiſtens caret titulo, quo eas diſtributiones percipiat, ſiquidem titulo Præbendæ iam percipit fructus annuos. At Moderator Cathedræ non habet præter ſtipendiū annuum alias diſtributiones pro ſingulis lectionibus; vnde, cum deficit, ſi obſeruetur ab Officiali Academiæ, qui id munus habet, de annuo ſtipendio ei pars detrahitur; Si autem non obſeruetur, ſufficienti titulo gaudet ad reportandum ſtipendium, quin ipſe aliquid reſtituat, ex eo quòd vno, vel altero die deficiat, titulus enim eſt Cathedra, quam poſſidet, & quam moderatur continuò, etiam ſi aliquando deſit. Vnde, quod detrahatur illi pars ſtipendij, etiam ſi vnico die eius defectus deprehendatur, non ideò eſt quia eo die non poſſet abſque onere reſtitutionis percipere eam partem, ſed per modum mulctæ, vt ſic maior ſit omnium cura in Cathedris moderandis, frequentioreſque ſint, ne quidquam ſtipendij amittant.

Cæterùm ſi quis nec per ſe, nec per aliū (ſi iuſtè ſit impeditus) incumberet moderandæ Cathedræ, deberet ea priuari, & ſic in Academiarum ſtatutis decernitur, in quibus deſignetur tempus ceſſationis, quo tranſacto, 295

tranſacto, debet ille Cathedra priuari; Quòd ſi non deſignetur, conſuetudo erit conſulenda; Et, ſi hæc adhuc non fuerit introducta, Senatus Academicus, aut Magiſtratus de hoc iudicium ferent. Videtur autem ſufficere ſpatium duorum menſium, maximè tempore Curſus litterarij, vt quis Cathedra priuetur, ſi eo ſpatio ſuam Cathedram non rexerit.

296 Sed quid dicendum erit caſu, quo nullus Scholaris ad audiendum aliquem Moderatorem Cathedræ conueniat, an ille tenebitur pro foribus gymnaſij aſſiſtere tempore ad lectionem deſignato? In primis, ſi ad fores gymnaſij non aſſiſtat, exponitur mulctæ, quæ non legentibus, aut ibi non aſſiſtentibus iniungi ſolet. Deinde, ſecluſa mulcta, diſtinguendum eſt inter tempus Curſus litterarij, in quo frequentiores ſunt Schulares, & inter reliquum tempus, in quo ſunt pauciores, & præcipuè in his menſibus, qui plus calore æſtuant. Igitur tempore annui Curſus, cenſeo, teneri Moderatorem Cathedræ, non ſolùm pro foro externo, ſed pro interno, ad aſſiſtendum prope fores gymnaſij; quippè ex ſe debet eſſe paratus ſemper ad legendum, ſi confluant Auditores; contingens autem eſt, vt confluant de nouo, quamvis tempore antecedenti non confluxerint; cum valde frequens ſit, Scholares aliquas lectiones deſerere, & alias adire; Præceptoreſque ipſi poſſunt, & ſolent eos allicere, vt ſuum gymnaſium frequentent. Quare prædictus Moderator non poteſt deeſſe à gymnaſio ſibi deſtinato, ne ſtudioſi priuentur vtilitate audiendi illum, quotieſcumque velint. Reliquo tamen tempore, quo rari ſunt Scholares, daturque moralis certitudo, quòd nullus ſit auditurus lectionem eam, quæ ad præfatum Moderatorem ſpectat, non tenetur pro foro interno adire Academiam, aut gymnaſium, cum nulla inde vtilitas ſequatnr, nec ex non adeundo aliquod præiudicium vtilitati Scholarium reſultet; aſſiſtentiaque ſit tunc cæremonia quædam exterior.

297 In Salmantina Academia, quid circa tempus aſſiſtendi lectionibus, debeat obſeruari, breuiter dicamus. Martinus V. *conſtitut.* 11. quæ extat in ſtatutis ipſius Academiæ *pag.* 19. deſignauit tempus legendi à die Sancti Lucæ, menſe Octobris, vſque ad diem Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis menſe Septembris; præfixitque cauſas, ob quas, etiam ſi Lectores, qui ſtipendium ratione Cathedræ, vel aliunde pro legendo percipiunt, abeſſent, non poſſent priuari Cathedra, nec mulctari, dum relinquerent Subſtitutos idoneos ad voluntatem audientium, iudicio Rectoris, & Conſiliariorum approbandos. Cauſæ autem ſunt, infirmitas perpetua, aut temporalis: domeſticum funus; nuptiæ; præparatio ad Gradum recipiendum in ipſa Academia Salmantina; captio corporea abſque culpa; peregrinatio ad Sanctum Iacobum in Compoſtella anno Iubilæi: iuſtus timor mortis, aut periculi corporalis, ſeu amiſſionis maioris partis bonorum; occupatio in negotiis Academiæ gerendis; & vacatio cauſis Apoſtolicæ Sedis. Decernitque Pontifex, quòd ſi aliqua ex his cauſis non detur, etiam ſi aliæ rationabiles exiſtant, nequeat ſalarium tempore abſentiæ percipi. Concedit tamen his, qui per octo menſes continuò, vel interpolatim intra ſingulos annos ſuas lectiones edocuerint, quòd reliquo tempore abſque mulcta poſſint per ſubſtitutos Cathedras moderari, aut lectiones dictare, ratione quarum ſtipendium percipiunt.

Et, quamvis Pontifex ibidem longiùs 298
tempus præfixerit, quo ſi quis à lectura ceſſet aut voluntariè, aut præpeditus aliquo impedimento non deſignato inter ſuperiùs poſita, debeat Cathedra priuari, tamen vtendo facultate ab Apoſtulica Sede conceſſa condendi nouas Ordinatiunes, quam habet Academia, ſtatuitur, vt, qui Cathedras non perpetuas moderantur, ſi intra vnum annum, cum Salmanticæ adſint, & nun ægrotent, triginta diebus continuis, aut interpolatis lectiones omiſerint, ipſo facto Cathedris priuentur. Quòd ſi excuſandi ſint ob aliquam cauſam contentam in Conſtitutione Martini V. veniam teneantur à Conſeſſu Deputatorum expoſcere, & ſtare iudicio maioris eorum partis. Duos autem menſes eis concedi, indulgetur; quorum vnus vocatur iuſtitiæ, alter gratiæ, & hanc in Conſeſſu Deputatorum debent efflagitare, ac nemine diſcrepante eſt imperranda. Ita extat in præfatis Academiæ Conſtitutionibus, *titul.* 47. *num.* 1. *&* 2. Circa eos verò, qui Cathedras perpetuas obtinent, erit obſeruanda conſtitutio Martini V. nempè, quòd elapſis ſex menſibus puſt abſentiam abſque vlla ex cauſis ibi expreſſis, adhuc data alia cauſa rationabili, Cathedris priuentur; & elapſis quatuor menſibus, eadem pœna infligatur, ſi cauſa ſolùm fuerit voluntaria; In his autem menſibus non debet includi tempus Vacationum.

Qui lectiones extraordinarias habere 299
volunt in prædicta Academia, veniam à Rectore debent poſcere, & ſimul fideiuſſorem præbere, quòd tempore illis deſi-

gnando

gnando materiam, aut Commentarium perficient. Hi quidem, quamuis non perficiant, & à legendo ceſſent, ſolùm remaneut obnoxij mulctæ, aut pœnæ, quam Rector valet iniungere; & fideiuſſor ad hoc exhibetur, vt eam ſoluat, ſi fortè fuerit iniuncta. Sic ſtatuitur in præfatis eiuſdem Academiæ Ordinationibus *titulo* 22. *numer.* 8.

300 Videamus iam, quantum temporis in vnaquaque lectione teneantur inſumere Moderatores Cathedrarum in vnaquaque Academia, & hi, qui propter legendum obtinent aliquod ſtipendium annuum; nam qui pro libito ſuo legunt gratis, poſſunt pro eodem libito maiorem, aut minorem horæ partem lectionibus impendere. Ergo illi debent profectò, vt Studioſorum vtilitati conſulant, integram horam inſumere; & in Academia Salmantina primarij Profeſſores horam, & dimidiam. Etenim id tempus eſt deſtinatum, vt non perfunctoriè edoceantur diſcipuli, & quidquid Præceptores inde detrahunt, Scholarium profectui inuidetur. Non tamen iniuſtè accipient ſtipendium, ſi aliquid horæ minuant; &, dum ſaltem per maiorem horæ partem lectioni incumbant, videntur ſuæ obligationi, rigorosè ſumptæ, ſatisfacere. Sicut enim Scholares ſatisfaciunt ſuo muneri, & Curſum litterarium obtinent, ſi maiori horæ parte gymnaſio, ac lectioni aſſiſtant; vt ſuperiùs libaui *à num.* 145. & inferiùs tradam *lib.* 3. *numero* 135. ita & Præceptores tantumdem legendo, ſatisfacere cenſentur. Attamen maior adhuc eſt obligatio Præceptorum ad inſumendum plus temporis in lectionibus, quàm Scholarium ad aſſiſtendum; Quippe, quamuis Scholares non teneantur integra hora aſſiſtere, poſſunt tamen, & volunt plurimi per totam horam edoceri, & par non eſt, vt ea vtilitate fraudentur. Deinde ponamus, Præceptorem ſtatim, ac hora ſonat, incipere lectionē, ſi ab ea ceſſet paulò poſt dimidiam horam, ſequitur, vt Scholares, qui eum audire tenentur, vt Curſum litterarium probent, ſi paulò ante dimidiam horam gymnaſium ingrediantur, ſperantes, non eſſe finiendam lectionem, antequam hora ſubſequens ſonet, & ideò poſſe ſuæ obligationi ſatisfacere, aſſiſtendo maiori parti lectionis, ſequitur, inquam, hos abſque culpa ſua fraudari lectione, qua ad probandum Curſum indigent, cum ipſi non debeant præmeditari, lectionem ante finem horæ fore terminandam, & opportuno tempore eam adeant. Ex his dicerem, Moderatores Cathedrarum, maximè earum, quæ requiruntur ad Curſuum probationem, non poſſe niſi exiguum valde ſpatium ab hora detrahere; eſto aliquando indulgendo conſuetudini poſſint aliquid amplius omittere propter aliquam celebritatem, Feſtum, aut ſimilem rationem.

An verò in ſcriptis debeant Præceptores edocere, exponentes viua voce, quæ dictant, an ſuum munus adimpleant, ſi voce dumtaxat exponant, pendet ab inſtitutione vniuſcuiuſque Cathedræ, & à conſuetudine Academiarum. Regulariter loquendo, neceſſum eſt dictare, quæ Auditores ſuis codicibus exarent, & ſimul viua voce ea exponere; maximè in Facultatibus Theologiæ, Iuriſprudentiæ ciuilis, & Canonicæ ac Medicinæ; atque adeò in ſtatutis Vniuerſitatis ſolent deſignari materiæ in vnaquaque Cathedra in ſcripto, & voce ſimul declarandæ, vt videre eſt in ſtatutis Salmantinæ Academiæ *titulo* 11. *& ſequentibus, à pag.* 154. 301

Inquiris, an Cathedræ Moderator ſuum munus adimpleat, ſi dictet materiam non à ſe, ſed ab alio antiquiori, vel recenti Præceptore elaboratam, imò alio tempore iam dictatam; vel ſi illam ex Authoribus de verbo ad verbum tranſcribat? Reſpondeo, non ſemel id fore eligibilius, ac vtilius diſcipulis, quàm ſi ipſe Præceptor materiam conficiat; contingit enim, aliquos Præceptores confuſione, ac obſcuritate laborare, nec diſtincta, clara, & recta methodo materias diſponere; prætereà paradoxè opinari, & quæſtiunculis parum vtilibus tempus terere, omittendo celebriores quæſtiones cum diſpendio vtilitatis Auditorum. Et abſolutè aſſero, ſatisfieri obligationi legendo materiam ab alio elaboratam, dum ille alius fuerit vir doctus, & eius Commentaria approbatione ſint digna. Etenim finis intentus eſt, conſulere vtilitati audientium, eoſque doctrinæ inſtitutis imbuere, qui finis obtinetur, etiam ſi materia ab alio elaborata doceatur, dum tamen ea ipſa non fuerit publicè tradita eo tempore antecedenti, quo auditores potuerint ipſam ab alio percepiſſe, & ſcriptis mandaſſe. Si etenim id contigiſſet, Studioſi vel eamdem materiam cum temporis diſpendio repeterent, ac tranſcriberent, vel occaſio eis præberetur non aſſiſtendi lectioni, quod vtrumque eſt vitandum. Oportet nihilominùs, Præceptores, maximè ingenio, ac doctrina pollentes, Commentaria elaborare, quæ dictant, vt ſic ipſi, dum ei labori litterario incumbunt, eruditiores reddantur, & clariùs, ac firmiùs inſtruant Auditores, eorumque argumentis reſpondeant; & ne eo veluti 302

dedecore

dedecore notentur, quòd alienis ornantur, & elucubrationibus non ſuis famam, & ſplendorem ambiunt. Quomodo autem ſe gerere debeant Præceptores in doctrina tradenda, docet, & exornat latè Middendorpius *tom.1. de Academ. vniuerſ. orbis, lib.9. & ſequentib.* & nos aliqua decurſu huius operis attingimus.

303 Ad aliam quæſtionis in titulo propoſitæ partem accedamus. In caſibus, in quibus Moderator Cathedræ poteſt iuſte, ac licitè abeſſe, quos ſupra retulimus, ſatisfacit ſuo muneri, per ſubſtitutum legi, faciendo. Quando autem non permittitur ei lectionibus non aſſiſtere, minimè ſatisfacit vtens ſubſtituto; atque adeò eodem modo ſe res habet, ſi tunc vtatur ſubſtituto, ac ſi abſolutè ea Cathedra Moderatore ſit deſtituta; quare eiſdem mulctis, & pœnis, adhuc priuationis Cathedræ iuxta temporis longitudinem, manet obnoxiùs, ac maneret, ſi abſolutè non legeret, de quibus pœnis iam tractauimus nuper. Etenim eo onere, & cōditione ei Cathedra conceditur, vt per ſe ipſum illam moderetur, dum legitima cauſa, aut impedimento non fuerit prohibitus. Hinc non poterit percipere ſtipendium, ſi ſubſtituto huiuſmodi vtatur, & reſtituere tenebitur, ſi percipiat. Et quidem ex ſe conſtat, Præceptores eligi, vt ipſimet doceant, nec id eſſe munus, quod per alios eſt exercendum; cum in electione, & conceſſione Cathedræ attendatur ad ingenium, ac ſcientiam illius, qui eligitur, vt cum ſatisfactione, & vtilitate publica eam regat; ingenium autem, & ſcientia non transfertur in ſubſtitutum, nec obtinetur finis intentus in conceſſione Cathedræ, nec ſubſiſtit ratio, propter quam quis ad eam promouetur, ſi abſque cauſa, & impedimento legitimo alteri committat, vt legat, ac doceat: eſto ſubſtitutus aliàs ſit doctus, & ingenio conſpicuus.

304 Cum autem in caſibus præfatis deſignatur ſubſtitutus, curaudum eſt, eum eſſe apprimè doctum, & aptum diſciplinæ tradendæ, ne fraudentur vtilitate Auditores, & Cathedræ authoritas ſplendorque Academiæ decreſcant. Quare is eligi deberet in ſubſtitutum, qui dignè poſſet eam ipſam Cathedram obtinere; ſic enim illa proprio Moderatore quantùm ad ſufficientiam gaudebit. Quod ſanè adhuc magis eſt præcauendum in celebrioribus Academiis, vbi & Doctores, ac Magiſtri ſunt clariores, & Scholarium numerus frequentior; vt ſic horum commodo, & eorum decentiæ proſpiciatur; aliter enim & lectiones audientibus deſtituuntur, & bonum publicum fraudatur, & ipſæ Academiæ aliquod ſplendoris detrimentum patiuntur, dum Cathedram publicè moderatur, vt ſubſtitutus, qui inter alios Cathedrarum Moderatores nequit, vt aſſimilis, recenſeri. Cæterùm ſtatutis cuiuſque Academiæ ſtandum eſt circa approbationem ſubſtitutorū, vtrùm ſcilicet pro libito Moderatorum poſſint conſtitui, aut debeat Magiſtratus, ſeu Conſeſſus eos eligere, vel approbare. Quid in Academia Salmantina ſit obſeruandum, diximus ſupra iuxta relatam Conſtitutionem 11. Pontificis Martini. V.

QVÆSTIO XXVIII.

An Magiſtri, aut Doctores Academiæ, qui Religioſi ſunt, poſſint publicè aſſiſtere ſpectaculis agitationis Taurorum, cum Senatus Academicus eis ſpectandis aſſiſtit?

AD quæſtionis deciſionem aliqua ſupponenda ſunt, vt rem diſſertiùs exploremus. Pontifex Pius V. Conſtitutionem edidit, quæ incipit, *De ſalute gregis*, anno 1567. in qua prohibuit omnibus Eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quàm Regularibus ſub pœna excommunicationis, non quidem latæ (vt ex verbis ipſius conſtat) ſed ferendæ, ne ſpectaculis agitationis Taurorum aſſiſterent. Imò in ea Extrauaganti videtur damnare ipſam Taurorum agitationem. Nauarrus olim de hoc conſultus, reſpondit, ſalua Sedis Apoſtolicæ cenſura, eam Conſtitutionem ſic fore interpretandam, vt non procedat in agitatione Taurorum, quæ moderatè exerceretur, & ea adhibita diligentia, vt probabiliter non timeatur, inde prouentura eſſe notabilia nocumenta, cum propter hæc vitanda lata fuerit lex, & ceſſante ratione, ac fine legis, ceſſet eius diſpoſitio, quæ iuxta rationis limites debet reſtringi, aut extendi; *argumento textus in leg. cum pater, §. dulciſſimis, ff. de legat. 2. leg. adigere, §. quamuis, ff. de iure patronat.* Id ipſe Nauarrus docuit *cap. 15. n. 21. in Manual.* 305

306 Hinc Ludouicus Lopez *1. part. inſtructor. conſcient. cap. 70. pag. 177.* licitam ait eſſe agitationem taurorum eo modo, quo Nauarrus fuit interpretatus Conſtitutionem Pij V. & laudat ibi Eliſabetham Reginam Catholicam Hiſpaniæ, quæ non aliter permittebat, tauros agitari, niſi cornuum cuſpidibus præciſis, & coercita agitantium nimia temeritate, tutiſque refugiis opportunè

tunè diſpoſitis. Inuehitur ibidem contra Medinam, qui abſque limitatione docuit, *in inſtructio. Confeſſor. §. 28. de ludis, fol.* 150. licitam eſſe agitationem Taurorum, quia Reſpublica id ſpectaculum elegit, vt Equites exerceantur ad bellum, indeque bonum commune præferendum eſſe particulari. Ludouicus Lopez eum impugnat, quia alia ſunt cōmodiora, ac minus periculoſa præludia belli; & præterea affert aſſertū Ducis in litia experti, qui affirmabat, agitationem taurorum magis docere, fugere hoſtes, quàm aggredi. Sed profectò nimis ſcrupuloſus hic Autor procedit, cum hoc ſpectaculum licitum abſolutè eſſe, & non inualidæ rationes ſuadeant, (quas non eſt inſtituti noſtri diſcutere) & conſenſus totius Hiſpaniæ id probet, in qua ſub Catholiciſſimis Regibus, timoratis Gubernatoribus, Sapientiſſimiſque viris non reclamantibus, ſpectacula illicita, & prohibita non permitterentur. Ideò ea eſſe licita, defendunt Nauarrus, & Medina *vbi ſuprà*; Antonius Goffar Leodienſis *in Compendio Bonacinæ, in additione ad verbum, ludere*; ſupponuntque Emanuel Rodriguez *tom. 3. quæſt. Regul. quæſt. 28. art. 2.* quamuis *art. 1.* ſcrupuloſè ſe habeat; P. Franciſcus Pellizarius *in Manuali Regularium, tom. 1. tract. 6. cap. 14. numero* 27. Lezana *tom. 1. cap. 10. numero* 7. plureſque alij aut tradunt, aut ſupponunt.

307 Quare controuerſia eſt ſolùm de Eccleſiaſticis, reſpectu quorum etiam limitata deinde fuit conſtitutio Pij V. vt ſtatim dicam; qui præfatam excommunicationis pœnam extendit ad omnes Regulares, & Clericos ſæculares Beneficia Eccleſiaſtica obtinentes, ſeu in Sacris Ordinibus conſtitutos; at ea pœna non extendebatur ad Clericos minoribus Ordinibus initiatos Eccleſiaſticis Beneficiis non gaudentes. Inſuper inibi idem Pius V. decreuit, vt Eccleſiaſtica ſepultura careret, quicumque cum tauris congrediendo fuiſſet occiſus.

308 Attamen Clemens VIII. die 13. Ianuarij, anno 1596. moderatione donauit conſtitutionem Pij V. & pœnam excommunicationis amouit reſpectu Eccleſiaſticorum ſæcularium, ſiue ſint Sacris Ordinibus initiati, ſiuè Beneficia Eccleſiaſtica habeant; quare eum excommunicationis reatum illi non contrahunt, prædictis taurorum ſpectaculis aſſiſtendo, indeque mos eſt, vt publicè aſſiſtant, etiam ſeruata forma Communitatis, vt in pluribus locis Capitula Eccleſiarum, ſedes ad id deſtinatas habent; & in Curia Madridienſi Senatus Supremus Tribunalis Fidei, qui ex Eccleſiaſticis conſtat, ſimul cum ſuo Præſide, qui ſolet eſſe Præſul alicuius Eccleſiæ, (vt nunc eſt Illuſtriſſimus, & Eruditiſſimus, Dominus Don Didacus de Arce, & Reynoſo, Epiſcopus Placentinus, qui nuper ei Epiſcopatui renuntiauit) locum, & ſedem, quò ad hæc ſpectacula confluit, habet deſtinatam.

Cæterùm Clemens VIII. in ſua vi, ac vi- 309
gore retinuit, ac innouauit pœnam excommunicationis à Pio V. inflictam aduerſus Monachos, Fratres Mendicantes, cæteroſque cuiuſcumque Ordinis, & Inſtituti Regulares. Par enim eſt, vt qui abſteriorem vitæ normam profitentur, & ſæculares dimiſerunt delicias, his oblectamentis etiam priuentur, ne, vbi populus ſolet eſſe frequentiſſimus, ædificationis, ac venerationis iacturam patiantur, & anſam obmurmurationi præbeant. Ibidem etiam hic Pontifex reuocauit pœnam carendi ſepultura Eccleſiaſtica iniunctam his, qui tauros agitando occubuiſſent; vt conſtat ex verbis Bullæ, quam tranſcribit Emanuel Rodriguez *vbi ſuprà*. Priùs autem, quàm Clemens VIII. aliquantum emollierat conſtitutionem Pij. V. Pontifex Gregorius XIII. in Bulla expedita anno 1575. die 25. Auguſti; tollens omnes cenſuras, & pœnas, ab illo inflictas contra perſonas ſæculares, & Milites Equeſtrium Ordinum, dum non eſſent Sacris Ordinibus initiati. Nihil tamen innouauit circa perſonas Eccleſiaſticas.

Hinc audiendi non ſunt, qui ſpectacu- 310
lum agitationis taurorum, aiunt, eſſe damnabile, & illicitum; nempè Gregorius Lopez *in leg. 57. tit. 5 part. 1. Gloſſ. 2. verbo, lidiar toros*. Bernardus Diaz de Lugo *in pract. crimin. cap. 66. fol.* 170. Azeuedo *in leg. 4. tit. 10. lib. 1. Recopilat.* Alcocer *de ludo cap.* 53. Speculum conſcientiæ *lib. 1. cap.* 74. Auendaño, & Couarrubias allati ab Emanuele Rodriguez *vbi ſuprà art.* 1. Etenim, ſi illicitum eſſet id ſpectaculum, non permitteretur à Pontificibus Gregorio XIII. & Clemente VIII. & tota Hiſpania peccatis illaquearetur, vt obſeruat idem Emanuel *vbi ſuprà*.

His ſuppoſitis, & præiactis, quæſtio no- 311
ſtra dilucida eſt, an ſcilicèt Magiſtri, ſeu Doctores Regulares poſſint aſſiſtere huic ſpectaculo? quæ pendet ex alia vniuerſaliori quæſtione, an Religioſi, generaliter loquendo, poſſint ei aſſiſtere? Poſſe aſſiſtere, & non peccare, tenuere quidam, quos ſuppreſſo nomine refert Rodriguez *vbi ſuprà, ex quo Breui*; & iudicant non improbabile Lezana, & P. Pellizarius *locis ſuprà relatis*. Adfauet huic opinioni authoritas extrinſeca

extrinſeca Magiſtrorum plurium Salmanticenſium, qui publicè ſimul cum Conſeſſu Academico his ſpectaculis aſſiſtunt, qui ſanè huius ſunt ſententiæ, cum nequeat de vllo eorum præſumi, illicitè, & contra proprium dictamen, & conſcientiam operari: Et cum ſucceſſu temporum Viri Sapientiſſimi, ac grauiſſimi id præſtiterint, ac præſtent, validam cohortem pro ſe hæc habet opinio; cum aliunde non poſſit confugi ad ſpeciale indultum, quod à Pontifice fuerit Academiæ Salmantinæ conceſſum, id enim nec extat inter alias Pontificum conceſſiones in ſtatutis tranſcriptas, nec eius datur notitia in ipſis Academiæ Magiſtris, quos ſedulò de hoc conſului. Nec hoc fulcimentum huius opinionis eneruatur ex eo, quòd aliqui Magiſtri Regulares non aſſiſtant Spectaculis Taurorum, vt ſunt Magiſtri Sacri Ordinis Prædicatorum, & Societatis IESV, ac alij, tum quia non aſſiſtentia non probat, eorum ſententiam eſſe contrariam; cum poſſint aliunde eſſe prohibiti, ne aſſiſtant, per ſpeciales ſuorum Ordinum Sanctiones, conſuetudinem, aut præceptum Superiorum; tum quia, eſtò, contrarium ſentiant, adhuc pro opinione poſita ſunt illi, qui aſſiſtunt, & numero plures, & ſapientia inſignes.

312 Præterea probant aliqui hanc ſententiam; quia excommunicatio iniuncta in præfatis Conſtitutionibus Pontificum non eſt lata, ſed ferenda; & præcisè ex prohibitione ſub pœna excommunicationis ferendæ non arguitur, prohibitionem obligare ſub culpa murtali, niſi aliunde hæc obligatio colligatur; at in præſenti aliunde hæc obligatio non colligitur; cum, ſecluſa prohibitione, & ante Conſtitutionem Pij V. Religioſos non peccare aſſiſtendi agitationi taurorum, doceat ipſe Emanuel Rodriguez, *vbi ſuprà, verſ. Aduertendum tamen*; Ergo abſque culpa mortali poſſunt Religioſi intereſſe ſpectaculis taurorum. Hanc ratiocinationem, ait P. Pellizarius *vbi ſuprà*, non eſſe improbabilem.

313 Alij apud Rodriguez *ſupra, verſ. Et fundamentum.* eamdem opinionem ſuadere intendunt ex eo, quòd ſpectaculum agitationis taurorum ex ſua natura non eſt criminoſum; ergo, dum ſcandalum abſit, nec de damnis illatis Regulares oblectentur, nec licentiosè interſint, non peccant mortaliter aſſiſtendo; vt non peccant, dum prædictæ conditiones adſtruantur, ſi aliis ſpectaculis, ac ludis publicis adſint.

314 Sententia contraria tenet, peccare mortaliter Religioſos, qui aſſiſtunt ſpectaculo agitationis taurorum. Eam tuetur Gutierrez *lib. 1. Canonicar. quæſt. cap. 7. à numero 20.* Emanuel Rodriguez *prædicto art. 2.* P. Pellizarius *vbi ſuprà*; & à fortiori hi, qui hoc ſpectaculum damnant, & plures alij apud hos Authores videndi.

Pro hac ſententia arguitur primò. Lex humana iuſta, & de re graui, ac bonos mores concernente obligat tranſgreſſores ſub culpa mortali, aut veniali iuxta variam Legiſlatoris voluntatem, quæ ex verbis ipſius legis coniici poteſt, vt docent D. Thomas *1.2. quæſt. 96. art. 5.* Canoniſtę *in cap. 1. de Conſtitut.* Nauarrus *in Manual. cap. 23. num. 48.* Alfonſus à Caſtro, *lib. 1. de poteſtat. leg. pœnal. cap. 4.* Et latè proſequuntur P. Suarez, Salas, Layman, Caſtro Palao, & innumeri alij, dum de vi obligationis legis pręcipientis agunt. At Conſtitutio, ſeu lex Pontificia prohibens, Regulares intereſſe agitationi taurorum, eſt iuſta, concernens bonos mores, & diſciplinam religioſam, ac pro re graui, vt ex terminis conſtat, & ex proœmio, ac verbis Bullę Pij V. ergo obligat tranſgreſſores ſub culpa mortali. 315

Probatur ſecundò hęc ſententia. Nam intentio Legiſlatoris Eccleſiaſtici vtentis in ſua Conſtitutione verbo prohibitiuo, aut pręceptiuo, eſt, obligare ad mortale tranſgreſſores; niſi contrarium per aliquod verbum, aut ſignum denotetur, vt cum Nauarro *vbi ſuprà numero 51.* & cum Alfonſo à Caſtro *ſuprà capite 5.* communiter ab Authoribus traditur. Sed Pius V. in ſua Conſtitutione vtitur, eo verbo, ibi *Prohibemus, & interdicimus*; Et nullo ſigno innuitur, cum nolle obligare ad mortale, quin potiùs velle, infertur ex probatione ſequenti; igitur ea Conſtitutio obligat ad mortale. 316

Probatur tertiò, quia id prohibetur ſub pœna excommunicationis maioris; at nulla excommunicatio maior eſt infligenda niſi pro mortali culpa, vt cum D. Thoma *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. ad 3.* Couarrubias *in capitul. alma mater. 1. part. §. 9. numero 1.* tradunt communiter Theologi, Canoniſtę, & Summiſtę; ergo aſſiſtentia Religioſorum ad ſpectaculum agitationis Taurorum eſt peccatum mortale, cum ei decernatur pœna excommunicationis maioris, & poſſit Regularis, qui adſtitit, de facto ſtatim excommunicari ob contumaciam inobedientię; aliàs dicendum eſſet, pœnam hanc non potuiſſe infligi à Pontifice, vel deinde ob culpam leuem, vel nullam, imponi; quę nequeunt aſſeri. Et quamuis ea aſſiſtentia Regulariũ ad agitationem 317

Taurorum ex ſe non eſſet peccaminoſa, ſed indifferens, at; poſita prohibitione ſub excommunicationis pœua, redditur peccaminoſa grauiter; quod idem accidit in pluribus materiis ex ſe indifferentibus, quas ob mores honeſtos, aut ob religioſam obſeruantiam, vel regimen rectum Eccleſiæ, conuenit prohiberi, quæ redduntur malæ, quia prohibitæ; & malæ lethaliter, ſi à Prælatis Eccleſiaſticis, aut Regularibus ſub pœna excommunicationis vetentur.

318 Demum probatur hæc ſententia argumento exornatorio, & ex æquitatis ratione deſumpto. Etenim omnibus retrò ſæculis maximè inuigilatum eſt, ne Clerici, & ſpecialiter Religioſi, publicis ſpectaculis intereſſent; ſcilicet, vt ait Lactantius Firmianus *lib. 6. diuin. inſtitut. cap. 20. in fin.* ne quidquam vitiorum inſideat pectoribus, quæ pacata, & pacifica eſſe debent, nec cuiuſuis illos voluptatis conſuetudo detineat, & à Deo, ac bonis operibus, quibus ſpeciali titulo inſiſtere tenentur, auertat. Indecens namque videtur diuinis obſequiis ſtrictè mancipatos ſæcularibus exercitamentis, ac ludis delectari. Hinc in Concilio Laodicenſi *canon.* 54. prohibitum fuit clericis, aſſiſtere ſpectaculis, quæ in ſcænis, aut nuptiis fiebant, & etiam conuiuiis, quæ tunc celebrabantur. Id ipſum fuit eis vetitum in Concilio Agatenſi *canon* 39. ſimileſque prohibitiones extant relatæ *in capit.* 2. *de conſecrat. diſt.* 5. *in cap. his igitur* 23. *diſt. in in cap. presbyteri diſt.* 34. Et Imperator Inſtinianus allatus ab Emanuele Rodriguez *vbi ſuprà* id prohibuit omnibus Clericis etiam minorum Ordinum, & tranſgreſſoribus pœnam iniunxit, quòd tribus annis à ſuo Eccleſiaſtico miniſterio arcerentur, & in monaſteria redigerentur, Extat etiam ſancitum Iure noſtro Regio, *in leg.* 57. *tit.* 5. *partit.* 1. *Que los Prelados no deben ir à ver los juegos, aſi como alancear, ò bohordar, ò bohordar, ò lidiar los toros, ò otras beſtias brauas, ni ir à ver, los que lidian.* Vide plura de his apud Cardinalem *in Clementin. ne in agros, de ſtatu monach.* & Bernar. Diaz de Lugo *vbi ſuprà, cap. 66. fol.* 317. Ex quibus infertur, quàm iuſtè à Pontificibus prohibitum fuerit, ne Religioſi ſpectaculis agitationis taurorum interſint.

319 Ad argumenta pro prima ſententia reſpondetur in fauorem huius ſecundæ; ad primum, rectè inferri ex prohibitione ſub pœna excommunicationis præcisè, eam prohibitionem obligare ſub peccato mortali propter dicta *ſupra n.* 317. Ad ſecundum, quòd eſto agitatio taurorum non ſit criminoſa, & aſſiſtentia ad illam ſit materia indifferens, attamen reddi malam, ac inhoneſtam, accedente præfata prohibitione, iuxta aſſerta *eodem num.* 317. Nec quidquam probari ex aſſiſtentia ad alia ſpectacula, quæ, ſi vel ex ſe non ſit praua, vel non ſit prohibita, aut ex circunſtantia non reddatur in honeſta, poterit à Religioſis abſque culpa præſtari; at aſſiſtentia ad ſpectaculum taurorum eſt prohibita; quare non rectè fit argumentum à non prohibita ad prohibitam.

Ad argumentum autem deſumptum ab 320
authoritate Salmanticenſium, fortan Authores huius ſecundæ ſententiæ reſpondebunt, non eſſe nouum, ſentiri, & edoceri à Magiſtris, ac Præceptoribus Academiæ Salmantinæ, nou eſſe peccatum mortale, aſſiſtere Religioſos agitationi taurorum, cum olim id ipſum ſenſiſſe videantur; ſed tamen Pontificem id reſciuiſſe, & ægrè tuliſſe, eorumque opinionem confutaſſe, præcipiendo, vt ſtaretur Conſtitutioni Pij V. Conſtat id ex Breui expedito à Sixto V. quod reſcriptum fuit Illuſtriſſimo D.D. Hieronym. Manriq. Epiſcopo tunc Salmantino, die. 24. April. anno 1656. Quod ita ſe habet.

Venerabili Fratri Epiſcopo Salmantino,
Sixtus Papa V.

[Venerabilis frater, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Nuper ſiquidem ad noſtram notitiam peruenit, quòd aliàs poſtquam fœlicis recordationis Pius Papa V. prædeceſſor noſter ſua perpetuò valitura conſtitutione ſpectacula, & ludos Taurorum prohibuerit, ac tam laicis, quàm clericis ſæcularibus, & quorumuis Ordinum Regularibus, ne eiſdem ſpectaculis, & ludis intereſſent, ſub certis inibi contentis pœnis interdixerit; & deinde piæ memoriæ Gregorius Papa XIII. etiam prædeceſſor noſter per quaſdam ſuas deſuper confectas litteras prædictam Conſtitutionem, & pœnas in ea contentas Clericos tam ſæculares, quàm Regulares, non tamen laicos, & Milites quarumcumque Militiarum Sacris Ordinibus non initiatos, comprehendere, declarauerat, prout in Conſtitutione, ac litteris prædictis, pleniùs continentur; Nonnulli Vniuerſitatis Studij Generalis Salmanticenſis Præceptores, tum Sacræ Theologiæ, tum Iuris Ciuilis Profeſſores non ſolùm agitationibus Taurorum, & ſpectaculis prædictis ſe oſtentare non verentur, ſed etiam Clericos in Sacris Ordinibus Conſtitutos, dum agitationibus, & ſpectaculis prædictis contra prædictam conſtitutionem interſunt,

interſunt, nullum reatum committere, ſed licere illis adeſſe poſſe aſſerunt, atque publicè in ſuis lectionibus docent; Vnde multitu æ Diæceſis Clerici contra Conſtitutionem, & litteras prædictas, licèt à te ſuper illarum obſeruatione etiam propoſitis edictis requiſiti, atque coacti fuerint, eiſdem ludis intereſſe non deſiſtunt. Nos, vt Rumanorum Pontificum præcepta, provt decet, inuiolabiliter obſeruentur, prouidere volentes, Fraternitati tuæ, etiam tanquam noſtro, & Sedis Apoſtolicæ delegato, liberam facultatem, atque authoritatem tribuimus, vt tam prædicti Præceptores ne aliquid contra Conſtitutionem, & litteras prædictas docere, ſeu aſſerere, quàm quoſcumque Clericos in eiuſdem Gregorij Prædeceſſoris litteris comprehenſos, ludis, ſeu agitatiuuibus, ac ſpectacnlis, prædictis aliquo modo intereſſe audeant, ſeu præſumant, Apoſtolica authoritate monendi, ac illis præcipiendi, atque mandandi, necnon contra inobedientes, cuiuſcumque qualitatis fuerint, ipſis priùs etiam per edictum publicum conſtito ſummariè, & extra iudicialiter de non tuto acceſſu citatis, ac vt pareant, ſub cenſuris Eccleſiaſticis, etiam pecuniariis pœnis moderandis, & applicandis requiſitis ad incurſus cenſurarum, & pœnarum huiuſmodi, declarationem, & executionem, omnibus & quibuſcumque neceſſariis, & opportunis tibi viſis remediis procedendi, & quidquid decreueris, & mandaueris, exequendi, ac totali executioni vſque ad omnimodam paritionem demandandi, omni, & quacumque appellatione, ac recurſu, & reclamatione poſtpoſitis; Inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis, &c. Datum Romæ die 24. Aprilis, annu Domini 1586. Pontificatus noſtri anno primo.]

321 Breue hoc promulgatum fuit Salmanticæ die 17. Iunij eiuſdem anni 1586. Ex quo liquet, Pontificem, qui damnauit doctrinam aſſerentium, non peccare Clericos ſæculares aſſiſtentes agitationi Taurorum, à fortiori damnaſſe vt falſam, & menti Sedis Apoſtolicæ contrariam opinionem defendentem, non peccare Regulares, qui ei Spectaculo interſunt. Et quamuis, quoad Clericos ſæculares, per nouam Clementis VIII. Bullam id fuerit reuocatum, nihil tamen innouatum fuit circa Regulares, vnde quoad hos ſemper in robore ſuo manet præceptum, quòd debeat defendi doctrina conformis Conſtitutioni Pij V. Deinde in prædicto Breui aſſerit Gregorius, aliquos Magiſtros Theologiæ non vereri oſtentare ſe ludis agitationis Taurorum; quæ verba eorum actionem damnant, vt ex contextu conſtat; ex his autem Theologiæ Magiſtris aliquos fuiſſe Regulares, veroſimile videtur, cum Gradum Magiſterij in Theologia frequentiùs, & communiùs illi ſuſcipiant; & pauci ſæculares Clerici ad illū in Academia Salmantina promoueri ſoleāt. Hæc pro ſecunda ſententia forſan reſponderi poterunt ad argumentum pro prima opinione ab authoritate extrinſeca Salmanticenſium Magiſtrorum deſumptum; quibus nulla noua ratio fauere conſpicitur, vt in opinione antiqua perſiſtant.

Nihilominùs, poſtquam vtriuſque opi- 322
niunis momenta propoſui, & doctioribus iudicium certius de illis relinquo, meum proferam. Fateor, ſi res ſecundùm ſe penſetur, aliqua argumenta pro ſecunda ſententia propoſita efficaciùs, & ſolidiùs aſſumptum conuincere; Cæterùm animaduerto, nun ſolùm Salmanticæ, verùm in ipſa Curia Madridienſi, & in aliis vrbibus, & oppidis Hiſpaniæ, plures Religioſos intereſſe agitationi Taurorum, & ex eis non paucos eſſe ſpectatæ doctrinæ, ac omnes eos cenſeo timoratæ conſcientiæ; Id ſanè nec Pontificis Nuntium latet (indeque nec Pontificem) nec Prælatos Eccleſiaſticos, nec Senatus Regios, qui publico bono, & ædificationi populi maximè attendunt; Nec tamen reclamatur, nec reprehenduntur nec id vitari conatur; Exindè ergo cenſeo, iam id per tolerantiam licere his Religioſis, reſpectu quorum ea tolerantia datur, quam limitationem illicò exponam. Quæ reſolutio arriſit non paucis Viris Sapientibus à me conſultis; & primus me eam edocuit Illuſtriſſimus Dominus Don Petrus Carrillo, & Acuña Epiſcopus Salmantinus, quem inſignis litteratura poſt Academica præmia Auditorem Rotæ, & Regij Pintiani Senatus Præſidem conſtituit: & nunc Archiepiſcopum Compoſtellanum.

Inquires primò, an hæc reſolutio vni- 323
uerſaliter ſit tenenda reſpectu omnium Regularium? reſpondeo, tenendam eſſe reſpectu eorum, ad quos ea tolerantia, ſeu tacita permiſſio extenditur. Hinc cenſerem, religioſos Ordinum, qui ſunt magis abſteri, & à commercio ſemoti, grauiter peccare, ſi interſint prædictis Spectaculis; nempè Carthuſienſes, Capuccinos, & Excalceatos, alioſque huiuſmodi; hi enim ampliùs, quàm alij, notarentur, & detrimentum ædificationis, & venerationis erga ſuos Ordines apud populum excitarent; &, cum hi numquam, vt mihi perſuaſum habeo, eis ſpectaculis adſtiterint, tolerantia circa illos, aut tacita permiſſio non datur; nec mirum,

mirum, quòd in hoc diſcriminentur à cæteris, quibus in victu, habitatione, & vitæ rigidioris norma, cum magna populi ædificatione, diſcernuntur.

324 Inquires ſecundò, an independenter ab hac tolerantia, ſtando Bullis ſuprà relatis Pontificum, poſſent aſſiſtere ſpectaculis agitationis Taurorum Canonici Regulares, quales Salmanticæ ſunt, qui in Collegio *de la Vega* verſantur? Reſpondeo, non poſſe. Quippè, quamuis aliquando in Iure diſpoſitiones circa Monachos non extendantur, eo quòd in pœnalibus, & exorbitantibus hi Canonici nomine Monachorum non veniant, vt notat Abbas Panormit. *in cap. Quod Dei timorem, num. 2. de ſtatu monachor.* Et prætèrea hi Canonici inter Clericos ſint recenſendi, cum in lite ſuper præcedentia Canonicorum eiuſmodi & Monachorum, ſententia in fauorem illorum à Sede Apoſtolica fuerit prolata, propter id, quia Clerici ſunt, vt Nauarrus refert *in cap. ſtatuimus* 19. *quaſt.* 3. & vlteriùs eos eſſe Clericos docet D. Thomas 2.2. *quaſt.* 189. *ad* 2. Attamen hæc omnia non conuincunt, eos Canonicos, quamuis ſint Clerici, non eſſe ſtrictè, & propriè Religioſos, atque adeò diſpoſitio Pij V. & Clementis VIII. eos comprehendit.

325 Quod ſuadetur, nam in eis verbis includuntur; *Cæteriſque cuiuſcumque Ordinis, & Inſtituti Regularibus*; Cum enim præfati Canonici ſint Regulares Inſtituti approbati à Sede Apoſtolica, non eſt, cur in eis verbis expreſſis, & claris, ac vniuerſalibus non comprehendantur; maximè cum ad eos etiam tendat ratio, quæ Pontifices mouit ad eas Bullas expediendas; nempè vt qui Deo ſpeciali titulo mancipantur, cultuique diuino addicuntur, à ſæculi deliciis abſtrahantur. Deinde leges, quæ intuitu Religionis ſtabiliuntur in Iure reſpectu Monachorum, etiam ſi ſint pœnales, & exorbitantes, extenduntur ad Canonicos Regulares (quo ſatisfit rationi dubitandi *num. præcedenti* libatæ) vt notat Iaſon *in Authentica, ingreſſi, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. col. 4. gloſſ. 1.* Hinc conſtitutio vetans monachis poſtulare, comprehendit etiam Canonicos Regulares; *cap. 2. de poſtulat. prælat.* Et decretum prohibens monachis, quòd ſint patrini, ad eos Canonicos extenditur, vt tradit Nauarrus *lib. 3. conſil. de ſtatu monachor. conſil.* 5. Et reſcriptum Pij V. ſub pœnis grauibus prohibens Religioſis, ne fæminas in ſua monaſteria admittere, aut introducere præſumant, pariter includit Canonicos Regulares; vt docet idem Nauarrus *lib. 3. conſil. titul. de regul. conſti. 68. pag. 267. num.* 3. Vnde, cum prohibitio, de qua nunc loquimur, circa ludos agitationis Taurorum, fuerit expedita intuitu Religionis, ſanè ad Canonicos Regulares extenditur.

Inquires tertiò, an etiam independenter 316
à prædicta tolerantia Religioſi Ordinum Militarium, quorum quatuor inſignia Collegia Salmanticæ extant, prohibeantur intereſſe agitationi Taurorum per Bullas præfatas Pontificum? Reſpondeo, prohiberi. Etenim illi verè, ac ſtrictè ſunt Religioſi, & nomine Religioſorum veniunt, dum non excipiantur; quare ſub verbis prohibitoriis Pontificum ſuprà adductis, manifeſtè comprehenduntur. Et quamuis Gregorius XIII. temperauerit Conſtitutionem Pij. V. concedens, quòd Milites quarumcumque Militiarum, dum non eſſent in Sacris conſtituti, poſſent intereſſe agitationibus Taurorum; attamen nomine Militum non ſignificantur Religioſi Ordinum Militarium. Indeque argumentum pro noſtra deciſione firmatur; nam, cum exceptio firmet regulam in contrarium, & permittatur determinatè Militibus intereſſe pręfatis ſpectaculis, ſequitur, non permitti Religioſis Militiarũ. Rurſus Militibus, ſi ſint in Sacris Ordinibus cõſtituti, non conceditur intereſſe prędictis ludis Taurorũ, ergo multò minùs Religioſis Ordinum Militarium; & licèt Militares Equites, etiam ſi ſint in Sacris conſtituti, poſſint iam aſſiſtere agitationi Taurorum ex vi Bullæ Clementis VIII. attamen in ea nihil eſt innouatum circa Religioſos, vt ſuprà aſſeruimus. Concluſionem poſitam tuetur Emanuel Rodriguez, *prædicto tom. 3. quaſt. Regular. quaſt. 68. art. 3.*

Inquires demum, an adhuc independen- 327
ter à tolerantia prædicta, poſſint aſſiſtere his ſpectaculis Nouitij Religionum, & Conuerſi, ſeu qui ad domeſtica admittuntur, quin ſint ad Ordines promouendi? Reſpondeo, ſecluſis aliis circunſtantiis, ex ſe, & ex vi Bullæ præfatæ non eſſe illicitum Nouitiis, intereſſe præfatis ſpectaculis; Etenim ea Conſtitutio prohibens aſſiſtentiam Religioſis ad ludos Taurorum, eſt odioſa, & oneroſa, vt ex ſe liquet; in oneribus autem, & odiis nomine Religioſorum nouitij non comprehenduntur, vt habetur in Gloſſa *in cap. beneficium de Regularib. in 6.* & docet ibi Ioannes Andreas, necnon Angelus *in ſum. verbo, religioſus*, §. 13. Syluester *verbo, religioſus 5. à* §. 9. P. Henriquez *lib. 3. de pænitent. cap. 16. n.* 3. & alij communiter; eſto gaudeant fauoribus Religioſorum, vt traditur *in Clementina.* 1. *de priuileg. in cap. religioſo, de ſentent. excommunicat. in 6.* & cum Mandoſio, Nauarro, Tiraquello, Corduba,

Sarmiento,

Sarmiento, ac aliis docui *tom. in Bull.Cruciat. diſp. 4. numero 22. & diſput. 24. à numero 171.*

328 Ad Conuerſos autem expreſsè extenditur prohibitio; nam, cum Clemens VIII. amouit pœnam excommunicationis inflictam à Pio V. addidit; *Monachis, & Fratribus Mendicantibus, cæteriſque cuiuſcumque Ordinis, & inſtituti Regularibus exceptis;* Quos incidere in excommunicationem voluit, ſi Taurorum agitationem inuiſerent. His autem verbis comprehenduntur Conuerſi, qui Profeſſionem, ſeu vota Religionem conſtituentia emiſerunt, qui ſtrictè, ac propriè Religioſi ſunt.

329 Quantum debeant hæc ſpectacula vitari, & plura de ſpectaculis, & ludis antiquorum, qui noſcere velit, conſulat Cœlium Rhodigin. *lib. 8. antiquar. lect. cap. 7.* & D. Auguſtinum ibi ab ipſo relatum; D. Chryſoſtomum *in Mattheum homil. 28.* Alexandrum ab Alexandro *lib. 6. generalium dier. cap. 6.* Lactantium Firmianum *lib. 6. diuinar. inſtitut. cap. 20.* Ariſtotelem, Senecam, Volaterranum. P. Petrum Ribadeneyra, & alios, quos refert Emanuel Rodriguez *vbi ſuprà art. 6.* Et præterea *lib. 13. titul. 5. in Codice Theodoſiano*, extat circa hæc piiſſima Conſtitutio Imperatorum Theodoſij, & Valentiniani. Demum abſolutè, quando ludi liceant, tractant D. Thomas, & eius Interpretes ab eodem Rodriguez citati. Specialiter agunt de taurorum ſpectaculo Don Franciſcus de Amaya *lib. 3. obſeruation. Iur. cap. 5. à n. 69.* Et apud ipſum Gutierrez, Cenedo, Nauarrus, Alcocer, Marianus, Salcedo, Bernardus Diaz, Ioannes Garcia, Guzman, Ioannes de Roa, & Parladorius. Vide etiam D. Thomam de Villanueua *concion. 2. de S. Ioanne Baptiſta circa finem.*

QVÆSTIO XXIX.

An Religioſi, qui ſunt Magiſtri, aut Doctores in Academia, vel in ea Cathedram moderantur, ſi à ſuo Prelato Regulari à loco Academiæ extrahantur, poſſint à Senatu Academiæ, ſiue à Magiſtratu ipſius Academiæ detineri, & impediri, ne exeant?

330 PRo parte affirmatiua aliqui arguent primò. Id conceſſum eſt à Pontificibus communiter Academiis, vt poſſint ſuos Doctores, Magiſtros, ac Præceptores fouere, conſeruare, ac ab aliis oneribus immunes reddere, ita vt nullus poſſit eos inde amouere, & quoad hoc Magiſtratibus iuriſdictio eſt præſtita, vt prædictos in Academiis retineant ad doctrinam tradendam; ergo à Prælatis Regularibus nequeunt contra Pontificum indulta, ac conceſſiones ab Academiis remoueri præfati Religioſi; &, ſi remoueantur, poterunt à Magiſtratu, ſeu à Conſeſſu Academico (ab eo ſcilicet, cui iuriſdictio à Pontifice ſit commiſſa) detineri; vel, ſi iam diſceſſerint, reuocari; aliàs nihil operarentur Decreta, & Indulta Pontificum conceſſa in fauorem Academiarum liceretque eorum Prælatis amouere ipſos, cum vellent.

Arguent ſecundò. Plùs conſuli debet 331
Magiſtris, ac Præceptoribus, quàm ipſis Studioſis Regularibus, vt æquitas, ac ratio ſuadent, & proinde nihil his conceſſum eſt, quod etiam illis conceſſum fuiſſe non intelligatur; ac aliunde petereà omnia indulta, ac priuilegia conceſſa ſtudioſis competere etiam Magiſtris, ac Doctoribus, tradidimus *ſuprà lib. 1. num. 336.* At ſtudioſis Regularibus conceſſum eſt ab Apoſtolica Sede, vt vndecumque ad ſtudia generalia, ſaltem ad aliqua, poſſint confluere, & in eis commorari, quin à ſuis Prælatis impediri queant; ergo Magiſtri, & Præceptores Regulares in ipſis ſtudijs Generalibus publicè edocentes impediri nequeunt, quominùs in eis verſentur; ac per conſequens, ſi remoueantur, poterunt reclamare, & in eis perſiſtere, ac debebit Conſeſſus Academicus, ſeu Magiſtratus eos tueri, conſeruare, ac impedire, ne inde amoueantur.

Conceſſum autem id eſſe ſtudioſis Re- 332
gularibus, ſaltem reſpectu Academiæ Salmanticenſis, conſtat ex Bulla Martini V. *Conſtitut. 32.* quæ affertur in ſtatutis ipſius Academiæ *pag. 59.* Hæc ſunt verba; [Quòdque omnes, & ſinguli Religioſi in ſacra pagina ſtudentes per Prouincias ad huiuſmodi ſtudium deſtinati quorumcumque Ordinum Mendicantium poſſint liberè ad huiuſmodi ſtudium venire; & ibi abſque contradictione aliqua ſtudere, & Gradum Lectoriatus recipere, prout in præfato Pariſienſi ſtudio eſt fieri conſuetum. Dilectis filiis vniuerſis, & ſingulis Prioribus, Guardianis, ac aliis eorumdem Monaſteriorum, Conuentuum Salmantinorum Præſidentibus, & Fratribus iniungentes, quòd, omni exceptione, & excuſatione ceſſante, præfatos in Sacra Theologia ſtudentes, & Bacchalarios aliorſum, vt præfertur, venientes recipiant.] Et, poſtquam firmiter Pontifex obligationem illos recipiendi ſtatuit, pro-

ſequitur inferius? [Verùm, quia, ſicut etiam accepimus, dilecti Filij Generales, & Prouinciales Miniſtri Ordinum Mendicantium in Generalibus, & Prouincialibus Capitulis hactenùs per eos celebratis nonnullas inhibitiones, & præcepta fecerunt continentia, ne Fratres ipſorum Ordinum ad Studium Salmantinum pro ſtudendo, & Gradus Lectoriatus, Licentiæ, & Magiſterij in Theologia recipiendo accedere auderent, quod de directo eſt contra noſtras præſentes Conſtitutiones, & Ordinationes, ac naturam Generalium Studiorum, maximè huius, quòd eſt vnum de quatuor Orbis generalibus ſtudiis iure ſcripto ordinatis; Nos fidem Catholicam in regione Hiſpaniæ affectibus ſynceris dilatari, & ampliari, ac Regi Caſtellæ præſenti, nobis, & Eccleſiæ Dei quàm plurimùm deuoto, & Succeſſoribus ſuis, & dicto ſtudio reddere gratioſos, & ſuper præmiſſis de opportuno pro præſenti, & futuris temporibus, prouiſionis remedio prouidere cupientes, inhibitiones, & præcepta prædicta hactenùs ſub quacumque verborum forma edita, præſentium ſerie, authoritate Apoſtolica ex certa ſcientia reuocamus, caſſamus, & annullamus; Eiſdem authoritate, & ſcientia, Generalibus, Prouincialibus Miniſtris prædictis, Cuſtodibus, & quibuſlibet aliis dictorum Ordinum Superioribus, ipſorumque ſingulis, ac Capitulis eorumdem vbilibet in poſterum celebrandis, diſtrictiùs inhibentes, ne prædictas inhibitiones, & præcepta, ſeu ordinationes, aut quæuis alia mandata, per quæ intentio præſentium noſtrarum Conſtitutionum, & Ordinationum quomodolibet impediatur, deinceps condere, facere, ſeu ordinare audeant ſeu, præſumant; decernentes ex nunc pro tunc irritum, & inane, quidquid ſuper præmiſſis qualitercumque à quoquam quauis authoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.] Hucuſque Pontifex, quæ verba tranſcripſi, tum vt aſſumptum ſuperioris argumenti vires caperet, tum vt ex illis ſequens etiam argumentum efformetur.

333 Arguent tertiò. Ex præfatis Pontificis verbis conſtat, nullum Regularem poſſe impediri, quominùs Salmanticam accedat, non ſolùm ſtudendi cauſa, verùm etiam gratia accipiendi Gradus Licentiatus, & Magiſterij in Theologia, nec poſſe quidquam in contrarium ſtatui à Prælatis Regularibus, nec à Capitulis; ergo nec poterit ab illis ſtatui, vt, poſtquam Gradus eiuſmodi aliqui acceperunt, vſum & exercitium illius in Academia dimittant, & inde amoueantur; cum traditio doctrinæ in ipſa Academia ſit finis magis immediatus, & proximus, propter quem Gradus ſuſcipiuntur; Aliàs non obtineretur ſcopus intentus à Pontifice, nempè vt ea Academia Magiſtris, & Præceptoribus abundaret, hique ſuam doctrinam in publicum ſtudentium commodum diſpenſarent: ſi quidem hæc omnia deficerent, ſi à Prælatis ſuis inde amouerentur, & non eſſet poteſtas in Academia, aut in eius Magiſtratu ad reſiſtendum Prælatis, & detinendum, aut reuocandum prædictos Magiſtros, ſeu Præceptores.

Arguent quartò. Si præfati Religioſi Magiſtri, aut Moderatores Cathedrarum poſſent à ſuis Prælatis remoueri à loco Academiæ, maxime ob aliquam cauſam, propter quam arbitrarentur, fore remouendos; At de cauſis Magiſtrorum, Doctorum, & quorumcumque aliorum, qui in Academiæ albo ſunt inſcripti, cognitio pertinet ad Magiſtratum ipſius Academiæ; ſic enim ei à Pontificibus eſt conceſſum; Ergo nequeunt Prælati Regulares remouere ſubditos à loco Academiæ propria authoritate, quin ſaltem accedat authoritas Magiſtratus id decernens, vel ei manifeſtetur à prædictis Prælatis, cauſam eſſe huiuſmodi, vt eius cognitio ad illos non pertineat, ſed priuatiuè ad ipſos Prælatos; cur enim Academia, & Magiſtratus ſuæ iuriſdictioni cedant, dum eis non conſtat, quòd cauſa ad ipſos non pertineat? 334

Etenim certum eſt, cognitionem cauſarum, ſaltem plurium, ſpectantium ad illos Magiſtros Regulares pertinere ad Magiſtratus Academiarum; Vt videre eſt in Magiſtro Scholæ Salmantino, cui à Pontifice Martino V. ea iuriſdictio eſt conceſſa; Conſtat *ex Conſtitutione* 22. allata in Statutis Academiæ Salmantinæ *pag.* 36. vbi ait; *Item ſtatuimus, & ordinamus, quòd ad prædictum Scholaſticum pertineat, audire, examinare, decidere, & determinare omnes, & ſingulas cauſas ciuiles, & criminales Doctorum, & Magiſtrorum, Licentiatorum, Baccahalariorum, & Studentium in quacumque Facultate, Officialiumque omnium Vniuerſitatis, ac familiarium continuorum, commenſalium omnium, & ſingulorum prædictorum inter ipſos, vel eorum quaſlibet, vel aliàs contra prædictos, vel eorum quemlibet motas, & pendentes, ſiuè quas moueri, & oriri continget quomodolibet in futurum.* Hinc, vt alibi in hoc tractatu obſeruo, Magiſter Scholæ Salmanticenſis poteſt in Regulares ſibi ſubditos procedere in aliquibus cauſis, & eos mulctare. Videtur ergo, ius penes ipſum eſſe, vt cauſa ei manifeſtetur, propter quam Magiſter Religioſus amouetur 335

amouetur ab Academia, vt conſtet, an ad ipſum cognitio illius pertineat; indeque poterit prædictum detinere, aut reuocare.

336 Arguent demùm ex eo; Quia ad bonum publicum ſpectat, Magiſtros, ac Præceptores in Academia verſari, cum ex illa Studentium vtilitas,& iuuentutis educatio dependeat, & inde ipſius Academiæ ſplendor accreſcat. Quòd ſi liberè à Prælatus Religioſis poſſint ab Vniuerſitate amoueri, his publicis commodis, & bono publico detrahitur; nec ob ſpeciem alicuius culpæ, dum hæc non manifeſtetur ipſi Academiæ, videtur fas eſſe, illos exindè remouere; aliàs occaſio præbebitur, vt etiam abſque culpa, ſolo nutu Prælatorum,& fortaſſis aliquando vt maleuolentiæ, aut vindictæ (licèt id non ſit credendum) indulgeatur, Prælati priuent Academiam Magiſtris, & Præceptoribus, in detrimentum publicæ vtilitatis, quæ, cæteris paribus, aliis commodis particularibus debet præferri.

337 Hæc ſunt argumenta, quæ pro opinione ſuperiori excogitare potui, nec alia, quibus roborari queat, inuenio. Meum iudicium duplici iam aſſerto propono. Sit primùm aſſertum. Prælati Regulares, ſi nulla cauſa ex dicendis in ſecundo aſſerto interueniat, nequeunt pro ſolo ſuo placito, & nutu, & multò minùs propter aliquam maleuolentiam, amouere de loco Academiæ Magiſtros, aut Præceptores ſibi ſubditos, publicè in ea edocentes ex ipſius Academiæ præſcripto, aut deſignatione, Moderanteſque Cathedras, aut ſalario, vel ſtipendio ipſis deſignato, legentes. Hoc aſſertum conuincunt ſaltem aliqua ex argumentis ſuperiùs factis, quæ repetenda non ſunt. Deindè indulta Pontificum, ac priuilegia Academiarum, de quibus ſuprà, aliquid debent operari, ne fruſtranea reddantur; operari autem aliquid aliud nec poſſunt, nec intendunt, vt infrà declarabo, niſi quod in hoc aſſerto continetur.

338 Nec cenſeatur, id nihil eſſe (adeóque, ſi vlteriùs aliquid non ſuperaddatur, quod operentur, reddi fruſtranea) nam id fauori Academiarum, & Magiſtrorum conſulit. Etenim eam Religioſi obedientiam ſuis Prælatis profitentur, vt quocumque ab illis mittantur, debeant proficiſci, quamuis nulla adſit cauſa eos amouendi à loco, in quo verſantur. & Prælati pro nutu profectionem præcipiant; nec hi tenentur exponere ſubditis cauſam, propter quam à loco in locum ipſos remouent; nec ſubditi ipſi ius habent, vt ea ipſis exponatur. Cæterùm in præſenti caſu nequeunt Prælati pro nutu, & placito amouere à loco Academiæ præceptores; &, ſi cauſa ſubſit, debent eam ipſis ſubditis indicare, ne illi reclament, & violari pontificia indulta, & Academiæ priuilegia, arbitrentur. Rursùs non facilè ob leuem cauſam, quamuis ea ſufficeret ad amouendum ſubditum ab alio loco, debet prælatus amouere præceptorem ab Academia, ſed potius conſulens publico bono, & ipſius Academiæ vtilitati, non niſi ob grauem cauſam id eſt præſtiturus. Ecce ergo præfata indulta, ac priuilegia non parùm operantur, nec fruſtranea redduntur, cum prælatorum regularium poteſtatem limitent, & coerceant.

Sit ſecundum aſſertum. Poſſunt prælati regulares amouere ſuos ſubditos à loco Academiæ in alium, etiam ſi Cathedras moderentur, aut accepto ſtipendio doceat, vel ex ipſius Academiæ deſignatione, & conſenſu legant; dummodò illi culpam aliqnam commiſerint, quæ pœnam remotionis mereatur; aut eorum remotio ab illo loco grauiter interſit ad religionis commodum, ſeu rectum eius regimen, vel etiam ad ingentem ipſorum Magiſtrorum, qui indè amouentur, vtilitatem. Nec prælati tenentur manifeſtare Conſeſſui Academico, aut Magiſtratibus cauſas, propter quas ſubditos inde extrahunt; eſto hi debeant ſuam profectionem,& exitum ab eo loco ſignificare illis, tum vt vrbanitati conſulant, tum vt alius, ſi neceſſe ſit, ipſorum loco ſubſtituatur, aut deſignetur ad docendum, tum demum, vt ſuo ſubiectionis erga Academiam officio ſatisfaciant. 339

Suadetur aſſertum. Etenim quòd religioſi Gradibus in Academia inſigniantur, & in ea quoquo modo doceant, nec tollit ab eis ſubiectionem erga ſuos prælatos regulares in omnibus, in quibus debent eis obedientiam præſtare, nec detrahit à prælatis iuriſdictionem, qua gaudent, vt ſubditos in ſuo officio contineant, & ad obſeruantiam regularis diſciplinæ cogant, & vt ſuum Sacrum Ordinem recta gubernatione moderentur; Nec etenim vnquam pontifices aliquid contrarium intenderunt; cùm enim adeò proſpiciant religioſæ obſeruantiæ, quæ conducit ad Eccleſiæ publicum bonum, & animarum ſalutem, ac fidelium ædificationem, nihil ſtatuere in animo eis fuit, quod huic gubernationi, & obſeruantiæ repugnaret. At obſeruantia religioſa labefactaretur, & ſacri Ordines rectè gubernari non poſſent, ſi prælati non valerent ſubditos remouere à loco Academiæ, cum hanc pœnam eorum exigeret culpa, aut Ordinis gubernatio expoſtularet; ergo poſſunt 340

ſunt eos indè remouere, cum aliqua ex dictis cauſis.

341 Nam ponamus (quod non continget) ſubditum Regularem Magiſtrum ſcandali miniſtrare occaſionem in loco Academiæ ob culpam aliquam grauem; aut eum ita neceſſarium eſſe, vt Religionem gubernet, vel ad tractandum aliquod negotium graue ad illam ſpectans alibi aſſiſtat, quòd nullus alius id valeat adeò ſtrenuè, & cum ſatisfactione præſtare. Quis dicat, in iis euentibus non poſſe Prælatum amouere ſubditum è loco Academiæ, & hunc non teneri obedire, cum in hoc verſetur ingens diſciplinæ Religioſæ, publicæ ædificationis, & regiminis Religionis momentum? Imò etſi culpa non eſſet publica, ſi tamen eiuſmodi eſſet, vt Religioſus animæ pateretur detrimentum, in loco Academiæ exiſtens, aut periculum poſſet ſcandali timeri, aut ſeditionem inter cæteros ſuæ Domus Religioſos moueret, vel eorum obſeruantiam minueret, ſimiliavè patraret, teneretur quidem Prælatus eum indè repellere, cum debeat tum illius animæ proſpicere, tum ſui Ordinis bono nomini, & diſciplinæ Regularis obſeruantiæ ſedulò conſulere, eamque ſartam tectam omnibus adhibitis remediis conſeruare.

342 Explicatur ampliùs. Is, qui Gradum in Academia obtinuit, aut in ea edocet, non eximitur ab obedientia ſuorum Prælatorum, vt eſt euidens; Si autem ab eis non poſſet ab eo loco dimoueri, aut ea remotione, ſeu quaſi exilio ob culpas, & delicta puniri, nec eius animæ ſaluti per hoc remedium valeret conſuli, & ad diſciplinæ Religioſæ obſeruantiam compelli; vel ſi propter ipſiuſmet Religionis ſpecialem vtilitatem nequiret ad alia munera, aut munia auocari; ſanè exemptus à Prælatis maneret, ſaltem in pluribus, & præcipuis, quæ Religionem ipſam, & votum Obedientiæ concernunt. Indè ergò eneruaretur regularis diſciplina: Sacrorum Ordinum norma laxaretur: votum Obedientiæ ferè redderetur inane: ſanctiones, ac regulæ infirmarentur, totaque rueret moles obſeruantiæ. Et ne credat aliquis, hoc fuiſſe à Pontificibus indultum, aut priuilegium Academiis conceſſum, vndè hæc omnia detrimenta exoriuntur?

343 Adhuc id declaratur. In Religioſo Magiſtro, ſeu Præceptore, priùs eſt, eſſe Religioſum, quàm eſſe Gradu inſignitum, aut publicum Profeſſorem; illudque eſt principalius, & fundamentum, quod nunquam eſt labefactandum; & quidquid ſuprà illud additur, ei debet aptari, quin noceat, aut quidquam è firmitate minuat; Quod ſanè ex ipſis terminis, & eorum attenta conſideratione eſt manifeſtum. Hinc fit, prælatum poſſe ſubditum præceptorem punire, amouere, exilio mulctare, ſi mereatur, aut ad alium locum mittere, ſi cauſa grauis Religionis expoſcat; illumque teneri obedire; nam hæc ei incumbunt, quia religioſus eſt; & huic primææ obligationi non poteſt ſe ſubtrahere, quia præceptor eſt; aliàs ratio præceptoris præualeret ſtatui religioſi. Vndè Senatus Caſtellæ Regius, cum aliquando exoraretur pro quodam Magiſtro, Cathedræ Moderatore, à ſuo regulari prælato à loco Academiæ amoto ob cauſas intùs ad ſuum ſacrum Ordinem ſpectantes, ſumma cum pietate, ac prudentia Conſeſſui Academico exoranti reſpondit, illum Magiſtrum priùs fuiſſe religioſum, quàm Gradu inſignitum, Moderatoremque Cathedræ, & indè priùs debere muneri religioſi in obedientia prælatis præſtanda ſatisfacere.

Vlteriùs firmatur. Certiſſimum eſt, aliquas eſſe culpas, & cauſas, quæ iuſtè exilij, aut amotionis à loco pœna debent vindicari. Deindè etiam eſt certum, reſpectu cuiuſque ſubditi debere dari aliquem Iudicem, ſeu Superiorem, qui delicta puniat, aliàs crimina impunita manerent. Tunc ſic; ſi religioſus Magiſter, aut præceptor culpā committat, cui exilij, aut amotionis à loco pœna debetur, & culpa non cadat ſub iuriſdictione Magiſtratus Academiæ, (nam hic, vt alibi decidimus, non de omnibus, ſed de aliquibus cauſis criminalibus regularium poteſt agnoſcere) ſanè prælatus regularis tenetur eam pœnam iniungere; alioquin culpa impunita manebit, cum nullus alius reſtet, qui illam infligere valeat, niſi pontifex, aut eius Nuntius, ſiquidem regulares ſunt exempti. pontifex autem, aut eius Nuntius de his culpis caſtigandis immediatè non curant; atque adeò ſi à regulari prælato non puniretur ille ſubditus, immunis euaderet à pœna; Et prætereà ex ſe liquet, culpas intra religionem patratas intra ipſam fore puniendas; & vim, ac poteſtatem reſidere in prælatis, qua ſubditi frænentur, ac puniantur. 344

Confirmatur adhuc. poteſt Magiſtratus Academiæ ſubditos ſuos, à loco Academiæ amouere, propter aliquod delictum, cui ea pœna proportionetur, & cuius cognitio ad ipſum pertineat; & id quidem præſtare valet etiam erga Doctores, ac publicè legentes; ergò id ipſum pręſtare valebit prælatus regularis erga ſubditos ſuos etiam Magiſtros, ac publicos profeſſores. Etenim magis 345

ſtrictè

ſtrictè ſubiectus eſt Religioſus ſuo Prælato, quàm quilibet ſubditi ſuo Magiſtratui; quod ergo huic licet, cur Prælato Regulari denegetur? maximè cum ad Prælatum Regularem pertineat omnimoda guberuatio ſubditorum,& de eis ſint reddituri Deo rationem, atque adeò ſollerter incumbere debent, vt illos à culpis retrahant, & ad virtutem ſectandam promoueant, imò & progreſſus in eorum ſpiritu, ac perfectione ſollicitent; Quæ obligatio non eodem modo eſt in Magiſtratibus Academiæ, ad quos externum pertinet moderamen in his,quæ ad Academiæ, & Academicorum publicum bonum ſpectant.

346 Iam verò non teneri Prælatos Regulares,ſi amoueant ſubditos à loco Academiæ, cauſas amotionis Magiſtratui, nec Confeſſui Academico manifeſtare, ſuadetur primò; quia nullum extat ius, caput, aut titulus huius obligationis, quæ non eſt imponenda Prælatis. Deindè quia ipſi in ſua gubernatione independentes ſunt, atque adeò ab Academia non dependent, quominùs ſuos ſubditos corrigant, vel ad alium locum ob ingentem Religionis vtilitatem deducant. Tertiò ex praxi, ſeu quaſi ex re iudicata; quia vidimus Prælatos Regulares amouentes ſubditos a loco Academiæ, & ea reſiſtente, ac reclamante, ſuam cauſam obtinuerunt. Præterea, quia contingere poteſt, cauſam, propter quam Prælatus amouet ſubditum à loco Academiæ, manifeſtari non poſſe, nec debere; vel quia eſt delictum graue occultum,ex cuius manifeſtatione dedecus Religioni, aut Religioſo, qui amouetur, impingeretur, atque adeò reuelari non debet; vel quia cauſa ad Religionem ſpectat, & eam ſecretò tractari expedit. Et certiſſimum eſt, nunquam intendiſſe Pontificem,quodcumque priuilegium Academiæ conceſſerit, vt occulta delicta publicentur, nec,vt Religioſus,aut Religio famæ, ſplendoris, ac honoris iacturam patiantur. Demùm, quia cauſa manifeſtanda eſſet,vel vt agnoſceretur,eam eſſe ſufficientem, vel vt conſtaret,non pertinere cognitionem illius ad Magiſtratum Academiæ; ſed propter neutram ex his rationibus manifeſtari debet; ergò abſolutè non eſt vlla obligatio illam manifeſtandi.

347 Et quidem non eſt ius, aut titulus, vt Magiſtratus Academiæ agnoſcat de cauſæ ſufficientia; nec ad eum ſpectat ſcire, quid Prælati Regulares operentur circa ſuos ſubditos; ac ſanè ille conaretur tueri Religioſum, & à pœna eximere, aut ſaltem ſuper cauſæ ſufficientia orietur lis,& controuerſia, ex qua plura incommoda ex libatis ſuperiùs emanarent. Deindè nec ea manifeſtatio eſt neceſſaria, vt noſcatur, cauſam, non pertinere ad Magiſtratum; nam id debet ſupponi,quoties caſus hic euenit. Sicut, ſi ſacrum Fidei Tribunal aliquem ſubditum eius Magiſtratus apprehendat, non debet manifeſtare cauſam, vt inde cognoſcatur, non cadere illam ſub iuriſdictione Magiſtratus; ſed ſupponitur tunc cauſam eſſe ex his, quæ priuatiuè ad ſanctæ Fidei Quæſitores ſpectant; Sic, ſua proportione ſeruata, cum Prælatus amouet ſubditum Præceptorem ab Academiæ loco ſupponendum eſt, id ritè, ac rectè facere, & cauſam ad ipſum omnimodo pertinere. Et profectò, quando cauſæ ſubſiſtunt ad Magiſtratum pertinentes, nunquam ignorantur; atque adeò in caſu præſenti, ſi cauſa ignoretur, ipſa ignoratio cauſæ oſtendit, eam ad Magiſtratum Academiæ non pertinere. Tota doctrina tradita ampliùs roborabitur ſolutione argumentorum, eſto ea noſtris rationibus maneant iam eneruata.

Ad primum ergo reſpondeo, à pontificibus ſolummodò fuiſſe intentum, quod in noſtro primo aſſerto declaratur; nec vlteriùs eos intendiſſe, ſatis conſtat ex his,quæ pro ſecundo aſſerto elucidauimus,& ex his, quæ aſſeruimus *lib.1. num.* 207. circa priuilegium, quod pontifex conceſſit Regularibus Studioſis veniendi vndecumque ad Academiam Salmantinam, quin ſuis prælatis impediri valeant. Vnde quælibet indulta, ac priuilegia pontificum conceſſa Academiis,& earum Magiſtratibus, ac profeſſoribus Religioſis, explicanda ſunt iuxta doctrinam adhuc traditam; cum ſemper debeat inſpici mens, & animus Legiſlatoris in promulgatione legis, vel conceſſione priuilegij, nec poſſit de eo credi, nec affirmari,voluiſſe inferre Sacris Ordinibus grauia detrimenta, eorumque ſanctiſſimas conſtitutiones infringere, aut occaſionem præbere, vt diſciplinæ regularis norma eneruetur; cum contrarium conſtet eſſe pontificum animo inuiſceratum. 348

Ad ſecundum argumentum reſpondeo, nec reſpectu Studioſorum Regularium,nec Magiſtrorum, intendiſſe pontifices, quod in eo aſſeritur,ſed dumtaxat quod in noſtro primo aſſerto continetur; Nec Martini V. conſtitutio ibi allata nobis aduerſatur iuxta dicta *num. præcedenti*, & iuxta explicationem illius, quam dedimus loco relato *lib.1. num.* 209. Et ſanè ſi omnes Studioſi Regulares pro libito poſſent vndecumque ad Salmantinam Academiam aduentare, quæ ibi Collegia,& Cœnobia eos caperent? quibus 349

bus victitarent redditibus? Quomodò alibi ſtudia Ordinum Sacrorum conſeruarentur? Quot, vt arctiorem diſciplinæ normam vitarent, Salmanticam aducnirent? Quomodo Prælatus Regularis poſſet ſuam Prouinciam rectà diſpoſitione moderari? Non ergò intelligenda ſunt materialiter verba Pontificis, ſed iuxta interpretationem datam. Ibidem etiam Pontifex præcipit, ne Regulares prohibeantur ad Salmanticenſem Academiam accedere pro Gradibus accipiendis. Ex quibus verbis ſic arguo. Non eſt intelligendum materialiter, & abſque limitatione, vt ſonat, poſſe quoſuis Regulares aſſumere Gradus Magiſterij, ergò nec intelligenda ſunt materialiter, & abſque limitatione, vt ſonant, quæuis alia verba concedentia facultatem Studioſis adueniendi vndecumque ad Academiam Salmantinam, ſtudiorum cauſa, aut verba, quæcumque dentur, indulgentia, vt Religioſi Moderatores Cathedrarum nequeant à loco Academiæ amoueri.

350 Conſequentia probatur; nam non conceditur maiori vi, & efficacia ea facultas Studioſis, & Magiſtris illud priuilegium, quàm conceditur licentia generalis ad accipiendos Gradus, vt ex tenore verborum Pontificis conſtat; ergò ſi hæc ſecunda licentia nequit accipi, vt ſonat, neque poterit prima illa facultas, & quodlibet priuilegium. Iam verò antecedens ſuadetur; quia ibi non intendit Pontifex detrahere quidquam ex ordinationibus cuiuſque Sacri Ordinis; indeque cernimus, in pluribus Religionibus prohiberi, ne ab earum alumnis Gradus accipiantur, quin cenſeatur obſiſti Pontificiæ Conſtitutioni. Deinde poſſet contingere aliquos velle ad Gradus Magiſterij promoueri, ſi eis pro libito liceret, qui nec Religionis ſplendori, nec Academiæ ornamento expedirent; maximè cum non ſemel eueniat, ſapientioribus non ſuppetere pecuniam neceſſariam ad ſumptus, qui in Gradibus accipiendis fiunt; & ſuppetere minùs ſapientibus, & fortaſsè inſufficientibus. Quis autem ſibi perſuadeat, Pontificem nolle, vt Prælati hos prohibeant à petitione Graduum? Rurſus etiam contingere poſſet, vt plurimi ex vno Sacro Ordine optarent accipere Magiſterij Gradus; quorum multitudo in detrimentum vergeret Ordinis ob incommoda, quæ indè ſequerentur, & nemo non agnoſcat, ſi rem perpendat. Demum cum Ordines Sacri non poſſent ſuppeditare omnibus ambientibus Graduum ſumptus neceſſarios, illi forent hinc indè eos congregaturi, vnde non exigua ſollicitudo, anxietas, & damna exorirentur contra regularem obſeruantiam. Neceſſum igitur eſt fateri, verba, & conceſſiones Pontificias, non eſſe intelligendas abſque limitatione, & interpretatione; Eamdemque limitationem, ac interpretationem aptamus cuicumque priuilegio, quod in caſu noſtræ quæſtionis opponatur.

Ad tertium argumentum, ex nuper dictis reſpondeo, non cuilibet Religioſo pro libito licere Gradum Magiſterij in Academia aſſumere, nec quoad hoc tolli ſubordinationem, & dependentiam, quam debet Religioſus exhibere ſuis Prælatis. Nec ex eo, quòd ab his poſſit amoueri à loco Academiæ Magiſter, ſequitur, abſolutè reddi inanem ſuſceptionem Gradus, ablato vſu, & exercitio illius; Etenim non adeò frequens eſt hæc amotio Magiſtrorum à loco Academiæ, vt id incommodum vrgeat. Prætereà, etſi aliquis Magiſter amoueatur, alij, & plures remanent, qui ſufficiant ad docendum in Academia, quibus eiuſſplendor, ac ornamentum conſeruatur. Deindè in dies non pauci Gradum accipiunt, atque adeò vno, aut alio deficiente, totidem ſuccedere, & explere numerum ſolent. Demùm ob alias cauſas ſolent Magiſtri, & Moderatores Cathedrarum à loco Academiæ diſcedere; nempè ſi promoueantur ad Epiſcopatus; ſi in Generales, aut Prouinciales ſuorum Ordinum eligantur, (qui ſaltem ad tempus abſunt) ſi alia munia obituri indè proficiſcantur, aut velint Magiſterij onus relinquere, & præ fatigatione, aut imbecillitate, ad alia loca pergere. In quibus caſibus eadem incommoda ſequuntur ſæpè quòd deſtituatur Academia Præceptoribus, quòd eo ſplendore priuetur, & ſimilia; & tamen nullus adhuc prohibuit, quominùs prædicti à loco Academiæ diſcederent; Cur ergò, cum negotium Religionis agitur, & Prælatus Regularis conſulit diſciplinæ religioſæ, & regimini ſui Ordinis, hæc incommoda conclamentur? Et ſanè ſuſpicor, aliquando de diſceſſu Magiſtri Moderatoris Cathedræ non paucos ex ipſa Academia, commodum ſequi, cenſere, nec de illius orbitate dolere; ſed potiùs arbitrari, plures ſuppetere, qui in eius locum dignè ſuccedant. 351

Ad quartum reſpondeo, cauſas Regularium Academicorum pertinentes ad Magiſtratum, limitatas eſſe, & cæteras ſpectare ad Prælatos Regulares, ex quibus ſunt hæ, propter quas Prælati ſubditos amouere queunt à loco Academiæ. Nec tenentur eas manifeſtare Magiſtratui, aut Conſeſſui Academico, vt ſatis à *num.* 346. oſtendimus; quin 352

quin indè aliquid derogetur iuriſdictioni Magiſtratus Academiæ, qui nullam habet iuriſdictionem circa punienda delicta, quæ Religioſus committit, & non ſunt contra ipſius Academiæ bonum, & gubernationem; nec circa alia, quæ ad ipſam Religionem ſpectant, ob cuius vtilitatem poteſt Prælatus ſuos ſubditos ab eo loco amouere; nec deindè ius habet, vel ei cauſæ manifeſtentur, maximè cum vergeret non infrequenter (ſi hi euentus frequenter contingerent) in Religionis detrimentum manifeſtatio. Alia vbi nuper addidi, quibus id firmiter ſatis ſtatuitur.

353 Ad vltimum argumentum reſpondeo ex nuper dictis *n.* 351. Academiam non priuari publicis commodis ob remotionem alicuius Præceptoris, imò aliquando purgari, ſi fortè Præceptor opinione vitæ laboret; Vel ſi, non ob culpas, ſed ob eius indigentiam ad negotia, & munia Religionis obeunda amoueatur, id in ſplendorem cedit Academiæ, quæ communis parens gignit alumnos, qui vbique deſiderentur; Nec enim omnes Præceptores, ac Magiſtri in ea debent ſemper verſari, cum exinde debeant prodire, qui dignitates, & munera gerant, & ſuam doctrinam aliis in locis bono publico diſſeminent. Et quidem nunquam continget, Academiam deſtitui pluribus, & ſapientibus Magiſtris, qui ſufficiant ad docendum, moderandum Cathedras, educandam iuuentutem, & ornamentum Scholis præſtandum, cum vnius, aut alterius diſceſſus, vel amotio, parum ex his omnibus minuat, maximè cum quotidie noui Magiſtri, & Præceptores prodeant. Demum, eſto aliquid ſplendoris Academiæ imminueretur ob defectũ vnius, aut alterius, ſanè hoc ſuſtinendum eſt propter illiuſmet vtilitatem, & maius, ac reſpectiuè præponderans, Religionis bonum. Sicut cum Magiſter celeberrimus vel è viuis decedit, vel ad Dignitatem aſſumitur, aliquo ſplendore, & non exiguo ornamento Academia priuatur, & tamen non reſiſtitur, quia interuenit aut ineuitabilis ex morte defectus, vel ipſius Magiſtri commodum ingens, & aliunde accreſcit Academiæ decus ex eius promotione ad Dignitatem; Sic in præſenti caſu, ſi amotio Magiſtri ſit propter culpas eam pœnam exigentes, ineuitabilis moraliter debet cenſeri eius defectus ab Academia; ſi verò ob Religionis vtilitatem, aut munus ab eo gerendum, etiam intercedit commodum ipſius Magiſtri, & Academiæ ſplendor augetur.

354 Longiuſculè in hac quæſtione ſum progreſſus; tum quia hic caſus hac noſtra tempeſtate fuit celebris; tum quia hoc dubium, ſicut alia non pauca, decurſu huius tractatus, ſine duce ventilaui; nullus etenim Author id diſputauit ex his, quos videre curaui; & oportuit, grauem quæſtionem non perfunctoriè diſcutere.

QVÆSTIO XXX.

An Religioſi poſſint regere Cathedras Medicinæ, aut Chirurgiæ, & artem Medicam, aut Chirurgicam exercere? Et an poſſint artem Iudiciariæ Aſtrologiæ, & alia diuinationum genera exequi, aut docere?

QVidquid circa Medicinam ſtatuitur, militat pariter in Chirurgia ob proportionem, reſpectum, & paritatem rationis. Ad quæſtionis ergo deciſionem ſciendum eſt, Religioſum non poſſe publicè ſtudio Medicinæ incumbere, aliàs incidet in excommunicationem latam *in cap. non magnopere, Ne Clerici, vel Monachi*; vbi ſub excommunicationis pœna, Alexander III. prohibet Religioſis, ne audiant phyſicam, cuius voce Medicina intelligitur. Hæc pœna confirmata fuit ab Honorio III. *in cap. ſuper ſpecula, eodem tit. Ne Clerici, vel Monachi*. Non tamen eam incurrit Regularis, qui priuatim ſtudet Medicinæ, cum id à Pontifice non caueatur, nec ſit inconueniens in priuato ſtudio, quod in publico vitari contenditur. Et ita docet P. Pellizarius *in Manuali Regularium tomo* 1. *tract.* 6. *c.* 14. *num.* 13. 355

Præterea, ſi Religioſus dimittat habitum, & ſtudio Medicinæ incumbat, tum ipſe incidit in excommunicationem, tum Doctores, ſeu Magiſtri, qui illum Medicinam docent, ac in ſcholis retinent; vt extat *in cap. vt periculoſa, Ne Clerici, vel Monachi, in* 6. Ille autem dicendus eſt retinere, qui aliquem poſitiuum influxum, ſeu concurſum exercet, rogando, conſulendo, defendendo ſua authoritate, & fauore; aut aliqua violentia, vt explicant P. Suarez *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 36. Filiuc. *tract.* 14. *cap.* 4. *quæſito* 11. *num.* 63. Plures quæſtiunculas circa hanc excommunicationem reperies apud Nauarrum *in Manual. cap.* 27. *num.* 134. Caietanum *verbo excommunicatio, cap.* 61. Sayrum *cap.* 35. *num.* 5. P. Thom. Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 92. *& ſequentib.* Bonacinam *tomo* 1. *tract. de clauſura, quæſt.* 2. *punct.* 8. Archidiaconum, Ioannem Andream, & alios 356

Commentatoreſq; prædicti textus *in cap. vt periculoſa.*

357 Iam verò ad noſtram quæſtionem accedendo, aſſerendum eſt, Religioſos docentes Medicinam, aut Chirurgiam non incurrere vllam excommunicationem. Etenim non incurrunt excommunicationem præfatam, vt illicò oſtendam; nec vlla alia lata eſt contra illos; nec lex pœnalis eſt amplianda, aut extendenda ad illos, qui in ipſa non exprimuntur. Quare hoc aſſertum defendunt Nauarrus *in Manuali, cap.* 27. *num.* 126. *verſ.* 6. Toletus *lib.* 1. *ſum. cap.* 38. *num.* 16. Bonacina *vbi ſuprà, punct.* 7. *num.* 9. & apud ipſum ibi Sanctarellus, & Filiutius; necnon P. Suarez *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 3. *num.* 17. & apud ipſum Panormitanus, & alij: lex autem pœnalis ſtudentes Religioſos exprimit, non, docentes.

358 Verùm prædictam excommunicationem extendendam eſſe ad docentes publicè Medicinam, (& conſequenter Religioſos non poſſe Cathedras Medicinæ regere) tuentur D. Antoninus, Syluester, Archidiaconus, Hoſtienſis, apud eumdem Suarez *vbi nuper.* Mouentur, quia Alexander *in eo cap. non magnopere,* quod in Concilio Turonenſi fuit ſtabilitum, hæc habet; *ſtatuimus, vt nulli omnino poſt votum Religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſſionem, ad phyſicam,* (hoc eſt Medicinam) *legeſve mundanas legendas permittantur exire.* Et id ſub pœna excommunicationis prohibet.

359 Reſpondeo, vocem *legendas* non ſignificare in ea conſtitutione idem, ac *docendas*, ſed idem ac *ſtudendas*, quod conſtat tum ex acceptione non inuſitata, in qua *legere, & ſtudere*, pro eodem accipiuntur, dum *legere* dicitur, nullo ſuperaddito, vndè innuatur, legere idem eſſe, ac docere; tum efficaciùs, quia Honorius III. qui eam Conſtitutionem innouauit, confirmauit, imò adauxit, ac extendit, non vtitur verbo *legendas*, ſed *audiendas*; vnde cõſtat, mentem Alexandri eamdem fuiſſe, quam explicat, & interpretatur Honorius *in prædicto cap. ſuper ſpecula*; cuius hæc ſunt verba; *Contra Religioſas perſonas de clauſtris exeuntes ad audiendas leges, vel phyſicam, Alexander Prædeceſſor noſter ſtatuit in Concilio Turonenſi, Vt, niſi infra duorum menſium ſpatium ad clauſtrum redierint, ſicut excommunicati in omnibus euitentur.* Ecce repetit Conſtitutionem Alexandri, & eum ſolummodò contra Religioſos audientes Medicinam tuliſſe excommunicationem, affirmat.

360 Hinc ex ſe licitum eſt Regulares moderari Cathedras Medicinæ, & Chirurgiæ; Quippè, ſi eis non prohibitum eſt, docere Medicinam, nec ea prohibitio in Iure reperitur, non eſt, cur illas Cathedras moderari non valeant, cum moderari Cathedram, ſit docere publicè, obtento ſtipendio deſignato, nihilque ſupra hoc, quod eſt, docere, ſuperaddat, obtinere Cathedram, quod in Iure prohibeatur; maximè cum aliunde obtinere Cathedras, ac eas moderari, non ſit prohibitum in Iure Religioſis, vnde ſi ſcientiæ traditio non prohibetur, ex nullo capite, attento Iure communi, illicitum eis redditur, prædictas Cathedras moderari. Quod confirmatur ex doctrina P. Pellizarij, de qua redibit ſermo *quæſt. ſequenti*, docentis, non eſſe prohibitum Religioſis, accipere Gradum Doctoratus in Medicina, vnde poterunt eam docere, & Cathedras moderari, cum Gradus ille adhoc præſtetur, vt publicè queat docere promotus ad ipſum.

Dixi *ex ſe, & attento Iure communi*, non eſſe prohibitum Religioſis docere publicè Medicinam, & Chirurgiam, ac diuerſas Cathedras, quæ in hac Facultate ſunt, moderari. Etenim id poteſt ex aliis capitibus illicitum eis reddi; nempè ſi prohibitio in Religione detur non docendi publicè vllam ſcientiam, aut ſaltem Medicinam; ſeu non moderandi in Academiis Cathedras, vel ſaltem non obtinendi eas per Oppoſitionem, ſeu accepto ſtipendio. De quibus conſulendæ ſunt cuiuſque Religionis conſtitutiones, & Prælatorum præcepta, ac conſuetudines præſcriptæ. In communi autem loquendo, id videtur ſaltem conſuetudine prohibitum, vt Religioſi Medicinam non doceant, nec Cathedras obtineant; cum eorum non ſit proprium eiuſmodi ſtudium, nec aptum ad finem, qui in Religionibus intenditur; & aliquam indecentiæ ſpeciem reſpectu habitus Religioſi præferat, quòd quis Medicinæ, & Chirurgiæ edocendis incumbat. 361

Caſus autem euenire poteſt, in quo expediat, Religioſum Medicinam docere; 362 nam pone, Medicum inſignem in Religionem fuiſſe ingreſſum, & in ea iam Profeſſum; & ob aliquod accidens peſtis, belli, aut ſimile, deeſſe Medicos, qui ſuam ſcientiam edoceant; tunc bonum publicum exigeret, vt ille Religioſus Medicinam edoceret. Cæterùm, quamuis docere Medicinam, communiter ob dicta Religioſis non liceat, tamen arguere licet in Aſſertionibus, quæ de Medicinæ materiis defenduntur. Et ſic ſolent præſtare Regulares Salmantini, qui Gradum Magiſterij in Artibus obtinuerunt, quibus pro aſſiſtentia ad eiuſmodi publicas Aſſertiones pro Vniuerſi-

tate habita ſua diſtributio, ſeu portio præſtatur.

363 Dices tamen contra aſſertum. Hoc ipſo, quòd ſtudium Medicinæ ſit Religioſis prohibitum à Pontificibus, videtur etiam pari ratione prohibitum illis, quòd Medicinam non doceant; animus enim Pontificum eò tendit, vt Regulares non occupentur niſi in his, quæ eorum profeſſionem conducunt, non autem conducit ſtudium Medicinæ, nec eius doctrinalis traditio. Reſpondeo, eam legem Pontificiam, vtpotè pœnalem, eſſe odioſam, & ideò vltra verba ipſius non eſſe extendendam, nec interpretandum animum Legiſlatorum. Nec in legibus pœnalibus valet argumentum à paritate rationis, vt omnes fatentur. Deinde diſparitas ingens datur in præſenti; nam ſtudium Medicinæ impediret ſtudium Theologiæ, & Scripturæ Sacræ, quod eſt proprium Religioſorum; & Religioſus, qui ſe ei ſtudio publicè dicaret, profeſſionem Medici iam indè aſſumeret, & proprio muneri deeſſet. At is, qui docet Medicinam, vel eam didicit ante ingreſſum in Religionem, vel priuatè ei ſtuduit, quin vllam notam offenſionis, aut ſcandali occaſionem præſtaret, & quin muneri proprio defuerit, in quo nō reperiuntur ea inconuenientia, quæ darentur in Religioſo publicè ſtudioſo Medicinæ.

364 Venio ad ſecundam quæſtionis partem, & aſſero, Religioſos non poſſe exercere artem Medicam, & Chirurgicam, niſi cum limitationibus infrà ſtatuendis. Etenim, etſi expreſsè nullo iure prohibeantur exercere eas artes, niſi cum Chirurgia exercetur cum inciſione, aut aduſtione, tamen hæ artes prohibitæ Religioſis iudicantur, eo quòd ſint ſæcularia negotia, quæ, vt dedecentia ſtatum Religioſum, cenſentur prohibita in generali prohibitione, qua Religioſis præcipitur, ne ſæcularibus negotiis tractandis, aut exercendis ſe immiſceant, quæ prohibitio latè continetur toto titulo, *Ne Clerici, vel Monachi*. Et ita docent Armilla *in ſum. verbo, Medicus, num.* 4. Nauarrus *in Manual. cap.* 25 *num.* 111. P. Thom. Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 14. *à num.* 18. P. Pellizarius *in Manuali Regularium tom.* 1. *tract.* 6. *c.* 14. *num.* 33. & alij.

365 Exercitium autem artis Chirurgicæ, cum inciſione ſaltem, in iure prohibetur Religioſis, vt conſtat *ex c. tua nos, de homicid.* in quo ſtatuitur. Monachum exercentem eiuſmodi artem cum inciſione, ſecuta indè morte, quamuis debitam adhibuerit diligentiam, eſſe irregularem ex eo, quòd deliquerit, artem ſibi interdictam exercens.

366 Limitatur aſſertio primò, ſi cauſa pietatis erga miſerabiles, ſeu cognatas perſonas, & ita vt nullum mortis periculum impendeat, ars Medica exerceatur, & etiam Chirurgica ſine inciſione; & id gratis, nullo accepto ſtipendio, præſtetur, vt conſtet fieri cauſa pietatis. Hanc limitationem admittunt omnes Authores nuper relati. Hinc obiter certes, quare Medici Sacris Ordinibus initiati diſpenſationem obtineant ad ſuam artem exercendam; nempè ne irregulares fiant, quoties mors ægroti ſequeretur, quamuis adhibuiſſent debitam diligentiam, cum ſanè poſſint, etſi nolentes, cauſam morti ſuppeditare, aut eam medicinis à ſe adhibitis anticipare.

Limitatur ſecundò aſſertio, ſi in Reli- 367
gione ſit aliquod priuilegium à Pontificibus conceſſum, vt Religioſi in aliquibus caſibus poſſint artem Medicam exercere. Ita Gregorius XIII. conceſſit Societati IESV, quòd Religioſi ex illa periti Medicinæ, poſſent eam exercere cum domeſticis, vel externis, dummodò alij Medici commodè haberi non valerent, & id fieret cum Superioris licentia, & abſque inciſione, vel aduſtione per ipſos immediatè facienda. Conſtat *ex Compendio priuilegiorum Societatis IESV, verbo Medici.* Et hinc confirmatur aſſertio poſita de prohibitione exercitij artis Medicæ; quippè, ſi illud Religioſis non eſſet prohibitum, fruſtraneum eſſet priuilegium, quo indulgetur illius vſus.

Ad vltimam partem in quæſtionis titu- 368
lo propoſitam accedamus. Tenendum eſt, non ſolùm Religioſis, ſed omnibus generaliter abſque exceptione, cuiuſcumque ſtatus, & qualitatis ſint, prohibitum fuiſſe, ne doceant, aut diſcant, vel exerceant artem Aſtrologiæ iudiciariæ, nec vlla alia diuinationum genera, niſi vſus illius Artis ſit circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam. Vt autem conſtet, quid, & quomodo prohibeatur, referam verba Sixti V. in Bulla, quæ incipit *Cæli, & terra* & extat in Bullario, *tom.* 2. *conſtitut.* 17. *Sixti V.* in ea ſtatuitur; [Vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcumque iudiciariæ Aſtrologiæ artem, præter quàm circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam, in poſterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiam ſi id ſe nō certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur; quam contra alios vtriuſque ſexus, qui ſuprà dictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes, ſiue ſcientias exercent,

Profitentur, & docent, aut diſcunt, quivè huiuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegia, ſuperſtitiones, & veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cuiuſcumque dignitatis; gradus, & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, Prælati, Superiores, ac alij Ordinarij locorum, quàm Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati, etiam ſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentiùs inquirant, & procedant, atque in eos ſeueriùs canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant. Hic aduerte, in Hiſpaniarum Regnis horum delictorum cognitionem, & punitionem, priuatiuè pertinere ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis ex conceſſione Pontificum; vt in Edictis Sanctæ Inquiſitionis quotannis publicè in Eccleſiis Matricibus legitur, & extat in tranſcripto, quod in omnibus Communitatibus Religioſis vnoquoque anno Feria ſexta poſt Octauam Aſſumptionis Deiparæ ex præſcripto ipſius S. Inquiſitionis legitur.

369 Rurſùs Vrbanus VIII. in Bulla, quæ incipit, *inſcrutabilis*, expedita die trigeſima prima Martij, anno 1651. & extat *tom. 4. Bullarij*, eſtque *conſtitutio* 113. *Vrbani VIII.* confirmans Bullam relatam Sixti V. decreuit, incurrere excommunicationem latæ ſententiæ, ac pœnas læſæ Maieſtatis, & vltimi ſupplicij, necnon priuationis Beneficiorum, Dignitatum, & officiorum, ac inhabilitatis perpetuæ ad illa, & præuia degradatione, Curiæ ſæculari tradi puniendos eos, qui conſuluerint Mathematicos, Arioles, Aruſpices; vaticinatores, & Aſtrologiam iudiciariam exercentes, ſuper ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, aut Sedis Apoſtolicæ, vel de vita, ſeu morte Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, eiuſque quoad tertium gradum incluſiuè conſanguineorum; & item eos, qui huiuſmodi Vaticinatorum iudicia, prognoſtica, prædictiones, ſeu præcognitiones, etiam ſibi oblatas receperint, vel eis quomodolibet vſi fuerint, aut eas apud ſe ſcienter retinuerint, ſeu alicui oſtenderint. Cauſarum autem huiuſmodi cognitionem decreuit *ibi* Pontifex, ſpectare, in Vrbe, & eius diſtrictu, ad Vicarium Generalem, & Vrbis Gubernatorem, ac Auditorem Generalem Cameræ; extra Vrbem autem ad Cardinales Legatos, & Prolegatos; in aliis verò partibus ad Ordinarios; & vbilibet locorum ad hæreticæ prauitatis Inquiſitores; excluſis penitùs Superioribus Regularibus quoad ſuos ſubditos.

APPENDIX
DE ASTROLOGIA IVDICIARIA.

Vt rectiùs intelligatur præfixa prohibitio diſcendi, aut docendi Aſtrologiam iudiciariam, latiùs de ea nobis eſt agendum, vt potè quid ſcitu dignum ab Academicis, ne in Academiis, dum Aſtrologia docetur, quidquam illicitè peragatur.

§. I.

Quæ Aſtrologia iudiciaria ſit damnanda?

NON eſſe circa nos otioſas tantas, & tam illuſtres ſtellarum flammas, & nonnunquam ſumi certa de cœlo præſagia, clamat omnium gentium, quæ paulò acutiores fuere, necnon ætatum omnium conſenſus. Sed extrema ſunt vitanda; Quippè alij tam rigidè agunt cum cœlo, vt nihil ei tribuant, omnia fortunæ imputantes; Alij verò de moribus hominum, atque fortuna, tam ſuperſtitioſa, tam ridicula circumferunt, adeóque nimia affectantes Aſtrologiam extendunt vaniſſimis deluſi erroribus, vt velint, omnia vitæ humanæ momenta ad ſyderum veluti calculos numerari. Hi quidem meritò probis horrorem, ſapientibus odium

odium, facetis riſum, nauſeam omnibus pariunt. Quis enim, ſi ſolidis quibuſque rerum, & ſcientiarum fuerit natura, & animo affixus, legere poſſit abſque contemptu, & faſtidio; quæ Genethliaci illi vulgares de rerum præſagiis iudicant? Hi ſanè damnantur, & nulla eſt Pontificia cenſura adeò grauis, quam non mereantur homines ſenſu, & fama corrupti, qui multa Reipublicæ Chriſtianæ, multa Principum rebus noxia auſu temerario, & vaniſſimis auguriis ſpargunt in vulgus.

Et in primis penitùs eſt amandanda ea Aſtrologia iudiciaria, quam profeſſi fuerunt Priſcillianiſtæ opinantes, fatalibus ſtellis animas, & corpora hominum adſtringi, contra quos agit S. Leo *Epiſtol.* 71. Vbi enim fatum (quæ vox eſt fugienda, vt potè indicans neceſſitatem) & ſtellæ fatales influxus immittentes adſtruuntur, libertati humanę, quæ ſemper tacta ſerta eſt conſeruanda, detrahitur. Præterea extirpanda eſt ea Aſtrologia iudiciaria, contra quam inuehitur D. Auguſtinus *lib. 2 in Geneſ.* ait, *de cælo tractare, & dum tractat, alienam eſſe à Patre, qui in cælis eſt:* ſicut etiam illa, quam Tertullianus *libr. de idololatr.* vocat *cultricem idolorum.*

Iam ab initio naſcentis Eccleſiæ damnati ſunt Aſtrologi iudiciarij circa genituras hominum. Aquila Ponticus circa annum Chriſti 130. in Ælia vrbe Fidem ſuſcepit, & cum non deſiſteret ab Aſtrologia iudiciaria, & à delineandis hominum genituris circa fortunas, ab Eccleſia fuit eiectus. Ita S. Epiphanius *lib. de menſuris.* Et ſanè Aſtrologia, quæ ex Ethnicorum ſuperſtitione, & ex Iudæorum fabulis coaluerat, omnia ſydereà neceſſitate conſtringebat. Quare P. Cauſinus *de domo Dei lib. 3. cap. 2.* docet, de hac Aſtrologia præcipuè locutum fuiſſe D. Paulum, cum *ad Coloſſenſes cap. 2. v. 8.* ſcribit; *Videte, ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam, ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundum Chriſtum.*

Itaque Aſtrologia eſt damnanda in primis, quæ fatalem omnium rerum neceſſitatem adſtruit, ita vt ſcelera ipſa, & flagitia cœlo, & aſtris imputentur; quo nihil funeſtius, nihil tetrius. Id tradidit Manilius *lib. 4. Aſtronomicon*, vbi ſyderibus aſſignat miſeriam, & fœlicitatem hominum, necnon adulteria, cædes, tumultus bellorum, & excidia Nationum. Actum eſſet de humana libertate, ſi hæc ita ſe haberent; nec vllus mortalium, pœna, aut præmio eſſet dignus, ſi nihil humanis arbitriis gereretur, ſed omnia per cæcum, vi fatorum abriperentur. Aſſentitur Manilio Lutherus *in aſſert. art. 36.* (vt refertur) aſſerens *liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſiuè titulus ſine re, quia nulli eſt in manu ſua, quippiam cogitare mali, aut boni; ſed omnia ſub Deo ſunt, contra quem nihil poſſumus.* In eadem mente eſt Caluinus *lib. 3. Inſtitut. cap. 23.* vbi aſſeritur, ſtatuere, fieri omnia, volente Deo, ſed voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem. Hæc omnia Catholica Religio execratur.

Deinde damnandi ſunt, qui de genituris præſagia ab ſtellis quaſi certa, nec aliter euentura efficiunt; Etiam hi, qui per Geomantiam diuinant delineantes figuras, quas Zodiaci ſignis tribuunt; nec non alij, qui per dies hebdomadis, & lunæ id præſtant; & hi, qui nomen Patris, & matris in numeros digerunt, ac numeris Planetas, & ſigna adſcribunt. Hi omnes, & ſimiles ſunt pariter ridendi, & execrandi; ridendi quidem, nam inaniſſima commenta ex ſua mente adſtruunt, execrandi ſimul, tum quia auidis rerum occultarum, & euentuum futurorum occaſionem præbent, vt conentur eos cognoſcere, & quidquid ignari, aut inſani hominis garrulitas vomuit inſulſum, atque indigeſtum, de cœlo cecidiſſe credant; indeque ſperant creduli, audent ſcelerati, & putant fata, quæ ſunt crimina; tum quia per hæc Aſtrologorum inconſulta reſponſa poteſt euenire, vt ſocietas humana laceretur, familiæ vertantur, exſcindantur Regna, & omnia paſſim audacia, ſcelere, & ſanguine miſceantur.

§. II.

Oſtenditur ſuperſtitioſa, & fallax Aſtrologia iudiciaria circa vitam, & fortunas.

EA ſolùm ratione, quamuis aliæ adeò efficaces non adeſſent, reiicienda eſſet Aſtrologia iudiciaria, quæ ex hominum genituris cognitis, eorum ætatem, fortunam, & euentus præuuntiat, nempè quia obſeruatum eſt, frequenter eam falli, ſolúmque ea euenire ſolere, quæ abſque libertatis præiudicio contingunt; aut ſaltem ſi ex ſtellis propenſio animi ad hoc, vel illud inferatur, ſeu vitæ breuitas, aut diuturnitas, pependiſſe è libero arbitrio, vt ea contingerent, eo quòd quis animi propenſionem voluerit ſequi, cum poſſet oppoſitum efficere, nec quidquam liberè appoſuerit, quo vitæ termini breuiarentur, cum ſanè poſſit homo liberè periculis ſe exponere in bello, in mari, in rixis, in duellis, quæ ſi vitet, vita longiùs protrahetur. De his autem *inferiùs* agemus, cum limites iuſtos Aſtrolo-

giæ iudiciariæ proponamus. Nunc verò, quia eiuſmodi Aſtrologi gloriari ſolent, quòd experimenta, eorum ſcientiam probent, experimentis contra ipſos erit agendum, quæ iucundè à curioſis excipientur, eaque obſeruauit P. Cauſinus ad Calcem *tomi de Domo Dei* poſt Ephemeridem hiſtoricam, *ex pag.* 95.

In genitura Pauli III. ex aſtris, & ſyderibus, ex quibus Aſtrologi honores, ac fortunam præſagiunt, nihil magnificum colligi poterat, vt oſtendit Cauſinus *obſeruat.* 1. & tamen ex tenui fortuna ad faſtigium Pontificatus fuit euectus. Idem *obſeruat.* 2. demonſtrat, obſcura fuiſſe Aſtra, ſub quibus natus fuit Alexander VI. & tamen vir fuit politico ingenio magnus, & ſuprema poteſtate toto orbe clariſſimus. Deindè *obſeru.* 3. apponit ſtellas aſſiſtentes genituræ Iulij II. & eas quidem valdè otioſas circa honores, vt Aſtrologi opinautur. Quare ex illis non potuit colligi excellentia honorum, ad quos ille peruenit. In *obſeruat.* 4. præfigit poſitiones ſyderum in genitura Leonis X. quæ nullis beneficis radiis illuſtrabantur; nec id obfuit, quominùs ipſe Pontifex crearetur. In *obſeruat.* 5. Planetas deſcribit, natiuitati Clementis VII. præſentes, ex quibus, iuxta Aſtrologorum doctrinam, non demonſtrabantur honores ab eo obtenti. In *obſeruat.* 6. obſeruat ſydera in genitura Pauli III. quæ iuxta Aſtrologiam iudiciariam non promittebant fauorem; cum omnium fauores ſtellarum cumulare debuiſſent Virum & meritis, & dignitate inſignem.

Si attendatur ad geneſim Imperatoris Caroli V. ſanè demiſſa eſt, ſtando Aſtrologorum regulis, cum tamen ille orbem totum fama nominis impleuerit. Id aperit Cauſinus *obſeruat.* 7. *pag.* 96. & poſtmodùm *obſeruat.* 8. idem propalat de natiuitate Ferdinandi Imperatoris, qui Imperij ſolium non conſcendit gradibus, quos Planetæ ſuggeſſerunt, ſed quos diuina prouidentia ſubſtruxit. In genitura Imperatoris Maximiliani II. manifeſtat idem Author *obſeruat.* 9. nullam extitiſſe ſyderum poſitionem, quæ ſpecialem prærogatiuam haberet.

Econuerſo autem oſtendit Cauſinus *obſeruat.* 10. in genitura Petreij Tyara medici Profeſſoris in Academia Louanienſi, & & Leydenſi, eam fuiſſe Planetarum diſpoſitionem, quæ iuxta Aſtrologos, magnos fortunæ, & honorum apices promitteret; illũ tamen nec opibus abundare, nec habere niſi neceſſaria ad familiæ ſuſtentationem; deridereque Aſtrologos, modica, ac frugali fortuna contentum, præſidio philoſophiæ ſupplentem id, quod fallax Aſtrologia promiſerat. Vix potuit ad dignitates conſequendas aptior genitura in ſyderum diſpoſitione optari, quàm ea, quæ fuit in quodam Heminga, vt declarat is Author *obſeruat.* 11. ſed nullam ille obtinuit, in agendis negotiis exiguæ vtilitatis per maiorem vitæ periodum occupatus, & iam ſenex, & egens, coactus ad diuitum menſas *aliena viuere quadra*, vt aiebat vates. Contigit idipſum Matthæo Iaphurio in litteris Latinis, & Græcis erudito, cuius genituræ oſtendit Cauſinus *obſeruat.* 12. fauiſſe Aſtra ad honores amplos, & ad longos annos deſignata ab Aſtrologis; Verùm ille abiectam fuit ſortitus vitam, & innumeris calamitatibus conflictatus. In genitura Franciſci Roſcij Rauennatis apponit idem *obſeruat.* 13. ſyderum ſignificationem adeò illuſtrem, vt non facilè par alia inueniatur, & iudicari potuerit, ſtando regulis Aſtrologorum, eam fuiſſe alicuius ſummi Imperatoris; Is tamen grauiter fuit vulneratus, & ab aduerſariis manus ei ſiniſtra amputata, ac demùm morte violenta periit.

In natiuitate Franciſci de Monza Mediolanenſis, Muſici, præfigit Cauſinus *obſeruat.* 14. repertos fuiſſe quatuor Planetas in ex exaltatione, ac dignitate, honorumque ſignificatione, vt, ſi Aſtrologis crèderes, ille deberet ad Cardinalatum, aut Pontificatum aſſumi; nec tamen niſi ad Muſicæ peritiem peruenit. Fallacias ſimiles oſtendit in genituris Ludouici, & Franciſci Sforciæ; necnon Guſtaui Adolphi Regis Sueciæ, & in nonnullis aliis. Vnde clarè conſpicitur, regulas, quas Aſtrologi iudiciarij communiter ſequuntur circa natiuitates hominum, eſſe fallaces, ſi quidem falſitas earum tot experimentis comprobatur. Itaque reuincuntur eiuſmodi Aſtrologi tum ex fallacia regularum; tum etiam quia frequenter eorum prædictiones ſiuè ex illis regulis, ſiuè ex aliis deductæ, compertæ fuerunt falsæ; quod probat idem Cauſinus duodecim obſeruationibus recentionibus, *loco relato, ex pag.* 101. vbi iudicia celebrium Aſtrologorum efformata circa plurium natiuitates exponit, & euaſiſſe falſa cuncta teſtatur. His iudiciis non eſt credendum, nec ea ſunt exoptanda, ne quis vel nimia ſpe eleuetur, vel fallacibus minis deprimatur, aut neceſſitati tribuat, quod à libero arbitrio poteſt in melius, aut peius conuerti.

§. III.

§. III.

Qua Aſtrologia iudiciaria ſit licita?

BOnis artibus vti, ingenium eſt: abuti; delictum. Sculptor æternus Deus tot ſyderum imaginibus ætheris ſumma diſtinxit, vt nos ad eorum notitiam prouocaret; Quare non minùs licet noſcere ſtellarum virtutes, quàm herbarum vires. Hominibus Deus hunc cæli librum propoſuit, non canibus, non equis, quem ſi eſſet piaculum noſcere, nefas foret ſpectare. Aſtra non illic inania ſunt, ſed prognoſtica, ac præſaga futurorum, vt aiunt S. Baſilius, & Abulenſis; Ea par eſt contemplari, & ſincerè, ac innocenter ſequi, amandato peruerſo ſtudio, quo quis ad ſui ingenij commenta detorqueat. Non eſt ergo Aſtrologiæ iudiciariæ derogandum id, quod etiam caſtigata ſapientiæ ſeueritas admittit. Et quidem omnibus penè hominibus inditum eſt, vt putent, eſſe ſigna quædam in cælo, quæ nos erudiant, eſſeque cauſas, quibus multa in rebus inferioribus naſcantur. Aliquid itaque de cælo conijci reſtat.

Hinc Nicolaus Damaſcenus affirmat, Babylónios, Chaldæos, & Ægyptios hauſiſſe ab Abrahamo Aſtrologiam. Salomon etiam Aſtrologiam iudiciariam rectè calluit. Ait enim ipſe *ſapient*. 7. vt eſt in Græca verſione, Deum ei dediſſe, vt noſceret *Morum mutationes, commutationes temporum, anni curſus, ſtellarum diſpoſitiones*. Quare P. Pineda *lib. 3. de rebus Salomonis*, *cap.* 18. tradit, Salomonem calluiſſe Aſtrologiam iudiciariam circa naturalia, circa inclinationes hominum, & alios euentus à libero arbitrio minimè dependentes.

Accedit, Deum primò traxiſſe ad Fidem Aſtrologos Magos, qui per innocentiſſimas curas obſeruabant ſtellas, fælicibus vigiliis excubantes, cœlo, & ſyderibus affixi, & eos per ſtellam euocaſſe ad cunas, & præſepe Chriſti D. Quod nequiquam præſtitiſſet, niſi laudabile eſſet, ſtellas obſeruare. Etenim ſi ea obſeruatio eſſet illicita, non Aſſumpſiſſet Deus ſtellam in inſtrumentum ad Fidem amplectendam. Sanè libenter videbat occupari Magos circa ſydera, ſi quidem eos per ſydus ad ſe traxit; vritur enim licitis, & & conſuetis artibus, quibus homines ſunt dediti, vt eos aucupetur, & ad ſe trahat, vt traxit Petrum per piſcationem, Euſtachium per venationem. Indè de Magis aiebat S. Gregorius; *Deus accomodatè ad eorum ſcientiam docuit, vt qui in ſtellarum obſeruatione verſabantur, ex ſtellis Chriſtum diſcerent*. Ecce Aſtrologiam etiam Dei calculo probatam; vnde licitum eſt, & glorioſum, contemplari cælum, rimari ſydera, omniaque in Dei gloriam, mentis ornamentum, & humanæ vitæ vtilitatem dirigere.

Hinc D. Thomas *opuſculo* 21. *ad Reginaldum*, hæc habet; *In primis oportet, te ſcire, quòd virtus cæleſtium corporum ad immutanda corpora inferiora ſe extendit; & ideò ſi quis aſtrorum iudiciis vtatur ad præcoſcendum corporales effectus, puta tempeſtatem, & ſerenitatem aeris, ſanitatem, vel infirmitatem corporis, & ſimilia, quæ ex naturalibus, & corporalibus cauſis pendent, nullum videtur eſſe peccatum.* Itaque iuxta S. Thomam, quæcumque ex anima, & libero arbitrio non pendent, ſed ex cauſis naturalibus, poſſunt ex aſtris per Aſtrologiam coniectari, & dignoſci; indeque poterit ex eis oſtendi ſi regulis rectis, & veris inhæreatur, an quis corporis ſanitatem, & ægritudines ſit habiturus, quanto tempore ſit conſeruaturus vitam, attendendo ad cauſas naturales, dummodò ipſe liberè alias cauſas nociuas non apponat, nec in vitæ pericula ſe immittat; aliaque huiuſmodi, quæ, vt potè non illicita, minimè prohiberi quoad forum internum per cenſuram Pontificiam; (excepto iudicio, & præſagio durationis vitæ Pontificis, quod ob incommoda indè emergentia diſtrictè prohibetur) *inferiùs* ſaltem eſſe probabile constabit.

Itaque licitum eſt, ex Aſtris, & Planetis coniicere inclinationes, & propenſiones hominis, quæ ex corporis temperatura, & humoribus proueniunt, (non quæ ex libero arbitrio dimanant;) necnon ſanitatem, ægritudines; alioſque euentus à cauſis naturalibus profluentes, nec pendentes à libertate, quæ ſemper ſalua eſt ſeruanda. Probatur ex D. Thoma, tum loco *nuper* relato, tum 1. *part. quæſt.* 115. *art.* 4. *in corpor.* vbi hæc habet; *ſciendum eſt tamen, quòd indirectè, & per accidens impreſſiones corporum cæleſtium ad intellectum, & voluntatem pertinere poſſunt, in quantum ſcilicet tàm intellectus; quàm voluntas aliquo modo ab inferioribus viribus accipiunt, quæ organis corporeis alligantur.* Deindè *eodem artic. Ad tertium*, aſſerit *Ad tertium dicendum, quòd plures hominum ſequuntur paſſiones, quæ ſunt motus ſenſitiui appetitus; ad quas cooperari poſſunt corpora cæleſtia; pauci autem ſunt ſapientes, qui huiuſmodi paſſionibus reſiſtant. Et ideò Aſtrologi vt in pluribus vera poſſunt prædicere, & maximè in communi, non autem in ſpeciali, quia nihil prohibet, aliquem hominem per liberum arbitrium paſſionibus reſiſtere.* Nihil potuit ex-

preſſius. & clarius pro aſſerto enunciari. Eadem habet *lib. 3. contra gent. cap. 85. ad fin.*

Prætereà ipſe D. Thomas *lib. 3. contra gent. cap. 84. ad fin.* hæc habet; *Dicit enim Auguſtinus in quinto de Ciuitate Dei, quòd non vſquequaque abſurdè dici poteſt, ad ſolas corporum differentias afflatus quoſdam valere ſyderees. Et Damaſcenus dicit in ſecundo libro, quòd alij, & alij planetæ diuerſas complexiones, & habitus, & diſpoſitiones in nobis conſtituunt; ideò indirectè corpora cæleſtia ad bonitatem intelligentiæ operantur. Et ſic, ſicut medici poſſunt iudicare de bonitate intellectus ex corporis complexione, ſicut ex diſpoſitione proxima, ita Aſtrologus ex motibus cæleſtibus, ſicut ex cauſa remota talis diſpoſitionis. Et per hunc modum poteſt verificari, quod Ptolomæus in centiloquio dicit; Cum fuerit Mercurius in natiuitate alicuius in aliqua domorum Saturni, Et ipſe fortis in eſſe ſuo, dat bonitatem intelligentiæ medullitùs in rebus.* Idem Angelicus Præceptor *opuſcul. 28. de fato*, concedit, ex ſtellis poſſe coniici indicationem finis vitæ; quippè *artic. 4. ad fin.* ait; *Ad illud, quod obiicitur de capite Gorgonis, dicendum, quòd illæ ſtellæ funereæ ſunt, & monſtruoſam indicant vitæ terminationem.*

Idem S. Thomas *lib. 2. de generat. & corrupt.* aſſerit; *Periodum vitæ facit relatio aſcendentis ſigni ſupra Horizontem ad omnia ſigna circuli cum ſuis ſtellis, & Planetis in hora generationis rei inferioris, quæ cauſatur à circulo cæleſti; hoc enim modo quorumdam menſura eſt plus, vel minus, ſecundum effectus ſignorum, & fortitudines ſtellarũ, quæ ſunt in ſignis.* Ecce ex ſignis cæleſtibus docet prouenire periodum, & menſuram maiorem, vel minorem vitæ, & indè infert; *Hoc etiam modo innoteſcit, quòd qui ſciret virtutem ſignorum, & ſtellarum in eis poſitarum, dum naſcitur res aliqua, poſſet prognoſticari de tota vita rei generatæ; licèt hoc neceſſitatem non poneret, quia poſſet impediri per accidens.* Hanc illationem iudicat P. Cauſinus *de domo Dei lib. 3. cap. 4. §. Itaque*, nimis fauere Aſtrologis iudiciariis. ſi quidem iuxta eam poſſunt noſcendo ſigna, & ſtellas natiuitati aſſiſtentes, prognoſticum verum facere de tota vita hominis, eſtò poſſent impediri per accidens ea, quæ futura prænuntiaſſent; ſimiliter idem Author *ibidem §. ſeptimò, pag.* 183. ait, fortè nimis indulgenter conceſſiſſe D. Thomam, *effectus ſtellarum in inferioribus eſſe, ex quibus futuræ vitæ diſpoſitio & cauſatur, & noſcitur abſque neceſſitate.* Quæ, & alia eiuſmodi ex *eo Opuſculo* 28. depromit.

Itaque propenſioues, & inclinationes animi poſſunt prædicere Aſtrologi; ſed nequeunt affirmare, certò euenturos fore effectus ex eis inclinationibus prouenientes, cum eis poſſit reſiſti per liberum arbitrium, At quia, vt S. Thomas aſſerebat, pauci paſſionibus, & inclinationibus reſiſtunt, poſſunt ij effectus veri euadere. Eam Aſtrologorum prædictionem vt licitam etiam admittit Scotus *lib. 2. ſentent. diſt. 14.* aſſerens; *Aſtra inclinant voluntatem, in nullo tamen neceſſitatur. Accidit tamen frequenter, Aſtrologos vera prognoſticare de morbus hominum propter promtitatem eorum ad ſequendum appetitum ſenſitiuum.* Itaque dum Aſtrologi non dicant, homines neceſſitari, ſed ex ſignis, & ſtellis prænuntient effectus prouenturos ab inclinatione, & propenſione animi, niſi eis liberè reſiſtatur, non ſunt damnandi, iuxta S. Damaſcenum, S. Thomam, & Scotum. Sic etiam id ſentit Abbas Panormitanus *in cap. ex tuarum tenore, de ſortilegiis*, affirmans; *Aſtrologia nec per ius Canonicum, nec per ciuile eſt prohibita, nec eſt in ſe mala, cum ſit vna ex Artibus liberalibus, & iura præmient has ſcientias exercentes; modò non dicant Aſtrologi neceſſitari homines à corporibus cæleſtibus.*

Quæ omnia rectè cohærent cum dictis *ſupra §. 2.* Quippè hi Authores docentes, poſſe ab Aſtrologis prænunciari inclinationes, & propenſiones hominum, periodum, & menſuram vitæ, ac ſimilia, quin neceſſitas vlla inducatur, ſed potiùs conſtet, poſſe euentus per liberum arbitrium impediri, ſupponunt, Aſtrologos fore cognituros rectè ſigna, planetas, ſydera, eorum poſitionem, ſignificationem, & virtutem; Vnde aiebat *ſupra* D. Thomas, *Quòd qui ſciret virtutem ſignorum, & ſtellarum &c.* At nos *eo §. 2.* damnauimus illos, qui ſe Aſtrologos vendicant, nec ſciunt eam virtutem; eorumque ignorantia experimentis comprobatur; & eos etiam, qui alios euentus, qui minimè prouenire poſſunt ab inclinationibus animi, prædicunt; atque illos, qui volunt, ſydera præuuntiare hunc, aut illum honorem in ſpeciali; Nam quis non rideat, velle Aſtrologum in ſyderibus reperire, aliquem determinatè fore aſſumendum v. g. ad Pontificatum? Rectè Cauſinus in ſuis obſeruationibus *pag. 99.* deridet Aſtrologum, qui iudicium de Paulo III. efformauit, inquiens; *Verùm ſydera nunc non ſunt diſpoſita, ſed in aliud tempus erunt benigniora; Pollicentur enim aſſumptionem ad ſummum gradum Pontificatus anno Domini 1534. qui erit annus vitæ 66. dies 253. hora 9. minut. 34. ex directione ſolis ad trigonum Mercurij cum teſtimonio Iouis, & Saturni.* Qui namque homines, imò qui dæmones poſſent dicere, talem

Virum

Virum fore creandum Pontificem tali die, tali hora, tali minuto, idque ex trino Mercurij; & cui vix tenuiſſimum ſacellum aliquis daret, huic ſupremam Thiaram adſcribere?

Quin quamuis detur recta notitia ſignorum, & ſyderum, poſſunt non euenire ea, quæ ex illis colliguntur, vt ait Auenezra relatus à Cauſino *lib. 3. de domo Dei, cap. 4. pag.* 184. ob has rationes; *vel quia materia non ſit idonea influxui ſuſcipiendo, vel quia humana ab arbitrio noſtro plurimùm dependeant; vel quod fatum particulare fati vniuerſalioris poteſtate ſuperetur; vel quod fato omnipotentior, & cælo maior diuina prouidentia aliter fieri ordinet.* Nomine fati non intelligas quidquam inducens neceſſitatem; ſed conſtellationem, poſituram ſyderum, & Aſtrorum in natiuitate hominis repertam; quo ſenſu de fato loquitur D. Thomas *Opuſculo* 28.

Ex his cenſuerunt Authores, aliqui quos refert, & ſequitur Diana *part. 2. tract. 15. reſol. 58. & part. 4. tract. 7. reſol.* 17. Et aſſertur etiam *in Compendio eius Operum, verbo, Inquiſitores, num.* 61. probabile eſſe, Bullam Sixti V. contra Aſtrologos iudiciarios ſolùm ſpectare ad forum externum, atque adeò illa non obſtante, poſſe ſine peccato futura prædici ex Aſtris, ſicut ante Bullam poterant; Nec videri damnandum eum, qui eiuſmodi futura prænuntiaret ſolùm ea certitudine, & coniectura, qua ſciri poſſunt per Aſtra. Abſolutè id ipſum docent Molfeſius, Naldus, & plures apud Bonacinam *tom. 2. diſp. 3. quæſt. 5. puncto 3. num.* 12. Alij apud Homobonum *in commentar. tract. 6. quæſt. 22. verſ.* 4. Quin Molfeſius *in ſumm. tract. 11. cap. 5. n.* 120. teſtatur, quàm plures Theologos Romæ huic ſententiæ ſubſcripſiſſe, & ei fauere conſuetudinem Aſtrologorum efformantium natiuitates. Prædictam prædictionem de temperamento, & inclinationem hominis ad iram, vel conſuetudinem ad hæc ſtudia, vel illa, & ſimilia, non eſſe contra præfatam Bullam, docet etiam Fr. Vincentius Candidus *tom. 1. diſquiſ. 15. dubitat.* 3. & addit *dubitat.* 4. non eſſe illicitum nec prohibitum, Aſtrologos prædicere euentus futuros pendentes ex libero arbitrio, tenuiſſima quadam coniectura quod confirmat authoritate S. Thom. & Emanuelis Rodriguez; & poſtmodùm adiungit, ex P. Thoma Sanchez, & P. Salas, id prohiberi per Bullam Sixti V. Præterea probabiliter prædicere complexionem corporis & affectiones animi ex horoſcopo, & puncto natiuitatis, licitum eſſe, docent P. Leſſius, & alij, quos refert, & Sectatur P. Buſembaum *in medulla Theolog. moral. lib. 3. tract. 1. cap. 1. dub. 2. num.* 8. Idem docet Caietanus *in ſumm. verbo, Aſtrorum obſeruatio,* aſſerens, abſque dubio, & quæſtione eſſe, licitè ex aſtris iudicari de ſanitate, & infirmitate corporum, ac de ſimilibus corporeis effectibus; & nec errare, nec peccare eum, qui ſuſcipiat cœleſtium influxuum cauſas, vt inclinatiuas ad ea, quæ ex corporibus pendent; Et addit, *Quòd ex conſideratione aſtrorum timere, cauere, audere &c. aliquid, quatenus ex corporibus pendet, nullum peccatum eſt, ſeruato moderamine coniectura, vt ſcilicèt homo non pro certo, ſed coniectura habeat, quidquid ex cælo dicitur circa humanas actiones, non ex ratione, quia caremus ſcientia Aſtrorum, ſed quia non ſubijciuntur actiones humanæ cælo, niſi per indirectam inclinationem, niſi pro quanto pendent à corporibus.* Idipſum decerptum ex pluribus Authoribus tradit P. Eſcobar *in ſumm. ſeu libro Theolog. moral. tract. 5. exam. 6. cap. 12 num.* 75. Idem tuetur Bonacina *loco relato, verſu, Hinc patet.*

Verùm nec effectus contingentes, ſeu liberi poſſunt ab Aſtrologis prædici, nec alij affectus, ad quos datur inclinatio, valent tanquam certi, & neceſſariò futuri prænuntiari. Ita docent Authores relati, necnon P. Salas *in 1. 2. tract. 5. diſp. 2. ſect. 3. num.* 36. P. Suarez *lib. 2. de irreligioſitate, cap.* 11. P. Thomas Sanchez *in ſumm. lib. 2. cap. 38. num.* 34. P. Filiucius *tract. 24. cap. 4. punct. 3. n. 34. ad fin.* Et eſt communis Authorum ſententia.

Hinc vt ſtrictiùs Bulla Sixti V. obſeruetur, (quod maximè eſt curandum) & ne Aſtrologis nimis indulgeatur, indeque à licitis ad illicita perueniãt, cautiſſimè procedendũ eſt. Quamobrẽ quidquid de cœleſti motu, quidquid de eius in hanc inferiorem naturam effectu quęritur, magna verecũdia magna prudentia, grandi etiam diuinæ prouidentiæ veneratione quærendum eſt. Nec admittenda ſunt, quæ inſulſum aliquid, aut ineptum præſeferunt, aut quæ humano iudicio, aut libero reluctantur. Vnde cum in Aſtris nihil, niſi coniecturas *ſuprà* expenſas habeamus, graue peccatum eſt eorum, qui diuinæ prouidentiæ exules, auidè genituris inhiant, & ſua, aut aliorum requirunt iudicia prognoſtica, & tam incertis rebus fidem habent. Immane verò eſt ſacrilegium eorum, qui ſe res futuras ab hominum arbitrio pendentes certe poſſe prædicere dictitant, in Dei ſacraria auſu nefario irrumpentes. Tota hæc agendi ratio, vt D. Auguſtinus *lib. 2. de doctrina Chriſtiana, cap.* 24. ediſſerit, *Plena eſt peſtifera curioſitatis, cruciantis*

ciantis ſollicitudinis, mortiſera ſeruitutis. Laudabilis ars eſt Aſtrologia, nec ab vllu malarum artium corruptela eſt temeranda. Verùm ècontrà coniecturas, inclinationes animi pendentes ex corporeis qualitatibus, ſanitatem, & infirmitatem corporum, ex Aſtrorum, & ſignorum poſituris dignoſci modo expoſito valere, non eſt, cur refugiamus concedere cum D. Thoma, Damaſceno, Scoto, Caietano, & aliis Authoribus relatis, cum id nec rationibus, nec Patribus obſtet. Cæterùm nonnunquam inueniuntur homines ſpinoſi, & nimis auſteri, qui, quidquid eſt bonarum artium, amænarumque litterarum, cæco impetu exagitant, & contendunt, omnem de iudiciis Aſtrologiam eſſe illicitam, & in Scriptura ſacra prohiberi; Qua propter operæ pretium erit, oſtendere, Aſtrologiam huiuſmodi, his limitationibus adhibitis, quas iam explanauimus, nihil continere, quod Scripturæ ſacræ repugnet, nec Sanctis Patribus, Sacris Canonibus, aut rationi aduerſetur.

§. VI.

Exponuntur ea, quæ opponi ſolent aduerſus omnem de iudiciis Aſtrologiam.

Opponitur primò *ex Deuteronomio cap.* 18. *v.* 10. præceptum illud Domini; *Non inueniatur in te, qui Ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones conſulat, nec diuinos, nec quærat à mortuis veritatem.* Reſpondeo, nullum in hoc loco eſſe verbum de Aſtrologis, ſed de Ariolis, ſomniatoribus, Auguribus, Maleficis, Incantatoribus, & Necromanticis. Quippè mens Dei erat, vt auocaret Hæbreos ab impiis diuinationibus, quibus tunc Chauanæi, & aliæ idololatræ gentes detinebantur, aſſuetæ Dæmonum reſponſis per idola, & Pyromantiæ, Hydromantiæ, Characteribus, & phylacteriis; ſublimem autem Aſtrologiam, vtpotè nimis rudes, non tractabant; Nec quid commune cum Aſtrologis Magi turpes habebant, cuiuſmodi erant illi, de quibus 4. *Reg.* 23. enuntiatur, *Pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & abominationes, quæ fuerunt in terra Iuda, & Hieruſalem, abſtulit Ioſias.*

Secundò ex Iſaia *cap.* 47. ea verba obijciuntur; *Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum; ſtent, & ſaluent te augures cœli, qui contemplabantur ſydera, & ſupputabant menſes, vt ex eis nuntiarent ventura tibi. Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos, non liberabunt animam ſuam de manu flammæ.* Reſpondeo, Prophetam proferre hæc verba contra Babylonios, tum quia, ſpreto Deo, & proculcato ſanctorum populo, toti erant in ſcrutandis vaticinijs Chaldæorum, quæ fœdis ſuperſtitionibus erant infecta, vt Patres Eccleſiæ teſtantur; tum quia proterue ſpretis Prophetarum vocibus, & irriſo veri Numinis cultu, humanis artibus confidebant; quod piaculum ingens erat, quamuis in eis iudiciis Aſtrologorum ſecundum ſe non reperiretur peccatum; Sicut quamvis diuitiæ, & honores in ſe non ſint praui, tamen prauè faciunt, qui in eis ſpem omnem, & fiduciam collocant, & qui collocandam fore pronuntiant. Hinc cum Babylonij, & Chaldæi tutos ſe, & glorioſos ob Aſtrologorum dicta iactarent, & vates illi impiè, & arroganter eos ſecuros eſſe prædicerent, meritò vtrique à Propheta obiurgantur.

Tertiò ex Hieremia *cap.* 10. *v.* 3. obiicitur illud, *A ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes.* Reſpondeo, ſolùm velle Prophetam tollere metum à piis, & fidelibus, quos diuina protectio reddit ſecuros. Certum quippè eſt ex ore Chriſti *D. Luc. cap.* 21. Quòd *erunt ſigna in ſole, & Luna,* & terrores de cœlo futuros; quos timeri par eſt, ſed iuſti in protectione diuina confideutes minùs eos formidabunt, quàm impij.

Quartò ex D. Paulo *ad Galatas* 4. *v.* 10. Vbi ita reprehendit Galatas; *Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos.* Reſpondeo, in ea obſeruatione non reprehendi Aſtrologiam, aliàs nec liceret obſeruare horas in horologiis, nec in ſyderibus mutationes temporum, nec curſum ſolis, & Lunæ, ac Planetarum. Non itaque meminit D. Paulus Aſtrologiæ, ſed, vt exponunt S. Hieronymus, & S. Chryſoſtomus, reprehendit eos, qui ſuſcepta Fide, iterùm ad Iudaicas obſeruationes defluebant, ſcilicèt obſeruando Sabbata, Neomenias, Feſta ſolemnia ſynagogæ, & annos Sabbathicos. Hinc Chriſtus D. non reprehendit obſeruationem cæleſtium ſyderum, dum *Matth. cap.* 16. *v.* 5. ait; *Facto veſpere dicitis, ſerenum erit, rubicundum eſt enim cœlum, & mane, hodie tempeſtas erit, rutilat enim triſte cœlum.*

Quintò arguitur ex Patribus Eccleſiæ, qui contra Aſtrologos iudiciarios vehementer clamant, & inuehuntur. Reſpondeo, eos ſolùm inuehi contra ſacrilegos Aſtrologos, qui omnia fato, & ſtellis adſcribebant, & indè faciebant homines fœlices, ac beatos, ablegata de terrarum orbe prouidentia; indè etiam eos conſtituebant reos, & miſeros, nihil humanæ voluntati relinquentes. Audi D. Auguſtinum *homil. in pſalm.* 61. de Aſtrologo quodam iam reſipiſcente

ſiſpiſcente aſſerentem; *Iſte dicebat, quòd adulterium non faciebat propria voluntas, ſed Venus; homicidium non faciebat propria voluntas, ſed Mars; Iuſtum non faciebat Deus, ſed Iupiter.* Et *lib.* 81. *quæſt.* q. 5. quid profiterentur illi Aſtrologi, ſic enuntiat; *Volentes actus noſtros corporibus cæleſtibus ſubdere, & nos vendere ſtellis.* Audi Tertullianum *lib. de idolat.* exponentem, quam Aſtrologiam traderent idolorum cultores; *Propterea homines non putant Deum requirendum, præſumentes nos ſtellarum immutabili arbitrio agi.* Idem habent S. Baſilius, S. Ambroſius, & alij Patres. At non quia in his errabant Aſtrologi, eorum ſcientia, ſi repurgetur, eſt exterminanda. Non quidem damnamus poëſim, eo quòd ab ea manauit, credi ab antiquis Iouem, & Appollinem, alioſque ſimiles eſſe Deos; Nun muſicam, quia ſæpè amatoriis verſibus fuit inquinata; Non philoſophiam Ariſtotelis, quia in ea tradidit errorem æternitatis muudi. Repurgantur hæc vitia, & Artes hæ laudantur. Idem de Aſtrologia profero. Et ſanè, ſi quæ à veteribus deprauata fuere, non licet erroribus repurgare, & liberare inquinamentis, quid tandem nobis integrum, quid vtile, quid amænum reſtabit? Omnia erunt de vſu vitæ reſcindenda; Non aqua, non aëre toties ſordibus ſacrilegarum victimarum pollutis nobis erit vtendum.

Hanc Aſtrologiam ſuperſtirioſam, maleficam, & neceſſitatem voluntati imponentem, non verò, quam nos licitam defendimus, Sacri Canones damnant. Concilium Bracharenſe Primum *canon*: 9. inquit; *ſi quis animas, & corpora humana fatali ſigno credit adſtringi, ſicut Pagani, & Priſcillianiſta dixerunt, anathema ſit.* Rursùs *canon.* 1c. ait; *ſi quis duodecim ſigna, quæ Mathematici obſeruare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſpoſita credit, anathema ſit.* Concilium Lateranenſe ſub Leone X. & Iulio II. grauiter cenſuit contra Arnoldum Villanouenſem. & eius ſocios Aſtrologos, eo quòd crediderint intoleranda inſania, ſe poſſe ex Aſtrorum poſitione diuinare diem Iudicij, de quo, vtpotè tanta caligine obducto, nemo ſcit. Alexander III. amouit à diuinis Præsbyterum, qui per Aſtrologiam præſumpſit noſcere latronem, qui ab Eccleſia quid furatus fuerat, Similiter *in cap. igitur,* 26. *quæſt.* 3. *in cap. non licet,* 26. *quæſt.* 5. *in cap. illud, in cap. ſed & illud* 26. *quæſt.* 2. reperiuntur Decreta ſtatuentia, nimis errare Mathematicos, & Aſtrologos, qui ex Aſtris conantur prædicere actiones humanas, & earum euentus. Demùm Concilium Tridentinum, *Decreto de Libris prohibitis.* fatur; *Epiſcopi diligenter prouideant, ne Aſtrologiæ iudiciariæ libri, tractatus, Indices, legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certi aliquid euenturum affirmant.*

Cernis, ea ſolùm in Aſtrologis iudiciariis prohiberi à Sacris Canonibus, quæ nos amandanda penitùs eſſe diximus, & nihil circa noſtrum aſſertum ab eis reprobari. Quin ſi reperiatur prohibitum, Lunæ, & ſtellarum curſus obſeruari ad præſagia temporum, id dumtaxàt effectum eſt, ne prætextu licitorum homines temerarij in illicita laberentur. Hinc agens de Bulla Sixti V. (quàm, *ſuprà* oſtendimus, defendi ab optimæ notæ Authoribus, non aduerſari doctrinæ traditæ) Nicolaus Cauſinus *lib.* 3. *de Domo Dei, cap.* 7. *in fin.* ait, prohibitum eſſe à Pontifice, ne vllus auderet facere iudicia, & natiuitates hominum circa futura contingentia, & caſus fortuitos, quamuis hi certò non affirmarentur; *Erat enim tunc dira circa genituras curioſitas, vita Pontificum, & cæterorum Principum non innoxia. Ex quo fit, vt non tantùm mala, ſed occaſiones quoque malorum prudenter amputari debuerint, ne per ſpeciem ſtudioſitatis in nefandam curioſitatem audax Iapetidarum genus irreperet. Adde, quòd Bulla vetat*, de futuris contingentibus, & ſucceſſibus fortuitis iudicari; *quæ nemo ſanus Aſtris imputat, non autem de effectibus, qui ab ipſo ordine naturali pendent.*

Demùm arguitur ex rationibus intendentibus, non poſſe dari Aſtrologiam iudiciariam ſcientificam. Prima eſt, quia nimis effuſa eſt rapiditas cæli, quæ ſingulis momentis auehit auolantium ſyderum ſtatum, vnde incerta vertigine confundit, quęcumque ex Aſtris coniici poſſunt, Hanc rationem diſſoluit S. Auguſtinus *lib.* 5. *de Ciuitate Dei cap.* 5. Nam ſi tanta eſt ſtellarum veluti præcipiti turbine incuſſa celeritas, nemo vnquam poterit annotare momenta naſcentium. Itaque non ita cælum vertitur, vt nullum annotandis locis ſyderum relinquat locum; nec per ſingula momenta reſpectu natiuitatum mutatur cœli facies. Et quidem motus diurnus, & proprius omnium Planetarum ſagaciſſimè iam eſt deprehenſus, & iam tenetur rapidiſſima ab ortu in occaſum conuerſio, & per horas, ac minuta deſcribitur. Cum enim, etſi rapidè; per immenſa ſpatia moueantur Planetæ, cernuntur oriri, progredi, incedere, aſcendere, deſcendere, labi, occidere. Hinc æquinoctia, ſolſtitia; ſolis, & lunæ Eclipſes, ex Aſtris nuſcuntur, quamuis celerrimus ſit motus; quare ergo non agnoſcetur punctum

ctum natiuitatum, ſiquidem celeritas motus tàm vni notitiæ, quàm alij deberet obſtare?

Vrgent tamen ex varietate inſignium Aſtrologorum, qui nouos motus, noua ſydera, nouas cæleſtium orbium reuolutiones inuenère; igitur ſi adeò inextricabilis eſt motus cæleſtis, vt ſemper ſub litibus ſit, & contentionibus, non erit fidendum prædictionibus Aſtrologicis. Reſpondeo, eas contentiones fuiſſe de minutiis, & de his, quæ vix apparent, niſi poſt multorum ſæculorum lapſus, & nihil turbant de iudiciaria, in qua, quamuis quid minutorum, aut graduum ſuperſit, aut deſit, non propterea cuncta peruertuntur. Et profectò in qualibet arte, & ſcientia, ſunt acres diſputationes, & contentiones ad inuicem oppoſitæ, nec propterea pereunt ſcientiæ, aut artes; ſimiliter ergo nec Aſtrologia iudiciaria naturalis perit ob contentiones circa eam ſubortas.

Secunda ratio eſt; nam omnia, quæ in natura geruntur, per primas qualitates fiunt, & ſol, ac luna ſuis motibus ad ſenſibilia concurrunt; Aliorum verò Planetarum, & ſignorum vel nullæ ſunt qualitates, & influxus, vel non eſt, vnde dignoſcantur; vnde ex illis nequit coniici quidquam per Aſtrologiam iudiciariam. Reſpondeò, manifeſtè euinci hanc rationem, nam ſi ſolummodò ſol, & luna, & qualitates elementorum omnia efficerent, idem, & perpetuus eſſet ſtatis temporibus tenor, eædem hyemes, autumni, verna, non improuiſi imbres profluerent, non inſolitæ niues caderent. Vnde maris acceſſus, & receſſus prouenirec? vnde in terræ fructibus tanta eſſet diuerſitas vnoquoque anno? cur Ariſtoteles *in problemat.* adeò de Orionis ortu, & Occaſu curaret, vt importunos flatus exindè colligeret? ſtupidi ergo, & ſocordes ignorabunt qualitates Aſtrorum, non verò periti Aſtrologi; & ſicut Solis, & Lunæ proprietates agnoſcuntur, cum tamen longè adeò à nobis ſint, rapidiſſimèque moueantur; ipſaque irrationalia nō pauca operantur iuxta Solis, & Lunæ motus, dies, nouilunia, & plenilunia; & in herbis ingenitus eſt ad Solem, & Lunam ſibi proficuam, aut noxiam reſpectus; ita etiam à doctis Aſtrorum, & ſignorum proprietates, qualitates, & influxus agnoſcuntur.

Inſtant, cum Seneca *lib. 2. natural. quæſt. cap. 32* plures ſtellas latere, & ignorari quid adiumenti, quid impedimenti vnaquæque ferat, atque adeò iudicia, & præſagia non poſſe ab ſtellis deſumi. Reſpondeo, Aſtrologos habere rationem Solis, & Lunæ, quinque Planetarum, duodecim conſtellationum ſigniferi, & omnium fixarum primæ magnitudinis. Hæc omnia adeò clara, & excelſa ſunt, eaque efficacitate prædita, vt cæterarum ſtellarum vim obruant; & ſatis ſunt, vt Aſtrologi ex illis ſua iudicia depromant; Sicut medici non omnium herbarum virtutem agnoſcunt, & tamen ex ſibi notis remedia conſtant. Et quidem ſtellæ, quæ latent, aut in iudiciis omittuntur, gregariæ ſunt, nec impediunt vim prævalidam Planetarum, & ſtellarum primæ magnitudinis. Quòd ſi vrgeas, quomodo noſcatur, an à Planetis, an à ſtellis his gregariis qualitates emanent? dico, id eſſe cauillari, non diſputare; nam eodem modo potes ſuggerere dubium, quomodo ſciatur humor à Luna prouenire, & non à ſtellis ei proximis? & his ſimilia. Itaque notum ita eſt Aſtrologis, quæ qualitates à Planetis, & ſyderibus illis emanent, ac quæ à Sole, & Luna profluunt; & virtus eorum noſcitur ab illis, ſicut virtus herbarum à Medicis per obſeruationes, & experimenta tot ſæculorum cognitæ ſunt illæ proprietates. Nec ad diuerſas cœli facies confugias, quod iam præoccupauimus; Et certè ſi tam ſcrupuloſè cum cæteris ſcientiis agitur, nullæ erunt; quia nuſquam ſimilitudo ad perfectum cedit; Ridebimus ſanè phyſicorum obſeruationes, & Medicorum experimenta, quia nunquam inueniri poterunt duo corpora perfectè ſimillima, nec per comparationem vnius ad aliud poterunt artes conſtare.

Tertia ratio eſt. Quippè non eſt intelligibilis modus influendi Planetarum tempore natiuitatis; an ille influxus perſeueret per totam vitam, vt de eius euentibus naturalibus poſſit fieri præſagium? an inſeritur vis illa infanti, aut effectus prorogantur, donec deſtinato tempore erumpant? Reſpondeo cum Aſtrologis, infanti adhæreſcere vim Planetarum, eius ſcilicèt artubus; nec mirum, non ſtatim erumpere; id in omnibus ſeminibus cernitur, quæ non ſtatim in fructus prodeunt; & in ſemine animalium quod non ſtatim in prolem animatam coaleſcit; In tota natura diu rerum ſemina fouentur, antequam in apertum prorumpant. Igitur cæleſtes periodi ſuos numeros habent, quibus abſolutis, deſtinata perficiuntur; Agunt equidem vt cauſæ, vt cernere eſt in tempeſtatibus aëris, in diſpoſitione corporum, in temperamentis hominum, excitando calorem, frigus, humorem, & ſiccitatem, & hæc inter ſe miſcendo, vnde tam varius eſt rerum ſtatus; faciunt ſerenitatem, & pluuias, faciunt ægrotos, & ſanos: acres, & lentos: triſtes, &

alacres, cupidos,& torpentes: ſed vitia, & virtutes nullatenùs faciunt, vt ſatis reperimus, & luculentè docet D. Auguſtinus *de ciuitat. Dei, lib. 5. cap. 1.* Præterea aliquando non ſunt cauſæ, ſaltem perſpicuæ, ſed ſigna; ſicut Iris ad ſerenitatem, & *lib. 2. Machabaeor. cap. 5.* igneæ acies fuerunt ſigna bellorum; Hyades ſunt ſigna pluuiæ; Et in hoc ſenſu in Geneſi ſtellas dici ſigna, tradunt S. Baſilius, S. Ambroſius, & alij. Aliquando ſunt ſigna, & cauſæ, continendo, & ſignificando effectus, Quo ſenſu aſſeruit D. Thomas *opuſcul.* 58. *cap.* 9. ſigna pluuiarum eaſdem continere, & ſignificare.

Quarta, & vltima ratio deſumitur ex tot experimentis, quæ circumferuntur, & quorum aliqua *ſuperius* attigimus, quæ fallaciam, & nugacitatem Aſtrologorum manifeſtant, ſiquidem quod ex horoſcopo prædixerunt, euanuit. Reſpondeo, Aſtrologiam iudiciariam eſſe in rerum natura; at eſſe rarum Aſtrologum; cum enim ſit ars difficillima, rari illam perfectè callent. Quare quidam, qui quæſtus, adulationis, aut vanitatis cauſa ſe Aſtrologos venditant, & ſunt de triuio Planetarij, ſæpè mentiuntur; quippè aggrediuntur denuntiare interrogantibus omnia humanarum actionum momenta, & totam fortunæ aleam: audent vana: tentant ridenda: ſperant illicita mortalitati noſtræ: cenſent bona: decernunt ſcelera: morbos ad calculum vocant: diſcrimina, & mortes cum adiunctis deſcribunt, & in omnibus artem fœdè proſtituunt; Hæc non eſt Aſtrologia, ſed inſania damnata à Ptolomæo *lib.* 1. *de prædiction. Aſtronomic.* & ab omnibus cordatis, & piis; cum non liceat, nec poſſit prædici, niſi quod à temperamento dignoſcitur, & à cauſis naturalibus effluit.

Prætereà artes ſunt non paucę coniecturales, vt Medicina, Politica, Ciuilis, & Militaris, quæ ſagaciter indicant, quid fieri ſoleat, aut euenturum ſperetur in variis rerum ſucceſſibus; at nunquam temerè pronuntiant, hoc vel illud neceſſariò futurum eſſe. Etenim aptari nos rebus oportet, non res nobis; Naturam non faciunt artes, ſed ſpeculantur. Ex his ergo Artibus eſt Aſtrologia. Equidem Aſtra non fallunt; conſtantiſſimè ſuas proprietates ſeruant; ſed inferiora, quæ vim Aſtrorum ſuſcipiunt, ſunt fluida, & incerta. Vnde non mirum, ſi etiam Aſtrologis doctis prudenter coniecturantibus euentus non reſpondeant; ſicut ſæpè non reſpondent euentus Medicis, ac Peritis ſcientiæ Militaris, & Politicæ; Aliquando autem conſtat mirè conſonaſſe effectus iudiciis Aſtrologorum.

Itaque ex parte materiæ poteſt eſſe ratio, cur qualitates Planetarum non operentur; ſicut licèt radios ſolis æquè recipiant corpora, tamen ex eis per chryſtallum traiectis flamma concipitur: ramenta, & paleæ concipiunt viuidiùs flammas: non pariter cætera corpora vruntur, nec eamdem vim in ſe retinent. Similiter, vt ait Aſtrologus Sixtus ab Herminga, quamuis omnes cæli vim experiantur, & influxus corporum cæleſtium neceſſario quodam ordine agant, non tamen eodem modo inferiora eam vim recipiunt, ob incouſtantem, fluentemque materiam. Addit Volphius *lib. de Aſtrologiæ vſu*, circunſtantias regionum, religionum, legum, morum, parentum, inſtitutorum, educationis, commercij, locorum, & temporum, efficere, vt inclinationes, ac propenſiones aut vincantur, aut exuberent; & temperamentum ipſum vitietur, aut corrigatur; Et cum maximam vim habeat conſilium, deliberatio, prudentia, & humanæ voluntatis libertas, ſapiens dominatur Aſtris, mutatque ea, quæ ex eorum prædictione, naturalibus cauſis relinquendo effectus, forent euentura. Sæpè etiam defectus materiæ efficit, ne etiam, quod tamquam ex cauſa naturali foret enturum, aut poſſet euenire, ſi adeſſet materia, non eueniat; Nam ſi in natiuitate paſtoris, ruſtici, aut opificis adſit Planeta benigniſſimus, & ſignum virgo, ſtellæve regiæ cum luminaribus coniunctæ, ex quibus fortuna ingens, honorque eximius ex cauſis naturalibus inclinantibus prædicitur, adhuc illi nec Reges, nec Principes, nec Optimates euadent, ſed ad ſummum euadere poterunt primi in ſua arte, & miniſterio; Etenim vt via aperiretur ex cauſis naturalibus ad maiores honores, deeſt materia, & diſpoſitio; nempè domus, parentes, diuitiæ, clientela, amici, & grandis occaſio. Similiter aliquando occurrunt ſtellæ, quæ pluuias ex ſe cauſant, nec tamen pluit, quia deeſt materia, eo quòd aër, & nubes nondum ad partus aquarum aptè coaluerint.

§. V.

De Natiuitate geminorum, quoad Aſtrologiam iudiciariã, ac de aliis ad eam ſpectantibus.

DEcantatum ſæpè argumentum eſt de natiuitate geminorum, quorum diuerſa vita, fortuna, & exitus eſt, vt cernitur in Iacob, & Eſau vno partu natis; vnde videtur elidi tota vis, quæ ſyderibus adſcribitur; vt refelluntur iudicia, quæ de genituris fiunt ab Aſtrologis.

Sed in primis vnum id de Iacob, & Eſau contra Aſtrologos frequenter torquetur, & poſſunt ipſi retorquere plura experimenta geminorum, quorum vna fuit ſors, & par euentus. Sanctus Coſmas, & Damianus fuerunt gemini, conſimili vita, religione pari, profeſſione eadem, & eodem etiam die Martyrio coronati. S. Geruaſius, & Protaſius, etiam gemini, iiſdem rebus, & iiſdem caſibus fuerunt exerciti. Sancti Epiſcopi Medardus, & Gildardus, ſimul nati fuerunt; ſimul Epiſcopi, ſimul vita functi. Præterea Campanella affirmat, ſe vidiſſe Vitalis filios geminos adeò perſimiles vultu, vt diſcerni non poſſent, moribus planè concordes, ſimul ſanos, ſimul infirmos, eodem etiam anno mortuos. Non diſpares fuere illi duo gemini, quos Hypocrates ex ægritudinum paritate ſimul natos fuiſſe cognouit. Hi omnes ſilentur, & perpetuò Iacob, & Eſau conclamantur.

Reſpondetur ergo in primis, non debere reperiri in geminis æqualitatem in his, quæ à libero arbitrio dependent; aliàs ſimul ſederent, ſimul ſtarent, ſimul opera bona, aut mala exercerent. Etenim nihil ſydera contra libertatem operantur. Hinc vitia, quibus ſe fœdauit Eſau, virtutes, quas amplexus eſt Iacob, nihil commune cum ſyderibus habuerunt, ſed à propria pependerunt voluntate; quare non mirum, ſi diſſimiles in actionibus euaſerint, cũ hæ actiones libero voluntatis motu fuerint ab eis exercitæ. Deindè reſpondetur iuxta dicta *in ſuperioribus*, non ſufficere ſyderum influxum, niſi concurrant diſpoſitio materiæ, educatio, aliæque circunſtantiæ. Id videre eſt in duobus canibus vno partu natis, quorum vnus in venatione erat educatus, alter intra domeſticos lares: Et cum Lycurgus pro concione vellet ſuadere ſpartanis vim educationis, in medium eos canes protulit, & oculis obiecit leporem, & offam; canis venator Leporem fuit ſecutus: alter domeſticus inſiluit in offam; Quem euentum affero Ego *in lib. de Principe perfecto, documento* 1. vt quantum ex educatione iuuenum, maximè Principum, pendeat ad mores concinnandos, demonſtrem. Hinc Iacob, & Eſau moribus adeò diſcrepantes etiam euaſerunt, nempè quia primus in tabernaculo, ſecundus in agro fuit educatus. Conſuetudo ergo eſt altera natura, quæ ſemper inſtans, ſemper incumbens, ſæpè impetum ipſius primæ naturæ infringit. Itaque varia ſunt, quæ vim, & influxum ſyderum retundunt; nutritio, inſtitutio, extrinſecorum conditio; caſus, occaſio, & præcipuè diuina prouidentia.

Demùm reſpondetur, quamuis communiter non mutetur in momento cæli facies, vt *ſuperiùs* libauimus, indeque poſſint Aſtrologi frequenter iudicia de puncto natiuitatis efficere; aliquando tamen breuiſſimo interuallo, quale datur inter natiuitatem vnius gemini poſt alium, Planetæ, qui infra Horizontem erant, ſuprà aſſurgunt, & cum illi diſſimillimam vim habeant, diſſimillimos etiam effectus producunt in eum, qui ſecundo loco naſcitur. Vnde poſſunt duo gemini euadere diſſimillimi. Id potuit contingere in natalitio Eſau, & Iacob, de quo nobis nõ conſtat, nec vllus Aſtrologus poteſt nunc efficere iudicium genituræ eorum, cum ignoretur, quo die, qua hora, quo minuto nati fuerint. Quòd ſi ea Planetarum variatio reperta fuit, vt potuit, ſatisfit omnino argumento propoſito. Vbi etiam aduertere oportet, Aſtrologos ſolùm aſſerere, geminus, qui iiſdem prorsùs ſyderibus nati ſunt, multa conſimilia in naturalibus habere, non tamen in omnibus æqualitatem; neque enim hæc in ipſis hominis vnius membris ſolet reperiri, ob aliquem defectum, & diſpoſitionem concurrentem. Vnde Quintilianus *in Geminis* aſſeruit; *Nihil in rebus humanis voluit eſſe natura tam ſimile, quod non aliqua proprietate ſecerneret. Quid refert, an ex eiſdem prima illa duorum corporum, animorum compago ſeminibus oriatur? ſibi quiſque firmatur & ſibi quiſque componitur; & duo, pluresvè fratres naſcuntur fato ſingulari.*

Econtrario tamen adhuc obiicitur experientia, qua videmus, duos, & plures ſub diuerſiſſimis ſyderibus natos, eodem temporis momento in bello, aut in naufragio mori, quod ſanè non potuit in Aſtris prænoſci, eorumque influxus nihil egiſſe in eos, dignoſcitur. Id facilè ſoluitur. Fatentur enim Aſtrologi, plures ſub fælicibus Aſtris infæliciter mori. Verùm quid hoc miramur? Agunt homines, & pugnant quotidie contra gratiam auxiliantem, contra Deum vocantem; quid mirum eſt, ſi contra ſydera dimicent? Sanè pro ſuo libero arbitrio, cui Aſtra nihil detrahunt, homines ſuſcipiunt nauigationes, progrediuntur ad bella, ſæpè contra animi propenſionem, ſæpè inuiti, aut auſcultantes Maioribus, aut vanitatis, ambitionis, ſeu quæſtus cauſa, pluraq; ob alia motiua; hinc in naufragio, aut vulnere pereunt; hæc enim ſequuntur ad ea, quæ ipſi liberè elegerunt, & in quæ nullam habent vim Aſtra, quæ, ſi materia ſit diſpoſita, influunt in temperamentum, & inclinationes

nes animi à ſenſibilibus emanantes; cætera non attingunt. An gratia, non ſit gratia, quia in vacuum eſt ſæpè ob hominum malitiam? Neutiquam ſanè. Similiter ergo, Aſtrologia non ideò non eſt ſcientia, quia eius coniecturæ probabiles circa naturalia eliduntur ſæpè ob liberum hominum arbitrium. Rectè Cicero *libro de diuinat.* aiebat; *Ars opinabilis fallit nonnunquam, ſæpiſſime ad veritatem dirigit.* Et Cratippus aſſerebat; *Sine diuinatione non poteſt & officium, & munus diuinationis extare; poteſt autem quis, cum diuinationem habeat, errare aliquando, nec vera cernere, ſatis eſt ad confirmandam diuinationem, ſemel ita eſſe aliquid diuinatum, vt nihil fortuitò credidiſſe videatur.* Hæc Aſtrologis aptaueris. Verùm præ oculis habendum, non poſſe prædici fortuita, ad quæ nec ratio nec methodus iuuant.

§. VI.

Concluditur, quid poſſit obſeruari, & prædici ab Aſtrologis.

IN vnum colligamus, quæ adhuc tradidimus, probauimus, & ab argumentis contrariis vendicare conati ſumus. In primis ſummæ dementiæ, & inſaniæ eſt, facere genituras Vrbium, & durationis Regnorum, ac Imperiorum, eorumvè mutationis, ſeu tranſlationis, Nec enim alia ratio de his eſt ſcrutanda, quàm ea, quæ traditur à Daniele *capite ſecundo v. 21.* loquente de Deo; *Ipſe mutat tempora, & ætates, transfert regna, atque conſtituit.* Idipſum *Eccleſiaſtici capite primo* pleniùs inclamatur; *Exhonorauit Dominus conuentus malorum, & deſtruxit eos vſque in finem. Radices gentium ſuperbarum areſcere, & plantauit humiles ex ipſis gentibus.* Ablegandi ſunt ergo Regnorum diſpoſitores, hanc enim ſibi gloriam Deus reſeruauit, & in ſui pectoris ſacrario hanc conſecrauit prouidentiam.

Poſſunt quidem Aſtrologi prædicere temporum qualitates, ſcilicet hyemem ſæuiorem, vel remiſſiorem, ver, & æſtatem, ac autumnum, necnon fertilitatem, ſeu ſterilitatem; ægritudinum frequentiam, hiſque ſimilia, quæ omnia à cauſis naturalibus effluunt, & ſydera valdè in illa concurrunt. Nec mirum, eos poſſe hæc prænunciare, cum imbres futuros penè omnia animalia præſentiant. Hinc ante illos pungunt muſcæ: queruntur ranæ: vermes è terra prodeunt: pectunt ſe feles: latent formicæ: vlulant lupi: boues auram captant: arietes cornibus pugnant; excutiunt aures aſini; ſtridunt ſorices: Ludunt porci: plumas diſcernunt aues: lacus, & fluuios hirundines pennis libant: apes in aluearibus manent; ad nidos columbæ maturè redeunt; gregatim ambulant araneæ, galli horam cantandi præueniunt: gallinæ volutantur in puluere: & in tota ferè natura ſimile eſt præſagium.

Poſſunt etiam Aſtrologi circa genituras hominum in Aſtris cognoſcere aliquid, quod moueat, inclinet, & diſponat, non tamen, quod imperet, aut cogat. Poſſunt præterea coniicere aliquid de iis, quæ ad corporales actus attinent, nempè de corporis robore, aut imbecillitate: de valetudine, & infirmitate: de temperamento, & corporatura: de ingenio: de morum propenſionibus: de inclinatione animi, vt à ſenſibilibus, & à temperamento corporis dependente. Hæc namque non ſuperant virtutem cauſarum naturalium, nec quidquam libero arbitrio derogant.

Attamen nequeunt Aſtrologi præſagia ferre de patre, & matre, de coniugio, de filiis, de vxore, de fratribus, & ſororibus, de diuitiis, honoribus, officiis, de rixis, & certaminibus, de plagis, de fortuitis vitæ caſibus, de mortis genere, & de ſimilibus aliis, quorum prædictiones vel friuolæ ſunt, vel ad magica præſagia accedunt, cum plura ex his ex actionibus liberis hominum emanent, quas exercere, aut omittere integrum eis eſt, & conſequenter effectus indè prouenturi omnino ſunt incerti.

Valent Aſtrologi deſignare tempora, & dies, qui ſunt magis commodi ad agriculturam, ad peregrinationes, & ad nauigandum; quia ex Aſtrorum obſeruatione noſcuntur. Similiter Medici laudabiliter obſeruant cum Hypocrate, & Galeno dies criticos lunæ, Canem, Hyadas, Arcturum, & Luminarium cum planetis configurationem, vt remedia opportuno tempore applicent ægrotantibus. Cæterùm ad omnem actum, omnem congreſſum, omnem gradum, ſciſcitari ex ſtellis, quid ſis acturus, non ſolùm eſt illicitum, ſed inutile, atque ridiculum. Iniuriam faciunt ſyderibus, qui ab iis futilia expectant. Non in hoc conditæ ſunt ab æterno rerum ſatore; Non hæc eſt Aſtrorum ſcientia, ſed inſipientium vana ſollicitudo, quæ non paucos reddidit infœlices.

Nec poſſunt Aſtrologi prædicere rerum aduerſarum, & ſecundarum periodos, nec mortis tempora; dicente Domino *Actor. capite primo Non eſt veſtrum noſſe tempora,*

tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Equidem ex Aſtris coniectura aliqua poteſt haberi, vt affirmat D. Thomas, ad cenſendos vitæ terminos, & morborum caſus, non tamen demonſtratio. Ad id indagandum multum locis afferunt Aſtrologis anni climacterici ſepteni, & noueni, ſed præcipuè ſeptenis Eoſque annos eſſe periculoſos, tradit Rantzouius *lib. de annis climactericis*, afferens pro hoc ſenſu S. Auguſtinum; S. Ambroſium, Bedam, Platonem, S. Clementem Alexandrinum, Philonem Hæbreum, Macrobium, Ciceronem, Senecam, & Boetium. Idem doceut Agellius *lib. 3. cap. 10.* Varro *lib. de hebdomadibus*, & plures alij. Hinc Rantzouius affert longum Cathalogum illuſtrium Virorum, qui annis Climactericis ſunt extincti; & Cauſinus *lib. 3. de domo Dei, cap. 17. in fin.* ait, ſe notaniſſe per totum ſuum vitæ decurſum, magnam partem ægrotorum, aut defunctorum annis Climactericis rectè computatis, expertos fuiſſe vim periculi imminentis. Ibi tamen recenſet plures cauſas, ob quas aliqui einſmodi annorum vim effugiunt, aut leuiter eâ perſtringuutur; alij citiùs, alij verò tardiùs in mortis incidunt periculum. Quare nihil abſolutè de vitæ periodis decerni poteſt.

Ad calcem aduertant Aſtrologi, quibus libris operam nauent, vt Aſtrologiæ ſcientiam addiſcant, ne incidant in aliquos, qui erroribus ſint permixti, aut quorum Authores non ſint probatæ diſciplinæ: Indè enim etiam euenire poteſt, vt in iudiciis circa naturales effectus, quos poſſunt prædicere, vehementer errent. Sanè Ptolomæus Princeps in Aſtrologia habetur, qui ſecundo poſt Chriſtum ſæculo floruit; Is initio libri primi modeſtè profitetur, Aſtrologiam iudiciariam non eſſe adeò certam, vt comparari valeat cum ſcientia de motibus cæleſtibus: Et *capite tertio* promittit, ſe experimentis ordine naturali diſpoſitis de ſtellarum virtute acturum, quod *capite quarto* exequitur. Verùm *eodem libro* à phyſicis rationibus deflectens, veterum Babyloniorum commenta ſequitur, commemorans ſigna maſculina, & fæminina, imperantia, obedientia, domos, exaltationes, triplicitates, dodecatomorias, & alia eiuſmodi. Deinde *lib. 3 & 4.* agens de genituris, perſæpè inanibus, & friuolis inuentis Ægyptiorum, & Babyloniorum totum ſe commodat; ſpecialiter *libro 3. capite 2.* eum ſequitur modum, qui errori ſit procliuiter obnoxius. Ac in natiuitate hominis agit de parentibus, fratribus, ſororibus, filiis, amicis ſeruis, quæ quidem omnia ſunt extranea, & inconcinna. Quare cautè legendus eſt; nec iuxta eius regulas omnes eſt prædicendum, ne in crebros deueniatur errores.

Conſtantini æuo ſcripſit Iulius Firmicus Siculus libros octo Aſtronomiæ; Et ſanè in pluribus ſolùm ſtyli latini pompa veſtiuit ſententias Ægyptiorum, & Babyloniorum. Et quamuis multæ in eo reperiantur veterum obſeruationes non ſpernendæ, attamen in eo plura inconſulta, & abſque ſolido fundamento inueniuntur. Cardanus poſt Ptolomæum ſibi dux, & author, aliorum ingenia vicit, & de ſuo ſenſu multa definiuit, aliquando mira, aliquando vana, & nulla ratione ſubnixa. Manilius vates de ſignis, eiuſque proprietatibus, ac ſignificationibus ſcribens, magis commendandus eſt amænitate Carminis, quàm ſolida rerum veritate. Alij antiqui per aphoriſmos prædicunt effectus, & iudicia faciunt; v.g. *Sol in leone, in aſcendente natiuitatis, & Luna in Tauro fortunat multùm. Pars fortunæ ſi fuerit in Oriente, & dominus eius eam reſpiciat, ſignificat, natum fore diuitem, & potentem in ſubſtantiis. Dominus aſcendentis ſi fuerit in duodecima domo, ſignificat, quòd erit natus mala vita, & laborioſa.* Hos aphoriſmos ſequuntur Hermes, Bethen, Almanſor, Omar, Zael, Meſſalan, Iunctinus, & Schonerus. Quæ methodus eſt tum incerta, tum plura inter ſe pugnantia continet; ac præterea iam *ſuperiùs* non poſſe eos effectus prædici ab Aſtrologis iudiciariis, ſtabiliuimus.

Communibus Aſtrologiæ præceptis inſiſtunt Prudentius Cyprianus Leouiticus, Iouius Pontanus, Alkabitius, & Neuo. De Aſtrologia naturali ſcripſit exactè P. Clauius; Et de prædictis omnibus Authoribus, ac de aliis Iudicium præfatum tulit Nicolaus Cauſinus *libro tertio de domo Dei, cap. 14. & 15.* Et per totum librum plures regulas, & præcepta attingit. Ex his neutiquam eſt mirandum, Aſtrologos ſæpè errare tam in prædictionibus effectuum, naturalium, quàm in iudiciis conjecturalibus natiuitatum, etiam circa temperamentum, propenſionem, inclinationes, valetudinem, infirmitatem, robur, & ſimilia; (excludenda enim ſunt à iudiciis cætera, nempè fortuita, & quæ à libero arbitrio dependent) Etenim neceſſariò alicuius Authoris veſtigiis inhærere debent, cum per ſe ipſos non potuerint Aſtrologiæ artem addiſcere;

Authores autem inter ſe pugnant, nec omnes in idem conueniunt; & cum ſimul nequeant eſſe vera duo inter ſe pugnantia, ſed vnum ſit verum, aliud falſum; Aſtrologi ſectantes id, quod re ipſa eſt falſum, quamuis ab ipſis iudicetur verum, errabunt in prædictionibus, & iudiciis. Vnde duo pro coronide inferuntur; alterum, eſſe parùm fidendum eiuſmodi iudiciis, & prædictionibus, ſi quidem conſtat, eſſe obnoxias incertitudini, & falſitati, alterum, Aſtrologos debere ſcrutari puriora, certiora, & communiora præcepta, & abſtinere à iudiciis natiuitatum, niſi omnes limitationes *in ſuperioribus* appoſitæ ſeruentur.

QVÆSTIO XXXI.

An Religioſi poſſint opponi ad Cathedras Iuris Pontificij ſeu Canonici, necnon Iuris Ciuilis, eaſque moderari? Et vtrùm poſſint Iuri Ciuili addiſcendo operam dare? Vbi alia dubia de Magiſtris Regularibus deciduntur, maximè circa exemptiones.

370 AB vltima quæſtionis parte Incipiendo, certum eſt Religioſis eſſe prohibitum ſub pœna excommunicationis, publicè ſtudere Iuri Ciuili, ſeu legibus ciuilibus. Conſtat *ex cap. non magnopere, Ne Clerici, vel Monachi; cap. ſuper ſpecula, eodem tit.* Non tamen prohibitum eſt illis, vt priuatè Iuri Ciuili ſtudeant. Vide, quæ de Religioſis diximus *quæſt. præcedenti*, circa ſtudium Medicinæ. eadem namque dicenda de eis ſunt circa ſtudium Iuris Ciuilis, cum eiſdem Pontificum Decretis contineatur ſimul prohibitio ſtudendi Medicinæ, & Iuri Ciuili, ideoque Authores *ſuperiùs* relati vtriuſque Facultatis ſtudium coniungunt, & de vtroque eodem modo philoſophantur. Non tamen extat prohibitio ſtudendi Iuri Canonico.

371 Et quidem rectè prohibetur Religioſis ſtudium publicum Iuris Ciuilis, non verò Canonici, quia huius finis eſt congruens ſtatui Religioſo, non verò finis illius. Etenim iuxta Ariſtotelem *lib. 5. Ethicor. cap. 10.* & D. Thomam *1.2. quæſt. 95. art. 2. & quæſt. 96. art. 3.* finis Iuris Ciuilis, ſeu legum ſæcularium ſolùm eſt humana fœlicitas vitæ huius temporalis, quæ conſiſtit in vita honeſta morali, naturali rationi conformi. Vel vt *in proœmio Decretalium* aſſeritur; *Lex proditur, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur, per quam etiam humanum genus, vt honeſtè viuat, alterum non lædat, ius ſuum vnicuique tribuat, informatur.* Et *cap. facta diſtinct. 4.* aſſeritur leges conditas eſſe, *vt earum metu humana coerceatur audacia, tuta ſit inter probos innocentia, atque in ipſis improbis formidato ſupplicio, refrenetur audacia, nocendique facultas.* Itaque ad hanc vitæ naturalis fœlicitatem reſpiciunt legiſlatores ſæculares, in legum conditione, nec ex ſe attendunt ad finem ſupernaturalem; vt latè probat Miranda *in Directorio Prælator. tom. 2. quæſt. 26. art. 2.* Eſtò plures ex illis Chriſtianiſſimi ſint.

372 At Iuris Canonici finis eſt fælicitas æterna, quam bonis operibus conſequi ſperamus, media adimpletione eorum, quæ præcipiuntur à Pontificibus, quibus ad hunc finem datæ ſunt claues, & ad eumdem inſtituta eſt Eccleſia, cuius caput eſt Pontifex. Itaque in ſupernaturalem finem dirigit Eccleſia homines mediis ſuis præceptis, & conſtitutionibus. Hic finis iuris Pontificij ſatis inſinuatur *in cap. cum contingat, de iure iurando, verbo debet; cap. 2. de conſtitution. lib. 6. cap. 1. de pactis; cap. quamuis pactum, eodem tit. lib. 6. cap. licet mulieres, de iureiurando, eodem lib. 6. Extrauaganti, vnam ſanctam, de maioritat. & obedient. & toto titulo de ſumma Trinitate, & Fide Catholica; in Decretalibus, ſexto, & Clementinis.* Ad prædictum finem Concilia fuerunt omnibus ſæculis congregata, & Sancti Patres, ac Doctores plurima ſcripſerunt, quorum verba, & authoritates in Iuris Pontificij capitibus referuntur.

373 Eodem modo, quo finis Iuris Pontificij, & Iuris Ciuilis inter ſe diſcriminantur, etiam differt ſubiectum vnius Iuris à ſubiecto alterius; nam ſubiectum ſcientiæ Iuris Ciuilis eſt homo rationalis dirigibilis in bonum ſibi proportionatum ſecundùm rationem & in bonum commune. Subiectum autem Iuris Canonici eſt homo dirigibilis non ſolùm in bonum commune, ſed etiam in Deum, vt finem ſupernaturalem. Quam differentiam tradit Gloſſa *ſuper cap. 2. de Regulis iuris.*

374 Nec obſtat, ſcientiam Iuris Ciuilis, & Iuris Pontificij reputari eamdem, vt trademus *inferiùs lib. 3. à num. 139.* & in ſtatutis Academiæ Salmantinæ *tit. 33. §. 53.* aſſeritur; *Y declaramos por vna meſma Facultad Canones, y leyes*: Ac ſatis in id ipſum, etiam circa finem vtriuſque Facultatis, inclinat Ludouicus de Miranda *vbi ſuprà, quarta concluſione, eſtò ad finem illius*, & concluſionibus antecedentibus oppoſitum doceat. Non, inquam, id obſtat, quia ſolùm reputatur eadem Facultas vtrumque Ius in ordine ad

aliquos effectus, nempè ad ſuffragia præſtanda ab ſtudioſis pro Cathedris obtinendis, ad deſignandas lectiones, quæ ab illis audiendæ ſunt, ſiuè in vno iure, ſiuè in alio velint Curſus litterarios obtinere, & Gradum nanciſci, & ad alia ſimilia; Quippè indubium eſt, vtramque Facultatem inuicem amicari, & connecti, plurimumque vnam ab alia iuuari. Hoc tamen non tollit, reipſa diuerſam eſſe, & inter vtriuſque finem verſari diſcrimen, quod dedimus.

375 Ex eo autem diſcrimine oritur ratio, propter quam Religioſis interdictum eſt, ne publicè Iuri Ciuili ſtudeant, vtpotè non proportionato eorum ſtatui, ac profeſſioni. Sed, quamuis non detur prohibitio reſpectu ſtudij Iuris Canonici, attamen Religioſi publicè ei non ſtudent, nec audiunt in Academiis lectiones in eius Iuris Cathedris dictaras; tum quia opportunius ipſis eſt, Artes Theologiam, & Scripturam Sacram addiſcere, vt his ſcientiis apti reddantur ad incumbendum ſaluti propriarum animarum, & proximorum, mediis miniſteriis ſalutaribus, quæ Religiones exercent; tum quia, dum materiæ Theologiæ eis exponuntur, maximè morales, etiam explicatur Ius Canonicum, & Pontificum, ac Conciliorum Sanctiones; vnde audiunt illi, quæ ex Iure Pontificio ad proprium inſtitutum ſpectant, quin opus ſit propria eius gymnaſia frequentare.

376 Cæterùm leges humanæ, quæ prohibentur Religioſis, ſeu Ius Ciuile, cuius ſtudium publicum eis interdicitur, eſt illud, quod in Academiis edocetur, & extat in tres partes diuiſum, nempè in Digeſtum, Codicem & Volumen. Subdiuiditur autem Digeſtum in Vetus, Infortiatum, & Nouum. Continet Digeſtum Vetus viginti tres libros; Infortiatum verò quatuordecim libros; Digeſtumque Nouum duodecim libros. Codex nouem libros complectitur. Volumen quatuor diſtincta opera comprehendit; ſcilicèt Inſtitutiones Imperiales, vulgò *Inſtituta*; Tres libros Codicis ſupra nouem prædictos; Authenticas; & librum, ſeu vſum Feudorum. Extat prætereà Codex Theodoſianus, qui communiter non edocetur publicè; & in vnoquoque Regno datur ſuum ius ciuile, & id Ius Regni nuncupatur, iuxta quod (cum Iuri Ciuili communi contrariatur) cauſæ deciduntur. De hoc Iure, legibuſque Regni, ſaltem in Academiis noſtræ Hiſpaniæ non ſunt Cathedræ inſtitutæ; ſed quantum oporteat, eas leges Regni in Academiis exponi, alibi aſſerimus.

377 Iam verò Regulares non poſſe docere Ius Ciuile, tuetur Pater Pellizarius *in Manuali Regular. tom. 2. tract. 8. cap. 5. ſect. 2. numero* 46. aſſerens, eos poſſe legere omnes Facultates, præter Medicinam, & Ius Ciuile. Sed tamen parùm conſequenter loquitur; nam paulò poſt *loco infrà referendo* docet, poſſe Regulares accipere Gradus in Iure Ciuili, ac Medicina; & ſoluit argumentum, quod opponitur ex Decretis Pontificum conſtituentium, non poſſe Regulares ſtudio Iuris Ciuilis, & Medicinæ incumbere; At ſi hoc argumentum non tollit, quominùs queant in his Facultatibus gradum Doctoratus aſſumere, nec tollet, quòd eas poſſint edocere. Deindè hic Gradus præſtatur, & accipitur ad docendum cum publico teſtimonio ſufficientiæ, & doctrinæ, quare ſi Gradum accipere poſſunt, etiam poterunt docere eas Facultates, aliàs foret Gradus fruſtrancus, & inutilis.

Tenendum eſt, ex ſe & attento Iure 378
communi poſſe Regulares docere Ius Ciuile, & Cathedras, in quibus legitur, moderari; non autem poſſe, attentis ſpecialibus prohibitionibus Religionum, conſuetudine præſcripta, & ſtatus Religioſi decentia, ac profeſſione. Tota concluſio probanda eſt eodem modo, quo *quæſt. præcedenti.* probauimus ſimile aſſertum de Scientia Medicinæ, cum pariter, & ſimul Medicina, & Ius Ciuile in Decretis Pontificum contineantur. Videantur dicta *à num.* 357. quæ non ſunt repetenda. Hinc de facto nequeunt ad Cathedras Iuris Ciuilis opponi, nec eas moderari ſicut poſſunt ad alias opponi, eaſque accepto ſtipendio regere, niſi vi ſuarum Conſtitutionum prohibeantur. De his, & pluribus aliis quæſtionibus circa Magiſtros Regulares, & eorum Gradus, & facultatem conceſſam Societati IESV à Pontificibus ad Gradus conferendos, conſulatur P. Pellizarius *vbi ſuprà tota ſect.* 2.

An autem poſſint Regulares Gradum 379
Doctoratus in Iure Ciuili (idem dic in Medicina) recipere, quæſtio eſt. Poſſe quidem cum licentia Prælatorum, ſi ante ingreſſum Religionis operam dederunt Iuri Ciuili, aut Medicinæ, arbitrantur P. Thomas Sanchez *lib. 6. moral. c. 14. num.* 45. Nauarrus, Calder. Salzedo, Emanuel Rodriguez, Felinus, apud ipſum. Item Pater Pellizarius *in Manuali Regular. tom. 2. tractat. 8. numer.* 57. Mouentur, quia Religioſis ſolummodò eſt prohibita auditio Iuris Ciuilis, & Medicinæ, exeundo extra ſua Clauſtra, vt eas Facultates addiſcant, vt conſtat ex capitibus Iuris Canonici *quæſtion. præcedent. allatis*; diuerſum autem eſt, audire illas, & accipere Gradum in ipſis, nec lex illud prohibens, vtpotè

vtpotè pœnalis, extendenda eſt ad hoc; ſicut in ſimili diximus *quaſtion. praecedent.* diſcrimen intercedere inter audiendam Medicinam, & eam edocendam.

380 Addit P. Pellizarius cum P. Thoma Sanchez, caſu quo Religioſus exiens à clauſtro audiuiſſet prædictas Facultates, poſſe poſteà de licentia Superiorum Gradum in eis recipere; nam eſto in ea auditione peccauerit, cum prohibitiones violauerit Pontificias, tamen deinde nulla datur prohibitio in Iure, quo minùs præfatum Gradum recipere queat; & peccatum præcedens non reddit eum inhabilem ad accipiendum Gradum Doctoratus, atque adeò iam ſe habet, ac ſi ante ingreſſum in Religionem dediſſet operam Facultatibus prædictis.

381 Opponitur horum Authorum aſſerto Rebuffus relatus à Pellizario, docens, Regulares non poſſe promoueri ad Gradus Magiſterij, ſeu Doctoratus in Iure Ciuili, & in Medicina; imò nec in Iure Canonico, nec in Theologia. Sed, cum ratione generali moueatur, quæ vera nequit eſſe in Gradibus Theologiæ, & Iuris Canonici, fit, vt ea abſolutè vi careat. Et deinde nihil ex prohibitionibus ſuprà poſitis inferri poteſt contra aſſertum, iuxta dicta, nec aliundè poteſt fundamentum deſumi.

382 Sententia relata, ſi ſemel ponatur, licitè poſſe Superiores præbere licentiam ad eos Gradus aſſumendos, vera eſt. Sed tamen arbitror, non niſi in raro euentu, & ſpecialibus concurrentibus circumſtantiis, quæ actionem honeſtent, poſſe eiuſmodi licentiam tribui. Etenim omnes illæ rationes, quibus ſuprà ſtatuimus, Regularibus non licere de facto, quamuis à Iure non prohibeantur, docere Ius Ciuile, & Medicinam, pariter probant, non licere, vt à ſuis Prælatis concedatur licentia docendi, & conſequenter nec aſſumendi Gradum Doctoratus in prædictis Facultatibus, cum Gradus ad docendum ordinetur.

383 Attamen, ſiuè licentia illicitè concedatur, ſiuè quis Gradum abſque licentia accipiat, eſto illicitè operetur, Gradus erit validus, dummodò nullum deſit eſſentiale requiſitum; quia valor Gradus non conſtituitur ex licentia Prælati, & dum adſint eſſentialia ipſius conſtitutiua, licentiæ Prælati defectus non annullat valorem, quod plurimis exemplis cuique obuiis confirmari poteſt. Sic Regularis, qui abſque licentia ſui Prælati Ordinibus initiatur, vel contra prohibitionem ipſius, aliundè approbatus, audit confeſſiones, illicitè agit, & tamen validè Ordines, & confeſſiones ſuſcipit.

Emanuel Rodriguez *tom. 2. quaſt. reg. quaſt.74. art.3.* affert Decretum Innocentij VIII. ſtatuentis, vt nullus Frater Ordinis Prædicatorum Reformatorum, ſiue de Obſeruantia Prouinciæ, ſeu Congregationis Hiſpaniæ, niſi per Capitulum dictæ Congregationis ſit expoſitus, præſumat ad Gradum Magiſterij in Theologia promoueri, & ſecùs agens pro non promoto habeatur, & cenſeatur, inhabiliſque fiat ad Gradum prædictum. Circa quod Decretum obſerua primò, ad alios Regulares non extendi, cum ſit pœnale, & conſequenter non ampliandum; &, quamuis aliæ Religiones gaudeant communicatione priuilegiorum, tamen in earum gratiam id conceſſum eſt, atque adeò communicant in fauoribus, non in pœnis. Deindè obſerua, non incurrere prædictam pœnam Fratres præfati Sacri Ordinis, non expoſitos per Capitulum, ſi ex ignorantia adhuc craſſa huius Decreti aſſumerent Gradum Magiſterij; nam verbum, quo vtitur Pontifex, cum id prohibet, nempè vt non *præſumant*, ſolùm comprehendit eos, qui ex ingenti temeritate operantur; quippè, quoties pœna indicitur contra præſumentes, ſolùm incurritur operando ea cum temeritate, vt docet Pater Thom. Sanchez *lib. 9. de matrimon. diſputat. 32. à numer. 38.* P. Caſtro Palao *tractat. 16. diſp. 4. p. 13. §. 6. numer. 2.* Pater Pellizarius *vbi ſuprà, num. 58.* 384

Obſerua demùm, per id Decretum apponi requiſitum eſſentiale ad valorem Gradus, ita vt præſumens Magiſterium aſſumere, quin à Capitulo ſit expoſitus, inualidè promoueatur; id enim ſignificat, quod pro non promoto habeatur. Etenim Pontifex poteſt apponere aliquod requiſitum eſſentiale ad valorem Gradus, ſiue is concedatur authoritate Pontificia, ſiuè Regia, vel vtraque ſimul; nam, ſi authoritate Pontificia concedatur, ſicut ab ipſo pendet Facultas concedendi illum, ita & poteſtas negandi; negat autem eis, qui præſumunt ſine licentia Capituli ad Gradum promoueri; atque adeò Magiſtratus Academiæ, aut quiſvis alius, qui immediatè Gradum conceſſit, abſque vlla id præſtitit iuriſdictione, ac poteſtate, vtpotè denegata à Pontifice, à quo dimanat; & conſequenter Gradus eſt inualidus, nimirùm abſque vlla poteſtate conceſſus. Quòd ſi ſola authoritate Regia Gradus concedatur, adhuc Pontifex poteſt Regulares ſibi omni modo ſubiectos reddere incapaces ad illum ſuſcipiendum ex defectu alicuius requiſiti; incapaces autem reddit eos, qui ex præfata Sacra Congregatione abſque licentia Capituli præſumunt ad 385

Gradus Magiſtri in Theologia promoueri; Gradus autem conceſſus ſubiecto incapaci inualidus eſt, quia eſſentialiter requirit capacitatem ex parte ſubiecti; vndè incapacitas, quocumque ex capite proueniat, facit, ne Gradus ſit validus. Sic, ſi Gradus concederetur infanti, fœminæ, amenti perpetuo, aut ſimilibus, eſſet inualidus ob incapacitatem ſubiectorum.

386 Verùm ex his nihil ſequitur contra dicta ſuperius circa valorem Gradus accepti ſine licentia Prælati Regularis; nam, vbi ſimile Decretum Pontificium prohibens non datur, licentia illa non eſt requiſitum eſſentiale ad Gradum, cum poteſtas concedendi Gradus non dimanet à Prælato, ſed à Pontifice, & à Principe Supremo; nec Prælatus poteſt reddere ſubditos incapaces ad Gradum accipiendum, ſicut nequit reddere eos incapaces ad alia munia obeunda, confeſſiones audiendas, & alia ſimilia præſtanda, nam hæ incapacitates ad munera, aut Gradus, qui immediatè non ſubſunt ſub Prælatorum diſpoſitione, à Suprema Authoritate debent conſtitui, deſignatis requiſitis, quæ capacitatem comprehendant, & quorum defectus incapacitatem afferant.

387 Ad Ius Canonicum, ſeu Pontificium deueniamus. Id eſt conſtans, poſſe à Regularibus edoceri, eoſque valere moderari Cathedras eiuſmodi Iuris, ad eaſque opponi, & in illo Gradum Doctoratus accipere. Ita docent plures apud Patrem Thomam Sanchez *lib. 6. oper. moral. capit.* 14. *numer.* 44. P. Pellizarius *in Manuali Regularium tom.* 2. *tractat.* 8. *capit.* 4. *ſect.* 2. *numer.* 57. Quippè nullo Iure ea omnia Regularibus prohibentur. Quare de facto Regulares aliqui vel Cathedras Iuris Canonici moderati ſunt, vel ad eas obtinendas oppoſitionem inſtituerunt, quamuis id non frequenter acciderit.

388 Limitanda verò eſt concluſio, quòd prædicta liceant, Iure communi attento, nam iuxta ſpeciales Sacrorum Ordinum Sanctiones, ac conſuetudines, (vt ſuprà diximus *num.* 51.) vnaquæque Religio ad ſui rectam gubernationem circa hæc habet ſpecialia ſtatuta, quibus ſtari debet. Et in noſtra Societate IESV nullus poteſt ad Cathedras opponi, cuiuſcumque ſint Facultatis; An autem eas abſque oppoſitione moderari in Academiis queant & alias quæſtiones ſimiles, latè diſcuſſimus *lib.* 1. *à num.* 435. Et communiter Regularis nullus Ius Canonicum docet, nec Cathedras illius moderatur, nec in eo Gradum ſuſcipit; Etenim, quamuis non interueniant illæ ſpeciales rationes æquitatis, decentiæ, ac proportionis, quæ ad non docendum Ius Ciuile, & Medicinam dantur, & ſuperiùs a nobis ſunt libatæ, tamen ſtudium Iuris Canonici non omnino proportionatur ſtatui Regularium, niſi quatenùs ad Theologiam moralem, & caſus conſcientiæ decidendos conducit; Regularium namque propria, & aptior Facultas diſcenda eſt Theologia Scholaſtica, expoſitiua, & Moralis, necnon Philoſophia, quæ eſt primum fundamentum. His ſanè ſcientiis præditi ad ſua miniſteria in commune bonum Eccleſiæ, ac Fidelium redduntur aptiores, atque adeò eis præcipuè incumbunt. Quod omnium animis ita perſuaſum eſt, vt eas ſolas ſcientias ad Regulares pertinere arbitrentur, & mirentur, ſi fortè quem ex illis aliquod dubium ex Iure tractantem audiant. Priuatim autem ſtudium Iuris Canonici, maximè in his, quæ ad dubia moralia dicenda ſpectant, opportunum valdè eſt Regularibus, præcipuè Theologiæ Profeſſoribus, & his, qui caſibus conſcientiæ decidendis frequenter incumbunt.

389 Vtiliſſimum autem eſt, Regulares miniſterio incumbere docendi ſcientias prædictas, necnon Grammaticam, Rhetoricam, Linguam Hebræam & Græcam, Mathematicam, ſimileſque Artes; Quidquid enim eſt in eo munere, per ſe loquendo, eſt virtuti conforme, aptumque ad propriam, & proximi charitatem fouendam; Quòd ſi aliqua incommoda dentur, ſanè accidentaria ſunt, & ad ea vitanda ratio ipſa ſtatus Religioſi maximè inſeruit; & ſi quid mali ex humana fragilitate irrepit, compenſatur ſatis ex abundanti fructu ex eo miniſterio redundante. Ita P. Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 7. Hinc Pontifices Paulus III. Iulius III. Pius V. per Bullas Apoſtolicas approbarunt, & ſummè commendarunt id miniſterium docendi in Societate IESV, quæ ad illud fuit inſtituta, vt ipſi Pontifices aiunt.

390 Nunc dubitabis primò, an Magiſtri, ſeu Lectores in Religionibus ſint eo ipſo exempti à Choro? Lezana *tom.* 1. *cap.* 18. *num.* 70. aſſerit, ſtando Decretis à Clemente VIII. & ab Vrbano VIII. confirmatis, ſolùm his his diebus, quibus legunt (ſicut Concionatores diebus, quibus concionantur) eſſe exemptos. Notat tamen P. Pellizarius *vbi ſuprà num.* 61. commiſſum eſſe Prælatis Regularibus, vt poſſint cum illis diſpenſare in aſſiſtentia ad Chorum illis diebus, ſed non teneri Prælatos ad diſpenſandum; Aiunt enim Pontifices, *Cum Lectoribus autem, & Prædicatoribus, ijs tantùm diebus, quibus eos legere,*

gere, aut prædicare contigerit, dipenſare poſſunt. Non tamen ita ſtrictè intelligenda ſunt hæc Decreta, vt ſumantur dies mathematicè, ita vt ſi dies intercedat, in quo non legatur, non fruantur eo die Lectores priuilegio poſito. Etenim, qnoties indulgetur priuilegium Magiſtris, vel Lectoribus ea conditione, vt illo non fruantur, niſi actu legant, non excluditur, quin illo gaudeant diebus feriatis interuenientibus, & tempore vacationum, quo ſtudent, & præparantur, vt poſteà legant. Sic cenſet Peyrinus *tom. 1. priuil. Conſtitut. 2. Iulij II. §. 5. numero* 21. Et, cum hæc ſit materia fauorabilis, ampliari debet, atque adeò tuetur Lezana *tom. 2. cap. 13. num.* 42. id priuilegium extendendum eſſe ad eos, qui edunt libros in lucem, vel munus habent reſoluendi caſus conſcientiæ; nam dictio taxatiua in Decretis non excludit caſus conſimiles; & prædicti ita indigent tempore ad ſtudendum, ac hi qui actu legunt, & ipſi etiam actu legere valent.

391 Cui tamen reſolutioni ego limitationem apponerem, ne occaſio præbeatur, vt plures velint cenſeri, ſe ad libros in lucem edendos ſtudium parare, indeque exemptionis à Choro diſpenſationem extorqueant; Nempè quòd eius ſint probatæ doctrinæ, vt libri poſſint ab eis edi, qui vtilitatem, & ſplendorem comparent; vel iam alios ediderint communi approbatione commendatos; aut à Prælatis eis ſit iniunctum, vt eos edant. Id etiam, quod aſſeritur de reſoluentibus caſus conſcientiæ, intellexerim de his, qui ad hoc ſunt à Prælatis deputati in locis, in quibus frequenter caſus ab eis decidendi afferuntur. Sed ſanè in Sacris Ordinibus præſcriptum iam eſt, quibus concedenda ſit exemptio à Choro, tum propter miniſteria prædicta, tum propter alias cauſas, Nec huic conſuetudini, cenſendum eſt, reſiſtere (ſi ea detur) relata Decreta Pontificum, nam de eis dubitat P. Pellizarius *vbi ſuprà*, an ſint in vſu; & non eſſe, ſuadebitur, ſi de facto detur conſuetudo contraria, & Prælati Regulares diſpenſent cum aliis non contentis in eiuſmodi Decretis.

392 Dubitabis ſecundò, an expediat, in Religionibns concedi aliquas exemptiones, & priuilegia Magiſtris, Lectoribus, aliiſque Viris inſignioribns? Reſpondeo cum Portel *part. 2. reſponſ. mor. caſ.* 31. *num.* 18. & P. Pellizario *vbi ſuprà num.* 64. (quorum verba in hac reſolutione tranſcribam) ſecnndùm ſe, non expedire, ſi attendatur ad maiorem perfectionem ſtatus Religioſi; at videri expedire, ſuppoſita humana fragilitate, & conditione Communitatum, in quibus non omnes ſunt perfecti, ſed aliqui minus perfecti, reperiuntur; dummodo exemptiones non ſint immoderatæ. Quare Bartolus allatus à Sylueſtro, *verbo expenſa*, *num.* 3. docet, ſecundùm ius, & rectam rationem, Abbatem melius debere veſtiri, & cibariis melioribus vti, quàm Monachum; & Magiſtrum in Theologia, quàm alios non Magiſtros, & Lectorem, quàm Scholarem. Tum quia ſumma, & mathematica æqualitas inter Religioſos eſt ſumma inæqualitas, & confuſio; tum quia in ipſo corpore humano non omnia membra ſunt æquè nobilia, & æqualia; indeque in Iure Ciuili ſeptuagenarij liberantur ab oneroſis officijs, quia par eſt, vt exemptio ætati tribuatur. Et quidem natura hominis, niſi ſpe præmij, ac remunerationis alliciatur ad tolerandos grauiſſimos ſtudij labores, citò deficit, & flaceſcit, nec de adquirenda ſcientia nimis ſollicitatur, ex quo maiora incommoda emanant, qnàm ex aliquarum exemptionum conceſſione. Vtinam omnibus is eſſet animus, eaque mens ineſſet, quæ inerat Angelico Præceptori Diuo Thomæ, qui interrogatus à Domino, quam mercedem pro tot laboribus in ſtudendo toleraris optaret, reſpondit; *Non aliam Domine, niſi te ipſum*; Sed cum non cuncti eo ſint expedito animo, videtur expediens, aliquas prædictis exemptiones, & priuilegia concedi.

Dubitabis tertiò, an hoc ipſo quòd Regularis obtineat licentiam à ſuo Prælato, 393
vt locum Academiæ petat ſtudiorum cauſa, cenſeatur habere ſimul licentiam ad accipiendum Gradum, etiam Magiſterij, aut Doctoratus, abſolutis ſtudiis? Nauarrus, Surdus, Felinus, quos refert, & ſequitur P. Thom. Sanchez, *lib. 6. oper. mor. cap.* 14. cenſent, habere eam licentiam ad Gradum accipiendum, & quidem ipſius Religionis impenſis, niſi hæ ſint ingentes; quia ſub prima conceſſione facultatis aduentandi ad Academiam, ſtudiorum cauſa implicitè continetur ſecunda, quaſi ei connexa, & conſequens. P. Pellizarius *dict. tom. 2. Manual. Regular. tract.* 8. *cap.* 4. *ſect.* 2. *num.* 60. docet, conſuetudini vniuſcuiuſque Ordinis ſtandum eſſe, & menti interpretatiuæ Superioris mittentis ad ſtudia; nam, cum ſuſceptio Gradus Magiſterij, vel Doctoratus ſit res grauiſſima, non videtur venire ſub ea conceſſione facultatis eundi ad ſtudia; & in generali conceſſione non veniunt ea, quæ vero ſimiliter non eſſet conceſſurus Superior in ſpecie, vt ex trita iuris regula colligitur. In noſtra Societate Iesv neceſſaria

ſaria eſt facultas Præpoſiti Generalis, vt quis ad Gradum Magiſtri, aut Doctoris in Philoſophia, aut Theologia promoueatur, vt conſtat *ex 4. parte Conſtitutionum cap. 6. §. 10. & 17.* Inter ſententias nuper poſitas non multum reperio diſcrimen; cum Authores, quibus videtur opponi P. Pellizarius, non velint, incluſam eſſe ſecundam licentiam accipiendi Gradum in prima eundi ad ſtudia, ſi conſuetudo contraria ſit in Religione; nam hoc ipſo quòd ea ſit, nequit cenſeri incluſa. Sed ſolùm iudicant, eam eſſe mentem interpretatiuam Superioris, dum aliud non conſtet, &, quando ea mens interpretatiua datur, non diſſenrit à præfatis Authoribus P. Pellizarius.

394 Apud eumdem P. Pellizarium loco relato reperies alias quæſtiones, quas conſultò omitto, cum nec ſint noſtri inſtituti, vel non multum proferant difficultatis; nempè Quinam ordo conſtituendi ſtudia inter Regulares videatur commodior, & opportunior? Quæ ratio docendi in eorum Scholis vtilior appareat? An oporteat, ſequi vnum determinatum Doctorem in ſententiis edocendis? Quibus mediis foueri queant ſtudia inter Regulares? Et alia dubia his ſimilia, necnon alia, quæ curſu huius tractatus nos diſſerimus..

QVÆSTIO XXXII.

An cauſa ſtudij ſit ſufficiens in his, qui tenentur ad recitandum Officium Canonicum, vt commutent vnum Officium pro alio?

395 QVamuis hæc quæſtio etiam ſit communis Scholaribus, qui ad recitandum Officium Canonicum tenentur, tamen eam hoc loco ſubiungimus, quia frequentior eſt hæc obligatio ratione Ordinis Sacri, aut Beneficij Eccleſiaſtici in Magiſtris, & Profeſſoribus, quàm in Studentibus ſæcularibus; & præterea Studij occaſiones vrgentiores in illis, quàm in his dantur.

396 Supponit quæſtio, aliquod leuamen dari in commutatione Officij; nempe, ſi iuxta Eccleſiæ præſcriptum Officium ſit de Dominica, aut de Vigilia, vel de Feria, maximè quinta, aut de Sabbatho, cum longius ſit, quàm alia Officia, v. g. de Sacramento, aut de Communi vnius Martyris, vel Confeſſoris, præcipuè ſi Duplex recitetur, ſanè & leuamen datur in bereuiori Officio recitando, & minus temporis inſumitur. Quæritur ergo, an ſtudij cauſa ſit ſufficiens, vt licitè recitetur Officium breuius, omiſſo longiori ab Eccleſia deſignato?

Supponit etiam quæſtio, poſſe eſſe cauſam, ob quam ſit licita ea commutatio, alias non eſſet quæſtioni locus. Et quidem abſolutè non eſſe peccatum mortale, etiam abſque cauſa ſufficienti, commutare vnum Officium pro alio tuetur Diana *part. 2. tract. 12. reſol. 3. & part. 7. tract. 11. reſol. 7.* afferens pro hac ſententia quatuordecim Authores; Et ratio eſt, quia ea mutatio non pertinet ad ſubſtantiam recitationis, quæ moraliter eſt æquiualens, ſed ad modum, quem immutari peccatum lethale non eſt; imò, ſi cauſa ſufficiens detur, non erit veniale. Scio, P. Suarium iudicaſſe, culpam mortalem eſſe, eam mutationem ſemper, aut communiter facere, non verò, ſi vna aut alia vice fiat. Sed ſaltem probabilis, & tuta eſt in praxi ſententia propoſita, & eam nunc ſuppono, non vendico. Illius tamen Defenſores excludunt Officium Paſchatis Reſurrectionis, quod nequit loco alterius per annum recitari; Et benè; Etenim illius Officij breuitas non poteſt cenſeri moraliter æquiualens Officio Dominicæ, Feriæ, aut cuicumque alteri, adque adeò mutatio fieret non ſolùm circa modum, ſed circa ſubſtantiam. Deinde illud Officium deſignatum eſt ab Eccleſia, quaſi per modum priuilegij, attendendo tum ad ſolemnitatem Paſchatis, tum ad præſtandum aliquod leuamen Eccleſiaſticis, qui in Quadrageſima, & in Hebdomada Maiori longioribus Officiis, & aſſiſtentiæ ad Eccleſiam incumbunt. Quare id Officium non debet vlteriùs extendi, cum ſit veluti priuilegium, & per annum non detur cauſa, propter quàm illud ſuit inſtitutum.

Non tamen defuit, qui aſſereret, etiam in Officium Reſurrectionis poſſe abſque mortali peccato mutari Officium Canonicum per annum. Ita Caramuel apud Dianam *vbi ſuprà*, qui aſſeclis aliquibus non deſtituitur. Mihi profectò nunquam potuit hæc opinio probari, tum ob nuper dicta, tum quia occaſionem præbet, vt plurimi (ea eſt humana fragilitas, & tædium circa res ſpirituales) eam mutationem faciant, cum ſit in breuitate diſcrimen ingens; indeque Eccleſiæ præſcriptum circa deſignationem Officij Canonici ſingulis diebus recitandi euaneſcet; quod graue inconueniens debet cenſeri; & id non ſequitur in mutatione vnius Officij in aliud, quod non ſit Reſurrectionis, quia cum plurima ſint æqualia, non adeſt in mutatione leuamen, atque adeò non probetur, occaſio, vt 398

adeò

adeò frequenter mutatio fiat; & cum ſit ferè æquiualens vnum Officium alteri, non inuertitur ordo ab Eccleſia conſtitutus, notabiliter.

399 His poſitis, aſſero, cauſam ſtudij, per ſe loquendo, non eſſe ſufficientem, vt licitè, & abſque peccato veniali Officium Canonicum mutetur. Etenim neque ſtudens ea laſſitudine premitur, qua nequeat commodè Officium proprium diei recitare; nec multum temporis inſumitur in recitatione vnius Officij præ alio, ita vt incommodum ſequatur ex defectu temporis ad ſtudendum, ſatiuſque eſt, illud exiguum tempus, in quo exceſſus eſſe poteſt, diuino cultui, quam ſtudio, impendere. Et ſicut ſtudium ex ſe non eſt cauſa ſufficiens ad non implenda alia præcepta Eccleſiaſtica eo modo, quo adimpletio ab Eccleſia præſcribitur, ita nec eſt ad non recitandum Officium Canonicum, ſeruato modo, qui ab Eccleſia deſignatur.

400 Dixi, *per ſe loquendo*, nam in aliquibus caſibus cauſa ſtudij poteſt eſſe ſufficiens, vt quis licitè mutet Officium, & ea videtur poſſe tradi regula generalis, quòd tunc quis poſſit Officium mutare, quando ob inſtantem aliquam lectionem, aut actum litterarium debet plurimum temporis impendere ſtudio, & vel ei commodè non vacat, Officium longius recitare, vel fatigatione premitur, qua niſi cum incommodo nequit illud recitare, eſto poſſit aliud breuius. Nec expectandum eſt incommodum graue hoc enim ſi detur, abſolutè quis à Recitatione excuſatur, cum præcepta poſitiua non obligent cum graui detrimento: ſed ſufficit, dari incommodum, aut fatigationem, cui æqua ratione aliquod debeatur leuamen. Etenim, vt cum pluribus docet Bonacina *tom. 1. De ijs, quæ ad priuatam Diuini Officij recitationem, &c. diſp. 1. quæſt. 6. punct. 2. à numero* 1. Grauis occupatio honeſta, & neceſſaria quæ in aliud tempus commodè differri non poſſit abſque ſcandalo, aut peccato, vel detrimento ſui, aut proximi, excuſat à recitatione Diuini Officij. Aſſerit tamen, anticipatè debere recitari, ſi occupatio id permittat; nec voluntarie, & abſque iuſta cauſa poſſe ſuſcipi negotium incompoſſibile cum Recitatione Officij Diuini. Cæterùm quando deobligentur Magiſtri, & Profeſſores à ſolutione Diuini Officij, in ſuperioribus egimus.

401 Ex dictis videtur, iuſtam eſſe cauſam ad mutandum Officium, ſi quis extemporaneè legat, eo die, quo parat lectionem, & eo, quo illam legit; eo etiam, quo Aſſertionibus publicis fert patrocinium, aut eas defendit; atque etiam eo, quo examen rigoroſum ſubit ad Gradum Licentiatus, & in aliis ſimilibus; quia ex ſe non modica inde euenit fatigatio animi, & mentis, quæ ſaltem ſit ſufficiens cauſa mutandi Officium Canonicum; quòd ſi aliquis nullam inde laſſitudinem ſentiat, ceſſabit ratio, quæ eam mutationem licitam reddit. Aliquando etiam contingit, Scholarem aliquem, vel quia non rectè didicit modum recitandi, vel quia ob recitandi tædium in periculo non ſatisfaciendi huic obligationi verſatur, rectè monendum fore, & ei conſulendum, vt aliquod Officium determinatum quotidie ſoluat; ſic enim facilior via aperitur, vt paulatim aſſueſcat adimpletioni ſui muneris, tædium deponat, & modum recitandi perfectè addiſcat; ſimulque eſt inſtruendus, debere poſtmodum Eccleſiæ præſcripto ſtare. Erit autem penes Confeſſarium, aut Virum doctum diſcernere, quando, & reſpectu quorum, ac per quod temporis ſpatium id debeat moneri, & conſuli, id intendendo, vt peccata vitentur, & aliquod leuamen indulgeatur, attentis omnibus circunſtantiis. Hic obſerua, Clementem VIII. in Bulla expedita die 19. Octobris, anno 1532. conceſſiſſe Academiæ Salmantinæ, vt omnes ſtudioſi, & Academici, qui tenentur ad Officium Diuinum perſoluendum, ſatisfaciant obligationi, recitando Officium, quod in Curia Romana recitatur; quamuis ipſi aliunde vel ob ſuæ Religionis Conſtitutiones, vel ob aliam cauſam (ſi quæ ſit) ad recitandum teneantur aliud Officium ſpeciale, ac diuerſum ab illo.

QVÆSTIO XXXIII.

An excommunicatus, licitè, & validè poſſit promoueri ad Gradum Magiſterij, aut Doctoratus, & ad Cathedram moderandam? ac ad Collegij Togam?

Prohibita eſt excommunicato (nempè maiori excommunicatione) omnis communicatio, dum non adſit ratio ſpecialis aliqua vtilitatis, neceſſitatis, obſequij, aut legis, quæ excuſent communicationem à culpa. Inde ei etiam eſt prohibita omnis communicatio forenſis, niſi in aliquibus caſibus, ſeu omne miniſterium ſpectans ad forum Eccleſiaſticum, aut ſæculare. Præterea excommunicatus non eſt capax recipiendi Beneficium Eccleſiaſticum, nec eligi poteſt ad munus, quod iuriſdictionem, 402

adhuc

adhuc temporalem, includat. Quæ, & alia his affinia ſupponenda ſunt ex communiori doctrina Authorum, dum de effectibus excommunicationis tractant. Hinc quæſtio propoſita inſurgit, & eam ſequentibus aſſertionibus elucidabimus.

403 Aſſero primò, excommunicatum validè recipere Gradum Licentiatùs, Magiſterij, aut Doctoratus in quacumque Facultate. Ita docent Hugolinus *de excommunicat.maiori,tabula 2.cap.18.§.1.* Ioannes Gutierrez *tom.3.Canonicarum quæſt.cap.83. numero 15. pag. 435.* Decius *in cap. intelleximus, de iudiciis numero 2.* Cardinalis, & Ioannes Andreas, quos refert, & ſequitur P. Suarez *tom.de cenſuris, diſp.16 ſect.2.numero 4.* Probatur, quia hi Gradus nullam iuriſdictionem includunt, & aliunde nullo Iure prohibetur ſuſceptio eorum excommunicato; ergo nullum extat caput, ex quo valor ſuſceptionis irritari valeat. Etenim excommunicatus validè præſtat plura, vt contractus, teſtamenti factionem, & alia eiuſmodi; ea nimirum ratione, quia hi actus nec ſunt iuriſdictionis, nec eam continent, & aliundè non ſunt ei prohibiti, ſaltem reddendo eos inualidos; eſto, ſi non interueniat ratio excuſans, illicitè fiant, ſi excommunicatus ſe ingerat communicationi humanæ. Nec obſtat, ſi dicas, Gradus in Theologia, ac in Iure Canonico videri ſpirituales, & Eccleſiaſticos, atque authoritate Pontificia impertiti. Etenim certum eſt, non eſſe propriè Beneficia, aut Dignitates Eccleſiaſticas, ſumpta voce *Dignitatis* eo modo, quo interdicitur eius receptio excommunicato, &, cum aliundè nullum ſit ius expreſſum interdicens ſuſceptionem eiuſmodi Graduum excommunicatis, non eſt, cur ad id extendamus prohibitiones aliorum munerum, & actionum, quæ in Iure exprimuntur, ac prohibentur.

404 Aſſero ſecundò, excommunicatum toleratum, eum nempè, qui nec eſt publicus Clerici percuſſor, nec publicè eſt denuntiatus, peccare, dum accipit Gradum, ſed eos, qui conferunt illum, nullam culpam committere. Ratio eſt, quia excommunicatus nequit ſe ingerere humanæ communicationi; & tolerantia illa non eſt fauor reſpectu eiuſdem, ſed reſpectu cæterorum, nempè vt cæteri non peccent, nec excommunicationi minori innodentur, dum communicant cum illo; vnde conferentes Gradum neutiquam illicitè operantur, ipſe verò illicitè agit, dum ad accipiendum illum humanæ communicationi ſe immiſcet. Quod tamen limitandum eſt, niſi aliqua neceſſitas, aut vtilitas ſpecialis (quæ ferè ſemper interueniet) in acceptione Gradus detur; id enim eum à culpa excuſabit, ſicut etiam ſimiles cauſæ excuſant à culpa in communicatione humana cum excommunicato non tolerato.

Aſſero tertiò, conſequenter ad nuper dicta excommunicatum non toleratum illicitè ſuſcipere Gradum. Quod aſſertum conſtat ex prohibitione communicationis humanæ, quæ ei eſt iniuncta ab Eccleſia, niſi detur cauſa excuſans. Inſuper, niſi ea cauſa intercedat, peccabunt (ſcilicèt venialiter) qui ei Gradum conferunt, & excommunicationem minorem contrahent. Quippè omnibus eſt prohibita communicatio cum excommunicato non tolerato, & ob communicationem cum illo excommunicatio minor incurritur; in collatione autem Graduum communicatio humana interuenit. 405

Aſſero demùm, ligatum excommunicatione minori nullo modo peccare accipiendo Gradum. Quippè excommunicatio minor non tollit humanam communicationem, quæ in Graduum ſuſceptione datur; vt omnibus Authoribus eſt in confeſſo, dum de effectu minoris excommunicationis agunt. Nec obſtat *lex 5.tit. 9.partit.1.* in qua duæ ſpecies communicationis apponuntur, alia, quæ priuat Sacramentorum participatione; alia, quæ hominum communicatione priuatinam, vt ait P. Suarez *de cenſur. diſp. 24.ſect. 1.num. 1.* non agitur ibi de cenſuris propriè, ſed de pœnis quibuſdam, aut interdictis, quæ homines ſeparant ab hoc, aut illo munere, ſiuè actione. Nec prætereà obſtant aliqua Iura Canonica, nempè *cap. placuit, diſt. 18 cap. 1. diſt. 34. cap. vlt diſt. 58. cap. In loco, 5. quæſt. 4. cap. Epiſcopi, 11. quæſt. 3. c. vlt. 6. quæſt. 1.* In quibus contenderunt aliqui, excommunicationem minorem contineri, & tamen in eis Iuribus prohibetur communicatio tàm ſacra, quàm humana, ſaltem cum determinato perſonarum genere. Quippè ibi non continetur propriè vlla excommunicatio, ſed pœna quædam, qua in negotiis, vel miniſteriis ſeparabantur à communicatione cum aliis, vel cum determinatis perſonis, hi, quibus pœna eiuſmodi infligebatur. Et ita notanit Gloſſa *in relato cap. placuit, diſt. 18. & in cap. 1. diſt. 34.* Imò in antiquis Iuribus vox *excommunicationis* interdum ſumitur, non pro cenſura, ſed pro aliis pœnis, nempè pro priuatione ſumptionis Eucharistiæ, vt accipi videtur *in cap. Nemo, 11. quæſt. 3. & in c. De Presbyterorum 1. 7. quæſt. 4.* Et ſic exponit 406

Victoria

Victoria *caput, Eugeltrudam, 3. quæſt. 4.* agens de hac materia, *in ſumm. in mater. de excommunicat. num. 1.*

407 Ex dictis liquidò infertur, excommunicatiunc maiori, vel minori innodatum; adhuc nun toleratum poſſe eligi ad Cathedram moderandam. Quippè Cathedræ moderatio non continet iuriſdictiunem, nec exercitiùm illius, & præterea non eſt Beneficium Eccleſiaſticum, aut Dignitas, nec extat aliqua prohibitio in Iure circa idipſum. Idem dicendum eſt de Tuga Collegij cuiuſuis, poſſe ſcilicèt eligi in Togatum eum, qui eſt excommunicatus, propter ratiunes *ſuprà* appoſitas, quæ omnino hic ſunt aptandæ. Quod verum eſt, quamuis Collegium eſſet Eccleſiaſticum; nam, per admiſſionem in id Collegium non accipit quis aliquod Beneficium, aut Dignitatem Eccleſiaſticam, ſed ſuppunitur iam ipſe Ordinibus, minoribus, aut maioribus (iuxta Collegij ſtatuta) initiatus, vel ipſum Collegium ex propria Fundatione, omnibus requiſitis concurrentibus, Eccleſiaſticum eſſe ſupponitur, & foro iuriſdictionis Eccleſiaſticæ gaudens.

408 Imò addo poſſe excommunicatum eligi validè, vt aſſumat in Collegio Togam Capellani. Etenim, licèt hæc toga ſit ex munere ſuo Eccleſiaſtica, quia ei eſt annexum aliquod Eccleſiaſticum miniſterium, tamen nec eſt Beneficium, nec dignitas Eccleſiaſtica; ſed Toga quædam præſtanda cum onere exequendi miniſteria Eccleſiaſtica, vt celebrandi Miſſas per ſe, vel per alium, & aliqna ſimilia exercendi, quin habenti eam Togam concedatur ius percipiendi aliquos fructus, vel redditus Eccleſiaſticos, quale conceditur omnibus his, qui Beneficia, præſtimonia, Capellanias, aut Penſiones Eccleſiaſticas obtinent. Quare Togati Capellani non tenentur perſoluere Officium Canonicum, aut paroum Beatæ Virginis ex vi Togæ, quam retinent, niſi aliunde ad id adſtringantur.

409 Et quia de Collegiis Eccleſiaſticis incidit ſermo, circa eam quæſtionem, an Collegia ſint Eccleſiaſtica, vel ſæcularia; de qua egi *lib. 1. quæſt. 8. §. 3.* & circa illud dubium, an Collegium Maius Ouetenſis Sancti Saluatoris Salmantinum ſit Eccleſiaſticum, necne? quam attigi *lib. 1. à num. 255.* & latè, ac eruditiſſimè diſcuſſa inuenietur ad finem huius Operis in Epiſtola, quam mihi ſcripſit clariſſimus D. Alfonſus Vazquez de Prada eiuſdem Collegij Togatus, ſingularem circa conſtitutionem Collegij Eccleſiaſtici locum obiter obſeruaueris, qui eſt, vt aiunt Practici, *in terminis terminanti-*

Atendo de Iure Academico.

bus. Controuerſum fuit apud Rotam Romanam, an Collegium Ghiſleriurum Mediolanenſe eſſet Eccleſiaſticum? Atque eſſe merè laicum, & iuriſdictiuni ſæculari ſubditum, inde prubari contendebatur, quia Pontifex in Bulla erectionis reliquit illud ſub protectione Principis Mediulanenſis; & ad fundationem conſenſum præbuit Senatus, itidem Mediolanenſis, addens, *Attento, quòd memoratum Collegium futurum eſt merè laicale, ac ſubditum iuriſdictioni ſæculari, &c.* Nihilominùs fuit in Ruta deciſum, id Collegium eſſe Eccleſiaſticum. Primò, quia Pontifex in Bulla præfata illud ſibi ſubiecit, & exemit à iuriſdictione ſæculari. Secundò, quia iuxta ſtatuta facta à Protectore ipſius Collegij, omnes degentes in illo debebant eſſe Clerici, & Eccleſiaſtici; ipſeque Rector, & etiam Protector gaudens iuriſdictione circa illud, Eccleſiaſtici etiam erant; bona item illius Eccleſiaſtica. Tertiò, quia negari non poterat, Collegium illud eſſe locum pium, nam fuit erectum authuritate Pontificia, habebatque Eccleſiam; & finis ſtudiorum eſt cauſa pia, ac recipiendi in illud erant pauperes; piam autem cauſam gaudere priuilegio Eccleſiæ, ex Iure conſtat. Cæterùm contrariæ rationes nihil obſtant; cum protectio Principis ſæcularis non tollat iuriſdictionem Superioris Eccleſiaſtici, nec probet Superioritatem Principis circa Eccleſias, ac earum iura, & bona, cum Chriſtiani Principes ſint ipſo iure Protectores Eccleſiæ, iuxta *Clementin. 1. §. ergo, de iureiurando.* Deinde verba Senatus Mediolanenſis nihil euincunt, quia nequiuit præiudicare iuri Eccleſiaſtico; & vox, qua fuit vſus, *futurum eſt merè laicale*, non poteſt officere, cum ſuper futurum, inxta vulgata Iura, non valeat fieri fundamentum; Et demùm obſeruantia ſubſecuta fuit contraria, quæ ſuſtulit ambiguitatem iuxta *cap. cum dilectus, de conſuetud. leg. minimè, ff. de legib.* Hanc Rotæ deciſionem, his rationibus, & ſolutionibus, necnon pluribus Authoribus fulcitam affert Marius Antoninus Maceraten, *in varijs Practicabilium rerum reſolut. lib. 1. reſolutione 6.*

***

QVÆSTIO XXXIV.

An Regulares, Magiſterij, aut Doctoratûs Gradu inſigniti, teneantur poſcere licentiam à ſuo Superiore, quoties domo exeunt ad Actus proprios Academiæ; aut ab eo poſſint compelli ad illam poſcendam?

410 Actus proprij Academiæ ſunt Confeſſus; Aſſertiones publicæ pro Vniuerſitate habitæ; Aſſiſtentia ad Solemnia Officia in Sacello ipſius Academiæ; Actus eorum, qui ad Gradus ſunt promouendi: & alij ſimiles. Ad hos confluunt Magiſtri, ac Doctores; necnon ad aliquos ex his Licentiati, de quibus reſpectiuè eadem poteſt inſtitui quæſtio. Alij autem Actus in Academiis exercentur, ad quos nec ratione Gradus, nec alicuius ſtatuti tenentur conuenire Magiſtri, veluti extemporaneæ lectiones Oppoſitionum (niſi etiam ad harum aliquas ab ipſis Magiſtris habitas, ſancitum fuerit adſtare) Aſſertiones publicæ diuerſarum Facultatum, & alia eiuſmodi, de quibus non ventilatur hoc dubium, cum certum ſit, nullum adeſſe caput, quare non teneantur Magiſtri licentiam à Superiore depoſcere, ſi velint aſſiſtere, & ad id extra domum ad Academiam progredi.

411 Aſſero primò, huiuſmodi licentiam in generali conceſſam ſupponi, atque ideò de facto non teneri Magiſtros ad eam in ſpeciali à ſuo Superiore poſcendam. Etenim in omnibus Sacris Ordinibus (Salmanticæ ſaltem, & idem vbique contingere mihi perſuaſum habeo, ſi vbique Salmantinæ Academiæ ſtylus, & tenor obſeruetur) id in vſu, ac conſuetudine extat, vt eiuſmodi licentia non depoſcatur, ſed generaliter conceſſa ſupponatur, conniuentibus omnibus Prælatis, nec vnquam hucuſque repugnantibus; adeò vt in noſtra Societate Iesv, in qua rigidè abſeruatur forma poſcendi immediatè per ſe ipſos facultatem à Superiore ad egrediendum domo, & declarandi omnia, quæ foris ſunt gerenda, & poſt reditum reddendi rationem eorum, quæ ſunt geſta, Magiſtri facultatem non petant ad exeundum domo, cum ad eos Actus Academiæ pergunt; ſed quia eis ſocius præfixus non eſt, monetur Superior à Bidello, vt ſocios eis deſignet; Et quamuis in Salmanticæ, vbi nuper Gradibus ſunt inſigniti, non poſſit ex conſuetudine domeſtica prouenire, tamen quia res iudicatur certiſſima, rationi, ac æquitati conſentanea, & ſic in omnibus Sacris Ordinibus adhuc fuit peractum, æquo iure id ipſum Noſtri ſequuntur, cum præterea ad id moueant rationes nunc proponendæ.

Etenim, cum Generales, aut Prouincia- 412
les deſignant aliquem, vt Gradu donetur, & Academiæ aſſiſtat, conſequenter tum ipſi, tum Superiores immediati volunt, vt ille ſuo muneri ſatisfaciat, cum autem ex munere teneatur intereſſe eiuſmodi Actibus, ad eoſq; ab ipſa Academia vocetur, & ſtatuta à Pontificibus confirmata, necnon ipſæ Bullæ Pontificiæ eam aſſiſtentiam aut exhortentur, aut præcipiant; imò ſæpè à Rectore, aut Magiſtro Scholæ aſſiſtentia præcipiatur ſub pœna præſtiti iuramẽti, vel pecuniaria, aut etiam ſub pœna excommunicationis, fit, vt ille abſque noua licentia poſſit, & ſæpè teneatur eos Actus adire: nam ea licentia conceſſa ſupponitur.

Rursùs, cum Regularis Cathedram in 413
Academia moderatur, vel aliquam in ea lectionem quotidie legit, non tenetur poſcere licentiam à Superiore, quoties ad id domo exit, nec vnquam Superiores coegerunt ad eam poſcendam, cum nec ipſi Iuuenes Scholares Religioſi eam depoſcant, vt ad lectiones, & Aſſertiones publicas, quas frequentant in Academia, conueniant; ergo idem aſſerendum eſt de aliis Actibus, qui non ſunt minùs proprij Academiæ, quàm ipſæ lectiones, cum nulla ſit inter vtrumque diſparitas. Imò nec Regulares Concionatores, qui in aliqua Eccleſia extra domum concionantur ſingulis, vel alternis diebus Quadrageſimæ, à Superioribus ad id deputati, licentiam petunt, quoties exituri ſunt domo ad Concionandum, eo quòd ad id munus iam ſint à Superiore deſtinati, & conciones ſint Actus illorum proprij. Idem autem contingit proportionatè in Magiſtris; non ergo deterior debet eſſe eorum conditio.

Et quidem id etiam æquitas exigit, ne 414
eo grauamine poſcendi quotidie licentiam vexentur Magiſtri, cum ſolùm exeunt ad ſui muneris officia exequenda, & ad aſſiſtendum Actibus, in quibus aſſiſtentia non ſolet eſſe nimis iucunda, vel ob temporis prolixitatem, vel ob alias circunſtantias. Nec militat ratio in his, quæ in aliis eueutibus, vt licentia ſpecialis à Superiore poſcatur, ſicut ex terminis ipſis eſt manifeſtum. Quin fieret, vt plures Magiſtri

non

non concurrerent ad Conſeſſus Academiæ, aliosque ſimiles Actus, ſi cogerentur ſemper poſcere licentiam; dum enim aliunde ipſa Academia eis id non præciperet, nollent incommodum poſcendi licentiam ſuſtinere, nullo, vel exiguo ſecuto emolumento; indeque deſtituerentur Actus proprij Academiæ Magiſtris, eique irrogaretur damnum, iuſtéque ipſa poſſet conqueri, ſe eſſe deſtitutam ob moleſtiam Magiſtris ſuperadditam, cum potiùs leuandis eis, quàm opprimendis debeant Superiores inſiſtere, quantum Religionis ſtylus, & norma patiatur, ſi quidem ex eorum labore, ac traditione doctrinæ ipſi Religioni ſplendor accreſcit.

415 Denique nullum eſt fundamentum, quod conſuetudinem præfatam exeundi domo ad prædictos Actus, non petita à Superiore licentia ſpeciali, ſed ſuppoſita, labefactet. Dices, Clementem VIII. & Vrbanum VIII. expediuiſſe Bullas, quibus omnino Religioſis prohibebant licentias habituales, ſeu generales exeundi, domo, & iniungebant, non aliter, niſi petita, & obtenta facultate, poſſe exire. Reſpondeo primò, omnibus eſſe conſtans, has Bullas ad inſtantiam aliquorum expeditas non fuiſſe receptas; atque adeò alia, quæ in eis continebantur, non fuerunt ad praxim deducta. Reſpondeo ſecundo, eſto fuiſſent receptæ, non loqui de his licentiis, de quibus eſt quæſtio, cum manifeſtè conſtet, poſt eas Bullas in omnibus Sacris Ordinibus adhuc viguiſſe conſuetudinem, nec ablatam, nec interruptam, qua Magiſtri ad Actus proprios Academiæ abſque petitione licentiæ pergunt. Pontifices namque prohibebant, vt Prælati Regulares concederent ſubditis licentiam generalem exeundi domo, quoties vellent, cum id incommodis eſſet obnoxium, & maximè virtuti, ac voto Obedientiæ detraheretur. In exeundo autem ad Actus Academiæ non ſunt incommoda, ſed commoda, Religionique ipſi fit obſequium, nec obedientia minuitur, cum non propterea Magiſtri non teneantur poſcere licentiam, vt ad alias res peculiares exeant, & aliundè licentia generalis conceſſa ad eos Actus ſit ſupponenda. Quare manent in eodem ſtatu ſtrictæ obedientiæ, in quo ſunt cæteri Religioſi non Magiſtri; cur ergo amplius ab eis exigatur?

416 Et inſto argumentum inquirendo, an ex Bullæ Pontificiæ cogant Moderatores Cathedrarum, aliosque publicè legentes in Academiis, vt quoties quotidie exituri ſunt domo ad legendum, petant licentiam, necne? Item, an cogant Religioſos Scholares, vt eam etiam poſcant, quoties pergunt ad lectiones, & Aſſertiones Academiæ? Si non cogunt; ergo non prohibent quamcumque licentiam generalem, ſeu habitualem, ſed eam, quam aſſeruimus *num. præced.* & conſequenter non prohibent Magiſtris licentiam generalem, quam ſupponimus, eos iam habere, exeundi ad Actus Academiæ. Si dicas, eas Bullas cogere ad poſcendum quotidie eam licentiam; Sanè tem aſſeris, quæ nulli in mentem venit; nec executioni vuquam fuit mandata; nec ſic vllus eas Bullas explicauit; & ex ſe liquet, id omnino à Pontificum mente fuiſſe alienum.

Dices ſecundò, eſto non poſcatur licentia ad exeundum ad legendum, vel audiendum lectiones, quia iam conſtat Superioribus is è domo exitus, imò ab eis non ſolùm licentia conceditur, ſed ſtrictè iubetur, vt promptè pergatur, & puniretur Magiſter, aut Auditor Regularis, qui ſuum munus non adimpleret; Attamen aliæ Actiones ſunt, quibus non ſunt præfixi dies, vt Conſeſſus Academicorum, pompæ ad Gradus accipiendos, ac ſimiles, & vt ad eas pergant Magiſtri, teneri ad poſcendum licentiam; id enim exigit recta Communitatis gubernatio, vt ſciat Superior, an domi, an foris ſint Subditi, & vt eis vtatur ad ea, quæ occurrerint, cum aliquando poſſit contingere euentus, in quo oporteat, domi remanere Magiſtrum ad aliquod negotium Communitatis pertractandum, aut aliquod miniſterium obeundum. Quin excogitari poteſt aliquod inconueniens, ratione cuius ille debeat intra domum contineri. 417

Reſpondeo, hanc obiectionem non probare, licentiam fore à Superiore ſpecialiter poſcendam, ſed eum fore monendum de exitu à domo, quod poteſt præſtari, (ſuppoſita licentia generali) in ordine ad fines prædictos, qui obtineri poſſunt, monito Superiore, cum hic tunc, niſi vrgeat præceptum alterius Superioris ſupra ipſum, poſſit Magiſtrum domi continere. At, ſi quod amplius eſt, conceditur, nempè vt quotidie ad lectiones legendas, & frequenter ad aſſiſtendum Aſſertionibus publicis exeatur domo abſque licentia ſpeciali, quia illi ſunt Actus proprij Academiæ, & Magiſter ex munere debet eis adſtare; cur 418

denegetur, quod minus eſt, nempe exitus ad Confeſſus, ac alia ſimilia, quæ ſunt etiam Actus proprij Academiæ, & non adeò frequentes, ac Magiſter ratione ſui muneris tenetur eis intereſſe? Non inuenio ſolidam diſparitatem; etenim, quod additur ad finem *num. præced.* longè aliò tendit. Nam ſupponimus, Superiores ipſos velle, vt Magiſter adſit in loco Academiæ, & ad hanc aſſiſtentiam, nullum in eo inconueniens dari; aliter, non permitteretur adeſſe, ac Academiam petere quotidie, vel frequenter ad legendum, aut aſſiſtendum Aſſertionibus; quare, dum à Superioribus iudicatur Magiſter abſque inconuenienti idoneus, vt ea omnia peragat, eſt de ſubiecto non ſupponente ea argumenti confirmatio. Nunc enim non agimus, an Superior teneatur ad non removendum è loco Academiæ Magiſtrum, quod iam *ſuperiùs* diſcuſſimus *quæſt.* 29.

419 Dices tertiò, præter Bullas prædictas, aliam fuiſſe expeditam à Clemente VIII. ad inſtantiam Sacri Ordinis B. Mariæ de Carmelo, qua prohibuit, ne quis ex illo Ordine poſſet exire domo, niſi in ſpeciali petita, & obtenta licentia; & hanc Bullam ab eo Ordine fuiſſe admiſſam, indeque ſaltem in illo teneri Magiſtros ad petendum licentiam à Superiore, quoties è domo exeunt, vt Actibus Academiæ propriis aſſiſtant. Reſpondeo primò, hoc argumentum non eſſe commune cæteris Sacris Ordinibus, ſed ſpeciale reſpectu prædictæ Religionis Carmelitanæ, in qua Viri graues, & docti ex ipſa ſacra Religione viderint, an ea Bulla, quoad hoc fuerit acceptata; & an poſt illam adhuc Magiſtri licentiam in ſpeciali non popoſcerint, arbitrantes, Bullam ad hanc licentiam prohibendam non extendi.

410 Reſpondeo ſecundò, inquirendo idem, quod *ſuperiùs* inquirebam, & idem retorquendo argumentum, an ex vi eius Bullæ teneantur Moderatores Cathedrarum, & Auditores Scholares Carmelitani petere licentiam in ſpeciali, quoties exeunt lecturi, aut audituri, vel adſtituri Aſſertionibus publicis Theologicis? Non teneri, fateberis. Iam ergo Bullæ verba interpretaris, eiuſque verba non rigoroſè capis, vt ſonant. Igitur interpretationem tantillum extendi, non videtur contra Pontificis mentem. Nihilominùs (eſto hæc ſecundum ſe appareant vera) non eſt animus, me in regimen grauiſſimi, ac Sanctiſſimi huius Ordinis intromittere, cum ſpeciales cuiuſque Sacræ Religionis ſanctiones rectiùs à Prælatis, & Magiſtris domeſticis, quàm ab externis dignoſcantur.

Aſſero ſecundò, etſi Superiores rigidè ſe gererent, ſi abſque aliqua ſpeciali cauſa vellent compellere Magiſtros Regulares ad poſcendam nouam licentiam ab ipſis in caſibus prædictis, ablata generali licentia, (etenim contra ſtylum communem agerent: moleſtiam Magiſtris inferrent: offenſionis, & querelæ anſam præſtarent:) tamen abſolutè loquendo, poſſe ad id illos cogere. Quippè illi ſunt eorum ſubditi, & ex obedientiæ voto tenentur eis obedire in licitis, & honeſtis, diſciplinæque regularis obſeruantia exigit, vt ſubditi contra expreſſam Superiorum voluntatem non operentur, nec eis reſiſtant; quin potiùs ab eorum nutu, & voluntate dependeant; nec id, quod eis iniungeretur in caſu quæſtionis, eſſet illicitum, aut inhoneſtum, cum petitio licentiæ ſit ex ſe actus honeſtus, & meritorius, in quo humilitas, & obedientia exercentur; nec eſſet ea petitio contra aliquod ius Academiæ, vt *infrà* oſtendam; nec contra aliquod ius ipſorum Magiſtrorum; quippè ſtylus, ac conſuetudo contraria inuoluunt licentiam generalem Superiorum, & ſpecialem tacitam, aut interpretatiuam; nec poſſunt in hoc ſubditi præſcribere contra Superiores, cum ea licentia generalis inuoluat conditionem, nempè, *ſi non reuocetur*, aut *ſi non aliud iubeatur*; quare non eſt caput, vnde poſſent Magiſtri Regulares contraire Superiorum mandato, quod conſtabit apertè ex ſolutione eorum, quæ contra hanc concluſionem poſſunt excogitari. 411

Dices. In Academia eſſe ſtatuta confirmata à Summis Pontificibus, & ab ipſis etiam Bullas expeditas, quibus præcipitur, vt Magiſtri aſſiſtant ad Actus proprios Academiæ; ergo hæc habet ius, vt illi non impediantur, quominùs eos adeant; ac prætereà, cum Pontifices iniungunt eam aſſiſtentiam, conſequenter præbent licentiam Magiſtris, vt exeant domo, cum aliter nequeant aſſiſtere; nam imperans aliquid, etiam imperat id, ſine quo illud non poteſt obtineri. Hinc ergo Magiſtri Regulares non indigebunt licentia Superiorum, cum eam habeant à Superiore ſupremo, nempè à Pontifice. Sicut, ſi Generalis, aut Prouincialis Religionis conceſſiſſet ſubdito licentiam ad exeundum domo, aut ad accipiendum, quidquid ipſi præſtaretur ex donatiuo, 412

donatiuo, non teneretur poſcere licentiam à Superiore immediato ad hos actus exercendos, ſufficeretque, et inſinuaſſe notitiam licentiæ alterius mediati Superioris. In præſenti autem caſu iam innoteſcit Superioribus mandatum, & licentia Pontificum; non igitur opus eſt, ab eis poſcere licentiam, nec certiores reddere, quoties Magiſtri domo exeunt ad ſuum munus obeundum. Adde etiam, quòd Magiſtratus Academiæ verbi gratia, Rector Salmantinus, aut Magiſter Scholæ, ſolent præcipere, quiſque iuxta ſuam poteſtatem, ſub pœna præſtiti iuramenti, aut ſub pœna excommunicationis aſſiſtentiam ad aliquos Conſeſſus, ſeu ſimiles Actus, eiſque obedire tenentur Magiſtri, atque adeò nec impediri queunt, nec alia licentia eis erit opus, cum à ſuis Superioribus ſimul cum præcepto iniuncto à fortiori licentia præſtetur, nec ei præcepto fas ſit reſiſtere.

423 Hoc argumentum dumtaxat probat, dari cauſam ſufficientem, ob quam licentia generalis, ſeu expreſſa, ſeu interpretatiua, ac tacita concedatur Magiſtris Regularibus ad exeundum domo, vt aſſiſtant eiuſmodi Actibus, ac Superiores prudenter ſe gerere debere, & communiter obſeruaturos eſſe ſtylum adhuc ab omnibus retentum, niſi cauſa ſpecialis adſit, (quæ raro interueniet) non cogendo ſubditos ad eam licentiam ſpecialem poſcendam, ſed vel conniuendo ad prædictos exitus à domo, vel vbi Magiſtri non habent ſocios præfixos, hos deſignando, quin ipſi Magiſtri immediatè eos depoſcant, ſed Superiores moneantur ab aliquo ad id munus deſtinato. Cæterùm non conuincit quidquam contra ſecundum aſſertum. Etenim rectè ſtat, & componitur, à Pontificibus, ſtatutis, & Magiſtratibus Academiæ iniungi, ac præcipi aſſiſtentiam Magiſtrorum Regularium ad Actus ipſius Academiæ, ac ab ipſis Magiſtris poſci licentiam, & compelli à ſuis Superioribus, vt illam poſcant; ergo ſatisfit vtriſque ſi petita ea licentia, exeant domo, atque ad eos Actus aſſiſtant. Tunc ſic; Finis, & animus Pontificum, & ſtatutorum eſt, vt ea aſſiſtentia detur; dum autem hic finis obtineatur, nec ſe intromittere volunt in normam domeſticam gubernandi Regulares, nec eorum obſeruantiæ, obedientiæ, & ſtylo detrahere; quin potiùs optant, vt ſarta tecta ſeruentur cuiuſque Religionis ſtatuta, & quòd Superioribus debita humilitate obediatur.

Id inſto; & manifeſtè oſtendo vno vel 424 alio exemplo. Non magis vrgent hæc præcepta Academiæ, adhuc Pontificia, quàm præcepta Eccleſiæ. Da ergo, Religioſum ob aliquam cauſam die feſto non audiuiſſe Miſſam in ſuo templo, nullamque iam in eo celebrari hora vndecima, quæ in aliis templis celebrantur; poteritne ille exire domo, vt audiat Miſſam, non petita licentia? Minimè ſanè; & puniretur, qui, ea non petita, exiret, quamuis id præſtaret ad implendum præceptum Eccleſiæ, nec præceptum obligans eum ad audiendam Miſſam, præbet ei exemptionem a petitione licentiæ, & ratio eſt libata; quia componitur adimpletio huius præcepti cum obſeruantia regulari, & obligatione poſcendi licentiam à Superiore ad exeundum domo. Tenebitur quidem Superior non negare licentiam, at ſubditus tenetur poſcere. Idem dic in caſu quæſtionis. Imò in eo non adeò rigidum eſt præceptum aſſiſtendi ad Actus Academiæ, cum ſæpè pro libito deſint ab illis, qui volunt, niſi aliquando præceptum, aut pœna impoſita à Magiſtratu Academico vrgeat; Nec ſunt valdè frequentia hæc præcepta; Nec in ſtatutis, aut Bullis Pontificiis continetur præceptum ſub lethali obligans ad aſſiſtendum ad omnes eos Actus; quare caſus quæſtionis præſentis non habet eam vim, quam habet exemplum allatum præcepti Eccleſiæ; ſimiliaque poſſem afferre ex aliis præceptis Eccleſiaſticis, dum inſtant, & non poſſunt adimpleri, niſi Regulares domo exeant, cum caſus contingentes circa illa excogitari valeant.

Vrgeo ampliùs alio exemplo. Plus obli- 425 gat præceptum charitatis proximi, vtpotè diuinum, quàm quodlibet præceptum poſitiuum, ſiue Pontificium, ſiuè Academicum. Ponamus igitur, ſæcularem eſſe in periculo mortis, & non eſſe alium, qui eius Confeſſionem excipiat, niſi Religioſos, & ad Confeſſionem audiendam ex illis vnum vocari, ita vt non adeò feſtina mors ægroto immineat, quòd ſit opus celerrimè accurrere, ſed tempus ſufficiens ſuppetere, vt Religioſus poſcat licentiam à Superiore. Dicetne aliquis, eum poſſe exire domo impunè ad excipiendam Confeſſionem, quin licentiam expoſcat? Nullus profectò. Superior certè tenebitur licentiam concedere, ne ægrotus abſque Confeſſione decedat; ſed quia præcepto charitatis poteſt ſatisfieri, & ſimul poſci licentia, ideò per illud præceptum non derogatur obligationi poſcendi licentiam. Idem ergo eſt aſſerendum pro ſolu-

tione argumenti contra aſſertum propo-
ſiti.

426 Longè aliter res ſe habet in caſu confir-
mationis prædicti argumenti, cum Gene-
ralis, aut Prouiucialis licentiam ſubdito
generalem concedit ad aliquid exequen-
dum; tunc enim uon tenetur poſcere fa-
cultatem à Superiore immediato, nec is
gnatus eiuſmodi licentiæ iam conceſſæ po-
teſt Illum cogere, vt poſcat. Quippè vter-
que Superior intra ipſam eſt Religionem,
& par datur (vt ſupponimus) in vtroque
poteſtas concedendi eam licentiam; nec
obſeruantiæ, aut obedientiæ religioſæ
quidquam derogatur, cum ſubditus ſuam
obedieutiam oſtenderit in petitione licen-
tiæ, quam pro libito poterat ab vno, vel ab
alio poſcere; & Prælatus mediatus, dum
eam concedit, tollit, vt poteſt, à Prælato
immediato poteſtatem ad cogendum ſub-
ditum, vt eamdem licentiam ab ipſo repoſ-
cat, & ad eum puniendum ob vſum eiuſ-
modi licentiæ.

427 Secùs contingit in caſu noſtro, nam Pon-
tifices, & Academiæ ſolùm intendunt, vt
Actus Academici pro dignitate celebren-
tur, aſſiſtentibus Magiſtris, ac Doctoribus;
at longè abſunt ab eo, quòd (dum ei fini
non reſiſtitur) diſciplinæ Regularis ordo
immutetur, aut Superioribus non obedia-
tur. Imò optant valdè, vt Magiſtri Regula-
res vtrique ſuo mnneri ſatisfaciant, tum
Magiſterij, tum Religionis, cum vnum
ab alio decus eximium mutuetur, illeque
aptior, & dignior erit Magiſter, qui fuerit
diſciplinæ regularis obſeruantior; & cum
fuerit in eo prius, eſſe Religioſum, quam
Magiſtrum, illaque ſit potior cauſa, nulla-
tenus eſt de mente Pontificum, aut Aca-
demiarum, vt quidquam detrahant ex hís,
quæ eorum obedientiam, ſubiectionem, ac
obſeruantiam poſſunt promouere, & com-
mendare. Et quidem, ſi ratione Gradus Ma-
giſterij, vel Doctoratus, poſſent abſque li-
centia Superioris præfati Magiſtri præſtare
omnia, quæ ad Academiam conducunt,
v. g. expeditionem ad Curiam pro negotiis
tractandis; profectionem ad lota etiam
longinqua pro redditibus ipſius Academiæ
curandis, & alia eiuſmodi; plurimum de-
traheretur obſeruantiæ religioſæ; Obe-
dientia minueretur; Superiores ſua priua-
rentur poteſtate; gubernandi ordo inuerté-
retur, pluraque poſſent ſequi incommoda.
Pontifices autem nunquam intenderunt
obſeruantiæ regulari obſtacula apponere;
nec Academiæ, pietatis, & virtutum offici-
næ id vnquam patientur. Recolantur dicta
ſuprà hoc lib.2. quæſt. 29. vbi latè ſimilia fir-
mauimus.

Nec contrariantur hæc primo aſſerto; 428
nam aliud eſt, Regulares ex ſe paratos eſſe
debere ad obediendum Superioribus, & hòs
poſſe cogere illos, vt poſcant licentiam,
quoties domo exeunt ad aſſiſtendum Acti-
bus Academicis, nec ad oppoſitum dari in
Magiſtris, Religioſis, aut in Academiis ius
aliquod; eſto detur ius in illis, ad cogen-
dum Superiores Regulares, ne licentiam
petitam à Magiſtris regulariter negent,
(niſi ſpecialis ratio adſit:) nec impediant
illos muneri ſuo ſatisfacere, & ſtatuta, ac
Bullas Poutificias exequi; aliud eſt, quòd
de facto Superiores non compellant illos
ad poſcendam licentiam, ſed ratum ha-
beant, quòd domo exeant, aut moniti de-
ſignent ſocios ad exeundum. Id enim eſt
res facti; illud quæſtio iuris. Et, quamuis iu-
ris Religioſi rigore attento, poſſint Superio-
res cogere ad poſcendam licentiam, atta-
men, ſi cauſa non adſit ſpecialis, ſtat cum
ea poteſtate imprudentia eiuſmodi coactio-
nis; nec enim prudenter agitur, quidquid
agendi poteſtas eſt, vt ex términis eſt ma-
nifeſtum; Quare vtrumque aſſertum pro-
bauimus, ſuis vnumquodque fundamentis,
quæ inuicem rectè cohærent.

Aſſero tertiò, Superiores non poſſe re- 429
gulariter negare eam licentiam, neç ad
omnes Actus Academiæ, nec per multum
temporis interuallum. Etenim ſic fruſtra-
rent Statnta Academiæ, eique iniuriam ir-
rogarent, & non ſinerent, Magiſtros ſatisfa-
cere muneri ſuo; imò quando eis præcipe-
retur aſſiſtentia ad eos Actus ſub pœna
graui, nullatenus poſſunt negare licentiam,
cum Magiſtri teneantur eiuſmodi præcep-
to obedire; ſicut non poſſunt negare li-
centiam ei, qui nou audiuit Miſſam die fe-
ſto, vt exeat domo ad illam audiendam,
quia præceptum vrget. Cæterùm, dum non
detur eiuſmodi præceptum, valent eam li-
centiam aliquando negare, vel quia aliqua
cauſa ſpecialis adeſt, vel quia volunt exer-
cere ſubditos in obedientiæ obſeruantia.
Quod non eſſet contra Academiæ ſtatuta;
ſi quidem ipſi Magiſtri ſponte ſua aliquan-
do non aſſiſtunt huic, vel illi Actui Acade-
mico, quin inde violent ius Academiæ;
quod ergo ſpontè ipſi præſtant, cur Supe-
riores non poſſint iubere, vt exequantur,
quin inde violetur ius Academiæ; In vtro-
que ſanè euentu eadem eſt omnino ratio;
atqne adeò iudicandum non eſt, violari
Academiæ ius, quando Superior negaret
Magiſtro licentiam aſſiſtendi Actui, ſi

tunc

tunc ipſe Magiſter poſſet ſponte ſua, quamuis non impediretur a Superiore, non aſſiſtere eidem Actui Academico, quin ideò ius Academiæ violaretur; vnde in hoc caſu licentia ei poſſet negari. Hæc autem aſſertio ſecundo aſſerto eſt conſectaria, atque adeò ad quæſtionem iuris ſpectat; cum eam pronunciemus, inueſtigando, quid poſſit fieri, inſpecto iuris rigore. At in quæſtione de facto quid ſit exequendum, iam *ſuprà* manet ſtabilitum.

QVÆSTIO XXXV.

Qua pompa funerali, & quo habitu ornati ad ſepulchrum ſint efferendi Magiſtri, Doctores, & Togati, qui è viuis decedunt?

430 MAgiſtris, & Doctoribus Inſignia eſſe propria, quibus ornati Actibus Academiæ ſolemnibus aſſiſtunt, *lib.* 1. tradidimus; nec non in Salmantina Vniuerſitate, ac in aliis, maximè extra Hiſpaniam, toga quadam, aut ſpeciali aliquo ornamento ſuperveſtiri, etiam dum communiter incedunt, oſtendimus. Ea autem toga diſcriminanda eſt ab illa, qua Senatuum Iudices vtuntur, ita vt in eius geſtatione, aut forma diſſimilitudo intercedat, Sicut enim *ibidem numero* 337. aſſeruimus, puniendum fore eum, qui Inſignia Doctoris ſibi aptet, quin ipſe ſit Doctor; ita etiam, & à fortiori, nulli licet abſque pœnæ reatu Inſignia Senatorum ſibi aſſumere, cum illi ob muneris dignitatem ſpecialibus debeant Inſignibus præfulgere, quibus & venerationem ſibi debitam concilient, & in exteriori ornatu Regiorum Tribunalium maieſtatem oſtendant.

431 Igitur, cum aliquis Magiſter, vel Doctor tumulandus effertur, Inſignia propria, vel ſaltem aliquod ex his, quæ in ſolemnibus Academiæ Actibus geſtantur, eis apponitur, ſiuè ſupra feretrum, ſi intùs clauſi portentur; ſiuè in ipſiſmet defunctis corporibus, ſi palam deferantur. Sic in Academia Salmantina pileus cum filis ſericis aptatur capiti Magiſtrorum, qui efferuntur, vel ſuperponitur capſæ, aut feretro, in quo Doctores defuncti portantur. In Academia Limenſi Inſignibus Doctoralibus ornatos efferri defunctos Doctores, teſtatur D. Didacus de Leon Pinelo *in Hypomnematic Apologetic pro Academia Limenſi, capite* 10. *numero* 32. *fol.* 10.

Idem obſeruatur, cum exequiæ pro 432
Defuncto aliquo Magiſtro, aut Doctore celebrantur, nempè quòd Inſigne illud ſupra tumulum apponatur. Et quidem, ſi in loco Academiæ decedat, omnes Magiſtri, & Doctores ſimul cum Magiſtratibus, ſcilicèt Rectore, & Scholaſtico, funus comitantur, & aſſiſtunt ſepulchralibus Officiis, cereis incenſis geſtatis, & Academici Conſeſſus ſeruata forma. Deinde in Capella Academiæ, die ad id à Primicerio deſignata, Officium defunctorum pro eo ſolemniter perſoluitur, & vnus è Magiſtris concionatur. Id autem eodem præſtatur modo, ſi abſens ab Academia Magiſter, vel Doctor extremum diem obeat; illicò enim ac mortis nuntium accedit, exequiæ ſolemnes pro illo peraguntur. Et præstereà die ſecunda Nouembris ad ſolatium Defunctorum deſtinata ab Eccleſia, pro omnibus Magiſtris, & Doctoribus defunctis ſuffragia priuata, & ſolemnia celebrantur.

Cum aliquis Togatus ex Collegiis Ma- 433
ioribus Salmantinis è vita decedit, celebri pompa funerali tumulatur; Quippè omnes Togati ſimul ex prædictis Collegiis confluunt, & funus comitantur, ordine antiquitatis ſeruato, incedentes; Togati autem ex Collegio defuncti poſt cæteros pergunt, & in ſignum luctus, ac mœroris faſciæ ſuperhumerales, ſeu trabeæ ad collum retorquentur, ac verſæ portantur, Rector itidem eiuſdem Collegij galerum amplum, ſericis pendentibus funiculis, portat. Super feretrum etiam faſcia, vel trabea extenditur; illudque Togatorum humeris portatur. Non abſimilem pompam olim in funebri pompa Virorum inſignium fuiſſe vſitatam, apud bonæ notæ Authores comperies. Tacitus *libro tertio* loquens de funere Germanici ait. *Igitur Tribunorum, Centurionumque humeris cineres portabantur: præcedebant incompta ſigna: verſa faſces; atque, vbi Colonias tranſgrederentur, atrata plebes, trabeati equites, pro opibus loci, veſtem, odores, aliaque funerum ſolemnia cremabant.*

Et meritò quidem Magiſtri, Docto- 434
res, & Togati, ſuis propriis Inſignibus, aut ornamentis decorati ad ſepulchrum efferuntur. Id namque in dignitatis, ſeu muneris, aut illuſtris ſtatus ſignum conceditur. Sic olim Milites in clypeo, quo præliati erant, ad ſepulchrum

portabantur; in quo etiam appendi ſolebant arma, quibus muniti præclara facinora geſſerant. Inuenientur paſſim Authores id concinnantes. In Scriptura Sacra id ipſum reperitur; *Machabæorum lib. ſecundo capite decimo tertio verſ.* 29. Vbi Simon, poſtquam tumulum patris, fratrumque ſuorum conſtruxit; *Circumpoſuit columnas, magnas, & ſuper columnas arma ad memoriam æternam, & iuxta arma, naues ſculptas.* Inde etiam Pontifices, & Antiſtites, ratione ſuæ Dignitatis ornamentis Pontificalibus ſuperveſtiti ad ſepulchra feruntur; & Archiepiſcopi pallio decorantur; iuxta *caput ad hæc,* 2. *ad fin. de authoritate, & vſu pallij*; imò & Epiſcopi, nam aliqui ſpeciali priuilegio à Sede Apoſtolica pallium obtinuerunt; *cap. cum in iuuentute* 15. *de præſumption.* Præterea inter nos etiam Imperatores belli Inſignibus propriis ſui muneris decorati tumulantur; Ac etiam Equitibus Militiarum Inſignia, quæ eis conceſſa fuerunt, cum in Militarem Ordinem fuerunt admiſſi, adaptantur, cum efferuntur ad ſepulchrum.

435 Hinc ergo dignoſcitur, quàm ſit æquo iuri conſentaneum, vt Magiſtri, Doctores, ac Togati, propriis Inſignibus, aut veſtibus ornati ad ſepulturam ducantur; cum enim in militia litteraria ſtrenuè ſe geſſerint, & Gradus Dignitatem ſint adepti, vel illuſtri, ac nobiliſſimâ Togâ ob ſua merita, ſcientiam, virtutem, & puritatem ſanguinis fuerint decorati, par ſanè eſt, vt id in morte ſplendeſcat, & eorum honor, ac fama vltra vitam protendatur, æternitatique commendetur.

436 Et quidem nihil poteſt illuſtrius fama ſuperſtes conclamare de Togatis, qui è viuis decedunt, quàm alumnos fuiſſe alicuius ex Collegiis Maioribus; quorum encomia non ſemel hoc tractatu libauimus, ſed numquam ea poterunt exhauriri. Refertas eorum elogiis paginas apud Authores reperies; Obiter ea commendant Don Didacus de Saauedra *in ſuis Ideis Politicis, Hiſpanè pag.* 362. & P. Mariana *de rebus Hiſpaniæ, tomo* 2. *lib.* 20. *pag.* 239. *hiſpanè.* Vbi ait, ex Collegiis, velut ex arcibus inexpugnabilibus Viros ſtrenuos ad regimen publicum prodire. Ex his ergò illuſtribus Propugnaculis quiſquis alumnus extremum diem obit, nullo poteſt clariori ſtemmate exornari, quàm eo, quod illum Collegij Maioris manifeſtet alumnum. Vndè etiam poſtquam in Senatus aſſumuntur, quandocumque diem extremum obeant, faſcia Collegij ſupra feretrum ipſorum extenditur, quaſi eorum Inſigne præcipuum.

Inſignia etiam Magiſtrorum, ac Doctorum valdè defunctum commendant, 437
cum eum Gradum obtinuiſſe, maximam conciliet æſtimationem, præcipuè in celebrioribus Academiis, qualis inter cæteras eminet Salmantina. Hinc laudandus occurrit ſapientiſſimus ille, ac Illuſtriſſimus Caſtellæ Præſes Don Didacus Couarrubias Epiſcopus Segouienſis, & Conchenſis, Collegij Maioris Sancti Saluatoris, Salmantini, vulgò *Ouetenſis*, alumnus, qui ſuis ſcriptis ſcientias plurima luce donauit. Hic etenim, cum ad Gradum Licentiati, & Doctoris accipiendum in Academia Salmanticenſi, rigidè, vt par eſt, in ſuæ ſcientiæ Examen vocaretur, hoc peracto, & ſuffragiis Examinatorum poſtulatis, à tribus ex illis fuit reprobatus, qui reprobationem per litteram *R.* ſignificarunt, dum ſuffragia ſecreta (datis ſibi ſchedulis, alia cum littera *A.* ad approbandum, alia cum littera *R.* ad reprobandum,) protulerunt; à cæteris verò Vir ille apprimè doctus, & eruditus fuit approbatus, Gradumque obtinuit. Ipſe verò, inter ſuæ Gentis nobilia ſtemmata ſculpi, & depingi deinceps effecit triplicem litteram *R*; qua à tribus Examinatoribus fuerat reprobatus. Quippè (ne aliò, vt poſſumus, rem flectamus) tanti duxit in Academia Salmantina Gradum adipiſci, vt nihil ſibi ad æternitatem poſthumæ famæ glorioſius iudicauerit, quàm inter ſua Gentilitia ſtemmata ſymbolum ſculptum relinquere eiuſmodi euentus, vt qui litteras illas deinceps pro Inſigni ſculptas intuerentur, agnoſcerent ſimul cum cauſa Gradum obtentum. Rectiſſimè ergò Magiſtris, ac Doctoribus defunctis Graduum Inſignia ſuperponuntur, vt ex eis poſthuma ipſos fama commendet. Aliundè etiam *lib.* 1. *numero* 322. *&* 341. *&* 359. ac ſæpè alibi ſtabilimus, Gradum Doctoris eſſe Dignitatem, & Doctores fore inter viros Primores annumerandos, de quo non pauca ibi dedimus; In ſignum ergo Dignitatis obtentæ Inſignia illa propria Doctorum debent ipſis vita iam functis aptari, vt eorum gloria poſt anguſtos vitæ tramites perennet.

De his Doctorum, ac Magiſtrorum Inſignibus aliqua iam in ſuperioribus attigimus; Videat plura, qui velit, apud Caſſanæum *in Catalog. gloriæ mundi, part.* 10. *conſiderat ion. vigeſimo ſexto*, Antonium Gomez *in leg.* 83. *Tauri*; Gloſſam *in Clementin. vnic. de Magiſtris*; *capit. multi*, 40. *diſtinction. capit habeo librum*, 16. *diſtinction.* De 438
pileo

piléo verò Franciſcus Broſens *in Emblem.* 151. *Alciati*, hæc habet; *Quid enim memorem piles celebrem lauream iam diu in Scholis non temerè vſurpatam? Eo ſiquidem indicatur, Scholaſticos à diſciplina ſeruitute ad Doctoratus, vel Magiſterij libertatem tranſire.* Pileus hic, qui inſigne eſt Magiſterij, vel Doctoratus, vocatur aliquando *birretum*, quam vocem vel barbaram, vel parùm latinam cenſeo. Attamen Don Didacus de Leon Pinelo in *Hyponnemate Apologetico pro Academia Limenſi capit.* 12. *fol.* 14. aſſerit *birretum* nuncupari, quaſi *bis rectum*, quia bis rectum decet eſſe Doctorem, nempè in docendo, & operando, iuxta *caput, duo ſunt,* 23. *quæſt.* 1. *caput, ſi quis uxorem* 30. *quæſtione prima.*

439 Inquires, an Doctores Bullati, ſeu ex priuilegio, poſſint ad ſepulchrum efferri Inſignibus Doctoratus ornati? Reſpondeo, abſolutè poſſe, cum ea inſignium geſtatio Gradui ſit annexa, in eis Actibus, ad quos deſtinata ſunt Inſignia; dum autem quis effertur ad ſepulchrum, pietas, & æquitas ei permittitunt ea Inſignia, quibus aliquando vti poterat ratione muneris, & Dignitatis, qua potiebatur. Cæterùm his Doctoribus Bullatis (cum dabantur) non ſolitum fuiſſe apponi ea Inſignia crediderim, cum in exigua fuerint æſtimatione; imò in eos non pauci fuerint inuecti facetè. Videantur Melander *lib.* 1. *locorum ſeriorum*; P. Adam Contzam *lib.* 4. *Politicor. capit.* 16. Leon Pinelo *vbi nuper, folio* 15.

Iam clauſimus hunc librum ſecundum; 440
Sed id animaduertas, quæſtiones, quas circa Doctores, Magiſtros, Togatos, & Candidatos in eo non repereris, in primo libro, vel in ſequenti fore à te inueniendas; cum nullam, vt credo, non diſcuſſam reliquerim, niſi fortè aliquæ ſint ſpecialiſſimæ Academiæ vnius determinatæ, & cæteris non communes; Hæ enim poſſunt in qualibet Academia innumeræ exoriri, nec ab vllo exhauriri valent.

LIBER TERTIVS

DE IVRE ACADEMICO

SELECTARVM QVÆSTIONVM

AD SCOLASTICOS SPECTANTIVM.

Plures quæſtiones, quæ ad Scholares pertinent, in duplici libro ſuperiori diſcuſſimus, eo quòd ad alia etiam dubia ſpectarent, quæ ſuum ibi locum obtinebant. Ad cæteras pergimus, & Scholaſticum perfectum, rectèque inſtructum in vtroque foro efformare conamur: indeque Iudicibus, Magiſtris, & Confeſſariis viam tutò ſequendam ad innumeros caſus occurrentes aperimus.

QVÆSTIO I.

Quàm digni commendatione, honore, & patrocinio ſint Scholaſtici, & in communi quantis priuilegiis gaudeant?

1 NON poſſum non prima in fronte tranſcribere conſtitutionem Friderici I. cognomento *Barbarroſa*, circa Scholares; verba enim ipſa Imperatoris grauiùs; & efficaciùs oſtendent dignitatem eorum, quantumque ab omnibus debeatur impendi ſollicitudinis, vt in honore, & amore habeantur, nulla eis iniuria irrogata, ſed ipſorum defenſione, ac patrocinio pro viribus ſuſcepto; vt ſic ſuauiùs, & commodiùs inſiſtant ſtudiis litterarum, quibus Reipublicæ bonum ſartum tectum ſeruatur. Igitur ſic ait *in Authentica, habita, quæ eſt ſub lege, ex patroni, Cod. Ne filius pro patre vel pater pro filio, &c.*

2 *Habita quidem ſuper hoc diligenti inquiſitione Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, omnium Iudicum; & aliorum Procerum ſacri noſtri Palatij examinatione, omnibus, qui cauſa ſtudiorum peregrinantur, Scholaribus, & maximè diuinarum, atque ſacrarum legum Profeſſoribus, hoc noſtræ pietatis beneficium indulgemus, vt ad loca, in quibus litterarum exercentur ſtudia, tam ipſi, quàm eorum nuntij veniant, & in eis ſecurè habitent. Dignum namque, exiſtimamus, vt, cum omnes bona facientes noſtram laudem, & protectionem omnimodò mereantur: quorum ſcientia totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo, & omnibus eius miniſtris, vita ſubiectorum informatur, quadam ſpeciali dilectione eos ab omni iniuria defendamus. Quis enim eorum non miſereatur, qui amore ſcientiæ exules facti, de diuitibus pauperes, ſemetipſos exinaniunt, vitam ſuam multis periculis exponunt, & à viliſſimis ſæpè hominibus (quod grauiter ferendum eſt) corporales iniurias ſine cauſa perferunt. Hac igitur generali, & in perpetuum valitura lege decernimus, vt nullus de cætero tam audax inueniatur, qui aliquam Scholaribus iniuriam inferre præſumat, nec ob alterius cuiuſcumque Prouinciæ delictum, ſiuè debitum (quod aliquando ex peruerſa conſuetudine factum audiuimus) aliquod damnum eis inferat; ſcituris huiuſmodi ſacræ conſtitutionis temeratoribus, & etiam ipſis locorum Rectoribus, qui hoc vindicare neglexerint, reſtitutionem rerum ablatarum ab omnibus exigendam in quadruplum, notaque infamia eis ipſo iure irroganda, dignitate ſua ſe carituros in perpetuum. Verùmtamen, ſi litem eis quiſpiam, ſuper aliquo negotio mouere voluerit, huius rei optione data Scholaribus, eos coram Domino, vel Magiſtro ſuo, vel ipſius ciuitatis Epiſcopo (quibus hanc iuriſdictionem dedimus) conueniat. Qui verò ad alium iudicem eos trahere tentauerit, etiam ſi cauſa iuſtiſſima fuerit, à tali conamine cadat. Hanc autem legem inter Imperiales Conſtitutiones,*

ſcilicèt

ſcilicèt ſub titulo, Ne filius pro patre, &c. inſeri iuſſimus. Dat. apud Roncalias, anno Domini M.C.LVIII. menſe Nouembris.

3 Nullum profectò verbum ex hac Conſtitutione fuit prætermittendum, in qua adeò conſulit Imperator Scholaſticis, vt pudor ſit, noſtra ætate non raro viles aliquos homunciones leui occaſione in eos audacter inſurgere, & animo procaci ipſis non contemnendas iniurias irrogare. Et, quod deterius eſt, cum plurimi ciues in locis, vbi ſitæ ſunt Academiæ, ferè victitent ex opibus, ac ſubſtantia Scholarium, leuidenſi data cauſa, in illos primi ingratiſſimè audaces inſurgunt. Dolet de hoc Ioannes Friſchen *ad Authentic. præfatam*, *pag.* 181. his verbis; *Sed neſcio, quanta corruptela infectam vulgus ſoleat odio proſequi Studioſos, & illis infeſtum eſſe, quamquam ex eorum aſſiduitate vberrimos colligit fructus, & quàm ea releuetur impenſa, ne cogatur aliò filios erudiendos mittere cum periculo fortunarum, vitæ, aut morum. Sunt & inuidi vulgares, & plebeij fælicitatis litterarum, vt, quamquam ſine illis benè eſſe nequeant, tamen fulgore illarum obcæcantur, vt pati radios eius facilè non poſſint; & multi meliùs defendunt peſſimos, & homicidas, quàm Scholares.* Nec proptereà ipſi ſunt Scholares tolerandi, ſi flagitia patrauerint, ſed iuxta delictorum, & perſonarum qualitatem puniendi à Iudicibus propriis, non ab aliis.

4 Non ſolùm Scholaribus, ſed etiam Profeſſoribus ſcientiarum priuilegia in præfixa Authentica conceſſa ſunt communia. Itaque Imperator præcipit, vt ſecurè habitent in oppidis, vbi ſtudiis vacant, eademque ſecuritate gaudeant eorum nuntij; &, quòd nullus in eos iniuſtè, aut iniurioſè inſurgat; Irrogantibus autem iniuriam, cuiuis eorum, & oppidorum Gubernatoribus, qui id delictum non vindicauerint, infligit pœnam infamiæ, ipſo iure contrahendæ, & priuationem perpetuam ſuarum dignitatum, atque reſtitutionem in quadruplum cuiuſcumque damni illati; prohibetque, Scholaſticos vexari titulo debiti in alio loco contracti, aut delicti commiſſi; eoſque vult coram Iudice ipſis deſtinato conueniri ſuper litibus exorientibus.

5 Præter alios plures, hanc Authenticam copioſè illuſtrauit Oldemdorpius *tom.* 1. *fol.* 580. & latè ipſe agit de priuilegiis Profeſſorum litterarum, & Scholaſticorum *in tractat. de iure ſingulari*, *c.* 10. Illuſtrauit ipſam (præter alios plures *infrà quæſt.* 51. referendos) Rebuffus *lib.* 2. *de priuilegiis Scholaſticorum*, & ibi centum, & octoginta priuilegia eorum apponit. Horat. Lucius *tractat. de priuileg. Scholaſtic.* centum itidem priuilegia recenſet. Dioniſius Gothofredus *in notis ad hanc Authenticam* aduertit, ſecuritatem viuendi, & habitandi in locis, omnibus, etiam non Scholaſticis, concedi, atque adeò, vt hoc priuilegium aliquid operetur, intelligendum eſſe, in eis verbis concedi Scholaribus, vt ſint exempti à vectigalibus, portoriis, aliiſque oneribus. Quod autem additur ab Imperatore, ne poſſit eis damnum inferri ratione delicti, aut debiti alterius cuiuſcumque Prouinciæ, explicat, eſſe idem, ac ne poſſint capi iure repreſſaliarum. Priuilegiis autem Studioſorum gaudere nuntios, & conſequenter Bidellos, ibidem docet, & nos latè *lib.* 1. egimus, & infra agemus. Denique forum ratione ſtudij ſortiri Scholaſticos, ex vltimo Authenticæ capite conſtat; & videri poteſt Accurſius *in leg. hæres* 9. *§. proinde*, *verbo*, *debebit*, *ff. de iudiciis*, & alij infrà adducendi.

Hanc ipſam Authenticam illuſtrat Ioan- 6
nes Iacobus Friſchen *in Reſolutione Iuridica Quæſtionis; Habeatne Rector, & Academia Concilium merum Imperium vi eius Authenticæ*, de quo *ſuprà lib.* 1. Immunitates prætereà, & priuilegia Profeſſorum litterarum, & Scholaſticorum exponit Chriſtophorus Beſſoldus *in Diſſertatione de Studioſis*, *Magiſtris*, *Licentiatis*, *& Doctoribus*. Pluresque Authores ab his Interpretibus allati hanc materiam exornant; qui toto decurſu videri poſſunt, & *in quæſtion. vlt. huius libri.* & nos ſuperiùs *præfato lib.* 1. latè de illis tractauimus; pluraque ibi expoſita competunt Scholaribus; ſicut etiam priuilegia, & immunitates, de quibus agendum erit in ſequentibus, conueniunt omnino Doctoribus, ac Magiſtris, & Profeſſoribus Scientiarum in aluo Academiæ adſcriptis; quare dicenda illis pariter ſunt aptanda.

QVÆSTIO II.

De priuilegio fori Studioſorum. Vbi aliqua dubia circa illud deciduntur: & de diætis agitur.

EX Authentica tranſcripta *quæſt. præce-* 7
dent. conſtat apertè, Studioſis competere priuilegium fori, ſcilicèt ne conueniantur coram Iudice ordinario loci, in quo verſantur, ſed coram proprio Iudice, qui vnicuique Academiæ eſt deſignatus. Quare, ſicut Clerici habentes ea, quæ à Concilio Tridentino requiruntur, gaudent pro-

prio

prio foro Eccleſiaſtico, & nequeunt coram alio Iudice, ſeu in foro ſæculari conueniri; ita Studioſi, qui aluo Academiæ ſunt adſcripti, gaudent ſui fori priuilegio, & in nulla lite ſiuè ciuili, ſiuè criminali poſſunt coram alio Iudice, nec in alio foro conueniri; quod fori priuilegium inter cætera, quibus gaudent, eſt præcipuum, & pro illo ſemper acriter eſt decertandum, vt ſeruetur illæſum.

8 Igitur Studioſus ſiuè in ciuilibus, ſiuè in criminalibus, nequit accuſari, neque conueniri, niſi apud Magiſtratum Academiæ. Ita conſtat *ex prædicta Authentica*, & ex communi Doctorum. Et quamuis de cauſis criminalibus contrarium ſtatuatur *in leg. 2. tit. 31. partit.* 2. attamen eam legem eſſe abrogatam tum conſuetudine contraria, tum Regiis, & Pontificiis conſtitutionibus, tradit Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 40. *num.* 2. Hinc Magiſtratus Academiæ poteſt ad ſe auocare Studioſum delinquentem, vbicumque delinquat, vt docet Beſſoldus *in diſſertation. de Studioſis, capite tertio pag* 52.

9 Quando verò Studioſus eſt Actor, forum Rei ſequi debet; niſi Magiſtratus Academiæ ſimul fungatur iuriſdictione Conſeruatoris; quo caſu iuxta poteſtatem Conſeruatoriam Actor Studioſus trahet Reum ad ſuum forum in cauſis ciuilibus, dum ſit intra diætas in litteris Conſeruatoriis deſignatas; vel ſi non deſignentur in illa diætæ, dum ſit intra vnam diætam; vt annotat Eſcobar *ſuprà num.* 3. In Academia Salmantina poteſt Actor Studioſus reum Clericum intra quatuor diætas exiſtentem cogere, vt in ſuo foro Scholaſtici Salmantini compareat; quià hanc iuriſdictionem conceſſit Iulius II. Scholaſtico Salmantino anno 1505. derogans diplomati Innocentij VIII. qui ad inſtantiam Regum Catholicorum ſanciuerat, ne vltra duas diætas Rei trahi poſſent. Et quidem anno 1431. Eugenius I. idem conceſſerat, ac Innocentius. Cæterùm quia laici Rei Principi ſæculari ſubiecti ſunt, nec Pontifex eam tollit ſubiectionem, Reus laicus nequit trahi ad Tribunal Academicum vltra duas diætas, ſic enim ſtatuitur *in leg.* 19. *&* 20. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopil.* & ſic vſus forenſis admiſit. Idemque continget in aliis Academiis, vbi ſimilia ſunt priuilegia. Eſt autem diæta iure noſtro Regio iter vnius diei vſque ad decem leucas. & in quauis leuca ſunt tria milliaria.

10 Aliquando tamen Actor Studioſus poteſt Reum vndecumque, etiam vltra diætas, coram Magiſtratu Academico conuenire; ſcilicèt cum reus aliqua ſpeciali ratione ſortitus eſt forum ſtudij, veluti ſi ratione contractus, ſubmiſſionis, ſolutionis deſtinatæ in loco ſtudij, & ſtudij cauſa, conueniatur; Aut ſi Actor ſtudioſus, quamuis agat, tamen Rei partes ſuſtineat, nempè ſi ab alieno iudice contra eum procedatur, aut iniuria aliqua ſit affectus. Quibus caſibus ad Magiſtratum Academiæ, vt Iudicem ordinarium, poteſt trahere vndecumque Reum. Eſcobar *ſuprà cap.* 41. *à numero* 4. exempla proponit, quibus poteſt Actor Studioſus vndecumque trahere Reũ; videlicet ſi ei aliquid debeatur vel ex teſtamento, vel ex contractu, contemplatione ſtudij relictum, aut deſtinatum. Prætereà *cap.* 42. proponit, & probat, Reum vndecumque ab ſtudioſo Actore trahi poſſe ad ſuum forum, ſi ille ſe ei foro ſubmiſit, aut ſuo proprio renuntiauit. Latè hæc omnia ibi tractat, videat, qui velit, ne transcribere videar; Sat ſit, notitiam libaſſe, quæ non fuit omittenda.

Notandum tamen eſt, in criminalibus non poſſe Studioſum Actorem trahere Reum ad ſuum forum; namque Reus (dum non ſit etiam Studioſus) in ſuo foro debet conueniri, & Iudex alienus nequit de illo cognoſcere; non vt Iudex Ordinarius; vt ex ſe conſtat, cum de iure communi forum Rei ſit ſequendum; nec item vt Conſeruator; quippè licet Cõſeruatori poſſit ea poteſtas dari, tamen ex ſe non datur. & Conſeruator conſtituitur ad tuitionem, non ad vindictam. Quod confirmatur ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *de reformat. cap.* 5. & ex communi Interpretum conſenſu. Aliud erit, ſi Actor ſtudioſus ſolùm ciuiliter velit agere in Reum, qui ipſum offendit, vt damnum compenſet, non vt pœna mulctetur; tunc enim locum habent dicta ſuperiùs. Poteſt etiam Magiſtratus Academiæ, lite ciuiliter intentata, Reum contumacem, aut alium in ipſius iuriſdictionem delinquentem criminali pœna afficere, vt ſuam iuriſdictionem defendat, vt tuetur Moneta *de Conſeruator. cap.* 7. *num.* 263. Hinc ſi delinquentes contra Studioſos capiantur in ipſo delicto à Magiſtratu Academiæ, debent ab illo ad proprium Iudicem remitti, quando Studioſi non ſunt. Quid autem ſit dicendum, ſi ſimul Studioſus, & non Studioſus delinquant. & cauſa nequeat cognoſci ab vtriuſque Iudicibus ſeorſim, ſed ita ſit indiuidua, vt ab vno debeat cauſa vtriuſque cognoſci, vide Rebuffum *de priuileg. Schol. priuil.* 106. Eſcobar *ſuprà cap.* 44. *numer.* 18. Et quidem, ſi alter ex delinquentibus ſit Studioſus Clericus, alter laicus non Studioſus, cum Iudex 11

Iudex ſæcularis nequeat cognoſcere de Clerico, de vtroque cognoſcet Magiſtratus Academiæ, qui habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam. Si autem vnus ſit Studioſus, alter Clericus non ſtudioſus, ad Epiſcopum pertinere cognitionem, tenet communior ſententia, quæ ſaltem eſt vera, ſi cauſa ſit ex his, quas pertinere priuatiuè ad Epiſcopum, diximus *lib. 1. numer.* 485. Si autem cauſa non ſit ex illis, pertinere ad Magiſtratum Academiæ, ait Eſcobar *num.* 20. In ciuitate autem, & diœceſi Salmantina, cum præuentioni ſit locus inter Epiſcopum, & Scholaſticum, is cognoſcet, qui præuenit.

12 Itaque in aliis cauſis ciuilibus procedit doctrina ſuperiùs tradita, & in eis poteſt Actor Studioſus Clitellarios, ſeu muliones, & nuntios quos libet, aſportantes neceſſaria Scholaribus vndecumque ad ſuum forum trahere, cum ſuſceperint res tradendas Scholaſticis in loco ſtudij. Quod verum eſt, ſi ex proprio munere id officium exerceant; nam ſi ex munere non exerceant, ſed rem ſibi commiſſam aliquis Scholaſtico afferebat, eamque ſubripuit, non poterit vltra diætas trahi, dum Studioſus non ſit. Idem dicito in aliis cauſis, & in tribus iudiciis familiæ erciſcundæ, communi diuidundo, finium regundorum, Studioſum Actorem non poſſe trahere Reum vltra diætas; Studioſum autem Reum vndecumque trahi poſſe: Is autem dicitur, etiam in his iudiciis, Actor, quod inſecutionem fori, qui primus prouocauit, eſto quoad alios effectus, omnes litigantes in his tribus iudiciis cenſeantur Actores, & Rei. Conſulatur Marta *de iuriſdiction.* 4. *p. caſ.* 142. & Pichardus *in* §. *quædam* 20. *inſtit. de actionib.*

13 Circa enumerationem diætarum obſeruare oportet, eas dinumerandas fore ab ædificiis continentibus adhuc extra portam loci, in quo verſatur Studium, & Conſeruatoris illius vſque ad primum terminum diœceſis, in qua Reus exiſtit; ita vt ſi vel vno paſſu diætæ attingant eam diœceſim, poſſit ille trahi, quamuis ipſe commoretur in loco diſtantiori illius diœceſis; nam diætæ non dinumerantur vſque ad locum proprium Rei, ſed vſque ad diœceſim illius. Videatur Salgado *de Regia protect. p.* 1. *c.* 3. §. 5. qui plura de diætis tractat.

14 Præterea, ſi diœceſis aliqua ſit ratione alicuius loci intra diætas, quamuis hic locus ſit diuiſus ab aliis locis ipſius diœceſis, eo quòd inter locum, & locum mediet alia diœceſis, ſanè ad omnia illa loca primæ diœceſis extendentur diætæ, quamuis loca ſeparata, & diuiſa per diœceſim intermediam ſecundum ſe ſumpta non ſint intra diætas, vt tota intra diætas eſſe cenſeatur. Exemplo res declaratur. Oppidum dictum *Barrueco Pardo* eſt intra diætas Scholaſtici Salmantini, & pertinet ad iuriſdictionem Ordinis Militaris Diui Iacobi, vulgò *el Maeſtrazgo de Santiago*; hinc Prouincia Emeritenſis, quia attinet ad eamdem iuriſdictionem, intra diætas etiam etiam eſt recenſenda, quamuis ipſa ratione ſui territorij, & diſtantiæ illius extra diætas ſit. Alia exempla affert Eſcobar *cap.* 48. *numero* 7. *& ſequent.* Vbi agit, an Prioratus diuerſi cuiuſque Ordinis Militaris cenſendi ſint vna, vel plures diœceſes in ordine ad diætas dinumerandas, & decidit, omnia territoria Ordinis Diui Iacobi, quæ vni Priori ſubiecta ſunt, reputanda fore vnicam diœceſim; alia autem territoria, quæ plures ex vnoquoque Ordine Militari nanciſcuntur Priores, nón vnam diœceſim, ſed plures eſſe cenſenda, quia vnuſquiſque Prior eſt exemptus, & gaudet iuriſdictione quaſi Epiſcopali, immediatéq; ſubiicitur Senatui Ordinum Militarium, aut Aſſembleæ (vt Hiſpanè dicimus) Ordinis Diui Ioannis.

QVÆSTIO III.

Alia dubia circa forum Studioſorum deciduntur, & circa iuriſdictionem Magiſtri Scholæ Salmantini erga Religioſos.

Dubitatur primò, an Studioſus trahere poſſit ad ſuum forum cauſas inceptas ante Studium, ſiuè crimina ante illud patrata? Iure communi attento, non poteſt, nam priuilegium fori non extenditur ad geſta ante priuilegium, iuxta *leg. ſi quis poſtea quam, ff. de iudiciis, leg. cum quadam puella* 19. *de iuriſdiction.* Docent Oſſualdus *lib.* 17. *Commentar. cap.* 18. *litter. B.* Collantes *in pragmat. pan. libro* 2. *capit.* 16. Pradilla *de legibus pœnal. lib. in addit. cap.* 11. Barboſa *in præfata leg. ſi quis poſteà*, & ibidem Cuiacius. Non tamen deſunt, qui dicant, id ſecùs ſe habere in Studioſis ex vi *Authenticæ Habita*, ita Rebuff. *de priuileg. Scholaſt. priuileg,* 153. Horatius Lucius *eodem tractat. priuileg.* 66. & Bologninus *in prædictam Authenticam, n.* 220. 15

In fauorem Academiæ Salmantinæ conceſſerat Martinus V. *Conſtitution.* 22. quòd 16

Studioſi poſſent trahere ad Scholæ Magiſtrum cauſas ante Studium cæptas ,. ſeu pendentes,& quæuis alia geſta, vel admiſſa ante illud ; Poſtmodùm ad euitandas fraudes , & ne aliqui adſcriberentur matriculæ ſolo animo declinandi Tribunalia propria, habita fuit concordia cum prædicta Academia *in leg.*18.*tit.* 7.*lib.*1. *Recopilat.* & ſtatutum fuit, vt Studioſis , *Noſe les den conſeruatorias de las deudas , y coſas hechas, y contraydas, antes que vengan al dicho eſtudio, haſta tanto que ayan hecho vn curſo entero.* vndè poſt vnum curſum litterarium tranſactum ſpatio ſex menſium , & vnius diei poterit Studioſus Salmantinus omnes cauſas cæptas, & delicta admiſſa ante Studium trahere ad Tribunal Scholaſtici Salmantini.

17 Dubitatur ſecundò, an poſt ſtudium gaudeat priuilegij foro ſtudioſus ? Et ſupponendum eſt, peracto ſtudio, per quinquennium conſeruari Studioſis ſua priuilegia ; vt tenent Baldus in *Authentica Habita , numero* 23. Antonius Gomez *in leg.* 2. *Tauri, numero* 7. Bartolus, Salicetus, Rebuffus, Didacus Perez, Donellus, Oſſualdus,& alij,id probantes *in leg.* 2. *Cod. de Primicer. leg.* 3. *Cod. de domeſtic. & protect. leg.* 2. *&* 3. *Cod. de commeat. leg.* 5. *in fin. ff. de captiuis, & poſtliminio reuerſ.* Dum tamen illi animum reuertendi ad Academiam retineant,qui animus toto quinquennio præſumitur, niſi contrarium ex coniecturis ſufficientibus arbitrio iudicis probetur. Hinc , ſi Studioſus ſit Actor , poterit Reum trahere ad ſuum forum toto illo quinquennio , & non vltrà ; non ſecùs ac ſi in loco Academiæ verſaretur, Requiritur verò ſaltem in Salmantina, iuxta *titul.*24.§.4.*Conſtitutionum*,vt quotannis tempore abſentiæ per quinquennium faciat , in matriculam ſe deſcribi per Nuntium,aut epiſtolam, niſi ſit recolens ſtudia, Hiſpanè *puſante* , qui ea annua matricula non indiget , vt obſeruat Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia , & Regia iuriſdiction. capit.* 32. *à numero* 16.

18 Si autem Studioſus ſit Reus, ob crimina tempore ſtudij commiſſa , aut contractus geſtos tempore ſtudij, & quinquennij poſt ſtudium , quo ſtudioſus iuxta dicta cenſetur , debet in foro Academiæ conueniri, cum Reus iure communi in proprio foro ſit conueniendus , & proprium Studioſi forum ſit Academicum. In Studioſis Salmanticinis ſtatuta res eſt, *Conſtitution.* 23.§.*verùm.* Et in ſtatutis Academiæ Salmanticenſis *fol.* 345. extat decretum Supremi Senatus Caſtellæ expeditum anno 1567. quo indulgetur à Rege , cuius nomine fuit ſancitum, vt Studioſi Rei, eorumque patres, tutores , vel curatores , quibus incubuerit ſoluere debita contracta ab Studioſis tempore Studiorum , nulla habita ratione diætarum , conueniantur coram Scholaſtico Salmantino ; Et id locum habet , quamuis pater, curator, aut ſimiles perſonæ ſint Clerici; nam quamuis ea diſpoſitio ſit Regia,& per ſe Clericos non comprehendat ; at hæ perſonæ hoc ipſo quòd filium , aut minorem ad Academiam miſerunt,aut in illa retinuerunt , videntur ſe ſubmiſiſſe Scholæ Magiſtro , vt iudici Ordinario, eiuſque iuriſdictionem Eccleſiaſticam prorogaſſe , vt eos ad ſoluenda debita poſſit cogere. Quod reſpicit fauorem Studioſorum , vt faciliùs inueniant aliquos,qui Salmanticæ eis pecuniam mutuent , & merces creditò tradant. Quis enim Scholaribus ſuccurreret , ſi ad debita recuperanda profecturum ſe poſteà timeret ad eorum patrias ? Dum autem ſecuti ſunt , in Tribunali ipſo Salmantinæ Academiæ poſſe debita poſcere , & debitores ad illud trahere , non adeò difficulter Studioſis ſæpè indigentibus ſubueniunt. Aliquas quæſtiones circa hoc punctum exagitat Don Alfonſus de Eſcobar *ſuprà capit.* 49. *à numero* 14. quæ videri apud ipſum poſſunt , cum ad noſtrum inſtitutum hæc attigiſſe ſufficiat.

Dubitatur tertiò , an poſſit ad forum 19
Academicum trahere cauſas iam cæptas Studioſus,qui hæres eſt ex aſſe,vel ex parte,aut bonorum poſſeſſor,aut quolibet modo ſucceſſor in bonis alterius ? vel an eas debeat proſequi in foro defuncti,ſeu illius, cui ſuccedit ? Pro vtraque parte habet hæc quæſtio patronos ; quorum fundamenta, & ſolutiones affert Don Alfonſus de Eſcobar *ſuprà capite quinquageſimo* Breuiter aſſero ; in Academiis, vt in Salmanticenſi , quæ priuilegio gaudent (iuxta dicta ſuprà *quæſtione ſecunda* vt cauſæ Studioſorum cæptæ ante Studium trahantur ad Tribunal Academicum ,) præfatum Studioſum ſucceſſorem in bonis poſſe eas cauſas ad præfatum Tribunal trahere , cum perinde ſe habeat , cæptas fuiſſe ab ipſo ante Studium , ac ab alio , in cuius bona ſucceſſit , cum iam ipſe , dum eſt Studioſus , cauſas ſit ſecuturus. Deinde , ſi Studioſus non ſponte ſua adſit in Academia , ſed ob eius inſignem eruditionem rogatus fuerit à Principe , vt in ea doceat , adhuc ſi in Academia non detur priuilegium præfatum, poterit omnes cauſas anteà cæptas , & pendentes ad forum Academicum auocare , vt probat Barboſa *in leg. ſi quis poſteà , Digeſtis de iudiciis* ; quod in fauorem Studij videtur generaliter conceſſum,

conceſſum, ne ille occaſione aſſiſtendi eiuſmodi cauſis à docendo amoueatur.

20 Secluſo autem priuilegio, cauſæ finiendæ ſunt in foro, in quo ſunt inceptæ, niſi noua actio proponatur, ſiuè realis, ſiuè perſonalis, ſiuè mixta, nam iuxta ius commune vbi iudicium eſt cæptum, ibi eſt proſequendum; *leg. ſi is, qui Romæ 34. leg. tam ex contractibus 57. ff. de iudic. leg. 57. titul. 6. partit. 1.* Vide Olanum *in Concordia litter. C. num.* 28. Doctrina tradita extenda eſt ad Studioſum ſucceſſorem maioratus, cum militet eadem ratio. Cæterùm ſi hæreditatis, vel maioratus ſint bona vacantia, poterit Studioſus petere coram Academico Iudice eorum poſſeſſionem, etiamſi ſint vltra diætas. Si autem alius detur poſſeſſor eorum, niſi hic ſit intra diætas, nequibit de poſſeſſione contra eum agere; excepto caſu, quo poſſeſſio ei data fuerit, *ſaluo iure tertij*, ſeu *ſine præiudicio tertij*; tunc enim valet Studioſus poſſeſſionem petere coram Academico Iudice. De quo, & aliis quæſtiunculis circa id ipſum conſule Don Alfonſum de Eſcobar *vbi ſuprà, cap. 50. §. 3. à numero trigeſimo quarto.*

21 Aliqua nunc per compendium ſunt præſtringenda, vt ſaltem dubiorum notitiam libemus, quæ, ſi ex profeſſo eſſent diſceptanda, longos tractatus deſiderabant, & aliena à Theologo calamo cenſerentur. Primò igitur aſſero, doctrinam ſtabilitam de cauſis cæptis ante ſtudium etiam applicandam eſſe cauſis, in quibus agitur de actionibus realibus, ſeu hypotecariis, veluti ex cenſu, emphyteuſi, & ſimilibus, quando in Studioſum ſucceſſorem tranſeunt. Attamen in cauſa feudi, Studioſus in omni caſu conueniendus eſt coram domino feudi, vt tradit Rebuff. *de priuileg. Scholaſtic. priuileg.* 153. niſi Reus ſit Clericus, & cauſa feudi criminalis, de qua Dominus feudi, dum ſit ſæcularis, cognoſcere nequit. Videatur Maria *de iuriſdiction. 4. part. caſ.* 183. Deinde Studioſus, qui vectigalia, ſeu alia iura Regia habet quouis titulo, neque conuenire, neque conueniri poteſt coram Magiſtratu Academico, ſed coram Regiis Iudicibus; & ea videtur ratio, quia in his cauſis ſe illis Iudicibus ſubmiſit, & præterea cum ſint cauſæ gazæ Regiæ, Rex ipſe iuriſdictionem circa illas priuatiuam prædictis Iudicibus conceſſit, ab aliis eam auferendo. Ita cautum eſt *leg. 6. titul. 1. libro quarto Recopilation. leg. 57. titul. 6. partit. 1.* Tenent Guzman *de euiction. quæſtione 7. numero quadrageſimo primo* Bouadilla *libro ſecundo politicor. cap. 18. numero 159. & alij.* Nec aſſentio doctrinæ Don Alfonſi de Eſcobar *ſuprà capit. 50. §. 2. à numero trigeſimo ſecundo* tuentis, id non procedere reſpectu Scholaſtici Salmantini, quia etiam eſt Iudex Regius. Etenim hac ratione etiam excipiendi eſſent ferè omnes alij Magiſtratus Academiarum, qui iuriſdictione Regia gaudent. Deinde id ipſum ſuadet oppoſitum; nam ſi in his cauſis Scholaſticus vſurus foret iuriſdictione Pontificia, hæc non potuiſſet à Rege limitari; cum autem vſurus ſit Regia iuriſdictione, hæc à Rege limitari potuit; Limitatam autem fuiſſe, probatur ex prædictis Iuribus Regiis, & eorum Interpretibus, necnon ex conſuetudine, & praxi.

Præterea Studioſus ſuccedens alteri in aliquo officio, negotiatione, æconomia, decurionatu, vel in alio ſimili, non gaudet foro Academico quoad reddendam rationem ſui muneris, nam in his cauſis ſiuè ante ſtudium, ſiuè poſt ſtudium geſtis Iudicem habet ad eas deſtinatum, nempè ordinarium loci, vt cautum eſt *leg. final. titulo decimo quarto libro 9. Recopilation* Rurſùs ſi quis non Studioſus ſuccedat Studioſo, cauſas ab hoc in foro Academico cæptas poteſt in eodem finire, quia ea cauſa, eo modo, quo eſt, tranſit in ſucceſſorem. Adhuc ſi Studioſus condemnetur, vel hæres Studioſi, in foro Academico, & alterius ſit iam fori, cum ſententia eſt executioni mandanda, adhuc apud Academicum iudicem, & non apud alium petenda eſt ſententiæ executio, iuxta *leg. properandum. paragrapho ſin autem, Codic. de iudic.* Et tenent plurès relati à Parlador. *libro ſecundo capit. final. 1. part. §. 1. numero vigeſimo quarto.* Vlteriùs Studioſus, vt ſingularis ſucceſſor, vtputà emptor, venditor, locator, legatarius, non ſolùm ante litem inceptam debet in proprio foro conuenire, & conueniri; ſed etiam, ſi lis ſit cæpta in alio foro, quia inſtantia cæpta non tranſit in regularem ſucceſſorem; Ita Bartolus, Abbas, Decius, Puteus, Capycius, Moneta, Ponte, & plures alij relati à Don Alfonſo de Eſcobar *capite quinquageſimo primo numer.* 2. Quod ipſe limitat, ſi in Studioſum res alienetur contra prohibitionem, *titul. ff. & Codic. de litigioſis*, Et etiam quando contra prohibitionem *tit. de alienatione iudicij mutandi cauſa facta*; quibus caſibus non gaudet ſuo foro Studioſus; at Iudex Academicus debet cognoſcere de dolo, aut fraude contractus, an interfuerit, vt conſtet, an ipſe ſit Iudex cauſæ; nam in generali quoties de valore priuilegij, ſiuè fori agitur, à Iudice ipſius priuilegij cauſa eſt cognoſcenda. 22

23 Itaque ceſſiones, aut donationes factæ Studioſo, niſi fiant à parentibus, præſumuntur fraudulentæ, & ad cauſas ſuper his exortas non gaudet ille foro Academico; quòd ſi in caſibus permiſſis donatio, aut ceſſio intercedat, & aliquis dolum, ſeu fraudem apponat, à Iudice Academico de ea eſt cognoſcendum. Studioſus deinde venditor, aut in quouis alio contractu, in cauſa euictionis proprio ſoro gaudet, ſi intendat, ſe de euictione non teneri; ſecùs, ſi fateatur, & liti pro emptore aſſiſtere velit, tunc enim eius forum ſequi debet. Ita communior ſententia. Proprio etiam ſoro gaudet, ſi de retractatu iure ſanguinis agatur, aut de recognitione chirographi, vel de actione ad exhibendum, vt contra Guzman reſoluit Eſcobar *vbi ſuprà c. 54. n. 9.*

24 Si cum Studioſo ſint alij litis conſortes, & cauſa ſit indiuidua, illi gaudebunt eodẽ foro Studioſi, ſecùs ſi ſit diuidua cauſa. Rebuff. *vbi ſuprà, priuileg.* 106. Quando duo Studioſi inter ſe litigant, coram Iudice Academiæ agere debent. Quòd ſi alter ſit Studioſus, verbi gratia, in Academia Salmantina, alter in Complutenſi, aut cum alio priuilegiato in lite Studioſus concurrat; vt cum fiſco, Epiſcopo, Equite, aut Religioſo Ordinum Militarium, milite, aut ſimili, iure communi attento, Reus in proprio foro eſt conueniendus, nam hi priuilegiati habent priuilegium, ne extra proprium forum trahantur, quo priuilegio etiam gaudet Studioſus, ergo ſiuè is ſit Reus, ſiuè alius priuilegiatus, in proprio foro debet conueniri; vbi enim paria ſunt priuilegia, potior eſt cauſa Rei; *Leg. verum* 11. §. *item quæritur, leg. ſi minor* 24. *ff. de minorib.* Et ibi Cuiacius, atque Antonius Faber. Quòd ſi priuilegium vnius ex conceſſione, & indultis potentius ſit, quàm priuilegium alterius, & derogatorium illius in caſu concurrentiæ, ſtandum eſt priuilegio potentiori. Hinc infert Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà, cap. 55. à numer.* 18. Studioſum Salmantinum poſſe trahere quemuis Reum priuilegiatum ad ſuum forum, dum ſit intra diætas; nam iuriſdictio Scholaſtici Salmantini ordinaria, & conſeruatoria indulgetur poſſe exerceri in quaſvis perſonas, cuiuſcumque dignitatis, & conditionis exiſtant; & derogantur priuilegia Ordinum Militarium, & cuiuſcumque Academiæ, ſeu Eccleſiæ Cathedralis.

25 Hinc ſi Studioſus iniuriam infligeret alicui Religioſo, coram Scholaſtico Salmantino eſſet conueniendus, & non poſſet Religioſus coram ſuo Conſeruatore eum conuenire, niſi priuilegium Religio haberet, quo derogaretur priuilegium conceſſum Studioſo, & iuriſdictioni Scholaſtici Salmantini. In præſenti impugnat Eſcobar *numer.* 27. Emanuelem Rodriguez, eo quòd hic aſſeruerit, Religioſos vti ſuo Conſeruatore aduerſus alios æque priuilegiatos, ſi ab illis iniuria afficiantur, & contendit, litem agendam eſſe coram Conſeruatore iniuriantium, qui ſunt Rei. Sed hoc altiorem exigit diſputationem; nam Conſeruator proprius aditur, vt tueatur Religioſos, quorum Conſeruator eſt, eoſque defendat, cenſuras infligendo, ſi opus ſit, in aduerſarios, qui eorum priuilegia impediunt, aut vim aliquam inferunt; Et ſtandum eſt priuilegiis cuiuſque Religionis circa iuriſdictionem Conſeruatorum. Cæterùm in caſu Studioſi poſito, niſi contrarium ex priuilegiis Regularium conſtet, coram Scholaſtico eſt conueniendus. 26

Obiter obſerua, præter ea, quæ iam in ſuperioribus tradidimus, adeò certum eſſe, Magiſtrum Scholæ Salmantinum non gaudere iuriſdictione erga Regulares in cauſis eorum criminalibus, quæ ad ipſam Academiam non ſpectant, vt olim Pontifex ad inſtantiam inſignis Cœnobij Sancti Stephani Salmantini Sacri Ordinis Prædicatorum expediuerit Bullam, (quæ apud illud aſſeruatur) in qua declarat, non poſſe prædictum Magiſtrum Scholæ cognoſcere de delictis ſpecialibus Regularium ſibi ſubditorum, nec ob illa eos punire, aut in cuſtodia retinere, ſed eiuſmodi delictorum cognitionem pertinere priuatiuè ad Prælatos Regulares.

QVÆSTIO IV.

Quinam non Studioſi fori Academici priuilegio gaudeant? Vbi etiam de fideiuſſoribus Studioſorum.

EGimus *libro* 1. *quæſtion.* 13. de his, qui, 27 cum Studioſi non ſint, gaudent tamen aliquibus priuilegiis Academicorũ, & huc remiſimus quæſtionem de cõmunicatione priuilegij fori Studioſorum. Igitur regulare, & commune eſt, vxorem ſequi forum mariti, non ſolùm ratione domicilij, ſed etiam, ſi forum competat ratione artis, aut priuilegij perſonalis; Ita docent cum communi Oſſualdus *lib. 17. commentar. cap. 12. litter, L.* Barboſſa *in leg. quia tale* 14. *numero vigeſimo tertio ff. ſolutio matrim.* Et ſic in

in Iure ſtatutum eſt *in leg. eos. 6. Cod. de fabricenſib. lib. 11. leg. vt ad diuerſa, Cod. de ſilentiar. lib. 12. leg. 2. in fin. Cod. de Epiſcop. & Cleric. leg. quoties 3. ff. de priuileg. Scholarum libro* 12. Hinc vxor cuiuſcumque Academici, ſiuè Doctoris, ſiuè Studioſi, foro mariti gaudet, quia id priuilegium ex perſona mariti conſequitur; vnde aſſeritur in *leg. final. Codic. de incolis*; *Mulieres honore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & forum ex eorum perſona ſtatuimus.* Quarè coram Magiſtratu Academico conuenienda eſt, ſicut maritus. Inde, ſi lis cæpta ſit ante matrimonium, etiam poteſt eam trahere ad forum Academiæ in caſibus, in quibus maritus ante tempus ſtudij ceptas lites trahere poſſet, ſcilicèt in Academiis, in quibus id priuilegium trahendi cauſas incæptas datur; nam in aliis iure communi attento, trahi nequeunt, *iuxta leg. cum quadam puella, ff. de iudic.* & ſuperiùs iam diximus.

27 Sed ſi Academicus ſit Clericus coniugatus, & foro Eccleſiaſtico gaudeat, dubitatur, an vxor gaudeat foro Academico, qua parte Iudex Academiæ Eccleſiaſticam iuriſdictionem exercet? Supponendum eſt, valdè eſſe controuerſum, an vxor Clerici in Minoribus foro mariti gaudeat? Affirmatiuam ſententiam tuetur Didacus Perez *in leg. 1. titul. 3. libro 1. Ordin. verſu vxor.* Iuxta quam dicendum eſt, vxorem Studioſi Clerici gaudere foro Academico quoad iuriſdictionem Eccleſiaſticam; vnde non eſt audiendus Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontific. & Reg. iuriſdict. capit.* 10. aſſerens, nihil hoc intereſſe ad hanc dubitationem, cum Magiſtratus Academiæ, ſaltem Salmantinæ, ſit Iudex Eccleſiaſticus, & Regius, & inde debeat cognoſcere de cauſis eiuſmodi vxoris, ſiuè vxor Clerici in Minoribus gaudeat foro mariti Eccleſiaſtico, ſiuè non. Etenim Academicus Clericus ſolummodò gaudet foro Eccleſiaſtico (ſi in eo concurrant requiſita à Tridentino) & forum Regium non eſt eius forum; ergo, ſi vxor ſolùm ratione mariti gaudet foro, vt Ipſemet Author tuetur, non foro Regio Magiſtratus Academiæ, ſed Eccleſiaſtico gaudebit; nec Iudex Academicus poterit de cauſis illius cognoſcere, niſi vt Iudex Eccleſiaſticus, ſicut nequit cognoſcere, niſi vt talis Iudex, de cauſis mariti. Hinc ad Iudicem Eccleſiaſticum appellandum etiam erit, non ad ſæcularem, à ſententia Iudicis Academici in eiuſmodi cauſis.

28 Vidua cuiuſcumque Academici toto tempore viduitatis gaudet foro mariti; Id enim commune eſt viduis, vt maritorum foro gaudeant; *leg. final. Cod. de incolis, verſu, ſin autem*; *Authentica de nupt. §. non tamen, collat. 4. leg. filij 22. §. vidua, ff. ad municipalem*; *leg. quotiens 3. Cod. de priuileg. Scholarum libro* 12. *Gloſſa final. in cap. 1. ex parte, de foro competenti*; *leg. 13. titul. 4. libro quarto ordin.* Quod verum eſt, etiam ſi ſit vidua ſtudioſi, & hic, ſi viueret, tranſacto tempore amiſſurus eſſet forum Academicum, quia tempus mortis inſpicitur. Deinde eſt verum, etiamſi poſt ſtudium decedat vir; dum tamen ſit intra quinquennium; in quo cenſetur Studioſus iuxta dicta ſuperiùs, dummodò circunſtantiæ ibi præfixæ concurrant.

Fideiiuſſor ſtudioſi non gaudet fori pri- 29
uilegio, ſed apud ſuum iudicem eſt conueniendus, vt tuentur Baldus *in Authentica Habita, numero vigeſimo quinto*, Iulius Pacius *ibidem capite 4. numero decimo ſeptimo* Hering. *de fideiuſſor. capite* 23. *numero* 14. Rebuff. *de priuileg. Scholaſtic. priuileg.* 152. *limit.* 2. Etenim id commune eſt fideiiuſſori cuiuſque priuilegiati; vt in foro proprio conueniatur; & ſic de fideiuſſore Clerici docent communiter Authores. Quòd ſi creditor conueniat ſtudioſum in foro Academico, tunc fideiiuſſor poterit ibidem conueniri, ne continentia cauſæ diuidatur. Excipitur tamen caſus, quo fideiiuſſor ſtudioſi alteri ſtudioſo ſe obligauerit; nam tunc factus eſt debitor reſpectu illius Studioſi, qui eum intra diætas exiſtentem trahere poterit ad ſuum forum Academicum, vt conſtat ex ſtabilitis ſuperiùs. Vlteriùs ſi Studioſus fideiiuſſorem dederit, quòd iudicio ſe ſiſtet, vel iudicatum ſoluet, caſu quo hæc fideiiuſſio præſtita fuerit coram alieno iudice, non valebit; ſicut ſi eam Clericus præſtitiſſet coram iudice ſæculari. At ſi illum fideiiuſſorem dederit coram Iudice Studij, niſi fideiiuſſor ſuo foro renuntiauerit, debet in eo conueniri, vt obſeruat Don Alfonſus de Eſcobar *ſuprà cap. 39. à numer.* 11. quod intelligendum eſt, ſi fideiiuſſor poſſit proprio foro renuntiare; nam plures non poſſunt, vt Studioſus alterius Academiæ, agricolæ in Hiſpania, & ſimiles.

Ex dictis etiam fit, fideiiuſſores Agaſ- 30
ſonis, ſeu Ciſtellarij, qui res neceſſarias Studioſis portat, poſſe ab his conueniri in ſuo Academico foro, dum illi proprio foro renuntiauerint; etiam ſi ſint extra diætas; nam ſi intra illas ſint, cum redditi fuerint debitores Studioſorum, hi valent eos ad ſuum forum adducere. Imò etiam, ſi extra diætas ſint, &

foro non renunciauerint, dum lis prius ſit conteſtata cum Reo principali, & is non compareat, poterunt ad Tribunal Academicum trahi. Rurſus, ſi aliquis Magiſtratus approbet fideiuſsiones præſtitas in fauorem Studioſi, & fideiuſſor, aut non ſit capax fideiubendi, aut non fuerit in facultatibus tempore fideiuſsionis, poteſt conueniri coram iudice Academico, quia ex culpa tenetur, & conſequenter tenetur quaſi ex delicto.

31 Cæterùm ſi Studioſus ſit fideiuſſor alterius Studioſi, certum eſt, conueniendum eſſe in foro Academico; quòd ſi vnus ſit ex vna Academia, alius ex alia, in foro Rei lis eſt tractanda iuxta ſuperiùs tradita de duobus priuilegiatis concurrentibus. Si autem Studioſus ſit fideiuſſor alterius non Studioſi, aliqui tenuerunt, foro ſuo debere renuntiare, vt ſit idoneus fideiuſſor, & tunc eſſe conueniendum coram Iudice ordinario. Sed verius iudicu, ſemper conueniendum eſſe coram Magiſtratu Academico, nam foro ſuo renuntiare non valet, ſicut Clericus nequit proprio foro renuntiare, Et ita docent Don Alfonſus de Eſcobar *ſuprà capite* 39. *à numero* 37.

32 Obiter in præſenti obſeruandum eſt, cum Rebuffo *ſupra priuileg.* 171. Studioſum non eſſe cogendum fideiuſſores omnino idoneos dare neque in contractu, neque in iudicio, ſed quos inuenerit, aut potuerit; vel, ſi nullum inuenerit, ſufficere illi cautionem iuratoriam; ac proinde cogendos eſſe dominos equorum, aut domorum, vt eas ipſis locent, quouis fideiuſſore dato, aut cautione iuratoria, dummodò Studioſus non ſit notoriè pauper, aut ignotus. Et in quolibet caſu arbitrio Magiſtratus Academici relinquendum eſt, vt cenſeat, quæ ſit ſufficiens fideiuſſio, vel cautio.

QVÆSTIO V.

Quæ aliæ perſonæ foro Studioſorum fruantur?

33 ADhuc alij non Studioſi ſunt, ad quos extenditur priuilegium fori Academici. In primis enim filij ſtudioſorum gaudent eo priuilegio, dum patres viuunt, illo ipſo gaudentes, ne parentes ab ſtudiis auocentur, ſi pro filiis in aliis tribunalibus agere, aut conueniri debeant, quæ ratio ceſſat, parentibus mortuis, & ideò tunc filij eo foro non potiuntur. Tradunt hanc doctrinam Barboſa *in leg. quia tale, ff. ſoluto matrimonio*; Didacus Perez *in leg.* 1. *titul.* 1. *lib.* 4. *ordin. colum.* 5. & alij communiter. Vt autem filij gaudeant prædicto foro parentum, neceſſium eſt, quòd in patria poteſtate exiſtant; quare filij emancipati non gaudent, ceſſat enim ratio conceſſionis priuilegij, cum pater non debeat agere, aut conueniri pro filio emancipato. Quòd ſi in patria poteſtate exiſterent filij, nepotes, & pronepotes, etiam gauderent priuilegio fori, & de trinepotibus id ipſum tractat Barboſa *vbi nuper à num.* 23. Qui euentus nequeunt apud nos contingere, cum per matrimonium filij à patria poteſtate liberantur.

Nuntij, & familiares ſtudioſorum iuxta aliquos Authores non gaudent priuilegio fori; Eis quippè ſolùm conceditur in *relata Authentica Habita*, *&* *in leg.* 2. *titul.* 31. *partit.* 2. ſecuritas, quæ eſt idem, ac Regia protectio; Cæterùm ſententia communior, & receptior contrarium tuetur, ſcilicet nuntios, famulos, necnon Officiales omnes Academiæ, vt ſunt Bidelli, Notarij, Lictores, Oſtiarij, Typographi, & ſimiles, gaudere priuilegio fori Academici. Ita docent Horatius Lucius *de priuileg. Scholaſtic. in fin. tractat.* Rebuffus *eodem tractat. priuileg.* 166. Monet. *de conſeruator. capite* 7. *à num.* 541. Marta *de iuriſdiction.* 4. *part. caſ.* 111 *à num.* 13. Eſcobar *de Pontificia*, *&* *Regia iuriſdiction. capit.* 37. *à numero* 8. Dueñas *regul.* 305. Bologninus *in Authentic. Habita*, *numer.* 15. Oſſualdus *lib.* 17. *Commentar. capit.* 20. *litter. K.* vbi pro hac ſententia adducit Iulium Pacium, Sichardum, & Matthæum Stephanum. Quæ doctrina intelligenda eſt, loquendo de iure communi. 34

Probatur hæc aſſertio; nam in primis priuilegium domino conceſſum circa forum communicatur famulis, vt tradi ſolet de famulis Cardinalium, Epiſcoporum, Militum, & ſimilium. De quo conſulendus eſt P. Suarez *de legib. libro* 11. Deinde Officiales Academiæ ipſis Studioſis inſeruiunt, & corpori Academico ſunt coaptati, vnde cum priuilegia concedantur tum ipſi Academiæ, tum Studioſis, conſequens eſt, vt eis etiam competant. Hoc aſſertum confirmatur ex dictis *lib.* 1. *quæſt.* 13. §. 4. *numero* 338. 35

Cæterùm *in leg.* 18. §. 7. *titul.* 7. *libro* 1. *Recopilation.* ſtatuitur, famulos Studioſorum in noſtro Regno non potiri priuilegio fori, niſi ipſi ſint Studioſi. Et quamuis Martinus V. *Conſtitution.* 22. *&* 23. in fauorem Academiæ Salmanticenſis indulſerit, vt priuilegio fori gauderent omnes familiares, & continui commenſales Doctorum, 36

Magiſtro

Magiſtrorum, Licentiatorum, & Studentium; tamen Academia hæc habet facultatem ab Apoſtolica Sede reuocandi in ſuo Senatu quævis Conſtitutiones Pontificias, ad ipſius regimen ſpectantes, & conſequenter poteſt admittere decretum Regium, quamuis eis Conſtitutionibus repugnet; Conſtat autem ex praxi, admiſiſſe prædictam legem Regiam. Imò erga famulos laicos non poterat non admittere, cum in Academia erga illos communiter iuriſdictione Regia vtatur Scholaſticus Salmantinus; & Pontifex, niſi ob cauſas pertinentes ad bonum Eccleſiæ, ac Fidei, nequeat auferre à Principe Supremo iuriſdictionem in laicos ei ſubditos.

37 Annotare tamen oportet, ſi contemplatione domini Studioſi fieret iniuria nuntio, aut famulo non ſtudioſo, competere domino priuilegium fori in cauſa nuntij, vel ſerui, nam tunc non agitur ex perſona famuli. Deinde annotandum eſt, in Academiis, vbi non datur limitatio, quæ in noſtro Regno, vt priuilegium fori competat famulis non ſtudioſis, opus eſſe, vt hi matriculæ adſcribantur, vt in loco Studij dominis Studioſis miniſtrent, & non ſint diarij, ſed verè domeſtici, ac prætereà neceſſarij iuxta qualitatem perſonæ. Quæ omnia præcauent rectè Authores præfati, ne detur fraus circa iuriſdictionem.

38 Typographos, & Bibliopolas, alioſque ſimiles gaudere non ſolùm priuilegio fori, verùm & aliis immunitatibus Academicorum, tuetur aliqui, quorum ſententiam abſque approbatione retulimus *libro 1. quæſtion. nuper citata.* Contraria ſententia eſt mihi probabilior, & verior, eamque tenent Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà, num.* 37. Petrus Gregorius *lib.* 18. *de Republ. cap.* 7. *numero* 16. vbi ait, ſic in Senatu Pariſienſi fuiſſe pronuntiatum. Etenim omnes prædicti exercent officium, quo victitant, & aluntur, commune quidem non ſolùm vtilitati Academicorum, ſed etiam aliorum; & remotiùs miniſteria exhibent Studioſis, quàm ipſorum famuli non Studioſi, quibus ſaltem in noſtro Regno priuilegium fori non competere aſſeuerauimus; & aliunde non extat indultum ſpeciale expreſſum circa prædictos; nec debet priuilegium Studioſorum ad eos extendi, cum extenſio hæc ſit odioſa. Et ſanè in praxi hanc doctrinam video obſeruari. Aliàs, ſi pharmacopolæ Studioſorum, vt aliqui Authores tradunt, gauderent hoc priuilegio, pariter contenderent inſtitores, ſartores, ſutores, & alij, qui neceſſaria Studioſis miniſtrant, eo potiri, quod abſurdum eſt, & rei publicæ regimini non conſentaneum.

Ipſi Magiſtratus Academici fori priui- 39
legio gaudent in ſuis cauſis criminalibus, & ciuilibus; ſi aliqua obſeruentur. Nempè in cauſis criminalibus ipſi cognoſcunt in omnibus caſibus, in quibus alij Iudices Ordinarij de ſimilibus ſuis cauſis cognoſcunt; Quas exprimunt Interpretes *in leg. qui iuriſdictioni* 10. *ff. de iuriſdict.* Quare cognoſcere poſſunt de iniuriis, quæ ipſis irrogantur, & de criminibus, quæ contra ipſorum iuriſdictionem committuntur. In cauſis ciuilibus Iure noſtro Regio ſtatutum eſt, vt Iudex Ordinarius poſſit ſuas cauſas delegare; Ita Gregorius Lopez *in leg.* 9. *tit.* 4. *partit.* 3. *in fin. in gloſſ. verbo, alguno me.* Hinc infert Eſcobar *vbi ſuprà, cap.* 38. *numero* 7. in Salmantina Academia poſſe Magiſtrum Scholæ coram ſuo Vicario, qui nuncupatur Iudex Studij, agere, & conueniri; atque è conuerſo Iudicem coram Magiſtro Scholæ, niſi velint adire Iudices Superiores. De Rectore Salmantinæ Academiæ idem proportionatè dicito, quòd ſcilicet in cauſis ſuam iuriſdictionem concernentibus, vel criminalibus, vt ſi iniuria ipſi irrogetur, aut ſua iuriſdictio impediatur, ipſe ſit Iudex. In aliis verò cauſis coram Scholæ Magiſtro, & agere, & conueniri debet. Etenim exemptio, ac iuriſdictio Rectoris ſolùm reſpiciunt certa genera cauſarum; in aliis autem eumdem Iudicem habet, ac ſi Rector non eſſet, cum reſpectu aliarum ipſe non ſit Iudex, & iudicem habere debeat; non autem alium niſi Scholaſticum Salmantinum, eiuſvè Vicarium. Obſeruat tamen Eſcobar *cap.* 21. *num.* 213. in cauſis pertinentibus ad ipſum Rectorem non poſſe adiri Scholaſticum Salmantinum per viam recurſus, querelæ, aut appellationis, quia in eis Rector immediatè ſubiacet ſupremis Poteſtatibus. Quod ego limito, niſi Rector operetur contra ſtatuta Academiæ, tunc enim adiri poſſe Scholaſticum Salmantinum, ſuadetur, tum quia eſt Iudex Conſeruator illorum, & iuriſdictio Conſeruatoria poteſt in quemuis exerceri, qui Conſeruatore non ſit ſuperior, tum ex frequenti conſuetudine, & praxi.

Demum ad forum Academiæ trahendæ 40
ſunt cauſæ, quæ Tribunal ipſum Academicum, eiuſque dignitatem reſpiciunt; quare Rei quilibet, etiam non ſubditi, dum exiſtant intra diætas, poſſunt ad id forum vocari ob promiſſionem iudicialem, aut aliam obligationem, ſeu pœnam ipſi Tribunali, vel Fiſco Academico debitam.

De Clitellariis, ſeu Mulionibus, qui ne- 41

ceſſaria ſtudioſis portant, tenendum eſt, vt iam aſſeruimus, poſſe eos in foro Academico ab Studioſis conueniri; Et inſuper addendum, eos gaudere etiam priuilegio eius fori, dum publicè id officium exerceant authoritate Iudicis Academici, & in matricula ſint adſcripti. Nec eis refragatur conſtitutio Regia ſuprà tradita, quòd famuli Studioſorum (ſi non ſint ſtudioſi) non gaudeant priuilegio fori; quia ea lex abſtulit priuilegium famulis ſingulorum, non verò eis, qui publicè inſeruiunt, & miniſteria exhibent Studioſis ſaltem vuius Prouinciæ, aut Vrbis; ſic etenim conſuetudo eam legem fuit interpretata. Nec obſtat, quòd ab aliquibus Authoribus traditur, eos, qui aſportant neceſſaria ad locum ſtudij, ſi conueniantur in aliqua cauſa coram Iudice Academico, poſſe declinare iuriſdictionem; quia vel intelligendi ſunt de his, qui id officium, non ex proprio munere, nec authoritate eiuſmodi Iudicis exercent; vel non ſunt audiendi; cum eo ipſo quòd hi foro Academico gaudeant, poſſint in illo conueniri, ſicut poſſunt Studioſi, in omnibus cauſis. Quod adeò verum eſt, vt etiam agricola, vel alius priuilegiatus illud officium publicè exercens, ſi Reus ſit, poſſit trahi etiam vltra diætas ad forum Academicum, ſicut poſſunt Rei ſtudioſi, quia Reus in ſuo foro conueniendus eſt, & ad illud trahendus, vbicumque exiſtat; & quando Reus duplicis fori priuilegio gaudet, poteſt Actor ad quodlibet illorum eum trahere, eum in proprio foro Reum conueniat, nec ad aliud teneatur. Videatur Collantes *in pragmat. lib. 3. cap. 6.* Author Syluæ *libro 2. reſp. 16. cap. 4.* Eſcobar *ſuprà c. 42. §. 1. n. 18.*

QVÆSTIO VI.

Quando, & in quibus caſibus amittatur forus Studioſorum?

42 IN primis amittitur forus, finito tempore Studij, & quinquennij poſt ipſum, in quo cenſetur quis Studioſus; imò intra quinquennium, ſi arbitrio Iudicis conſtet, eum, qui ſtudia abſoluit, nec ad Academiam eſſe rediturum, nec proſecuturum Studia litterarum, ceſſat fori priuilegium. Deinde amittitur à vidua Studioſi, ſi nuptias contrahat cum alio non Studioſo. Rurſùs amittitur ab Officialibus Academiæ, à Clitellariis, & ſimilibus, illicò ac officia dimittunt, cum non gaudeant priuilegio fori ratione perſonæ, ſed officij. Adhuc amittitur à filiis Studioſorum, cum exeunt à patria poteſtate, ſi ipſi non ſint Academici. Prætereà ab Studioſis ipſis amittitur, ſi non habeant requiſita *infra quaſt. 8.* adſtruenda

Amittitur etiam forus Studioſorum pro- 43
pter crimen hæreſis, aut concernens, cuius cognitio priuatiuè pertinet ad Sacræ Fidei Quæſitores. Item ſi Studioſus occidat Clericum, & Magiſtratus Academiæ careat iuriſdictione Eccleſiaſtica, forum amittet, quia per id crimen ad forum Eccleſiæ, vt Reus, transfertur. Quòd ſi crimen committat Studioſus, cui in ipſis Academiæ ſtatutis pœna amiſſionis fori infligatur, illud amittet. Sicut etiam amittet, ſi Magiſtratus Academicus propter enorme delictum illum priuet priuilegio fori, & ex aluo Academiæ eum remoueri præcipiat. Similiter amittit forum Studioſus in cauſa, in qua Reum vltra diætas coram ſuo Iudice Academico conuenerit, nam poterit ipſe in foro alterius reconueniri; vt tradunt Bouadilla *lib. 2. cap. 17. num. 128. & cap. 18. numero 162.* Rebuffus *de priuileg. Scholaſt. priuileg. 160.* Salicetus *in Authentic. Habita, numero 25.*

Difficilius eſt, an Studioſus per reſiſten- 44
tiam factam Iudicibus Regiis, aut Eccleſiaſticis forum amittat? Si reſiſtentia fiat ipſi Magiſtratui Academico, indubitatum eſt, ad eum cauſæ cognitionem pertinere. Si autem fiat Iudici Eccleſiaſtico, non proprio, ſecundum ius commune, aſſerit Narbona *in leg. 20. tit. 1. lib. 4. Recopilat. gloſſ. 18. num. 36.* amittere forum, ſi iniuſtè reſiſtat; ſecùs verò, ſi reſiſtat iuſtè. In Academia Salmantina Studioſum ob prædictam reſiſtentiam non amittere forum, conſtat ex *Conſtitut. 23.* Martini V. vt expendit Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap. vlt. num. 16.* Imò id extendit ad omnes Hiſpaniæ Academias ex iure Regio; nam *in leg. 28. tit. 7. lib. 1. Recopil.* ſtatuitur, amitti forum propter reſiſtentiam Iudicibus Regiis factam; ergo non propter factam aliis Iudicibus, cum ea ſit quaſi exceptio, quæ firmat regulam in contrarium.

Quòd ſi reſiſtentia fiat ab Studioſo Iu- 45
dicibus Regiis, conſtat ex ea lege, & ex pluribus Regiis reſcriptis ad Prætores locorum, in quibus ſunt Academiæ, deſtinatis, priuilegium fori amitti. At intelligendum eſt, ſi Studioſi non ſint Clerici foro Eccleſiaſtico gaudentes, quia hi nequeunt trahi ad tribunal Regium in his cauſis criminalibus, quare remittendi ſunt à Iudicibus Regiis, ſi eos capiant, ad Magiſtratum Academiæ, quamuis reſiſtentia fuerit, vt aiunt,

ainnt, qualificata. Quòd ſi non ſint clerici eiuſmodi,forum in ea cauſa amittent; Rex quippè ſuam iuriſdictionem erga Studioſos tribuens Magiſtratui Academico , poteſt eam limitare , vt in caſu prædicto limitat, præcipiens , vt à Iudicibus ſæcularibus de ea cauſa cognoſcatur; & ſic obſeruari, ſæpè Salmanticæ vidimus; Eſto non poſſim non dolere , quòd valdè rigidè aliqui Iudices Regij erga Studioſos in his, & ſimilibus caſibus ſe habuerint, nec attenderint, quæ ſæpè in hoc tractatu ex variis Authoribus grauiſſimis repetimus , aliquid indulgendum eſſe ætati iuuenili; nec Studioſos adeò acerbè , ac alios Reos , fore tractandos, ſed proportionatè iuxta delicta fore non parum de rigore tum vinculorum , tum ſupplicij, remittendum.

46 Reſtat nunc examinare, an forus ab Studioſo amittatur, renuntiatione ſimplici, aut etiam iurata , vel ſubmiſſione facta alio Iudici extraneo? Tenendum eſt , nullo modo ex his amitti forum, quia Studioſus nec expreſsè neque tacitè (niſi ex aliqua cauſa adminiſtrationis , vt ſuperiùs libauimus, & in iure eſt cautum) ratione loci,delicti,aut rei,poteſt foro renuntiare, aut alieno Iudici ſe ſubmittere validè. Etenim priuilegium fori vniuerſo Ordini Studioſorum, non ſingularibus eſt conceſſum; neque in fauorem ſingulorum,ſed in gratiam Studiorum, & litterarum; atque adeò nulli licet renuntiare id , quod non ſibi , vt perſona ſingularis eſt , extat conceſſum ; cum id eſſet in præiudicium totius ordinis Studioſorum, cui ipſe præiudicare nequit ; ſicut ob eamdem rationem nequit Clericus fori priuilegio gaudens ei renuntiare , cum id priuilegium in fauorem totius Cleri , & Eccleſiæ ſit conceſſum. Quare iuramenta interpoſita in ſimilibus fori renuntiationibus ſunt nulla , & annullantur *in cap. ſi diligenti , de foro competenti.*

47 Hinc nec ipſe Magiſtratus Academiæ poteſt conſentire renuntiationi fori, tum ob præiudicium inde illatum ſtatui Studioſorum; tum quia,cum ipſe Iudex priuatiuus ſit in cauſis Studioſorum , eique conceſſa fuerit erga illos iuriſdictio , ablataque ab aliis Iudicibus, nequit ipſe per conſenſum efficere,vt alij Iudices gaudeant iuriſdictione , quæ illis non eſt præſtita à Supremis poteſtatibus , à quibus in Iudices inferiores omnis iuriſdictio deriuatur. Conſulantur Barboſa *de poteſt. Epiſcopi, allegat.* 124. *num.* 7. Balboa *in cap.* 1. *de foro competenti , quæſt.* 1. Vulteius *in leg.* 1. *Cod. de iuriſdict. num.* 128. *&* 168. Oſſualdus *lib.* 17. *commentar. cap.* 10. *litt.* N. *& cap.* 20. *litt.* K. Videatur etiam circa hanc, & præcedentem quæſtionem Beſſoldus *de Studioſis, cap.* 2.

QÆSTIO VII.

De aliis priuilegiis , quæ ſunt conceſſa Scholaſticis.

PRæter priuilegium fori, & alia toto de- 48
curſu libata , adhuc plura priuilegia Scholaſticis ſunt conceſſa, quæ omnia, valdè expediret defendi,& obſeruari, vbi Iure ſpeciali non ſunt abrogata; loquimur enim de iure communi. Igitur Horatius Lucius *de priuileg. Studioſor. priuileg.* 1. docet, omnia priuilegia competentia Piis cauſis competere cauſis Studioſorum,quæ etiam cenſendæ ſunt cauſæ piæ , cum in Studio publica vtilitas verſetur , & cauſa pia dicatur , quæ ad vtilitatem publicam ſpectat. Idem *priuileg.* 2. ait, Scholares,& Academias gaudere priuilegiis Eccleſiarum , & Clericorum; & inde docent aliqui, fas eſſe,ſumptus ex bonis Eccleſiaſticis in Profeſſores Academiarum conferre *Et priuileg.* 7. tradit; Studioſos frui priuilegiis Pauperum. Ac etiam *priuileg.* 8. affirmat,eos potiri priuilegiis Peregrinorum , quia vel extra patriam in cauſa pia detenti verſantur; vel in ſua patria ſtudent, ſeu docent,quaſi peregrini,& aliorum odio expoſiti.

Idem Horatius Lucius *priuileg.* 23. in- 49
quit, donationem ſtudioſo factam ſine inſinuatione valere ; & *priuileg.* 61. legatum incertum, Studij cauſa,præſtari debere; rurſus *priuileg.* 3. cauſam Studiorum magis priuilegiatam eſſe,quàm dotis,ac propterea, ſi legatum ad Studia,& ad dotes ſit relictum, & vtriſque non ſufficiat , Studiorum fauorem præualere : Deinde *priuileg.* 9. Studioſos gaudere priuilegiis Ciuium; Et *priuileg.* 10. Studioſos abſentes Studiorum cauſa potiri commodis præſentium; Ac *priuileg.* 11. ea omnia, vt reſtitutionem in integrum, & ſimilia, quæ conceduntur abſentibus ex iuſta cauſa , competere etiam Studioſis abſentibus.

Ipſemet Horatius Lucius *priuileg.* 16. 50
probat, filium , quia ex voluntate patris incepit Studia, poſſe eum compellere,vt ſumptus neceſſarios miniſtret; Et *Priuileg.* 21. dantes mutuum Studioſis poſſe illud repetere etiam ab inuitis parentibus ; Item *priuileg.* 18. Senatus Conſultum Macedonianum non habere locum in Studioſis; rurſus *priuileg.* 27. *& ſequentib.* expenſas, & libros filiis præſtitos ad ſtudia cenſendos eſſe ex pietate

pietate paterna donari,& non venturos fore in collationem ; & ſub alimentis contineri tum illos, tum cætera neceſſaria ad perſonæ qualitatem , docet Franciſcus à Souſa *in repetit.§.actiones,Inſt.de action.part. 4.à num.*103.Quòd ſi collatio in aliquo caſu ſit facienda,æſtimari debent libri eo pretio, quod tempore collationis habent, non eo, quo empti fuerant, cum ad Studioſorum manus peruenerunt. Præterea Parladorius *Rerum quotidianar. quæſt.* 14. *numero* 6. docet, eum, qui debet præſtare alimenta, ſeu debitorem alimenturum , quæ alicui ſunt deſignata ad ſtudeudum, teneri ad portandum ea ſuis ſumptibus ad locum Academiæ,vbi ille verſatur. Obiter nota,eum, cui relicta ſunt alimenta,vt ſtudeat,ad ſtudium teneri ex eo tempore, quod deſignatur ab eo, qui reliquit alimenta ; quare ea amittet, ſi id non exequatur. Si autem tempus non ſit deſignatum , debet ſtudiis vacare tempore commodo, & opportuno, viri prudentis arbitrio, deſignando : aliter negari ei poſſunt prædicta alimenta.

51 Docent adhuc Aloyſius Ricius *in collect. deciſ.part.*5.*deciſ.*3042.Hunnius *ad Authentic. Habita, cap.*2.*quæſt.* 12. Vincentius Carocius *de remed. contra ſententias præiudiciales, excep.* 56. libros Studiuſorum nec per generalem expreſſam hypothecam cenſeri obligatos, nec executionem in illis fieri poſſe ; nec creditores eius, qui proximus eſt Gradum Doctoris accipiendo , poſſe ſequeſtrare ſumptus, qui ad Gradum ſunt deſtinati. Deinde Eneckel *de priuileg. parent.priuileg.*5.*numero vigeſimo primo*,Kremberg. *de ſumptibus Studiorum, quæſt.*6. tuentur, ſi pater det filio Doctori, Magiſtro, aut Licentiato, libros, & Inſignia Graduum, ea effici quaſi caſtrenſis peculij,& in collationem non venire, nec douationem reuocari poſſe.

52 Horatius Lucius *priuileg.* 34.oſtendit,dominos domorum compelli poſſe, vt eas Scholaribus locent ; & *priuileg.* 72. Scholares in Prouinciis Imperij poſſe immediatè ad Imperatorem appellare à quauis ſententia ; & *priuileg.* 57. Scholaſticos excuſari tum in loco ſtudij, tum in patria à muneribus perſonalibus ; Rurſus *priuileg.* 52. repreſſalias tempore aliquorum Imperatorum frequentes non extendi ad Scholares; Imò nec extendi ad parentes, qui pergebant ad locum Studij ad filios inuiſendos, poſt Rebuffum affirmat Philippus Paſchal *de patria poteſtate,parte* 4.*cap.*10.*n.*31.

53 Ioannes Cammau *diſp.de Iurib.Maieſtat. diſp.*11.*theſ.*85. & plures alij docent, omnes Studioſos liberos eſſe à cenſu, & exactionibus quibuſcumque ratione librorum , aliarumque rerum , quas Studiorum cauſa afferunt, aut habent ; ita vt nec attendatur conſuetudini ſoluendi vectigalis reſpectu eorum ; & publicanos, ſeu exactores iniuſtè aliquid ab illis extorquentes, quadrupli pœna,& inſuper aliis debere puniri.

Prolixum fuiſſet, fundamenta , & iura priuilegiorum, quæ retulimus, recenſere, 54
nec item cuncta priuilegia, quæ ab Authoribus traduntur, exprimere; Ad ſumma capita ea redegimus; Conſulat, qui velit, Horatium Lucium, ex profeſſo de illis tractantem,necnon & Rebuffum; præterea Beſſoldum *in diſſertatione de Studioſis, cap.* 3. Middemdorpium *de Academys vniuerſi orbis lib.*1.*cap.*23. Hunnium, & alios Interpretes *in Authentic. Habita* ; D.Alfonſum de Eſcobar *de Pontificia,& Regia iuriſdictione*,paſſim decurſu tractatus.

Obſeruauerim tamen circa priuilegia 55
præfata, & alia, quæ *lib.* 1. adduximus, ac cætera, quæ pro qualibet Academia ſunt conceſſa (vt de Salmantina *lib.* 1. oſtendimus) plura eorum vel deſuetudine non efflorere ; vel iure ſpeciali , vnicuique regno proprio, fuiſſe abrogata ; atque adeò inſpiciendum eſſe, quænam in ſingulis Vniuerſitatibus obſeruentur.

QVÆSTIO VIII.

Qui ſint Studioſi, & quæ conditiones requirantur, vt priuilegio fori, & cæteris immunitatibus gaudeant? Vbi de nomenclatura Scholaſticorum , & Scholarium.

Litteræ ſuam cum militia ſimilitu- 56
dinem, & vicinitatem habent, & inde non pauca nomina mutuantur ; ſic *Tyrones* vocamus Scholares incipientes, ſeu de nouo ad Academiam venientes, mutuato nomine à Tyronibus , qui militare incipiebant. De his aſſerit D. Iſidorus ; *Tyrones dicti, antequam ſacramento probati ſint , milites non ſunt. Romanus autem mos fuit , puberes primùm exerceri armis : nam decimo ſexto anno Tyrones militabant, quo etiam ſolo ſub cuſtodibus agebant.* Dabatur autem Magiſter tyronum , qui eos probaret, & inſtrueret; Sic 4. *Reg. cap.* 25.*v.*19.aſſeritur; *Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones.* De tyronibus , eorumque Magiſtro conſule Capitolinum

in

in vita Maximini; Suetonium *in vita Galba*, *cap.* 6. P. Pinto Ramirez *in Spicilegio tract.* 1. *cap.* 44. *à num.* 15. & apud ipſum alios. Sic etiam nomen *Schola*, fuit à militia deſumptum; ea enim vox erat propria militiæ; Sic loquitur Vegetius *lib.* 2. *cap.* 21. *ibi*; *Per diuerſas cohortes, & diuerſas Scholas milites promouentur.* Diuerſæque Scholæ in militia dabantur, quæ erant quædam Societates, aut Collegia Militum, nempè Equitum, Peditum, Scutariorum, Sagittariorum, Clibanariorum, & Gentiſium; in qubus ſinguli in armorum vſu exercebantur. Et plura de illis extant in vtroque Codice, Theodoſiano, & Iuſtinianeo, ſicut etiam de Scholis militiæ inermis, in quibus alia officia, aut miniſteria exercebantùr, vt in Scholis Fabricenſium, in Schola ſocietatis Sacrarum largitionum, & ſimilibus; & extat titulus *De priuilegiis Scholarum in Cod. lib.* 12. Earum verò præpoſiti dicebantur Capita, ſeu Primicerij. Plura de illis vide apud Gutherium *de offic. domus Auguſtæ lib.* 2. *cap.* 14. *& lib.* 3. *cap.* 10. Fileſac. *lib.* 1. *ſelect. cap.* 3. Meurſium *in Gloſſario Græco Barbaro, verbo, Scholarij*; Martininm *in lexico Philog. verbo, Schola.* Inde in noſtra etiam Hiſpania vocamus Scholam eam, in qua exercetur, & addiſcitur aliqua ars, v. g. Scholam equitandi, ſaltandi, tangendi, & ſimiles alias.

57 Inde ergo litterariam Scholam dicimus eam, in qua litterarum Studia edocentur, addiſcuntur, & exercentur, & illos, qui in ea addiſcunt, per antonomaſiam *Scholares*, ſeu *Scholaſticos* nuncupamus; etſi enim, qui alias Scholas equitandi, tangendi, & ſimiles frequentant, potuiſſent Scholaſticorum, aut Scholarium voce inſigniri, tamen ea frequentantibus nobiliorem cæteris Scholam litterarum vnicè eſt applicata. Hodie vtrũque nomen Scholaſticorum, & Scholarium confunditur; ſed olim Scholares dicebantur, qui in Schola addiſcebant, Scholaſtici verò, qui cauſas defendebant, & inter ſe diſputabant, vt cernere eſt *in leg.* 2. *Cod. Theodoſiano de concuſſione aduocatorum*; Hinc idem eſt, *Scholaſticè dicere*, ac rem per controuerſiam diſputare, vt obſeruat Petronius *in Symbolis p.* 52. *verſ.* 6. Hinc etiam *Theologos Scholaſticos* nuncupamus eos, qui res diuinas, & quæſtiones Deum reſpicientes variis argumentis, & controuerſiis perquirunt, ad differentiam eorum, qui caſus conſcientiæ, ſeu Theologiam moralem, vel ad mores pertinentem, edocent, aut addiſcunt, qui non adeò metaphyſicis argumentis res ſtabiliunt; eſto non minus ingenij, & acuminis ſæpè in his moralibus quæſtionibus inueſtigandis deſideretur. Appellantur etiam Scholaſtici in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, qui dignitatem habent, quæ dicitur *Scholaſtria*; & ipſi alio nomine Magiſtri Scholæ dicuntur, quorum nomenclaturam alibi in hoc tractatu dedimus. Vnde, quia huic dignitati in Alma Eccleſia Salmanticenſi annexum eſt munus Cancellarij, Conſeruatoris, & Iudicis ordinarij Academiæ Salmantinæ, ipſe in inſtrumentis publicis ſubſcribit, *Scholaſticus Salmantinus*, & nos eo nomine frequenter vtimur in hoc tractatu, de illo loquentes.

Igitur Scholares, ſeu Scholaſtici ſub no- 58
mine Studioſorum comprehenduntur, & etiam ſub voce Academicorum, gaudentque priuilegio fori, & cæteris, quæ in Academiis ſingulis vigent, dum tamen ſint qualitatibus prædití, quæ nunc ſunt exponendæ. In primis debent eſſe aluo, vel matriculæ Vniuerſitatis adſcripti, vt omnes Interpretes fatentur; per eam namque inſcriptionem ſuum nomen dant litterariæ militiæ, & iuramentum præſtant, de obediendo Rectori Academiæ in licitis, & honeſtis, quæ nempè pertineant ad ipſam Academiam, eiuſque bonum publicum, vtilitatem, & authoritatem; fiuntque inde ſubditi Magiſtratuum ipſius Academiæ. Hæc conditio ſuppleri nequit niſi à Principe; de illa quippè extant leges conditæ in vnoquoque Regno, & in noſtro ſic eſt ſtabilitum. Videatur Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 32. *à num.* 3. legis autem diſpenſatio, vel reuocatio ad ſolùm Principem ſpectat; iuxta *legem* 9. *Cod. de legibus.* De iuramento Rectori præſtando vide Ioannem Friſchen *in Authent. Habita, pag.* 189. Baldum *ibidem num.* 57. Rebuffum *de priuileg. Schol. priuileg.* 153. Hunnium *eodem tractatu, cap.* 1. *quæſt.* 1. Hoc iuramentum præſtatur, cum matriculæ abſcribuntur. Aduerte tamen, ſi Scholaſticus audierit lectiones in Curſu annuo, & per obliuionem, aut alia de cauſa legitima non fuerit matriculæ inſcriptus, poſſe Senatum Academicum ſupplere eam inſcriptionem omiſſam, vt ſic Curſus annuus probetur; Id enim non eſt, reuocare legem circa inſcriptionem in matricula conditam, ſed eam interpretari, præmiſſà inquiſitione de cauſa legitima, & de lectionum auditione continua. Et ſic præſtatur in Academia Salmantina, quando caſus occurrit.

Addit idem Eſcobar, illud ſupplemen- 59
tum matriculæ, ſeu diſpenſationem non poſſe concedi à Pontifice, quia conditio matriculæ reſpicit temporalem gubernationem Academiæ, & non ſingulos Studioſos,

ſos, ſiue clericos; & quoad id regimen ſoli Principi in ſuo territorio ſubiecta eſt Academia. Quòd ſi quis matriculæ ſit inſcriptus, & errore Secretarij, aut Notarij, nomen fuerit mutatum, aut eius negligentia amiſſum, poteſt id ſupplere Rector cum Academico Senatu; id enim non eſt diſpenſare, ſed declarare, eum reputandum fore matriculæ adſcriptum, cum præſtiterit, quantum in ſe eſt, & non debere ipſi nocere errorem, negligentiam, aut dolum Notarij.

60 Poſtquam quis curſum litterarium perfecit, aut Studia finiuit, iam aſſeruimus, gaudere per quinquennium priuilegio fori, & cæteris, dum per coniecturas ſufficientes non conſtet, eum mutaſſe animum ſtudendi, aut reuertendi ad Academiam. Cæterùm dum in illa verſatur, & matriculæ adſcribitur, vt curſum litterarium peragat, conditio alia requiritur, vt prædictis priuilegiis fruatur, nempè vt Scholas frequentet, diſcendi gratia. Ita Beſſoldus *in diſſertat. de Studioſis cap.* 2. Salicet *in Authentic. Habita, num.* 30. Palacios *in rub* §. 38. *n.* 3. Rebuffus *de priuileg. Scholaſt. priuil.* 141. *& ſeq.* Horatius Lucius *eodem tract. priuil.* 73. Didacus Perez *in leg.* 8. *tit.* 2. *lib.* 1. *ordin.* & alij plures ab ipſis relati. Faciunt hùc textus *in leg. ſi duas* §. 6. *& vtique, ff. de excuſat. leg.* 1. *Cod. de collegiat. lib.* 11. *leg. qui ſub prætextu, C. de Sacroſanct. Eccleſ.*

61 Aliqui tamen ex relatis Authoribus contendunt, frequentationem Scholarum poſſe ſuppleri, ſi quis domi ſuæ ſtudeat. Sed in primis non ideò intendunt, poſſe curſum litterarium obtineri, ſi quis Scholas non frequentet; nam inferiùs oſtendemus, ita in hoc ſtandum eſſe Statutis, vt nullatenùs obtineatur curſus eiuſmodi, nec probari queat, niſi aſſiſtatur lectionibus ſpecialiter determinatis in Statutis ipſis; & ſic docet Eſcobar *ſuprà num.* 10. aſſerens, in ſcholarum frequentatione, & lectionum auditione non ſolùm attendi ad priuatam ſingulorum vtilitatem, ſed ad publicam, & ad authoritatem Academiæ, ac Profeſſorum decentiam; indeque ad vnguem, ait obſeruanda eſſe, quæ in Statutis diſponuntur. Itaque præfati Authores ſolùm contendunt, Scholares ſtudentes domi, gaudere priuilegio fori, & cæteris immunitatibus.

62 Sed adhuc non ſtant à veritate, ſi loquantur non de recolentibus ſtudia poſt curſus litterarios finitos (de quibus vera eſt eorum doctrina) ſed de his, qui actu Studia proſequuntur, vt eos Curſus obtineant. Etenim priuilegia eis conceduntur, dum ſuo muneri ſatisfaciant, & Academiis aſſiſtant; vt ex eorum frequentia honor litterarius acreſcat, & Academiarum fama euulgetur, quo fiat, vt in maiori habeantur æſtimatione, & alij ad Studia ſuſcipienda alliciantur. Et quidem, ſi ſinguli poſſent domi ſuæ manere, adhuc ſtudendo, pariter omnes id præſtare valerent, & Academia omnino dereretur diſcipulis, Profeſſoreſque, & Magiſtri in otio eſſent. Quis autem non videat, id eſſe contra mentem Fundatorum ipſarum Vniuerſitatum, & contra finem, qui in eis intenditur? Fallunturque qui exiſtimant, ſe domi ſtudentes tantùm in litteris profecturos, ac ſi Academias frequentarent; id enim eſt aſſerere, non eſſe opus Magiſtris ad Scientias addiſcendas, meliúſque ſine eis addiſci poſſe. Vnde ſtabilio, tanquam certum, eos, qui Academiam non frequentant, neque in foro externo, neque in conſcientia, poſſe gaudere priuilegiis Studioſorum, nec curſus annuos probare. Inferiùs hæc latiùs oſtendemus, & plura dubiola declarabimus, circa lectiones, tempus in eis inſumendum, an ſufficiat aſſiſtere, quin dictata ſcribantur, & ſimilia.

Alia etiam conditio requiritur ad gaudendum priuilegiis præfatis, ſcilicèt vt Studioſi litterarum diſciplinæ incumbant in Studio generali, & Academia approbata; Ita docent Petrus Gregor. *de republ. lib.* 18. *cap.* 1. *à num.* 3. Baldus *in proœm. digeſt.* §. *& hæc tria, numero* 10. *prim. lectur.* Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 56. *à num.* 21. Sunt autem in Hiſpania noſtra ex omnes Academiæ approbatæ, quas recenſuimus *lib.* 1. *à numero* 92. 63

Adhuc alia conditio requiritur, nempè vt Studioſus non incumbat ſtudio ſcientiæ illicitæ, ſeu reprobatæ, qualis eſt Necromantia, & ſimiles; Qui enim eis tempus impendunt, priuilegia amittunt. Ita tuentur Salicet. *in Authentic. Habita, numero* 2. *&* 11. Baldus *ibidem numero* 27. Horatius Lucius *tract. de priuileg. ſchol. in fin.* Rebuffus *eodem tract. priuileg. vlt.* Petrus Gregor. *vbi nuper, capite* 7. *verſu vlt.* Quam doctrinam rectè limitat Eſcobar *ſupra capite* 32. *numero ſexageſimo quarto.* videlicèt tunc Studioſum priuilegiis priuari, qui dumtaxât diſciplinis illicitis incumbit; nam, ſi quis ſimul addiſceret Ius ciuile, ſeu Canonicum, & Necromantiam, poſſet quidem puniri propter ſtudium huius diſciplinæ illicitæ, ſed gauderet priuilegiis, cum ſtudio licito Iuris incumberet. 64

Inquires nunc, ſi Scholaris matriculæ adſcriptus frequentet Academiam, ſed le- 65

ctionibus

ctionibus aſſiſtat, non addiſcendo, ſed perſtrependo, confabulando, & alios interturbando, an gaudeat priuilegio fori, & cæteris? In primis aſſero, hunc peccare lethaliter, quia damnum graue infert aliis Scholaribus, & ipſi Academiæ; & etiam committit culpam ſcandali, dum occaſionem præbet, vt alij idem, ac ipſe, præſtent. Conſequenter affirmo, eum non obtinere curſum litterarium, nec hunc poſſe probari ab illo. Deinde dico, eum non gaudere vllo priuilegio Studioſorum; quippè iam ſtatuimus, opus eſſe frequentatione Academiæ, & aſſiſtentia ad lectiones, vt gaudeat priuilegiis Studioſus; hic autem, de quo dubium præſens verſatur, nec frequentat Academiam, nec lectionibus aſſiſtit; ea enim frequentatio, & aſſiſtentia non eſt moralis, & humano modo, qualis eſt requiſita ad gaudendum priuilegiis; ſi enim roges, quid faciat ille Scholaris, nullus tibi reſpondebit, eum aſſiſtere lectionibus, eas audire, & addiſcere; ſed potiùs reſpondebitur, eum confabulari, perturbare cæteros; & ſcandalum gignere. Sicut in ſimili non iudicatur aſſiſtere Miſſæ, qui, dum ea celebratur, cum aliis colloquitur, vel huc, illucque diuagatur, quia ea aſſiſtentia ſolùm eſt materialis, ſicut ſi eſſet dormiens, non verò moralis, & humano modo habita; quare ille ſic aſſiſtens non ſatisfacit præcepto Miſſæ in die feſto. Vide Rebuffum *ſuprà priuil. 70. & in Authentic. Habita, verbo, omnibus.*

66 Confirmatur, nam qui ſtudiis non incumbit. ſed iocis, & ludis, indignus eſt. qui priuilegiis gaudeat, nam verè non eſt Studioſus; Sic priuilegia conceſſa militibus ad vltimas voluntates conficiendas, non competunt eis, ſi in otio aut patria quieſcant, ſed dum in expeditionibus ſunt occupati, *iuxta leg. penult. Cod. de teſtament. milit. &c.* vt aſſeritur *in cap. cauete, 22. quæſt. 5.* mendacium eſt, ſe Chriſtianum dicere, & Chriſti opera non facere; ſic etiam eſt mendacium, ſe Studioſum dicere, & Studij munera non explere. Videatur Sagitarius *quæſt. illuſtr. deciſ. 4. quæſt. 7.*

67 Inde Scholares non ſtudentes deberent ab Academia eiici, ſicut commorantem in Collegio. & non ſtudentem, eo priuari debere, cum Andrea Barbat. docet Beſſoldus *in diſſertat. de ſtudioſis capite 2. pag. 9.* Rigidiùs adhuc id cauebatur in Iure, nam ex *Codice Theodoſiano leg. 1. de Studiis liberalibus vrbis Romæ, & Conſtantinop.* ſic habetur; *Immineant Cenſuales, vt ſinguli eorum, qui ad Vrbem diſcendi veniunt cupiditate, tales ſe in Conuentibus præbeant, quales eſſe debent; Mendo de Iure Academico.*

Qui turpem, inhoneſtamque famam, & conſociationes (quas proximas eſſe putamus criminibus) æſtiment fugiendas, neuè ſpectacula frequentiùs adeant, aut appetant vulgò intempeſtiua conuiuia. Quin etiam tribuimus poteſtatem, vt, ſi quis de his non ita in Vrbe ſe geſſerit, quemadmodum liberalium rerum dignitas poſcat, publicè verberibus affectus, ſtatimque nauigio ſuperpoſitus, abijciatur Vrbe, domumque redeat.

Rectè profectò in oratione quadam fa- 68
cta Scholaribus Vintembergenſibus aiebat Georgius Maior allatus à Beſſoldo *ſuprà pag. 12. Cum inter vos ſint aliqui, quos hîc non amor doctrinæ, neque diſcendi cura detinet, ſed liberiùs, & licentiùs viuendi occaſio procul à Parentum conſpectu; & quorum vita, ſtudium, & opera occupatur rebus minimè Ordini noſtro conuenientibus, illis edicimus, vt hinc diſcedant procul, & talem alibi potius, quàm in Academia noſtra vitam agant; Quæ non ideò tantùm nocet plurimùm, quod prouocat iram Dei, attrahit, accelerat, & cumulat pœnas publicas, & calamitates, turbat tranquillitatem publicam, frangit, & eleuat authoritatem legum; ſed etiam permultorum animos grauiter offendit morum diſſolutione, quæ laxatæ diſciplinæ ſpeciem præfefert, aliquos verò contagiis horum infectos, & pollutos corrumpit, vt degenerent. Quòd ſi commorati hîc tales diutiùs fuerint, nec vitæ, & morum emendatione præbuerint ſpem frugis melioris, noſtrum erit perficere, vt à talibus Catharmatis hic cœtus expurgetur, ne pars ſyncera trahatur; & ſi optaremus, eos memores pietatis, & officij ſui, diligentiores eſſe in ſtudijs, & regendis moribus* Hinc cernitur, quantùm debeant inuigilare Magiſtratus Academiarum, vt Scholares in ſuo officio ſe contineant; eos expellendo à loco Studij, qui otio, & tumultibus vacant, ne cæteros perdant.

Iam olim Scholarium petulantiam in 69
vrbe Carthagine licentiam dolebat S. Auguſtinus *libro quinto confeſſion. capite octauo.* Et in Academias Italiæ; & Galliæ iſtius modi Scholares non ſtudentes, ſed turbantes irrepſiſſe teſtatur Spechanus *cent. 2. claſſ. 1. quæſt. 5. ſub numero primo,* Stephanus Tornacenſis Epiſcopus, *Epiſt. 208.* Ioannes Fileſac. *libro primo ſelectar. fol.* 355. & adhuc antiquiùs è Romana vrbe aliqui Athenis Studiorum cauſa verſantes, adeò deſides, & ab ipſis Studijs erant alieni, vt poſt ſeptennium ibi inſumptum Romam ipſis redeuntibus, non eſſet, qui crederet, eos fuiſſe Athenis verſatos, vt reperies facetè decantatum à vate

Horatio *Epod.* 2. *lib.* 2. Hæc mala omnino ſunt ab Studioſis vitanda, dum, vt aſſerit Camman. *diſp. de turbus Maieſtat.* 3. *th.* 36. Quales Schola exhibet, tales habitura eſt Re,publica, & Eccleſia Moderatores, ac primarios ciues; &, vt in *Authentica Habita* à Friderico Imperatore pronuntiatur, Studioſorum ſcientia totus illuminatur mundus, & ad obediendum Deo, & Principibus vita ſubiectorum informatur. Hoc ipſum aſſumptum proſequemur *quaſt. ſequenti.*

70 Ad calcem aliqua ſunt obſeruanda; Primò non cenſendos fore Studioſos, nec priuilegiis gaudere, etiam ſi matriculæ adſcribantur, & Scholas frequentent, homines publicè infames, & eos, qui è manu carnificis egreſſi ſunt, vt tradit Beſſold. *ſuprà cap.* 2. *pag.* 14. Etenim cenſendum eſt, ſubreptitiè illos fuiſſe matriculæ adſcriptos, cum aliàs non permitteretur, in gremium Academiæ admitti. Quare, etiam ſi de nouo delinquant, non attinet ad Academiæ Magiſtratum cauſæ cognitio, nec impoſitio pœnæ, niſi delictum commiſiſſent aduerſus Studioſum, & intra diætas exiſterent, intra quas Rei etiam alterius fori trahi poſſunt ad Tribunal Academiæ, ſi ciuiliter actio intentetur, vt damnum illatum compenſetur, non verò ſi intentetur criminaliter, vt pœna imponatur; ſic enim in proprio foro ſunt conueniendi, cum non gaudeant foro Studioſorum iuxta dicta *ſuprà hoc libro, quaſtione* 2.

71 Secundò obſeruandum eſt, tradita in hac quæſtione de pers trepentibus, exſibilantibus, & commouentibus alios, intelligenda eſſe, ſi continuatè, & frequenter id præſtent, non verò ſi vna vel alia vice, ita vt communiter moderatè ſe gerant, & attentè lectionibus aſſiſtant, ſic enim gaudebunt fori priuilegio, ac cæteris iſto debeant puniri, & coërceri. Nec peccabunt mortaliter, ſi aliquando raro id efficiant, nec lectiones per aliquot dies impediant; quia non eſt reputanda grauis quantitas damni, quod inferunt, nec graue ſcandalum, quod pariunt. De quo etiam inferiùs ſermo redibit.

72 Tertiò obſeruare oportet, vbi in Magiſtratu Academiæ vtraque iuriſdictio reſidet, Eccleſiaſtica, & Regia, Studioſos laicos gaudere foro iuriſdictionis Regiæ, & Studioſos clericos foro iuriſdictionis Eccleſiaſticæ in prædicto Magiſtratu reſidentis, dum tamen hi clerici habeant requiſita à Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reform.* Vbi decernit, initiatos primâ tonſurâ, aut in quatuor minoribus Ordinibus conſtitutos non aliter gaudere priuilegio fori, niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeant, aut deferentes clericalem habitum, & Tonſuram, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiant, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Vniuerſitate de licentia Epiſcopi quaſi in via ad maiores Ordines ſuſcipiendos verſentur. Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà capit.* 32. *num.* 6. ait, Clericos coniugatos ſtudioſos, etiam ſi prædicta requiſita habeant, non gaudere foro Eccleſiaſtico, ſed Regio Academico, quia Tridentinum ſolis non coniugatis, ſi in Studio eſſent, conceſſit, vt foro Eccleſiaſtico fruerentur. Et inſuper aduertit, quocumque requiſito ex dictis deficiente, vt licentia Epiſcopi, vel ſimili alio, Clericum Studioſum non fore potiturum eo foro, niſi in caſu abſentiæ ab Eccleſia, cuius ſeruitio eſt deſtinatus, ſi ea abſentia ex impedimento neceſſario oriatur, vt ſi alicubi ægrotet, aut vinculis detineatur; vel ſi abſentia de licentia Epiſcopi ſit in loco Studij, vt Tridentinum concedit.

QVÆSTIO IX.

Quæ ſint obligationes in communi Scholarium?

DE obligationibus Scholarium in ſpeciali, ſeu in ſingulis caſibus occurrentibus, agemus toto hoc libro, cum dubia circa illos decidamus. Nunc in communi aliqua libabimus. Fusè de illis tractant Middemdorpius *de Academiis totius orbis tom.* 1. *ferè per totum*; Beſſoldus *in diſſertatione de Studioſis, capit.* 2. P. Alfonſus de Andrade in libro Hiſpano *de perfecto Scholaſtico*, & alij paſſim. 73

Communis omnium hominum obligatio ſectandi virtutem maximoperè Scholaſticis incumbit, vt timore Dei ſcientia firmata, & profectus vberes faciant, & in publicam vtilitatem accreſcant. Vitiorum quippe ſequaces indigni ſunt, qui ſcientiis ornentur, & animus cupiditatum illecebris irretitus, nequit veram, & ſanam doctrinam ebibere, qua ſibi, & aliis prodeſſe valeat; Nec mens ad voluptates intenta, poteſt ad ſtudia litterarum expediri, quæ totum exigunt hominem à curis profanis, & à cogitationibus improbis alienum. 74

Modeſtiam debent præ ſe ferre Scholaſtici, tum in actionibus ac motibus, tum in 75

verbis,

verbis, tum in cultu, ac veſtitu. Iuuentutem enim Studiis addictam, & inſtar Clericalis normæ compoſitam dedecent immodeſtæ facies, motus incompoſiti, verba procacia, vana, iuramentis intermixta, parùm pudica, & ornamenta corporis magis ad luxum, quàm ad decentiam parata. Sic quondam in Academia Salmantina (in qua nunc etiam plurimi eodem tramite incedunt) vt ait P. Antonius Poſſeuinus *lib. 1. Bibliotheca ſelecta cap.* 8. Scholaſtici ſe habebant; Eius verba ſunt; *Caterùm, cum quatuor millia Salmantica litteris operam dent, ac verò ſepsem aliquando fuiſſe millia, ſcriptum ſit, y omnes vita honeſtate, moribus, ſermone, cænobium Religioſorum (& horum quidem valdè obſeruantium) repræſentant. Veſtes omnes induunt ad talos vſque, quibus anguſtior domi res non ſit. Neque verò arma non ſericum, non alicuius generis colores geſtant, Vt mirandum non ſit, vbi ea ratio, & forma. Academia ſit, quam & ſequuntur aliæ Hiſpaniæ, & Luſitaniæ Academiæ, ibi diuinum cultum efflorſcere in Regnis, atque inde per vniuerſum orbem ſemina omnis religionis ſeri, ac matureſcere.*

76 Pacis, quietis, & concordiæ amor cordibus Scholaſticorum omnino eſt inuiſcerandus, ne tumultus foueant, nec ad rixas prouocentur; procul à ſe omnium armorum generá proijciant, maximéque ignea. Quid enim litteris cum armis? Adeò ſanè diſſonat, Scholarem incedere armis oneratum, noctu per compita loci vagantem, aut rixis, ſeu duellis incumbentem; ac militem in exercitu, dum cæteri commilitones prælianturt, euoluentem Ius ciuile in ſuo tentorio quietum permanere. Scholaſtici, qui arma ambiunt, pergant ad caſtra, nec alios turbent, qui ſuo muneri inſiſtunt.

77 Vnio maxima inter Scholares ipſos penitus eſt curanda; nec pro Nationum varietate effectus debent eſſe diuerſi. Hæc ſolet tumultuum, & diſcordiæ frequens occaſio, quòd inter ſe coniuncti, qui ex vna Prouincia, Regione, aut Natione ſunt, inimicitias cum aliis alterius Prouinciæ, Regni, ſeu Nationis gerunt, & conuicia inuicem in ſe iactant, quibus prouocati ad arma deſcendunt. Sin minùs, pro aliquo ſuæ Prouinciæ Candidato impetu cæco feruntur, quaſi præmium non ſit pro meritis deferendum, ſed pro ipſorum affectu. Quòd id non ſemel contingat, cernere eſt in his, quæ annotat Iacobus de Vitriaco *in Hiſtor. Occident. capite ſeptimo.* loquens de Academia Pariſienſi, in qua ipſe litteris incubuerat tempore Philippi Auguſti Regis, quo vndique ad illam Studiorum cauſa confluebatur. Eius verba digniſſima obſeruatione ſunt, nam mutatis terminis, ſeu vocibus, quid hodie in Academiis contingat, deſcribunt. Ait ergo; *Non ſolùm autem ratione diuerſarum ſectarum, vel occaſione diſputationum ſibi inuicem aduerſantes Scholaſtici contradicebant, ſed pro diuerſitate Regionum mutuò diſſidentes, inuidentes, & detrahentes, multas contra ſe contumelias, & opprobria impudenter proferebant. Anglicos, potatores, & caudatos, affirmantes. Francigenas, ſuperbos, molles, & muliebriter compoſitos, aſſerentes. Teutonicos, furibundos, & in conuiuiys ſuis obſcænos, dicebant. Normannos autem inanes, & glorioſos. Pictauos, proditores, & fortunæ amicos. Hos autem, qui de Burgundia erant, brutos, & ſtultos reputabant. Britones autem leues, & vagos, iudicantes, Arturi mortem frequenter iis obyciebant. Lombardos, auaros, malitioſos, & imbelles. Romanos, ſeditioſos, violentos, & manus rodentes. Siculos, tyranos, & crudeles. Brabantios, viros ſanguinum, incendiarios, rurarios, & raptores. Flandrenſes, ſuperbos, prodigos, & commeſſationibus deditos, & more b[illegible]yri, molles, & remiſſos appellabant. Et propt[illegible] eiuſmodi conuicia de verbis frequenter ad verbera procedebant.*

Magiſtros, ac Profeſſores ſumma debent 78
Scholaſtici veneratione proſequi. Erga omnes comitatem, & vrbanitatem ſeruent, in eius exercitio ſe inuicem præuenientes. Vanitatis ſint expertes, ne ſibi commune odium, & faſtidium concilient; facilè aliis in locis, ac ſedibus cedant; nec de ſuo ſanguine gloriabundi prærogatiuas ambiant. Mutuo æqualitatis, quantum decentia patiatur, & familiaritatis commercio ſeſe immiſceant; nulli detrahant, nec in iras leui quaque occaſione ſuperueniente, aſſurgant. A Venere, & Baccho abſtineant; & vt ait Neuian. *in ſylua Nuptiali, libro quinto numero quinquageſimo ſecundo, Abeant hinc delicatuli, & belluones. Pinguis enim venter non ſtudet libenter. Et qui celebrat omnia feſta, numquam addiſcet Codicem, & Digeſta.*

Cum ciuibus loci, in quo verſantur, con- 79
corditer agant, nec cauſam diſſidiis miniſtrent, in ſuo officio ſe ſe continentes. Statuta Academiæ obſeruare tenentur; deſtinatis lectionibus aſſiſtendo, nec illas vllo tempore interturbando; ſtrepitus quippè, & clamores vilium ſunt homuncionum. Exercitia litteraria frequentent, & quæ in eis diſputantur, obſeruent, vt profectus in diſciplina faciant. Libros neceſſarios apud ſe habeant; & ſuo quiſque ſtudio, horis deſtinatis, incumbat; inquiratque à Viris

litteratis,quo pacto Studium ſuſcipiat,quos libros euoluat, quid ad maius in litteris incrementum præſtet.Quæ inter ſtudendum dubitat,ſeu non percipit, ab aliis inueſtiget, & toto animo conetur ad vtiliora ſectanda. Et quidem Studioſus libros ſuos vendens, niſi prematur ineuitabili neceſſitate, eſt infamis infamia facti iuxta Rebuffum *de priuileg.Scholaſt.priuil.*57.Ceterùm libros iocoſos, & qui ſolùm delectent, à ſe repellat, ne animum ab Studio diuertant.

80 Magiſtratibus, ac Iudicibus Academiæ obſequium,& obedientiam Scholares exhibeant,vt ſubditos decet Donatiua à tyronibus,quæ vocantur vulgò, *Patentes,y Barbas*, nequaquam extorqueant; Etenim, præter quam quòd in caſibus inferiùs exponendis (cum de hoc puncto quæſtionem inſtituamus) peccatum id graue eſt, reſtitutioniq; obnoxium, ſanè cum inter amicos vrbanè, & in rebus modicis id non præſtatur, dedecet viros ingenuos,& proprium eſt ignobilium,deprauatorum,& prædonum.Denique tales ſe præbeant Scholaſtici, vt nomen, quod ſortiuntur, iuſtè retineant, parentibus grati,Reipublicæ ſpectabiles,Academiæ digni alumni. Hæc quaſi in fronte præfixiſſe ſuffecerit, quæ vtinam omnes haberent præ oculis, vt nec latum vnguem à tradita norma diſcreparent. Ad ſpecialia iam deueniamus.

QVÆSTIO X.

Ad quid obliget Scholares, & alios Academicos pœna præſtiti iuramenti de obediendo Rectori?

81 SCholaſtici, qui aluo Academiæ Salmanticenſis adſcribuntur, præſtant iuramentum de obediendo Rectori, (idemque in aliis Academiis contingit; quare eis quæſtio hæc eſt communis) idemque iuramentum præſtant quotannis Magiſtri, ac Doctores in Sacello ipſius Academiæ, die ad id deſignato; imò Magiſter Scholæ tenetur idipſum ſimul cum illis eo die præſtare. Hæc autem obedientia non eſt vniuerſalis, qualis præſtatur Prælato à ſubdito Regulari, ſed in ordine ad ea, quæ ſpectant ad bonum publicum Academiæ, regimenque ipſius, profectum Scholaſticorum in Studiis,modeſtiam,& moderationem in ornatu,huiuſmodique alia. Similiter prædictum iuramentum præſtatur à Regularibus, qui Academiam frequentant, & quotannis poſt nouum electum Rectorem, qui in profeſto Sancti Martini eligitur, matriculæ adſcribuntur, vt ſic Communitates Regularium gaudeant foro Academiæ, & coram Scholæ Magiſtro poſſint ſuas cauſas agere, & prætereà ipſi Religioſi Studentes poſſint Curſus Theologiæ peragere, & deinde Gradus obtinere.

Independenter ab hoc iuramento Scholares, & Academici ſubduntur Rectoris iuriſdictioni, ſicut reſpectu aliorum Iudicum, & Superiorum non eſt neceſſarium iuramentum, vt quis eorum ſit ſubditus, ſed hoc ipſo, quòd ibi degat, vel ibi officium gerat, vbi illi præſunt, eis ſubiicitur; ſic etiam hoc ipſo quòd quis aluo Academiæ inſcribatur, munuſvè in illa gerat, Rectori ſit ſubditus, cum ille in Academia ſit Superior, & caput; & conſequenter abſque iuramento gaudet priuilegiis Studij. Quod confirmatur,quia,vt conſtat *ex conſtitutione* 5. Academiæ Salmantinæ, poteſt Rector compellere Scholaſticos, qui de nouo Academiam ingrediuntur, vt id iuramentum præſtent, atque eos punire, ſi detrectent præſtare; ergo, quia illicò vt in numero Scholaſticorum conſtituuntur,ſubditi fiunt Rectori; aliàs, ſi ſubditi non eſſent, nequiret eus compellere, ac punire. Ita Don Alfonſus de Eſcobar *de Regia, & Pontificia iuriſdictione in Studijs &c.capite 7. à numero* 1. 82

Quare iuramentum ad id præſtatur, vt nouo vinculo teneantur Academici obedire Rectori, nouaque pœna periurij ligentur, ſi eius mandata tranſgrediantur; ſicut vaſallus aliàs obligatur ad feudum perſoluendum, & inſuper tenetur iurare feudi ſolutionem à ſe fore præſtandam, vt nouo vinculo obſtringatur; idque videre eſt in omnibus materiis, in quibus quis aliquid exequi tenetur, quod tamen iurare poteſt, aut vouere, vt noui vinculi obligationem ſubeat; Sic valet quis iurare,aut vouere auditionem Miſſæ diebus Feſtis, ſolutionem decimarum, ieiunia aliundè debita, continentiam à peccatis mortalibus luxuriæ, & ſimilia. Vide Couarrub. *in cap. quamuis pactum.*1.*part. paragrapho ſeptimo in fin.* Caietanum 2.2. *quæſt.*88.*art.*5.*dub. vlt.*P.Suarez *de Relig.tom.*3. *libro ſecundo cap.*18. P. Vazquez 1. 2. *quæſt.* 72. *art. 6. diſp.* 98. *capite* 3. *num.*7. 83

Hinc non rectè aſſeruerunt Pacius in *Authentica Habita,Cod.ne filius pro patre &c. cap.* 9. *num.* 3. Rebuffus *priuileg.* 153. *verſu,Item dicunt*; Mathæus Stephan.*libro tertio part.*2.*capite* 10.*num.*7. *& cap.*12.*num.*52. relati ab Oſſualdo, & ab Eſcobar *vbi ſuprà num.* 8. iuramentum prædictum ideò præſtari, 84

ſtari,ne Academicus, ſi conueniatur coram Rectore,poſſit eius iuriſdictionem declinare, & alios Iudices adire iuxta priuilegium conceſſum in *relata Authentica Habita.* Etenim inſpiciendum eſt, an ſecluſo iuramento, poſſet ille declinare iuriſdictionem Rectoris; nam,ſi poſſet,non tollit iuramentum, quo minùs ita præſtet; ſi autem non poſſet, nihil ad id iuramentum refert; cum iuramentum ſolummodò noua obligatione roboret ſubiectionem, quam ille aliunde habet.

85 His poſitis, caſus pro praxi freqnens eſt, an ſub mortali peccato obligentur Academici exequi id, quod Rector præcipit ſub pœna præſtiti iuramenti? Facilè decidetur hoc dubium, ſi ſupponamus doctrinam inter Authores communem; nempè iuramentum promiſſorium duas continere veritates, aliam de præſenti, aliam de futuro. Veritas de præſenti eſt ea, quæ dum iuratur,reperitur in intentione adimplendi rem iuratam; quæ veritas ſi deficiat, eſt peccatum mortale id iuramentum, quamuis materia iurata ſit leuis; id namque eſt, iurare ſimpliciter cum mendacio. Veritas de futuro eſt illa, quæ poſt iuramentum factum reperitur in executione rei iuratæ.Hæc ſi deficiat, & materia ſit grauis, committitur peccatum mortale periurij; Si verò materia ſit leuis,ſolùm peccatum veniale patratur; verbi graria, iurauit quis peregrinationem ad limina Apoſtolorum, ſi eam non adimpleat, mortaliter peccat, quia eſt materia grauis; Iurauit rurſùs recitare ſemel ſalutationem Angelicam,ſi non recitet,materia eſt lenis, & ideò dumtaxat venialiter delinquit.

86 Iuramentum ergo de obediendo Rectori promiſſorium eſt, cum iuretur quid exequendum de futuro; &, cum præſtatur, debet adeſſe animus, & intentio adimplendi illud in omni materia licita, & honeſta; nam ſi ea intentio deſit,erit peccatum mortale eiuſmodi iuramenti prolatio. Deinde, cum acceditur ad rei iuratæ impletionem, vrgente Rectoris præcepto, videndum eſt, quænam ſit qualitas materiæ iniunctæ; ſi enim ſit granis, peccatum graue erit, eam non exequi, & deficiet ei iuramento veritas de futuro in materia graui; ſi autem materia ſit leuis,ſolùm peccabitur venialiter in defectu executionis, & obedientiæ.

87 Hæc aſſertio infertur manifeſtè ex doctrina de iuramento promiſſorio nuper libata, & inter Authores melioris notæ communi. Deinde confirmatur, quia in eo, qui aliunde tenetur obedire Superiori, iuramentum, ac votum de obediendo illi ſolùm addit nouum vinculum,& obligationis firmitatem, ita vt ratione illius non fiat in obedientia abſolutè peccatum veniale, aut mortale, ſed vt fiat, quod aliàs erat peccatum veniale, vel mortale, maius peccatum ratione circunſtantiæ voti, aut iuramenti, quæ circunſtantia conſtituit culpam in ratione, ſeu ſpecie ſacrilegij, aut periurij, v.g. tenetur Clericus ſæcularis obedire Epiſcopo in rebus ad iuriſdictionem Epiſcopalem pertinentibus; peccat, ſi non obediat, leuiter, aut grauiter iuxta materiæ qualitatem. Quòd ſi hic Clericus iuraſſet, ſeu vouiſſet Epiſcopo obedire, tunc inobedientia non eſſet abſolutè peccatum veniale, aut mortale ratione voti, ſiuè iuramenti,ſed ſuppoſita materia, & ſuppoſito, eſſe peccatum mortale, ſeu veniale ratione materiæ, noua circunſtantia grauitatis ex voto, ſeu iuramento proueniret.

88 Similiter igitur, cum Academici teneantur obedire Rectori, quia caput,& ſuperior eorum eſt, iuramentum de obediendo illi dumtaxàt ſuperaddit nouum vinculum, & firmitatem, ratione cuius erit grauius peccatum inobedientia in genere peccati mortalis,aut venialis iuxta qualitatem materiæ; ex qua deſumenda eſt granitas, aut leuitas peccati; & ex iuramento deſumenda eſt circunſtantia addens grauitatem. Hæc doctrina traditur à Medina *in ſum.lib.1.cap.16. §.11.* Emanuele Rodriguez *2. tom. ſumma cap.9. num. vlt.* Don Alfonſo de Eſcobar *de Pont ficia, & Regia iuriſdict. cap. 7. à num. 9.* P.Azor *lib.11.inſtitution.moral.cap.8.quaſt.11.* P.Thom. Sanchez *in ſum. tom. 2. lib. 3. c.4. num.2. & 6.* Vbi plures refert.

89 Sed ad praxim magis accedamus, exponendo, quæ ſit materia grauis, aut leuis in his, quæ communiter ſub pœna præſtiti iuramenti à Rectore iubentur. Solet ergo ille ſub pœna præſtiti iniungere, vt omnes Scholaſtici eum comitentur in ſancti Martini Feſto, cum nouus Rector ſimul cum illo ad Sacellum ſanctæ Barbaræ in Eccleſiâ Matrice tendunt, vt iuramentum ſolitum nouus Rector præſtet, & deinceps in Conſeſſu Academiæ ſe exhibeat; ſimilem comitatum ſolet aliis diebus præcipere nèpè in profeſto, & die ſanctæ Catharinæ, & ſancti Nicolai. Rurſùs poteſt, & aſſolet (ſi ſe ferat occaſio) iubere, vt omnes alicui Supplicationi publicæ, vel Funeri alicuius Academici aſſiſtant; aut orationem aliquam diebus determinatis ad Deum in Sacello Academiæ fundant. Hæc ergo ſi non adimpleantur, quamuis cauſa excuſans deſit,non eſt peccatū mortale,ſed

dumtaxat veniale; quippè materia prædicta non eſt grauis, ſed leuis, cum non maximè interſit ad publicum bonum, uec ex tranſgreſſione graue damnum ſequatur. Idem dico, ſi ipſe, vel Magiſter Scholæ præcipiat, ne Scholaſtici ſericis veſtibus vtantur: vtrumque tamen ſub limitatione ſtatim apponenda.

90 Et, quamuis Medina contrarium ſentiat in his duobus, ſcilicèt in comitatu Rectoris, & in vſu veſtium ſericarum, tamen Don Alfonſus de Eſcobar, & P. Thomas Sanchez impugnant Medinam, & noſtrum aſſertum tuentur. Quod tamen ego limitauerim; Si Scholaſtici omnes, aut ſaltem numero plurimi inter ſe conuenirent de non comitando Rectorem, vel de afferendo veſtes ſericas; tunc enim quiſque, vt cooperans, peccaret grauiter; quia damnum graue ſequeretur, nempè quòd Rector abſque comitatu, & cum defectu graui decentiæ, quam eius dignitas iuſtè illis in caſibus exigit vt ſibi debitam, incederet; & quòd ſcandalum ex vſu earum veſtium ſequeretur ex ea conuentione, & publicus defectus modeſtiæ, ac moderationis in ornatu; & præterea in vtroque caſu daretur contemptus præcepti à Rectore iniuncti.

91 Cæterùm ſi Rector ſub pœua præſtiti iuramenti præcipiat, vt aliqui, ſiuè Doctores, aut Magiſtri, ſiuè Conſiliarij, vel Scholaſtici conueniant ad rem grauem, & valdè vtilem tractandam, ac decernendam; vel ſi iubeat, nō afferri arma ignia, aut alia prohibita; Vel non impediri lectiones ſtrepitu, & vocibus per plures dies ante tempus Natiuitatis Domini, Bacchanalium, & Hebdomadæ ſanctæ, aliaque his ſimilia, materia eſſet grauis, & tranſgreſſio foret peccatum mortale cum circunſtantia periurij; quia ea trangreſſio vergeret in damuum graue boni publici, & vtilitatis Academiæ.

92 Dixi ſuprà, tranſgreſſionem obedientiæ Rectoris in aliquibus materiis non eſſe peccatum lethale, quamuis nulla cauſa excuſans interueniat; Etenim, ſi detur cauſa legitima excuſans ab executione præcepti, ſiuè ſit materia grauis, ſiuè leuis, uulla dabitur culpa in non adimpletione illius. Id etenim commune eſt omnibus præceptis poſitiuis, vt abſque culpa prætermittantur, ſi cauſa legitimè excuſans adſit. Eſcuſabitur autem quis legitimè à comitatu Rectoris, aut funeris, ſeu alterius ſimilis obſequij, ſi ſit debili valetudine; aut ornatum decentem, quo poſſit domo egredi, non habeat; vel in cauſa pietatis detineatur, vt ſi ægrotanti aſſiſtat, vel quid ſimile gerat; pluresque aliæ cauſæ his affines excogitari valent.

Iam verò quæres primò, an ipſe Rector, 93
cui præſtatur iuramentum, poſſit illud relaxare? Reſpondeo, in primis poſſe reſpectu huius, aut illius in vno, vel alio caſu ſuſpendere præceptum iniunctum in communi omnibus, ſicut enim poteſt illud præceptum non iniungere, ſic poteſt ſuſpendere, & quaſi dicere; Id omnibus præcipio, niſi Ioanni, aut Petro. Vel, quod in idem recidit, valet præbere facultatem, vt aliquis illud nou adimpleat.

Deinde certa eſt ea doctrina, quæ tra- 94
dit, non eſſe ſemper neceſſariam iuriſdictionem Eccleſiaſticam ad irritandum, ſiuè relaxandum iuramenta, cum id queant præſtare reſpectu filiorum impuberes patres, & in certis caſibus coniuges ad inuicem, & domini reſpectu ſeruorum, tam in iuramentis, quàm in votis. Et præterea is, in cuius fauorem iuramentum fuit factum, poteſt illud remittere. De quibus conſulantur Aragon 2. 2. *quæſt.* 89. *artic.* 9. Sotus *de iuſtit. & iur. lib.* 8. *art.* 9. *quæſtion.* 1. P. Azor *Inſtitut. moral. lib.* 11. *cap.* 9. *in fin.* P. Thom. Sanchez *in ſumma tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 15. *&* 20. Et ego *in tomo in Bullam Cruciat. diſp.* 26. *à num.* 10. vbi plures Authores de hac materia tractantes reperies.

Iudè fit, poſſe à Rectore remitti, aut re- 95
laxari iuramentum factum in eius fauorem; vt tenet Eſcobar *vbi ſupr. num.* 21. dum tamen id iuramentum non ſit præſtitum etiam in fauorem Academiæ, quo caſu Academia ſimul cum Rectore poterunt illud remittere. Et ſanè cenſeo, iuramentum de obediendo Rectori, non ſolùm in eius fauorem concipi, ſed & ipſius Academiæ, cuius vtilitati, & recto regimini expedit, vt omnes Academici ſub vno capite militent, & vinculo iuramenti fortiùs ad id adſtringantur, in idque ſimul conueniant, quin ſit inter eos vlla difformitas, & quaſi ſeparatio. Quarè id iuramentum abſolutè ſumptum, cenſerem, non poſſe omnino à ſolo Rectore remitti reſpectu omnium, nec reſpectu vnius in omnibus materiis.

Quæres ſecundò, an iuramentum de 96
obediendo Rectori obliget, cum nouus Rector eligitur, antequam nonum iuramentum fiat? In primis fit hoc iuramentum quotannis ab Scholaſticis Salmantinis expreſſum, vel implicitum, cum matriculæ adſcribuntur, & qui Salmantinam Academiam recenter frequentanr, bis matriculæ ſubiiciuutur, ſemel cum primùm ad diem Diui Lucæ veniunt, & iterùm poſt feſtum

Sancti

Sancti Martini, nouo Rectore electo, vnde vtrique Rectori iuramentum præſtant; qui verò anno antecedenti erant adſcripti matriculæ, ſemel ſolùm ei adſcribuntur poſt Sancti Martini diem. Verùm hoc non fit, vt iuramentum, quod non aliter obligaret, eos obliget, ſed vt aliàs Academiæ inſcripti eius priuilegiis gaudeant, & curſus Scholaſticos probare queant. Quippè cenſeo, iuramentum priùs præſtitum ſemper eos obligare, dum in Academia verſantur; quia iurant de obediendo Rectori, quiſquis hic ſit. Contingit enim, ſæpè decurſu anni Rectorem ante diem ſancti Martini Salmantica diſcedere, aliumque Rectorem in aliquos menſes, ſeu dies eligi, quin denuò iuramentum præſtetur ei ab Scholaſticis; & nihilominùs Rector hic medio tempore electus ſolet plura, aut aliqua ſaltem iubere ſub pœna præſtiti iuramenti (vt præcipit comitatum in die ſancti Martini) quod præceptum legitimè iniungitur, alias à grauiſſima, & ſapientiſſima Academia non ſuſtineretur, & idcircò ea pœna contrahitur, ſi præceptum violetur, vti omnes ſibi perſuaſum habent. Signum igitur eſt manifeſtum, iuramentum ſemel emiſſum de obediendo Rectori obligare, etſi alius Rector eligatur. Vide Couarrub. *in cap. requiſiti numero 6. de teſtam.* Didacum Perez *leg. 3. tit. 10. lib. 1. ordinat.* P. Thom. Sanchez *in ſum. tom. 2. lib. 3. cap. 13.*

QÆSTIO XI.

An Scholaſticus promoueatur validè, & licitè ad Gradum Bachalaureatûs afferens litterarios curſus aliquos falſos, aut deficiente ei aliquo requiſito ſecundum Academiæ ſtatuta?

97 Sit prima aſſertio, eum validè in foro interno gradum Bachalaureatus accipere. Sic cum Palacios, & aliis tenet P. Thom. Sanchez *tomo 1. conſil. moral. lib. 2. cap. 1. dub. 37. à numero 3.* & Diana *4. part. tract. 4. reſolut. 173.* Siuè gradus ſit in Artibus, ſiuè in Theologia, aut Iuriſprudentia, ſiuè etiam in Medicina. Ratio eſt, quia hic Gradus pro foro interno ſolùm poſſet eſſe inualidus, ſi eo gaudens, præcisè ex vi illius, damnum aliis inferret, vel ſibi aliquid vſurparet; hoc autem non contingit; nam, ſi doctus ille non ſit, ſaltem eâ doctrina, qua alij rectè gradu potiti florent, nec poterit ſe opponere Cathedris, nec eas obtinere, nec munus gerere aduocati, aliavè ſimilia. Quòd ſi adeò doctus ſit, ac alij, poterit munia prædicta obire, cum pro foro conſcientiæ ad ea gerenda non annulletur gradus ob defectus in quæſtione propoſitos; nempè ob curſum vnum, vel alium falſum; ob defectum matriculæ; ob carentiam ſchedulæ exaihinis, ſi aliunde erat ſufficiens ad audiendam illam facultatem. Docent ita plures Magiſtri conſulti, & ſic ſenſiſſe non paucos neothericos, ait Pater Thomas Sanchez *ſuprà numero 14.*

98 Ex quo ſumenda eſt ratio à priori huius aſſerti. Etenim, quando concurrit id, quod ſecundum ius naturale eſt neceſſarium, defectus ſolemnitatum, quæ iure humano requiruntur, non annullat contractum, vel quaſi contractum pro foro conſcientiæ; vt tuentur Couarrub. *reg. peccatum, 2. part. §. 3. numero 9. & cap. cum eſſes de teſtam. à num. 5.* Nauarr. *in ſum. cap. 28. in addit. ad num. 58. cap. 25.* Ludouicus Lopez *1. part. inſtructorij noui, cap. 165. fin.* Henriquez, & alij. Sed ad gradum Bachalaureatus iure naturali ſola eſt neceſſaria ea doctrina, quam ſolent habere hi, qui illo ritè, & rectè donantur in Academia (quæ doctrina valdè ſolet eſſe exigua; eo quòd hic gradus non multùm, niſi in aliquo raro caſu, qualem attigimus *lib. 2. numero 260.* in ordine ad alia officia, & munia æſtimetur) ergo pro foro conſcientiæ validus erit ille gradus, dum eiuſmodi doctrina adſit, quamuis deſint ſolemnitates requiſitæ iure humano, & ſtatutis Academiæ. Cæterùm pro foro externo inualidus erit ille gradus, ſi ab aliquo probetur defectus ſolemnitatis, aut requiſiti eſſentialis; quod commune eſt omni contractui. Dixi *eſſentialis*; tum quia pro foro externo eſſentialiter aliquæ ſolemnitates requiruntur, ſine quibus contractus eſt inualidus, ſicut etiam teſtamenta, & alia huiuſmodi; tum quia è contra aliquæ ſolent eſſe ſolemnitates, quibus adhuc deficientibus, pro foro externo, valent actus; eſto puniri poſſint, qui eos exequuntur abſque illis.

99 Sit ſecunda aſſertio. Si non detur iuramentum in probatione curſuum, & requiſitorum, non erit peccatum mortale accipere gradum Bacchalaureatus, prædictis requiſitis deficientibus, dummodò adſit ea doctrina, quam communiter habent, qui ad illum promouentur; & quàm exigua ſoleat eſſe in pluribus, iam libauimus. Aſſerti ratio eſt, quia celebratio cuiuſvis contractus ex defectu præciſo ſolemnitatum, quæ iure humano requiruntur, non eſt peccatum mortale, & aliundè nullius ius læditur; nec quidquam vſurpatur, vt ſuperiùs attigi; non

igitur adeſt caput, vnde gradum ſic accipere, peccatum lethale ſit. Nec indè id peccatum conſurgit, quòd ille immeritus honorem gradus accipiat. Quippè nec honor eſt magnæ æſtimationis, nec, ſi doctrina non accedat, vtilitatem affert plurimi momenti.

100 Et quidem contra Alcocer *in ſum. cap.* 27. docet P. Thomas Sanchez *vbi ſuprà numero* 5. promoueri minùs ſufficientem ad gradum Bachalaureatus, non eſſe peccatum graue; quia ratione ſolius gradus huiuſmodi nulli ſiditur, ſed doctrina ſpectatur. Nec hinc argumentum fit ad gradum Licentiati, aut Doctoris, vel Magiſtri; rationes enim diſparitatis deſumentur ex his, quæ probant, eſſe peccatum lethale, accipere eos gradus, ac approbare ad illos inſufficientem. Videantur dicta de his *lib.* 2. *q.* 15.

101 Dices primò; ex noſtra doctrina inferri, non eſſe peccatum lethale, hominem imperitum, imò litterarum ignarum accipere gradum Bacchalaureatus, deficientibus omnibus requiſitis, ac ſolemnitatibus. Nego ſequelam. Et in primis, ſi non deficiant requiſita iuxta Academiæ ſtatuta, qui accipit eum gradum ritè, ſanè iam habuit ſchedulam examinis, & annis aliquibus præfixis ab ſtatutis interfuit lectionibus; vnde nequit ſupponi, eſſe omnino imperitum, & litterarum ignarum; quòd verò ſit minùs ſufficiens, non obſtat iuxta dicta *num. præcedenti*. Deinde, ſi deficiant ea requiſita, ſuppoſuimus, eum habiturum eam ſaltem notitiam, aut doctrinam, quam ſolent communiter habere, qui eum gradum accipiunt cum ſchedula examinis adſcripti matriculæ, & curſus legitimè probantes; hi autem nequeunt eſſe omnino litterarum ignari.

102 Dices ſecundò, ſequi ex noſtra opinione, in Academiis, in quibus ad Cathedras obtinendas Scholaſtici ſuffragium præbent, ſuffragari licitè eos, qui curſus falſos afferunt. Reſpondeo, id minimè ſequi ex vi traditæ doctrinæ; nam in hoc agitur de iure alterius, cui damnum graue inferri poteſt; at in acceptione gradus Bachalaureatus curſum aliquem falſum afferendo, nulli infertur damnum; quare, licèt hi curſus ad gradum abſque peccato mortali afferantur, non inde colligitur, afferri poſſe ad ſuffragium. Quid autem tenendum ſit circa ſuffragia eiuſmodi, ſequenti quæſtione ſtatuemus.

103 Demùm aſſero, ſi iuramentum intercedat ad accipiendum prædictum gradum, quo quis iuret, ſe afferre curſus legitimos, ſatisfeciſſeque ſolemnitatibus ab ſtatutis Academiæ præfixis, ſi hæc ſecùs ſe habeant, non poſſe abſque peccato mortali accipere gradum. Quod aſſertum eſt conſtans, cum hoc caſu daretur periurij peccatum. Neque poteſt alium inducere, aut rogare, vt id iuret, cum ſit inductio ad periurium. Hic obſeruandum eſt, valdè eſſe curandum à Notariis, & Secretariis Academiarum, ne Curſus litterarios falſos admittant, præſtita diligenti ſollertia ad eos dignoſcendos. Inde *in leg.* 12. *&* 14. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopil.* appponitur formula, qua hi curſus ſunt probandi, vt ex vna in aliam Academiam transferantur.

QVÆSTIO XII.

An in Academiis, vbi ius ſuffragij ad Cathedras habent Scholaſtici, poſſint illud præbere, ſi ſolùm habeant aliquem Curſum falſum, aut eis deſit aliud requiſitum ab Academiæ ſtatutis? & an reſtituere teneantur, ſi cauſa ſint, vt aliquis amittat Cathedram?

Olim per Scholaſticorum ſuffragia in celebrioribus Academiis Cathedræ obtinebantur; nunc temporis ſecùs contingit. Attamen, quia in aliis Regnis forſan ita obtinentur, & quia ad priſtinum ſtylum poteſt res in noſtris etiam reuocari, vtilis erit hæc quæſtio. Pro cuius enodatione aduertendum eſt, Scholaſticos poſſe in duplici differentia ad præſens conſiderari. Primò, ſi non ſint auditores ordinarij eius Facultatis, ad quam Cathedra pertinet, & ſe ingerant ad ſuffragandum; verbi gratia, ſi Theologus, aut Medicus Scholaris ingereret ſe ad præbendum ſuffragium in Cathedra Iuriſprudentiæ Canonicæ, aut Ciuilis. Secundò, ſi auditores ordinarij ſint ipſius facultatis, deſit tamen illis aliquod requiſitum ab ſtatutis Academiæ præfixum ad ſuffragia præſtanda; v.g. In Academia Salmanticenſi requiritur ad ſuffragium, vt quis in ipſa Facultate Curſum probauerit, & fuerit examinatus in Grammatica, ac ſchedulam approbationis à Magiſtro Examinatore obtinuerit; quòd ſit matriculæ adſcriptus; quòd domum Oppoſitoris non fuerit ingreſſus, nec directè, aut indirectè pretium, vel munus acceperit, vt pro eo præſtet ſuffragium & alia huiuſmodi. Poteſt ergo deeſſe Scholaſticis aliquod ex his requiſitis, ita vt Curſum verum non habeant, ſed falſum ſupponant: 104

nant: aut non ſint matriculæ adſcripti; aut pretium ab Oppoſitore, vel de eius mandato acceperint.

105 Hoc animaduerſo, aſſero primò, eos, qui non ſunt auditores ordinarij Facultatis, & ſe quomodolibet ingerunt ad præſtandum ſuffragium, peccare mortaliter, nec id eis vllo modo licere. Etenim quiuis ex his nullum habet ius ſuffragandi, & in re grauiſſima exponit ſe periculo, vt ipſius cauſa aliquis amittat Cathedram, aliàs non amiſſurus; atque adeò periculo violandi iuſtitiam commutatiuam in materia graui; ergo peccat mortaliter. Et præterea ſi ante ſuffragium iubetur iurare, ſe habere omnia requiſita neceſſaria, periurij etiam erit reus. Vnde ſi eius cauſa vnus ex Oppoſitoribus amittat Cathedram, tenebitur damnum reſtituere, quia iuſtitiam commutatiuam violauit. Quomodo autem reſtitutio fiat officiorum, munerum, ac dignitatum, ſeu beneficiorum, latè tractant Authores agentes de reſtitutione, quod ad nos non ſpectat. Aſſertum poſitum docent Aragon 2.2. *quæſt.62.art.* 3.*fol.*227. Sotus *de iuſt.lib.* 4.*quæſt.* 6.*art.*3.*ad fin.* Medina 1.2.*quæſt.*96. *art.*4.*ad* 4. Ledeſma, P.Henriq. & alij, quos refert, & ſequitur P.Thomas Sanchez 1. *tom.conſil.lib.*2.*cap.*1.*dub.*52.*n.*5.

106 Idem eſt affirmandum de eo, qui, quamuis ſit auditor ordinarius eius Facultatis, attamen Curſum integrum non habet, ſed falſum oſtendit. Quippè is verè, & realiter nullum habet ius ad ſuffragandum, nec ei adeſt id, quod præcipuè, ac primariò exigitur ad ſuffragium præbendum. Rursùs idem aſſeuerandum eſt de eo, qui habens Curſus integros, poſtquam ſemel ſuffragium præbuit, iterùm in eadem Cathedra ſuffragium præſtat; quia caret iure, vt bis poſſit præſtare ſuffragium. Demum idem aſſerendum eſt de eo, qui præter Curſus veros, ſupponeret falſas aliquas qualitates, ratione quarum amitteret aliquis Cathedram, aliàs non amiſſurus; & ratio eſt tradita. Qualitates hæ ſolebant ſuffragiis olim coniungi, v.g. ſi quis eſſet Bachalaureus in Iuriſprudentia Canonica, & ſtuderet Ciuili, aut haberet plures Curſus in eadem Facultate; quæ omnia ſimul, & ſuffragia perpendebantur, & aliquando pauciora ſuffragia cum pluribus qualitatibus præponderabant pluribus ſuffragiis, & ſat erant ad Cathedram obtinendam.

107 Circa reſtitutionem verò moneo, poſſe per ſuffragia, de quibus in hoc aſſerto locuti ſumus, auferri Cathedram à digno; & etiam poſſe auferri à minùs digno, qui tamen eam erat obtenturus. Si à primo auferatur, integrè ei debet fieri reſtitutio damni; quia ex iuſtitia commutatiua ei debebatur, & iniuſtè eſt ablata. Si à ſecundo, non erit reſtituendum æquale, ſed arbitrio prudentis. Quippè reſtitutio eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ, eóque tendit, vt compenſetur id, quod ex iuſtitia commutatiua debebatur. Sed minùs digno non debebatur ex ea iuſtitia Cathedra; ſolùmque debebatur ex iuſtitia, nullam contra eum fraudem facere, nec fraude impedire illius emolumenta, quæ ipſe poſſet ſperare, & habere; cum ad eam fraudem faciendam, & id impediendum Scholaſtici ius non habeant; igitur non eſt reſtituendum æquale Cathedræ, quæ ex iuſtitia non debebatur; ſed æquale iuri, quod ille habebat, ne fraudibus impediretur ad ſua emolumenta obtinenda. Quod penes arbitrium viri docti, ac prudentis ſtabit. Sic loquuntur in ſimili agentes de Beneficiis Eccleſiaſticis Nauarra *lib.*3. *de reſtitut.cap.*5. *à numero* 26. Caietanus 2.2. *quæſt.*62.*art.*2.14.*dubio circa ſolutionem ad* 4. Nauarrus *in ſum. cap.* 17. *à numer.* 71. Richard. *in* 4.*diſtinct.*15.*art.*5.*quæſt.* 4. *ad* 7. Scotus *ibidem quæſt.* 2. *in fin.* Capua *libr.*2. *deciſ.* 130.*num.* 3. D. Antonin. 2.*part. titul.*1. *cap.*12.§.20. Syluester *verbo, reſtitutio* 3.*quæſt.*12. Couarr. *ub. reg. peccatum*, 2.*par.* §.7. *num.*8. *concluſ.* 4. Paludan, *in* 4. *diſt.*15. *quæſt.*1.*art.*2.*concl.*4.

Aſſero ſecundò, non peccare mortaliter 108 (ſecluſo iuramento, de quo inferiùs) Scholaſticos, qui ſuffragium præſtant, quamuis non habeant aliqua requiſita iuxta Academiæ ſtatuta; ſcilicèt, quamuis non ſint adſcripti matriculæ, vel examinis ſchedulam non obtinuerint, aut munus acceperint, dummodò ſint auditores eius Facultatis, & Curſus habeant. (Non loquor de ipſa muneris acceptione, de qua, & de reſtitutione debita poſtmodùm quæſtionem inſtituemus; ſed de ſuffragio præſtito ei, qui Cathedram meretur.) Hanc concluſionem tuetur P.Thom. Sanchez *vbi ſup. num.* 52. & 53. cum Nauarro Soto, Ledeſma, Palacios, Ludouico Lopez, & aliis.

Probatur; quia hi Scholaſtici habent, 109 quod ſubſtantiale, ac præcipuum eſt in ordine ad ius ſuffragij, ſcilicèt eſſe auditores ordinarios illius Facultatis, & probauiſſe Curſus integros; cætera autem ſunt quid accidentale, ac ſolemnitates dumtaxat pro foro externo requiſitæ. Deinde, quia ſuppoſito eo, quod ſubſtantiale eſt, priuatio iuris ad præſtandum ſuffragium eſt pœna, quæ inducitur per ſtatuta, ac leges Academiæ, quæ ſunt pœnales; leges autem pœnales non obligant ante iudicis ſententiam, ac

condemna

condemnationem, atque adeò ante illa habent illi ius ſuffragandi. Confirmatur, quia quandoquis reputatur legitimus Iudex, aut parochus, non eneruatur valor ſententiæ, aut abſolutionis propter impedimentum occultum; argumento deſumpto ex vulgatiſſimo textu *in leg. Barbarius Philippus ff. de offic. prætoris*; at illi Scholaſtici, dum occultum eſt illud impedimentum, & defectus non ſunt ſubſtantiales, reputantur legitimi electores ad Cathedram, ergo poſſunt iure ſuffragij vti, cum aliunde non teneantur abſtinere ob illum defectum. Videantur P. Molina *de iuſt. tract. 2. diſp. 96. fol.* 591. Sotus *de iuſt. lib. 1. quæſt. 6. artic. 6. ad 4.*

110 Et quamuis in ſtatutis, ac legibus Academiæ proferatur, Scholaſticum patientem eiuſmodi defectus *ipſo iure*, ſeu *ipſo facto* inhabilem reddi ad ferendum ſuffragium, attamen has formulas verborum in legibus inhabilitantibus non obligare ante iudicis ſententiam, docent rectè Aragon 2.2. *quæſt.* 62. *art.* 3. P. Thom. Sanchez *in ſumma, lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 22. *&* 26. *& cap.* 26. *num.* 1. *& cap.* 39. *num. vltim. & lib. 6. cap.* 13. *à numero* 64. Et idem *lib.* 10. *de matrim. diſp.* 8. *numero* 14. Idem dicito, proportione ſeruata, de electoribus ad Collegia, vel ad Eccleſias, vt defendunt Sotus, Molina, & alij *locis relatis.*

111 Fit exindè, eiuſmodi Scholaſticos præſtantes ſuffragium iuxta ſuæ conſcientiæ dictamen non teneri, quidquam reſtituere, etſi ob eorum ſuffragia aliquis ex Oppoſitoribus Cathedram amiſerit. Quippè nullam iniuſtitiam committunt, ex qua obligatio reſtituendi conſurgat, dum iure ſuo ſuffragandi vtuntur, & pro foro externo non condemnantur; cum pro foro conſcientiæ habeant requiſita ſubſtantialia, & cætera ſolùm ſint pro foro externo, quæ dum non conuincitur deeſſe, non inducunt inhabilitatem pro foro conſcientiæ.

112 Oppoſitam ſententiam tuentur Salon 2.2. *quæſt.* 63. *art.* 4. *in fin. & quæſt.* 62. *art.* 3. *controu.* 1. Emanuel Rodriguez *tom.* 1. *ſum. cap.* 2. *& cap.* 295. Medina 1.2. *quæſt.* 62. *art.* 4. *ad* 4. Aragon 22. *q.* 11. *art.* 3. *& quæſt.* 62. *art.* 3. Corduba *lib.* 1. *qq. quæſt.* 36. Mouentur primò, quia Scholaſtici præfati, ſi matriculæ non ſint adſcripti, non ſunt pars Vniuerſitatis, ergo non ſunt electores, nec habent ius ſuffragij. Nego antecedens; quia, dum Curſus integros habent, & ſunt auditores ordinarij, pars ſunt, & membra Academiæ, quæ illis ſua priuilegia communicare intendit, dum non condemnantur. Quod conſtat, quia, ſi delinquant à iudice Academiæ puniuntur, & ei ſubiecti ſunt, dum Scholaſticorum habitum, & lectionum frequentationem non deſerunt, aut compelluntur eo habitu exui, vt praxis Salmantinæ Academiæ demonſtrat. Æquum eſt autem, vt, qui ad onera reputantur pars Vniuerſitatis, reputentur pariter ad commoda.

Mouentur ſecundò; quia ex priuilegio 113
Pontificio Academiæ condunt eas leges conuentionales, & propter bonum commune reddunt inhabiles ad ſuffragia prædictos Scholaſticos, ſicut Collegia, eorumque Fundatores, & Eccleſiæ ſimiles leges condunt reſpectu electorum; Et, cum Scholaſtici non habeant ius ſuffragij ex natura rei, ſed ex conceſſione Academiæ, ſi hæc neget illis ius ſuffragij, non reſtat caput, vnde eo gaudeant. Reſpondeo, Academiam eas leges condere, vt pro foro externo obligent, ita, vt, ſi defectus prædicti prohibentur, nequeant Scholaſtici præbere ſuffragium; non tamen aliud intendit vt *num. præcedenti* dicebamus. Quin ex mente Legiſlatorum colligitur, noluiſſe ante condemnationem reddere inhabiles Scholaſticos; tum quia legiſlator ſartam tectam opinionem, famam, & ius vniuſcuiuſque conſeruare velle præſumitur, dummodò exterius quid in contrarium non appareat, vt in præſenti euentu contingit, in quo eiuſmodi Scholaſtici reputantur veri electores; tum quia bonum publicum, quod ab his legibus intenditur, & vitatio damnorum, quæ præcauentur, per occulta impedimenta non labefactatur, ſed per publica, vt ex ſe manifeſtum eſt; ergo, qui propter bonum publicum reddit inhabilem eum, qui patitur aliquos defectus, aliundè non ſubſtantiales, ſolùm reſpicit ad defectus publicos, iam probatos, vtpotè ad eos, qui fini legis contrariantur, non autem contrariantur occulti defectus, quibus adhuc toleratis, finis legis ſubſiſtit.

Conſequenter ad ſuum aſſertum tuentur 114
Autores huius ſententiæ, quam impugnauimus, Scholares præfatos, ſi ſuffragium ferant, & cauſa ſint, vt aliquis Cathedram amittat, teneri reſtituere damnum. Sed negato aſſerto primo, robore caret ſecundum, nec noua indiget impugnatione, nec argumentorum ſolutione.

Ventilauimus adhuc quæſtionem de ſuf- 115
fragio præſtito à prædictis Scholaſticis, quin intercedat iuramentum. Nunc diſcutienda eſt caſu, quo iuramentum interueniat. Prænotandumque eſt, ſolere in Academiis ante ſuffragiorum collationem interrogari Scholaſticos à Superiore, ſeu Magiſtro Scholarum,

rum, ſeu Rectore, vel alio Iudice proprio, vtrùm habeant omnia requiſita, quæ exiguntur ab ſtatutis? Nec modò loquimur de aliis iuramentis iudicialibus, quæ interponuntur in ſpeciali; quando ad forum externum deducitur inhabilitas alicuius, ratione cuius eſt accuſatus, & interrogatus. Nam de hoc infrà redibit ſermo.

116 Iudicat P. Thom. Sanchez *tom. 1. conſil. mor. lib. 2. cap. 1. dub. 53. à num. 3.* Scholaſticum, dum non præcedit infamia, aut indicia probata, vel ſemiplena probatio, poſſe abſque peccato vti verbis æquiuocis, & amphibologicis, quin manifeſtet veritatem, ita, vt ſi interrogetur, an ſit ſubornatus, iuret non eſſe, intelligendo intra ſe, *ita vt teneatur dicere*; &, ſi rogetur, an intrauerit domum Oppoſitoris? an locutus cum eo fuerit, & ſimilia, iuret, hæc non feciſſe, retinẽdo eadem verba, quæ nuper dixi, intra ſe; vel ſi leuiter fregerit ſtatutum, retineat intra ſe, non fregiſſe illa contra mentem ſtatuti. Hoc vltimum probat, quia per epikeiam conſtat, non fuiſſe mentem legiſlatoris in ſtatuto priuare iure ſuffragij Scholaſticum propter leuem fractionem illius. Quod confirmant ſua authoritate Nauarrus, Ludouicus Lopez, & P. Henriquez ibi allati.

117 Primum ſuadet; quia ad interrogandum iuridicè, &, vt reus teneatur veritatem fateri, requiruntur indicia probata, aut infamia, aut ſemiplena probatio; vnde, cum ſupponamus, hæc non dari, non tenetur ille fateri verum, etſi teneatur vti verbis æquiuocis, & amphibologicis, ne iuret falſum. Nec obſtat, ſi dicatur, ea requiri, cum agitur de infligendo ſupplicio, & non aliter. Etenim etiam in præſenti agitur de Scholaſtici iure ſuffragandi, quod ius ipſe habet iuxta aſſerta ſuperiùs; & docetur à Soto, & Ledeſma ibidem allatis. Hinc fit, eiuſmodi Scholaſticum, poſtquam ſic iurauit, poſſe ſuffragium ſuum præbere.

118 Demum reſpondet ad argumenta ſententiæ, quam tenent Medina, Aragon, Alcocer, Salon, & alij Magiſtri recentiores. Arguunt primò. Scholaſticus, qui non habet requiſita ab ſtatutis, ſi iuret, ſe ſuffragaturum iuxta ſtatuta, mendacium profert; ergo eſt periurus, & nequit ſuffragari. Reſpondet, non iurare mendacium, cum vtatur verbis æquiuocis, ſcilicèt retinendo intra ſe, ſe ſuffragaturum iuxta ſtatuta benè intellecta, quæ non intendunt priuare illum iure ſuffragij, dum non fuerit accuſatus, aut infamatus, ſiue conuictus, & condemnatus.

119 Arguunt ſecundò; quia ea requiſita, etſi deficiant, non reddunt infamem Scholaſticum, cum non ſint infamiæ defectus requiſitorum, ergo non requiruntur indicia, vt de illis iuridicè interrogetur; maximè cum ipſe non cogatur præbere ſuffragium, nec ſuam detegere culpam, ſed poſſit, ſaluo ſuo honore, abſtinere à ſuffragio. Reſpondet, eum habere ius ſuffragandi, & poſſe, ac velle vti iure ſuo, nec illo ſpoliari, dum non fuerit conuictus; quare, etſi abſit infamia, poteſt amphibologicè iurare, vtpotè iuridicè non interrogatus. Et poteſt addi, eſſe ſubornatum, ſapere infamiam; quam, ſi fortè Scholaſticus pretium pro ſuffragio accepit, poteſt vitare, & ſe ipſum non infamare; & cum aliundè velit vti vero iure ſuo ſuffragandi, non aliter vitabit, niſi modò dicto.

120 Arguunt tertiò; quia Academia cum his conditionibus præbet ius ſuffragandi, ergo eis deficientibus, ius non datur; & conſequenter non poteſt quis iurare, nec ſuffragium ferre. Reſpondet, eas leges Academiæ non eſſe conditionales, ſed pœnales, atque adeò non obligare ante iudicis ſententiam. Nec hæ leges omnes ſunt conditæ à Fundatoribus Vniuerſitatum, ſed variantur ſæpè, & nouæ conduntur à Viſitatoribus, & Reformatoribus, qui leges illas conuentionales non intendunt ferre, ſed pœnales.

121 Arguunt vltimò, quia ex oppoſita ſententia ſequitur occaſio ſcandali, & malorum in Vniuerſitate; & nihil prodeſſet illud interrogatorium generale, & ille vſus in Academiis, adeò receptus, atque à tot viris doctis approbatus; indeque tranſgreſſores, vt periuri, puniuntur, ſi poſteà eorum delictum innoteſcat. Reſpondet, nec ſcandalum, nec mala ſequi ex eo, quòd delicta occulta non manifeſtentur, nec puniantur; & illud interrogatorium prodeſſe ad terrorem; viros autem doctos contrarium ſentire, quia caſus hic eſt ſub opinionibus.

122 Conſultò totam ſententiam Patris Thomæ Sanchez latè retuli, & ferè tranſtuli, in claram methodum redactam, vt ſi cui duriuſcula videatur, ſubtanti viri authoritate molliatur. Ego quidem ei ſubſcribo, & quia benignior eſt Scholaſticis, & quia ſufficienti ratione fulcitur. Si tamen eueniret caſus, ego conſilium præberem Scholaſticis, de quibus egimus, vt ſuffragium non præſtarent; hæc enim pars ſaltem eſt tutior; licèt oppoſita ſit tuta in praxi. Et quamuis ſententiam propoſitam arbitrer veram, aut ad minùs probabilem, rectè ſtat, vt conſultius ſit, oppoſitam ſequi, quam etiam probabilem

lem eſſe authoritas, & argumenta, quibus nititur,ſatis demonſtrant.

123 Reſtat, exponamus, quid tenendum ſit de Scholaſtico, qui habet aliquem defectum ex his, de quibus adhuc locuti ſumus, ſi iuridicè interrogetur, præcedente infamia, aut ſemiplena probatione, vel indiciis probatis? Tenendum eſt, debere exponere veritatem, aliàs erit periurus. Quippè ex nullo capite excuſatur à propalatione veri, & iudex legitimè eum cogit, vt affirmet, ac iuret veritatem; igitur, ſi eam occultat, periurij eſt reus.

124 Sed ponamus, eum iurauiſſe falſum; inquiro, an tunc poſſit præbere ſuffragium, & vtrùm teneatur reſtituere damna, ſi eius cauſa quis Cathedram amittat? Circa primum quæſitum eſt duplex ſententia; Prima Soti, & Ledeſmæ aſſerentium, non poſſe præbere ſuffragium; non ſecùs ac ſi eſſet condemnatus; inde inferunt ſolutionem ſecundi quæſiti, nempe teneri ad reſtitutionem, ſi præbet ſuffragium; quia reus legitimè interrogatus, ſi veritatem inficietur, tenetur ad pœnam reſtituendam, ad quam damnaretur, ſi veritatem confeſſus fuiſſet. Secunda ſententia eſt P. Thomæ Sanchez *vbi ſup. dub.* 52. *num.* 14. defendentis, eum Scholaſticum non amittere ius ſuffragandi, quia hæc amiſſio eſt pœna, quæ niſi poſt iudicis ſententiam non incurritur; nihilominùs in caſu poſito eſſe obligatum ad reſtitutionem; quippè, etſi non teneatur ad pœnam, tamen tenetur ad damnum ex negatione iniuſta veritatis ſecutum: hoc ipſo quòd aliquis ex Oppoſitoribus ei exceptionem oppoſuit, quæ in ſe erat vera, ac iuſta.

125 Hæc ſecunda ſententia eſt conformior principiis in hac quæſtione præiactis. Etenim poſuimus, leges inhabilitantes eſſe pœnales; & has non obligare, niſi poſt iudicis ſententiam condemnatoriam. In præſenti autem non datur condemnatio, eſto impedita per periurium; quod non obſtat, vt ille Scholaſticus ſuum ius retineat. Id aſſertum intelligo de retentione iuris pro foro externo; (nam infrà meum ſenſum exponam, loquendo de foro interno,) & pro foro interno etiam, ſi nullus ex Oppoſitoribus exceptionem oppoſuit. Dices; ergo non tenebitur reſtituere ei, qui ipſius cauſa amiſit Cathedram; ſi enim verus elector eſt, & ſuffragium præſtat iuxta dictamen ſuæ conſcientiæ, cur reſtituere ſit cogendus? Nego conſequentiam. Quippè ratione iniuſtæ negationis veritatis, qua iuſtitiam violauit, addito poſteà ſuffragio, ac damno ſecuto, tenetur ad reſtitutionem. Si enim is, qui Cathedram amiſit, illum Scholaſticum legitimè accuſauit, negando poſtmodùm veritatem, Scholaſticus illi iniuriam irrogauit, ſeu aduerſus illum iniuſtitiam commiſit. Si verò alius quilibet eum denuntiauit, iudex, quaſi agens partes Academiæ (hoc enim eſt, à iuſtitia ſtare) examinat, atque interrogat prædictum Scholaſticum, qui iniuſtè negans veritatem irrogat iniuriam iuſtitiæ, ſeu his, quibus conſulit iudex, ne lædantur, dum conſulit Academiæ.

Replicabis; In caſu præſenti ſolùm ex actione iniuſta poteſt conſurgere, tamquam ex radice, obligatio reſtituendi; ergo vel præbere ſuffragium eſt actio iniuſta, ex qua ea oritur obligatio, & hæc eſt ſententia prima Soti, & Ledeſmæ; Vel negatio veritatis eſt actio, ex qua oritur, atque adeò, quamuis non præſtet ille ſuffragium, tenebitur reſtituere, quod abſurdiſſimum eſt; quare namque reſtituat damnum, cuius ipſe nullo modo cauſa, nec occaſio eſt? Quòd ſi obligatio oriatur ex præſtatione ſuffragij, & hæc licita defendatur, abſurdum etiam eſt, obligationem reſtituendi prouenire ex actione, quam licitè quis peragit, & ad quam ius verum habet. 126

Poſſet reſponderi, obligationem reſtitutionis oriri ex vtraque actione ſimul ſumpta, non ſeorſim accepta; Nam is per actionem ſecundam ſuffragandi non cooperatur actioni iniuſtæ, ſed liberè apponit conditionem, qua obligatio reſtituendi, quæ inceptiuè erat iam contracta per primam actionem, perficitur. Sed adhuc mens non quieſcit; Etenim apponere eam conditionem, eſt, cooperari liberè ad perficiendam iniuſtitiam, ex qua obligatio reſtitutionis dimanat; & eſt, apponere cauſam proximam damni iniuſtè illati, quam quis vitare debet; ergo eſt actio iniuſta. Si enim damnum inde ſecutum, non eſſet iniuſtum, & imputabile ſuffraganti, non teneretur illud reſtituere. Fateor, has omnes replicas, quas contra ſententiam Patris Thomæ Sanchez excogitaui, vim habere; Ideò cenſeo, ſi nullus ex Oppoſitoribus exceptionem oppoſuit, & Scholaſticus pro benemerito ſuffragetur, eum non peccare, nec teneri reſtituere; nam cui, vel ob quam cauſam ſit reſtituendum? Si verò exceptio fuit ei oppoſita, cum in ſe, & ſtando veritati, ille in foro interno non ſit immunis, nec poteſt ſuffragari licitè, nec liberatur à reſtitutione, ſi ſuffragetur. Id enim mihi ſuadent 127

ſuadent replicæ factæ. Et ſolùm in hoc ſenſu crederem. P. Thomam Sanchez eſſe intelligendum.

128 In aliquibus Academiis Doctores, & Magiſtri præſtant ſuffragia ad Cathedras obtinendas, de quibus, ſeruata proportione, eodem modo eſt philoſophandum, ac in præſenti de Scholaſticis diſſeruimus. Quantitas autem reſtitutionis faciendæ, ſi amittat quis Cathedram propter ſuffragium eius, qui iuridicè, ac legitimè rogatus veritatem negauit, & patrauit periurium, an debeat eſſe æqualis damno ſecuto, an arbitrio prudentis taxanda, conſtat ex traditis ſuperiùs *in hac quæſt. n.* 103.

129 Id demùm præ oculis eſt habendum, ſi quis alios inducat ad præſtandum pro minùs digno ſuffragium, ſiuè eis perſuadens, contra ſuam mentem, eſſe magis dignum, ſiuè alia via, & ille Cathedram obtineat, teneri inductorem ad integrum damnum per reſtitutionem compenſandum; & alios tunc debet monere de reſtitutione à ſe facta, vt ipſi ab onere reſtitutionis liberentur; aliàs & ipſi tenebuntur pro qualitate damni à ſe illati, & cooperationis ad illud. Cæterùm valdè à noſtris Regibus cautum eſt, vt Cathedræ donentur benemeritis, & vt omninò abſtineatur à donatiuis, promiſſionibus, & ſubornatione ſuffragantium, vt ſic liberè pro digniori ſuffragium præſtent. Id ſub pœna pecuniaria, & exilij per biennium ſtatuerunt Ferdinandus, & Eliſabetha Reges anno 1494. & Philippus II. anno 1566. Et extant de eo *lex* 15. 16. *&* 17. *&* 31. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recop.*

QÆSTIO XIII.

Quantum temporis, & in quibus lectionibus, & quomodo, Scholaſtici inſumere debeant, vt eorum Curſus annui poſſint probari?

130 PAuca admodum circa hoc punctum in Authoribus reperi, illud tamen cum Viris ſapientibus ſæpè conſului, quia valdè frequenter occurrit. Academiarum quidem Erectores, & qui plena authoritate Statuta condiderunt, deſignauere Curſus annuos, qui in eis ſunt peragendi in vnaquaque Scientia, vt Studioſi ad Gradũ Bachalaureatus obtinendum accederent, & ſimul deſignauere lectiones, quæ ab eis audiendæ ſunt quolibet anno, illas diuidendo, ac diſtribuẽdo eo ordine, qui commodior, & vtilior ſit; vt Scholaſtici maiorem profectum, & incrementum in litteris percipiant, & ſimul Academiarum ſplendori conſulatur, dum omnes Cathedræ nunc ab his, nunc ab aliis frequentantur, & omnes Magiſtri audiuntur.

Igitur Curſus annuus ex maiore parte anni coaleſcit; Et quia ſex menſes, vnuſquiſq; inſuper dies rigoroſè eſt maior pars; indultum eſt, vt id temporis ſufficiat ad annuum Curſum; ac proinde à die poſt Diuum Lucam, vſque ad diem vigeſimam menſis Aprilis ſolet Curſus recenſeri; vel ſi precedente tempore quis adſcribatur matriculæ, ſeu aluo Academiæ, recenſentur ſex menſes, ac vnus dies, quibus ad lectiones deſignatas adſtiterit. Et præterea ſi quis Curſum annuum in nulla Academia peregerit à die Diui Lucæ vſque ad Aprilem, poteſt verno tempore Curſum prædictorum ſex menſium, & vnius diei peragere, qui vulgò vocatur *Curſillo*; & conſequenter immediatè poteſt in hyeme alium Curſum annuum conficere; è contra verò nequit ſi à Diui Lucæ vſque ad Aprilem perfecerit litterarium Curſum, perficere alium tempore verno immediatè ſequenti.

Sed dubitatur primò, quot diebus ſit opus lectionibus aſſiſtere, vt conſcientia tuta poſſit Curſus annuus etiam iuramento (quale à teſtibus communiter exigitur) probari? Reſpondeo, ex ſe opus eſſe aſſiſtere omnibus diebus lectiuis intra annum Curſum, & aliter non poſſe probari, niſi materiæ paruitas excuſaret. Etenim non adeò rigoroſè loquendum eſt, vt etiam exigui temporis defectus in aſſiſtentia ad lectiones cenſeatur impedire licitam Curſus probationem. At quot dies ſub hac paruitate dicemus contineri? Aliqui ſenſerunt, ſolos ſex, aut octo dies; aliqui extendunt ad viginti; nec defuerunt viri docti, qui aſſererent ſufficere ad Curſum litterariũ probandũ, ſi quis ſex in menſibus aſſiſtat lectionibus, vt debet, quatuor mẽnſibus, & dimidio. Nimis laxam cenſeo hanc extremã opinionem? Etenim ſi ab annuo Curſu demas menſem, & dimidiũ, & ſepares deinde omnes dies Feſtos, ac Feriatos, vix tẽpus reſtat, quo lectionibus aſſiſtatur. Aſſentio affirmãtibus, viginti dies, & nõ vltrà, cenſendos eſſe paruitatẽ materiæ, ita vt, ſi quis non vltrà à lectionibus defuerit, poſſit licitè ad Curſum probandũ procedere; ſi verò pluribus diebus defuerit, minimè poterit, niſi eos priùs ſuppleat. Etenim ſic ſentire plures Litteratos Magiſtros animaduerti, & videtur rationi conſona moderatio, nec rigida, nec laxa, & conſiderato anni Curſus ſpatio, viri prudentis arbitrio pro exiguo defectu, & non graui, illi dies ſunt reputandi.

Dubitatur ſecũdò, an ſi quis Scholaſticus 133

tempore Curſus litterarij ægrotet, ita vt à lectionibus deſit per duos. aut tres menſes, poſſit licitè eum Curſum probare, non ſupplendo tempus ægritudinis? Forſan diceret aliquis, non poſſe; quia, licèt penes ipſum non ſteterit defectus, tamen de facto non adſtitit lectionibus, nec appoſuit requiſita neceſſaria; & eſſentialia ad peragendum validè Curſum, quæ ſunt aſſiſtentia ad lectiones per tempus deſignatum; Vbi autem media eſſentialia, etiam inculpatè, non apponuntur, nequit finis obtineri. Eſſe autem aſſiſtentiam ad lectiones medium eſſentiale ad probandum Curſum litterárium, patet, tum quia non aliud, niſi hoc tanquam vnicum poſt inſcriptionem in matricula requiritur; tum quia in probatione Curſus ſolùm de hoc teſtes deponunt; tum demum quia aliàs probari poſſet Curſus ab eo, qui nulli lectioni adſtitit.

134 Id videtur poſſe confirmari, nam quòd non ſteterit per Scholaſticum, dum ægrotabat, non aſſiſtere lectionibus, parum ad rem conducit; aliter ſi totos ſex integros menſes ægrotaſſet, pariter poſſet Curſum litterarium probare, cum per ipſum non ſtetiſſet defectus, quod abſurdum cernitur. Vel ſi, poſt inſcriptionem in matricula, iuſſu parentum ab Academia abfuiſſet ad inexcuſabilia peragenda negotia ſuæ familiæ poſſet Curſum probare, cum per ipſum non ſtetiſſet, ac id etiam abſonum apparet. Et ſæpè in aliis materiis conſtat, plures fines non obtineri, ſi media requiſita non apponantur, adhuc inculpatè. Sic, qui gaudens Bulla Cruciatæ in die Stationis non viſitat Altaria, quia ægrotat, eſto deſideret viſitare, non lucratur indulgentiam, quamuis non ſtet per ipſum defectus viſitationis; vt docui *tom. in Bullam Cruciat. diſp. 6. num.* 43. & 45. Sic, vbi in certamine proponuntur præmia, verbi gratia, currentibus in ſtadio, ſi quis ad locum pergat, vbi certamen peragitur, & nomen ſuum inter Concertatores ſcribat, ſi ante Curſum ægrotet, & non currat, nequit præmium Curſus mereri. Etenim in his locum habet illud axioma; *Qui cadit à littera, cadit à cauſa*; & illud iuris principium; *Actum nihil dicitur, cum quid ſupereſt ad agendum*; & conſonat *leg. penult. Cod. ad Syllanianum*; *lex ſiuè, ff. de verbor. obligation.* Quare ægrotans illos ſolùm dies videtur poſſe recenſere pro materiæ paruitate, quos etiam ſi non ægrotaret, valeret enumerare, nempè viginti dies iuxta dicta ſuperiùs. Quòd ſi vltra hos dies aut ægrotet, aut ſanus adhuc lectionibus non aſſiſtat, debebit reliquum tempus ſupplere; ita vt, ſiuè in ægritudine, ſiuè in defectu quolibet aſſiſtentiæ ad lectiones, & in vtroque ſimul, viginti dies, & non vltrà, lectiui conficiantur.

135 Nihilominùs tamen, re cum Viris Doctiſſimis conſulta, cenſeo, ægrotantem in loco Academiæ, poſtquam matriculæ eſt adſcriptus, poſſe Curſum litterarium probare, quin eos dies ſuppleat, quibus morbo laborauit. Id non eſt probandum ex Iuris rigore, ſic enim rationes adductæ ſatis oppoſitum ſuadent; nec deſumenda eſt paritas ab aliis euentibus in confirmatione ſuperiori adductis, in quibus rigor Iuris inſpicitur, cum non dentur in eis æquitatis rationes, & voluntatis Superiorum rationabilis interpretatio, quæ in præſenti interuenit. Itaque id aſſertum ex æquitatis fundamento colligitur. Etenim, cum quis ad Academiam aduentauerit, (communiter pluribus factis expenſis) animo obtinendi Curſum litterarium, ac ſuum nomen militiæ litterariæ dederit, totumque ſe ei deuouerit, ſanè præſumendum eſt, Fundatores Academiarum, & Statutorum Conditores nolle, ita rigidè ab eo exigere lectionum frequentationem, vt ægritudine præpeditus nequeat Curſum probare; indè enim ei & infirmæ valetudinis damnum, & in Curſus amiſſione detrimentum prouęniret, maioribuſque poſteà expenſis grauaretur, ſi in Academiæ loco foret remanſurus ad ſupplendum lectionum auditionem, cum ingenti ſanè incommodo, quod, maximè hi, qui extra patriam inibi verſantur, ſuſtinere coguntur. Interpretanda ergo ſunt benignè Statuta in hoc caſu, in quo culpa caret, qui ægrotat, & aliundè ex ſe in loco Academiæ adſcriptus matriculæ paratus erat ad aſſiſtendum lectionibus, hæc namque interpretatio videtur manifeſtè eſſe iuxta mentem Fundatorum, & Conditorum, ac Principis, qui apponit obtentionem Curſuum, vt medium in ordine ad Gradum obtinendum; ipſæque Academiæ, vt benignæ Scholaſticorum matres, annuent profectò pro probationi Curſus.

136 Et quidem in Eccleſiis Cathedralibus, quamuis aſſiſtentia ad Chorũ per deſignatũ tempus requiratur, vt quis redditus annuos præcipuos obtineat, tamen ſi ægrotet, non tenetur poſteà aſſiſtere totidem dies, vt illos obtineat. In bello etiam, vbi cæteri milites actu excubias agunt, pugnant, aut aliter laborant, militi in ipſa acie ægrotanti non aufertur, aut minuitur ſtipendiũ. Idem etiam in militia litteraria proportione ſeruata, contingit. Nec inde ſequitur, poſſe probare Curſus annuos, qui quatuor, aut quinque annos in lecto ægrotaſſet; cum enim noſtrũ

aſſertum

aſſertum innitatur æquitati, & rationabili, ac benignæ interpretationi Statutorum, hæc æquitas, & interpretatio nequit tantum extendi, cum ex terminis id abſonum cernatur. Quare ſtando ei æquitati, & interpretationi, diſcernendi ſunt euentus: indeque etſi quis duobus menſibus ægrotaret (vel ſi etiam maiori Curſus litterarij ſpatio) poſt nomen in matricula adſcriptum, ea æquitas locū habebit. Quod idem continget, ſi quis extra locū Academiæ exierit, animo ſtatim reuertendi, & in alio loco, quò pergebat recreationis, aut negotij cauſa incidat in morbum; nam tunc cenſendus eſt in loco Academiæ ægrotare cum animum reuertendi illicò retinuerit, nec ex ſe voluerit Curſum amittere, ſed potiùs paratus proximè fuerit, ad eum obtinendum. Secùs eſt, cum quis ægrotat ante aduentum in locum Academiæ, quia tunc nec matriculæ eſt adſcriptus, nec ſub gremio ſtudioſorum deſignatus, nec proximus obtentioni Curſus. Et etiam ſecùs eſt, ſi exeat è loco Academiæ, animo non reuertendi per aliquos menſes intra Curſus ſpatium contentos. Diſparitatis enim ratio ex terminis ipſis dignoſcitur.

135 Dubitatur tertiò, an in diebus Vacationum à lectionibus, quales ſunt à profeſto Natiuitatis Domini vſque ad diem Circuncifionis, & à Dominica Palmarum, vſque ad Dominicam in Albis, poſſit quis abeſſe à loco, vbi eſt Academia, & in alium migrare recreationis, aut negotij cauſa? Reſpondeo, poſſe; nam, ſi illis diebus nulla datur obligatio aſſiſtendi in Academia, nec in lectionibus, non eſt, vnde conſurgat obligatio aſſiſtendi in ipſo loco Academiæ, cùm aſſiſtentia in hoc loco ſit propter aſſiſtentiam ad lectiones, quo fine ceſſante, non datur obligatio illius medij exequendi. Sicut etiam poteſt Scholaſticus omnibus diebus Feſtis, & Feriatis exire à loco Academiæ, venationis cauſa, aut ſimili, nec id vnquam illicitum eſſe, quis audiuerit, in ordine ad Curſus litterarij probationem; Idem autem iuris eſt in his diebus ſeparatim ſumptis, ac in diebus illis Vacationum ſimul ſumptis, cum materialiter ſe habeat, quòd dies ſint continuati, aut diſiuncti.

136 Dubitatur quartò, an vbi Rector Academiæ eſt Scholaſticus Studioſus, vt Salmanticæ euenit, ſi in Vniuerſitatis negotijs, quibus aſſiſtere tenetur, v.g. in Conſeſſibus, ſeu Clauſtris, & in Recitationibus lectionum, quæ pro obtinendis Cathedris fiunt, occupetur, quin valeat per plures dies lectionibus ordinariis aſſiſtere, poſſit Curſum litterarium probare, quin eos dies ſuppleat aſſiſtendo lectionibus totidem diebus? Reſpondeo, non eſſe ei opus ſupplere eos aſſiſtentiæ defectus; Quod ex interpretatione manifeſta animi, & intentionis condentium Statuta Academiæ colligitur; cum ſanè aſſiſtentia ad Actus proprios ipſius Academiæ æquiualeat aſſiſtentiæ ad lectiones ordinarias, & dici poſſit, Rectorē tunc aſſiſtere, quaſi eminenter, vt termino philoſophico vtar. Nec præſumi debet de condentibus Statuta, voluiſſe, ne Rector ſuū Curſū litterarium probaret, ſi lectionibus deeſſet, dum tunc temporis in alijs actionibus litterariis, aut ſimilibus eum occupari ipſa Statuta præciperent, fieret enim Rector peioris conditionis, quam cæteri Scholares, cum ipſe aſſiſtens non minùs, ac illi, in Academia, non poſſet ſuum Curſum, ſicut illi, peragere, eo quòd militaret obſequiis ipſius Academiæ ex Statutorum præſcripto. Quare interpretandum eſt, Condentes Statuta cōmutaſſe lectiones ordinarias, quas aſſignant cæteris Scholaſticis in alias actiones, quas Rectori præſcribunt, ſi hæ ſunt exercendæ, dum lectionibus tempus impenditur. Quòd ſi tunc non exerceātur, tenetur Rector Studioſus, ſicut cæteri, lectionibus intereſſe.

Nunc videamus, quibus lectionibus aſſiſtere teneantur Scholaſtici, vt licitè Curſum probare valeant. Tenendum eſt, debere aſſiſtere eis, quæ deſignatæ ſunt in Statutis pro ſingulis annis. Etenim Curſus annui peraguntur, vt Gradus in Academia obtineatur; qui Gradus eſt præmium, honor, & quaſi merces à Principe conceſſa, cum autem hic in Statutis ipſius authoritate conditis declaret media eſſentialiter exequenda, vt ad illud præmium, ſeu Gradū perueniatur, poſſitq; id præſtare, vt ex ſe patet, cū ſit vltronea ipſius cōceſſio, ac non aliter velit Gradum concedi, niſi deſignatis lectionibus auditis, fit, omnino eſſe neceſſariam earum lectionum auditionem. Quod etiam ab inconuenienti ex contraria actione ſecuto probatur; Nam, ſi fas eſſet Scholaſticis pro libito lectiones eligere, inuerteretur ordo Academiæ, aliquæ Cathedræ deſtituerentur Auditoribus, affectu, ac negotiatione quidā Profeſſores expoliarentur diſcipulis, & alij frequentiſſimos eos haberent; præiudicium fieret vtilitati Studioſorum, cui melius conſulere nouerunt Conditores, & Reformatores Statutorum viri doctiſſimi, & prudentes, quam ipſi Studioſi, aut quilibet alij. 137

Quare non ſunt audiendi, ſi qui aſſerant, Scholaſticos ſatisfacere ſuo muneri, dum aliis lectionibus aſſiſtant, ex quibus maiorem vtilitatē percipiunt; id enim iam dilutū manet. Nec indulgendū eſt Scholaſticis, qui aiunt, ſe v.g. in Facultate Canonum fuiſſe adſcriptos 138

adſcriptos matriculæ, legum verò eſſe pro-
ſecuturos ſtudium, & nullum commodum
ex auditione Canonum percipere. Nam eis
reſpondeo primò, quòd in Facultate Iuris
Ciuilis poſſunt matriculæ inſcribi, ſi id in-
tendunt; at ſi in Facultatę Iuris Canonici
inſcribantur, debere illud audire, nam aliàs
volunt duo incompoſſibilia, nempè finem
Gradus obtinere, & media eſſentialiter re-
quiſita non apponere; ſicuti ſiquis matricu-
læ adſcriberetur in Facultate Medicinæ, &
omnes lectiones, quibus aſſiſteret, eſſent
Theologicæ, quis dicat, eum poſſe probare
Curſum in Medicina? Reſpondeo ſecundò,
non eſſe tot lectiones per ſtatuta deſigna-
tas, vt non poſſint Scholaſtici & illis aſſiſte-
re, & alias proprias Iuris Ciuilis audire; &,
quamuis labor accreſcat, non tamen poſſunt
abſque labore, & Curſum in Iure Canoni-
co obtinere, & ſimul profectum in Iure Ci-
uili facere. Reſpondeo tertiò, falsò excogi-
tari ab Scholaſticis, ſe non capere vtilita-
tem ex lectionibus per ſtatuta deſignatis,
quippè maximam percipient, ſi eis attentè
interſint; & notitiæ Iuris Canonici ingenter
proderunt etiam his, qui ſtudio Iuris Ciui-
lis incumbunt, cum vtrumque Ius adeò in-
uicem amicetur.

139 Primum in præſenti dubium eſt, quan-
tum temporis in vnaquaque lectione de-
beat aſſiſti? Reſpondeo, debere aſſiſti vltra
dimidium ſpatij, quo lectio durat, ita vt ſi
lectio vna hora peragatur, vltra dimidiam
horam aſſiſtendum ſit; Si verò duret lectio
per horam, & dimidiam, vt in Cathedris
primariis Salmantinis euenit, vltra tres ho-
ræ quadrantes aſſiſti debeat. Id enim iam
omnium calculo, & conſenſu, & quaſi con-
ſuetudine inductum eſt, vt ſufficiat. Nec
debet rigidum videri, cum ex ſe cenſen-
dum potiùs eſſet, toto tempore lectionis fo-
re illi aſſiſtendum, & paruitatem materiæ
admittendam eſſe dumtaxat, qua poſſet
non aſſiſti, vt abſolutè, etſi non perfectè, ſa-
tisfieret Statuto; quo caſu paruitas materiæ
multò magis reſtringenda eſſet, ita vt pa-
rum à toto tempore lectionis poſſet tolli. At
Statutum, vt dixi, communi ſenſu omninm
ſic eſt acceptum, vt ſufficiat, vltra dimidium
temporis intereſſe lectionibus.

140 Secundum dubium. An ſit neceſſarium
ſcribere, quæ Profeſſores in lectionibus de-
ſignatis dictant? Sanè id eſſet vtilius, & om-
nino conſulendum; ſed neceſſarium non
eſt, vt fert interpretatio communis Statuti,
cui non pauci in vſu conniuent. Cæterùm
neceſſaria eſt aſſiſtentia moralis; nempè ea,
quæ ſufficiat, vt dicatur, quem aſſiſtere, &
ſaltem exteriùs attendere lectioni (nam
quòd internè non attendat, non indicant
de hoc Statuta, & teſtes in probatione Cur-
ſus laturi teſtimonium) ſicut ſolet dici de
aſſiſtentia morali ad Sacrum audiendum, vt
præcepto ſatisfiat, in ſententia valdè proba-
bili, ac tuta.

Ex quo infero primò, eum, qui nec ſcri- 141
beret dictata à Profeſſore, nec exteriùs at-
tenderet, ſed cum aliis colloqueretur, non
ſatisfacere obligationi aſſiſtendi lectioni,
nam eodem modo ſe habet, ac ſi domi, vel
in foro eſſet in ordine ad moralem aſſiſten-
tiam, imò nocumentum infert aliis, dum
ſuis confabulationibus impedit attentio-
nem. Et quidem culpæ non leuis Rei ſunt,
qui vocibus, & ſtrepitu lectiones pertur-
bant; Contra eos pulchrè inuehitur Dida-
cus Perez *ad Ordinat. Reg. lib. 2. titul. 3. leg. 7.*
oſtendens, eos non valere Curſum obtinere,
& poſſe excommunicari, quod probat *ex
cap. in loco 5. quaſt. 4.* & aduerſus eos rectè
adducit Gloſſam *in leg. 1. Cod. de tyronibus,
lib. 12.* Illum conſule. Infero ſecundò, mu-
tum, & omnino ſurdum, eſſe incapacem
peragendi, & probandi Curſus litterarios,
quia neuter poteſt aſſiſtere moraliter le-
ctionibus, nequit enim audire explicatio-
nem, nec dictata ſcribere; Idem dico de eo,
qui non intelligeret linguam, in qua ſcien-
tiæ explicantur; incapax eſt enim, vt addiſ-
cat. Cæterum cæcus capax eſt, etſi nequeat
ſcribere; ſufficit namque audire, vt diſcere
valeat Quare, vt *libro 1. numero* 79. retuli, Ni-
caſius de Voerda rexit Academiam Mechli-
nienſem in Haſſiæ Prouincia, qui à tertio
ætatis anno fuit luminibus captus, & peri-
tiſſimus ſolo auditu ſcientiarum euaſit, ita
vt Doctor in Iure Canonico in Colonienſi
Vniuerſitate creatus, in eadem, & in Loua-
nienſi Iura docuerit, & plures Tractatus di-
ctauerit; qui obiit anno 1491. Vt teſtatur Ia-
cobus Middemdorpius *de Academiis totius
Orbis lib. 5. pag.* 280.

Igitur ex dictis concludendum eſt, eum, 142
qui non præſtat ſuprà dicta, peccare morta-
liter, dum ſuum litterarium Curſum efficit
probari à teſtibus, quos ad falſum iuramen-
tum inducit; & hos ſimiliter graue peccatũ
patrare, dum iurant falſum. At ſufficit, teſtes
vidiſſe quem vt plurimùm lectionibus de-
bitis aſſiſtere; difficile enim eſſet, vt ſingulis
diebus, & ſingulis lectionibus eum aſſiſtere
intueretur. Summam ferè totius doctrinæ
traditæ in hac quæſtione redegi in breuiſſi-
mum compendium in quodam interroga-
torio, quod ad expiendas conſcientias in lu-
cem edidi Salmanticæ anno 1653. & publi-
cè in Cathedris fuit laudata, & probata à
pluribus ex Profeſſoribus Salmantinis,
qui

qui mihi priuatè gratulati ſunt, quòd Scholaſticos ad cognitionem ſui debiti trahere curauerim, cum illorum plurimi aliter operarentur in præiudicium publicæ diſciplinæ in Cathedris deſignatis per ſtatuta traditæ. An verò, ſi Curſus litterarij abſque requiſitis præfatis probentur, poſſit quis Gradum Bachalaureatus obtinere, dixi ſuprà *q. 11. à n. 93.*

QVÆSTIO XIV.

An Scholaris, qui bona fide alias lectiones audiuit ab his, quæ in Statutis ſunt deſignatæ, poſſit licitè Curſum litterarium probare?

143 Stabiliuimus iam, opus eſſe ad probandum Curſum annuum litterarium, eas lectiones audire, quæ in Statutis deſignantur, nec aliter licitè poſſe probari. Nunc veſtigamus, an id etiam teneat caſu, quo quis bona fide alias lectiones audiuerit? Ad deciſionem ſupponendum eſt, quis dicatur bona fide eas audiuiſſe. Et quidem aptandum eſt in præſenti, quod ſolet dici de poſſeſſore bonæ fidei, & malæ fidei; Poſſeſſor malæ fidei (vt exponit Panormitanus *in cap. grauis, de reſtitution. ſpoliator.* & Ludouicus Lopez *in inſtructorio conſcientiæ, part. 1. cap. 132. §. quis autem dicatur, & cap. 137. initio,* ac communis Expoſitorum) is eſt, qui eſt conſcius, aut dubius, rem non eſſe ſuam, ac nullam facit indaginem veritatis; Poſſeſſor autem bonæ fidei eſt, qui rem poſſidet cogitatione domini, ſine ſcientia, vel dubio, quòd ſit aliena. Hinc in caſu noſtro is dicetur mala fide audire lectiones non deſignatas in Statutis, qui ſcit, ſe non ſatisfacere muneri ſuo, nec poſſe licitè probare Curſum litterarium, eas ſolùm audiendo; aut dubitat, an ſatisfaciat, nec à Viris Litteratis id inquirit. Is verò dicetur bona fide eas lectiones audire, qui iudicat, ſe ſatisfacere ſuæ obligationi, & poſſe licitè Curſum probare, quin de eo dubitet; vel quia ſic ab aliis audiuit, & fidem eis præſtitit, quin cogitaret, eos decipi, vel exiſtimaret ſe teneri ad interrogandum id ab aliis; vel qui vidès alios eiſdem lectionibus aſſiſtentes, & in eodẽ Curſu litterario verſantes, pro cõperto habuit, ſe ad alias lectiones non teneri.

144 Magnum autem diſcrimen verſatur inter eum, qui mala fide eis ſolis lectionibus intereſt, & inter eum, qui bona fide adeſt, non ſolùm quoad effectum probandi Curſum litterarium, cum primus non poſſit; & ſecundum poſſe, illicò dicemus; verùm etiam antecedenter. Nam qui mala fide eas lectiones audiuit, & in animo habet (vt communiter contingit) probare Curſum litterarium, ad cuius probationem iuramentum requiratur, habitualiter eſt in ſtatu peccati mortalis, cum intentionem continuatam habeat committendi peccatum lethale inducendo alios, vt iurent pro ipſo falſum, nempè audiuiſſe ipſum lectiones in Statutis deſignatas; id enim eſt, quod iuratur. Qui autem propoſitum habet committendi peccatum lethale, dum non ceſſet à propoſito, & ipſum culpæ pœniteat, vt oportet, eſt in ſtatu peccati mortalis.

Quare non ſolùm tempore Curſus litterarij, ſed etiam poſt illum, ſi habeat animum probandi eum anno ſequenti, exiſtit toto eo tempore in illo ſtatu peccati; Sicuti poſſeſſor malæ fidei eſt in ſtatu peccati lethalis, donec rem reſtituat, ſi poſſit, ſi ea ſit quantitas ſufficiens ad furtum graue, vt in confeſſo eſt omnibus Authoribus, dum tractant de reſtitutione, & præſcriptione, ac docet Ludouicus Lopez *vbi ſuprà, capit. 132.* Hinc obiter idem dicendum eſt de eo, qui lectionibus abſolutè non aſſiſtit, vel cholas non frequentat, toto eo tempore, quod requiritur ad probandum Curſum litterarium, & habet propoſitum, quòd probandus ſit ille Curſus. Is etenim etiam eſt in ſtatu culpæ lethalis, cum non ceſſet à propoſito habituali patrandi mortale peccatum. Cæterùm qui bona fide audit alias lectiones à deſignatis in Statutis Academiæ, cum non ſit in animo committendi culpam lethalem, non eſt in eo ſtatu peccati. Vnde, ſi à bona fide non cadat, & reperiat teſtes, qui Curſum litterarium probent, licita erit probatio. Noſtra autem quæſtio ſupponit, eam bonam fidem ceſſaſſe, quia is, qui eam habebat, veritatem agnouit; Quid ergo in hoc caſu erit præſtandum? 145

In primis certum eſt, ſi antequam Curſus litterarius finiatur, id agnoſcat, illicò teneri ad aſſiſtendum lectionibus, quæ in Statutis deſignantur; aliàs operabitur iam mala fide, atque adeò ex tunc erit in ſtatu peccati lethalis, ſi habebat animum probandi Curſum litterarium, quin aſſiſtat lectionibus, ad quas tenetur; nec poterit licitè Curſum probare; niſi exiguum adhuc tempus deeſſet vſque ad finem Curſus, vt paruitas materiæ (quam ſuperiùs deſignauimus) eſſet iudicanda, adhuc ſi illi dies, qui deeſſent, coniungerentur cum aliis, quibus forſan ipſe Scholis non adſtitiſſet. Id cernitur in poſſeſſore bonæ fidei, qui rem adhuc 146

non preſcripſit; is enim, poſtquam cognouit, rem eſſe alienam, fidei malæ poſſeſſor redditur, ſi retineat abſque intentione reſtituendi illam domino, & in ſtatu peccati verſatur, qnare tenetur illicò domino reddere, *iuxta leg. in ciuilem, Cod de furtis*; & tradit cum communi relatus Ludouicus Lopez *cap. 127. §. caterum eſt.*

147 Deinde cenſeo, eum, qui bona fide audiuit lectiones non deſignatas in Statutis toto tempore Curſus, aut ſaltem aliquo, ſi poſt notititiam veritatis adſtitit lectionibus, ad quas tenebatur, poſſe licitè Curſum probare. Moueor, quia is frequentauit Scholas, audiuit lectiones, & non eſt imputabile ei, quòd non interfuerit lectionibus deſignatis; ergo recto iure poteſt de voluntate legiſlatoris præſumi, quòd noluerit, eum inculpatum, lectionibus aſſiſtentem, & materialiter dumtaxàt violantem Statuta, priuari probatione Curſus, quem ipſe eurauit debito modo, quantum ex ſe eſt, peragere. Et ſanè æquitas id ſuadet, fundamentumque ſufficiens datur, vt ſic interpretemur animũ condentis Statuta. Equidem Legeſlator, vt ait D. Thomas 1. 2. *quæſt. 96. art. 6. ad* 3. nec omnes caſus particulares occurrentes præuidere poteſt, nec, ſi præuideat, oporteret, vt exprimeret, qnia confuſionem pareret; Si igitur aliquis caſus eſt excogitabilis, in quo Statutorum conditor permitteret, vt Curſus litterarius probaretur, non auditis lectionibus à ſe deſignatis, is profectò eſſet, de quo agimus, nec alius vrgentior poteſt dari.

148 Nec militat ratio facta in audiente mala fide lectiones non deſignatas in Statutis; Sibi namque imputet, quòd nequeat licitè Curſum probare, & quòd oleum, & operam perdiderit; cum enim penes ipſum ſteterit, quominùs requiſita à Conditore Statutorum adimpleuerit, imputabiliſque ei ſit non adimpletio, nequit ea benigna interpretatio Statuti fieri, nec fundamentum ſimile reperitur, ad ſic interpretandam mentem Legiſlatoris; quin potiùs ad oppoſitum datur fundamentum; nempè vt non gaudeat beneficio probationis Curſus litterij, qui conſultò noluit apponere media requiſita ad illud obtinendum. Et quidem diuerſi effectus oriuntur ex bona fide, ac ex mala; ſic conſtat ex Iure, §. 30. *& ſeq. Inſtit. De rerũ diuiſ.* & ſæpè alibi. Ac item ex pluribus caſibus practicis. Nam, ſi quis bona fide Officium vnum pro alio recitauit, non tenetur certior factus iterum recitare, & manifeſtè excuſatur: ſi autem mala fide, & ſine cauſa illud præſtitit, ſaltem non adeò manifeſtè excuſatur à repetenda recitatione, nec ab aliqua culpa eſt immunis. Idipſum poſſet aliis exemplis firmari.

Nec vlteriùs militat ratio aſſerti propoſiti in eo, qui toto tempore Curſus, vel per magnam illius partem non frequentauit Scholas, nec lectionibus interfuit, vel quia otio & ludo vacauit, vel quia negotiis propriis fuit præpeditus. Etenim is eodem modo ſe habet, ac ſi extra Academiæ locum eſſet, cum Scholas non frequentet, nec lectionibus aſſiſtat; ſi autem extra Academiæ locum verſaretur, etiam ſi per ipſum non ſtaret, ad locum prædictum aduentare, nullus diceret, poſſe obtinere Curſum, & illum probare. Et quidem hic minus pro ſe habet, quàm ille, de quo eſt quæſtio in præſenti, cum ille, vt ſupponimus, Scholas frequentet, & bona fide lectiones audiat, quas, credit, ſibi ſufficere ad probandum litterarium Curſum; & hæc ſint exercitia propria Scholaſtici, qui ſuum Curſum peragit; & dumtaxàt materialis ſit eius defectus, dum has lectiones loco aliarum audit: Hæc autem non reperiuntur in non aſſiſtente culpatè, nec in eo, qui præpeditus negotiis ab Scholis, & lectionibus abſtinet. 149

Ex his manet ſolutum argumentum, quod opponi poterat, nempè auditionem lectionum eſſe medium eſſentialiter requiſitum, vt Curſus probetur; nihil autem intereſſe, quòd culpabiliter, vel inculpabiliter medium non ponatur, cum, non poſito illo, finis nequeat obtineri. Quippè dicendum eſt, Scholarem bona fide alias lectiones audientem ponere medium *formaliter*, eſto non ponat *materialiter*; quippè ponit medium, quod ipſe bona fide iudicat eſſe ſufficiens, & iniunctum à Conditore Statutorum, & quod in his circunſtantiis, æquo iure interpretamur, Conditorem voluiſſe, eſſe medium ſufficiens; eſto noluerit abſolutè, ſeu non interueniente præfata bona fide, eſſe ſufficiens. 150

Sed dices, inde ſequi, quòd, ſi quis matriculæ adſcriptus in Facultate Iuris Pontificij, audiret Medicinæ, aut Artium lectiones bona fide, poſſet probare Curſum in Iure Pontificio. Nego ſequelam, & nego ſuppoſitum. Quippè ſupponitur, poſſe in illo eſſe bonam fidem, quæ nequit profectò dari. Quis enim ſit tam hebes, & ignorans, qui, ſi matriculæ adſcribatur in Facultate Iuris, non videat, omnino eſſe diuerſam Facultatem, cui dat operam, Medicinæ, aut ſaltem de eo non dubitet? aut quis intendat Curſus probare in Iure Pontificio, & in eo Gradum Bacchalaureatus obtinere, & Medicus è Studiis euadere, non Iuriſperitus? ipſe 151

enim

enim ſuo fini repugnaret, dum Gradum appeteret, qui non poſſet ei inſeruire ad exercendam Medicinæ ſcientiam, quam addiſceret.

152 Demus tamen, eſſe aliquem adeò ignarum, cui nec ſpecies dubitandi fuiſſet oborta, & bona fide lectiones præfatas audiſſet, adhuc non poſſet licitè Curſum in Iure Pontificio probare, quia in hoc nòn militat ratio à nobis facta, cum non poſſimus æquo iure interpretari mentem Legiſlatoris, aut Conditoris Statutorum eam fuiſſe, vt qui etiam bona fide lectiones audiuiſſet in Facultate, aut ſcientia omnino diuerſa, poſſet probare Curſum in alia; ad eam enim interpretationem debent ſupponi termini habiles, & quòd mutatio lectionum non ſit adeò diſcrepans, ſed potiùs quòd lectiones bona fide auditæ etiam conducant ad finem intentum, ſcilicèt obtinendi Gradum, finitis Curſibus litterariis; nullo autem modo conducunt lectiones Medicinæ ad obtinendum Gradum in Iure Pontificio, & teſtimonium publicum, quòd quis ſtuduerit Iuri Pontificio, Curſibus requiſitis, & in eius doctrina profecerit.

153 Replicabis; igitur noſtra doctrina ſolùm aptari poteſt illis, qui matriculæ adſcripti ſunt in vna Facultate, v. g. Iuris Canonici, & in ea mutant lectiones, ita vt ſi teneantur audire lectionem Decreti, & Decretalium, audiant lectiones Sexti, & Clementinarum; Non autem aptari poterit præfata doctrina his, qui matriculæ adſcripti in prædicta Facultate Iuris Pontificij bona fide audirent lectiones v. g. Veſpertinas, aut Primarias Iuris Ciuilis, aut ſimiles, cum teneretur audire lectiones Iuris Canonici.

154 Fateor, hanc replicam quam ego excogitaui, vim aliquam præſeferre. Nihilominùs tamen non eueruatur noſtra aſſertio superiùs poſita, cum ſaltem firmum maneat, illum, qui bona fide audiret lectiones non deſignatas in Statutis, ſi lectiones ſint eius Facultatis, in qua matriculæ adſcriptus eſt, poſſe licitè probare curſum litterarium, quod replica appoſita non impugnat.

155 Deinde videtur, poſſe extendi noſtram doctrinam ad caſum in replica adductum, eſto non æqualis ſit in eo certitudo, aut probabilitas; ſufficiens tamen apparet, vt in praxi tutò quis huic doctrinæ aſſentiat. Etenim Ius Canonicum, & Ciuile inter ſe mutuò fœderantur, atque adeò qui Iuris Ciuilis lectiones audiuiſſet, medium proportionatum ad finem Gradus obtinendi in Iure Canonico præparaſſet; Quod exinde manifeſtius ſit, quia Saltem in Academia Salmantina, is, qui adſcribitur matriculæ in Iure Pontificiò, vt poſtmodùm in eo Gradum Bacchalaureatus aſſequatur, tenetur ex deſignatione Statutorum audire in primo Curſu litterario lectionem Iuris Ciuilis, nempè Inſtitutionum Imperialium; Et è conuerſo qui matriculæ adſcribitur in Iure Ciuili, vt Gradum in eo obtineat, tenetur in primo Curſu audire lectionem Iuris Canonici, nempè Primariam, aut Veſpertinam. Deinde, qui Gradum Bacchalaureatus in Iure Canonico obtinuit, ſi vnum Curſum in Iure Ciuili ſuperaddat; poteſt eo ſolo Gradum Bacchalaureatus in Iure Ciuili obtinere. Demum in Statutis Academiæ Salmantinæ *tit*. 33. §. 53. declaratur, eamdem eſſe Facultatem legum; & Canonum, & fauet huic declarationi, quod docet Miranda *in Director. Prælator. quæſt*. 6. *art*. 2. *prope finem*, vtriuſque Iuris finem valdè inter ſe conuenire. Signum igitur eſt, lectiones vnius Iuris conducere ad Gradum alterius, & eſſe media proportionata ad eum finem. Quare non ſe habet res, ſicut in caſu propoſito *ſuprà num*. 147. nam qui adſcriptus matriculæ in Iure Pontificio, aut Cæſareo, ſolùm audiret lectiones Medicinæ, non apponeret medium proportionatum, nec conducens ad finem, cum Medicina, & Ius Pontificium, vel Cæſareum inter ſe non connectantur, nec in Statutis deſignetur lectio Medicinæ in vllo anno audienda ab his, qui Iuri prædicto incumbunt; Quod cum aliter ſe habeat in caſu replicæ appoſitæ, diſparitatis ratio ſit manifeſta.

At inquires, quomodo in caſu noſtræ 156
aſſertionis poſſint teſtes cum iuramento deponere, eum, cuius Curſus litterarius probatur, audiuiſſe lectiones in Statutis deſignatas, (id enim eſt, quod iuramento deponitur) cum eas non audiuerit, licèt bona fide illas omiſerit, & interfuerit aliis? Reſpondeo, teſtes verum iurare, cum ille per æquiualentiam audiuerit lectiones in Statutis deſignatas, quæ æquiualentia conflatur tum ex bona fide, tum ex aſſiſtentia continua ad alias lectiones, & ex interpretatione benigna, & rationabili Statutorum, quæ in eo caſu iudicantur deſignare, ſeu permittere auditionem earum lectionum, quibus ille bona fide interfuit. Vel aliter explico, nempè eos teſtes iurare verum, quia ille, cuius Curſum probant, formaliter ſatisfecit Statutis, licèt materialiter ea non adimpleuerit, vt dicebam *ſuperiùs num*. 146. quæ adimpletio formalis ſufficiens eſt ad veritatem iuramenti, ſi quidem eò tendit iuramentum, vt conſtet, illum ſatisfeciſſe

Statutis Academiæ in frequentatione, & aſſiſtentia ad lectiones. Conſtat autem ex dictis, cum verè ſatisfeciſſe.

157 Adhuc dices, non poſſe iurare verum teſtes, niſi vtantur æquiuocatione, & amphibologia; iuramenta autem huiuſmodi non eſſe licita abſque cauſa graui. In primis aſſero, caſum, de quo in præſenti, eſſe grauem, & aliunde dari ſufficientem cauſam ad vtendum æquiuocatione; vnde, eſto ea vtantur teſtes, nihil illicitum patrant. Et quidem, Curſum litterarium probari, (ſi aliunde ſine culpa fieri poteſt) res grauis eſt, tum quia plures impenſæ facultatum fiunt in aduentatione ad Academiam, in habitatione in loco, vbi eſt, atque in reditu ad patriam, pluraque incommoda ſuſtinentur; tum quia inde pendet citior conſecutio Gradus, & commoda deinde, quæ poſt illum ſollicitantur; Hæc autem omnia diſperderentur, ſi Curſus non probaretur; quis autem non iudicet, eſſe cauſam grauem hanc, ex qua grauia commoda, aut incommoda reſultant.

158 Deinde aio, prædictum iuramentum abſolutè non eſſe æquiuocum, amphibologicum, aut doloſum, cum ad hoc requiratur, aliud in mente haberi, aliud verbis ſignificari; ſeu, vt explicat Nauarrus *cap. 12. n. 8.* id datur iuramentum, eum quis rogatus reſpondet verum ſecundum ſuam mentem, ſed falſum ſecundum mentem rogantis. In præſenti autem non reſpondetur falſum ſecundum mentem rogantis, dum rogans inquirit, an is, cuius Curſus intenditur probari audiuerit lectiones deſignatas in ſtatutis, & eis ſatisfecerit? Verum autem eſt, ſatisfeciſſe illis, & audiuiſſe lectiones per æquiualentiam deſignatas, ſeu quas in caſu bonæ fidei, iudicatur, permiſſas, & deſignatas à Conditore Statutorum.

159 Quia tamen, cum teſtes eum, de quo loquimur, non viderint aſſiſtentem lectionibus deſignatis, & forſitam eius bonam fidem ignorent, aut non calleant doctrinam in hac quæſtione ſancitam, periculum datur, vt falſum iurent, ſi rem cum iuramento deponant; oportet, antequam rogentur, vt iurent, eos admonere de veritate facti, & de traditæ doctrinæ practica, & tuta probabilitate; vt ſic intelligant, ſe iurare verum, & abſint à periculo peierandi. Quin ad tutiorem ſe gerendi modum, poterunt moneri, vt iurent, illum audiuiſſe lectiones deſignatas in Statutis, ſubintelligēdo in mente, *eo modo, quo ſufficit, vt Curſus probetur; ſeu deſignatas per æquiualentiam, aut iuxta benignam, ac rationabilem Statutorum interpretationem in caſu bonæ fidei.*

QÆSTIO XV.

Quæ lectiones in quauis Facultate debeant in vnoquoque Curſu litterario ab Scholaribus audiri in Academia Salmanticenſi, vt Curſus annuus licitè poſſit probari?

IN ſingulis Academiis ſpecialia ſunt circa lectiones audiendas Statuta, quæ non facilè poſſent in compendium redigi. Ideò dumtaxat Principis omnium Academiæ Salmantinæ referam ſanctiones, vt, ſi præ manibus Statuta non habeantur, poſſint à Confeſſariis, aut ab aliis moneri Scholaſtici de lectionibus, ad quas audiendas tenentur, aut ipſimet hinc eas cognoſcere. 160

Igitur in Theologia quatuor Curſus litterarij peraguntur, vt quis Gradum Bacchalaureatus obtineat. In primo, & ſecundo anno audienda eſt lectio Scripturæ Sacræ, & item alia Primaria, aut Veſpertina Theologiæ, à quolibet ex Moderantibus prædictas Cathedras. In tertio autem, & quarto anno ſolùm exigitur vnica lectio, ſcilicet vel Primaria, vel Veſpertina Theologiæ. Ante primum autem annum Theologiæ requiritur Gradus in Artibus, & non niſi Bacchalaureati in illis poſſunt Curſum Theologicum aſſequi. Obſerua in præſenti, Religioſis conceſſum eſſe à Pontificibus, vt Gradum Bacchalaureatus in Artibus poſſint in Academiis obtinere, dum Curſum Philoſophicum intra ſuam Religionem audiuerint. Obſerua deinde, Gradum Bacchalaureatus in Theologia non poſſe ex ſe obtineri iuxta ſtatuta in Academia Salmantina, nec poſſe quem incorporationem eius Gradus nanciſci, niſi prædictas lectiones audiuerit; & nihilominus ſæpè oppoſitum fieri cernimus, cum abſque auditione earum lectionum ille Gradus, ſeu incorporatio obtineatur. Id, neſcio quo iure fiat, ſed tamen licitè præſtari non dubito; & credam, Statuta benigna, & rationabili interpretatione donari, cum à Viris Sapientiſſimis, & timoratis id reducatur in praxim. 161

In Iure Canonico ſeu Pontificio quinque Curſus annui requiruntur, vt Gradus Bacchalaureatûs præſtetur. In primo anno duæ debent lectiones audiri; altera in Primaria, aut Veſpertina Cathedra Iuris Canonici, quæcumque ex duabus Primariis, aut Veſpertinis eligatur; altera 162

in

in qualibet Cathedra Iuris Ciuilis ex omnibus, quæ in Academia dantur. Et communiter Cathedra Inſtitutionum Imperialium deſignatur. In ſecundo anno, & in tertio duæ itidem lectiones ſunt deſignatæ, nempè Decreti, & Decretalium. In quarto anno vnica lectio exigitur, ſcilicet Sexti, aut Clementinarum. In quinto anno alia lectio ſola, nempè Clementinarum, ſi quarto anno non ſunt auditæ; quo caſu etiam poteſt quis loco Clementinarum audire lectionem Primariam, aut Veſpertinam Iuris Canonici. At ſi quis Clementinas quarto anno audiuit, debet in quinto lectioni Sexti intereſſe.

163 Annotandum eſt, in primo anno communiter in matricula, vt nuper dixi, deſignari lectionem Inſtitutionum Imperialium; ſatisfieri tamen Statuto, ſi quælibet alia lectio in Cathedra Iuris Ciuilis audiatur, attamen quia incipientibus ea eſt commodior, & vtilior lectio, ea præ aliis indicitur. Deinde nota, in ſecundo anno, & tertio, lectionem Decretalium fuiſſe deſignatam in Statuto anni 1618. quin determinetur Cathedra Primaria, aut Veſpertina, atque adeò videtur ſatisfieri, ſi audiatur lectio ab aliquo ex Regentibus alias tres Cathedras non perpetuas Decretalium, quæ ſunt in Academia; eſto per Statutum anni 1594. fuerit deſignata Primaria, aut Veſpertina; & quoad hoc non videatur fuiſſe Statutum reformatum, ſed quo ad alia, quæ continet; & praxis communis hoc confirmat; licèt, ſi ſtemus verbis Statuti recentioris, non ſit opus, hanc limitationem amplecti.

164 Annotare etiam oportet, eos, qui in Academiis aliis aliquos Curſus litterarios obtinuerunt, in quibus diuerſæ lectiones extant deſignatæ, & poſtmodùm in Academia Salmantina illos proſequuntur, quandoque debere lectiones prædictas in alias mutare; v. g. Qui in alia Academia in tertio anno deſignatam ibi lectionem Sexti audiuit, & quartum annum litterarium in hac peragit, non debet lectionem Sexti audire, ſed lectionem Decretalium, ſeu Primariam, aut Verſpertinam Iuris Canonici. Quod quidem in Statutis diſpoſitum non reperio, ſed tamen à Secretariæ Academiæ, qui de his apprimè eſt inſtructus, ita monentur, qui poſt tres annos in alia Academia peractos, & lectionem Sexti ibi auditam, quarto anno ad Salmantinam Vniuerſitatem aduentant. Crediderim, ſic à recentibus Academiæ Viſitatoribus diſpoſitum, quorum ſanctiones inter Academiæ Statuta non extant. Et forſan ab illis etiam eſt iniunctum, vt prima Iuris Ciuilis audienda determinatè ſit in Cathedra Inſtitutiouum Imperialium.

In Iure Ciuili quinque Curſus annui tranſiguntur, vt quis ad Gradum Bacchalaureatus aſſequendum perueniat. In primo anno audiendæ ſunt duæ lectiones; alia Inſtitutionum Imperialium, in quacumque ex duabus Cathedris; alia Iuris Canonici primaria, aut Veſpertina. In ſecundo anno vna lectio deſideratur Codicis Iuſtinianei; Idem in tertio anno requiritur. In quarto autem, ac quinto vnica etiam lectio Digeſtorum Primariæ, aut Veſpertinæ Cathedræ deſignatur. 165

Qui in vtroque Iure volunt Gradum Bacchalaureatus obtinere, ſi attendamus Statuto anni 1594. poſt obtentum Gradum in Iure Canonico in hac Salmanticenſi Academia, duos Curſus debent peragere, in quorum vnoquoque audiant lectionem Codicis, aut Digeſtorum. Qui autem in Iure Ciuili Gradum ſunt aſſecuti; vt Gradum in Iure Canonico aſſequantur, duos etiam Curſus tranſigere tenentur, & in vtroque audire lectionem Decretalium, vel Sexti, aut Clementinarum. Attamen primum ex his immutatum cerno, forſan per recentiorem alicuius Viſitatoris ordinationem; quippè qui Gradum in Iure Canonico in Academia Salmantina obtinent, vnico Curſu ſuperaddito, & in Iure Ciuili audiendo tranſacto, Gradum in eo Iure aſſequuntur. Hinc ferè omnes matriculæ adſcribuntur, vt Iuri Canonico incumbant, & in eo Gradum aſſequantur, nempè vt poſtmodùm, ſi velint vnum dumtaxat Curſum ſuperaddere, in vtroque Iure Gradum obtineant; quòd ſi in Iure Ciuili Curſus annuos tranſigerent, & in eo Gradum Bacchalaureatus acciperent, poſtmodùm duobus Curſibus indigerent, vt in vtroque Iure ad prædictum Gradum promouerentur. Et abſolutè commodius, & vtilius eſt, Gradum in Iure Canonico obtinere, quàm in Ciuili; quia habilis quis redditur ad accipiendum Gradum Licentiatus, & Doctoratus in eodem Iure, qui Gradus ad plures Præbendas, & Dignitates Eccleſiaſticas requiritur, ad quas Gradus in Iure Cæſareo non ſufficit. Sed digni repreheuſione ſunt, qui ad Ius Canonicum addiſcendum, & Gradum in illo obtinendum matriculæ adſcribuntur, & tamen nec eius Studio incumbunt, nec lectionibus interſunt eiuſmodi Iuris, vel ſolùm perfunctoriè eas audiunt. Hi ſanè finem aſſequi intendunt, quin media ad illum neceſſaria apponant, & ſibimetipſis contradicunt, dum Ius Canonicum penitùs ignorant, nec 166

de

de illo curant, & ſimul in Iure Canonico Gradum, & teſtimonium publicum doctrinæ in eius ſtudio obtentæ affectant. Audio illos aſſerentes, nihil ſibi prodeſſe Ius Canonicum, cum non ſtudeant, vt ſint Parochi, aut beneficiari. Sed facilè illis reſpondeo; Ergo non dent ſuum nomen Iuri Canonico in matricula, nec Gradum in illo intendant; nam aliter incompoſſibilia coniungunt: Atque etiam eis reſpondeo, Ius Canonicum Iuri ciuili valde amicari, & ad huius intelligentiam non obeſſe; & ad plurima profectò munia eſſe opportuniſſimum. Vel ſtudium vtriuſque iuris coniungant; vel, ſi ſoli Iuri Ciuili tempus impendere ſtatuunt, penitùs omiſſo Iure Canonico, in illo, non in hoc Curſus litterarios peragant; ſi aliter fiat, res eſt omnino abſona, ſi attentè perpendatur.

167 In Medicina neceſſarij ſunt quatuor annui Curſus, vt Gradus Bacchalaureatus obtineatur, & ante primum prærequiritur Gradus idem in Artibus obtentus. In primo anno duæ lectiones deſignantur; alia audienda à moderante Cathedram Primariam, aut Veſpertinam; alia à moderante Cathedram proprietatis Philoſophiæ naturalis. In ſecundo, & tertio anno duplex etiam exigitur lectio; quædam Primaria, aut Veſpertina; quædam verò Chirurgiæ à regente Cathedram audienda. In anno quarto duæ itidem lectiones præfiguntur, altera Primaria, ſeu Veſpertina, altera methodi. Et præter eos quatuor litterarios Curſus requiritur examen ante Gradum, cui Rector Academiæ eſt præſens, & Examinatores ſunt, qui Gradum Doctorum in Medicina habent in hac Academia.

168 Per Statuta etiam requirebatur, vt tertio, & quarto anno auditores Medicinæ ad ægros inuiſendos Medicos comitarentur, vt praxim addiſcerent; & poſt obtentum Gradum, alios duos annos inſumerent in ea praxi addiſcenda, & non niſi poſt illos tranſactos Schedula, ſeu teſtimonium publicum prædicti Gradus eis traderetur. Id iam in deſuetudinem abiit, & ideò aliquando, & in aliquibus locis ægroti non tam laborant febribus, quàm Medicis.

169 In Artibus tres anni requiruntur ad Gradum conſequendum; In primo anno aſſiſtendum eſt lectioni, quæ in Cathedra perpetua Summularum docetur. In ſecundo audienda eſt lectio à Moderante Cathedram perpetuam Logicæ. In tertio duæ lectiones exiguntur, alia in Cathedra Philoſophiæ Moralis, alia in Cathedra Philophiæ naturalis Etiam præcedit examen ante promotionem ad Gradum in Artibus, cuius norma traditur in Statutis *tit. 28. num. vigeſimo ſecundo.*

Decurſu temporis rigor Statutorum circa Gradus obtinendos, & Curſus probandos paulatim lentior eſt redditus. Quippe per ea decernebatur, vt nullus poſſet Curſum probare, ſi ante finem lectionis è gymnaſio exiret; & quòd ante Gradum in Iure obtinendum plures lectiones quis legeret è ſuggeſtu, quibus eius ſcientia tentaretur, & alia eiuſmodi, quæ nulli non conſtat, minimè obſeruari. Ad calcem monuerim, quolibet die anni poſſe quem in matricula adſcribi, vt Curſum obtineat, ſi ſex menſes, & vnum diem, lectiuos, interſit poſtmodum lectionibus. Deinde, ſi in aliquo Curſu non adimpleuerit tempus neceſſarium, poteſt in ſequenti anno adimplere. Rurſùs, ſi, finito Curſu hyemali, & non obtento, quis adueniat, & matriculæ inſcribatur, poſſe obtinere vernum Curſum, vulgo *Curſillo*, & poſteà, ſi velit Curſum ſequentem. Demum tyrones in Academia Salmanticenſi non poſſe obtinere illos dies Curſus litterarij, qui à die Diui Lucæ, vſque ad diem Sancti Martini intercedunt, niſi ſtatim matriculæ inſcribantur; & poſtmodùm tum ipſi, tum cæteri poſt diem Sancti Martini ſub nouo Rectore debent adſcribi matriculæ. Hic aduerte *in leg. 8. tit. 16. lib. 3. Recop.* ſtatui nec Academias, nec Protomedicos poſſe ſupplere Curſus litterarios requiſitos, vt Medici exerceant ſuam Artem & *ibi leg. 9. & 10. & 11.* conſtitui formam circa Gradus, & Academias, in quibus ſuſcipi queunt, & circa examen Medicorum, Chirurgorum, Barbitonſorum, ac Pharmacopolarum. 170

QVÆSTIO XVI.

An Scholaſtici poſſint diebus feſtis tranſcribere lectiones, & codices, tum ad diſcendum, tum lucri gratia?

DVo quærimus. Primum difficultate caret; ſcilicèt an poſſint Scholaſtici diebus Feſtis licitè in gymnaſijs ſcribere lectiones, vel domi eas tranſcribere, vt inde diſcant? Affirmatiuè reſpondeo. Probatio huius concluſionis, ne eadem repetamus, deſumenda eſt ex dictis *lib. 2. quæſt. 10.* vbi ſimile quæſitum enodauimus de Profeſſoribus ſcientiarum, an nempè poſſent docere verbo, & ſcripto præfatis diebus; & reſpondimus poſſe, quia actus potentiæ ſpiritualis ordinatus ad finem ſpiritualem, qualis eſt diſcendi, & docendi, etiam ſi fiat per miniſte 171

miniſterium corporale, liber eſt, & non ſeruilis, ac conſequenter licitus diebus Feſtis. Recolantur ibi dicta.

172 Secundum quæſitum non adeò eſt planum; videlicet an Scholaſtici diebus Feſtis poſſint lucri gratia codices, aut materias tranſcribere? Quod etiam commune eſt aliis ſcribentibus non Scholaſticis. Aliqui nimis rigidè tuentur, tranſcribere, non ſolùm lucri gratia, verùm & abſque ſpe lucri, eſſe opus ſeruile, ac diebus Feſtis non licere. Ita Pedraza 3. *præcepto*, Caietan. 22. *quæſt.* 122. *art.* 4. *verſu, ad ſecundum dubium*; Margarit. Confeſſ. 3. *præcepto fol.* 70. Sylueſt. *verbo Dominica, q.* 5. *concluſ.* 5.

173 Alij aſſerunt, tranſcriptionem, quæ immediatè fit ad diſcendum, vel docendum, eſſe opus liberum, ac licitum diebus Feſtis; ſecùs quæ immediatè fit propter lucrum. Sic Nauarr. *in ſum. cap.* 13. *num.* 14. Sotus *de iuſt. lib.* 3. *quæſt.* 4. *art.* 4. *verſu, teſtium*, P. Thom. Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 5. *cap.* 2. *dub.* 9. *num.* 3.

174 Alij demùm affirmant, tranſcriptionem etiam ob lucrum immediatè factam licere diebus Feſtis, & opus ſeruile non eſſe. Ita Medina *lib.* 1. *ſum. c.* 14. §. 8. Ludouic Lopez *in inſtruct. conſc. lib.* 1. *cap.* 52. Henriquez, & recentiores docti, quorum meminit P. Thom. Sanchez *vbi ſuprà num.* 2. Et ipſe *n.* 5. ait hanc ſententiam eſſe ſatis probabilem, & tutò poſſe in praxi obſeruari, quando quis ob pretium tranſcribit, ita vt ea tranſcriptio alij deſeruiat ad ſtudium.

175 Huic poſtremæ ſententiæ, abſque limitatione, aſſentio. Probatur primò. Tranſcribere gratis eſt licitum die feſto, vt, præter paucos, communiter affirmatur ab omnibus; At ſpes lucri non mutat naturam operis; ergo tranſcribere cum ſpe, & intentione lucri licitum eſt die Feſto. Minor ab ipſo P. Thoma Sanchez videtur clarè doceri, & ſi parùm ſibi conſequens poſteà videtur; nam *vbi ſuprà, dub.* 6. *num.* 11. hæc habet. *Quarta concluſio, omne opus, quod eſt licitum in die Feſto vel ex ſe, vel propter neceſſitatem, vel propter conſuetudinem, vel propter aliam quamcumque cauſam, erit etiam licitum, licèt fiat principaliter propter lucrum.* Ergo fieri propter lucrum, non mutat naturam operis, quod abſque lucro erat ex ſe licitum. Sed abſque lucro erat licitum ex ſe, tranſcribere, ergo lucrum non mutat naturam tranſcriptionis; & licita erit tranſcriptio etiam facta immediatè, & principaliter ob lucrum.

176 Probatur ſecundò. Tranſcribere codices, ſeu lectiones ex ſe eſt medium ordinatum ad finem ſpiritualem, nempè vt doctrina inde addiſcatur; ſed medium, quod ad eum finem ordinatur, quamuis fiat per miniſterium corporale, eſt liberum, & non ſeruile; ergo tranſcribere non eſt opus ſeruile, atque adeò licitum diebus Feſtis. Quam doctrinam P. Thomas Sanchez illuſtrat; quia, ſicut poſſum lectionem, quam audio, per me tranſcribere, ita licebit mihi id per alium præſtare, ſoluto ei pretio; quia ille moraliter me iuuat ad Studium. Rurſus nam mihi licèt, ab amico poſcere, vt concionem, aut codicem gratis tranſcribat; igitur, vt id exequatur lucri gratia; cum reſpectu illius tranſcriptio eodem modo vtrobique ſe habeat, nec ipſe magis diſcat, ſi gratis, aut ſi ob pretium tranſcribat. Confirmatur. Nam qui docet aut concionatur, medio miniſterio corporali, non intendit inferere ſuæ menti affectum, ſeu paſſionem ſpiritualem, ſed aliorum animis; & ordinatio ad hunc finem reddit opus liberum; ergo cum tranſcriptio prædicta ordinetur ad aliorum Studium, erit opus liberum, quamuis tranſcribens non ordinet illam ad Studium proprium, ſed ad lucrum; non aliter ac ſi quis doceret ſcientiam, vel concionaretur ob lucrum, non aliter docturus, aut concionaturus; quia ex ſe concio, & lectio ordinantur ad effectum ſpiritualem mentibus inferendum.

Probatur tertiò ex praxi communi Sapientum, qui libros ad prælum parant, & eos tranſcriptoribus præbent, vt propter lucrum etiam die Feſto eos tranſcribant. Imò, vt ait ipſe P. Th. Sanchez, licitum eſt, petere ab aliquo, vt ſoluto pretio diebus Feſtis tranſcribat claris, & concinnis characteribus lectiones, quas quis obſcuris litteris ſcripſit, vt poſteà meliùs ab ipſo, vel ab alio legantur; abſolutè ergo eiuſmodi tranſcriptio licita eſt diebus Feſtis. 177

Opponitur pro prima ſententia; ſcribere nihil aliud eſt, quàm formare characteres ad extra ſecundum tenorem exemplaris à quo tranſcribitur; ſed hoc eſt opus mechanicum, ſicut eſt facere ſtatuam, imprimere, picturas delineare, & alia huiuſmodi; ergo, ſicut hæc non licent die Feſto, quia ſunt opera ſeruilia, ita nec tranſcribere licebit. Huic argumento ſatisfit exponendo differentiam inter opus ſeruile, & liberum. Ex ſe etenim, qui facit ſtatuam, imprimit, aut pingit (dum non pingat ad diſcendum) ordinat laborem ad paſſionem materialem, ſeu affectionem inferendam operi, quod præ manibus habet; & ille labor ex ſe ad quid materiale ordinatur; At tranſcribere ordinatur ad explicandum conceptus, & inferendam menti paſſionem ſpiritualem. 178

Quod

Quod inſtando argumentum confirmo. Nam ſi quis proprios conceptus ſcribat, atque vt conciniùs id præſtet, ante oculos habeat exemplar characterum, à quo conformitatem in ſuis characteribus deſumat, ſanè non ideò opus ſeruile conficiet, & tamen hoc eſt formare characteres ad extra ſecundùm tenorem exemplaris; ergo idem in noſtro caſu contingit; nam ſi ſemel ſcriptio non eſt opus ſeruile, dum ordinatur ad quid ſpirituale; quòd fiat ſecundùm tenorem exemplaris, aut abſque illo, gratis, vel lucri cauſa, naturam operis non mutat. Et quidem imprimere, aut ſtatuam formare in nullo euentu eſt opus liberum, ſed ſeruile; ſcribere autem in omnium ſententia ſaltem in pluribus euentibus eſt opus liberum; ergo non eodem modo hæc opera ſe habent, nec ab vno ad aliud fit argumentum.

179 Dices; iuxta noſtram doctrinam, pingere, vt quis inde diſcat, eſt opus liberum, & licitum die Feſto; pingere autem non ad diſcendum, ſed principaliter lucri gratia eſt illicitum, & opus ſeruile; ergo intentio lucri poteſt transferre opus liberum ad ſeruile, & licitum ad illicitum. Hoc argumentum etiam ſoluere tenetur P. Thom. Sanchez, qui tuetur, non eſſe opus illicitum, picturas conficere ad diſcendum, quamuis accedat intentio vendendi illas, & accipiendi lucrum. Reſpondeo ergo, aliqua eſſe opera ex ſe ordinata principaliter ad Studium; alia non eſſe ordinata; Prima licent, etiam ſi fiant propter lucrum, & medio miniſterio corporali, vt docere verbo, ac ſcripto, concionari, & ſimilia; huiuſmodique eſt opus tranſcribendi lectiones, libros, conciones, ac alia, quæ ſtudio immediatè inſeruiunt. Secundi generis opera non licent, niſi cum fiunt media ad ſtudium; fiunt autem per intentionem diſcendi, quæ tunc principaliter mouet ad ea exequenda. Tale eſt opus picturæ, quod ex ſe principaliter non ordinatur ad Studium, ſed ad repreſentandam effigiem; vnde, niſi fiat per intentionem medium ad diſcendum, non eſt opus licitum die Feſto.

180 Replicabis; ergo pariter liberum ac licitum die Feſto opus erit, ſi quis efformet è ligno, aut è lapide ſtatuam, ea intentione principali, vt addiſcat. Huic replicæ pariter tenetur ſatisfacere P. Th. Sanchez. Reſpondeo, ex pictura principaliter intendi habitum ſpiritualem mentis, à quo poſteà dirigatur manus, ac penicillus; ex aliis verò artibus intendi, ac procurari principaliter facilitatem in potentia materiali executrice, ac dexteritatem in illa. Deinde pictura multò minori corporali labore, fit quàm opera aliarum artium; quare conſtat, in illud picturæ opus præcipuas partes animum inſumere; in alia vero potentias executrices corporeas plus agere. Et eſto non liceret pingere diebus Feſtis, non inde probaretur non licere tranſcribere, quod noſtri inſtituti eſt. Quare ob noſtram concluſionem non tenemur defendere, alia opera non eſſe ſeruilia, ſed negare quamlibet paritatem ab illis deſumptam, ex traditis rationibus pro concluſione poſita diſcrimen reddendo.

Opponitur pro ſecunda ſententia à P. 181
Thom. Sanchez. Tranſcribere modo præfato eſt quidam labor manuum ordinatus immediate ad lucrum temporale, & ad vtilitatem, ac ſuſtentationem corporis, non ſecùs ac alia officia mechanica; igitur eſt opus ſeruile, & illicitum die feſto. Reſpondeo ex doctrina eiuſdem Authoris, quam tradit, cum noſtram concluſionem ſatis probabilem eſſe affirmat, & tutò in praxi poſſe executioni mandari; ſcilicèt alia opera mechanica non iuuare ex ſe ad ſtudium, quod eſt finis ſpiritualis, ſicut iuuat tranſcriptio, indeque hanc non eſſe opus ſeruile, ſed liberum; &, ſicut poteſt quis per ſe tranſcribere lectionem, quam audit, vel ab amico poſcere, vt gratis eam tranſcribat, quin feſtum violet, ita poſſe tranſcribere per alium, etiam ſoluto pretio, quia perinde ſe habet vnum, ac aliud; & lucri ſolutio naturam non mutat operis, ac id moraliter cenſetur iuuare ad Studium.

Hinc iam liquet, poſſe pauperes ſchola- 182
ſticos tranſcribere diebus Feſtis codices, vt lucrum ad ſui ſuſtentationem obtineant. Poſſe prætereа dominos ſuis famulis imperare, vt lectiones, aut materias tranſcribant; & à fortiori poſſe vnumquemque ad ſuum vſum, ac in Studiis profectum ea omnia tranſcribere, quin ideò opus ſeruile exerceat. Confirmatur tota doctrina. Nam Secretarij Magnatum, & Prælatorum diebus Feſtis per longum temporis interuallum epiſtolas exarant, in quibus non proprios conceptus, ſed dictatos, aut inſinuatos à dominis conſcribunt; & hi quidem pretio accepto id præſtant, cum eis annui redditus, vel ſalarium diurnum concedatur. Quis autem vnquam eos, vt violatores Feſtorum, damnauit? aut quinam illam ſcriptionem cenſuit ſeruilem? Nec ſanè à dominis id permitteretur (maximè cum neceſſitas non vrget,) ſi ſeruile eſſet opus; cum tamen Prælati id conſentientes ſint & timoratæ conſcientiæ, & viri docti. In hoc ergo opere ſcriptionis epiſtolarum (etiam extra neceſſitatem excuſantem ab obſeruatione Feſti) lucro

lucro accepto, inſtantur, ac infringuntur maniteſte omnia argumenta contraria. Adde, vt ſit appoſitiſſima inſtantia, poſſe Secretarios habere ante oculos exemplaria epiſtolarum, (libri etenim de formula conſcribendi epiſtolas diuerſas ſolent eis eſſe familiares,) atque ex illis tranſcribere, paucis mutatis, epiſtolas diebus Feſtis, nec ideo opus ſeruile exequuntur, vt omnibus eſſe in confeſſo, mihi perſuadeo.

QÆSTIO XVII.

Quos contractus facere queunt validè Scholaſtici?

183 DE contractu, ſeu quaſi contractu ludi, ſeorſim diſceptabimus. De aliis contractibus non tam diſputo, quàm remiſſiones facio. Etenim in hoc conueniunt Scholaſtici cum cæteris omnibus. Vnde inprimis contractus nequeunt facere niſi earum rerum, quarum dominium, vſumfructum, aut adminiſtrationem habent; cum autem eam habeant reſpectu alimentorum, quæ eis ad victum tribuuntur, poſſunt emere, mutuare, ſimiliaque præſtare in ordine ad ea, quibus indigent ad ſuſtentationem, ſui ſtatus decentiã, & honeſtam recreationem; quare etiam in ludo poſſunt alienare ea, quæ aſſeremus inferius. Deinde hi vel ſunt minores viginti quinque annis, vel non? Rursùs minores, aut ſunt puberes, aut impuberes? Si puberes, nequeunt celebrare contractus de rebus immobilibus, ſine authoritate Prætoris; ac de mobilibus, ſine authoritate curatoris. Si autem ſint impuberes, authoritas tutoris eſt neceſſaria.

184 Prætereà ſi minor pubes iuret contractum, tenetur ad illum; gaudet verò beneficio reſtitutionis, ſi vltra dimidium læſus ſit, niſi expreſsè hanc etiam reciſſionem exceperit; impubes verò, iuxta probabiliorem ſententiam, beneficio reſtitutionis, & relaxationis iuramenti gaudet; quamuis plures id inficiuntur de eo, qui pubertati eſt proximus. Impuberes autem nec in conſcientia tenentur ad iuramentum ſeruandum, ſi teneatur ſententia docens, contractus impuberum nullam obligationem naturalem inducere. Cæterùm contractus minorum, qui iuramento firmi remanent, debent eſſe alioqui validi, ſcilicet authoritate legitima facti; eſto valdè ſit communis ſententia aſſerens, iuramento firmari eos contractus, alioqui nullos, vtpotè factos abſque authoritate Prætoris, vel curatoris.

185 Hæc omnia, & ſimilia prolixam deſiderant ventilationem, ab hoc opere alienam. Conſulantur Interpretes *ad leg. 1. Cod. ſi aduerſus venditionem, & ad Authenticam, Sacramenta puberum, eodem tit.* Item Gregorius Lopez *leg. 6. verbo, maior. tit. 19. par. 6.* Antonius Gomez *tom. 2. variar. cap. 14. num. 18.* Molina *libro ſecundo de primogen. cap. 2. num. 18.* Donellus *lib. 21. cap. 13.* Burgos de Paz *leg. 1. Tauri, num. 288.* Fachinæus *lib. 3. controuerſiar. cap. 10.* P. Ludouicus Molina *de iuſt. tom. 3. tract. 2. diſp. 579. à num. 26.* Baſilius Legionenſis *de matrim. lib. 11. de ſponſalib. c. 8. n. 55.* P. Thomas Sanchez *in Decalogum lib. 3. c. 12.* vbi plures Authores refert; P. Leſſius *de iuſt. libro 2. cap. 18.* & omnes, quotquot de iuſtitia, & iure & de contractibus ſcripſere, vt Cardinalis Lugo, P. Rebell. Dicaſtillo, Oñate, & alij paſſim. Et Summiſtæ verbo *Contractus, Donatio, Alienatio, Minor, Impubes, Iuramentum.* Igitur Scholaſticis, iuxta circunſtantias ætatis, & qualitatem contractus, aptanda ſunt, quæ cæteris ſunt communia. Id in communi dico, dum in Academiis ſunt, ea alimenta, quæ adminiſtrant, validè alienare, dum eis prodigè non vtantur. De quo in ſpeciali aliquas quæſtiones inferiùs agitabimus. Solùm in præſenti obiter aduertas, in noſtro Regno cautum eſſe *in leg. 4. tit. 7. lib. 1. Recopilat.* non poſſe nec coram Iudice, nec à parentibus Scholaſticorum exigi, quod eis mutuò datur, aut creditò venditur abſque ipſorum parentum mandato. Quare hi contractus mutui, & venditionis, inualidi redduntur.

QVÆSTIO XVIII.

An, & quomodo liceant Scholaſticis ſponſiones circa eum, qui obtenturus eſt Cathedram; Hiſpane las apueſtas? *& circa alia ad ingenium ſpectantia?*

186 SEcluſo Superioris præcepto prohibente, poſſunt Scholaſtici facere ſponſiones ad inuicem, ita vt vnus affirmet, Petrum verbi gratia, obtenturum fore Cathedram; alter verò alium; Et lucrum inde proueniens qui ex illis adquirat, poteſt retinere, quin debeat reſtituere præcisè ob rationem ſponſionum, niſi aliud ſit caput, ex quo oriatur reſtitutionis obligatio. Probatur, quia ſponſiones ſunt contractus quidam fortunæ, quo vterque ſpondens periculo iacturæ, & lucri exponitur; aliunde nulla

lege prohibentur, imò probantur, & permittuntur in iure ciuili, *leg. ſi pater, C. de inoffic. teſtam. leg. ſi quis ita ſtipulatus fuerit, ff. de verb. oblig.* Ergo prædictæ ſponſiones, ſicut & aliæ ſpecialiter non prohibitæ, ſunt licitæ, & conſequenter lucrum ex eis acceptum poteſt retineri, cum nullum ſit caput ex ſe, quod reſtitutionem inducat.

187 De quacumque ſponſione tuentur oppoſitum D. Anton. 2. *p. tit. 1. cap. 23. §. 9.* Syluest. *verbo, ludus, quæſt.* 6. Gabriel *in 4. diſt.* 15. *quæſt.* 13. *art.* 3. *dub.* 8. arbitrantes, & ſi non debeat reſtitui lucrum ex ſponſionibus adquiſitum, tamen eſſe turpe, & illicitum; aiuntque prohiberi *in leg. ſolent, cum ſequenti, ff. de alea vſu.* Sed non eſſe turpe, iam probanimus: ſicut non ſunt turpes nec illiciti plures ludi fortunæ, in quibus ſimile eſt vtrimque periculum lucri, & iacturæ. Deinde illæ leges non ſunt nobis contrariæ; nam, poſtquam in prima prohibentur aliqui ludi, & permittuntur alij, in quibus vires corporis exercentur; in ſequenti aſſeritur, licere ſponſionem in prædictis ludis permiſſis, non verò, quando certamen non fit pro virtute; Hæc ſunt verba; *In quibus rebus* (ſcilicèt in ludis, in quibus vires corporis exercentur) *& lege Titia, & Publicia, & Cornelia, etiam ſponſionem facere licèt. Sed ex aliis, vbi pro virtute certamen non fit, non licet.* Nota aduerſatiuam *ſed*; quæ ſupponens licitas ſponſiones circa maiorem, aut minorem virtutem, ſeu vires corporis, cauſa exercendi illas, prohibet ſponſiones circa eaſdem vires oſtendendas, quando non pro virtute, hoc eſt, pro exercendis viribus, ſed alia de cauſa, nempè odij, & æmulationis, aut libidinis ſponſiones fiunt. Itaque circa eoſdem ludos permittuntur, & prohibentur ſponſiones, non propter ſe, ſed propter cauſam, aut finem appoſitum. In quo nihil noſtræ ſententiæ aduerſatur. Et quidem non reprobari ibi ſponſiones, ſed ſponſiones prauas, docent Iulius Clarus *libro 5. receptarum, verbo, ludus, verſu, quæro etiam*; Medina *de reſtitution. quæſt.* 22. Sotus *de iuſtit. lib.* 6. *quæſt.* 7. *art.* 1. Petrus Saterna *de ſponſionibus mercat.* 2. *part. num.* 17. Antonius Gomez *lib.* 2. *variarum capitul.* 11. *num.* 4. Couarrubias *regul. peccatum,* 2. *part.* §. 4. *num.* 2. Nauarr. *in ſumma latina noua, capit.* 20. *num.* 18. Alcocer *lib. de ludo, cap.* 46. Decius, Paulus, Baldus, Alexander, quos ſubſcribens refert Padilla *leg. de fideicommiſſ, Cod. de tranſact. num.* 9.

188 Dixi initio quæſtionis, *ſecluſo ſuperioris præcepto prohibente.* Etenim in Academiis ſolent eiuſmodi ſponſiones prohiberi; & in Academia Salmantina prohibentur à Magiſtro Scholarum ſub pœna excommunicationis latæ ſentiæ ob grauia nocumenta indè emergentia. Quo caſu ſi ſponſiones fierent, eſſent illicitæ, vtpotè prohibitæ; ſed lucrum ex illis adquiſitum poſſet retineri abſque onere reſtitutionis. Quippè, in his ſponſionibus peccaretur contra obedientiam, non contra iuſtitiam; obligatio autem reſtituendi oritur ex violatione iuſtitiæ, non ex fractione obedientiæ. Sic Alcocer *vbi nuper, concluſione vltima, & capite quadrageſimo ſeptimo concluſ. etiam vltima*; P. Thom. Sanchez *tom. 1. conſil. lib. 1. cap. 8. dub.* 32. *num.* 4.

189 Dixi etiam, licere ſponſiones abſque onere reſtitutionis ex ſe, niſi aliud ſit caput, vnde oriatur obligatio reſtituendi. Etenim omnes illi Scholaſtici, qui nequeunt amittere in ludo aliquam quantitatem (de quo alibi) neque poſſunt amittere eam in ſponſionibus præfatis; & qui lucrantur, ſicut etiam in ludo, reſtituere tenentur. Quæ de ſponſionibus circa Cathedras diximus, pariter conueniunt quibuſcumque Academicis.

190 Circa alias ſponſiones Scholaſticorum nihil eſt ſpeciale, ſed commune quibuſvis ſpondentibus, verbi gratia, an poſſint fieri circa patrationem peccati, circa euentum ægritudinis, contendendo fore moriturum ægrotum, & his ſimilia, quæ non ſunt noſtri inſtituti. Videantur Alcocer, & P. Thom. Sanchez *locis relatis*; Angles *floribus* 2. *p. materia de ludo, à fol.* 292. Ludouicus Lopez 2. *p. inſtruct. c.* 35. Sotus, & Couarrub. *vbi ſuprà.*

191 Similiter commune eſt aliis ſponſionibus, à quocumque fiant, an teneantur reſtituere, qui in notitia rei, ſuper qua ſpondetur, excedit alium? Et non teneri, niſi ſciat per ſcientiam, aut experientiam certam, & non ſufficere ad onus reſtitutionis aliquam ſuſpicionem, credulitatem, aut fidem humanam, ſentiunt Ludouic. Lopez *libro ſecundo de contract. capite decimo quinto* Franciſcus Garcia *part.* 2. *de contract. cap.* 18. *à fol.* 544. &, an ſi contra certò ſcientem rem aliquam aliquis contendat, & ſpondeat, negans illi fidem, certò ſciens poſſit ſpondere, & retinere lucrum? Et poſſe, quia nulla ibi eſt fraus, & alter ſuam temeritatem ſibi imputare debet, affirmant Nauarrus *in ſum. Hiſpana cap.* 19. *numero decimo octauo* Ludouicus Lopez 2. *part. inſtruct. cap.* 35. *fol.* 266. Medina *libro primo ſum. capite* 14. §. 28. Et addunt Alcocer, & Franciſcus Garcia *vbi nuper*, non eſſe opus, vt quis conteſtetur, ſe certò ſcire rem, ſi alteri ſpondenti id poteſt conſtare. Et prætereà

non

non eſſe neceſſarium conteſtari id, quandò ſponſio eſt ad prandium paruæ quantitatis inter ſpondentes inſumendum, etiam ſi alteri non poſſit de certitudine conſtare, nam tunc veriſimile eſt, conſentire partes, vt alter, etiam ſciens, lucretur; quod Alcocer tenet, etiam caſu, quòd non ſit inſumendum lucrum, ſed retenturus ſit illud lucrans; & ſubſcribit P. Thom. Sanch. *tom. 1. conſil. lib. 1. c. 8. dub. 13. num. 13.*

192 Adhuc inter Scholaſticos, & Academicos poſſunt interuenire ſponſiones ſpeciales ipſorum, nempè quiſnam plura carmina recitet, quis memoria plures lineas librorum retineat limitato tempore, quis plures textus vtriuſque Iuris viderit, recordetur, aut promptiùs exponat, & circa ſimilia ad ingenium, & diſciplinam litterariam pertinentia. In quibus dubitari poteſt, an qui alterum notabiliter in his excedit, poſſit cum eo ſpondere, & lucrum inde adquiſitum retinere? In quo dubio idem prorsùs eſt dicendum, ac dicitur in ſimili caſu de eo, qui arte ludendi excedit alium. Breuiterque ea aptabimus noſtro caſui. In primis, ſi quis certò ſciat ſuum exceſſum, & alter neſciat, nequit ſpondere, nec lucrari, & tenetur reſtituere, ſi lucretur; quia non fuit æquale periculum lucri, & iacturæ inter ſpondentes.

193 Deinde, ſi ab vtroque ignoretur exceſſus, poteſt lucrari in ſponſione, & retinere lucrū; non verò ſi illicò ac certò cognouit, ſe excedere notabiliter. Quippè, dum ignorauit, expoſuit ſe periculo iacturæ; & ea eſt conuentio partium, vt poſſint retinere, quæ lucrantur, dum de exceſſu notabili non conſtat. Cæterùm ſtatim ac ille agnoſcitur, periculum non eſt æquale, ac proinde nec contractus. Quòd ſi quis, licèt ignoret ingenium, aut memoriam alterius ſpondentis, ſciat, ſe memoria adeò inſigni vigere, vt nullus, aut ferè nullus eum vicerit, aut æquauerit, iam moraliter eſt certus de exceſſu notabili, ac propterea nequit alterius nec lucrum retinere: Nec poteſt quis fingere imperitiam, vt ſpondeat, & lucretur; eſt enim fraus, quæ reddit inæquale periculum, & ſponſionis contractum.

194 Quòd ſi excedens notabiliter moneat alium de exceſſu, & nihilominùs ille ſpondere velit, poterit primus lucrum retinere, quia ſcienti, & volenti nulla fit iniuria Conſulantur circa ludum, & circa ſponſiones Philiarchus *de Offic. Sacerd. tom. 2. p. 2. lib. 5. cap. 2. fin.* Petrus de Couarrub *de remedio luſorum 3. part. cap. 14.* Medina *Cod. de reſtitut. quæſt. 22.* Nauarrus *in ſum. latina antiqua capite 19. num. 15.* Emanuel Rodrig *in Bull.* Mendo de Iure Academico. *compoſit. §. vnico, num. 38.* Ludouicus Lopez *2. p. inſtructor. cap. 35.* Alcocer *lib. de ludo cap. 16.* Syluest. *verbo, ludus.* Aragon. *2. 2. quæſt. 32. art. 7.* Azeuedo *lib. 8. recopilat. tit. 7. leg. 2. numero 78.* Et ego id tractaui *tom. ſuper Bullam Cruciatæ, diſp. 34. cap. 14.* vbi refero Villalobos, Eligium Baſſæum, Dianam, Cardinalem Lugo, P. P. Salas, Molina, Rebellum, Azor, Dicaſtillo, Henriquez, & alios quamplures de his dubiis agentes *locis ibi à me allatis.*

Quæ ſuperiùs diximus de Scholaſticis 195 ſpondentibus circa Cathedras contra præceptum Superioris proprij ipſorum; applicandum eſt ipſis ludentibus, ſi detur præceptum, & cenſura, ne vltra talem limitatam quantitatem ludant; vt olim Magiſter Scholarum Salmantinus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ abſolutionem ſibi reſeruans, præcipiebat, ne vllus Scholaſticus vltra duos argenteos luderet. In quo caſu, ſi vltra quantitatem præfixam ludant, & lucrentur, peccabunt ſanè, & excommunicationem incurrent, ſed non tenebuntur reſtituere, ſi a potente ludere lucrentur. Etenim peccatum hoc non eſt contra iuſtitiam, vnde obligatio reſtituendi prouenit, ſed contra obedientiam, vnde non prouenit. Nec poteſt Magiſter Scholarum impedire tranſlationem dominij in ludo, nec circa ludum nouas condere leges; ad ipſum enim, nec ad Rectorem, non ſpectat, leges condere, ſed curare, vt conditæ obſeruentur, & addere nouas pœnas contra tranſgreſſores, & præcepta, ac cenſuras ferre circa ea, quæ expediunt recto regimini Academiæ, & Scholaſticorum vtilitati, vt quotannis per publica edicta, quæ in gymnaſiis leguntur, ipſe exequitur.

Cæterùm id operatur præceptum Superioris prohibentis eiuſmodi ludum vltra 196 quantitatem limitatam, vt, qui amiſit, poſſit coram illo repetere pecuniam, & lucrans poſſit ab eo cogi, vt reſtituat. Videantur Sotus *lib. 4. de iuſtit. 5. quæſt. art. 2. verſ. an verò Scholaſticus;* Alcocer *de ludo, capite decimo ſeptimo*, P. Thomas Sanchez *tom. 1. conſil. libro 1. cap. 8. dub. vigeſimo ſeptimo.*

***

QVÆSTIO XIX.

Quam quantitatem poſſint Scholaſtici exponere ludo, & quam lucrari abſque onere reſtitutionis, & à quib.?

197 HAnc quæſtionem tractaui *tom. in Bullam Cruciat. diſp.* 34. *num.* 160. & ſtans opinionibus, quibus ibi ſubſcripſi, latiùs in præſenti rem exponemus, vtpotè valdè in praxi neceſſariam. In genere loquendo, duo ſunt communiſſima apud Authores; Alterum, filios familias, & minores viginti quinque annis non poſſe alienare bona in ludo, cum limitatione infrà tradenda; quia non ſunt ſui iuris, nec habent liberam eorum adminiſtrationem; Alterum, lucrantes ea bona, teneri reſtituere, vtpotè adquiſita ab eo, qui non poterat alienare. Ita D. Thom. 2.2. *quæſt.* 32. *art.* 7. *ad* 2. Bañez, Aragon, Angles, Ludouicus Lopez, Alcozer, D. Antonin. Medina, Couarrub. Innocent, Caſtro, Sarmiento, Syluester, Soto, Nau. & alij, quos refert, & ſequitur P. Thom. Sanchez *tom.* 1. *conſil. lib.* 1. *cap.* 8. *dub.* 7. Machado, Diana, Trullench, Emanuel Rodriguez, P. Henriquez, P. Dicaſtillo, P. Leſſius, & plurimi alij à me allati *loco citato per totum caput*.

198 Temperanda autem eſt aſſertio propoſitionibus ſequentibus. Scholaſticus, qui habet non ſanè ditiſſimos parentes, ſed tamen ſufficientibus facultatibus degentes, poteſt ex ſingulis centum, quæ ei pro ſuſtentatione, ac victu mittuntur, quinque exponere ludo, & amittere, quin reſultet onus reſtitutionis. Ita vt ſi pro ſex menſibus mille ei drachmæ mittantur, poſſit amittere quinquaginta. Etenim ludi recreatio peropportuna eſt ad tranſigendam vitam, & cenſentur parentes in eam alienationem factam in ludo conſentire, cum ſit moderata; imò ſi non conſenſuros fore iudicaretur, deberent cenſeri irrationabiliter inuiti. Ita Sotus Nauarrus, Alcocer, Medina, Bañez, Aragon, & recentiores allati à P. Thom. Sanchez *ſuprà numero* 3. Auſonius Noctinot *in compendio* 7. *partis* Dianæ, *verbo, Filiusfamilias num.* 3.

199 Rursùs, qui ditiſſimos habet parentes, & ei notabilis quantitas in alimenta miniſtratur, poteſt viginti aureos amittere in ludo. Ita Sarmiento 1. *p. de redditib. capite ſecundo.* Nam reſpectu huius cenſetur ea moderata quantitas, vt in recreatione ludi expendatur. Et obiter nota, idem, quod de ludo aſſerimus, pariter intelligi de donatione; poterit enim quis donare, quæ poteſt ludere; cum in exercitio liberalitatis non minor voluptas, ac recreatio, quàm in ludo inueniatur, & quæ magis decet iuuenem.

Præterea, ſi Scholaſticus, ſit filius Magnatum, nempè Ducis, Marchionis, aut Comitis, poteſt maiorem quantitatem exponere ludo amittendam, quàm alij inferioris ſtatus, quia quantitas, quæ in aliis perſonis eſt magna, in his moderata cenſetur. Et ſic intelligitur Speculum conſcientiæ *libro primo capite* 77. aſſerens abſolutè, non teneri reſtituere, qui ab eiuſmodi perſonis lucratur; ſcilicèt ſi non ſit nimia quantitas, nam nec hi Proceres valent nimiam quantitatem alienare. Sic Alcocer *de ludo capite* 14. 200

Adhuc poteſt Scholaſticus alienare in ludo bona aduentitia, cuiuſcumque quantitatis ſint, ea ſcilicèt, quæ ipſi, independenter à parentibus, donantur, vt inſumat, & quæ ipſe ab aliis potentibus alienare fuerit in ludo lucratus. Item bona caſtrenſia, & quaſi caſtrenſia; nam, cum horum habeat dominium, ac liberam adminiſtrationem, ceſſat ratio, qua probatur, non poſſe filium familias, & minorem viginti quinque annis alienare bona. 201

Deinde aſſentio Patri Dicaſtillo *tom. de iuſtit. lib.* 2. *tract.* 18. *diſp.* 4. *dub.* 2. *num.* 7. qui, cum P. Molina, docet, ſi filius degens extra domum paternam acciperet à patre pecunias commenſuratas ſuæ ſuſtentationi, ac victui, quin per fraudem eas extorqueret, quamuis maiorem quantitatem, quàm adhuc deſignatam, exponeret ludo, & amitteret, dum tamen propterea à patre augmentum pecuniæ annuæ non expoſceret, ſed alimentis reſtantibus victitaret, non teneri colluſorem lucrantem, qui de hoc eſſet conſcius, lucrum reſtituere. 202

Si Scholaſticus ſit ſub poteſtate tutoris, aut curatoris (& idem eſt commune cuiuis minori, adhuc non Scholaſtico) & ludat cum potente alienare, lucrari poteſt, & lucrum retinere; at ſi ille à minore lucrum obtineat, valebit etiam illud ſibi abſque reſtitutionis onere retinere. Ita P. Dicaſtillo, & cum eo Dian. 7. *p. tract.* 9. *reſolutione decima tertia.* Etenim, etſi leges reſcindant contractus minorum, tamen earum intentio non videtur eſſe, vt in contractu oneroſo ludi minor poſſit lucrari ſentiens commodum, & non debeat ſoluere experiens onus. 203

Demùm loquendo de bonis aduentitiis, 204
quorum,

quorum, is qui donauit, conceſſit adminiſtrationem, non expectata patris licentia, diximus iam illa poſſe exponi ludo, vt docet Bañez 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 7. Addo vlteriùs, quando horum bonorum vſusfructus penes patrem manet, filiumfamilias, qui natus eſt viginti quinque annos, poſſe ludere proprietatem eorum, dummodò ſuus pater habeat vſumfructum per totum tempus, quo illum leges ipſi concedunt; quippè ex vno capite habet iam ætatem requiſitam, vt inire queat contractus, ex & alio nulli irrogat iniuriam. Sic Alcocer *lib. de ludo cap.* 24.

205 Quæ diximus de Scholaſtico verſante in Academia extra domum paternam, aptanda ſunt ei, qui intra patris domum commoratur; qui id valebit ludo deſtinare, quod attenta ſui ſtatus ratione, & aliis circunſtantiis, prudens arbitrabitur, non eſſe contra voluntatem rationabilem parentum, qui tenentur conſentire, vt filij in recreatione ludi moderatam quantitatem expendant. Imò quamlibet quantitatem, quam pater præbuerit filio, vt ipſe pro ſuo libito eam expendat, poterit in ludo amittere, cum eam potens ſit alienare.

206 Inquires, quid dicendum ſit de Scholaſtico, cui pater nulla mittit alimenta, ipſe verò induſtria ſua adquirit pecunias ad ſui ſuſtentationem, & adhuc ei bona, de quibus diſponat, ſuperſunt? In primis, ſi abſque facultate parentum à domo patria receſſerit, docent Nauarra *de reſtit. cap.* 1. *num.* 7. Matienzo *lib.* 5. *recopilat. tit.* 1 *leg. gloſſa* 1. *num* 2. Pinellus *lege primo Cod. de bonis maternis*, 1. *p. numero* 34. non poſſe alienare bona, quæ ipſi ſuperſunt, ſed teneri mittere ad patrem, quæ lucratur, præter neceſſaria ad ſuſtentationem ſui, ad honeſtam recreationem, & ad aliquas eleemoſynas. Etenim pater retinet vſumfructum, & locorum diſtantia non tollit ius patriæ poteſtatis; *leg. Pomponius*, *ff. de procurat.* Attamen, ſi filius habita à parentibus licentia profectus eſt, & illi verbis ſignificarunt, ſe liberam concedere filio facultatem diſponendi de his, quæ lucratus fuerit, tunc ea bona alienare, & exponere ludo poterit. Hinc eſt, vt tutiùs quis lucrari poſſit in ludo pecunias ab Scholaſtico, qui eſt in famulatu domini, quàm ab aliis; quia communiter patres eam facultatem concedunt, & ille ſua induſtria, & diligentia adquirit pecunias, quas ludo exponit.

207 In omnibus aliis euentibus, præter adhuc aſſignatos, qui lucratur ab Scholaſtico filiofamilias, teneretur ei reſtituere lucrum, quia non potuit hoc ab illo alienari. Sed dubitatur primò, an teneatur reſtituere omnes pecunias, quas vno conſeſſu lucratus eſt, excedentes quantitatem ſuprà præfixam: an eam ſolam partem, quæ excedit quantitatem illam? Alcocer *lib. de ludo. capit.* 16. & inclinat Medina *quæſt.* 10. *de reſtitut.* docet, integram quantitatem fore reſtituendam, quia totus ille contractus ludi redditur tunc vitioſus, indeque dominium non transfertur. Verùm meliùs aſſerit P. Thomas Sanchez *tom.* 2. *conſil. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 3. cum nonnullis neothericis doctis, teneri dumtaxat reſtituere exceſſum, quia ſolùm quoad illum redditur nullus contractus, nec vitiatur vtile per inutile. Quare ſi quis ab Scholaſtico filiofamilias potente alienare in ludo quinquaginta drachmas, & & non ampliùs, lucraretur centum, teneretur reſtituere quinquaginta, & alia quinquaginta ſibi poſſet reſeruare.

Dubitatur ſecundò, an, ſi Scholaſticus 208
filiusfamilias nollet reſtitutam à lucrante pecuniam accipere, lucrans poſſit ſibi eam retinere? Reſpondeo, adhuc non liberari lucrantem ab onere reſtitutionis, quam deberet præſtare parentibus Scholaſtici, qui amiſit pecunias; ad eos enim illæ ſpectant; Niſi prudenter, & maturè iudicaretur, parentes ægrè laturos, fieri ſibi eiuſmodi reſtitutionem; quaſi ſuo honori detrahatur; indéque non cenſeantur inuiti, vt, ſemel iam amiſſa à filiis pecunia, eius dominium in lucrantem transferatur. Non tamen facilè iudicandi ſunt inuiti, maximè ſi pecuniæ quantitas non eſt exigua. Sed non tenetur lucrans propriis expenſis mittere pecuniam ad parentes, ſi abſint; ſat erit, ſi vel eos moneat, vt curent, ſibi mitti; vel ſi expenſis eorum ipſam tranſmittat.

Dubitatur tertiò, an Scholaſticus, qui 209
poteſt ludo exponere centum drachmas, v. g. per integrum annum, poſſit vna vice eas amittere? Neſcio quis aſſeruit, non poſſe, quia hæc licentia amittendi in ludo iudicatur conceſſa ex quadam æquitate, & voluntate interpretatiua patris, qui tamen permittit filio recreationem honeſtam per totum annum, licèt eam quantitatem amittat, non verò pro vna dumtaxat vice. Sed oppoſitum eſt verum, quippè ille poteſt cedere iuri ſuo, quod habet ad ſumendam recreationem per totum annum, & illam ſumere vna vice, ita vt, ſi iacturam præfixæ quantitatis faciat, non vltra, aliam quantitatem ludo exponat.

Sed pro praxi notaueris, colludentes, ſi 210
ignorent; an poſſint exponere ludo minorem aliquam quantitatem, an iam amiſerint eam, quam poſſunt exponere, teneri priùs

inquirere congruo modo, quonam pacto res ſe habeat; vel ab ipſis colludentibus, ſi fide digni ſint, id ipſum interrogando, vel ab aliis, qui potuerunt id agnouiſſe; aliàs exponuntur periculo ludendi illicitè, & cooperandi actui peccaminoſo colludentis, ſi ille nequit eas pecunias, quas ludo exponit, alienare. Quod ſi lucrans ante ludum id non exequatur, tenetur poſteà id ipſum præſtare. At, ſi nequeat explorare verum, & qui amiſit, aut nolit id aſſerere, aut iam abſens ſit, ita vt commodè nequeat ſciri, poterit tutò lucrans retinere pecunias, quia res manet ſub dubio; & in dubiis melior eſt conditio poſſidentis; dum tamen paratus ſit, quandocumque detur opportunitas, explorare rem, & reſtituere, quod lucrari nequiuerit. In quo non nimis ſcrupuloſè eſt procedendum. Aſſertum ſtabilitum tenuere docti Magiſtri apud P. Thom. Sanchez *tom. 1. conſil. lib. 1. capit. 8. dub. 7. n. 6.*

211 Dubitatur quartò, an Scholaſticus poſſit amittere omnes pecunias, quas lucratus eſt, non ſolùm cum illo, à quo lucrum adquiſiuit, ſed cum alio? Suppono, poſſe in eodem omnino ludo lucrari initio, & poſteà totum lucrum amittere, quia abſolutè non fuit lucrum, cum tale non dicatur, niſi quod reportatur in fine ludi. Suppono deindè contra Armillam, & Roſel. *verbo, ludus, num.* 8. & Gabriel. *in 4. diſt.* 15. *quæſt.* 13. *art.* 3. *dub.* 6. ludentem cum eo, qui pecunias amiſit, licèt non in eodem ludo, ſed in alio, ſeu alio die, poſſe amittere, quod lucratus fuerat. Non enim obſtat, eam quantitatem iam eſſe patris, cum filius, quidquid adquirit, patri adquirat. Etenim ratio æquitatis poſtulat, vt pater ſentiat onus, ſi commodum ſenſit, & colluſor recompenſet totidem, quæ perdiderat ex bonis patris, cuius in poteſtatem pecuniæ à ſe amiſſæ deuenerant. Quòd ſi lucrans iam inſumpſerit lucrum abſque patris facultate, aut cum alio illud amiſerit, non poterit is, qui primus amiſit, totidem recuperare; (ſupponimus enim, quantitatem excedere normam præfixam) quippè illud lucrum non ceſſit in vtilitatem patris, nec is debet damnum ſentire, nec filius eius bona diſſipare ea amittendo, prætér lucrum primum, quod iam amiſerat. Hoc ſuppoſitum docetur à Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.* 2. *p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 2. Tabiena *verbo, ludus q.* 10. Siluestro, Nauarro, Ludouico Lopez, Angelo, & aliis.

212 Ad dubium ergò reſpondeo cum Bañez 2. 2. *quæſt* 32. *art.* 7. *fol.* 1179. *§. Reſpondetur*; poſſe etiam cum alio, à quo ipſe non lucratus fuit quidquam, amittere lucrum, quod ſemel adquiſiuit ab alio, & adhuc prodigè non inſumpſit. Quippè datur voluntas interpretatiua patris, vt filius poſſit amittere in ludo, quæ in ludo eſt lucratus; cum exindè ille non fiat pauperior, quam abſolutè ante ludum erat; & hæc lucra ludi fortunæ quotidie mutentur, & ſupponatur, ludentem nunc lucrari, nunc amittere; nec ſint, ſicut alia lucra obtenta a munere, vel ab arte; quæ non ſunt expoſita contingentiis adeò dubiis. Hinc ſi pater noſcens lucrum, ſeriò tolleret facultatem ludendi filio, & exponendi periculo iacturæ eam quantitatem, circa quam alienandam poteſt eſſe rationabiliter inuitus, non poterit filius eam ludo exponere, & lucrans ab eo, tenebitur reſtituere; quia tunc ceſſat interpretatio voluntatis paternæ, quæ ſola reddebat licitam, & validam alienationem.

213 Dubitatur quintò, ſi Scholaſticus habeat Beneficia Eccleſiaſtica, quam quantitatem poſſit ludo exponere? Reſpondeo, redditus Beneficiorum eſſe bona quaſi caſtrenſia, & poſſe filium eos validè alienare, & in ludo, ſi eos exponat, poſſe ita transferre dominium in lucrantem, vt is ab onere reſtitutionis maneat immunis. Quippè iuxta probabiliſſimam, & valdè communem ſententiam Eccleſiaſtici ſunt verè domini fructuum ex Beneficiis procedentium; eſto peccent, ſi eos non rectè expendant. Legantur Maior *in 4. diſtin.* 24. *quæſt.* 17. Alcocer *de ludo, cap.* 38. Couarrubias, & alij apud Dianam 7. *par. tr.* 9. *reſol.* 16. Confirmatur ex doctrina, quam cum Iulio Claro, Pariſio, Nicolao de Vbaldis, Guillielmo de Monte Laudato tradit P. Fagundez *de iuſtit. & iur. lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 9. ſcilicèt poſſe Clericum Beneficiarium validè teſtari de diſtributionibus quotidianis in vſus profanos, imò & licitè poſſe; dum vſus illi non ſint illiciti; vnde ſequitur, poſſe eas validè exponere ludo profano amittendas.

214 Idem dico de Scholaſticis, qui ſunt Equites militares, ſi habeant Commendas, poſſe earum redditus exponere ludo, dummodò inter bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia recenſeantur. Nec obſtat, quòd ſi Profeſſi ſint, votum paupertatis emiſerint; nam hoc votum eos non obligat ad non alienandum bona; quippè ſic ſeruari in Ordinibus Militaribus conſueuit, vt poſſint transferre eorum dominium abſque onere reſtitutionis. Et, quamuis de Eccleſiaſticis rigidè cenſeretur, non poſſe transferre dominium redituum Eccleſiaſticorum, vt inſumantur in vſibus profanis, id tamen in prædictis Equitibus locum non habet, quia non percipiunt titulo Eccleſiaſtico fructus, quos ex Commendis adquirunt.

Sed

215 Sed quid dicendum de Religioſis Militaribus, qui in Academia Salmantina ſcientiis operam nauant, in ſuiſque illuſtribus Collegiis verſantur. Hi ſanè, quamuis verè Religioſi ſint, non tamen ſunt eadem regula metiendi, qua cæteri Religioſi non Militares, quibus quæ quantitas liceat ludo exponi, docui *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 34. cap. 14. à numer.* 163. Igitur votum Paupertatis in prædictis, annuente licentia, & conſenſu Prælatorum, non eſt nimis ſtrictum; atque adeò poſſunt ludo alienare, quæ poſſunt in quocumque alio vſu; nec eis præfigunt quantitatem, vltra quam nequeant excedere. Si enim à Prælatis limitatio deſignaretur, illicitè eam transgrederentur, deficerentque ab obedientia; Cæterùm validè transferrent dominium, cum abſolutè eis ſit permiſſum, dum viuunt, de bonis, quæ poſſident, quomodolibet adquiſitis, diſponere. Quare nullum iniicerem ſcrupulum lucranti ab eis quamuis quantitatem, nec onus reſtitutionis ei iniungerem. Quod adhuc firmatur, quia illi poſſunt validè inter viuos bona à ſe poſſeſſa donare; poſſunt ergo pariter alienare in ludo, ſeu in alia recreatione.

216 Plura, aut ferè omnia ex dictis pariter competunt minoribus, & filiis familias, quamuis Scholaſtici non ſint; ſed non fuerunt prætermittenda, quia attinguntur caſus valdè inter Scholaſticos frequentes. Alias autem quæſtiones circa ludum, & eius fraudes, ac reſtitutionis modum omitto, quia ſunt æquè communes filiis familias, & aliis; & extra inſtitutum noſtrum eſſet, tractatum communem de ludo hic inſerere. Videantur omnes Authores decurſu huius quæſtionis relati, Et videndus ego *vbi ſuprà toto c.14.*

217 Ad quæſtionis calcem aduerte, aliquos ludos per leges prohiberi; ſi tamen quis in illis lucretur pecuniam, non teneri reſtituere, attenta dumtaxat legis prohibitione; nam leges vel non intendunt imponere reſtitutionis onus, vel in eo ſenſu non ſunt receptæ. Ita cum aliis P. Salas *de contractib. dub. 6. num.* 20. Datur tamen amittenti in eis ludis actio ad repetendum id, quod amiſit; *leg. alearum, Cod. de Religioſ. & ſumptibus funerum.* Hinc, ſi quis amiſit pecunias in prædictis ludis, & adhuc non ſoluit, non tenetur in conſcientia ſolutionem præſtare, quippè ei, cui datur actio ad repetendum, conceditur etiam exceptio ad non ſoluendum. Ita P. Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 26. dub. 4.*

218 Vlteriùs aduerte, eum, qui ſub fide credita amittit aliquid in quouis ludo, etiam non prohibito, quamuis pignus, aut chirographum appoſuerit, non teneri ſoluere; *leg. 8. & 9. titul. 7. lib. 8. Recopilationis.* Si autem iurauerit ſoluere, tenebitur ad ſolutionem ratione iuramenti, quod ſupra rem licitam præſtitit; Sed poterit relaxari iuramentum ab his, qui ſimilia iuramenta poſſunt relaxare, etiam inſcio eo, in cuius fauorem eſt factum, & tunc ceſſabit obligatio ſoluendi. Sic P. Henriquez *lib. 7. de indulg. cap. 35. num. 6.* Cæterùm, ſi ſoluatur pecunia, quæ ſub fide credita in ludo fuit adquiſita, non tenetur lucrans ad reſtitutionem. Ita Couarrub. Medina, Bañez, Alcocer, Gutierrez, Caſtro, Auendaño, & alij, quos affert idem P. Heriquez *loco relato in gloſſa, litt. N.* Hæc, etſi omnibus ludentibus communia, valeat prodeſſe Scholaſticis, apud quos hæc dubia poſſunt non ſemel occurrere.

QVÆSTI XX.

An Scholaſtici, & Academici habentes Beneficia Eccleſiaſtica, aut Prebendas, excuſentur à reſidentia, & faciant fructus ſuos?

Aſſiduitas commorationis in loco Beneficij cauſa ſeruitij Eccleſiaſtici perſonaliter præſtandi dicitur reſidentia. Spectato iure communi omnia Beneficia Eccleſiaſtica reſidentiam requirebant, vt Abbas, & Doctores communiter colligunt *ex cap. conquerente, & ferè toto titulo, de Clerico non reſidente;* conſuetudo tamen obtinuit, vt Beneficia ſimplicia, & præſtimonia non expoſcant reſidentiam. Cætera Beneficia, & Præbendæ eam requirunt; eſto in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, conſuetudine, aut Pontificum indulto obtinuerint Dignitates, Canonici, & Portionarij, vt aliquibus menſibus poſſint abeſſe, & non reſidere; & in vnaquaque Eccleſia mos eſt ſpectandus; In Hiſpania communiùs poteſt quis ab Eccleſia tribus menſibus abeſſe; in aliquibus autem Eccleſiis pluribus adhuc menſibus, vt in Caurienſi, propter terræ intemperiem, quinque menſes conceduntur. Inter ipſos etiam Canonicos diſcrimen eſſe ſolet, paucioribus menſibus conceſſis eis, qui Canonicatus habent per oppoſitionem obtentos, quos *affectos* vocant. Non diſputo, an omnis reſidentia ſit de iure diuino, vel ſolùm Eccleſiaſtico, nec plura alia circa fructus, & diſtributiones agitari ſolita, 219

vt ad rem propoſitam deueniam. Videantur Doctores *in relatum tit. de Clerico non reſidente*; Summiſtæ verbo *Beneficium*, *Reſidentia*, Garcia *de Benefic. part. 3. cap. 2.* Ioannes Selua *de Benefic. part. 4. à quæſt. 1.* Rebuffus *in praxi Beneficiorum, tit. diſpenſatio de non reſidendo*; Albianus *tractat. de reſident.* Thomas Campegius *tract. de reſident. Epiſcopor.* Couarrubias *lib. 3. reſolut. cap. 13.* Caietan. *2. 2. quæſtion. 185. art. 5.* Sotus *lib. 10. de iuſtit. quæſtion. 3. art. 1.* Corduba *lib. 1. quæſtionary, q. 19.* P. Azor *tom. 2. inſtitut. moral. lib. 7. à capit. 3.* Ioannes Maior, Nauarrus, P. Vazquez, Leſſius, aliique plures, quos relatos inuenies apud P. Layman *tom. 2. lib. 4. tractat. 2. c. 6. & ſeq.*

220 Cauſæ à reſidentia excuſantes attinguntur à Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat.* ibi; *Cum Christiana charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia, ac euidens Eccleſiæ, vel Reipublicæ vtilitas aliquos nunnumquam abeſſe poſtulent, & exigant*; decerniturque à Sancta Synodo, eas cauſas, ſeu earum quamcumque fore priùs approbandam, vt liceat ab Eccleſiis abeſſe. Earum etiam fit mentio *in cap. de cætero, cap. inter quatuor. cap. tua, cap. relatum, de Clerico non reſidente*; *in cap. ad ſupplicationem, de renuntiat. in cap. quorundam, 74. diſtinct.*

221 Ad quartam ex cauſis allatis à Tridentino, nempè *Eccleſiæ, vel Reipublicæ vtilitas*, ſpectat abſentia ſtudiorum cauſa; Etenim euidens eſt, maximè ad Eccleſiam, atque ad Reinpublicam conducere, vt qui Eccleſiis inſeruiunt, præcipuè ſi proximorum curam habeant, litterarum diſciplina vigeant, alioſque erudiant, vt apti reddantur ad quæuis munera cum publica vtilitate exercenda. Hinc *in cap. cum ex eo, de elect. in 6.* conceditur Epiſcopo diſpenſare cum promotis ad Eccleſias Parochiales, vt vſque ad ſeptennium, quo in ſtudiis morari poſſunt, non teneantur Sacerdotio initiari, dummodò intra annum ab obtenta Parochia ad Subdiaconatum promoueantur, & idoneos Vicarios conſtituant, qui Parochiam adminiſtrent.

222 Præterea *in cap. vlt. de Magiſtris*, permittitur Beneficiariis, vt per ſpatium quinquennij ſtudeant Theologiæ, & eam doceant abſque temporis limitatione, adhuc à ſuis Eccleſiis abſentes, quin fructibus priuentur. Quam conceſſionem ad ſtudium etiam Iuris Canonici plures Authores extendunt, vt Abbas *in cap. ex parte, de Clerico non reſidente, num. 5. & in cap. licet, cap. vltim. de Præbend.* Nauarrus *in Manuali, cap. 25. numer. 121.* Aduertunt tamen Doctores, ſi Beneficia curata ſint, non poſſe Beneficiarios per longum tempus abeſſe, niſi pauci admodum ſint in Academiis Magiſtri, neceſſariumque ſit, eos munus exercere Magiſtrorum, & ſic Eccleſiæ ampliùs prodeſſe, quàm ſi propria Beneficia adminiſtrarent. Vlteriùs *in capit. cum de diuerſis, 3. de priuileg. in 6.* conceſſit Innocentius Quartus, vt reciperent integrè prouentus ſuos Eccleſiaſticos hi, qui ad Scholas pergerent Romanas, vt ſtudio iuris diuini, aut humani, ſeu Canonici, & Ciuilis incumberent, ſicut cæteri ſtudentes in Generalibus Studiis: Hæc ſunt de iure communi.

Cæterum ex conſuetudine in hoc iure 223
aliqua datur in Eccleſiis varietas, quarum ſtylo, & ſtatutis, vtpotè rationabilibus, ſtandum eſt. Quippè in aliquibus, reſidentia primo anno integro, aut tempore ibi deſtinato, ita requiritur, vt, niſi ea præceſſerit, non gaudeat quis fructibus, ſiue in ſtudiis, ſiuè in quouis alio munere occupetur; in aliis verò adhuc in prima reſidentia diſpenſatur, vt quis ediſcendæ, aut docendæ ſcientiæ, publica expoſcente vtilitate, vacet. Circa Beneficia autem curam animarum habentia attendendum eſt etiam diœceſum conſuetudini; In Hiſpania quidem abſentia à propria Parochia non facilè permittitur; & Prælati, ad quos attinet, cauſas abſentiæ approbare, licentiamque indulgere, non niſi ex vrgenti cauſa eam facultatem concedunt.

In Salmantinæ Academiæ fauorem ex- 224
pediuit Bullam ſpecialem Eugenius IV. quam vocant vulgò *la Eugeniana*, vt ſtudiis ibi operam dantes perciperent fructus ex ſuis Præbendis, & Beneficiis, de qua egimus *lib. 2. q. 24.*

Hi autem, qui ſtudiorum cauſa in Aca- 225
demiis reſident, dum ſuæ Eccleſiæ conſuetudo non repugnet, faciunt fructus ſuos; ex quibus id erit depromendum, quod neceſſarium ſit ad ſeruitium Eccleſiæ præſtandum loco ipſorum abſentium, ſi id ſeruitium ſubſtitui requiratur, nec ad illud ſufficiant illi prouentus, qui præſentibus præſtantur. V. g. ſi Parochus ab Eccleſia abſit, & congruæ Vicarij, ſeu Viceparochi ſubſtentationi non ſufficiant hi prouentus, qui ex oblationibus fidelium, ex funeribus, ex Sacramentorum adminiſtratione, atque ex eleemoſynis comparantur, & Hiſpanè ſolet nuncupari *el ingreſſo*, tunc ex ſumma fructuum Beneficij demendum eſt id, quod ſufficiat ad illius congruam ſuſtentationem, ſiuè ex deſignatione Epiſcopi, ſiuè ex conuentione partium. Is autem, qui abſentis munus ſubſtituat, eligendus eſt, iuxta conſuetudinem Eccleſiæ, vel diœceſis, ſeu ab

ipſo

ipſo Epiſcopo, ſeu à Capitulo Eccleſiæ, ſeu demùm ab ipſo, qui abſentiam parat.

226 At verò abſentes ab Eccleſia, in Academiis verſantes, non poſſunt percipere diſtributiones quotidianas, quippè hæ ſunt Eccleſiaſticorum redditnum portiones quotidie diſtribui ſolitæ illis, qui Diuino Officio ſtatis horis interſunt; de quibus agitur in *Clement. Vt ij, qui, de ætate, & qualit. ordin. in Extrauag. cum nonnulla, inter communes, de Præbend. in capit. vnico, de Clericis non reſident. in 6. in cap. licet vobis, de Præbend.* Etenim eſto aliquando his gaudeant adhuc nonnulli, qui Choro non interſunt, vel quia id ſpecialiter ab Eccleſia ipſa conceditur ob graues, & vrgentes cauſas, vel quia tunc temporis in ipſius Eccleſiæ miniſterio occupantur, vt v. g. Canonicus Pœnitentiarius audiens Confeſſiones, dum in Choro Horæ dicuntur, & ſimiles, vel quia ob infirmitatem, aut corporalem neceſſitatem pro præſentibus habentur; Occupatis autem in litterarum ſtudiis extra ſuas Eccleſias nulla prædictarum ratio ſuffragatur, vt poſſint quotidianas diſtributiones percipere. Idemque eſt dicendum de aliis diſtributionibus, ſeu emolumentis, quæ inter præſentes diſtribuuntur ratione anniuerſariorum, aut ſimili titulo; hæc enim abſentibus non conceduntur, iuxta *cap. vnic. de Cler. non reſid. in 6.* Videatur P. Azor *tom. 1. inſtit. mor. lib. 7. c. 7. q. 4.*

QVÆSTIO XXI.

An Scholaſticus iter faciens à loco Academiæ ad ſuam patriam, ſi præuideat, non poſſe in ea adimplere præceptum Communionis tempore Paſchatis, debeat eam anticipare in loco, vnde exit?

227 Circa tempus Paſchæ, quo præceptum annuæ Communionis fideles obligat, ſolent Scholaſtici ad ſuas patrias ex Academiis reuerti. Et circa illos duo certa ſunt. Primum, ſi poſt Dominicam in Palmis iter aggrediantur, & acceſſuri ſint ad ſuam patriam ante Dominicam in Albis (quod tempus communiter, ſaltem in maiori parte Hiſpaniæ deſignatum eſt ad ſatisfaciendum præcepto Eccleſiaſtico Communionis) poſſe ei præcepto ſatisfacere, vel in loco Academiæ, vel in patria; vtrobique enim habent propriam Parochiam, vel ratione domicilij, vel quaſi domicilij; quare, cum præceptum ſolùm obliget pro eo tempore, & non pro hoc loco potiùs, quàm pro illo, dummodò quis in propria Parochia, ſi fieri poteſt, Euchariſtiam accipiat, fit, vt vtrobique poſſint adimplere præceptum.

Secundò, certum eſt, ſi Scholaſtici poſt inceptum tempus deſignatum ad præcepti adimpletionem exeant è loco Academiæ, & non ſint ad ſuam patriam acceſſuri, niſi poſt finitum tempus eiuſmodi, teneri antecedenter adimplere præceptum. Quippè hoc iam vrget, & ipſi adimplere tunc queunt, cum poſteà non poſſint, ergo, quando poſſunt, tenentur. Sicut qui die feſto ab hora nona vſque ad veſpertinum tempus impeditus eſt Miſſam audire, & poteſt ei aſſiſtere ante horam nonam, tenetur; quia præceptum audiendi Miſſam toto mane obligat, etſi eo mane poſſit adimpleri, obligatio datur adimplendi illud. Idem eſt de recitatione Officij Diuini reſpectu eius, qui ad illud tenetur, & præuidet, ſe non valiturum recitare ab hora tertia veſpertina, v. g. vſque ad duodecimam, tenetur ante eam horam tertiam perſoluere integrum Officium. Aliud eſt, ſi quis non præuideat impedimentum ſuperueniens, & omittat auditionem Miſſæ, aut recitationem Officij vſque ad aliquam horam, in qua poſſet præceptis ſatisfacere, ſi tunc occurrat impedimentum ſufficienter excuſans, non tenebitur ad præceptorum adimpletionem. 228

His poſitis, quæſtio eſt, ſi Scholaſticus exeat ex loco, vbi eſt Academia ante Dominicam in Palmis, v. g. & propter patriæ diſtantiam præuideat, ſe ad eam non acceſſurum, niſi poſt Dominicam in Albis, an teneatur anticipare Euchariſtiæ ſumptionem in loco, vnde eſt exiturus? Teneri, affirmant Cruz *quæſt. 3. de præcept. dub. 3. concl. 2.* Nuñus, Sylvius, Cardinalis Lugo, P. Vazquez, Gaſpar Hurtado, Fagundez, & Diana, quos refert Leander de Sacramento, *tom. 2. de Sacram. tract. 7. diſp. 3. quæſt. 30.* Qui minùs rectè citat pro hac opinione Patrem Layman *lib. 5. tract. 4. cap. 5. num. 9.* Nam is expreſsè oppoſitam concluſionem tuetur his verbis: *Qui præuidet, ſe in Paſchate à ſacra Communione impeditum iri, non tenetur tempus præſcriptum præuenire, dummodò intra eum annum ſemel communicarit.* Quæ limitatio, vt infrà dicam, eſt vera; nec debuit propter limitationem referri Pater Layman pro opinione præfata. 229

Non teneri, defendunt Molfeſius *tract. 3. cap. 8. num. 18.* Coriolanus *1. p. ſect. 3. art. 1. num. 6.* Bonacina *diſp. 4. quæſt. 7. punct. 2. numero 15.* P. Filliucius *tract. 4. num. 59.* Victorellus, Pitigianus, Ægidius, Suarez, Azor, 230

Reginaldus,

Reginaldus, quos ſequitur Leander *vbi nuper*. Hæc ſententia eſt vera cum limitatione à P. Layman *vbi ſuprà* præfixa. Quippè nemo obligatur ad anticipandum opus præceptum, niſi opere anticipato ſatisfaciat præcepto; at non ſatisfit præcepto per anticipatam Communionem; ergo non datur ad illam obligatio. Minor ſuadetur; n. m ſi ad tempus deſignatum reſpiciamus, cum nondum aduenerit, non poteſt ſatisfieri præcepto, vt vrgenti in deſignato tempore; ſicut nequit ſatisfacere præcepto audiendi Miſſam die Dominica, & ieiunandi in Vigilia, qui præuidens fore præpeditum illis diebus, anticiparet ieiunium, & auditionem Miſſæ. Si autem ad præceptum in ſe attendatur, cum ſolùm obliget, ſemel in anno accipere Euchariſtiam, & ſupponamus, prædictum Scholaſticum intra illum annum eam accepiſſe, fit, vt inſpecto præcepto ſecundùm ſe, & præciſo à tempore, quod deſignatur, iam ei ſatisfecerit, atque adeò non indigeat alia ſumptione anticipata Euchariſtiæ.

231 Hinc limitatio in aſſerto appoſita declaratur. Nam *in capit. omnis vtriuſque, de pænitent. & remiſ.* iniungitur præceptum accipiendi Euchariſtiam *ad minus in Paſcha*, & in Tridentino *ſeſſ. 13. canon. 9.* repetitur idem præceptum Communionis *ſingulis annis, ſaltem in Paſcha*; Vbi duo præcipiuntur, aliud vt principale, nempe Communio vltra annum non differenda; aliud vt minùs principale, & veluti acceſſorium, nempè quòd in Paſchate Communio fiat. Vnde, ſi acceſſorium non poteſt adimpleri, ſaltem debet principale. Vndè, ſi quis intra annum non acceperit Euchariſtiam, & nequeat tempore deſignato accipere, tenetur eam anticipare, vt præcepto principali ſatisfaciat.

232 Indè cernitur diſparitas inter adimpletionem huius præcepti, & præceptorum ieiunandi, & audiendi Miſſam; ſcilicèt, quòd hæc præcepta allegata ſunt diei determinato, & cum die finitur obligatio; at in illo præcepto, cum duo includantur, etſi ſecundum ſit alligatum tempori, tamen primum obligat ante illud tempus, ſi in illo adimpleri nequit, cum obliget, ſemel in anno Euchariſtiam accipi.

233 Sed inquiris, quis annus in præſenti intelligatur, aut à quo tempore computandus? Sanè iuxta mentem Patris Layman debet intelligi annus Eccleſiaſticus, in quo obligat præceptum Communionis, à Paſchate vſque ad Paſcha; ita vt ſi quis poſt Communionem in Paſchate antecedenti peractam, rursùs decurſu temporis Euchariſtiam ſumpſerit, præceptum principale adimpleat, eſto eam ſumpſerit, v.g. menſe Auguſto, aut Septembri. Ratio eſt, quia limitatio ſuprà poſita, & probata fundatur in eo, quòd quis debeat ſatisfacere præcepto principali annuæ Communionis; at ſi annus intelligeretur alio modo, v. g. à Dominica prima Aduentus, vel à prima die Ianuarij, inefficax eſſet ea ratio, & limitatio; ſiquidem, quamuis ille non anticiparet Communionem, poſſet poſt Paſcha ſatisfacere præcepto annuæ Communionis, cum reſtaret plurimum tempus, vſque ad ſequentem Dominicam primam Aduentus, vel primam diem Ianuarij; ergo ſupponit ille Author, finiri annum tempore Paſchatis, & incepiſſe in Paſchate, atque adeò teneri quem anticipatè ſumere Euchariſtiam, ne annus dilabatur cum Paſchate, quin præcepto principali annuæ Communionis ſatisfecerit.

Quòd ſi opponas; ergo ille poterit non 234
non accipere Euchariſtiam per integrum annum ſalarem, qui à die prima Ianuarij, vſque ad vltimam Decembris computatur, ſiquidem non tenetur, ſi ſumpſit Euchariſtiam menſe Auguſto anni antecedentis, & impeditus eſt tempore Paſchatis, anticipare Communionem, quia iam ſatisfecit præcepto, & rursùs, ſi anno ſequenti tempore Paſchatis ſumat Euchariſtiam, adimplebit etiam præceptum noui anni Eccleſiaſtici incipientis ab eo Paſchate, in quo eſt impeditus. Quòd abſonum videtur, & contra mentem Concilij Lateranenſis, & Tridentini, quæ intra anuum ſolarem Confeſſionem, & Communionem iniungunt, cum ſingulis annis eas fieri præcipiant.

Reſpondeo, id non eſſe abſurdum, & 235
Concilia præcipere, vt fideles ſingulis annis Eccleſiaſticis Euchariſtiam accipiant, quod in caſu poſito verificatur. Et quidem probabilis ſententia docet, eum, qui tempore Paſchatis non ſumit Euchariſtiam, etiam culpabiliter, non teneri, eo tempore tranſacto, illam ſumere; ergo, quia iudicat hæc ſententia, annum deſignatum à Conciliis eſſe Eccleſiaſticum, & tunc finiri; aliàs, cum ſemper inſtaret præceptum annuæ Communionis, teneretur ille, ſi non eſſet finitus annus, ſumere Euchariſtiam, & non poſſet expectare tempus ſequentis Paſchatis. Eam autem ſententiam docent Medina *Codice de pænitent. quæſt. de Confeſſione ſemel in anno agenda*; P. Henriquez *lib. 8. cap. 5. numero* 1. P. Granado *in 3. part. tract. 10. diſp. 4. num. 7.* Sotus, Silueſter, Armilla, Tabiena, Victoria, Ortiz, Cardinalis Toletus, & P. Sa, quos refert

fert Leander *vbi ſuprà q.*29. & in hanc ſententiam inclinant Bonacina, Cruz. & Diana, vt fatetur ipſe Leander.

236 Nec eadem eſt ratio de Confeſſione annua, ac de Communione; nam annus Communionis iuxta dicta recenſetur à Paſcha, vſque ad Paſcha, cum tempus hoc ſit deſignatum ad illam; at ad Confeſſionem non datur tempus deſignatum, vnde annus incipiat, ſeu in quo finiatur; quare annus, in quo omnes tenentur confiteri, eſt Scholaris, ſcilicèt à prima die Ianuarij, vſque ad vltimam Decembris, ſi habeant conſcientiam peccati mortalis; quare, etſi in caſu ſupra agitato, non teneretur ille Scholaſticus ſumere Euchariſtiam vſque ad ſequens Paſcha, teneretur tamen confiteri ante vltimam diem Decembris, ſi peccati mortalis eſſet reus, vt ſic ſatisfaceret præcepto annuæ Confeſſionis, quod vagè per totum annum obligat, ſi toto eo anno non peregiſſet Confeſſionem, Etenim, quamuis quis in mortali exiſtens teneatur confiteri tempore Paſchatis ante ſumptionem Euchariſtiæ, ea tamen obligatio oritur ex præcepto diuino ſumendi dignè Euchariſtiam, non ex præcepto annuæ Confeſſionis, quod tunc determinatè non obligabat; eſto ei ſatisfiat per eam Confeſſionem, ſicut ſatisfieret per Confeſſionem quouis alio tempore anni peractam.

237 Cæterùm ſententiam aſſerentem, eum, qui in Paſchate Euchariſtiam non accepit, poſtea teneri accipere, tuentur Nuñus *in* 3. *p. q.* 80. *art.* 11. *diffic.* 2. Trullench. *lib.* 3. *in Decal. c.* 3. *dub.* 2. *n.* 15. Cardinalis Lugo, Syluius, Villalob. Ochagauia, Nauarrus, Coriolanus, P. Azor, Filliucius, Layman, Reginaldus, Gaſpar Hurtado, & Suarez, quos refert, & ſequitur Leander de Sacramento *loco relato, quæſt.* 29. Qui, vt conſequenter loquantur, tenentur dicere, annum pro Communione deſignatum non eſſe à Paſchate vſque ad Paſcha, ſed à prima die Ianuarij vſque ad vltimam Decembris, quod ex eorum fundamentis conuinco. Nam ipſi probant, vt videre eſt apud Leandrum, non teneri quempiam anticipare. Communionem ante Paſcha à paritate aliorum præceptorum, quia non tenetur anticipare ieiunium ante Vigiliam, nec auditionem Miſſæ ante diem feſtum; Sed nec tenetur ieiunare poſt diem ieiunij, nec audire Miſſam poſt diem feſtum, ſi id non præſtitit illis diebus, eo quòd præcepta vltra illos dies non progrederentur; ergo ſtando his paritatibus, ſicut non teneretur quis anticipare Communionem ante tempus præceptum, ita nec poſtponere, finito tempore præcepto. At iuxta hanc ſententiam tenetur ille ad Communionem poſt tempus Paſchatis, ergo in tempore Paſchatis non eſt finitus annus, pro quo obligat præceptum annuæ Communionis, ſed ille annus procedit vlteriùs, vt ſaluetur, durare obligationem præcepti ad ſingulos annos tendentis, nam elapſo vno anno, incipit obligare pro alio anno, ſicut elapſo die ieiunij, aut die feſto, præcepta obligant pro ſequentibus diebus ieiuniorum, & feſtis. Paritas enim aut nihil, aut vtrumque ſuadet.

238 Ex his aſſero, ſi annus, pro quo obligat præceptum annuæ Communionis ſit à Ianuario, vſque ad Decembrem, & non poſſit quis tempore Paſchæ ſumere Euchariſtiam, non teneri eam anticipare, ſed tamen debere eam ſumere poſt Paſcha. Si verò ſit annus Eccleſiaſticus, in quo non multùm inſiſto, teneri anticipare, ſi intra eum annum Eccleſiaſticum, à Paſchate præcedenti, vſque ad illud Paſcha non ſumpſit Communionem, ſecùs ſi ſumpſit; &, ſi non anticipet, non propterea teneri accipere Euchariſtiam poſt Paſcha. De Confeſſione autem, iuxta ſuprà dicta, vno modo ſemper eſt philoſophandum.

239 Sed rogas, an Scholaſticus, qui non anticipauit Communionem, & toto tempore Paſchæ iter facit, teneatur in itinere ſumere Euchariſtiam, ſi in aliquo loco poſſit? In primis, ſi ille non ſolùm eo tempore, ſed toto integro anno eſſet iter facturus, ſanè teneretur, quia pro eo anno non cenſetur habere Parochiam, & eſt vagus, aut peregrinus. Vagos autem, & peregrinos teneri ad præceptum annuæ Communionis adimplendum, eſt certiſſimum; & eos poſſe ſatisfacere ei præcepto in quauis Eccleſia, etiam ſi ſit Religioſorum Mendicantium, docent Emanuel Rodriguez *tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 56. *art.* 3. Hinojoſa *verbo, Euchariſtia, fol.* 228. Diana *part.* 2. *de dubiis Regular. reſolut.* 12. P. Thom. Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſput.* 23. *n.* 17. Portel, P. Henriquez, Granado, Fagundez, Nauarrus, Sotus, Cardinalis Lugo, & alij, quos citat, & ſectatur Leander de Sacramento *tom.* 2. *de Sacrament. tract.* 7. *diſp.* 3. *quæſtion.* 17.

240 Si autem non ſit iter facturus toto anno, ſed acceſſurus ad locum, vbi domicilium, aut quaſi domicilium habet, non tenetur ſumere Euchariſtiam in itinere, ſi ſequamur ſententiam de anno naturali, pro quo obligat præceptum annuæ Communionis. Etenim, poteſt adimplere poſt Paſcha ſubſtantiam præcepti, nempè ſumptionem Euchariſticam, aliundè in itinere nequit adimplere acceſſorium, quod in præcepto includitur;

tur; id enim iniungit, vt Euchariſtia accipiatur eo tempore Paſchæ in propria Parochia, ſi eam quis habeat; cum autem ille, dum eſt in itinere, nequeat Euchariſtiam ſumere in propria Parochia, quam habet in loco, ad quem eſt acceſſurus, fit, vt in itinere non teneatur; non quidem ratione præcepti principalis, quia ei poteſt poſt Paſcha ſatisfacere; ſicut etiam ſatisfaceret, ſi in ipſo itinere Euchariſtiam ſumeret; non item ratione præcepti acceſſorij, quia nequit illud in itinere adimplere.

241 Fateor, mihi tutius apparere, quòd in itinere ille Communionem ſumeret; quippe ſeparabilia ſunt, communicare tempore Paſchatis, & quòd id in propria Parochia præſtetur; quare cum vnum ex his poteſt fieri, nempe accipere Euchariſtiam, etiam ſi non poſſit aliud, nempè in propria Parochia, videtur ad illud inſtare præceptum, niſi in itinere eſſet graue incommodum, quem detineri, vt confiteretur, & Euchariſtiam acciperet. Sicut præceptum ieiunij obligat ad abſtinentiam à carnibus, & ad vnicam comeſtionem, & tamen, qui ob laborem excuſantur à limitatione comeſtionis, adhuc tenentur non comedere carnes, quia id eſt ſeparabile, niſi alia cauſa, v. g. ægritudinis, excuſaret eos etiam ab hac obligatione adimplenda.

242 Quòd ſi ſequamur opinionem de anno Eccleſiaſtico intra duo Paſchata contento, ſcilicèt ab vno ad aliud, ſanè ſi ille non anticipauit ſumptionem Euchariſtiæ, nec ſemel intra eum annum illam ſumpſerit, tenebitur (dum ſine graui incommodo poſſit) eam ſumere in itinere, ſiquidem inſtat præceptum, & finitur tempus, in quo valet adimpleri, ſecundùm id, quod eſt principale, eſto non adſit propria Parochia in itinere, quod eſt acceſſorium. Si autem anticipauit Communionem, aut intra eum annum ſaltem ſemel ſumpſit Euchariſtiam, non tenetur in itinere ſumere, iuxta ſuperiùs dicta.

QVÆSTIO XXII.

An Scholaſtici exiſtentes in Academiis teneantur obſeruare leges & præcepta, etiam ſub cenſuris impoſita, quæ in ipſorum patria ſeruantur?

243 HÆc quæſtio etiam de Profeſſoribus ſcientiarum ventilari poteſt, ſicut etiam aliæ, quas in hoc libro tractamus, at quia communiores ſunt Scholaribus, ideò hoc loco eas agitamus. Sic etiam *libro* 2. plura diſputauimus, quæ æquè his conueniunt; & proportionatè ſingulis quæque ſunt aptanda. Agimus in præſenti non de legibus, ac præceptis vbique obligantibus, ſed de ſpecialibus, quæ ſolent eſſe in vnoquoque loco; qualia ſunt, vt dies alicuius Sancti ſit feſtus, vt ieiunetur, aut abſtineatur à carnibus tali die, vt in Eccleſiis nemo opera data confabulationes intermiſceat, aut ſumat puluerem, quem vocamus *tabaco*, hiſque ſimilia.

Igitur pro ſententia rigidiori aſſerente Scholaſticos à ſua patria abſentes adhuc teneri ad ſeruanda ſpecialia præcepta, ſeu leges illius, poſſent referri hi Authores, qui iudicant, illos non contrahere domicilium in eis locis, vbi ſtudent, ſed aduenas eſſe; & aliunde tenent eos, qui extra ſuum territorium exiſtunt abſque domicilio, redituri ad ipſum, teneri ad ſeruandas prædictas leges, ac præcepta. De quibus videri poteſt Leander Sacramento *de præcept. Eccleſ. tract.* 1. *diſp.* 3. *quæſt.* 6. *& quæſt.* 11. 244

Communis, & vera eſt ſententia contraria Scholaſticos deobligans ad obſeruationẽ eiuſmodi legum. Ita tenent, qui abſolutè docent, nullum exiſtentem extra proprium territorium obligari ad illius leges ſeruandas; Couarrub. *in c. Alma mater, p.* 1. §. 10. *n.* 3. Silueſter *verbo, excommunicatio* 2. *n.* 7. P. Suarez *tom.* 1. *de Religion. lib.* 2. *de feſtis, cap.* 13. *& lib.* 3. *de legibus, cap.* 82. P. Rebellus *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 2. *q.* 7. *ſect.* 3. Nauarrus, Ludouicus Lopez, P. Thom. Sanchez, Leſſius, & alij, quos refert, & ſequitur P. Layman *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 11. A fortiori aſſertionem poſitam tuentur, qui defendunt, exiſtentes per modum tranſitus extra proprium territorium non teneri legibus illius; cum Scholaſtici non per modum tranſitus abſint à ſua patria, ſed habendo quaſi domicilium in locis, vbi ſtudent. Id igitur affirmant Ayrus *in clauis Regia lib.* 7. *capit.* 3. *num.* 11. Philiarcus *tom.* 1. *de offic. Sacerdot. part.* 2. *libro* 3. *cap.* 23. *notab.* 3. P. Henriquez *libro* 9. *ſum. cap.* 25. *num.* 2. P. Azor *inſtitut. mor.* 1. *part. lib.* 5. *cap.* 18. *quæſt.* 14. Maior, Graſſis, Petrus de Ledeſma, Armilla, Roſella, Acuña, Villalobos, Baſilius Legionenſis, Boſius, Malderus, Driedo, Gordonus, Diana, Trullench, P. Sa, Granado, Salas, Reginaldus, Fagundez, Filliucius, Caſtro Palao, & alij apud Leandrum *vbi ſuprà, quæſt.* 6. Et Iuriſprudentes communiter, Abbas, Imola, Zabarella, Baldus, alijque plures, quos refert, & ſectatur Paſqualigus *tract. de ieiun. deciſ.* 211. 245

Suadetur concluſio primò *ex cap.* 2. *de* 146
Conſtitution.

Conſtitution. in 6. ibi; *Statuto Epiſcopi, quo in omnes, qui furtum commiſerint, excommunicationis ſententia promulgatur, ſubditi eius furtum extra diœceſim committentes minimè ligari noſcuntur.* Ecce extra territorium non obligant leges, ac cenſuræ. Probatur ſecundò, quia eatenùs lex obligat, quatenùs datur iuriſdictio ad eam condendam, & eius obſeruationem procurandam; at non datur iuriſdictio in his, qui leges in proprio territorio, diœceſi, aut vrbe promulgant, vt extra territorium eas promulgari, vel obſeruari faciant, nec eorum iuriſdictio extenditur vltra terminos ſui territorij; igitur extra illud non datur obligatio eas leges ſeruandi; Ideóque *in cap. 2. nuper relato* aſſeritur; *Extra territorium ius dicenti impunè non paretur; idemque eſt, ſi ſupra iuriſdictionem ſuam velit ius dicere.*

247 Et quamuis hi, qui abſunt à proprio territorio, ſubditi ſint Epiſcopi, qui cenſuram tulit, adhuc non obligantur, quia cenſura fertur in ſubditos intra diœceſim exiſtentes. At, ſi Scholaſticus exiſtat in Academiæ loco, qui eſt intra diœceſim ipſam ſuæ patriæ, teneubitur ad ſeruandas leges, quæ vtrique loco ſunt communes, & quæ dimanant à Superiore vtriuſque loci. Præterea, ſi in diuerſa ſit diœceſi, & ſtatutum, aut lex propriæ diœceſis reſpiciat rem in illa ſitam, aut eius territorij commodum, debet illud obſeruare; v.g. ſi ſtudeat in Academia, aut doceat Canonicus, vel Clericus, & in eius diœceſi detur ſtatutum, quòd omnes Clerici, aut Canonici conueniant ad Synodum, aut Capitulum, certo anni tempore, tenetur ad id exequendum; *cap. ex tuæ, de Clericis non reſident.* docentque Couarrub. *vbi ſuprà, numero tertio* Abbas *in cap. poſtulaſti, numero 9. de foro competenti;* Nauarrus, Syluest. Sayr. P. Suarez apud Layman *ſuprà numero tertio* P. Auila *de cenſur. part. 3. capite 3. diſput. 2. dub. 2.* Sumiturque argumentum *ex l. 121. ff. de regul. iur.* (quæ nec fideliter tranſcripta, nec citata eſt apud Layman) *Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduerſus ea, quia non facit;* Et ibi Gothofredus; *In fraudem alterius quis facit, qui id non facit, quod in eius vtilitatem, & commodum facere debet.*

248 Aſſertio poſita extendenda eſt ad aliquos caſus. Primò, ſi in loco Academiæ non ſeruetur aliqua lex, vbique alibi obligans, non teneri exiſtentes ibi ad eius obſeruationem. Sic exiſtens Mediolani non tenetur ieiunare quatuor primis diebus Quadrageſimæ, quia in ea vrbe non ieiunatur, eſtque quaſi priuilegium locale, quo gaudere poſſunt in eo loco exiſtentes; Ita conſtat *ex capite illa, diſt. 12.* & docent Thom. Sanch. *libro primo mor. capite 12. numero 28.* Syluest. P. Leſſius, Suarez, & alij. Sic etiam quicumque per Caſteliam tranſeunt, aut in ea verſantur, poſſunt Sabbato commedere inteſtina, & extima animalium, etſi id communi lege Eccleſiaſtica ſit prohibitum, vt docet P. Leſſius *de iuſt. lib. 4. cap. 2. dub. 8. num. 55.* & alij paſſim.

Secundò, ſi in propria diœceſi ſint aliqua peccata, & cenſuræ reſeruatæ, quæ tamen reſeruatæ non ſunt in loco, vbi quis ſtudet, poſſe eum, qui illorum eſt reus, abſque priuilegio abſolui à quouis Confeſſario approbato; nam huius iuriſdictionem ad abſoluendum non poteſt tollere Epiſcopus diuerſæ diœceſis, dum reſeruat illa peccata, & cenſuras. Hoc intelligendum eſt, ſi extra propriam diœceſim ille in eiuſmodi peccata eſt dilapſus. Si verò iam inciderat, dum exiſteret in propria diœceſi, an poſſit abſolui in alia diœceſi, tractaui latè *tom. in Bulla Cruc. diſp. 23. num. 22. & diſp. 25. à n. 16.* Ibi videndus, nam caſus eſt valdè communis. 249

Sed contra ſtabilitam aſſertionem oppones. Prælati Regulares poſſunt obligare ſuos ſubditos, etiam extra Monaſteria, aut Collegia exiſtentes, ſuis ſtatutis, præceptis, ac ſententiis, & eos citare, ac excommunicare, & in alieno territorio fugitiuos propria authoritate capere, vt docet Syluester *verbo, excommunicatio 2. num. 15.* Ergo poteſt Epiſcopus ſuis legibus, & præceptis obligare Scholaſticos, & quoſlibet alios ſubditos in alieno territorio exiſtentes. Nego conſequentiam; Diſparitas eſt, quia Prælatis Ordinum Regularium competit iuriſdictio in ſuos, non ratione territorij, ſed per ſe & ratione perſonalis obligationis, quam Religioſi contrahunt, dum obedientiæ votum emittunt, quod votum non datur in ſubditis reſpectu Epiſcopi, atque adeò nec perſonalis illa obligatio, ſed ratione territorij ei ſubduntur. Hinc Prælatus Regularis regit ſubditos, de illiſque curam habet, vbicumque exiſtant, non verò Epiſcopus. Vel dicito non illepidè cum Syluestro *vbi ſuprà,* ratione territorij fieri ſubditos ſuorum Prælatorum Religioſos, ſed totum mundum eſſe eiuſmodi Prælatis pro territorio; quod de Epiſcopis nequit verificari. 250

***

Mendo de Iure Academico. Dd QVÆST. XXIII.

QVÆSTIO XXIII.

An Scholaſtici, & Academici teneantur obſeruare leges ſpeciales eius loci, in quo ſtudent, quæ in ipſorum patria non obſeruantur?

251 NOn eſt quæſtio nunc de his, qui per tranſitum in aliquo loco ſunt, ſed de his, qui maguam anni partem in Academiis tranſigunt, vt ſunt Scholares, & Profeſſores ſcientiarum; quæ pars anni ſufficiens eſt, vt comparetur quaſi domicilium in eis locis, & illi cenſeantur non hoſpites, ſed habitatores, iuxta doctrinam Nauarri *tract. de Iubilæo, notabili* 32. *numero quadrageſimo tertio* & P. Layman *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 1. & aliorum: de quo nos inferiùs latè agemus.

252 Leander de Sacramento *tom.* 2. *de Sacram. tract.* 1 *diſp.* 3. *quæſt.* 11. ſententiam negantem eos teneri illis ſpecialibus legibus muniit authoritate plurium, quorum aliqui ſpecificè loquuntur de noſtro caſu; alij verò tenent, non contrahi domicilium ab Scholaſticis, nec quaſi domiciliũ, ſed ſemper aduenas reputari; indeque infert hic Author, illos ſtare à ſententia negante. Pro hac ſententia affert Patrem Thomam Sanchez *lib.* 5. *conſil. mor. cap.* 1. *dub.* 3. *n.* 1. Et poſteà pro ſententia oppoſita citat eumdem Thom. Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 18. *num.* 9. *& in ſum. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 41. Et addit; *Vnde dicendum eſt, Sanchez ſibi eſſe contrarium, quod referens illum pro vtraque ſententia non notat Paſqualigus.*

253 Miror virum exactum, & eruditum hæc dicentem. Nam P. Thomas Sanchez primo loco hæc habet, vt ipſe Leander refert; *Conuentus Religioſorum non tenetur ſtare præceptis, aut conſuetudinibus particularibus oppidi, vbi reſident, ſed tantùm generalibus præceptis, & conſuetudinibus.* In ſecundo loco, affirmat, eos, qui maiori parte anni reſident in aliquo loco, teneri legibus ſpecialibus illius; Et non loquitur de Religioſis, ſed de aliis, ideoque addit; *Valdè enim rationi diſſonat, Scholares, qui triennio in loco ſtudij habitant, non teneri illius legibus, & conſuetudinibus.* Itaque docet, hos teneri abſolutè, atque adeò non rectè à Leandro, & Paſqualigo pro ſententia negante citatur. Rursùs ait, non teneri Religioſos, quia ſunt exempti, quod nec eſt huius quæſtionis, nec à veritate alienũ. Quæ ergo eſt contrarietas in affirmando, exemptos non teneri legibus ſpecialibus loci (quod plures Authores docent) & nõ exemptos teneri? Maximè cum concluſio de exemptis eodem modo ſit firma, ſiuè exempti exiguo tempore, ſiuè per totam vitam in eodem loco habitent; indeque cernitur, eam doctrinam eſſe omnino extra præſentem quæſtionem, in qua agimus de non exemptis, & non perpetuò habitantibus in loco ſtudij, ſed per magnam partem anni. Imò nec ex vi argumenti poteſt Thomas Sanchez ſibi contrarius eſſe conuinci; Nam, ſi arguas; exemptus non tenetur legibus ſpecialibus loci, ergo nec tenetur non exemptus; Conſequentia hæc negatur vt falſa, & vt malè illata. In primis vt falſa, quia ex ipſis terminis colligitur diſparitas, cum exemptio à iuriſdictione Epiſcopi, & Iudicum ſæcularium, inuoluat carentiam obligationis ex vi præceptorum, aut legum, quæ introducuntur ab Epiſcopo, Clero, aut populo. Deindè vt malè illata; quia doctrina de exemptis eſt generalis, quamnis exempti per totam vitam habitent in loco; cuius legibus non teneri affirmatur; Et ſicut ex hoc aſſerto non infertur benè, ergo non exempti non tenentur eiuſmodi legibus, quamuis per totam vitam in eo loco commorentur, ita nec infertur, non teneri, ſi magna parte anni ibi habitent; cum ex vi illationis non magis vnum, ac aliud deducatur. Stet ergo, P. Thomam Sanchez ſibi non eſſe vllo modo contrarium, ſed maximè conſequentem.

Igitur ſententia docens, Scholaſticos, & 254 Academicos teneri ad obſeruandas leges, & conſuetudines eius loci, in quo ſtudio vacant, communis, & vera eſt. Eam tenent Baſilius Legionenſis *lib.* 5. *de matrim. cap.* 7. §. 1. *numero* 5. Villalobos *tract.* 2. *diffic.* 33. *numero ſexto* P. Suarez *tom.* 1. *de Relig. libro ſecundo cap.* 14. *numero ſecundo* P. Fagundez, & alij, quos refert, & ſequitur Leander *vbi ſuprà.* Medina 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 5. Roſella *in ſum. verbo, ieiunium, numero decimo ſexto* D. Antoninus, Syluester, & alij, quos refert, & ſectatur P. Layman *tom.* 1. *libro primo tractat.* 4. *c.* 12. A fortiori hanc ſententiam tuentur Authores, qui dicunt, hoſpites ſpatio vnius diei manentes in aliquo loco, teneri legibus ſpecialibus illius. Ita Couarr. *variar. reſol. c.* 20. *n.* 8. Abbas *in c. conſilium, de obſeruat. ieiunij.* P. Salas *de legib. diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 41. P. Sa *verbo, ieiunium num.* 1. Nauarrus, Rodriguez, Philiarchus, P. Leſſius, & alij.

Aſſertum probatur; quia eiuſmodi Scho- 255 laſtici, & Academici ſortiuntur forum in eo loco, in quo ſtudiis incumbunt, ratione quaſi

quaſi domicilij; hoc autem ſufficit, vt teneantur legibus ſpecialibus, & conſuetudinibus eius loci. Deinde ex ſe conſtat, eſſe abſurdum, illos magna anni parte in aliquo loco habitare, & cum incolis non ſeruare conformitatem in ieiuniis, in feſtorum obſeruatione, in abſtinentia à carnibus, aliiſque huiuſmodi; & ſanè difformitas ſcandalum poſſet parere, & rectæ Reipublicæ gubernationi opponeretur. Præterea in probationem adduci poteſt, *cap. illa, diſt.* 20. Vbi D. Ambroſius apud S. Auguſtinum *epiſt.* 118. *ad Ianuarium*, inquit, *Cum Romam venio, Sabbathum ieiuno: cum Mediolani ſum, non ieiuno; Sic & tu, ad quamcumque Eccleſiam veneris, eius morem ſerua, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi.* Similia habentur *in cap. Quæ contra, diſt.* 8. *in cap. quiſquis, diſt.* 41. Vbi Gloſſa, *verbo, viuit*, affirmat; *Nota, quòd quilibet conformabit ſe ſociis ſuis in cibis, & moribus*: Et Gloſſa *in relato cap. illa*, apponit illud vulgatiſſimum diſtichon;

Si fueris Romæ, Romano viuito more;
Et ſi ſis alibi, viuito, ſicut ibi.

256 Et quamuis hæc vltima aſſerti probatio etiam militet reſpectu eorum, qui vel vno die in aliquo loco commorantur, & propterea Authores ſentientes, eos, qui per tranſitum breui tempore in loco exiſtunt, non teneri legibus ſpecialibus ipſius loci, reſpondeant, ea verba Auguſtini, & Ambroſij, ſolùm importare conſilium, & tunc dumtaxat inducere obligationem, cum ſcandalum timetur ex non obſeruatione earum legum; Attamen reſpectu noſtræ aſſertionis vim habet; tum quia, habitatione diuturna poſita, non poſſet non timeri, ac ſequi ſcandalum, ſi illæ leges non obſeruarentur; quod ſcandalum vitare faciliùs poſſunt hoſpites per locum tranſeuntes; tum quia ad pacem cuiuſque loci tuendam, & rectè Rempublicam adminiſtrandam, conſenſu communi videtur introductum, vt illæ leges ſeruentur ab habentibus domicilium, & quaſi domicilium in loco, reſpectu quorum datur iuriſdictio; quæ ratio non eamdem vim habet reſpectu eorum, qui per locum tranſeunt. Hinc etiam infirmantur cæteræ rationes, quibus præfati Authores probant, aduenas, ſeu hoſpites per loca tranſeuntes, non obligari ad obſeruandas leges ſpeciales locorum; diuerſimodè enim ſe habent hi, qui ſtudij gratia diutiùs in his locis morantur.

QVÆSTIO XXIV.

An Scholaſtici, & Academici, dum veniunt ad Academiam, & redeunt ad patriam, teneantur ſeruare leges ſpeciales, & conſuetudines locorum, per quæ tranſeunt?

POnamus, accedere in via Scholaſticum 257
ad locum, in quo eſt dies feſtus, vel ieiunij, propter ſpecialem conſuetudinem, aut legem eius loci; inquirimus, an teneatur audire Miſſam, ieiunare, vel abſtinere à carnibus, & ſic de reliquis. Quæ quæſtio in tractatu de legibus ſolet ventilari de quibuſcumque itinerantibus, hoſpitibus, ſeu peregrinis; Et quia valdè frequens eſt Academicis ob annua itinera, quæ faciunt, ideò eam explorare oportet.

Si Lex ſit communis, quamuis in proprio 258
territorio, ſeu patria itinerantis non obſeruetur, & ille accedat ad locum, vbi obſeruatur, non tamquam ſpecialis illius loci, ſed tamquam communis, tenetur ad illius obſeruantiam. V. g. Mediolanenſis tranſiens per loca, vbi ieiunatur quatuor primis diebus Quadrageſimæ, iuxta legem communem Eccleſiaſticam, ſi habeat viginti vnum annos, ieiunare tenetur, eſto non ieiunetur Mediolani illis diebus; nam id eſt priuilegium locale, à iure communi exorbitans, & tamquam odioſum, non eſt ampliandum, ſed reſtringendum. Ita docet Medin. *in* 1. 2. *q.* 56. *art.* 5. §. *Dubitatur præterea.* P. Henriquez, Suarez, & ferè communis, vt videre eſt apud P. Layman *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 12. *num.* 3. Oppoſitam ſententiam, ſecluſo ſcandalo, iudico etiam probabilem, quam tuetur P. Thom. Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 18. *q.* 1. *n.* 7. dum tamen itinerans mox ſit in patriam rediturus, quia tunc per iuris fictionẽ pro præſenti in ſua patria habetur.

Loquendo tamen de legibus ſpecialibus 259
locorum, per quæ itinerantes tranſeunt, duplex eſt ſententia. Prima negat, aduenas, & hoſpites obligari ad obſeruantionem illarum, quamuis integro die ibi manſuri ſint. Ita Angles *in Floribus, de ieiunio, q.* 4. *diffic.* 2. Sayrus *in claui Regia, libro* 3. *cap.* 4. *num.* 15. P. Coninch. 3. *part. tom.* 1. *quæſtione* 74. *art.* 4. *dubio ſecundo* P. Auila *de cenſur. part.* 2. *cap.* 3. *diſp.* 2. *dub.* 3. *concluſ.* 3. Diuus Antoninus, Paludanus, Sylueſter, vterque Medina. P. Azor, Thomas Sanchez, & alij, quos refert, & ſequitur Pater Layman *vbi ſuprà, numer.* 4. Item Palacios, Syslueſter, Roſella,

Vega, Rodriguez, Bonacina, Trullench, Gordonus, Cardinalis Toletus, P. Filliucius, Granado, Fagundez, & innumeri alij, quos citat Leandei de Sacramento *tom. 2. de Sacram. tr. 1. diſp. 3. q. 21.*

260 Secunda ſententia affirmat, teneri. Cuius Authores aliqui aiunt, obligari aduen as, & peregrinos, dum vno die in loco commorentur; Alij verò aiunt, obligari, etiam ſi non die integro ibi maneant, ſed tempore proportionaio, quo obligatio inſtet, & adimpleri commodè poſſit. Ita Baſilius Legionenſis *lib. 5. de matr. cap. 7. à num. 14.* Villalobos *tom. 1. ſum. tr. 3. diffic. 33. numero* 7. P. Filliucius *tract. 27. c. 7. numero* 120. P. Caſtro Palao *de legib. tract. 3. diſp. 1. punct. 24. à num. 11.* Nauarrus, Couarrub. Abbas, Rodriguez, Philiarchus, P. Sa, Salas, & alij apud P. Layman *vbi ſuprà*; pluresque alij, quos refert, & ſectatur Leander *q. 23. vbi ſuprà.*

Sentio, primam ſententiam eſſe practicè tutam, & probabiliorem, dum tamen abſit ſcandalũ in non obſeruatione earum legum ſpecialium; ſi etenim hoc timeatur, lex charitatis obligat ad non præbendam occaſionem ruinæ proximo. Probatur ſententia; nam, vt quis legibus obligetur, debet ſubijci iuriſdictioni illius loci, in quo leges ſpeciales ſeruantur; ſed non ſubijcitur, cum non adquirat forum ob breuem hoſpitij moram, ergo non obligatur. Vbi aduerto, plures huius ſententiæ Authores extendere concluſionem ita, vt etiam ſi duos, tres, vel quatuor dies quis adſit in vno loco, non teneatur ad leges, & conſuetudines ſpeciales ibi vigentes. Videantur apud Leandrum *vbi ſuprà q. 21.* Quorum ſententia eſt tuta in praxi, & ſaltem ob authoritatem extrinſecam probabilis. Cauendum tamen eſt ſcandalum.

261 Aliqua argumenta contra hanc ſententiam obiter ſunt libata, & ſoluta *q. præced.* Arguitur prætereà aduerſus ipſam; Qui ſentit commodum, ſentire debet, & onus; iuxta *regul. 55. in 6.* At itinerantes, dum in prædictis locis ſunt, ſoluuntur legibus, & conſuetudinibus propriis ſuæ patriæ, ergo ligantur legibus eorum locorum, per quæ tranſeunt. Reſpondeo, eam regulam eſſe veram, quando onus ex propria inſtitutione annexum eſt commodo; ſicut contingit in inſtitutione hæredis, qui enim adit hæreditatem, vndè commodum ei prouenit, onera annexa hæreditati experiri debet; item in Beneficio Eccleſiaſtico, in quo qui inſtitutus eſt, & prouentus Beneficij comparat, tenetnr ad onera Beneficij adimplenda. At in noſtro caſu commodo non eſt annexum illud onus, ſed diſparatè ſe habet; & ex eo, quòd quis è proprio territorio egrediens liberetur Regibus ſpecialibus illius, non ſequitur, ligandum fore aliis legibus ſpecialibus alterius territorij, cum poſſet ipſe ad territorium pergere, in quo illæ leges non vigerent, & per accidens eſt, vt vigeant in aliquo loco, & quòd ipſe tranſeat per eum tunc temporis, cum proprios iucolas obligant.

262 Dices, hæ leges ſpeciales ſunt locales; & afficiunt locum, indeque tranſeunt in perſonas in eo loco exiſtentes, vt eas obligent. Reſpondeo, tranſire in perſonas, quæ iuriſdictioni illius loci ſubiectæ ſunt, non verò in alias, cuiuſmodi ſunt hoſpites, ac tranſeuntes.

263 Limitanda tamen eſt aſſertio poſita, ita vt non intelligatur de legibus ſpecialibus, quæ latæ ſunt ad vtilitatem, & commodum locorum, vel ad pacificam communicationem cum incolis; hæ enim leges etiam ab aduenis, & hoſpitibus ſeruandæ ſunt; v. g. leges, ne quis noctu arma per locum ferat, ne ibi plus, quàm vnum, vel duos dies commoretur, & ſimiles. Deindè limitanda eſt, ſi contractus in locis, per quæ tranſeunt, fiant ab itinerantibus; cum in contractibus ſeruandæ ſint leges, & conſuetudines cuiuſque loci, iuxta *l. 6. ff. de euictionibus.*

264 Demùm, ſi itinerans delinquat in loco aliquo, poteſt ibi puniri, quia ſortitur ibi forum ratione delicti, iuxta *cap. vltim. de foro competenti.* Ex quo textu ratio pro aſſertione poſita confirmatur; in eo enim aſſeritur, quemlibet ſortiri forum in loco, vel ratione domicilij, vel ratione contractus, vel ratione delicti; ergo à contrario ſenſu, quandò non datur domicilium, ſeu quaſi domicilium, nec contractus, nec delictum, non ſortitur quis forum, nec ſubiacet iuriſdictioni loci, & conſequenter nec illius ſpecialibus legibus obligatur. Poteſt tamen, & debet Studioſus ad ſuum forum cauſam ſui delicti deducere, vt conſtat ex dictis *hoc libro quæſtione ſecunda.*

265 Aliqua hic aduerte pro praxi. Primò, ſi quis in die ieiunij accedat ad locum, vbi non ieiunatur, qualibet hora diei, vel exeat à loco, vbi non ieiunatur, quamuis accedat ad alium, in quo ieiunatur, non teneri ad ieiuninm; quia præceptum ieiunij reſpicit integrum diem, vt obiectum indiuiduum, illeque poteſt licitè in loco, in quo non ieiunatur, manducare pluries, cum quo non ſtaret ieiunium. Ita tradidi cum pluribus *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 13. numero* 2. Imò poſſe quem data opera exire à loco, in quo vrget præceptum ieiunandi,

aut

aut ſeruandi Feſtum, ad locum, in quo non vrget, quia in eo tranſitu vtitur iure ſuo, non in fraudem legis,ſed dumtaxat fugiendo obligationem legis, quod non eſt prohibitum,docent valdè probabiliter, & tutè in praxi plurimi graues Authores; Ochagauia *tract.3.quaſt.8. numero quinto* D. Ioannes de Eſcobar *tom. 1. tract. de vtroque foro, art. 4. numero* 103. P.Thomas Sanchez *libro tertio de matrim. diſp.18. numero vigeſimo nono*, P. Quintanaduеñas *de Iubileo, cap. 8. num. 13.* Baſilius Legionenſis, Bonacina, Paſqualigius, Trullench, Ioſephus de Rocaffull, Chilinus, P.Suarez, Fagundez, Gaſpar Hurtado, Caſt. Palao, & plures alij, quos ſequitur referens Leander *vbi ſuprà, quaſtione* 8.

266 Deinde Scholaſtici, & alij, quos ex ſe iam obligat præceptum ieiunij, itinerantes equitando,ſi viam vnius diei perambulent, nempè nouem, aut decem leucas Hiſpanas, à ieiunio videntur poſſe excuſari, iuxta tradita à mè *tom. in Bull. Cruciat. diſp.13.numero quarto.* Non tamen excuſantur, ſi curru, quadriga, aut lectica vehantur. Nec, quoquo modo itinerent, excuſantur à recitatione Officij diuini, aut parui Beatæ Mariæ, ſi ad illud aliunde teneantur; niſi grauis defatigatio; ingenſque incommodum eos excuſet. Simile incommodum eos excuſabit ab auditione Sacri in via,die Feſto; ſi nempè iter impediatur, aut ſocij non expectent,dum in eo impedimento,& ſeparatione à ſociis, ſentiatur graue incommodum.

267 Demùm, ſi quis exeat à loco, in quo habet domicilium, aut quaſi domicilium, die ibi Feſto, & acceſſurus ſit ad locum, in quo Feſtum non ſeruatur, probabile eſt, & tutum in praxi, non teneri audire Miſſam, antequam exeat, dummodò ibi ſint plures Miſſæ, ita vt ſi maneret in eo loco, non teneretur eam audire ea hora, qua exit, ſed poſteà audire poſſet; nam præceptum non vrget ad audiendam Miſſam illa hora, nec vrget ad non exeundum; & poſt exitum, iam non datur præceptum in alio loco. Ita Ioannes Sancius, Bonacin. & plures apud Leandrum *ſuprà quaſtione nona.*

* * *

QVÆSTIO XXV.

An Scholaſtici, & Academici teneantur audire Sacrum in Feſtis inſtitutis ab Vniuerſitatibus, quæ ab Eccleſia non obſeruantur?

FRequens in Academiis mos eſt, aliquas Sanctorum celebrare Feſtiuitates, quæ ab Eccleſia non obſeruantur, nec à diæceſi, aut loco, in quo ſunt ſitæ; Et in eis à lectionibus publicis vacatur non aliter,ac in communibus Feſtis. His ergo diebus,tenendum eſt, Academicos, ac Scholaſticos nequaquam obligari ad audiendam Miſſam. Ita docent Alcocer *in ſum.cap.27.*P.Thom.Sanchez *tom.2.Conſilior.moral.lib.5.cap.5.numero* 8. & alij. Ratio eſt, quia Academiæ nequeunt Feſta inſtituere, in quibus detur obligatio audiendi Sacrum,& abſtinendi ab operibus ſeruilibus; hæc quippè inſtitutio pertinet ad Eccleſiam,& ad Summum Pontificem, atque (niſi à Pontifice id limitetur) ad Epiſcopum cum Clero, conſentiente populo, pro ſua diæceſi. Sic Palacios *libro ſecundo de contract.cap.vlt.* Armilla *verbo Feſtum. num.* 5. Panormit. Innocent. Archidiac. Syluest. D. Antonin. Federic. Roſel. & communiter omnes, vt videre eſt apud eumdem P. Thom. Sanchez *vbi ſuprà numero 6.* 268

Obiter dixi, niſi à Pontifice limitetur, poſſe Epiſcopum pro ſua diæceſi Feſta inſtituere; nam Pontifex bono Eccleſiæ publico attendens valet eam poteſtatem Epiſcopis limitare; ſicque præſtitit Vrbanus VIII. deſignans Feſta ab vniuerſa Eccleſia obſeruanda, limitanſque numerum Patronorum, quos Feſtiuo die poſſent diæceſes, & vrbes, Epiſcopo annuente, celebrare. Inde confirmatur concluſio noſtra; quippè Epiſcopi adhuc nequeunt Feſta inſtituere, quæ à populo obſeruentur, niſi ſub limitatione præfixa; ergo nec Academiæ, quibus, etiam independenter à quauis limitatione præfixa, ius non erat ad illa inſtituenda. 269

Idem dicendum eſt de aliquibus diebus feriatis pro Senatibus Regiis, & Tribunalibus; in his etenim eorum Miniſtri, & Officiales non tenentur Miſſam audire,cum ſcilicèt eæ Feſtiuitates ab Eccleſia, aut à populo ſub præcepto non obſeruantur. Vnde deducitur, in omnibus diebus præfatis, poſſe tum Academicos, & Scholaſticos, 270

tum alios opera exercere ſeruilia; Hæc quippe dumtaxat ſunt prohibita in diebus Feſtis, qui ſub præcepto obſeruantur, & in quibus obligatio vrget audiendi Miſſam; Et ex ſe vtraque connexa ſemper eſt obligatio audiendi Sacrum, & vacandi ab operibus ſeruilibus, ita vt vna ſine alia nunquam ſubſiſtat; niſi detur legitima excuſatio quandoque non adimplendi vnam, vel aliam; De quo latè Authores præcepta Eccleſiæ explicantes; Videantur P. Fagundez, Leander de Sacramento, & alij.

271 Cæterùm obligationis ablatio, de qua loquimur, eſt tum ſub culpa lethali, tum ſub veniali; ita vt nec venialiter peccet is, qui diebus prædictis opera ſeruilia exerceat, & Sacrum non audiat. Etenim vel ſub mortali, vel ſub nullo peccato debet inde obligatio exoriri; ſicut in cæteris diebus fideles ſub mortali tenentur ad prædicta, ſi Feſti ſint; & ſub nullo, ſi non ſint Feſti; Prædicti autem dies ſub numero non Feſtorum recenſeutur, & abſolutè non ſunt Feſti. Nec ius datur in Academiis, vt Feſta ſaltem ſub obligatione veniali inſtituere queant; imò in Eccleſia mos inſtituendi huiuſmodi Feſta eſt inuſitatus.

272 Sed inquires, an poſſit Superior Academiæ, v.g. Scholaſticus Salmantinus, præcipere, vt ſui ſubditi Miſſam audiant, & ab operibus ſeruilibus abſtineant præfatis diebus? Reſpondeo, non poſſe. Etenim non poteſt ſtatuere Feſta, vt ſuprà libauimus; ſed, ſi poſſet id præcipere, poſſet Feſta ſtatuere; ergo nequit id præcipere. Statuere enim Feſta, nihil aliud eſt, quàm ſub Eccleſiaſtico præcepto obligare ſubditos, ſeu obligationem eis imponere audiendi Miſſam, & abſtinendi ab operibus ſeruilibus; neque quidquam aliud datur reſpectu Feſtorum, quæ ab Eccleſia ſunt inſtituta, niſi eiuſmodi præceptum illam obligationem imponens. A ſimili confirmatur, nam Epiſcopus non poteſt pro libito id præceptum imponere reſpectu ſuæ diæceſis, ob rationem allatam; ergo multò minùs Academiæ Superior.

273 Dices; Poteſt Prælatus Religionis præcepto ſuo, imò & cenſuris, obligare ſubditum, vt Sacrum audiat, & ab opere ſeruili abſtineat; ergo & Superior Academiæ reſpectu ſubditorum id poterit. Inſtatur in primis argumentum in Epiſcopis, reſpectu quorum ſimilis poſſet inferri conſequentia, & tamen eſt falſa iuxta nuper dicta. Reſpondeo ergo, Prælatum Religionis iuſta de cauſa, & in materia apta, poſſe præcepto ſuo, & cenſuris obligare ſubditos ad quamlibet actionem honeſtam, ex eo quòd illi obedientiam vouerint, atque adeò contra virtutem obedientiæ peccarent, ſi tranſgrederentur præceptum; & in caſu poſito non peccaret ſubditus contra virtutem Religionis ordinatam ad Dei cultum, ſi Miſſam non audiret, ſed contra obedientiam; quod oſtendit, Prælatum non inſtituiſſe diem Feſtum ex eo, quòd præcipiat ſubdito audire in eo Miſſam; Cum autem Feſtus dies inſtituitur, vt in eo Dei cultui vacetur, ſi is dies violatur, contra virtutem Religionis delinquitur.

Hoc igitur pacto, negamus poſſe Superiorem Academiæ, aut Epiſcopum præcipere, vt Miſſa audiatur, & abſtineatur à ſeruilibus operibus; ſcilicèt vt diem illum violans contra virtutem Religionis peccet. Aliunde ſubditi Epiſcoporum, & Superioris Academiæ adeò ſtricta obedientiæ lege non tenentur, ac ſubditi Religioſi reſpectu ſuorum Prælatorum; hi enim non habent velle, & nolle; ſecùs illi. Non tamen inficior, poſſe Epiſcopum aliquando cogere ſub præcepto ſubditum, vt Miſſam audiat, ſicut poteſt cogere, vt ab vrbe diſcedat, vt in Monaſterio recludatur, & ad ſimilia; hoc tamen longè abeſt à noſtra quæſtione, & concluſione; Idemque aſſero de Superiore Academiæ reſpectu ſubditi. Id tamen, vt pœnitentia, ſeu pœna quædam, aut in remedium alicuius delicti infligitur. Poſſent etiam ob aliquam vrgentem cauſam publicam, vt propter imminentiam, ſeu graſſationem peſtilentiæ, hoſtium, vel ob quid ſimile, præceptum, imò & cenſuras ferre, vt audiretur Miſſa, aut aſſiſteretur Eccleſiæ, vel Rogationibus. At ex ipſis terminis conſtat, longè aliam eſſe noſtram quæſtionem, nec ad eam exinde rectam paritatem deduci. Quod autem adhuc diximus de Feſtiuitatibus inſtituris dumtaxat pro ipſis Academiis, intelligendum etiam eſt de Feſtiuitate Sancti, qui Academiæ, ſeu Cappellæ illius eſt Patronus, vel Titularis; nec enim in ea datur obligatio audiendi Sacrum, niſi aliunde ſit dies Feſtus. 274

* * *

QVÆST. XXVI.

QVÆSTIO XXVI.

An Scholaſticus, qui tenetur ad recitandum Horas Canonicas, aut Officium paruum, excuſetur à recitatione eo die, quo Concluſiones publicè defendit; item ab auditione Miſſæ, ſi ſit dies Feſtus?

275 NOn huc pertinet inueſtigare, quinam teneantur perſoluere Officium Canonicum, aut recitare Officium paruum B. MARIÆ; de quo latè Authores de Horis Canonicis tractantes; & ego plura attigi *tom. de Bulla Cruciatæ diſp.* 34. *cap.* 2. ſed poſita obligatione recitandi ratione beneficij Eccleſiaſtici, aut penſionis, quæſtio propoſita eſt dirimenda. Ad cuius claram enodationem ſupponendum eſt duplex principium certum. Aliud eſt, obligationem recitandi prouenire ex iure, & præcepto Eccleſiaſtico; aliud præcepta Eccleſię nō obligare cū graui detrimento vitæ, honoris, facultatum, aut valetudinis. Quibus nixi principiis Theologi plures quæſtiones reſoluūt.

276 In præſenti ergo cum diſtinctione eſt loquendum. Si Scholaſticus abſque graui detrimento, aut incommodo poſſit perſoluere Horas Canonicas, & Miſſam die Feſto audire, cum eo die Aſſertiones publicè defendit, ad id tenetur. Ratio eſt, quia inſtat præceptum, & poteſt illud adimplere, quin excuſationem legitimam habeat, ergo adimplere tenetur. At, ſi nequeat defendere eas Aſſertiones, & ſimul ea adimplere præcepta, quin vel valetudinis graue nocumentum accipiat, vel honoris, adimendo tempus, quod eſſet neceſſarium Studio, non tenetur adimplere ea præcepta. Ratio eſt prælibata in duplici principio præiacto; cum hic adſit excuſatio legitima. Ita docent Palacios *in* 4. *diſt.* 15. *diſp.* 9. *fol.* 148. Nauarrus, & Maior, quos ſectatur P. Thomas Sanchez *tom.* 2. *conſiltor. lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 52. *n.* 4.

277 Aſſentior tamen Nauarro aſſerenti, id non facilè fore conſulendum. Atque, vt rem ad praxim ſpecialiùs deducamus, videre eſt, quādo excuſatio prędicta legitima ſit cēſenda. In primis Scholaſticus v. g. Salmantinus, qui Aſſertiones per duas dumtaxat horas defendit, nequit excuſari ab audienda Miſſa eo die, ſi Feſtus, ſit, nec à recitatione Officij Canonici, vel parui. Quippè tempus in auditione Sacri inſumendum eſt breue, neque poteſt impedire ſtudium neceſſarium; & præterea non adeò defatigatur, vt antecedenter, vel ſubſequenter ante finem diei nequeat perſoluere Horas Canonicas, aut Officium paruum. Accedit, poſſe ante defenſionem Aſſertionum & Miſſam audire, & recitare; licèt enim eo exiguo tempore vacet ab ſtudio, non inde ei grauis iactura honoris ſequetur, ſi ea, quæ poſſet tam breui tempore recolere, non addiſcat.

Rursùs ſi mane, ac veſpere Aſſertiones 278 defendat, ſaltem poteſt Miſſam audire antecedenter, aut ſubſequenter, cum auditio Sacri nec multum temporis auferat, nec nimiùm fatiget. Si verò perſoluere Officium Canonicū antecedenter non potuit, & poſt Aſſertiones graui dolore capitis, aut corporis laſſitudine laboret, aut hæc damna ſibi imminere præſciat, ſi recitet Officium Canonicum, non tenebitur ad id ob dicta ſuperiùs. Ad Officium autem paruum Beatæ Mariæ non recitandum ab eo, qui ad illud tenetur, non facilè reperietur excuſatio legitima, cum adeò ſit breue, vt moleſtiam grauem nequeat afferre, nec multum temporis inſumere. Attamen, ſicut ægritudo etiam ab hoc Officio recitando excuſat, poſſet in Scholaſtico poſt defenſionem Aſſertionum ea laſſitudo corporis, aut capitis dari, vt ab illo recitando eum excuſaret. Sed valdè delicatulum cenſebo, qui legitimam ad hoc excuſationem prætendat.

Quòd ſi quis Aſſertiones defenderet 279 veſpere, aut per integrum diem, ad quas ſpatium duodecim, aut viginti horarum ei fuiſſet deſignatum, nec potuiſſet recolere, ob temporis anguſtias, ea, quæ ſufficerent ad eas defendendas, illum excuſarem ab auditione Sacri eo die, ſi Feſtus eſſet, vt poſſet plus temporis in ſtudio inſumere. Etenim, etſi reſpectu aliarum Aſſertionum, ad quas tempus non adeò limitatur, breue tempus iudicetur, quod inſumitur in auditione Sacri, & aditu ad templum, attamen in caſu præſenti non eſt exiguum id tempus reſpectu limitationis horarum, quæ ad eas Aſſertiones recolendas conceduntur. Ceterùm, vt hæc reſolutio ſubſiſtat, ſupponi debet, eiuſmodi Scholaſticum paſſurum fore detrimentum graue honoris, aut famæ, ſi doctum ſe non oſtendat; aliàs non erit caput, vnde excuſetur ab impletione præceptorum; quæ tamen, vt prælibatum eſt, adimpleri, erit ſemper conſulendum. Et ſanè auditio Miſſæ fœlicius initium, & exitum parabit. Indeque viri timorati ad hæc litteraria exercitamenta etiam per confeſſionem Sacramentalem, & ſumptionem Euchariſtiæ, fauſtum ſibi parant euentum.

280 Adhuc, ſolent Scholaſtici octidui, aut tridui tempore limitato, ſe ad Aſſertiones præparare, quibus diebus videtur P. Thomas Sanchez *vbi ſuprà* etiam de obligare eos à recitatione Officij Canonici; non enim ſuam ſtatuit concluſionem de ipſo ſolo die, in quo defenſurus eſt quis Aſſertiones, ſed de illo tempore, quo vacat ſtudio illarum, ita vt plurimum illius interſit, tempus in ſtudio impendere, vt doctum ſe manifeſtet, idemque docet de auditione Miſſæ; imò ſupponit deobligationem audiendi Miſſam, & à paritate exindè deſumpta probat, non dari tunc obligationem recitandi.

281 Difficile eſt, id trahere ad praxim, nec abſolutè, & in generali poteſt aut defendi, aut ſuaderi. Quippè vt vera ſit hæc doctrina, debent duo concurrere; aliud, quòd Scholaſticus ille iacturam grauem famæ, ſeu honoris ſit paſſurus, ſi ſe doctum non præbeat, & conſcium omnium difficultatum; aliud, quòd non ſe doctum ſit præbiturus, niſi tantum temporis in ſtudio, & meditatione quæſtionum inſumat, vt non ſuperſit ſpatium, quo poſſit recitare officium Canonicum, aut paruum, ac die Feſto Miſſam audire, abſque graui detrimento valetudinis, vel nimia corporis, ſeu capitis defatigatione. Quo ſenſu mihi ſuadeo, locutum fuiſſe P. Thomam Sanchez. Ex terminis autem liquet, non facilè ea duo concurrere; Quòd ſi verè ea ſimul dentur, tutò defendi poteſt deobligatio adimplendi prædicta præcepta.

282 Dicta in hac quæſtione de Scholaſticis rectè aptaueris Magiſtris, Profeſſoribus, & Candidatis, dum ſe præparant, vt præſides ſint publicarum Aſſertionum, vel lectionem oppoſitionis legant; Quibus id ſpecialius eſt, quòd maior illis imminet iactura famæ, aut honoris, ſi ſe doctos non manifeſtent; & quòd maior eſt eis communiter labor, quàm Scholaſticis in litterarijs Actibus.

QÆSTIO XXVII.

Qui Scholaſtici, & quando excuſentur à ieiunio?

283 PRætermitto ea quæ circa ieiunium ſunt omnibus communia, & cauſas, quæ omnes generaliter ab obligatione ieiunandi excuſant, vt ætas minor viginti vnum annorum, ægritudo, labor, neceſſitas, & his ſimilia, de quibus latè Authores agentes de præceptis Eccleſiæ, & alij frequenter; noſque ſatis de his attigimus, *tom. ſuper Bull. Cruciat. diſp.* 3. Quæ ſunt ergò ſpecialia Scholaſticis, nunc propalabimus.

Scholaſtici præcisè propter Studium non 284 excuſantur à ieiunio diebus præcepti; quippè ſtudio ieiunium non officit; imò proficit, nec is labor eſt, qui ſecum non compatiatur ieiunium. Quòd ſi quis multùm ſtudendo ſentiat eam laſſitudinem, cum qua coniungere nequit ieiunium, ait Angles *in floribus* 1. *par. mat. de ieiun. fol.* 412. & ſequitur P. Thomas Sanchez *tom.* 2. *conſil. mor. lib.* 5. *capite* 1. *dub.* 13. *num.* 8. non excuſari à ieiunio, ſed debere minuere ſtudij horas. Sententia quidem eſt conſulenda; ſed oppoſita mihi eſt verior; quia ille vtitur iure ſuo, ſtudendo; &, poſito ſtudio ſuperuenit laſſitudo, cum qua ſupponitur non poſſe coniungi ieiunium, niſi cum valetudinis diſpendio; ergo nec tenetur ab ſtudio ceſſare, & iuri ſuo cedere, nec deinceps ieiunare. Quam rationem in ſimilibus caſibus tenui, & comprobaui *loco relato ſuprà in Bull. Cruciatæ.* Sic cum Ioanne Sanchez, Paſqualig. & Diana docet Leander de Sacramento *in quinque prac. tract.* 5. *diſp.* 8. *quæſt.* 121. Vbi ſtudium continuum per totum diem, ait, eſſe cauſam ſufficientem ad non ieiunandum, & non teneri Scholaſticum abſtinere ab ſtudio, quod eſt munus ſuum.

Hinc à fortiori, qui ex neceſſitate plu- 285 rimas horas ſtudio impendit, vt Aſſertiones octiduo, triduo, aut vnico die præparandas defendat, ſi nimiùm laſſetur, ac fatigetur, non tenetur ieiunare. Imò ipſe P. Thomas Sanchez *vbi ſuprà*, tuetur, ſi quis ſit ita debilis, vt ieiunando perdat totum Quadrageſimæ ſtudium, non teneri ad ieiunium; eſſet enim nimium diſpendium, ac incommodum, cum quo Eccleſiaſtica præcepta non obligant.

Rursùs eo die, ſi ſit ieiunij, in quo Scho- 286 laſticus Aſſertiones mane, ac veſpere defendit, non tenetur ieiunare, quia ille labor ex ſe nimiùm laſſat, ac fatigat vires; niſi in defendendis Aſſertionibus ob imperitiem, aut tarditatem vix ille quidquam laboret. Cæterùm ſi ſolo mane, aut ſolo veſpere defendat quis Aſſertiones, poteſt dubitari, an ad ieiunium teneatur, cum ex ſe non ſit grauis labor, niſi ille dicendi feruore multùm laſſaretur; aut integras horas, Preſide tacente, ille impenderet explicationi ſuæ doctrinæ. Videndum ergo eſt, an nimis defatigetur, necne. Prætereà argumentari dumtaxat non excuſabit à ieiunij obligatione, quia moderatus eſt labor, niſi caſu quo quis in examine aliorum ad aliquem Gradum plurimum temporis inſumeret arguendo,

arguendo, indeque grauiter defatigaretur Leander *ſuprà quaſt.* 220. cum Paſqualig. tuetur, Scholaſticum habiturum lectionem examinis, aut diſputationem publicam, non teneri ieiunare nec eo die, nec antecedenti, in quo datur initium maximi laboris requirentis totos illius conatus.

287 Circa modum in ieiunio obſeruandum nihil ſpeciale competit Scholaſticis Vnum hic aduertas, (etſi commune ſit aliis famulantibus,) Scholaſticos miniſtrantes menſæ dominorum non frangere ieiunium comedendo ex iis, quæ de menſa tollunt, ſi ſtatim poſt dominos ſuos ſint pranſuri, quia vnica reputatur comeſtio, quam incipiunt, dum ea comedunt. Ita cum doctis recentioribus tenet P. Th. Sanch. *tom.* 2. *conſil. lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 24. *num.* 3. Alia de ieiunio vide ſuprà *lib.* 2. *q.* 9. Quæ etiam aptari poſſunt Scholaſticis, proportione ſeruata.

QVÆSTIO XXVIII.

An, & quomodo obligent Scholaſticos iuramenta, quæ emittere ſolent, non ludendi, & non mutuandi?

288 NOn ſemel iam notaui, aliquas in præſenti ventilari quæſtiones, quæ æquè pertinent ad alios, ac ad Scholaſticos; at, quia frequentiſſimè circa hos occurrunt, quaſi eorum ſpeciales, exagito, vt ex his, quæ communiter Scholaſticis accidunt, nihil in hoc tractatu deſideretur. Igitur ſæpè ſolent emittere iuramentum non ludendi, & de hoc in primis inquirimus, an, & quomodo eos obliget? Quæſtionem tractant Authores loquentes de quolibet huiuſmodi iuramentum emittente, ibique Scholaſtici etiam includuntur.

289 Vt ſententias diuerſas in hoc puncto componamus, præmittendum eſt, iuramentum non ludendi poſſe præſtari ob vnum ex duobus finibus; Alium, vt quis vitet iurgia, diſcordias, iuramenta, & pecuniæ prodigalitatem; alium, vt temporis iacturam vitet, diuinis rebus, aut ſtudiis vacet, vel vt ludi delectatione careat. Finis vterque eſt honeſtus. Alius poteſt eſſe finis prauus, nempè non ludendi cum hac, vel illa perſona, aut in tali domo, in vindictam, ſeu ſignum maleuolentiæ; vel quia credat ſuperſtitioſè, omnia in ea domo, vel cum ea perſona, ſeu in tali ludo ſibi infœliciter euenire, & aduerſario proſperè. His præmiſſis.

290 Aſſero primò, iuramentum non ludendi ob hunc vltimum finem appoſitum non eſſe obligatorium; quia iuramentum non debet aſſumi, vt ſumentum iniquitatis; ſomentum autem eſt, iurare non ludere & ipſa ludi carentia ob vindictam, aut maleuolentiam. Præterea nec eſt obligatorium, ſi iuretur ob illam credulitatem ſuperſtitioſam, nam abſtinere à ludo tunc eſt ſuperſtitio; nequit autem ſuperſtitio, nec vllum aliud peccaminoſum eſſe materia iuramenti obligantis. Ita docent Sotus *de iuſtit. lib.* 7. *quaſt.* 1. *art.* 3. *verſu, iis demum.* Bonacina *tom.* 2. *ſum. diſp.* 4. *puncto* 4. *n.* 2. P. Thom. Sanchez *libro* 3. *in decalog. cap.* 18. *num.* 9. Nauarrus, & alij, quos refert, & ſequitur P. Caſtro Palao *tom.* 3. *Operis mor. diſp.* 2. *punct.* 7. §. 1. *num.* 7. Quòd ſi iuramentum non ludendi cum aliqua perſona determinata emittatur, aut non ludendi in tali domo, eo quòd inde proueniant diſcordiæ, aut interueniat occaſio peccandi, obligatorium eſt iuramentum, dum perſeuerat occaſio, cum ſit de materia vtili, & honeſta.

Aſſero ſecundò, ſi quis iuramentum non ludendi præſtet ob finem honeſtum primum, quem ſuprà appoſuimus, nempè ob vitandum iurgia, & prodigalitatem pecuniæ, obligatorium eſt partim, nempè obligat ad abſtinendum à ludo immoderato; & partim non obligatorium, quia non obligat ad abſtinendum à ludo moderato. Et communiter præſumendum eſt, ob hunc finem iuramenta ea enuntiari, niſi expreſsè de alio fine iurantis conſtet. Sic arbitror debere intelligi Emanuelem Rodriguez *tom.* 1. *ſum. cap.* 189. *num.* 10. Nauarrum, & alios aſſerentes, iuramentum non ludendi non eſſe obligatorium. 291

Concluſio ſuadetur; nam abſtinentia à ludo immoderato eſt materia licita, & honeſta, ac vtilis, ergo eſt materia iuramenti obligantis. Deinde, ſi de fine alio iurantis expreſsè non conſtet, cenſendum eſt, iuramentum ſolùm reſpicere ludum immoderatum, ac periculoſum; etenim in his, ac ſimilibus, iuxta *leg. Quidquid adſtringenda, ff. de verborum obligation.* debet ea fieri interpretatio, quæ minorem inducat obligationem; minor autem eſt, ſi ſolùm obliget illud iuramentum ad abſtinendum à ludo immoderato. 292

Sed quis iudicetur immoderatus ludus? Reſpondeo, ludum immoderatum in hoc caſu non eſſe menſurandum ex quantitate temporis, quæ in ludo inſumitur, ſed ex qualitate perſonarum, cum quibus eſt ludendum, aut ex quantitate pecuniæ, quæ ludo exponitur. Quippè, ſi illæ perſonæ ſint valdè procliues ad rixas, & iurgia, ſoleantque 293

communiter

communiter occaſionem præbere, vt dentur diſcordiæ, etiam ſi exigua quantitas exponatur ludo; cenſendus eſt ludus ille immoderatus, dummodò iuramentum fuerit præſtitum ob finem vitandi rixas, & diſcordias. Si verò perſonæ ſint modeſtæ, nullumque ex ludo cum illis periculum rixarum prudenter timeri queat, non eſt ludus immoderatus, reſpectu, ſeu ratione habita ad perſonas.

294. Deinde, ſi ratione pecuniæ non prodigendæ illud iuramentum eſt factum, ludi immoderatio à pecuniæ quantitate inferenda eſt; Nam, ſi ingens quantitas exponatur ludo, quamuis breui tempore duret, iudicandus eſt ludus immoderatus; ſi autem exigua quantitas exponatur, ludus erit moderatus, etſi multum temporis in illo inſumatur. Cæterùm attendenda eſt perſonarum qualitas, vt dignoſcatur, quæ ſit quantitas exigua, vel magna; nam reſpectu Equitis diuitis, ac nobiliſſimi, non eſt iudicanda ingens quantitas, ſi vno, vel altero die exponat ludo amittenda tria, vel quatuor ſcuta aurea; vt docet P. Caſtro Palao *vbi ſuprà numero 6.* Hæc autem quantitas in minùs diuite, & nobili ingens erit cenſenda. Et in ſpeciali, ſi Scholaſticus emiſiſſet iuramentum non ludendi, vt iuramentum non frangeret per immoderationem ludi, non poſſet vltra octo, aut decem drachmas in eo exponere amittendas, dummodò non eſſet diues valdè, & ſuppeditarentur illi à parentibus pecuniæ, quas in recreatione licita expenderet; Seruare tamen debent in cæteris quoad ludum Scholaſtici ea, quæ ſtabiliuimus *hoc libr. 3. quæſtione 19.*

295 Aſſero tertiò, ſi iuramentum non ludendi præſtitum ſit ob finem perfectiorem carendi ea recreatione, aut impendendi tempus diuinis rebus, vel ſtudiis, obligat etiam ad non ludendum eo ludo moderato. Quippè, quamuis ludus moderatus ratione temporis & pecuniæ, aſſumptus ob leuamen naturæ, ſit actus honeſtus, & virtutis Eutropeliæ, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 168. *art.* 2. *in corpore*; at perfectior actus virtutis eſt, carere ea recreatione, ad mortificandum appetitum, & ad pœnitentiam peragendam, atque ad impendendum tempus in ſtudio. Sicut matrimonium eſt honeſtum, & ſanctum, & tamen iuramentum, ac votum non nubendi, & iuramentum ſeruandæ Caſtitatis obligatoria ſunt; quia eſt perfectior actus ſeruare Caſtitatem, aut cælibatum. Hinc materia iuramenti obligatorij poteſt eſſe excluſio, & carentia alicuius actus virtutis; quare, & ſi iuramentum non ludendi adhuc moderatè habeat pro materia carentiam ludi honeſti, at ea materia perfectior eſt, quàm honeſtus ludus; ſicut contingit in iuramento non nubendi aut Caſtitatis, quod habet pro materia carentiam matrimonij liciti, & honeſti, at ea carentia perfectior eſt in genere moris, quàm ipſum matrimonium. Sic docent Bonacina *vbi ſuprà*; P. Thomas Sanchez de matrim. *lib. 1. de ſponſalibus, diſp. 4. à n. 4. & lib. 3. ſum. cap. 18. à numero 2.*

Obſerua tamen primò, emiſſo iuramento abſtinendi etiam à ludo moderato ob fines prædictos, non peccare mortaliter eum, qui non vltra duas horas luderet; ea enim paruitas materiæ cenſetur reſpectu iacturæ temporis, quam iurans intendit vitare. Sic P. Caſtro Palao *vbi ſuprà numero 6.* 296

Obſerua ſecundò, nec frangere iuramentum eum, qui alij præbet pecunias, vt pro ipſo ludat, quamuis ipſe ludum aſpiciat. Etenim, quamuis ſequatur inde eadem temporis, & pecuniæ iactura, tamen obligatio iuramenti ſtrictè eſt interpretanda; &, cum id non comprehendatur ſub iuramento, etſi ibi ponatur aliquid contrarium fini iuramenti, non eſt extendenda obligatio. Sicut, ſi ipſe eam pecuniam in voluptatibus aliis impenderet prodigè, ſanè etiam ageret contra finem iuramenti non ludendi, qui finis eſſet non prodigere pecunias, tamen ea prodigalitate non peccaret contra iuramentum non ludendi, eo quòd ea materia non eſſet comprehenſa ſub iuramento. Et in fractione, ac violatione iuramenti, & voti, attenditur potiùs ad materiam, quàm ad finem. Sic contra Bonacinam tuetur P. Caſtro Palao *ſuprà num.* 5. & P. Thomas Sanchez *in Decalog. cap.* 18. *num.* 7. Qui etiam rectè docet, iurantem non ludere, poſſe adhuc pro altero ludere, quando finis iuramenti fuit, vitare iacturam propriæ pecuniæ; Imò etiam regulariter poſſe ludere pro altero, quando finis iuramenti fuit, vitare iuramenta, maledictiones, iurgia, & diſcordias; quia hæc mala communiter oriuntur ex iactura pecuniæ propriæ, & non alienæ. Quod limita, niſi ludens ſuæ indolis conſcius agnoſcat, quocumque modo ludat, in ea mala deuenturum; aut ſi ludus ſit futurus pro amico, aut conſanguineo, cuius pecuniæ iactura ferè tantam, ac propria moleſtiam illi inferet. 297

Aliud etiam iuramentum ſolet eſſe frequens Scholaſticis, nempè non mutandi veſtes, libros, aut pecunias. Dico igitur, hoc iuramentum non eſſe obligatorium, nec de re licita, & honeſta vt in plurimum. Etenim mutuare eſt opus miſericordiæ, & charitatis 298

erga

erga proximum, & res conſilij, ergo abſtinere ab opere conſilij, miſericordiæ, & charitatis non eſt materia honeſta, nec apta iuramento, atque adeò nec ipſum iuramentum poteſt eſſe obligatorium; ſicut idem dici ſolet de iuramento non fideiubendi, regulariter ſumpto. Ita docent Couarub. *de pactis*, 1.p.§.6. *num*.7. Abbas *in c.ſi verò, de iureiurando, numero* 9. Gutierr. *de iuramento*. 1. *part. c*.72. *à n*. 5. P.Suarez *lib*.2. *de iurament. cap*. 17. *num*. 11. P. Thomas Sanchez *lib*.4. *de voto, cap*.9. *num*. 18. Nauarr. & communis. Circa iuramentum non fideiubendi aliquas apponunt exceptiones, maximè in fideiuſſione prohibita Clericis conſtitutis in Sacris pro laicis; à quibus abſtineo, quia non attinet id ſpecialiter ad Scholaſticos, quibus non eſt frequens iuramentum non fideiubendi, cum vix vnquam pro fideiuſſoribus admittantur.

299 Doctrina de iuramento non mutuandi confirmatur. Nam, ſi ob finem iuramenti apponatur honor, & cultus Dei; ſanè illud in honorem, ac cultum Dei non cedit, cum ſit contrarium operi pietatis, & conſilij, imò aliquando & præcepti, cum in neceſſitate vrgente detur præceptum mutuandi, vt neceſſitati proximi ſuccurratur. Si autem præſtetur illud iuramentum ob vtilitatem honeſtam conſeruandi propria bona, quamuis hic ſit finis honeſtus, tamen eſt impeditiuus alterius finis honeſtioris; cum communiter, & præcipuè neceſſitate non leui proximi inſtante, maius bonum ſit, ei per mutuum ſubuenire; quàm vitare periculum aliquod iacturæ rerum mutuò traditarum; iuramentum autem de materia, ac fine impedientibus maius bonum, generaliter loquendo, non eſt obligatorium.

300 Dixi, *vt in plurimum, & generaliter loquendo* hoc iuramentum non eſſe de materia honeſta, nec obligatorium, nam aliquando obligat; ſi quis nempè in gratiam tertij illud emittit, vt ſi pater iuret non mutuare pecunias in gratiam filiorum; acceptato namque hoc iuramento ab illis, obligatorium eſt; At ante acceptationem, quia ius non eſt filiis adquiſitum, nec præiudicium tertij iudicatur, donec ab illo res promiſſa, aut iurata acceptetur, eique ius adquiratur, poterit ille pro libito iuramentum reuocare. Ita cum Patre Suarez, & Patre Thoma Sanchez docet Pater Caſtro Palao *vbi ſuprà* §.2.*n*.3.

301 Poteſt adhuc iuramentum non mutuandi eſſe obligatorium, cum ſcilicèt iurat quis non mutuare inconſideratè, & abſque delectu. Quippè mutuare abſque conſideratione reducitur ad prodigalitatem, & nemo poteſt prodigus eſſe; quare id iuramentum eſt de materia obligante. Sic tuentur Emanuel Rodriguez 2. *tom. ſum. capit*.94. *numero* 13. Sotus *de iuſtit. libro* 7. *quæſtione* 1. *artic*. 2. *dub*. 2. Aragon 2.2. *quæſt*. 88. *artic*.2. *dub*. 2. Petrus de Ledeſma 2.*tom.ſum. tract*. 10. *capit*. 2. *dub*. 5. Pater Thomas Sanchez *libro quarto in Decalog. cap*. 8. *numero decimooctauo*.

QVÆSTIO XXIX.

Quando incurrant Scholaſtici irregularitatem ex iurgijs? Vbi de duellis.

QVamuis hæc quæſtio aliis ab Scholaſticis æquè competat, at ob temporum calamitatem frequens eſſe ſolet in Academiis propter iurgia, quæ ad inuicem inter Scholares ipſos exoriuntur, & inter ipſos, ac ciues locorum, in quibus extant Academiæ; quare non fuit prætermittenda, cum plura dubia in his euentibus occurrere notauerim. 302

Igitur, quotieſcumque vnus alium occidit, aut eius membrum mutilat, incurrit irregularitatem; non verò, ſi id ſit in neceſſariam vitæ, vel corporis ſui defenſionem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt habetur *in Clement. vnic. de homicidio*. Quando verò plures concurrunt ſimul, & qualecumque auxilium præſtant in rixis præfatis, quæ ſemper iniuſtæ ſunt, ſi vnius ſequatur occiſio, aut mutilatio, omnes illi fiunt irregulares, nam omnes cenſentur vna cauſa moralis illius damni, eſto vnus dumtaxat cauſa phyſica illius fuerit. Sumitur hæc doctrina ex *cap. ſicut dignum*, §. *vltim. de homicid. ex cap. quod in dubiis, de pœnis*; & aduertunt communiter Interpretes *in cap. ſignificaſti* 2. *de homicid*. Pluresque alij Authores id ipſum docent, quos refert, & ſequitur P.Layman *tom*.1. *lib*.3. *tract*.3. *part*.3. *cap*.8. *num*.3. 303

Si quis occideret, aut mutilaret inuaſorem innocentis, quem iniuſtè eum inuadere, ſibi conſtaret, nec poſſet alia via liberare innocentem, non incurreret irregularitatem, quamuis Clericus eſſet. Quia ad hoc cogit lex charitatis, & non eſt homicidium ſpontaneum, vbi ea lex cogit, cum non ſit defectus lenitatis ille actus pietatis; nec de Eccleſiæ mente eſt, vt quis fiat irregularis, ex eo quòd non peccet contra charitatem erga proximum, & legem naturalem ſeruet. Aliud eſt de Iudice, & carnifice, qui adhue iuſtificè cooperantur, ille ſententia, 304

hic

hic manu ad occiſionem, quia licèt eos
obliget lex iuſtitiæ, tamen id eſt ex ſuppo-
ſitione muueris,& officij voluntariè accep-
ti; vnde non obligat eos lex per ſe, & ſim-
pliciter, ſicut non obligat alios, qui eo mu-
nere,& officio non funguntur;ſed ex hypo-
teſi acceptionis voluntariæ muneris; vnde
ex defectu lenitatis irregularitatem con-
trahunt, attamen abſque culpa, quæ non
ſemper intercedit, dum irregularitas con-
trahitur. Doctrinam ſuperiorem defendunt
contra Caietauum, & Nauarrum, Syluester
verbo *bellum* 2. *q.* 2. P.Auila *de cenſur. diſp.*
5.*ſect.*3.*dub.*4. P.Molina *de iuſtit.tom.*1.*tract.*
2. *diſp.* 107. & pluresalij. Hic obſerua, in
præſenti quæſtione à me vſurpari defectum
lenitatis genericè,& non pro eo,qui reperi-
tur in Miniſtris Iuſtitiæ,ratione cuius appel-
latur eorum irregularitas ſpecialiter *ex de-
fectu leuitatis*.Cæterùm vbi hic datur etiam
in aliis, qui non ſunt Miniſtri Iuſtitiæ, indu-
cit irregularitatem.

305 Scholaſtici, qui, vt defendant res ſuas,
quando iniuſtè inuaduntur ab aliquibus
ſceleratis Scholaribus, titulò exactionis fa-
ciendæ à tyronibus, vulgò *patente*, etiam ſi
vi eas velint rapere, aliquem illorum occi-
dunt, vel mutilaut; ſeu quomodocumque
inuadantur, id homicidium, aut mutilatio-
nem faciunt, incurruut irregularitatem. Ita
indicatur *in cap.ſuſcepimus,de homic.*ibi; *Quo-
niam expediebat potiùs poſt tunicam relinque-
re pallium, & rerum ſuſtinere iacturam, quam
pro conſeruandis vilibus, & tranſitoriys rebus
tam acriter in alios exardeſcere.* Ex quibus
verbis depromitur probatio aſſerti; quippè
defectus lenitatis datur in prædictis, iuxta
huius capitis ſententiam; at vbi datur defe-
ctus lenitatis in occiſione, vel mutilatione,
irregularitas incurritur, ergo illi fiunt irre-
gulares. Ideò enim in defenſionem propriæ
vitæ occidere, aut mutilare non eſt defe-
ctus lenitatis, quia eſt maxima, & naturæ
conformiſſima vitæ defendendæ neceſſitas;
hæc autem multò miuor eſt ad res proprias
defendendas. Quare in Gloſſa eius capitis
aſſeritur, *Irregularis factus eſt,quia pòtiùs de-
buit dimittere ſua,quàm interficere.*

306 Hinc etiam pariter fieret irregularis,qui
ob defendendum proprium honorem, aut
famam, occideret, vel mutilaret; veluti ſi
quis inuaderetur, & fuga declinare poſſet
mortem,attamen id indecorum ſibi iudica-
ret. Etenim, licèt fama, & honor ſint ſupe-
rioris ordinis, quàm diuitiæ; rationes verò
nuper factæ, & probatio deducta ex verbis
capitis,ſuſcepimus,eodem modo hic militant,
cum defectus lenitatis detur in occidente,
vel mutilante ob defendendum honorem,
cum eſſet conformius Chriſtianæ leuitati,
manſuetudini, ac patientiæ, houoris iactu-
ram facere, quàm in alios tam acriter exar-
deſcere. Vtramque propoſitionem contra
Couarrubias, Petrum Nauarra, Caſtro, &
P. Suarium, tuentur Syluester *verbo homi-
cidium*, 2. *quæſt.* 16. D.Anton. 3.*p. tit.*4. *c.*3.
§. 2. Nauarr. Armilla. Gutierr. P. Henriq.
Molina,Auila, & alij, quos citat,& ſectatur.
P.Layman *vbi ſuprà, cap.*9. Item Canoniſtæ
*in capit.*2.*de homicid.* & Abbas *in cap. olim.*1.
de reſtitut.ſpoliator. Id ipſum obſeruat Curiæ
Romanæ ſtylus, qui ius facit, iuxta *capit.ex
litteris, de conſtit. cap.quàm graui, de crimine
falſi.*

Cæterùm non peccat, qui non potens 307
alio modo defendere ſuum honorem,alium
occidit, aut mutilat. Verùm non facilè quis
ſibi perſuadere debet, ſuum honorem peri-
clitari; nam quem amittat honorem Scho-
laſticus, ſi inuaſus ab alio fugiat? Aut cui
hoc indecorum videatur? An viris cordatis,
& prudentibus,penes quorum exiſtimatio-
nem honor præcipuè eſt penſandus? Sanè
cenſebunt hi,Scholarium munus eſſe, litte-
ras, & libros euoluere, non enſes; rectéque
ſe habuiſſe eum, qui ab inuaſore fugit, ne
periculo vitæ ſuæ,aut alterius exponeretur.
Quòd autem alij adoleſcentuli, quorum
prudentia non ſuperat annos, arbitrentur,
fuiſſe indecoram fugam, nihil profectò re-
fert,nec honorem fugientis minuit.

In irregularitate ex homicidio volunta- 308
rio,etiam proueuiente ex delicto,ſolus Pon-
tifex diſpenſare valet; in ea verò, quæ ex
mutilatione oritur,ſi ex delicto occulto pro-
ueniat,& non ſit deducta ad forum conten-
tioſum, poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt ſta-
tuitur in Trident.*ſeſſ.*24.*c.*6.*de reformat.*Per
Bullam Cruciatæ nequit hæc irregularitas
tolli,imò nulla,quæ ſit purè inhabilitas,aut
pœna, & inhabilitas ſimul; adhuc in ſen-
tentia minùs probabili, tuente, poſſe vir-
tute Bullæ abſolui ab aliquibus irregulari-
tatibus, quas defendit eſſe cenſuras; eæ
enim ſunt, quæ habent rationem puræ pœ-
næ. Latè de hoc egi *tom.in Bull.Cruciat.diſp.*
25.*à num.* 7. vbi retuli Authores vtriuſque
ſententiæ,& latiùs *à n.*182.

De irregularitate proueniente ex homi- 309
cidio caſuali, & ex bello, aliiſque ſimilibus,
& de his, quibus priuatur irregularis, aliiſ-
que huiuſmodi dubiis, videantur Authores
ſuprà citati, & omnes Summiſtæ verbo *Ir-
regularitas*, necnon Bonacina, Gaſpar Hur-
tado,Machado, Diana,Pater Thomas San-
chez, Sotus, Trullench, Antonius Gomez
in locis, quæ refero *vbi ſuprà in Bullam Cru-
ciata, & diſputatione* 10. *ibidem*, nec-

non

non Pater Giballinus *in tract. de irregularitate.*

310 Non eſt etiam infrequens Scholaſticis ad duellum, ſeu ad pugnam ſingularē ex condicto progredi. Quare breuiter proponendum eſt, poſtquam Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.*19.*de reform.*tulit ſententiam excommunicationis contra dominos locorum, qui in ſuis ditionibus duellum permittunt,& contra ipſos concertantes, patrinos, auxiliatores,& ſpectatores;quæ cenſura contra duella publica eſt lata; poſtmodùm verò Gregorium XIII. in Motu proprio; qui incipit *Ad tollendam*, & Clementem VIII.in Bulla, quæ incipit; *Illius vices*, Concilij pœnas extendiſſe ad duella priuata, & abſolutionem reſeruaſſe Sedi Apoſtolicæ. Quare eam excommunicationem incurrunt, qui nulla alia adhibita ſolemnitate ad pugnam ex condicto accedunt, certo tempore, & loco. Attamen ait Pater Layman *vbi ſuprà cap.* 5. *num.* 4. videri excuſandos ab hac cenſura Germanos, aliosque Septemtrionales ad priuata duella accedentes, vel ob ignorantiam, vel quia præfatæ Pontificum Conſtitutiones ibi non ſunt promulgatæ, & in vſum deductæ.

311 Itaque pugnantes,auxiliatores,patrini,& ſpectatores in his duellis adhuc priuatis incurrunt prædictam excommunicationem; Ita docent P.Thom. Sanchez *lib.* 2. *ſumma, cap.* 39. *num.* 28. P.Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſit. magic.cap.*4.*q.*4.*ſect.*2.*num.* 26. Sed obſeruandum eſt,ipſos,qui ex condicto pugnaturi ſunt, quamuis ad locum deſignatum exeant, ſi de facto non pugnent, non incurrere eam cenſuram; quæ,vtpote odioſa, non eſt amplianda, ſed reſtringenda, &. eum feratur in pugnantes, non eſt extendenda ad eos,qui non pugnant,eſto pugnaturi ad locum acceſſerint. At patrini, & auxiliatores,etiam ſi illi non pugnent,excommunicationem incurrunt,qui iam expleuerunt munus ſuum; & contra ſuſcipientes munus auxiliandi, & patrocinandi cenſura eſt lata.

312 De ſpectatoribus maius poteſt eſſe dubium. Et in primis, ſi quis caſu illac tranſiret, & pugnantes ſpectaret, non incurreret cenſuram, quæ reſtringenda eſt ad eos, qui ex conſilio ad ſpectandum duellum exeunt. Quare cenſeo, ſufficere, ſi ad id exeant, etiamſi illi non pugnent,cum ex ſe iam poſuerint totam culpam, propter quam excommunicatio fertur. Non tamen eam contrahunt,qui exeunt,vt pugnatores amicent, aut pugnam impediant; Nec illi, qui è domibus ſuis poſſent eos ſpectare ex feneſtris, aut ianuis. Etenim ea eſt mens Pontificum, vt hæc duella non approbentur, nec auxilium eis præſtetur; ſpectatores autem,qui à conſilio, & data opera eunt, vt videant pugnantes,quaſi approbatores ſunt duelli; non verò, qui ſpectant, vel caſu,vel è domo ſua.

Ab hac excommunicatione adhuc ſi publica ſit, virtute Bullæ Cruciatæ poteſt quilibet Confeſſarius approbatus abſoluere ſemel in vita (ſcilicèt in vno anno,quo durat Bulla; & ſemel in anno ſequenti virtute alterius Bullæ) & ſemel in articulo mortis, in locis, vbi Bulla valet; & bis in vita, ſeu eodem anno, & bis in duplici articulo mortis virtute duplicis Bullæ, quæ quo ibet anno ſumi poteſt; vt conſtat ex tenore ipſius. Si autem occulta ſit excommunicatio, toties, quoties poteſt ab illa eiuſdem Bullæ vigore abſoluere, ſicut poteſt Epiſcopus, vt docui *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 25. *numero* 40. 313

Poſſunt etiam ab ea abſoluere per ſua priuilegia Confeſſarij Ordinum Mendicantium etiam poſt Clementis VIII. Bullam circa duella, vt ipſe Clemens declarauit. Ita docent Reginald.*in praxi libro vigeſimo-primo numero octuageſimo tertio, in volumine poſteriori.* Paul. Comitolus *libro ſexto moral, quæſt.*17. Filiucius *tom.*1.*tract.*5.*de cenſ. c.*5. *n.* 106. & alij communiter. Excipiuntur tamen Confeſſarij tam Regulares, quàm ſæculares degentes in Ital a extra Vrbem,quibus ablata eſt facultas abſoluendi à caſibus reſeruatis tum Sedi Apoſtolicæ, tum Ordinariis locorum per Decretum Congregationis Cardinalium editum de mandato Clementis VIII. quod extat *in ſumma Bullarij apud Marantam, verbo, caſus reſeruatus, fol.* 299. & refertur à P. Layman *vbi ſuprà, eo cap.*5.*num.vltimo.* 314

Tam ab excommunicatione prædicta, quàm ab aliis,poteſt quis à Confeſſario abſolui extra forum Sacramentale pœnitentiæ,intrà forum tamen conſcientiæ. Ita ſtabiliui *tom.in Bull. Cruc.diſp.*25.*à n.*167. Monendus eſt tamen pœnitens abſolutus extrà forum pœnitentiæ, non manere abſolutum à culpa,propter quam incidit in excommunicationem, atque debere, illam confiteri, cum primum ad Sacramentum accedat. Sic enim occurretur ignorantiæ,qua ſic abſoluti exiſtimant,non teneri ad propalandam in Confeſſione iterum eiuſmodi culpam. Ibidem etiam *cap.* 17. *& ſequenti*, tractaui de abſolutione ab excommunicatione reſpectu abſentis, aut inuiti, vel ignorantis. Ibi hæc poſſunt videri. 315

Ex homicidio, vel mutilatione patrata non in duello, ſed in alia rixa, oritur obli- 316

gatio compenſandi damnnm, de quo latè Authores tractantes de iuſtitia, & iure, vbi diſputant de iniuſta læſione corporis. Summarie aſſero, iniquum aggreſſorem teneri præſtare omnia impendia, quæ facta fuerint in curatione vulnerati, iuxta *c.1. de iniurijs; leg. qua actione, ff. ad leg. Aquiliam; leg. vlt. ff. de his, qui deiecerunt, vel effuderunt.* Deinde vulnerato artifici debet reſtitui æſtimatio operum, quibus caruit, aut cariturus eſt, ſi inutilis reddatur; deductis tamen expenſis, quas ille ad lucrum feciſſet. Ita Abbas *in c.1. de iniur.* & communis.

317 Ante iudicis ſententiam, pro deformitate cicatricis, aut membri, aut pro vita alteri ablata, ſecundum ſe nulla compenſatio debetur. Ita contra aliquos, Iureconſulti *in leg. vlt. nuper citata;* Gloſſa *in c.1. de iniur.* P. Vazquez *in moral. de reſtit. c.2. §.3. dub.* Nauarrus Petrus Nauarra, Antonius Gom. P. Leſſius, & alij, quos refert, & ſequitur P. Layman *vbi ſuprà, cap. 6. n. 6.* Conſonant *lex vltima relata & lex 1. §. ſed cum homo, ff. de his, qui effuderunt, &c.* vbi aſſeritur. *In homine libero nulla corporis æſtimatio fieri poteſt.* Vnde nec ſumptus funebres veniunt in reſtitutionem, niſi fiant maiores occaſione necis, vt ſi quis alium extra ipſius patriam occidit. Sic Pater Azor *tom. 3. institutionum moralium, libro 5. cap. 3. q. 5.* & alij contra Nauarrum.

318 Damnum verò, quod ex hominis occiſione prouenit per ſe omnibus perſonis, quæ habebant ius legale petendi alimenta à defuncto, debet reſtitui; imò ſi ob mortis accelerationem minuatur hæreditas neceſſariis hæredibus, compenſatio damni eis facienda eſt, niſi percuſſus condonauerit; vt docet ex communi Abbas *in cap. 1. de iniur.* P. Molina *de iuſtit. tract. 3. diſp. 2. & 83.* Antonius Gomez, Nauarrus, Leſſius, & alij. Damnum autem per accidens proueniens aliis conſanguineis, aut clientibus non eſt reſtituendum, cum ex iuſtitia nihil eis debuerit defunctus. Ita Sotus *de iuſtit. lib. 4. q. 6. art. 3. circa tertium argumentum;* P. Vazquel, Petrus Nauarra, Lopez, alijque plures. Ita praxi non obſeruatur, creditoribus defuncti damnum eſſe reſarciendum, & ſic contra plures cenſent Salon, Leſſius, & alij.

Sed obſeruanda ſunt omnino aliqua. Primò, ex homicidio, aut vulnere in duello contingente nullam oriri obligationem reſtituendi. Ita P. Molina *ſuprà diſp. 82.* cum aliis; nam, vt oriatur ea obligatio, neceſſum eſt, contra iuſtitiam quem deliquiſſe, iniuriam inferendo; at ad duellum conuenitur ex conſenſu, & volenti, ac conſentienti nulla fit iniuria. Secundò, eum, qui prouocatus ab alio, vulnerauit illum, non teneri ad vllam reſtitutionem; quia prouocans, quantum ex ſe eſt, cenſetur feciſſe poteſtatem inferendi damni. Sic P. Rebellus *de obligation. iuſtit. part. 1. lib. 3. quæſt. 12.* Bañez, P. Leſſius, P. Azor, alijque non pauci. Tertiò, ſi percuſſor etiam euadat percuſſus ab illo, quem iniuſtè inuadit, non habet ius, vt ab eo quidquam petat, nec is tenetur aliquid reſtituere, niſi excedat moderamen inculpatæ tutelæ, qua limitatione etiam reſtringenda eſt obſeruatio ſecunda *nuper* poſita. Ita cum pluribus P. Layman *vbi ſuprà c. 6. n. 5.* Demùm, ſi culpa per errorem imputetur alteri, qui non fuit homicida, nec percuſſor, dummodò homicida id per ſe non intenderit, aut cauſam falſæ ſuſpicionis dederit, verbi gratia, vtens gladio alterius, non tenetur ad reſtituenda damna illi, cui imputatur; eſtò præuiderit antecedenter, alteri fuiſſe imputandum homicidium; nam hic euentus & per accidens eſt, & valdè fortuitus, quare culpæ homicidæ non eſt imputandus; vt docet P. Molina *de iuſtit. tract. 3. diſp. 86. num. 3.* Imò idem ſentit P. Leſſius *de iuſtit. lib. 2. cap. 9.* quamuis homicida intenderit, vt culpa alteri imputaretur, ſi actio ipſa ad id cauſam non præbeat; cum tunc non detur actio iniurioſa reſpectu tertij, in qua delinquatur contra iuſtitiam, & intentio ſola non conſtituat actionem iniuſtam, ſi ipſa in ſe iniurioſa non ſit.

APPENDIX

APPENDIX
DE DVELLO

Non poſſum hinc progredi, quin latiùs de duellis agam; Quippè tum iuuenibus Scholaſticis, tum viris aliis nobilibus, id aſſolet perperam inſitum eſſe cordi, ſe prouocatos ad duellum teneri acceptare illud, quin & aliquando vel leuiſſima iniuria, aut acri verbo, ſeu actione affectos, debere ad illud prouocare. Quod vt omnino amandetur, quid tenendum ſit, ſi conſcientiæ, ac legis diuinæ terminos inſpiciamus, nec non ſi ad conſeruationem, aut iacturam honoris ſpectemus, diſcutere ex profeſſo oportet. Vnde ea ſit

QVÆSTIO SINGVLARIS,

An Scholaſticus, aut vir alius Nobilis prouocatus ad duellum poſſit aliquando illud acceptare? Vbi de prouocatione actiua.

§. I.

Proponuntur ſententiæ.

Non eſſe licitum ordinariè (vt caſum rarum excipiamus, de quo *inferiùs*) prouocato acceptare duellum, docent P. Molina *de iuſt. tract.* 3. *diſp.* 17. P. Leſſius *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 12. *num.* 84. P. Thomas Sanchez *lib.* 2. *ſumm. cap.* 39. *num.* 9. P. Becanus *in* 2.2. *cap.* 26. *quæſt.* 5. P. Layman *tom.* 1. *ſect.* 5. *tract.* 3. *part.* 3. *cap.* 3. *num.* 3. P. Hurtado de Mendoza *in* 2.2. *volum.* 2. *diſp.* 170. *ſect.* 10. *ſubſect.* 2. P. Suarez *diſp.* 13. *de bello, ſect. vlt. num.* 5. P. Valentia *in* 2.2. *diſp.* 3. *quæſt.* 17. *punct.* 1. P. Coninch. *diſp.* 32. *dub.* 2. *n.* 8. P. Caſtro Palao *tom.* 1. *oper. moral. tract.* 6. *diſp.* 5. *punct.* 7. *ex num.* 5. P. Filiucius *tom.* 2. *tract.* 29. *cap.* 8. *num.* 147. P. Buſembaum *in medull. Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 4. *dub.* 5. & plures alij apud ipſos.

Eſſe licitum in vno, aut alio caſu acceptare duellum, defendunt triginta tres Authores relati à Diana *part.* 2. *tract.* 13. *reſol.* 11. & à P. Thoma Sanchez *tom.* 1. *ſum. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 14. Exprimamus caſus. Caietanus *in* 2.2. *quæſt.* 95. *art.* 8. *ad* 3. *& in ſumm. verbo, duellum*, docet, In vno caſu licitum ipſi videri, acceptare duellum, quando ſcilicet accuſator euidenter calumniatur, & præualet contra innocentem ad mortem, vel mutilationem, tunc enim quis non habens aliud medium poteſt acceptare duellum de conſenſu Principis. Bañez *in* 2.2. *quæſt.* 64. *art.* 7. *ad* 3. ait, hominem prouocatum ab alio ad ſingulare certamen, ſeu duellum, poſſe reſpondere prudenter, & Chriſtianè pro defenſione ſui honoris; *vbicumque tu me fueris aggreſſus, vir ego ſum, qui me poſſum defendere, & fortè cum malo tuo, atque periculo.* P. Hurtado de Mendoza *vbi ſuprà num.* 113. *&* 115. ait, prouocatum debere dicere prouocanti; Ego in agrum egrediar, vt oſtendam, me non eſſe timidum, non tamen egrediar ad pugnandum tecum, nolo enim pugnare, nec vllo pacto aggrediar, ſed potius pacem tecum componam; quòd ſi tu me comparentem in campo fueris aggreſſus iniuſtè, ego me viriliter defendam cum defenſione inculpatæ tutelæ. Subdit verò demùm hanc doctrinam ſic acceptam videri probabilem ſpeculatiuè: practicè autem eſſe valdè difficilem.

P. Layman *tom.* 1. *oper. moral. lib.* 3. *tract.* 3. *cap.* 3. aſſerit, ſi in rariſſimo caſu eo loco res ſita ſit, vt miles in exercitu, vir equeſtris in aula Regia, excidere debeat officio, aut dignitate Ducis, vel Principis fauore, ſi prouocatus ad duellum non ſe ſiſtat prouocanti, ſe non audere damnare eum, ſi ſe ſiſtat meræ defenſionis gratia. Nititurque do-

ctrinæ Nauarri ab ipſo relati, aſſerentis, fas eſſe,occidere,aut mutilare alium ob defenſionem bonorum, ergo id fas erit, ſi ſit ita neceſſe ad defendendum honorem, vel auertendam contumeliam; dummodò tamen ſit ſpes prævalendi contra iniuſtum aduerſarium, alioquin illicitum erit, certo mortis periculo ſe exponere ad vitandum dedecus, quod ex vulgi ſiniſtra opinione prouenit.

A fortiori defendunt hanc ſententiã,qui cenſent, licitum eſſe aliquando prouocare ad duellum; id enim amplius eſt,quàm prouocatum acceptare illud.Id tenent Naldus, Florinus, Volfangus à Vorbug,quos refert, & ſequitur Diana *p.3. tract.6.miſcell.reſol.*1. Caietanus 2.2. *q.* 95.*art.*8.*ad* 3. *& in ſumm. verbo, duellum.* Zanardus 12.*direct.cap.*5.*de duello* §. *Tertiò tamen dico*; Vbi ait, duellum in quibuſdam caſibus licere; Et primum caſum præfigit, quando quis accuſatur de crimine, propter quod in iudicio plectendus eſt, & nullum aliud medium habet ad ſui defenſionem, niſi indicere duellum calumniatori,tanquam falſum dicenti. Quam doctrinam,addit,receptã eſſe à pluribus antiquis,& modernis Authoribus.

§. II.

Diſcutiuntur fundamenta ſententiæ affirmantis, licere aliquando prouocato acceptare Duellum.

PRimum fundamentum eſt. Si prouocatus ad duellũ (inter viros nobiles præcipuè) non acceptet illud,patitur iacturam honoris, & famæ; At licitum eſt tueri propriũ honorẽ, & famam,etiam cum periculo occidendi,aut vulnerandi alium,ſi alio modo nõ poteſt honor defendi, ergo licitũ eſt, acceptare duellũ ad defendendam propriã famam, & honorem; ſiquidem ſi ſemel quis prouocetur, non facilè alia via eum defendet,niſi duellũ acceptando. Maior ſuadetur ex communi hominũ ſuaſione, qui prouocatũ ad duellum non acceptantẽ illud iudicant, honoris, & famæ detrimentũ pati; indéq; in Informationibus, quæ fiunt, vt quis Iacobæo ſtẽmate decoretur, interrogatur à teſtibus, an Cãdidatus prouocatus ad duellũ non acceptauerit illud? quaſi ex non acceptatione fuerit inuſta ei aliqua infamia, quæ indignum reddat, vt ad Ordinem Equeſtrem D. Iacobi admittatur.

Minor ſuadetur. Quippè fama, & honor in altiori gradu eſt, & pluris æſtimationis, quàm bona fortunæ; ſed ad defendendum bona fortunę,licitũ eſt,inuaſorẽ occidere,vt docent Caiet.*in ſumm. verbo,homicidium per accidens*; *&* 2.2.*q.*64.*art.*7.§. *ad hoc dubium*, Vbi ait,hanc eſſe ſententiam D.Auguſtini, & D.Thomæ,Bañez 2.2. *q.* 64 *art.*7.*dub.*2. Zanardus 12. *director. de homicidio c.*2. §. 10. Syluius,Malderus, & alij,quos refert,& ſequitur Diana *p.* 5.*tract.*4.*reſol.*16. Ergo pro defenſione honoris, & famæ, licitum eſt prouocantem ad duellũ qui eſt inuaſor, occidere, ſi alia ad defenſionem via non ſuppetit. Necnon etiam licet, prouocatum exponere ſe periculo amittẽdæ vitæ in duello pro ea defenſione; Nam famam deperdere, eſt graue damnum, etiam apud improbos, quamuis apud pios conſeruetur; vt aſſerit Caramuel *in Theolog.fundament.n.*1146.Vnde poſſe pro tuenda fama exponi vitam,docet Ludouicus Lopez ſequens Armillam 1. *part.instructor.cap.*65.

Prætereà licere viro nobili,aut honorato occidere inuaſorem,qui fuſtem,vel alapam infligere conatur, tenent Marchantius, Villalobos, Faber, Stronerdof. Molfeſius, & alij,quos refert, & ſequitur Diana *p.* 5.*tr.*4. *reſol.*4. Sotus,Syluester,Nauarrus, & Ludouicus Lopez relati à P. Leſſio *de iuſtit.lib.*2. *c.*9.*dub.*12.*n.*77.Etenim ille conatur auferre honorem,qui pluris fit,quàm ingentes diuitiæ; vnde ſi licet occidere inuaſorem diuitiarum, licebit etiam occidere inuaſorem honoris. Tunc ſic. Prouocatus ad duellum patitur detrimentum honoris,& famæ,ſi illud non acceptet; ergo poterit acceptare, etiam ſit in duello vulneraturus,aut occiſurus ſi prouocantem, ne illud patiatur, & ſuam famam defendat,cum defenſio in acceptatione conſiſtat.

Tota vis huius fundamenti nititur in eo, quòd fama, & honor amittitur, ſi duellum non acceptetur, & quòd defenditur, illud acceptando, nec alia via ad defenſionem patet. Verùm hæc non ita ſe habent, vt prima quaſi fronte apparent. Etenim tunc licet vulnerare,aut occidere inuaſorem diuitiarum,aut honoris, quando æquo iure timetur graue damnum in honore, aut diuitiis; & ſimul non ſupereſt alia via ad defenſionem. Neutrum autem horum reperitur in noſtro caſu.

Non primum, ſcilicèt detrimentum graue honoris, quia verus honor, & fama non conſiſtit in exiſtimatione hominum, qui abſque Dei timore, & cum deſpectu Euangelicæ perfectionis, & conſiliorum Chriſti,omnino deuiantes à veritate, & imprudentiſſimè errantes; pro libito cenſent, honorẽ,& famã in prouocatione,aut acceptatione duelli eſſe ſitam, vt rectè oſtendit P. Thomas Sanchez *tom.* 1.*ſumm. lib.*2. *cap.*39.

Etenim

Etenim viri graues, prudentes, timoratæ conſcientiæ,& qui inter alios eminent,contrarium iudicant, & ſuadent; Cur ergo horum exiſtimationi non ſit ſtandum potiùs, quàm inſano aliorum iudicio,qui paruipendentes leges diuinas, toti ſtant pro abuſibus à dæmone inductis, quas ipſi leges duelli vocant? Plus honoris comparat apud illos viros graues,& timoratos,qui duellum non acceptat; quàm amittit apud alios homunciones; Præponderare ergo debet huius honoris augmentum ei decremento, aut ſaltem æquare illud, indeque non reſultat graue damnũ honoris, ſiquidem hinc indè compenſatur. Prętereà cum pluribus Azeu. *in leg.*10.*n.*19.*tit.*8.*lib.*8.*Recopil.* docet, nullum Ducem militiæ, nec Equitem,nec vllum alium practicæ legum duelli conſcium poſſe declarare,pronocatum ad duellum,& non acceptantem illud, manere aliquo dedecore notatum. Sanè ſi quis ob ignauiam, & timorem non acceptaret duellum, dedecus, & famam hominis ignaui contraheret, cum eum non timor Dei contineret, ſed puſillanimitas. Indè aſſerui *tomo de Ordinib. Militar.diſq.*3.*num.*17. interrogari in Informationibus Candidati Ordinis Equeſtris Iacobæi, an ille prouocatus acceptauerit duellum, vt dignoſcatur, an ſit notatus dedecore ignauiæ,ne admittatur in Ordinem, qui eam infamiam contraxit; Quod *infrà* confirmabo.

Sed concedamus, detrimentum honoris, & famæ ſequi ex non acceptatione duelli, ſi aliundè non compenſetur; Ea enim eſt ſæculi praua opinio, vt omnia peruertat, & vaniſſimas ſuas cogitationes quaſi pro regula præfigat. Adhuc tamen non ſequitur, poſſe duellum acceptari; Etenim in eo exponit ſe quis periculo amittendæ vitæ; vita autem in ſuperiori gradu eſt, & æſtimabilior,quàm honor,& fama; quare ſecundùm rectã rationẽ non poteſt quis exponere periculo amittendi id,quod maius,& æſtimabilius eſt,vt conſeruet id,quod eſt inferius, & minùs æſtimabile. Vnde quando aſſeritur, ad defendendũ propria bona poſſe quẽ occidere inuaſorem, non intelligitur de defenſione cũ periculo morali amittendi propriã vitã, ſed abſq; illo; irrationabile namq; eſſet, vitam profundere, vt bona conſeruarentur. Idẽ dicito de opinione tuente, poſſe vulnerari, aut occidi eum, qui grauiſſimum damnum tuo honori infligit, ſi aliter nequis tibi conſulere; id enim debet præſtari abſq; periculo morali amittendæ vitæ,ſiuè per inſidias, ſiuè maiori vi vtendo, proſternatur inuaſor.Ratio eſt,quia vita,& membra non ſunt ſub hominis dominio, quare non valet ea exponere periculo,ob defenſionem boni inferioris.

Rursùs acceptatio duelli non eſt medium neceſſarium,nec vnicũ ad defenſionem honoris, & ad vitandum dedecus,indéq; dum alia media ad id opportuna adſint,nequit illud apponi,cum certum ſit,non dari moderamen inculpatæ tutelæ, nec poſſe alium vulnerari, aut occidi,cum poteſt aliter quis ſe,& ſua defendere.Et quidẽ P.Hurtado de Mendoza *vbi ſuprà* §.90. rectè oſtendit ratione,& exemplis,acceptationem duelli nõ eſſe vnicum medium ad famæ defenſionẽ. Nam ſi quis oſtendat,ſe recuſare certamen, non ex timore prouocantis, ſed ex timore peccati, & cenſurarum, certè hic nullum amittit honorem;maximè cum iuxta doctrinam aliquorum,& veram,poſſit dicere licitè; *Exire in locum ex condicto ad bellandum inter duos,non eſt hominis Chriſtiani,ac obediẽtis legi Dei,& Eccleſiæ; Ego ſanè hoc eſſe me viriliter defendam à te, & à quocumque mortalium, vbicumque me inuaſeris; quod & hic præſtabo, ſi me aggreſſus fueris.* His verbis ſatis manifeſtat, ſe non eſſe hominem timidum, ſed potiùs fortem,& Chriſtianum,& ſic vitat dedecus,& infamiam.

Id non ſemel contigiſſe, refert idem Author. Vir quidam nobilis,in mea patria vrbe Lucronio natus,Gubernator Habanæ,cum prouocaretur ad duellũ,reſpondit, à ſe multis in prælijs oſtenſum fuiſſe animum impauidum, duellum verò à ſe recuſari propter legem Dei. Quo reſponſo ingentem ſibi gloriam comparauit. In hac vrbe Salmantina vir nobilis, & fortis, cum à vita laxiori ad meliorem ſe frugem recepiſſet,prouocatus ad duellum reſpondit; *Ego tempore ſuperiori non recuſarem duellum; nunc autem benè noſti, mihi, gratia Dei, curæ eſſe eius legem.* Quod mirati ſunt, & laudarunt, quotquot reſciuerunt. Alia *ibi* P. Hurtado exempla commemorat,& *ſubſect.*1. alia media refert, quibus honor ſaluatur indemnis abſque duello.

Secundum fundamentum eſt. In Informationibus,quæ fiunt, vt quis admittatur in Ordinem Equeſtrem D. Iacobi (vt *ſuprà* libaui) interrogatur à teſtibus; *Iten ſi ſaben, que el dicho N. haſido retado, y ſi los teſtigos dixeren, que lo ha ſido, declaren, como, y deque manera ſe ſaluó del reto.* Ita extat in Interrogatorio Informationum Ordinis D. Iacobi *num.* 8. Ergo licitum eſt, prouocatum acceptare duellum; aliàs id non poſſet eſſe obſtaculo admiſſioni in eum Ordinem; maximè cum Catholici noſtri Hiſpaniarum Reges, qui Tridentini leges, & Pontificia Decreta quoad duella,

& quoad cætera omnla maximè obſeruari curant, non approbaſſent ea ſtatuta, & Interrogatorium Informationum.

Reſpondeo primò, eam Conſtitutionem, ſeu interrogationem non exigere, vt duellum ſit acceptatum à Candidato Habitus Equeſtris; Quin ſi ille propter Dei legem detrectauit certamen, cum Informationes leguntur, omnino, indubiè, & abſque vlla tergiuerſatione iudicandum eſt à Senatoribus Tribunalis Regij Ordinum, eum non ideò repellendum eſſe, quin potiùs clariſſima fama, egregioque nomine vigere, digrioremque redditum fuiſſe, vt ad Ordinem admittatur. Sic Ego tradidi *tomo de Ordinib. Militar. diſquiſ*. 3. *quaſt*. 2. *num*. 17. Inquiritur ergo in ea intertogatione, quomodo ſe geſſerit Candidatus in prouocatione ad duellum, nam ſi illud recuſauit non propter timorem Dei, ſe ob ignauiam, & metum, quamuis in ea recuſatione non peccauerit, manifeſtatur timidus, ac ignauus, nec opportunus Ordini Equeſtri, in quo propria Profeſſionis ratio eſt, militare. Sicut Dux belli non admitteret in militiam hominem timidum, licèt timor ex indole non ſit culpa. Itaque ea interrogatio non ſupponit, duellum eſſe licitum, ſed intendit, apparere ſigna animi fortis, aut timidi Candidati ex his, quæ ipſi euenerint, ſiuè licita, ſiuè illicita fuerint; quippè non approbat illicita, ſed inueſtigat quid in eis acciderit.

Plures alias explicationes prædictæ Interrogationis attuli *loco relato de Ordinib. Militar*. Atque *ibi*, *& diſquiſit*. 12. *quaſt*. 8. aſſerui, poſſe etiam eam Iuterrogationem inniti huic ſententiæ affirmanti, duelli acceptationem in circunſtantiis appoſitis eſſe licitam, vtpotè probabili ſaltem ob authoritatem extrinſecam, cum tot pro ſe Authores recenſeat, & conſequenter, cum cenſuræ excommunicationis maioris ſolùm proferantur ob culpam lethalem, quæ iuxta hauc opinionem non datur in ea acceptatione duelli, non extenduntur contra acceptantem cenſuræ latæ in Tridentino & à Pontificibus, quæ ſolùm reſpiciunt duella iniuſta, ac iniuſtè prouocantem, & iniuſtè acceptantem. Quæ ſtando huic ſententiæ conſectaria ſunt.

Adde, Ioannem Bapt. de Larrea *in alleg. fiſcal. part*. 2. *allegat*. 117. *n*. 44. affirmare, nihil prorsùs nocere ad admiſſionem in Ordinem Equeſtrem, non acceptaſſe duellum. Et *num*. 46. ſubiungit, caſu, quò poſſet id nocere, dumtaxat fore in euentu, in quo pro bono communi, authoritate Principis, committeretur alicui Equiti duellum, quod in his circunſtantiis non acceptans cenſeretur indignus Habitu militiæ Equeſtris.

Cæterùm opinio defendens, non ſolùm eſſe licitam acceptationem duelli, verùm & prouocationem ad illud ad defendendũ honorem, & famam, nititur primo fundamento *ſuperiùs* præiacto, reſpectiuè ſumpto, ſcilicèt ſupponendo, honoris, & famæ graue vrgere detrimentum, ſi quis non prouocet alium ad certamen ſingulare, indeque licere prouocationem, ne id detrimentum ſentiatur, & honor conſeruetur. At hoc fundamentum iam eſt euerſum; Et à fortiori, ſi acceptatio duelli eſt illicita, pronocatio illicita erit, cum non militent pro hac prouocatione tot rationes, quot pro acceptatione ſtare videntur; & ex terminis ipſis innoteſcit, plus facere ex ſe eum, qui prouocat, quàm eum, qui acceptat.

§. III.

Expenduntur fundamenta ſententia negantis, acceptationem duelli eſſe licitam.

SVperiori §. libauimus huius ſententiæ rationes. Etenim acceptare duellum eſt exponere ſe periculo amittendæ vitæ propriæ, & profundendæ alienæ. Vtrumque autem eſt illicitum, ſicut eſſet præbere ſe alteri occidendum, & occidere alterum; idem enim genus malitiæ participat periculum morale alicuius actionis illicitæ, ac ipſa actio illicita. Et cum vita ſit ſuperioris ordinis, quàm honor, & fama, non poteſt amitti voluntariè vita, nec exponi quis periculo amittendæ illius ob defenſionem honoris.

Deindè pronocatio ad duellum eſt illicita, qua nequit prouocans authoritate propria vlciſci iniuriam, atque plures ſunt viæ, quibus ei ſatisfieri valeat; & prouocans ad mutuas cædes vocat alium; ergo neque eſt licita acceptatio. Nam acceptans habet voluntatem abſolutam mutuarum cædium, vult enim id, ad quod prouocatur; & ſicut prouocator id vult, ita & ipſe, dum conſentit, & quantum eſt ex ſe, eamdem voluntatem abſolutam habet, ac prouocator; perindéque eſt, ac ſi alter dicat; vis, vt mutuò curemus alius alium occidere? reſpondeatque volo.

Prætereà, vt iam attigimus, nullum interuenit honoris, & famæ detrimentum in non acceptando duello, imò datur materies laudis, & æſtimationis; occurruntque media opportuna ad non acceptandum illud, quin dedecus vllum, nec infamia proueniat; Vnde non poteſt, quaſi medium

vnicum

vnicum conſeruandi honoris, acceptatio honeſtari.

Demùm prohibitiones, quæ extant aduerſus duella, & pœnæ, ac cenſuræ contra duellantes, ſatis oſtendunt, illicitas eſſe prouocationem, & acceptationem duellorum. A ſuperioribus æuis fuiſſe interdicta duella ab Eccleſia, conſtat ex Bulla Martini IV. quæ incipit, *Decet excellentiam Regiam*, miſſa ad Edoardum Regem Angliæ, Nonis Aprilis, anno 1283. in qua præcipit Anglo, ne campum deſignet duello centenorum inter Petrum Aragoniæ Regem, & Carolum Siciliæ, prohibetque certamen ſub excommunicationis pœna. Videatur Hieronymus Zurita *in Indicibus rerum ab Aragoniæ Regibus geſtarum lib. 2. anno* 1283. Vnde non rectè aſſerunt Andreas Alciatus *tomo* 12. *Doctorum, cap. 3. de ſingulari certamine*, Iacobus de Caſtillo, & alij, Martinum IV. permiſiſſe illud duellum.

Eadem duellorum prohibitio extat *in cap. porrò, cap. Henricus, de clericis pugnantibus in duello*; Item *in cap. monomachiam, 2. quæſt. 5. in cap. 1. & 2. de purgatione vulgari.* In Tridentino *ſeſſ. 25. decreto de reformatione c. 19.* Vbi Concilium vocat duellorum vſum deteſtabilem, & fabricante diabolo introductum; ibique cenſuram latæ excommunicationis infligit contra dominos locorum, qui in ſuis ditionibus duellũ permittunt, & contra ipſos concertantes, patrinos, auxiliatores, & ſpectatores. Poſtmodùm Gregorius VIII. in Motu proprio, qui incipit, *Ad tollendam*, expedito anno 1582. & Clemens VIII. in Bulla, quæ incipit, *Illius vices*, anno 1592. eamdem pœnam extenderunt ad quælibet duella priuata, & abſolutionem à cenſura Sedi Apoſtolicæ reſeruarunt. Et priùs prohibitiones Eccleſiaſticas duellorum confirmauerat Pius IV. anno 1560. Videndus ſum ego *ſuprà, quæſt. 29. ex numero* 306. Vbi expono, quænam perſonæ contrahant eam excommunicationem, & à quibus poſſint abſolui, qui eam contraxerint. Præter excommunicationem extat pœna ſepulturæ Eccleſiaſticæ negandæ occumbenti in duello; interdictum in locis, in quibus, ſciente domino temporali, duellum eſt commiſſum: inhabilitas ad Dignitates, & Beneficia Eccleſiaſtica; & priuatio illorum, ſi duellantes ſint Eccleſiaſtici. Inflictæ etiam ſunt pœnæ temporales, ſcilicèt priuatio dominij locorum, in quibus dominus permiſerit duellum, ſupplicium infligendum duellantibus, non ſecùs ac ſi crimen læſæ Maieſtatis, & rebellionis patraſſent; Ac demùm Catholici Reges Ferdinandus, & Eliſabetha *in leg. 11. partit. vlt. lib. 8. tit. 9.* pœnam amiſſionis omnium bonorum, & infamiæ proditionis ſtatuerunt aduerſus prouocantem ad duellum.

Dices; ſi quis te aggrediatur, vt fuſtibus cædat, vel alia ignominia deturpet, potes eum vulnerare, aut etiam occidere, ſi aliter nequis ignominiam vitare; vt docent Nauarrus *in manuali cap. 15. num.* 3. Emanuel Rodriguez *in ſumm. tom. 1. cap. 135. num.* 12. Ergo honor, qui eſt in inferiori ordine, poteſt vita compenſari, quæ eſt in ſuperiori; & aliundè prouocans ad duellum, qui eſt inuaſor, poteſt in duello vulnerari, aut occidi.

Reſpondeo in primis, ſenſiſſe doctè Couarruu. 3. *part. de homicid.* §. *vnico num.* 4. non poſſe alteri adimi vitam pro defenſione honoris, eo quòd ſit iniuſta, & inæqualis compenſatio vitæ pro honore. Verùm in hac ſententia exploranda non immoror. Reſpondeo ſecundò, etiam ſi verum ſit aſſumptum, ſupponi in eo, non dari aliud medium ad defendendum honorem, cum repentè quis inuaditur. Oſtendimus autem, eſſe plura remedia ad non patiendum honoris detrimentum, etiam ſi non acceptetur duellum. Reſpondeo tertiò, nec in caſu aſſumpto licere, alium vulnerare, aut occidere, exponendo ſe periculo vitæ amittendæ, vt iam *ſuprà* aſſeruimus; in duello autem datur periculum morale, & proximum amittendæ propriæ vitæ, quam nequit quiſquam diſperdere, cum non ſit illius dominus.

Dices rurſùs; etiam à viris prudentibus iudicari dedecus, & infamiam, ſi quis inuaſus fugiat hoſtem; At prouocatus ad duellum in ipſa prouocatione inuaditur, ergo ſubibit dedecus, & infamiam, ſi non acceptet, cum non acceptare ſit perindè ac fugere. Reſpondeo, aliud eſſe, quem inuadi ab hoſte in bello, aut repentè alibi: aliud prouocari ad duellum ad certum tempus, & locum. Hoc ſecundum diſtat longè à primo, vt ex terminis patet, atque adeò non ſubit dedecus fugæ infamis, qui non acceptat, cum nec actu inuadatur, nec indè ignauia poſſit ei opponi, vt *ſuprà* aſſeruimus, nec prouocans ſit hoſtis, ſed inimicus priuatus. In bello autem, cum inſtitutum ipſum militiæ exigat pugnare cum hoſte, & eum aggredientem excipere, ac debellare, ſimiles fugiat illum, quando prudenter cenſetur, non eſſe fugiendum, dedecore notatur ignauiæ, & ſuo muneri non facit ſatis. Secùs eſt, ſi cenſeatur, hoſtem eſſe fugiendum, eo quòd multò potentior ſit viribus, nec ſpes detur vlla victoriæ; Quare non minùs laudantur belli Duces, qui in opportunis cir-

cunſtantiis vitant cum hoſte congreſſum, ac qui eum aggrediuntur, ſeu aggredientem expectant. Nam ſicut irrationabile eſſet, expectare aggredientem Leonem, aut taurum, quando quis probabiliter timet ab eis mortem, nec dedecus in fugiendo datur; ſic nec datur in fuga ab hoſte potentiore, cum probabilis eſt timor, illum reportaturum fore triumphum.

Dices vlterius, Dauidem acceptaſſe duellum Philiſtæi Goliath, 1. *Reg.* 17. in uo maximè laudatur; ergo acceptatio duelli licita eſt aliquando. Reſpondeo, ingentem eſſe diſparitatem. Nam Dauid acceptauit duellum pro honore Dei veri, qui à Philiſteo exprobrabatur; & pro communi ſalute populi, quem ille inhonorabat; & contra hoſtem publicum in bello militantem, cum non eſſet alia via defendēdi honorem Dei, eiuſque veram Fidem, & liberandi à probris populum, niſi ea acceptatio duelli. Quin, vt docent Abulenſis 1. *Reg.* 17. *quæſt.* 44. & Guerrero relatus à Ioanne Baptiſta de Larrea *allegat. fiſcal. part.* 2. *allegat.* 117. *num.* 55. Dauid ſpeciali impulſu à Deo motus eſt, vt illud acceptaret duellum. Vide ergo, an in duellis priuatis aliquid horum reperiatur.

Quin addo, nec ad probandum veritatem Fidei Catholicæ, quam profitemur, poſſe acceptari duellum, quia non eſt medium ad id proportionatum. Vnde aſſerunt P. Filiucius *tom.* 2. *tract.* 29. *cap.* 8. *num.* 147. & alij graues Authores, non poſſe quem acceptare duellum, quamuis Infidelis ei aſſereret, ſe iudicaturum fore falſam, & mendacem Dei Fidem, ſi cum ipſo in ſingulari certamine non pugnet. Quippè hic prouocatus acceptans duellum, ſuis viribus, & dexteritate fiſus, medium ſumeret fallax, & non tutum ad oſtendendam certitudinem Fidei; quod omnino eſt illicitum, cum indè reſultaret periculum iudicandi Fidem falſam, ſi ille vinceretur, & Infidelis duellum ſuſciperet ad probationem veritatis, aut falſitatis Fidei. Quòd ſi eo caſu prouocatus fideret, Deum ſibi certò præſtiturum fore victoriam, & ea ſpe firma acceptaret duellum, adhuc illicitè operaretur, nam id eſſet tentare Deum, ſiquidem abſque eo miraculo poteſt Fides abundè probari.

§. IV.

Iudicium de ſententiis circa acceptationem duelli.

APeruimus ſatis in præcedentibus noſtrum iudicium. Cenſeo igitur, probabilitatem ob authoritatem extrinſecam non poſſe negari ſententiæ aſſerenti, valere à viro nobili prouocato acceptari duellum in circunſtantiis iam præfixis. Quomodo enim poſſit ea probabilitas negari ſententiæ, quam tot, adeóque docti Authores tuentur? Verùm iudico, in praxi eſſe periculo peccandi obnoxiam, regulariter loquendo; quippè non facilè quis prouocatus ad duellum ita moderatè ſe habebit, vt præcisè illud acceptet ob honoris iuſtam defenſionem, quin eius animus irritetur in iras, & ita ſe temperet ab intentione vindictæ, vt intra terminos inculpatæ tutelæ cohibeatur. Et quia (vt moneo *tomo de Ordinib. Militar. diſquiſit.* 12. *quæſt.* 8. *n.* 99.) laïci homines in ſententiis Authorum parùm experti, potiùs attendunt ad ſatiandam immoderatam ſuam anxietatem honoris, quàm ad probabilitatem ſententiarum, & legis diuinæ obſeruantiam (ſi timorati non ſint) cautiſſimè cum illis eſt procedendum, nec aperienda via, aut habenæ laxandæ, vt ad duella prouocent, vel prouocati acceptent. Quin potiùs ab his cogitationibus ſunt abſterrendi, & illis omnino ſuadenda Chriſtiana manſuetudo, vt longiùs abſint à duellis publicis, & priuatis, & ſuo honori aliis viis opportunioribus proſpiciant.

Cenſeo deindè, ſententiam tuentem, eſſe illicitum, acceptare duellum, eſſe veram, ac tutiorem, & in praxi obſeruandam, & conſulendam. Id conſtat ex adhuc dictis, quæ abſque dubio maioris ſunt ponderis, quàm fundamenta contraria. Operæ pretium autem erit aliqua conſectaria attexere, vt nihil ad conſcientiam attinens circa duella deſideretur.

Igitur duellum etiam eſt illicitum, ſi ineatur ad terminandam aliquam cauſam ciuilem, vel criminalem, vt victor iudicetur verum dicere, victus verò falſum, quod vt ſuperſtitioſum, damnatum eſt *in cap.* 1. *&* 2. *de purgatione vulgari, & in cap. Monomachiam* 2. *q.* 5. Etenim medium id eſt improportionatum ad indagandam veritatem, neque fas eſt, ſperare à Deo victoriam per actionem adeò indebitam; nec Deus promiſit victoriam in duello innocenti.

Prætereà illicitum eſt duellum, ſi iniquè ſis accuſatus, & condemnatus, vt te ab accu-

ſatore

ſatore defendas, & condemnationem euadas, neque id poteſt Princeps conſentire; vt cum Abulenſi, & aliis docent P. Suarez *de bello diſp.* 13 *ſect. vlt. ex num.* 5. P. Caſtro Palao *tom. 1. oper. moral. tract. 6. diſp. 6. punct. 7. num.* 12. Nam vel tu es dignus, ſecundum allegata, & probata, condemnatione, vel non? ſi primum, irrogat Princeps iniuriam accuſatori, dum abſque cauſa legitimè probata exponit illum in duello vitæ periculo; & quamuis ille cederet huic iniuriæ, ea irrogaretur Reipublicæ, cuius adminiſtrator eſt Princeps, cum abſque cauſa publica, & legitima permittit, ſubditum exponi periculo vitæ. Si ſecundum, culpa eſt penes Indicem, qui repellere tenebatur accuſatorem, nec poteſt tibi indicere duellum loco condemnationis, vt experiatur, an accuſator ſit iuſtus, vel iniuſtus, duellum quippè non eſt medium opportunum, cum in illo poſſit vincere nocens, & perire innocens; & iudex ſecundùm leges iudicare teneatur, quin ad duella confugiat. Nec vales poſcere à Iudice, vt tibi duellum cum accuſatore permittat ad oſtendendum eius falſitatem, quia ad id, vt *ſuperiùs* obſeruaui, duellum nequaquam eſt medium aptum cum in eo veritas non manifeſtetur, nec ſit alligata victoria ei, qui veritatem tuetur.

Rursùs vt terminetur bellum inter hoſtes, communiter docetur ab Authoribus, poſſe honeſtari duellum ex parte illius Principis, qui iuſtè bellum gerit, ita tamen vt victoria non redigatur ad ſtatum magis dubium, quàm per bellum. Etenim hac poſita conditione, plures cædes, & damna belli vitantur, & pax obtinetur. Secùs eſſet, ſi victoria magis dubia per duellum maneret; non enim poſſet Princeps hanc ſuæ Reipublicæ detrimenti grauiſſimi occaſionem parare, & duellantes abſque cauſa legitima in vitæ periculum inijcere. Licet etiam Principi in bello indicere duellum, & acceptari permittere ad debilitandos hoſtium animos, & roborandos proprios milites, ſi videat, id ſibi eſſe neceſſarium; quia tunc duellum eſt pars belli, & ad victoriam conducit; Et honeſtatur eiſdem cauſis, quibus ipſum bellũ, cædes, congreſſus, inuaſiones, & vulnera ibi eueniẽtia reddũtur honeſta.

Denique in duellis priuatis, quæ illicita eſſe aſſeruimus, tum quoad prouocationem, tum quoad acceptationem, non eſt licitum, prouocatum exire ad campum, in quo deſtinatum eſt duellum. Nam ſi dicatur, exitum eſſe actionem indifferentem, cumque ſolùm contendere, quòd agnoſcatur, ipſum non eſſe ignauum, habereque animum non pugnandi, niſi inuadatur, tunc enim defenſio eſt de iure naturali; Contrà, nam cum duellum ſit illicitum, nequit adhuc ſub conditione amari; is autem, qui exit in campum, ea progreditur voluntate, quòd ſi inuadatur, pugnaturus ſit, & quærit occaſionem, & periculum moraie inuaſionis, ſiquidem prouocans, & in loco deſtinato reperiens prouocatum inuaſurus eſt illum. Tenetur ergo vitare periculum mutuarum cædium; quare in his circunſtantiis non eſt actio indifferens exire ad campum, etiò ſecundùm ſe ſit talis.

Si vlteriùs dicas, prouocatum exeuntem in campum, non eſſe cauſam per ſe, ſed per accidens, inuaſionis, quæ à prouocatore fit; Contrà; nam ſemel deſignato campo, & indicto duello, hic effectus habet moralem connexionem cum eo exitu, quare is eſt cauſa moralis per ſe, in his circunſtantiis. Adhuc inſtabis, illum poſſe non intendere vulnerare, aut occidere prouocatorem directè, ſed ſolùm defendere ſe ſuis armis ab ictibus prouocantis, ad quam defenſionem ſi ſequatur vulnus, aut mors, indirectè ſolùm, & per accidens intenditur. Profectò valdè metaphyſica eſt hæc diſtinctio, & obnoxia ſcrupulis, nec adeò facile eſt, intentionem præſcindere. Et quidem, vt docet P. Molina *de Iuſtit. tom.* 4. *tract.* 3. *diſp.* 11. *n.* 4. qui licitè poteſt alium occidere, vt iniuſtum aggreſſorem, id valet præſtare directè, & per ſe intendendo occiſionem, aut vulnus, quæ eo caſu non ſunt obiecta praua. Vnde in caſu noſtro, cum per ſe, & directè nequeat prouocatus exire in campum, & in eo occidere prouocantem, fit, occiſionem eſſe iniuſtam, & conſequenter exitum. Quòd ſi ſtetur modo dicendi, quo vtuntur Cordoua *lib.* 1. *quæſt.* 38. & Aragon relatus à Diana *part.* 5. *tract.* 4. *reſol.* 16. nempè occidentem iniuſtum aggreſſorem poſſe intendere occidere eum eo pacto, quo Deus ſcit, illi id eſſe licitum; ſanè in noſtro caſu cum non ſit licita occiſio, Deus non ſcit, eam eſſe licitam.

Vrgebis, fœmina non peccat, ſi in publicum abſque intentione praua exeat concinnè ornata, quamuis credat aliquem eam inſpiciendo fore peccaturum, quia & ornatus decens, & exitus ſunt actiones indifferentes; ergo idem in propoſito caſu contingit. Nego conſequentiam, quia ſupponitur in hac ratiocinatione, eſſe indifferentem exitum, & ornatum fœminæ; exitus autem ad campum hominis prouocati, aſſeruimus, non eſſe indifferentem, vt ſubeſt præfixis circunſtantiis. Atque vt paritas quidquam cuinceret, ſic debebat efformari; ſi homo deperiens fœminam impudicè, ab

ea

ea poſceret, vt in quodam deſtinato loco conueniret ad colloquendum eum ipſo, & ipſa exiret, vt oſtenderet, ſe poſſe colloqui cum illo, quin in peccatum laberetur, firmiter proponens non peccare, niſi ſollicitaretur ad peccandum; hæc fœmina non peccaret in exeundo ad illum locum; ergo idem euenit in caſu poſito. Hæc paritas rectè efformatur; verum aſſumptum eſt negandum, cum ea fœmina peccaret in ea voluntate non delinquendi, ſi ſollicitata non foret. Quare potiùs pro nobis paritas eſt adhibenda, vt videatur, ita peccari (licet ſit diuerſa peccati ſpecies). in noſtro caſu, ac in caſu paritatis.

Datur etiam quoddam genus duelli ficti, nempè cum amici duellantium rem ita diſponunt, vt illi animum non habeant ſe ſe vulnerandi, aut lædendi, ſed, vt legibus duelli fiat ſatis, ad campum exeant, gladios euaginent, illiſque leuiter rixentur, donec amici ſpectatores accedant, eoſque inter ſe amicent. Aſſero ergo, cum Peregrino *de duello quæſt.* 24. id etiam duellum eſſe illicitum. In primis enim curatur, vt omnes ſibi ſuadeant, ibi duellum verum fuiſſe commiſſum; nam ſi ſcitent, fuiſſe fictum, nihil profuiſſet ad conſeruandum honorem, quin potiùs obeſſet; igitur intenditur, præbere ſcandalum ſcientibus, duellum patratum fuiſſe contra leges diuinas, Eccleſiaſticas, & Ciuiles, indéque exemplum prauum ad eas proterendas exhibetur. Deindè leges Eccleſiaſticæ prohibuerunt duella, intendentes eorum vſum deteſtabilem extirpare, & omnino abolere, qui finis non obtinetur, ſi ea duella eſſent in vſu; in conſcientia autem obligant leges humanæ, quando noſcitur, legiſlatorem protuliſſe illas animo obligandi hic verò animus ex fine colligigitur; Cum ergo finis ſit extirpatio omnimoda duellorum, fit, quòd in conſcientia obligent ad non duellandum ſub ea ſpecie propoſita, quæ reſpectu ferè omnium (ſi eos amicos conſcios rei excipias) fuit vera ſpecies duelli. Nec finis adæquatus earum legum eſt impedire cædes, ſed impedire vſum execrabilem duellorum, qui finis non ceſſat in caſu propoſito, atque adeò nec obligatio.

Ais, nihil obſtare, quòd hæc duella ficta anſam præbeant ad hoc, vt alij non ficta ſed vera duella committant, non enim inſpiciendum eſt niſi ad quod ſecundum ſe rebus verè ineſt, quin attendatur ad illud, quod alij ob ſuam malitiam indè elicere queunt; ad modum quo virtus Fidei non propterea à nobis non eſt eximiè laudanda, quod ab Hæreticis non arripiatur occaſio ad effutiendum, ſolam Fidem ſine operibus iuſtificare hominem. Quare cum lex aliquid prohibet, ſolùm cadit prohibitio ſuper id, quod eſt prauum ex intentione operantis, non ſuper id, quod eſt indifferens, eſtò indè poſſint alij ob ſuam malitiam exiſtimare, idem opus, ſeu duellum poſſe à ſe præſtari licitè, & impunè.

Hæc eneruia ſunt. Etenim exitus ad campum, & decertatio inter duellantes (adhuc abſque intentione ſe lædendi) ſimul cum intentione & deſiderio, quod illi habent, vt cæteri exiſtiment, ipſos ad verum duellum concurriſſe, & animum prætuliſſe ſe cædendi, continet, & integrat obiectum prauum in materia graui, indéque peccatum ſcandali actiui patratur. Secùs euenit in commendatione eximia Fidei, quæ eſt actio honeſta, & ſancta; quòd ſi ex inde hæretici anſam arripiant ad confirmandam hæreſim, id eſt ſcandalum paſſiuum, & Phariſæorum. Iam ergo, eſtò quis contenderet, ea duella ficta non eſſe praua intrinſecè, & contra ius naturale, tamen eſſent praua, quia prohibita legibus Eccleſiaſticis, & Ciuilibus, intendentibus extirpare vſum execrabilem duellorum; duella autem ficta iuxta perſuaſionem communem, ab ipſis duellantibus intentam, vera reputantur, & ſcandalum ſecum afferunt, & ſunt obiectum eiuſmodi prohibitionum.

§. V.

Medium efficax, & facile ad extirpanda omnino duella.

QVis non acerbè doleat violentas cædes, quæ frequenter in duellis priuatis contingunt? Quis non lugeat, leges diuinas, Eccleſiaſticas, & Ciuiles contemni? Et ne? plus ponderis apud homines habeat obſeruatio iniqua legum duelli, quas diabolus eſt fabricatus, ac error ignorantiſſimus filiorum huius ſæculi, quàm obſeruantia legum diuinarum, obedientia debita Eccleſiæ, & exiſtimatio prudens Virorum grauium, & timoratorum? Id tolerari nequit. Pontifices, & Reges Catholici anxiè optarunt extirpare duella; media appoſuerunt, quæ efficacia iudicarunt. Sed proh malitiam hominum! Non obtinuerunt illi ſua vota. Adhuc duella dantur. Ergo inſiſtant Principes Eccleſiaſtici, & ſæculares in ea amandanda, nec ceſſent à mediis excogitandis, quæ ſint efficaciora; Quin pro munere, quod gerunt, adminiſtrationis Regnorum, & Reipublicæ, & conſulendi ſubditorum bono, atque curandi, vt leges adeò iuſtæ

iuſtæ obſeruentur, tenentur adhibere media, ſi poſſint, quæ penitùs tollant è medio duella.

Ecce ergo medium efficaciſſimum, & facile. Præcipiatur, vt antequam quiſquam admittatur ad Ordinem Equeſtrem, aut ad quodvis munus ſanctæ Inquiſitionis, ſeu ad quodcumque Collegium ex inſignibus Maioribus, vel Minoribus, ſiuè ad quoduis Munus publicum ſenatorium, vel cuiuſuis gubernationis, aut ad quamuis Dignitatem Eccleſiaſticam, vel Canonicatum, quin & antequam Sacris Ordinibus initietur, fiant Informationes, in quibus rigidè inquiratur, *An Candidatus prouocauerit, aut acceptauerit duellum?* ſtatuaturque, fore impedimentum indiſpenſabile, ac impedimentum infamiæ, ita vt nequeat quidquam ex illis rebus obtineri, ſi id impedimentum detur; & præterea à nemine poſſe diſpenſationem in illo poſci, nec audiendum eſſe; vlteriùſque priuandum fore indiſpenſabiliter quocumque munere, vel Dignitate, ſi in ea ſit conſtitutus, à Iudice cognoſcente de duello, iudicemque fore à munere ſuo deponendum, ſi ita non iudicet, & exequatur; Publiceturque, notandum eſſe vt hominem infamem, quiſquis duellum acceptauerit, vel ad illud prouocauerit, aut eius fuerit patrinus.

Id medium in primis eſt efficaciſſimum. Nam ſi homines ſibi perſuaſum habeant, contrahi infamiam ratione duelli, nullus ſuam infamiam procurabit, maximè cum ignorantes iudicent, duellum fuiſſe inuentum ad repellendam infamiam, & idcircò eo vtantur; Quòd ſi contrarium cenſeant, à duellis ceſſabunt. Prætereà cum omnes nobiles vel munus aliquod, aut aliquid ex dictis ambiant, ſeu eo potiantur, fugient inhabilitatem, ſeu priuationem ex duello indiſpenſabiliter prouenientem; Iudiceſque ſtrictè in duellantes animaduertent. Etenim inſiſtendum foret executioni omnimodæ prædictorum omnium, quin vllo titulo, fauore, aut via diſſimuletur. Præſtentur
318 tur hæc, & actum eſt de duellis.

Deindè id medium eſt facile; tum quia, vt iuſtiſſimum, poteſt à Principibus decerni, publicari, & acceptatio abſque tergiuerſatione indici; tum quia valdè congruum eſt, vt qui inobedientes ſunt legibus diuinis, Eccleſiaſticis, & Ciuilibus, ſcandalum, que graue præbent, & deteſtabilem vſum duellorum, dæmoni obtemperantes, fouent, Rempublicam turbant, crudelitate turpantur, execrabileſque redduntur viris timoratis, arceantur pœnis præfixis, cum aliæ pœnæ non ſufficiant, nec ſit illis conniuendum. Hæc eſt cauſa publica, ſumméque grauis, bono communi expediens, intereſtque nihil intentatum relinquere; Nec durum debet videri prudentibus (de aliis non eſt curandum) hanc pœnam, & infamiam firmiter ſtatui; nam ventum eſt ad rerum ſtatum, in quo aliter efficax non inuenitur tanto malo medela; & cum non debeat permitti hæc publica calamitas, damnum, ruina, inobedientia legum, crudelitas, & deteſtabilis execrabiliſque abuſus; fit, vt id debeat medium adhiberi, quod iudicatur efficax fore, cum alia ſint inefficacia, ob hominum deprauatam indolem, cæcumque errorem, vt experientia teſtatur. Iamque *ſuperius* aſſeruimus, pœnam duellantibus per leges ciuiles fuiſſe inflictam, quòd punirentur quaſi rei læſæ Maieſtatis, & proditionis. Inſtaurentur hæ leges, ſeu de nouo condantur, exprimendo ea omnia, quæ præmiſimus, & inſiſtendo executioni, & indiſpenſabilitati. Sic Principes rem digniſſimam æterna laude præſtabunt, & magni apud Deum, ac Eccleſiam, & Rempublicam meriti. Id eis, qui poſſunt, ac debent, præ oculis ſubiiciant; neque dubitandum erit, Catholicos, ac piiſſimos animos fore id medium amplexuros. Meminerintque, quod ego exornaui *libro de Principe perfecto, documento* 31. *&* 32. pœnam proportionari debere culpæ, & delicta repetita fore ſeueriſſimis pœnis plectenda; duellum autem eſt culpa atrocitate redundans, & poſt tot prohibitiones ſæpiſſimè repetita. *Profectò grauibus erroribus grauia ſupplicia conueniunt; Impunitas fit licentia ſcelerum*; vt aiebat Natalis Comes *lib.* 4. *hiſtor.*

QVÆSTIO XXX.

Quomodo incurratur irregularitas in dubio homicidij? Vbi fit interpretatio ad aliquos Textus Iuris Canonici.

QVia de irregularitate, quæ ex homicidio contrahitur, locuti ſumus *quæſtione præcedente*, oportet, hanc ſuperaddere, 319
vt pleniùs dubia occurrentia decidantur. Igitur nihil communius, & vulgatius eſt, quàm contrahi irregularitatē ex homicidio dubio; quod communiter probatur *ex cap. ad audientiam, cap. ſignificaſti* 2. *de homicidio*. Ex quibus deducunt aliqui Authores, in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam, vt P. Vazq. 1. 2. *diſp.* 65. *cap.* 3. & alij, quos refert P. Thom. Sanchez *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. Et loquentes de hac irregularitate quidam

dam Authores abſolutè affirmant, eam con-
trahi tam in foro interno, quàm externo, ſed
id eſſe ſpeciale in homicidio, & non eſſe
extendendum ad alios caſus; alij verò tuen-
tur, deciſiones prædictorum Iurium ſolùm
eſſe pro foro externo.

320 Vt autem veram interpretationem his
Iuribus tradamus, diſtinguendum eſt inter
dubia, quæ circa homicidium exoriri valent.
Quippe vel dubium eſt, an quis verè dede-
rit cauſam homicidio, percutiendo, aut ad
percuſſionem moraliter iuuando? vel eſt, an
poſita percuſſione, vel iuuamine vt certis,
ſecutum exinde fuerit homicidium? ſeu, vt
aliis terminis rem explicem, dubitatio po-
teſt eſſe circa cauſam, vel circa effectum; &
non eodem modo loquendum eſt in vtro-
que caſu,

321 Quare aſſertio ſit, in dubio cauſæ homi-
cidij, ſeu in dubio, an quis dederit cauſam
ei per vulnerationem, iuuamen, aut negli-
gentiam culpabilem, non incurri irregula-
ritatem; & in hoc caſu non loqui Iura præ-
dicta; in dubio autem effectus homicidij,
poſita cauſa vt certa, ſeu in dubio, an ex
percuſſione, iuuamine, aut negligentia cer-
tis, homicidium ſit ſecutum, irregularitatem
contrahi, & de hoc dubio intelligendas eſſe
deciſiones præfatorum textuum. Ita docent
Angelus Boſſius *de Conſcient. part. 2. tit. 1.
num.* 1353. P. Gibalinus *de irregularitate, c. 4.
n.* 24. Barboſa, Ioannes Sanchez, Bonacina,
Portel, Villalobos, P. Suarez, Enriquez, Tho-
mas Sanchez, Fragoſus, Layman, Fagundez,
Filiucius, Baldellus, Caſtro Palao, Roderi-
cus de Arriaga, & alij plures, quos referunt,
& ſequuntur Diana *part. 3. tract. 5. reſol.* 71.
Boſſius, & Gibalinus *vbi ſuprà*.

322 Probatur, ſupponendo, irregularitatem
vtpotè iure poſitiuo introductam nunquam
incurri, niſi in Iure exprimatur. Igitur irre-
gularitas propter homicidium dubium con-
tinetur in prædictis textibus, iuxta quorum
mentem ſunt exponenda quæcumque alia
Iura de hac irregularitate loquentia; At in
his Textibus ſermo eſt de illis, qui culpam,
aut negligentiam culpabilem habuiſſe vi-
dentur circa homicidium, ex qua culpa, aut
negligentia dubitabatur, an ſequuta fuerit
mors, quæ realiter poſt illam culpam, aut
negligentiam contingit; & nullus eſt ſer-
mo in prædictis capitibus de caſu, in quo
dubitabatur de culpa, ſeu de cauſa homici-
dij; ergo irregularitas propter homicidium
dubium non incurritur in dubio de cauſa
illius, aut cum dubitatur, an quis percuſ-
ſerit, iuuerit, aut culpabiliter negligens fue-
rit; ſed in dubio de effectu, ſeu in dubio, an,
poſita certè, & realiter percuſſione, iuuami-
ne, aut negligentia, ſecuta fuerit ex illis
mors. Etenim, & ſi mors ſequatur poſt vul-
nus, aut aliam ſimilem cauſam, poteſt non
oriri ab illis, & inde dubitari vtrùm vulne-
rans fuerit cauſa eius homicidij? Exempli
gratia; Vulneraſti Petrum, & in vulneris
curatione fuit negligens chirurgus; aut ipſe
Petrus non vocauit chirurgum, qui ei me-
deretur, vel non vocauit tempore oppor-
tuno; aut poſt vulnus peregit aliquid valdè
pernicioſum valetudini; Mortuus tandem
eſt; dubitatur, an ex vulnere, an ex aliqua
ex prædictis cauſis, aut ex aliis, quæ contin-
gere queunt, vt ſi aliquis illi poſt vulnus in-
flixiſſet aliud vulnus, aut potum pernicio-
ſum miniſtraſſet; Eo caſu incurritur irregu-
laritas, quia certa eſt tua percuſſio, dubium
autē homicidium; & dubium verſatur circa
effectum, non circa cauſam. Idem eſt, ſi tibi
conſtat de vulnere inflicto alicui, quem
poſteà non inueniſti vllibi, & dubitas, num
mortuus ex vulnere fuerit, quin valeas du-
bium exponere.

Certa autem culpa non debet eſſe certi- 323
tudine omnimoda, nam ad forum externum
ſufficit probabiliter præſumpta; tunc enim
reo incumbit opponere exceptionem, &
probare, ſe non percuſiſſe, nec iuuaſſe, nec
vllam cauſam dediſſe homicidio. Ex ipſis
Iuribus relatis tota doctrina conſtat, nam *in
cap. ſignificaſti, 2. de homicidio*, ait Pontifex;
*Quòd ſi diſcerni non poſſit, ex cuius ictu percuſ-
ſus interijt, in hoc dubio, tamquam homicida,
debet haberi Sacerdos*. Et infrà; *Etiam ſi cauſa
defenſionis percuſiſſet, ſine tamen moderamine
inculpatæ tutelæ, non videri Sacerdotem à pœna
homicidij penitùs excuſari*. Ecce Pontifex
non dubitat de percuſſione, ſed ſupponens
hanc cauſam, dubitat, an ex ictu certo, aut
probabiliter præſumpto huius vel illius ho-
mo interierit, & hoc quoad præſens homi-
cidium dubium appellat, & percuſſores di-
cit homicidas dubios eſſe, ſeu tamquam
homicidas, eiſque pœnam irregularitatis
infligit.

Hæc doctrina confirmatur, quia ſaluatur 324
in ea, non infligi pœnam niſi culpæ certæ,
aut ſatis præſumptæ, dum exceptio non op-
ponitur. Durum quippè eſſet pœnam adeò
grauem decerni pro delicto dubio; poſita
autem culpa vt certa, quamuis dubitetur de
effectu culpæ, pœna iuſtè decernitur. Nec
obſtat, indè fieri, eamdem pœnam infligi
debere propter præfatam culpam, quamuis
non ſequeretur mors, cum culpa eſſet ea-
dem, & culpa non ſit in effectu, ſed in cau-
ſa. Etenim in his, quæ à iure poſitiuo depen-
dent, non ſit rectè paritas, ſi reſpectu vnius
ſit ius ſtabilitum, non reſpectu alterius; nec
ab

ab vno ad aliud debet fieri extenſio in odioſis. Prætereà, ſi quis animo occidendi Petrum, eum abſque mutilatione vulneraſſet, non fieret irregularis; & tamen culpa interna omnino eſt eadem, ac ſi de facto occidiſſet. Et rectè ſic cautum eſt à Iure, nam effectus externi ſunt, qui nobis indicant manifeſtiùs defectum lenitatis, propter quem irregularitas ſtatuitur; magis autem manifeſtatur lenitatis defectus externè per occiſionem ſecutam, quàm per ſolam percuſſionem. Rurſùs, cum actiones externæ etiam ſint malæ, malitia participata ab actione interna, ſuppoſita hac, & ſuperaddita morte, quæ quaſi moraliter coniungitur cum percuſſione, & cum interno affectu peccaminoſo, reſultat maior malitia, prout includit actum internum, & externum malum; ſeu prout includit maiorem malitiam vel internam, vel participatam; indeque iuſtè decernitur pro ea maiori malitia pœna, quæ non infligitur, cum malitia ſimul ſumpta non eſt adeò grauis. Demùm, cum Eccleſia non iudicet de internis, ſeu de occultis, non mirum, quòd pœnam irregularitatis non infligat animo interno occidendi, ſi occiſio non ſequatur; ſicut è conuerſo, ſi occiſio ſequatur, quamuis quis non habuiſſet animum occidendi, ſed infligendi dumtaxat vulnus non lethale, pœnam infligit propriam homicidij.

325 Doctrina ſuperior adhuc ampliùs confirmatur, quia cum ea componitur ea regula communis, quæ tradi ſolet, nempè in dubiis meliorem eſſe conditionem poſſidentis; Quippè, ſi quis dubitet, aut ſi exteriùs dubitetur, vtrum patrauerit homicidium, ſeu cauſam illi appoſuerit, poſſeſſio ſtat pro libertate illius, ne obligetur ad pœnam externam ſubeundam, dum præſumptio contrariæ parti non ampliùs faueat. Si autem conſtat de percuſſione, aut cauſa data, vel probabiliter præſumitur, quin reus per exceptionem oppoſitam ſe defendat, & dubitatur, an exindè mors fuerit ſecuta, poſſeſſio non ſtat pro libertate, ne obligetur ad pœnam, ſeu vt liber maneat à pœna; ſed potiùs ſtat poſſeſſio pro lege obligante ad ſubeundam pœnam, quæ pro arbitrio recto legiſlatoris impoſita eſt ei culpæ. Cum autem percuſſioni, aut cauſæ ſimili, ſi ſequatur mors, quamuis dubitetur, an ex ea percuſſione, aut cauſa ſecuta fuerit, ſit appoſita à Pontifice pœna irregularitatis, fit, obligari percuſſorem ad illam ſuſtinendam. Ecce ergo doctrina tradita circa dubium homicidium explicatum de dubio effectus, non de dubio cauſæ, componitur rectè cum hac regula communi; & cum illo principio, quòd niſi pro culpa certa non eſt apponenda pœna grauiſſima; & aliundè id ſatis indicant verba Pontificis allata; quare in hoc ſenſu ea Iura ſunt interpretanda.

Vt verò firmior doctrina maneat, inſi- 326
ſtendum eſt explicationi regulæ prædictæ; *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis*; Quam in materia iuſtitiæ communis ſententia admittit vt certam, niſi alia fortè ſit in contrarium cauſa poſſeſſione potentior; Extendendamque eſſe hanc regulam ad materiam aliarum virtutum, defendunt P. Thom. Sanchez *vbi ſuprà*; P. Suarez *de Relig. lib. 4. de vot. cap. 5.* Bonacina, & alij. Igitur poſſeſſio in materia iuſtitiæ eſt habere quem aliquid vt ſuum, tamquam potentem diſponere de ipſo ſine peccato iniuſtitiæ. Poſſidere verò in materia aliarum virtutum eſt, habere libertatem à lege, qua ſe gerat vt exemptum à lege, & potentem abſque peccato contra illam operari. Et è contra poſſeſſio legis ſtat in hoc, quòd homo ſe gerat vt ſubditum illius, & impotentem operari licitè contra illam.

Hinc non ſolùm in materia iuſtitiæ, ve- 327
rùm & cuiuſuis alterius virtutis (ad virtutem autem aliquam omnes leges reducuntur) poſſidentis eſt melior conditio, quando præſumptio non fauet ampliùs parti contrariæ. Etenim ſuam libertatem poſſidens habet facultatem ex natura ſua operatiuam, vbi lex non prohibet; ſicut rem vt ſuam poſſidens habet facultatem diſponendi de ea, vbi cauſa potentior non reſiſtit: ergò, ſicut in materia iuſtitiæ in dubiis melior eſt conditio poſſidentis rem; ita & in materia aliarum virtutum melior eſt conditio poſſidentis libertatem, & exemptionem à lege; & præſumptio ſtat pro eo, dum oppoſitum non probetur, aut ſaltem vrgentior præſumptio non ſit pro parte contraria; Nec facilè vllum diſcrimen præſtabitur inter materiam iuſtitiæ, & materiam aliarum virtutum, dummodò quis ita ſuam libertatem ad operandum poſſideat, vt vehementior præſumptio non ſtet pro lege prohibente operationem.

Tunc autem dignoſcetur, pro quo ſtet 328
vrgentior præſumptio, ſi onus probandi vni parti non incumbat, ſed alteri; Ea enim pars, cui illud onus non incumbit, præſumitur vehementiùs poſſeſſionem habere. Vndè, quando dubitatur de lege, non incumbit homini onus probandi ſuam libertatem, ſed legi incumbit id onus probandi ſuam promulgationem, & vim obligandi; ſicut in materia iuſtitiæ poſſidenti non incumbit probare, rem eſſe ipſius. Quod in caſu communi cernere eſt; nam, ſi die Vigiliæ

quis dubitet, an duodecima hora noctis ſonuerit, & dies alius inceperit, poſſeſſio ſtat pro lege obligante ad non edendum carnes, nec poterit ille edere, niſi probet, finitum eſſe tempus obligationis, & iam ſonuiſſe duodecimam horam; quare onus probandi ei incumbit, vtpotè vt poſſeſſi à lege, & non poſſidentis libertatem operandi. E contra ſi die ante vigiliam dubitet de hora noctis, (& ſupponimus, dubium debere eſſe rationabile, & æquale ex vtraque parte, quin ſit ratio ex vi præciſa dubij adhærendi potiùs vni parti, quàm alteri) poterit veſci carnibus; quia, cum ipſe libertatem operandi poſſideat, non ei incumbit onus illam probandi, ſed legi prohibenti carnes incumbit probare, non dari eam libertatem, ſed iam eum ſubditum eſſe legi. Vndè vrgentior præſumptio in primo caſu ſtat pro lege obligante; in ſecundo pro poſſidente ſuam libertatem. Quòd ſi dubium ex vtraque parte non ſit æquale, vrgentior præſumptio ſtabit pro ea parte, pro qua minus, ac debilius eſt dubium, & tunc ſi pars oppoſita ſit poſſidens, adhuc non habebit meliorem conditionem, ſed incumbet ei probare, recto iure poſſidere ſuam libertatem, & exemptionem à lege; quòd ſi non probet, fauet legi contra illum præſumptio.

329 Opponitur huic doctrinæ P. Vazquez vbi ſuprà vtens alia regula, nempè *In dubiis tutior pars eſt eligenda*, plura exempla in probationem afferens. Sed nec hæc regula opponitur primæ, nec noſtræ explicationi. Nam reſpondeo, in dubiis tunc eſſe tutiorem partem eligendam, quando debet præcaueri aliquod maius malum, quod tunc timetur, & eo caſu poſſeſſionem non eſſe pro libertate; vnde componitur, in dubiis eſſe meliorem conditionem poſſidentis, & ſimul tutiorem partem eſſe eligendam, non quidem vniuerſaliter, ſed in euentu prædicto.

330 Explico rem. In dubio exiſtentiæ legis, non cenſenda eſt tutior pars, implere legem dubiam, ex obligatione ſeruandi illam; nam tutior eſt præſumptio pro libertate, & tutius eſt, credere, nullam dari obligationem, ac proinde operari, quod quiſque liberè maluerit. Dices, debere præcaueri malum violationis legis, cuius periculo ſe quis tunc exponit. Reſpondeo, violationem illam fore materialem, quæ non eſt maius malum, ſeu carentia eius violationis non eſt magis bona, quàm vſus expeditus libertatis. At, ſi dubium tale eſſet, vt tunc timeretur, ſequendum fore homicidium, aut quid ſimile, non poſſet quis liberè operari partem, quam mallet, nam deberet præcauere illud malum, quod eſt maius, quam malum carendi libertate ad operandum pro placito; quippè homicidium adhuc dubium minùs conueniens eſt naturæ humanæ, & eius inclinationi naturali, quàm libertas licitè agendi, quod maluerit in eo euentu. Eſt enim contrarium humanitati, & propenſioni hominis ad benefaciendum, & non nocendum alteri, non cauere homicidium, & periculum, ac nocumentum, quod eſt grauiſſimum malum. Hinc in hoc euentu non ſtat poſſeſſio pro libertate, & tutior pars eligenda eſt, & ſaluantur omnia principia poſita, quæ inter ſe rectè conſonant.

Opponit prætereà P. Vazquez textus ſuprà poſitos de irregularitate incurrenda propter homicidium dubium, quod indè prouenire ait, quia in dubiis tutior pars eſt eligenda. Sed iam eos textus interpretati ſumus de homicidio dubio non ratione cauſæ dubiæ, cum tunc ſtet poſſeſſio pro libertate, & accedant cæteræ rationes factæ; ſed de dubio ratione affectus, cum tunc ſtet poſſeſſio pro lege. 331

Opponit rursùs, peccata dubia eſſe confitenda, quia eſt tutior pars, licet poſſeſſio ſtet pro innocentia. Reſpondeo, reuerentiam ſacræ Euchariſtiæ exigere ſummam munditiem animæ, ideòque exigi confeſſionem etiam peccati dubij, & quidem homini incumbit onus probandi munditiem ab illis peccatis, atque adeò non eſſe pro illo poſſeſſionem reſpectu Sacramenti. Et vlteriùs Confeſſio inſtituta eſt etiam in medicinam, quæ adhibenda eſt, non ſolùm cum vulnus lethale eſt certum, ſed cum eſt dubium. Toti doctrinæ in hac quæſtione ſtabilitæ ſuffragatur Pater Antonius Perez *tractat. de reſtit. diſp. 2. c. 4.* Et ex principiis poſitis plures reſolutiones ad caſus ſpeciales inferri queunt. 332

QVÆSTIO XXXI.

An, & qui Scholaſtici, & Academici delinquentes gaudeant aſylo, ſeu iure immunitatis Eccleſiis conceſſo?

Reis confugientibus ad Eccleſiam immunitas, ſeu aſylum, ne poſſint à Indicibus extrahi, conceſſum, & confirmatum eſt per Canonica ſtatuta, & per leges Imperatorias; *cap. inter alia, de immunitat. Eccleſ. cap. id conſtituimus, cap. ſicut antiquitùs, cap. Reum, cap. ſi quis contumax, cap. definiuit, 17. quaſt. 4. cap. eos, qui, diſt. 87. & titulo, Cod. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt; & Authentica,* 333

Authentica, de mandatis Principum, §. ſed nec homicidis.

334 Hac immnnitate gaudent templa, & ſacella cum Epiſcopi authoritate deputata diuinis Officiis, non verò Oratoria, quæ priuatæ perſonæ in ſnis ædibus habent cum facultate, vt in eis Miſſa celebretur, vt cum communi docet P. Thom. Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp. 35. num.* 39. Eaque immunitas his locis conceditur, quamuis ſint interdicta, polluta, aut violata, & nondum reconciliata, ac quamuis in eis diuina Officia non cæperint celebrari. Ita Syluester *verbo, immunitas 1. q. 1. cum aliis.* Prætereà immunitas extenditur ad cæmeteria, & ad Sacriſtiam, porticum, atrium, Eccleſiæ adhærentia; nam iuxta *l. 44. ff. de rei vendicatione; Quæ religioſis adhærent, religioſa ſunt.* Imò iuxta capita nuper relata immunitas extenditur ad quæcnmque loca exiſtentia in circuitu quadraginta paſſuum in Eccleſiis Maioribus, & triginta in minoribus. Quod ex conſuetudine limitatum eſt ad locum deputatum pro cæmeterio ab Epiſcopo, vt notat Iulius Clarus *in practic. crimin. quæſt. 30. numer.* 1. Adhuc ratione immnnitatis Eccleſiæ defendendus eſt reus, qui portas clauſas reperiens, eas, aut vectem, vel anſam manu apprehendit, & ille, qui in turri, aut in ſuperiori parte fabricæ exiſtit, vel etiam ſupra tectum, nam, etſi ea loca, quoad violationem, quæ odioſa eſt, & reſtringenda, non dicantur Eccleſia, ſic verò quoad immunitatem, quæ fauorabilis eſt, & rectè à conſuetudine extenditur ad illa. Videatur cum pluribus P. Layman *tom. 2. lib. 4. tractat. 9. capit. 3. numero* 3.

335 Rursùs immunitate potiuntur hoſpitalia authoritate Epiſcopi conſtituta; *cap. ad hæc, de Religioſis domibus.* Et Religioſorum domus, Monaſteria, ſeu Collegia cum toto ambitu clauſtri, vt infertur *ex cap. ligna, de Conſecratione, diſtinct.* 1. Deindè Epiſcopi palatium; *cap. id conſtituimus 17. quæſt.* 4. dummodò ſitum ſit intra quadraginta paſſus Eccleſiæ Matricis; quamuis olim etiam extra id ſpatium ſitum immunitate gauderet; Ita Couarrub. *variar. reſolut. cap. 20. num.* 5. Demùm reus confugiens ad Sacerdotem ferentem ſacram Euchariſtiam in manibus extra Eccleſiam ratione immunitatis eſt tuendus, vt contra Gloſſam *in cap. quæſitum, 13. quæſt.* 2. docent Martha *de iuriſdict. part. 2. capit. 50. in fin.* Syluester *verbo, Immunitas 3. quæſt.* 1. P. Suarez *tom. 1. de Religion. tract. 2. lib. 3. cap. 9. in fin.* P. Sa *verbo, Eccleſiæ immunitas, numero* 1. Iulius Clarus *vbi ſuprà, quæſt. 98. num.* 1. Abbas, Nauarrus, & alij; piè, ſanè, ac rectè, quia Euchariſtia eſt ratio fundamentalis immunitatis conceſſæ Eccleſiis.

336 Obiter nota, aliquos apud Iulium Clarum *vbi nuper, num.* 5. aſſeruiſſe, Cardinalem S.R.E. obuiam factum Reo, qui ad ſupplicium ducitur, ſi ei ſuum pileum imponi faciat, à morte eum fore liberaturum, quia dignitas Cardinalitia æquiparatur Regiæ; Rex autem, ſi obuiam fiat Reo ad ſupplicium ducto, eum à morte reddit liberum. Conſuetudini tamen ſtandum eſt. Ecce loca, ad quæ Scholaſtici confugientes, dum poſſunt immunitate potiri, illa gaudebunt. Nunc videamus, quinam delinquentes, aut Rei poſſint illa gaudere.

337 Reum ciuilem, ſen ob debita gratuitum ad Eccleſiam confugientem, immunitate gaudere, indeque extrahi non poſſe, contra Iaſonem, & aliquos, defendit commuuior, & vera ſententia; Gutierrez *lib. 1. pract. quæſt. 1. num.* 13. & plures apud Abbatem *in cap. inter alia, de immunitat. Eccleſ. num.* 22. Poteſt tamen Iudex bona debitoris confugientis ad Eccleſiam apprehendere, & creditoribus ſatisfacere, ſi ille poſt citationem renuat in iudicio per ſe, vel per procuratorem comparere, vt colligitur *ex leg. 1. & vltim. Cod. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* In aliquibus Regnis debitores ex cauſis ciuilibus Eccleſiæ aſylo non gaudent, vt aduertit Couarrubias *variar. reſol. cap. 20. n.* 14. At in Hiſpania noſtra gaudent.

338 Rei propriè dicti ratione delicti potiuntur Eccleſiæ immunitate, niſi in caſibus exceptis in iure, vel per æquiualentem conſuetudinem, indeque extrahi à Iudice non poſſunt. Ita omnes.

339 Caſus autem excepti ſunt, ſi quis graue crimeu in ipſa Eccleſia commitat, cum *fruſtrà legis auxilium inuocet, qui delinquit in legem,* verba ſunt *cap. vltim. de immunit. Eccleſ.* Quod non ſolùm intelligendum eſt, ſi quis, v.g. occidat, aut occidi iubeat aliquem intra Eccleſiam, verùm ſi intra Eccleſiam exiſtens iubeat, vt occidatnr extra Eccleſiam; cum etiam ſic inferat Eccleſiæ iniuriam. Ita Abbas *ad cap. vltim. nuper relatum*, Martha *vbi ſuprà, cap. 51. num.* 26. Nauarrus, P. Suarez, & alij.

340 Excipitur etiam *in cap. inter alia, de immunit. Eccleſ. Niſi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum.* His enim immunitas Eccleſiæ non ſuffragatur; Item nec homicidis qualificatis, & proditoriis, iuxta *cap. 1. de homicid.* deſumptum *ex cap. 21. Exodi*, ibi; *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo auelles.* Nec his, qui veneno alium occidunt, ſiquidem iuxta *leg. 1. Cod. de Malef.*

Plus eſt, hominem extinguere veneno, quàm occidere gladio, & hoc ſanè homicidium proditorium, & qualificatum eſt. Videantur Hieronymus Gigante *de crimine læſæ Maieſt. quæſt.* 10. *num.* 23. Antonius Gomez *reſolut. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 7. P. Molina *de iuſtit. diſp.* 24. Itaque homicida, qui per induſtriam inſidioſam alium occidit, non fruitur immunitate Eccleſiæ; huiuſmodi eſt aſſaſſinus, & qui cum pretio conducit, vt aliquem occidat, nam iuxta *regul.* 72. *in* 6. *Qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſe ipſum.* Et hic aduerte, ius ciuile *in Authent. de mandatis Principum*, in qua negatur immunitas Eccleſiæ homicidis, adulteris, & virginum raptoribus, correctum eſſe per Ius Canonicum, cui ſtandum eſt, *in cap. inter alia, de immunit. Eccleſ.* Vbi ſolùm excipit publicum latronem, & nocturnum depopulatorem agrorum; & prætereà in cæteris Canonicis ſtatutis homicidæ non inſidioſi, adulteri, & raptores Virginum non excipiuntur. Attamen conſuetudo ſeruanda eſt in vnoquoque regno, quæ ob Reipublicæ damna grauia vitanda induxit, vt aliquibus non exceptis in Iure Eccleſiæ immunitas non ſuffragetur; Imò poteſt fieri, vt induxerit, quod aliquibus adhuc exceptis ſuffragetur.

341 Excipiuntur etiam hæretici, vtpotè in Eccleſiam ipſam delinquentes, vt docent Couarrubias *ſuprà num.* 11. & Martha *vbi ſuprà, cap.* 52. *num.* 29. Item Rei læſæ Maieſtatis, vt tuentur Iulius Clarus *vbi ſuprà, quæſt.* 30. *num.* 10. *&* *quæſt.* 36. *num.* 27. P. Sa, *verbo, Eccleſia immunitas, numer.* 3. Hinc collige, quibus Scholaſticis delinquentibus Eccleſiæ immunitas non ſuffragetur, etiam ſi ſubditi ſint Iudicibus ſæcularibus.

Etenim, ſi Scholaſtici, & Academici
342 ſubiaceant Iudici omnino Eccleſiaſtico, & non habenti erga illos iuriſdictionem Regiam, ſeu ſæcularem, in nullo caſu, nec crimine, nec in cauſa aliqua ciuili gaudent immunitate Eccleſiæ, iuxta communiorem ſententiam, ſed ab ea poſſunt à ſuo Iudice extrahi; nam immunitas Eccleſiarum introducta eſt comparatione Iudicum ſæcularium, non verò Eccleſiaſticorum, vt fert receptior opinio. Sic docent P. Azor *inſtitut. moral. tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 9. *q.* 9. *§. Quid de pagano* P. Layman *tom.* 2. *libro* 4. *tract.* 9. *cap.* 3. *à num.* 10. cum P. Suarez, & aliis. Remigius de Gonny *de immunitat. Eccleſ. fallentia* 21. Iulius Clarus *ſuprà quæſt.* 30. *num.* 16. cum Nauarro, & pluribus aliis Et quidem Iudex Eccleſiaſticus maiorem erga Eccleſiam habet poteſtatem, quàm ſæcularis; & aliundè in Eccleſiaſtico iudicio circa pœnas corporis leniùs agitur, quàm in ſæculari; ideóque Iudicibus ſæcularibus, non item Eccleſiaſticis, prohibetur extrahere Reos ab Eccleſia.

Quòd ſi Scholaſticus ſubiacens Iudici 343
Eccleſiaſtico patraret delictum, ob quod eſſet tradendus brachio ſæculari, vt pœna ſanguinis ei poſſet infligi, diſtinguendum eſt. Vel delictum eſt ex illis, quibus non fauet immunitas Eccleſiaſtica etiam reſpectu Iudicum ſæcularium, vel ex illis, cui fauet reſpectu eorumdem? Si primum, indubitabile eſt, poſſe ab Eccleſiaſtico Iudice extrahi illum ab Eccleſia, & tradi brachio ſæculari; ſicut poſſet tradi, ſi captus fuiſſet extra Eccleſiam; cum Eccleſia nihil circa eum operetur. Si ſecundum, nequit Iudex Eccleſiaſticus extrahere illum ab Eccleſia, vt tradat Iudici ſæculari. Ita Couarrub. *variar. reſol. cap.* 20. *num.* 16. P. Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 7. Quippè in eo caſu non poſſet Iudex ſæcularis extrahere Reum ab Eccleſia, vt in eam vindictam exerceret, & pœna corporali mulctaret, cui ſeueritati benignitas Eccleſiæ reſiſtit; at, ſi Iudex Eccleſiaſticus extraheret in caſu poſito Reum ab Eccleſia, vt Iudici ſæculari traderet ad pœnam, & vindictam corporis de eo ſumendam, perindè eſſet, ac ſi Iudex ſæcularis extraheret; ergo non poteſt extrahere, vt Iudici ſæculari eum tradat; quare, ſi extrahat, nequibit tradere. Cæterùm dicta *hoc num. & præcedenti* intelligenda ſunt de Scholaſticis Clericis; Nam Academicis laicis concedendam eſſe immunitatem Eccleſiæ, tradidimus *lib.* 1. *n.* 149. Qui locus omnino eſt videndus.

Si autem Scholaſtici, & Academici Iu- 344
dici ſæculari ſubiaceant, quæ communia ſunt cæteris, adaptantur & ipſis. Gaudebunt igitur immunitate Eccleſiæ (nomine Eccleſiæ intelligimus loca omnia ſuperiùs aſſignata) confugientes ad ipſam in omnibus caſibus, ac delictis Iure, vel conſuetudine non exceptis, de quibus iam egimus. Et quidem ea gaudebunt, quamuis excommunicati, aut interdicti perſonaliter ſint; quia excommunicatio, & interdictũ non habent alios effectus, niſi in Iure expreſſos, nec extendenda ſunt, vt potè odioſa; non autem expreſſum eſt in Iure, vt cenſuræ priuent immunitatis Eccleſiæ fruendæ priuilegio. Sic cũ pluribus P. Layman *vbi ſuprà. n.* 10.

Quòd ſi Iudex Academiæ ſæcularis ſit, 345
& Scholaſticus ſit Clericus, videndum eſt, quos Ordines habeat, quem habitum gerat, aut an Beneficio gaudeat. Etenim ſi Eccleſiaſticus ſit priuilegio fori gaudens eo quod Ordine Sacro ſit initiatus, aut

Beneficium

Beneficium poſſideat, aut ſaltem habeat requiſita à Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 6. de reformat.* non ſubditur Iudici ſæculari, ſed Eccleſiaſtico; Quare in Academiis, in quibus Iudex eſt ſæcularis, ſolet conſtitui alius Iudex Eccleſiaſticus ad cauſas Academicorum, qui Eccleſiaſtici ſunt, pertractandas. Quòd ſi hic Iudex non detur, ſubijcientur eiuſmodi Academici immediatè Ordinario. Reſpectu autem Iudicis Eccleſiaſtici non fauere Reis Eccleſiaſticis, ſeu Clericis immunitatem Eccleſiæ, iam ſtabiliuimus. Vt tamen gaudeat priuilegio fori Scholaſticus Clericus prima tonſura ſaltem initiatus, qui aliundè Beneficium non habet, loquens Tridentinum de eo, ita decernit; *Is etiam fori priuilegio non gaudeat, niſi Beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut Clericalem habitum, & Tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi inſeruiat; vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Vniuerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores Ordines ſuſcipiendos verſetur.* Nomine autem Beneficij intelligi etiam Penſionem, docet Barboſa *in Remiſſion. ad prædictum caput Concily.*

346 Itaque Clericus eiuſmodi, de Epiſcopi licentia in Academia ſtudens, priuilegio fori gaudebit, dum Tonſuram, & habitum Clericalem deferat. Habitus autem Clericalis eſt ille, quem prò regionis conſuetudine Beneficiati, & Sacerdotes deferre ſolent. Cæterùm ſi Clericus in minoribus Ordinibus conſtitutus non exequatur, quæ à Tridentino exiguntur, inſtar ſæcularis omnino eſt, atque adeò reſpectu Iudicum ſæcularium, ſi eorum ſit ſubditus, Eccleſiæ immunitas ei ſuffragabitur, niſi in caſibus exceptis.

347 Dices; ergo deterioris conditionis ſunt Eccleſiaſtici, quàm ſæculares in ordine ad fauorem immunitatis Eccleſiæ, ſiquidem ab ea à ſuo Iudice extrahi queunt, cum ſæculares à ſuo Iudice nequeant. Reſpondeo, etſi Rei Eccleſiaſtico Iudici ſubiecti non gaudeant ea immunitate, qua ſubditi Iudici ſæculari; tamen abſolutè ſtatum Eccleſiaſticum non eſſe deterioris conditionis; tum quia Iudices ipſi Eccleſiaſtici maiori cum poteſtate manent, quàm ſæculares, cum ipſis liceat extrahere Reos ab Eccleſia, non illis; tum quia fauor eſt eius ſtatus, quòd Rei confugientes ad Eccleſiam defendantur, dum ex alio gremio ſint, nempè ſæculari, quo fauore ſi gauderent ſubiecti Iudici Eccleſiaſtico, horum poteſtati derogaretur. Vel dicito, ſubiectos Iudicibus Eccleſiaſticis ad vitam puriorem teneri, proindeque eorum delicta debere puniri, quin vllo priuilegio pœnam debitam fugiant. Aut demùm aſſero, in his quæ ſunt Iuris poſitiui expreſſi, non eſſe inueſtigandas diſparitates, ſed ſtandum Iuri, vel conſuetudini, quæ conſtituit ius. Hic obſerua, Clericos minoribus Ordinibus initiatos, ſi habitum Clericalem relinquant, & laicalem aſſumant, ipſo facto amittere priuilegium fori, vt pluribus probat doctiſſimus Don Alfonſus Dauila, & Carrillo *in Recitatione ad cap. tranſmiſſam 15. de electione, & electi poteſtate, num.* 33. Quæ tamen intelligenda ſunt cum limitatione infrà afferenda, *numero* 358.

Reus in Eccleſia exiſtens, eiuſque im- 348
munitate gaudens nequit extrahi, nec ad mortem, aut aliam pœnam corporalem, nec exilij, aut triremium damnari; nec poteſt prohiberi, quòd victus, & veſtitus ad eum deferantur, eſto queat apponi à Iudice Cuſtodia, ne ab Eccleſia aufugiat, quin extra illam capiatur. Nec poteſt expoliari bonis, quæ ſecum ad Eccleſiam detulit, niſi circa eà commiſerit delictum, v. g. illa furando, aut arma prohibita ſecum afferendo. Vt autem hac Eccleſiæ immunitate non gaudeat, & capi queat, non ſufficit, quòd exiſtens intùs, pedem, manum, aut veſtem extra ianuam poſuerit, dum intùs caput, & præcipua corporis membra remaneant.

Iudex ſæcularis extrahens Reum ab Ec- 349
cleſia committit ſacrilegium, & per cenſuras compellendus eſt, vt illum reuocet ad Eccleſiam, iuxta *cap. Miror.* 17. *quæſt.* 4. Et Iudex contra Reum extractum procedens obligatur ex iuſtitia ad compenſationem damnorum, quæ Reus patitur; & proceſſus iudicij ipſo facto irritus exiſtit. De quibus effectibus immunitatis Eccleſiæ videantur textus Iuris Canonici ſuprà allegati, *& cap. ſacrilegium* 17. *quæſtion.* 4. *lex, Præſenti, Cod. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* Diuus Thomas 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 2. *ad* 2. Abbas, Couarruuias, Nauarrus, P. Suarez, Azor, & Layman, *vbi ſuprà*; P. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 15. *punct.* 1. *ad primum argumentum.* Quæ omnia Scholaſticis, & Academicis omnino aptanda ſunt.

***

QVÆSTIO XXXII.

An Scholaſtici, & Academici priuilegio fori Eccleſiaſtici gaudentes poſſint in criminalibus, & in ciuilibus cauſis à Iudice ſæculari trahi ad iudicium, ſi Academiæ Iudex ſit ſolùm ſæcularis?

350 QVando Iudex priuatiuus Academiæ eſt omnino Eccleſiaſticus, certum eſt, non poſſe Scholaſticos, & Academicos à Iudice ſæculari trahi ad iudicium in vlla cauſa; quare, ſi in delicto capiantur à ſæculari, debent ſtatim tradi Eccleſiaſtico, non ſecùs ac cum Clericos offendit Iudex ſæcularis in aliquo delicto, tenetur illos Prælato ipſorum tradere. In ciuilibus autem cauſis Academici ſunt conueniendi coram ſuo Iudice, iuxta regulam generalem, quod reus conueniendus eſt in foro ipſius Rei, & non in foro actoris; Si verò Scholaſticus ſit Actor, & Reus ſit ſubiectus Iudici ſæculari, coram illo eum debet vocare ad iudicium, niſi aliud conſuetudine ſit introductum; quippè aliquando ea facit, vt actor in ſuo ipſius foro Reum conueniat. Sic conſuetudo obtinuit in diœceſi Salmantina, vt Eccleſiaſtici Actores conueniant Reum ſæcularem, non in foro Prætoris, aut alterius Iudicis ſæcularis, ſed coram Ordinario, qui eſt ipſorum Iudex, Vel niſi Iudex Academiæ, vt in Salmantina contingit, ſit ſimul Conſeruator, ad quem Academici Actores trahunt Reos non Studioſos, dum illi ſint intra diætas. De quo latè egi *ſuprà hoc libro, à n.7.*

351 Quæſtio igitur præſens verſatur erga eas Academias, quarum Iudex eſt ſæcularis, & Scholaſtici ſubiecti ſunt eius iuriſdictioni, an hi, qui fori Eccleſiaſtici priuilegio gaudent (de quibus egimus *quæſt. præcedenti*,) ei Iudici ſubditi ſint in cauſis ciuilibus, & criminalibus, cum ipſi ſunt Rei, ita vt coram illo conueniri queant, & ab eodem puniri; aut in ciuilibus ſententiam experiri? Et quidem de his philoſophandum eſt, ſicut de cæteris Eccleſiaſticis, qui Epiſcopo, aut ſimili Prælato ſubiecti ſunt, & quæ de horum exemptione à Iudice ſæculari ſtatuuntur, illis omnino eſt aptandum, cum non ſolùm ſimilis, ſed ipſa ſit ratio Vndè, quæ circa hanc exemptionem apud Authores melioris notæ ſunt certa, vel probabiliora, non tam diſputabo, quàm in compendium redigam.

In cauſis criminalibus Clerici Scholaſtici, ſicut & cæteri Clerici, omnino ſunt exempti à Iudice ſæculari, cum enim illi in altiori ſtatu, & dignitate ſint; *cap. duo ſunt, diſt. 96.* indecens eſſet, vt ab inferiori ſtatu iudicarentur, cederetque in contumeliam Ordinis Clericalis. Hæc exemptio ſtabilita eſt in Iure Canonico, in Decreto tota *cauſa 11. quæſt. 1.* In Decretalibus, *cap. at ſi Clerici, cap. qualiter, cap. cum non ab homine, de iudicijs; cap. ſi diligenti, cap. ſignificaſti, de foro competenti;* in Concilio Matiſconenſi 2. *cap.* 10. In Iure ciuili, in Codice Theodoſiano *leg. 7. de Epiſcop. & Cleric. & leg. 45. cum ſequentibus.* Et quamuis hanc exemptionem in ciuilibus criminibus, vt in furto, homicidio, minuerit Iuſtinianus Imperator *in Nouella 83. collat. 6. tit.* 12. & idem propter eorum temporum iniuriam permiſſum fuerit in Concilio Matiſconenſi, I. tamen nullius iam valoris ſunt hæ leges, & correctæ ſunt à Friderico II. *in Authentica, Statuimus,* & *in cap. at ſi Clerici, cap. cum non ab homine, de iudicijs.* 352

Neque vlla conſuetudine poteſt præſcribi hæc iuriſdictio in Eccleſiaſticos, nam qui eſt incapax habendi, ſeu poſſidendi illam, qualis eſt ſæcularis, eſt incapax præſcribendi. Videatur P. Azor *tom. 2. lib. 5. cap. 12. quæſt.* 1. Hinc cum aſſeritur *in cap. filius, 16. quæſt.* 7. intimandum eſſe Regi, ſi Prælatus malè adminiſtret, intelligendum eſt, non quidem vt Rex iuriſdictionem in illum exerceat, ſed vt, cum ſui officij moneat, tanquam Supremus ſui Regni patronus, & aduocatus. Ita Abbas *in cap. qualiter de iudicijs, num.* 7. Hinc etiam, quamuis Iudex Eccleſiaſticus negligens eſſet, non poſſet ſe intromittere ſæcularis Iudex, quia minor non debet ſupplere defectum maioris; maximè cum ſit incapax ſupplendi. Ita Martha *de iuriſdiction. caſu 146. num. 8.* Caſum rariſſimum excipe; Si Clerici ſuis criminibus inferrent moleſtiam, aut nocumentum graue Reipublicæ, & non poſſet impetrari remedium, neque à Iudicibus Eccleſiaſticis immediatis, nec à Summo Pontifice, (quod numquam eueniet,) tunc habebit ius neceſſariæ defenſionis, & quod ad hanc fuerit neceſſarium ſecundum regulas rectæ rationis, fieri poterit. Ita Pater Suarez *in defenſione fidei, lib. 4. cap. 34. num. 6. & 9.* P. Azor *inſtitut. moral. tom. 1. lib. 5. capit. 14. quæſt. 2.* P. Layman *tom. 2. libro 4. tract. 9. capit. 4. numero 4.* 353

In fragranti crimine deprehenſus Clericus poteſt à Iudice ſæculari capi, dummodò crimen graue ſit, & pernicioſum Reipublicæ, & capiatur abſque violentia, ſtatimque tradendus eſt Iudici Eccleſiaſtico; etſi ille 354

fidejuſſo

fideiuſſorem præſtet, quòd ſe ſiſtet ſuo Ordinario, non poteſt capi. Quòd ſi arma ab eo auferantur, debet reſtitui, niſi conſenſus adſit Prælati expreſſus, vel tacitus, quòd ea abſque ſpe reſtitutionis auferantur. Quod ſi lex ſit lata prohibens certum armorum genus valdè pernicioſum Reipublicæ, vtputà tormenta ignea parua, Hiſpanè *Piſtolas*, ita vt nec domi retineri poſſint, ait P. Vazquez *in 1.2.diſp.167.cap.4.num.31.* poſſe Magiſtratum ſæcularem defendere hanc legem etiam contra Clericos ob bonum publicum. Quod tamen cenſeo cum limitatione tuendum; ſcilicèt nullam exercendo iuriſdictionem in ipſos Clericos, nec domos eorum, aut eos ipſos ſcrutando ad ea arma quærenda, niſi in fragranti crimine reperiantur, aut ſit valdè probabilis præſumptio, & non ſola leuis ſuſpicio, quòd ea arma apud ſe habeant, aut ſecum gerant, & demum adſit ſaltem tacitus Prælati conſenſus.

355 Poteſt tamen Clericus debitor fugam meditans, ne ſoluat, detineri à Iudice ſæculari, vt ad Eccleſiaſticum ſiſtatur; ſicut ſi in furto deprehenderetur. Ita Abbas *in cap. cum non ab homine, de iudiciis.* Similiter, ſi Clericus iniuriam intulit Magiſtratui ſæculari, poteſt ab eo detineri, vt eius fuga impediatur, donec teſtes aduocentur, & proprio Iudici tradatur. Sic P. Molina *de iuſt. tract.3.diſp.56.n.2.*

356 Nequit compelli Clericus à Iudice ſæculari ad teſtificandum in cauſa cum iuramento, etiam ſi non agatur de pœna ſanguinis infligenda. Ita S. Thom. *2.2. q. 70. art. 1.* Etenim requirere authoritatiue teſtimonium alicuius, eſt actus iuriſdictionis. Quarè debet præcedere licentia Prælati, aut ante ipſum exigi teſtificatio. Præterea, quamuis Iudex ſæcularis poſſit procedere, aduerſus concubinas Clericorum, non tamen poteſt in domos illorum irruere, & inde extrahere, quia hæc eſſet violentia contra ipſos Clericos. Sic Menoch. *de arb. caſ. 371. n. 12.* contra Gutierrez, & Couarrubias.

357 Sed inquiris, ſi quis poſt crimen commiſſum fiat Clericus, aut Scholaſticus, Iuriſdictioni Eccleſiaſticæ omnino ſubiacens, an poſſit puniri à Iudice ſæculari; Reſpondeo, non poſſe, quia iam gaudet ſtatu Clericali, in cuius fauorem introductum eſt fori priuilegium, quod extendendum eſt. Ita Nauarr. *in Comment.2. de Regularib.num. 60.* Farinacius *in practica crim. de inquiſit. q. 8.num. 107.* P. Suarez *in Defenſione fidei, lib. 4.cap.15. num. 16.* P. Sa, *verbo, Clericus, num. 9.* ſumiturque argumentum *ex leg. accuſare, ff. de accuſ.* Quod intellige, niſi Reus in fraudem factus ſit Clericus, vel Scholaſticus, nam tunc pœna ſolum pecuniaria poterit puniri; Tunc autem in fraudem id præſtare intelligitur, cum in carcerem coniectus illegitimè inde erupit: imò tunc etiam in perſonam (ſi non ſit deinde ſacris initiatus) poſſe procedere Iudicem ſæcularem, tenet Abbas *in cap. vnic. de obligatis ad ratiocinia, num. 5.* Rurſus in fraudem eſt, cum poſt litem conteſtatam mutatur forum, idemque eſt, poſt citationem. Sumitur *ex c. propoſuiſti, de foro competenti,* iuncta *gloſſa verbo, citatus.*

Non verò in fraudem id fieri eſt cenſendum, cum ante citationem, aut litis conteſtationem, aſſumit quis ſtatum Clericalem, etiam ſi præceſſerit infamatio aliqua, vt contra Couarrub. & aliquos, cenſet P. Suarez *vbi ſuprà, numero 17.* Vbi tamen monet, ſi ille ſolùm Ordines Minores, aut Beneficium aſſumpſit, poſſe præſumi, non id præſtitiſſe animo dicandi ſe Deo, ſed effugiendi ſententiam Iudicis ſæcularis, atque adeò ab illo poſſe pœna pecuniaria mulctari. Hinc iuxta dicta, cum in fraudem non aſſumitur ſtatus Clericalis, nec in bonis poteſt eum punire Iudex ſæcularis; niſi bona per ſe obligata ſint ex criminis commiſſione, vtpotè ſi maneant fiſco applicata, tunc enim agit Iudex in bona, non in perſonam; at, ſi non ſint per ſe obligata, & Iudex in bonis puniret, ea punitio primariò caderet in perſonam, & indè mediatè, & indirectè in bona, quæ ſolùm per accidens ſunt obligata propter crimina perſonæ. Vnde dici nequit, illum aſſumentem ſtatum Clericalem manere ſubiectum Iudici ſæculari ratione bonorum, nam id eſſet, manere ratione perſonæ. 358

Dices. Si quis gaudens priuilegio fori crimen committat, iudicandus eſt à Iudice Eccleſiaſtico, quamuis ſtatim poſt crimen vxorem ducat, & priuilegium fori amittat, vt docet Couarrub. *in practic. quæſt. c. 31. n.8.* ergo ſimiliter, ſi laicus crimen committat, & poſtmodùm fiat Clericus, à laico Iudice debet puniri, cum tempus delicti inſpiciatur, iuxta *l.1.ff. de pœnis.* Reſpondeo, ob huius legis deciſionem illum vxoratum à Iudice Eccleſiaſtico iudicandum, cum aliundè nulla ratio obſtet; cum nihil impediat, quòd laicus ab Eccleſiaſtico iudicetur; at in caſu conſequentiæ, etiam ſi attendendo ad tempus delicti, eſſet titulus ad cognoſcendum de cauſa illius delinquentis, obſtat verò immunitas Eccleſiaſtica in fauorem Clericorum introducta; ille autem titulus tunc tenet, cum nulla ratio obſtat. 359

Quare in aliis caſibus, qui poſſunt euenire, eo ſolo titulo nequit à Iudice in cauſis procedi. Hæc de exemptione in criminalibus cauſis.

360 In cauſis ciuilibus, ſi Clericus ſit Actor, & ſæcularis Reus, coram Iudice ſæculari eum conuenire debet, niſi conſuetudo ſit contraria, vt ſuprà annotaui, vel niſi cauſæ ſint mixti fori; *c. ſi Clericus, c. cum ſit, de foro compet.* Si verò ſit Reus Clericus, coram Iudice Eccleſiaſtico eſt conueniendus; nam res, & bona, quæ non habent per ſe, ſeu realem obligationem, ſequuntur ſtatum; & conditionem perſonæ; *Cap. nullus Clericus, c. nullus Epiſcopus, c. placuit, 11. q. 1. c. 1. c. at ſi Clerici, de iudiciis; c. diligenti, de foro competent. c. ſæculares, eodem titul. in 6. Authentica, ſtatuimus, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Et hanc eſſe communem ſententiam contra paucos teſtantur Mynſingerius *cent. 1. obſeru. 22. n. 2.* Martha *de iuriſdict. p. 4. caſu* 125. Gaillius *lib. 1. obſeru.* 37. Et quidem, *Actio Rei forum, ſiuè in rem, ſiue in perſonam ſit actio, ſequitur*; extat *in leg. vltim. Codic. vbi in rem actio, &c.*

361 Hæc concluſio limitatur, quando ab Imperatore, aut Principe aliqua bona in feudum Eccleſiæ conceduntur immediatè, vel alicui Optimati immediatè, à quo poſteà idem ius, quod ipſe habet, ad Eccleſiam transfertur; Etenim tunc dominium directum manet penès conferentem, ad quem pertinet iudicare de cauſis ſuper eo feudo exortis; *cap. ex tranſmiſſa, c. verùm, de foro competenti.* Prætereà, ſi laïcus bona immobilia Eccleſiæ donauerit, reſeruans iuriſdictionem laico, qui eam habeat, tanquam Aduocatus, ſeu Conſeruator eiuſmodi bonorum, id erit obſeruandum, quia non eſt iniuſta conditio. De quo, & de aliis hæc concernentibus videantur Andreas Gaill. *lib. 1. obſeruat.* 30. *&* 37. Baldus *in leg. de his, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Abbas *in cap. dilectus 3. de præbend. num. 4. & in cap. verùm, de foro competenti, num.* 13. Mynſingerius *centur. 5. obſeru.* 8. Martha *de iuriſdict. caſ.* 198. P. Molina *de inſtit. tractat. 5. diſput.* 6. Pater Suarez *in Defenſione fidei, lib. 4. cap. 14. à num.* 12.

362 Aliqua in præſenti animaduertenda ſunt: Primò, ſi captus à Iudice ſæculari excipiat, ſe Clericum eſſe, ab Eccleſiaſtico Iudice, non à ſæculari, id cognoſcendum eſſe; *cap. ſi Iudex, de ſentent. excommunic. in* 6. Secundò, ſi habens Beneficium, non afferat tonſuram, & habitum Clericalem, non ideò amittere priuilegium fori, niſi ab Epiſcopo, aut Prælato ter admonitus ſe oſtendat incorrigibilem; *cap. in audientia, cap. contingit, 45. de ſentent. excommunication.* Tertiò, Clericum in minoribus Ordinibus conſtitutum, ſi vxorem ducat, amittere priuilegium fori, niſi duxerit vxorem virginem, & afferat tonſuram, & habitum Clericalem, inſuperque alicui Eccleſiæ miniſterio ab Epiſcopo ſit deputatus; in hoc enim caſu priuilegio canonis, & fori gaudet in cauſis criminalibus, ſiuè criminaliter, ſiuè ciuiliter agatur; In cauſis autem ciuilibus, & in ſolutione tributorum Sæculari Magiſtratui ſubjicitur, niſi aliud lege, ſpeciali conſuetudine, aut priuilegio caueatur. Ita *in cap. vnic. de Cleric. coniug. in 6.* Trident. *ſeſſ. 23. cap. 6. de reformatione.* Quartò eos, qui ratione ſui, ſeu per ſe gaudent priuilegio fori, gaudere etiam priuilegio canonis; & injicientem manus violentas in ipſos ſubiacere pœnæ excommunicationis ipſo facto, vitandumque eſſe, ſi ſit publicus percuſſor. Dixi *ratione ſui, ſeu per ſe*, nam aliqui non conſtituti in ſtatu Clericali eo modo, quo à Tridentino ſtatuitur, per accidens gaudent priuilegio fori Eccleſiaſtici. Eiuſmodi ſunt Scholaſtici, & Academici, qui Clerici non ſunt, tamen ſtudent in Academia, cuius Iudex iuriſdictione Eccleſiaſtica gaudet. Hi etenim conueniendi ſunt coram eo in cauſis tum ciuilibus, tum criminalibus, & tamen non gaudent priuilegio canonis, nec incurrit cenſuram eos percutiens.

Plures circa immunitatem Eccleſiaſticam quæſtiones agitantur, an ſcilicet appellari poſſit à Iudice Eccleſiaſtico à ſententia interlocutoria ad Senatus Regios per viam violentiæ, vt in illis examinetur, ac decernatur, an vis inferatur litiganti? An, & quæ bona Eccleſiaſticorum ſint exempta à tributis? & aliæ huiuſmodi; Sed hæc longiùs iam à noſtro inſtituto ſunt, cui ſufficit, prædicta attigiſſe, cum etiam alia concernentia ad hanc materiam decurſu operis tractauerimus. Videat, qui velit Authores in hac quæſtione citatos, & alios, quos ipſi referunt. 363

QVÆSTIO XXXIII.

Quæ obſeruari debeant, ſi Scholaſtici extra patriam ſuam, in loco, vbi ſtudent, matrimonium contrahant?

Circa ſponſalia Scholaſticorum, & Academicorum nihil ſpeciale eſt, quod ſponſalibus cæterorum non conueniat. Quare, ſi ſpondeant alicui fœminæ nuptias, debent 364

debent id adimplere, niſi adſit cauſa diſſoluens ſponſalia; qua ceſſante, grauiter peccant, ſi promiſſum non adimpleant; & impedimento impediente, quamuis non dirimente ligantur, ne poſſint cum alia fœmina matrimonium contrahere. Quòd ſi ſub hac promiſſione quis virginem violauerit, & cum ea poſteà matrimonium non inierit, debet damnum illatum pecunia compenſare; quod attentis circunſtantiis qualitatis perſonarum, arbitrio viri docti, ac timorati, eſt menſurandum, vt quantitas præſtanda deſignetur. Cui obligationi graui maximè attendendum eſt; nec dolo, & fraude ea promiſſio eſt facienda ad fœminam obtinendam, indè enim, præter grauiorem culpam, eadem conſurgit obligatio; maximè ſi in promiſſione matrimonij fœmina nequeat agnoſcere fictionem, & dolum, eſto poſſit de ea vereri ob hominum aliquorum conditionem. Etenim, cum ipſa fictionem agnoſcit, vel ob maximam inæqualitatem, vel ob aliam cauſam, non ſunt vera ſponſalia, ſed ficta.

365 Cæterùm, ſi quis virginem violet, ſpe fictæ promiſſionis, nolens interiùs ſe obligare, eſto non contrahat ſponſalia, vt tenet P.Thom.Sanch. *lib.1.diſp.9.n.5.* Villalobos, Machado, Ochagauia. P.Layman, Bonacina, & alij (quamuis contrarium doceat Baſilius Legionenſis *de matr. lib. 11. cap. 2.* P.Vazquez, Gaſpar Hurtado, & alij pauci) attamē tenetur eā ducere, vel ratione promiſſionis, & fidelitatis, vel ratione damni illati; promiſſio enim etiam abſque animo ſe obligandi, conditione impleta, inducit obligationē iure naturali. Sic ipſe P.Thom. Sanchez *vbi nuper, de matrim. diſp.10.* Baſilius, Villalobos, P.Vazquez, & communis. Caſu autem, quo magna eſt diſparitas, & virgo eam diſparitatem agnoſcit, non tenetur eam ducere promittens; vt ſentit idem P.Thomas Sanchez, *diſp.10. num. 5.* Sylueſter, Angelus, Tabiena, Nauarrus, Corduba, Villalobos, Bonacina, P.Henriqnez, Molina, & Leſſius, quamuis contrarium ſentiant Baſilius, & Pater Gaſpar Hurtado, quos ſequitur Leander de Sacramento *tom. 2. de Sacrament. tract. 9. diſputat. 1. quæſtione 16.*

366 Vt autem ſint valida ſponſalia ratione ætatis, requiritur, ſeptennium completum. Ita *in c. litteras, cap. acceſſit, cap. ad diſſoluendum, de deſponſat. impuber. in leg. ſponſalibus, ff. de deſponſat.* Ad quod ſufficit, vt vltimus dies ſeptennij ſit inceptus, cum dies inceptus pro completo habeatur, vt docet Baſilius *ſuprà c.5.n.3.* Imò, ſi malitia ſuppleat ætatem, ante ſeptennium ſiunt valida ſponſalia; ſicut in matrimonio contingit; *cap. de illis, de deſponſat. impuber.* Quòd ſi ſponſalia ex metu graui etiam iuramento accedente, fiant, non ſunt valida; *cap. ex litteris, de deſponſat. impuber.* id enim oportet ad bonum coniugij, vt liberè contrahatur.

Circa matrimonia Scholaſticorum non tracto ea, quæ ſunt omnibus communia, ſed aliqua dubia pro praxi, quæ poſſunt exoriri. Dubitatur primò, an, vt validè contrahant, debeat expectari conſenſus Parentum? Reſpondeo negatinè. Sic habetur *in cap. ſufficiat. 27. quæſt. 1.* Et definitum eſt in Tridentino *ſeſſ. 24. de reformat. matr. cap. 1.* At mortaliter peccat filius, qui parentes non monet, & conſulit, cum in re graui debitum honorem illis non præſtet; niſi caſu, quo moraliter conſtet, parentes id ratum habituros ob circunſtantias occurrentes? & etiam caſu, quo parentes iniuſtè impedituri ſint nuptias. Quòd ſi illi conſulti, & exorati licentiam denegent, probabilius eſt, non peccare filium contrahendo matrimonium, eis inultis, cum liber ſit ad aſſumendum ſtatum; attamen contra charitatem peccabit, ſi indè agnoſcuntur grauiſſima ſcandala, & odia prouentura. Sic contra Sotum, Medinam, & alios docentes abſolutè, eum peccare grauiter ſi inuitis parentibus ducat vxorem, tuetur P. Thom. Sanchez *de matrim. lib. 4. diſput. 23. à n. 10.* ſecutus S.Thomam *2. 2. q. 104. art. 5.* quem innumeri Authores ſectantur. 367

Id tamen Scholaſticis extra patriam exiſtentibus maximè debet præ oculis haberi, vt non, niſi conſultis, ac volentibus patribus, ſponſalia, aut matrimonia contrahant; cum aliter leuitati, & inconſiderationi ſit tribuenda ea noui ſtatus aſſumptio, & indè parentes grauiſſimè forè offendendos, ac irritandos, prudenter timeatur; poſtmodúmque non abſque incommodis ingentibus, dum patres offenſi viuunt, vita coniugalis ſit tranſigenda. Quod etiam perpendere eos omnes, qui matrimonio interueniunt, par eſt, ne cooperentur ingentibus damnis ex eo imminentibus, quæ & ex ſyncera rei conſideratione, & ex non abſimilibus conſtat experientiis. 368

Dubitatur ſecundò, quiſnam Parochus aſſiſtere debeat matrimonio Scholaſtici extra patriam ſuam ſtudentis? Reſpondeo, debere aſſiſtere, & ſufficere, ſi aſſiſtat Parochus proprius fœminæ, quæ ducitur; aut Parochus ipſius Scholaſtici, qui ratione quaſi domicilij proprium Parochum habet; nam ad valorem matrimonij non requiritur præſentia duplicis Parochi, quando ad diuerſam Parochiam pertinent contrahentes, ſed ſufficit præſentia Parochi illius contrahentis, 369

hentis, in cuius Parochia matrimonium celebratur. De quo expreſſa Declaratio Sacræ Congregationis Cardinalium, quam refert Leander de Sacrament *tom. 2. de Sacram. tract. 9. diſp. 7. quæſt.* 14. Imò, ſufficere aſſiſtentiam proprij Parochi adhuc extra propriam Parochiam, cum aſſiſtendo non exerceatur iuriſdictio contentioſa, nec hoc aduerſetur Tridentino, docent Rodriguez, Pater Henriquez, & Thomas Sanchez, quos affert, & ſectatur P. Layman *tom. 2. Theologiæ moral. lib. 5. tract. 10. part. 2. capite 4. n. 3.* Item Salcedo, Segura, Poſſeuinus, Gutierrez, Ochagauia, Filiucius, Gaſpar Hurtado, & alij apud Leandrum *vbi nuper, quæſtione* 16.

370 Et quidem, cum quis habet duplicem Parochiam, habitatque in vna tempore hyemis, & in alia tempore veris, vt communiter ſolet euenire Scholaſticis, validè contrahitur matrimonium coram hoc vel illo Parocho, ſiue in hyeme contrahat coram Parocho, quem habet eo tempore, ſiue coram Parocho, quem habet tempore veris, & è contra; quia contrahens in vtroque tempore habet duplicem Parochiam, & vterque eſt verus Parochus illius. Sic contra Bonuſium, Zephalum, Tabienam, & aliquos, tuentur P. Thom. Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 24. à num. 4.* Baſilius *de matrim. lib. 5. cap. 13.* Bonacina *quæſt. 2. de matrim. punct. 8. numero* 5. & alij plures. Atque adeò, ſi Parochus, quem in ſua patria habet Scholaſticus dimidia parte anni, foret tunc aſſiſteret loco, in quo extra patriam contrahitur matrimonium, validè curam illo celebraretur; nec Parochus peccaret aſſiſtens, dummodò non daretur ſcandalum, cùm ea aſſiſtentia nullo iure prohibeatur; Peccare tamen, ſi aſſiſtat ſolemniter, & publicè, docet *vbi ſuprà* P. Layman; quod ſanè reuocandum eſt ad ſcandalum eo caſu ſuboriturum.

371 Dubitatur tertiò, vbi faciendæ ſint denuntiationes ad matrimonium Scholaſtici extra patriam in loco ſtudij habitantis? Certum eſt, denuntiationum defectum non irritare matrimonium, eſto abſque peccato mortali omitti nequeant, niſi iuſta de cauſa Epiſcopus eas, vel earum aliquam remittat, aut in eius abſentia Parochus, non quidem in eis diſpenſans, cum ad hoc poteſtate careat, ſed declarans, in talibus circumſtantiis legem de præmittendis denuntiationibus per epikeiam ceſſare; caſu autem, quo nulla denuntiatio fiat, ante matrimonium, fieri debent ante eius conſummationem; De quibus, & item de diebus deſignatis ad illas, & an extra Eccleſiam in loco frequenti fieri poſſint, ac quando vna pro tribus queat conſtitui, aliaque huiuſmodi, videantur apud P. Thom. Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 6.* Baſilium *de matr. lib. 5. cap. 30.* Moure *in ſum. 3. p. cap. 17. §. 2.* Id etiam tractant Lodouicus de S. Iuan *de matrim. q. 2. art. 1. dub. 3.* Bonacina *quæſt. 2. punct. 6.* Machado *de perfecto Confeſſar. lib. 4. part. 2. tract. 2. docum.* 17. Gutierrez, Barboſa, Nauarrus, Diana, P. Rebellus, Reginaldus, Gaſpar Hurtado, Coninch, Filiucius, pluréſque allati à Leandro de Sacrament. *tom. 2. de Sacram. tract. 9. diſp. 7. q. 45. & ſequentibus.*

Quibus ſuppoſitis, reſpondeo ad propoſitum dubium, ſi Scholaſticus in loco ſtudij, in quo habet quaſi domicilium, habitet in diuerſa Parochia, ac habitat fœmina, cum qua eſt contrahendum matrimonium, debere denuntiationes fieri in vtriuſque Parochiis. Etenim hæ fiunt, vt declarentur impedimenta, ſi adſint, qui finis obtinetur, in vtraque Parochia denuntiationes faciendo; cum impedimenta viri meliùs in ſua, quàm in aliena Parochia agnoſcantur, & è contra impedimenta fœminæ, in parochia ipſius. Quod in oppidis magnis adhuc magis liquet eſſe neceſſarium; in omnibus autem ita eſt exequendum. Sic docet praxis communis Eccleſiæ; & ſtabiliuit Declaratio Cardinalium, quam affert Segura *in directorio Iudic. cap. 16. n.* 19. & defendunt P. Thomas Sanchez *ſuprà diſp. 5. num. 8. & diſp. 6. num. 4.* Baſilius Legionenſis *vbi ſuprà, num. 4.* Petrus Ledeſma *in ſumm. cap. 6. de matrimon, concluſ. 7.* Gutierrez, Bonacina, Rodriguez, Machado, Pater Filiucius, Rebellus, Coninch, & alij, quos refert, & ſectatur Leander *vbi ſuprà, quæſt.* 38. Vbi pro contraria opinione tuente, ſufficere, denuntiationes fieri in Parochia, in qua matrimonium celebratur, affert Anton. Cucum, Cardinalem, & Greg. Lopez. 372

Horum autem opinio ſolùm vera erit, 373 ſi id conſuetudine ſit introductum, cum aliundè non repugnet Tridentino, in quo non exprimitur, an in vtriuſque Parochia, an in vna ſola fiant denuntiationes. Et quidem maximè ſtandum eſt conſuetudini cuiuſque territorij, ſeu diœceſis circa aliqua, quæ adhuc, independenter à conſuetudine, vt veriora, & communiora tradidimus; præcipuè circa Parochum, an debeat eſſe viri, vel fœminæ, & circa alia huiuſmodi eſto non indè inualidè matrimonium contrahatur, dum adſint requiſita à Tridentino, quamuis aliquod iſtorum deſit; cuius defectus illicitam reddet actionem ex parte

parochi,

Parochi, aut ex parte contrahentium, eo quòd operentur contra conſuetudinem, legem ſpecialem, aut præceptum.

374 Ex reſolutione tradita ad hoc dubium tertium, non licet inferre, neceſſum eſſe, fieri denuntiationes in ipſa patria Scholaſtici, qui extra illam in loco Academiæ vult contrahere matrimonium; quippè, cum habeat quaſi domicilium in eo loco, iam ibidem eſt ei propria Parochia, in qua denuntiationes fiant; & non requiritur aliud, niſi quòd denuntiationes in propria Parochia proclamentur; quod videre eſt in praxi frequentiſſima matrimoniorum, quæ contrahantur extra patriam ſponſorum, quin denuntiationes in illa fiant, dummodò id præſtetur in propria Parochia loci, in quo illi habent domicilium, aut quaſi domicilium.

375 Hoc etiam cernitur in matrimoniis vagorum, qui nullum certum domicilium retinent, quibus aſſiſtere poteſt quilibet Parochus, eſto contrahant cum incola loci; nam cum ad valorem matrimonij ſolùm requiratur aſſiſtentia Parochi cuiuſlibet ex contrahentibus, & quilibet Parochus ſit Parochus vagorum, ſufficit cuiuſlibet aſſiſtentia ad eorum matrimonium, vt docent Baſilius *vbi ſuprà*, *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 14. P. Thom. Sanchez *ſuprà*, *diſp.* 25. *num.* 14. Eſto Parochus licitè nequeat aſſiſtere matrimoniis vagorum, abſque licentia Ordinarij, vt decreuit Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. Vbi præcipitur Parochis, quòd prius diligentem inquiſitionem faciant, & poſtmodùm rem ad Ordinarium deferant. Cæterùm denuntiationes ad matrimonia vagorum non fiunt in ipſorum patria; Nulla autem ratio poteſt adduci, ob quam denuntiationes Scholaſtici, qui extra patriam vult contrahere matrimonium in loco Academiæ, fiant in eius patria, quæ non infringatur in denuntiationibus matrimonij vagorum.

376 Attamen, ſi Scholaſticus, vel exiguo tempore in loco Academiæ adhuc extiterit, vel eius ſtatus notitia non habeatur, requiritur, vt fiat inquiſitio, an vxoratus iam ſit, necne, & quod per teſtium aſſeuerationem, aut aliam viam conſtet, eum cœlibem eſſe; quod idem ſeruatur, cum vagi nuptias contrahere volunt. In quo etiam ſtandum eſt conſuetudini diœceſis, territorij, aut oppidi, in quo eſt contrahendum matrimonium.

377 Dubitatur quartò, quæ obſeruanda ſint in matrimonijs contractis in locis, vbi non eſt receptum Tridentinum, ſi in eis Scholaſtici ducant vxorem? Aliquibus concluſionibus rem totam in compendium redigam. Aſſero primò, matrimonium Clandeſtinum, hoc eſt, ſine Parocho, & teſtibus (ſic enim etiam ſolet vocari latè, quod fit abſque denuntiationibus) prohibitum fuiſſe, *in capit. aliter* 30. *quæſtion.* 5. *in capit. nullum, ibidem; in capit.* 3. *de Clandeſtin. deſponſat.* in Concilio Toletano IV. & in Tridentino, *ſeſſion.* 24. *de reformation. capite* 1. Non tamen ante Tridentinum erat irritum; Ita Pater Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimon. diſputat.* 3. *numero* 2. Luyſius de Torres *in ſumm. parte* 2. *capit.* 96. *dub.* 1. Ledeſma, Bonacina, Machado, Becanus, Gaſpar Hurtado, & alij, contra Baſilium Legionenſem, Caſſaneum, Corratium, & Gentianum, qui arbitrantur, primis Eccleſiæ temporibus fuiſſe irritum, poſteà verò validum ante Tridentinum, quos nunc impugnare, nullius foret vtilitatis.

Aſſero ſecundò, poſt Concilium Tridentinum in locis, vbi receptum eſt, inualidum eſſe matrimonium Clandeſtinum; non quia in Sacramento fuerit aliqua mutatio, ſed quia in matrimonio datur contractus, cuius valorem ſupponit Sacramentum; & Eccleſia potuit ſolemnitates apponere contractui, ſine quibus eſſet inualidus, & per conſequens Sacramentum, quod ſupponit contractum validum. At, vbi receptum non eſt Tridentinum, adhuc validum eſt Clandeſtinum matrimonium, ſed illicitum, vtpotè prohibitum ab Eccleſia, vt conſtat *ex num. præcedenti.* 378

Aſſero tertiò, ſi Scholaſticus v.g. natus in loco, in quo Tridentinum non viget, veniat ad Academiam loci, in quo viget, inualidè contrahet matrimonium, ſi ſit Clandeſtinum. Ita Cornejo, Petrus Ledeſma, Bonacina, Ochagauia, Baſilius, P. Th. Sanchez, Gaſpar Hurtado, Reginaldus, Coninch, & alij, quibus ſubſcribit Leander de Sacram. *vbi ſuprà, diſp.* 7. *quæſt.* 11. Etenim matrimonium eſt contractus, & ad valorem contractuum, opus eſt, vt celebrentur cum ſolemnitatibus requiſitis in loco, vbi peraguntur; *cap. fin. de foro competenti*; *leg. ſi fundus ff. de euict.* Vnde, etſi peregrini non teneantur legibus locorum, per quæ tranſeunt, ſemper tamen excipiuntur ab Authoribus leges contractuum, ad quas obſeruandas tenentur, ſi ibi ab ipſis contractus celebrentur. 379

Aſſero quartò; ſi Scholaſticus, in cuius patria obſeruatur Tridentinum, adſit in loco, in quo non obſeruatur, validè contrahere matrimonium Clandeſtinum, ſeu ſine Parocho, & teſtibus; quod verum eſt, etiam ſi ibi non habeat quaſi domicilium, ſed ſolùm adſit per modum hoſpitij, & tranſitus; 380

nam

nam vt contractus ſit validus, ſolùm eſt neceſſarinm, vt adhibeantur ſolemnirates requiſitæ ad eins valorem in loco, in quo celebratur; in eiuſmodi autem loco, etſi requirantur Parochus, & reſtes, vt matrimonium ſit licitum, non verò vt ſit validum; & prætereà cuilibet fas eſt, aptare ſe moribus, ac conſuetudini loci, in quo adeſt. Sic contra Zippæum, Syluium, Rodriguez, Dianam, & Vazquez, tuentur Gutierrez *cap.* 61. *de matrim. num.* 12. Baſilius Legionenſis *lib.* 5. *de matrim. cap.* 9. *num.* 2. P. Fagundez *de primo præcepto Ecclef. libro* 1. *cap.* 8. *à n.* 7. P. Thom. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 18. *n.* 18. Petrus Ledeſma, Ochagauia, Cornejo, Bonacina; P. Rebellus, Coninch, Gaſpar Hurtado, Reginaldus, & alij apud Leandrum *vbi ſuprà q.* 31.

381 Imò addo cum P. Thom. Sanchez, Baſilio, Bonacina, Ochagauia, Coninch. & Hurtado apud ipſum Leandrum *quæſt.* 12. poſſe incolas loci, in quo obſeruatur Tridentinum, commeare ad locum, vbi non obſeruatur, vt ibi validè clandeſtinè nubant; quia in profectioue ad eum locum ſuo iure vtuntur, & non operanrur in fraudem legis appoſitæ in Tridentino, ſed fugiunt obligationem legis, ad quod nullo iure prohibentur. Confirmarur hoc exemplis vtilibus ad praxim. Primò, poreſt incola loci, in quo Bulla Cruciatæ non valet, accedere ad locum, in quo valer, ſolùm eam accipiendi cauſa, & ipſa in ſuo loco vti; (exceptis priuilegiis eſus euorum, & carnis, quæ limitantur pro exiſtentibus intra Hiſpaniam) etenim in acceſſu ad locum, in quo Bulla valet, iure ſuo vritur, & eo vti, non eſt facere dolo malo; *leg. nullus videtur*, 55. *ff. de regul. iur. leg. cum creditor, ff. de furtis; leg.* 3. *§. is tamen, ff. de liber. hom. exhibend.* cum pluribus aliis ibidem in Gloſſa citatis.

382 Prætereà poreſt quis, vt obligationem effugiat præcepri, tranſire ad alium locum, vt ibi non ieiunet, ſi ieiunarur in ſuo. In hoc enim non datur fraus legis, quæ tunc reperitur, quando hic & nunc inſtat obligatio legis, & ibi quis conatur per fraudem euadere obligationem; in loco aurem illo propinquo non inſtat obligatio legis ieiunij; Sic P. Fagundez *vbi ſuprà cap.* 7. *num.* 7. Imò Diana *part.* 1. *tract.* 9. *reſolut.* 40. affirmat cum Medina, & Ledeſma, deobligatum eſſe à ieiunio eum, qui, etiam recreationis cauſa, labore graui eſt fatigarus, nec reneri ad relinquendum laborem, v. g. ludum pilæ, ne defarigerur, cum iure ſuo vtatur in ludendo. Demùm, vt alia prætercam, Salmanticæ, & Compluti, vbi nemo intra ipſa oppida natus poreſt nobiliſſimam ferè omnium Collegiorum togam nanciſci, licitum eſt marribus prægnantibus, ex eis locis ad alia proficiſci, vt ibi filios in lucem edant, & ſic illi deinceps valeanr Collegia obtinere; illa enim profectio non eſt, dolus malus, & fraus legis, ſeu ſtatuti; vtunrur enim iure ſuo, cum nullibi eis prohibearur, ex eis locis exire. Quæ omnia tradidi *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 3. *num.* 14. & in ſuperioribus eadem iam libaui.

QVÆSTIO XXXIV.

An Scholaſtici, quibus ſub pœna excommunicationis prohibentur aliqua arma, veſtium genera, & huiuſmodi alia, eam incurrant, ſi ea arma, aut veſtes afferant, aut habeant?

QVæſtio hæc vtilis eſt valdè praxi communi; ad cuius deciſionem ſupponenda ſunr principia nora de excommunicatione, quibus nunc non eſt incumbendum, ſed videri poſſunr, quæ in compendium redegi *tom. in Bull. Cruciata, diſp.* 25. *à num.* 8. Igitur ſolenr Iudices Eccleſiaſtici Academiarum excommunicationis ferre ſenrentiam contra eos qui arma prohibita, vr puta exigua tormenta ignea, aur ſclopeta ſecum afferunt, aur apud ſe retinenr; aur veſtibus ſericis, ſiue profanis ornanrur, aur aliud quid gerunt rectæ gubernationi Academiæ cuiuſque contrarium. Et hoc in caſu quæſtio haber locum. 383

Præmitto primò, cauſam, ob quam excommunicatio fertur, debere eſſe grauem, ita vr præceptum non cadat ſupra materiam leuem, & ſit tale, vt eius violatio peccatum lethale ſit; aliàs enim excommunicatio nulla erit; Sumitur id *ex cap. nemo Epiſcoporum, cap. nullus Sacerdotum* 11. *quæſt.* 3. ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* Nam cum pœna debeat commenſurari culpæ *cap. Fœlicis, de pœnis, in* 6. & excommunicatio ſit pœna grauis, non niſi ob grauem culpam imponi poreſt. Grauitas autem materiæ ex circunſtantiis metienda eſt, attentis incommodis, quæ ex ea ſequuntur. Vnde indubium eſt, ſortiri grauitatem materiæ, afferre arma prohibita, aur apud ſe habere, cum ex ſe indè multa queant grauia incommoda ſeqni, vtendo illis, ad vulnerandum, vel occidendum; & eorum fiducia in rixas, & pugnas deueniendo; ſeu aliis ea mutuando; vt malè eis vtanrur. Rursùs etiam eſt materia grauis, veſtes profanas, aut ingentis 384

valoris

valoris afferre; quippè Scholaſticorum habitus debet eſſe modeſtus; nec ſumptus debent fieri, quibus parentes grauentur; nec aliis in eo ornatu præire, vt ipſi etiam ſimilem ſibi aptent, & qui non ſunt adeò diuites, ac alij, ſumptus faciant immoderatos, ne vincantur in cultu, & ne minùs, ac alij, ob exteriorem ornatum æſtimentur; quæ damna inter adoleſcentes inuicem æmulos, frequenter poſſunt exoriri. Hinc in ſimili Tiraquellus *de lege connubial. gloſ. 1. part. 3. num.* 14. aſſeruit; *valet Statutum Epiſcopi, quo fulminatur excommunicatio contra mulieres portantes veſtes ſupernacuas*, &c. refertque pro eodem aſſerto Baldum, & Ioannem Andream.

385 Præmitto ſecundò, loqui nos de pœna *latæ ſententiæ*; namq; excommunicatio ferenda, & comminatoria non incurritur, donec de facto feratur; eſto iuxta communiorem ſententiam ſit peccatum graue contumaciæ tranſgredi præceptum, cui iniungitur; cum, illicò ac violatur, ferri poſſit excommunicatio, & hæc ſupponit graue peccatum, vt nuper dixi. Ex verbis autem, quibus fertur, manifeſtè dignoſcitur, an ſit lata, vel ferenda; Ab Authoribus autem paſſim feruntur verba, quibus innitur, quando ſit lata, quando ſolùm comminatoria. Communiter autem, cum eſt lata, ſic imponitur; *ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ*, & tunc ipſo facto incurritur. Moneo autem Salmanticenſes, excommunicationem, quæ quotannis à Cancellario, ſeu Magiſtro Scholarum ſolet publicari contra eos; qui arma prohibita habent, eſſe latæ ſententiæ, & ipſo facto incurrendam; ſic etenim expreſſis verbis fertur; & ſæpè ille publicè manifeſtauit, ſe velle, eam excommunicationem ipſo facto incurri, ſi præceptum violetur, & curauit, id omnibus Confeſſarijs fieri manifeſtum.

386 Præmitto tertiò, ignorantiam excuſare ab incurrenda cenſura; cum hæc nequeat incurri, niſi propter contumaciam inobedientiæ, & non ob aliud peccatum, ſi abſit contumacia, ſcilicèt quia reus ſpreuit authoritatem Eccleſiæ monentis, ac præcipientis; vt communiter docent Authores, & colligitur ex *Matth. cap.* 18. *& ex cap. ex parte 1. de verbor. ſignific.* Vnde, cum ignorans præceptum nequeat eſſe contumax, non incurrit excommunicationem in foro interno; eſto in externo foro, ſi tranſgrediatur præceptum, poſſit declarari excommunicatus, quia ea ignorantia non præſumitur, niſi probetur. Attamen, ſi ignorantia ſit craſſa, ſeu affecta, non excuſabit à pœna cenſuræ; verbi gratia ſi ſcholaſticus ſciens in communi, publicari aliqua præcepta, vel cenſuras, ſeu publicè in aliquo loco permio fixum eſſe inſtrumentum, vel ſummarium; in quo continentur, vel ab aliquo fide digno, qui eas audiuit, ſeu legit, referri; ipſe conſultò nolit intereſſe, nec audire, nec legere, nec quænam ſint, inquirere; Etenim implicitè vult non obedire, ſeu liberè operari, quin attendat ad prohibitiones, quas ignorare affectat, & periculo manifeſto ſe exponit violandi præcepta, quorum violatio eſt lethalis in cauſa, adeóque ſimul reperitur contumacia; ob quam excommunicationem incurret, adhuc in foro interno, illico ac præceptum fuerit tranſgreſſus.

His præmiſſis, aſſero, Scholaſticos tranſ- 387
gredientes eiuſmodi præcepta impoſita ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ incurrere eam excommunicationem ipſo facto. Probatur apertè ex doctrina communi circa cenſuras, & ex prædictis præmiſſis. Quippè ſupponimus, in Iudice Eccleſiaſtico Academiæ eſſe poteſtatem infligendi cenſuras; cum omnis Prælatus Eccleſiaſticus, habens in foro externo iuriſdictionem, poſſit ferre cenſuras in ſubditos ſibi contumaces; quod ſumitur *ex cap. cum ab Eccleſiarum, de Officio Ordinarij*, & docent omnes cum *D. Thom. in 4. diſtinction.* 18. *quæſtione ſecunda articulo* 2. Quæ omnia requiſita in Iudicibus Eccleſiaſticis Academiarum reperiuntur. Deinde adeſt cauſa ſufficiens, ob quam excommunicatio feratur, vt iam prænotauimus; ergo violans præceptum impoſitum ſub excommunicatione modo prædicto, abſque ignorantia ſaltem craſſa, & affectata, incurrit excommunicationem; nullum enim extat caput, vnde excuſari queat, nec vlla ratio, ob quam non incurrat cenſuram.

Hinc audiendi non ſunt, qui aſſerunt, 388
ſe ea arma non habere, vt damnum inferant, ſed voluptatis gratia: nec ea ſecum afferre, ſed domi clauſa ſeruare, ne ea eſſe parata, vt poſſint alicui nocere. Etenim præceptum tendit ad vitanda pericula, ac incommoda, quæ poſſunt inde dimanare; &, quamuis hic & nunc ea pericula non inſtent, & habens ea arma firmiter propoſuerit eis non vti, nec ea alteri mutuare; attamen adhuc periculi occaſio datur, eaque voluntas mutari poteſt; & data occaſione tumultuũ, & rixarum, experientia docet, frequentiſſimè mutari; &, licèt ea experientia præſtò non eſſet, certiſſimum eſt, adeſſe occaſionem periculi, & damni, quam occaſionem eradicare intendit præceptum.

Vnde Confeſſarij non debent, nec poſſunt in hoc conniuere pœnitentibus, nec eos valent abſoluere, niſi ea arma à ſe expellant; quod ante abſolutionem fieri oportet, niſi veracitati pœnitentis prudenter fidatur, cum promittentem à ſe eijcere prædicta arma, id fore executurum, cautione ab ipſo ſufficienti præſtita. Et in hac materia rigidos ſe potiùs, quàm benignos exhibeant Confeſſarij, cum quieti, paci ac vnioni Scholaſticorum, & profectibus in litteris, necnon rectæ gubernationi, & ſtatui fœlici Academiarum ingenter expediat, Scholaſticos armis eſſe expoliatos, maximè prohibitis; ne eorum fiducia in pericula ſe immittant, noctu diuagentur, rixas foueant, tumultus excitent, & diſcordias inuicem inter ſe ipſos, prout in diuerſis Prouinciis, ſeu Nationibus ortos, moueant. Quæ omnia ceſſaſſent, ſi à ſingulis, vt par eſt, arma tollerentur; ſicque ſuo muneri ſatisfacerent, facultateſquè parentum non diſperderent, ſed potiùs fructum, & incrementa perciperent, modeſtiæque exemplum præberent.

389 Nec item poteſt eſſe cauſa excuſans ab incurſione in excommunicationem, quòd ea arma quis habeat, vt defendat domum, pecuniam, aut ſupellectilem, ſi fortè noctu aliqui ad deprædandum ingrediantur, aut armati intendant per vim ea rapere, titulo extorquendi à tyronibus donatiuum. Etenim hæc excuſatio admitti non valet. Primò, quia eam omnes adhibere poſſent, indéque fruſtraretur, & eluderetur præceptum prohibens arma prædicta, & incideretur in damna, & incommoda libata, quæ grauiſſima ſunt, & contraria maximè bono publico, & communi, cui vt conſulatur, deberent adhuc ſuſtineri damna vni, vel alteri prouenientia; id expoſtulante norma rectæ gubernationis politicæ; ſi quidem bonum publicum priuato bono eſt præferendum; & priuatum damnum eſt poſtponendum damno publico. Secundò, quia alia ſuppetunt media ad domum propriam ſeruandam, quin his armis indigeatur; & ſicut abſque illis plurimi ab eiuſmodi inuaſionibus liberantur, ianuas tempore opportuno claudendo, eaſque per noctem non reſerando; monitis prætereà Iuſtitiæ Miniſtris, ſi fortè metus probabilis inuaſionis adſit, vt inuigilent, & calles, compita, ac oppidum inuiſant, & cuſtodiant, aliiſque adhibitis mediis, ita etiam cæteri valent eiſdem vti mediis, vt incolumes à damnis euadant. Tertiò, quia nec ſæcularibus licet habere arma prohibita per leges Regni, nec vllo colore, aut titulo excuſantur, quo minùs pœnam inflictam ſubeant, ſi apud ipſos ea inueniãtur; ergo nec licet Scholaſticis vllo titulo, aut colore defenſionis propriæ eiuſmodi arma retinere, ſed incurrent pœnam, ſi retineant, eo diſcrimine, quòd laicis iniũgitur pœna exterior, quã ſua ſponte ſubire non tenentur, ideóq; neceſſaria eſt coactio iudicialis; pœna autem excommunicationis lata incurritur ipſo facto, quin opus ſit coactione, ſeu alia ſententia iudiciali.

390 Animaduertenda tamen ſunt in præſenti nonnulla. Primum, non incurri præfatam excommunicationem, ex eo, quòd quis per vnum, aut duos dies, poſtquàm illa lata eſt, aut ad eius notitiam peruenit, arma prædicta apud ſe retineat, dum de eis diſponit; etenim & materiæ debet reputari paruitas illa retentio, & prætereà præceptum ipſum, & præcipiens locum præbent, vt de armis eo breui tempore diſponatur.

391 Secundò notandum eſt, ſi Iudex Eccleſiaſticus facultatem concedat, vt apud aliquos viros probos, & Religioſos, arma poſſint deponi, ac ſeruari, (vt ſolet Salmanticæ fieri) ſemel depoſita, ac ſeruata non valere repeti à ſuis dominis, donec à loco Academiæ abſcedant, niſi poſcantur ad diſponendum de illis, vendendo, aut ea permutando; Etenim, ſi oborta occaſione rixæ, aut tumultus, ea poſcereut, vt vterentur ipſis, incurrerent in excommunicationem latam, portantes arma prædicta, quamuis id per dimidiũ diem, vel per paucas horas præſtarent; cum eo adhuc breui tempore inſtaret præceptum, & pœna; nec eſſet cenſenda parua materia temporis, ſiquidem in eo darentur pericula, quæ præcauere vult Iudex. Et quidem id perindè ſe haberet, ac ſi Scholaſtici in ſuis domibus arma ſeruata retinerent, & data occaſione, per paucas horas illis vterentur; quod nemo negabit, opponi grauiter præcepto, & non poſſe excuſari ratione paruitatis materiæ temporis.

392 Tertiò eſt animaduertendum, non incurrere prædictam excommunicationem eum, qui habet apud ſe prædicta arma, ſi ſint fracta, ita vt illorum non poſſit eſſe vſus. Quippè ea, vt talia, abſolutè non continentur ſub armis prohibitis, ſi quidem arma non ſunt offenſiua, nec defenſiua, quando vſus eorum nequit dari; nec animus prohibentis ad illa ſe extendit, cum ex eis nequeant timeri damna, aut pericula. Cæterùm poterit eorum dominus miniſtrare ea, vt conſolidentur, ſeu componantur, non quidem animo ea poſteà apud ſe retinendi, ſed diſponendi de illis, aut deponendi apud eos, qui illa ſeruare poſſunt.

393 Quartò obſeruandum eſt, ab excommu-

nicatione

nicatione lata contra eos,qui attulerint tale genus veſtiũ,ſeu ornamentorum , (ſi fortè ea excommunicatio feratur) poſſe rationabiliter dari excuſationem , vt non incurratur. Veluti, ſi quis non habeat alias veſtes, niſi ſericas,nec commodè alias poſſit emere, (quod arbitrio viri prudentis , ac timorati deferendum eſt) aut eas aliunde nequeat habere; etenim præcepta poſitiua non obligant cum graui incommodo ; & vbi quis excuſatur ab adimpletione præcepti, etiam excuſatur à cenſura, quæ non incurritur, niſi illud culpabiliter violetur.

QVÆSTIO XXXV.

Quis poſſit Scholares abſoluere à cenſuris, quarum abſolutionem ſibi reſeruat Iudex Academiæ?

394 SOlent Iudices Academiarum reſeruare ſibi abſolutionem ab aliquibus cenſuris, quas ferunt , & in hoc caſu inquirimus, an qui incurrit in cenſuram ab eis latam, poſſit ab alio, quàm ab ipſis, abſolui? Quæſtio ſupponit , quando excommunicatio non eſt reſeruata , poſſe quem abſolui à quolibet Confeſſario approbato , iuxta omnium doctrinam.

395 Dico ergo,eos,qui incurrunt excommunicationem reſeruatam Iudici Academiæ, aut Magiſtro Scholarum , non poſſe abſque aliquo priuilegio abſolui ab alio , quam ab ipſo reſeruante. Quæ concluſio eſt certiſſima ex principiis communibus ; habet enim Iudex poteſtatem reſeruandi ſibi abſolutionem à cenſuris, quas ipſe fert; vnde nullus, ſi non ſit Superior eiuſdem excommunicantis, aut is ad id priuilegium conceſſerit, poteſt abſoluere , cum is iuriſdictione careat, quæ ab illo , vel à Superiore illius dimanare debebat.

396 Cæterùm , vbi Bulla Cruciatæ viget , ſi excommunicatus eam habeat,poteſt eligere approbatum Confeſſarium , qui eum toties quoties abſoluat à prædictis cenſuris reſeruatis , etiam ſi reſeruans ſit Epiſcopus; vt latè docui *tom.in Bull.Cruciat.diſp.25.numero 25. & per totam diſput. 22. à numero 3.* Rursùs poteſt abſolui à quouis Confeſſario approbato ex Ordinibus Mendicantibus, aut etiam ex non Mendicantibus, qui priuilegia Mendicantium participent; quãuis excommunicatus Bullam Cruciatæ non acceperit, vt videri poteſt in omnino ſimili caſu, & adhuc maiori reſeruatione adſtricto, *in hoc libro tertio quæſt. 29.* Id tamen obſeruandum, quòd,ſi Academiæ Prælatus ſit Epiſcopus, & in Italia ea Academia exiſtat, ablatam eſſe facultatem Regularibus ad abſoluendum à reſeruatis Epiſcopo , vt conſtat *ex loco nuper relato.* Vbi etiam liquet, quomodo , & quibus abſolutio à cenſuris impertiri queat.

397 In dubio autem,an cenſura ſit reſeruata, necne,iudicari debet,non eſſe reſeruatam, nam reſeruatio eſt odioſa , & odia ſunt reſtringenda ; ſicut in dubio, ac cenſura ſit latæ ſententiæ , vel ferendæ , cenſeri debet ferendæ , ob eamdem rationem , vt cum communi tenet Diana 4. *par.tract.3.reſolutione* 16. In dubio autem , an quis ſit cenſura innodatus , tutius eſt, petere abſolutionem; ſed,quia melior eſt conditio poſſidentis, ſiuè dubium ſit iuris, ſiuè facti , ſecluſo ſcandalo, non debere quem reputare ſe cenſura irretitum , docet P. Tannerus *tom. 4.in 3.part. diſput. 6.quæſt.10. dub.4. numero* 60. cum aliis , aduerſus P. Molin. *tom.4. de iuſt.tract.3.diſp. 67.num.7.* id negantem in dubio facti. Vide Dian. *part. 4. tract.3.reſolut. 35. & 66 ac part. 5. tract. 9. reſolutione* 44.

398 Obiter (quia quæſtio eſt communis etiam non Academicis reſpectu ſuorum Iudicum Eccleſiaſticorum) aduerte, quid dicendum ſit de abſolutione à cenſura in particulari, nempè ab homine ; ſi, videlicèt Iudex Eccleſiaſticus Academiæ excommunicauit aliquem in ſpeciali,an ab alio,quàm ab ipſo , vel de eius licentia abſolui queat? Et ratio dubitandi ſumitur ex doctrina communi , quam tradit Cardinalis Toletus *in ſum. libro primo capit. 16. num. 7.* quòd ab excommunicatione ſpeciali ab homine ſolus ille,qui inflixit,ſaltem pro foro externo, abſoluere poteſt ; Imò licèt Superior excommunicantis poſſit abſoluere , debet eum admonere, niſi neceſſitas vrgeat,vt Iudicibus inferioribus ſua iura ſeruentur ; teneturque citare partem, ſi ad inſtantiam illius lata fuit excommunicatio ; quòd ſi ſecus operetur, illicitè abſoluet, ſed validè, vt obſeruant Abbas, & alij *in cap.qua fronte,de appellat.*

399 Igitur certum eſt in primis, ſi pars non ſit ſatisfacta, nec præſtetur ſufficiens cautio ab excommunicato, nón poſſe nec pro foro interno abſolui , quia adhuc in ſua contumacia perſeuerat, & non datur priuilegium ad abſoluendum ſic indiſpoſitum. Deinde aſſero , ſi cenſura ſpecialis ab homine non ſit reſeruata Pontifici , aut Epiſcopo , & ſit iam ſatisfactum , aut detur cautio ſatisfaciendi , vel impotentia , quamuis lis ſit deducta ad forum iudiciale , poſſe excom-

municatum abſolui pro foro interno à quolibet Confeſſario approbato ; Si verò ſit reſeruata ipſi Iudici Academiæ, aut Epiſcopo, vel Pontifici, poſſe virtute Bullæ Cruciatæ gaudentem illa abſolui pro foro interno, & abſque Bulla Cruciatæ, à Confeſſariis approbatis Ordinum Mendicantium, & à gaudentibus priuilegiis illorum, poſita limitatione ſuprà facta. Hoc aſſertum latè defendi *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 25. à num.* 121. vbi patrocinantes ei retuli Nauarrum, Couarrubias, Ludouicum à Cruce, Acoſtam, Sayrum, Dianam, P. Henriquez, Thom. Sanchez, & Doctorem Saluador Nauarro, quem ſub nomine Nauarri iunioris frequenter Pater Henriquez in gloſſa citat; qui Collegij Maioris Oueienſis Salmantini toga cærulea fuit inſignitus, & Veſpertinæ Iuris Canonici Cathedræ in Academia moderator, cuiusde hoc puncto quæſtionem lectam anno 1655. mihi contigit reperiſſe in Bibliotheca inſigni D. Ioannis de Solorzano Pereira, in Regio Caſtellæ, & Indiarum Conſiliis Senatoris, Viri ſupra inuidiam omnem ſapientiſſimi.

400 Loco nuper allato aſſertum hoc ſtabiliui, & rationes contrarias diſſolui, &, ne videar mei ipſius tranſcriptor, non eſſe eadem repetenda iudicaui. Ibi legantur, & conſtabit, quas vtilitates afferat hæc abſolutio à cenſuris pro foro interno. Cæterùm pro foro externo tenenda eſt doctrina communis, non poſſe abſolutionem impertiri, niſi ab excommunicante, vel de eius licentia, aut à Superiore Iudice, ſeruatis conditionibus, quarum ſuprà meminimus, ſiuè excommunicatio ſit reſeruata, ſiuè non; aliàs perturbatetur forum externum, & iudiciale, & hîc aptatur commune proloquium, quòd *eius eſt abſoluere, cuius eſt ligare.*

401 Ad calcem obſerua, ſolere ignorantia quadam laborare tum Scholares, tum alios, exiſtimantes, cum in excommunicationem maiorem inciderunt, (qualis eſt omnis excommunicatio præter eam quæ incurritur propter communicationem non neceſſariam, nec vtilem cum excommunicato vitando) non debere abſtinere ſe ab omnibus illis, quæ prohibentur excommunicatis publicè denuntiatis, aut publicis Clerici percuſſoribus, qui ſunt vitandi, & non tolerati, continenturque prohibitiones in eo vulgari verſu;

Os, orare, vale, communio, menſa negatur.

Etenim quilibet excommunicatus excommunicatione maiori peccat mortaliter, ſi ſe his ingerat, & ab eis non abſtineat. Quare, quòd is, qui communicat cum excommunicato tolerato (qui nec publicè denuntiatus eſt, nec eſt publicus Clericus percuſſor) non incurrat excommunicationem minorem, id ab Eccleſia eſt indultum non in gratiam ipſius excommunicati, ſed cæterorum fidelium; quapropter nihil ille in ſui fauorem habet; indeque ſi per eum ſtet, abſolui, peccabit immiſcendo ſe excommunicationi tam politicæ, quàm Eccleſiaſticæ, niſi in caſibus, in quibus communicatio permittitur etiam excommunicato non tolerato, qui clauduntur in eo verſu trito;

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Et tam huius verſus, quàm poſiti ſuprà explicationem inuenies apud Authores paſſim *in tract. de cenſuris, ſeu de excommunicatione*; & apud Summiſtas *verbo, excommunicatio* Hinc abſolutio ab excommunicatione abſque temporis mora eſt curanda, ne in noua peccata quis incidat, cum ſit ad id adeò proxima occaſio, & non facilè à communicatione cum aliis abſtineatur.

QVÆSTIO XXXVI.

Secluſa prohibitione Iudicis Academiæ, an & quod peccatum ſit, ornari Scholaſticos veſtibus pretioſis, aut profanis?

Diximus ſuperiùs, quid tenendum ſit, cum Iudices Academiarum prohibent Scholaribus aliqua veſtium; & ornamentorum genera; nunc inquirimus, vtrùm, ſecluſa ea prohibitione, detur peccatum, & quale, in ornatibus nimiis? Dupliciter res conſiderari valet; vel ſecundùm ſe, vel iuxta circunſtantias extrinſecas. Dicò igitur primò, exceſſum in corporis ornatu, ſeu veſtibus, attenta qualitate perſonæ, loci, & temporis, per ſe loquendo, ſolùm eſſe peccatum veniale; etenim, quando aliquid non eſt per ſe, ſeu intrinſecè malum, exceſſus in deſiderio, aut vſu illius non eſt niſi peccatum veniale, ſecluſis circunſtantiis extrinſecis, vt videre eſt in exceſſu conuiuiorum, aut ædificiorum. Cum ergo veſtes, & ornamenta pretioſa, ſeu magni valoris, aut ſollicitè elaborata, non ſint per ſe, & intrinſecè mala, exceſſus in appetitu, & vſu illorum non eſt niſi peccatum veniale. Hanc doctrinam tradunt S. Thom. 2. 2. *quaſt.* 169. *art.* 2. *in corpore.* D. Antoninus *part.* 2. *tit.* 4. *cap.* 5. *& ſeq.* Caietanus 2. 2. *quaſt.* 169. *art.* 1. Nauarrus *in manual. cap.* 23. *num.* 18. P. Leſſius *de iuſt. libro quarto capite* 4. *num.* 110. P. Layman *tom.* 1. *oper. moral. lib.* 1 *tract.* 3. *capit.* 13. *num.* 11. 402

Dico

403 Dico ſecundò, prædictum exceſſum in ornatu corporis, & veſtibus poſſe eſſe peccatum mortale, nempè ex circunſtantia extrinſeca finis praui mortalis appoſiti; in quo nihil ſpeciale eſt in hoc exceſſu, quòd non ſit in quauis actione extrinſeca indifferenti ex ſe, quæ lethale peccatum erit, ſi ei apponatur finis prauus lethaliter. Sic deambulatio eſt actio indifferens ex ſe; ſi autem quis per aliquem locum deambulet animo ſollicitandi fæminam ad actum turpem, peccatum lethale erit. Igitur ſi quis veſtibus concinnis, pretioſis, & accurata arte elaboratis vtatur propter finem prauum lethaliter, v. g. vt fæminæ, quam ad actus turpes ſollicitat, oculos, & voluntatem alliciat, aut propter alium ſimilem, peccatum mortale erit. Dixi *finem prauum lethaliter*; nam finis poteſt eſſe ſolùm venialiter malus; vt, ſi quis ſe ornet, vt vanam gloriam captet, vel ob quid ſimile.

404 Et quidem, quamuis quis ita molliter, ac pretioſè indueretur, vt poſſet inde aliqua fœmina ad concupiſcentiam illius prouocari, tamen hoc ſcandalum non debet ad peccatum mortale imputari, quia eſt potiùs acceptum, quàm datum, quandoquidem corporis ornatus per ſe, ac directè non prouocat ad luxuriam, ſicut nec elegantia, & pulchritudo corporis. Quod adhuc de fœminis, cuius ornatus plus incitat homines ad laſciuiam, quàm è conuerſo, docent D. Antoninus *vbi ſuprà* §. 8. Caietanus *vbi ſuprà, art. 2. & verbo, ornatus*. Armilla *verbo, ornatus, num.* 3. Nauarr. *in manual. cap.* 14. *num.* 27. P. Sa *verbo ornatus, num.* 1. P. Thomas Sanchez *in ſum. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 17. P. Leſſius *vbi ſuprà cap.* 4. *num.* 113. P. Azor *inſtitut. mor. tom.* 2. *lib.* 12. *cap. vlt. quaeſt.* 12. licèt nonnulli ex his excipiant aliquem caſum rarum, & ſpecialem, in quo ſit probabile periculum ruinæ alicuius perſonæ particularis ex nimio ornatu fœminæ, tunc enim ex lege charitatis teneri ad abſtinendum ab eo ornatu, ſi ſine difficultate poſſit, affirmant; atque etiam peccati mortalis damnant fœminam, quæ prima conſuetudinem introducit aliquarum veſtium, quæ nuda relinqnunt pectora, aut quid ſimile, vnde multos ſcandalum eſſe paſſuros, eſt probabile.

405 Vt autem propiùs ad Scholaſticos deueniamus, ornatus nimij, & pretioſi eis ſunt diſſuadendi, quippè vt parum congruentes modeſtiæ, quam debent profiteri; Et ſanè adoleſcentes his ornatibus emolliuntur, & effœminantur: à bonis artibus, ac virtutibus retrahuntur, ita vt non raro exindè periculum peccati lethalis immineat, vt rectè monet P. Layman *vbi ſuprà num.* 11. *verſu, Negari non poteſt.*

406 Peccabit autem mortaliter Scholaſticus, qui, vt veſtes pretioſas, ac ſuperfluas emat, eiſque ornetur, inſumit maiorem partem alimentorum, ac eſt ea, quam diſperdere poteſt. Quippè, vt ſtabiliui *hoc lib. 3. quaeſt.* 19. nequit Scholaſticus communiter (aliquas enim exceptiones appoſui) abſque peccato graui exponere ludo niſi quinque ex ſingulis centum, ita vt ex mille amittere queat quinquaginta, eo quòd rationabiliter inuiti ſint parentes, ſi maiorem quantitatem diſſipet. Quare eam quantitatem abſque peccato lethali poterit diſperdere vel in conuiuiis, aut etiam in veſtibus ſi perfluis. Dixi *abſque peccato lethali*, accipiendo rem præciſè ratione diſſipationis pecuniæ; nam aliunde iuxta materiam, in qua diſſipatur, poterit eſſe lethale. Igitur quomodocumque diſſipet maiorem quantitatem, grauiter delinquet; cum malè vtatur bonis, quorum adminiſtrator eſt iuxta parentis voluntatem; Parum autem ad intentum refert, quòd diſſipatio ſit in ludo, vel in veſtibus ſuperfluis.

407 Quòd ſi aliundè ipſe habeat peculium, vel quaſi peculium, non erit mortale peccatum, eos ornatus ſuperfluos emere ex illo; ſicut non erit, exponere tunc maiorem quantitatem ludo. Prætereà ratione damni extrinſeci poteſt id eſſe peccatum mortale; nam, ſi Scholaſticus debitor ſit, & creditoribus, non habeat vnde ſatisfaciat, niſi ex pecuniis, quas in veſtes ſuperfluas impendit, delinquit contra iuſtitiam. Vel ſi propter ſuperfluos ſumptus in eiuſmodi ornamentis redigeretur in anguſtias, vt non poſſet ſe, & ſuos honeſtè alere, contra charitatem peccaret, vt obſeruat Nauarrus *in manual. cap.* 23. *num.* 18.

408 Igitur Scholaſtici hæc profana, & nimis elaborata, ac pretioſa ornamenta abijciant, vt veſtibus, inceſſu, verbis, ac moribus modeſtiæ exhibeant documenta. Sic quondam incedebant Scholaſtici Salmanticenſes, quos, & Academiam Salmantinam, vt Ideam omnium Academiarum proponit P. Antonius Poſſeuinus *libro primo Bibliotheca ſelecta, capite octauo.* Et poſt alia plura ſic profatur, *Cæterùm, cum quatuor millia Salmantica operam dent, ac verò ſeptem aliquando fuiſſe millia ſcriptum ſit, y omnes vita honeſtate, moribus, ſermone, Cœnobium Religioſorum (& horum quidem valdè obſeruantium) repræſentant. Veſtes omnes induunt ad talos vſque, quibus anguſtior domi res non ſit. Neque verò arma, non ſericum, non alicuius generis colores geſtant. Vt mirandum non ſit, vbi ea ratio, &*

& forma Academiæ ſit, quam & ſequuntur aliæ Hiſpanicæ, & Luſitanicæ Academiæ, ibi diuinum cultum efflorescere in ijs Regnis, atque inde per vniuerſum orbem ſemina omnis Religionis ſeri, ac matureſcere. Fœlicia illa ſæcula non denigrentur; veſtigia præeuntium Scholaſtici ſequantur. Id caueant, ne vnquam veſtibus fœmineis; aut tempore Bacchanalium aut vllo alio, induantur; Audiant verba *Deuteronomij capit. 22. v. 5. Non induetur mulier veſte virili, nec vir veſte fœminea, abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc.*

QVÆSTIO XXXVII.

An Scholaſtici teneantur impedire amicis, aut famulis, ne iniuriam aliquam irrogent, ſub obligatione iuſtitiæ, & reſtitutionis?

409 SÆpe notaui, quæſtiones, quæ omnibus ſunt communes, circa Academicos à me ventilari, quando eis frequentes ſunt, ne quidquam in hoc opere deſideretur in praxi. Igitur, ſi Scholaſticus poſſit impedire, ne amicus, aut famulus tumultum excitet, in duellum progrediatur, rixas commoueat, noctu vagetur expoſitus inferendo damna, ſuretur, aut quid ſimile faciat, inquirimus, an caſu, quo non impediat, teneatur reſtituere damna, & contra iuſtitiam peccet? Idque etiam aptandum eſt ei, qui impedire poteſt, ne alius ſuffragium iniquum ferat pro aliquo ad Cathedram obtinendam; aut iniquè Iudices de benemeritis informet.

410 Et, vt cum diſtinctione rem explanemus, prima concluſio ſit, non de famulis, ſed de amicis, aut aliis, erga quos poſſet quis authoritate pollere, ad impediendas iniurias ab illis inferendas? Et de his aſſero, non peccare contra iuſtitiam, nec teneri ad reſtitutionem, ſi non impediant, præcisè ratione non impediendi. Eſt ſententia communis, quam tenet Pater Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 13. dubitat. 10.* & nouiſſimè in opere morali poſthumo P. Antonius Perez *tract. de reſtitut. diſp. 2. cap. 8.* contra Caietan. *verbo, Reſtitutio*, & alios. Probatur ex principio generali, quòd, cum meam operam in alterius commodum non impendo, ſi ex officio, aut contractu id non debeo, nihil aufero proprium illius, aut illi debitum; aliàs tenerentur omnes ſuas operas gratis donare aliis, eo quòd eſſent in eorum commodum; & artifices, ac operarij non poſſent pretium tamquam debitum ex iuſtitia recipere, ſi, non conferendo ſuas operas vtiles, aliquid auferrent proprium aliorum.

Et certè quilibet eſt perfectè dominus ſuæ libertatis, ac plurimarum actionum habet perfectum dominium, quod amitteret, ſi ſtatim ac aliis ſunt vtiles, aut neceſſariæ, deberet eas in illorum commodum exequi. 411
Sufficit ergo ad finem humanæ ſocietatis teneri ad eas præſtandas ex obligatione charitatis, ac miſericordiæ, quæ nec inducit debitum reſtitutionis, nec tollit dominium perfectum illarum; quia ideò teneor ex charitate, quòd alios conſidero, vt mihi coniunctos, & velut alterum me; Et; ſicut non eſt ſeruitus minuens mihi actionum mearum dominium, me mihi ipſi obligatum eſſe ad procurandum proprium bonum, ita nec minuit, quòd ſim obligatus ad procurandum bonum aliorum, qui ſunt mihi coniuncti, & ex charitate conſiderantur tanquam alter ego. Id ergo diſcrimen eſt inter iuſtitiam, & charitatem, ſeu miſericordiam, quòd obligatio iuſtitiæ reſpicit bonum alienum, vt opponitur meo bono, & inducit quamdam ſeruitutem, qua minuitur, aut tollitur dominium perfectum, quo gaudeo in meas actiones, & ordinatur ad augendum alienum, diuiditque bonum commune iuxta æqualitatem arithmeticam; at obligatio charitatis refertur ad augendum bonum proprium per coniunctionem cum aliis; & ex bonis diuiſis facit omnium bonum commune. Et profectò, ſi ex iuſtitia tenerentur omnes impedire damna aliorum, ſequerentur innumera incommoda, controuerſiæ, & lites; nam ex negligentia impediendi reſultaret obligatio reſtituendi, & qui damna ſuſtinuiſſent, conarentur, ſibi ea reſarciri, etiam per occultam compenſationem; quæ incommoda ſunt maiora, quam ea, quæ ſequuntur ex eo, quod homines non teneantur impedire damna aliena ex iuſtitia; ſi autem lex naturalis exiſteret impediendi ſic ea damna, non ſequerentur ea maiora incommoda ex illa; quippè hoc eſt proprium legis naturalis, quòd ex eius exiſtentia non ſequuntur tot incommoda, quot ſequerentur ex eius non exiſtentia.

Hinc interpretor textum. *in cap. Quantæ, de ſentent. excommunic.* in quo non ſolùm percutiens clericum, ſed non impediens percuſſionem eadem ſententia excommunicationis afficitur; vnde videtur, eodem modo ſe habere influentem, ac concurrentem poſitiuè ad aliquam actionem iniurio- 412
ſam.

ſam, & non impedientem. Etenim aſſero in primis, loqui Pontificem de non impediente, cum ex officio deberet impedire. Deinde reſpondeo, potuiſſe Pontificem eadem pœna afficere percuſſorem, & non impedientem, licèt ſolùm ex charitate impedire teneretur; vt ſic ſcelus illud præcaueretur, & omnes parati eſſent defendere clericos; Nec enim in textu quidquam eſt, quod oſtendat, contra iuſtitiam delinquere non impedientes, & ex officio ad id non adſtrictos.

413 Oppones tamen contra aſſertionem, ſi quis tribueret pecunias alteri videnti, illum furari, ne manifeſtaret ipſum, ſanè hic accipiens teneretur ad reſtitutionem damni, quod ille fur intulit, ergo, quia non impediuit, clamando, aut manifeſtando ipſum. Reſpondeo, ſi traditio illius pecuniæ fuit medium ad furtum patrandum, vt, ſi famulus eam accepiſſet, vt taceret, teneri ad reſtitutionem, quia cooperatus eſt ad furtum non ſecùs, ac ſi clauem, aut ſcalam tradidiſſet; Si autem id non eſſet medium, ſed traderetur pecunia ei, qui ſolùm ex charitate tenebatur impedire, vt non impediret, adhuc diſtinguendum eſt; nam traditio pecuniæ per modum pacti, & ſecuritatis, eſt medium ad furtum, quare ibi adeſt cooperatio; ſi verò poſſit aliter tradi, abſque pacto, & abſque ſecuritatis motiuo, non tenebitur accipiens ad reſtitutionem damni per furtum illati.

414 Itaque qui eſt cauſa poſitiua aliquo modo iniuriæ, tenetur ad reſtitutionem, & etiam, qui eſt cauſa negatiua, ſi ex officio tenetur ad oppoſitum; Sicque ſunt intelligendi communes verſiculi continentes eos, qui ad reſtitutionem obligantur.

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtãs.

Quas omnes cauſas expoſitas reperies apud Authores tractantes de Reſtitutione, de Iuſtitia, & Iure; & apud Summiſtas *verbo Reſtitutio*; & magno cum acumine, & nouitate apud P. Antonium Perez *vbi ſuprà, à cap. 3.*

415 Sit ſecunda aſſertio. Scholaſticus non impediens famulum, vt iniuriam faciat, non tenetur ad reſtitutionem damni illati. Etenim, dum non iubet, ſuadet, confirmat in propoſito per adulationem, recurſum præbens addit animum ad inferendam iniuriam, vel ſuum conſenſum ſignificans eſt cauſa iniuriæ, aut particeps eſt rei ablatæ, vel apponit aliquam cauſam, qua poſita, ſequatur iniuria, non eſt cauſa poſitiua damni; alinnde, etſi ſit cauſa negatiua, non tenetur ex officio, & iuſtitia, ſed ex charitate damnum illud impedire; ergo, licèt peccet contra charitatem, non tamen contra iuſtitiam, atque adeò reſtituere non tenebitur. Etenim cura dominorum erga famulos non ex virtute iuſtitiæ, ſed charitatis oritur, quod maximè locum habet in Scholaſticis, quorum famuli leuibus miniſteriis addicti, minori obedientia, ac dependentia eis adſtringuntur, & ipſi domini exiguas expenſas cum eis faciunt, exigua obſequia exiguè remunerantes. Ex charitate autem tenentur impedire eiuſmodi iniurias, & ſeriò iubere famulis, vt ab illis abſtineant, aliàs eos à ſua domo, & obſequio expulſuri. Quod obſeruare debent, ſi animaduertant, famulantes mouere, aut fouere ſeditiones, rixas, tumultus, duella, rapinas, aliaque huiuſmodi nocumenta bono publico maximè aduerſantia: eos enim oportet penitùs amandare.

QVÆSTIO XXXVIII.

An Scholaſtici teneantur reſtituere, quæ à tyronibus accipiunt, titulo donatiui, Hiſpanè Patentes, y barbas?

NOn agimus de his, quæ manu armata noctu extorquentur, hæc enim non donantur, ſed rapiuntur, & nullo titulo, aut ratione poteſt ea violentia excuſari à delicto rapinæ, euidenſque eſt obligatio reſtituendi; ſed agimus de aliis donatiuis, quæ expoſcuntur titulo tyrocinij in Academia; vt, cum Scholaſticus tyro conuiuium exhibet aliquibus, aut aliqua eſculenta eis emit; vel cum ſimul cum aliis ad domum, in qua merces, aut eſculenta venduntur, ducitur, ac vnuſquiſque ſibi partem accipit, & deinde venditor deſignat vnum, qui pro omnibus pretium ſoluat; & innuitur priùs ei, vt tyronem deſignet; vel communiter tyrones Scholaſtici dignoſcuntur, & deſignantur. Quærimus ergo in his caſibus, an detur obligatio reſtitutionis? 416

Dico primò, ſi hæc abſque vlla vi, vel metu donentur, vt aliqua gratis habeantur, & animi concilientur, nullum interuenire peccatum, nec reſtitutionis obligationem, cum non ſit caput, ex quo hæc oriatur; dummodo ſumptus non excedant quantitatem, de qua poſſunt filij familias pro libito diſponere; quod punctum non ſemel hoc ipſo libro pertractò. 417

Dico ſecundò, ſi prædicta donentur, aut ſoluantur per metum grauem, aut leuem incuſſum iniuſtè, (& ſemper incutitur iniuſtè ab aliis, qui ea conantur extorquere) 418

in accipientibus dari obligationem reſtitutionis. Sic, loquendo in communi, cenſent ferè omnes, eſtque ſententia communis, vt videri poteſt apud P. Leſſium *de iuſt. lib. 2. cap.17.* P. Layman *lib.3.tract.4. c.6.* Etenim in hoc caſu deficit ratio perfecti voluntarij in donante ; aut ſoluente; & donat, ac ſoluit, vt redimat ſuam vexationem,& vt à metu ſe exoneret,nec donaret,ſi metus ille non fuiſſet incuſſus ; ergo ex ſua vluntate non donauit, nec tranſtulit dominium in accipientes,atque adeò hi reſtituere tenentur id, cuius dominium non habent, nec ſuum eſt, ſed alienum.

419 P.Antonius Perez *in opere morali,tract.de reſtitut. diſp. 2. cap. 9. numero* 211. diſtinguit inter metum, cum eſt finis impulſiuus ſolùm reſpectu donationis, & cum eſt finis principalis, & motiuus; & ait, primo modo non dari obligationem reſtituendi, ſic verò ſecundo modo ; finem autem impulſiuum vocat finem, qui non eſt intrinſecus reſpectu actus,quo quis vult donare,ſed eſt dumtaxat intrinſecus reſpectu actus imperantis donationem, ſeu voluntatem donandi ; finem autem motiuum nuncupat eum, qui eſt intrinſecus ipſi actui donandi, ſeu volitioni donandi.

410 Hæc in primis metaphyſica ſunt, & reſolutioni practicæ ſubobſcura ; deinde in ordine ad quæſtionis deciſionem videntur parùm opportuna. Nam quæſtio eſt,an accipiens ea dona, incuſſo à ſe metu graui, vel leui, teneatur reſtituere ? Inquiro ergo, quomodo hic poſſit ſcire, aut cognoſcere, quid intra voluntatem donantis acciderit ; & quos actus interiores ille habuerit ; & an metus fuerit finis intrinſecus volitionis donandi, aut imperij huius volitionis ? Nonne accipiens id interrogaturus eſt ab ipſo donante ? Etne hoc vel ipſe donans poſſit forſan agnoſcere, nec vterque intelligere? Ergo, vt obligatio reſtitutionis iniungatur accipienti (de quo eſt controuerſia) inutilis eſt illa diſtinctio ; atque adeò, cum metus præceſſit , ſine quo donans non præſtaret rem, incumbit obligatio reſtitutionis accipienti.

421 Idem eſt de vi , ac de metu ; vis etenim etiam tollit perfectum voluntarium; Quare hi, qui vim , aut metum adhuc leuem incutiunt (& prætereà iubentes, ſuadentes, participantes) vt ea donatiua, aut munera extorqueant, ſeu accipiant; aut faciunt, vt tyrones cum ipſis conueniant ad domum, ſeu officinam , in qua merces , vel eſculenta venduntur , ad hoc vt illi deſignentur ad ſoluendum pro omnibus , reſtituere teneantur.

412 Dices , metum leuem non ſufficere ad inualidandos alios contractus , ergo nec ad inualidandam eiuſmodi donationem. Reſpondeo negando conſequentiam , quidquid ſit de antecedenti ; nam , dum aliud non conſtet , metus , aut vis leuis inducit præſumptionem, quòd donans, aut ſoluens non habuit animum transferendi dominium ; ſed voluiſſe redimere vexationem, moleſtiorem putando eam vexationem ; quàm aliud extremum,nempè donationem pecuniæ, etiam cum certitudine , aut periculo recuperandi illam; & prudenter iudicatur illa vis, aut metus , ſeu vexatio moleſtior. Secùs contingeret in matrimonio v.g. aut in ſimilibus quæ propter metum leuem non inualidantur; quia vexatio tunc eſt minùs moleſta , ſeu eſt minus malum , quàm contrahere matrimonium,vt redimatur vexatio; quando ergo prudenter iudicatur eſſe maius malum vexationem , quàm id, ad quod fit vexatio , electio huius non præſumitur voluntaria , quia tunc quis donat, vt impetret liberationem à vexatione , & qua liberatio debebatur ei ex iuſtitia ab inferente malum , quod perindè eſt, ac rem ſuam emere ſua pecunia, cum aliter non poſſit ille eam liberationem obtinere. Et quidem ille neceſſitatem patitur ad donandum, ex ſuppoſitione quòd vult redimere vexationem , nam ei non ſe ſe offert aliud medium ad eam redimendam ; vnde ex ea ſuppoſitione non donat liberè ; ſuppoſitio autem eſt illi debita, ac licita, ideóque donatio eſt inualida , vtpotè inuoluntariè facta,ex prædicta ſuppoſitione.

423 Fateor, ſæpè poſſe excuſari eos, qui metum, aut vim leuem iniiciunt, ab obligatione reſtitutionis. Nam , ſi detur adhuc præſumptio moraliter certa,quòd vis vel metus leuis fuit cauſa principalis mouens donatorem,attamen ille externè ſignificet,ſe velle donationem validam facere , ſeu transferre dominium, non dabitur obligatio reſtituendi ; idemque eſt,ſi conſtet, donatorem in ea eſſe habituali diſpoſitione , qui velit donationem validam efficere , & non obligare donatarium ad reſtitutionem. Ita P. Molina *de iuſtit. libro 1. tract. 2. diſp.* 135. Etenim,licèt tunc donatio non eſſet facienda,niſi metus præceſſiſſet, at ex illa manifeſtatione voluntatis conſtat , metum fuiſſe ſolùm occaſionem, animum verò interceſſiſſe transferendi dominium.Et in hoc caſu defendi poteſt diſtinctio ſuprà poſita à P. Antonio Perez. Et quidem,quamuis quis furatus eſſet à domino pecuniam , ſi dominus manifeſtaret ſe remittere debitum,non tenetur fur reſtituere; ergo, ſi manifeſtatur,aut ſufficienter

ficienter conſtat, donatorem velle transferre dominium in accipientem, hic non tenebitur reſtituere. Et quia hoc inter Scholaſticos in caſibus prædictis ſæpè conſtat, obligatio reſtituendi non incumbit accipientibus maximè, ſi quantitas accepta ſit exigui valoris, aut ſaltem non magni; aut ſi iam amicabili conſuetudine, & vſu inter ipſos ſit receptum, vt ea munuſcula donentur, aut ſoluantur. Attamen nequit eſſe conſuetudo, ſed abuſus, vt ſint illa pretij, aut valoris immoderati; qualia eſſent ornamenta ex materia ſerica, vt caligæ, vel cinctoria, quæ per metum ſoluere ex deſignatione vendentis cogeretur aliquis, vel alia huiuſmodi.

424 Deinde liberatur accipiens à reſtitutione, ſi ex habituali diſpoſitione, quam habet donans, præſumat, eum remittere reſtitutionem, ex eaque agnoſcat, ſi peteretur ab eo remiſſio, fore illam conceſſurum. Quippè hæc voluntas præſumpta in domino rei acceptæ liberat à reſtitutione; cum neque criminis furti reus ſit, qui ex voluntate præſumpta domini rem illius accipit. Et ſanè potuit dominus eſſe inuitus circa modum, & non eſſe inuitus circa ſubſtantiam; diſplicendo nempè ex eo, quòd per vim, aut metum res exigeretur, & non diſplicendo in tranſlatione dominij rei, vt docent valdè communiter Authores. Præſumptio autem prædicta prudenti iudicio eſt concipienda. Ex doctrina poſita facile erit, dignoſcere in caſibus ſpecialibus, qui ſe ſe offerre poſſunt, quando adſit reſtituendi obligatio, & ſimul ex illa non difficilè quælibet argumenta diſſolues. Vitandum tamen eſt omnino Scholaſticis, ea donatiua poſcere, aut extorquere.

QVÆSTIO XXXIX.

An Scholaſtici poſſint pro libito alienare, quæ ſibi ipſis ex alimentis ſubtrahunt; & quas valeant eleemoſynas erogare? Vbi de reſtitutione ob defectum Recitationis.

425 AD quæſtionem præſentem ponamus, patrem definire filio in Academia verſanti certam pecuniæ ſummam pro ſingulis menſibus, aut annis; filium verò propria parſimonia in victu, & veſtitu magnam partem illius ſummæ non inſumere, ſed reſeruare; inueſtigamus, an, quidquid ſic reſeruat, poſſit validè donare, aut quocumque modo alienare? & ſupponimus, non interceſſiſſe fraudem ex parte filij, vt à parente extorqueret maiorem ſummam, quàm neceſſariam; quin potiùs eam ſummam fore congruenter in alimentis inſumendam, niſi ille parſimonia tanta vteretur.

Ad quæſtionem reſpondeo affirmatiuè. Ita P. Leſſius *libro 2. de iuſt. cap. 12. dub. 3. n. 77.* Layman *tom. 1. Theolog. mor. lib. 3. tract. 4. cap. 12. num. 7.* & alij. Quippè pater eius ſummæ liberam adminiſtrationem filio præſtitit, quaſi pactum cum ipſo iniens, vt nec ipſe filius amplius peteret, nec pater ex illa ſumma quidquam tolleret. Vnde pater non eſt inuitus in eo, quòd filius, dummodo eam ſummam non excedat, de illa pro ſuo libito diſponat. Etenim, ſi conſtaret, illum eſſe inuitum, non poſſet filius pro ſuo libito ea bona reſeruata alienare, vt prædicti Authores ſentiunt. 426

Ex hac reſolutione fit, eos, qui ab Scholaſtico prædictam ſummam vel donatione acceperunt, vel in ludo compararunt, aut alio modo abſque fraude, & iniuſtitia acquiſierunt, non teneri ad reſtituendum, ſi ipſis conſtet, eam quantitatem à filio, non inuito patre, fuiſſe ob propriam parſimoniam reſeruatam. Nec pater debet inuitus præſumi, niſi de eius renitentia conſtet. 427

Exinde etiam philoſophari poſſumus circa ſumptus, quos aliqui Scholaſtici cum fœminis impudicis faciunt. Etenim in primis, independenter ab hac parſimonia, vt ſæpè in hoc libro repetiuimus, validè poteſt Scholaſticus alienare, ludere, & diſperdere quinque ex ſingulis centum, quæ illi pro alimentis ſuppeditantur; quare eam quantitatem abſque nouo peccato, diſtincto ab ipſo peccato luxuriæ, poteſt fœminis eiuſmodi donare. Poteſt item, quæ ipſi liberè diſponenda à conſanguineis, vel amicis conceduntur; & rurſùs ea, quæ ipſe ex propriis redditibus caſtrenſibus poſſidet; eſto poſſit intercedere peccatum prodigalitatis, ſi prodigè inſumat; vel, ſi ſint redditus Eccleſiaſtici, & pauperibus portionem congruentem non diſpenſet, ſed profanè omnes inſumat, dabitur culpa lethalis diſtincta à peccato, quod intendit patrare mediis illis ſumptibus profanis, ſicut eadem culpa daretur, quamuis ſumptus illos non faceret, ſed redditus Eccleſiaſticos retineret, ſcilicet qui ſupereſſent poſt ſuſtentationem congruam, & honeſtam iuxta ſui ſtatus qualitatem. Demùm abſque nouo peccato, dicta cum limitatione poteſt Scholaſticus in fœminas illas impendere, quidquid propria parſimonia ſibi ſubtrahit.

Dices,

429 Dices, conſtare, id eſſe contra patris voluntatem; quis namque pater conſentiat, filium eſſe fœminarum amatorem, & animam, ac ſalutem, pecunias, & tempus cum illis diſperdere? Hoc argumentum multum probat, & ideò nihil. Nam certum eſt, patrem nolle, vt filius inſumat in libidinem vel vnicam drachmam? & tamen quis dicet, inualidam eſſe donationem vnius drachmæ factam fœminæ ex his, quæ filius alienare aliundè poteſt? Itaque reſpondeo, ſi non conſtet, patrem eſſe inuitum, vt filius diſponat de illa quantitate, quam ſibi ipſi ſubtraxit, abſolutè non eſſe inuitum circa ſubſtantiam donationis factæ fœminæ, hoc eſt, circa alienationem eius pecuniæ donatæ; ſolúmque eſſe inuitum circa finem, circunſtantias, & modum eius donationis, quod illam inualidam non reddit, vt conſtas in inſtantia facta de vnica drachma, ad quam omnes hoc modo reſpondere tenentur.

430 De mulierculis ipſis poterat eſſe quæſtio, an tenerentur reſtituere Scholaſticis, quæ ab ipſis pro turpitudine exercenda accipiunt? Sed quæſtionem hanc, & plures illis annexas tractaui *tom. in Bull. Cruc. diſp.* 34. *num.* 199. Id ſolùm annotauerim, teneri eas reſtituere, quidquid Scholaſtici non poſſunt alienare, & ſibi imputent, quòd omnia perdiderint, ſi cum non potentibus alienare niſi certam, & limitatam quantitatem, conueniant. Prætereà tenentur reſtituere, ſi pretium exceſſiuum accipiant, & ſe cariùs vendant, quàm par eſt, ſi fœminæ ſint publicè inhoneſtæ; & quidem valdè modicum pretium merentur; nam, vt Spiritus Sanctus docet *Prouerbior. cap.* 6. *Pretium vnius ſcorti vix vnius panis*; cenſerique nullatenùs debet, pretij exceſſum ex liberalitate donantis fuiſſe præſtitum, ſi ipſæ exigant, ſed præſtitum ob ipſarum culpam illum exceſſum immeritò exigentium. Hæc, & alia plura videantur *loco relato*, ne transcribantur.

431 Circa ſecundam quæſtionis partem de eleemoſynis, quas erogare Scholares poſſunt, facilis eſt deciſio. Poſſunt etenim moderatas eleemoſynas erogare iuxta qualitatem ſui ſtatus, & quantitatem alimentorum. Quòd ſi ſint ſub tutoribus, aut curatoribus, idem poſſunt præſtare, etiam illis inuitis, ſicut poſſunt alias donationes, ac ſumptus moderatos iuxta ſtatum, ac facultates ſuas facere, vt tenet communis ſententia, quam tradit P. Molina *de iuſtit. tom.* 2. *diſp.* 277. Quando autem modum excedunt contra eorum voluntatem, peccare quidem eos, ſed raró mortaliter, docet P. Layman *vbi ſuprà num.* 8. & poſſunt ab eis repeti, quæ donata, aut inutiliter expenſa ſunt. Imò ex bonis minorum, pro facultate, & ſtatu ipſorum poſſe curatores, & tutores erogare eleemoſynas, & donationes remuneratorias facere, docent Medina *quæſt.* 4. *de eleemoſyna*; Pater Molina *vbi nuper*, P. Sa *verbo, eleemoſyna, numero* 15. & colligitur *ex leg. cum plures*, §. *cum tutor*, *ff. de adminiſtrat. tutor.*

432 Si autem Scholaſtici redditibus gaudeant ex beneficiis Eccleſiaſticis, & parentes, aut Curatores eorum adminiſtrationem habeant, hi tenebuntur eleemoſynas erogare iuxta reddituum quantitatem, & qualitatem, & ſtatum Scholarium Beneficia poſſidentium. Quòd ſi ipſimet Beneficia adminiſtrent, fructuſque percipiant, ipſi ad erogationem eleemoſynarum tenentur. Quantum autem erogare teneantur, quæſtio eſt communis omnibus Eccleſiaſticis. Breuiter dico, ex præcepto diuino, & naturali teneri erogare eleemoſynam ex his, quæ ſuperſunt ex ſuſtentatione congrua, attenta dignitatis qualitate, vt cum P. Thom. Sanchez & aliis, Diana docet infrà referendus, etſi P. Leſſius cum nonnullis doceat, id deberi ex præcepto Eccleſiaſtico. Probabile autem eſt, non teneri ad præſtandum totum reſiduum, ſeu totum, quod supereſt, ſed ſolùm medietatem illius, vel, vt alij cenſent, quartam partem totius ſummæ reddituum, ſi ſint Epiſcopi; & cæteri quintam, aut ſextam partem. Eamdem obligationem habent ij, qui penſionibus fruuntur, & non titulo laico; quamuis eos non ad id obligari, docet P. Vazquez, nec audet Diana eos de mortali damnare, ſi id non præſtent. Quia tamen iuxta veriorem, & ferè communem opinionem Eccleſiaſtici ſunt veri domini reddituum Eccleſiaſticorum, non tenentur reſtituere, ſi non erogent eleemoſynas, ad quas obligantur, eſto grauiter peccent. Omnes, & ſingulas traditæ doctrinæ partes reperies apud Dianam *p.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 14. *&* *p.* 5. *reſol.* 28. *ac ſequentibus*; *& part.* 7. *tract.* 10. *reſol.* 13. *& part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 12. Vbi plures refert Authores.

433 Idemque Diana *part.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 36. *&* 39. cum Cardinali Lugo, & aliis, docet, peccare mortaliter eum, qui redditus, qui ſuperſunt ex ſuſtentatione, inſumit in vſus profanos in magna quantitate, ſcilicèt, quæ ſufficiat, vt tota ea ſumma redundans, ſeu dimidium eius non dicatur moraliter in vſus pios expendi, cæterùm accipientes ea bona redundantia à donante, non teneri ad

reſtitutio

reſtitutionem, nec peccare mortaliter, quia peccatum conſumatur in oblatione ante acceptionem.

434 In præſenti aduerte primò, Equites Ordinum Militarium Commendis gaudentes non teneri ad inſumendum in vſus pios redditus, qui ſuperſint, quia non præſtantur Commendæ titulo Eccleſiaſtico, ſed laico, ſeu ob militiam; vt tradit. P. Thom. Sanchez, & alij, quos refert, & ſequitur Diana *part. 5. tract. 8. reſol.* 30.

435 Aduerte ſecundò, ſi poſſidens reditus Eccleſiaſticos detrahat ex neceſſariis ad ſui ſtatus decentiam, parcius victitando, non teneri ad id præſtandum pauperibus; ſicut nec ea, quæ lucratur ratione alicuius miniſterij, vt pro celebratione Miſſæ, pro comitandis funeribus, pro concionibus, pro labore adminiſtrandi Sacramenta, etiam ſi ſit Parrochus, & iuxta probabilem opinionem nec ea, quæ ex diſtributionibus quotidianis ei ſuperſunt; vt cum Syluestro, P. Thoma Sanchez, Molina & aliis, omnia hæc tradit, per diſtinctas quæſtiones Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 171. *& part. 5. tract. 8. reſolut.* 27.

436 Ex doctrina ſuperiùs ſtatuta inferri poteſt deciſio ad dubium, an Scholaſticus redditus Eccleſiaſticos ratione Beneficij, aut penſionis poſſidens, teneatur reſtituere ob defectum recitationis ex alimentis, quæ ad ipſum mittuntur? Etenim, ſi ipſe iudependenter à parentibus, ſeu curatoribus adminiſtrationem redditunm habeat, tenetur per ſe ipſum reſtitutionem exhibere; ſi autem parentum ſub poteſtate ſit, aut ſub curatore, qui eam adminiſtrationem retineant, & ipſi Scholaſtico ſolum neceſſaria alimenta præbeant, non tenetur ex his reſtitutionem præſtare; debet tamen monere parentes, aut curatorem, vt quàm primùm poſſint, reſtituant. Vel ſi per Bullas compoſitionis reſtitutio fiat, indeque exiguam quantitatem ſit ipſe inſumpturus, conſultius erit, Confeſſarium hortari eum, vt id ita præſtet, ne fortè vereatur ille monere parentes ſuæ deſidiæ, ex culpæ in non recitando, periculoque exponatur vel nunquam, vel ſerò reſtituendi, cum teneatur ad reſtitutionem, quam primùm commodè poſſit, vel per ſeipſum, vel id monendo parentes, ſeu curatorem. Quantum autem reſtitui debeat propter defectum recitationis, & praxim compoſitionis faciendæ per Bullas, latè, & dilucidè tradidi *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 34. *cap.* 2.

QVÆSTIO XL.

An Scholaſtici decedentes in loco Academiæ teſtamentum condere poſſint, & donare cauſa mortis? & quæ bona? Vbi de ingredientibus Religionem.

A Facultate libera diſponendi de omnibus bonis ante mortem, quæ diſpoſitio rationi maximè eſt conſentanea, vt ſupremæ voluntatis liber ſit ſtylus, poſtquam iam homines aliud velle non poſſunt, excipiuntur aliqui iure naturali, aut poſitiuo. Inter quos iure poſitiuo prohibentur filij familias, etiam puberes, niſi habeant bona caſtrenſia, vel quaſi caſtrenſia, de quibus teſtari poſſunt, *leg. vlt. Cod. Qui teſtamentum facere poſſunt*. Quare, ſi Scholaſticus ſub poteſtate patris exiſtens bona aliqua eiuſmodi habeat, de illis teſtari poterit. In peculio caſtrenſi numerantur ea omnia, quæ occaſione militiæ à filio familias adquiruntur; *leg. Caſtrenſe, ff. de caſtrenſi peculio, leg. 1. Cod. eodem titulo, lib.* 12. Iuxta quam legem, & iuxta *leg. vnic. §. Item nauarchos, ff. de bonor. poſſeſſ. ex teſtamento militis*, conſtat, inter milites recenſeri eos etiam, qui exercitum comitantur, quodcumque munus obeant; & iuxta *leg. vnic. Cod. de Caſtrenſi palatinorum peculio, lib.* 12. liquet ad caſtrenſe peculium ſpectare, quæcumque milites palatini, Principem in palatio ſequentes, proprio labore, parſimonia, aut ipſorum Principum donatione, adquiſiuerint. 437

Ad peculium quaſi caſtrenſe ſpectant emolumenta comparata ex officiis, aut muneribus publicis, vt Iudicis, Aduocati, Tabellionis, Doctoris, Medici, & ſimilium; *leg. eum antiquis, Cod. de inofficioſo teſtam.* Deinde quæ à Principe, vel Auguſta alicui donata ſunt; *leg. cum multa, Cod. de bonis, quæ liberis, &c.* Rursùs bona adquiſita ex titulo Clericali, aut ex Beneficio; *leg. ſacroſancta, Cod. de Epiſcop. & Cler.* Et etiam bona, quæ reſpectu aliorum filiorum familias ſunt aduentitia, reſpectu Clerici fiunt quaſi caſtrenſia, *Authentica, Presbyteros, Cod. de Epiſcop. & Cleric.* dummodò poſt Clericatum ea ſint adquiſita; nam eorum, quæ ante Clericatum adquiruntur, pater vſumfructum retinet; & quidem licèt per Clericatum aliquo modo latè ſoluatur patria poteſtas, ea ſolutio, ſeu liberatio ſolùm efficit, vt bona poſt illam aduenientia patris adminiſtrationi non ſubiaceant; non tamen vt vſusfructus bonorum 438

rum

rum adquiſitorum habitus à patre ceſſet, niſi in aliquibus caſibus in iure expreſſis. Videantur Fachinæus *lib. 6. controuerſ. iur. cap. 12.* Abbas *in cap. quia nos,de teſtam.* Nauarr. *in cap. non dicatis, ſeu tom. 2. Regul. n. 38. & 55.* Couarrub. *in c. 2. de teſtam. n. 9.* P. Azor *inſtitut. moral. tom. 1. lib. 12. c. 8. q. 2. & tomo 2. lib. 2. cap. 23. q. 9.* P. Molina *de iuſt. tom. 1. tract. 2. diſp. 9. & 138. & 229.* P. Thom. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 131. n. 26.* P. Laymau *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 4. c. 8. n. 8.* Vnde conſtat, Scholaſticum filium familias poſſe teſtari de his omnibus bonis, quæ ad peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe pertinent.

439 De bonis aduentitiis Scholaſticus filiusfamilias teſtari nequit, quamuis pater conſentiat; etenim teſtamentum ex libero, & non ex alieno conſenſu debet condi; *leg. qui in poteſtate, ff. de teſtamentis; Inſtitut. Quibus non eſt permiſſum, &c. in principio; cap. licet, de Regul. in 6.* At ex conſenſu patris ad cauſas pias de illis teſtari poterit; *cap. licet, ſepultur. in 6.* Videatur Abbas *rubric. de teſtamen. n. 10.*

440 At Scholaſticus, qui filiusfamilias non eſt, liberè poteſt de ſuis bonis teſtari, cum id nullo iure prohibeatur, ſed iuri ſit omnino conforme. Excipe, ſi ſit impubes, cui ob iudicij immaturitatem teſtamentum condere prohibetur *in leg. ſi frater. Cod. qui teſtam. facere poſſunt; in §. præterea, Inſtitut. eodem titulo.* Vnde, etſi doli capax ſit, adhuc in pias cauſas teſtari nequit, vt contra Bonacinam tenet Diana *2. part. tract. 6. reſolut. 57. & 6.* cum Villalobos, & aliis.

441 Hic nota primò; eum, qui poteſt condere teſtamentum, poſſe etiam facere codicillos, ſeu vnum, ſeu plures, vel ante, vel poſt teſtamentum, vel ſimul cum ipſo teſtamento, imò & ſi quis inteſtatus decedat, poteſt codicillum facere, qui obligat hæredem ab inteſtato venientem; *leg. confitentur, ff. de codicil. leg. ab inteſtato, ff. eodem titulo.* Nota ſecundò; ſi Scholaſticus, adhuc filius familias, habeat Commendam alicuius militiæ Equeſtris, poſſe de bonis ab illa adquiſitis teſtari; quia, cum hæ Commendæ tribuantur titulo militari, inter bona caſtrenſia annumerantur. Aduerte demùm, neminem per ſe eſſe obligatum ad condendum teſtamentum nec peccare, ſi non condat; eſto per accidens poſſit eſſe obligatio, vt ſcilicèt lites, & contentiones vitentur.

442 Is, qui poteſt teſtamentum facere, poteſt etiam facere donationes cauſa mortis, vt apud omnes eſt certum. Qui autem teſtari nequit, nec donare poteſt; in eo tamen diſcrimen datur, quòd iuxta dicta filiusfamilias nequit teſtari de bonis aduentitiis, quamuis pater conſentiat; poteſt verò, illo conſentiente, ex bonis aduentitiis donare cauſa mortis; *leg. filius familias, ff. de donationib.* Vnde obſeruat Iul. Clarus *lib. 4. ſelectar. § donatio, q. 6. n. 7.* non poſſe à filio eas donationes fieri erga patrem, cum ille in propria cauſa authoritatem cum licentia, aut conſenſu præſtare nequiuerit, ac proinde opus eſſe Iudicis authoritate. Obſeruat præterea, ſi filius de licentia patris teſtamentum de bonis aduentitiis condat, valere non per modum teſtamenti, ſed per modum donationis cauſa mortis, dum is, cui bona relinquuntur, ſit præſens, vt expreſſè, vel tacitè donata bona acceptet; Sic namque verba diſpoſitionis latè interpretanda ſunt, vt actus valeat, ſi fieri poteſt, præſertim in vltima voluntate, cuius magnus debet eſſe fauor; *leg. ſi pars, ff. de inofficioſ. teſtam.* Videantur Baldus, & Doctores paſſim *in l. ſenium, Cod. Qui teſtamenta facere poſſunt.*

Iuxta ius antiquum, Scholaſticus, qui 443
Religionem ingreditur, ſi non ſit filiusfamilias, poteſt de bonis ſuis diſponere pro libito; adeò vt in renuntiatione illorum intuitu ingreſſus in Religionem, aut Profeſſionis, nulla iuris ciuilis ſolemnitas requiratur; *§. illud quoque, Authentic. de Monachis; cap. de his, in fine, de ſepultur.* Si verò ſit filiusfamilias tempore ingreſſus non poteſt liberè diſponere de bonis ſuis abſolutè; eſto ea pro tempore, quo ad eum deuenerint, poſſit renuntiare in eum, quem elegerit. Profeſſionem autem facturus, ſi mortui ſunt parentes, etiam abſque authoritate curatoris poteſt omnia ſua bona donare ſine beneficio reſtitutionis in integrum, cenſetur enim mori, vt docet Abbas *in cap. in præſentia, de probationib.* Armilla *verbo Minor*, Syluester, & P. Sa, *eodem verbo.* Videatur P. Thom. Sanchez *lib. 7. moral. cap. 6. n. 19.* P. Layman *vbi ſuprà, c. 9. n. 6. & tract. 5. cap. 7.* Cæterùm in Tridentino *ſeſſ. 25. de reform. cap. 16.* ſtatuitur, nullam renuntiationem, aut obligationem eſſe validã, niſi fiat intra duos menſes proximos ante Profeſſionem, cum licentia Epiſcopi, ſeu Vicarij, & poſteà profeſſio ſequatur. Quod omnino eſt obſeruandum.

Quæ diximus de teſtamentis Scholaſti- 444
corum, qui ſunt filij familias, procedunt de iure communi; Etenim iuxta leges ſpeciales cuiuſqoe regni poteſt res aliter ſe habere; v.g. in Regno Valentiæ in Hiſpania parentes deſignant certam quantitatem filio minori, ſub eorum poteſtate exiſtenti, de qua teſtamentum concedere queat; Et in aliis Regnis diſpoſitiones ſunt ſpeciales, quibus ſtandum eſt.

QVÆSTIO XLI.

An, & quod peccatum ſit, impedire Scholaſticos, ne Religionem ingrediantur; aut obſtacula apponere, quibus ingreſſus retardetur; & quæ indè obligatio impedientibus, & diſſuadentibus oriatur? Idem quæritur de impedientibus, ne alia opera pietatis frequentent, aut exequantur.

445 ASſero primò, eum, qui alium impedit, ne Religionem ingrediatur, eum violentè detinens, aut iniuſtis ſuaſionibus à ſuo propoſito dimouens, vel extrahens à loco, in quo habitum Religioſum erat ſuſcepturus, aut aliis mediis illicitis vtens, peccare mortaliter peccato contra charitatem proximi. Huic aſſerto, vt infrà exponendo, omnes Authores conniuent. Videatur Bañez 2.2. *quæſtione trigeſima tertia, articulo ſecundo dub.* 2. Petrus Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 4. *capite quinto pag.* 141. Etenim quilibet poteſt liberè amplecti ſtatum Religioſum, quin teneatur quoad hoc ſubiectionem, & obedientiam ſuis Maioribus, nec parentibus ipſis præſtare, vt ex Diuo Thoma, & cunctis Theologis probat P. Hieronymus Plati *lib. de bono ſtatus Religioſi; libro tertio capite trigeſimo quarto, paulo poſt initium*; Deindè ſtatus Religioſus eſt perfectior, quàm ſæcularis, atque aptior, vt quis, mundi vitatis periculis, virtutis ſemitas ſequatur, & animæ ſalutem obtineat; indeque Chriſtus D. hortatur homines, vt ipſum, relictis omnibus, ſequantur, ac contempto amore parentum, fratrum, ac amicorum, eius crucem tollant, quod in Religione tutiùs, & opportuniùs exercetur. Impedire ergo quemquam, vt ſua vtens libertate, Chriſti D. ſectetur conſilia, animæ ſuæ bonum, & ſalutem conetur, mundanaque pericula vitans, & momentanea, ac leuia contemnens, æterna bona, fœlicitatemque perennaturam ſollicitè veſtiget, ſanè eſt detrimentum graue animæ proximi inferre, & abſque vlla poteſtate, ſeu iuriſdictione vſum libertatis in re grauiſſima impedire, directéque & opponi diuinæ voluntati vocanti hominem ad vitæ perfectioris normam; & ſacræ Scripturæ frequentiſſimis authoritatibus, quibus monemur iuuare alios ad opera virtutum ſectanda, & ad mundi illæcebras fugiendas; necnon omnibus Eccleſiæ Patribus, ac Doctoribus, qui hortantur fideles, vt, ſpretis ſæculi honoribus, ac voluptatibus, calcatis etiam, ſi oporteat, & impediant, patre, & matre, ad Religionis aſylum confugiant, vbi quis viuit puriùs, cadit rariùs, ſurgit velociùs, incedit cautiùs, irrotatur frequentiùs, moritur confidentiùs, & de cella ad cœlum tranſitus eſt facilis, vt cum D. Bernardo loquar. De hac materia luculenter ſcribit P. Plati *relato tract. de bono ſtatu Religioſi*; & P. Carolus Muſart *in lib. Adoleſcens Academicus, p.* 4. *cap.* 6.

446 Sed ecce iam inſurgunt viri quidam huius ſæculi ſectatores, qui obtendunt cauſas, quibus ſpecie quadam, vel fuco, rationi licitè ſe operari arbitrantur, dum impedimenta parant ingreſſuris in Religionem. Aiunt etenim, ſe nolle vocationem Dei de medio tollere, ſed experiri, vtrum illi verè à Deo vocentur; vel animi leuitate moueantur; velle, eos attentè, & non feſtinanter expendere viam, quam aggrediuntur, an eis ſuppetant vires ad labores illius tolerandos; ſæpè plures deficere ab eo ſtatu iam ſuſcepto, quod, inquiunt, eſt ſignum leuitatis, & inconſiderationis, qua illum ſuſceperunt; addunt inſuper, iuuenes allici à Religioſis, vt ipſorum habitum accipiant, imò aliquando conſenſum per fraudem, aut illæcebras extorqueri; Opponunt prætereà cogitantibus Religionem quanta indè incommoda ſuis parentibus, & familiis ſint obuentura; quàm ingens eis ſpes eſſe poſſit præmiorum in ſæculo; addunt, poſſe ſalutem animæ extra Religionem conari; monent, vt priùs parentes ſuos certiores faciant, ne pietati, ac obedientiæ detrahant quidquam, ne eos repentina ſtatûs mutatio dolore afficiant vehementi. Hæc, & ſimilia excogitat mundana prudentia, vt deterreat, detineat, impediat eos, quos Dominus ad militiam ſpiritualẽ ſub crucis vexillo decertaturos, miſericordiæ ſuæ vſus benignitate, aduocat.

447 Hæc oppoſitio non indiget ſolutione, ſed, qui ea vtuntur, maximè ſunt dolendi, cum non tot difficultatum aggeres opponant illis ipſis, cum eos vident in peccata ruere, in vitia præcipitari, nec adeò ſeduli, ac ſolliciti ſunt de eis frænandis, cum per viam perditionis, & ruinæ animæ incedunt; ac tum eos animaduertũt ſaniori conſilio ad ſalutis æternæ portũ velle connolare. Ipſos; Ipſos huius veritatis aduoco teſtes; qui arbitrantur, ſe obſequium præſtare parentibus, aut conſanguineis iuuenum Religionem meditantium, cum eos ab huiuſmodi conatu deterrent; & de eo obſequio non curant, ſi ipſos iuuenes, ſcilicet, ludo, Veneri, tumultibus, & rixis, otio, ac aliis vitiis incumbere: Quid ad hæc reſpondeant? Sanè omnes eo-

rũ ſophiſticæ, & mundanæ rationes validiſſimis Patrum, & Doctorum Eccleſiæ teſtimoniis,ac reprehenſionibus euincuntur, ac exterminantur, quibus poſſem iunumeras paginas implere. Videāt Patres; legāt Theologos; euoluant Authores; & paſſim inuenient teſtimonia ſacra, rationes manifeſtas, ſupplicia à Deo ob ſimilem culpam inflicta, quibus ſe omnino errare, cognoſcant, niſi in ipſa luce cæcutire obſtinauerint.

448 Attamen impugnatoribus reſpondeo, nō ab alio, niſi à Deo poſſe prouenire deſiderium ingrediendi Religionem; nec enim dæmon cuiquam conſilium ingerit ſectandi virtutem; id autem deſiderium eſt vocatio,quæ nec indiget reuelatione, nec aliquo ſigno viſibili, nec plurimo tempore, vt in animo concipiatur. Præterquàm quòd examen vocationis non ſpectat ad filios huius ſæculi, ſed ad viros ſpirituales, & perfectionis amatores, cuiuſmodi ſunt in vnaquaq; Religione, in qua ante admiſſiouem id examen fit, & ſedulò inquiruntur motiua,ob quæ quis optat in eam admitti; Si illi approbent, cæteri de examine non curent. Neque ad electionem ſtatus Religioſi prolixitas temporis deſideratur; exiguo enim ſpatio mens cœlitùs illuſtrata agnoſcit ſæculi vanitatem, & tutiorem Religionis viam, vt accedatur ad finem vltimum, qui eſt Deus. Nonne innumeri ſunt in omnibus Religionibus perfecti viri,qui non multum temporis in deliberatione ingreſſus in illas inſumpſerunt? & alij ſanè,quibus (quia non ſunt ex illuſtribus) non apponuntur impedimenta ad ingreſſum, non plus temporis in deliberando inſumunt, quàm illi, & tamen non impugnatur eorum vocatio. Fœminas etiam quæ in Moniales deſtinantur, non video, examine adeò rigido vocationis vrgeri; & tamen ſtatum Religioſum,& valdè laborioſum aſſumunt.

449 Nec effugium eſt, aliquos eſſe genij mutabilis. Etenim Deus ſua gratia mutabilitatem à plurimis abſtulit, firmitatemque conceſſit, idque ſperari de ipſo debet. Nec aliquos defeciſſe,obſtat, nam etiam à ſectatoribus virtutis aliqui deficiunt,& nō proptereà non eſt virtus ſectanda.Et à te inquiro, quando tua peccata in confeſſione propalas,an habeas verum, & firmum propoſitum non peccandi? Reſpondes, firmum in tuo animo eſſe. Deindè in peccata reincidiſti; An id probat, propoſitum non fuiſſe firmum? Minimè; ſed tua ibi fragilitas oſtēditur, quæ te in peccata traxit.Idem ergo dico. Vocatio ad Religionem poteſt eſſe firma, & vera; & tamen poſteà quis deficit, non ob vocationis apparentem firmitatem; ſed ob fragilitatem humanam; Et ſicut pericula, quæ occurrunt, ſolent animum firmum non peccandi deturbare; ita verè vocatum ad Religionem pericula, quæ occurrunt,vel à parentibus,& conſanguineis, vel à dæmonis ſuggeſtionibus, ſolent ab incepto retrahere; nec mireris, ſi ille à propoſito firmo cadat, cum firmiſſima propoſita non peccandi ſæpè tu ipſe fregeris.

450 Nec rursùs pietas expoſcit, vt ante ingreſſum parentes moneantur. Sanè innumeri, qui nunc,& olim in Religionibus militantes,ſibi,proximis,Eccleſiæ,& bono publico vtilitatem ingentem, & ſplendorem compararunt, nomen Religioni non dediſſent, ſi à parentibns beneplacitum expectaſſent. Igitur ea dilatio in detrimentum vergit animæ,interim nāq; pericula circunſtant à prauis amicis,à conſiliariis parùm timoratis, à dæmonis ſuggeſtionibus,& à deliciis voluptatum, quæ firmiſſimam adhuc vocationem infirmant,vt nuper dicebamus; nec par eſt, exponere ſe periculis decidendi à propoſito non peccandi. Rursùs admōniti parentes vel impediunt ingreſſum in Religionem, vel eum valdè differri conantur,& ſequitur inconueniens nunc poſitum; Et quidquid ex his contingat,damnū graue animæ ſaluti infligitur. Reſiſtant parentes; quid indè? cum vulgatis verbis te admoneat D.Hieronymus, ſi illi ante te in via ad pedes prouoluantur; *percalcatum perge patrem, percalcatam perge matrem; Solùm in hac re pietatis genus eſt,eſſe crudelem.*

451 Nec quidquā ſuadet ratio deſumpta ab incōmodis paternæ familiæ prouenturis. Id etenim ſatis in Religionibus præcauetur, nec quiſquam admittitur, qui non ſedulò examinetur tū de his, tum de aliis pluribus; nec cum incōmodo graui parentum, fratrū, aut ſororum, piis cuiuſquā annuitur deſideriis. Multò minorem vim habet amiſſio dignitatum,& præmiorum, quorum ſpes animo proponitur; ſæpiſſimè namque inanis eſt ſpes illa,& fingitur ingens. Sed maxima ſit; nihil indè conuincitur,cum is,qui ſæculo renuntiat, velit propter Deum omnia bona mundana relinquere, maiuſque ſit meritum, quò plus habetur, quòd relinquatur. At quid ſunt omnia bona terrena comparata cœleſtibus? inanis vmbra, fumus, nihil; plena doloribus, & anxietatibus; leuia,momentanea, & quæ breui vitæ periodo finiuntur,vel priùs è manibus euanent.

Iam verò illa vulgarium homuncionum obmurmuratio, quòd iuuenes decipiuntur, & per fraudem, ac induſtrioſam ſolertiam, veluti piſces reti, capiuntur,& ad Religionem trahuntur,contemnenda omnino

eſt·

eſt. Tuis vtor terminis; è procelloſo mundi pelago ad littus Religionis, & portum tutiorem extrahi homines, velut piſces illic natantes, fraudem vocas? ad perfectiorem vitam, & ad ſectanda Chriſti conſilia allicere, dolum appellas? Et non appellabis dolum, nec fraudem, comitari, & allicere iuuenem ad domum meretricis, ad ludum, ad rixas, contentiones, & tumultus? Proh rectum penſatorem rerum! Sed nec id tibi dabo; nullus decipitur, nullus per fraudem attrahitur? Cœleſtes illuſtrationes, Concionatorum verba, librorum piorum lectio, aliaque pietatis opera ſicut plures mouent ad recedendum à vitiis (quod fraudem, & dolum non nuncupabis) ita alios excitant ad ſequendam perfectionem in Religioſo ſtatu, An, quia inde ad eum eligendum nonnulli mouentur, ſicut plures ad vitia relinquenda excitantur, damnare liceat eas cœleſtes artes incumbendi ſaluti proximorum? Nullus adeò impius erit, qui in hæc audeat.

452 Egimus cum impedientibus ingreſſum in Religionem; nunc cum admittentibus iuuenes in eam agamus. Tenentur equidem ſollicitè, & non perfunctoriè examinare eos, qui admitti ambiunt, vt noſcant, an aliqua animi paſſione ferantur; ân propter diſcordiam cum parentibus: ob honoris detrimentum acceptum; ob diſtractionem pecuniarum, & rei familiaris; aut ob aliud ſimile motiuum humanum id intendant Si etenim hoc eos moueat, vel ſi adeò leuis animi ſint, vt abſque ſufficienti conſideratione, aut ſolùm vt alicuius amici ingredientis Religionem veſtigia ſequantur, admitti poſcunt, minimè ſunt admittendi; niſi adſit vocatio cœleſtis, ob motiua perfectiora. Deinde prænoſci debet, an graue detrimentum parentes, fratres, aut ſorores poſſint experiri, ſi illi in Religionem ingrediantur; rursùs an ære alieno ſint obærati: an ſponſalia contraxerint; an infamia laborent, & his ſimilia. Adhuc ætas admittendorum eſt inſpicienda, cum communiter non expediat admitti, niſi eos, qui ad annos pubertatis completæ peruenerunt, vt poſt nouitiatum illicò poſt admiſſionem peractum poſſint profeſſionem, aut vota Religionis emittere. Notum eſt autem decretum Trident. *ſeſſ. 25. c. 16. de Regularibus*, irritantis Profeſſionem factam ante decimumſextum annum completum. Demùm id attendendum eſt, an is, qui admitti in Religionẽ optat, his ſit viribus, indole, & genio præditus, vt perſeueraturũ eſſe in illa prudenter cenſeatur cum aptitudine ad onera Religionis toleranda, & omnia ſubeunda.

Mendo de Iure Academico.

Vnum monuerim, non quidem vt omnino requiſitum, ſed vt valdè conſentaneum, 453
nempè quod iuuenes, maximè ex primoribus Viris geniti, ſi in Academiis verſentur, eorumque gubernatio alicui Religioni, aut eius alumno, ab ipſorum parentibus ſit commiſſa, non aliter in ea Religione admittantur, niſi parentibus admonitis, & annuentibus. Etenim id expoſcunt vrbanitas, æquitas, & quædam fidelitatis ſpecies. Sic etiam occurritur detractionibus, querelis, obmurmurationibus, ac offenſioni plurium; & non retardantur alij, quominus ſuos filios educationi, & regimini eiuſdem Religionis commendent, vt ſic illi in ſuo officio contineantur, ac virtuti, & ſtudio incumbant; quod quidem plurimùm ad bonum publicum, & peculiare intereſt. Hinc etſi contingeret aliquando, eum, qui exoptabat ingredi in Religionem, vel à propoſito cadere decurſu temporis labente, vel à parentibus impediri, hoc ſanè detrimentum eſt priuatum, & cedere debet bono publicò ipſius Religionis; quæ detrimentum, ſuſtineret ex publicis obmurmurationibus, & aliis incommodis indè ſecutis, ſi illum ſtatim admiſiſſet in ſuum gremium; imò etiam detrimentum publico bono obtingeret, ſi propterea retraherentur alij à commercio, & conſortio eius Religionis; Hæc autem detrimenta publica præferenda ſunt detrimẽto priuato eius, qui forſan à ſuo propoſito decidit. Sanè hoc monitum, & rectæ rationi æquitatis innititur, & ex pluribus experientiis eſt decerptum. Hinc in Studiis Grammaticæ in noſtra Societate IESV cõmuniter non permittitur, vllum Studioſum in Societatẽ admitti, niſi admonitis, & conſentientibus parentibus, Quod cenſetur rationi conſentaneum, cum ſtudentium educatio ſit Noſtris ibi commiſſa; quæ ratio, proportione ſeruata, militat etiam in propoſito caſu. Addo, quamuis regimen alicuius Studioſi non ſit Religioni commiſſum, ſi ex admiſſione illius timeantur graues offenſiones, cum ipſius Religionis præiudicio, & boni publici detrimento, expedire, vt ille in ipſam non admittatur ob rationes libatas. Et quidem fateor, ſatius fore, ſi omnes gauderent, quòd filij, & conſanguinei habitum Religioſum aſſumerent, & Deo ſe dicarent, cum nulla maior poſſit eſſe fœlicitas, quàm animæ æternam ſalutem tutiori via ſollicitare; Sed ea eſt temporum corruptela, vt plures ægrè ferant, filios in Religionem admitti, eoſque deplorent velut mortuos, cum habitum Religioſum ſuſcipiunt, indéque nullum non medium apponant, vt eos à Religione extrahant.

Indè, etſi non debeamus huic ſæculo conformari, æquum eſt, aliquid ei indulgere, vt maiora mala vitentur.

454 Aſſero ſecundò, eos, qui impediunt aliquem, ne habitum religioſum aſſumat, non teneri ad vllam reſtitutionem. Non defuit, qui cogitaret, teneri ad reſtituendum Religioni damna ſecuta ex eo, quod ille, qui impeditur, non ſuſcipiat habitum Religioſum; imò teneri, ſi aliter non poſſet fieri reſtitutio, impedientem ipſum ingredi in Religionem. Pro hac cogitatione refert aliquos ſuppreſſo nomine Ledeſma *vbi ſuprà*, quam ipſe refellit. Et aſſertum noſtrum eſt inter Authores commune. Etenim in ea impedimenti appoſitione non delinquitur contra iuſtitiam, ſed contra charitatem proximi, & exindè nullum reſtitutionis onus conſurgit. Religio etenim nihil amittit, quod ſuum eſſet, vel quod ei titulo aliquo iuſtitiæ deberetur; perſona autem, quæ impeditur, non eſt compenſabilis per reſtitutionem. Nec ſanè opportuna eſſet reſtitutio, ſi impediens teneretur ſuſcipere habitum Religioſum, cum contingeret frequentiùs illum non fore Religioni aptum, eique non leuamen eſſe allaturum, ſed onus; vel ſaltem quòd à Deo non vocaretur ad eam vitæ normam, quam inuitum, & non vocatum ſuſcipere, eſſet ingens abſurdum; imò perſeuerare non teneretur, cum inuitus, & coactus non ſolùm ante profeſſionem poſſit è Nouitiatu egredi, ſed etiam poſt Profeſſionem valet reclamare, dum adſint circunſtantiæ communiter requiſitæ in hac materia. De qua vide Couarr. Rodrig. Azor, P. Thom. Sanchez. P. Suarez, & innumeros alios, quos adducit Bonacina 1. *tom. tract. de clauſur. & pœnis, &c. q. 2. punct.* 10. à §. 1.

455 Nec obſtat, quòd Religio ex admiſſione illius foret obtentura aliqua, aut plura bona ab ipſo ei relicta. Quippè nullum adhuc ius ad bona Religio habet; nec certum eſt, ei fore applicanda, cum ingrediens poſſit liberè de ſuis bonis diſponere; nec rursùs eſt certum, illum fore in Religione perſeueraturum; vndè nihil ab illa aufertur, ad quod titulo aliquo iuſtitiæ potiatur. Adde in his, quæ ſpontaneè quis intendit donare alicui, ſi ante contractum initum ab alio ſuadeatur, ne donet, non propterea manere ſuadentem obnoxium reſtitutioni, cum nullum ius adhuc haberet ille, qui accepturus erat. Impediens ergo alicuius ingreſſum in Religionem, ad ſummum poteſt conſiderari perindè ac ei ſuadens, ne quidquam Religioni donet, & tamen indè nulla dimanat reſtitutionis obligatio. Dixi *ad ſummum*, quia id non ſuadetur, dum ingreſſus retardatur, niſi id implicitè, accidentaliter, & quaſi ex conſequenti ſuaderi, contendas.

Sed, quamuis ad reſtitutionem non teneatur impediens, attamen tenetur, ſi fieri poteſt, eum, quem impediuit, ſanioribus cõſiliis inſtruere, & ad propoſitum ſuſcipiendi habitus Religioſi reuocare; ex charitate enim debet, damnũ, quod intulit, eo modo, quo poſſit, reſarcire, ſeu compenſare, ne culpa ſua ille forſan æternæ ruinæ periculum ſubeat mundi voluptatibus illaqueatus. 456

Aſſero tertiò, impedientem alium illicitis mediis, ne opera pietatis exequatur (ſecùs erit, ſi honeſtus ſit titulus impediendi), peccare, grauiter, aut leuiter iuxta qualitatem detrimenti, quod eius animæ infert. Et in primis, ſi titulus adſit honeſtus, non eſt culpa, imò honeſtè operatur, qui alium impedit. Nam pone, debilem, aut ægrotum velle ieiunare frequenter, aut pane, & aqua aliquibus diebus victitare, vel flagellatione rigida caſtigare corpus, vel in tabula pro lecto noctu decumbere, ſeu peregrinationem peditem ſuſcipere, aut alia ſimilia cogitare, ab his retrahi debet, ne eius ſalus periclitetur, & ineptus reddatur ad propria munia proſequenda, imò & ad exequendum deinceps opera ad virtutem ſpectantia. Quòd ſi titulus non adſit, ex terminis ipſis conſtat, eſſe contra charitatem proximi, qua ei debemus optare bona temporalia, & æterna, impedire ipſum iniuſtis mediis, quominùs exerceat opera meritoria, quibus ſalutem animæ conſequatur, vel merita apud Deum adaugeat, & gratiæ, ac gloriæ incrementa promereatur. Et quidem impedire, ne bona fiant, & prouocare, vt fiant mala, non multum diſcriminantur, & ſaltem ſunt valdè affinia; Prouocatio autem ad malum culpa eſt iuxta qualitatem mali; atque adeò proportionatè retractio à bono culpa eſt iuxta qualitatem detrimenti ex omiſſione boni prouenientis. 457

Vnde, ſi quis illicitis mediis impediret alium culpis irretitum, ne peccata ſua confiteretur, & ſe ad confeſſionem per media opportuna pararet, ſanè grauiter delinqueret. Quòd ſi impediret, vt die non feſto Miſſam non audiret, non committeret culpam grauem, ſed leuem; dum tamen id non præſtaret in contemptum eiuſmodi operis pietatis; Etenim, quoties in contemptum alicuius operis pij quis alium impedit, ne illud exerceat, grauiter peccat, quodcumque ſit illud opus. Quod aduertant, oportet, aliqui, qui nonnulla pietatis opera, quaſi puerilia, deſpiciunt, ne in eorum contemptum operentur. Ex duobus exemplis adductis 458

quæuis

quæuis alia colligere licet, vt diſcernatur, quando ſit peccatum graue aut leue, impedire, ne bona opera fiant. Et quamuis inæſtimabile ſit, quod amittitur omiſſione cuiuſque boni operis, etiam exigui, tamen ad id ſolum non attenditur, vt culpa penſetur, quæ in impediendo datur, ſed ad detrimentum, quod infligitùr, quaſi poſitiuè, ac iniuſtè; & ad neceſſitatem boni, cuius priuatio ob impedimentum oppoſitum reſultat, aut perſeuerat. Sic, dum quis impedit alium, ne peccata ſua confiteatur, vt dicebam, ex ſe cauſa eſt, vt ille in ſtatu peccati perſeueret, & priuatus gratia, & amicitia Dei, quæ in primis eſt omnibus neceſſaria. Vide Ledeſ. *vbi ſuprà*, Caietan. Silueſt. & alios Summiſtas, *verbo ſcandalum*.

459 Firmatur hæc doctrina ex obligatione correctionis fraternæ, de qua, & de eius circumſtantiis latè agunt P. Suarez *tom. de fide, ſpe, & charitat. tractat. 3. diſp. 8. ſect. 3. & ſequentib.* & Interpretes cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 33. art. 6.* Et ego *in ſtatera opinionum benignarum differt. 1. ex n. 168.* Quippè ſi quis ſub peccato mortali tenetur alium corrigere, vt à culpis retrahatur, cum datur ſpes fructus, & emendationis, à fortiori tenebitur non impedire illum, vt exerceat opera pietatis, quibus à culpis emergat.

QVÆSTIO XLII.

An Scholaſtici contrahant domicilium, aut quaſi domicilium in loco Academiæ, & quod tempus in eo ſint verſaturi ad illud contrahendum?

460 DOmicilium alicuius eſt, vbi eius extat familia, aut habitatio cum animo ibi permanendi; & in duplici loco poteſt dari domicilium, cum æquè quis in vtroque verſatur; Sic Clericus habens duo Beneficia, & in ſingulis æquè reſidens, vtrobique habet domicilium, vt tradit Sylueſter, *verbo, domicilium*; & alius quicumque habitans in duplici loco, in quo facultatibus, & quæſtibus gaudet, ſi æqualiter, aut ferè æqualitar adſit vtrobique, domicilium in vtroque retinet, vt docet Antonius Goffar *in additionibus ad Bonacinam, in addition. ad verb. Diuortium.* Nec ſufficit ad contrahendum domicilium animus manendi in aliquo loco, niſi quis eo animo iam cæperit ibi habitare; ſicut ad amittendum domicilium non ſufficit animus diſcedendi à loco, in quo habitat; vt tenet cum communi Bonacina *tomo primo tractat. de Sacrament. Ordinis, diſputation. 8. quæſtion. vnica, punct. 4. numero* 11. Vbi etiam oſtendit, non ſufficere ad contrahendum domicilium animum permanendi in aliquo loco per tempus determinatum, vtputà ſex menſium, aut etiam plurium, nam hic animus limitans tempus pariter innuit mentem diſcedendi ab eo loco, & in eo non permanendi.

Ex his cernitur, Scholares (qui non habent ſuos parentes, & familiam in loco Academiæ, ſed aliundè ſtudiorum cauſa ad illum aduentant) non habere domicilium in loco Academiæ. Ita tenent Bonacina, & Antonius Goffar. *locis nuper relatis*. Etenim hi habent animum diſcedendi à loco Academiæ, abſolutis ſtudiis; atque adeò in illo proprios lares non potiuntur, ſed ſemper ſe quaſi peregrinos reputant. Quod idem dicerem, quamuis cum filio Studioſo parentes ipſius aduenirent ad locum Academiæ, vt ibi verſarentur, dum filius Studiis incumberet, animo tamen indè recedendi poſt Studia peracta. Quippè, vt domicilium detur, requiritur animus non diſcedendi à loco; qui animus & ſi præſumatur, cum habitatio per decem annos datur, attamen nec tempus decennij ſufficiet ad probandum domicilium, ſi conſtet de animo non permanendi ibidem, vt tuetur Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdiction. capit. 29. n. 85.* 461

Hinc fit, Togatos, qui in Collegiis etiam vltra decennium ſolent commorari in loco Academiæ, adhuc non contrahere in illo domicilium; Etenim conſtat de eorum animo non habitandi ibi ſemper, ſed diſcendi, vbi præmium, aut munus, quod optant, conſequantur; quare in eo loco non dicuntur proprios lares habere, ſed velut in via ſunt, vt aliò proficiſcantur. Nec id extendas ad Senatores, ſeu Iudices Regios, qui in Senatibus, Cancellariis, aut Audientiis verſantur; Eſto enim exindè ad altiora munera in alio loco, aut in Curia, diſcedere conentur, tamen ibi ratione muneris, quod gerunt non ad tempus, ſed perpetuum, contraxere domicilium, quod, iuxta dicta, non amittitur per ſpem, & animum diſcedendi. Sicut plures habitationem propriam in ſua patria habentes ambiunt, indè ad aliquod munus obeundum exire, etiam animo non redeundi, ſi obtineant, & tamen, dum non exeunt, ibi domicilium retinent. Similiter in Academiis ſunt aliqui Doctores, Magiſtri, aut Profeſſores, qui vel in eodem loco Academiæ nati ſunt, ſemperque ibi habitarunt, vel in eo 462

proprios iam lares habent, vel ratione matrimonij ibi contracti, vel ratione Beneficij, Præbendæ, aut Dignitatis in Eccleſia eiuſdem loci, qui, & ſi ambiant ad munus aliquod extra eum locum promoueri, & in animo ſint diſcedendi, ſi ad illud promoueantur, attamen domicilium ibidem iam contractum non amittunt, donec diſcedant, ob rationem ſuprà appoſitam.

463 Rebuffus *de priuileg. Scholaſtic. priuileg.* 125. cum aliquibus Authoribus ab ipſo relatis, contendit, Studioſos in loco Studij habere domicilium; id tamen *priuileg.* 126. oſtendit, locum habere in fauorabilibus, non in pœnalibus, quam explicationem etiam adhibet Eſcobar, *vbi ſuprà, num.* 82. Sed nec hac explicatione adhibita abſolutè eſt vera ea aſſertio. Quippè certum eſt, eum, qui habet domicilium in loco, poſſe Ordinibus initiari ab Epiſcopo eius loci, cum ſit proprius eius Epiſcopus; Vnde Martinus Fornarius *de Ordine, capit.* 5. *numer.* 6. Sayrus *lib.* 7. *capite* 10. *numer.* 30. Pater Leſſius *de iuſtit. lib.* 2. *capit.* 44. *dub.* 19. *numero* 92. Pater Henriquez, Quaranta, Riccius, & alij allati à Bonacina, *vbi ſuprà, num.* 8. eam tradunt regulam generalem, illum dici Epiſcopum proprium, qui eſt Epiſcopus origiuis, aut domicilij, aut loci, in quo eſt Beneficium, quod quis habet. Deinde conſpicuum ex terminis ipſis eſt, fauorabile eſſe, poſſe Studioſum Ordinibus initiari ab Epiſcopo; Et tamen Studioſus diœceſis Hiſpalenſis, aut Burgenſis exiſtens Salmanticæ in Academia nequit ad Ordines promoueri ab Epiſcopo Salmantino, niſi dimiſſorias litteras afferat ab Archiepiſcopo Hiſpalenſi, aut Burgenſi, vt *ibidem numero* 10. docet Bonacina, & praxis oſtendit; Ergo abſolutè non eſt verum aſſerere, Studioſos in fauorabilibus habere domicilium in loco Academiæ, aliàs poſſent ad Ordines promoueri ab Epiſcopo eiuſmodi loci, cum id eſſet eorum fauor. Quare, licèt eis competant aliqua fauorabilia, quibus gaudent, habentes proprium, & verum domicilium in eo loco, eis poſſunt frui habentes dumtaxat quaſi domicilium, quia extenduntur ad omnes, etiam non Studioſos, qui quaſi domicilium habent.

464 Igitur quaſi domicilium id eſt, quod, etſi domicilium proprium non ſit, ferè ad illud accedit, & ad plures effectus eadem vi pollet, ac domicilium. Illud autem datur, cum quis per maiorem, aut ferè maiorem anni partem in aliquo loco verſatur, alicuius negotij cauſa, vel etiam nullo interueniente negotio. Hinc cum quis ad Curiam Regiam proficiſcitur, vt inibi maiore anni parte, vel negotiis incumbat, vel otietur, quaſi domicilium in ea contrahit; Et Studioſus, qui tempore Curſus litterarij in loco Academiæ commoratur, in eo etiam contrahit quaſi domicilium, cum tempus eiuſmodi Curſus ſit maior pars anni, ſcilicet ſex menſes, & vnus dies, quamuis peracto Curſu ad ſuam patriam redeat, & ſemper animum retineat non manendi in eo loco, quia non eſt repugnans rationi quaſi domicilij ille animus, imò potiùs, quia datur, non contrahitur domicilium, ſed quaſi domicilium. Ab hac concluſione eſt Rebuffus, Eſcobar, & alij ab ipſis relati *vbi ſuprà*, & omnes Authores de domicilio, & quaſi domicilio agentes *in tractat. de legibus, & alibi paſſim*.

Ex quo colligitur à fortiori, Togatos, qui 465 per plures annos in Collegiis verſantur in loco Academiæ, contrahere in eo quaſi domicilium, cum illud tempus ſatis, ſuperque ſit ad illud contrahendum, & aliunde non obſtet animus, quem retinent, diſcedendi ab eo loco, quamprimùm decenter poſſint. Præterea Candidati alij, & Profeſſores, ac Recolentes Studia, qui in loco Academiæ verſantur, & domicilium non contraxerunt aliquo modo ex dictis *numero* 457. contrahunt in eo quaſi domicilium, cum ſaltem per maiorem anni partem ibi commorentur, & aliqui pluribus annis ibidem habitent.

Et quamuis Scholares ſoleant à loco Aca- 466 demiæ ad ſuas patrias proficiſci ante Paſcha Reſurrectionis, nondum Curſu litterario peracto, tamen id tempus eſt reputandum exiguum, & id non tollit, quòd quaſi domicilium contrahant, maximè cum etiam ſoleant ante Curſus initium ad locum Academiæ aduentare, vt neceſſaria habitationi parent.

Cæterùm id quaſi domilium, ſtatim ac 467 ad prædictum locum aduentant, habere incipiunt; aliàs, ſi antequam illud haberent, indigerent habitatione iam peracta per maiorem partem anni, nunquam gauderent quaſi domicilio hi, qui tranſacta ea maiori parte anni, illicò ad ſuas patrias reuertuntur. Sic etiam, qui incipiunt habitare in aliquo loco cum animo ibidem permanendi ſemper, ſtatim gaudent domicilio; aliàs, ſi expectanda eſſet habitatio decennalis, abſque domicilio eſſent decem annis, in quibus nec Epiſcopum proprium haberent, nec vllo fauore domicilij potirentur, cum tamen tunc nec vagi, nec peregrini eſſent reputandi, quod ex ſe cernitur abſurdum.

Vt autem Studioſi incipiant habere quaſi 468 domicilium,

domicilium, requiritur in eis animus verſandi in loco Academiæ tempore Curſus litterarij, ſeu per maiorem anni partem. Quippe, ſi animum habeant illicò diſcedendi, aut poſt aliquot dies, peregrini erunt reputandi, & non quaſi domiciliarij. Quòd ſi decernant toto tempore Curſus ibi commorari, non amittent quaſi domicilium ex eo, quòd per octo, aut quindecim dies, tempore, quo à lectionibus vacatur, aut alio, indè diſcedant ad aliquem locum, recreationis, aut negotij cauſa; hi enim accidentarij euentus pro nihilo cenſentur in ordine ad domicilium, vel quaſi domicilium; Sicut habens alicubi domicilium non amittit illud, etiam ſi frequentiſſimè diſcedat à loco ad nundinas, ad merces emendas, vel vendendas, ſeu ad negotia alia peragenda, vt ſæpè ſolent non pauci diſcedere; hi namque diſceſſus iudicantur accidentarij, dum animum habeant ad locum redeundi.

469 Ex doctrina tradita plures caſus inferri poſſunt, quorum aliquos libabo, iuxta quos cæteri decidendi faciles erunt. Infertur primò, quod ſuprà attingebamus, Studioſum alterius diœceſis non poſſe Ordinibus initiari ab Epiſcopo loci Academiæ, abſque dimiſſorijs Epiſcopi ſuæ diœceſis, (niſi fortè Beneficium habeat in diœceſi, in qua eſt Academia) quippè, cum gaudeat ibi domicilio, Epiſcopus ille non eſt proprius. Miniſter autem Sacramenti Ordinis eſt proprius Epiſcopus, vt in confeſſo eſt apud omnes.

470 Infertur ſecundò, Studioſos in loco Academiæ poſſe confiteri (abſque vllo priuilegio) Parocho, ſub cujus habitant Parochia, ſeu ad quem pertinent; item ſi in loco matrimonium contrahant, poſſe eum Parochum aſſiſtere; (niſi conſtitutione, aut conſuetudine ibi ſtabilitum ſit, vt Parochus fœminæ aſſiſtat matrimonio) deinde ſi ibi in mortis periculum incidant, Sacramenta fore eis adminiſtranda ab eodem Parocho; atque eis decedentibus è viuis, quartam funeralem eſſe ipſi perſolnendam, & defunctos ſepeliendos in Parochia, niſi ipſi elegerint ſepulturam alio in loco. Ita Pater Thomas Sanchez *lib. 3. de matrimon. diſputation. 23. numero* 13. Pater Coninch *diſputation. 8. dub. 3. numero 21. & dub. 6. num.* 38. Pater Filiucius *tractat. 7. cap. 7. num.* 193. Pater Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib. 1. numero 74. & 79.* P. Suarez *de pœnitent. diſputation. 23. ſection. 3. & diſputation. 25. ſection.* 1. P. Vazquez *in 3. part. quæſtion. 93. artic. 1. dub. 4. numero* 4. Bonacina *tom. 1. tractat. de Pœnitent. Sacrament. diſputation. 5. quæſtion. 7. punct. 2. numero* 2. & plures alij. Etenim ad ea omnia ſufficit habere quaſi domicilium, vt Studioſi habent in loco Academiæ; quare idemmet traditur de militibus, litigantibus, & mercatoribus habentibus quaſi domicilium in aliquo loco.

Inueſtigant Authores prædicti, vndè 471 Parocho eiuſmodi eueniat iuriſdictio, cum habentes quaſi domicilium propriè non ſint eius ſubditi, & ad hoc requiratur, dari domicilium? Aiunt, rationem huius iuriſdictionis deſumendam eſſe ex conſuetudine, quæ potuit introduci, & iure optimo fuit introducta, ne hi, qui maiori parte anni in vno loco commorantur, Sacramento valdè neceſſario diutiùs careant; conſuetudo autem poteſt conferre iuriſdictionem non ratione ſui, ſed ratione taciti conſenſûs, & approbationis Superioris, qui eam valet concedere; nam hoc ipſo quòd ille ſciat, aliquos actus fieri, quos commodè impedire poteſt, & non contradicit, cenſetur; eos approbare, & facultatem neceſſariam ad illos impertiri. Adderem ego, habentem quaſi domicilium in aliquo loco fieri propriè ſubditum in ordine ad aliquos actus reſpectu Superioris, aut Parochi, & hunc dicendum eſſe proprium Parochum illius; non ſecùs ac eius, qui habet domicilium, atque adeò non eſſe opus ad conſuetudinem cõfugere, vt eius iuriſdictio firmetur; Actus autem, in ordine ad quos fit ſubditus, illi ſunt, quos non oportet diutiùs omitti, vt Confeſſionem; aut quos, neceſſarium eſt exerceri, vt in periculo mortis Sacramentorum receptionem, & ſepulturam poſt mortem; aut qui abſque graui incommodo nequeunt fieri, niſi coram eo Parocho, vt matrimonium in loco Academiæ; non enim expectandũ eſt, vt Parochus domicilij proprij Studioſi ex ipſius patria adueniat ad aſſiſtendum matrimonio. In ordine verò ad alios actus, reſpectu quorum non militat ſimilis ratio, res aliter ſe habet; Nam Studioſus, vt initietur Ordinibus, poteſt à ſuo Ordinario dimiſſorias poſcere, nec vrget animæ commodum, vel neceſſitas, vt in receptione Sacramentorum pœnitentiæ, & Euchariſtiæ. Sicut autem aſſeritur à præfatis Authoribus, conſuetudinem modo explicato conferre iuriſdictionem, ita ex ipſa conſuetudine, & ex ratione æquitatis, ac neceſſitatis poteſt colligi, in ordine ad prædictos actus eum eſſe proprium Parochum, & habentes quaſi domicilium eſſe propriè ſubditos.

Infertur tertiò, quid ſit aſſerendum in 472 quæſtionibus ſequentibus; An Scholaſticus iter faciens tempore Paſchatis debeat ſatisfacere præcepto Communionis in loco

Academiæ, à quo exiuit, aut etiam illam anticipare; vel poſſit differre, vſque dum perueniat ad ſuam Patriam, vel teneatur in itinere id præceptum adimplere? De quo egimus *ſuprà hoc lib. 3. à numero* 223. An Studioſi verſantes in loco Academiæ teneantur obſeruare leges ſuæ patriæ, aut alias vbique gentium obligantes, niſi in ipſo loco Academiæ? De quo tractauimus *hoc lib. 3. à num.* 239. An debeant exequi leges ſpeciales, quæ in Academiæ loco vigent? De quo *hoc eodem libro tertio à numero* 245. An poſſint abſque vllo priuilegio abſolui à caſibus reſeruatis in ſua patria, ſi in loco Academiæ reſeruati non ſint? De quo *hoc lib. 3. n.* 245. A quo poſſit diſpenſari in regularitate, quam contraxerint ex homicidio, aut ex ſumpto latè defectu lenitatis? De quo *hoc lib. 3. n.* 304. Quid ſit obſeruandum circa Studioſos contrahentes matrimonium in loco Academiæ? De quo *ſuprà, à num.* 363. Quid ſit tenendum circa ſepulturam, & Iura Parochialia, ſi Studioſi in loco Academiæ è viuis decedant? De quo *inferius quæſtioni.* 50.

473 Solummodò hic obſerua, Epiſcopum loci Academiæ, etſi poſſit diſpenſare in aliquibus irregularitatibus iuxta Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat.* tamen non poſſe, niſi ſuis ſubditis eam diſpenſationem indulgere, ſicut neque Ordines conferre, niſi ſubditis. Ratio autem, cur poſſit abſoluere à cenſuris eos, qui minori ſubiectione ei ſubduntur, quàm ſubduntur proprij ſubditi, & non poſſit diſpenſationem in irregularitate eis ipſis præſtare, traditur à Patre Suarez *de cenſur. diſputation. 41. à numer.* 10. *&* 12. nempè quia ad diſpenſandum in irregularitate, requiritur, vt Epiſcopus iuriſdictione ordinaria gaudeat in eum, cui concedit eam diſpenſationem; ad abſolutionem autem impertiendam à cenſuris, ſeu caſibus reſeruatis, ea ſolum requiritur ſubiectio, quæ ſufficiat, vt Epiſcopus Sacramentalem abſolutionem impendat, quæ impendi nequit, niſi abſoluatur à cenſuris, & caſibus reſeruatis; quarè minor ſubiectio exigitur, vt hæc abſolutio præſtetur, quàm vt illa diſpenſatio concedatur.

474 Infertur quartò, nunquam præſumendum fore, Studioſum in loco Academiæ domicilium conſtituere, niſi per aliquem externum actum id ſignificauerit, veluti ſi ibi domum emerit, & eo tranſtulerit maiorem ſuorum bonorum partem; aut per decennium ibidem habitauerit, quin conſtet de animo diſcedendi; Hæc enim pro foro externo ſufficiunt, vt domicilium probentur; *leg. 2. Codic. de incolis, libro* 10. Adſtipulantur Maſcardus *de probation. concluſion.* 534. Quaranta *verbo, Ordo, pagin.* 373. *verſ. Circa tertium*; Menochius *de arbitrarijs, lib. 2. centur. 1. caſu* 86. Riccius *deciſion.* 297. 298. *&* 305. Pater Henriquez *libro* 10. *capit.* 22. *num.* 2. Pater Reginaldus *libro* 30. *tractat. 1. capit. 5. n.* 23. Pater Coninch *diſput.* 20. *dub. 9. ad finem*, Pater Filliucius *tractat. 9. cap. 5. quæſt. 6.* Molfeſius *tract. 2. cap. 2. num. 6.* Bonacina *tom. 1. tractat. de Sacrament. Ordinis, diſputation. 8. quæſtione vnica, puncto 4. numero 12.*

Infertur quintò, Studioſum celebrantem 475
contractus in loco Academiæ, debere ſeruare conſuetudinem, quæ in eo loco viget, circa eos ineundos. Ratio eſt, quia non ſolùm, vbi habetur quaſi domicilium, ſed in quocumque loco contractus celebretur, hic cenſetur initus iuxta leges loci. Quam doctrinam generalem cum Patre Salas, Patre Thoma Sanchez, & Felino, tradit Baſilius Legionenſis *de matrimonio, lib. 5. capit. 7. §. 2. numero* 21. Ibique tenetur celebrans contractus gabellas, quæ ratione contractus initi ſoluuntur, pendere iuxta eius loci conſuetudinem; Prætereà debet in emptionibus ſeruare pretium ibidem lege taxatum. Quæ doctrina eam vim habet, quòd, ſi poſteà in alio loco lis moueatur ſuper valore, aut executione contractus, iudicium pertinet ad forum loci, in quo contractus eſt celebratus; quod probat Baſilius *ex lege 2. §. legatis; lege, ſi hæres abſens, §. ſi quis tutelas, lege, omnem obligationem, ff. de iudicijs; ex capite, dilecti, & capite final. de foro competent. capit. Romana, §. contrahentes, eodem titulo in 6. ex lege 8. titul. 9. partit. 1. & leg. 32. titul. 2. partit. 3.* Et ibi docet Gregorius Lopez, *verbo, en aquella tierra.* Niſi fortè ſolutio, & executio contractus alibi ſit promiſſa, quod conſtare debet vel ex natura contractus, vel ex contrahentium mente; tunc enim forum eſt adeundum in loco executioni deſignato, *iuxta leg. contraxiſſe, ff. de actionibus, & oblig.*

Sed quid dicendum erit circa contra- 476
ctum dotis, ſi Studioſus matrimonium celebret in loco Academiæ? In hac quæſtione vniuerſaliter agitata de quolibet extra locum ſui domicilij contrahente matrimonium, diſſident inter ſe P. Thom. Sanchez, & Baſilius Legionenſis. Ille tuetur, contractum dotis excipiendum fore à regula generali aliorum contractuum, & celebrandum eſſe iuxta conſuetudinem domicilij viri. Hic verò docet, non eſſe ſpecialem in Iure diſpoſitionem circa hunc contractum, adeóque eum ſub regula generali tradita comprehendi. Longa diſputatio requirebatur,

tur, vt momenta vtriuſque ſententiæ expenderentur, quod non eſt præſentis inſtituti; Sufficiat aſſerere, contractum dotis fore celebrandum in caſu dicto iuxta praxim, quæ in loco Academiæ viguerit, celebrandi eiuſmodi contractus in præfatis circunſtantiis; ex ea enim praxi dignoſcetur, quænam ibi ex relatis ſententiis ſequenda præferatur, niſi fortè idem ſit modus celebrandi contractus dotis in loco Academiæ, & in loco domicilij Studioſi, tunc enim nulla reperitur difficultas.

477 Extendenda eſt adhuc doctrina circa contractus tradita ad teſtamenti factionem; quippè Studioſus teſtamentum condens in loco Academiæ, ſicut quilibet, qui in loco diuerſo à domicilio illud facit, ſeruare debet leges; & conſuetudinem loci circa teſtamentorum ſolemnitatem: & erit irritum teſtamentum factum contra formam legis in eo loco ſtabilitæ. Ita Mandoſius *in cap.* 1. *de conſtit. num.* 61. P. Salas, & Thomas Sanchez, quos refert, & ſequitur Baſilius Legionenſis *vbi ſuprà, n.* 24.

478 Infertur ſextò, ſi Studioſus per Iudicis ſententiam relegetur à ſua patria, non intelligi relegatum à loco Studij. Idem eſt, ſi relegetur ab alio loco, quamuis tunc relegatus etiam à patria intelligatur iuxta plures Authores, qui aiunt, relegationem à loco aliquo non poſſe cenſeri pœnam, ſi ille liberè in ſuam patriam redire poſſet, vt cum Fabro tuetur Don Alfonſus de Eſcobar *loco ſuperiùs relato*, *num.* 79. tamen nec tunc à loco Studij relegatus iudicatur; nam locus ſtudij, vt diximus, non eſt patria, nec domicilium proprium Studioſi; & ſaltem non habere eum in loco Academiæ domicilium in pœnalibus, omnes fatentur, vt ſuperiùs attigimus Limita tamen aſſertum, niſi Studioſus originem, & proprios lares haberet in loco Studij, nam tunc relegatus à patria, non poſſet in loco Studij permanere.

479 Sed quid ſentiendum, ſi hic ab alio loco relegaretur? Iuxta Don Alfonſum de Eſcobar *vbi nuper*, non poſſet in loco Studij, vtpotè ſua patria, permanere. Et conſequenter aſſerit, ſi Iudex Studij Scholarem verbi gratia, Burgenſem, relegaret à loco Studij, non poſſe illum ad vrbem Burgenſem pergere; quæ enim pœna eſſet, Studioſum in patriam ſuam relegare? Non poſſum huic doctrinæ acquieſcere; Etenim pœnæ, & odia non ſunt amplianda, atque adeò pœna relegationis ab vno loco non debet extendi ad relegationem à patria, niſi hæc in ſententia exprimatur. Deindè non eſt exigua pœna, ſi quis Studioſus à loco Studij relegetur, etiam ſi in patriam pergat, cum non poſſit Curſus litterarios peragere, & alia commoda amittat; Vel ſi quis relegetur à Curia, aut ab alio loco, in quo commodis fruebatur, aut voluptatibus vacabat. Rursùs hæc exilia ſæpè infliguntur, vt ceſſet aliquod ſcandalum, aut locus non perturbetur, aut occaſio delinquendi è medio tollatur; Quæ omnia obtinentur, etiamſi relegatus ad ſuam reuertatur patriam. Demum, quia praxi id receptum eſt, vt, dum quis relegatur ab aliquo loco, quin aliud ſuperaddatur, dummodò indè diſcedat, ſatisfeciſſe pœnæ cenſeatur; atque adeò non curatur, vtrùm ad patriam ſuam redierit; nec, quamuis conſtet, eum ad patriam ſuam rediiſſe, punitur, tanquam ſententiæ, & præcepti relegationis tranſgreſſor. Imò; cum Iudex Academiæ Studioſum relegat à loco Studij, ſuppouitur, eum ad ſuam patriam fore rediturum, nec intenditur aliud, quam eum ab eo loco amouere; Quod profectò non potuit ignorare Don Alfonſus de Eſcobar, cum praxim contrariam ſuæ doctrinæ ſæpiſſimè in Academia Salmantina non potuerit non animaduertere.

Hinc Vlpianus *in leg.* 7. §. *conſtitutum, ff. de interdict. & relegat.* ſtatuit, relegatum à Curia, non intelligi à patria relegatum. Fateor, *in eadem leg.* §. *ſi cui planè*, innui, relegatum ab aliqua Ciuitate, ſeu interdicta aliqua Ciuitate delinquenti, etiam eius patriam cenſeri interdictam. Sed hæc diſpoſitio per deſuetudinem, aut conſuetudinem contrariam, quam *numer. præcedent.* libauimus, videtur abrogata. Cur autem Curia interdicta non cenſeatur, interdicta patria, interdictà verò alia Ciuitate, ſtatuatur in Iure, patriam eſſe interdictam; agit Don Alfonſus de Eſcobar *eo capit.* 19. *à numero* 38. Et *in eodem capit.* oſtendit differentiam inter exilium, relegationem, interdictionem, & deportationem. Videat ibi, qui velit, nam huc non attinent. Plura tamen dicemus *quaſt. ſequenti, à n.* 484. 480

Infertur vltimò, Magiſtratus Academiæ habere domicilium in loco illius, niſi ſint ſolummodò ad tempus, nam hi ſolùm habebunt quaſi domicilium, caſu quo originem, & proprios lares in eodem loco non habeant. Sic Salmantinæ Academiæ Rector, cum ſit Studioſus, & ſingulis annis electus, quaſi domicilium dumtaxat Salmanticæ habet; At Magiſter Scholæ habet domicilium, cum eius munus ex ſe ſit perpetuum, & Dignitatis ſit Almæ Eccleſiæ Cathedralis. Ad horum ſimilitudinem philoſophandum erit de aliis Academiarum Magiſtratibus. 481

De

482 De Iudice Studij Salmanticenſis aliquod poterat eſſe dubium, an domicilium, vel ſolùm quaſi domicilium Salmanticæ habeat. Iudιco, præciſè ratione muneris non habere domicilium, quia minus id non eſt perpetuum, ſed amoueri poteſt Iudex ab officiu,& communiter non multum temporis in eo gerendo perſeuerat. Q od exιndè etiam ceruitur, nam non raro Togati fuere Iudιce, Studij, quos, conſtat, ſolum haber quaſi domicilium ſalmanticæ, cum ſemper in animo ſint inde diſcedendi, vbi primùm decenter, ac commodè poſſint.

483 Officiales Academiæ, & Tribunalis illius habent domicilium in loco Academiæ ipſius, quia ibi ſuos lares, & familiam retinent,muniaque exercent,quæ non adſtringuntur aliqua temporis limitatione, ſed ex ſe ſunt perpetua; vtputà Secretarius, Notarius, Tabellio, Bedelli,& alij ſimiles. Quòd ſi in aliqua Academia annalia ſint eiuſmodi officia, aut aliqua ſoleant præſtari ab Studioſis, dum incumbunt annuis Curſibus, ſtandum erit doctrinæ adhuc traditæ.

QVÆSTIO XLIII.

Quibus pœnis poſſint Studioſi puniri ob ſua delicta à Magiſtratibus Academiæ?

484 IMpunita non manere delicta, & Deus præcipit,& leges ſtatuunt,& ratio,ac bonum publicum exigunt; nec aliter ſanè gubernari Reſpublicæ poſſunt, & homines inter ſe habere commercium. Aliquibus delictis deſtinatæ iam ſunt pœnæ in Iure, aut in vnoquoque Regno, ſeu Prouincia ſpeciales leges circa punitionem obſeruantur. Alia autem ſunt delicta, propter quæ arbitrio Iudicis ſupplicia, ſeu pœnæ infliguntur; in quibus attendendum eſt, vt pœnæ ſint proportionatæ delictis, & delinquentibus, attentis circunſtantiis; Nec enim eadem pœna ſemper, & propter quodcumque delictum debent puniri Eccleſiaſticus, & Laicus: nobilis, & plebeius: vir perfectæ ætatis,ac iuuenis vix pubertatem tranſgreſſus.

485 Rursùs non omnes Iudices poſſunt eadem ſupplicia infligere; nam Eccleſiaſtici nequeunt decernere pœnam ſanguinis. Quare inſpiciendum eſt, an Magiſtratus Academiæ ſit Eccleſiaſticus; Et quamuis is, qui Eccleſiaſticus eſt, ſolam habeat iuriſdictionem Regiam, vel ſimul cum illa Pontificiam, (vt habet Magiſter Scholæ Salmantinus) adhuc nequit ſententiam ſanguinis ferre; nam, etſi ea iuriſdictio ſæcularis ex ſe ſit ſufficiens ad illam pœnam inferendam, tamen ratione perſonæ limitatur, cum Eccleſiaſticus nequeat ea vti in ordine ad eiuſmodi pœnam. Poteſt tamen Curiæ ſæculari tradere delinquentem, dum tamen, ſi Reus ſit in Sacris conſtitutus, primùm degradetur.

486 His poſitis, Magiſtratus Academiæ gaudent iuriſdictione,qua poſſunt quibuſcumque pœnis Studioſos delinquentes punire, iuxta qualitatem delictorum, & perſonarum, & iuxta qualitatem ipſorum Magiſtratuum, atque attendendo ad circunſtantias, quæ occurrunt. Quippè Magiſtratus Academiæ, vt latè ſtabiliuimus *lib.1.per plures quæſtiones*, ſunt Iudices Ordinarij, iuriſdictione ordinaria gaudentes, habentque merum, & mixtum imperium, vnde nulla eſt pœna reſpectiuè, quæ nequeat ab ipſis decerni,ſicut poteſt ab aliis Iudicibus ſæcularibus,& Eccleſiaſticis.

487 Et in ſpeciali poteſt Magiſtratus punire delinquentes pœna pecuniaria, exilij, flagellationis, traductionis publicæ ad pudorem, triremium; damnare eos,vt bello militent; vt in aliqua Arce, ſeu Caſtello mereantur; delere eos ex aluo Academiæ, & eorum Curſus litterarios annullare; in tetro carcere vindictos detinere; valet item, ſi opus ſit ad veritatis indagationem, equuleo, aut aliter torquere, (niſi Regni leges alicubi reſiſtant;) & ſi ſæcularis ſit Iudex, poteſt vſque ad pœnam ſanguinis infligendam deuenire; ſin verò ſit Eccleſiaſticus, poteſt excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti cenſuras ferre; atque demum, ſi delictum expoſcat extremum ſupplicium, valet modo dicto *nuper* 480. delinquentem Curiæ ſæculari tradere.

488 Cæterùm, vt repetito monuimus *libro* 1. Iudices Academiarum valdè leniter ſe habere debent erga Scholares ob plures rationes ibi allatas; nec communiter ſunt inflicturi pœnas, quæ dedecus, aut infamiam eis afferant; nec eos mulctaturi ſunt pœna pecuniaria. Sed eos monitis primùm, vt patres, corrigere debent; deinde, ſi tumultuentur, aut ludo, vel Veneri vacantes, ab Studij Officio deficiant, à loco Academiæ remoueant, eos ad ipſorum parentes mittendo; ſin minùs, carceris diuturnioris pœna eos caſtigent, vel demum exilio damnent, aut ab aluo Academiæ deleant, ſi qualitas delicti depoſcat; & non niſi rarò, ad ſupplicia maiora deueniant. Refrænari expedit iuuentutem,& eius delicta puniri; ſed mu'tnm eſt indulgendum ætati, & deliberationis maturæ, ac prudentiæ defectuis

Nec

Necab Studiorum via deterrendi ſunt iuuenes illuſtres, optimo genio prædici, qui parantur ad Reipublicæ commodum, & regimen. Non tamen propterea inficior, poſſe delictum ita exereſcere, vt debeat delinquens ſupplicio ingenti, & dedecus, ac infamiam allaturò, puniri; ſed ſumma in his conſideratione eſt vtendum. Sæpè id admonui Iudices Academiarum, huius tractatus decurſu, vtpotè valdè expediens ad Academiarum conſeruationem, concurſum, famam, & ornamentum; quæ omnia decreſcant, aliter ſe gerentibus Iudicibus. Rectè aſſeruit Dominicus Baudus *in orat. ad Studioſos Leidenſes*, poſt alia; *Nocere nimium rigorem, & ſeuerioribus remedijs id effectum iri, vt florentiſſimo Athenæo vaſtitas, & ſolitudo inducatur. Laſciuiſſe potius, quàm ſæuiſſe improuidos adoleſcentes, & quamuis à diſciplina vehementer deerratum ſit, nihil tamen admiſſum, quod facilè cadat in eam ætatem, cum animi ægrotent, & in fermento ſint*, & deinceps, *Verùm ſi meicures beſtiæ cultu manſueſcunt, cur non etiam liberali modo tractentur liberalium iuuenum corda, quos cæca intemperies, non tamen impia, nec ſcelerata nocendi cupiditas abripuit extra gyrum officij, & inculpata ratione?*

489 Circa pœnam exilij, & relegationis (quã nunc eodem modo ſumimus, eſto in rigore Iuris aliquod diſcrimen ſit inter relegationem, & exilium) aliqua diſputat Don Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap. 19.* quæ aptat Magiſtratibus Academiarum, cum conueniant cuicumque Iudici ſententiam exilij proferenti. Nos *quæſt. præcedent.* iam diſcuſſimus, an, cum quis relegatur à loco Studij, aut à Curia, vel ab alia ciuitate, intelligatur relegatus à ſua patria, in qua domicilium habet? & negantem partem in praxi fore ſequendam contra ipſum Eſcobar ſtabiliuimus. Nunc ad alia veniamus.

490 Dubitatur ergo, ad quæ loca relegare poſſit Magiſtratus Academiæ ſubditos ſuos delinquentes? Supponendum eſt, *ex leg. 7. de interdictis, & relegat.* nullum Iudicem poſſe relegare delinquentem in Prouinciam, quam ipſe non regit, ſeu extra territorium, quod ſub eius iuriſdictione non comprehenditur, tamen poſſe interdicere delinquentem tota ſua Prouincia, ſeu territorio; nam tunc nihil diſponit in alieno territorio; non enim diſponere in eo valet; ſed à ſuo abijcit territorio, quod præſtare poteſt. Quòd ſi Reus duo domicilia habeat, aliud in Prouincia, quam Iudex regit, aliud in ea, quam non regit, tunc etiam ab hac Prouincia relegare eum poterit ex reſcripto Imperatorum Seueri, & Antonini. Aliam limitationem affert Eſcobar, de qua infrà.

Deinde ſupponendum eſt ex traditis 491
lib. 1. pluribus locis, Magiſtratus Academiarum eſſe Iudices Ordinarios, & Regiam iuriſdictionem ampliſſimam habere, necnon etiam Pontificiam eos potiri, qui Magiſtro Scholæ Salmantino aſſimilantur; & proinde eorum territorium, quà iuriſdictione Regia gaudent, eſſe totum Regis dominium, ac territorium; & qua iuriſdictione Pontificia, territorium eſſe totum terrarum orbem. Præterea quia Magiſter Scholæ Salmanticinus, eſt ſimul Iudex Conſeruator, ac delegatus, & inde poteſt trahere non ſubditos intra determinatas diætas ad ſuum tribunal, eius territorium, qua Conſeruator eſt, intra illas diætas continebitur.

His ſuppoſitis, aſſerendum eſt, Magiſtra- 492
tus Academiarum, vt Iudices Regij ordinarij ſunt, poſſe relegare delinquentes ad quælibet loca, ſeu Prouinciam, ſub Regis iuriſdictione contentam? & valere eos omni territorio Principis interdicere; Vt autem iudices Pontificij ſunt, & quatenùs tales ſententiam ferunt, poſſe in quamlibet Prouinciam, in quam poteſt Pontifex, eos relegare; & demum, ſi vt Iudices Conſeruatores ſunt, condemnent aliquem exilio, valent eum relegare in quemcumque locum ſub diætis contentum, & toto territorio in eiuſmodi diætis comprehenſo eum interdicere. Quæ omnia ex ſuppoſitionibus præiactis ſunt manifeſta, & roborantur *ex leg. 7. præfata, §. 1. & §. ſicut, cum ſequentib. ff. de interdict. & relegat. ac ex leg. 5. tit. 31. p. 7. verſ. Si non al Rey.*

Quòd ſi lege aliqua Regni ſit cautum, 493
vt delictum puniatur relegatione extra Prouinciam, aut Regnum, quilibet Iudex poterit ſua ſententia eam pœnam declarare, quin attendatur ad territorium ſub ipſius iuriſdictione contentum, idemque erit obſeruandum in Magiſtratibus Academiæ, qui tunc poterunt delinquentem etiam extra ſuum territorium relegare.

Contendit D. Alfonſus de Eſcobar *vbi* 494
ſuprà num. 78. relegatum Studioſum à loco Studij, etiam à Curia Regia eſſe relegatum; quod aſſertum infert ex alio principio generali, nempè Iudicem relegantem à quauis ciuitate, vel Prouincia *iuxta leg. 7. præfatam, §. conſtitutum*; etiam relegare ab vrbe Roma; quæ limitatio apponitur ei conſtitutioni, de qua *ſuprà num.* 485. ſcilicèt neminem poſſe relegare in Prouinciam, vel extra Prouinciam, quam non regit. Sed quidquid ſit de Iure Ciuili antiquo, in noſtra Hiſpania

id

id non ſemper in praxi obſetuari ,. animaduerto. Etenim ſæpè Iudices relegantes aliquem delinquentem à loco , aut Prouincia, ſolent inſuper addere relegationem à Curia Regia, quam non exprimerent, ſi in relegatione à quolibet loco ſemper imbibita eſſet ; indeque colligitur , dum relegatio à Curia non exprimitur in Iudicis ſententia, poſſe ſuſtineri iuxta tolerantiam frequentem, eam non dari. Deinde, ſi quis ab aliquo loco relegetur, & præcipue Scholaris à loco Studij, nunquam curatur, vtrùm ad Curiam aduentet, nec, quamuis conſtet, inibi verſari, punitur tanquam exilij tranſgreſſor ; ergo , quia iuxta praxim , & conſuetudinem toleratam relegatio à Curia non continetur in quauis alia relegatione, communiter loquendo ; eſto in rigore , fatear , Curiam in quauis relegatione comprehendi, imò & ea loca, in quibus datur Regium ſigillum, qualia ſunt ea, in quibus ſunt Regiæ Cancellariæ; ſed tolerantia hunc rigorem valdè frequenter minuit. Et in Scholaſticis, vt ſuperiùs, cernitur manifeſtè; nam ſi Scholaſticus Matritenſis relegetur per Iudicem Academiæ ab vrbe Salmantina , quia tumultibus, aut Veneri tempus impendit , non curatur, an redeat Matritum , imò ſupponitur , ad lares paternos illum fore progreſſurum. Nam quò aliò pergat filiusfamilias ?

495 Don Alfonſus de Eſcobar *vbi ſuprà num.* 89. docet , laicos Studioſos à Regia ſolùm Curia cenſeri relegatos , quia in eos iuriſdictio Regia exercetur ; niſi eorum cauſa ſit ſpiritualis, quia tunc etiam à Curia Romana relegati ſunt iudicandi, cum erga illos exerceatur iuriſdictio Eccleſiaſtica, ſeu Pontificia. Quòd ſi Studioſi ſint Clerici, in quauis cauſa ab vtraque Curia relegati cenſebuntur; à Romana quidem, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica in eos exercetur ; à Regia autem, quippè , quantumuis clerici ſint exempti à iuriſdictione ſæculari , tamen ſub dominio Principis ſunt. Hinc eſt, Regem poſſe interdicere ſuo Regno Clericum , quod vulgò dicitur, infligere ei, *las temporalidades*. Hinc etiam Curia Regia dicitur patria communis non ſolùm reſpectu laïcorum , ſed & Clericorum atque adeò, cum Iudex Academiæ , etiam quatenùs Eccleſiaſticus , poſſit aliquem relegare à ſua patria , valet ſimul à Curia Regia; quod in ſententia huius Authoris maiorem vim habet , cum cenſeat, ſemper relegari à propria patria eum, qui ab alio loco relegatur.

6 Nimis rigida eſt hæc doctrina , & praxi contraria, dum vtramque Curiam comprehendit. Quippè dum Epiſcopi in Hiſpania, aliique Iudices Eccleſiaſtici aliquem à Curia relegant , ſolum à Regia exilium decernunt, nec, vt credo, eis Romana in mentem venit; imò aditus ad eam ſemper liber omnibus permittitur ; quare ſolùm à Curia Regia exilium declaratur. Nec in hoc , vt vult Eſcobar , duriorem interpretationem patitur ſententia Magiſtri Scholæ , quàm aliorum Iudicum Eccleſiaſticorum; cum hi, quamuis Regia iuriſdictione non polleant, poſſint delinquentem relegare à Curia Regia, & aliunde ipſe ſupponit, hos poſſe relegare illum à Curia Romana ; quod iuxta ipſius Authoris principia eſt manifeſtum, cum aſſerat, relegatum à quolibet loco, intelligi relegatũ à Curia; ergo, dũ Iudices Eccleſiaſtici relegant ſubditũ, vt poſſunt, ab aliquo loco, etiam à Curia relegant. Deinde, quia ipſe ait , Curiam Regiam eſſe patriam communem , & prætereà relegatum à quouis loco , etiam à ſua patria relegatum cenſeri ; igitur , dum Iudices Eccleſiaſtici relegant delinquentem à loco aliquo , etiam à Regia Curia relegant ; & conſequenter non eſt durior interpretatio ſententiæ exilij prolatæ à Magiſtro Scholæ, quàm à quouis Iudice Eccleſiaſtico non habente iuriſdictionem Regiam , ſed dumtaxat Pontificiam, quoad extenſionem ad vtramque Curiam.

497 Obiter aliqua attigerim tam Studioſis, pœnis per ſententiam Iudicis affectis, quàm aliis communia ; ſcilicèt damnatum ad carcerem, exilium, aut alias ſimiles pœnas, teneri illas exequi; eſto probabile ſit, non teneri in conſcientia , & poſſe fugere, ſi carcer ſit durus , aut exilium terræ inſalubris, vel tempus ad triremes deſtinatum ſit ad vitam , vel per longum tempus ; nec teneri, nec poſſe obligari ad abſtinendum à cibo oblato, vel ad ſumendum venenum. Quas propoſitiones ſparſim ſumptas à D. Thoma P. Vazquez, Leſſio, Caſtro Palao, & aliis, defendit Diana *part.* 3. *tract.* 3. *reſol.* 79. *& part.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 39. Rursùs ſi Iudex infligat pœnam priuationis Officiorum , & Dignitatum, ſi delinquentes ſint Regulares, aut ſimiles , debet intelligi priuatio Officiorum, quæ habeant annexam honori Superioritatem ; quare illi poterunt eſſe Cenſores, aut Conſultores Sacræ Fidei Tribunalis, Lectores Theologiæ, Concionatores, aliaq; Officia exercere valebunt , quæ Superioritate erga ſubditos non gaudent. Ita tenet cum P. Thoma Sanchez, & aliis, idem Diana *part.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 224. *& part.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 91.

498 Quòd ſi Magiſtratus Academiæ, vel quilibet Iudex promulget aliquod præceptum pœnale , nempè ne fiat aliquid ſub tali

pœna,

pœna, non obligatur tranſgreſſor ad pœnam ſubeundam ante Iudicis ſententiam; nec is,qui eſt in cauſa,vt ille non ſoluat eam pœnam adhuc pecuniariam reſtituere tenetur. Ita Malderus, & P.Layman,quos refert, & ſequitur Diana *part. 1. tract. 10. reſol.13.* Excipe, ſi quid præcipiatur, aut prohibeatur ſub excommunicatione latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrit trangreſſor conſcius illius. Plura habet P.Suarez *tom.de legibus lib.5.à cap.5. & 6.* vbi varias apponit formulas iniungendi pœnas, & ex verbis, quibus iniunguntur, colligit quando obligent pœnæ ante Iudicis ſententiam, & quando non obligent.

599 Id pro praxi frequenti eſt obſeruandum, quòd omnis ignorantia, quæ excuſat factum, ne peccatum ſit, excuſat etiam debitum pœnæ in foro interno, Ita communis Doctorum *inc. 2. de Conſtitution.* In quo capite aſſeritur; *Quod culpa caret, in damnū vocari non debet.* Conſtat id etiam *ex cap. Apoſtolicæ, de Clerico excommunicato miniſtrante; ex cap. Vt animarum, de Conſtitut.in 6. ex cap. propoſuiſti, diſtinct. 82.* Quare aſſeritur in *leg.vt.ff. de Decretis ab ordine faciendis*, pœnam non imponi propter ignorantes, ſed propter ſcientes. Et quidem ablata culpa, pœna,vt pœna illius, locum non habet,vnde nec datur pœnæ debitum. Et ſermo eſt de eo,quod vt purè pœna iniungitur. Hinc docet P. Suarez *loco relato, cap.12.num.4.* leges purè pœnales, vel non iniungere pœnam rigorosè talem, vel ſaltem requirere culpam ciuilem, & legalem; atque adeò etiam ignorantiam earum legum ab eiuſmodi culpa,& à pœna excuſare.

500 Extendit hanc doctrinam P. Suarez ad ignorantiam iuris, quæ etiam à pœna excuſat; eſto ignorantia iuris,& legum ad vnumquemque pertinentium rarò ſit inuincibilis, cum ſinguli teneantur ſcire leges ad ſe pertinentes, iuxta doctrinam D.Thomæ 1.2. *quæſt.76. art.4.* quæ etiam extat *in cap.1. de Conſtitution. in leg. leges Sacratiſſima, Cod. de legib. leg. Conſtitutiones, Cod. de iuris, & facti ignorant.* Quando autem ignorantia non eſt inculpabilis, & inuincibilis, non excuſat à pœna nec in foro externo, nec in foro conſcientiæ, ſi pœna ante Iudicis declarationem incurratur: & difficile eſt, probari in foro externo ignorantia iuris.

QVÆSTIO XLIV.

An, & quod peccatum ſit, Scholaſticos publicè per locum, in quo eſt Academia, acclamare ſuam Nationem, aut aliquem ex illa, vel ex alia; Hiſpanè Salir à Victor; *aut in ipſa Academia armatos ei plauſus facere, vulgò,* Corro?

ASſero primò, eſſe peccatum mortale, 501
præſtare quodlibet ex his, quod in titulo quæſtionis continetur. Etenim quiuis Scholaſticus id præſtans cooperatur graui detrimento publico, præbet occaſionem tumultuum, rixarum, & vulnerum, ac mortium; turbat concordiam, ac tranquillitatem Academiæ, & ipſius loci; cauſa eſt, vt Studium à pluribus omittatur; vt Magiſtratus Academiæ in carcerem detrudat, quos reos exploret, ibique hi ſumptus faciant, & à loco Academiæ relegentur, & quandoque à matricula deleantur, ſuoſque litterarios Curſus amittant; Aufert ingentem ab Academia ſplendorem, dum eius Scholaribus rumuſculi per cuncta loca diuagantur, quibus vt tumultuoſi, Studij expertes, & armorum cupidi notantur; indeque plures retrahuntur, ne ſuos filios ad Academiam illam mittant, in qua huiuſmodi dantur tumultus; Imò ſæpe ſe exponit periculo pugnandi cum aliis æmulis, ſi è contrario occurrant; & reſiſtendi Miniſtris Iuſtitiæ, ſi impedire tentent. Quis ergo neget, eum qui miniſtrat occaſionem ad ingentia adeò damna, & ijs ſe periculis exponit, peccare mortaliter?

Deinde, vt ad has acclamationes Scholares parentur, tormenta ignea quærunt, 502
& ſecum retinere ſolent; cum in Academia Salmantina ſaltem, excommunicatio latæ ſententiæ ipſo facto incurrenda; & non ſolùm ad terrorem (vt aliqui falsò arbitrantur) quotannis promulgetur contra retinentes eiuſmodi arma, & abſolutionem ab ea ſibi Magiſter Scholæ reſeruare ſoleat. Vnde illi peccant mortaliter & incidunt in excommunicationem, dum ea arma retinent. Alia etiam arma prohibita in ordine ad eumdem effectum habent, aut quærunt, quibus incedunt publicè armati, legibus prohibentibus iuſtiſſimè, ea arma obſtinatò reſiſtentes. Et rurſus pluribus Decretis Regij Supremi Senatus, necnon iuſſioni

iuſſionibus Magiſtratuum Academiæ, eiuſque Sanctionibus inobedientes ſunt in re grauiſſima, & ſub ingentibus pœnis vetita.

503 Cæterùm tumultu, vociferatione, tormentorum igneorum exploſione repetita locum implent & turbant; quod ſummè dedecet; inde cuncti vel curioſi, vel ſolliciti, ac anxij commouentur. Alij æmulatione prouocantur, & etiam ſe in ſimilem acclamationem, & plauſus armatos parant, ac hortantur, cum diſpendio temporis, ſtudij, & fortunarum. Sæpe etiam ipſo tempore Quadrageſimæ hos excitant tumultus, quibus non ſolùm ſe ipſos, ſed alios impediunt, quominùs animarum fructum ex pijs operibus reportent, & virtutis actionibus vacent.

504 Ipſam experientiam teſtem adhibeo. Quanta ex huiuſmodi acclamationibus, & armatis plauſibus damna emanarunt? Quot inde vulnera, quot mortes, quæ odia, & diſcordiæ ſunt ſecutæ? Quàm deſtitutæ Studioſis Academiæ, ipſo adhuc vigente tempore litterarij Curſus, remanſerunt? Quot Iudices fuerunt à Regio Senatu miſſi, vt delicta exinde profluentia ſeuerâ caſtigatione mulctarent? Quantæ diuitiarum impenſæ in alendis Scholaribus in Academia inutiliter fuerunt diſperditæ, cum illi ab ſtudio ceſſauerint? Quot iuuenes pacati animi, nobiliſque genij, aliorum exemplo permoti, librorum amorem in armorum tractationem mutarunt?

505 Nec friuolam quis excuſationem obtendat, aſſerens, ſe, dum hiſce acclamationibus armatis immiſcetur, non habere in animo, vlli nocere, aut rixari, ſed indulgere ætati, & ſuæ Nationis, aut alicuius amici ſplendori, ne forſan ignauus iudicetur, ſi non aſſiſtat, & inter ſuæ patriæ coætaneos, beneuolentiæ, & honoris ſentiat detrimentum. Etenim non ideò vitat incommoda, & pericula, quæ ex actione ipſa dimanant, ſuprà libata; exequi autem actionem, ex qua tot detrimenta proueniunt, lethalis eſt culpa. Deinde eſto id in animo habeat, inquiro ab ipſo, an, ſi æmuli, vt aſſolet contingere, opponantur toti illi armatæ cateruæ, ipſe ſit fugiturus, vel pugnaturus? Si ſecundum, ecce eum animum fruſtratum. Si primum ecce maius in iuuenum huiuſmodi exiſtimatione honoris diſpendium. Rurſùs ſi Iuſtitiæ Miniſtri opponantur, dabitne vltrò manus, vt victus in tetrum carcerem detrudatur? ergo vel fugiet, vel reſiſtet eis Miniſtris; illud arbitrabitur dedecus, quia res non æqua æſtimatione penſantur; hoc verò eſt graue delictum, & ſupplicijs magnis obnoxium. Nec effugiet vim huius reſponſionis, ſi aſſerat, ſe certum eſſe, nec vllos æmulos, aut inuidos fore obuiam ituros, nec Iuſtitiæ Miniſtros fore opponendos. Nam (præterquam quòd nequit de hoc certitudo haberi, cum iuuenilis ardor ſingulis horis noua meditetur, indeque poſſit facilè, breuiter in oppoſitionem concitari; & prætereà Miniſtris Iuſtitiæ ex officio incumbat, hos tumultus, & acclamationes impedire, adeóque poſſint plures homines in ſui auxilium congregare, vt frænent Scholaſticos,) hoc nihilominùs non tollit, eam actionem fouendi, aut immiſcendi ſe prædictæ armatæ multitudini eſſe peccatum mortale, ob rationes ſuprà attactas; adhuc independenter ab hoc periculo pugnæ, aut reſiſtentiæ.

506 Et quidem longè à prædicta mente debent eſſe Studioſi, cum nec ſubſiſtant, nec aliquid ponderis contineant motiua, quibus impelluntur. Etenim non ignauus, nec ſuæ patriæ iners æſtimator, nec in amicos parùm beneuolus cenſetur, qui abſtinet ab illis inanibus acclamationibus, & plauſibus; imò iudicatur apud prudentes, & timoratos (quorum eſt ſtandum iudicio, & non aliorum, qui omnino ſunt contemnendi) prudens, honeſtæ vitæ, Studiorum amator, ſanguinis illuſtris ſuo debito ſatisfaciens, & laudatur, ac magni habetur; Sicut è contra, qui his tumultibus aſſociantur, ſanè parui habentur, deſpiciuntur, & nec profeſſionis, nec nobilitatis muneri ſatisfacere exiſtimantur. Vnde vituperium, & dedecus eis infligitur, cum ipſi laudem, & commendationem fore capturos, falsò arbitrentur. Nec inde Natio, aut patria comparat ſplendorem; quid enim ornamenti ex clamoribus imprudentum adoleſcentium ei accreſcat? imò potiùs poſſet ei eſſe dedecori, eiuſmodi alumnos procreaſſe, qui fas, nefaſque confundant, & tranquillitati publicæ offendicula parent. Nec amicis præſtatur obſequium, cum illis frequenter exindè nocumenta proueniant, & is, qui acclamatur, cauſam cenſetur dediſſe tumultui, vnde non exigua ſolet pœna mulctari. Quòd ſi aliquis hos plauſus appeteret, non eſſet indulgendum votis iniuſtis.

507 Non tamen peccati mortalis damno eos, qui abſque tumultu, & clamore, nec ad id pluribus concitatis, ſolent noctu nomen amici in pariete inſcribere, aut tabellas, in quibus nomen inſcriptum eſt, parieti affigere in locis publicis, vt celebrius reddatur aliquod præmium ab eo obtentum, aut Actus Litterarius ab ipſo exercitus. Quippè, etiam ſi conuenientius eſſet, nec id

præſtare

præſtare cum temporis diſpendio, & alicu-
ius diſcriminis formidine, tamen, dum qua-
tuor, aut ſex Scholares dumtaxat cum ſi-
lentio id peragunt, ceſſant incommoda re-
lata; niſi fortè extet ſpecialis prohibitio id-
ipſum vetans, maximè ſub excommunica-
tionis pœna.

508 Aſſero ſecundò, varias ſpecies peccato-
rum poſſe concurrere in prædictis actioni-
bus. Primò inobedientiæ, & contumaciæ, ſi
detur præceptum prohibens, & excommu-
nicatio ſit lata. Deinde ſcandali, cum mini-
ſtretur pluribus occaſio ruinæ, quod pecca-
tum eſt contra charitatem proximi, contra
quam ex capitibus aliis, quæ ſuprà attigi-
mus, ea actio militat. Rursùs iniuſtitiæ, ſi
damnum proximo inferatur, vel inferri ſit
animus. Præterea hæ acclamationes tumul-
tuoſæ, ſunt ſpecies quædam ſeditionis, quæ
intrinſecè eſt mala ex parte aggreſſoris
contra ipſam virtutem charitatis ad proxi-
mum, vt docet P. Suarez *tom. de fide, ſpe, &
charit. tract. 3. ſect. 8. num.* 1. & quidem om-
nis ſpecies, aut etiam vmbra ſeditionis ma-
ximè vitari debet ab Studioſis. Hinc cau-
tum eſt *leg. 1. & 2. titulo 7. lib. 1. Recopil.* vt
Doctores, & Scholaſtici Salmantini, & inſi-
mul Magiſtratus nullatenùs præbeant au-
xilium, aut fauorem Ciuibus inter ſe diſcor-
dibus, ne inde ſeditiones, ac tumultus fo-
ueantur. Sunt etiam illæ actiones ſpecies
quædam diſcordiæ contra ipſam virtutem
Charitatis, & contra præceptum pacis, ac
concordiæ, quod eſt diuinum, vt conſtat *ex
c. 12. ad Romanos, & ex 2. ad Corinth. cap.* 13.
Huic enim paci opponitur diſſenſio volun-
tatum, & quidquid ab ea diſſenſione pro-
cedit, vt tradit idem P. Suarez, *vbi nuper,
diſp. 11. ſect. vnica, num.* 1. Aliæ poſſunt conſi-
derari ſpecies peccatorum in relatis actio-
nibus iuxta circunſtantias occurrentes,
& iuxta animi affectum, quo peragun-
tur.

509 Aſſero tertiò, eſſe peccatum mortale,
miniſtrare arma his, qui ad præfatas accla-
mationes confluunt. Quippè in materia de
ſcandalo hæ regulæ traduntur communiter
ab Authoribus, Caietano *verb. Scandalum,*
D. Antonin. *2. part. tit. 1. cap. 9.* Adrian. *quod-
lib. 3. dub. 2.* Syluest. *verbo, infidelitas, quaſt. 4.
& verbo, ars, quaſt. 3.* P. Suarez *vbi ſupra, diſp.
10. ſect. 4.* Cardinal. Lugo, P. Filiucio, P. Hur-
tado de Mendoza, quos refert Diana *part.
5. tract. 7. reſol. 1. & ſequent. & part. 6. tract. 6.
reſolut. 33.* cum aliis ibidem allatis; Nempè
eſſe peccatum graue, tradere alteri res,
quando ſunt tales, vt ex inſtitutione ſua,
vel ex vſu, aut lege ſunt prohibitæ, vel de-
ſtinatæ ad prauum finem in hoc tempore,
& loco, ita vt moraliter timeatur probabi-
liter vſus prauus in re graui; niſi huius pe-
riculum conſtet, ceſſare. Deinde eſſe pecca-
tum mortale, tradere alteri res adhuc indif-
ferentes, quando præſcitur, illum in mate-
ria graui malè illis vſurum, ſi quis ſine ma-
gno incommodo poſſit eas non tradere. Id
autem eſt peccatum ſcandali, cum mini-
ſtretur occaſio ruinæ proximo.

Ex his regulis facile probatur poſita aſ- 510
ſertio. Nam iam ſtabilitum manet, eas arma-
tas acclamationes eſſe materiam peccati
grauis; quare ſuppeditare, arma, ſiuè prohi-
bita ſint, vt tormenta ignea exigua, & ſimi-
lia, ſiuè non ſint prohibita, vt enſes, cum
præſciatur, malè vſurum illis accipientem,
ſiquidem prauus vſus, & in re graui, eſt ip-
ſum eis acclamationibus armatum intereſ-
ſ. , peccatum erit mortale ſcandali, maximè
cum in illis negandis non ſit magnum in-
commodum, & plures ſeſe offerant excu-
ſandi rationes. Nec enim magnum incom-
modum eſt cenſendum, ſi ea arma depoſ-
cens beneuolentiam, aut amicitiam minuat,
aut aliud ſimile, quæ adhuc non difficulter
vitantur. Nec à cu pa excuſatur, qui dicat, ſe
non ſuppeditare arma, vt alicui infligatur
damnum; nam hæc euaſio, proportione ſer-
uata, eodem modo præoccupatur, ac illa, de
qua *ſuprà num.* 501.

Extendenda eſt aſſertio præſata ad hor- 511
tantes, iuuantes, conſilia præbẽtes, aut quod-
libet auxilium ſerentes ad eas acclamatio-
nes faciendas, & colligentes arma, aut alia
inſtrumenta, vt fiant, etiam ſi illis non inter-
ſint; quippè hi omnes ſunt cauſa moralis
mali grauis, atque adeò grauiter peccant,
iuxta principia ab omnibus tradita de his,
qui cauſa moralis ſunt, vt alius peccatum
graue committat, & de illis, qui dicuntur, ac
ſunt cauſa moralis; ex quibus principiis
manifeſtè deducitur, & prædictos eſſe cau-
ſam moralem, & grauiter peccare.

Inde deduces, quàm ſedulò teneantur 512
Magiſtratus Academiarum ad impedien-
dum has acclamationes, ac tumultus, ac ad
apponendum media omnia, quæ ad id con-
ducere valeant, cum penes eos ſit ſollicitu-
do pacis, & tranquillitatis publicæ, Schola-
rium concordiæ, & communis vtilitatis. Et
quidem, ſi ob eorum incuriam, & negligen-
tiam damna exindè in præiudicium ter-
tij ſequantur, ipſi manent reſtitutioni ob-
noxij, cum enim ex officio teneantur ad
occurrendum hiſce malis, contra iuſtitiam
peccant, ſi non occurrant, atque adeò re-
ſtitutionis obligationem contrahunt, qua
etiam onerantur hi, qui arma tradunt, con-
ſiliumvè, aut aliquod auxilij genus præſtãt,

iuxta doctrinam communem de obligatione reſtitutionis, quæ datur in his, qui ſunt cauſa moralis alicuius damni, quæ cum ſuis limitationibus aptanda eſt euentui. Conſule inter alios Bonacinam, *tom. 2. de reſtitut. in genere, diſp. 1. quæſt. 2. punct. 7.*

513 P. Hurtado de Mendoza, *tom. 2. de ſpe, & charitat. diſput.* 171. acriter, & iuſtè quidem, inuehitur contra Studioſos, qui paci communi turbandæ occaſionẽ ſuppeditant, eoſque, vt ſeditioſos, grauiſſimis fore ſuppliciis puniendos, affirmat; *Ob quod*, ait, *monendi ſunt homines linguoſi, qui facilè effutiunt, quidquid in buccam venerit, quo facilè concitant plebem. Maximè autem hoc eſt cauendum in Communitatibus, quò confluunt multi ex diuerſis Regionibus, inter quos facilè exalbeſcunt iræ; exempli gratia, in hac Salmanticenſi Academia, vbi quotidiano furore correpti iuuenes ſe intertimunt barbarè, concitati à paucis perditis adoleſcentibus, qui ferro, & igne erant è Republica exterminandi.* Aſſentior omnino.

514 Sed adhuc audi pulchra verba P. Caroli Muſart *in lib. Adoleſcens Academicus, part. 3. ante cap. 5. in ſymboli explicatione, pag.* 319. qui ad viuum exprimit Scholarem tumultibus, & acclamationibus deditum, eumque ab hiſce armatis exercitamentis abſterrere conatur, Sic ergo eleganter ſcribit; *Adoleſcens hic Academicus, ſi Superis placet, pro Schola plateas terit: pro ſtylo pugionem ſtringit, ſæpè vibrat; pro atramento erit cruor; iam Luna ſanguineum rubuit, conſtruat, fulminat, grandinat; quò vergit tam dira tempeſtas? In ſuum, vereor, caput ſabam cudit: id bubones, & nocturnæ ſtryges accinunt. Incidit ille in altam furiam: etiam geminus furor ſæuit, laniſtæ duo decertant, digladiantur, imò alter alterum ex inſidiis adoritur. Auerte imprudentem caſum, ſi qui potes, ſapiens, verùm timeo, ne fruſtrà; itur ad tragedia cataſtrophem: vnus cadit, cadet alter; neſcio, vter amborum infælicior, niſi quòd de occiſi ſalute conclamatum propè eſt, homicida tamen nullo iam loco tutum eſſe licebit; eum vbique ſuæ inſequentur furiæ, & occiſi Manes diri, flagello, & face minaces, in oculis paſſim inuolabunt, & laniabunt ream mentem. O cruentum Academiæ ſolum! neque iam Academiam, ſed gladiatorum arenam! Prohibete poſthac prætores, & ſeueræ leges tam inhumanum nefas.* Quid concinnius?

515 Plura congerit idem Pater Muſart *relato capite* 5. ex Scriptura, ex Diuo Hieronymo, Gregorio, Baſilio, Chryſoſtomo, & ex aliis Authoribus, quæ valdè reprehendunt ſeditiones, diſcordias, tumultus, & quamlibet occaſionem ad manus, & ad arma veniendi, & præcipuè nocturnas per vrbem excurſiones adoleſcentium, quos eo temporis libros euoluere decet, & expedit; Neque enim in militia, nec in otij loco verſantur, ſed in litteraria palæſtra, in ſtudiis, in Academia, & non ſunt hic Palladis arma. Id præ oculis habe, quòd, *Semper iurgia quærit malus. Prouerb.* 17. Et quòd, *Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus. Prouerb.* 20.

QVÆSTIO XLV.

An, & quod peccatum ſit, Scholaſticos impedire lectiones aliquibus diebus ante Feſtum Natiuitatis Domini, & ante Bacchanalia?

PAulatim hic abuſus irrepſit, vt Scholares, octo, aut etiam pluribus diebus ante Natiuitatis Dominicæ Feſtum, & totidem ante Bacchanalia, lectiones impediant ſtrepitu, clamoribus, & hinc inde puluerem, aut cinerem panno inuolutum iacientes, ſimiliave ludicra excogitantes, vt ita nec Præceptores legere queant, nec diſcipuli audire, indeque medio in Curſu litterario protenduntur Vacationes à lectionibus, quin id ſit Præceptoribus imputabile. 516

Crediderim facilè, Scholares aliquos, dum hæc peragunt, nihil de culpa cogitare, & quaſi iam introductam conſuetudinem proſequi, quotannis eam vltrà extendendo. Inde, qui (ſi aliqui ſint) bona fide, & quaſi ignorantia inuincibili ita operantur, à culpa excuſabuntur. Sed quia abuſus contra bonum publicum nunquam poteſt, vt conſuetudo, præſcribi, vt Authores omnes *in tractatu de legibus*, docent, ideò neceſſum eſt, & malitiam huius actionis exponere, & eam præ oculis haberi, vt deinceps vitetur. 517

Tenendum eſt igitur, peccare mortaliter ſingulos ex his, qui prædicto modo concurrunt, & ſunt cauſa, vt lectiones tot diebus omittantur. Ratio eſt; nam infertur damnũ graue profectui Scholarium in ſtudiis, bono publico Academiæ derogatur, Statutis in re graui reſiſtitur, occaſio præbetur Scholaribus, dum illis diebus lectionibus non aſſiſtunt, vt ſtudium intermittant, otio tradantur, ludo vacent, & demùm non ſatisfit proprio muneri frequentandi Academiam diebus lectiuis. Et quis non iudicet, graue detrimentum eſſe, octo, aut decem diebus lectiuis, ab omnibus lectionibus ceſſari, nec legere eos, qui Cathedras moderantur, 518

rantur, nec illos, qui ad edocendos ſtudioſos ſponte ſua, ſcripto, vel voce legunt? Nonne Cathedræ inſtitutæ ſunt, vt legant, ac doceant Præceptores, quorum doctrina Scholares in ſtudiis proficiant? Hic ergo profectus impeditur reſpectu omnium Scholarium, & in cunctis Facultatibus, & non vno, vel alio die, ſed pluribus, quod graue eſt detrimentum; maximè cum tempore Curſus litterarij plures dies ſint feriati; plures item Scholares, vel poſt Feſtum Diui Lucæ ad Academiam aduentent, vel ante Paſcha Reſurrectionis, nondum Curſu peracto, ad ſuas patrias reuertantur. Deme ergo ex ſex menſibus Curſus dies Feſtos ab Eccleſia inſtitutos, dies prætereà feriatos, Academiæ proprios, Vacationes Feſti Natiuitatis Domini, Bacchanalium, & Paſchatis Reſurrectionis, ſanè reperies paucos dies lectionibus remanere deſtinatos; Si ergo ex his adhuc, temporibus ſupradictis, alios quindecim, vel viginti tollas, quod; inquiro, tempus in lectionibus eſt inſumendum? Quis fructus ex eis reportandus? Qui tractatus, aut materiæ ſunt perficiendæ? Et ne? ad Academiam aduentatur, vt nec audiantur lectiones, nec fructus reportetur, nec materiæ perfectè addiſcantur? Attentè vnuſquiſque id perpendat, & obſeruet damnum, quod non vni, aut alteri, ſed toti Scholarium Communitati infertur, & nec illos dies paruam materiam iudicabit, nec excuſare poterit impedientes lectionum eiuſmodi congeriem à peccato lethali. Et ego quidem id cum Doctoribus, & Magiſtris Salmanticenſibus optimæ notæ conſului, & ab hac ſententia incunctanter ſteterunt.

519 Hoc autem peccatum contra charitatem proximi eſt, cui bonum ingens impeditur; aut etiam inobedientiæ in re graui, cum id Magiſtratus prohibeant, & conentur huic damno obuiam ire, Scholareſque impedientes incarcerare, ac punire; vnde debito ſuo obediendi Magiſtratibus illi non ſatisfaciunt; Et fortè aliquis contendat, eſſe peccatum contra charitatem ex eo, quod ſit ſcandalum, cum detur occaſio ruinæ, ſeu culparum; Experientia enim eſt compertum, Scholares, incipientibus Vacationibus, incipere ludum, in quo maiorem quantitatem, quàm poſſunt licitè, amittunt, vel comparant; & prætereà noctu vel per locum, vel per domos amicorum curſitare, ſe periculis obiiciendo; ſtudium demùm omittere; quæ ſaltem plures præſtare ſolent; &, cùm id præſciatur, vel moraliter euenturum fore, probabiliter timeatur; ſcandalum videtur eſſe, occaſionem culpis, quæ poſſunt frequenter in his actionibus reperiri, antecedenter præſtare.

Sed audiamus, quid reſpondeant ipſi Scholares, vt actionem à nobis damnatam, vt peccaminoſam, excuſent. Reſpondent primò, eam iam fuiſſe conſuetudine honeſtatam, & ipſos nihil nouum inducere, ſed viui indulgere. Hæc reſponſio eſt eneruis. Etenim, vt ſuprà libaui ex ſententia omnium, conſuetudo nequit dari contra bonos mores, & publicum bonum; quare perperam vocem conſuetudinis tribuunt abuſui, & corruptelæ. Deinde conſuetudo non poteſt dari, niſi bona fide, & pacificè præſcripta. In præſenti autem bona fides non facilè præſumenda eſt, ſaltem in pluribus, qui ad res attendunt; Quippè ea actio impediendi lectiones, quaſi praua, à Præceptoribus reprehenditur, & ab aliis increpatur; nec pacificè is vſus permittitur ſiquidem ægrè fertur à Magiſtris, & à Magiſtratibus, qui animaduertunt in Scholares id præſtantes, & pœnas, ac ſupplicia in eos minantur. Et ſanè nec vſus poteſt obiici, cum quotannis vltra vſum conentur aliqui Scholares, lectiones per plures dies omitti. 520

Reſpondent ſecundò ſinguli ſe excuſantes, ipſos parùm aut nihil cooperari impedimento, quod lectionibus apponitur, & hoc fore apponendum, quamuis ipſi nihil penitùs præſtarent, cum ſint alij, qui in id vehementiùs intendunt. Fateor, eos eſſe culpæ maioris reos, qui incipiunt impedire lectiones, & alios excitant, vt cooperentur, ſed tamen is, qui, antequam Præceptores deſiſtere à lectionibus decreuerint, cum cæteris perſtrepit, vociferatur, aut ludicra ſuprà dicta exercet, concurrit vt cauſa moralis ad impediendum; &, ſi ſinguli non concurrerent, impedimentum à multitudine non apponeretur, cum multitudo ex pluribus ſingulis conſtetur. Nec peccati mortalis damno eos, qui vna, vel alia vice perſtrepunt, aut ſibi obiectum ciceris, vel pulueris inuolucrum in alios retorquent, ſed eos, qui conſultò ea inuolucra hinc indè repetito iaciunt, perſtrepunt, aut vociferantur, quibus is inſidet animus, vt hiſce actionibus lectiones impediant, & vt anticipato tempore Vacationes incipiant. Nec item peccati lethalis damnarem, ſi dumtaxat per duos, aut tres dies (quamuis nec id eſſet licitum, nec permittendum) impedirent lectiones, cum exindè non adeò ingens damnum ſequeretur, à cuius grauitate culpa penſatur. 521

Reſpondent tertiò, non eſſe damnũ graue, ceſſari à lectionibus, eo quòd in eis audiendis exiguum profectum experiantur, 522

atque adeò ſolumodò eis aſſiſtere, vt valeant Curſum litterarium probare, cum totus in litteris progreſſus ab Studio priuato domeſtico percipiatur. Hæc reſponſio enertit totam inſtitutionem Academiarum; & pariter poſſent dicere ſecluſa Curſuum probatione, tantum profectum in litteris facturos iu ſua patria, ac iu Academia, cum ibi etiam poſſent priuato domeſtico ſtudio vacare. Altè profectò de ſe ſentiunt, qui ſine Magiſtro ſe doctos fore euaſuros arbitrantur, & ſanè id ita ſibi perſuaſum habent non pauci Iuris vtriuſque ſtudioſi. Sed omnino falluntur. Etenim niſi Præceptores eos doctrinæ fundamentis inſtruant, materias exponant, difficultates enodent, nequeunt ad hauriendam, & addiſcendam ſcientiam peruenire.

523 Equidem, vt philoſophatur P. Carolus Muſart *in lib. Adoleſcens Academicus, part.* 1. *cap.* 5. §. 1. Si quam Deus primis humani generis Parentibus contulerat intelligentiæ vim, virtutiſque flammam, adhuc retineremus, nihil magnoperè egeremus ducibus, ac Magiſtris, à quibus bonarum artium, actionumque præcepta acciperentur; Ipſa mens rerum ſimulachris, vel ab authore Deo inditis, vel per ſenſus acceptis, omnium ſcientiarum luce ſplendeſceret, ferueremuſque ſponte noſtra in virtutis ſtudium. Nunc, quouiam beata ea ſorte excidimus, quemadmodum terra, non niſi aratro proſciſſa, & multo ſudore ſubacta, ſegetem producit, ita nos rudes, imperiti, incultique ſine vllis rerum noſcendarum imaginibus, cum exiguis virtutum, ijſque ferè ſopitis igniculis in auras proijcimur, fitque breui malignitate quadam naturæ, & prauo vſu, vt in raſam mentis tabulam vitiorum coloribus facilè impreſſis, auctiſque in dies errorum tenebris, non niſi longo doctiorum, meliorumque virorum negotio, atqne induſtria erudiri, expolirique poſſimus. Poſſumus tamen vtrumque, ſi ſapientum Magiſtrorum ars, gnauitaſque acceſſerit, qui ignorantiæ tenebras, & vitiorum ferruginem abſtergant, & varia eruditione excolant, atque exornent; dicente Salomone, *Eccleſiaſt.* 10. *Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur.* Ad id ergo Academiæ, & Studia Generalia ſunt inſtituta, vt Magiſtri, & Cathedrarum Moderatores inſignes adſint, quorum documentis ignorantiæ tenebræ expellantur, & in Scientiarum lucem Studioſi manuducti deueniant.

524 Ergo Studioſe adoleſcens, qui abſque Præceptoribus tuo ſtudio priuato adeò fidis, caue ab huiuſmodi mente; qnippè ad capeſſendas diſciplinas adhuc es crudus, durus, rudis; neque nuda tabella, ſed æs, ferrumvè inductis errorum formis rigidum, politiorique culturæ obſiſtens; eges igitur plurimùm manu magiſtra, quæ multa, diligentique arte, & induſtria tundat, expoliat, melioribuſque formis induat. Quare vtramque animæ partem incudi, & malleo ſubijce; Magiſter optimus, falſarum opinionum, errorumque rubiginem detergat, ſcientiarum nitorẽ menti inducat. Id coneris, vt ſapientores Magiſtros eligas, in ea, quam profiteris, Facultate apprimè verſatos, nam perire vis, ſi te imperito inſtruendum tradis.

525 Reſpondent demùm, Studiorum laborem eſſe improbum, incommodaque extra proprios lares ingentia ſuſtineri, adeóque leuamine, ac recreatione indigeri, & aliquam relaxationem Studijs eſſe adhibendam, eo tempore præcipuè, quo cunctis permittitur ſolatium, & ſui laboris intermiſſio; Idque ſanè plùs in Iuuenibus locum habere, quorum ætati aliquid eſt indulgendum. Reſponſio hæc non rigori innititur, ſed quamdam æquitatis ſpeciem præſeferre videtnr; ideò etiam æquitatis veſtigiis inſiſtendo eam reijciemus, vt nullum ſuperſit effugium. Liceat igitur id aliqnantulum exornare.

526 Fateor, veriſſimum eſſe id, quòd Seneca Lucilio ſuo ſcribebat; *Alternis facilis labor; neque enim te iubeo, ſemper imminere libro, & pugillaribus; dandum aliquod internallum animo, ita tamen, vt non reſoluantur, ſed remittatur.* Hinc vulgare prodiit exemplum à Dione Sophiſta deſumptum, qni aſſerebat, animi, corporiſque remiſſiones ad nonos labores viam faciliorem parare, & vt arcus, ac lyras, ita homines qniete vigere: eaſque remitti, vt intendere poſſis; *Danda eſt ergo,* aſſerebat Plutarchus *lib. de educat. liberor. continentibus laboribus reſpiratio, idque in animo habendum, totam vitam noſtram, in remiſſionem eſſe, ſeriumque ſtudium diuiſam;* Quod ex naturæ viciſſitudine, & ipſorum animantium irrationabilinm exemplis demonſtrat; adſtipulanturqne Cicero *lib. de orat.* eiſdem vtens argumentis; Plinius ex agris pulchram comparationem adduxit; *Vti nouales, licèt alternis interquieſcant annos, tamen eam ceſſationem vbertate compenſant, ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, vt ad ſtudia reuerſi plus efficiamus vigore animi, licèt breuiore temporis ſpatio.* Plnra poſſem congerere ad hoc firmandum ex Phædro, Herodoto, Valerio Maximo, & Ouidio rem eleganter

perſequen

perſequentibus,& antiquorum Sapientium geſta, Socratis, Catonis Cenſorini, & Anaxagoræ,ac aliorum in medium proferre,ſed longiùs diuagari non licèt. Videantur Don Didacus Saauedra *in Ideis Polit. ſymb.* 72. *pag.*549. Don Ioannes de Solorzano *in Emblemat.Regio Politic. emblem.*31.*n.*9.*pag.*235. Qui plura pro more eruditè affert in hunc ſcopum aptiſſima.

527 Sed iàm illud temperamentum commune ſubnecti oportet; *Ne quid nimis*. Certiſſimum quippè eſt,ingenia nimio ſtudio frangi, & aliqua recreatione vegetari; hæc autem eſt cum moderatione ſuſcipienda, & ipſæmet Academiæ de illa curant, & moderamen apponunt, dum hebdomadarias, menſtruas, & annuas eſſe Vacationes, ſtatuunt. Hæ quidem ad remittendos animos ſufficiunt; ſuntque tempeſtiua quies, quæ vires inſtillet, & alat, vt ſit maior poſt otia virtus; ſi vltrà protendi intendatur, nimietas eſt,& non recreatio,ſed otioſitas eſt nuncupanda intermiſſio. Quare *in leg.*21. *tit.*5. *part.* 5. cum agatur de muſica & aliis licitis oblectamentis, additur; *E maguer,que cada vna deſtas fueſſe fallada para bien, con todo eſſo non debe home duellas vſar, ſino en el tiempo,que conuiene,è de manera,que aya pro,è non daño.* Satis autem ſuprà oſtendimus, non conuenire, recreationem per eos dies (de quibus eſt quæſtio) laxari; &, cum tempus ſit deſtinatum tum ſtudio, tum recreationi, tempus illud in lectionibus debet inſumi, vt omnia ſuum tempus habeant *iuxta cap.*3. *Eccleſ.* Tempus ergo audiendi lectiones, non eſt tempus vacandi ab Studiis, ſicut tempus ab his vacandi non eſt tempus illas audiēdi. Quo infringitur data reſponſio.

528 Quin tam longè abeſt, vt diuturna recreatio animum ad Studia promoueat,quòd potiùs eum ita auertat, vt poſtmodùm tædio affectus ad librorum lectionem nauſeabundus oſcitet. Ideò adhuc inter ipſam remiſſionem Studiorum oportet,aliquod breue interuallum, in amæniori litteratura occupare, ne deſidiam mens addiſcat, quam dediſcere poſteà ſit arduum; *Sic agreſtes Curij*, ait Pacatus *in Panegyr. pag.* 4. *ſic veteres Coruncani, ſic nomina reuerenda Fabricij, cum induciæ bella ſuſpendebant, inter aratru viuebant,& ,ne virtus quiete langueſceret,depoſitis in gremio Capitolini Iouis laureis, triumphales viri ruſticabantur!* A militia illa ad litterariam militiam hæc aptentur, nec intermiſſionibus nimiis in vecors otium deuoluantur. *Otia,blanditiæ,procul eſte; ignauia cedat,* vt loquar cum Don Ioanne de Solorzano *vbi ſuprà emblem.*77. *ante Commentarium.*

§. VNICVS.

Quæ recreationes, & ludi decent Scholares?

SEd, quoniam huc peruenimus, ne intactum quidquam omittamus, de Scholarium recreationibus, & ludis, qui ipſos decent, aliqua libare non erit inopportunum. 529
Nec damno ludos alios in Republica permiſſos, quibus incumbere, adhibitis neceſſariis requiſitis, non eſt peccatum. Sed omnia omnes decent; & ludicra, quæ infantili ætati conueniunt, iuuenilis non ſuſtinet; ſimiliterque aliqua, quibus diuerſorum Statuum viri recreantur, Scholaribus non rectè adaptantur. Rem hanc eleganter diſcuſſ Pater Carolus Muſart *in libr. Adoleſcens Academicus part.*2. *cap.*4. §.2.& 3.& *part.*3.*cap.* 2. & 3. & quia liber hic non facilè eſt obuius, libet ex illo aliqua in præſenti proferre.

Igitur Scholaſticos decent (id ſemper 530
obſeruando,quòd exceſſus temporis,& pecuniarum in recreationibus, & ludis eſt vitandus) Muſicorum inſtrumentorum, vocumque doctæ ſimul, & iucundæ concertationes; vtpotè quæ animum ſuauiter detineant,curis eximant,& mirificè delectent; magnaque omnino eſt Muſicæ cum Muſis, vt nominis, ſic & rei conſenſio. Pythagoras Philoſophiam muſicā appellabat; & aiebat, Deos ſuos omnes aut Muſicos aut Muſicorū eſſe amatores: Plato aſſerebat, corpora, animoſq; hominum,& vniuerſam rerū compagem harmonia conſtare, & muſicam non ſolùm ad aurium oblectationem, ſed ad morum, animorumque moderationem quamdam fuiſſe adinuentam. Socrates iam ſenex à Lampone Archimuſico voluit edoceri, & cum ab aliquibus irrideretur, reſpondit,malle ſe muſicæ ſtudere,quàm mori huius artis ignarum. Athenienſes præcipiebant,muſicis diſciplinis infantiàm informari. Aſclepiades,& Erophylus phreneſim, & febricitantium intemperiem muſicorum inſtrumentorum pulſatione curabant. Imò 1. *Regum* 26. Saulem a malignis furiis exagitatum ſuauis cytharæ incantatio ad ſe reuocauit. Inde ferunt, Orpheum, & Amphionem muſicis modulis Tygres, Leones, ac vrſos ad humanitatem traxiſſe; & Delphinos, ſaxa, ac lapides ad officium ſeruiie pellexiſſe.

Prætereà exercitationes corporis decent 531
Scholares, vt vſus roboret membra, quæ otium frangit. Exercebantur olim iuuenes Romani in campo Martio,diſco,curſu,ſaltu,

pugillatu, cæſtu, ſed hæ paleſtricæ contentiones, præter curſum, & ſaltum, ad militares viros amandentur: quia rixas excitant, nimiúmque defatigant. Inambulationes ſanè licent per amæna camporum, abdita nemorum, & ardua montium, quibus aura hauritur liberior, & animus motu reficitur. Venatio auium ingenua eſt; ac ſubindè feras laqueis, & canibus prædari, nobile eſt exercitamentum; nam ignea tormenta ab Scholarium manibus longiſſimè ſunt reijcienda.

532 Pilæ vſus antiquiſſimus eſt, ac laudatus, quem Romæ olim Senatuſconſultum approbauit, Ius Ciuile, ac Canonicum permiſit. Alexander Macedo hoc ludo delectabatur, & quia cum eo Ariſtonicus Cariſiusoptimè luſit, in commendatiouem artis eum ſtatua, & Ciuitate Athenienſes donarunt. Iu hoc ludo ſe exercuiſſe, legimus, Cæſares Iulium, & Auguſtum, Marcum Aurelium Antoninum, Alexandrum Seuerum, ac Domitianum, necnon alios Viros celebres, Quintum Mutium Scæuolam, & Philoſophos Lyronem Troadenſem, & Theſilium Chalcidinenſem. De pilæ ludo Galenus librnm ſcripſit, in quo docet, eum corpori, & animo eſſe maximè idoneum, & in eo vocem ipſam arteriis, & ſpiritu dilatatis fieri clariorem. Immodici tamen clamores vitentur, qui ingenuum dedecent adoleſcentem, item nimiæ pectoris deundationes, quæ cuiuſpiam oculos lædant. Quin nec Scholares frequentare debent ſphæriſteria, ſeu loca ad ludum pilæ omnibus deſtinata, ne cæteris, qui Scholas non frequentant, nimiùm immixti, & publicè notati, vel ludo plurimùm aſſueſcant, vel otio dediti cenſeantur. *Ludendi*, ait Cicero *libro 1. officior. eſt quidam modus retinendus, ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.* Ludus præterea annuli ferrei, globulis ligneis ſuper terram rotatis; vel alterius annuli ferrei, ſphærulis éburneis ſuper menſam iactatis, & alij ſimiles, etiam decent Scholares, ſi nuper appoſitæ limitationes adhibeantur.

533 Dedecet quidem eos aleæ ludus; quem leges vetuerunt, & aleatores infamia notarunt; & extant Vlpiani, & Iuſtiniani ſtatuta decernentia ſupplicium iu illos, & in ſpectatores, atque in præbentes eis habitationem. Inde, vt denotaretur infamis homo, illud adagium prodiit, *Optimus aleator*. Hinc Suetonius *in Octauio & in Caligula*, eos Imperatores vituperat vt aleatores. Spartiatæ, vt narrat Femel. *lib. 4. c. 32. de temult.* noluerunt fœdus cum Corinthis inire, eo quòd Chilon, cum ad id ineundum pergeret Corinthum, illos alea ludentes repererit, quaſi dedecus exiſtimantes cum aleatoribus ſocietatem inſtituere. Coutra aleatores librum ſcripſit S. Cyprianus; Inuehitur in illos D. Ambroſius *lib. de Tobia, cap. 11.* Et in Sexta Synodo pœnæ iu ipſos ſtatuuntur. Plura in aleæ ludum ſcribunt Ariſtoteles *in Ethicis*, Plato *in Phædro*, Diogenes Laertius, & alij tum ex antiquis, tum ex recentibus, quos non vacat referre.

534 Sed dubitas, qui ludi nomine alearum comprehendantur? Aliqui quidem, eos omnes comprehendi, arbitrantur, qui à caſu, fortunaque pendent, cuiuſmodi ſunt, Teſſerarum iactus, Talorum, Aſtragalorum, Scachorum, ſeu latrunculorum, & Chartarum Luſoriarum. At non hi omnes iuxta communem praxim reputantur illiciti; cum præter fortunam etiam plurimum artis, ingenij, & induſtriæ contineant, vnde honeſtantur; eoſque ſolos damnandos fore iudicauerim, qui à caſu dumtaxat, fortunaque pendent.

535 Chartarum pictarum ludus, valdè omnibus frequens, ſi fieri poſſet, ab Scholaribus eſſet fugiendus, quippè in eo magna temporis, & fortunarum ſolet profuſio dari; & in huius ludi ſtudioſis non infrequenter reperiuntur mendacia, periuria, blaſphemiæ, iniuriæ, ſcurrilitates, rixæ, pugnæ, furor, ac immenſa quædam perdendi, ac peccandi materies; & qui iſtorum ſunt amantes foliorum, ſolent Iuriſprudentiæ, & Philoſophiæ chartarum eſſe oſores, atque adeò prodigi, & perditi, vt, cum Studiis honeſtis omnia negent, noctes tamen ludendo inſomnes agant, neque iude abſtrahi ſe ſinant, niſi nudi, ac inueſtes. Hinc ab externis Authoribus maximè laudatur lex Academiæ Salmantinæ, quæ Magiſtro Scholæ iniungit, vt moribus Studioſorum diligentiſſimè inuigilet, & quem pronum in vitia, & turpes iocos, taxillos, aut chartas eſſe compererit, primùm obiurget, ſin pergit, in cuſtodiam conijciat. Hinc etiam in Societatis IESV Studiis ſeueriſſimè hic ludus Scholaribus prohibetur, ac ludentes mulctantur. Cæterùm minùs rigidè cum Academicis eſt agendum, quibus hic ludus permitti poteſt, dum tamen non eo vtantur, niſi aliquo die Vacationum, nec vltra duas, aut tres horas ei impendant, nec quantitatem magnam in eo amittendam exponant, ſed eam, quam licitè ludo exponere queunt; de quo egimus in ſuperioribus; ac demũ ea genera ludendi vitent, quæ fortunæ, & caſus, non verò artis, plurimum habent, ac in quibus breui interuallo ſumma ingens ſolet amitti.

536 Cæterùm recreationis nomine nequit ebrietas venire, cum vitium ſit tum omnibus, tum præcipuè Studioſis penitùs vitandum. Quòd vt omnino proſequaris odio, audi pauca collecta ex D. Auguſtino *ſerm. 232. de tempor. & ad Sacras Virgines*; Ex D. Petro Chryſologo *ſerm. de ieiun.* Ex D. Hieronymo *epiſt.* 83. ex D. Baſilio *hom.* 14. ex Chryſoſtomo *hom.* 1. *ad popul.* ex Ambroſio *lib. de Elia, & ieiun.* Ebrietas eſt rabies voluntaria, inuitatus hoſtis illecebræ honeſtatis, pudoris injuria, mater litium, furoris genitrix, petulantiæ parens, quam qui habet, homo non eſt; præterea ebrietas eſt blandus dæmon, dulco venenum, ſuaue peccatum, quam qui habet, ſe ipſum non habet: quã qui facit, non tam peccatum facit, quàm ipſe eſt totus peccatum. Eſt illa flagitiorum cauſa, culparum materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, ſubuerſio ſenſus, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis, amiſſio temporis, inſania voluntaria, ignominioſus languor, turpitudo morum, dedecus vitæ, honeſtatis infamia, animæ corruptela. Ebrius autem eſt monſtrum horrendum, ingens, informe, cui lumen ademptum, rationale ſine ratione, viuens ſine ſenſu, ſentiens ſine vita, vinum redolens, eructans, vomens, vultu, oculis, naribus, ore, quod hauſit, exhalans. Quid vltra Ebrius? chymæra, populator cellariorum, doliorum hirudo, Proteus varius, mutabilis Chamalæon, Polypus multiplex; omnia, præterquam ſobrius. Quid rurſus Ebrius? Homo viuens mortuus, ſepultus. Idolum, & ſimulachrum gentium, oculos habens, & non videns; aures habens, & non audiens, manus habens, & non palpans; mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non merens, ruina excuſatione carens, cõmune noſtri generis opprobrium. Quid adhuc Ebrius? homo mente titubãs, oculis lippus, lingua balbutiens, voce ceſpitans, pallidus ore, fætens halitu, ſtertens, dormiens, greſſu vacillans, ſtare non valens. Hinnit, vt equus: rudit, vt aſinus: gannit, vt vulpes: furit, vt leo: laſciuit, vt hircus; vt ſimia, ineptit. Quid demùm ebrius? Hydra; animal vigilando ſomnians, cuius venter dolium, ſtomachus, guttur, totus gula. Amittit vocem, colorem variat, igneſcit oculis, labiis tremit, frendet dentibus, inermis militat, pocula in tela vertit, nutat, labitur, errat; duplicata omnia cernit, vmbras horret, reluctatur, calcitrat, boat, nec ſanus corpere, nec animo liber, viuum cadauer. Nonne hæc ſatis, vt horreas?

QVÆSTIO XLVI.

Quantum temporis teneantur Studio vacare quotidie Scholaſtici, vt ſuo muneri ſatisfaciant; & vtrùm peccatum lethale ſit, priuatum Studium omittere?

EGimus in Superioribus de obligatione, 537 qua Scholares obſtringuntur aſſiſtendi lectionibus, quas audire debeant, & quantum temporis ſingulis intereſſe. Nunc de ſtudio priuato eſt quæſtio, in quo vel audita à Præceptoribus documenta recoluntur, vel libri, aut Codices opportuni ad ſcientiam addiſcendam attenta meditatione lectitantur. Nec dubium verſatur circa illos (ſi qui fortè ſint) qui ad Academiam aduentant, non tam vt Studiis inſiſtant, quàm vt tempus decenter, ac honeſtè tranſigant, & inter alios nobiles adoleſcentes educati conſortio, vrbanitati, & commercij culturæ aſſueſcant. De cæteris ergo quæſtio proponitur, qui ſtudiorum cauſa à parentibus, aut Curatoribus ad Academiam mittuntur, eiſque alimenta ſuppeditantur, vt poſſint ibi commodè victitare, & in litteris facere progreſſus.

Aſſero in primis, Scholarem, qui toto 538 Curſus litterarij tempore, aut magna illius parte, Studium priuatum omitteret, peccare mortaliter. Sic ſenſerũt Viri docti in Theologia, & in Iuriſprudentia à me Salmanticæ conſulti. Etenim is non ſatisfaceret muneri ſuo in materia graui, cum temporis, & fortunarum ingenti diſpendio; parentibus, ſeu curatoribus moleſtiam magnam afferret, inobedienſque eorum præceptis eſſet; & ſimul indè occaſio oriretur ludo incumbendi, aut aliis vitiis, alioſque ſocios, ſeu amicos perturbandi, & ab Studio retrahendi, quæ omnia maculam peccati mortalis inurunt.

Quòd autem vno, vel alio die, aut per 539 duas, vel tres hebdomadas ex his, quæ Studio ſunt deputatæ in toto Curſu litterario, quis ab ſtudendo ceſſaret, non eſſet peccatum graue; cum abſolutè hic non deficeret notabiliter ſuo muneri. Et generalis hæc regula tradi poteſt; eos, qui communiter incumbunt ſtudio priuato, non peccare mortaliter, eſto aliquando ceſſent; eos verò, qui communiter ei non incumbunt, mortaliter peccare, eſto aliquando ſtudeant.

Non autem facile eſt, deſignare tempus, 540 quo tenentur quotidie priuatim ſtudere,

& id arbitrio viri prudentis eſt taxandum. Iudicarem ergo, non ſatisfacere muneri ſuo Scholarem, qui ſingulis diebus horam & dimidiam ſtudio priuato non impenderet, computato vnius diei cum alterius diei ſtudio. Si enim indè aliquid detrahas, nihil ferè remanebit; &, quamuis plus temporis in eo debeat ex æquitate inſumi, illud tamen per ſingulos dies continuum videtur ſufficiens ad conſcientiam exonerandam, & doctrinam capeſcendam, licet non ſit ſatis, vt quis valdè doctus euadat.

541 Hanc obligationem ſtudendi priuatè minorem eſſe in aliquibus Scholaribus arbitror, nempè in his, qui parentum expenſis non victitant, ſed aliorum, quibus famulitium præſtant; quippe ex his plures ad Academiam aduentant, vt ibi vitam tranſigant famulando, & ferè ſe habent, vt famuli non ſtudioſi. Attamen par eſt, vt ſtudio etiam priuato incumbant, quo deindè eruditi valeant decenter ſibi ſufficere. Saltem tenentur non turbare alios, nec vllam ſcandali notam præbere.

542 At non poſſum hinc abire, niſi priuatum hoc ſtudiũ, & exercitamenta litteraria non perfunctoriè commendem. Et quidem nullus indè manet diſciplinis inſtructus, quòd apud ſe Codices, tractatus, materias illuſtrium Doctorum, imò etiam ampliſſimam bibliothecam retineat; non enim libris, aut Codicibus, ſed animis ſapientia clauditur; Tua ſcrinia, & arcæ ſcriptis rumpantur, ſi mens eſt inanis, & ab eruditione inops, eris indoctus. Audire dumtaxat Præceptores, & ſolùm, ſapientiam è limine ſalutare, nec id ſufficit. Ariſtoteles tria requirebat ad diſciplinam comparandam: naturam, ſeu ingenium, doctrinam Magiſtri, & exercitationem, aſſerens, duo prima parum abſque vltima valere; hæc enim celeritatem, & facilitatem gignit, non ſecùs ac in cytharizatione, ac aliis actionibus ſimilibus exercitatio celerem, & facilem reddit addiſcentem, vt aiebat Diogenes Laertius *libro 6*. Sic, qui ad militiam parantur, priùs gladiatoriis tentationibus exercentur; ad quorum exemplar mens ſapientiæ ſtudioſa priuatis exercitationibus eſt excolenda, priuſquàm foris ingenij ſpecimen oſtendatur. Nimirùm mentis obtuſa eſt, hebetaque acies, vt acutè veritatem intueri non poſſit, niſi multo labore rubigo abſtergatur. Sapientia eſt theſaurus abſconditus; niſi ingenti niſu terra hinc indè effodiatur, neutiquam appatebit. Democritus puteum effingebat, & clamabat *In fundo veritas*; ibi latet; & niſi plurimo ſudore puteum exhaurias, veritatem, ſeu ſapientiam non indè extrahes. Quo putei ſymbolo, circumdati Studioſis, qui manus, & mentem funi applicant, vt aquam ſapientiæ ſalutaris labore ſuo hauriant, vtitur ad præſens inſtitutum Pater Carolus Muſart *in lib. Academicus adoleſcens, part. 2. ante initium capitis* 3.

Cæterùm, vt D. Auguſtinus *de vera in-* 543
nocentia, cap. 110. ait; *Auditor ſimilis eſſe debet animalibus, quæ ab eo, quòd ruminent, munda eſſe dicuntur; vt non pigeat cogitare, quæ in cordis alueo concepit; &, cum audit, ſimilis ſit edenti; &, cum audita in mentem reuocat, ſimilis ſit ruminanti.* Non ſufficit edere, neceſſum eſt ruminare. Imitandus eſt canis venaticus ab Studioſo; (quo exemplo vtitur D. Clemens Alexandrinus) illius enim curioſæ ſagacitati non ſufficit, campum percurriſſe, ſed itque, reditque vias, & odore emunctæ naris, ac repetitis locorum ambagibus inueſtigans feram indagat, & ſecunda, ac tertia inquiſitione aſſequitur, quod prima venatione nondum deprehenderat. Veritatem doctrinæ repetita meditatione inueſtiget, qui eam apprehendere ambit. Æmuletur pictores, & operioſiores artifices, qui opera in publicum cum gloriæ ambitione euulganda priùs excolunt, expoliunt, eliment, perficiunt, non vna leui manu, aut artis tentatione contenti. Nec ſe quis laudet, quod abſque ſtudij labore ſubitò veritatem nouerit, aut argumentum excogitauerit; timeat, ſibi euenturum, quod pictori accidit, qui ſuam Appelli oſtendens tabulam aſſeruit; *Hanc modò appinxi*; Apelles acutè reſpondit; *Etſi taceres, res ipſa loquitur, hanc tibi imaginem ſubitò excidiſſe; demiror autem, quo pacto non plures eiuſmodi depinxeris.*

Multum legas, non multa. Seneca *lib. 1. de* 544
tranquil. ait; *Faſtidientis ſtomachi eſt multa degustare, quæ ſunt varia, potiùs nocent, quàm alunt. Satius eſt, profuturis ſe credere, quàm errare per multa. Qui vbique, nuſquam. Onerat diſcentem turba, non inſtruit; ſatius eſt, paucis te Authoribus tradere.* Horum autem delectus Profeſſorum iudicio ad rem, & captum ſingulorum eſt probandus. Non ſapientiam attingit ille, qui tumultuaria, inordinataque lectione ſemet ingurgitat, non traiiciens in animum, quæ legit; quippè, ſicut non hi, qui plurimum edunt, meliùs valent, ſed qui ſumunt, quantum opus eſt, ita non, qui plurima, ſed qui optima legerint, Studioſi, & eruditi ſunt habendi.

Nec difficultates in quas offenditur, ter- 545
reant; paulatim emolliuntur, & per partes capitur, quod totum ſimul nequit apprehendi; Aliquando exigui corporis ſerpens magnum aliquod deuorat animal, nam oſſa,

& c

& neruos paulatim conterit, & contrita exſugit; ſic etiam parua ſapientia magnas ſæpè deuorauit difficultates, atque digeſſit paulatim. Quòd ſi in ſtudij progreſſu quis ceſpiter, nec adhuc verum attingat, tundat, & extundat etiam, nam inde veritas emanauit. Alphonſus Caſtellæ Rex, cognomento Sapiens, cum latentem veritatem è libro exprimere conaretur, eius externas tabulas, quibus erat compaginatus, digitis crepans identidem pulſabat; Aderat Dynaſta quidam ex familiaribus, ab eoq; interrogauit, cur quateret crebris pulſibus inſontem membranulam, cui reſpondit Alfonſus, aperiens codicem, *Nequaquam ad ſurdum clamo, nam mihi diu pulſanti iam tandem liber reſpondere incipit*. Ergo mens pulſet diu aſſidua meditatione, eiuſque dubitationibus libri tandem reſpondebunt.

546 Sed libri, & Codices, quamuis doctiſſimi, vt ſuprà libaui, ſi ſtudium priuatum non acceſſerit, neminem doctum efformant. Cenſuit olim Neanthus, vt Lucianus refert, ſe muſicum euaſurum inſignem, ſi dumtaxat Lyram Orphæi, quæ in templo quodam religioſè ſeruabatur, præ manibus haberet: corrupit pecunia templi æditnum, & ſub noctem ſuſtulit Lyram, ſtatimque in ſuburbio pulſare fides incepit; ſed adeò inconditum, ac feralem ſonum, ſeu ſtrepitum edidit, vt excitati è vicinia canes cytharædum miſerrimè contrucidauerint. Caueat quiſque, qui alienum Lyris, ſeu Codicibus fidit, ne ei canes oblatrent.

547 Ex his omnibus ſatis patet, quantum expediat Scholaribus priuato ſtudio recolere, quæ à ſuis Magiſtris percipiunt. *Et quis feras*, ait Plutarchus *de officio Audit. te in Tonſtrina ſurgentem mox aſſidere ſpeculo, & contactu capitis cæſariem contueri, num probè ſit tonſus; & à Scholis, vbi ſermonem audiuiſti, non protinùs contemplari, & animo tuo diſcere?* Nollem, in hæc tempora quadrare illa verba Senecæ *præfat. in lib. 1. controu. Ecce torpent ingenia deſidioſa iuuentutis, nec in vllius honeſta rei labore vigilatur. Somnus, languorque, ac ſomno, & languore turpior malarum rerum induſtria inuaſit animos. Cantandi, ſaltandi nunc obſcæna ſtudia effæminatos tenent; & capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, & mollitie corporis certare cum fæminis, & incundiſſimis excolere munditijs, noſtrorum adoleſcentum ſpecimen eſt.*

548 Ergo, vt loquar cum Carolo Muſart, *vbi ſuprà*, Studioſe adoleſcens, labora grauiter, fortiter, operosè, altè enim in Democriti puteo merſa veritas latet; niſi plurimùm deſudes, patùm, aut nihil hauties. Ligonem manibus apta, nam ſolum tibi eſt apetiendum; atque, vt auri, & argenti nobiles venas ſub terra recondidit, ne diuites abſque labore euaderemus, ita meliores animi opes, ſcientias, Deus, abſtruſas eſſe voluit, neque ſine ſudore parabiles. Pegaſus poeticus non niſi è ſolo repercuſſo Caſtalios latices eliciuit: omnia ferè, quæ in pretio eſſe poſſunt, primùm larent; nam ea, quæ paſſim occurrunt, iam pridem viluêre. Studium igitur extra ſcholam in tuo Muſæo adhibe conſtans; dictata à Præceptoribus lege, telege, volue, reuolue, euolue, dum mentem, ac ſenſum aſſequaris; Commentare, ſpeculare; multum ex te percontctere, tibique reſpondeas, alios etiam adi, audi. Hæ Academiarum palæſtritæ ſunt exercitationes, ſine quibus lemniſcatam cotonam, auteámve lauream nemo vnquam promeruit.

QVÆSTIO XLVII.

An Studioſi, ſi in loco Academiæ detur interdictum, aut ceſſatio à diuinis, & in aliqua Eccleſia non detur, teneantur audire Sacrum in illa, diebus Feſtis? Vbi de priuilegiis conceſſis Academiæ Salmanticæ tempore interdicti.

QVamuis hæc dubitatio etiam non Studioſis ſit communis, tamen eam in præſenti diſcutio, tum quia in locis Academiarum, propter iuriſdictionum diuerſitatem, frequentiora ſolent interdicta promulgari, tum quia Salmanticæ ſunt aliquæ Eccleſiæ, in quibus, ſi interdictum ab Epiſcopo pronuncietur, non ſeruatur, quia eius iuriſdictioni non ſubiacent, ideóque ibi frequentet hoc dubium agitatum obſeruaui. Ad quæſtionis deciſionem clariorem, & totius rei claram notitiam, præſtringam, quæ tradidi *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 15.* circa interdictum; ibi videat, qui velit Authores de ſingulis propoſitionibus nunc ſupponendis tractantes. 549

Interdictum eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua prohibentur diuina Officia, aliqua Sacramenta, & ſepultura Eccleſiaſtica In quo differat ab excommunicatione, & ſuſpenſione, agit P. Valentia *tom. 4. diſp. 7. q. 18. punct. 2.* Interdictum poteſt ferre, communiter loquendo, is, qui poteſt excommunicare, & ſuſpendere Ita Syluester *verbo, interdictum 3. num. 3.* Priuat diuinis Officiis, quæ alicui Ordini Sacro ſunt annexa, non verò aliis orationibus. Triplex eſt; purè locale; purè 550

purè perſonale: & mixtum. In primo prohibetur diuina Officia, & quædã Sacramenta in tali loco: in ſecundo prohibentur perſonæ ab illis in quolibet loco; in tertio prohibentur aliquæ perſonæ in quolibet loco; & ſimul interdicitur aliquis locus reſpectu omnium perſonarum. Hæc interdicta vel ſunt generalia, totum locum, ſeu omnes perſonas comprehendẽtia; vel particularia, quibus aliqua Eccleſia, ſeu aliquæ perſonæ dumtaxat interdicuntur. Late de his Couarrubias *in cap. alma mater, de ſentent. excomm. in 6. p. 2. §. 1 à n 6.*

551 Interdicto populo, non interdicitur Clerus; quare Clerici, & Regulares poſſunt tempore interdicti Miſſas, & diuina Officia celebrare, dum id præſtent, ianuis clauſis, ſubmiſſa voce, cymbalis non pulſatis, & excluſis his, qui ibi nequeunt aſſiſtere, dummodo ipſi non ſint ſpecialiter interdicti, & ea non exequantur in Eccleſia ſpecialiter interdicta; in qualibet autem poſſunt, ſi interdictum ſit generale. Conſulatur Trullench *in Bull. Cruciat. lib. 1. §. 3. dub. 2.* Sacramenta Baptiſmi, Confirmationis, & Pœnitentiæ, ac reſpectu illorum, qui in probabili mortis periculo exiſtunt, Euchariſtia, in nulla Eccleſia per interdictum prohibentur; Quare ſolùm prohibita ſunt Matrimonium cum benedictionibus (non verò abſque illis) Extrema vnctio, Ordo, & Euchariſtia, quam nec Sacerdos poteſt ſumere non celebrans, cum ſolùm ei permittatur celebrare. Vide P. Granado *tom. 4. controu. 8. tract. vnic. diſp. 6. n. 12.*

552 In Eccleſia ſpecialiter interdicta poteſt ad renouandam Euchariſtiam vnica Miſſa celebrari cum vno, aut duobus Miniſtris. Clerici poſſunt ſepultura Eccleſiaſtica donari tempore interdicti, abſque Miſſa, & ſolemnitate. Probabilior, & communior ſententia docet, eſſe peccatum mortale, violare interdictum; etiam ſi fiat ſine contemptu, v. g. audiendo Miſſam ſine priuilegio, vel quid ſimile prohibitum exercendo. Videatur P. Suarez *de cenſ. diſp. 34. de interdicto ſect. 5.*

553 Is, qui Bullam Cruciatæ habet, poteſt tempore interdicti audire diuina Officia, & Miſſam in qualibet Eccleſia, Oratorio, ſeu loco ad eam celebrandam deſtinato; ſufficitque habere quem Bullam, vt ſimul cum eo poſſint aſſiſtere diuinis Officiis, & Miſſæ, commenſales, famuli, ſerui, & quilibet in eius obſequio occupati, ipſius expenſis victitantes, & conſanguinei (non autem affines) vſque ad quartum gradum. Lege Emanuelem Rodrig. *in Bull. §. 5. n. 5.* Idque intelligitur etiam in Eccleſia ſpecialiter interdicta, quando Miſſa in ea celebratur. Excluduntur autem ab hoc priuilegio hi, qui cauſam interdicto dederunt, vel per quos ſtat, ne tollatur interdictum.

Celebris eſt quæſtio, an habens Bullam teneatur diebus Feſtis audire Miſſam? Et quamuis ſententiam negans ſit probabilis, & eam tueantur Llamas, Alterius, Diana, P. Coninch, Auila, & alij, tamen affirmantem defendi *loco relato à numero* 20. cum Nauarro, Soto, Medina, Ioanne Andrea, Couarrubias, Sylueſtro, Barboſa, Ioanne Sancio, Acoſta, Fernandez, Nuño, Ludouico à Cruce, Trullench, Rodriguez, Bonacina, Viualdo, P. Henriquez, Suarez, Tannero, Fagundez, Caſtro Palao, Azot, & aliis, ibique ſatis ſtabiliui, & ab aduerſantium argumentis vindicaui. 554

Poteſt itidem, qui Bulla Cruciatæ gaudet, tempore interdicti ſuſcipere omnia Sacramenta, dum ipſe cauſam non dederit interdicto, nec per eum ſtet, quominùs amoueatur. Demùm valet, ſi decedat è viuis, donari ſepultura Eccleſiaſtica cum moderata pompa funerali, niſi innodatus excommunicatione exiſtat, & ab ea non abſoluatur. Hæc, & plures quæſtiunculas occurrentes tractaui *tota ea diſput.* 15. 555

Ex quibus conſtat, quid tempore interdicti liceat. In illo ergo, qui Bulla gaudent, poſſunt, & tenentur diebus Feſtis in qualibet Eccleſia audire Miſſam; Et quamuis Bullam non habeant, ſi detur aliqua Eccleſia, in qua non ſit interdictum, & ſine graui incommodo valeant in ea Sacrum audire, ad illud audiendum ibi tenentur. Valet enim hæc conſequentia, cum vrget præceptum; Poteſt quis adimplere illud, ergo tenetur: at diebus Feſtis vrget præceptum audiendi Miſſam, & poteſt quis abſque graui incommodo, vt ſupponimus, eam audire in Eccleſia non interdicta: igitur tenetur. Quare etiam in ſententia negantium, gaudentem Bulla teneri audire Sacrum diebus Feſtis tempore interdicti: teneretur ille audire ex hoc capite, quia, ſecluſo priuilegio, ea obligatio vrget in Eccleſia non interdicta; Vnde non cogeretur vti priuilegio ſuo, ſed cogeretur à præcepto tunc vrgente, & à potentia adimplendi illud in Eccleſia non interdicta. 556

In ea autem Eccleſia nullus tenetur audire Miſſam cum graui incõmodo, hoc enim interueniente, non obligant præcepta Eccleſiaſtica. Graue autem incommodũ quando detur, reſpectu perſonarum, locorum, & circumſtantiarum, arbitrio viri prudentis eſt diſcernendum. Ea autem regula poteſt obſeruari; Si tempore non interdicti 557

in

in ea ſola Eccleſia, de qua eſt ſermo, Miſſa celebraretur die Feſto, & teneretur tunc quis illam adire, ſanè etiam tempore interdicti tenebitur,& è contra. V.g.ſi extra mœnia loci eſſet ea Eccleſia ita diſtans, vt abſque graui fatigatione, aut incommodo alio non poſſet quis illam adire. Quòd ſi vnica Miſſa in ea Eccleſia celebraretur, & præ frequentia adſtantium non poſſet quis ingredi,nec ante fores moraliter aſſiſtere,nullius culpæ reus eſſet.

558 Ceſſatio à diuinis non eſt cenſura iuxta communiorem, & veram opinionem, quæ infertur *ex cap.quærenti, de verbor. ſignificat.* & oſtendit cum aliis P.Layman *tom.1.tract. 5.part.1. cap. 2.* Eſt prohibitio Eccleſiaſtica, ob quam Clerici ceſſare debent à diuinis Officiis, & Sacramentorum adminiſtratione,quam neceſſitas non expoſcit. Nulla eſt in Iure ſtatuta, ſed poteſt indici ab eo ipſo, qui poteſt indicere interdictum, *iuxta cap. irreparabili, de officio Ordinarij, c.ſi Canonici, c.quamuis eodem tit.in 6.* Clerici,& laici poſſunt tempore ceſſationis à diuinis donari ſepultura Eccleſiaſtica, quia hæc non eſt Officium diuinum *iuxta cap. non eſt, de ſponſalibus*; dummodò ſine pompa Eccleſiaſtica præſtetur, vt tradidi *tom.in Bull.Cruciat.diſputat.25. num. 37.* Vbi plura de ceſſatione à diuinis attigi.

559 Bulla Cruciatæ non concedit priuilegium ad audiendam Miſſam tempore ceſſationis à diuinis. Quòd ſi Eccleſia in loco ſit,in qua ea ceſſatio non detur,omnes in ea tenebuntur diebus Feſtis audire Miſſam cum limitatione ſuperiùs appoſita,quia militat eadem ratio in præſenti.Sed dices,tum tempore interdicti, tum ceſſationis, dari duplex præceptum oppoſitum,aliud Eccleſiæ iniungens auditionem Miſſæ diebus Feſtis, aliud Iudicis Eccleſiaſtici præcipientis,non audire Miſſam; ergo poteſt quis cuilibet ex illis ſe conformare, & conſequenter non audire Miſſam, etiam ſi commodè valeat audire; maximè cum hoc ſecundum præceptum deobliget ab impletione primi, ſeu illud pro tunc non obligare, declaret. Reſpondeo, præceptum Iudicis ſolùm eſſe, ne in Eccleſiis, quas ipſe interdicit, aut in quibus ceſſationem à diuinis ſtatuit, audiantur diuina Officia, & Miſſa,aut celebrentur; De aliis verò Eccleſijs nihil decernit, nec tollit obligationem audiendi Miſſam in illis; eſto declaret; non vrgere obligationem audiendi illam in his, quæ ab ipſo prohibentur; imò nec id declarat reſpectu habentium Bullæ Cruciatæ priuilegium,tempore interdicti.

Tempore ceſſationis à diuinis ſolent, vi 560
ſuorum priuilegiorum, Regulares ianuis clauſis celebrare Miſſam in ſuis Eccleſiis, dum abſit Prælatorum offenſio. Et in Societate noſtra tum ex indultis ei à Sede Apoſtolica conceſſis, tum ex communicatione priuilegiorum cum aliis Sacris Ordinibus, plura licent tempore interdicti, & ceſſationis à diuinis, quæ extant *in Compendio priuilegiorum Societatis IESV,verbo,Interdictum.* Attamen niſi hi, quibus in eiuſmodi priuilegiis indulgetur aſſiſtere Miſſæ eo tempore ceſſationis, nullus alius ibi aſſiſtere poteſt. Et quidem tunc domeſti Regulares tenebuntur diebus Feſtis celebrare, aut audire ibi Miſſam ob rationes, quibus ſuprà ſimilem obligationem probauimus de his, qui poſſunt implere præceptum,cum vrget. Alij verò externi, & ſi concedatur, vnum, vel duos poſſe aſſiſtere, vt celebranti miniſtrent, non tenentur illuc adire, vt admittantur ad miniſtrandum.Nam,ſicut non habens Bullam, non tenetur eam accipere, tempore interdicti, vt gaudens eius priuilegio audiat Miſſam; ſic non tenetur quis quærere priuilegium audiendi Miſſam tēpore ceſſationis à diuinis adeundo domum Regularium, vt ei concedatur id priuilegium miniſtrandi celebranti; & aliundè valdè pauci poſſunt vti eo priuilegio, cum pauci admittantur,vt ſint miniſtri celebrantis; inquiro ergo,an omnes teneantur adire, vt inter eos eligantur hi,quibus id priuilegium eſſet concedendum? Teneri omnes, ex terminis patet, eſſe abſurdum. Si ergo omnes non tenētur,cur hic,cui ille teneantur? Nulla eſt ratio. Nullus ergo tenetur.

Dicta omnia aptentur Studioſis, & cæ- 561
teris Academicis, reſpectu quorum nihil ſpeciale reſtat obſeruandum; indeque dubiis in titulo quæſtionis præfixis fit omnino ſatis, quin repetere eadem de Studioſis ſit opus. In præſenti obſerua,Clementem VII. in Bulla expedita die 10. Octobris, anno 1532. conceſſiſſe Academiæ Salmantinæ, vt,tempore interdicti, in Sacello, aut in templo, in quo Officia diuina celebrare conſueuerit, poſſet ea celebrare, non ſecùs ac ſi non eſſet interdictum, in Feſtis quatuor Eccleſiæ Doctorum, necnon S. Nicolai,S.Catharinæ, & S. Thomæ Aquinatis, & in aliis duodecim diebus Feſtis, quos ipſa Academia deſignaret; dum tamen ea cauſam interdicto non dediſſet. Quod priuilegium fuit indultum in gratiam Academicorum Salmanticenſium.

QVÆSTIO XLVIII.

An ſola Studij cauſa ſit ſufficiens, vt Studioſi diebus Quadrageſimalibus abſque priuilegio Bullæ Cruciatæ veſcantur ouis, & lacticiniis? & vtrùm poſſint eis veſci, atque aliis priuilegiis Bullæ vti cum probabilitate, quòd in ipſorum patria Bulla pro ipſis fuerit accepta?

562 PRohibitus eſt lege Eccleſiaſtica eſus ouorum, & lacticiniorum diebus Quadrageſimalibus; vt conſtat ex Synodo Conſtantinopolitana, *Canon.* 56. Et ex D. Gregorio relato *in cap. denique diſtinct.* 4. Quæ lex non extenditur ad cætera anni ieiunia, niſi conſuetudo, aut ſpecialis lex in aliqua Prouincia, diœceſi, aut loco eam extenderit; Ita ex D. Thom. Durando, & aliis docet P. Azor *tom. 1. inſtit. mor. lib. 7. capite* 10. Diebus autem Quadrageſimalibus, quamuis quis ex defectu ætatis non teneatur ieiunare, tamen nequit ouis, ac lacticiniis veſci. Cenſendi autem non ſunt dies Quadrageſimales, Dominicæ Quadrageſimæ, in quibus licet cunctis vſus ouorum, & lacticiniorum, vt cum Llamas, Angles, Antonio Gomez, & aliis defendi, & probaui *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 18. *à n.* 26. eſto oppoſita ſententia plures pro ſe Authores habeat.

563 Habentes Bullam Cruciatæ poſſunt ex priuilegio ibi conceſſo veſci ouis, & lacticiniis in ieiuniis Quadrageſimalibus, ſeruata in reliquis forma ieiunij, exceptis prælatis, & Clericis presbyteris, ac Regularibus vtriuſque ſexus, niſi ſint ſexagenarij, hi enim etiam poſſunt vti eo priuilegio Bullæ Communis viuorum. Vltra quam alia etiam eſt conceſſa, quam ſi habeant prælati, & Clerici presbyteri, valent edere oua, & lacticinia in ieiuniis Quadrageſimalibus, excepta Hebdomada Maiori; qua tamen Bulla non gaudent Regulares. Cæterùm ex priuilegio Bullæ communis viuorum poſſe Regulares Ordinum Militarium veſci ouis, & lacticiniis in præfatis ieiuniis, ſtabiliui *dicta diſput.* 18. *à numero* 16. vbi plura de his attigi: & *tota ea diſput.* varias quæſtiones diſcuſſi.

564 Abſque Bullæ priuilegio, aut vllo alio, poſſunt diebus Quadrageſimalibus veſci ouis, ac lacticiniis infantes, & amentes, vtpotè legibus Eccleſiaſticis non obſtricti, item hi omnes, qui illis diebus valent edere carnes; deindè hi, qui aliqua neceſſitate laborant certa, aut practicè probabili, ratione cuius piſcium eſus eis nocumentum afferat; rursùs Cantores Eccleſiarum cauſa vocis conſeruandæ, etiam ſi presbyteri ſint, vt docet Ioann. Sancius *in Selectis, diſp.* 44. *numero* 18. Quod ad hos, qui in Camera principis ad ipſius recreationem canunt, extendit Diana 1. *part. tract.* 9. *reſolut.* 11. In aliquibus etiam prouinciis conſuetudine introductum eſt ob aliorum ciborum defectum, vt lacticinia edantur, (non verò oua) in ieiuniis Quadrageſimalibus, abſque vllo priuilegio. In nonnullis etiam viget conſuetudo, vt ſit licitus vſus laridi, ſeu ſaginis ad oua patanda in diebus omnibus, in quibus vſus carnium eſt prohibitus.

Studium ex ſe non eſt cauſa ſufficiens, 565
vt abſque priuilegio edantur oua, & lacticinia diebus præfatis prohibitis; nec enim Studentibus, præcisè quia ſtudent, vſus piſcium graue incommodum, aut nocumentum affert. Et quidem, ſi dumtaxat ob ſtudium eſus ouorum liceret, Religioſi ferè omnes, qui in ſtudiis occupantur, & eis incumbunt, poſſent ea edere, quod eſt abſurdum, cum illis rigidiùs, quàm cæteris ſit prohibitus eiuſmodi eſus, indeque Bullæ priuilegium, nec communis viuorum, nec ſpecialis conceſſæ Prælatis, & ſæcularibus Sacerdotibus eis ſuffragetur.

Dixi *ex ſe*, quia ſæpè contingit, ex con- 566
tinuo ſtudio ſtomachum debilitari, aut alias corporis ægritudines, ſeu dolores emanare, ratione quorum licitus redditur eſus ouorum, eo quòd ſint nociua alimenta piſcium, tuncque ſi adſit neceſſitas certa, aut practicè probabilis, de qua cuilibet ex experientia, vel ex Medici aſſerto conſtet, valet abſque vllo priuilegio oua, & lacticinia edere. Quòd ſi dubium, ſeu neceſſitas ſit anceps, poteſt dipenſare, vt edantur, reſpectu ſubditorum Epiſcopus, & in eius abſentia Vicarius; & reſpectu Regularium proprij Prælati; quam diſpenſationem concedere queunt etiam in dubio ancipiti neceſſitatis edendi carnes diebus prohibitis; de quo egi *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 17. *à num.* 4. *& diſp.* 18. *n.* 4.

Vt autem quis gaudeat priuilegio veſ- 567
cendi ouis, & lacticiniis, aliiſque priuilegiis in Bulla Cruciatæ contentis, non ſufficit in primis intentio eam accipiendi, vt error vulgi imperiti fert; quippè ea priuilegia nō communicantur, donec quis Bullam acceperit; ſicut alia priuilegia, quæ Pontifex elargitur,

elargitur, vt ſunt diſpenſationes in irregularitatibus, in gradibus ad nuptias prohibitis, ac ſimilia, donec reipſa à Pontifice concedantur, prodeſſe non poſſunt, nec ſufficit ad vtendum illis intentio obtinendi cum certa fiducia impetrandi; ſic ergo Pontifex nulli adhuc concedit Bullæ priuilegia, donec ea ab illo accipiatur. Nec ſufficit ſpes accipiendi Bullam per ſe, vel per alium, etiam ſi adſit certitudo moralis, quòd ſit accipienda, niſi de facto accipiatur.

568 Attamen, ſi quis certò ſciat, quotannis tali die, vel tempore, in ſua domo, aut patria, à qua abeſt, à parentibus, vel ab aliis accipi pro ipſo Bullam Cruciatæ, ita vt moraliter de acceptione ſit certus, nec de ea prudenter dubitare valeat, poterit ex tunc Bullæ priuilegiis potiri, cum in moralibus perindè ſe habeat ea acceptio, ac ſi ipſe accepiſſet. Ita contra aliquos tuentur Villalobos, Diana, & P. Henriquez, quos retuli, & ſectatus ſum *tom. in Bull. Cruciat. diſp. 2. n. 3.* Nec obſtat, quod aſſerit Trullench *in expoſit. Bull. lib. 1. §. 1. dub. 3. num. 3.* niſi accedat teſtimonium fide dignum acceptionis Bullæ, non ſufficere prædictam certitudinem in re tanti momenti, quæ concernit materiam Sacramentorum, cùm circa hæc plura priuilegia concedantur in Bulla; eamque præſumptionem acceptionis incertam remanere, cum potuerit accidiſſe aliquod impedimentum mortis, morbi, aut ſimile accipientibus Bullam aliis annis. Id confirmat, nam, ſi Epiſcopus ſoleat quotannis præbere mihi facultatem ad abſoluendum à caſibus ipſi reſeruatis, & ſim moraliter certus, eam denuò fore conceſſurum, tamen, quia poteſt mutare conſilium, non poſſum ab illis caſibus abſoluere donec de conceſſione conſtet; ergo nec Confeſſarius electus per Bullam poterit abſoluere à caſibus, quorum abſolutio in ea indulgetur, donec de acceptione conſtet.

569 Nun, inquam, id obſtat; nam ea, quam præfiximus, eſt certitudo moralis iam acceptæ Bullæ, non ſola præſumptio accipiendæ, ſicut eſt præſumptio concedendæ ab Epiſcopo facultatis abſoluendi à reſeruatis; ſi enim eſſet certitudo moralis, facultatis iam conceſſæ, idem de ea aſſererem parem ob rationem. Et, quamuis res ſit grauiſſima, ea certitudo ſufficiens eſt ad præfatos effectus; quippè homines prudenter operantur, dum ipſis de aliqua re ita liquet, vt in moralibus nequeat eſſe maior certitudo, nec moraliter ſit periculum, vt fallantur. Curandum tamen eſt, vt talis ſit certitudo, quæ periculo falſitatis, niſi ob rarum contingens, & moraliter non eueniens minimè exponatur. Nec ſatis eſt probabilitas moralis ad præſens; licèt enim poſſit quis ſe conformare opinioni probabili; at non datur in præſenti probabilis opinio, quòd poſſit gaudere priuilegiis Bullæ cum ſola probabilitate morali expoſita moraliter periculo falſitatis; ſiquidem opinio benignior, quam ſequimur, exigit certitudinem moralem, quæ non reſultat ex rationibus moraliter probabilibus, ſed moraliter certis.

Nec contra noſtrum aſſertum obſtat, 570 quòd non ſufficiat moralis certitudo de obtentis diſpenſationibus à Pontifice, vt quis poſſit eis vti. Etenim in primis, quamuis Pontifex diſpenſationes expediuerit, committit communiter Ordinariis locorum, aut aliis, vt cauſas explorent, compertáque veritate, iuxta formulam eis deſignatam, diſpenſent, aut declarent, à Pontifice diſpenſari; & quovſque id peragatur, diſpenſatum non eſt, atque adeò antecedenter non licet vti diſpenſatione, quæ adhuc non ſubſiſtit. Deindè non rectè ſupponitur, poſſe circa diſpenſationes obtentas dari certitudinem moralem. Quippe potuerunt ob varia accidentia non eſſe petitæ, aut non conceſſæ, vel appoſita aliqua conditione priùs adimplenda, præſtitæ. Quare, ſi per teſtimonium fide dignum non conſtet, diſpenſationem fuiſſe obtentam abſolutè, & abſque vllo grauamine, ita vt expeditus illicò ſit vſus illius, non erit hic vſus licitus, nec certitudo moralis poterit haberi. Secùs contingit in noſtro caſu; nam conſtat, ſingulis annis reſpectu Regnorum Hiſpaniæ fuiſſe Bullam Cruciatæ à Pontifice conceſſam, & in quolibet loco accipi poſſe, nec indigeri, vt accipiatur, aliquo præuio examine, nec requiſito, niſi erogatione eleemoſynæ, cum accipitur, præſtitæ, aut in certum tempus dilatæ, quare & poteſt haberi moralis certitudo de acceptione illius, & hæc ad vſum priuilegiorum eſt ſufficiens.

Nec demùm obſtat, ſi è contrario con- 571 tendatur, ſufficere probabilitatem moralem acceptionis Bullæ ex eo, quòd quis licitè operetur, dùm iuxta opinionem probabilem operatur. Nam, vt dixi; non eſt idem, dari probabilitatem acceptionis Bullæ, & dari probabilem opinionem, quòd illa ſufficiat ad gaudendum eius priuilegiis; hæc enim opinio non datur, indeque non operabitur quis iuxta probabilem opinionẽ, ſi velit eis priuilegiis vti cum ſola probabilitate acceptionis Bullæ. Deinde, quo-

ties in moralibus datur dubiun. & aliquis poſſidet, huius eſt melior conditi cum autem poſſideat ius commune, à quo liberat Bulla, vel præter quod priuilegia in Bulla conceduntur, dum non deponit quis dubium facti, ſeu acceptionis Bullæ, cui dubio opponitur certitudo moralis, non verò probabilitas moralis, in qua dubium imbibitum, & non penitùs ablatum manet, ſequitur, iuri communi ſtandum eſſe, vtporè poſſidenti, ac non licere vti Bullæ priuilegiis; quod rationibus, & exemplis confirmaui *loco relato in Bull. Cruciat. diſp. 2. numero 3. propè finem.* Tota iam doctrina tradita aptanda eſt Studioſis extra patriam in loco Academiæ degentibus; qui, vt omnino ab ſcrupulis eximantur, debent præmonere ſuos parentes, aut ſimiles, quòd faciant ipſos certiores acceptionis Bullæ, ſtatim, ac fuerit accepta, ſeu cum acceptio paratur.

QVÆSTIO XLIX.

An Studioſi, ſi aliquem filium extra matrimonium habeant, teneantur ei alimenta præſtare, & à quo tempore? Vbi de Caſtitate ab Studioſis ſeruanda.

572 NOn agimus de alimentis, quæ patres filiis præſtare tenentur, quod non eſt noſtri inſtituti; Conſulat, qui velit, Couarrub. *in epitom. capite 8. part. 2. §.6.* Surdum *de alimentis*, P. Azor *tom. 2. inſtitut. moral. lib. 2. cap. 3. quæſtione* 1. & alios paſſim. Sed, quia aliquando Studioſi in locis Academiarum filios extra matrimonium habent, quid circa illos præſtare debeant, eſt quæſtio, & quidem communis etiam non Studioſis, ſi eiuſmodi filios habeant.

573 Tenendum eſt, vt certiſſimum, debere patres, ſi poſſint, eis filiis ſuppeditare alimenta. Ita ſtatuitur *in capit. cum haberet, de eo, qui duxit in vxorem, quam polluerat, & in capit. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.* Et quamuis oppoſitum videatur decerni *in Authentica, ex complexu, Codic. de inceſtis nupt.* tamen Iuris Canonici diſpoſitio, vt æquitati, ac pietati conformior, præualet ei diſpoſitioni Iuris Ciuilis; Imò aliqui probabiliter aſſerunt, eam Authenticæ diſpoſitionem fore intelligendam, quando filij aliunde habent, quo ſuſtententur, ed quidquid de hoc ſit, aſſertio noſtra eſt tenenda; quippè obligatio alendi filios oritur ex ipſa naturæ propoſitione, quæ eſt homini communis cum ipſis belluis; quare ex virtute pietatis tenentur parentes filiorum gerere curam; vndè peccarent mortaliter, ſi eis alimenta denegarent, nam contra ius naturæ agerent, & necare viderentur, iuxta *leg. necare, ff. de liberis agnoſcendis.*

Intelliguntur autem nomine alimento- 574
rum omnia, quæ ſpectant ad cibum, & potum, ad veſtitum, lectum, habitationem, medicinam, & honeſtas artes, ſeu diſciplinas addiſcendas. Ita Syluester *verbo, alimenta*, & communis Doctorum. Quando autem filij ſunt adulti, ſi ipſi ſint diuites, aut aliundè ſibi conſulere commodè queant, non tenentur patres ad alimenta miniſtranda; nam ius naturæ exigit ſolùm, filio alimenta præſtari, vt neceſſitati prouideatur; non autẽ dicitur laborare neceſſitate is, qui diues eſt, aut ſibi conſulere cõmodè valet, arte, vel officio decenti. Quòd ſi filij adulti ſint ad ſe ſuſtentandum inepti, vel quia capti mente ſunt, vel morbo impediti, reputantur vt infantes; in ordine ad obligationem ſuſtentandi illos, quæ parentibus ineſt. Totam hanc doctrinam tradunt Couarrubias, Bonacina, Pater Thomas Sanchez, Pater Molina, Pater Azor, & alij, quos refert, & ſequitur Trullench *tom. 1. in Decalogum, lib. 4. cap. 1. dub. 3.*

Tenetur autem pater alere filium, ſtatim, 575
ac triennium expleuit, iuxta *cap. 2. de conuerſione infidelium, iuncta Gloſſa ibi.* Nam mater ſolùm tenetur educare filium per triennium, quo tempore cenſetur ab eius vberibus pendens, ab eademque lactari; Indeque, ſi lacte careat, aut iuſtam cauſam habeat non lactandi filium, nec ad id tenetur, & patri incumbit obligatio ſoluendi expenſas, quæ in illo nutriendo fiant, poteritque mater illas ab eo repetere, ſi ipſa ſoluerit, non liberaliter, ſed animo compenſationis accipiendæ, iuxta *leg. ne filium, Codic. de patria poteſt.* Docent Pater Azor *vbi ſuprà, quæſt. 8.* Sayrus *in Claui, lib. 7. c. 7. n. 6.* & plures alij.

Quòd ſi pater impotens ſit alere filium, 576
ad matrem obligatio recidit, iuxta *leg. ſi quis à liberis, ff. de liberis agnoſcendis*; & in matris defectum tenentur aui, & alij aſcendentes, & primùm hi, qui per virilem ſexum ſanguinem ducunt, deinde hi, qui per fœmineum, quibus omnibus deficientibus, infans ad hoſpitale, ſeu domum, ſi ſit ad id deſtinata, aſportandus eſt, vt enutriatur, aut ex eleemoſynis collectis eſt educandus; peccaret autem mater, quæ potens abſque graui incommodo lactare, & educare filium vſque ad triennium,

nium, non ita præſtaret, imò etiam deinceps, ſi pater non poſſet; quòd ſi ipſa non lactet, alij lactandum tradere debet. Vndè abſque iuſta cauſa exponere filios in Eccleſia, aut alibi, vel tradere Hoſpitali, peccatum mortale eſt, quia pietati grauiter derogatur, dum ſic filij deſeruntur. Quòd ſi ob iuſtam cauſam mater mitteret filium ad Hoſpitale, nutriendum ibi, quin parentes agnoſcantur, & ipſa ſit diues, tenetur adhuc reſtituere Hoſpitali impenſas, quæ in eo enutriendo fuerint factæ, vt tenent Villalobos 1. *part. tract.* 15. *difficultat.* 7. *numero vndecimo* Bonacina *tom.* 2. *diſputat.* 6. *punct.* 6. *paragrapho* 1. *num.* 11. Nauarrus, P. Azor, & alij.

577 Pius V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Quæ ordini*, prohibet Clericis, ne filiis ſpuriis poſſint donare cauſa mortis, aut in teſtamento relinquere bona ex ſuorum Beneficiorum fructibus adquiſita. Inſuper in Conſtitutione, quæ incipit. *Ad Romanum ſpectat*, eam prohibitionem extendit ad cætera bona patrimonialia Clericorum. Aliqui apud Patrem Filiucium *tom.* 2. *tractat.* 28. *part.* 2 *capit.* 2 *quæſtion.* 4 *numero* 33. cenſuerunt, has Conſtitutiones non eſſe vſu receptas. Sed meliùs alij eas admittunt, & aſſerunt, Pontificem in eis nihil potuiſſe ſtatuere contra ius naturæ alendi filios, ſed poſitis terminis aptis, ſub quibus poterat ipſe, quod expediret bono publico, decernere, ſolummodò intendiſſe, ne filiis ſpurijs Clerici quidquam relinquerent, ſi illi haberent, vndè commodè ſuſtentarentur; nam eo caſu iuſtè eam prohibitionem potuit Pontifex iniungere, maximè circa bona ex Beneficiis Eccleſiaſticis adquiſita, quæ deſtinata ſunt ad alendos Eccleſiæ Miniſtros.

578 At, ſi filij non habeant, vndè victitent, ius naturæ vrget, vt Clerici eis relinquant alimenta. Vltra alimenta autem prohibentur in præfatis Conſtitutionibus donationes, hæreditas, legata, & alia huiuſmodi. Quarè, ſi non habent alia bona, niſi ea, quæ ex Beneficiis Eccleſiaſticis adquiſierunt, poterunt adhuc ex illis alimenta filiis illegitimis relinquere, & non ſolùm ea, quæ ſunt ſimpliciter neceſſaria, ſed & quæ ex naturali quadam æquitate debentur. Vnde poterit ex his bonis Clericus filiam ſpuriam dotare, quia dos nomine alimentorum comprehenditur. Hanc explicationem Conſtitutionum Pij V. & doctrinam traditam tuentur Nauarrus *de ſpol. Clericorum, paragrapho vltim. numero* 9. *& Conſilio* 5. *de teſtament.* Villalobos 1. *part. tract.* 41. *difficult.* 7. *numero tertio* Trullench *vbi ſuprà, num.* 9. Pater Azor, & Filiucius *vbi ſuprà.*

Mendo de Iure Academico.

Ex dictis facilè cernitur, ad quid teneatur Studioſus habens filium extra matrimonium. Cum autem Scholares ad patriam ſuam redeant, ſi in loco Academiæ filios habuerint, tenentur non deſerere illos, ſed mittere alimenta, quibus à triennio ſuſtententur, aut etiam ante triennium, ſi mater eos enutrire nequeat; vel illicò eos ad ſuam patriam ſecum adducere, vt ibi educentur. Quod ſaltem posteà præſtare tenentur, ſi matres vltrò non ſe offerant ad eos ſuſtentandos, & bonis moribus inſtruendos; nam obligatio curam filiorum habendi, etiam quoad ſpiritualia, incumbit parentibus, ita vt grauiter peccent, ſi, quantum eſt ex ſe, non curent patres, vt filij bonis moribus imbuantur. De quo conſulantur Authores *tota hac quæſtione* citati, apud quos, & apud alios ab ipſis relatos, reperientur innumeræ quæſtiones circa alimenta, dotem, educationem, ac ſimilia. Quòd ſi Studioſus poſſet alimenta præſtare filio, ſtandum eſt dictis ſuperiùs. 579

Ea autem omnia ſupponunt, priùs conſtare debere, filium eſſe Studioſi eum, de cuius alimentis agitur. Etenim, ſi mulier publicè inhoneſta filium pareret, quamuis quis cum ea conueniſſet, non teneretur reputare ſuum eum filium ab ea ortum. At, ſi cui moraliter conſtaret, fœminam cum nullo alio fuiſſe copulatam, quàm cum ipſo, filium ab ea ortum etiam ſuum cenſere deberet. Quòd ſi etiam moraliter eſſet conſtans, ſolos duos, vel tres fœminam cognouiſſe carnaliter, & filius ab ea oriretur, qui, obſeruatis temporis circunſtantiis, cuiuſlibet ex illis poterat eſſe filius, quin valeat dignoſci, cuius determinatè ſit, illi inter ſe debent alimenta partiri, & ei miniſtrare, nec vllus tenetur ad integra alimenta ſuppeditanda. Rursùs, ſi fœmina ſit coniugata, & tempore conceptus non fuerit abſens maritus, ſed cum ea cohabitauerit, quamuis quis tunc eam cognouerit, filius ab ipſa ortus, marito eſt tribuendus, nec ille alter tenetur ſuum arbitrari, nec miniſtrare alimenta. Prætereà, ſi ob circunſtantias occurrentes quis dubitet, an ſit eius filius, necne, pro qualitate dubij aliquid ſuppeditare debebit ad filij eiuſmodi alimenta, ſicut in dubio, an reſtitutio debeatur, aſſerunt communiter Authores *in tractatu de reſtitutione.* Quòd ſi fœmina affirmet; 580

fillum eius eſſe, & aliàs illa digna ſit fide,
non parum eius teſtimonio eſt deferen-
dum.

581 Non autem tenetur Studioſus, ad alen-
dum filium, ſubtrahere aliquid ex alimen-
tis, quæ ipſi mittuntur, vt victitet in loco
Academiæ, ſi illis indigeat ad ſuam decen-
tem ſuſtentationem; tenebitur verò, ſi ali-
quid ſuperſit. Demùm ſi Studioſus ſub pa-
rentibus ſit, à quibus omnia neceſſaria acci-
pit, debet per ſe, vel per alium eos certiores
facere de obligatione, qua ipſe tenetur ad
alendū eiuſmodi filium, niſi fortè eius in-
dolis, & genij ſint, vt ſpes nō ſubſiſtāt, quòd
velint ea alimenta nepoti elargiri, quin ti-
meatur potiùs, inde grauem indignationem
contra filium Studioſum fore concepturos,
ex qua ipſi grauia incommoda immineant;
tunc enim nòn datur obligatio commone-
faciendi parentes.

582 Sed vtinam nunquam hic eueniret ca-
ſus, nec Scholares cauſam præberent euen-
tuis quos, quia huc deuenimus, non poſſum
non ad caſtimoniam hortari, cum virtus
hæc maximè conducat ad finem, quem in-
tendunt, nempè ad ſcientias addiſcendas;
nam, vt ait Diuus Auguſtinus *ſerm.* 249.
de Tempore; *Aſſueſcat Iuuenis ad caſtitatem,
vt ſit dignus ſapientia.* Reſque ipſa nos ad-
mouet; Caſtitatis enim proprium eſt, vim
imaginatricem, internoſque ſenſus, qui ſunt
impudicitiæ ſtabula, purgare; mentem, quæ
animæ eſt oculus, illuſtrare: appetitionum
tumultuarios motus reprimere; vitales ſpi-
ritus limpidos reddere, cerebrum attempe-
rare, ac denique ex homine efformare An-
gelum, ſeu ad intelligendum, ac philoſo-
phandum acutum & acrem Sic in Scriptura
Sacra eos excellere ſapientia obſeruaueris,
quos virginitate, & caſtitate præeminere
conſpexeris; Sic etiam inter Euangeliſtas
Ioannes Aquila, inter Apoſtolus Paulus
Lyncæos oculos habuit: inter Doctores
Thomas de Aquino Angelus extitit, qui
Virgines permanſere. Sic etiam Antonius
in ſyluis, in cellula Bernardus, in Oratorio
Brigitta, alijque plurimi ad ſummum ſcien-
tiæ apicem pertigerunt, caſtitate præſide, ac
magiſtra; & demùm Diuus Hieronymus
libro 1. *contra Iouinianum* aſſerit, Sybillis in
Virginitatis præmium præſtitam fuiſſe diui-
nationem cœlitus.

583 Pulchrè id oſtenditur ex Diuo Gregorio
Nazianzeno, cui, cum adoleſcens addiſcen-
di ſummè cupidus de recta ad ſapientiam
via diù multùm ſecum cogitaret, duæ vir-
gines humana ſpecie maiores ſe ſpectandas
per quietem dedere; Et, *Ecce*, inquiunt, *huc
è cælo venimus à Deo miſſæ, vt tecum hoſpita-
mur; altera è nobis Sapientia, altera Caſtitas
nominamur; ita perge, non minùs morum puri-
tati, quàm litterarum ſtudio operam locare.*
Quæ cum dicere ceſſarent geminæ ſorores,
totam Nazianzeni ſubiere mentem, & eius
euanuerunt ex oculis. Ergo caſtitatem
amet, qui ſapiens eſſe voluerit; ſorores ſunt
Caſtitas, & ſapientia; ambiunt eiuſdem hoſ-
pitij ſocietatem.

Hanc adoleſcentibus Studioſis caſtimo- 584
niæ virtutem, nullus pudoris Orator D. Ber-
nardo aut mellitior, aut facundior com-
mendare valet; Sic igitur *ſerm.* 86. *in Canti-
ca*, ait *Quid amabilius verecundo adoleſcente?
quàm pulchra hæc, & quàm ſplendida gemma
in vita, & vultu adoleſcentis! quàm vera, &
quàm minimè dubia bonæ nuntia ſpei, bonæ
indolis index! Virga diſciplinæ eſt illi, qui pu-
dendis affectibus imminens lubricæ ætatis mo-
tus, actuſque leues coerceat, comprimat inſolen-
tes. Quid ita turpiloqui, & omnis deinceps tur-
pitudinis fugitans? Nullùm æquè manifeſtum
indicium colombinæ ſimplicitatis, & ideò etiam
teſtis innocentiæ. Lampas eſt pudicæ mentis iu-
giter lucens, vt nihil in ea turpe, vel indecorum
reſidere attentet, quod non illa illicò prodat.
Ita expunctrix malorum, & propugnatrix pu-
ritatis innata, ſpecialis gloria conſcientiæ, &
famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum
primitiæ, naturæ laus, & inſignè totius honeſti.
Rubor ipſe genarum, quem fortè innexerit pu-
dor, quantum gratiæ, & decoris ſuffuſo afferre
vultui ſolet? Vſque adeò genuinum ani-
mæ bonum verecundia eſt, vt, & qui malè
agere non verentur, videri tamen verecunden-
tur.*

Ecce ex Diuo Bernardo quàm congruat 585
adoleſcentibus Studioſis caſtitas, verecun-
dia, pudor; qui non in ſolo frontis rubore
continetur, ſed in externis quoque actioni-
bus propalatur, nempè in oculorum mode-
ſtia, in oris cuſtodia, in corporis geſtu, & ha-
bitu, & in ipſa incedendi ratione; nam, vt
Diuus Ambroſius *lib.* 1. *de offic. cap.* 18. ait;
*Eſt verecundia pudicitiæ comes, cuius ſocietate
caſtitas ipſa tutior eſt; bonus enim regendæ ca-
ſtitatis pudor eſt comes, qui ſe ſe prætendat ad
ea, quæ prima pericula ſunt, pudicitiam teme-
rari non ſinat.* Sanè erubeſcere debet ado-
leſcens ad quodlibet inhoneſtæ actionis, aut
verbi ſignum; effrontis quippè eſt, vel ipſo
laſciuiæ audito nomine, non verecundari;
Vidit aliquando Diogenes adoleſcentem,
inhoneſto dicto ſuffultum rubore, eique il-
licò dixit; *Confide fili, hicce virtutis color
eſt.*

Fugiant igitur Studioſi adoleſcentes tur- 586
piſſimæ luxuriæ vitium, quod non huma-
num eſt, ſed belluinum, & hominem veluti

Circæo

Circæo dementatum poculo, in fœdam ſuem conuertit. Tartarea certè libido, immundorum ſpirituum, aut parens, aut ſoboles, cui Aſmodæus diabolus præeſt; indeque Sanctus Ambroſius *lib. 1. de Virgin.* loquens de Caſtitate ait; *Qui eam ſeruat, Angelus eſt; qui perdidit, diabolus eſt.* Tam endum itaque monſtrum eſt luxuria, & ab ſtudioſis maximè euitandum; cum ipſi etiam Ethnici, qui Mineruam ſcientiarum Deam fingebant, ſimul Caſtitatis præſidem ipſam pronuntiarent, quaſi ſcientiæ non niſi caſtitatis ſubſidio comparari queant. Hoc argumentum concinne proſequitur P. Carolus Muſart *in libr. Adoleſcens Academicus, part. 4. cap. 3.*

587 Vt ad Caſtimoniæ virtutem ſuauiter animis inſerendam Adoleſcentes perueniant, inter alia id præ oculis habeant, vt otium vitent, quod eſt Caſtitatis hoſtis. Appoſitè Florentius Schoonhouius *emblem. 35.* Dianam (fictam antiquitatis ſyluarum Deam) venationi intentam depinxit, & à tergo Cupidinem inſequentem, & eam ſuis telis impetere tentantem, ſed fruſtrà; & cauſam lemmate hoc declarauit, *Labor Amoris domitor* Premat illa Veneris proles duro telorum imperio deſides, otioſos, & ignauos: at Diana, & quiſquis ſtrennè laboribus, ſtudiis, & elucubrationibus vacat, eius vim deſpicit arcus; perit quippè libido, ſi otia amandentur, eamque domat aſſiduus labor, & infatigabile ſtudium. Vide de his plura apud Alciatum *emblem. 81. & lib. 1. Peregr. cap. 17.* Batillium *emblem. 14.* Boiſſardum *emblem. 25.* Oræum *emblem. 29.* Catſium *emblem. 36.* Don Ioannem de Solorzano *in emblem. Regio-politicis emblemate 77.*

QVÆSTIO L.

Vbi debeant, aut poſſint ſepeliri Scholaſtici extra patriam in loco Academiæ decedentes è viuis?

588 Dico primò, Scholaſticum decedentem in Academiæ loco, qui nec ſepulturam elegit, nec ſepulchrum Maiorum habet, aut nequit ad illud commodè deferri, ſepeliendum eſſe in propria Parochia, in qua, ratione quaſi domicilij, Sacraměta percepit, ſeu percipere teuebatur. Ita Panormit. *in cap. 1. de ſepultur.* P. Layman *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 3. tract. 6. c. 12. n. 8.* Etenim cæteri domicilium habentes in aliquo loco, debent in propria parochia ſepeliri, quando non eligunt ſepulturam, aut non habent ſepulchra Maiorum, in quibus commodè tumulari queant, vt infertur *ex cap. 1. & 3. de ſepultur. in 6.* & docent omnes Authores. Is autem, qui quaſi domicilium habet, æquiparatur habenti domicilium.

Dico ſecundò, poſſe Scholaſticum, ſi pubes ſit, eligere ſepulturam extra ſuam Parochiam; id enim permittitur omnibus, qui ad pubertatem iam acceſſerunt, *in cap. 1. de ſepultur. cap. licet, eodem titulo in 6.* Quod quidem etiam abſque patris conſenſu præſtare valent, vt ibidem ſtatuitur. Filio autem impuberi, ſi loci non repugnet conſuetudo, poteſt eligi à patre ſepultura extra propriã Parochiam; imò, deficiente patre, poteſt à matre, vt tuentur Armilla *verbo ſepultura, num. 8.* Pater Molina *de iuſtit. diſput. 113.* Pater Sa, *verbo ſepultura, numer. vltim.* Extra Parochiam autem eligi ſepultura valet in quauis Eccleſia, cui ſepulturæ ius competat, cuiuſmodi ſunt Eccleſiæ Parochiam includentes; vel quæ liberam à Pontifice ſepeliendi poteſtatem habeant, (licèt id communi iure eis non competat) quales ſunt Eccleſiæ Regularium: aut cui Epiſcopus cum conſenſu Capituli ius ſepeliendi conceſſerit, etiam ſi Parochialis non ſit, quod fieri poſſe aliqui docent. Videantur de his Panormitan. *in capit. certificari, de ſepultur.* Syluester, *verbo ſepultura, quæſtion. 3.* Pater Molina *vbi ſuprà.* 589

Dico tertiò, ſi Scholaſticus in patria propria decedat, habeatque ſepulchrum Maiorum, adhuc extra propriam Parochiam, in eo ſepeliendum fore, iuxt. *cap. 1. de ſepultur.* Quod ſi aui, & progenitores in vno ſepulchro, & pater in alio, quod ipſe ibi elegit, & non fortuito caſu, iaceat; in ſepulcho patris eſt ſepeliendus. Quod extenditur etiam ad filios non legitimos, dum naturales ſint; nam, ſi ſint ſpurij, cum matre ſunt tumulandi, dummodò illa illuſtris non ſit, quæ inde detrimentum honoris pati queat. Videantur Panormitanus, Syluester, P. Emanuel Sa, Pater Molina, & Pater Layman *locis relatis*, & Petrus Peruſius *tract. de canonica portione.* 590

Quòd ſi extra patriam obeat Scholaſticus in loco Academiæ, aut alibi, & habeat ſepulchrum Maiorum, ad quod poſſit deferri, poteſt id ante mortem eligere, ſiue ſtatim ac obierit, cadauere delato, ſiue eo depoſito in Parochia, aut in Eccleſia, quam ipſe elegerit, vt deferatur, cum commodè poſſit. Et quidem, ſicut eligere poteſt Eccleſiam, in qua ſepeliatur, ita poteſt eligere, in qua deponatur. Fit autem cadaueris depo- 591

cap.13.de reform. deberi Eccleſiis Parochialibus quartam partem funeralium, ſcilicet oblationum, & ſacrificiorum, quæ à defuncto relicta ſunt. Attamen non intendiſſe Tridentinum reuocare priuilegia quadraginta annis integris præſcripta, conceſſa Monaſteriis, ſeu aliis piis locis, ne ſcilicèt quarta funeralium ſoluatur Patochialibus Eccleſiis ab his, qui in eis locis ſepeliuntur, docet Rodrig. *tom.1.qq.regular.q.59.art.* 2. Quapropter in hoc ſpectandam eſſe cuiuſque Prouinciæ, diœceſis, aut loci conſuetudinem legitimè præſcriptam, eſt regula tutior, & in praxi amplectenda.

598 Cum autem plures ex Scholaſticis obeuntibus teſtamenta nou condant, nec oblationes, aut Miſſas pro ipſis celebrandas deſignent, totuſque funeris apparatus ab amicorum diſpoſitione dependere ſoleat; hinc eſt, non poſſe determinari portionem Parochis præſtandam; atque adeò, ſiuè in Parochia ſepeliantur, ſiuè in alia Eccleſia ab ipſis electa, ſolet cum Patochis de portione ipſis tribuenda fœdus iniri; (niſi iam conſuetudine, aut ſtatuto diœceſano, vt aſſolet, ſit deſignata quantitas:) Et ſanè Parochi exiguis debent eſſe emolumentis contenti, cum ratio poſtulet, benignitatem erga exteros, & limitatis alimentis potitos exerceri. Quòd ſi Scholaſticus poſſit teſtamentum condere, illudque condiderit, facilè conſtabit ex his, quæ pro ſuæ animæ liberatioue reliquit, quantum Eccleſiæ Parochiali debeatur, inſpecta ſimul loci conſuetudine.

QVÆSTIO LI.

An Fœminæ poſſint ſtudiis litterarum publicè incumbere, eaſque docere?

599 EXornatoria eſt hæc quæſtio potiùs quàm practica; ſed cum iam publicè fuerit aliquando in Academia Salmantina in Repetitione ad Gradum obtinendum, floridè ſanè, & amœnè diſcuſſa; non abs re fuerit, eam nunc vtcumque concinnare, vt nec vel hæc quæſtio in hoc Opere deſideretur.

600 Fœminas cunctis retrò temporibus doctas, ac ſapientes Authorum paginæ celebrant; Inter quas effloruere *Erinna*, in inſula Telos, poëmate à ſe compoſito celebris; loquitur de ea Propertius *lib.2.* Lucani vxor *Polla*, de qua Statius *lib.2.Sylu.* Tres *Chorinæ*, alia Thebana, quam laudant ijdem Propertius, & Statius *locis relatis.* Alia Theſpia, alia Ouidij coætanea. *Sappho* Lesbia, quæ libros Lyricos ſcripſit. *Aſpaſia* Mileſia, in Philoſophia Magiſtra Periclis, de qua Plutarchus *in Pericli. Zenobia*, Hiſtoriam Orientalem Alexandrinam edidit. *Phemoneo*, carminis heroici, vt quidem aiunt, inuentrix. *Cleobulina*, ænigmata conſcripſit. *Cornificia*, epigrammata compoſuit. *Cornelia*, epiſtolas elegantes exarauit. Filiæ Lœlij, & Q. Hortenſij in eloquentia floruerunt. *Theano*, Metapontina; *Soſipatra* Lida, & plurimæ aliæ, quas refert Ioannes Rauiſius Textor *in Officina, tom. 1. pagin. 234. titul. Mulieres doctæ.*

Rurſùs ſeptem Sybillæ doctiſſimæ fue- 601
runt, earumque libri, & oracula ſunt celebratiſſima, de quibus agunt, plureſque quæſtiones excitant Origenes *lib. 5. contra Celſum*; Theophilus Antiochenus *lib.2. ad Autolycum.* D. Clemens Romanus *lib.5. Apoſtolicar. conſtitut. capit.* 6. D. Clemens Alexandrinus *lib.1. ſtromat. cap.6. & lib.6. cap.3.* Damaſcenus *in orat. pro fidelibus defunct.* Diuus Hieronymus *libro 1. contra Iouinianum cap.* 26. D. Iſidorus *lib. 8. orig. cap.8.* D. Thomas *2.2. quæſt. 172. art.6. ad 1.* Abulenſis *quæſtione 5. in caput* 18. *Deuteronom.* Cardinalis Baronius *in Apparatu Annalium, numero* 19. Philippus Abbas *de ſilentio Clericor. cap.37.* Cardinalis Beſſarion *lib. 3. contra calumniatores Platonis, cap. 9.* Marianus Victorius *ad epiſt. D. Hieronymi ad Paulinum.* Beda *tom.2. tract. de oraculis Sybillinis.* P. Suarez *tom. 1. in 3. p. diſp. 3. ſect. 2.* P. Azor *tom.1. inſtitut. moral. libro 9. cap.24. quæſt.10.* P. Henriquez *de vltimo fine, cap.7. num.4.* P. Caniſius *libro 2. de B. Virgine, cap.7.* P. Barradas *tom.1. in Euangel. lib. 3. capit. 25.* Cardinalis Bellarminus *lib. 4. de notis Eccleſiæ, cap. 15.* P. Poſſeuinus *lib.2. Bibliothecæ ſelectæ, capit. 71.* Pater Iuſtinianus *in ep. 2. Petri, cap.1. ver. 21.* Pater Didacus Ruyz *de Trinitat. diſput. 45. ſectio. 2.* P. Theophilus Raynaudus *de Theologia naturali, diſtinct.5. quæſt.2. artic.2.* Laurentius Ananias *libro 2. de natura dæmonum, cap.12.* Petrus Gregorius *Syntagmatum iuris, lib. 18. capit. 6.* Pater Salmeron *tom. 2. in Euangel. tractat. 19.* Pater Serarius *opuſcul. in ſymbolum Athanaſij, numer. 87.* Ioannes Bonifacius *in Hiſtor. Virgin. libro 1. capit. 2.* Ludouicus de Velluga *in vita Chriſti, tractat. de Sybillinis oraculis*, Pater Delrio *de Magia, lib. 4. cap. 1.* Apud quos, & apud alios innumeros plura de ſapientia Sybillarum, de aliiſque ad ipſas ſpectantibus reperientur.

Inter Catholicas fœminas eminuit D. Ca- 602
tharina Alexandrina, quæ à prima ætate ſtudia liberalium Artium cum fidei ardore coniunxit, & plures Philoſophos vn-

diquè

dique ab Imperatore Max mo accerſitos ſuæ diſputationis ſubtilitate deuicit, & ad Fidem Catholicam traxit, vt Eccleſia in eius Officio canit; & referunt in eius mirabili vita Simeon Metaphraſtes, Cardinalis Baronius anno 307. Pater Petrus Ribadeneyra, & alij. Tempore etiam Diui Hieronymi excelluerunt litteris *Fabiola* Romana, iu Scripturis ſacris verſatiſſima, cui maximus Doctor librum de veſte Sacerdotali dicauit; *Marcella* Romana, quæ Sacras littéras egregiè calluit, idemque Sanctus Doctor ei opera plura conſcripſit. *Euſtochium*, nouum Orbis appellata prodigium, in litteris Latinis, Græcis, & Hebraicis peritiſſima; Cui familiariter ipſe Diuus Hieronymus ſcribebat. Adhuc tempore Pij II. viguit *Genebria*, Veronenſis, quæ luculentas epiſtolas exarauit Eminuerunt prætereà *Conſtantia* Alexandri Sfortiæ vxor, & eius filia *Baptiſta*, quæ eloquenria, & eruditione fuerunr inſignes, vt teſtatur Ioannes Rauiſius *vbi ſuprà*. Er ſæculis noſtris non paucas extitiſſe fæminas ſapientes, hiſtoriæ narrant; Et nunc temporis inter alias Regina Sueciæ litteris valdè prædita commendarur.

603 Olim etiam apud Æthiopes fæminæ ſolæ regnabant, iudicium ferebant, & leges promulgabant. Imò apud Athenienſes frequentabant fæminæ Scholas, & ad publicas diſceptationes, ac conſultationes confluebant; Idque de aliis Nationibus Scriptores enunriant. In Scriptura Sacra Sapientum fæminarum fit mentio, earumque geſta recenſentur. Sic Debora iudex extitit populi Hebraici, vt conſtat *ex libr. Iudicum, à cap. 4.* Maria Soror Aaron fuit Prophetiſſa; *Exodi, cap. 15. v. 20.* Iudith Canticum Domino concinnauit; *Iudith, cap. 16.* Eſther orationem elegantem Deo direxit; *Eſther, cap. 14. à v. 3.*

604 Hæc omnia ſatis ſuadent, fæminas ex ſe (dum alia prohibitio, aut ratio non reſiſtat) non eſſe incapaces ad docendum, ad ferendum leges, & ad iudicandum. Vnde etiam colligitur, ex ſe poſſe ſcieutias addiſcere, & callere, cum nequeat ad doctrinam tradendam perueniri, niſi ea priùs addiſcatur; quod ampliùs firmabitur *inferiùs*.

605 Ceterùm duobus aſſertis quæſtionem expedio. Primum eſt, de facto non licere, nec expedire, vt fæminæ addiſcant, aut doceant publicè ſcientias. Secundum eſt, ſecluſa prohibitione, & incommodis, eas ex ſe poſſe (ſenſu infrà exponendo) addiſcere, ac docere ſcientias. Singula nunc probanda, & exornanda ſunt.

606 In primis. Iure ciuili *in leg. fæmina 2. ff. de regul. iuris*, ita cautum eſt; *Fæmina ab omnibus officiis ciuilibus, vel publicis remotæ ſunt, & ideò nec iudices eſſe poſſunt, nec Magiſtratum gerere, nec poſtulare, nec pro alio interuenire, nec procuratrices exiſtere.* Qua lege vel prohibetur fæminis munus publicè docendi, & aſſumendi Gradus, vel validum ex ea deſumitur argumentum. Etenim, cum iuxta dicta à nobis in ſuperioribus, Gradus ſit Diguitas, affinis valdè eſt Magiſtratui, ac munus, ſeu officium docendi nou minùs eſt publicum ad vtilitatem publicam conducens, quàm prætura, iudicatura, tutela, & cura; &, quibus hæc omnia, exercitiumque fideiiubendi interdicuntur, aut ſimul, aut pariter, vel à fortiori munus docendi prohibetur, indéque & obtentio Graduum, qui ad erudiendum cæteros ordinantur, Fæminis etiam prohibetur, eſſe procuratrices *in leg. quod de abſente, & in leg. alienam, Cod. de procuratoribus*, niſi pro patre impedito, iuxta *leg. fæminas ff. de procurat.* Item eis interdicitur, eſſe Iudices arbitras *in leg. vlt. Cod. de arbitris.*

Deinde D. Paulus 1. *ad Timoth, 2. v. 12.* 607
aſſerit; *Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio.* Conſonant plura Sacræ Scripturæ teſtimonia. Imò, cum olim fæminis fuiſſet permiſſum in Eccleſiis canere, (quod multò minus eſt, quàm docere) teſte Iſidoro Peluſiota *libro 1. epiſtol. 90.* poſtmodùm id eis fuit prohibitum, vt cerni poteſt apud Patrem Creſolium *lib. 3. Myſtag. cap. 27. ſect. 1.* Et quidem tum in canendo, tum in docendo opportunè fœminea garrulitas compeſcitur; Etenim, vt D Cyrillus *in Caten. P. Corderij ad cap. 4. Luc. verſ. 16.* fatur; *Rectè profectò, veréque dici poteſt, fæmineam eſſe fæminarum omnium mentem, mollemque mulieribus ineſſe animum, qui nihil omnino poſſit acutè, ſagaciterque concipere. Docilior autem natura virorum; & ad omnem rationem ſollertior, ſobrietate excitata, &, vt ita dicam, feruentiori, ſublimiorique mente prædita.*

Nihil ſanè in Scripturis, & Patribus ma- 608
gis laudatur, & commendatur, quàm quòd fœminæ intra ſuarum ædium clauſtra contineantur, domeſticis operibus intentæ, & ne publicis ſe immiſceant commerciis. Indè *Prouerbior. capit. 31. in Parabolis Salomonis*, cum mulier fortis laudatur, aſſeritur; *Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fuſum*; ac inferiùs *Conſiderauit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit*; Et, quamuis ibidem decanterur; *Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius*; Attamen iuxta Expoſitorum communem ſenſum id intelligitur de doctrina priuata, quâ fœmina prudens inſtruat in virtute

tute filios, & domeſticos. Refertæ ſunt Sanctorum Patrum paginæ pulchris teſtimoniis, quibus fœminæ edocentur, intra domum ſiſtere, ſilentium amare, à publico abſtinere; quibus tranſcribendi non vacat, & cuique erunt obuia.

609 Rurſùs ſacræ litteræ, ac Sancti Patres monent frequentiſſimè, virorum, ac fœminarum fore vitanda commercia, vt periculis obuiam eatur, nec pareatur indecentiis, & honeſtatis detrimentis opportunitas. Hinc olim in Eccleſiis locus, in quo fœminæ verſabantur, à loco virorum erat ſeiunctus. Indè ergo euincitur, minimè decere, fœminas publicè addiſcere Scientias, eaſvè docere, cum id nequiret præſtari, niſi mutua, ac familiaria eſſent inter ipſas, & viros colloquia, diſputationes, confabulationes, & commercia; nec Scholæ litterariæ, quæ à ſolis fœminis frequentarentur, poſſent adſtrui; cùm id ex ſe abſonum ſit; & aliundè pararetur pluribus erroribus locus, dum ipſæ quæ communiter acutè, vt aiebat D. Cyrillus *ſuprà*, nequeunt concipere, nec argumenta, rationes abſtruſas, & metaphyſicas penetrare, ſcientias edocerent, quin à Viris corrigerentur, aut inſtruerentur. Vnde etiam ſuadetur, abſolutè non fore docendum à fœminis; rarum quippè eſſet, ac mirabile, doctrinam ab eis traditam multis abſurdis, ignorantiis, aut erroribus non intermiſceri.

610 Regimen etiam politicum populorum exigit, vt fœminæ omnino ab addiſcendo, & docendo ſcientias publicè penitùs abſtineant. Quippè conaudum eſt, vt apti, eruditi, ac in libris verſatiſſimi ſint Magiſtri; id autem à fœminis eſt alienum; Nec quidquam in contrarium euincit, quòd vna, vel alia fœmina fuerit aliquando ſapiens; cum id, velut mirabile & à communi ſtylo, ac conſuetudine exorbitans, enarretur. Deinde, vt populus æquè gubernetur, fœminas cum Viris, niſi intra domeſticos, patrios, aut coniugales lares, non habere conſortium, omnino eſt expediens bono publico, & communi vtilitati, cum ex oppoſito tot damna omnibus ſæculis acciderint, & frequenter proueniant. Præterea fœminas intra ædes contineri, & domeſticis officiis incumbere, par eſt omnino; indeque in pluribus Nationibus, vt apud Sinas, ac Turcas, nefas habetur, fœminas extra domos diuagari; quin nec in ædibus feneſtræ aperiuntur, per quas poſſint illæ ad vias, & compita publica ſeſe oſtendere, aut à tranſeuntibus reſpici. Et ſanè, ſi fœminæ Scholas frequentarent, cuncta turbarentur; fas, nefaſque confunderentur; honeſtas, & pudor corruerent: rixis, atque tumultibus aperiretur aditus; Et inanis, fruſtraneus, ac ſine vlla ſpe fructus ea frequentatio peragere tur. Etenim ſtudia litterarum diriguntur in fines, ad quos vel ineptæ, vel incapaces ſunt fœminæ; nempè ad munera Iudicis, & Aduocati gerenda; ad Eccleſiaſticas Præbendas obtinendas; ad diſputandum cum hæreticis; ad aſſiſtendum Conciliis; ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, Sacramentaque adminiſtranda; ad Medicinam exercendam, hiſque ſimilia, à quibus omnibus, ex ſe conſtat, quàm alienæ ſint fœminæ.

In Iure Canonico extant etiam prohibi- 611
tiones circa doctrinam tradendam à fœminis; In *cap. mulier diſt.* 33. aſſeritur; *Mulier, quamuis docta, & Sancta, viros in conuentu docere non præſumat*; Quod ſtatutum fuit *in Concilio Carthaginenſ. 4. cap.* 88. & 89. Deinde *in cap. noua* 10. *de pænit. & remiſſ.* ait Pontifex Innocentius IV. *Noua quædam noſtris ſunt auribus intimata, quòd Abbatiſſæ Moniales proprias benedicunt, ipſarumque Confeſſiones in criminibus audiunt, & legentes Euangelium præſumunt publicè prædicare; Cum igitur id alienum ſit pariter, & abſurdum, mandamus, quatenùs, ne id de cætero fiat, cunctis firmiter inhibere.* Et addit Gloſſa; *Mulier enim nec prædicare, nec docere poteſt, quia hoc officium extraneum eſt à mulieribus.* Nec valet aſſeri, à Pontifice ſolum ibi prohiberi poteſtatem Clauium quæ ab Abbatiſſis vſurpabatur. Etenim certum eſt, hanc præcipuè interdici, vtpotè fœminis omnino repugnantem, verùm non ea ſolùm prohibetur, ſed poteſtas legendi Euangelium, & prædicandi, quæ eſt publica doctrinæ traditio; indeque præceptum Pontificis eò tendit, vt non permittantur fieri ea omnia, quæ retulerat, inter quæ prædicatio, ac doctrinæ traditio continebatur; quare Gloſſa relata optimè intulit, mulierem non poſſe docere, nec prædicare, & ſummarium capitis idem continet. Et premenda ſunt verba Pontificis, quibus oſtendit, eſſe quid nouum, fœminas tum vti poteſtate Clauium, tum docere ſuas ſubditas media lectione, & prædicatione Euangelij: igitur vtrumque erat inuſitatum, ac prohibitum, aliter non eſſet nouum. Adhuc *in cap. Dilecti, de arbitris*, iniungitur, fœminas ſeparandas eſſe à iudicio arbitrario ferendo, niſi in Nationibus, in quibus fœminæ iuriſdictione erga ſubditos gaudent. Et *in cap. mulierem* 38. *quæſt.* 5. Iudicatura eis interdicitur: Ac *in capit. infamis, §. tria.* 3. *quæſtione ſeptima.* prohibetur ipſis, aduocare in iudicio, ſeu poſtulare pro aliquo. Conſonant communiter Authores, quos breuitati conſu

conſulens, & quia pernij ſunt, non conglomero.

612 Ad ſecundum aſſertum deueniamus, nempè ex ſe fœminas poſſe addiſcere, ac docere ſcientias. Quod ſic expono. Sanè fœminæ non poſſunt moraliter (vt ita loquar) addiſcere, & docere; ſumpta potentia morali pro potentia conſentanea decentiæ, honeſtati, ſexui, regimini publico, & pluribus præceptis. Id ex adhuc traditis fit manifeſtũ, cum iam fuerit oſtenſum, quanta damna, incommoda, inutilitas, & oppoſitio ad rectam rationem ſequerentur, ſi fœminæ Scholas freqnentarent, aut publicè docerent. Nec obſtat, quòd aliquando nonnulla fœmina id præſtiterit; quia contingit quandoque, eos interuenire euentus, & circunſtantias, in quibus incommoda ceſſent; id autem rarum eſt; & moralis poteſtas ex ſæpè, ac communiter contingentibus deſumitur. Nec enim plures ſunt Catharinæ, nec Deboræ, nec Sybillæ, nec aliæ ex illis, quarum vnam ſæculum integrum generauit; Deique prouidentia eas deſtinauit ſpecialiter, vt ipſius gloriam, legem, aut Fidem vel prænuntiarent, vel firmam redderent.

613 Imò fœminæ, quas *ſuperiùs*, retulimus, eſto eſſent ſapientes, non frequentauerunt publice Scholas, vt in eis addiſcerent, vel docerent, ſed ingenio præditæ priuato ſtudio, aut Magiſtro vtentes domeſtico, vel ſingulari, ſcientias, aut linguarum notitiam, ſeu Poëmatum ſtructuram, genio iuuante, comparârunt. Quòd ſi in aliqua Natione Scholas publicas frequentabant, id rectæ gubernationi, ac publicæ vtilitati neutiquam erat conſentaneum, quare is abuſus ad ſæcula ſuccedentia non peruenit; Satis enim indicata ſunt detrimenta ex eiuſmodi publica frequentatione emergentia, quæ difficulter poſſent vlla ratione politica vitari.

614 Hinc ſolùm reſtat, fæminas poſſe, quaſi potentia phyſica, addiſcere, & docere publicè Scientias. Id enim earum ſexui non repugnat; quamuis enim plurimæ illas percipere aut non valerent, aut ægrè poſſent, aliquas tamen, fatendum eſt, ea vigere ingenij viuacitate, vt poſſent ad illas addiſcendas, ac docendas peruenire. Quod ſuadetur, tum quia in hoc nulla cernitur repugnantia; tum quia ſuccedentibus diuerſis temporibus, plures fuerunt eruditæ, ac ſapientes, vt *ſuprà* libauimus. Exindè etiam poſſunt priuato Studio litterarum incumbere, cum hinc non ſequantur incommoda adhuc expenſa; quare noſtris etiam ſæculis, vt iam attigi, fœminæ extitere, quæ linguarum notitiam ſunt adeptæ; poëmata concinnarunt; libellos aliquos compoſuerunt; eſto nec in Theologia, aut in Iure, vel in Philoſophia (quæ ſcientiæ maiorem in ſtudio operam deſiderant) facilè quis vllam comperiat eruditam.

Reuerendiſſimus Magiſter Fr. Franciſcus 615
de Roys Ciſtercienſis, Regius Concionator, & in Salmantina Academia nunc Cathedræ Philoſophiæ moralis præcipuæ Moderator, altiores illicò obtenturus, cum ad lauream Magiſterij exercitamenta litteraria olim perageret, in Repetitione diſceptauit, an fœminis competeret poteſtas legiſlatrix ciuilis, ac etiam Eccleſiaſtica (quod diſcutere, noſtri non eſt inſtituti) & vtrùm eis liceret docere Theologiam, & Scripturam Sacram? Et, quamuis affirmantem concinnauerit ſententiam, à noſtra mente non diſtare, crediderim, ſi attentè fundamenta, quibus aſſertum firmauit, expendantur. Primum eſt, nam Deus fœminam produxit, vt hominem in cunctis iuuaret; *Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Geneſ. 2. v. 18.* ergo in qualibet materia fœmina eſt adiuuans, atque adeò etiam in Scientiæ Sacræ doctrina. Prolixum eſſet, referre expoſitiones eiuſmodi adiutorij à Sanctis Patribus traditas, ex quibus conſtat, non extendi id adiutorium ad hæc munia docendi, ſicut non extenditur ad arma ſumenda in defenſionem Regni, & cum hoſtibus præliandum, eo pacto, quo Viri præliantur; nec ad officia præſtanda laborioſa, qualia ſunt ædificiorum constructio, & ſimilia. Quare domeſticum dumtaxat adiutorium habet vir in fœmina, laborumque leuamen, ac ſolatium.

Secundum fundamentum. Ad diſſemi- 616
nandum Chriſti Euangelium non paucæ fœminæ præbuere miniſterium, Apoſtoloſque fuerunt ſecutæ, eorum muneris ſociæ; *& in Actis Apoſtolor. cap.* 18. Apollo Alexandrinus venit Epheſum, docebatque in Synagoga; *Quem cum audiſſent Priſcella, & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini.* Ecce virum doctum fœminæ in lege, & Fide adhuc magis inſtruxerunt; eas ergo non dedecet eiuſmodi doctrina. Sed equidem non ea, quæ illicò poſt mortem Chriſti euenerunt, frequenter contingunt; Etenim tunc cum pauciſſimi eſſent Euangelij Prædicatores, ſpeciali gratia, & ſpiritu Deus aliquas fæminas illuſtrauit, vt diſſeminationi Euangelij cooperarentur; quod adhuc ſumma cum moderatione præſtiterunt. Et ſanè Chriſtus diſcipulos monuit, vt euntes in vniuerſum mundum prædicarent Euangelium omni creaturæ,

turæ, quod fœminis neutiquam commendauit. Imò Deiparam Virginem, cum ſcientia infuſa eſſet prædita, excelleretque Sapientia omnes Apoſtolos, cunctoſque mortales, publicè prædicaſſe Euangelium, non legimus, vt fœminas ſuo exemplo inſtrueret, id earum muneri non incumbere. Quin & viris laicis prohibetur *in cap. cum ex iniuncto, de hæretic.* prædicare, aut docere Scripturam; à fortiori ergo fœminis id eſt interdictum.

617 Tertium fundamentum. Nam Patres Eccleſiæ valdè commendant aliquas fœminas in Scripturis Sacris ſapientes; vt cernere eſt apud D. Hieronymum, qui in Epitaphio Marcellæ, de ea aſſerit; *Quidquid in nobis longo fuit ſtudio congregatum, & meditatione diuturna, quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, hoc didicit, hoc poſſedit, ita vt poſt perfectionem noſtram, ſi de aliquo textu Scripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur.* Ego ſanè non inficior, poſſe fœminam ſtudio priuato ad eam eruditionem peruenire, vt ipſam conſulere viri poſſint de aliquibus quæſtionibus; nihilominùs ob rationes traditas contendo, non poſſe, morali quaſi poteſtate, fœminas publicè Scientias addiſcere, aut docere; nec contrarium aſſerit D. Hieronymus, cum Marcella publicè non didicerit, nec docuerit, aliquas Scholas frequentans. Præterquàm quòd exhibe mihi plures huiuſmodi Marcellas, à quibus D. Hieronymus poſſit addiſcere.

618 Vltimum fundamentum. Ratio formalis conſtitutiua Magiſtri eſt exceſſus ſcientiæ reſpectu alterius, qui ab eo poſſit edoceri; ſed in fœminis poteſt ea ratio, & exceſſus ſcientiæ inueniri, ergo poſſunt eſſe Magiſtræ. Profectò, ſi hoc modo ſumatur magiſterium, lariſſimè extenditur; & ſic quæuis mater reſpectu filiarum in prima earum ætate eſt magiſtra, cum exceſſum ſcientiæ habeat reſpectu ipſarum, & ab eis ignorantiam expellat. Verùm hæc quæſtio diſcutitur de Magiſterio publico, quale ad Scholas deſideratur. Et deinde hoc fundamentum dumtaxat ſuadet, fœminas poſſe phyſicè eſſe Magiſtras non verò moraliter, attenta æquitate, vtilitate, bono publico, honeſtate, & cæteris circunſtantiis, quas iam perpendimus; quippè iam aſſeruimus, non eſſe repugnantiam phyſicam in eo, quòd fœmina addiſcat, & doceat; & id ad ſummum hoc argumentum euincit.

QVÆTIO LII.

Remiſſiones Authorum, qui de materia totius huius Tractatus diſperſim agunt.

QVamuis omnes quæſtiones vtiles de Iure Academico attigerim, attamen volui in conſpectum dare Authorum loca, in quibus diſperſa inueniuntur plurimæ ex illis, (& ſi non paucæ à nobis ſine duce fuerint propoſitæ,) vt quicumque velit aliquas aut latiori calamo exagitaras, aut eruditione prædita, adeat Authores nunc referendos; quorum etſi, maiori ex parte authoritatem decurſu totius Tractatus retulerim; tamen in præſenti ſimul congeram eos, quos diuiſim pro quæſtionum varietate recenſui. Nec eos enumerabo, quos in quæſtionibus moralibus præſtrinxi; hi enim non ſolùm de Academiis, ſed de omnibus loquuntur, innumerique ſunt, qui de huiuſmodi materiis moralibus diſceptant; ſed eos adducam, qui ſpecialiter aliquid habent de Academiis, earum vtilitate, priuilegiis, Gradibus, Statutis, Iuriſdictione, Foro, regimine politico, & ſimilibus. Authorum autem, quos enarrabimus, quidam ex inſtituto Libros, Tractatus, aut diſputationes de aliquibus ſpectantibus ad Academias confecerunt, (de omnibus enim ſimul noſter hic Tractatus primus in lucem editur) Alij verò obiter, aut pauca habent, hi quidem de his, alij verò de aliis punctis huc concernentibus. Id credideris, omnes ferè à me attenta conſideratione fuiſſe percurſos; vt hoc opus elaborarem. 619

Ex Conciliis aliqua loca huc attinentia depromi poſſunt. Ex Concilio Cabilonenſi celebrato *anno* 813. *capite tertio.* Ex Pariſienſi ſub Gregorio IV. *anno* 829. *libro tertio capite* 12. ex Valentino ſub Leone IV. *anno* 855. *capite decimo octauo.* Quæ tres Synodi habentur *tomo tertio Conciliorum parte primo ſec.* 2. Ex Toletano 5. *capite tertio.* Ex Aquiſgranenſi. *can.* 135. Ex Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. Ex Lateranenſi ſub Innocentio III. *capite* 12. Item ex Lateranenſi ſub Alexandro III. *capite* 18. Ex Tridentino *ſeſſ.* 5. *cap.* 1. *de Reformatione, Seſſ.* 7. *capite decimo tertio de reform. Seſſ.* 14. *cap.* 5. *de reform. Seſſ.* 22. *cap.* 2. *de reform. Seſſ.* 23. *cap.* 18. 620

de reform. Seſſ.25. cap.6.de reform. ad finem; Et cap.9.ad medium.

621 In Iure Canonico, præter plura obiter libata, extat in Decreto *Diſtinctio* 10. ac in Decretalibus, & Clementinis Titulus *de Magiſtris &c.* Et in *lib. 6. Decretalium, cap. cum de diuerſis, de priuileg.*

622 In Iure Ciuili, *Authentica, Habita Cod. ne filius pro patre, &c.* Titulus, *C.de Studijs liberalibus vrbis Romæ.* Titulus *de profeſſoribus, & medicis, Cod. lib.* 10. *De priuilegijs Scholarum, Cod. lib.* 12. *De Profeſſoribus, qui in vrbe Conſtantinopolitana, &c. Cod.lib.*12. In Codice Theodoſiano, Titulus, *De ſtudiis liberalibus vrbis Romæ*; & Titulus *de Profeſſoribus, & Mediris.*

623 In Iure Regio Caſtellæ, *titulus 7.lib.1.Recopilat.* & ferè totus *titulus* 8. necnon plures aliæ leges decurſu Recopilationis. Et præterea *lex 1.& 2.tit.4.partit.3.lex 6.& 7. tit.31.partit.* 2. Necnon *lex 8.tit.2. lib.1.Ordinat. Et ibidem lex 1. tit.* 3. Extant etiam Decreta Senatus Supremi Caſtellæ diuerſis temporibus expedita circa Academias, necnon Reſcripta, & Priuilegia ſpecialia Regum in ipſarum fauorem, & maximè Salmantinæ, quæ apud ipſas aſſeruantur. Ex Authoribus autem poſſunt ſequentes adiri.

624 Ex Patribus Eecleſiæ, S. Hieronymus *de Eccleſiaſticis Scriptoribus*, ſæpè obiter. S. Chryſoſtomus relatus *in cap. numquam, diſt.* 56. & plures alij, qui in Decreto referuntur. D.Thomas *in Opuſculis lib. 1. eruditionis Principum, cap.*2. ac ſæpè numerò in ſuis aureis operibus. Beda *in hiſtoria Anglorum lib. 3. cap. 27. & lib. 4. cap. 3. & lib. 5. cap. 3. &* 23. Ludolphus Bebenbergius, *lib. de veterum Germanorum Principum zelo, cap.* 2. qui extat *in Tomo 15. Bibliotheca Patrum, Coloniensis.*

625 Ex Hiſtoricis, D. Antoninus *2. part. hiſtor. tit. 14. cap.4.* §.12. Euſebius *lib.5.Hiſtor. cap.* 10. Nicephorus *lib. 4. cap. 32. & lib. 5. cap.20. & lib. 6. cap.* 37. Vincentius Veluacenſis *lib. 23. ſpecialis hiſtoria c.*173. Tritemius *lib.2, de Viris Illuſtribus Ordinis S.Benedic.* Pulidor. Virgilius *lib.5. de hiſtor. Anglorum.* Cardin.Baronius *tom.3. an.354. numero 25. & tom.7. an.535. numero 89. ac tom.9. anno 802. numero 14. & tom. 10. anno 859. numero* 52. ac frequenter ſuorum operum decurſu. Florimundus Remundus *de origine hæreſis lib.5. cap.* 2. Prudentius de Sandoual Epiſcopus Pampilonenſis, *2. p. geſtor. Caroli V. lib. 24.* §. 25. P.Poſſeuinus *lib.1. lib.1. Bibliotheca Selectæ.* Theatrum vitæ humanæ, *verbo Academia.* Drautius *in Bibliotheca claſſica, tom. de libris hiſtoricis, verbo, Academia.* Caſſanæus *in Catalogo gloria mundi parte 10. à conſiderat.* 32. Bonauentura de Salinas *in hiſtoria noui Orbis, capite ſeptimo* Thomas Herrera *in Alphabeto*, pluribus in litteris. P. Ribadeneyra *de Inſtituto Societatis, capite trigeſimo nono* Ægidius Gonzalez Dauila *in hiſtor. Salmant. capite* 17. Et in Theatro Eccleſiæ Salmantinæ, ac aliarum, quæ ſitæ ſunt in territoriis, in quibus extant Academiæ. Alfonſus Ciaconus *in vita Pauli III.* Ioannes Boter, *libro ſecundo de origine vrb. cap.*4.

Ex Politicis, & ex aliis, qui de diuerſis 626
ſcripſere materiis; Fr. Ioannes Marquez *de Gubernatore Chriſtiano, libro 2. cap.* 24. P. Adam Comcen *libro quarto politic.* Antonius Zara Petinẽſis *in Anatomia ingeniorum.* Staniſlaus Reſcius *contra Equitem Polonum pag.*49. Creſolius *Myſtagogi libro ſecundo cap. 14. ſect.* 2. Liber, cui titulus eſt *Adoleſcens, Studioſus.* Eruditiſſimus D. D. Laurentius Ramirez de Prado, *in Notis ad Luitprandum*, & ſæpè in ſuis doctiſſimis operibus. Don Didacus de Saauedra *in Ideis Politicis, Ideâ 4.& ſequentib. & Id. 19. 20. ac* 51. Emanuel Faria de Souſa *in Comment. Camoes tom.1. fol.141. & tom. 2. fol. 618. Et in Predic. de las gent. lib. 3. cap.8. ac lib. 5. à capite primo* Forum vniuerſale Garzonis Italicè exaratum *diſcurſu* 14. P. Carolus Muſſart *in libro Adoleſcens Academicus.* P. Ioannes Euſebius Hieremberg. *in Sigalione libro primo* P. Melchior de la Cerda *in Apparatu lingua latina, & in lib. de Demonſtrat.* pluribus in locis. Theodulphus *in epiſt. ad Clerum Aurelianenſem, capite* 19. Maiolus *dierum canicul. tom. 1. Colloq.*1. Aulus Gellius *libro primo noctium Atticar. capite* 9. M. Varro, *libro 5. de lingua latina.* Ludouicus Viues *de tradit. diſciplina à fol.* 248. Eraſmus *de pronuntiation.* Hypolitus à Collibus *in tract. de increm. Vrb. cap.1. & in tract. de princ. cap.* 30. Scipio Gentilis *lib. ſig. orig. à pag.*277. Zoanet *de Romano Imperio à numero ſeptuageſimo primo.*

Ex Theologis, Controuerſiſtis, & Seri- 627
pturæ Sacræ interpretibus, Cardinalis Alanus *in Apologia contra Regina Elizabetha edictum, capite ſexto.* Dominicus Grauina *in voce Turturis, part. 2. capite* 30. Chriſtophorus Giarda *in Api Religioſa.* Didacus Payua *libro primo Orthodoxarum Explanationum.* P. Suarez *tom. 4. de Religion. libro quinto capite* 4. & ſæpiſſimè alibi. P. Thomas Sanchez *tom 1. Conſilior. moral. libro 2. capite 1. dub.* 57. ac frequenter in ſuis Operibus, P. Azor *Inſtitution. moral. tom. 2. libro 7. capite* 4. & pluries alibi. P. Pineda *de rebus Salomonis lib. 3. à cap.*27. P. Paulus

Scherlo

Sherlogus *tom.1.in Cantic.anteloquio 9.ſect.2. & tom.3.veſtigat.35.à num.53.* P.Peluzarius in Manuali Regular. *tract.6.cap.14.* Ægidius Trullench *tom.1.in Decalog.libro quarto* P. Caſtro Palao *3. part. operis moralis,diſp.4. punct.13.* P. Oñate, *de contract. tom. 2.* frequenter: Et plures alij operis huius decurſu relati.

628 Ex Authoribus, qui de Academiis, vel de his, quæ ad illas ſpectant,libros, vel tractatus confecerunt; Matamoros *de Academiis Hiſpaniæ, & de Salmantina*, & habetur in Tomis *de Hiſpania illuſtrata, & in Bibliotheca Hiſpanica.* Iacobus Middemdorpius *de Academiis vniuerſi orbis; & Officiorum Scholaſticorum.* Don Ludouicus Venegas Epiſcopus Almerienſis *in lib. manuſcripto de Academia Salmanticenſi.* Chacon *in hiſtoria manuſcripta eiuſdem Academiæ.* Alphonſus Garcia *de Academiis Hiſpaniæ.* Bocerus *in orat. de dignitate Academiarum.* D. Alphonſus de Eſcobar, *de Pontificia, & Regia iuriſdict. in Studiis generalib.* Don Didacus de Leon Pinelo *in Hyponnemate Apologetico pro Academia Limenſi.* Iuſtus Lipſius *in deſcriptione Louanij, & eius Academia.* Gumpelsheimerus *de Exercit. Academ.* Dominicus Baudus in *orat. ad Studioſos Leidenſes* Thomas Lanſius *de Academiis.* Antonius Perezius *de Profeſſoribus.* Camillus Borrell. *tract.de Magiſtris.* Loſſæus *de Iure Vniuerſitatum.* Horatius Lucius *de priuileg.Studioſorum;* Chriſtophorus Beſſoldus, *de Studioſis, Magiſtris,&c.* Idem *in Theſauro practico,verbo,Academia.* Rebuff. *de priuilegiis Scholaſticorum.* Boetius, *tom.2. de Scholarium diſciplina* Matthæus Stephanus, *de Academ.* Chriſtophorus Vualterus, *De ſtatu, iuribus, & priuileg. Doctorum.* Antonius Florelus *in quæſtione, An Prorex Neapolitanus diſpenſare queat, vt minor viginti vnum annis Gradu Doctoris valeat inſigniri, &c.* Benius *de priuilegiis Iuriſperitorum.* Petrus Lenander *de priuilegijs Doctorum.* Caccialup. *de modo Stud.* Kremberg. *tract. de ſumptibus Studioſorum.*

629 Ex Interpretibus *Authentica, Habita, Cod. ne filius pro patre, &c.* Ioannes Iaçobus Friſchem: Gilchenius: Bologninus: Sicardus: Chriſtophorus Cuppenarius: Iulius Pacius: Baldus: Odofredus: Donellus: Cuiacius: Idemque *in Recitatione ad leg.ſi duas, 6. §. 4. ff. de excuſat.* & ſæpè alibi.

630 Ex aliis Iuris vtriuſque peritis theoricis, & practicis, qui de variis circa idem Ius ſcripſere materiis; Antonius Faber, *tom. 2. deciſionum forenſium libro ſecundo tit. 2. definit. 2.* & pluries, aliis in locis. Bartolus, & *Mendo de Iure Academico.* Platea *ad leg.vnic Cod. de Comitibus, & Architriatu, &c. libro 12.* & ſæpè in ſuis operibus. Petrus Gregorius *de Republica libro 6. capite 18. & lib. 18. cap.5.* Sixtinus *de Regalibus,capite 2.* Ioachimus Stephanus *in tract. de Iuriſdictione* Ioann. Iacobus Speidel, *in lib. notabilium Iuridicorum, verbo: Academia, pag. 9.* Marianus Socinus *de foro competente, capite 1.* Martha *de iuriſdictione*, vbi plura attinguntur. Moneta *de Conſeruat.* Natta *conſil. 57.* Tiraquellus *de nobilitat. capite 18.* ac alibi ſæpè. Decius *conſil.48.* & frequenter in aliis locis. Iacobus de S. Gregorio *tract. de homagiis,* Menochius *libro ſecundo præſumpt.78.* Caualcanus *p.1.deciſ.9.* Coler. *de proceſſu execut. p. 2. cap. 3.* Bertachius *de gabellis quæſt.7.* Rolandus *lib. 2. conſil.* 82. Alexander *in leg.Scrinarios,Cod.de teſtament. milit.* Antonius Gabriel *in titul. ff. Quod cuiuſque Vniuerſitatis nomine, &c.* Arumæus *in l. 2. Cod. de reſcindenda vendit. them.* 31. Petrus Heig *q. 2. quæſt. 11.* Ioannes Pels. *in proceſſu iudiciali, titul. 9.* Guido Pap. *deciſ.* 379. ac ſæpè obiter. Vueſembechius *de collationib., & conſil.* 80. Reuſnerus *quæſtionum Iuris, quæſt.8.* Geminianus *in cap.à collatione,de appellat. in 6.* Serader *de feudis,p.20. ſect.7.* Theophilus Giſuertus *in tit. de reconuent. cap. 12.* Muſcor. *de iuriſdict. à n.76.* Iligerus *ad Donelum libro 3. Commentar. cap. 9.* Froſter. *hiſtor. Iuris. lib.6. cap. 6.* Signorius de Homodeis *conſil. 23. & 129.* Oſſualdus *libro 27. Commentar. cap.* 20. & ſæpè alibi. Zaſſius *de feudis p.5.* Antonius Petrus *de poteſtat. Principis, cap. 13.* Fulgoſius *in leg. qui ſub prætextu, Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Boſenth *de feudis capite 5.* Pacianus *de probation. libro 2.cap.41.* Alciatus *in leg.cui præcipua 52. ff.de verb.ſignificat.* Annæus Robertus *lib. 1. rer. iudicat. cap.7.* Hottomanus *conſil.* 105. Dreſſen. *millen. 6. part.* 281. Angelus *in leg. antepenult. de milit. teſt.* Salicetus *in leg. 1. Cod. de aduocatis diuerſ. iudic.* Abbas *in tit. de Magiſtris:* Carleual *de iudic. tom. 1. à numero* 506. Parladorius *rerum quotidianar. quæſt.14.*

Inſuper Laurentinus Landmeter *de vetere Clericorum, & Monachorum victu, libro 2. cap.* 107. Marius Antoninus Maceratem *in varijs practicabilium rerum reſolutionibus, libro 1. reſol.6.* & obiter alibi. Couarr. *libro 3. variarum, cap.* 13. & paſſim in ſuis operibus. Franciſcus de Leon *in theſauro Eccleſiæ cap.* 33. Barboſſa *de poteſtat. Epiſcop. 3.part. alleg. 50. ac 56* Et *in Collectaneis* ad Textus tractantes de Magiſtris, ac de eorum priuilegiis, relatos *ſuprà num.* 597. Garcia *de Beneficijs 3. p. c. 2.* ac ſæpè obiter. Bouadilla *in Politica lib. 2.cap. 18. numero* 214. 631

& alibi frequenter. Didacus Perez *in leg. 8. tit. 2. libro primo ordinam. & libro 2. tit. 3. leg.* 7. Phileſacus *ad tit. de Officio Ordinarij*. Gregorius Lopez *in leg. 8. tit. 7. partit. 2.* Don Franciſcus Carraſco *ad leg. Recopil. cap. 9. num.* 31. Antonius Gomez *in leg. vlt. Tauri, num.* 16. Rodericus de Acuña *in cap. de quibuſdam*, 12. *diſt.* 37. Doctor Don Antonius de Graña, & Nieto; Primariæ Canonici Iuris Cathedræ in Salmantina Academia Anteceſſor, & in Tribunali coruñæ Senator *tom. 2. cap. 2. de vita, & honeſtate Clericor. Ac in cap. 6. de teſtib. Et in tit. de appellationibus*. Don Antonius de Leon Pinelo, *in Recopilatione legum Indicarum*, quam iam in lucem publicam parat, *lib. 6.* Claudat doctiſſimum agmen, nulli in ſapientia, & eruditione ſecundus, Clariſſimus D. Ioannes de Solorzano Pereira; *tract. de ſtipendijs honorariis, pag. 1. Et tomo 2. de Iure Indiarum, libro tertio cap. 14. à num.* 24. Ac in vtroque tomo de eo Iure, frequenter. Item *in Politica Indica, fol. 441. ac* 607. *&* 615. Necnon *in Emblematibus Regio politicis, Emblem. 26. & 27.*

Demum conſuli poſſunt omnes Inter- 632
pretes Iuris Canonici, Ciuilis, ac Hiſpani, ad Titulos, & Textus *ſuperiùs* adductos; & inſimul plurimi alij Authores, quos retulimus totius huius tractatus decurſu.

LIBER IV.

LIBER QVARTVS

APPENDIX MISCELLANEVS.

Prodit ſecundò in lucem hic Tomus, poſt cuius primam editionem non pauca ſeſe obtulerunt addenda, tum ex his, quibus aliqui doctiſſimi recenter in ſuis ſcriptis meas Opiniones, Me relato, impugnarunt; tum ex caſibus, qui denuò acciderunt. Plura ex his in ſuperioribus *intermiſcuimus; cætera nunc dabimus.*

QVÆSTIO PRIMA.

Tranſcribitur Decretum Regium circa præcedentiam, quam Togatis Collegiorum Maiorum Salmanticenſium ceſſuri ſunt clerici Fratres Collegiorum Militarium

1 QVIA id ad Academiam Salmantinam ſpectat, par eſt tranſcribere præfatum Regium Decretum, quod ſic ſe habet;

EL REY

Maeſtreeſcuela, del Eſtudio, y Vniuerſidad de la Ciudad de Salamanca, bien ſabeis, que por los del nueſtro Conſejo, ſe dio, y librò Prouiſion nueſtra, para que hiziesedes notificar à los Colegiales de los Colegios de las Ordenes Militares de Santiago, Calatraua, Alcantara, y S. Iuan, de eſſa Vniuerſidad, que en las Eſcuelas della, en ſus generales, y en los actos publicos de la Vniuerſidad, y otros qualeſquiera, y en las Calles, y otros pueſtos, aora, y de aqui adelante, cedieſſen à los Colegiales de los quatro Colegios Mayores de eſſa dicha Vniuerſidad, y les dejaſſen el primer lugar, dandoles la precedencia en todas partes, con apercinimiento, que los que contrauinieren à lo referido qualquier coſa, ò parte dello, ſerian deſincorporados de eſſa dicha Vniuerſidad, y ſe procederia contra ellos, à lo que huuiere lugar de derecho: y por que ſe ha entendido, que algunos Colegiales de los dichos Colegios de las dichas Ordenes Militares, en algunas concurrencias que ſe han ofrecido, han pretendido ocupar lugares de precedencia, à los Colegiales Mayores: Viſto por los del nueſtro Conſejo, y conſultado con nueſtra Real perſona; con atencion al eſtilo, y obſeruancia notoria de precedencia de los Colegiales Mayores, à los Militares, por el titulo, y graduacion, que les aſiſte de Colegiales Mayores, por la autoridad, y repreſentacion, que en eſſa Vniuerſidad mantienen los quatro Colegios Mayores como miembros tan principales del cuerpo della, y que le componen, y repreſentan en ſus Clauſtros, en ſus Cathedras, y en las funciones mas ſolemnes de naſcimiento, y honras, de las Perſonas Reales, por el inſtituto, y profeſſion de Maeſtros publicos, con que ſe fundaron, y conſeruan los Colegios Mayores, y no toca à los Militares, por ſer ſu inſtituto de oyentes, y por la eſtimacion iuſta, y comun, conque los Colegios Muyores han ſido deſde ſu fundacion ſeminarios de eminentes Varones en letras, y caudal, para las dignidades mayores de la Igleſia, y para adminiſtrar Iuſticia con nueſtro Real nombre, y repreſentacion en nueſtros Tribunales, y Conſejos; y por lo que conuiene, que en eſſe Eſtudio general; donde por ſerlo ſe neceſſita mas para la educacion, y exemplo de la jubentud, que la profeſſion de modeſtia, acompañe à la de las letras, y que no ſe de conſequencia à las licencias de la primera edad, para alterar con nouedades de diſturbio las obſeruancias aſentadas, y iuſtas entre Comunidades incorporadas en eſſa Vniuerſidad, ni peruertir la graduacion, y reconocimiento, què debe auer de oyentes à Maeſtros, y de lo menor, à lo mayor; Fue acordado deuiamos mandar dar eſta nueſtra Cedula para vos, en la dicha razon, y Nos lo tuuimos por bien. Por lo qual os mandamos, que luego, que la reciuays, hagais notificar, y que ſe notifiquè à los Colegiales de los dichos Colegios de las dichas Ordenes Militares, de Santiago, Calatraua, Alcantara, y

S.Iuan, de eſſa dicha Ciudad, que aora, y de aqui adelante, en las Eſcuelas, en ſus generales, y en los actos publicos de la Vniuerſidad, y otros qualeſquiera, y en las calles de eſſa dicha Ciudad, y otros pueſtos, y concurrencias, cedan à los Colegiales de los dichos quatro Colegios Mayores, y les dèn el primer lugar, dandoles la precedencia en todas partes, como les està mandado por la dicha Prouiſion, dada, y librada por los del nueſtro Conſejo, ſin la contrauenir en manera alguna, que aſi es nueſtra voluntad. Fecha en Madrid, à ocho dias del mes de Abril, de mil y ſeyſcientos y cinquenta y nueue años.

YO EL REY.

Por mandado de ſu Mageſtad.
Martin de Villela.

2 Hoc Decretum intimatum fuit Collegiis Militaribus Salmantinis Diui Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, & vnanimi conſenſu reſponderunt, iam ſibi aliud omnino ſimile, eademque mandata verbatim continens, expeditum à Rege noſtro, medio ſenatu ſupremo ordinum, cuius ſunt rigorosè ſubditi Clerici Fratres Militiarum, fuiſſe intimatum, factumque notorium, & plenè, ac planè ei obediuiſſe.

3 Intimatum etiam fuit Collegio Militari Diui Ioannis, quod ſubiacet Ordini Melitenſi, & Conſeſſui reſidenti in Curia, quem vocamus *Aſſemblea*; Conſuluit id Collegium prædictum Conſeſſum, necnon illius Caput, ſereniſſimum Dominum Don Ioannem de Auſtria, noſtri Magni Monarchæ Philippi IV. filium, Priorem maiorem Caſtellæ ipſius Ordinis Sancti Ioannis; & ab eis monitum, præceptumque eſt ipſi Collegio, vt obediret, & mandatum Regis exequeretur. Et ita præſtitit Hæc ſumma facti eſt, quod oportuit recenſere, ne in Tractatu de Iure Academico deſideraretur, quod ad eiuſmodi ius pertinet. Non tamen rem protendo, cauſam, & motiuum præfati Decreti expediendi recenſens, nam procul ab adulatione, & odio materias pertracto, ſolius veritatis indagandæ cupidus; nec in animo eſt, cuiquam vel leuem querelæ, ac offenſionis anſam ſubminiſtrare. Collegia Maiora ſummè, ſi quis alius, veneror, proſequor, & colo. Collegia Militaria quantum meis lucubrationibus, & affectui debeant, integer Tomus *de Ordinib. Militaribus* à me exaratus, & nunc auctior ſecundò in lucem publicam editus, ſatis, ſuperque demonſtrat.

QVÆSTIO II.

Exploratur vis Bullæ Eugenianæ circa Profeſſores in Academia Salmantina.

SECTIO I.

§. I.

Caſus.

TRanſcripſi *in ſuperioribus lib. 2. ex num.* 4
226. Bullam Eugenij IV. expeditam in gratiam Salmanticenſis Academiæ, & ſtudentium, ac Profeſſorum in ipſa; Et expoſui, eos poſſe gaudere ſuis Beneficiis Eccleſiaſticis, ac Præbendis, & facere fructus ſuos, excuſarique à reſidentia, quamuis eſſent Parochi, dummodò Vicarios idoneos deſignarent, qui pro eis munera Parochorum obirent. Poſt primam huius Tomi editionem, acris ſuper hoc extitit controuerſia; cuius exitus valdè doctrinam à me traditam confirmat; Et quia res vtrimque doctè fuit exornata, opportunum erit, in præſenti præfigere ea, quæ typis excuſa, & ad formam Memorialium redacta, ſupremis Regni Caſtellæ Iudicibus, ac Senatoribus 1
oblata fuerunt, vt vtriuſque partis fundamentis æqua libratis lance, veritas dilucidiùs appareat.

Igitur Academiæ Salmantinæ in Iure 5
Canonico Doctor Marcellus Franciſcus de Valdes, ſimulque Cathedrarum ipſius Iuris Canonici Candidatus, Beneficium Parochiale extra Salmanticam obtinuit; cui per aliquod tempus reſidens in ſua Parochia inſeruiuit. Poſtmodùm Conſeſſus ipſius Academiæ expendens vtilitatem, quam ſtudioſi Iuris Canonici forent percepturi, ſi præfatus Doctor ei interpretando, & explicando inſiſteret, publicéque illud edoceret, tum in extraordinariis lectionibus, tum cum Cathedram obtinuiſſet, vtens fauore, ac conceſſione Eugenij IV. mandatum de legendo præſtitit prædicto Doctori, qui Vicarium idoneum in ſua Parochia deſignans, & mandato obediens, Academiæ ſe reſtituit, & Iuris Canonici Tractatus publicè in illa edocere incœpit. Magiſter Scholæ, Scholaſticuſque, ac Cancellarius Salmantinus Dom. Don Rodericus de Mandia, & Parga, electus Epiſcopus Syriæ, cenſuit, Conſeſſum Academiæ non ritè, & rectè illud mandatum de legendo expediuiſſe; & vt Conſeruator Statutorum Academiæ

demiæ effectum eiuſmodi mandati conatus eſt impedire, & in ſimul oſtendere, Bullam Eugenianam locum non habere in hoc caſu, & circunſtantijs in eo repertis. Exornauit ea doctrina, qua pollet, Memoriale idiomate Hiſpano confectum, quod in latinum ſermonem fideliter quoad ſubſtantiam ecce iam verto: Reſponſionemque ad illud poſtmodum afferam.

§. II.

Memoriale pro reuocando Mandato de legendo præſtito ab Academia Salmantina, virtute Bullæ Eugenianæ.

6 VT mandatum præſtitum Doctori Marcello Franciſco de Valdes reuocetur, proponit præfatus Scholaſticus Salmantinus, quiuquaginta annis proxime elapſis adeò facile conceſſum Bullæ Eugenianæ priuilegium à Conſeſſu Academico, vt nulli poſcenti denegatum fuerit, & vix ab aliquo eorum, qui illud impetrauuut, appoſitum fuiſſe finem intentum à Pontifice Eugenio IV. nec aliquam vtilitatem Academiæ fuiſſe ſuperadauctam. Quare vt vitentur damna ſecuta ex ea facili conceſſioue in Eccleſiarū vergentia præiudicium, debere deinceps non niſi ex grauiſſima cauſa, & expedientiſſima bono Academiæ id priuilegium concedi, ac Mandatum de legendo virtute illius præſtari. Quinque Beneficiarij, ſeu Præbendas habentes, tempore editi huius Memorialis, priuilegio gaudent Bullæ Eugeuianæ in Salmantina Academia; & vni dumtaxat, nempè Don Iacinto Ramon, in Collegio Maiori Archiepiſcopi Toletani Togato, gratia priùs fuit denegata, donec à Senatu ſupremo Caſtellæ permiſſum eſt, vt ei per quatuor ſubſequentes annos concederetur.

7 Huic numero ſuperadditus eſt Doct. Marcellus, antiquus Cathedrarum Candidatus, qui nullam adhuc obtinens, & quaſi tædio Oppoſitionum affectus, Beneficium Parochiale loci *de Mercadillo* in Concurſu promeruit, & collatum ei fuit ab Illuſtr. Dom. Don Petro Carrillo de Acuña tunc Epiſcopo Salmantino, nunc Archiepiſcopo Compoſtellano, qui eum compulit, vt in illo reſideret; atque ita præſtitit, donec prædictus Dominus iam promotus Salmantica fuit egreſſus; eo iam abſente, & ſede Vacante, Doct. Marcellus ad Academiam rediit, & ſollicitauit, vt à Conſeſſu Academico Mandatum de legendo ſibi concederetur, ad gaudendum Bullæ Eugenianæ priuilegio, quo abſens à Beneficio poſſet in patria ſua Salmantica degere, & Candidati Cathedrarum munus proſequi. Ex quadraginta nouem ſuffragium habentibus in Conſeſſu Academico vnus & viginti adſtiterunt, & ſuffragia publicè pro Mandato de legendo ei præſtando conceſſerunt. Et quia ſuper hoc non pauci ex illis ſcrupulo angebantur, quòd abſque cauſa ſufficienti id Mandatum præſtitum fuiſſet, ad ipſum Cancellarium, & Scholaſticum Salmantinum, qui Conſeſſui non adfuit, rem detulerunt. Ipſe verò, vt Conſeruator Bullæ Eugenianæ, cauſam iudicialiter conſcribi præcepit, & certior factus per informationem legitimam, Doct. Marcellum non eſſe Academiæ neceſſarium, nec in eo cauſam reperiri ſufficientem, vt à reſidentia Beneficij remotus gauderet priuilegio Bullæ Eugenianæ, conſuluit Senatum Regium Caſtellæ, cuius nomine Fiſcalis per epiſtolam datam die octaua Decembris, anno 1657. ei iniunxit, vt Proceſſum proſequeretur, nec permitteret abuſus priuilegij Bullæ Eugenianæ aduerſus Concilium Tridentinum, & Congregationem Cardinalium Interpretum ipſius.

Protulit ergo ſententiam, quòd Doct. 8 Marcellus ad ſuum rediret Beneficium, nec vteretur Mandato de legendo, donec à ſenatu Regio aliud decerneretur. De hac ſententia conqueſtus eſt ille ante Abbatem Sancti Benedicti oppidi *de Sahagun*, vt quaſi vnus ex Conſeruatoribus Bullæ Eugenianæ, ipſum protegeret in vſu, & gratia priuilegij in ea conceſſi, & inhiberet Scholaſticum Salmantinum, qui vt Iudex in ipſa Bulla expreſſus, & vnicus executor Statutorum, & Iurium Academiæ contra eum ſententiam promulgauerat. Ad præfatum effectum Doct. Marcellus copiam Bullæ abſque citatione, & forma legali tranſcribi fecit, & cum ea loquatur cum Abbate Sancti Facundi Diœceſis Legionēſis, requiſiuit ipſe Abbatem Sancti Benedicti *de ſahagun*, qui abſque iuriſdictionis examine, eam acceptauit, & litteras inhibitorias cum pœnis, ac cenſuris aduerſus Scholaſticum Salmantinum expediuit, & ſuam poteſtatem ſubdelegauit cuidam Dignitati, ac Canonico Almæ Eccleſiæ Salmanticenſis, qui bona fide eam acceptauit, quin illam commiſſionem ſibi ſubdelegatam ordinario manifeſtaret; quæ qualitas erat omnino requiſita, vt ea vteretur, iuxta *Extrauagant. iniuncta, §. ſanè, de electione; Authenticam de collatoribus, §. eos autem, collatione 9.* Docet Carleual *de iudiciis, tit. 2. reſol. 5. ex n. 10.* Intimatæ fuerunt litteræ præfatæ Scholaſtico Salmantino, qui alias litteras expediuit contra

Abbatem Benedictinum,& eius ſubdelegatum. Rei ratio Senatui ſupremo Caſteilæ reddita eſt ; & Fiſcalis ſenatus reſcripſit Scholaſtico prædicto, litteris datis die nona Iannarij, anno 1658. quòd procederet, remediis iuris,& pœnis vtens contra turbantes eius Regiam,& Apoſtolicam iuriſdictionem; & in caſu formatæ competentiæ proceſſus ad Senatum deferretur ; Et poſtmodum vi Decreti Regij fuit illuc delatus. Cancellarij autem Salmantini iuriſdictio, & ratio ſententiæ ab ipſo prolatæ, ac litterarum , quas expediuit aduerſus Abbatem Sancti Facundi, eiuſque ſubdelegatum, ſequentibus innituntur fundamentis.

§. III.

Primum fundamentam.

9 QVamuis Archiepiſcopus Toletanus, & Abbas Sancti Facuudi in Diœceſi legionenſi ſint Iudices Executores Bullæ Eugenij IV. in ipſa expreſſi, vt conſtat ex eius verbis, quæ afferuntur in ſtatutis Academiæ *fol.* 115. verùm tota eorum poteſtas, & iuriſdictio cumulatiua ceſſat, & in ſolidum eſt ſpecialis, ac priuatiua Cancellarij, ſeu Scholaſtici Salmantini ; nam Martinus V. qui leges, & Conſtitutiones Academiæ condidit, eius deſignat Prælatum, Caput,& ſuperiorem præfatum Cancellarium, cum poteſtate immediata ſedi Apoſtolicæ,ac Iudicem Ordinarium , vnicum conſeruatorem, & perpetuum executorem iurium, & Bullarum, cum plena,& omnimoda iuriſdictione ordinaria, & vniuerſali cognitione cauſarum, plurimis additis facultatibus, & priuilegiis, ſpecialis prærogatiuæ, vt liquet ex Statutis *Conſtitut.* 3 :*fol* 65.*&* 67. & prætereà Cancellarius obtinet à Rege noſtro immediatum vſum iuriſdictionis Regiæ, iuxta *leg.* 18. *&* 20. *tit.* 7. *lib.* 1. *Recopilat.* Et cùm ea Cancellarij iuriſdictio ſit priuatiua, & ſingulariter ei conceſſa, cumulatiua ceſſat, & derogatur iuriſdictioni præſtitæ in Bulla Eugeniana præfatis Archiepiſcopo, & Abbati, & manet radicata ſpecialiter in Cancellario, vt vnus ipſe illam exerceat; cùm iuriſdictio alicui priuatiuè conceſſa tollat aliis poteſtatem iudicandi ; *leg.* 1. *ff. de officio Præfecti Vrbis*, & Doctores *ibi*; Gratianus *tom.* 1. *diſceptation. cap.* 569. *numero* 29.

10 Et licèt Abbas ſancti Facundi velit adhuc iuriſdictione cumulatiua gaudere, at cum Cancellarius Salmantinus præuenerit cognitionem cauſæ, conſolidauit in ſe, perpetuamque reddidit iuriſdictionem circa illam, quin poſſit Abbas ſe in illam immittere,nec de ipſa cognoſcere,aliàs vitium contrahetur nullitatis expreſſæ, & culpæ grauis ; nam quando duobus cauſa commiſſa eſt, alio præoccupante, non poteſt alter ſe intromittere ; *leg. ſi quis poſteà, ff. de iudiciis*; *cap. fin. de foro competent.* Tapia *in Caten. moral. tom.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 10. *art.* 2. *num.* 2. Carleual *de iudiciis lib.* 1. *tit.* 1. *diſput.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 3. *ex n.* 898. Guaciuus *de defenſione reorum, defenſ.* 1. *cap.* 8. Aliàs etiam qui prætextu commiſſionis, aut litterarum Apoſtolicarum cauſas à Iudicibus Eccleſiaſticis ad ſe auocaret, aut earum curſum impediret, in excommunicationem Bullæ Cœnæ § 14. incideret. Videndi ſunt P. Suarez *de cenſur. diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 75. Dom. Larrea *in decîſionib. Granatent. diſp.* 1. *num.* 15. Et qui hac cenſura innodatus celebraret, contraheret irregularitatem ; *cap. ſi quis Epiſcopus* 6. *cap. ſi quis*, 7. 11. *quæſt.* 3. *cap.* 1. *de ſentent. & re iudicat. lib.* 6. *cap. Clerici*, *cap. latores*, *cap. fin. de Clerico excommunicato miniſtrante.*

11 Nec excuſantur Abbas,eiuſque ſubdelegatus ob defectum notitiæ, cum hanc debuerint percepiſſe ad rectum vſum officij ; & miniſterij à ſe acceptati; iuxta *leg. fin. ff. de variis, & extraordinar. cognition. Authenticam, vt iudices ſine &c. §. eos, & §. ideoque*; *leg.* 2. *§. ſeruus ſulpicius, ff. de origin. iur. cap.* 1. *de re iudicata* ; *leg.* 3. *tit.* 4. *part.* 3. Nec potuerunt abſque vitio nullitatis exercere iuriſdictionem delegatam, niſi certi fuiſſent de commiſſione per litterarum originalium (quas non viderunt) exhibitionem, vt docet Dom. Salgado *de ſupplicatione ad ſanctiſſimum*, 1. *part. capite* 10. *§. vnico*; *numero* 52. Et traditur *in leg.* 2. *§. ſi dubitetur*, *ff. de iudiciis.* Nam copia litterarum originalium extracta abſque partis citatione legitima non facit fidem, nec in Iure quidquam probat, vt tuentur Doctores *in Authentica ſi quis in aliquo documento, Cod. de edendo.*

12 Opponitur ex aduerſa parte, Cancellario Salmantino incumbere executionem eorum, quæ Senatus Academicus decernit, iuxta ſtatuta Academiæ *tit.* 9. §. 41. *fol.* 153. & tamen id non præſtari ab illo, cum Mandatum de legendo, & communicatio priuilegij Bullæ Eugenianæ à Conſeſſu Academico fuerint decreta in gratiam Doctoris Marcelli, proindeque locum permitti iuriſdictioni Abbatis S. Facundi, vt poſſit exequi illud priuilegium, tanquam vnus è Iudicibus executoribus expreſſis in Bulla,& compellere Cancellarium, vt illud ſartum tectum obſeruet.

13 Reſpondetur, iuriſdictionem priuatiuam

Cancella

Cancellarij non relinquere locum cumulatiuæ; nam quando iuriſdictio aſſignatur alicui diſcretiuè, & vni tantum Iudici ſpeciali conceditur, tunc nullus eſt alius competens, etiam ratione prorogationis, vt *per leg. conſulta Diualia, Cod. de teſtament.* docet Gratianus *deciſ. 78. num. 9.* Quare Doct. Marcellus nequiuit adire Abbatem Sancti Facundi, cum Cancellarius ſit vnicus Iudex executor Statutorum, & gratiarum Academiæ, iuxta Martinum V. *Conſtitut. 6. & 22. ac 23. atque 33.* & cum præuenerit hanc iuriſdictionem, non poteſt hæc ad alium Iudicem prorogari, niſi vitio nullitatis interueniente, vt docet Baldus *in leg. 36. Cod. de Epiſcop. & Cleric.*

14 Prætereà Cancellarius exequi dumtaxat debet Decreta Conſeſſus Academici, ſi ſint legitimi, & iuxta ſtatuta, ac finem legum peracti; iuxta *c. ſi dominus, 11. quæſt. 3. leg. reſcripta, Cod. de precibus Imperator. offerend. leg. quoniam iudices, Cod. de appellat. leg. per hanc, Cod. de officiis diuerſor. iudic. leg. 4. tit. 14. lib. 4. Recopilat.* Exindéque voluit, quòd Bullæ Eugenianæ vſus non præſtaretur abſque cauſa neceſſaria, reſiſtendo fini in illa intento; cum eius vſus non ſit arbitrarius, ſed circumſcribi debeat iure, & cauſa, vt generaliter tradunt de vſu priuilegiorum Menochius *conſil. 69. ex n. 4.* Alexander *conſil. 33. num. 5. lib. 1.* Don Franciſcus de Amaya *in leg. 5. num. 5. Cod. de iure fiſci, lib. 10.* alioquin obſeruantiæ, & executioni rectæ eiuſmodi Bullæ detraheretur, & executio potiùs contrauentio, quàm obſeruantia appellanda foret, quibus terminis vtitur Pareja *de inſtrumentorum editione, tom. 1. reſol. 6. ſpecie 3. n. 308.* Quare executioni huic opponitur Cancellarius, cuius non eſt ſuperior Abbas Sancti Facundi; neque eum inhibere valet; quamuis enim in Bulla Eugeniana Coniudex delegatus aſſignetur, gaudeatque cumulatiua iuriſdictione, hanc tamen vnus in alium non habet, eum par in parem non habeat imperium; *leg. ille à quo, 13. §. tempeſtiuum, ff. ad Trebellian. cap. innotuit, 20. de elect.* & Gloſſa *ibi, verbo, in parem.* maximè cum cauſa à Cancellario fuerit præuenta, factaque exindè fuerit propria eius cognitio, vtpotè effectus reſultans ex præuentione; vt tradit Carleual. *de iudiciis, lib. 1. tit. 1. diſp. 1. quæſt. 7. num. 898. ſect. 3.*

15 Cum igitur priuatiua ſit iuriſdictio Cancellarij, àdhuc ſuperabundat id, quod expenſum eſt; ſiquidem ea iuriſdictio conceſſa illi fuit in gratiam, & fauorem Academiæ, *leg. 18. & 19. lib. 1. Recopil.* Bobadilla *in politic. lib. 2. cap. 108. n. 203.* Et excludit iuriſdictionem cumulatiuam Abbatis S. Facundi, vt nequeat vllo prætextu cognoſcere de cauſa, & ſe in priuatiuam eiuſmodi poteſtatem intromittere, iuxta dicta *ſuprà*, & allata à Carleual. *de iudiciis, lib. 1. tit. 1. diſp. 2. quæſt. 8. ſect. 4. n. 1197.* Et cum Abbas contrauenerit ei iuriſdictioni, forumque alienum vſurpauerit, obnoxius ſit pœnis quæ ab ipſo Cancellario poſſunt infligi; iuxta *leg. vltim. ff. de iuriſdict. omnium iudic.* Docet Amaya *in leg. 5. num. 5. & 20. Codic. de iure fiſci, lib. 10.*

§. IV.

Secundum fundamentum.

SVpponitur, dari priuilegium non reſidendi in Beneficiis, ſtudiorum cauſa, tum in Bulla Eugeniana, quam affert Nicolaus Garcia *de Benefic. 3. part. cap. 2. n. 38.* tum *in cap. fin. de Magiſtr. cap. 2. de præbendis, cap. cum ex eo, 34. de electione. lib. 6. Clementin. 1. §. cæterùm, verſ. ſanè, de ſtatu Monachor.* Verùm hæc Iura derogata ſunt per Tridentinum *ſeſſ. 6. de reformat. cap. 2. & ſeſſ. 23. de reformat. cap. 1.* vbi verba ſunt adeò vniuerſalia, vt ſufficiant reuocare quoduis priuilegium ſpeciale, ac ſi illud exprimerent, iuxta doctrinam Gratiani *tom. 5. diſceptat. cap. 990. n. 9. & 15.* Et indè non poſſe Parochos prætextu ſtudiorum, aut cauſa docendi in Academiis abeſſe à ſuis Beneficiis, docent Gonzalez, Garcia, Ritius, Henriquez, & alij, quos refert, & ſequitur Barboſa *in paſtorali, part. 3. allegat. 53. num. 77. & allegat. 56. n. 3. Et in ſumma Apoſtolica, verb. Parochus quoad reſidentiam, collectan. 559. n. 18. & 20.* Fr. Hieronymus Garcia *in ſumm. tract. 2. diffic. 9. n. 27.* Et hanc doctrinam in vtroque foro eſſe conſulendam, & ſequendam, tradit Caſtro Palao *tom. 2. diſp. 3. de orat. publica in choro, punct. 9. §. 9. n. 8.* Hancque eſſe praxim, & ſtylum inconcuſſum Curiæ, aſſerit Barboſa *in paſtoral. part. 3. allegat. 56. n. 30.* 16

Et quamuis Tridentinum *vbi ſuprà* indulgeat, poſſe Parochos abeſſe à ſuis Beneficiis per duos menſes ex graui cauſa, tamen cauſa ſtudiorum non eſt ſufficiens, vt abſint; quare, ſi abeſſent, non facerent fructus ſuos, nec ad eam abſentiam poteſt ordinarius eis conferre licentiam, vt ſemel, & iterùm deciſum fuiſſe à Sacra Congregatione Concilij, teſtantur, Barboſa *de officio Parochi, part. 1. cap. 8. n. 27.* Gonzalez *regul. 8. Cancellariæ, gloſſ. 6. n. 249.* Idipſum ſtabilitum fuit in Concilio Braccarenſi 4. *act. 4. cap. 9.* in quo pœnæ, & cenſuræ latæ fuerunt contra Parochos non reſidentes prætextu ſtudiorum; Et quidem nullus promouetur in 17

Parochum;

Parochum, de cuius ſufficientia, & idoneitate ad faciendum ſatis muneri ſuo per examen non conſtet, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 24. de reformat. cap.* 18. Vbi Barboſa *in Collectan.* Quod ampliùs confirmatur ex Conſtitutione Vrbani VIII. quæ incipit, *Sancta Synodus*, expedita die ſeptima Decembris, anno 1634. in qua præcipit, ne Parochi ob vllam cauſam publicam, fauorabilem, piam, & vtilem abſint à ſuis Beneficiis.

18 Hinc iam nequeunt Parochi eſſe Commenſales, Vicarij, aut Viſitatores Epiſcoporum, nec aſſiſtere gubernationi ſpirituali Diæceſum, & ſic etiam deciſum uon ſemel fuiſſe à Sacra Congregatione Concilij, refert Gonzalez, *reg. 8. Cancellar. gloſſ. 6. n.* 258. & Barboſa *in paſtorali, part. 3. allegat.* 33. *n.* 85. Quin nec Sacræ Fidei Quæſitores eos eſſe poſſe, deciſum eſt ab eadem Congregatione, vt refert Barboſa, *in ſumma Apoſtolica, verb. Parochus, quoad reſidentiam, collectan.* 559. *n.* 24. & Gonzalez *vbi nuper, n.* 265. Vt indè liqueat, nec grauiſſimas cauſas ſufficere, vt Parochi in ſuis Beneficiis non reſideant.

19 Et quamuis Studiorum profeſſio adeò ſit bono publico vtilis, totque eis ſint conceſſa priuilegia, de quibus *toto titulo de Cleric. non reſidentib.* & Innocentius, ac alij *in cap. 2. de priuileg. lib.* 6. tamen nullum priuilegium poſt Tridentinum Parochos à reſidentia deobligat; Etenim, vt cum Alcedo, Ludouico de Sancto Ioanne, & aliis, ait Barboſa *de officio Parochi, part. 1. cap. 8. num.* 27. hoc æuo plures ſunt, qui Theologiam, & Ius Canonicum addiſcant, & doceant, abſque detrimento Eccleſiarum, & quin ſit neceſſum, Parochos in id incumbere, à ſuis Beneficiis abſentes cum ouium ſuarum detrimento, cum obligationi conſulendi bono illarum non æquiualeat actio docendi voluntaria, quæ eſt actus charitatis, iuxta D. Thomam *quodlib. 3. quæſt. 4. art.* 9. Et hæc ratio Salmanticæ vim habet ingentem, cum in eius Academia plurimi, & inſignes ſint tum ex Collegiis, tum ex aliis Profeſſores litterarum.

20. Vrgetur idipſum, nam reſidentia parochorum eſt de iure diuino naturali indiſpenſabili, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 23. de reformat. cap.* 1. Nec datur ſpecialis, & expreſſa poteſtas diſpenſandi in illa, atque adeò debet obſeruari, ſicut cætera præcepta naturalia diuina, vt tradit P. Caſtro Palao *tom. 1. oper. moral. tract. 3. diſput. 6. punct. 3. num.* 5. Nec ſuo muneri faciunt ſatis parochi deſignantes Vicarios idoneos, dum non reſident, cum debeant ipſi munus explere, nec committere aliis, qui mercenariorum more deſeruiunt, vt ait Tridentinum *vbi nuper;* Vicarij enim parochis permittuntur in partem ſollicitudinis, non in totam ſollicitudinem, nec vt illi ſuum gregem deſerentes quouis prætextu à munere ceſſent vt ait Illuſtr. Pallafox *in Epiſtola paſtorali*, §. 20. *docum.* 8. Adeóque reſidentia parochos vrget, vt quamuis ſint ægri, & impediti, nec per ſe valeant munia propria exercere, ſed per Vicarios, tenentur tamen reſidere intra terminos Beneficij, vt docet Barboſa *vbi nuper, 1. part. capite 8. numero 2. & ex numero* 39.

Praxis reddit firmiorem hanc doctrinam, 21
nam quoties Epiſcopi contenderunt, parochos teneri ad reſidendum, non obſtante priuilegio Bullæ Eugenianæ, rem obtinuerunt. Epiſcopus Salmantinus coëgit reſidere parochum, Cathedræ Moderatorem in Academia, vt refert Nicolaus Garcia *de benefic. 3. part. cap. 2. n. 59. &* 110. Epiſcopus Oxomenſis Don Franciſcus de Villafañe, & Quiñones anno 1635. compulit reſidere in ſuo Beneficio parochum Doct. Don Petrum Garro de Mauleon, in Collegio Maiori Salmantino Archiepiſcopi Toletani Togatum; & Senatus Regius id adeò ratum habuit, quòd præcepetit, eius præbendam in Collegio vacantem declarari, & ita fuit præſtitum. Epiſcopus Legionēſis Don Bartholomæus Sanctos de Riſoba nou permiſit Don Franciſcum Sanchez (qui nunc Canonicus eſt palentinus) à ſuo Beneficio Curam animarum habente abeſſe, quamuis in Academia Salmantinam Cathedram Artium moderaretur.

Et cum arctiori vinculo parochi teneantur ad reſidentiam; quàm Canonici Eccleſiarum Cathedralium, vt docet P. Caſtro Palao *tom. 2. oper. moral. tract. 13. diſp. 5. punct. 4. numero* 4. attamen etiam reſpectu Canonicorum exemplaria ſunt, quibus conſtat, non permiſſum eis fuiſſe ab Epiſcopis abeſſe ab Eccleſiis prætextu priuilegij Bullæ Eugenianæ. Quin Rex noſter id non permitti decreuit in Regia ſchedula expedita anno 1620. in Cænobio ſancti Laurentij in Eſcoriali, vt refert ſapientiſſimus Don Ioannes de Solorzano *tom. 2. de iure Indiarum, lib. 3. cap. 14. num.* 32. Et prætereà anno 1634. Senatus Regius Caſtellæ ſuo Decreto iuſſit, vt declararetur vacans in Collegio maiori Archiepiſcopi Toletani præbenda, ſeu Toga Illuſtr. Don Ioannis Brauo (nunc Epiſcopi Legionenſis) Canonici Burgenſis, vt in ſua Alma Eccleſia reſideret. Quæ omnia Catholicus Regis noſtri ſollicitat, vt protectoris, ac patroni Eccleſiarum Cathedralium Hiſpaniæ, ſic teſtante Ceballos *libro 4. com-*

munium,

*munium, quaſt.1.n.*380. Et enixè curantis, vt Decretum Tridentini circa reſidentiam obſeruetur.

23 Hinc plures Epiſcopi, & Eccleſiæ Cathedrales acerrimè hoc ius defendunt, nec permittunt diſpenſari in reſidentia abſque cauſa proportionata fini, ob quem Bulla ab Eugenio IV. fuit expedita. Quare, vt refert Nicolaus Garcia *de benefic. 3. part. capite 2. num.* 59. Alma Eccleſia Abulenſis obtinuit cauſam controuerſam cum Doct. Roſales Canonico, & ſimul Salmanticæ Cathedræ Artium Moderatore, & eum compulit, Cathedra omiſſa, reſidere. In eccleſia Compoſtellana non admittuntur Mandata de legendo præſtita in Academia Salmantina virtute Bullæ Eugenianæ; indeque non admiſit illud, eum fuiſſet conceſſum Illuſtr. Dom. Don Illefonſo Liaño de Buelna (qui obiit electus Epiſcopus Zamorenſis) Togato in Collegio Maiori Salmantino Sancti Saluatoris Ouetenſi. Nec Eccleſia Burgenſis illud præſtitum Don Antonio de la Torre, Togato in Collegio Maiori Sancti Bartholomæi. Nec Eccleſia Cordubenſi reſpectu Don Ioannis Pimentel Togati in Collegio Maiori Archiepiſcopi Toletani, Nec Eccleſia Migdonienſis permittit, ſuum Canonicũ Don Antonium de Ibarra nunc in eodem Collegio Togatum, & Cathedræ Artium in Academia Moderatorem, eos percipere fructus, quibus potiretur, ſi reſideret. Eccleſia autem Salmantina, in qua tres ſunt Canonici, & vnus Portionarius, qui Cathedras in Academia moderantur, non permittit, quòd diſtributiones percipiant Horarum, quibus à Choro abſunt, vt legant; eum tamen præſentes fore reputandos, doceant P. Caſtro Palao *tom. 2. oper. moral. tract. 7. diſp. 3. punct. 9. §. 6. num. 1.* Barboſa *in paſtorali, part. 3. allegat.* 56. *num.* 8. Don Ioannes de Solorzano *tom. 2. de iure Indiar. lib. 3. cap.* 14. *num.* 33. Quippè Eccleſiæ iudicant, tot iam ſupereſſe Profeſſores ſcientiarum in Academiis, vt non indigeatur his, qui reſidere tenentur ex munere, donec ipſæ Academiæ aliquem ſponte conuocent, vt valdè ſibi vtilem, & neceſſarium, quin ſe in id illi immittant, conantes, obtinere Mandatum de legendo, vt priuilegio Bullæ Eugenianæ fruantur, & non reſideant.

24 Nicolaus Garcia *de Beneficiis 3. part. cap. 2. num.* 61. *&* 73. *ac num.* 59. *&* 110. aliqua exemplaria doctrinæ traditæ contraria affert; ea verò non illam labefactant, cum ex conniuentia, & tolerantia emanauerint. & & ſana ratio exemplis ſit anteponenda, *cap. ſana, 1. diſt. 9. leg. ſed licet, 12. ff. de officio Præſidis; leg. nemo, Cod. de ſententiis interlocut.* & diſſimulatio non habet conſenſum, vt tradit Surdus *conſil.* 270. *n.* 18. *&* 22. *lib.* 1. Et quamuis in hac cauſa à Viris doctiſſimis Academiæ præfatus Doct. Marcellus Franciſcus de Valdes defendatur, tamen quia hi cauſam propriam hanc reputant, in ea nequit omni affectus ſuſcipione vacare iudicium, iuxta *leg. qui iuriſdictioni,* 10. *ff. de iuriſdict. omnium iudicum; cap. forus, §. in omni negotio, de verbor. ſignificat. cap. accuſatus, 3. quaſt.* 5.

§. V.

Tertium fundamentum.

Authores oppoſitæ doctrinæ non fauere in hoc caſu Doct. Marcello, exindè ſuadetur, quia illi dumtaxat aſſerunt, Parochum poſſe gaudere priuilegio Bullæ Eugenianæ, atque a ſuo Beneficio abeſſe, quando Profeſſorum inopia datur, ac grauis neceſſitas ad docendum ſuperuenit, ita vt Parochi opera præcisè ſit neceſſaria. Ita docent P. Vazquez, & alij, quos refert Bonacina *in ſumm. tom. 1. diſp. 5. de onere, & obligat. Beneficia punct. 5. num.* 16. Et tunc per octo dumtaxat menſes poſſunt in Academia commorari, & non reſidere, vt ex præfatæ Bullæ tenore conſtat. Cum autem nunc inopia non ſit Magiſtrorum, quin potiùs plurimi, & quidem inſignes dentur, ſit, vt Doct. Marcello Authores etiam contrarij non ſuffragentur. 25

Cæterùm is, qui à reſidentia eſt excuſandus, vt in Academia doceat, debet qualitatibus pollere, quibus eum fore decorandum, declarauit Congregatio Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini, quam aſferunt Statuta Academiæ *fol.* 123. & P. Andreas Mendo *de Iure Academico lib. 2. quaſt.* 24. *num.* 270. Nempè qui cum vitæ probitate, docendi peritiam, facundiam dicendi, interpretandi ſubtilitatem, copiamque diſſerendi coniunctam habeat. Nec facilè decerni poteſt an hæ qualitates ſimul in Doct. Marcello reperiantur, ſi quidem viginti-duas lectiones extemporaneas pro obtinendis Cathedris Candidatus habuit, nec tamen per aliquos annos in petitione Cathedræ inſumptos vllam adhuc obtinuit, indeque fatigatus Academicos labores omiſit, & Beneficium curam animarum habens in concurſu oppoſitorum adeptus eſt. Nunc verò ad Academiam, quin ab ea fuerit vocatus, redit, cum tamen iuxta Declarationem Congregationis Concilij, debuerit ab ea vocari, vt poſſet Beneficium deſerere. 26

Ab

Ab Academia autem débere conduci Parochum, vt in ea abſens à Beneficio poſſit legere, deciſum fuiſſe à præfata Congregatione, docet Nicolaus Garcia *de beneficiis* 3. *part. cap.* 2. *num.* 559. *in fin.* Et ei quidem poſſet aptari reſponſum, quod præſtitit Imperator Adrianus viris Patriciis, qui poſcebant, ſibi concedi dignitatem, & prærogatiuam Iuriſconſultorum, *Hoc non peti, ſed præſtari ſolere*; *Ita in leg.* 2. *prope finem*, *ff. de origin. iuris*; *leg.* 13. *tit.* 2. *lib.* 7. *ordinament, cap. ſicut*, 20. 1. *quæſt.* 6. ibi; *Qui vltrò ambit, vel importunè ſe ingerit, eſt procuIdubiò repellendus.*

27 Ex quibus omnibus videtur, caſu quo Bulla Eugeniana per Concilium Tridentinum non eſſet reuocata, adhuc eius fauorem, & priuilegium non poſſe applicari prædicto Doct. Marcello, nec cum eo in reſidentia diſpenſari, quæ habet dependentiam à iure naturali diuino indiſpenſabili. Etenim ad eum fauorem, ac diſpenſationem præſtandam cauſa, & neceſſitas deficiunt, quarum defectus reddunt nullam eiuſmodi communicationem priuilegij, & diſpenſationem, iuxta doctrinam D. Thomę 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 12. Victoria *in relect. de poteſtate Papæ, num.* 11. & 14. Quare virtute eius diſpenſationis nequit Doct. Marcellus eſſe in conſcientia tutus, nec facit fructus ſuos, quos reſtituere debet pauperibus, & fabricæ Eccleſiæ ſui Beneficij, quin aliter eos componere valeat. Ita Tridentinum *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 1. & Barboſa *ibi num.* 21. Caietanus *in* 2. 1. *quæſt.* 43. *art.* 8. Quę obligatio reſtituendi incumbit etiam cooperantibus in communicatione priuilegij abſq; cauſa. & ſuperiori, ac iudici, qui potẽtes impedire eam conceſſionem, vſumque illius, tolerant ipſum; omnes quippè hi inuoluuntur, vt conducant ad detrimentum, quod ex non reſidentia Parochorum ſuſtinent Eccleſiæ, vt docent Bonacina *de reſtitut. diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. *num.* 3. Eligius Baſſæus *in Floriſ. Moral. verb. reſtitutio* 3. §. 7. *num.* 4. Villalobos *tom.* 2. *tract.* 11. *diffic.* 7. *num* 12.

28 Perſpicuum namque eſt, in graue præiudicium Eccleſiarum Parochos eas deſerere, inſumereque fructus Eccleſiaſticos contraueniendo fini, ad quem ſunt conſtituti. Et cum ſit ſaltem tutius, & ſecurius pro reſidentia in Beneficiis Curam animarum habentibus ſtare, nec prætextum docendi vrgere, cum non ſit docentium defectus, huic doctrinæ, par eſt, fauere; nam vt ait Illuſtr. Tapia *in Caten. moral. tom.* 2. *lib.* 5. *quæſt.* 24. *art.* 4. *num.* 4. Doctor, & Magiſter, qui docet tanquam ſtipendiarius publicus, tenetur ex officio docere opinionem ſibi probabiliorem; &, ſi oppoſitum fecerit, debet ex iuſtitia reſtituere, docendo ſuam opinionem, ſaltim admonendo diſcipulos, quæ opinio ſit ſibi verior; quoniam ad hoc Cathedræ, & Doctorum gradus, & ſtipendia inſtituuntur, vt quis doceat, quod verius ſentit, in publico ſuggeſtu.

Hæc ſunt fundamenta Memorialis aduerſus conceſſionem priuilegij Bullæ Eugenianæ, & Mandati de legendo præſtiti à Conſeſſu Academico Salmantino Doct. Marcello Franciſco de Valdes Parocho Oppidi *de Mercadillo.* 29

SECTIO II.

Reſponſio ad Memoriale præcedens, & defenſio Bullæ Eugenianæ.

§. I.

Rei factum refertur.

FVndamentis Memorialis præcedentis facere ſatis intendit Doctor Marcellus Franciſcus de Valdes in alio Memoriali, quod etiam vernaculo conſtruxit idiomate, & verſum in latinum fideliter quoad ſubſtantiam ſic ſe habet. 30

Antecedens tranſcriptum ſupponit, Conſeſſum Academicum Salmanticenſem adeò facilè quinquaginta ab hinc annis mandatum de legendo præſtitiſſe Profeſſoribus Eccleſiaſtica Beneficia habentibus, vt finis Pontificiis Eugenij IV. fruſtraneus euadat, cum nulli id denegatum fuerit mandatum. Verùm apertè conſtat ex libris ſcrinij Academiæ, toto eo tempore, id mandatum fuiſſe præſtitum Viris doctiſſimis, Cathedras Regentibus, & iuuentuti apprimè edocendæ peropportunis. Præſtitum nempè fuit Dom. Don Franciſco de Robles, Canonico Legionenſi, in Maiori Salmantino Ouetenſi Sancti Saluatoris Collegio Togato, & poſt plures obtentas Cathedras, & Munia, Conſilij ſupremi Caſtellæ Senatori; Necnon Dom. Don Ioanni de Santelices, Canonico Compoſtellano, in Collegio Maiori Salmanticenſi Archiepiſcopi Toletani purpurea trabea decorato, & poſt grauiſſima Munera Senatori in Regio Caſtellæ ſupremo Tribunali; Prætereà Dom. Don Ildefonſo Liaño de Buelna, Eccleſiæ Compoſtellanæ Canonico, in Maiori Ouetenſi Collegio Togato, ſupremi Sacræ Fidei Senatus Quæſitori, electoque Epiſcopo Zamorenſi; Rursùs Don Ildefonſo de la Torre, Canonico Burgenſi, in Collegio Maiori Salmantino Sancti Bartholomæi 31

Bartholomæi togato, in Vrbe negotiorum noſtri Magni Regis Agenti, ac Tribunalis ſupremi Ordinum Senatori; Deindè Don Ioanni Pimentel, Benauentanæ Excellentiſſimæ familiæ fauſtæ proli, Dignitati in Eccleſia Cordubenſi, & poſt obtentas dignè Cathedras Senatori Hiſpalenſi. Item Don Franciſco Ioanniz de Echalaz, Dignitati in Eccleſia Calagurritana, Equiti Iacobæo, in Maiori S. Bartholomei Collegio Togato, pluribuſque obtentis Cathedris conſpicuo; necnon in eodem Collegio digniſſimo Togato Don Fœlici de Vbago, & Rio, Canonico Calceatenſi, ac ſacræ Fidei Tribunalis Barcinonenſis Fiſcali.

32 E contra verò Conſeſſus Salmantinæ Academiæ mandatum de legendo negauit his, de quorum doctrina, & eruditione ad edocendam ſtudioſam iuuentutem experimentum non habebat; vt conſtat ex denegatione facta die ſeptima Auguſti, anno 1654. In eum etenim ſcopum tendit, vt Profeſſores hi ſint, quales Eugenius IV. optauit, quin affectui ſuccumbat, ſed rationem ſequatur. Quare nunc temporis ſolùm duo vltimi relati *num. præced.* qui iam ad altiora Munera acciuguntur, ab Academia exeuntes, & Doctor Marcellus Franciſcus de Valde, Parocho loci de Mercadillo, eo mandato fruuntur; vt indè liqueat, quàm parcè illud ab Academia expeditur. Petiit id mandatũ Don Hyacintus Ramon in Maiori Collegio Archiepiſcopi togatus; Quòd autem in eo præſtando difficultas fuerit ſuborta, non indè ortum habuit, quòd hæc Mandata de legendo in circunſtantiis debitis non concedantur; ſed quia ille erat Dignitas, & Canonicus in Eccleſia Malacenſi, quæ Præbenda, ſicut & cæteræ eius Almæ Eccleſiæ, pertinet ad Regium Patronatũ, ac præſentationẽ; Rexq; noſter vt Patronus, & præſentãs declarauit, ac decreuit, nullũ à ſe prouiſum facere fructus ſuos, niſi reſideat. Ex quo euentu ſpeciali non fit paritas ad cæteras Præbendas, & Beneficia, quæ ad Patronatũ Regium non ſpectant, nec extat circa illa eiuſmodi Decretum de non faciendo fructus ſuos, niſi in eis reſideatur.

33 Obiicitur aduerſus præfatum Doct. Marcellum, eum quaſi de obtinenda Cathedra diffidentem, Beneficium parochiale per oppoſitionem petiuiſſe, ac obtinuiſſe, compulſumque fuiſſe ab Illuſtriſſ. Dom. Don Petro Carrillo, & Acuña, tunc Epiſcopo Salmãtino, nunc Archiepiſcopo Compoſtellano, vt in loco Beneficij reſideret; ſicque præſtitiſſe, donec præfatus Illuſtriſſimus Antiſtes à Salmantina Diœceſi fuit promotus ad Compoſtellanam; & Sede Vacante rediiſſe, ac poſtulaſſe Mandatum de legendo, quod viginti vnum ſuffragiis obtinuit, contra Academiæ Decreta, & abſque cauſa excuſante à reſidentia in ſuo Beneficio.

Eluitur obiectio. Quippè Doct. Marcellus ea ſolùm de cauſa ſe eius Beneficij Candidatum exhibuit, quia facultatibus destitutus, inopiaque preſſus, non valebat Salmanticæ Victitare, & Academiæ inſeruire; (&, ſanè titulus ſubueniẽdi ſimili inopiæ mouit Bonifacium VIII. *in cap. cum ex eo, 34. de elect. lib. 6.* ad ampliandum priuilegium priùs expeditum circa docentes) Vnde antecedenter etiam per oppoſitionem petierat Beneficium pingue loci *de los Villares*; quin de obtinenda Cathedra vnquam fuiſſet diffiſus, cum ad eam pluribus titulis gauderet; Nec compulſus aliquo mandato iudiciali, aut extraiudiciali ad reſidendum in ſuo Beneficio fuit profectus, ſed liberè omnino, & ſpontaneè. Poſtmodùm autem pluribus Academiæ Doctorum ſuaſionibus Mandatum de legendo petiit; accidentariumque fuit, dari ſedem Vacantem; Quin reſpectu loci, in quo Beneficium obtinebat, ſedes Vacans nunquam datur; Etenim pertinet ad iuriſdictionem Iudicis *de la Baldobla*, qui de omnibus cauſis Eccleſiaſticis ad illud territorium pertinentibus agnoſcit virtute Bullarum à ſede Apoſtolica emanantium, quin Epiſcopus Salmantinus poſſit circa illas quidquam agere; Iudex autem eiuſmodi in ſingulos annos eſt Canonicus Almæ Eccleſiæ Salmanticenſis, gradu antiquitatis ſeruato; & cum hæc lis agitabatur, ipſe Scholaſticus Salmantinus erat Iudex *de la Baldobla*. Quare reſpectu Doct. Marcelli ſemper, abſque vacante Iudicis proprij, Iudex dabatur, qui ei poſſet obſiſtere, indeque nequit aſſeri, eum tẽmatum fuiſſe tempus, in quo nullus ei valeret contraire.

Cæterùm Iudices eius territorij nunquã obſtiterũt eiuſmodi Mandatis de legendo, tanquam iuſtiſſimis; nec ipſe Scholaſticus Salmantinus, dum obſiſtit, Iudicem *de la Baldobla* ſe gerit, ſed Conſeruatorem Bullæ Eugenianæ, ne ſcilicèt vltra debitum effectum amplietur. Verùm, vt *infrà* repetetur, Iudices Conſeruatores nequeunt præuenire cauſas, aut de eis cognoſcere ex proprio motu, aut officio, niſi ad iuſtantiam partis, cui conceſſum fuit priuilegiis ab ipſis conuandum, iuxta *cap. fin. §. pars, de officio delegati, lib. 6.* 35

Nec fortuitò congregatus fuit Conſeſſus Academicus, qui id Mandatum de legendo præſtitit, ſed decreto ante diem dato, & ſubſcripto à Rectore Academiæ, nec enim aliter poſſunt congregari hi Conſeſſus, 36

iuxta Statuta *tit.* 9. §.6.& 7. *De los Clauſtros*; Et in Decreto exprimitur id, quod eſt in Conſeſſu tractandum; illudque fit notorium ipſi Scholaſtico Salmantino, & cæteris Gradu inſignitis, & aliis qui ius aſſiſtendi Conſeſſibus habent. Et cum ſit omnino requiſitum, vt Conſeſſus plenus conſtet ſaltem viginti ſuffragiis iuxta Statuta *tit.* 9.§. 17. & ea viginti ſufficiant,nihilominùs quadraginta ſunt reperta in eo Conſeſſu,in quo, nemine diſcrepante, decretum eſt in gratiam Doct. Marcelli Mandatum de legendo,expendentibus cunctis,quantam ille foret publico bono vtilitatem allaturus; aliquibuſque addentibus, caſu quo ipſe nollet publicè legere,fore ad id cogendum, iuxta poteſtatem ab Eugenio IV. conceſſam ab Academia, & à Sacra Congregatione Cardinalium munitam. Vnde ſi ad Viros Conſeſſui aſſiſtentes, & ad motiua attendatur, ratioui fuiſſe indultum, non affectui, conſtabit; ſiquidem dum aliquis oppoſitum cenſeret,id exponere non dubitaſſet, cum liberè ibi quiſque ſuum iudicium depromat,nec amore,nec odio ductus; Nec de grauiſſimis, ac integerrimis Viris aliter fas eſt arbitrari.

37 Conſcius rei Scholaſticus Salmantinus ex officio Conſeruatoris (quod ei non licere niſi ad inſtantiam partis, libatum eſt) Senatum ſupremum Caſtellæ admonuit de eo Mandato præſtito ab Academia, & informationem iuridicam inſtruxit tribus dumtaxat teſtibus conſtantem; quorum vnus enunciat, ſe iudicare dignum Doct. Marcellum mandato de legendo, ſiquidem ei Academia illud præſtitit, aduerſus cuius decreta non poterat contrariè ſentire, cum eſſet ex gremio illius. Alij duo, & ſi ſufficieutiam Doct. Marcelli commendent, inſuper addunt,tot eſſe requiſita in Bulla Eugeniana, vt non cenſerent,ſimul in illo confluere. Verùm duo,aut tres teſtes quomodo præponderent quadraginta Magiſtris, & Doctoribus inſignibus, omni litteratura conſpicuis, & Academiæ celeberrimæ orbis Atlantibus?

38 Hac informatione ductus Scholaſticus Salmantinus pronuntiauit ſententiam interlocutoriam aduerſus Doct. Marcellum,à qua hic perhibetur appellaſſe, ſeu conqueſtum fuiſſe Abbati ſancti Benedicti de Sahagun, vni ex tribus Iudicibus Executoribus expreſſis in Bulla Eugeniana, vt eum defenderet, ac manu teneret, cogeretque Scholaſticum Salmantinum, vt ſe in hac cauſa inhiberet; qui requiſitus quadam copia eiuſmodi Bullæ abſque citatione partis extracta, litteras inhibitorias, ac cenſuras expediuit aduerſus præfatum Scholaſticum,ſuam iuriſdictionem ſubdelegans cuidam Præbendam obtinenti in Alma Eccleſia Salmantina; Et contra Doct.Marcellum notatur,eum requiſiuiſſe Abbatem S.Benedicti de Sahagun, cum in Bulla Eugeniana exprimatur Abbas S. Facundi in diœceſi Legionenſi.

His omnibus reſpondere operæ pretium 39 eſt; Et quidem hoc vltimum reſponſione non indiget, cum aliquis æquiuocationis lapſus interceſſerit; Etenim vox *Sancti Facundi* corrupta eſt idem, ac *Sahagun*; nec in diœceſi Legionenſi eſt alius Abbas Sancti Facundi, niſi Abbas Benedictus de Sahagun. Videatur Fr.Anton. de Zepes *in Chronico Ordinis S.Benedicti, tom.* 3.*centuria* 3.*c.*2.

Non obſtat primò, copiam Bullæ Eugenianæ,& non ipſum exemplar originale adductum fuiſſe ad requirendum Abbatem S.Facundi, Fatemur ſanè,communiter inſtrumenta,quæ non ſunt originalia,non adſtruere fidem; Conſtat *ex c.*1. *de fide inſtrumentor.cap.peti cuti,§.Sancimus,*25.*quæſt.*2.*leg. Pomponius.* 8. *in princip.ff. de familia erciſcundæ; leg.* 3.*Cod.de diuerſ.reſcript. leg.fin. Cod.de conueniendis fiſci debitoribus,lib.*11.*leg.*2 14.*tit.* 18. *partit.* 3. Docent Couarrubias *practicar, quæſtion.cap.*2. *num.*2. Maſcardus *concluſ.*711. Attamen hæc regula aliquas patitur exceptiones; Nempè ſi ceſſet fraus, & præſumptio falſitatis in copiis inſtrumentorum, quæ ſanè in præſenti ceſſauit,cum adeò publica, & omnibus nota ſint Statuta, & Bullæ Apoſtolicæ ſpectantes ad regimen Academiæ Salmantinæ, quarum copia ex originalibus extracta authoritate Iudicis ſufficientia ſunt ad fidem aſtruendam, vt generaliter tuentur Guidus Papa *deciſ.* 471. Felinus *in c.*1.*de fide inſtrumentor. n.* 50. Decius *ibidem n.*51. Præterea cum copiæ inſtrumentorum ſunt antiquæ, eis fides exhibetur,vt docent Antonius Gabriel *lib.* 1.*tit. de fid.inſtrumentor.concluſ.*1. *numero trigeſimo ſecundo* Auiles *in capit. prætorium, numero vigeſimo tertio.* liquet autem,quàm antiquæ ſint copiæ Bullæ Eugenianæ.

Opponitur. Abbatem S.Facundi non examinaſſe, nec exploraſſe ſuam iuriſdictionẽ, 41 cum eam acceptauit. Verùm id non fuit neceſſum, cum adeò eſſet notoria. Quin eſtò Iudices Conſeruatores à ſede Apoſtolica conceſſi in forma communi nequeant procedere in præiudicium aliorum Iudicũ, nec præuenire cauſas, niſi duo coucurrant, alterum,quòd violentiæ,& iniuriæ inflictæ gaudentibus priuilegio, quod eſt conſeruandũ, ſint manifeſtæ; Ita *in cap.fin.* §.*vt autem, de officio delegati, lib.* 6. Alterum, quod tradunt

Petrus

Petrus Tondutus *de præuentione iudiciali, p.2.cap.59.num.9.* Tuſcus *tom.2.concluſ.360. ex n.3.* quòd ei ſummariè conſtet de violentiis illatis, cum iu eis iuriſdictio ipſius fundetur; Attamen cum Iudices Conſeruatores in ampliſſima forma, & iuriſdictione, non debent ea requiſita expectare, cum facultas Conſeruatorum ex tenore litterarum dependeat, *cap. reperimus, §. porrò, de priuileg.* & ſub hac forma deſignantur Conſeruatores in Bulla executoriali Eugenij IV. vt conſtat *ex fol.* 116. ex eis verbis; *Non permittentes eos &c.*

42 Obücitur etiam, Abbatem S. Facundi, nec Iudicem ab eo delegatum, ſuam commiſſionem intimâſſe ordinario, cum Iudicibus Conſeruatoribus, aut delegatis fides ſuæ iuriſdictionis non præſtetur, niſi eam exhibeant ante Iudicem ordinarium, iuxta *cap. cum in iure peritus, 31. de offic. & poteſtat. & c. leg. vnica, Cod. de mandatis Principum; leg. prohibitum, Cod. de iure fiſci, lib.10. Extrauag.1. inter communes, §. ſanè, de elect.* Docent Menochius *conſil.* 100. *num.* 7. Didacus Perez *in leg.25. tit.4. gloſſ.4. lib.4. ordinamenti:* Barboſa *in leg. ſi quis ex aliena 5. ex n.7. ff. de iudiciis;* Etenim iuriſdictio hæc priuilegiata Conſeruatorum, & delegatorum conſiſtit in facto, iuxta *cap.1. de conſtitutionib.* & quæ in facto conſiſtunt, non præſumuntur, niſi ex probatione conſtent; *leg.1. Cod. de probationibus.* Vnde Epiſcopi poſſunt præcipere, ne quiſquam vtatur litteris Apoſtolicis ſiuè gratiæ, ſiuè iuſtitiæ, donec ante ipſum, aut eius Vicarium manifeſtentur, vt ſtatuitur *in Clementin. 2. de pænitent. & remiſſ.* Tridentino *ſeſſ.5. cap.2. in fin. & ſeſſ.21. de reformat. cap.9. leg.37. tit.6. lib.3. Recopilat.* Docent Abbas *in cap. cum ex eo, de pænitent. & remiſſion. numero ſeptimo* Anendaño *libro ſecundo de exequendis mandat. cap.30. numero primo.* Et in Diœceſi Salmantina ſic cautum eſt in Conſtitutione ſynodali; Et hinc Senatus Regius examinat Bullas Apoſtolicas, priuſquàm ſuum effectum ſortiantur; de quo Bouadilla *lib.2. politic. cap.18. numero* 208. Couarrubias *practicar. quæſt.35. num.4.* Caſtillo *de tertiis capite quadrageſimo primo, ex num.*182.

43 Id tamen in præſenti non obſtat, quia principium præiactum limitatur, quando notoria eſt iuriſdictio Iudicum Conſeruatorum, & Ordinariis innoteſcit, qualis eſt iuriſdictio Conſeruatorum, qui in Bulla Eugeniana deſignantur; quare cum vnus ex illis ſit ipſe Scholaſticus Salmantinus, ſuam iuriſdictionem Ordinario non manifeſtat. Tradit id Pareja *de vniuerſis inſtrumentor. editione, tom.1. tit.2. reſol.5. num.66.* Limitatur etiam, quando iuriſdictio Conſeruatoris dimanat ex priuilegio inſerto in corpore iuris, quod ſupponitur notorium, vt monet Maſcardus *de probationib. concluſ.* 1019. *numero quarto.* Et de priuilegiis Studioſorum tradit id Rebuffus *de priuileg. Scholaſticor. priuileg. 154. num. 267.* Ex quibus cernitur, nullatenùs temerè proceſſiſſe Abbatem S. Facundi, nec ab eo deſignatum Iudicem delegatum Don Antonium de Ribera Corrionero Archidiaconum Metymnæ, & Canonicum ſimul in Alma Eccleſia Salmantina. Hæc circa factum.

§. II.

Satisfit primo ſundamento contrario.

INtendit Scholaſticus Salmantinus, iuriſdictionem cumulatiuam in Bulla Eugenij IV. præſtitam Archiepiſcopo Toletano, & Abbati S. Facundi ceſſare ex eo; quòd Martinus V. qui leges dedit Academiæ Salmanticenſi, eum deſignauit Iudicem ordinarium, & Conſeruatorem fori, ac priuilegiorum, & Bullarum cum iuriſdictione plena, & vniuerſali cognitione cauſarum; quæ priuatiua iuriſdictio cæteras cumulatiuas reuocat. 44

In primis Martinus V. non potuit reuocare, aut detrahere quidquam iuriſdictioni Conſeruatorum, qui deſignantur in Bulla Eugenij; nam Eugenius rexit Eccleſiam poſt Martinum, non Martinus poſt Eugenium; Conſtat id ex omnibus hiſtoriis; Videantur Spondanus *in Chronolog. anno* 1431. *numero quarto* Platina *in vita Eugenij IV.* & alij paſſim. Deindè negari nequit, Scholaſticum Salmantinum eſſe Iudicem Ordinarium Academiæ, vt habetur *in Conſtitutione trigeſima tertia Academiæ fol. 65. & 67. & Conſtitution. 22. & 23. fol. 37.* Et ea iuriſdictio ordinaria ei ex Iure competebat, *Authentic. Habita, Cod. ne filius pro patre; leg. 7. titulo trigeſimo primo partit. 2.* Docet Don Alfonſus de Eſcobar, *de Pontificia, & Regia iuriſdict. capite ſecundo numero 2.* Eamdemque iuriſdictionem auxit Eugenius IV. in Conſeruatoria, quæ extat *in Statutis fol. 77.* & affertur ab Eſcobar *vbi nuper capite 12. numero ſecundo.* Et Delegatum, Executorem, ac Conſeruatorem in pluribus caſibus, qui ſe ſe offerre poſſent, Scholaſticum Salmantinum deſignauit. Verùm hæc iuriſdictio non ſemper eſt priuatiua; nam 45

aliquando eſt ad præuentionem, nempè cum Epiſcopo Salmantino in cauſis Studioſorum, qui ſint Clerici diœceſis Salmantinæ; Ita habetur in Statutis *conſtitut.* 22. *fol.* 37. *& conſtitut.* 23. *fol.* 38. Aliquando eſt cumulatiua cum Archiepiſcopo Toletano, & Epiſcopo Legionenſi, vt in Conſeruatoria Eugenij IV. & Iulij II. quæ extant in Statutis *fol.* 76. *&* 86. ratione quarum ſtudioſi Academiæ Salmantinæ poſſunt conuenire quoſcumque debitores ante Scholaſticum Salmantinum, non obſtante regula generali tradita *in cap. cum ſit generale, de foro competenti*, vt annotat Eſcobar *vbi ſuprà n.* 4. Et ad id poſſunt etiam eligere Archiepiſcopum Toletanum, & Epiſcopum Legionenſem, quamuis numquam eam iuriſdictionē exercuerint, cum eis detur iuriſdictio in ſolidum; Et quando Conſeruatoribus in ſolidum iuriſdictio tribuitur, inter eos eſt præuentioni locus; *leg.* 5. §. 1. *plures, ff. de exercitatoria actione; c. per hoc, de hæreticis, lib.* 6. Docent Eſcobar *vbi ſuprà, capite* 19. *num.* 19. Couarrubias *in cap. alma mater*, 1. *part.* §. 12. *numero* 12. *de ſentent. excommunic. in* 6. Tondutus *de præuent. iudicial.* 2. *parte capite* 45. *numero primo*. Et quamuis Scholaſticus Salmantinus ex vi conceſſionis Martini V. ſit Iudex ordinarius, & Executor priuilegiorum, quæ fuerant conceſſa, & concedenda; tamen ſucceſſores Martini V. potuerunt eam iuriſdictionem reddere cumulatiuam, deſignando Iudices alios in ſolidum ad præuentionem ſimul cum illo, & ita præſtiterunt in Conſeruatoriis prædictis, necnon ita præſtitit poſt Martinum Eugenius IV. in Bulla, de qua nunc diſceptamus, deſignans Iudices Archiepiſcopum Toletanum, & Abbatem S. Facundi.

46 Sed indè arguit Scholaſticus Salmantinus, aſſerens, ſe præueniſſe cauſam, & conſolidatam fuiſſe ſuam iuriſdictionem, quin ius remanſerit vllum penes præfatum Abbatem, qui nequiuit ſe ad cognitionem intromittere, niſi ſub pœna nullitatis, & ſub aliis; nec penes Iudicem ab eo deſignatum. Contrà tamen, quia Scholaſticus Salmantinus, tanquam Iudex conſeruator, non valuit præuenire cauſam abſque plana nullitate. Quippè dupliciter poteſt cauſa præueniri, vel Iudice non procedente ex officio, ſed ad inſtantiam partis citato, iuxta *cap. propoſuiſti, de foro competent.* & docetur à pluribus relatis à Tonduto *vbi ſuprà*; vel Iudice procedente ex officio ad cauſæ cognitionem; vt tradunt DD. *in cap. qualiter, & quando, de accuſation.* Maranta *in ſpeculo, in tit. de inquiſitione*. Id autem non habet locum in Iudicibus Conſeruatoribus priuilegiorum, & Bullarum, cuiuſmodi eſt in præſenti caſu Scholaſticus Salmantinus, qui procedere non debuit aduerſus Doct. Marcellum, niſi requiſitus cum ipſa Bulla Eugeniana, vt eum defenderet à moleſtiis, & iniuriis, ſi quas ab aliis Iudicibus pateretur; quem finem intendit deſignatio Conſeruatorum; *cap. hac conſtitutio, in princip. de officio, & poteſtat. &c. lib.* 6. Nec Conſeruator, niſi ad petitionem partis poteſt ea vti iuriſdictionē; *cap. fin.* §. *pars, de officio, & poteſtate &c.* Et Doctores *ibi*. Quare rectè Doct. Marcellus requiſiuit Abbatem S. Facundi, cum liberè poſſet quemuis ex Conſeruatoribus requirere; nec ea præuentio quidquam operata eſt erga Scholaſticum Salmantinum, cùm eâ vti nequiuerit.

Quin etſi Scholaſticus Salmantinus requiſitus fuiſſet à Doct. Marcello, & cauſam præueniſſet, non poſſet eum expoliare Mandato de legendo conceſſo ab Academia in vim Bullæ Eugenianæ; haberet enim ſe vt mixtus executor, & Iudex Conſeruator delegatus, qui conceditur in ordine ad executionem Statutorum, ac priuilegiorum, non ad eorum deſtructionem, aliàs non eſſet mixtus executor, ſed merus, vt docet D. Alfonſus de Eſcobar *de Pontificia, & Regia iuriſdict. cap.* 18. *ex num.* 14. tradens, Conſeruatorem non habere vllam cauſæ cognitionem, ſi agatur de valore, aut dignitate priuilegij, ſeu Statuti; quòd ſi euidens nullitas opponatur, remittendam eſſe cauſam ad eum, qui conceſſit priuilegium, aut condidit Statutum. Vnde Abbas S. Facundi, & eius Delegatus longè abfuerunt à contrahenda vlla pœna, cum nec Scholaſticus Salmantinus fuerit præuentus à Doct. Marcello, nec illi ſuam exceſſerint iuriſdictionem. Imò ipſe Scholaſticus videtur contraxiſſe pœnam ſtabilitā in ſtatutis *tit.* 9. §. 41. *fol.* 153. vbi decernitur, Rectorem, & Scholaſticum Salmantinum, ſub pœna ſolutionis decem millium teruntiorū, exequi debere, & non immutare ea, quæ in Conſeſſibus Academicis ſtatuūtur. Legitimum autē fuit id Decretum Conſeſſus Academiæ circa Mandatū de legendo, nec immutari potuit. 47

§. III.

Satisfit ſecundo fundamento contrario.

Contendit Scholaſticus Salmantinus, reſidentiam in Beneficio curam animarum habente eſſe de iure diuino naturali indiſpenſabili, & textus excuſantes ab illa Profeſſores, & ſtudioſos, & priuilegium Bullæ Eugenianæ reuocata eſſe à Tridentino. 48

Certum eſt, Beneficia curam animarū habentia 49

bentia exigere reſidentiam ex iure diuino naturali; vt probari ſolet *ex Ioannis cap. 10. Actuum Apoſtol. cap. 20. Prouerbior. cap. 27. v. 21.* ex Tridentino *ſeſſ. 6. cap. 1. & ſeſſ. 23. cap. 1. de reformatione; ex cap. 1. & 2. cap. quia nonnulli, verſ. cum igitur; cap. relatum, cap. conquerente 6. capite final. de Clericis non reſidentib. cap. cum in cunctis, §. cum verò, de electione; cap. peruenit, 2. de appellationib. capite ex parte, de officio Vicarij.* Et aduerſus Fr. Ambroſium Catharinum contrariè opinantem *in Apologetico contra Sotum, & Mirandam*, docent Illuſtr. Topia *in Catena morali, tom. 2. libro quinto artic. 11.* P. Caſtro Palao *in opere morali, tom. 2. tract. 13. diſp. 5. punct. 1. numero ſecundo* Bonacina *tractat. de onere, & obligatione Beneficiariorum ad reſidendum, punct. 3. numero ſecundo* & quàmplurimi relati à Barboſa *in remiſſionib. ad Tridentinum, in capite primo ſeſſ. 23. de reformat. Et lib. de poteſtate Epiſcopi, parte 3. allegat. 53. & 56.* Cardinalis Lugo *in Reſponſis moralib. libro quinto dub. 13.*

50 Attamen omnes hi Authores tenent, Pontificem excuſare ab ea reſidentia, ex iuſta cauſa, vel per modum diſpenſationis, vel ſi hæc non admittatur, per modum declarationis, ſeu interpretationis, quòd in tali caſu lex diuina naturalis non obligat ad reſidendum. Hinc in ſacris Canonibus, & Cõcilijs declaratum eſt, abſentes cauſâ ſtudiorum à ſuis Beneficiis exigentibus aliundè reſidentiam facere fructus ſuos. Ita *in cap. relatum, 4. cap. tua, 12. de Cleric. non reſidentib. cap ſuper ſpecula, fin. de Magiſtris; capite ſecundo de priuileg. libro ſexto cap. cum ex eo, 34. de electton. libro 6. Clementina 1. §. cæterum, verſic. ſanè, de ſtatu Monachor. capite final. de reſcript. libro ſexto capite cum conſultationibus, de offic. & poteſt. &c. c. vnico de Cleric. non reſidentib. libro ſexto. Tridentin. ſeſſ. 5. de reformat. capite primo, & ſeſſ. 2t. c. 1.* Quod etiam extat in Iure Regni Caſtellæ *in leg. 19. tit. 16. partit. 1.* Sic etiam olim in Republica Romana cauſa ſtudiorum excuſabat à reſidentia in Muneribus, & ab oneribus publicis, iuxta *leg. quæſitum, ff. de legatis 3. leg. Seio, 20. §. Pamphila 6. ff. de fundo inſtructo; leg. ſi longius, 18. ff. de iudiciis; leg. 1. & 2. Cod. qui ætate ſe excuſant, lib. 10.* Solúmque in Iure excipitur perceptio diſtributionum quotidianarum, quas non percipiunt abſentes, etiam cauſa ſtudiorum; *cap. licet, 32. de præbend. cap. vnico, de Cleric. non reſidentib. libro ſexto.* Et quidem cum adeò Eccleſiæ interſit, quòd eius Miniſtri ſint eruditi, & docti ad eam defendendam, erudiendoſque fideles; par eſt, vt cauſa ſtudiorum à reſidentia excuſet;

Mendo de Iure Academico.

Quam rationem proſequitur Petrus Gregorius *in tract. de Benefic. capite ſeptimo numero 10.*

51 Hunc fauorem cauſa ſtudiorum præſtitum Bonifacius VIII. *in cap. cum ex eo. 34. de elect. lib. 6.* ampliauit circa promotos ad Beneficiata Curata; ſcilicèt ne compellerentur initiari Ordine Presbyteratus intra annum, vt decreuerat Gregorius X. *in cap. licet canon. de elect. lib. 6.* ſed ſufficeret, ordinem ſubdiaconatûs ſuſcipere, dum in ſtudendo, aut docendo publicè eſſent detenti, eo quòd Eccleſia maximè indigeret ad ſui regimen viris litteratis, diſpendiumque, ac iactura illius eſſet, ſtudia impedire; Et quia nolebant aliqui Beneficia admittere, dum grauamen à Gregorio X. iniunctum ſubire cogebantur, & aliunde cum eis non ſupereſſent redditus ad victitandum, non poterant muneri docendi inſiſtere; inde ne deficerent profeſſores, Bonifacius VIII. eum fauorem indulſit; ex quo caſus præſens non parùm roboratur.

52 Igitur Eugenius IV. ea omnia priuilegia in gratiam Academiæ Salmantinæ auxit, & confirmauit, declarans, & indulgens, omnes ſtudioſos, & profeſſores in illa litteris incumbentes excuſari à reſidentia, & facere fructus ſuos, quamcumque præbendam, & Beneficium obtineant, dummodò habentes Beneficium Curatum idoneum Vicarium conſtituant; nec ad non reſidendum indigere ordinarij licentia; nec hoc priuilegium poſſe deinceps reuocari, niſi de verbo ad verbum expreſſa mentio de eo fieret. Deſignauitque Iudices Conſeruatores huius gratiæ. Ita conſtabat ex eius Bulla tum gratioſa, tum executoriali, expeditis anno 1431. & extant in ſtatutis prædictæ Academiæ *ſol. 115. & ſol. 120.* Et tranſcribuntur à Nicolao Garcia *de beneficiis, 3. part. cap. 2. numero 58.* & à P. Andrea Mendo, *tractat. de Iure Academico lib. 2. quæſt. 24. num. 267.* (Modeſtia non patitur tranſcribere elogia, quibus Author Memorialis me commendat, quoties me refert.)

53 Hoc priuilegio, & cæteris in Iure communi conceſſis Academia Salmantina vſa fuit quietè, pacificè, ac ſine contradictione per centum ſexaginta quinque annos; Et anno 1595. cùm eo priuilegio vteretur, tanquã profeſſor Sacræ Scripturæ in eadẽ Academia, Don Emanuel Sarmiẽto Canonicus Magiſtralis Almæ Eccleſiæ Giennenſis, hæc controuerſiã ſuper vſu eius priuilegio à ſuo Canonico obtinẽdo mouit. Nec indè impugnabat vſum, quia Bulla Eugen. eſſet reuocata per Tridentinũ, cũ potiùs ſit cõfirmata

per illud *ſeſſ.5.cap.de reformat.* ex eis verbis, *Docentes ipſam ſacram Scripturam*, &c. & quamuis Tridentinum loquatur de docentibus ſcripturam ſacram; idem tamen eſſe intellegendum de docentibus Ius Canonicum, ſeu ſacros Canones, tradunt Archidiaconus *in cap. 2. de priuileg.* *Panormitanus in cap ſuper ſpecula, de Magiſtris*; Illuſtr. Tapia *in Caten.moral.tom.2.lib.5.quaſt.5.art.11.n.2.* Barboſa *allegat.56.n.26.* Declaratioque extat Sacræ Congregationis Concilij Tridentini præſtita anno 1605. ad inſtantiam Nicolai Garciæ, quam ipſe refert *tract. de Beneſic.3.part.cap.2. num.559.* ex eo ergo contra prædictum Canonicum Don Emanuelem Sarmiento agebatur, quòd non gauderet ſtipendiis Academiæ, quæ Cathedrarum Moderatoribus reſpectiue conceduntur. Conſulta fuit de hoc Sacra Congregatio Concilij Tridentini, & litteris datis die quarta Martij anno 1596. Congregatio reſcripſit prædictum Emanuelem, & cæteros Profeſſores publicos, etiam non obtinentes Cathedras, debere fungi priuilegio Bullæ Eugenianæ, quoad faciendum fructus ſuos, etiam non reſideudo. Extant eæ litteræ in ſtatutis Academiæ *fol.123.* Quas litteras, & ſimul Breue Clementis VIII. confirmatorium earum Academia Salmantina ante Nuntium Hiſpaniarum obtulit, & litem obtinuit aduerſus Almam Eccleſiam Giennenſem, vt teſtatur Nicolaus Garcia *de beneficiis 3 part.cap.2.num.60.*

54 Exindè ſuam poſſeſſionem conſeruans Academia præſtitit Mandatum de legendo quatuor Togatis ex Collegiis Maioribus, quorum duo erant Canonici, alter Almæ Eccleſiæ Legionenſis, alter Oxomenſis: alij duo Beneficia Curata in diœceſi Salmantina poſſidebant; Rursùs Doctori Sahagun de Villaſante Parocho loci *de Almeyda* in Diœceſi Zamorenſi, poſtmodùm primario Antecesſori Iuris Canonici, vt teſtatur Nicolaus Garcia *vbi ſuprà num.62.& 73.* Deindè Doctori Bezerra in Maiori Conchenſi Collegio togato, & Parocho in Diœceſi Siguntina, vt conſtat ex conceſſu Academico pleno habito die 26. Octubris, anno 1621. Item Don Chriſtophoro Perez, ex eodem Maiori Collegio, Abbati S. Bartholomæi in Diœceſi Oxomenſis, vt liquet ex Conſeſſu habito die 19. Decembris, anno 1623 & ex Conſeſſibus habitis eodem anno die ſexta Octobris, & die nona Decembris, conſtat idem Mandatum de legendo conceſſum fuiſſe Doctori Francifco Rodriguez Parocho Sancti Ioannis *de Villalar* in Diœceſi Zamorenſi, & Petro Bernal Archipresbytero loci *de Calzada de Baldonciel* in diœceſi Salmantina. Demùm id mandatum præſtitum fuit Doctori Petro Baxo Arroyo, Parocho loci de Bañouares, qui obiit Anteceſſor Cathedræ Veſperarum ſexti; Hi autem omnes pacifice fructus Beneficiorum obtinuerunt, quin ab vllo perturbarentur.

Et quamuis controuerſum, & dubitatum 55 fuerit, an priuilegia in Iure communi, & in Bulla Eugeniana contenta, fuerint per Tridentinum reuocata; at reuocata non eſſe, tuentur Nicolaus Garcia *de benefic. 3. part. cap.2.n.68.* Antonius Cardoſo *in praxi, verbo, ſtudium*, D. Ioannes de Ocan *in cap.1. de Cleric.non reſidentib.lib.6 n. 39.* Fr. Emanuel Rodriguez *in additionibus ad Bullam compoſitionis, n.4.* Antonius Gomez *in explic.Bull. Cruciat. cap.7. ad 4. clauſul. n. 30.* P. Caſtro Palao *in oper.moral.tom.2.diſp.3.punct.9.§.9. num. 4.* Doct. Balboa *in Defenſorio pro Vniuerſit. Salmantin. n. 53.* Barboſa *in remiſſionib. ad Tridentin. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 1. num. 78.* Cenedo *practicarum, & Canonicar. quaſt. lib. 1. quaſt. 1. num. 31. verſu, pro vera;* Sanctarellus *variar. reſolut. quaſt. 16 num. 2.* Fr. Petrus de Tapia *in Caten. Moral. tom.2. lib. 5. quaſt.5. art. 11.* Eſpino de Caceres *in ſpeculo teſtamentor. gloſſ.9. in princip num.29.* qui teſtatur, Canonicum Gaditanum obtinuiſſe cauſam quoad percipiendum virtute Bullæ Eugenianæ fructus Præbendæ, adhuc in diſtributionibus quotidianis ſitos; Pluraque alia exemplaria affert ſapientiſſimus Don Ioannes de Solorzano *tom. 2. de Iure Indiar. lib. 3. cap. 14. n. 31.* Demùm P. Andreas Mendo *tract. de Iure Academico lib.2. quaſt.24. n. 267.* tradit, Bullam Eugenianam non eſſe reuocatam, & admitti debere ab omnibus Almis Eccleſiis, dum non oſtendant expreſſam illius reuocationem.

Equidem Tridentinum *ſeſſ.5 cap.1. de reformat.* tam longè abeſt, vt priuilegium Bullæ Eugenianæ reuocet, quòd potiùs illud confirmet, vt admonet P. Caſtro Palao *vbi ſuprà diſp. 9. §. 9. num. 9.* Deinde valde rem confirmat Declaratio Sacræ Congregationis obtenta ad inſtantiam Nicolai Garciæ Canonici Abulenſis, de qua *ſuprà*; Et ea, quę ad inſtantiam Academiæ, & Don Emanuelis Sarmiento ab eadem Congregatione fuit tradita. Demùm poſt Tridentinum Academia Salmantina per centum ferè annos pacificè poſſedit facultatem concedendi mandata de legendo, nullu Hiſpaniæ Prælato contradicente. 56

Hinc, cum contenditur, verba Tridentini *ſeſſ.6. de reform. cap.2. & ſeſſ.23. de reform. cap.1.* eſſe generalia, & reuocatoria omnium priuilegiorum, iuxta principia Gratiani 57

tom.5.

tom.5.diſceptationum,cap. 990. reſpondetur, in reuocatione generali nun reuocari priuilegia in Iuris corpore inſerta. Ita Gloſſa *in leg.2.§.legatis, ff. de iudiciis, verbo,compelluntur*, & Bartolns *ibi*; Gloſſa *in Authentic.quia in prouincia, verbo, omni priuilegio,Cod.vbi de criminibus agi oporteat*; Ioannes Guttierrez *in leg.nemo poteſt , ff. de legat.1. num.*174. ſolúmque reuocantur priuilegia perpetua conceſſa perſonis priuatis, vt poſt alios docet Nicolaus Garcia *Vbi ſuprà, cap. 2. n. 69.* Satiſque id oſtendit clauſula ſpecialis appoſita in Bulla Eugeniana , requirens expreſſam mentionem de verbo ad verbum, vt cenſeatur reuocata. Et quamuis Tridentinum meutionem Eugenianæ faciat , non tamẽ loquitur de Bulla Eugeniana conceſſa Academiæ Salmantinæ, ſed de alia Bulla ab eodem Eugenio IV. conceſſa Curialibus Romæ,cuius fit mentio *in Extrauaganti, diuina, prima inter Communes,de priuilegiis*; vt docent P. Caſtro Palao *vbi ſuprà , diſp. 3. punct.9.§.9.n.*10. Nicolaus Garcia *vbi ſuprà, cap.2. n.*70. Auguſtinus Barboſa in remiſſionib. ad Tridentin.*ſeſſ.23. de reformat.cap.1. num.*78. Et ſic etiam explicant verba Gratiani in contrarium allata.

58 Aliqui Authores referuntur tradentes, reſpectn Parochorum à Tridentino reuocatum fuiſſe priuilegium Bullæ Eugenianæ. Sed ſi attentè legantur, animaduertetur,eos non loqui de Parochis, qui in Academiis docent , ſed eorum qui addiſcendi cauſa ad Academias tendunt. Conſulatur P.Caſtro Palao *tom.2. oper. moral. diſp. 3. punct. 9.§ 9. num.*8.Et quidem Tridentinum *ſeſſ.5.cap.2. de reformat.* non confundit, ſed diſtinguit docentes, & ſtudentes , idemque præſtat Eugenius IV. in ſua Bulla ; & vtrique conceditur priuilegium percipiendi fructus ex Beneficiis , vndè Authores contendentes reuocatum eſſe, de ſtudentibus ſunt intelligendi , cum de docentibus non eſſe reuocatum conſtet ex Declaratione Cardinalium adducta à Nicolao Garcia *de benefic. 3.p.c.2.n.* 81. Eoque fundamento circa ſtudentes probatur reuocatio ; Nam à priuilegium ſtudiorum cauſa conceſſum eò tendit,vt quis reddatur peritus doctrinæ,& capax regendi ſuas oues ; at poſt Tridentinum ſupponitur in obtinente Beneficium Parochiale ea peritia,& capacitas,ſiquidem ad illud obtinendum requiritur ; à tribus examinatoribus ſynodalibus eſſe in peritia ſcientiæ neceſſariæ examinatum ; ergo reſpectn Parochorum ceſſat priuilegium quoad addiſcendum in Academiis.

59 Sed adhuc in hoc caſu poſt obtentum id Beneficium,aſſerit P.Caſtro Palao,eſſe probabile, & ſic grauiſſimos Authores ſeuſiſſe, poſſe Parochum de liceutia Ordinarij poſt Tridentinum ad Academiam tendere ad incumbendum ſtudiis , quamuis non doceant publicè, & vbi conſuetudo ſit, poſſe id abſque licentia Ordinarij præſtari ; nam priuilegium non conceſſum eſt illis ſolùm, vt mediis ſtudiis obtineant ſufficientiam ad munia Beneficij obeunda , ſed vt docti , & in ſcientiis conſummati reddantur. Quod indè conſtat , nam ipſi Authores fatentur, parochos potuiſſe ante Tridentinum ad Academias tendere ad ſtudendum ; & tamen etiam ante Tridentinum requirebatur , vt parochi eſſent periti, ſufficientes, & capaces regiminis ſuarum ouium,iuxta *cap. cam te decet, 4. cap.fin.de ætate , & qualitat, &c. cap.ſi in laicu,38.diſtinct.* Et certè apertiſſimè in Bulla Eugeniana priuilegium conceditur parochis , ſiuè doceant , ſiuè addiſcant.

Aſſeritur pro contraria parte , parochis 60
licere per Tridentinum ex graui cauſa duobus menſibus abeſſe à Beneficio ; & adhuc inter cauſas graues non recenſeri cauſam ſtudiorum ab Auguſtino Barboſa. Verùm neſcio,quomodo hic Author pro eo prolato referatur,cum oppoſitum enuntiet *in remiſſion. ad Tridentin.ſeſſ.23. de reformat, cap.1. num.*78. Opponitur Concilium Bracharenſe prohibens parochis diſtrictè abſentiam à ſuo Beneficio. Sed id Concilium non potuit derogare Iuri communi,nec Bullæ Eugenij IV. Obijcitur etiam Breue Vrbani VIII. expeditum quoad reſidentiam. Sed nihil ſane in eo reperietur aduerſus parochos abſentes , ac in Academiis ſtudiorum cauſa verſantes.in eo enim ſolùm iniungitur, patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos non poſſe excuſari à reſidentia,prætextu agendi negotia in Curia , quæ ad Imperatores, & principes ſpectent ; & parochos non poſſe eſſe Commenſales , Viſitatores, aut Vicarios Epiſcoporum. Ac profectò in his muneribus exercetur non reperitur cauſa , ad quam Eugenius IV. attendit , vt priuilegium indulgeret.De eo Breui videatur Barboſa *tom.2. de poteſtat. Epiſcopi ad finem.*

Aſſeritur præterea , priuilegium præfa- 61
tum non poſſe fauere parochis, vt à ſuo Beneficio abſint,ſiquidem abſque eo præiudicio,quod ouibus infertur,poſſunt alij ſcientias edocere , maximè hoc ſæculo , in quo tot vigent profeſſores, & maximè in Academia Salmantina.Sed reſpoudetur,id præiudicium non latuiſſe Eugenium IV. qui, eo non obſtante , ob publicam vtilitatem præponderantem præfatum conceſſit priuilegium

uilegium; Et quòd alij dentur Profeſſores, non impedit, adhuc eſſe plures, cùm his Bulla Eugeniana aſſiſtat. Nec Iuris Canonici plures Profeſſores, præter eos, qui obtinent Cathedras, nunc temporis in Academia Salmantina dantur ex his, qui Gradu Doctoratus ſint inſigniti, & ex profeſſo per plures annos ſint id Ius edocturi. Ex dictis aliis illationibus, & argumentis contrariis fit ſatis, & eorum ſolutio manifeſtior extat in ipſis verbis Bullæ Eugenianæ.

62 Afferuntur exemplaria aliquorum, qui Bullæ Eugenianæ contradicentes obtinuerunt cauſam. Epiſcopum Salmantinum Don Franciſcum de oto Salazar aſſeritur compulſiſſe Parochum in Academia verſantem reſidere in ſuo Beneficio. Verùm Nicolaus Garcia, qui *tractat. de benefic. 3. part. cap. 2. n. 111.* huius rei meminit, ſolùm aſſerit, ſe id audiuiſſe; rebus autem ſolùm ex auditu ab vno narratis fides integra non adhibetur. Deindè Epiſcopus Oxomienſis Don Franciſcus de Villafañe, & Quiñones affirmantur coëgiſſe ad reſidentiam in Beneficio Don Petrum Garro de Maunleõ, in Maiori Archiepiſcopi Toletani Collegio Togatũ, anno 1635. Sed non reperitur, Conſeſſum Academiæ Salmantinæ conceſſiſſe ei Mandatum de legendo; quod requiritur ad vſum priuilegij Bullæ Eugenianæ.

63 Prætereà obiicitur Decretum noſtri Regis expeditum anno 1610. in Cænobio Regio S. Laurentij in Eſcoriali, quo cauetur, nullum Canonicum à ſua Eccleſia abeſſe, vt Cathedram in Academia moderetur. At ipſe Author, qui affert id Decretum, illud explicat, nempè doctiſſimus Don Ioannes de Solorzano *tom. 2. de iure Indiar. lib. 3. cap. 14. num. 32.* aſſerens, illud fuiſſe expeditum, vt Canonici Eccleſiarum in noua Hiſpania prætextu moderandi Cathedras in eiſdem locis, vbi Canonici eſſent, non excuſarentur omnino à reſidentia, niſi dumtaxat eis horis, quibus Cathedrarum moderationi incumberent. Cæterùm ſi ſermo ſit de Canonicis affectis, nempè Magiſtralibus, & Lectoralibus, ac Pœnitentiariis; ſanè hi non gaudent priuilegio Iuris Communis, nec Bullæ Eugenianæ, iuxta Bullas Sixti IV. & Leonis X. adductas à Garcia *de beneficiis, 3. part. num. 199.* Quippè Præbendæ eis traduntur, vt legant, ac doceant in Eccleſiis, concionentur, & Confeſſionibus audiendis aſſiſtant, & cum hæc munia ab ipſis ſint peragenda, ſiquidem ſubſtitutus admitti nequit, fit, vt non valeant abeſſe à ſuis Eccleſiis, quod ipſe Leo X. expreſsè declarat in ſua Bulla, & docent Illuſtriſſ. Vrritigoyti *in Paſtorali interno, 3. part. voto 11.* P. Andreas Mendo *de Iure Academico, libro 2. q. 24. num. 269.*

Quin Salmanticæ Canonici, qui Cathedras moderantur, eis horis, quibus in Academia legunt, præſentes Choro iudicantur, quoad obtinendum Decimalia, & Anniuerſaria, in quibus præcipuè redditus conſiſtunt. Et eſtò hi Canonici, & ſimiles deberent integrè percipere omnes redditus correſpondentes Horis, quibus abſunt à Choro, vt publicè legant, ſic docente D. Ioanne de Solorzano *vbi ſuprà num.* 33. conſuetudo tamen contraria id non permittit, vt tradit P. Caſtro Palao *tom. 2. oper. moral. tract. 7. diſp. 3. punct. 9. §. 6. num. 1. in fin.* 64

§. IV.

Satisfit tertio fundamento contrario.

OBijcitur, adhuc caſu, quo Parochus à Beneficio abſit cauſa docendi publicè, ob defectum Profeſſorum, vt ait Bonacina *tomo primo, diſputat. 5. tract. de onere, & obligat. Beneficiar. punct. 5. numero decimo ſexto.* tamen ſolùm ſpatio octo menſium dumtaxat abeſſe poſſe, iuxta Authores non paucos. Sed reſpondetur, eos non potuiſſe coarctare priuilegium, quod Eugenius IV. abſque temporis reſtrictione conceſſit. Rursùs obiicitur, non facilè reperiendas fore circunſtantias, & requiſita concurrentia ſimul in eo, cui Mandatum de legendo eſt præſtandum, quæ concurrere exiguntur à Sacra Congregatione Cardinalium in Declaratione, & Epiſtola relata circa Don Emanuelem Sarmiento. Quæ requiſita etiam reperies *in leg. vnic. Cod. de Profeſſoribus, qui in Vrbe Conſtantinopolitana &c. libro duodecimo.* Sed reſpondetur, Cardinalium Congregationem declaraſſe, ſe quidem optare, vt omnia illa requiſita ornarent eum, cui Mandatum de legendo eſſet præſtandum, non verò neceſſitatem impoſuiſſe, vt quouis ex illis requiſitis deficiente, negaretur Mandatum; & id ex verbis ipſius Declarationis liquet, ac ſic exponit Nicolaus Garcia *de benefic. part. capite ſecundo numero* 60. Requiritur ergo, vt ſint apti, & vtiles ad docendum Profeſſores; quod requiſitum Profeſſoribus publicis ſufficere, conſtat *ex leg. vnica, Cod. de Studiis liberalibus vrbis &c. libro 11. & ex leg. 4. titulo 31. partit.* 2. Nempè quòd declarare norint 65

norint voluntates legum, ac Iuris, & curent, ſtudioſos, quantum per ipſos ſtet, eas intelligere. Id autem requiſitum reperiri in his, quibus Academia mandatum de legendo tribuit, eſt certo certius; nequit enim præſumi aliter fore à grauiſſimo Conſeſſu Academico præſtandum. Vnde ſi id requiſitum adſit, non eſt neceſſum Profeſſores à conceſſu vocari, nec eis deſignare ſtipendium, cum id in Bulla Eugeniana non exigatur, vt Mandatum de legendo expediatur. Nec item impedimentum eſt, quominùs id Mandatum preſtetur, Profeſſorem eſſe Candidatum Cathedrarum, & nullam adhuc obtinuiſſe; Etenim cum hoc ſtat, eſſe quem ſufficientem, & aptum ad docendum; ſiquidem vt Cathedra Salmanticæ obtineatur, eæ ſe ſe offerunt circunſtantiæ, vt plures ſæpè anni à Candidatis inſumantur, quamvis ipſi ſint eruditi, & pluribus titulis litterariis ornati, quales in præfato Doct. Marcello reperiri, ipſa Academia teſtata eſt in Epiſtola, quam die 21. Februarij ſcripſit ad Illuſtriſſimum Dom. Don Didacum de Riaño, & Gamboa, Senatus Supremi Caſtellæ Præſidem, in qua præfatum Doct. Marcellum valde commendauit, vt vtilem, ac neceſſarium diſciplinæ tradendæ, & manifeſtauit, hoc Mandatum de legendo ſæpe à ſe pacificè fuiſſe præſtitum in virtute Bullæ Eugenianæ, cuius priuilegij manutenendi munus ad Scholaſticum Salmantinum pertinet, vt ad Iudicem Conſeruatorem in ea deſignatum, aduerſus quoſcumque Prælatos, & Capitula, quæ contradicere intenderent; non verò videri ad eius iuriſdictionem ſpectare, cogere Parochos ad reſidendum, expoliaréque Academiam Profeſſoribus à Conceſſu Academico approbatos, cùm ex multitudine Profeſſorum magna commoda ſequantur, quæ iuuentus ſtudioſa experiebatur confluens ad audiendum prædictum Doct. Marcellum; qui ab Abbate S. Facundi, vt à Iudice Conſeruatore, præſidium ſuæ cauſæ petierat; & proceſſus cauſæ ad Senatum Regium Caſtellæ fuerat miſſus. Et concludit Epiſtolam Conceſſus Academicus oſtendens, ſe in hac cauſa partem declarari, vt gratiam Bullæ Eugenianæ adeò præcipuam defenderet, & ſuam poſſeſſionem concedendi Mandatum de legendo conſeruaret.

66 Summa hæc eſt Memorialis confecti die 17. Maij, anno 1658. Senatus Regius Caſtellæ, ad quem fuit deducta cauſa, nihil adhuc innouauit, cum iam labatur menſis Februarius anni 1660. & prædictus Doct. Marcellus Franciſcus de Valdes, actu Parochus, percipit ſui Beneficij fructus, & in Academia Salmautina publicè docens verſatur.

QVÆSTIO III.

An Cancellarius, & Scholaſticus Salmantinus iuriſdictione gaudeat in Regulares albo Academiæ inſcriptos, ſi aliquod crimen Salmanticæ patrent.

§. I.

Prælibantur nonnulla.

HAnc quæſtionem, tum loquendo de 67 iuriſdictione in communi circa quamcumque cauſam Regularium, tum in ſpeciali circa cauſas criminales, & alias diſcuſſi *in Superioribus lib.* 1. *ex num.* 171. *& ex num.* 486. *lib.* 2. *ex num.* 330. *& ex num.* 343. *lib.* 3. *quæſt.* 3. *in fine.* Præterea *tom. de Ordinib. Militar. diſquiſit.* 9. *quæſt.* 8. *& diſquiſit.* 17. *quæſt.* 1. *ex num.* 5. Quæ loca ſimul videnda ſunt, vt mea ſententia dignoſcatur, quippè poſt noua fundamenta comperta addidi non pauca. Ea verò, & quæ *inferiùs* proponemus, communia etiam ſunt Academiis, quarum Iudex ſimili iuriſdictione, ac Scholaſticus Salmantinus, gaudeat.

Cæterùm cum anno 1657. Religioſus 68 quidam intra Academiam ipſam ira percitus, & zelo indiſcreto excitatus (quem affectus erga præceptorem ſuum poſſet vtcumque excuſare, quamvis omnino cenſendus fuerit ſe malè geſſiſſe) pugnis in virum grauiſſimum inſurrexit. A prælato ſuæ Religionis fuit illicò detentus, incarceratus, & poſtmodùm pro qualitate culpæ punitus; & præterea decens, ac honeſtiſſima ſatisfactio, cunctis plaudentibus, fuit præſtita ei, cui iniuria fuerat irrogata. Scholaſticus Salmantinus in ipſo Cœnobio voluit apprehendere Religioſum delinquentem, cuius prælatus noluit eum tradere, tum quia cauſam præuenerat; tum quia contendebat, non pertinere cauſam hanc criminalem ad Scholaſticum Salmantinum. Hic verò proceſſum iudicialem eſt proſecutus, informationem peregit, & demùm ſententiam contra Religioſum iam à Salmantica abſentem pronuntiauit; quæ tamen executioni non fuit mandata; nec enim aliter mandari poſſet, niſi Religioſus apprehen

apprehenderetur ab Scholaſtico prædicto, id verò nec præſtitum fuit, nec facilè præſtari valeret; At à corpore Academiæ remouit Cænobium: & grauiſſimum ex illo Magiſtrum Cathedra, & honore Gradûs priuauit.

69 Hac ſuper re Scholaſticus Salmantinus Memoriale quoddam in lucem edidit; Aliud nomine Religionis, cuius erat alumnus delinquens, editum eſt, & ſubſcriptum à Fr. Ioanne Carillo Ordinis Procuratore, quo reſponſum fuit primo. Duo in his Memorialibus, ſeu libellis ſupplicibus continebantur. Primùm, à præfato Scholaſtico crimen patratum expendebatur, & pœna ei correſpondens ob grauitatem, aliis ſimul intermixtis, quibus facere ſatis curatum eſt in libello ſupplici oppoſito. Hæc ad rem noſtram non ſpectant, cum grauitas criminum, & pœuarum non ſit materia ſpecialis Iuris Academici. Secundum, contendebat ibi Scholaſticus Salmantinus, iniuſtè ſibi fuiſſe denegatam à Prælato Religionis apprehenſionem delinquentis, & ad ſe pertinere cognitionem delictorum, & cauſaram criminalium ad Academiam ſpectantium, cuiuſvis Regularis albo Academiæ ipſius inſcripti. Econtrà verò Memoriale oppoſitum eam illi iuriſdictionem negat, & Regulares ab ea exemptos eſſe quoad delicta, & cauſas criminales contendit. Hæc propriè ad præſens opus ſpectant, quare quæ ad id punctum conducunt, ex vtroque Memoriali fideliter quo ad ſubſtantiam extraham, quin de meo iudicio aliquid denuò promam, cum iam locis relatis *ſuprà n.*67. meum ſenſum ſatis aperuerim.

§. II.

Proponuntur fundamenta pro iuriſdictione Scholaſtici Salmantini in cauſis criminalibus Regularium.

70 PRimum eſt, qui Scholaſticus Salmantinus, veluti legatus Pontificis, Iudex Ordinarius, Conſeruator Academiæ habet legitimum vſum, conſuetudinem, & poſſeſſionem excommunicandi, apprehendendi, ac puniendi omnes delinquentes inſcriptos albo Academiæ abſque diſtinctione perſonarum Regularium, ſeu aliarum, quæ exemptionem quamcumque prætendant; Quæ conſuetudo ex ſe ſufficiens eſt ad concedendam iuriſdictionem, & formam illius, eamque in omnibus caſibus extendendam; *cap. irrefragabili, cap. dilectus, de officio iudic. ordinar. leg.* 1. *ff. de emancipat. liberor.* vbi Doctores: Valenzuela *conſil.* 26. *numero decimo ſeptimo.* Et quamuis titulus non daretur, hic ſanè ad conſuetudinem non deſideratur; vſus enim, ac tempus loco tituli habentur, vt docent Hoſtienſis *in ſumm. tit. de conſuetudine, §. extra, ex numero decimo tertio.* Anſaldus *de iuriſdictione, part.* 2. *tit.* 4. *capite* 4. *numero* 10.

Secundum fundamentum eſt conceſſio 71
Martini V. quæ extat in Statutis Academiæ, *Conſtitut.* 22. *&* 23. indulgens Scholaſtico prædicto iuriſdictionem plenam, & omnimodam, vt poſſit procedere, cognoſcere, examinare, decidere, ac decernere omnes, & quaſcumque cauſas ciuiles, & criminales pendentes, & euenturas Magiſtrorum, Doctorum, licentiatorum, Bacchalaureorum, ſtudioſorum cuiuſuis Facultatis, & cæterorum, qui ſint Miniſtri Academiæ, eius albo inſcripti; atque vt valeat eos cenſuris ligare, apprehendere, mulctare, punire pœnis, ac remediis legalibus opportunis vindictæ publicæ, & correctioni delictorum, quæ patrauerint. Hoc priuilegium iuriſdictionis lex debet nuncupari, vimque legis habet; iuxta *cap. priuilegia, diſtinct.* 3. *cap. Abbate, de verbor. ſignific. lege* 1. *ff. de conſtitutionibus Principum.*

Nec ſacræ Religiones gaudent pri- 72
uilegio derogante ei priuilegio, & legi, atque eius obſeruantiæ, nec contra illud ſua priuilegia intellexerunt, aut praxi manifeſtarunt; quin potiùs quoad eius derogationem videtur eas non accepraſſe, nec admiſiſſe ſua priuilegia, cum media plura appoſuerint declarantia voluntatis excluſiuæ fauoris, & gratiæ eiuſmodi priuilegiorum; iuxta *leg. de quibus, ff. de legib. cap. noſtis, §. leges, diſtinct.* 4. Nicol Garcia *de beneficiis tom.* 2. *cap.* 5. *num.* 150. Et quamuis aliqua priuilegia exemptionis darentur in Religiouibus, amiſſa fuiſſent, appoſitis tot actibus contrariis, vt docet Felinus *in cap.* 1. *n.* 10. *verbo, quarta declaratio, de tregua, & pace.* Cæterùm in cauſis ciuilibus quotidie euenire ſolet, quòd Cancellarius, ſeu Scholaſticus Salmantinus proferat cenſuras contra Prælatos Regulares, & eorum ſubditos matriculæ Academiæ inſcriptos.

Villalobos *in ſumm. tract.* 35. *diffic.* 4. *ex* 73
numero ſeptimo tom. 2. ſingulariter docuit, non poſſe Religioſos excommunicari ab Scholaſtico Salmantino, ratione priuilegiorum exemptionis: Verùm eo ipſo tempore, quo id ſcripſit, cùm ordo S. Franciſci ea priuilegia præſentaſſet, & ad Tribunal

Vallisoleta

Valliſoletanum appellaſſet per viam violentiæ, vt Scholaſticus reponeret cenſuras, quas tulerat, ſententia pro Scholaſtico, & valore cenſurarum fuit prolata. Aliæque extant ſententiæ in fauorem vſus iuriſdictionis Scholaſtici ad compellendum per cenſuras Religioſos, vt conſtat ex cauſa inter Cænobium Salmantinum S. Stephani, & Moniales Sanctæ Claræ Metymnenſes, anno 1619. Et ex cauſa inter Collegium Benedictinum Sancti Vincentij, & Moniales Sanctæ Claræ Salmantinas, anno 1623. Quippè priuilegia Religionum quoad hanc exemptionem per vſum contrarium extincta ſunt, iuxta doctrinam Thuſci *concluſ.* 756. *n.* 5. *&* 13. *tom.* 6.

74 Præterea Scholaſticus Salmantinus in poſſeſſione verſatur puniendi Regulares, eoſque corrigendi in cauſis criminalibus, & ita plures Scholaſtici, ſeu Cancellarij præſtiterunt. Don Hieronymus de Auellaneda Manrique duos Academiæ Magiſtros Regulares in ipſorum Cænobiis recluſit ob leuem inter ſe turbationem habitam. Don Ioannes de Llanos Valdes in ſuo Careere retinuit, & nimis preſſit quemdam Religioſum. Ipſe in Cænobiis propriis recluſit Magiſtrum Religioſum, alioſque Regulares ob perturbationem leuem in Actu litterario commotam. Don Gabriel de Ceſpedes Maldonado duos Magiſtros Religioſos ſuis in Domibus recluſit Illuſtr. Don Enricus de Peralta, & Cardenas (nunc Epiſcopus Palentinus) duos Clericos Fratres Militares in Cænobio Sancti Stephani recluſit anno 1653. Eſt ergo in hac poſſeſſione Scholaſticus Salmantinus, à qua eiici non debet; *leg. defenſiones*, 7. *Cod. de iure fiſci*, *lib.* 10. & poteſtate gaudet delendi à matricula, & priuandi incorporatione Academiæ, & Cathedris delinquentes, ſi eas pœnas mereantur, vt docent Eſcobar *de Pontificia*, *&* *Regia iuriſdict. capite* 34. Bobadilla *in politic. lib.* 2. *c.* 18. *n.* 212. Ac ſanè cum Religioſi matriculæ Academiæ inſcribuntur, ei iuriſdictioni voluntariè ſe ſubmittunt, nec debent recuſare iudicium, cũ ſibi hanc obligationem ſponte contraxerint; *leg. interdum*, §. 1. *de iudiciis*.

75 Cæterùm tot ſententiæ in fauorem iuriſdictionis Cancellarij, & res iudicata probant, priuilegia Religionum non obſeruari, nec derogare priuilegio ſpeciali Academiæ; argumento textus *in leg.* 1. §. *& ait*, 6. *ff. ad Silanianum*; *leg. filius*, *ff. ad legem Cornel. de falſis*. Et quidem aduerſus priuilegium iuriſdictionis Academiæ Salmantinæ derogatio generalis in communi priuilegiorum non operatur, nec effectum ſortitur, opuſque eſt, fieri de illo expreſſam, & ſpecificam mentionem, vt derogetur, cum derogatio generalis non comprehendat ea, quæ ſpecialem continent prouiſionem, & quæ legiſlator in ſpecie non eſſet derogaturus; *leg. obligatio generalis*, *ff. de pignorib. leg. quod ſeruus. ff. de adquirend. heredit. cap. qui generaliter, de procuratorib. lib.* 6.

Rursùs cum ſacræ Religiones ad inuicem participent ſua priuilegia, fit, priuilegium eſſemptionis à iuriſdictione vni Religioni conceſſum, fieri generale; huic autem non eſt vis derogandi priuilegio ſpeciali Academico, ſed potiùs econtrà; iuxta *cap. generi*, *de regul. iur. lib.* 6. *leg. in toto*, *ff. de regul. iur.* Confirmatur; nam antecedenter ad priuilegia conceſſa Religionibus, hæ non ſubiacebant iuriſdictioni Scholaſtici Salmantini; ergo exemptio non fuit conceſſa ab huiuſmodi iuriſdictione, ſed ab alia, cui ſubiacebant, nempè Epiſcoporum; *cap. Monaſteria*, 1. *cap. cognouimus*, 18. *quæſt.* 2. *leg.* 2. *tit.* 12. *partit.* 1. Quare Pontifices exemerunt Religioſos à iuriſdictione ordinaria Epiſcoporum propter vrgentia motiua; *cap. nimis iniqua*, *cap. nimis praua*, *de exceſſib. Prælator.* Gloſſa *in cap. tanta*, *eodem titulo*; non verò à iuriſdictione Academiæ, cui Religiones ſuos ſubditos tradunt, dum eis concedunt, vt matricula inſcribantur, & indè miniſtri fiant aptiores Eccleſiæ. Videatur Moneta *de conſeruatorib. cap.* 7. *ex n.* 37. *& n.* 548. 76

D. Thomas *opuſcul.* 19. *contra impugnantes Dei cultum*, *cap.* 2. ſtat à doctrina tradita, enuntians, Religioſos de licentia ſuperiorum poſſe in Collegio ſæcularium (idem eſt in Communitate Academiæ) commorari, & iuramenta, ac colligationes licitas expedientes facere. Et quidem cum gaudeant priuilegiis, & immunitatibus Academiæ, pariter & eius iuriſdictioni ſubeſſe debent, vt cum commodo onus ſentiant. Vnde ait Eſcobar *de Pontificia*, *&* *Regia iuriſdict. capite* 34. *num.* 6. in omnibus cauſis (quæ nimirùm non ſpectent ad ſuæ regulæ ſpecialem obſeruantiam) ſubiici Academico iudicij, ac poſſe ab eo puniri, ſicut poſſunt cæteri ſtudioſi. 77

Si aſſeratur, non poſſe Religioſos renuntiare priuilegia exemptionis conceſſæ ſtatui Religioſo, in cuius præiudicium nequit ius renuntiari; de quo Barboſa *de poteſtat. Epiſcopi*, *allegat.* 75. *&* 123. Reſpondetur, eſtò eſſet verum id aſſumptum, & principium, limitari, cum authoritas Pontificia faueat eiuſmodi renuntiationi, & Religioſos relinquit ſub eadem forma, qua cæteri in fauorem ſtudiorum gaudent, ex Authentica, 78

tica, Habita, *Cod. ne filius pro patre*, in qua omnibus Scholaribus, & profeſſoribus indulgetur, vt liberè accedant ad loca ſtudiorum; Id ergo ipſum Regularibus concedit Martinus V. *Conſtitut.* 32. *in Statutis*, nimirum quòd liberè pergant ad Academiam Salmantinam, nec Prælati eos impediant, ſed ſuppeditent neceſſaria. Vbi cernitur, Pontificem ſubieciſſe eos Iudici Academiæ, qui eorum puniat exceſſus. Ita Eſcobar *vbi ſuprà*, c. 34. *ex n.* 13. Baldus *in Authentica, Habita n.* 34. Etenim permiſſio Pontificis Religionibus fauentis, qua indulget, ſubditos matriculæ, ſeu albo Academiæ ſuũ nomen dare, & ſtudiis incumbere, reddidit licitã eorũ ſubiectionẽ, iuriſdictioni ac foro ipſius Academiæ, vt eo fine poſſent cedere, ac renuntiare priuilegia exemptionis; Ita Iancellotus, Decius, & alij, quos refert, & ſequitur Eſcobar *vbi ſuprà, cap.* 34. *ex n.* 17.

79 Firmatur id ampliùs *ex leg. final. Cod. de iuriſdict. omnium iudic.* in qua iubetur, eos, qui ſtatutis in quacumque militia connumerati ſunt, vel qui dignitatem aliquã prætendunt, ſine aliqua fori præſcriptione, iudicibus eius militiæ in publicis, & priuatis cauſis obedire compelli. Præterea ex doctrina communi, ad iudicem, in cuius territoriu delinquitur, pertinere directam vindictam, & punitionem, *leg.* 11. *tit.* 18. *partit.* 4. *leg.* 15. *tit.* 1. *leg.* 13. *tit.* 14. *partit.* 7. Quæ doctrina præcipuè vim retinet in delictis intra ipſam Academiam patratis, quæ, non videtur expediẽs, ab alio puniri, quàm à iudice Academiæ; iuxta *l. nullum. Cod. de teſtib.* Couarrubias *practicar. c.* 18. *n.* 8. Carleual *de iudiciis, diſp.* 2. *quæſt.* 6. *ſect.* 4. *n.* 478. Menochius *de arbitrariis, caſu* 263. *n.* 7. Farinacius *in praxi criminal. q.* 17. *ex n.* 39.

80 Conſequenter ad dicta Prælati Religioſi, qui impedirent vſum iuriſdictionis Scholaſtico Salmantino circa ipſorum ſubditos ſubiacent eo ipſo præfatæ iuriſdictioni; nam qui iuriſdictionem aliquam perturbant, ipſo facto ſubditi eius efficiuntur; *c.* 1. *de pœnis, lib.* 6. *leg.* 1. *Cod. vbi Senatores, vel clariſſimi &c.* Hinc tam Prælati, quàm ſubditi poſſunt cenſuris coerceri à prædicto Scholaſtico, non obſtantibus eorum priuilegiis exemptionis; ſicut iiſdem non obſtantibus, valent ab Ordinariis cenſuris obſtringi in caſibus, in quibus eorum fiunt ſubditi, vt deciſum fuit à Congregatione Concilij, anno 1630. apud Barboſam *in ſumma Apoſtolica, collectan.* 442. *n.* 3. Quod ſi eos poteſt Scholaſticus Salmantinus cenſuris ligare, quæ ſunt pœna grauior, iuxta Tridentinum *ſeſſ.* 25. *de reform. cap.* 3. leuiori pœna incarcerationis, aut recluſionis poterit eos corrigere.

§. III.

Proponuntur fundamenta pro exemptione Regularium à iuriſdictione Scholaſtici Salmantini in cauſis criminalibus.

IN primis Regulares ex priuilegiis Apoſtolicis exempti ſunt à iuriſdictione Iudicum Ordinariorum, & ſubiecti ſuis Prælatis Regularibus, à quibus ob ſua crimina debent puniri. Ita P. Thomas Sanchez *lib.* 6. *conſil. c.* 4. P. Henriquez *lib.* 7. *de indulgentiis, capite* 15. Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 1. *diſp.* 19. *quæſt.* 7. Cochier *tom.* 1. *p.* 4. *quæſt.* 33. Barboſa *de poteſtat. Epiſcop.* 3. *part. allegat.* 68. Brunus Chaſaingh *de priuileg. Regular. tract.* 2. *capite* 4. *propoſ.* 8. Scorcia *in Bullis Pontificum*, Peyrinus *de priuileg. tom.* 1. P. Pellizarius *in manual. Regular. tract.* 8. *cap.* 6. *ſect.* 1. Et iuriſdictio conceſſa prælatis Regularibus reſpectu ſubditorum eſt immediata Pontifici, vt tradit Thomas Sanchez *vbi nuper*; Vnde quilibet Iudices Ordinarij, atque etiam delegati inhibiti ſunt, ne de eorum cauſis cognoſcant, vt conſtat ex verbis Sixti IV. ibi *Nullus ordinarius, ſeu delegatus quauis authoritate vtens quamcumque ſuperioritatem ſuper prædictos Fratres ſibi vendicare præſumat.* Ita refert Pellizarius *tract.* 8. *capite* 6. *ſect.* 1. Id ipſum conſtat ex Bulla Gregorij XIII. quæ incipit, *Aſcendente Domino*, expedita in fauorem Societatis Iesv, vt obſeruat Thomas Sanchez *vbi ſuprà.* 81

Nec huic derogat iuriſdictioni Martinus V. in Conſtitutionibus Academiæ Salmantinæ, *Conſtit.* 23. cum concedit Scholaſtico Salmantino iuriſdictionem, tum quia non comprehendit ibi Regulares exemptos, de quibus nullam habet mentionem, nec derogat eorum priuilegiis, quæ eiuſmodi ſunt, vt nunquam intelligantur reuocata, niſi in reuocatione expreſſa illorum mentio fiat; Quare ea in reuocatione generali non comprehenduntur. Ita plures, quos refert, & ſequitur Chaſaingh *tract.* 1. *de priuileg. Regular. capite quinto.* Et præterea communis ea regula eſt, quòd priuilegium nullam de alio priuilegio mentionem continens non operatur derogationem, nec per ſecundum priuilegium intelligitur primum reuocatum; *cap. Abbatum* 40. *de reſcript.* Docent P. Suarez *de legib. libro* 8. *capite* 39. Thomas Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſput.* 22. *num.* 2. Menochius *de præſumptionib. lib.* 6. 82

lib. 6. præſumpt. 40. Iuriſperitus Suarez *allegat. 9. num.* 8. Ioannes de la Cruz *de ſtatu Regular. lib. 2. cap. 3. dubit.* 4. Emanuël Rodriguez *tom. 1. quæſt. regular. quæſt. 9. art. 6.* P. Quintanaduecñas *tract. 9. ſingular.* Vnde cum Conſtitutio Martini V. nec in ſpeciali, nec in generali deroget priuilegiis Regularium, hæc in ſuo robore manent. Imò nec derogat iuriſdictioni Ordinariæ Epiſcopi Salmantini reſpectu Clericorum ſubditorum. Quare pontifex non conceſſit Scholaſtico Salmantino iuriſdictionem priuatiuam; cumulatiuam autem, & præuentiuam indulſit non quidem reſpectu regularium, ſed Clericorum Salmantinæ diœceſis, cuius expreſſam fecit mentionem; regulares verò ſub ea iuriſdictione neutiquam comprehenduntur.

83 Nec rursùs iuriſdictio ea erga regulares probatur ex *Conſtitut.* 32. Martini V. in qua diſponitur, Salmantina regularium Cœnobia, & Collegia Academiæ incorporari, & præcipitur, ne regulares à ſuis prælatis impediantur ad ſtudia litterarum Salmantina accedere. Etenim in hac Conſtitutione ſolùm intendit pontifex, poſſe regulares ad Academiam concurrere, nec id impediendum fore à prælatis. At id aptari nequit conceſſioni iuriſdictionis in illos; Nec ea iuriſdictio, eſto fuiſſet conceſſa cum clauſulis generalibus derogatoriis, non poſſet extendi ad regulares; nam iuriſdictio conceſſa ad certas cauſás, & aliquibus concurrentibus qualitatibus, nullo modo valet ad alias cauſas extendi, nec exerceri, niſi qualitatibus probatis, & concurrentibus. Ita plures, quos referunt, & ſequuntur Valenzuela *conſil.* 52. *ex num.* 6. Carleual. *de iudiciis lib. 1. tract. 1. diſp. 2. quæſt. 8. ſect. 4. num.* 1168. Ex præfata autem Conſtitutione ad ſummum inferri poteſt iuriſdictio ad compellendum prælatos, ne impediant, ſubditos concurrere ad ſtudia Academiæ.

84 Et quamvis hæc priuilegia non eſſent adeò manifeſta, datur expreſſa exemptio Regularium à iuriſdictione Scholaſtici Salmantini, & poſterior quidem, quàm eſt Conſtitutio Martini V. Nam in primis, vt extat *in Monumentis Ordinis Prædicatorum fol.* 29. Innocentius VIII. *conceſſit Vicario Generali Ordinis Prædicatorum Congregationis Hiſpaniæ, quòd correctio Fratrum dictæ Congregationis, vndecumque ad terminos Præſidentium Conuentuum reformatorum venientium Chriſtiana Conſtitutione dicti Ordinis fieri debeat, & ad eoſdem Præſidentes pertineat; Non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, indultis, & litteris Apoſtolicis Scholaſtico, ac Vniuerſitati Salmantinæ, ac quibuſcumque Vniuerſitatibus per Sedem Apoſtolicam conceſſis, quæ aduerſus præſentem noluit in aliquo ſuffragari poſſe:* Hinc, cum iuriſdictioni, quam poſſet prædictus Scholaſticus prætendere, expreſsè derogatur, Fr. Emanuël Rodriguez *tom. 2. qq. regular. quæſt. 2. art. 9.* aſſerit; *Ideò defendunt ſcriptores prædictum Scholaſticum nullo modo poſſe de criminibus, aut delictis Religioſorum ſtudentium cognoſcere.* Quod etiam tuentur Corduba, & Collector priuilegiorum apud Hieronymum Rodriguez *reſol. 62. num. 6.* Villalobos 2. *part. tract. 38. difficult. 4.*

Deindè ipſe Emanuël Rodriguez *in* 85
noua collect. priuileg. fol. 119. Angelus Maria Cherub. *in Bullario nouiſſimo, tom. 1. fol.* 384. afferunt Conſtitutionem Pij V., expreſsè derogantem Conſtitutioni 32. Academiæ, in qua poſſet Scholaſticus Salmantinus ſuam iuriſdictionem firmare. Aſſerit ergo Pontifex; *Nonnulli ex Fratribus dictorum Ordinum, occaſione, & prætextu ſtudij, ad ſtudiorum Vniuerſitates, præſertim ad Salmantinam, obedientiæ regularis laxatis habenis, abſque licentia Superiorum accedere, & morari præſumunt, &c. Tenore præſentium Rectoribus Scholarum dictarum Vniuerſitatum Apoſtolica authoritate ſtatuimus, & ordinamus, ne prætextu facultatum, & indultorum, ac aliarum litterarum Apoſtolicarum, ſuperioribus horum Ordinum, quominùs Fratres prædictos illis ſubditos, aut ſub eorum obedientia Profeſſos, extra dictas domos commorantes, ad domus huiuſmodi vocare, & reducere, aut prout ſecundum Deum expedire viderint, mutare volentibus, poſſint prohibere, nec eiſdem Vniuerſitatibus contra voluntatem ſuperiorum huiuſmodi auxilium, conſilium, vel fauorem directè, vel indirectè, quouis quæſito colore, præſtare præſumant, ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda eiſdem authoritate, & tenore diſtrictiùs inhibemus.* P. Molina *in tract. de iuriſdict.* affirmat, hanc Conſtitutionem, vtpotè poſteriorem, derogare cuicumque iuriſdictioni ab Scholaſtico Salmantino prætenſæ.

Nec rectè Eſcobar *de Pontificia, & Re-* 86
gia iuriſdict. cap. 34. interpretatur ea priuilegia de exemptione circa correctionem Regularem fraternam; Etenim vox *correctio*, de qua in præfatis priuilegiis, extenditur

ad quamvis pœnam, ſupplicium, & proceſſum criminalem; *cap. graue gerimus, de officio ordinarij; cap. licet in corrigendis, eodem titulo*; Et prolata generaliter comprehendit vniuerſim omnes cauſas criminales; *leg. de pretio, 9. ff. de publica in rem actione.* Et quidem Innocentius VIII. *vbi ſuprà* expreſsè derogat priuilegiis Academicis, & concedit Prælatis ordinis ſacri Prædicatorum iuriſdictionem, quæ Scholaſtico Salmantino competere poſſet. Deindè nulli vnquam in mentem venire potuit, Scholaſticum Salmantinum poſſe correctione regulari punire Religioſos ob defectus, & imperfectiones in obſeruantia; nempè ſi quis cubiculum alterius abſque licentia ingrediatur: ſi tempore ſilentij locutus ſit: ſi oculos à terra eleuet, & huiuſmodi alia; Ergo non hæc eſt correctio, quæ prohibetur Scholaſtico Salmantino in Conſtitutionibus præfatis; nec enim opus erat prohibere, quod nec dabatur, nec dari poſſe, in mentem vlli venerat. Etenim etiam cum Monachi ſubiacebant Epiſcopis, ea correctio regularis ad Prælatus proprios ſpectabat; *cap. hoc tantum*, 18. *quæſt.* 2. Franciſcus Meynardus *de officio iudic.* Brunus Chaſaingh *de priuileg. Regular. tract.* 2. *cap.* 1. *propoſ.* 4. Quare fruſtrà Innocentius VIII. reuocaret, quod nunquam erat conceſſum; *leg.* 1. *Cod. de theſaur. lib.* 10. *leg. Imperatoris, de priuileg. creditor.* Surdus *deciſ.* 173.

87 Quòd ſi aliquis aſſerat, id priuilegium dumtaxàt fuiſſe conceſſum Ordini Prædicatorum, non cæteris. Contrà, nam priuilegia vni Eccleſiæ conceſſa, vel vni Conuentui, vel perſonis Religionum in Dignitate, & officio conſtitutis, & cæteris eiuſdem Ordinis Eccleſiis, & Conuentibus aliorum ordinum, qui cum ipſis priuilegia participant, communicantur. Ita Emanuël Rodriguez *tom.* 1. *qq. regular. quæſt.* 5. *art.* 18. Miranda *in Manuali Prælator. tom.* 2. *quæſt.* 4 Chaſaingh *vbi ſuprà, tract.* 1. *cap.* 3. *propoſ.* 5. Illud autem priuilegium conceſſum fuit Vicario Generali Ordinis Prædicatorum, ratione ſui officij, quare non eſt dubitabile, communicari cæteris Religionibus. Videantur Suarez, Lezana, & alij, quos affert Garcia *in polític. regular. tom.* 1. *tract.* 8. *different.* 3. *dub.* 4. Et expreſsè vterque Rodriguez, ac Villalobos docent *locis ſuprà relatis*, priuilegium Innocentij VIII. eſſe commune omnibus Religionibus Mendicantibus, & aliis, quæ earum communicauerint priuilegia.

88 Confirmatur; Nam anno 1590. Scholaſticus Salmantinus Don Franciſcus de Gaſca cenſuras, & interdictum inflixit aduerſus Rectorem, & Clericos Fratres Iacobæos, ſtrictè Regulares, Collegij Salmantini, in cauſa criminali homicidij ab vno ex illis patrati, contendens ad ſe ſpectare cauſæ cognitionem, & delinquentem ſibi à Rectore tradendum. Res tota cum proceſſu delata eſt ad Senatum Supremum Caſtellæ, qui Decreta Regia expediuit, quibus ſub pœnis grauibus præcepit dicto Scholaſtico, vt ſe inhiberet, & prorſus abſtineret à cauſæ illius cognitione; *Por quanto aſſi el Rector del dicho Collegio, como los demas Collegiales del ſon Religioſos Profeſſos de dicha Orden.* Verba ſunt Decreti Regij. Ecce iudicium Senatus Supremi Caſtellæ circa Regulares matriculæ Academiæ inſcriptos; nempè in cauſis criminalibus non ſubiacere iuriſdictioni Scholaſtici Salmantini.

Nec refert, ſi Religioſus delinquat in loco non exempto, ſed ſubiacenti immediatè iuriſdictioni Scholaſtici prædicti, v.g. ſi delinqueret intra ipſa Clauſtra Academiæ, quod videbatur reddere delinquentem ei ſubditum, argumento textus *in cap. volentes, de priuileg.* Tridentinum *ſeſſ.* 7. *de reformat. cap.* 14. Nam contra eſt, quod exemptio Regularium eſt abſoluta, & ideò à ſuis Prælatis debent corrigi, & puniri. Ita Nauarrus *tract.* 2. *de regular. n.* 63. Riccius *in praxi, reſol.* 546. *in* 2. *addit.* Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. alleg.* 105. *num.* 18. *Et in collectan. ad cap. de ſtatu Monachor.* Idem traditur *in cap.* 1. §. *in eos, de priuileg. lib.* 6. Vnde deciſio textus *in prædicto cap. volentes*, ſolùm intelligitur de correctione delictorum, cum exemptio non competit perſonis, ſed loco, *vt in cap. per exemptionem, de priuileg. lib.* 6. *cap. cum capella, de priuileg.* Tridentinum *ſeſſ.* 7. *cap.* 14. Et hæc interpretatio roboratur ex eodem Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. *de Regular.* Vbi præcipitur Prælatis Regularibus, quòd puniant ſubditos extra Clauſtra Monaſterij delinquentes; Et conducit textus *in leg.* 9. *tit.* 9. *partit.* 1. ibi; *Por que ellos han eſta franqueza por razon del lugar.* Videantur *ibi* Gregorius Lopez; & Couarruuias *qq. practicar. cap.* 11. 89

Dices, communitates Religioſas incorporatas Academiæ ita gaudere eius priuilegiis, vt licèt ſint Actores, conueniant Reos coram Scholaſtico Salmantino; ergo ſi in cauſis ciuilibus, adhuc vtentes eo priuilegio, ad illius confugiunt iuriſdictionem, etiam ei in cauſis criminalibus ſubiacere tenentur, iuxta *cap. Qui ſentit, de regul. iur. lib.* 6. *leg. cum qui* 23. *ff. de vſucapion.* aliàs commoda 90

abſque

abſque onere ſentirent. Reſpondetur, rectè poſſe fieri, quod reſpectu diuerſorum vnus, & idem iudex ſit, & iudex non exiſtat, vt probat Tiraquellus *de nobilitat. cap.* 28. *ex num.* 12. Nec novum eſt, quem poſſe vti priuilegio vnius iuriſdictionis ad aliquem effectum, & in ordine ad alium ab illa eximi; *leg. vnica, Cod. quando Imperator inter pupillos &c. leg.* 9. *tit.* 3. *partit.* 3. Couarruvias *practicar. quæſtion. cap.* 6. Quare licèt iuriſdictio ad cauſas ciuiles alicui committatur, non ideò ille poteſt exercere eam in cauſis criminalibus; vt pluribus allatis, docet Valenzuela *conſil.* 43. *num.* 100. Hinc quia Innocentius VIII. exemit Religioſos à iuriſdictione Scholaſtici Salmantini in cauſis criminalibus, ſeu quoad correctionem, & ipſos ab illa non exemit in cauſis ciuilibus, fit, vt in ciuilibus coram eo conueniant, & conueniantur, in criminalibus autem non ſint ei vllo modo ſubiecti.

91 Et caſu negato, quòd Scholaſticus Salmantinus iuriſdictione gauderet in Regulares, qui delicta extra Clauſtra Monaſterij patrarent ſpectantia ad ipſam Academiam, ea iuriſdictio non eſſet priuatiua, ſed cumulatiua, & ad præuentionem, cum eam etiam haberet Prælatus regularis, qui, ſi cauſam præueniſſet, deberet de ea cognoſcere vſque ad proferendam ſententiam, quin præfatus Scholaſticus in illam ſe immittere valeret. Certum quippè eſt, inter duos iudices competentes locum præuentioni dari; *cap. penult. de foro competent. cap. cum plures, de officio delegati, lib.* 6. *leg.* 1. *ff. de officio conſulis; leg. ſi quis, ff. de iudiciis;* Romanus *conſil.* 412. Farinacius *in praxi, part.* 1. *quæſt.* 7. *num.* 52. Graffis *de effectibus clericatus, effect.* 1. Valenzuela *conſil.* 131. *num.* 12.

92 Quòd autem iuriſdictio Scholaſtici Salmantini abſolutè non ſit priuatiua, ſed cumulatiua, & ad præuentionem, conſtat ex *Conſtitutione* 22. Academiæ, in qua Scholaſtico ita confertur iuriſdictio, vt ad præuentionem etiam Epiſcopus Salmantinus poſſit cognoſcere de cauſis Clericorum eiuſdem diœceſis, qui matriculæ ſint inſcripti; Atque vt ex tenore, quo iuriſdictio Scholaſtico confertur, conſtat, non eſſe ablatam ab his, qui eam aliundè haberent. Et ſub his terminis non priuatiua, ſed præuentiua, & accumulatiua data intelligitur. Ita Surdus *conſil.* 56. *num.* 35. Tuſchus *tom.* 4. *litt. C. concluſ.* 36. *num.* 102. Gutierrez *practicar.* 99. *lib.* 3. *quæſt.* 15. *num.* 6. Caſtillo Mendo de Iure Academico. *lib.* 5. *quotidianar. controuerſ. cap.* 95. *num.* 22. Etenim iuriſdictio in dubio intelligitur data cumulatiuè, & non priuatiuè; *cap. dubium,* 14. *de præbend. lib.* 6. Et pluribus relatis notat Carleual *de iudiciis, lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *ſect.* 2. *numer.* 794. *& quæſt.* 8. *ſect.* 4. *ex num.* 1204.

Nec peioris conditionis, quàm Epiſcopus Salmantinus, debent eſſe Prælati Regulares, cum iuriſdictione ordinaria gaudeant; vnde non eſt ratio, quare virtute præuentionis ſaltem non ſit in eis iuriſdictio ad cauſas criminales ſubditorum; ſiquidem indubitabile eſt ex priuilegiis Apoſtolicis, in eis reperiri iuriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem; vt aduertunt Emanuël Rodriguez *tom.* 1. *qq. regular. quæſt.* 27. *art.* 6. Victoria *in relect. de poteſtat. Eccleſ. quæſt.* 2. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 1. Et alij paſſim. Quòd ſi vrgeatur, Pontificem ſolum conceſſiſſe iuriſdictionem præuentiuam Epiſcopo Salmantino, indeque videri denegaſſe cæteris Iudicibus ordinariis; Reſpondetur, ideò aliorum iudicum non fuiſſe factam à Pontifice mentionem, quia in ea Conſtitutione non fuit conceſſa iuriſdictio Scholaſtico Salmantino in Regulares. Et quidem nulla poteſt eſſe ratio, quæ militet pro Epiſcopo Salmantino quoad iuriſdictionem præuentiuam, quæ non militet pro Regularibus Prælatis, atque ad eos extendenda non ſit, cum potiantur iuriſdictione ordinaria, & valde à Pontificiis muniuntur fauoribus, ac priuilegiis, vt ſuos ſubditos in obſeruantia regulari continere valeant. 93

Sed opponitur, Prælatos Regulares non 94 vſos fuiſſe ſuis priuilegiis quoad correctionem ſubditorum delinquentium extra Monaſterij Clauſtra, in his, quæ ad Academiam ſpectant, atque adeò per deſuetudinem eiuſmodi priuilegia fuiſſe amiſſa. Reſpondetur, priuilegia Regularium non amitti per non vſum ſiuè priuatiuum, ſiuè contrarium. Docent expreſsè Diana 3. *part. tract.* 2. *de dubiis Regularium, reſol.* 88. Portel *verbo, priuilegium, in addit. num.* 4. Brunus Chaſaingh *de priuileg. Regular. tract.* 1. *cap.* 5. *propoſ.* 1. Et quidem Eugenius IV. conceſſit Regularibus, ne eorum priuilegia per non vſum, quicumque hic ſit, amitterentur; ita extat in Bullario Romano *fol.* 194. vt à Diana refertur. Vnde, quamvis Scholaſticus Salmantinus cognouerit de aliqua, vel aliquibus cauſis criminalibus Regularium, non prætereà vllum præiudicium illatum

eſt priuilegiis Religionum, nec ea cognitio, in quam de facto ſe immitteret, noceret valet toti Religioſo ſtatui, vt animaduertit Chaſaingh *loco nuper relato.*

§. IV.

Illationes ex fundamentis propoſitis pro exemptione Regularium à iuriſdictione Scholaſtici Salmantini in cauſis criminalibus.

95 EX doctrina tradita inferunt primò, Prælatos Regulares teneri in conſcientia defendere ſuos ſubditos Religioſos, ſi fortè delinquant, ne à Scholaſtico Salmantino apprehendantur, aut corrigantur, nec de eorum cauſis criminalibus cognoſcat. Etenim ratione ſui muneris tenentur defendere, ac conſeruare iura, & exemptiones, quibus ſuæ propriæ Religiones gaudent, maximè priuilegium iuriſdictionis, quod ipſis, vt Prælatis, immediatè competit; Et abſolutè quævis priuilegia tueri tenentur ſub reatu culpæ lethalis; vt *ex cap. & quiſque*, 23. *quæſt.* 4. *cap. ſit Rector*, 43. *diſtinct.* Et ex Concilio Aquiſgranenſi 2. & ex aliis adductis, obſeruat Tamburinus *de iure Abbat. tom.* 3. *diſp.* 11. *quæſt.* 7. Vnde non debent tradere ſubditum delinquentem Scholaſtico Salmantino, ſi ab illo fortè depoſcatur, nam in ea traditione peccarent lethaliter, & priuilegia Apoſtolica violarent.

96 Et ſanè, quamvis fundamenta pro exemptione Regularium in cauſis criminalibus non eſſent adeò irrefragabilia, & ipſorum priuilegia non forent clara, & manifeſta, ſed dubia; adhuc dubia priuilegia conceſſa Regularibus, in eorum fauorem ſunt interpretanda. Ita docent Cardinalis *in Clementin. Archiepiſcopo*, §. *ſi tamen*, *num.* 1. *de priuileg.* Portel *verb. Priuilegium*, *in Compend. priuilegior. Societ. IESV.* Hieronymus Rodriguez *reſol.* 90. Emanuël Rodriguez *tom.* 2. *qq. regular. pag.* 633. Odraldus, & alij, quos refert Henriquez *loco ſuperiùs relato.* Ex his ſtabilitur ampliùs, Prælatum Regularem teneri ad defendendum ſubditum, ne apprehendatur, aut corrigatur, vel de eius cauſa criminali cognoſcatur à Scholaſtico Salmantino; Quòd ſi eum non defendat, aut Scholaſtico tradat, muneri ſuo non faciet ſatis, & poterit à ſuperioribus ob eam culpam puniri, iuxta *cap. dominus cap. qui reſiſtit*, 11. *quæſt.* 3. Marſilius *in leg.* 2. *num.* 121. *ff. ad legem Cornel. de ſicariis.*

Inferunt ſecundò, actus iudiciales, ſi Scholaſtici Salmantini authoritate fiant aduerſus aliquem Regularem delinquentem, ſeu contra Prælatum, qui nolit eum manifeſtare, nec tradere, eſſe nullos, vtpotè peractos abſque iuriſdictione, cum in cauſis criminalibus illi nullatenùs Scholaſtico prædicto ſubdantur. Conſequenter nequit præfatus Scholaſticus in pœnam delicti Regulares à matricula Academiæ expungere; Cathedris, aut earum ſtipendiis illos priuare, vel vſum, & emolumenta Graduum ab eis auferre; Quòd ſi aliquid horum de facto præſtet, eos in integrum reſtituere, & in priſtinum ſtatum reuocare tenetur. 97

Inferunt tertiò, caſu negato quòd Regularis delinquens poſſet à Scholaſtico Salmantino puniri, non tamen propter Religioſum delinquentem, poſſe in Prælatum, aut in Monaſterium pœnam decerni; v.g. à corpore Academiæ remouendo Monaſterium, aut quid ſimile præſtando. Etenim Monaſteria non obligantur ex delictis, nec ex contractibus ſubditorum, nec ſuperiores valent eis pronoxam concedere. Ita docent Nauarrus *comment.* 2. *de Regularib. num.* 62. Thomas Sanchez *in ſumm. lib.* 6. *cap.* 14. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 2. *cap.* 41. Molina *tom.* 1. *de iuſt. & iur. diſp.* 140. Pellizarius *in manual. regular. tract.* 3. *cap.* 6. *ſect.* 1. Nec delictum vnius priuatæ perſonæ in præiudicium Communitatis quidquam valet operari; *cap. non debet*, *cap. delictum*; *de regul. iur. lib.* 6. 98

Confirmatur, quia adhuc pœnæ inflictæ ob crimen Læſæ-Maieſtatis, cum tamen id ſit ſuperioris ordinis, etiam ſi ad filios extendantur, non tamen ad filios, qui Clerici ſunt; Ita Rolandus à Valle *conſil.* 16. Bartolus, & alij, quos refert, & ſequitur Carolus de Graſſis *de effect. Clericat. effect.* 45. Quod in Clericatus honorem indulgetur. Cum ergo in Monaſterio Fratres, & Religioſi, aut Sacerdotij, aut Clericatus priuilegio potiantur, ob delicta non adeò deteſtabilia, ac crimen Læſæ-Maieſtatis, neutiquam valent pœnæ ad illos extendi. Prætereà in his, qui in Monaſteriis incumbunt ſtudio litterarum, idipſum firmatur ampliùs; Etenim vt conſtat ex *Authentica Habita*, *Cod. ne filius pro patre &c.* Et Interpretibus *ibi*, delicta Patrum non retinent vim obſtringendi filios Scholaſticos, qui eo gaudent priuilegio, vt non poſſint apprehendi, nec detineri ob repreſalias, quamvis delicta Parentum interueniant. 99

Vlteriùs

100 Vlteriùs confirmatur, nam & ſi ob crimen deteſtabile læſæ maieſtatis diuinæ, vel humanæ poſſint filij delinquentium pœnam in ſe experiri; *leg. quiſquis, Cod. ad legem Iuliam maieſtatis*, & obſeruat P. Vazquez *in* 1.2. *diſp.* 135. Attamen ob id crimen, vt ait Vazquez, nequeunt filij priuari bonis, quæ iam ab ipſis poſſidebantur, ſed his, in quæ eſſent ſucceſſuri poſt mortem parentum. Ergo multo minùs ob vnius Religioſi delicta, inferioris ordinis poterunt priuari Monaſteria, aut cæteri Religioſi bonis, & immunitatibus, quibus iam gaudebant. Rursùs id magis ſtabilitur; nam quamvis in iure reperiantur pœnæ inflictæ in filios ob parentum delicta, non verò pœnæ inflictæ in parentes ob delicta filiorum, Quippè ius ideò extendit ad filios pœnas ſtatutas pro aliquibus delictis parentum, vt filij abſtinerent ſe à ſimilibus delictis patrandis, experiendo eas pœnas, tanquam pars viſcerum paternorum; *leg. 1. ff. de inſpiciendo ventrem*; Cicero *epiſt.* 12. Quæ ratio neutiquam militat à contrario ſenſu, vt parentes ob delicta filiorum puniantur. Hinc cum Religioſi filij ſint Monaſterij, & Religionis, & ſubditi comparentur ad Prælatos, vt filij ad parentes, fit, propter delictum vnius Religioſi non poſſe Monaſterium, nec Prælatos pœna affici; id enim eſſet, matrem, & parentes luere pœnas pro filiis.

101 Ex his etiam videre eſt, quare non poſſit rectè paritas afferri ex aliquibus pœnis, quæ extenduntur adeo, quæ in crimine non participant; vt *in leg. 9. tit. 19. leg. 6. tit. 13. partit. 2.* in odium delinquentium præcipitur, eorum domus, & agros labefactari, & diſperdi, vnde ad res inanimatas culpæ incapaces pœna extenditur. Nihil indè probatur contra doctrinam expoſitam; quippè is pœnæ rigor ſolùm attingit ædificia, & agros eius, qui deliquit, non alterius; Et prætereà pœna non applicatur rebus illis inanimatis, ſed earum domino delinquentis, nam vt aſſeritur *in cap. fælices, de pœnis, lib. 6. Dentur cuncta eius ædificia in ruinam, vt perpetuam notam infamia ruina perpetua teſtetur.* At ob delictum vnius Religioſi, quomodo cæteri Religioſi pœnam experturi ſint, qui ad delinquentem non attinent, tanquam res illius, nec ille in his puniri valet? Nec item Monaſterium eſt res ſua, ſicut ædificia domini; adeò enim longè abeſt Religioſus, vt domini loco habeatur, quòd potiùs reſpectu Monaſterij ſerui loco reputetur, iuxta *Authenticam, ingreſſus, Cod. de ſacro-ſanct. Eccleſ.* Aliud omnino eſſet (quod caſui, & quæſtioni præſenti nequaquam aptatur) ſi omnes, aut ferè omnes ex vna Communitate, aut Religione delinquentes competirentur, vt contigit in Humilitatorum Religione, quam extinxit Pius V. quia vt ipſe in Bulla extinctionis allata *tom. 2. Bullary, conſtit. 119. anni* 1571. pronuntiat; *Animaduertens, dictos Fratres in luxum iam pridem effuſos eſſe, vitamque omnium voluptatum confertam ducere, &c.* Verùm à diſparatis non fit illatio; *leg. Papinianus exuls, ff. de minorib.* Gratianus *diſceptat. forenſ. tom. 3. cap. 516.*

102 Hæc, & alia, quæ in prædictis libellis ſupplicibus, ſeu Memorialibus continentur. Vtraque Senatoribus Supremi Tribunalis Caſtellæ oblata ſunt. Cathedra, & Honor Gradus reſtituta ſunt Magiſtro Grauiſſimo, qui eis fuerat priuatus, quaſi aliquam anſam Religioſi delicto præbuiſſet; Monaſterium à corpore Academiæ remotum ei fuit reincorporatum; Religioſus delinquens ſuis Regularibus Prælatis relictus, vt condigna eum pœna afficerent, quin eis ſit iniunctum, vt Scholaſtico Salmantino illum traderent, aut pœna ab eo prolata punirent. Hæc Memorialia. Hic caſus. Retuli fideliter.

QVÆSTIO IV.

An qui amiſit inſtrumentum publicum, in quo continebatur teſtimonium curſus litterarij, aut Gradus in Academia obtenti, poſſit priuatim aliud ſimile conficere?

103 VNiuerſaliùs hanc quæſtionem diſcutiunt Authores, quin in ſpeciali agant de Gradibus, aut Curſibus litterariis contentis in Inſtrumentis publicis; Eadem tamen eſt de omnibus ratio, quare caſui propoſito doctrina generalis erit applicanda, quam nunc tradernus.

104 Falſarium ſcripturæ, ſeu inſtrumenti publici, ratione minimi nocumenti, dum id ſolum ex falſatione ſequatur, peccare dumtaxàt venialiter, docet Caietanus *in ſumm. verbo, Falſarius.* At P. Emanuël Sa, *in ſumm. verbo, falſarius*, non admittit, eſſe falſarium eum, qui poſt amiſſam ſcripturam de hæreditate, aut nobilitate, aliam ei ſimilem efficit; Verùm nec hoc licere, ait, ſed tamen non eſſe peccatum mortale. Conuenit in hoc ſecundo cum Caietano, & in primo differt ab illo. Prætereà ceſſante præiudicio alterius non committi crimen falſi, dum inſtrumentum conficitur, tenet Nauarrus *in ſumm. latina, cap. 17. num. 168.* & probat *ex leg. Nec exemplum, ad legem Corneliam de ficariis*, & *ibi* Gloſſa,

ac Doctores adſtipulantur. Fauent, qui aſſerunt, non eſſe falſarium, qui mutat Scripturam in aliqua re, dummodò veritati innitatur. Ita Iulius Clarus *lib.* 4. §. *falſum*, *n.* 34. Grammaticus *in voto* 26. *n.* 12. Grauetta *conſil.* 46. *n.* 8. Corneus *conſil.* 26. *n.* 15. Alciatus *conſil.* 461. *n.* 6. Menochius *de præſumptionibus lib.* 5. *præſumpt.* 20. *n.* 53. Gyptius *tractat. de caſib. reſeruat. cap.* 13. *caſu* 7. *n.* 7. enuntians, amiſſo inſtrumento, in quo teſtis ſubſcripſerat, ſi novum conficiatur, poſſe ſubſcriptionem ſimilem primæ apponi; Ita refertur à Diana cum aliis *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 40. Mouentur, quia illud non poteſt dici falſum, quod iuuatur primordio veritatis, iuxta *leg. cum filius*, §. *hæres meus*, *ff. de legatis* 2.

105 P. Layman *tom.* 1. *lib.* 3. *ſect.* 5. *tract.* 3. *cap.* 4. *num.* 3. cum Couarruvias *lib.* 1. *variar. cap.* 2. *num.* 3. docet non eſſe licitum, in locum inſtrumenti publici amiſſi, aliud conficere, licèt nulli præiudicium inferatur; verùm non exprimit, an id ſit illicitum grauiter, aut leuiter; ſed cum pro hac ſententia referat P. Emanuëlem Sa, & hic ſolùm teneat, dari peccatum veniale in ea ſubſtitutione ſcripturæ priuatim confecta, conſequenter ipſe Layman ſolùm peccatum veniale in ea agnoſcit. Non tamen id eſſe licitum, probat; Nam huiuſmodi priuatæ inſtrumenti publici effectiones, (quas falſationes vocat) Reipublicæ pernicioſæ eſſe ſolent, quamobrem ſeuerè legibus prohibentur, & cum prohibitio iuſta ſit, obligat in conſcientia. Quòd ſi dicas, in caſu prædicto nemini iniuram inferri, atque adeò licitum eſſe; Reſpondet, quamvis per huiuſmodi falſationem non violetur particularis iuſtitia, cum nemini ius ſuum lædatur, indeque nec contrahatur aliqua reſtituendi obligatio, tamen peccari contra veritatis virtutem, & cum Reipublicæ pernicie. Ratio Patris Layman innuit, eum ſentire, peccatum graue in ea falſatione committi; tum quia ea prohibitio à legibus indicta, cum ad bonum Reipublicæ tendat, & detrimenta grauia, quæ ex falſationibus poſſent oriri, præcauere conetur, dum in conſcientia obligat, ſub peccato mortali inducitur obligatio; tum quia, eſtò ex hoc inſtrumento publico graue nocumentum non ſequatur, & videatur materia leuis, tamen inſpecto fine graui, cui opponitur, & prout cooperatur ad eum finem euertendum, eſt materia grauis. Sic aſſeritur, rectè ſub peccato graui, & excommunicationis pœna præcipi, ne puluis tabachi in Eccleſiis ſumatur (quod præceptum viget in aliquibus Diœceſibus) quia & ſi videatur in vno, aut alio exigua materia ea ſumptio, inſpecto tamen fine grauiſſimo, ne ſcilicèt ſpurcentur templa, & ſonitu continuo expuendi, & ſimilibus officia diuina perturbentur, materia eſt grauis, cum vnuſquiſque ad id cooperetur, & ſimul ab omnibus ea incommoda oriantur. Similiter ergo in caſu propoſito reſpectiuè contingere videtur.

Nullus dubitat, falſare inſtrumentum 106
publicum in præiudicium alterius, eſſe peccatum mortale contra veritatem, & iuſtitiam, & ex eo obligationem reſtituendi contrahi. Deindè conſtans eſt, Tabellionem, aut Notarium inſtrumenta falſa priuatim conficientem abſque authoritate publica, quamvis ex eis nulli damnum inferatur, peccare grauiter contra ſui muneris fidelitatem Reipublicæ promiſſam, & debitam; cum tabellio habeat publicam authoritatem ſcribendi inſtrumenta ad faciendum fidem. De eius obligationibus videantur P. Oñate *tom.* 2. *de contractib. diſp.* 35. *ſect.* 5. Machado *tom.* 2. *de perfect. Confeſſ. lib.* 6. *part.* 3. *tract.* 2. *docum.* 2. Trullench. *tom.* 2. *in precept. Decalog. lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 2. P. Buſembaum *in medull. Theolog. moral. lib.* 4. *cap.* 3. Et cum aliis Ego *tom. in Bull. Cruciat. diſp.* 34. *cap.* 10.

Cæterùm vt de aliis, qui publici Offi- 107
ciales non ſunt, ſed priuatim ea inſtrumenta conficiunt, differamus, videndum eſt, an ſint falſarij, ſeu crimen falſi committant, vt indè faciliùs dubium in quæſtione præfixum decernatur. Crimen falſi eſt peruerſio veritatis cum dolo, & alterius iactura. Itaque ad hoc crimen tria requiruntur; Veritatis immutatio: Dolus operantis: Et alterius præiudicium. Ita Syluester *verbo*, *falſarius*, *num.* 1. Hoc crimen variis modis committitur, vt videre eſt *in titulis ff. & Cod. ad legem Corneliam de falſis.* Quoad præſens, qui teſtamentum, Codicilum, aliudvè inſtrumentum, vel ſcripturam immutat, ſupprimit, aut lacerat, crimen falſi committit, iuxta *leg.* 1. *cum ſequentibus*, *leg. quid ſit, eo tit. ff. ad leg. Cornel. de falſ. l.* 3. *Cod. eodem tit.* Docent Nauarrus *in manual. cap.* 17. *num.* 168. Gregorius Tholoſanus *lib.* 36. *ſyntagm. cap.* 5. P. Molina *de iuſtit. tom.* 3. *tract.* 2. *diſp.* 700. Iulius Clarus *lib.* 5. *ſentent.* §. *falſum*, *num.* 16. P. Nauarra *de reſtit. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 338. P. Layman *vbi ſuprà num.* 1. & communiter omnes. Hinc qui ſignum adulterinum fecerit, vel ſculpſerit; qui alienum chirographum imitatus fuerit; Qui rationes, tabulas, vel inſtrumentum aliquod raſura falſauerit, aut ſignum amouerit, criminis falſi ſunt rei; niſi raſura fiat

in

in loco inſtrumenti non ſuſpecto, ita vt veritas nihilnminùs appareat, tunc enim vitiatum non cenſetur inſtrumentum, iuxta *cap. ex litteris, de fide inſtrumentorum*. Videatur Roſella *verbo, falſitas*, *num.* 4. Qui autem litteras Pontificias falſificat, incidit in excnmmunicatinnem reſeruatam Sedi Apoſtolicæ in Bulla Cœnæ. Pro crimine verò falſi ſtatutæ ſunt pœnæ in Iure.

108 Ex his cernitnr, eum qui locn inſtrumenti publici amiſſi conficit priuatim aliud ſimile, non eſſe falſarium in propria, & rignroſa acceptinne, nec crimen falſi committere. Quippè non datur in eo dnlus, nec infertnr alicui iactura, quæ conditinnes ad crimen falſi requiruntur. Iactura enim, aut iniuſtitia cnntra Rempublicam, quam adſtruit P. Layman, nnn comprehenditur in præſenti; Etenim ea eſt cnmmunis, & generalis, & neceſſariò reperienda in quolibet inſtrumento priuatim cnufecto; At iactura, & præiudicium, quæ ad crimen falſi requiruntur, debent eſſe ſpecialia; aliàs ineptè, ac ſuperfluè ea conditin vt requiſita præfigeretur, ſiquidem neceſſariò imbibita eſt in quacumque ſcriptura priuatim confecta ex iniuſtitia generalis appoſita à P. Layman; neque enim conditin eſt ea, quæ ſemper in rei conſtitutione neceſſariò reperitur; cum in præſenti ſit ſermo de conditionibus contingentibus, quæ adeſſe, & abeſſe poſſunt. Nullum autem præiudicium alteri irrogari in conficiendo priuatim eo inſtrumento, ex terminis cnnſtat ſiquidem aliud nmninn ſimile antecedenter extabat, & fortuitò fuit amiſſum; vnde idemmet ius, quod ex primo habebatur, & non aliud, habetur ex ſecundo. Cum ergo ea inſtrumenti ſubſtitutin nulli obſit, & proſit illud conficienti, nnn eſt vnde in eo dnlus arguatur, nec iactura alterius.

109 Hinc leges prohibentes Iuſtrumenta publica priuatim cnnfici, ex primaria intentione huc nnn tendunt, ſed ad inſtrumenta, in quibus dolus, & iactura reperiantur, aut iu eis aliquid priuatim ſupponit, quod authoritate publica nnn fuit præſtitum. Ex his quippè inſtrumeutis ruinam paterentur bonum commune, & priuatum, non autem ex illis, de quibus nnbis eſt quæſtio. Fateor, puniendnm fore eum, qui hæc inſtrumenta conficere deprehenderetur. Id autem ideò præſtaretur, quia forum externum non præſumit, ea inſtrumenta in locum alinrum ſubſtitui, ſed de noun confici, & quaſi prohibitam actionem per leges puniret; & prætereà quia pnſſet præſumere, eum, qui inſtrumenta eiuſmndi priuatim conficeret, eſſe addictum ad alia conficienda etiam diſſimilia, & quaſi per indicia vehementia falſarius cenſeretur. At in foro conſcientiæ aliter res ſe habet, cum ſupponamus, in eo caſu nihil ex his reperiri, quæ pro forn externo præſumuntur, iu quo non attenditur ad animum, & intentionem, ſed ad factum ipſum; & cum factum materialiter, ſeu in re, opponeretur legibus, iuxta illas puniretur. Fit hinc, poſſe dari graue peccatum ſcandali in ea Inſttumenti effectione, ſi cautiſſimè nnn peragatur, cum ignorantibus animum, & finem pnſſit apparere falſificatin, & ad ruinam impellere, ſeu excitare ad alia inſtrumenta cnnficienda doloſa; quin & contemptus legum, ac publicæ authoritatis ex ea actinne dimanare poſſet. Verum in quæſtione præſenti excludimus peccata, quæ extrinſecè, & aliundè reperiri queunt, & ſolùm loqnimur de ipſa actinne conficiendi Inſtrumentum priuatim in locum alterius amiſſi.

Contendere ex dictis qnis poſſet, nul- 110
lum peccatum, nec veniale, reperiri in ea effectione Inſtrumenti, cum id adeò eſſet vtile conficienti ad recuperandas, ſeu conſeruandas ſuas facultates, & hnnnrem, quibus conſulere per media licita tenetur; Id autem medium eſſet vnicum, aut valdè vtile ad illum finem, & aliundè nec per dolum acceptum, nec cum alterius iniuria, præiudicio, aut ſcandaln; Et demùm in eo non reperiretur veritatis immutatio, aut mendacium, quæ nunquam licita ſunt; & ſaltem culpæ venialis imbibunt intrinſecè malitiam. Etenim ibi nihil non verum, nihil fictum, aut ſuppoſitum ſcriberetur, cum ſupponamus; omnino ſimile amiſſn fuiſſe Inſtrumentum; Ipſa autem actio formaliter non videtur mendax, cum ſit quædam materialis executin nou prodiens ab eo, qui aliquid diuerſum in mente habeat, quàm eſt id, qnod profert, aut ſcribit. Et eſtò exindè intendatur, vt videntes illud Inſtrumentum ſibi perſuadeant, eſſe illud ipſnm, qund authoritate publica primariò fuit confectum, quæ apparet deceptin aliorum, qui re ipſa falluntnr; attamen id ſequitur quaſi ex conſequenti, cùm animus conficientis Inſtrumentum non tendat ex ſe ad decipiendnm, ſed ad recnperandum, vel conſeruandum ſua bona, honnrem, aut famam.

Nihilnminùs hæc deceptio inſeparabilis 111
eſt ab illa effectione Inſtrumenti; Etenim nnn aliud intendit efficiens illnd, niſi quòd ſuus honor, aut diuitiæ conſeruentur per aliorum ſuaſionem, quod illud Inſtrumentum eſt primùm, & authoritate publica

confectum; neque aliter Inſtrumentum ei valet fini inſeruire, niſi viſum ab aliis, & exiſtimatum ab eis vt primum, & legale; quare id intenditur primariò, & per ſe atque adeò veritati opponitur eiuſmodi actio. Cum autem in hoc veritatis defectu nec detur iuramentum, nec damnum alterius, fit, vt dumtaxàt reperiatur in ea peccatum veniale, quæ eſt ſententia Caietani, & Emanuëlis Sa; licitum tamen id abſolutè non eſt, cum non niſi culpabiliter exerceatur.

112 Similiter qui vtitur eo Inſtrumento, niſi bona fides eum excuſet, venialiter delinquere videtur contra veritatem, ſiquidem intendit, quòd credatur, illud eſſe, quod primò authoritate publica confectum eſt, proindéque decipit, quæ deceptio opponitur veritati, cuius eſt, nullum fallere formaliter, aut æquiualenter. Niſi velis, deceptionem ſolùm in conficiente illud Inſtrumentum conſtitiſſe, non in cæteris, qui iam ſuppoſita illa omnimoda ſimilitudine eos vſus ſui iuris præcipiunt, qui ipſis debentur, & deceptionem eam ſupponunt, non peragunt. Quid autem dicendum ſit de Scholaſticis, qui Curſus falſos, & ſuppoſitos afferunt ad Academias, quibus admiſſis matriculæ adſcribuntur, ac Gradus accipiunt litterarios, diſcuſſi hoc *Tomo de Iure Academico lib.3.quæſt.*11.*&* 12. At dum ſolùm priuatim conficiant Inſtrumenta publica amiſſa, in quibus Gradus, aut Curſus litterarij continebantur, ſolùm venialiter peccabunt iuxta doctrinam traditam; In vſu verò illorum vel non dabitur vlla culpa, vel ſolummodò venialis, iuxta *nuper* dicta. Etquidem in confectione priuata eiuſmod Inſtrumentorum nulli præiudicium infertur, cum re ipſa alia ſimilia extiterint, quorum vſus licebat recto iure ipſis, qui conficiendo alia illum ipſum vſum intendunt habere, quo gauderent, ſi non fuiſſent amiſſa Inſtrumenta.

113 Inquiris primò, an ſit falſarius, qui vtitur Inſtrumento vero alterius, nempè ſi Petrus ſimulet ſe eſſe Ioannem, & vtatur Inſtrumento Ioannis, in quo teſtimonium Curſus litterarij, aut Gradus illius continetur, vt per huiuſmodi vſum priuilegio aliquo, aut emolumento potiatur? Reſpondeo, eum non eſſe falſarium, cum nihil ſcribat, addat, aut expungat ex eo inſtrumento; at peccare grauiter, ſeu leuiter iuxta qualitatem vſus eiuſmodi Inſtrumenti, cum ſibi, quod ſuum non eſt, arroget, & titulo indebito priuilegia, aut emolumenta vſurpet; Quare tenebitur reſtituere, quidquid lucri adquiſierit, & quidquid intulerit damni, & nulla, ac inualida erunt ea, quæ formaliter ex vi Inſtrumenti illius fuerint peracta, ſi res ſint, in quibus conſideretur valor duraturus.

Aliter poteſt quis alterius Inſtrumento 114
vti; v.g. ſi Petrus teſtimonium examinis, aut Curſus litterarij Ioannis ferens, quaſi ipſe eſſet Ioannes, licentiam impetret à Iudice Academiæ, vt matriculæ inſcribatur, & poſtmodùm in ea ipſum nomen Ioannis apponatur; ita vt Petrus nihil ſibi indè vſurpare contendat, ſed id obſequium Ioanni exhibeat. Hic caſus dupliciter euenire poteſt. Primò ſi Ioannes ſit abſens, & Petrus eum matriculæ inſcribi curet, vt ſic ille Curſum litterarium obtineat, eſtò Salmanticæ ſit præſens. In hoc euentu vterque grauiter peccat, cum alter intendat Curſum litterarium probare abſque requiſitis omnino eſſentialibus, quod peccatum lethale eſſe, ſatis *in ſuperioribus* oſtendimus. alter ad hanc prauam actionem cooperetur, vt cauſa, & inſtrumentum. Secundò, ſi Ioannes re ipſa adſit Salmaticæ, & lectiones ſit auditurus, ad quas tenetur ex ſtatutis, nihilominùs timens, ne eum Iudex licentiam præſtiturus videat in hoc, aut illo habitu, ſeu veſte, & indè reprehendatur, aut mulctetur, poſcit à Petro, vt licentiam impetret, ſimulans ſe eſſe ipſum Ioannem. In hoc caſu, niſi adſit aliqua alia circunſtantia grauis, ex ſe non datur peccatum mortale, ſed veniale; Datur id, quia interuenit mendacium, & deceptio. Non datur illud, quia deceptio non eſt in re graui, inſpecto fine, & attentis circunſtantiis præfixis.

QVÆSTIO V.

An Religioſi Societatis IESV Salmantini poſſint ab Academia cogi, vt lectiones aliquas audiant à Moderatoribus Cathedrarum dictatas?

Operæpretium eſt, memoriæ poſterorum tradere, quid iuris, & facti ſit 115
in præfixa quæſtione. Anno 1650. die 12. Octobris, ad inſtantiam Academiæ Salmantinæ Senatus Supremus Caſtellæ expediuit Decretum, quo iniungebat, omnes Religioſos ſtudentes earum Communitatum, quæ Academiæ eſſent incorporatæ, debere deinceps in ipſa audire quotidie vnam ſaltem lectionem ex his, quas Moderatores Cathedrarum legerent, aliter priuandas fore prædictas Communitates

nitates priuilegiis, communicatione, & incorporatione ipſius Academiæ. Collegium Regium Societatis IESV illicò reſpondit, ad ipſum non dirigi eiuſmodi Decretum, ob rationes *inferiùs* exponendas, nec teneri ſuos Religioſos Scholares alias audire lectiones, niſi eas, quæ à duobus Societatis ipſius Profeſſoribus Theologiæ in eadem Academia legebantur in gymnaſio, & hora iam diu à Senatu Regio Regio Caſtellæ deſtinato.

116 Inſtabat Academia. Res delata fuit ad eum Senatum: Et pro Collegio Societatis deſignatus Ego fui à P. Petro Pimentel, Excellentiſſimorum Comitum de Benauente filio, & Caſtellanæ Prouinciæ meritiſſimo Prouinciali, vt in Curia negotio adeò graui defendendo aſſiſterem. Ita præſtiti. Coram Senatu Regio pleno cauſa fuit ventilata, & nullo grauiſſimorum Senatorum diſcrepante, Decretum Regium fuit expeditum, quo præcipiebatur Academiæ, ne Religioſos Scholares Societatis IESV vnquam cogere tentarent, vt aſſiſterent aliis lectionibus, niſi his, quæ à Profeſſoribus ipſius Societatis dictarentur; quarum auditione muneri ſuo facere ſatis ſemper cenſerentur; quare nec circa id turbari, inquietari, & à ſua poſſeſſione dimoueri, à nullo deinceps, præſumeretur. Miſi ex Curia hoc Decretum, & Schedulam Regiam, vt intimaretur Academiæ in ſuo Conſeſſu pleno, expectans eius reſponſum, ſi fortè ſupplicaretur, aut appellaretur. Neutrum contigit Quin potiùs inſignis Academia, certior iam facta momentorum rationis, quæ pro Collegio Societatis militabant, & pro ſua, quam ſemper profitetur, obedientia ad Decreta Regia, illud ſuſcepit, venerata eſt, & ei in omnibus obedire fuit teſtata. Sic res tunc, & in poſterum fœliciter pro Collegio Societatis fuit peracta.

117 Verùm vt conſtet, quæ rationes præfato Collegio aſſiſtant, nec vnquam è memoria excidant, ſi fortè aliquando concnunc trouerſia iterùm moueatur, eas proponam; Et quamvis latiùs id protelemus, non erit iniucunda, nec inopportuna ventilatio.

* * *

§. I.

Supponuntur aliqua ad planiorem quæſtionis captum.

Ante annum 1560. Profeſſores Theologiæ Societatis IESV in ſuo Collegio Salmantino lectiones domeſticis dictabant, & ſimul Scholaſticis ſæcularibus, qui illuc confluebant per horam ante meridiem, & per horam tempore veſpertino, quin tunc ad Academiam Religioſi Societatis in Academia vllam audirent lectionem, ſed dumtaxàt Aſſertionibus publicis Theologicis intereſſent, eaſque etiam defenderent, & vt nunc præſtant, arguerent. Triginta duobus annis id quiete fuit præſtitum; Et anno 1592. Academia Salmantina præcepit, ne Scholaſtici ſæculares in Collegio Societatis lectiones frequentarent, eo quòd auditoribus deſtituerentur ipſius Academiæ gymnaſia; nec legeretur in Collegio eis horis, quibus in ipſa Academia legebatur. Longa ſuper eo lis fuit mota, & poſt quinque annos die prima Septembris anno 1603. deciſum fuit per ſententiam primam, & ſecundam definitiuam, à Senatu Regio Caſtellæ, quòd Scholares ſæculares in nulla Religioſa Communitate lectiones audirent; Quòd pro ſuis poſſent legere intra domeſticos lares Profeſſores Religioſi quacumque hora diei; Et quòd Profeſſores Societatis poſſent publicè legere in Academia his horis, quæ iuxta ſtatuta deſignarentur à Rectore, & in eo gymnaſio, quod ab eodem decerneretur, fideiuſſione ſolita à Profeſſoribus præſtita circa Materias legendas, & iuxta ipſa ſtatuta deſignandas. 118

Hæc ſententia definitiua, & executoria intimata fuit Academiæ, & acceptata; & iuxta illam deſignatum fuit gymnaſium Profeſſoribus Societatis, & hora ante meridiem, horaque poſt meridiem, in quibus legerent, confluentibus ad eorum lectiones Religioſis Scholaribus Societatis, & aliis, quibuſcumque placitum eſſet. Id omnino fuit peractum ab anno 1603. vſque ad præſens tempus; communi omnium approbatione, & plauſu. Poſtmodùm anno 1650. ad inſtantiam Academiæ Decretum *ſuprà* dictum fuit expeditum, quo non comprehendi Religioſos Societatis iam probatur. 119

§. II.

Stabilitur, Collegium Societatis habere poſſeſſionem firmam in re iudicata, quæ protegenda eſt.

120 Etenim Collegium pro ſe habet ſententiam præfatam definitiuam, & executoriam; Et rationes, quibus nunc vrgentur, tunc etiam obiectæ fuerunt, vt ex Proceſſu conſtat; nempè Collegium, quamvis Academiæ incorporatum eſſet, tamen non poſſe frui eius priuilegiis, & honoribus, dum eius non obediret mandatis, & gymnaſia Moderantium Cathedras non frequentaret. His autem non obſtantibus rationibus, ſententia pro Collegio lata eſt, & Decretum primum, & ſecundum Regium præcipiens, quòd emolumentis incorporationis fungeretur, quin ea gymnaſia adiret. Non ergo illæ rationes reſpectu Collegij vim habent, iuxta *cap. ſuborta, de re iudicata*, ibi, *& ipſe tulit ſententiam contra illud, intelligitur reprobaſſe*; Et Gloſſa ibidem, *leg. 9. tit. 22. partit. 3. verſic. Pero ſi el demandador*. Ex quo textu colligunt Doctores, pronuntiata ſententia, manere reprobatas omnes probationes, exceptiones, & cætera, quæ pro contraria parte tam per inſtrumenta, quàm per exceptiones, & confeſſiones fuernnt peracta. Ita Abbas *in cap. fin. de iuramento calumn.* Ancharranus, & Felinus *in dicto cap. ſuborta*; Surdus *volum. 1. conſil. 135. ex n. 128.* Verallus *1. part. deciſ. 197.* Viuius *lib. 2. deciſ. 313. n. 5.* Vnde ſi confeſſio fortior eſt omni probationis ſpecie, iuxta Baldum *in leg. cum quis, num. 12. Cod. de iuris, & facti ignorant.* Gratianum *deciſ. 193. num. 4.* Hoſtienſem *in relato cap. ſuborta, num. 7.* Rebuffum *tom. 3. ad leges Gallicas, tract. de reprobat. teſtium, gloſſ. vnic. num. 4. pag. 838.* Dom. Don Ioannem Baptiſta Valenzuela *conſil. 92. ex n. 38. & n. 70.* Noguerol *allegat. 2. num. 21. & allegat. 11. num. 58. & allegat. 23. num. 155. & allegat. 27. num. 22.* Scacc. *de re iudicata, gloſſ. 14. quæſt. 2. num. 11.* cum aliis; Ergo ſententia pronuntiata, quæ fortior adhuc eſt confeſſione, fortior erit omni probatione. Quare probationes adductæ nihil iam operantur, nec poſſunt deduci, cum per ſententiam definitiuam eædem omnino fuerint reiectæ.

121 Deindè quia olim ex anno 1592. dum lis *ſuprà* dicta agitabatur, cum non permitteretur Religioſis Societatis arguere in Aſſertionibus litterariis, eo quòd non audirent lectiones à Moderatoribus Cathedrarum dictatas, idque motivum à Conceſſu Academico proponeretur, deciſum fuit à Senatu Regio, eos manutenendos eſſe in poſſeſſione arguendi, quamvis eas lectiones non audirent; Ergo eo ipſo deciſum fuit, Religioſos Societatis non teneri, nec debere cogi ad audiendas eas lectiones; cum non poſſet ſubſiſtere illa Deciſio, ac Decretum Regium, niſi euerteretur fundamentum, quo contra illos agebatur; indeque etiam res iudicata operatur. Etenim quando non poteſt eſſe verùm illud, quod ſuper principali pronuntiatur, niſi ſtante minùs principati incidenti, id incidens cenſetur determinatum; *leg. 1. & 2. Cod. de ordin. iudicial.* Gloſſa *in leg. 3. eodem titulo, verbo, tempore, verſu, vel poteſt dici*; Vbi aſſeritur, ſuper illo incidenti ſemper obſtare exceptionem rei iudicatæ; Docent Bartolus *in dicta leg. 1. num. 3.* Salicetus *ibi num. 9.* Angelus *in dicta leg. 2.* allegans textum *in leg. quod in diem, §. ſi rationem, ff. de compenſat.* in qua enuntiatur, ſententiam omne illud continere, quod ex eius deciſione ſequitur neceſſariò: Octauianus *deciſ. Pedemont. 64. num. 2.*

Id autem certius eſt, quando incidens fuit obiectum Decreti Regij, ſiquidem motivum Academiæ ad excludendos Religioſos Societatis ab argumentis id fuit, quòd ſcilicèt non audirent Moderatores Cathedrarum, vnde id incidens iam eſt iudicatum. Ita Gratianus *in diſcept. forenſ. cap. 445. num. 13.* docens, ex ſententia lata neceſſariò ſequi deciſionem incidentis, & oriri exceptionem rei iudicatæ, quamvis iudex expreſsè non fecerit mentionem de exceptione, reprobans illam; nam ſufficit, quòd illam plenè cognouerit. Docent Guillielmus de Cun. & alij, quos ſequitur Albericus *in leg. ſi iudex, 10. verſ. ſi autem de incidenti., & ſeqq. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris; & in leg. ſi autem, 8. §. ſi quocumque, verſu, vnde dic. ff. de negotiis geſtis.* Ripa *in leg. qui Romæ, §. duo fratres, num. 26. ff. de verbor. obligat.* Hinc idem operatur ea ſententia, ac ſi incidens expreſſum fuiſſet, ac repulſum; iuxta *leg. inter me, & te, ff. de exception. rei iudic. leg. Pomponius, §. ſed & is, ff. de Procuratorib. leg. 2. Cod. de ordine cognition.* Docent Bartolus *in leg. Iulianus, num. 5. ff. de condition. indebit.* Fulgoſius *conſil. 139. verſ. ad ſecundum*; Natta *conſil. 473.* Menochius *conſil. 110. num. 17.* Federicus Scotus *reſponſ. 9. num. 16. lib. 1. tom. 2.* Riminaldus Iunius *conſil. 783. numer. 10. lib. 7.* Iaſon *in leg. ſi is, qui pro emptore,* 122

emptore, *num.* 405. *ff. de vſucap.* tradens, tunc aliquid venire in alterius conſequentiam, quando vnum ſequitur aliud ex natura rei, vel ex Iuris diſpoſitione.

123 Et quamvis modus varietur petendi, idem nunc, ac tunc contenditur, nempè audiendos eſſe à Religioſis Societatis Moderatores Cathedrarum, alias non fruituros fore honoribus, & priuilegiis incorporationis in Academiam, vnde obſtat exceptio rei iudicatæ: quando enim idem eſt finis agendi, & cauſa deducta in primo, & ſecundo iudicio tendit ad eundem finem, & effectum, ſemel reiecto motiuo, ſeu fundamento, non poteſt iterùm reiterari, quia eſſet velle contradicere primæ ſententiæ. Ita Bartolus *in leg. qui Romæ*, *§ duo fratres*, *num.* 7. *ff. de verbor. obligation.* Alexander *ibi à num.* 8. referens pro ſe textum *in leg. duobus*, *ff. de except. rei iudicat. leg. ſi autem*, *§. quocumque*, *ff. de negot. geſt.* Decius *in cap. at ſi Clerici*, *num.* 4. *de iudiciis*; Abbas *in cap. aduerſario*, *de exceptionib. num.* 13. Felinus *ibi num.* 9. Ripa *in dicto §. duo fratres*, *ex num.* 25. Boërius *dec ſ.* 43. *ex num.* 2. Cumanus *in leg. ſi quis cum totum*, *ff. de except. rei iudicat. num. fin.* Paulus *in leg. cum quæritur*, *eodem tit.* Angelus *ibi* Corn. *conſil.* 126. *num.* 11. *lib.* 4. Ruin. *conſil.* 71. *num.* 4. *lib.* 5. Ioannes Franciſcus de Ponte *conſil.* 90. *ex num.* 10.

124 Quin ſententia lata non ſolùm probat in eo, quod exprimit, ſed in eo, quod præſupponit, & quod antecedit in Inſtrumentis, & petitionibus, ac ſententiis interlocutoriis, iuxta *leg. quod in diem*, *ff. de compenſationib. leg. duobus*, *ff. de exception. rei iudicatæ*; *leg.* 1. *&* 2. *Cod. ſi ex falſo inſtrumento*. Et ſententia definitiua facit *rem iudicatam in eo*, *quod præſupponit*, iuxta *leg.* 1. *verſ. ſed non vtique*, *ff. ad Senatus conſultum Turpillian.* Docent Bartolus *in leg. eius*, *qui delatorem*, *num.* 3. *ff. de iure fiſci*; Felinus *in cap. Rodulphus*, *num.* 35. *de reſcript.* Tiberius Decianus *volum.* 2. *reſponſ.* 37. *num.* 35. Burſatius *conſil.* 193. *num.* 46. *tom.* 1. Et cum pluribus Valenzuela *dicto conſil.* 92. *ex num.* 53. Et ratio eſt, quia ſemper intelligi ſententia ferri, & cauſa decidi ob cauſas, & fundamenta in Proceſſu præfixa, vt tradunt Alexander *conſil.* 66. *num.* 2. *lib.* 5. *& conſil.* 182. *num.* 2. *lib.* 6. Craueta *conſil.* 202. *num.* 17. Franciſcus de Ponte *conſil.* 90. *num.* 9. *&* 14. Et cum pluribus Dom. Valenzuela *conſil.* 92. *n.* 48. Et deducitur *ex leg. ſi quis ad exhibendum*, *ff. de except. rei iudicata.*

Deducitur etiam res iudicata ex ſenten- 125
tia definitiua obtenta à Collegio Societatis Salmantino anno 1603. Etenim in eo dabantur Profeſſores Theologiæ antecedenter, quos tum religioſi, tum ſæculares audiebant, iuxta Ius commune, in quo ſtatuitur, permittendos eſſe quoſcumque viros idoneos, & litteratos, ſine moleſtia, & exactione, dum voluerint regere ſtudia litterarum in qualibet Schola. Ita *in cap.* 1. 2. *& maximè in* 3. *de Magiſtris*; Et Gloſſa *ibi* contra non permittentes ait; *Hoc eſſet negare doctrinam ignorantibus*, *contra cap. reuertimini*, 16. *quæſt.* 1. Et eſſet impedire Eccleſiaſticum profectum, vt *dict. cap.* 1. enunciatur. Proſequuntur id Abbas *in dict. cap.* 3. & Ioannes Andreas *ibi*: D. Antoninus 3 *part. Theolog. tit.* 5. *cap.* 2. §. 6. Hoſtienſis, Ancharranus, & alij communiter *in cap.* 1. *de Magiſt.* qui duriè inuehuntur aduerſus negantes licentiam ad legendum, & recenſent cauſas ob quas negant. Et quidem, vt ait D. Antoninus, diſcipulis libertas eſt permittenda, vt audiant Magiſtrum, qui eis plùs placuerit, aſſerente Quintiliano; *Scientia coaleſcere nequit*, *niſi ſociata fuerit tradentis*, *accipientiſque concordia.* Hinc eiuſmodi Profeſſoribus aſſiſtit Tridentinum *ſeſſ.* 5. *de Reformat. cap.* 5. *& ſeſſ.* 23. *cap.* 18. Et Pius V. in Bulla, quæ incipit, *litterarum ſtudia*, in fauorem Societatis IESV expedita, concedit, quòd in locis, vbi ſunt Academiæ, poſſint Profeſſores Societatis publicè legere litteras Humaniores, Artes, & Theologiam, in ſuis Collegiis, & Scholaſtici ſæculares eos audire, ac ſi ſufficientes reperti poſteà ſint, ad Gradus omnes promoueri, non ſecùs ac ſi in Academiis ſtuduiſſent; dummodò Profeſſores Societatis non concurrant cum lectoribus Academiæ duabus horis ante meridiem, & vna hora veſpertina; & ſub excommunicationis maioris, & aliis pœnis inhibet Pontifex Rectores Academiarum, ac quoſvis alios, ne vllo quæſito colore moleſtare audeant eiuſmodi Profeſſores, & Scholares. Cum autem Academia Salmantina opponeret, horis ipſis, quibus in Academia legebatur, in Collegio Societatis legi, & indè gymnaſia Auditoribus deſtitui, id medium electum eſt, Profeſſoribus Societatis aſſignari horam, & gymnaſium in Academia, quo fieret, ipſam Auditoribus non deſtitui, & Academiam habere abſque ſtipendio duos lectores ex inſignibus, & Religioſos Scholares Societatis ſimul confluere bis quotidie ad Academiam, non abſque ipſius ſplendore,

&

& ornamento; & præterea vtilitati publicæ conſuli.

126 Quæ omnia cum per ſententiam definitiuam ſint deciſa à Senatu Regio, obſtat exceptio rei iudicatæ huic petitioni Academiæ, nempè quòd Religioſi Scholares audiant alios Moderatores Cathedrarum, eo titulo, quòd ſint deſtituti Auditoribus, ſiquidem in ipſa Academia eſt gymnaſium, in quo Profeſſores Societatis legunt, & id Auditoribus non eſt deſtitutum. Quare prolata ea ſententia definitiua pariter cadit ſupra id, quod eſt antecedens neceſſarium; vel quod ſequi debebat, & in neceſſariam, ac manifeſtam veniebat conſequentiam. Nec enim poſſet ſtare effectus eius ſententiæ definitiuæ, cum eo, quod intenditur. Quare nunc non eſt noua deciſio, ſed executio primæ, quòd Religioſi Societatis implent munus ſuum audiendo in Academia ſuos Magiſtros. Quæ omnia diuiſim probantur in ſe, aut à ſimili, vel per illationem, argumento textus *in leg. denique*, §. *interdum*, *ff. de pecul. legat. leg. ad rem mobilem*, *leg. ad legatum*, *ff. de procuratorib. leg. final. Cod. de hæred. inſtitut.* & Baldus *ibi*; Bartolus *in leg. illud*, *ff. de adquirenda hæred.* Mantica *tit.* 1. *lib.* 4. *num.* 8. Menochius *lib.* 4. *de præſumpt. num.* 8. *præſumpt.* 19. allegans textum *in leg. cum in teſtamento*, §. *hæc verba*, *ff. de hæredib. inſtituend. leg. Titia Seio*, §. *Seia libertis*, *ff. de legat.* 3. Peregrinus *de fideicommiſſ. artic.* 11. *num.* 23. Romanus *in Authentic. ſimiliter*, *Cod. ad leg. Falcid.* Felinus *in cap. Rodulphus*, *num.* 35. *de reſcript.* Gloſſa *in leg. iudex*, *verbo*, *alimentorum*, *ff. de his*, *qui ſunt ſui*, *vel alieni iuris*; Gloſſa *in leg.* 2. *verbo*, *pronuntiatum*, *Cod. de ordine cognitionum*; Gloſſa *in leg. mancipia*, *verbo*, *auocandum*, *Cod. de ſeruis fugitiu.* Ripa *in cap.* 2. *num.* 39. *de reſcript.* Meſſia *ad leges Toleti*, *tit. de los terminos*, 2. *p. fundam.* 4. *n.* 4. Gloſſa *in leg. ord. ne*, *verbo*, *cum facti*, *ff. ad municipal. leg.* 1. *verſu*, *ſed non vtique*, *ff. ad Senatus conſult. Turpillian. leg. videamus*, *ff. de vſuris.*

127 Nec obſtat, alia gymnaſia Auditoribus deſtitui, cum gymnaſium in ipſa Academia, in quo Profeſſores Societatis legunt, eis non deſtitutum ſit, cum hoc non minuat, aut immutet ius adquiſitum. Hinc decernitur *in leg. quominùs*, *ff. de fluminib.* & docent Bartolus *ibi*, *quæſt.* 11. Ripa *ibi num.* 82. Albericus *in leg. ſi manifeſtè*, *Cod. de ſeruitut. & aqua*; Baldus *in leg. vnic. oppoſit.* 13. *Cod. de ſententia*, *quæ pro eo*, *quod intereſt*, *&c. Et conſil.* 463. *num.* 5. *volum.* 4. Signorolus *conſil.* 34. Alexander *conſil.* 194. *column.* 3. *volum.* 2. & plures alij; ſi ædificium vicini per meum non deſtruitur, nec incommodatur ex cauſa naturali, quamvis vicinus minus lucretur, ex eo quòd pauciores ad eius officinam concurrant, non cenſeri in iure, meum ædificium eſſe in damnum, aut præiudicium vicini. Aliis exemplis id probant Authores relati. Et quidem miles militem prohibere nequit, ne ſtipendia quærat; nec lector ſimiliter impedire alteri, quod legat; cum dona ingenij, & fortunæ ſint omnibus communia. Id proſequitur doctè Afflictus *deciſ.* 388. *numero* 12. cum Iaſone, & aliis.

Dicta non parum roboris accipiunt ex eo, quòd Collegium Societatis IESV Salmanticinum ſit fundatio Regia, & Sereniſſima Margarita Auſtriaca Hiſpaniarum Regina in Inſtrumento Fundationis *numero* 26. ait, in eo Collegio, præter miniſteria exercenda, quæ toti Societati ſunt communia, tres Curſus Philoſophici Magiſtros, duos Theologiæ Scholaſticæ, & vnum Moralis, eſſe extituros, vt indè vtilitas publica Hiſpaniæ, & Chriſtiani orbis accreſcat. Par igitur eſt, Regiæ voluntati indulgere, quæ violaretur, ſi alij eſſent audiendi Magiſtri, cum ſimul non poſſent omnes audiri. 128

Præterea cum ex anno 1592. tot eſſent exortæ controuerſiæ inter Academiam, & Collegium Societatis, octo Doctores, & Magiſtri ad id deputati illud medium inſinuarunt, quòd deſignaretur gymnaſium in Academia, in quo legerent Profeſſores Societatis, & Religioſi ipſius Collegij eos audirent, quod poſteà Senatus Regius in ſententia executoria decreuit; quod continet vices tranſactionis, & concordiæ, & conſequenter exceptionem rei iudicatæ ob ſimultaneam correſpondentiam; iuxta *leg. fratres*, *leg. cauſas Cod. de tranſaction. leg.* 1. *&* 2. *ff. de iureiurando*; *leg. terminato*, *Cod. de fruct. & litt. expenſis*, *leg.* 2. *Cod. vt lite pendente*; *cap.* 1. *de litter. conteſt. lib.* 6. cum aliis Docent Federicus de Sena *conſil.* 166. *num.* 2. Signorellus *conſil.* 148. *num.* 7. Becc. *conſil.* 190. *num.* 16. *volum.* 2. Et profectò ſi in nouo Decreto audiendi Moderatores Cathedrarum comprehenderentur Religioſi Societatis, id ex diametro opponeretur deciſioni, & menti Senatus Regij 129

in

in ea ſententia, & fruſtraretur finis potiſſimus illius, nempe quòd ceſſarent lites, & controuerſiæ. Quippè non ceſſarent, cum res iterum reduceretur ad illum priſtinum ſtatum controuerſiarum, quæ iuualuerunt ante præfatam ſententiam definitiuam; Idque repugnat iuri, cum contractus, & concordiæ initæ pro bono pacis debeant perpetuò obſeruari; vt docent Marianus Socinus *conſil.60.à num.39.volum.*3. Albericus referens D. Auguſtinum, *in leg.* 1. *in princip. Cod. de caducis tollendis*; Angelus *in leg. Imperatores, num.* 3. *ff. de pactis*; Abbas *in cap. niſi eſſent, ex n.5. de præbend.* ſi quidem pro bono pacis maiora incommoda, quàm quæ expenduntur pro contraria parte, debeant ferri; *cap.1.23. quæſt.4.cap. hac quippè, 3. quæſt. 6.* Etenim ex concordia, pace, & vnione plurima bona ſequuntur, qualia in ea concordia cum Societate conatus eſt Senatus Regius reperiri, & obtinuit; idque bonum debet protegi, nec locus præberi, vt mutetur, alteretur, aut minuatur, quin potiùs vt creſcat, & bona augeantur ex pace prouenientia. Videantur *cap.1. 23. quæſt.4. cap. hac qui, 3. quæſt.6. lex, congruentius, Cod. de patria poteſtat. lex, ſi id quod, §. ſi qua ſerui ff. de donat. inter. lex, cum pater, §. dulciſſimis, ff. de legat.* 2. Doctores *in proœm. Decretalium, verbo, Rex pacificus, & in proœm. ſexti Decretal.* Gloſſa *in Authentic. de armis, in princip. & in leg.1. Cod. de Officio Præfecti Prætoris Africæ*; Guillelmus Rub. *tract. de iuſtit. cap.*15. Martinus Laudenſis *tractat. de confæderat. Princip. per totum*; Caſſanæus *in catalog. gloriæ mund. 5. part. conſider.* 16. Burgos de Paz *in proœm. legum Tauri, n.*10. Rolandus à Valle *volum.2. conſil.1. num.* 51. Barboſa *in proœm. Decretal. ex n.* 25. Albericus *vbi ſuprà*, & meliùs omnibus D. Auguſtinus *de verbis Domini, cap.9.*

130 Deindè circa ſexaginta iam annis elapſis Collegium Societatis IESV gaudet poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione gaudendi omnibus honoribus, & priuilegiis Communitatis incorporatæ in Academiam, audientibus Religioſis Scholaribus ſuos Magiſtros, & non alios extra ſuam Religionem; ergo debet in hac poſſeſſione conſeruari, qua pacificè gaudebat, dum præſens mota fuit controuerſia; iuxta §. *retinendæ, inſtit. de interdict.* Couarrubias *practicar. quæſt.17. ex numero tertio* Ludouicus Poſt. *de manutenendo, obſeruat. 10. ex numero quarto & obſeruat. 17. ex numero primo & obſeruat. 71. ex numero primo.* Et in terminis controuerſiæ ferè ſimilis inter Societatem IESV, & Academiam Cracouienſem deciſum fuit à Sacra Rota, die 7. Iulij anno 1617. Quin & ſi ſententiæ definitiuæ, & executoriæ non eſſent adeò claræ, & euidentes pro Collegio Societatis, Id non deberet nouis inquietari mandatis, donec conſtaret, an hic caſus in eis ſententiis eſſet comprehenſus? Quod in ſimili multis Authoribus, & Deciſionibus Rotæ à ſe allatis probat Ludouicus Poſt. *de manutenendo, obſeruat.17. numero decimo ſeptimo.* Præcipuè cum Collegio aſſiſtant tot tituli pleni, & exuberantes, & adeò antiqua poſſeſſio; quæ ad manutenendum cogit, vt pluribus etiam Deciſionibus Rotæ confirmat idem Ludouicus Poſt. *vbi ſuprà ex numero* 117. Idemque *obſeruat. 44. num.* 23. affert plures Deciſiones, quibus oſtendit, minus temporis in poſſeſſione, quamuis aliqua extitiſſet reſiſtentia (quæ in præſenti non extitit) ſufficere ad manutentionem. Poſſeſſio autem Collegij eſt, vt eius Scholares non audiant in Academia alios Magiſtros, quàm proprios; & hanc poſſeſſionem etiam pars contraria concedit eſſe in Collegio Societatis ab anno 1585. Quando ergo poſſeſſio habet deſuper ſententiam, omnino manutenendam eſſe, docent innumeri, quos cumulat idem Ludouicus Poſt, *ſuprà obſeruat. 71. num.*105.

Mendo de Iure Academico.

§. III.

Satisfit primo & ſecundo fundamento contrario.

OPpoſitum fuit, Collegium Societatis 131
non obtinuiſſe ſententiam definitiuam ſuper controuerſia præſenti, nec habere priuilegia, aut Bullas niſi ad legendam Theologiam intra Domos proprias. Verùm huic obiectioni facillimè fit ſatis, cum Decreta Regia, & ſententiæ, de quibus *ſuprà* oſtendantur à Collegio Societatis, in cuius ſcrinio aſſeruantur. Circa Bullas, & priuilegia res eſt plana; legantur Bulla Pij V. quæ incipit, *Cum litterarum ſtudia*; Gregorij XIII. in Bulla, quæ incipit, *Quanta in vinea Domini*, in qua confirmat, & ampliat Bullas Iulij III. & Pij IV. & concedit, quòd poſſint Profeſſores Societatis legere ſcientias in Collegiis ſitis in locis, vbi ſunt Academiæ, & audiri ab Scholaſticis ſæcularibus, quin id poſſit eis impediri, & gradus concedere tam Auditoribus ſæcularibus, quàm Religioſis Societatis, cum eiſdem priuilegiis, ac ſi in Academiis illi Gradus obtinuiſſent. Solumque limitat, quòd vna hora manè, & vna veſperè non concurrant cum

Lectoribus Academiæ. Id etiam deciſum eſt in Rota Romana in controuerſia ſimili inter Academiam Generalem, & Societatem IESV, vt conſtat *ex Deciſione* 321. & quidem quamuis inſignes dentur in Academiis Magiſtri, bono publico expedit, adhuc plures eſſe, vt electioni, & affectui detur locus; nec poteſt negari Chriſtianam Rempublicam expertam eſſe ingentem vtilitatem ex Studiis, & Magiſtris Societatis IESV. De quo inter plurimos videantur Franciſcus Cypæus *de Magiſtratibus, lib. 3. cap. 3. num. 6.* apientiſſimus Don Ioannes de Solorzano *de Indiarum gubernat. tom. 2. lib. 1. cap. 26. numero 66.* Adam Contzen *lib. 4. politicor. cap. 1. & ſequentib.*

132 Oppoſitum fuit ſecundò, Collegium Societatis dumtaxat obtinuiſſe ſententiam circa gymnaſium, in quo eius Profeſſores legerent, & circa Actus litterarios, & argumenta, quæ Religioſi Scholares exercerent; non verò quoad non audiendum alios Moderatores Cathedrarum; & in hoc non gaudere poſſeſſione, ſi quidem quadraginta ab hinc annis audiebant Magiſtrum Bañez; quadragenaria autem poſſeſſio non ſufficit ad præſcriptionem contra Communitatem Eccleſiaſticam, maximè cum non extiterint bona fides, & titulus, ſiquidem hic nequit fundari in præfata ſententia, nec in Bullis, quæ eos eximant ab eo onere. Idque recognitum fuiſſe ab ipſo Collegio, cuius nomine quidam iam diu petiit à Conſeſſu Academico deſignationem gymnaſij ad legendum, offerens, Religioſos Scholares frequentaturos fore Cathedras Academiæ.

133 Id ſanè non aptatur facto; nam Academia in ſua Allegatione fatetur, ſeptem annis ante annum 1592. Religioſos Societatis abſtinuiſſe ab audiendis lectionibus Profeſſorum Academiæ; Et hæc confeſſio iudicialis, eſt probatio maior in Iure, vt docent Rolandus *conſil. 21. numero 3. lib. 1.* Hypolitus Riminaldus *conſil. 502. numero 3.* Mancinus *de confeſſion. capite primo.* Et hæc probatio nequit retractari, nec decens eſt eius retractatio; *leg. generaliter, Cod. de non numerata pecunia*; Mancinus *vbi nuper, numero 3.* Et prætereà Magiſter Bañez quinquaginta ab hinc annis ceſſauit legere, & conſtat, quadraginta ſex ab hinc annis ſe recepiſſe Metymnæ, vt ſtrepitum fugeret litterarium. Et cum Collegium Societatis obtinuiſſet ſententiam executoriam in manutentione poſſeſſionis circa Argumenta, & Actus litterarios, quamuis non audirent Moderatores Cathedrarum, quod fuit expreſſum in ſententia, non eſt credibile, nec poſſibile, quòd poſtea audirent eos Moderatores, renuntiando iuri ſuo, quod tanti eis ſteterat, & per litigium acre fuerat obtentum media ſententia definitiua. Nec id admittitur, nec præſumitur à iure; *cap. ſuper hoc, de renuntiat.* Decius *conſil. 495. numero 19.* Pariſius *conſil. 49. numero quarto volum. 3.* Cephalus *conſil. 25. numero quadrageſimo nono.* Menochius *conſil. 1. numero 224.* Decianus *conſil. 45. numero 6. lib. 2.* Surdus *conſil. 431. numero 26.*

Hinc euaneſcit, quod affirmatur oblatum fuiſſe à P. Siguenza nomine Collegij de frequentatione Cathedrarum. Primò, nam ſi Academia iudicabat, Religioſos Societatis teneri ex debito frequentare Cathedras, quomodo offerretur, tanquam quid non debitum, gratioſum, & remunerandum deſignatione gymnaſij, frequentatio ipſa? cum poſſet oblatio pati ignominioſam repulſam. Deindè ea oblatio frequentationis gratioſæ oſtendit bonam fidem Collegij Societatis iudicantis, ſe habere ius, vt Religioſi non frequentarent Cathedras, & in ea oblatione huic iuri cedebat. Non ergo bona fides abfuiſſe ab aduerſariæ parte opponitur, inferendo eam ex oblatione præfata. Rursùs quia in ſententia executoria obtenta à Collegio anno 1603. non apponitur Religioſis Societatis grauamen audiendi Magiſtros Academiæ, quia Senatus Regius cenſuit eam aſſiſtentiam ſubrogari in aſſiſtentiam ad audiendum Profeſſores Societatis legentes in Academia in gymnaſio deſignato; atque adeò permanent in ea ſubrogatione, & cum eiſdem qualitatibus, in quibus verſabantur ante ſententiam definitiuam, quæ eas reddidit ſtabiles, & firmas; & hanc eſſe naturam ſubrogationis, conſtat *ex leg. vnica, §. & vt plenius, Cod. de rei vxoriæ actione; leg. ſi cum, §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cautionib. & c. leg. 22. titul. 11. partit. 4. leg. ſi ita legatum, ff. de auro, & argent. legat.* Vbi Bartolus *numero 8. leg. filia, §. filia, Digeſtis de condition. & demonſtrat.* Docent Cephalus *conſil. 615. ex numero ſecundo libro quinto* Decianus *conſil. 7. numero 9. libro primo* Burſatius *conſil. 300. libro tertio* Menochius *conſil. 400. ex numero 4. & ex numero 34. libro quarto* Mieres *de maioratib. 1. part. quæſt. 11.* Molina *de Hiſpanor. primogen. libro quarto capite 4. ex numero 24* Farinacius *in Deciſionib Rotæ Romanæ, tom. 1. part. 2. deciſ. 130.* Dom. Valenzuela *conſil. 65. ex n. 255.* & cum pluribus

pluribus Don Ioannes del Caſtillo *tom. 4. controuerſ. cap. 36. ex n. 51. & lib. 7. cap. 4. ex num. 12.* Et quidem ſi Senatus Regius in ea controuerſia cenſuiſſet, Religioſos Societatis teneri audire Moderatores Cathedrarum, id expreſſiſſet, cum eò res verteretur; argumento textus *in leg. vnic. §. ſin autem deficientis, Cod. de caducis tollend. cap. ad audientiam, de decim. cap. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcop.* Caſtillo cum pluribus *vbi nuper lib. 6. cap. 179. ex n. 4.*

135 Præterea poſſeſſio, & præſcriptio huiuſmodi actuum negatiuorum incipit à die, qua obligatio manifeſtatur, & actui controuerſo adfuit adquieſcentia, vt in noſtro caſu. Etenim anno 1592. Academia conata eſt, quòd Religioſi Societatis audirent Moderatores Cathedrarum, & vt ad id eos cogeret, priuauit ipſos facultate arguendi, & aſſiſtendi Actibus litterariis publicis. Conqueſtum eſt Collegium Societatis allegans ſuam poſſeſſionem; Reſpondit Academia, Religioſos Societatis audiuiſſe præfatos Moderatores, & ſolùm id omiſiſſe ſeptem ante annos; lis agitata fuit; ſententia prima, & ſecunda definitiua pro Collegio fuit lata; Ex tunc Academia nihil nouum tentauit, & Religioſi Societatis per ſpatium ferè ſexaginta annorum; ergo omnino manutenendi ſunt, & præſcriptio datur, titulo, & bona fide concurrentibus. Quæ manutentio in ſimili traditur in Gloſſa *ad leg. fluminibus, ff. de ſeruitutibus urbanor. prædior.* & ibi docet Caſtrenſis; Seraphinus *deciſ. 1086. num. 1.* Poſtius *de manutenendo, obſeruat. 10. ex n. 99. & obſeruat. 53. ex n. 15.* Quare debita eſt protectio defenſionis iuris adquiſiti vt in Iure requiritur, ac diſponitur, quamuis reſiſtentia daretur; vt latè, & pluribus Decisionibus adductis probat idem Poſtius *vbi nuper, obſeruat. 44. num. 23.* Quod locum habet, quamuis poſſeſſio reputaretur facultatiua, cum per tot annos extitiſſet, ſciente, & conſentiente Academia, vt ipſe Poſtius ex pluribus Rotæ deciſionibus confirmat *vbi nuper numero 10.*

136 Demùm licèt ſit ſufficiens tot annorum poſſeſſio, vt Religioſi Societatis immunes ſint à debito audiendi Moderatores Cathedrarum, ad maiorem, vt aiunt, abundantiam hæc immunitas firmata, & roborata eſt tum priuilegiis ipſius Societatis, tum ſententia definitiua à Regio Senatu prolata. Conſtat hæc doctrina *ex l. fin. §. fin. Cod. de fund. patrimonial. lib. 11.* Et ibi notat Gloſſa *penultima*; Bartolus *in fin.* Platea *numero ſecundo* Balb. *de præſcription. 2. part. 5. principal. quæſt. 9. num. 2.* Præterea *ex leg. in fraudem, iuncta Mendo de Iure Academico.*

Gloſſa 3. Cod. de annonis, & trib. lib. 10. leg. fin. Cod. de fundis, & ſaltibus rei dominica, lib. 11. iuncta Gloſſa 3. Docent Idem Bartolus *conſil. 59. num. 7.* Romanus *conſil. 59. n. 7. & conſil. 251. n. 4.* Iaſon *conſil. 101. ad fin. lib. 4.* Antonius Natta *conſil. 304. n. 10. lib. 2.* Corn. *conſil. 22. n. 24. lib. 3.* Otalora *de nobilitate Hiſpan. 1. part. 3. principalis, cap. 7. num. 9. ad fin.* Maſcardus *de probation. lib. 2. concluſ. 883. num. 6.* Burſatius *conſil. 138. n. 43. lib. 2.* Ancharanus *lib. 1. familiarium quæſtion. q. 5. ex n. 1.* Bertaz. *tract. clauſ. 23. q. 1. ex n. 5.* Alexander *conſil. 30. n. 11. lib. 3.* & alij plures. Et quamuis tituli adducti non eſſent adeò veri, & perſpicui, ſufficeret, eſſe coloratos, vt cum poſſeſſione quadragenaria, quæ vim habet immemorialis, firmum, & fixum permaneret ius Collegij Societatis vel in vim præſcriptionis inductiuæ; iuxta *cap. cum perſona, §. quod ſi talis, de priuileg. lib. 6.* Tradunt Balb. *de præſcript. 3. part principal. q. 6. n. 11.* Corn. *conſil. 142. n. 12. lib. 3.* Ruin. *conſil 217. n. 11. lib 1.* Decianus *conſil. 41 ex n. 113. lib 2.* Molina *de primogenitis lib. 1. cap. 6. n. 52* Vel eſſet firmum id ius ob adeò antiquam obſeruantiam ſententiæ definitiuæ declarantis, Religioſos Societatis gaudere priuilegiis Academiæ, abſque debito audiendi Moderatores Cathedrarum, iuxta doctrinam, quam tradunt Molina *vbi nuper*, Auendaño *de exequend. mandat. cap. 1. n. 21.* Caſtrenſis *conſil. 313. lib. 1. ex n. 2.*

§. IV.

Satisfit tertio fundamento contrariò.

TErtiò opponebatur *lex. 18. tit. 1. lib. 1. Recopil.* in qua cauetur, non gaudere foro, nec Conſeruatoria Academiæ, eum, qui illam non frequentat, ac duas lectiones non audit; indeque Religioſos Societatis, niſi hæc præſtent, non fore ea priuilegia obtenturos. 137

Reſpondetur, eius legis animum eſſe, vitare fraudes eorum, qui ad Academias eunt, 138 quin intendant litteras addiſcere, ſed ſolùm ne ſuper aliqua re litibus premantur, & conueniãtur corã Iudicibus propriis; aut ne puniantur ab illis ob delicta patrata Hinc cautũ eſt, ne cõſeruatoriæ, & inhibitoriæ litteræ concedantur, donec Curſum litterarium perfecerint, ne ſcilicèt prætextu ſtudiorum euadant ſupplicia pro pœnis debita, aut æs alienum non ſoluant, aut faciliùs quod ſibi debetur, recuperent. Hæc verò motiua non comprehendunt Religioſos Societatis, nec ad eos ſunt amplianda, cum non detur præſumptio fraudis in reali, ac effectiua eorum aſſiſtentia in Salmantinis ſtudiis, nec denuo ad Academiam veniant.

ſed iam diu ei ſint incorporati; quare diſpoſitio, mens, & finis legis non admittit extenſionẽ reſpectu, illorũ nec ea per ius cõceditur; iuxta diſpoſita *in l. omnes populi, ff. de iuſtit. & iur. leg. non dubium, Cod. de legib. leg. quod conſtitutum, ff. de teſtament. milit. leg. conſtitutionibus, ff. de municip. leg. 3. §. hac verba, ff. de negotiis geſt.* Docent Bartolus *in dicta leg. conſtitutum: & in dicta leg. omnes populi, n. 58.* Decius *conſil. 5. n. 2.* Et quidem quod ſtatutum non profert, nec nos proferre debemus; *leg. ſi ſeruum, §. non dixit, ff. de adquirend. hæredit.* Baldus *in dicta leg. omnes populi, ad fin.* Iaſon *in leg. fin. col. 3. verſ. Item ex quo, Cod. de indict. viduit. tollend.* Cephalus *conſil. 571. numero 59. lib. 4. & conſil. 277. num. 16. libro 2.* Notant Interpretes *in leg. ſi verò, §. de viro, ff. ſoluto matrimon.* Maluaſius *conſil. 74. n. 6.* Petrus Gerardus *ſing. 7. n. 10.* Ceſſatque diſpoſitio ſtatuti, vbi illud non loquitur, vt tradunt Bonacos. *quæſt. crimin. verbo, ſtatutum, verſic.* Vbi. Bertaz. *conſil. crimin. 505. num. 19. libro 2.* Marſilius *conſil. 30. n. 2.* Decianus *reſponſ. 43 numero 3. volum. 2.* Et ſtatuta ſunt ſtricti iuris, ſtrictéque intelligenda, vt docent idem Bertaz. *conſil. 175. num. 13. lib. 1.* Oſaſcus *deciſ. 4. n. 10.*

139 Deinde finis præcipuus frequentandi Cathedras Academiæ eſt, vt Scholaſtici tum ſæculares, tum Regulares, finitis Curſibus litterariis Gradum Bacchalaureatus obtineant; & ſuffragium ad Cathedras obtinendas ferant (nunc id ceſſauit, quia Senatus Regius Caſtellæ illas diſtribuit) & ad eas opponi queant; vt conſtat ex Statutis Academiæ *tit. 2. §. 25.* At Profeſſores Societatis non opponuntur ad Cathedras, nec Religioſi Scholares Gradum Bacchalaureatus ſuſcipiunt, ergo ſub hoc Statuto, & obligatione audiendi Moderatores Cathedrarum non comprehenduntur, nec compelli poſſunt, iuxta doctrinam, quam tradunt Bartolus *in leg. omnes populi, quæſt. 6. principal. ff. de iuſt. & iur.* Doctores *in leg. 2. Cod. de noxal. & in leg. vt gradatim, §. 1. de muner. & honor.* Abbas *in cap. ſolita, de maiorit. & obedient.* Albericus *in leg. quamuis ff. de in ius vocando;* Iaſon *in leg. non dubium, Cod. de legib.* Verba enim, quamuis ſimpliciter prolata, debent reſtringi ad id, quod rationis eſt, vt notant Doctores *in dicta leg. quamuis;* Illudque proloquium, *Vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus*, iuxta *leg. de pretio, ff. de Publician. leg. 1. §. generaliter, ff. de legatis præſtand.* non habet vim, quando ſequeretur abſurdum, ſi non diſtingueretur, ſcilicèt id, in quo nec ratio, nec æquitas militat; vnde ad vitandum abſurdum non ſolùm declaratur lex, aut ſtatutum, ſed aliquando receditur à propria ſignificatione vocabuli. Quam doctrinam tradunt Romanus *in leg. ſi verò, §. de viro, fallent. 7. ff. ſoluto matrim.* Euerardus *in centur. in loco ab abſurdo, n. 8.* Ruin. *conſil. 141. n. 3. vol. 3.* Montepic. *conſil. 85. n. 26.*

Et ſanè alienum à ratione eſſe, & contra 140
iuris principia, quòd vbi Religioſi Societatis nullum capiunt emolumentum, ſentire grauamen cogerentur; *leg. fin. §. ſed cum, Cod. de furt. leg. ſecundum naturam, ff. de regul. iur.* Barboſa *axiomat. 44.* cum pluribus. Et præterquàm quòd id eſſet contra priuilegia Societatis, poſſeſſionem, & ſententias obtentas, durum valde foret onus, Scholares Societatis, præter lectiones, quas domi audiunt, aliaſque duas in gymnaſio Academiæ deſignato à ſuis Profeſſoribus dictatas, aliis adhuc aſſiſtere, præcipuè ſi aliena eſſet doctrina à principiis doctrinæ Societatis, in qua inuiti, & corpore, non mente verſarentur. Quòd ſi intendatur, Academiam abundare Auditoribus, is finis obtinetur, dum Religioſi Societatis ſimul bis quotidie eam frequentant ſuos audituri Præceptores; & cum poſſent eos domi audire abſque labore non exiguo eundi, & redeundi, hunc tamen gratè ſuſcipiunt, vt cum Academia pacificè ſe habeant.

Quin ea lege Regni *ſuprà* relata diſponi- 141
tur, habentes Salmanticæ Beneficia poſſe frui priuilegiis Academiæ, quamuis non frequentent Cathedras deſignatas pro Curſibus litterariis peragendis, dummodò ibi lectiones audiant; Quantò ergo ampliùs id competet Religioſis Societatis, quibus tot tituli ſæpè iam repetiti aſſiſtunt?

Prætereà ea lex Regni condita fuit, an- 142
tequam Religio Societatis IESV fundaretur, & tot, tantiſque muniretur priuilegiis Apoſtolicis, quorum certior factus Senatus Regius, cum olim Academia intendit, quòd Religioſi Societatis audirent Moderatores Cathedrarum, per ſententiam definitiuam eos immunes ab eo onere declarauit, & in ea poſſeſſione verſati ſunt; agnoſcente ipſa Academiæ, ad gaudendum ipſius priuilegiis, non eſſe opus, vt præfatos Moderatores audiant, ſed ſufficere Collegium Societatis eſſe incorporatum Academiæ, vt ſit pars formalis illius, ſicut ſunt Collegia maiora, etiam ſi Togati non audiant lectiones.

Et pro maiori firmitate, ad rationis æqui- 143
tatem attendendo, hæc priuilegiorum Academiæ communicatio abſque prædicto grauamine cõcedi debet Religioſis Societatis, qui non exigua obſequia (de quibus aliqua *infrà* attingentur) præſtiterũt Academiæ, in quorũ cõpenſationẽ par eſt, vt ſua eis priui-

legia

legia communicet; ſicut in Oppidis, quia Religioſi officia exercent ſpiritualia circa incolas, quamuis non ſubeant ouera tributorum, gaudent emolumentis incolatus in ipſis Oppidis, ſicut incolæ cæteri; ſic expendit Ancharranus *conſil.* 40. & fauet *lex.* 3. *tit.* 10. *part.* 2. ob quam etiam rationem decimæ & ſumptus Clericis perſoluuntur; *cap.* 18. *&* 35. *Numeror.* 1. *ad Corinth.* 9. *Deuteteronimy cap.* 6. Innocentius *in cap. final. de paroch. num.* 8. Et circa Religioſos conducunt valdè, quæ afferunt Tiraquellus *de retract.* §. 9. *gloſſ.* 2. *num.* 36. Lapus *in cap. fin. de offic. delegat.* Surdus *conſil.* 2. *n.* 39. Anguiano *de legib. lib.* 2. *controu.* 14.

144 Equidem ſuam poſſeſſionem protegi Collegium Societatis promeruit; ſollicitum ſemper eligendi Magiſtros, qui in Collegio, & Academia legerent, ex quorum doctrina non exiguus ſplendor, & publica vtilitas ſequerentur, & quorum ferè omnes ſuis ſcriptis in lucem publicam editis ſatis noti, ac celebres ſunt. Nempè Cardinalis Franciſcus Toletus: P. Henriquez: P. Franciſcus Suarez: P. Franciſcus de Ribera: P. Petrus de Arrubal: P. Valeutinus de Henrice: P. Martiuus Delrio: P. Zuñiga: P. Ioannes de Salas: P. Chriſtophorus de Caſtro: Venerabilis P. Ludouicus de la Puente: P. Alcazar: P. Petrus Hurtado de Mendoza: P. Michael Marcos: P. Siguenza: P. Caſtro Palao: P. Ioannes Antonius Velazquez: Patres Franciſcus, & Petrus Pimentel: P. Robles: P. Paulus Serloque: P. Autonius Perez: P. Rodericus de Arriaga: P. Andreas Pinto: P. Ioannes Martincz de Ripalda: P. Martinus de Eſparza: P. Andreas Mendo: P. Gabriel de Henao: P. Ioannes Barbianus: P. Ricardus Lince: & plures alij eiuſmodi. Idque conſtat, non fuiſſe tot Authores; nec tot libros ab eis editos, inter omnes Moderatores Cathedrarum Academiæ ſimul ſumptos, ac in ſolo Collegio Societatis Salmantino, ab eo tempore, quo Salmanticæ fuit extructum. Quare in compenſationem obſequij adeò per vtili omnibus doctis, & Chriſtiano populo, & Hiſpano Regno, cum ex doctrina pendeat Reipublicæ emolumentum, pax, & tranquillitas, æquiſſimo iure Academia Collegium Societatis conſeruare in poſſeſſione ſua debet, abſque vlla perturbatione. Etenim quis ignoret eas Reſpublicas diutiſſimè floruiſſe, in quibus ſtudiorum diligens cura fuit ſollicitata, vt recenſet Poſſeuinus *in Bibliothec. ſelect. lib.* 1. *c.* 8. Ideò Moyſes Gymnaſia, & Synagogas inſtituit, in quibus viri docti leges diuinas interpretarentur; Ioſaphat Rex Iudæ, vt couſtat ex 2. *Paralip.* 17. ad purgandum Regnum, & latè propagandum miſit viros ſapientes, qui in Synagogis docerent populum. Iulius Cæſar, vt Imperiū Romanum fæliciter ornaret, viris ſapientribus auxit. Salomon id à Deo poſcebat, vt eum erudiret ad diſcernendum inter bonum, & malum, 3. *Reg.* 3. Videantur D. Hilarius *in pſalm.* 2. Middemdorpius de Academiis *lib.* 1. *c.* 4. *& lib.* 2. *c.* 1. Caſſiod. *lib.* 10. *variar. epiſt.* 3. Abul. *in* 3. *Reg.* 3. & alij paſſim.

Inde etiam fauere Collegio Societatis, & 145
eum in ſua poſſeſſione manutenere, ſpectat ad noſtrum Hiſpaniarum Regem, ipſius Collegij Patronum, & ad Senatum ſupremum, qui eius eſt vera imago, eiuſque actionum conſors; cum Conſiliarij ſint pars corporis Principis; eius ſolis radiis, eiuſque velut ſplendor firmamenti. *l. quiſquis, Cod. ad l. Iuliam Maieſt. leg. vnic. Cod. de prapoſitis labor. cap. multi, de pænitent. diſt.* 2. *c. ſuper ſpeculam, de Magiſtr. leg. ius Senatorum de Dignitatib.* Baldus *in leg. Cod. de bonis, qua liber.* Maſtrillus *de Magiſtratib. lib.* 5. *ex c.* 1. Hinc intuitu Virorum inſignium præcedentium præſentes foueri debent, vt ipſi etiã exemplar ſe præbeant venturis, & ſic ſplendor inceſſanter retineatur, quod ita præſtitum fuiſſe à maioribus Principibus, teſtautur Plinius *in hiſtor. natur. lib.* 7. *c.* 30. Cicero *in Tuſculan. lib.* 1. Tympus *in ſpeculo Principum* 1. *part. ſygn.* 13. *& pluribus aliis locis.*

§. V.

Satisfit quarto, & quinto fundamento contrario.

OPponebatur, quartò, in Academia Cõpiutenſi, & in aliis Religioſos Societatis audire externos Cathedrarum Anteceſſores, idemque in Salmantina præſtare debere. Id omnino eſſe falſum, reſpondetur; nec in Academiis Hiſpaniæ, nec extra illam ita contingit. Quiu cum eximius Doctor P. Franciſcus Suarez in Academia Conimbricenſi Cathedram primariam moderaretur, Religioſi Societatis eum non audiebant, ne id apponeretur exemplar. Compluti autem non ex onere ſibi impoſito, ſed ſpōtaneè duo aut quatuor è Societate frequentant Academiam, vt Lectiones recolant Scholaſticis ſæcularibus, qui indè magnum percipiunt emolumentum, quin ad id ab Academia Religioſi nec per vmbram cogantur; cùm potiùs Profeſſores Societatis intra Collegium legunt Theologiam Scholaſticam, & moralem, magno concurſu Auditorum ſæcularium, iuxta priuilegia Religionis, quin Academia vllatenùs reſiſtat. Quòd autem duo, aut quatuor ex motiuo iuuandi Scholaſticos ſæculares, 146

ad Academiam tendant, eſt actus omnino facultatiuus, nullam inducens obligationem, vt cum multis tenet Poſtius *de manutenendo, obſeruat.* 53.

147 Et caſu negato, quòd alicubi Religioſi Societatis in Academia aſſiſterent Cathedrarum Anteceſſoribus, id nequiret præiudicium afferre Collegio Salmantino, nec hoc poſſet ſuo iuri ſtabili renuntiare, vt deciſum eſt in Rota Romana *deciſion.* 321. & tradit Poſtius *vbi nuper pluribus à ſe adductis, numero trigeſimo nono.* Cæterùm iam olim ante ſententiam definitiuam obtentam à Collegio Salmantino, illius Rector P. Chriſtophorus de los Cobos die quarta Ianuarij, anno 1592. obtulit Conſeſſui Academico, ob vitandas lites, quòd Salmantini idem præſtarent, ac Complutenſes; Aſſenſerunt Magiſter Bañez, & alij duo; Cæteri voluerunt, litem tractari: Tractata eſt, & obtenta ſententia definitiua à Collegio Societatis.

148 Opponebatur quintò, Societatis Religioſos fore ſingulares, & indè odioſos, ſi non audiant Moderatores Cathedrarum Academiæ. Reſpondetur primò euidenter, nec eos audire Religioſos ordinis Minorum, nec Religioſos Carmeli excalceatos, nec vllos è Sacris Religionibus excalceatis, nec ex pluribus aliis. Vnde ergo ſingularitas? vnde odium? Deindè non eſt ſingularitas Collegij Societatis, ſua iura defendere, nec nouitas ea, & poſſeſſionem ſuam continuare, quod admittitur, & fouetur à iure; Gloſſa *in cap. non ſolùm, de appellat. lib.* 6. Lancellotus *de attentat.* 2. *part. cap.* 4. *& limit.* 1. *ex num.* 118. Poſtius *de manutenendo, obſeruat.* 1. *ex numero* 18. *&* 71. Et poſt eumdem Tractatum Deciſio Rotæ 159. *numero* 2. *&* 222. *numero* 8. *&* 159. *numero* 10. *&* 305. *numero* 2. Quin cum Societatis Religioſi excipiebantur ab auditione lectionum Academiæ olim, cæteri ferè omnes Religioſi eas audiebant, quin indè indè incommoda emanaṙent; Cum ergo nunc plurimi ex cæteris non audiant, quare incommoda proclamantur ex Religioſis Societatis in priſtina poſſeſſione permanentibus?

149 Rursùs Societas habet gymnaſium fixum, duaſque in eo lectiones ſuorum Profeſſorum, quas aliæ Communitates Religioſæ non habent; alias autem lectiones inſuper addi, eſſet onus ſupra vires, nec in iure admiſſum; *leg. nauis onuſta, §. cum autem, ff. ad leg. Rhodiam de iact.* Barboſa *axiomate* 169. *ex n.* 1.

150 Deindè magis ſingulare eſt inter omnes Religiones, ex ordine illuſtri Prædicatorum duas eſſe Cathedras Theologiæ, Primariam, & Veſpertinam in Academia, nec id reddidit illud odioſum, cum fuerit conceſſio Regia; Cur ergo Societatis Religioſi reddantur odioſi, ſi ex Decreto Regio, & ex ſententia definitiua Senatûs ſupremi Caſtellæ, atque ex ſuis priuilegiis non audiant lectiones Moderatorum externorum? ſicut nec eunt ad Proceſſiones publicas, & tam ipſi, quàm alij pluribus ſpecialibus priuilegiis potiuntur, quin vllum inde incommodum ſentiatur.

Nec odioſum poteſt nunc reddi, quod 151
non eſt nunc nouum, ſed abſque nouitate ſemper exercitum, ſiquidem, vt iam demonſtrauimus Profeſſores Societatis quietè, & pacificè in ſuo Collegio Theologiam docebant Religioſos domeſticos, & ſæculares, donec anno 1592. Academia prohibuit, ne ſæculares illuc adirent; lis mora fuit; & Collegium obtinuit, ſibi gymnaſium deſignari in Academia abſque onere frequentandi alias Cathedras, vt intendebat Academia, negans Collegio communicationem ſuorum priuilegiorum, niſi id præſtaret. Indè ergo ante, & poſt eam ſententiam executoriam in poſſeſſione verſatur Collegium non frequentandi vllam Cathedram. Nihil itaque nouum, nihil odioſum exercetur, ſed potiùs antiquus mos obſeruatur, qui non eſt violandus, nec euertenda ſunt, quæ anteceſſores inſtituerunt, nec turbanda ea, quæ ſumma cum attentione, & deliberatione fuerunt ſtabilita; Quippè ſummè expedit, ætatem ſubſequentem reuerenter obſeruare, quæ Maiores noſtri decreuerunt; (maximè cum Senatus Regius iniunxerit in eis Decretis Academiæ, ne vllam nouitatem intenderet) Videantur *cap. vigeſimo ſecundo Prouerbior. capite* 2. 3. *&* 4. 25. *quæſtione* 2. D. Gregorius *lib.* 10. *epiſt.* 25. *& cap. Eccleſiaſtica,* 25. *quæſt.* 2. *capite* 1. 35. *quæſt.* 9. *cap. an puto,* 25. *quæſt.* 2. *cap. priuilegia, cap. quod verò, ibidem.* Papa Symachus *in epiſt. ad Epiſcopos Franciæ,* relata à P. Azor *inſtitut. moral. libro tertio, capite trigeſimo ſexto,* Patricius *de Republic. libro tertio, titulo* 1, *numero quadrageſimo quarto*, Caſſiodorus *libro ſecundo variar. epiſt.* 4. D. Thomas 1. 2. *quæſtione* 97. *articulo* 2. Tacitus *libro* 14. *Annalium, ex eis verbis, ſuper omnibus negotiis.* Symachus *lib.* 10. *epiſt.* 54. Dom. Salgado *de ſupplicat. ad Sanctiſſ.* 1. *part. capite* 6. Doctiſſimus Don Ioannes de Solurzano *libro primo de Indiar. gubernat. capite* 4. *ex numero* 69. *& lib.* 2. *cap.* 30. *ex num.* 101.

Itaque ex parte Collegij Societatis nulla 152
penitùs

penitùs eſt nouitas, ſed obſeruantia ſunrum mntum, priuilegiorum, & ſententiarum; Quidquid autem contra id intenditur, nouum eſt, & vt tale, cauſa, & origo diſcordiæ, diſſenſionis, & litium; nec ſnb apparenti prætextu commodorum obſeruantia antiqua debet turbari. Videndi D. Auguſtinus *epiſt*.128. D.Chryſoſtomus *hom.7.ad Corinth.* Cæſar *de bello Gallico libro ſexto* Ioannes Cochier *in theſauro politicor. libro ſecundo capite* 4. Dom Valenzuela *conſil*.24. *numero ſecundo conſil.* 52. *numero ſecundo conſil.* 52. *numero* 5n. *conſil*.114. *numero vigeſimo octauo conſil.* 146. *numero* 47. *conſil*.184. *numero* 6.*volum.* 2. *Et diſcurſu ſtatus,& belli,2.part.conſider.* 31. Din *libr.quinquageſimo primo hiſtor.* Tucydides *libro* 3. *& libro* 52. Don Ioannes de Solorzano plura cnngerens *tom.* 1. *de iure Indiar. libro ſecundo capite* 24. *numero* 88. Bouadilla *in politic. libro primo cap.* 5. *ex numero* 9. Duar.*in tit.1.de conſtitut.Princip. capite* 1. Alber.Gentilis *libro primo de iure belli, capite* 1. *& capite* 9. Menochius *libro primo conſil.*154. Hermnſilla *in addit. ad Gregorium Lopez, in prologo, ad gloſſ.* 2. *numero* 1n2. Petrus Gregorius *de Republ. libro* 10. *capite* 4. *à numero quinto & capite* 54. *ex numero* 11. *& lib.*22. *capite* 8. *num.*8. Cochier *politicor aphoriſm. libro* 3. *capite* 2. Adam Contzen *in politic.lib.*3.*capite* 5.§.4. *& cap.* 11.§. 9. Antonius Branchalaſius *libro ſecundo* de labyrintho, *capite* 10.*num*.10. & alij paſſim.

§. VI.

Satisfit ſexto, & ſeptimo fundamento Contrario.

153 OPponebatur ſextò, eſſe medium efficax, vt omnes ſequantur eamdem doctrinam, quòd Religioſi cuncti audiant Moderatores Cathedrarum Academiæ. Reſpondetur, nullum omnino medium adeò deuiare ab eo fine, ac iſtud. Etenim dantur Cathedræ Magiſtri ſententiarum, Durandi, S. Thomæ, & Scoti; & in Profeſſoribus obligatio ſtrictiſſima, & inuiolabilis docendi eorum ſententias, dum aliqua nnn ſit obſoleta, & ad hunc finem inſtitutæ fuerunt hæ Cathedræ; & Fundatores Academiæ, & Cathedrarum id intenderunt enixè, vt diuerſæ, & oppoſitæ doctrinæ docerentur in Academia, quales ſunt opiniones eiuſmodi Authorum; vt ſic quiſque audiret, & ſequeretur, quam mallet, & cui magis eius aſſentiretur intellectus. Quo igitur pacto vna eſſet omnium doctrina? Prætereà ipſi Cathedrarum Moderamtes diuerſas doctrinas, & opiniones ſectantur; vt ergo eorum eſſet doctrina concors, quid prodeſſet, Religioſos omnes Cathedras frequentare?

154 Et quidem iam olim intentum fuit, vt Academici Theologi emitterent iuramentum ſequendi dumtaxat doctrinam D. Auguſtini, & Diui Thomæ; Contenderunt pro D. Bonauentura, & Scoto Religioſi Ordinis Minorum; nec obtentum fuit, vt iuramentum emitteretur. Vnuſquiſque ergo in ſuo ſenſu, dum ſit ſanus, abundet; ſcientiæ ſic illuſtrantur, & maximæ vtilitates indè proueniunt; difficillimumque eſt, adſtringere intellectus humanos, ne quidquam ſentiant, niſi quòd aliqui ſentiunt; nec minùs diuerſi ſunt intellectus, ac voluntates, quæ ad vnum nequeunt placitum alligari; *leg. quia*, 4. *Digeſt. ad Senatuſconſult. Trebell. cap. ſuper litteris, de reſcript. &* ibi Gloſſa *verbo*; *diuerſos*; *cap. quia diuerſitatem, in fin. de conceſſ. præbend.* Itaque vis nulla in præfato argumento datur, cum per media contradictoria finis idem non poſſet obtineri; nec par eſſet, vt finis obtineretur vtpotè contra præcipuum Inſtitutum ipſius Academiæ.

155 Opponebatur ſeptimò, Gymnaſia Theologorum eſſe deſtituta Auditoribus, exindeque decreſcere ſplendorem Academiæ, & ſtipendia, quæ Profeſſoribus exoluuntur, fructu vacuarij, ac fraudari; cui damnn nccurreretur, ſi Religioſi omnes Cathedras frequentarent, & nb id damnum grauiſſimum vitandum, fore ſuſtinendum damnum præiudicij illati poſſeſſioni, & ſententiis definitiuis.

156 Reſpondetur primò, in Academia Salmantina ferè ſemper fuiſſe Auditoribus deſtituta plura gymnaſia Thenlogorum, quia pauci ſæculares in ea Theologiæ incumbunt, mainri eorum numern concurrente Complutum. Nec tamen omnia gymnaſia Salmantina deſtituuntur Auditoribus, nec hi adeò pauci ſunt, vt maximè in Cathedris, quibns opus eſt aſſiſtere ad obtinendos Curſus litterarios, non conueniant plures, imò etiam ad audiendos alios Magiſtros, quorum celebrior eſt fama. Quod etiam contingit in Cathe-

dris Iuris Cæſarei, & Canonici, quarum Moderatores, dum in illis Curſus litterarius non obtineatur, ſolent Auditorum frequentia deſtitui, ſi non ſint è celebrioribus; In dieſque decreſcunt Auditores omnium ſcientiarum ob anguſtias, & præſſuras temporum; Quod valdè ad rem accidentale eſt.

157 Deindè à Religioſis non poteſt ſuppleri defectus Auditorum in Cathedris Medicinæ, Aſtrologiæ, Mathematicæ, linguæ Hebrææ, ac Græcæ, & ſimilium; Et tamen de hoc defectu non curatur, nec de ſtipendiis à Profeſſoribus perceptis, quamuis Auditoribus deſtituantur, vel paucis edocendis incumbant; nam aliqui nunquam deſunt.

158 Rursùs vel id medium intentum ab Academia dirigitur ad oſtentationem, & ſplendorem, vel ad progreſſus in litteris? Si primum; Academia orbis maxima nullo indiget, vt ab omnibus in ſummo honore habeatur. Deindè Collegium Societatis non parùm ad hunc finem cooperatur, ſiquidem his quotidie illam frequentat, cum tamen ipſa ad eum ſplendorem non exigat niſi aſſiſtentiam vni lectioni: Ecce Religioſi duabus aſſiſtunt; cur ergo is ſit minor Academiæ ſplendor, quàm, etiam illis omiſſis (quod non repugnaret Academia) aſſiſtentia ad vnam dumtaxat? Sanè Religioſi Societatis audiunt ſuos Magiſtros, ſicut Religioſi è cæteris Communitatibus ſuos audiunt, dum hi Cathedras moderantur, quamuis in eis non obtineatur Curſus litterarius, & tam ex his, quàm ex illis ſplendor Academiæ accreſcit. Exindéque cernitur, non eſſe deſtituta gymnaſia Auditoribus Religioſis, qui ingens ornamentum adaugent. Si ſecundum, nempè ſi id medium intentum dirigitur ad progreſſus audientium; Equidem hi ſunt Magiſtri Societatis, (idem de aliis ſacris Religionibus enuntio) vt Religioſi ſcholares ex eorum doctrina fælices in litteris progreſſus faciant. Id ſatis notum eſt cunctis, & experientia teſtatur; Præterquàm quòd hæc attentio ad progreſſus eſt beneficium, id autem inuito non conceditur; *leg. inuito, ff. de regul. iur. leg. nam ita Diuus, ff. de adoption.* Baldus *conſil. 1. lib. 1.* Calderinus *conſil. 56. ſingular. de Tranſlat. Epiſcop. cap. de Iudæis, 41. diſt.*

§. VII.

Satisfit vltimis fundamentis contrariis.

Opponebatur rursùs, hoc ipſo quòd 159 Communitates Religioſæ incorporatæ ſint Academiæ, & hæc eas in ſuum gremium receperit, celebratum fuiſſe contractum innominatum, ratione cuius teneutur ex iuſtitia, quin is actus ſit facultatiuus, ei obedire; illamque poſſe eas cogere, vt obediant in frequentatione Cathedrarum; & prætereà id eſſe obſequium neceſſarium, quod membra capiti debent præſtare.

Reſpondetur in primis, quidquid aliæ 160 Communitates pro ſe reſpondeant, ſuffragaturum eſſe Societatis Collegio, & è conuerſo reſpectiuè, in his in quibus ſint pares, ob ſimultaneam, & reciprocam communicationem. Deindè Monaſteria, & Collegium Societatis non fuerunt erecta in Salmantina vrbe, ea pactione inita, nec eo fine, vt Religioſi audirent Magiſtros Academiæ; nec huius oneris meminit Sereniſſima Margarita Auſtriaca, Hiſpaniarum Regina, Collegij Societatis Fundatrix; Mouentur quippe Fundatores ex affectu ad Religiones, & intuitu vtilitatis publicæ, quam præ oculis habuit Margarita. Collegium autem incorporatum fuit Academiæ anno 1570. abſque illo grauamine, in forma ſolita, & deſignata in ſtatutis *Conſtitut.* 32. in qua ab Academia Pariſienſi deſumitur exemplar, in illa verò id grauamen non iniungitur; Ex illa verò, cum pro exemplari apponatur, deberet Academia obligationem eiuſmodi oneris probare, iuxta *leg. 2. ff. de probation. leg. actor, Cod. eodem tit. cap. bonæ memoriæ 1. de elect.* cum pluribus aliis; Pacianus *de probation. cap. 7. n. 4. & cap. 67.* Et cum ex inſpectione incorporationis id grauamen non detur, immune ab illo euadit Collegium, cum ea ſit maior probatio, quæ à iure præſumitur. Ita Bartolus *in leg. fin. notabili 1. Cod. de reb. credit.* Pacianus *ſuprà lib. 1. cap. 44.* & plures alij.

Nec ex incorporatione ſequitur, Com- 161 munitates iniiſſe pactum ſubeũdi omnes leges Academiæ abſque exceptione; primò, quia pactio eſt ſtrictè interpretanda, nec extenditur vltra expreſſum in ipſa, nec tacitum illatum ex illa poteſt eſſe in præiudicium tertij; *leg. ſi vnus, §. ante omnia, ff. de pact. leg. 3. in fin. ff. ne vxor pro marito.* Et verba generalia debent reſtringi, ne quis indebitè damnum patiatur;

tut; Gloſſa, & Bartolus *in leg.fin.§.in computatione, Cod.de iur.deliberand.* Pariſius *conſil.* 20.*n.*80. *lib.*1. Graueta *conſil.* 70.*numero* 18. *& conſil.*668.*n.*16.*verſ.*5. *& conſil.*718.*n.*17. Bogel. *conſil.* 6. Ruin. *conſil.* 138.*n.*13. *lib.* 5. Iaſon *in leg.*1.*dub.*22.*de legat.*1. Deindè Societas IESV gaudet priuilegiis, quòd in locis Academiarum poſſint eius Profeſſores legere, & audiri à ſæcularibus; hique Gradu inſigniri non ſecùs ac ſi in Academia Curſus litterarios obtinuiſſent, & aliis huiuſmodi, vt conſtat ex Bulla Pij IV. quæ incipit, *Dilecti filij*; atque vt his priuilegiis Collegium Salmantinum renuntiaret, neceſſum erat, expreſsè enuntiari, paciſci inter ſe partes, & ſtipulari, iuxta doctrinam, quam tradunt Baldus *in leg.* 1.*n.* 2.*ff.ſi quis in ius vocatus &c.* Barbatius *conſil.*68.*n.*8. *lib.* 1. Butrius *in cap. accedentibus, verbo, & per prædicta, de priuileg.* Decius *in cap.cum acceſſiſſent, de conſtitutionib.* Alexander *conſil.* 33. *& conſil.* 126. *lib.* 5. Nec ſufficeret tacita renuntiatio, cum priuilegia ad totam Religionem ſpectent, quibus renuntiandi capax non eſt vnum Collegium; iuxta *leg. ne quis, Cod.de aduocat. diuerſor. iudic.* & ibi Gloſſa; Felinus *in cap. cum contingat,*1.*de ſentent.excommun.* Cornelius *conſil.*214. *lib.*1.*& conſil.* 314.*n.*2. Couarruuias *in cap.quamuis pactum, ex num.*9. *de pactis lib.* 6. Gutierrez *de iurament confirmator.cap.*16.*n.* 52.

162 Adde, nec in tacita renuntiatione includi, quod eſt inveriſimile, & nec in mentem paciſcentium deuenire valuit; Gloſſa *in leg. tale pactum, §.fin.ff. de pactis; Cap. fin. de Officio Vicarij, libro ſexto & ibi* Dominicus de Sancto Geminiano; *leg.obligatione generali, ff. de pignorib. leg.* 1. *Cod. in quibus cauſis pignus &c.* Fulgoſius *conſil.* 193. *n.*3. Alexander *conſil.*48.*n.*13.*lib.*6. Grauetta *in reſponſo pro genero, n.*101. Riminaldus *conſil.*103.*n.*44. Quare per incorporationem in Academiam, nec veriſimile, Collegium ſuis iuribus, & priuilegiis renuntiaſſe. Et quidem cum Collegij Profeſſores per ſexaginta annos legerint in gymnaſio deſignato Academiæ, quin Religioſi Societatis alium Magiſtrum audiuerint, conſtat, non renuntiaſſe ſui iuris, cum ad id dignoſcendum valdè conducat ſubſequens poſt incorporationem obſeruantia; iuxta *leg. ſed Iulianus, § proindè, ff. ad Macedonian.* Bartolus *in leg.cum quis, §.* 1.*n.* 5.*ff. de ſolutionib.* Ruin. *conſil.*53.*n.*12.*lib.*4. Brun.*conſil.*44.*ex n.*2. *&* 11. Soccinus Iun. *conſil.*61.*ex n.*36.*lib.*2. Grauetta *conſil.*77.*n.*10.

163 Quin & id iam obtentum eſt à Collegio Societatis; Cum enim intentum fuiſſet ab Academia, illud non valere potiri priuilegiis incorporationis, niſi eius Religioſi Cathedras frequentarent, deciſum fuit à Senatu Regio per ſententiam definitiuam, nihil circa id innouari, & Collegium in ſua poſſeſſione permanere. Et indè Religioſi Societatis, ſciente, & conſentiente Academia, nullum præter ſuos Magiſtrum per ſexaginta annorum ſpatium audiuerunt; Qui actus nequeũt dici facultatiui, vt docet Ludouicus Poſtius *de manutenendo obſeruat.* 53. *num.* 17. afferens Rotæ deciſionem; Cum enim ſint actus publicè exerciti, & vnius Communitatis reſpectu alterius Comunitatis, maximè per tot annos continuati, recedunt à facultatiuis, & transfunduntur in obligatorios, vt ex plutibus Deciſionibus Rotæ, & Autboribus tradit Poſtius *vbi nuper, n.* 20. Et caſu negato (nam id ex dictis implicat) quòd hi actus initio fuiſſent facultatiui, cum Collegium Societatis ratione ſententiæ definitiuæ titulo efficaci ad eos exercendos gaudeat, mutaſſent naturam, & Academiam obſtringerent, ne vnquam id ius perturbare poſſit, iuxta doctrinam ipſius Ludouici Poſtij *vbi ſuprà, obſeruat.*54 *n.*23.

Nec id ius Collegij Societatis immutatur, eo quòd indè ſit adaugendus ſplendor Academiæ. Nam Communitates Religioſæ per incorporationem non obligantur ad comparandum, & quærendum maiorem Academiæ ſplendorem; ſicut nec in aliis locis ad id obſtinguntur Communitates incorporatæ Academiis; nec ciuis tenetur ad conandum maiorem ſui oppidi ſplendorem; Id enim valdè diſtat à tenore legali, & iuridico, vt docent Ameſcua *de poteſtat. in ſe ipſum, lib.*2.*ex cap.*2. & alij plutes. Aliàs idem poſſet dici de cunctis, quæ Academia poſſet iniungere, & vt conducentia ad maiorem ipſius ſplendorem; nempè quòd Religioſi non vnam, ſed duas Cathedras frequentarent: quòd linguam Græcam, & Hebræam audirent, & his ſimilia; quod abſurdum præ oculis eſt, nec in legalibus poteſt admitti; *leg.nam abſurdum, ff.de bon.libertor.cap.in Geneſi, de elect.* Barboſa *axiom.*2. 164

Præterea Academia in ſuis ſtatutis non exigit, quòd Religioſi frequentent eius Cathedras; quin locum relinquit, vt in ſuis Domibus audiant ſuos Profeſſores, dummodo ſi in eis Curſus litterarios peregerint, ratione illorum non valeant ſuffragium ferre ad Cathedras Academiæ obtinendas, & Gradus ſuſcipiendos; Cum igitur Religioſi Societatis non intendant, lectiones, quas à ſuis Profeſſoribus audiunt, ſibi prodeſſe ad prædicta ſuffragia, & Gradus, fit, ad cætera alia incorporationem eis profuturam; cum vno caſu excepto, & determi- 165

nato,

nato, cæteri non excepti pariter decernantur; *leg. iam hoc iure, leg. Lucius, ff. de vulgari, & pupill. &c. leg. in teſtamento, Cod. de teſtament. milit.* cum pluribus aliis; Docet latè Caſtillo *libro quinto controuerſiar. cap.* 97. Certumque eſt, ſi aliud onus, ſeu grauamen in incorporatione Communitatum reſpectu Academiæ includeretur, fore in ſtatutis exprimendum, ſicut exprimitur exceptio præfata; at nullum exprimitur; ergo nullum includi eſt cenſendum; id enim argumentum eſt à ſufficienti partium enumeratione, quod in Iure ingentem vim habet; *leg. patre furioſo, ff. de his, quæ ſunt ſui, vel alieni iuris*; Barboſa, *loco* 108. Hinc cum antiquis temporibus, initio controuerſiarum, ante obtenta Decreta Regia, & ſententiam definitiuam, nomine Collegij Societatis oblatum fuit Academiæ, Religioſos audituros fore aliquam lectionem ab externis Magiſtris, dummodò ſibi concederentur ea, quæ pro conditione aſſignabat, (& tunc conceſſa non fuerunt) nullus ex ipſa Academia dubitauit, eſſe actum omnino voluntarium eum, qui nomine Collegij offerebatur; ſi enim foret debitum, non deduceretur in concordiam, & pactum.

166 Demùm pro Academia opponebatur, emolumenta percepta à Communitatibus Religioſis ex Academia ipſa, eas conſtituere in hac obligatione audiendi Moderatores Cathedrarum, & maximè Societatem IESV. Reſpondetur, nullum committi vitium ingratitudinis, id enim eſſet deteſtabile; *leg. 1. Cod. de libert. & eorum liber.* Ioannes Caluinus *in lexicon iuris litt. I.* Seneca *de benefic. lib.* 3. D. Bernardus *ſerm. de ſeptem miſericord. & ſerm.* 51. *in Cantic.* D. Baſilius *homil.* 5. *in Martyr. Iulit.* Fatetúrque Societas, ingentibus honoribus ab Academia affici, cuius ex corde filios ſe eſſe teſtantur eius Religioſi; in compenſationem verò admitti valet, eos ferre onera Actuum, argumentorum, pœnæ præſtiti, Aſſiſtentiæ ad ea omnia, quæ Academiæ ſunt propria, quin opponantur ad Cathedras, nec eas obtineant, indeque nec ſtipendia percipiant, nec id, quod eſt in Academia præcipui honoris, & ſplendoris, vnquam adquirant, cum indè Cathedrarum Moderatores ad maiores Dignitates faſtigientur. Quare labores Societatis abſque ſpe præmij tolerati æſtimabiliores reddũtur, cum præmij ſpes ſit laborum ſolatium, & incitamentum; Ita Dauid *pſalm.* 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in æternum propter retributionem.* D. Paulus *ad Hebræos cap.* 11. *v.* 26. ait de Moyſe; *Aſpiciebat enim in remunerationem.* Spe vitæ æternæ bene operantur homines, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 6. canon.* 31. Videantur D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 27. *art.* 3. Syluester *verbo Charitas, quæſt.* 6. Armilla *eodem verbo, in fin.* P. Thomas Sanchez *in ſumm. lib. 2. cap.* 35 *n.* 3. Caſſiodorus *lib. 2. variar. cap.* 28. D. Chryſoſtomus *in cap. 4. Ioannis, homil.* 33.

Nec Collegium Societatis percipit aliqua emolumenta, quæ ab Academia aliquæ Communitates, & alij accipiunt, nempè eleemoſynas, quas largiſſima liberalitate diſtribuit. Deindè Collegium id præſtat obſequium Academiæ, quòd ſui Religioſi Scholares bis quotidie ſimul ordine coniuncti, bini, & bini, ad illam tendunt ad audiendum in gymnaſio deſignato duas lectiones; cum tamen in aliis Vrbibus, & Oppidis, in quibus ſunt Academiæ, id non præſtent, ſed Profeſſores intra Collegia legant, & inibi non ſolùm domeſtici, ſed plurimi Scholaſtici ſæculares eos audiant, vt præſtant Valliſoleti, Hiſpalis, Compluti, Granatæ, Cæſarauguſtæ, Valentiæ, Compoſtellæ, Oueti, & aliis in locis. Quin & Collegium Societatis, vt plus obſequij impendat Academiæ, non vtitur aliquibus priuilegiis honorificis, quibus potiri valebat; Et ad legendum in gymnaſio deſtinato eliguntur è tota Prouincia Viri doctrina, & ingenio conſpicui, vt omnibus innoteſcit. Nec aliud præmium à Collegio ambitur, niſi quòd Academia eiuſmodi acceptet obſequia, eique ex animo deferri gratè cognoſcat. 167

Sanè Academia, quamuis intendebat, omnes Communitates Religioſas fore audituras Moderatores Cathedrarum, eius tamen præcipuus animus ad Collegium Societatis ad id obſtringendum collimabat, vt conſtat ex eius Memoriali *num.* 23. & poſtmodùm cum Collegium Societatis, pro quo ſpecialia ſunt fundamenta *in ſuperioribus* expenſa, cauſam obtinuiſſet, Academia non eſt proſecuta circa alias Communitates Religioſas executionem ſchedulæ, ſeu Decreti Regij, quod pro ſe habebat. In eo *num.* 23. aſſerebatur, eſto eſſet verum, Communitatem Societatis non frequentaſſe Cathedras Academiæ, eo adhuc tempore, quo cæteræ Religiones freqnentabant, id non proueniſſe ex iure, quod ad id haberent, ſed ex potentia, qua Societas potuit ſemper elidere media, & conatus Academiæ. Profectò ius Collegij ſatis oſtenſum eſt. Potentia, cui innixa fuit Societas, ſemper fuit ratio, & iuſtitia, quæ ei aſtiterunt, & aſſiſtunt; nec aliter potuiſſent obtinere cauſam in Senatu ſupremo Caſtellæ, qui non niſi Cardinibus rationis, & iuſtitiæ vertitur, & inde ad totam Monarchiam rectum, 168

&

& inſtum deriuatur; & cum in cuiuſuis Magiſtratus præſentia locum non habeat potentia; *leg. non eſt veroſimile, ff. de eo, quod metus cauſa, cum aliis*, multo minùs reſpectu Senatus ſupremi Caſtellæ, cuius æquitas, & magnitudo inter ſe decertant.

169 Hæc fundamenta pro iure Collegij Societatis Iesv Salmanticenſi latiùs expoſita in Allegatione Iuris à Doctore D. Gundiſaluo de Ripero compacta, obtuli ego in Curia omnibus Senatoribus ſupremi Caſtellæ Tribunalis, & ſimul viua voce, quæ pro captu meo, & tempore valui, propoſui; Et in Senatu pleno, re accuratè vtrinque perpenſa, nemine diſerepante, pro Collegio Salmantino ſuffragium tulerunt, decernentes, nihil fore reſpectu Societatis innouandum, nec debere Religioſos Collegij obſtringi ad audiendas lectiones, nec lectionem vllam à Moderatoribus Cathedrarum, & in ſua poſſeſſione non audiendi fore manutenendos, ne deinceps quidquam contra eam tentandum. Sic præſtitum eſt, nam eo Decreto intimato Academiæ, & ab illa acceptato, pacificè Religioſi Societatis ſuam poſſeſſionem continuarunt, ſuos dumtaxat Profeſſores, horis ſtatis, & in gymnaſio deſignato audientes. Gymnaſium autem eſt id, in quo minùs antiqui Moderatores Cathedrarum Primariæ, & Veſpertinæ, Theologiæ, legunt.

APPENDIX

APPENDIX.

DE VOTO, SEV IVRAMENTO, QVOD AB ACADEMIIS, ET AB STVDIOSIS SOLET EMITTI, DEFENDENDI PIAM OPINIONEM DE IMMACVLATA CONCEPTIONE DEIPARÆ VIRGINIS.

Huius Tractatus de Iure Academico omnino eſt proprius Appendix, quem annectimus; conſonus ſanè noſtro inſtituto, ne aliquid omnino ad Academias, & Studioſos ſpectans omittamus; maxime cum quid adeò precipuum ſit id Iuramentum ab illis emiſſum; Nec erit vlli iniucundum, rem totam callere clarè, dilucidè, & exactè præſtitam.

§. VNICVS.

Materia, obligatio, neceſſitas, iuſtitia, & veritas Iuramenti emiſſi ab Academiis, & Studioſis defendendi Piam opinionem de Immaculata Conceptione Virginis.

1. PIETAS, & deuotio erga myſterium Immaculatæ Conceptionis Deiparæ eò in Hiſpania eteuit, vt certatim Communitates Eccleſiaſticæ, & ſæculares votum, ſeu Iuramentum emiſerint defendendi Piam opinionem, quæ MARIAM ab omni macula in ſua Conceptione reddit immunem. Academiæ etiam plures id iurarunt, ac ſanè omnes in Hiſpania, & Salmantina pluribus abhinc annis hoc iuramentum peregit, vt infrà oſtendemus à *num.* 119. Vnde, vt in proœmio dicebam, hic appendix omnino eſt proprius huius Tractatus de Academiis; vt ex eo conſtet, quàm rectè ipſæ iuramentum præfatum emittant, & quàm verum illud ſit, ac quibus ad id fundamentis moueantur; & quæ inde obligatio conſurgat. Ipſi etiam Studioſi, antequam Gradum accipiant in aliquibus Academiis, vt in Salmanticenſi, idem iuramentum præſtant; quod quidem iuramentum meritorium valdè eſt; Eius honeſtas ex tribus comitibus liquet; Etenim veritas adeſt, quam certiſſimam inferiùs oſtendemus; Adeſt & iuſtitia, cum materia ſit licita, iuſta, pia, & ſancta. Interuenit etiam iudicium, ſeu neceſſitas, præſtatur enim hoc Iuramentum, ſumma conſideratione præhabita; opportunumque eſt ad excitandos Fidelium animos in affectum erga Deiparam, ac vt ei gratiſſimum offeratur obſequium, & eius Filij à Matre Immaculata naſcentis gloria augeatur.

Aiebat Lyppomanus; *Iuramentum locum habet inter Sanctos pro Dei gloria, & veritate;* 2.
quare, cum pro gloria Dei eiuſque Matris, ac pro veritate decertetur, ſanctum debet hoc Iuramentum iudicari. Præterea aliqua fuit ſuper hac veritate controuerſia; eſto, vt aſſeruit D. Chryſoſtomus, *Huiuſmodi eſt veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur*; Iuramentum ergo præſtatur, vt finis controuerſiæ detur; Inquit enim D. Paulus *ad Hebreos cap. 6. verſ. 16. Homines enim per maiorem ſui iurant, & omnis controuerſia eorum finis ad confirmationem eſt iuramentum*; & explicat

plicat D. Anſelmus, *id eſt ad omnimodam certitudinem faciendam.* Ecce iuramenti prædicti neceſſitatem.

3. Igitur id iurantes, aut votum emittentes ſub peccati lethalis reatu tenentur ad eius adimpletionem, cum ſit materia grauis, & nullo ex capite excuſentur ab impletione, dum iuramentum, aut votum non relaxetur; adeòq; ſi non adimpleant iuramentum, periurium patrabunt; ſi verò votum emiſerint, & non ſeruauerint, ſacrilegium committent iuxta communia principia *in tractatu de voto, & iuramento.* Cæterùm id votum, & iuramentum relaxari poteſt his omnibus modis quibus cætera vota, & iuramenta non reſeruata, cum illud reſeruatum non ſit. Modi autem relaxationis, & à quibus relaxari queant, paſſim apud Authores inuenientur; Et nos latè de illis egimus *tom. in Bullam Cruciatæ diſp. 26. à num. 11. & à num. 13.*

4. Hoc votum, ſeu iuramentum obligat eos, qui illud emittunt; at ſucceſſores non obligantur ex vi illius, niſi ipſum denuò confirment. Quod eſt commune omnibus votis, ſeu iuramentis, quæ emittuntur à Communitatibus, nempè ſeruandi aliquod Feſtum, ieiunandi aliquo die, & ſimilia; quamuis enim in emiſſione aſſerant vouentes, ſeu iurantes, ſe nomine proprio, & nomine abſentium, ac ſucceſſorum, iurare, ſeu vouere; tamen qui de facto non iurant, vel vouent, ex vi voti, aut iuramenti non tenentur ſeruare promiſſum ab aliis; quia obligatio proueniens ex voto, vel iuramento debet eſſe deliberata, & vnicuique voluntaria, ita vt in ipſo detur voluntas ſe obligandi; Per actum autem aliorum non inducitur ea voluntas ſpontanea: etſi enim poſſet quis cogi per externa præcepta, aut ſtatuta, vt aliquid impleat, non verò, vt habeat voluntatem ſpontaneam obligandi ſe ad illud adimplendum; cum termini ipſi in ſe implicent; ſcilicèt volontariè, ac ſpontaneè inducere ſibi obligationem, & cogi, vt eam ſibi inducat. Hanc doctrinam tuentur P. Thomas Sanchez *in decalog. lib. 4. cap. 15.* Bonacina *tom. 2. circa ſecundum Decalogi præceptum. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 5. §. 2. à numer. 20.* & nos tradidimus *loco ſuprà relato in Bull. Cruciat. diſput. 26. numer. 25.* eſtque inter Authores communis.

5. Quamuis autem ex vi iuramenti, & voti à Communitatibus emiſſi non obſtringantur ſucceſſores ad promiſſum adimplendum; at ſtatuto, aut præcepto Epiſcopi communiter obligantur, vt præfati Authores obſeruant. Vnde, ſi in Academiis, poſt emiſſum votum, aut iuramentum, de quo in præſenti, à Communitate, accedat Statutum grauiter

Menio de Iure Academico.

id præcipiens, ſeu præceptum Superioris, ex vi huius tenebuntur Academici defendere Piam opinionem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, quamuis ipſi iuramentum, aut votum non emiſerint.

Sed, cum iam ſit à Sede Apoſtolica prohibitum quod nec publicè, nec priuatè quiſquam defendat opinionẽ minus piam de Virginis Conceptione, dubitabis, ad quid obliget votum, ſeu iuramentum defendendi Piam opinionem, ne illud iuramentum reddatur fruſtraneum? Reſpondeo ad plura obligare; Primò ad id ipſum, quod ex Põtificio decreto eſt obligatorium, nempè ad non defendendũ opinionem minùs piam. Et enim honeſtum, & meritorium eſt, obligare ſe quemuis voto, aut iuramento exequendi illud, ad quod aliàs ex præcepto tenetur, ita vt duplex inde reſultet ipſi obligatio, duplexque vinculum, alterũ ex præcepto, alterum voluntarium ex voto, vt tradunt omnes Expoſitores. & Summiſtæ *in tract. de materia Voti, & Iuramenti.* Secundò, ſi decretum illud pontificium (quòd neutiquam continget) reuocaretur, ac liberum cuique maneret defendere opinionem minùs piam, eo caſu ratione illius voti, aut iuramenti teneretur quis ad eam non defendendam, nec verbis, nec ſcripto, nec aliquo nutu, aut ſigno externo; Et enim adhuc in caſu non euenturo reuocationis, per hanc non relaxaretur illud votum, ſeu iuramentum, ſed in ſua vi obligandi permaneret. 6.

7. Tertiò, ſi caſus ſe offerat, quo quis inter togatus, quid de ea opinione ſentiat, & ſua taciturnitate iudicanda eſſet ſufficienter in eo contraria ſententia; tenetur defendere ſententiam piam, ſeu aſſerere, ſe eam ſequi: ad quod adſtrictus eſt, quoties ſuo ſilentio moraliter ſuadet, ſe contrariam opinionem tueri. Nam obligatio defendendi piam ſententiam eſt obligatio non defendendi contrariã vllo modo ſufficienti ad exprimendũ patrocinium illius, ſiuè verbo, ſiuè ſcripto, vel etiam nutu aut ſilentio. Demum inſpiciendum eſt, quid in iuramento, aut voto promittatur, an ſcilicet ſuperaddatur aliquid ſupra obligationem defendendi eiuſmodi piam opinionem, vt inde conſtet, ad quid iurans aut vouens teneatur. Id obſeruandum eſt, quòd id iuramentum, aut votum non obligat ad quærendum euentus, in quibus defendat quiſpiam opinionem; nec ad aliquam ſpecialem defenſionem verbo, aut ſcripto præſtandam, niſi in caſibus ſuprà libatis.

8. Vt autem veritas, quæ præfati iuramenti eſt comes, innoteſcat, decreui ferè tranſcribere breue quoddam opuſculum, quod Hiſpano ſermone edidi anno 1651. hoc titulo; *Memorial*

ajuſtado de los fundamentos incontraſtables, por la Immaculata Concepcion de la Vergen Maria Señora nueſtra: Y reſpueſta à las razones de la opinion contraria, &c. quod plauſu, & beneuolentia communi fuit exceptum, & à pluribus deſideratum, eo quod pauca è prælo prodierint exemplaria; vnde nunc plurimorum votis annuimus, dum iterum illud publicè damus, & aliqua poſtmodum exactè obſeruata addemus, indeque toti huic operi pergratum finem Marianæ laudes imponent.

EPILOGVS.

Fundamentorum, & rationum, quæ ſolidè & efficaciter ſuadent Immaculatam Virginis Conceptionem, eiuſque proximam definibilitatem.

9. NOn eſt animus quæſtionem hanc ex profeſſo diſcutere, ſed quæ in Authoribus, & breuibus libellis ſparſa continentur in epilogum redigere, vt quæ ibi non facilè cõprehendi valent, hic non difficilè reperiantur, ac Docti, atque indocti rẽ totã capiant, & veritatem, vt manifeſtam ac certiſſimam amplexentur. Inde à diſputatione rationum metaphyſica abſtineo, & alia ſolida fundamenta propono.

10. De veritate huius piæ opinionis, de tituloq; Immaculatæ Conceptionis retinendo, necnon de proxima huius myſterij definibilitate, plurima & varia opera ac opuſcula in lucem prodierunt, quorum maximam partem ſedulus & ſollicitus quæſiui & euolui, vt firmiora fundamenta ex illis in hoc compendium redigerem. Plures item conciones de hoc myſterio à variis doctis Authoribus extant prælo donatæ: Alij etiam Expoſitores in diuerſis Tractatibus hanc piam ſententiam diſcutiunt & tuentur; quos vt in plurimum in hoc Appendice non referam, ne epilogus prolixus reddatur. Innumeros certe libros ac libellos de hac materia tractantes in ſuo Muſæo congeſſit eruditiſſimus Don Antonius de Leon Pinelo, Indici commercij Hiſpalenſis Senator.

§. I.

Supponitur quæſtio.

11. PRimum humani generis parentem Adamum è limo terræ formauerat Deus, & illicò, vt debitam ille Creatori obedientiam atque ſubiectionem exhiberet, præceptum ei impoſuit de non edendo fructu arboris ſcientiæ boni & mali, *Geneſ. cap. 2. & 3.* In Adami volnntatem poſterorum omnium erant transfuſæ voluntates; par enim fuerat, vt cum capite omnia membra in eundem conſenſum conuenirent. Traſgreſſus fuit Adamus diuinum præceptum fructu prohibito veſcens, deliquit grauiter: gratiam originalem amiſit; idque peccatum ad omnes eius poſteros per ſeminalem propagationem ab ipſo deſcendentes eſt transfuſum, ita vt omnes in eo peccauerint, vt potè qui in ipſum vt caput, ſuas voluntates transfuſas habuerint. Inde cuncti in peccato originali, quod in eos deriuatur, concipiuntur; quod quidem in illis actuale non eſt, cum proprium actualem conſenſum non præſtiterint, ſed originale per propagationem deriuatum; graue tamen, ita vt abſque gratia ſanctificante concipiãtur, & filij iræ, eorumque conceptio hac piaculi macula fœdetur.

Quæſtio igitur eſt, an Virgo Maria in hac originali culpa fuerit concepta? Sententia pia, quam tuendam ſuſcipimus, ſuadet, & perſuadet ab ea culpa fuiſſe prorſus immunem, & primo ſuæ conceptionis inſtanti non fuiſſe filiam iræ, nec cum Deo inimicatam; ſed ſpeciali prouidentia, & præſeruatione diuina non contraxiſſe eam culpam, eiuſque Conceptionem abſque peccati macula extitiſſe, ita vt à primo inſtanti amica Deo per gratiam ſanctificantem Maria fuerit. Longa diſputationis ſerie adſtruunt Theologi Decreta diuina, quæ præbabita ſunt à Deo, vt Matrem à culpa originali præſeruaret. Id eſt ſcholaſticum, nec omnium idoneum captui; ſupponendumque eſt in ea Decretorum deſignatione nullam inuolui implicantiam, atq; re ipſa in Deo eiuſmodi Decreta ab æterno eſſe, redditur manifeſtum his ipſis rationibus ac fundamentis, quibus conuincitur Conceptionem Virginis fuiſſe à peccato originali penitùs immunem; ea enim ipſa ſuadent, in Deo extitiſſe neceſſaria ac opportuna Decreta, vt Mater præſeruaretur à culpa. Scholaſtica etiam eſt diſputatio, vtrum Maria, etſi culpæ originariæ in ſua Conceptione expers euaſerit, contraxerit tamen debitum eius culpæ, in quam incidiſſet, ſi non præſeruaretur? Ideò etiam ab hac quæſtione, quam non facilè cũcti percipient, abſtinemus; Ea quippè duntaxat dabimus, quæ omnes primo intuitu capiant. 12.

Demum hiſce temporibus inueſtigatum eſt, quod ſit obiectum Feſtiuitatis conceptionis Deiparæ, quam celebrat Eccleſia, & doctiſſimi manuſcripti tractatus à Præſulibus Eccleſiarum, & ab aliis Sapientibus Magiſtris ſunt elaborati, quibus valde ſententia pia roboratur. De quo libellum doctiſſimum edidit in lucem P. Ioannes Euſebius Nieremberg; Et quia etiã rigore metaphyſico res diſceptatur, 13.

ceptatur, ſolummodò attingemus inferiùs, quæ clariora ſunt, & ab omnibus abſque hæſitatione intelligenda.

§. II.

Conceptio immaculata Deiparæ ſuadetur fundamentis, quæ ſuggerit ratio à Fide inſtructa.

14. POtuit Deus Mariam à culpa originali præſeruare; nullus negabit, ne Dei minuat potentiam. Potuit: ergo præſtitit. Id ad diuini Numinis honorem & maieſtatem ſpectabat; Concipiebatur in eius Matrem, ac omnino mundam, ipſum oportebat habere genitricem. Quis, ſi eligere matrem valeret, eam non aſſumeret vndique puram, nec aliquo ex capite maculâ fœdatam; Filius probus honoribus, quos adhibere poteſt, cumulat parentes; Et ne? Filius omnium Optimus huic debito officio deeſſet? Qui eam, quia Matrem cogitauit, ingentioribus prærogatiuis ac excellentiis, quàm omnes alias creaturas ornauit, ab omni actuali noxa liberans, cuncta dona & ſcientias infundens, cumulatioremque gratiam, quàm cæteris iuſtis, Angelis & hominibus ſimul ſumptis impertiens, neutiquam erat hanc denegaturus excellentiam, quod nullo inſtanti dæmoni ac peccato fuiſſet ſubiecta: Maior quidem perfectio & prærogatiua Virginis eſt culpa originaria caruiſſe, quàm priùs ea fuiſſe fœdatam, & deinde ab ipſa redemptam? Cur ergo hoc priuilegium poſſibile Deus ei inuideret, eum cætera elargiretur, & eam in ſuam Matrem eligeret.

15. Noluiſſet Deus à Matre naſci, quæ in dæmoniis extitiſſet ancillatu, potens à Genitrice ortum habere, quæ vile mancipium ipſius dæmonis non fuiſſet, nec per breue momentum. Eſtagirium Monachum Energumenum ſolabatur Diuus Ioannes Chryſoſtomus, (Ita Ioannes à Fonte *in allegat. pro Concep fol.* 17.) aſſerens fœdius, indignius, infœliciuſque eſſe animam dæmoni per culpam originalem eſſe ſubiectam, quàm eſſe energumenum, ſeu à dæmone obſeſſum. Quis igitur ferat Mariam in aliquo inſtanti fœdiùs, indigniùs ac infœlicius dœmonis fuiſſe dominio mancipatam, quam ſi eſſet Energumena, & à dæmone ipſo correpta? Quæ dæmonis, ſeu ſerpentis caput erat contritura, nunquam ab eo fuerat ſubiugandа. Nec iuxta Dei voluntatem Mater parаretur, cum ipſe ſemper optauerit mundiſſima eſſe omnia, quæ ad eius cultum ſpectant; Nil autem Deum tam propè attigit ac Maria, eius futura ſedes & thronus, ac eum in ſuis geſtatura viſceribus; certè æterni Patris filia, Mater Filij, & Sponſa Spiritus Sancti; quare maxima debebat puritate nitere, maior autē eſt puritas maculæ eſſe originalis expertem, quàm eius næuum, ſœditatemque contraxiſſe Vide Fr. Franciſcum Tello *in ſerm. de Concep.*

16. Ab æterno Maria in Cœlorum Imperatricem & Angelorum Reginam erat deſtinata; Imperatrices autem & Reginæ legibus generalibus non obſtringuntur, ſed vi priuilegij liberantur; (plura Iura dabunt id ſtatuentia Iuriſprudentes) vnde Maria lege generali reatus originariæ culpæ non tenetur, ſed ex priuilegio præſeruatur. Et inique ferrent Angelici Spiritus ſuam eſſe Reginam, quá in puritate per aliquod inſtans ipſi exceſſiſſent; & quæ mancipium fuiſſet diaboli, quem ipſi triumphaſſent, in eoque triumpho reperiretur inferior Deipara.

17. Quiſquis animaduertat ſuam matrem in periculo verſari, quòd capiatur ab hoſtibus, quamuis eam captam redimere poſtmodum queat, parum amans & prudens oſtenderetur, ſi à captura cum poſſet, non liberaret. Hinc Deus ſuá Matré, ne ab hoſte dæmone caperetur, præuenit; id enim ardétioré erga eá amorem propalauit, quàm ſi captam redimeret. Equidem Deus, qui Mariam reddidit immunem à pœnis, quæ ab Adæ peccato originem trahunt, (videatur D. Auguſtinus *ſerm. de Aſſumpt.*) cuiuſmodi ſunt concupiſcentia carnis, ad culpam propenſio, peccandi periculum, partus cum dolore, & aliæ conſimiles, certiùs ipſam à culpa illa immunem redderet, cum grauius ſit malum culpa, quam pœna. Infœlicior eſt animæ corruptio, quàm corporis, (conſule D. Cyprianum *lib. de Operib. Cardinal. Christi*, Deus ergo, qui Mariam à corporis corruptione præſeruauit, quo pacto nec cogitari valeat, ab animæ non præſeruaſſe corruptione fœdiori? Qui Matris honorem adeò curauit, vt voluerit fabri reputari filius, ne ei quidquam in exiſtimatione communi derogaretur, non ſollicitaret parem in Conceptione ipſius Matris honorem, cum adeò ei eſſet detrahendum, ſi dæmonis ſubiiſſet ancillatum, & ſupremi Numinis iram? Credatne aliquis, Deum aliquando odio habuiſſe Mariam, quam Matrem elegerat? & æque tuliſſe animam eius turpiter maculari, cum tamen noluiſſet maculari corpus, ſed immaculata Virginitate exornari, vt canit Eccleſia; *Sancta, & immaculata Virginitas.*

18. Magis eximium Dei donum fuit, Mariam in ſui Matrem eligere, quàm eá ab originali peccato præſeruare; cui ergo priuilegium

maius donauit; quomodo non præſtaret quod eſt inferius? an Mariam Deus in gratiæ donis inferiorem Angelis efformaret, hos in gratia creando, illam in culpa? Nec, quæ ſecunda Eua, mater viuentium, reparatrix damnorum, quorum prima Eua fuit occaſio; excedi ab hac debebat in ſua prima formatione; excederetur autem, ſi fœdata eius fuiſſet Conceptio, cum Eua abſque næuo culpæ prodierit efformata. Singularis fuit Maria in omnibus prærogatiuis, nec ſimilem eſſe cæteris par eſſet in miſeria infœliciſſima peccati primæui. Obtinuit illa ſupremam dignitatem, atque adeò non infauſta, ſed fœlici erat ſorte donanda; fœliciuſque eſt non cadere, quam aſſurgere; non ægrotare, quam ſanari; non eſſe ancillam vilem, quam ab ancillatu liberari.

19 Priuilegium hoc puritatis Matri concedi, Deo multum intererat cum facilè concedere poſſet, ſiquidem illam à dedecore reddebat immunem, & occaſionem è medio tollebat, ne homines cogitarent non honorauiſſe Genitricem quantum valuerat, & in ipſum ſuſpicarentur refundi aliquid ex ignomia, qua notaretur Mater. Quid? quòd Maria futura erat apud Deum humani generis aduocatrix, idque munus (teſtante D. Paulo ad *Habreos cap.7.verſ.26.*) annectitur ſanctitati, quando exercetur cum ea excellentia ſpeciali, qua illud ſubit ipſe Dei Vnigenitus Filius, cui vt ſimilis Mater in aduocando cernitur, ita non diſſimilis in culpæ originalis carentia deſignatur. Nonne plus indulgendum eſt Mariæ, quam Ieremiæ Prophetæ, & Præcurſori Baptiſtæ? non autem indulgetur, ſi in culpa concepta in vtero per gratiam redditur ſanctificata; hoc enim priuilegio & illi fuere potiti: eſto aſſeratur non tandiu Virginem in ipſo vtero matris culpæ fuiſſe ſubiectam, ac fuerunt Ieremias & Ioannes. Id enim exiguus foret exceſſus in priuilegio. Adeò à Deo diſtans in aliquo inſtanti conſtituatur Maria, ac peccatum diſtat à ſanctitate infinita, cum tamen ita Deo ipſi aſſimilaretur, vt dixerit Diuus Dyoniſius Areopagita de illa: Tanquam Deum venerarer, ſi Deum non eſſe fides diuina doceret.

20 Caro Chriſti eſt caro Mariæ, nec eſſet aſſumpturum verbum diuinum carnem, quæ priùs per culpam fuiſſet denigrata & fœdiſſime deturpata. Maria quidem tota pulchra eſt, & macula non eſt in illa, idque non conuenit cum macula & miſeria peccati. Spiritus ſanctus eam ſibi deſponſauit, nec ſponſam niſi nobilem ille adamaſſet; plurimum autem nobilitati Mariæ detraheretur, ſi dæmonis fuiſſet infame mancipium. Filius liber à peccato originali euaſit; partus autem ſequitur ventrem, (conſule iuriſprudentes) vnde etiam debuit libera & ingenua eſſe mater; ab ancilla enim filium liberum & ingenuum naſci rationi non conſonat; & quamuis pro humanis ſufficiat vt filius liber oriatur, matrem liberam eſſe tempore conceptionis aut partus, plus Dei Matri eſt concedendum, cum eius filius cæteros omnes infinitè excedat.

Maria, vt nomen præ ſe fert, Domina eſt & tanquam Domina à chirographo damnationis fuit libera, & prorsùs aliena. Charta fuit puriſſima, in qua nulla vnquam peccati litura apparuit; liber Dei, in quo eius verbum & ſapientia Spiritus ſancti calamo fuit ſcripta, atque adeò vndique ſine næuo. Speculum eſt Maria, in quo ſuam faciem Deus intuetur; inde pulchrum omnino quis inficiabitur? Eſt quidem Dei forma, nec digna forma eſſet, quæ peccati fœditate aliquando inquinata extitiſſet. Omnes illa laudes promeretur, ſed pro dignitate non extollitur, dum communibus encomiis illud non additur quòd fuerit immaculate concepta. Vide P. Ioannem Antonium Velazquez *tom. de Conceptione*, hæc & alia argumenta plenè, eruditè, ingenioſè & efficaciter concinnantem. Latum & amænum campum Scripturæ ſacræ loca, quæ à Sanctis & expoſitoribus Conceptioni Immaculatæ Deiparæ adaptantur, nobis nunc aperiebant, ſed ab illis abſtinemus, ne cum ſolida fundamenta ſuperſunt, aliquis arbitretur concionatoria nos ſupellectile vti. 21

Hanc veritatem Eccleſia ſectatur, cum celebrat Virginis Conceptionem, nec Deus in ſua Eccleſia fallaciam permitteret. Eam edocent Eccleſiæ Doctores ac Sancti Patres, voxque populi acclamat, quæ eſt vox Dei. Eam iurant Eccleſiæ Matrices, Academiæ, Ordines Militares, Vrbes, Loca, Communitates, Congregationes & Confraternitates. Eam approbant Pontifices, Concilia & Sacræ Fidei Tribunalia. Eam confirmant reuelationes & miracula. Nec his omnibus poteſt ineſſe falſitas & fallacia, quippe id diuinæ prouidentiæ derogaret, & deuenuſtaret Mariam elogiis fictitiis & encomiis falſis laudari. Singula probemus, vt rem conuincamus. 22

§. III.

Immaculata Virginitatis Conceptio ſtabilitur celebritate, & approbatione Eccleſiæ vniuerſalis.

Die octaua Decembris celebrat quotannis Conceptionem Deiparæ vniuerſalis Eccleſia; 23

Eccleſia; & aliquæ Religiones Sacræ, nec non priuatæ perſonæ ex priuilegio omnibus anni Sabbathis Feſto Duplici, aut Semiduplici non impeditis, excepto Aduentus, & Quadrageſimæ tempore, Officium Diuinum Conceptionem abſque peccato originali concelebrare intendit, atque adeò huic veritati authoritas Eccleſiæ patrocinatur. Quippè Eccleſia nihil non ſanctum celebrat, vt Diuus Thomas docet; *part. quæſt. 27. art. 1.* Sanctum autem formaliter gratiam importat; ideóque Natiuitas S. Ioannis Baptiſtæ cultu Eccleſię donatur, quia in vtero matris ſanctificatus, in ſuo ortu gratia fuit prædirus; ergo Eccleſia celebrat Mariæ Conceptionem ſanctam, cum originali gratia, ſine originali culpa; & in Officio Eccleſiaſtico Conceptionis *in octauo Reſponſorio ad Matutinum*, accinit *Tuam Sanctā Conceptionem.*

24 Nec dici fas eſt, Eccleſiam celebrare Conceptionem ſpiritualem, ſeu Sanctificationem Deiparæ. Hæc enim propoſitio damnata eſt à Sixto IV. *in extrauag. Graue nimis; & in Extrauag. Cum præexcelſa, de reliquiis, & venerat. Sanctor.* & a Gregorio XV in Decreto edito die 23. Maij, anno 1922. Latè id probat P. Ioannes Antonius Velazquez, *tom. de Concept. lib. 4. diſſertat. 3.* Nec aſſeri valet, non celebrari ab Eccleſia Mariæ Conceptionem in primo Inſtanti, ſed in eo, quo fuit ſanctificata. Etenim id eſſet, non concelebrari Conceptionem, ſed Sanctificationem, quod nefas eſt, dici. Deinde nec id eſſet, celebrari Conceptionem, ſeu infuſionem, vel introductionem animæ in corpus, ea enim vnico inſtanti fit. Nec reſponderi poteſt, Eccleſiam celebrare Conceptionem, præſcindendo ab eo, quòd in gratia, aut cum peccato eueneric. Quippè, vt ex D. Thoma præmiſimus, Eccleſia non celebrat quidquam, niſi determinatè Sanctum; & id in præſenti exprimit, cum canit, *tuam Sanctam Conceptionem*; non ergo præſcindit.

25 Præter Officium Diuinum vniuerſali Eccleſiæ commune, quod in Feſto Conceptionis perſoluitur, aliud extat compoſitum à Leandro Nogarolis, Protonotario Apoſtolico, confirmatum à Sixto IV. quo vtuntur ſacra Religio Sancti Franciſci, & aliquæ Almæ Eccleſiæ, indeque admiſſum, & approbatum habet in ſui patrocinium authoritatem Eccleſiæ. In hoc autem Officio, in Inuitatorio ad Matutinum, in verſiculo, & & in Oratione dicitur; *Immaculatam Conceptionem Virginis Mariæ celebremus, Chriſtum eius præſeruatorem adoremus Dominum. Immaculata Conceptio eſt hodie. Deus qui per Immaculatam Virginis Conceptionem.* & ſæpè in ipſo repetitur, in Mariæ Conceptione nullam maculam, culpamvè originalem fuiſſe repertam, atque expreſſis ac claris verbis id ingeminatur, vt nullus interpretationi, aut effugio locus ſuperſit.

Eccleſia Romana ducentis ab hinc annis 26 & amplius, Officium Conceptionis admiſit. Officium autem Leandri Nogarolis approbatum fuit anno 1476. Sed in pluribus Eccleſiis hoc Feſtum eſt multò ante celebratum. In vrbe Hyeroſolimitana, & in aliis Prouinciis, illud iam celebrari ann. 400. probat Oxeda *de Concep.* Anno autem 600. iam in Hiſpania coli, conſtat ex Miſſalibus, & Breuiariis antiquiſſimis, quæ reformauit D. Iſidorus ex commiſſione Quarti Concilij Toletani, & approbarunt Pontifices Leo I. & Alexander II. Anno 1307. admiſit hanc Feſtiuitatem Anglia, vt Cardinalis Baronius affirmat. Anno 1636. eam iam celebrabat in Gallia Eccleſia Lugdunenſis, vt cernere eſt in epiſtola D. Bernardi *ad Canonicos Lugdunenſes.* Anno 1342. celebrabatur hoc idem Feſtum Britannia; & Vualdenſis citat concionem; quam in ea ad populum habuit Archiepiſcopus Armacanus.

In monaſteriis Ordinis Sancti Benedicti 27 pluribus ab hinc ſæculis Feſtum Conceptionis Deiparæ colitur, vt conſtat ex Martyrologio Bedę qui floruit anno 730. ibi enim extat Conceptionis Feſtum die octaua Decembris; quod Martyrologium induxerunt in Angliam primi Benedictini Monachi, quos ad illud Regnum Chriſto comparandum miſit D. Gregorius Magnus; ſic tradit Cardinalis Baronius *in prologo ad Romanum Martyrologium cap. 9.* Et quamuis ob eius Regni varietates huius Feſti memoria forſan fuerit abolita; illud reſtaurauit in omnibus ſuis Eccleſiis, & Monaſteriis D. Anſelmus, cum eſſet Cantuarienſis Epiſcopus, diuina cœlitùs reuelatione ipſi facta, & ſimul Elpino Abbati ſ eius coæuo; vt affirmant Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus *in memoriali Sanctor. lib. 1. cap. 42. & 52. & lib. 6. cap. 56.* Baronius *in notis ad Martyrologium Romanum, die octaua Decembris.* Boſius, *de ſignis Eccleſiæ cap. 9.*

D. Anſelmus *in epiſt. ad Angliæ Epiſcopos* quæ refertur, *in appendice ad tomum 7. Chronicæ Ordinis Sancti Benedicti*, præcipit eis, vt quotannis celebrent Feſtum Conceptionis Deiparæ, refertq; reuelationem habitam ab Abbate Elpino; & Officium Canonicum ei deſignatum pro hac celebritate, nempè Officium Natiuitatis Mariæ, mutata voce *Natiuitatis* in vocem *Conceptionis*. Et poſt relata miracula inſignia in confirmationem huiuſmodi Feſti cœlitùs peracta, ita concludit: 28

Nos igitur, fratres dilectiſſimi, meritis, & interceſſionibus Beatæ Virginis indigentes, cum tota mentis deuotione ſimus ſolliciti, vt nullus noſtrum ita ſit rebus temporalibus occupatus, aut propriis deiectis deſperatus, quin Beatæ Virginis Mariæ Conceptionem pro poſſe ſuo celebret annuatim. Hæc, & alia tradit Reuerendiſſimus Fr. Bernardus de Honriberos, Generalis Ordinis Sancti Benedicti per Hiſpaniam, & Angliam *in approbatione Memorialis pro Conceptione*, quod ego in lucem edidi.

29 Eccleſia Grçca pluribus etiam ab hinc ſæculis Conceptionem Deiparæ celebrauit, Officio peculiari ad hoc Feſtum compoſito, & ſimul Eccleſiaſtico Canone, in quibus, verbis expreſſis, & manifeſtiſſimis ſæpiſſimè repetitur, Conceptionem Mariæ fuiſſe Immaculatam, & labis originariæ prorsùs expertem. Conſtat id ex Menæis Grçcis die nona Decẽbris, in Feſto S. Annæ concipientis; & ex P. Simone Vuangnereckio affert id Officium, & Canonem, & alia plura huc concernentia P. Ioannes Antonius Velazquez *tom. de Concep. lib.* 4. *diſſertat.* 4. *&* 5. Plurima etiam tradit ipſe P. Vuangnereckius in libello, *Pietas Mariana Græcorum*.

30 Authoritas ergo Eccleſiæ quæ approbat, & patrocinatur, ſolemni cum celebritate, Conceptioni naturali Deiparæ abſque peccato originali, indubitabilem hanc reddit veritatẽ. Etenim Deus non permitteret in Eccleſia ingentem adeò fallaciam, niſi puritas Mariana eſſet certiſſima; & cum ipſius prouidentia tota ſollicitetur de ſua Eccleſia, cogitari nequit, eam prorsùs derelinquere, vt in hunc incideret errorem, ex quo magna poſſent detrimenta emanare, Fideliumque debita veneratio erga Eccleſiæ ſtatuta decreſcere, Hæreticiſque anſa præberi ad illa obiurganda. Deinde conſuetudo, & vſus Eccleſiæ eam authoritatem cuilibet veritati conciliat, vt præponderet authoritati cuiuſcunq; Patris, & Doctoris Eccleſiæ, ſçpè tradit Diu. Thomas; Ita 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 12. *&* 3. *p. quæſt.* 68. *art.* 2. Sic, quippè ait; *Magis ſtandum eſt authoritati Eccleſiæ, quàm Hieronymi, & Auguſtini, & cuiuſcumq; Doctoris.* Vim autem authoritatis Eccleſiæ exponunt D. Auguſtinus *epiſt.* 118. & D. Iſidorus *lib.* 1. *de Eccleſiaſt. Officiis cap.* 44. Hac ratione motus Sacer Ordo Prædicatorum in ſuis Comitiis Hiſpalenſibus olim ſtabiliuit, & ſuis inſignibus Alumnis præcepit, ne defenderẽt opinionem minùs piam, eo quòd eſſet ſcandaloſa, & oppoſita conſuetudini Eccleſiæ, cuius authoritas præualet authoritati cuiuſlibet Doctoris, & ſacer ille Ordo, vt de Eccleſia ſemper optimè meritus, noluit vt ab eius conſuetudine quiſquam è ſuis deuiaret. Quid? quòd Patres, & Doctores Eccleſiæ agmine facto vt infrà conſtabit, opinioni Piæ ſuffragantur? Certè, quamuis alia efficaciſſima fundamenta, quibus eam ſtabilienus, abeſſent, ſola authoritas Eccleſiæ ad eam firmandam ſufficeret.

§. IV.

Deiparæ Immaculata Conceptio firmatur authoritate, & teſtimoniis Summorum Pontificium.

INNOCENTIVS VII. quemdam Doctorem Theologum, nomine Ioannem Monte ſonum, qui in concionibus ſuis aſſeruerat, MARIAM fuiſſe in peccato conceptam, inſtante contra illum Academia Pariſienſi, rigidè puniuit, & vt palinodiam caneret, coercuit. Ita Hyppolitus Marachius *in ſuis Pontificibus Marianis*, *cap.* 68. & Robertus Gaguinus *in hiſtoria Francorum in Carolo VI.* Sixtus IV. expediuit pro Conceptione Immaculata prædictas extrauagantes *Graue nimis, & Præexcelſa*; approbauit Officium Leandri Nogarolis, impugnanteſq; illud, ac ſentientes, Eccleſiam celebrare Feſtum Conceptionis ſpiritualis, aut Sanctificationis Deiparæ, damnauit, conceſſitq; celebrantibus hoc myſterium eaſdem indulgentias, quæ conceſſæ ſunt celebrantibus Feſtum Sanctiſſimi Sacramenti. Prætereà Orationem ipſe compoſuit in laudem Virginis, & deuotè eam recitantibus vndecim millium annorum indulgentiam conceſſit; quæ Oratio ita incipit; *Aue Sanctiſſima MARIA Mater Dei, Regina Cœli, porta paradiſi, domina mundi. Tu es ſingularis Virgo puriſſima. Tu concepta ſine peccato originali, & ideò Immaculatiſſima, &c.* Eam Orationem affert præfatus Hypolitus Marrachius *vbi ſuprà cap.* 76. 31

Innocentius VIII. approbauit Religionem Monialium erectam in cultum Conceptionis Immaculatæ à Domina Beatrice de Sylua, Comitis de Portalegre Sorore *anno* 1489. quam confirmarunt Iulius II. & Leo X. Et *in cap.* 3. Regulæ eius Ordinis, quæ à præfatis Pontificibus eſt approbata, affirmatur, *Animam Virginis à primo inſtanti creationis fuiſſe ſanctam.* Et conſtans ſanè perſuaſio eſt, eam Religionem fuiſſe inſtitutam in venerationem Conceptionis *Immaculatæ*, ſicut & alias Congregationes, ac Confraternitates. Vnde ſatis myſterium hoc roboratur, cum ſancta adeò opera non abſque diuina inſpiratione, & Spiritu Sancti aſſiſtentia executioni mandentur. Confirmauit idem Pontifex relatas Extrauagantes Sixti IV. 32

Eas

Eas etiam grauiſſimis verbis confirmauit Alexander I V. quæ afferuntur à P. Ioanne Antonio Velazquez *tomo relato de Maria Immaculatè concepta, lib. 4. diſſertat. 6. donat.* t.· *num* 5.

33 Iulius I I. confirmans Regulas Monialium Conceptionis, has vocat *Genitricis Dei Immaculatam Conceptionem venerantes*, idque repetit, dum colorem habitus moribus adaptat, & hanc aſſignat Profeſſionis formulam; *Ego Soror N. ob amorem & ſeruitium Domini noſtri & Immaculata Conceptionis eiuſdem Genitricis: voueo, &c.* Addit Inſuper velle ideò Religionem hanc Monialium ſubiici ſacro Ordini Minorum, quia hi in defendenda Conceptione Immaculara Virginis ſtrenuè ſemper militarunt.

34 Leo X. approbauit Officium Conceptionis Leandri Nogarolis, & indulſit vt etiam tempore interdicti eo vtentes per rotam Octauam Conceptionis ſolemne Feſtum agerent ſublato interdicto, vt ex dupilci eius Bulla conſtat, allata *in Armament. Seraphico in Regeſto à fol.* 138. Dedicauit ipſæ Romæ templum Conceptioni Deiparæ, quod reædificault, priúſque vocabatur Eccleſia Sanctæ Ma. tiæ Campi Sancti. Approbauit etiam hymnos, quos ad ipſius inſtantiam concinnauit in honorem Conceptionis immaculatæ Zacharias Epiſcopus Gardienſis; & plures indulgentias conceſſit Religioni Monialium Conceptionis Deiparæ.

35 Alexander V. ante Pontificatum dictus Petrus de Candia, docuit Virginem abſque labe peccari originalis fuiſſe conceptam, *in lib. 3. ſentent. diſtinct.* 3. & Pontifex creatus approbauit anno 1411. vt Feſtum Conceptionis celebraretur. Vrbanus I V. & Martinus V. confirmarunt conceſſionem Indulgentiarum à Sixto I V. expeditam in fauorem celebrantium Feſtum Conceptionis. Adrianus V I. confirmauit Confraternitatem, quam in cultum Conceptionis erexit Eminentiſſimus Cardinalis Fr. Franciſcus Ximenez de Ciſneros, & ſimul eius Conſtitutiones, in quibus ſæpè ingeminatur Deiparam fuiſſe præſeruatam ab originaria noxa; indulſitque vt ea Confraternitas poſſet inſtitui in omni ditione Imperatoris Caroli V. qui nomen ſuum eiuſmodi Confraternitati dedit, & Reſcripta expediuit piiſſima omnibus Epiſcopis & Eccleſiis, vt eam Confraternitatem promulgarent.

36 Clemens V I I. confirmauit omnia Prædeceſſorum indulta erga Religionem Monialium Conceptionis, & approbauit huius Feſtiuitatis Officium, quod extabat in Breuiario diſpoſito à Cardinali Quiñones, & permanſit vſque ad reformationem Breuiarij à Pio V. peractam. Paulus I I I. Iulius I I I. Paulus IV. plura ex priuilegiis & indultis iam libatis confirmatione ſua roborarunt. Et inſuper Paulus III. & Pius IV. Concilij Tridentini Decreta approbarunt, inter quæ illud extat infrà afferendum, quod Immaculatæ conceptioni ſummè fauet.

37 Pius V. è nunquam ſatis laudara Prædicatorum Familia, Motu proprio, qui incipit: *Super ſpeculam*, firmiſſimis verbis confirmauit quidquid Sixtus IV. & Concilium Tridentinum decreuerant in fauorem piæ opinionis; & iniunxit vt in Eccleſia Vniuerſali ex præcepto Officium diuinum Conceptionis, quod vſque ad id temporis fuerat celebratum ad libitum perſolueretur.

38 Gregorius X I I I. plura ex præfatis indultis confirmauit, & Bullas expediuit ad erectionem Monaſteriorum Conceptionis, præcipuè in Indiis. Ipſe anno 1597. in ſua Bulla damnauit plures propoſitiones Michaëlis Baij Theologi Louanienſis, inter quas hanc enumerat, quæ eſt 69. *Nemo præter Chriſtum eſt abſque peccato originali. Hinc Beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſquè eius afflictiones in hac vita ſicut aliorum iuſtorum fuerunt vltiones vel peccati actualis, vel originalis.* A Pontifice autem vtramque partē disiunctionis propoſitæ reprobati, ſatis euincit P. Salazar *c.* 42. *ad ſæculum* 12. Sixtus V. conceſſit Iubilæum perpetuum viſitantibus die Conceptionis Eccleſias Monialium in eius honorem militantium. Gregorius XIV. confirmauit relata priuilegia. Idem præſtitit Clemens V I I I. qui etiam approbauit libellum *Doctrina Chriſtiana* à Cardinali Bellarmino compoſitum, in quo in expoſitione Salutationis Angelicæ docet Virginem abſque labe originali fuiſſe conceptam. Vbi obſeruaueris perinde fuiſſe hunc, & alios Pontifices relatos approbaſſe doctrinam, Regulas, Decreta & ſimilia, in quibus hæc pia opinio de Conceptione Immaculata continetur, ac ipſos feciſſe ſuam eiuſmodi opinionem, iuxta illud Iuſtiniani Imperatoris *in leg. 2. Cod. de veteri iure enucleando: Ea noſtra facimus, quibus authoritatem noſtram impertimur.*

39 Paulus V. anno 1609. conceſſit Sacro Ordini Minorum vt omnibus Sabbathis non impeditis Officio Duplici aut Semiduplici, ſinguli ex illo, & etiam in Choro recitarent Officium Conceptionis. Et anno 1615. impertitus eſt centum dies Indulgentiæ dicentibus Antiphonam Officij Leandri Nogarolis cum Oratione *Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem.* Anno autem 1616. expediuit Motum proprium, confirmans Extrauagantes Sixti IV.

40 Gregorius XV. die 24. Maij anno 1622. præcepit, ne publicè in concionibus, lectionibus, concluſionibus, aut actibus quibuſcumque, nec priuatis in colloquijs, aut ſcriptis quiſquam aſſereret Deiparam fuiſſe conceptam cum peccato originali, nec de hac opinione aliquo modo ageret, ſeu tractaret. Deinde mandauit omnibus Eccleſiaſticis ſæcularibus & Regularibus, vt Feſtum Conceptionis ſolemniter celebrarent, & in eius Officio vterentur non alio verbo quàm *Conceptionis*.

41 Vrbanus VIII. ante Pontificatum Maphæus Barberinus. In carminibus ſuis Italo ſermone concinnatis, *ſtrophe* 2. cecinit

——— Foſti ab eterno eletta,
E ſenza machia originali concetta.

Poſtmodum Pontifex creatus anno 1625. inſtituit Militarem Religionem ſub aduocatione Conceptionis Mariæ; Cuius habitum benedictum tranſmiſit Sereniſſimæ Iſabellæ Reginæ Hiſpaniarum, eique habitui conceſſit omnes indulgentias ſancti Caroli Borromæi & Canonizationis quinque Sanctorum, ac conceſſas ad inſtantiam Comitis de Monterrey, & pleniſſimam Indulgentiam in mortis articulo; Ita Hypolitus Marrachius *in Pontificibus Marianis ſub Vrbano VIII.* Exemplar autem diplomatis, quod cum miſit eum habitum noſtræ Reginæ Pontifex, reſcripſit, non fuit omittendũ; Eſt autem huiuſmodi.

Chariſſima in Chriſto Filia noſtra Iſabella Hiſpaniarũ Regina Catholica. Vrbanus Papa, VIII.

Chariſſima in Chriſto noſtra ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Qua pietate Imperatrici Angelorum Majeſtas tua Regalis Imperij faſces ſubmittat, jam diu fama tibi plaudentis vox teſtatur; nuper autem nobilis viri Ducis de Alcala declarauit oratio. Cùm autem cupias tuam erga Immaculatam Deiparam illuſtri aliquo documento religionem ſignificari, mittimus Majeſtati tuæ munitum Apoſtolica benedictione habitũ militiæ Chriſtianæ, quæ ab eiuſdem Virginis Conceptione petit ſacrum Equeſtris familiæ nomen, & auſpicium. Sic quod inſigne Catholica Regina condis in corde, idem in Regali pectore geſtabis. Videmus quàm fœlix poſſit in Auſtriacis Regnis incrementum noua hac Militia, cuius vota, & inſtituta ſaluberrimos triumphos quærunt Chriſtianitatis. Datũ Romæ apud S. Mariam Maiorẽ, die 20. Septembris, 1625. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

42 Idem Vrbanus VIII. primum lapidem ad ædificationem Eccleſiæ dicatæ Immaculatæ Deiparæ Conceptioni, Fratrum Capucinorum Romæ ſuis manibus iecit; & nummiſmata pro re nata cudi præcepit, quod in vna facie Pontificis vultum referebat, cum epigraphe, *Vrbanus VIII. Pontifex Maximus*, in altera verò templum cum inſcriptione, *Eccleſia B. Virginis Conceptioni primo iacto lapide 1626.* Refert Id Hyppolitus Marracius *in Pontificibus Marianis c. 95.*

Et vt hoc fundamentum perficiamus, audiendus eſt Antiſtes Vincentius Iuſtinianus ex illuſtri Prædicatorum Familia, *in lib. de Cõcept. conſiderat. 1.* cuius verba Hiſpania in ſermonẽ latinum conuerſa ab Authore Armamentarij hæc ſunt. *Prima conſideratio eſt omnes Summos Pontifices, qui poſt Sixtũ IV. Eccleſiam gubernarunt (Pio Tertio & Marcello Secundo & Vrbano Septimo exceptis, qui cum menſem integrum in Pontificatu non expleuerint, piũ affectũ ſuum oſtendere non potuerunt) magnis affecerint honoribus, & multis proſecuti ſint gratiis eos, qui ſentiunt Dominam noſtrã conceptã fuiſſe ſine peccato originali. Et ex aduerſo nec vnus Pontifex reperietur, qui vel in re minima oppoſitum opinãtibus fauerit;* Qui plura de Pontificibus velit, adeat præfatum Hypolitum Marracium, P. Granado *in tract. de Concept. diſp. 3. c. 9.* P. Salazar. *vbi ſupra*, Guerrero *concordat. 21. fol. 257.* Soſa *in tract de Concept. fol. 13.* Monumenta Minorum *tract. 2. fol. 74. in prima editione* Priuilegia Minorum. *verbo Conceptio*, P. Ioannem Antonium Velazquez *vbi ſuprà, diſſertat. 6.* 43

Quo pacto iam de ſententia pia dubitetur, 44
quã tot ſummi Põtifices, priuilegiis, gratiis, ac Bullis approbauerint, cum Spiritus Sanctus, ne decipiantur in grauibus adeò materiis, ſpecialiter aſſiſtat? Vnica Bulla vnius Põtificis cõmuniter ſufficit vt alia dubia dirimantur; & cum tot ſuis Decretis & Bullis cõcurrant Põtifices in veritatem opinionis piæ fulciendam & approbandam, adhuc erit, qui hæſitet?

§. V.

Virginis Conceptio Immaculata roboratur teſtimoniis, ac authoritate Conciliorum; & ſpecialiter pro ea expenditur Tridentinũ.

AFfirmat Doctor Mexia de la Cerda *in* 45
Orat. de Concept. fol. 7. Apoſtolos congregaſſe Concilium iuxta id, quod D. Theſiphon ſcribit, & in eo definiiſſe; *Illa Virgo, illa Maria, illa Sancta præſeruata fuit ab originali peccato, & ab omni culpa immunis. Et qui aliter ſenſerit, ſalutem æternam non conſequetur.* Epiſcopus Fr. Franciſcus de Soſa *de Concept. fol. 9.* validis rationibus ſuadet propoſitionem hanc Concilij proferre, nequaquã eſſe opinioni cõtrariæ cenſurã infligere, cũ nil aliud fiat, quã referre id, quod alij ſcribũt, & nõ affirmetur. Illud Conciliũ eſſe ab Eccleſia approbatum, eamque aſſertionẽ de Fide. Deſũpta autẽ fuere ea verba ex libello arabicè cõſcripto, ſub titulo *de domo gloriæ, & de domo tormẽti*, Inuẽto in

monte

monte ſancto prope Granatam, qui liber Eccleſiaſtica authoritate non fulcitur.

46. Concilium Baſilienſe congregatum fuiſſe anno 431. abſque authoritate Pontificis Eugenij IV. qui tunc Eccleſiæ præerat, aliqui affirmant; alij verò, & ſi congregatum fuerit authoritate Pontificia, attamen oſtendunt Patres in eo congregatos à Pontifice ſe iam disiunxiſſe, cum definitionem ſtatim referendam ſtabilierunt; Attamen cum ibi adſtiterint tot Prælati & Patres, ait Lezana *de Concept. capit. 13. Et ſi non Fidei authoritatem, maximam tamen reuerentiam meretur*. Et quàm inuiſcerata tunc eſſet Fidelium cordibus perſuaſio de immunitate Conceptionis Deiparæ, & communis eius ſæculi conſenſus in hanc veritatem, inferunt ex verbis referendis Seuerinus *in ſuis notis*, Palacios *in 3. ſentent. diſt. 3. diſp. 1.* Cardinalis Bellarminus *de Scriptorib. Eccleſiaſt. in Ænea Syluio*.

47. Verba eius Concilij ſunt. *Hactenùs diffi ilis quæſtio in diuerſis partibus ſuper Cõceptione ipſius glorioſæ Virginis Mariæ Matris Dei, & exordio ſanctificationis eius facta eſt. Et nos diligenter inſpectis authoritatibus & rationibus, quæ iam à pluribus annis ex parte vtrinſque doctrina allegata ſunt, alijſque etiam plurimis ſuper hac re viſis & matura conſideratione penſatis, doctrinam illam differentem, glorioſam Virginem Mariam præueniente & operante diuini Numinis gratia ſingulari, nunquam actualiter ſubiacuiſſe peccato originali, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali & actuali culpa ſanctam & immaculatam, tanquam piam & conſonam cultui Eccleſiaſtico, Fidei Catholicæ, rectæ rationi & ſacræ Scripturæ approbandam fore & tenendam & amplectendam diffinimus & declaramus; nullique de cætera licitum eſſe in contrarium prædicare, ſeu docere; renouantes prætereà inſtitutionem de celebranda eius ſancta Conceptione, quæ ſexto Idus Decembris antiqua & laudabili conſuetudine celebratur.* Hactenùs Baſilienſe Concilium.

48. Concilium Oxonienſe celebratum in Anglia anno 1200. præcepit celebrari & obſeruari Feſtum Conceptionis Deiparæ; vt refert Don Ferdinandus de Ojeda *in Relectione de Conceptione cap. 12.*

49. Concilium Cantuarienſe citatum à Bacon *in quodlib. 3. quæſt 13.* & celebratum in Anglia anno 1528. clariſſimè fauet Immaculatæ Conceptioni Deiparæ, illis verbis: *Maiorem gratiam apud Deum, qui eius Conceptionem prædeſtinatam ad Vnigeniti ſui temporalem originem veraciter ordinauit, &c.*

50. In eiuſdem originariæ puritatis Deiparæ commendationem affert Lezana Synodum tertiam Epheſinam, Synodum ſextam Generalem Conſtantinopoli celebratam, & Synodum ſeptimam Nizeæ congregatam; nec non quoddam Concilium in Gallia habitum. In his omnibus vocatur Immaculata Maria; eamque vocem *Immaculatam*, referri ad eius Conceptionem, conſtat, tum ex contextu, & ſenſu, tum quia in Concilio præfato Epheſino in margine apponitur. *Nota de puritate Conceptionis Beatæ Mariæ.* Latè expendit P. Ioannes Antonius Velazquez *tom. de Maria Immaculatè concepta, diſſertat. 3.* Sextæ Synodi Generalis verba, *actione* 8. 11. 12. *&* 18. pro Conceptione Immaculata Virginis.

51. Concilium Tridentinum, cum ex verbis D. Pauli *ad Roman. c. 5.* definitionem deſumpſiſſet, qua ſtatuit homines omnes in Adamo peccaſſe, *ſeſſ. 5. de peccato originali*, addit: *Declarat tamen hæc ipſa Sancta Synodus non eſſe ſuæ intentionis comprehendere in hoc Decreto, vbi de peccato originali agitur, Beatam & Immaculatam Virginem Mariam Dei genitricem, ſed obſeruandas eſſe Conſtitutiones fælicis recordationis Sixti Papæ Quarti ſub pœnis in eius Conſtitutionibus, quas innouat.* Concilium Tridentinũ noluit comprehendere Mariam in lege generali à D. Paulo conclamata; Et adhuc erit qui velit eam in hac lege comprehendi? Et cũ excipitur à lege ſoluẽdi culpæ tributũ, intendat quiſquam vt ſoluat? Sed expendamus Tridentinum.

52. Concilium definiuit omnes in Adamo peccaſſe, non tamen ideò comprehendere Mariam, Ergo D. Paulus cum aſſeruit omnes in Adamo peccaſſe, nequaquam intendit Mariam includere. Attende vim conſequentiæ. Idem Spiritus Sanctus, qui Apoſtolum Paulum edocuit, vt ſtabiliret omnes peccaſſe in Adamo direxit & adſtitit Concilio Tridentino, vt id definiret; igitur declaratio, qua limitat Concilium veritatem, quam definit, aptanda eſt Diuo Paulo ad id, quod ſtatuit: vnde, cum Concilium edoceat non comprehendere Mariam in ea veritate ab ipſo definita, ſequitur etiam, nec Paulum comprehendiſſe Mariam in ea veritate à ſe promulgata, ſiquidem D. Paulus & Tridentinum Concilium eodem Spiritu Sancto edocente ac gubernante, de peccato originali loquuntur.

53. Firmatur idipſum. Tridentinum ex verbis Pauli edoctũ ac motum definiuit omnes homines peccaſſe in Adamo; ſi autem Paulus in ſuis verbis incluſiſſet Mariam, non recte Tridentinum his ipſis verbis ſtatuiſſet ſuam veritatem non includẽs Mariã. Nec videtur dici poſſe Spiritũ Sanctũ qui Tridẽtino Cõcilio ea verba Pauli miniſtrauit, vt peccatũ originale, quod homines in Adã cõtraxerũt, definiret, nõ ſimul luce ſua illud illuſtraſſe, vt perfecte ea intelligeret:

ligeret ; Nec ſanè idem Spiritus Sanctus permiſiſſet, anathemate damnari à Tridentino (innouatis Extrauagantibus Sixti Quarti) eos, qui aſſererent, Eccleſiam non celebrare Conceptionem naturalem Deiparæ, ſed ſolùm ſpiritualem, ſeu eius Sanctificationem. Ac profectò, dum Tridentinum declarauit, ſua in definitione de peccato originali nolle comprehendere Mariam, id non ideò ſic aſſeruit, quia dubitabat de eius originali puritate, ſed quia luce cæleſti illuſtratum eius Conceptionis munditiem agnouit.

54. Conſtat ex his, Concilia Opinioni piæ de Immaculata Conceptione ferre ſuppetias ; & quamuis eam dogmaticè non definierint, attamen ſuis approbationibus, ac teſtimoniis validum ei robur ſuperaddere, præcipuè Tridentinum.

§. VI.

Immaculata Conceptio Mariæ Virginis probatur communi ſuffragio Sanctorum Patrum, & Eccleſiæ Doctorum.

55. IN ſententiam piam de Cònceptione Immaculata Deiparæ defendendam conſpirant Eccleſiæ Patres, ac Doctores. Aliqua ex illis teſtimonia depromam, cum omnia nequeant in medium adduci, huius epilogi breuitati conſulendo, S. Ioannes Damaſcenus *orat.1. de Natiuit. Virgin.* ait ; *Natura gratiæ fœtum antevertere auſa non eſt, verùm tantiſper expectauit, dum gratia fructum ſuum produxiſſet.* Et inferiùs. *O beatos Ioachim lumbos, in quibus immaculatum ſemen effluxit ! O præclaram Annæ vuluam, in qua tantis incrementis formatus fuit ſanctiſſimus fœtus! O Sanctiſſima, quæ principatus, & poteſtates fefelliſti, immaculata conſeruata in Dei ſponſam.*

56. S. Ildelphonſus, relatus à Soſa, loquens de Virgine, ait ; *Nec originale peccatum iam in vtero ſanctificata naſcendo contraxit.* Nec ſignificatur his verbis, Mariam poſt ſanctificationem à peccato originali liberam remanſiſſe; id enim certo certius eſt in quolibet infante, ſeu homine poſt gratiam ſanctificantem, vel in vtero, vel extra vterum infuſam ipſi ; quare D. Ildephonſus non erat in elogium ſingulare Virginis id allaturus, quod de Baptiſta, & Ieremia potuit aſſerere, ſed ſignificatur, abſolutè non contraxiſſe Virginem originale peccatum, Et vt dubium omne amoueatur circa ſenſum D. Ildephonſi, ipſe *in lib. de Virginitate Mariæ, qui extat in tom.8. Bibliothecæ Patrum,* expendens celebritatem Conceptionis ab Eccleſia peractam, ait ; *Sed quia tam ſolemniter colitur, conſtat ex authoritate Eccleſiæ, quòd nullis, quando nata eſt, ſubiacuit delictis, neque contraxit in vtero peccatum originale.* Quo argumento nos vſi ſumus *ſupra* §.3.

S. Ambroſius, à quo deſumuntur verba ſe- 57.
quentia, & in Officio Leandri Nogaralis apponuntur, loquens de Maria, inquit ; *Hæc eſt virga, in qua nec nodus originalis, nec cortex venialis culpæ fuit.*

S. Auguſtinus exponens de Virgine verba 58.
illa *Geneſis cap.3. 15. Ipſa conteret caput tuum,* aſſerit ; *ſubiectio originalis peccati caput eſt diaboli*; Ergo ſi Maria contriuit dæmonis caput, & hoc eſt originale peccatum, ſanè contriuit, & calcauit peccatum iſtud. Præterea *libr. de natur. & gratia c.36.* ait ; *Excepta ſancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorsùs, cum de peccatis agitur, habere volo quæſtionem. Indè enim ſcimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere, & parere meruit eum, quem conſtat, nullum habuiſſe peccatum.* Demum *ſerm. de Natiu. Virgin.* fatur ; *Magnifica illum, ô Virgo Beatiſſima, qui te ab omni peccato ſuper omnes homines præſeruauit.*

S. Cyrillus Alexandrinus *ſuper Ioannem,* 59.
hæc habet ; *Omnes homines, excepto illo, qui de Virgine natus eſt, & ſanctiſſima eius Virgine, ex qua Deus homo prodiit in mundum, excepta, cum peccato originali naſcimur.*

S. Gregorius Nazianzenus *in epiſt. ad Ne-* 60.
meſium, ſcribit ; *Beata Virgo, vt potè templum Dei, ab Spiritu Sancto eſt coagmentata, & ſancta ſtructa*; Quæ verba ſignificant primam formationem, & Conceptionem Deiparæ.

S. Bernardus *ſerm.4. ſuper Salue Regina,* ait; 61.
Innocens fuit ab originalibus, & actualibus peccatis. Nemo ita præter te.

Alia ſimilia pluribus in locis habet ; Et in- 62.
ferius oſtendemus, *ſect.62.* nec S. Bernardum, nec alios Eccleſiæ Patres ſtare pro opinione minùs pia.

S. Bonauentura *ſerm.2.* ita ratiocinatur ; *Dico* 63.
primò, quòd Domina noſtra fuit plena gratia præueniente in ſua ſanctificatione : gratia ſcilicèt præſeruatiua contra fœditatem originalis culpæ, quam contraxiſſet ex corruptione naturæ, niſi ſpeciali gratia præuenta, præſeruatáque fuiſſet. Solus enim filius Virginis fuit ab originali culpa immunis, & ipſa Mater eius Virgo.

S. Anſelmus *homil. ſuper Math. in die Con-* 64.
ceptionis, enuntiat ; *O quanta eſt dies illa, qua noſtræ Reparatricis anima digna creatur, & ſacratur, & ſanctificata corpori vnitur : Non eſt verus amator Virginis, qui reſpuit colere diem Conceptionis. Erubeſcant iterùm inſani, qui hunc diem colere nolunt.* Præterea *in Offic. Nog.c.4.* aſſerit; *Paulus dixit, omnes in Adam peccaſſe. Vera vtique ſententia. Sed cum eminentiam in te, Maria, conſidero,*

conſidero, ſicut te non intra, ſed ſupra omnia contueor, ita & te non lege aliorum in tua Conceptione fuiſſe deuinctam, opinor.

65. S. Antonius de Florentia allatus à P. Pinto Ramirez, *tom. de Conception.* expendens repetitum Seraphinorum triſagion inquit; *Seraphim obſtupeſcentes cantum mutarunt dicentes; Sancta, Sancta, Sancta Virgo Maria, Sancta in Conceptione; Sancta in Natiuitate; Sancta in toto vitæ decurſu.*

66. S. Vincentius Ferrer *ſerm. de Conceptione,* ait; *Quando enim corpus glorioſæ Virginis fuit organizatum, & lineatum, & anima coniuncta corpori per creationem tunc Altiſſimus ſanctificauit tabernaculum ſuum.* Et *ſerm. 2. de Natiuit.* inquit, dum lucis creationem exponit; *Lux dicitur illa benedicta generatio Virginis Mariæ, quæ ſine tenebris culpæ facta eſt.* Ac inferiùs; *Non credatis, quòd fuerit, ſicut in nobis, qui in peccatis concipimur, ſed ſtatim, poſtquam corpus fuit formatum, & anima creata, tunc fuit ſanctificata.* Alia teſtimonia S. Vincentij Ferrer, & S. Antonini de Florentia affert Marcus Antonius de Palau *in libello Hiſpano, qui inſcribitur, Defenſa Dominicana, pag. 24. & 27.* In quo libello ſolùm contendit defendere illuſtrem Dominicanam familiam à communi ſenſu, quem ipſe vocat impoſturam, nempè quod non ſtet pro Opinione pia; & ſuadere conatur ex plurimis capitibus, neutiquam id ita euenire, nec veraciter poſſe affirmari.

67. Ciſterciensis *tom. 2. Mar. magn. lib. 13. cap. 12.* expendit, Lucam Euangeliſtam in generatione Ioſephi Sponſi Virginis præfigere in initio Adamum, & in fine non ſubiungere Mariam, & prætereà in eadem generatione Euangeliſtam Mathæum ſubnectere in fine Mariam, & initio non præponere Adamum; Ac ita loquitur; *Perpendite eumdem ſpiritum ſuggerentem Euangeliſtis diuina myſteria. Si enim, cùm Lucas exprimit Adam, oblitus eſt Mariam; è contra verò Euangeliſta Matthæus; Ergo dormiebat Adam, ne communi labe communem Matrem viuentium coinquinaret.* Innumera SS. PP. teſtimonia, quæ volumina replent, vide apud Fr. Petrum de Alba, *in ſole veritatis*, & apud P. Ioannem Euſebium Nieremberg, *in opere Parthenico.*

68. S. Dominicus, & S. Thomas ſtant pro Opinione pia Immaculatæ Conceptionis, vt ex ipſorum teſtimoniis inferius adducendis conſtabit. Doctor Mexia *in Orat. pro Concep fol. 7.* affert pro hac eadem opinione S. Hieronym. S. Chryſoſtomum, S. Iſidorum, & Clichoneum. Epiſcopus Soſa *de Concept. fol. 7.* profert teſtimonia S. Fulgentij eam comprobantia. Plurima alia loca Sanctorum Patrum id ipſum ſuadentia afferuntur à P. Caniſio, Suarez, Vaſquez, Valentia, Granado, Pineda, Salazar, Peralines, Pinto Ramirez, & ab Authore Armamentarij Virginis. Nos verò nunc aliqua ex Græcis Patribus ſubiiciemus, deducta ex antiquiſſimis Eccleſiæ Græcæ Menæis, quæ ad vſum ipſius Eccleſiæ confecit S. Sabbas ante mille & ducentos annos, & poſtmodùm auxerunt Sophronius Patriarcha, & S. Ioannes Damaſcenus, atque è Græco in Latinum ſermonem tranſtulit P. Simon Vuangnerckius in editione Veneta: demumque, cum non adhuc præ manibus haberentur, ea in lucem protulit P. Velaſquez *tom. de Maria Immaculatè concepta, lib. 4. diſſertat. 5.* A qua aliqua deſumemus, cætera apud ipſum videantur.

S. Sabbas *in Menæis Græcis die 3. Ianuarij,* 69. *ode 9. de ſancta Syncletica*, ſic Deiparæ gratulatur; *In te primi parentis ſubſtitit lapſus, vltrà pergendi facultate ſublata* ibidem *die 3. Ianuarij ode 3. de S. Malachia*, Virginem alloquitur; *In te, quæ nulli vmquam culpæ affinis fuiſti, ſpem omnem meam repono.* Ibidem *ode 3. de S. Gordio; Nemo, vt tu Domina, inculpatus eſt æquè, nec præter te, intaminatus quiſquam, ô nullo nulli ſubiecta!* Similia repetit pluribus locis.

S. Ioſephus Confeſſor, *in eiſdem Menæis die* 70. 20. *ode 9.* inquit, *Tu næuorum expers ô Domina, Regis omnium thronus effecta es.* Ibidem *die 2. Ianuarij ode 5.* ait, *Salue ô cadentis mundi erectrix, nulli vmquam culpæ ſubiecta.* Ibidem *die 13. Iulij, ode 5.* fatur, *Te perquàm ſuppliciter oro, quæ ſola maculam in te omnem ignoras.* Hæc & plura huiuſmodi habet S. Ioſephus Archiepiſcopus Teſſalonicenſis.

S. Theophanes Epiſcopus Nicænus *in eiſdem* 71. *Menæis, die 23. Februarij, ode 4. de S. Policarpo,* de Virgine loquitur; *O à cunctis ſordibus incontaminata, & ſuper omnes inculpatos inculpatiſſima Domina!* Plura alia teſtimonia id ipſum roborantia affert P. Velaſquez *vbi ſuprà*, ex D. Ioanne Damaſceno, ex S. Stephano Sabaita, ex Andrea Cretenſi, ex Philothæo Patriarcha Conſtantinopolitano, & ex aliis. Conſtat igitur, Doctores, & Patres Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ pro Immaculata Deiparæ Conceptione ſuum ferre ſuffragium.

§. VII.

Conceptio Immaculata Virginis firmatur traditione, & antiquitate, ac approbatione Tribunalium Sanctæ Fidei.

Aliqua Apoſtolorum teſtimonia pro Im- 72. maculata Deiparæ Conceptione circumferunt, quibus non maiorem authoritatem ineſſe intendo, quàm eſt ea, qua fulciuntur ab Authoribus illa referentibus. Doctor Mexia

dela

dela Cerda *de Concept. fol.6.* affert ſequentia ex quatuor Apoſtolis, & ea defendit Epiſcopus ſoſa *à fol.* 11. Igitur S. Andreas Apoſtolus, *Quando totum humanum genus damnatum fuerat, totum perierat, totum priuatum fuerat hæreditate; Tu ſola à communi omnium damnatione præſeruata fuiſti.* Sanctus Matthæus Apoſtoius, & Euangeliſta! *O Maria Immoculata, ſtirpus es nodo carens, multiplicabuntur feſtiuitates tuæ, augebuntur feſta tua.* S. Thomas Apoſtolus; *Et Adæ peccato præuiſo, non fuiſti cum aliis omnibus condemnata,* S. Matthias Apoſtolus. *In peccato concepta non fuit omni gratia, & omni conſcientia fuit impleta, neque vllum donum creaturæ conueniens fuit illi denegatum.*

73 Epiſcopus Soſa *vbi ſuprà* affert illud teſtimonium S. Andreæ Apoſtoli pro Immaculata Conceptione, illudque expendit P. Velaſquez *de Maria Immaculatè concepta lib.4. diſſertat.* 1. *à n.*3. oſtendens authoritatem, qua roboratur, ex pluribus Authoribus.

74 In Bibliotheca Regia Sancti Laurentij in Eſcotiaii aſſeruatur liber manuſcriptus, qui inſcribitur. *Apocalipſis noua B. Amodeo Authore.* Ibi *raptu* 8. Sanctus Andreas Apoſtolus introducitur ab Angelo Gabriele ſic alloquens Deiparam. *Tu ſola ab vniuerſoli damnatione præſeruata fuiſti, non tu mortuo in Adam fuiſti, vnica es: vnica immaculata receſſiſti à quocumque peccato. Recedere tam longè nemo poteſt.* Et inferiùs: *Tibi, & Filio nos commendatos fere velis, vt quæ ſine peccato ſemper fuiſti, nos, & poſteros peccatores tua charitate complecti digneris.* Ex hoc libro deſumpta ſunt verba S. Andreæ Apoſtoii, & aliorum, quos nuper adduximus *n.72.*

75 A tempore igitur Apoſtolorum, ipſis præcipientibus, feſtum Conceptionis fuiſſe celebratum, ex pluribus conſtat monimentis. S. Iacobus Maior templum Cæſarauguſtæ ædificauit, quod in honorem Conceptionis Immaculatæ fuiſſe extructum, teſtatur in primis Marcus Maximus Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus, qui floruit, regnante in Hiſpania Siſebuto, & laudatur à S. Braulio *in Epitaphio eiuſdem,* & à S. Iſidoro *de Viris Illuſtribus, c.46.* apponitur in Catalogo Virorum illuſtrium. Sic ergo ait. *Hæc iam Iacobo Apoſtolo. Et ſuo conſanguineo. Ædem iubet conficere cunctis manente ſæculis. Oſtendit ille ſe hilarem ſuoque natalitio Conceptionis aurea templo manent encomia. Conceptionis hinc diem, Iacobus Hiſpanos docet. Et prædicat, ſeu cæteri ab omni labe liberam. Hinc mos habet principium hunc celebrandi ingiter. Populus Iberis diem, qui durat vſque hodie.* Videatur Murillo *in lib. Fundationis Eccleſiæ del Pilar, c.14.* Soſa *de Concep. fol.12.*

76 Inſuper idipſum, & quod feſtum Conceptionis Immaculatæ à tempore Apoſtolorum, & ex eorum traditione, fuerit celebratum, tradit Luitprandus *in Chronico, anno 676. n.131. pag.359.* aſſerens. *Beatiſſima ſedes de columna in vrbe Cæſarauguſtana, quæ conſtructa eſt iuſſu Virginis à B. Iacobo, cum in Hiſpania prædicaret, anno 37. à Natiuitate Domini, & conſecrata eiuſdem Immaculatæ Conceptioni (quam omnes Apoſtoli prædicauerunt vbique) hoc tempore celeberrima, multorum peregrinorum contubernio viſitatur.*

77 Firmat hanc traditionem Iulianus Toletanus Scriptor, qui floruit anno 1037. tempore Alphonſi VI. Caſtellæ Regis, *in Chronico Luitprandi edito in lucem Pariſiis anno 1618. n. 697.* vbi loquens de Bernardo Archiepiſcopo Toletano, inquit. *Erat Beatæ Virginis deuotiſſimus, qui faciebat celebrare Feſtum eiuſdem Dominæ cum magna deuotione, & fecit celebrare deuotiùs Feſtum Immaculatæ Conceptionis eius, quod prædicauit in Hiſpania Sanctus Iacobus, & incepit ab Apoſtolis in Concilio decernentibus.* Et in *Aduerſariis, num.395.* apponit; *Traditio ab Apoſtolis in Concilium congregatis, Beatam Virginem Mariam originali peccato incontactam eſſe.*

78 Venerabilis Beda in *ſuo Martyrologio die* 8. *Decembris,* aſſerit; *Mariæ Conceptionem ex Apoſtolico traditione celebrari.*

79 Flauius Dexter in *omnimoda hiſtoria, in fragment. anno* 300. ait; *A Sancti Iacobi prædicatione celebratur in Hiſpania Feſtum Immaculatæ, & Illibatæ Conceptionis Dei Genitricis Mariæ.* Videatur eruditus Franciſcus de Bibar Ciſtercienſis *in notis ad eundem Flauium Dextrum.*

80 Prætereà ex Lithurgia Diui Iacobi Minoris, & ex alia Sancti Marci Euangeliſtæ, qua vtebantur Æthiopes, afferuntur plura teſtimonia, ex quibus conſtat, ex eo tempore, & ex ordinatione ipſorum Apoſtolorum celebrari Feſtum Conceptionis Immaculatæ. Videantur Marcus Antonius Palau *in defenſione Dominicana, fol.5.* Pater Velaſquez *de Maria Immaculatè concepta, lib.4. diſſertat.1. annot.2.* Addit Fabricus Boderianus *in proœm. tranſlat. Syriac.* diſcipulos Sancti Marci Euangeliſtæ, Syros & Alexandrinos celebraſſe Feſtum Conceptionis Deiparæ die 8. Decembris. Inſuper Palau *loco relato,* affirmat, in libris repertis in monte Sancto Granatæ die 19. Martij anno 1595. in explicatione verborum, *Aue gratia plena. Lucæ cap.1.28.* id extare; *Nequaquam Angelus Virgini diceret, Aue gratia plena, ſi in originali peccato concepta fuiſſet.*

81 Gilbertus Genebrardus ex Lithurgia, quam in Euchologio Græcorũ adinuenit, hæc affert verba, *Qui conſecuti ſumus gaudium in tuo Conceptu, ô planè Immaculata! Salutamus te cum Angelo clamantes, &c.* Ecce vbique à ſæculis primæuis Feſtum Conceptionis celebrabatur. Et quidem conſuetudinem illud celebrandi in Eccleſiis Hieruſalem, Syriæ, Ægypti, & Armeniæ ab Apoſtolis originem traxiſſe, docent,

cent & probant Matthæus Vueſtmus *in Chronico, anno* 1228, Iodocus Coccius *lib.* 3. *art.* 6. Steph Raguſinus *lib.* 1. Petrus Oxeda *in fundamento pro Immaculata Concep. à c.* 2. & alij ſuprà allati & adhuc afferendi.

82 Continua temporum ſerie Feſtum Conceptionis in Hiſpania fuit celebri cultu donatum. Paulus Oroſius, qui obijt Carthagine, in Bætica Prouincia, an. 471. aſſerit; *Certè Deo noui & in veritate comperi, quòd nulla mulier in partu periclitatur, ſupra quã deuotè Mariæ gratia imploratur, & dies Cõceptionis eius celebratur.* Anno 611. in quo ex commiſſione Concilij Toletani Quarti Diuus Iſidorus reformauit Breuiarium ac Miſſale nuncupatum *Mozarabe*, iam in his concinebatur Officium Conceptionis die octaua Decembris, atque Miſſæ præfatio habebat hæc verba; *Dignum & iuſtum eſt Omnipotens Pater, tibi in honorem Conceptionis Virginis Mariæ, &c.* Anno 674. ſolemniſſimum erat in Hiſpania Feſtum Conceptionis, indeque Virginem non ſubiacuiſſe peccato originali, intulit S. Ildephonſus, cuius verba retulimus *ſupra num.* 56. In pluribus etiam antiquiſſimis Breuiariis Feſtum Conceptionis reperitur, vt videre eſt in his, quæ aſſeruantur in almis Eccleſiis Hiſpalenſi, Valentina, Cordubenſi, Segouienſi, Ouetenſi, Euotenſi, ac aliis.

83 Id obſeruatione eſt dignum, quod anno 1088. Vrbanus II. præcepit, in Hiſpania Officium Eccleſiaſticum Romanum recitari, relicto Breuiario *Mozarabe*, quo Hiſpani vtebantur; & quod approbauerant Ioannes X. anno 918. & Alexander II. anno 1064. in eoque vt aſſerui continebatur Officium Conceptionis. Ægrè ferebant Hiſpani ſuum Miſſale & Breuiarium è medio tolli, & vt conſtaret nihil reprehenſibile in eis contineri, ad experimentũ ignis, celebre eis temporibus cõfugerunt. Itaque in ignem coniecta ſunt Miſſale Romanum & ſimul *Mozarabe*, illæſũque perſtitit Romanũ, & etiã ab igne foràs exiliit Miſſale *Mozarabe* intactum, indeq; per aliqua tempora vtrumque Miſſale viguit, donec Hiſpania Romanum communi conſenſu amplexa eſt; ſed adhuc in nonnullis almis Eccleſiis Capellæ ſunt deſtinatæ ad Officium Eccleſiaſticum Mozarabe perſoluendum; & cum adeò antiqua ſint Miſſalia, quæ in eis extãt, reperitur Officium Conceptionis in ipſis.

84 Antiquitas etiam venerationis qua fideles ſemper immaculatam Conceptionem coluerunt, ſatis colligitur ex vetuſtiſſimis imaginibus hoc myſterium repræſentantibus; vt cernere eſt in Eccleſia Cæſaraugustana *del Pilar* in peruetuſto quodam altari; Et in illuſtri Cœnobio S. Iacobi de Vcles; ac in alma

Mendo de Iure Academico.

Maioricenſi Eccleſia antiquiſſima, Templi frons mira ſtructura elaborata à ſummo vſque deorſum Deiparam immaculate Conceptam egregiis ſymbolis adumbrat, & pulcherrimis titulis exornat, cum ea inſcriptione; *Tota pulchra es Maria, & macula non eſt in te*; Templum ipſum immaculatæ Conceptioni dicatum eſt, & quotannis eius Feſtum cum Octaua peragitur; ac quotidiè finitis Veſperis concinitur in Choro Antiphona Conceptionis, cum ea Oratione, *Deus qui per immaculatam Virginis Conceptionem, &c.* Nec ſolùm in Hiſpania floruit ab exordio Eccleſiæ Conceptionis Immaculatæ celebritas, ſed vbique. Ad latus montis Carmeli in honorem illius Templum fuiſſe extructum tradit Tritemius *c.* 7. *de laud. Carmeli*; Et in omnibus Regnis feſtum fuiſſe celebratum in Conceptionis cultum conſtat ex aſſertis ſuperiùs.

De prædictis omnibus, prætet relatos Authores conſulantur Mutillo *lib. fundationis Eccleſiæ del Pilar*; Mauricius Villaprobata *in Coron. Martyr. ſerm.* 16. Buſtos *de Concep. ſerm.* 8. P. Mariana *in hiſtoria Hiſpaniæ, lib.* 7. *cap. vlt. & lib.* 9. *c.* 5. Ambroſius de Morales *lib.* 15. *cap.* 47. Baronius *anno* 918. Archiepiſcopus D. Rodericus *lib.* 6. *cap.* 26. P. Ioannes Antonius Velaſquez *vbi ſupra, lib.* 4. *diſſertat.* 4. *adnotat.* 3. *num.* 8. Vnde conſtat veritatem Conceptionis immaculatæ muniri, ac firmari validiſſimè celebritate incepta ab exordio naſcentis Eccleſiæ, & eius continuata ſolemnitate, necnon antiquitate & traditione. Quare rectè probat Immaculatam Conceptionem ex poſſeſſione D. Franciſcus de la Cueua *in Informatione pro puriſſima Mariæ Conceptione iuxta Iuris diuini & humani leges facta.* Cur ergo Maria deturbetur à poſſeſſione puritatis originariæ, quam pacificè à primis Eccleſiæ ſæculis obtinuit? 85

Iam verò ingens ſtabilitas opinioni piæ accedit à fauore, quo eam ſſir proſecuta ſacræ Fidei Tribunalia; cum enim hæc ſint arces Fidei Catholicæ, quæ eam defendunt acerrimè, ne impugnetur, nec expugnetur, eximiam præſtant authoritatem veritatibus, quas amplectuntur, fouent, & ab aduerſariis tuentur. In indice expurgatorio qui prodiit anno 1612. iuſſu Eminentiſſimi Cardinalis D. Bernardi de Rojas, & Sandoual, Supremi ac Generalis fidei Quæſitoris, in expurgatione Iuris Canonici & Extrauagantium *pagin.* 138. præcipitur; *Deleatur nota*, delenda autem propoſitio eſt impugnatio quædam immaculatæ Conceptionis. 86

Anno 1615. adhuc ante prohibitionem editam à Gregorio XV. cum Hiſpali fuiſſent prælo mandatæ Aſſertiones, in quibus continebatur Deiparam fuiſſe labi originariæ 87

obnoxiam, Ipſe Cardinalis Diuus Bernardus de Rojas, & ſimul Illuſtriſſimus Don Antonius Gaetanus Pontificis in Hiſpania Nuntius, eas prohibuerunt, facultate negata, nè vnquam defenderentur. Sub idem tempus aliæ ſimiles aſſertiones Barcinone editæ, munus Proregis ibi obeunte Excellentiſſimo Duce de Alburquerque, etiam prohibitæ fuerunt. Vterque caſus refertur *in libello oblato Regi Philippo III. pro legatione ad SS. Dominum noſtrum Pontificem mittenda.*

88 Anno 1617. die 31. Auguſti in Decreto, quod incipit; *In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ & vniuerſalis Inquiſitionis*, Inquiſitio Generalis Romana poſt diſceptatam hanc quæſtionem coram Paulo V. præcepit opinionem minùs piam nunquam publicè defendi, nec in concionibus doceri; ac innouauit cenſuras inflictas à Sixto IV. & Pio V. Videatur Guerrero *concord.21.fol.*277.

89 Sanctum Fidei Tribunal Luſitaniæ approbauit, quod docet Ægidius de præſeruatione *lib.3.de præſeruat.quæſt.*6. nempè Conceptionem immaculatam Deiparæ eſſe canonizatam, vt ſanctam abſque præcepto. Videatur Marcus Antonius Palau *in defenſione Dominicana, fol.*73. Imo cum ante Decreta Pontificia inhibentia ne opinio minùs pia aliqua cenſura notetur, Vir quidam doctus eam erroneā & ſcandaloſam eſſe cenſuiſſet, ac affirmaſſet, ad Fidei Tribunal delatus, euaſit incolumis.

90 Cæterùm Virginem Mariam non ſolùm non contraxiſſe peccatum originale, ſed nec debitum illius (quod multò eſt ampliùs) iam olim referente P. Salazar *in defenſione pro Immaculata Conceptione, cap.29.num.*7. publicè defenſandum fuit propoſitum, & ad Supremum Fidei Tribunal delatum; ſed tamen defenſio eius aſſerti libera à delatione prodiit; in eius probabilitatem, tota Academia Complutenſi conſpirante.

91 Eadem propoſitio defenſa fuit Toleti à Patribus ſacri Ordinis S. Franciſci, cum tamen priùs fuiſſet delata ad Fidei ſupremum Senatum, qui Præſide Eminentiſſimo Cardinali Don Bernardo de Roxas & Sandoual, præcepit vt abſque vllo impedimento liceret eam tueri, edicto dato die 22. Ianuarij anno 1616. Referunt id P. Granado, & P. Velàzquez *vbi ſuprà, lib.3. diſſertat.* 3. *adnotat.3. num.*2.

92 Rurſus anno 1649. P. Fr. Franciſcus de Caſtelui è Sacra ac Regia familia Beatæ Mariæ de Mercede, Aſſertiones Theologicas edidit in Academia Salmantina propugnandas, in quibus aſſerebat myſterium immaculatæ Conceptionis eſſe proximè definibile; & item Deiparam non ſolùm fuiſſe conceptam in gratia, ſed etiam in gloria. Aliqui has impedire aſſertiones enixè intenderunt, verum fruſtra; nam Academia Salmantina ſui muneris eſſe iudicauit immunitati ac ſplēdori Virginis fauere, & Senatu Academico plaudente, Aſſertiones fuerunt à docto & pio pugili propugnatæ. Ipſe deinde in Academia Valliſoletana eaſdem aſſertiones defendēdas promulgauit, & cum ad ſacrū fidei Tribunal fuiſſent delatæ, ab eo pronuntiatū fuit, vt abſque obſtaculo publicè propugnarentur.

Deinde Vallis-Oleti aſſertiones alię editę 93 ſunt publicè defendendæ à Fr. Antonio Bohordo ſub præſidio doctiſſimi Magiſtri Fr. Ioannis de Villamar Ordinis S. Franciſci, in quibus aſſerebatur immaculatam Deiparæ Conceptionem eſſe proximè definibilem, ſeu vltimò diſpoſitam ad definitionem; & Deiparam non contraxiſſe debitum peccati originalis, eiuſque Conceptionem fuiſſe in maiori gratia, quàm inuenitur in cæteris omnibus Beatis, etiā collectiuè ſumptis, indéque inferri eandem Conceptionem etiam fuiſſe in gloria. Hæ aſſertiones ad Supremum Fidei Tribunal fuerunt delatæ; at illud ſanciuit, vt publicè defenderentur integræ, & illæſæ, quin iota vnum, aut apex amoueretur. Ecce iam opinionis piæ ſemper victricis, (vt decurſu conſtabit, aliquos triumphos, necnon fauorem & approbationem, quibus eam ſacræ fidei Tribunalia proſequuntur.

§. VIII.

Deiparæ Immaculata Conceptio roboratur Reuelationibus ac Miraculis.

FAuſtinus Epiſcopus Paduenſis anno 1400. 94 cum aliquas quæſtiones *in tertia parte S. Thomæ* legeret, cenſuit Præceptorem Angelicum docuiſſe opinionem minus piam; Mirabatur id vehementer Antiſtes, cum ecce ipſi D. Thomas apparuit, ac dixit: *Scito domine Epiſcope, quòd quando talem opinionem poſui, ſolùm habui reſpectum ad diuinum ſtatum quo Beata Virgo peccatum originale contrahere debuerat, niſi per filium ſuum fuiſſet præſeruata; ſed Dei Filius Matrem ſuam ab originali macula præſeruauit*. Hanc Reuelationem Epiſcopus aperuit ſuo Vicario Nicolao de Padua, & iuſſit illicò in ſua diœceſi celebrari Feſtū Conceptionis ritu ſolēni. Ita tradunt Buſtos *p.1.ſer.*7. Guerrero de l'Eſpinar *concord.15.*§.4. Ioan Tamayo de Salazar *in opere S. Epitacij p.*259. Ioan. à Fonte *in allegat. pro Concep. fol.*16, & alij graues Authores ab eiſdem allati.

Ante

95 Anre Virginis Mariæ Conceptionem & ortum, futuram eius Conceptionem abſque peccati originalis macula fuiſſe reuelatum Eliæ Ptophetæ dum nubeculam paruam vidit quaſi veſtigium hominis, affirmant Ioannes Hyeroſolim *de inſtit Manachor. c.*22. Ioſephus Antioch. *de militia Eccleſiaſt.cap.*12. Gilbertus Gerablaten. *in Chronic.Hieroſolim.* Palinidor. *lib.de Eremitorius Carmeli*; & propugnaculum breue Conceptionis ab Authore Carmelita excalceato, nomine non appoſito in lucem editum.

96 Tempore Bonifacij VIII.refert Buſtos *ferm. de Concept.* Moniali cuidam piæ in extaſi permanenti Deiparã apparuiſſe ac dixiſſe: *Scias filia, quòd meæ Immaculatæ Conceptioni & Sãctificationi interfuerunt tria millia Cherubin canentiũ & dicentium, Mater Domini eſt Maria, & Tabernaculũ Trinitatis. Certa eſto de eo, quod dixi tibi & prædica hoc eſſe verum ſub iuramento.* Affert id etiam Guerreto *concord.*15.

97 Sanctus Anſelmus *in Epiſt. ad Epiſcopos Angliæ* refert nauigantes in Angliam Elpino Abbate, oborta tempeſtate, nauem penè ſubmergi, & inter vndas ſpectabilem Virum ei apparuiſſe Pontificiis ornatũ veſtibus, qui ei iniunxit vt promitteret celebrare quotannis Feſtum Conceptionis die 8. Decembris, & & publicè hortari vt celebraretur perſoluto Officio Eccleſiaſtico Natiuitatis Deiparæ, & mutata voce *Natiuitatis* in vocẽ *Conceptionis*; ac ſic tempeſtatem illam eſſe ſedandam. Promiſit Abbas: ceſſauit tempeſtas, & ille adimpleuit promiſſum. Iam autem ſuperiùs ſtabiliuimus Cõceptionem, niſi foret ſancta & immaculata, ab Eccleſia non fuiſſe celebrandã.

98 Idem D. Anſelmus in alia epiſtola refert Deiparã pio ipſius alumno apparuiſſe, & inter alia protuliſſe hæc verba; *Etſi Conceptionis meæ Feſtum annuatim ſexto Idus Decembris ſolemniter celebraueris, & celebrandum prædicaueris, mecum in Regno Filij mei laureatus eris.* Hic, cui hæc fœlix contigit apparitio, poſtmodùm fuit Patriarcha & Epiſcopus Aquileiæ, & præcepit vt Feſtum Conceptionis cum Octaua peragereturt.

99 Idem D. Anſelmus refert ibidem Deiparam liberaſſe Canonicum ſibi affectum de poteſtate dæmonum, cui iam erat traditus in adulterij vindictam, & cum eum liberaret, iniunxiſſe; *Precor te iterùm de cætero Feſtum Conceptionis meæ deuotè celebres annuatim ſexto Idus Decembris, & vbique celebrandum prædices.*

100 Syluanus de Pazzi *in actis B. Oringæ*, quæ alio nomine vocatur *Chriſtiana*, & obiit in Hetturia anno 1310. refert eam vidiſſe Deiparam alba veſte prænitentem, feſtum ſolemne in eius honorem Sanctis omnibus celebrã-

Mendo de Iure Academico.

tibus, ac Chriſtum D. ſic illam fuiſſe allocutũ; *Miraris Chriſtiane honorem, qui ab Angelis hodie Matri meæ glorioſæ exhibetur, & qua induta eſt, veſtem ſed ſcito hodie agi in cælo celebritatẽ Immaculatæ Conceptionis eius quæ me deinde concepit, ac peperit verũ Deum ac hominẽ, &c.* Pergit Author, *Propter hanc viſionem voluit Chriſtiana Monaſterio quod deinde erexit nomẽ eſſe* S. Mariæ nouellæ, *ſtatuitque vt in eo* [illegible] *ſalua ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, Sũmique Pontificis authoritate & reuerentia, quotannis ſacræ Conceptionis ſolemnitas celebraretur.*

Deipara ipſa, vt conſtat *ex lib.6. Reuelationum, cap.*55. Sanctam Brigittam ſic allocuta eſt; *Hora in qua ego concepta fui benè poteſt vocari aurea hora & pretioſa, quia alij coniuges conueniunt ex voluptate carnali, mei verò parentes conuenerunt ex obedientia & præcepta Dei. Benè ergo aurea hora fuit Conceptio mea, nam tunc incepit principium ſalutis omnium, & tenebræ quaſi feſtinabant in lucem. Deus namque ſingulare quoddã & à ſæculo abſcõditũ facere voluit in opere ſuo, quemadmodum fecit in virga arida floreſcente.* Et inferiùs. *Scito quòd Conceptio mea non omnibus nota fuit, quia voluit Deus quòd ſicut ante legem ſcriptam præceſſit lex naturalis & electio voluntaria boni & mali, & poſteà veniret lex ſcripta, quæ cohiberet omnes inordinatos motus, ſic placuit Deo, quòd amici ſui piè dubitarent de Conceptione mea vt quilibet oſtenderet zelum ſuum, donec veritas clareſceret in tempore præordinato.* 101

*Et lib.6.cap.*49. Ipſa Deipara ſic fatur; *Veritas eſt, quòd ego concepta fui ſine peccato originali, quia ſicut filius meus & ego nunquam peccauimus, ita nullum coniugium fuit quod honeſtius eſſet, quam illud de quo proceſſi.* Et inferiùs. *Facto autem corpore meo, Deus à Diuinitate ſua animam creatam immiſit corpori, & mox anima cum corpore sãctificata eſt, quam Angeli cuſtodiebant die ac nocte. cum autem anima ſanctificaretur, & corpori coniungeretur tanta matri meæ aduenit lætitia vt impoſſibile eſſet* [illegible]. 102

Quantum autem ſit deferendum his Sanctæ Brigittæ Reuelationibus ob inſignem earum authoritatem, conſtat in primis, quia Eccleſia in communi probat Reuelationes illius, cum in Officio Eccleſiaſtico in Oratione proferat; *Domine Deus noſter, qui B. Brigittæ per Filium tuum vnigenitum ſecreta cæleſtia reuelaſti, ipſius pia interceſſione da nobis famulis tuis in Reuelatione ſempiternæ gloriæ tuæ gaudere lætantes*; Deinde eas Reuelationes commendant Ludouic. Bloſius *in Monili aureo*; Turrecrem. *in prologo libri eiuſd. m Reuelationum*; P. Caniſius *lib.1. de B. Virgin. c.*7. Nicol Sander. *de viſibili Monarchia, lib.*6. Michaël de Medin. *de recta in Deũ fide l.*2. Cordoua *l.2. qq. q* 24. Vincẽtius Iuſtiniã. *de Immaculata cõ. ep.* §.9 Vuadingus *ſect.* 3. Melchior Zetina *in exhortatione ad Mariæ* 103

deuotionem, *cap. 5.* Galatinus *lib. 7. capite* 8.

104 Præterea hæ Reuelationes Sanctæ Brigittæ habent pro ſe ſuffragium Summorum Pontificum Gregorij XI. Bonifacij IX. Martini V. & Vrbani VI. Et quidem Gregorius XI. anno 1377. eas examinandas commiſit tribus Sapientiſſimis Eccleſiæ Romanæ Cardinalibus, & quatuor Theologis eruditis, quorum iudicium fuit; *Totum, quod in eis continetur & veritate conſpicuum eſſe, & ſanctitate plenum, perlucidum atque perfectum.* Vrbanus VI. anno 1478. poſt examen factum à quinque Cardinalibus ac ſeptem Theologis & Iuriſperitis, declarauit; *Authenticas & veritate plenas, & à Dei Spiritu veraciter traditas, & ad vtilitatem legentium & audientium: pro ſaluberrimo fidelium dogmate in Dei Eccleſia in perpetuum cum deuotione & reuerentia ſtudioſius obſeruandas eſſe.* Idem examen fieri iuſſit Boniſacius IX. & poſt illud ipſas Reuelationes approbauit. Inter eos autem qui eas examinarunt & approbarunt, fuerunt Magiſtri Sacri Palatij ex illuſtri Prædicatorum Ordine.

105 Hinc has Reuelationes Sanctæ Brigittæ, præter Authores traditos nuper *n.* 103. maximi faciũt & laudãt Ambroſius Catharinus *opuſc. 2. de Cõception.* Ægidius de præſentatione, *lib. 3. q. 6. art.* 4 §. 2. Nauarrus *tom. 2. c.* 3. P. Suarez *tom. 2. in 3 p. diſp. 3. ſect. 3.* §. *Tertiò augetur.* P. Salmeron *tom. 13. diſp. 52. in epiſt. ad Roman.* P. Ferdinandus de Salazar *de Concept. c. 42. ad finem ſaculi* 14. P. Perlines *diſp.* 10. *c.* 8. P. Granado, & alij plures apud Armamentarium Virginis *in Regeſto fol.* 40.

106 In ipſo Armamentario afferuntur aliæ triginta duæ Reuelationes pro Immaculata Deiparæ Conceptione ex probatis authoribus deductæ. Et ſanè fides nequit negari tot tantiſque viris, cum teſtimonia eiuſmodi ſint iudiciorum humanorum potiſſima inſtrumenta & hiſtoria ab antiquis tradita ſit vitæ magiſtra, prudentiæ ſubſidium & lux veritatis, vt aiebat Canus *de locis, libr.* 11. *capit. 4. concluſ.* 2 Ecce ſatis Reuelationibus firmatam Conceptionem Virginis abſque originaria noxa.

107 Ad Miracula deueniamus, quæ Inſignia ſunt veritatis ſtabilimenta; cùm enim ea ſint, vel quoad ſubſtantiam, vel quoad modum ſupernaturalia, ſanè nequit aſſeri Deum approbare, aut confirmare operibus ſupernaturalibus mendacium, falſitatem, aut fictionem. Volumen ferè conficiendum foret, ſi omnia miracula, quæ à variis Authoribus in confirmationem Immaculatæ Conceptionis afferuntur, coniungere eſſet in animo; quare breuitati conſulẽdo aliqua ſeligemus.

108 In vrbe Toloza in Gallia concionem quidam habuit ad populum, in qua contra puritatem Mariæ originalem fuit allocutus. Ea peracta, celebraturus Miſſam acceſſit ad altare S Michaëlis, in quo Imago erat Deiparæ marmorea; Ad eam reſpexit Concionator, illa verò caput ad latus flexit, eum aſpicere dedignata, & ſic adhuc permanet. Amiſit viſum ipſe, & promittens palinodiam recantare eum recuperauit. Hinc rectè Doctor Ioannes Americus in concione habita ad Concilium Tridentinum aſſeruit plures Concionarotes ob ſimilem contra immaculatam Conceptionem prolatum ſermonem grauibus fuiſſe morbis vexatos, imo & extremum diem obiiſſe. Referunt hæc omnia Cartagena *tom. 2. lib. 1. homil.* 19. Pelbartus *in ſtellario lib. 3. p. 2. art.* 3. Propugnaculum breue Conceptionis, & alij.

Pontifex Innocentius VIII. confirmait Ordinem Monialium immaculatæ Conceptionis, & confirmatio hæc à Deo reuelata fuit Dominæ Beatrici de Sylua eiuſdem Ordinis Fundatrici. Bullæ cæterùm confirmationis in arcula incluſæ in mari amiſſæ fuerunt; ipſa verò Beatrix in quadam ſui Toletani Monaſterij arca inuenit Bullas, & ignara quid continerent, eas oſtendit Fratri Garciæ de Quixada, Guadixenſi poſteà Epiſcopo, qui legens illas miratus eſt miraculum, cum eſſent illæ ipſæ quæ in mari amiſſæ fuerant, indeque promulgato miraculo, Alma Eccleſia Toletana, & vrbis Senatus Monaſterium adierunt, & ſolemniter illud fuit celebratum. Id referunt Petrus de Salazar *lib. 8. Chronica Caſtella* Porreño *lib. de Concept.* Marcus Antonius Palau *in defenſione Dominicana fol.* 79. 109

Fr. Ioannes de Viterbo Italus opinionem piam impugnabat; & cum ægrotaſſet, ac in vltimum vitæ diſcrimen incidiſſet, meminit Alexandrum de Ales nolentem celebrare feſtum Conceptionis morbo fuiſſe vexatum, ac deinde ab eo liberatum, dum voueret illud celebri cultu donare, & Deiparæ Imaginem reſpiciens aſſeruit: *O Beata Virgo Maria, ſi verum eſt quod ſine peccati macula concepta fuiſti, rogo, mihi ſanitatem donare digneris in ſignum veſtra puritatis. Et ego voueo & promitto, toto tempore vita mea celebrare Feſtum Conceptionis & pradicare & annuntiare populis innocentiam veſtram, & retractare quidquid aliàs in contrarium pradicaui.* Illicò ſanitatem recepit, & ob euidens miraculum cymbalis pulſatis, ipſe ſtatim librum pro defenſione immaculatæ Conceptionis ſcripſit. Sic refert id Guerrero *concord.* 17. 110

Apud eundem Authorem illud etiam mirabile extat. Franciſcus de Coris, Eques Mediolanenſis, lenta febri, quæ à Medicis etyca nuncupatur, ægrotabat; cũ à Religioſo quodã inuiſitur; de cõceptione immaculata ſermo 111

proceſſit,

proceſſit, defendebat illam piè ægrotus, impugnabat alius; Tunc ille exclamauit: *Rogo Deum, vt faciat iudicium inter me & vos.* Statim ipſe liberatus fuit febri & Religioſus eam in ſuo corpore ſenſit, pluribuſque diebus valde vexatus ægrotauit.

112 Magiſter quidam Pariſienſis ſe ad concionandum aduerſus Immaculatam Conceptionem parabat, & ecce ei Deipara apparuit inquiens: *O Magiſter, quid ego vnquam tibi feci, quia hoc mane vis contra meum honorem prædicare?* Pœnituit ſtatim ſui animi Magiſtrū, & Deipara Archangelo Gabrieli, qui ſimul cum aliis cœleſtibus ſpiritibus eā comitabatur fata eſt: *Va e, & doce hūc ſermonem, quem manè faciet Vniuerſitati Pariſienſi*: Archangelus autem Magiſtro dixit: *Aperi os tuum, & implebo illud*; Ille vero ingentem dulcedinem ſenſit in ore, & vehemens in corde deſiderium concionandi de immaculata Conceptione, & ita præſtitit. Refert id Fr. Franciſcus de Maytones *in ſerm. de Concept.*

113 Fr. Bernardinus de Buſtos *in ſerm. de Concept.* enarrat Mantuæ Theologum quemdam voluiſſe ſententiam minus piam in publicis aſſertionibus defendere, & ita incepiſſe; *Probo vobis iſtam veram concluſionem, quòd Beatiſſima Virgo Maria concepta fuit ſine peccato originali.* Mirati ſunt adſtantes propoſitionem, quæ cōtradictoria erat illius, quam defendere ipſe intendebat; Notauit ipſe quod propoſuerat, & aſſeruit: *Nunc emendabo quod dixi.* Conatus fuit bis ſe ipſū corrigere, attamen fruſtrà, quia eandem præfatam propoſitionem enuntiauit.

114 Ingrediebatur ad Pariſienſem Academiam ſubtilis Scotus propugnaturus Immaculatam Conceptionem, & humiliter veneratus Imaginem Deiparæ, quæ præ foribus Academiæ eſt affixa, ſic eum ea eſt allocutus: *dignare me laudare te Virgo ſacrata*; Ipſaque imago caput ei ſuauiſſimè inclinauit, manifeſtante Virgine quam grata ei eſſet defenſio quam Scotus ſuſceperat. Id refert Lezana *in Apologetic. cap. 15.*

115 Magiſter Fr. Baſilius Ponce de Leon, in Academia Salmantina primariæ Theologiæ Cathedræ Anteceſſor, ſequens teſtimonium protulit idiomate Hiſpano, ac tradidit Fratri Antonio del Caſtillo ſacri Ordinis Minorum, quod hodie extat; *Vi vna informacion authorizada ſacada del original, y legalizado el Notario, que la ſacò, con otros tres Notarios, en la qual teſtigos de viſta deponian, que vn Canonigo muriò en Manreſa, que es en el Reyno de Cataluña, que hablaua contra la concepcion de nueſtra Señora, y le dieron de puñaladas, y quatro horas deſpues de muerto ſe leuantò en la cama, y dixò, que auia eſtado en el Purgatorio, y que nueſtra Señora le librò del infierno; y que boluia à la vida à dezir, que la verdad era, q. nueſtra Señora fue concebida ſin pecado original. Y como tambien dixò, que el moriria dentro de nueue horas, como muriò. Y que la informacio es de mas de cieto y treinta años. Firmolo en Salamanca. Nouiembre 8. de* 1616. Quod teſtimonium in latinum ſermonem tranſlatum ſic ſe habet. „Vidi, informationē quandam authenticā ex primo exemplari deſumptam, ſubſcribente Notario, eoque aliis tribus Notariis legali formula approbato, in qua oculares teſtes deponebant, Canonicum quemdam extremum vitæ diem obiiſſe Manreſæ in Regno Catalauniæ, qui, aduerſùs immaculatam Deiparæ Conceptionem obloqui fuerat ſolitus; Hic vulneribus violentè fuit occiſus, & quatuor tranſactis post cædem horis in lecto, in quo iacebat, ſurrexit, & adſtantibus dixit ſe in Purgatorio fuiſſe detentum, ac ab æternis pœnis à Deipara fuiſſe liberatum, ad vitamque rediiſſe, vt enuntiaret veritatem tenendam eſſe, quod Virgo fuerit abſque peccato originali concepta. Et ſimul prædixit poſt nouem horas ſe fore è viuis deceſſurū, quod & accidit. Informatio autem ſuper hoc euentu facta ſupra centum & triginta annos antiquitatis retinebat. Ita ſubſcribo Salmanticæ Nouembris die 8. anno 1616. Fr. Baſilius Ponce de Leon.„

Mendo de Iure Academico.

116 Quæ maior opinioni piæ confirmatio, quàm ex miraculis prædictis & innumeris aliis ob breuitatem omiſſis poteſt excogitari? Nam ſi ea negentur, hiſtoriarum & Authorum fidei detrahitur, & pariter poterunt omnes hiſtoriæ negari. Si verò ea admittantur, nullum de pia opinione dubium aut ſcrupulus ſubſiſtet.

§. IX.

Immaculata Conceptio Virginis firma redditur voce populi, iuramento Communitatum, & Academiarum ac Authorum conſenſu.

117 NEmo inficias ibit, vocem populi eſſe pro Immaculata Conceptione, & quidem non populi ignari, ſed Academiarum, Antiſtitum, Magiſtrorum, Principum, Religionum, Nobilium & cæterorum; vox autem populi vox Dei eſt. Vix pueri loqui norunt, & iam exclamant: *Laudetur Sanctiſſimum Sacramentum, & pura Conceptio Virginis Mariæ concepta abſque peccato originali.* Verba hæc in cordibus, in lapidibus, in compitis, in plateis, in ædibus reperiuntur affixa. Imagines Deiparæ quæ Immaculatam Conceptionē repræſentāt

in omnibus Eccleſiis, domibus & locis pu-
blicis Vrbium ac Oppidorum frequenter
collocantur. Linguæ, ingenia, calami cer-
tatim ad id myſterium defendendum inui-
gilant. Regna, Prouinciæ, Academiæ, &
cuncti ferè totis votis ambiunt vt à Sede
Apoſtolica definiatur Immaculata Concep-
tio. Principes id per Legatos, per libellos ſup-
plices, per epiſtolas Epiſcoporum & Eccle-
ſiarum, necnon & Academiarum à Pontifici-
bus enixè expoſcunt.

118 Etne? omnes errant? omnes decipiuntur? Et
id Deus permittat? Potiùs equidem ipſa Dei
vox, quæ eſt vox populi, clamat ſuam Geni-
tricem abſque næuo originalis peccati fuiſſe
conceptam. Olim ante Canonizationum in-
troductam ſolemnitatem vox populi ſufficie-
bat vt plures Sancti ab Eccleſia colerentur, ac
celebrarentur: Si autem nunc ſolemnitas de-
clarationis myſteriorum non vigeret, quis ne-
get ſatis ſuperque authoritate illa antiquitùs
pollente nunc hoc Immaculatæ Conceptio-
nis myſteriũ fulciri? Equidẽ vox vniuerſalis Fi-
deliũ ſedes eſt veritatis; hæc autẽ pro Con-
ceptione vox eſt, vox Cathedrarũ, vox ſugge-
ſtorũ, vox Principũ, vox Epiſcoporum, vox Ec-
cleſiarũ, vox Religionum, vox populorũ, vox
Communitatum, vox Authorum, vox ſenum,
iuuenum & puerorum, ac vox vniuerſi. Nec
multos inde excipias, qui tamen non tollunt
eam eſſe vocem vniuerſalem populi &
Dei.

119 Quàm docta autem ea vox ſit, & quàm
cõmunis breuiter dabimus. In Hiſpaniæ ditio-
ne Conceptionem Immaculatam ſemper fo-
re propugnaturas, iurarunt Academiæ Salmã-
tina, Complutẽſis, ValliſOletana, Granatẽſis,
Oxomenſis, Ouetenſis, Compoſtellana, Olu-
tenſis, Baezana, Oñatenſis, Cæſaraugustana,
Valentina, Oſcenſis, Gãdienſis, Barcinonẽſis,
Tarraconenſis, Illerdenſis, Mexicana, Limen-
ſis, Conimbricẽſis & Euorenſis. In Germania
autem, Gallia, Italia & Belgio, Pariſienſis, Mo-
guntina, Colonienſis, Viennenſis, Toloſana,
Louanienſis & Neapolitana. In Anglia etiam
olim cum ibi Religio Catholica efflorebat,
Oxomienſis & Cantabrigenſis. Id latè proſe-
quitur, & formulas iuramentorum ab Acade-
miis præſtitas affert P. Velazquez *de Maria im-
maculatè concepta*, *libro 4. diſſertat.* 8. *ad notat.* 1.
& 2.

120 Quo iam pacto cenſeri queat Scien-
tiarum matres omnes errare, & ignorantia
cæca teneri? Quomodo in hoc articulo ve-
rum non proferant, cum de cæteris conſul-
tæ veritatem attingant? Quis auderet op-
pugnare omnium Academiarum diù exco-
gitatam deliberationem ſuper alia quauis
quæſtione, ſi cunctæ in vnum, eundemque
ſenſum conueniſſent; Non igitur par eſt, vt
reſiſtatur communi Academiarum conſenſui
circa veritatem Immaculatæ Conceptionis,
cum ei ſubſcripſerint Sapientiſſimi ac omni-
bus ſcientiis ornati Viri in Cunctis Aca-
demiis, qui iam diù viguerunt, & nunc tem-
poris vigent, quibus recenſendis ferè numeri
deſunt.

Eodem iuramento defendendi Immacula- 121
tam Conceptionem ſe obſtrinxerunt Almæ
Eccleſiæ, in quibus eruditiſſimi Viri verſan-
tur. Idem iuramentum emiſerunt Curia Re-
gia Madritenſis. Vrbes & Oppida Hiſpaniæ;
Prætetea Ordines Militares Sancti Iacobi,
Calatrauæ & Alcantaræ, necnon Congrega-
tiones, Confraternitates ac Communitates
aliç. Omnes in id ipſum certatim conſpi-
rant.

Rursùs ſacræ omnes Religiones, quę ſunt 122
illuſtris Eccleſię Catholicę portio, refertę in-
ſignibus virtute & ſapientia alumnis, Magi-
ſtris, Scriptoribus, Concionatoribus, toto
animi ſtudio & induſtria ad conſtabiliendam
doctrinam de Immaculata Conceptione de-
certant. Sacrum S. Benedicti Ordinem in id
ſemper fuiſſe intentum conſtat ſatis ex his,
quæ de D. Anſelmo in ſuperioribus adduxi-
mus. Et prætereà S. Benedicti filiæ, S. Gertru-
des, S. Ildegardes, & S. Mecthildis illuſtribus
Reuelationibus reddidere teſtimonium. Illu-
ſtriſſimus Fr. Placidus à Toſantos olim Gene-
ralis Ordinis, & poſteà Epiſcopus Accitanus
ad Paulum V. miſſus fuit à Rege Catholico
Philippo III. vt de difinitione opinionis pię
coram illo ageret, & ſtrenuè inibi ſe geſſit.
Videatur Fr. Antonius de Yepes, *tom. 7. Anna-
lium S. Benedicti anno* 1009. *fol.* 104.

Ciſtercienſis clariſſimæ Familiæ Monachos 123
Virgo ipſa de ſuæ Feſtiuitate Conceptionis
peragenda admonuit, & ipſi obtemperarunt.
Illuſtriſſimus cęterum Fr. Angelus Manrique,
eiuſdem Ordinis Generalis, Primarius in
Academia Salmantina anteceſſor Theologię,
& poſtmodùm Epiſcopus Pacenſis, Apologiã
ſcripſit Sanctiſſimo Pontifici noſtro Innocẽ-
tio X. offerendam pro Immaculata Concep-
tione.

Carthuſienſes etiam, antequam Sixtus 124
Quartus ſuo Decreto ſanxiſſet vt Conceptio-
nis Feſtum celebraretur, & non ſub nomine
Sanctificationis; illud celebrabant ſub nomi-
ne Conceptionis, vt teſtatur Carthuſianus *in
3. diſt. 3. q.* 1. *§. verumtamen*, qui quidem hæc
ſcripſit ante Extrauagantes Sixti Quarti, vt
conſtat ex Cardinali Bellarmino *lib. de Scrip-
torib. Eccleſiaſt. ad annum* 1450.

Cœleſtinorum Ordo Conceptionẽ Imma- 125
culatam mira pietate veneratur, & jam
diù illam miraculum adauxit. Etenim in
Capitulo

Capitulo Generali quidam ex eis, Nicolaus nomine, eximiæ vir ſanctitatis, efflagitauit ac obtinuit vt Feſtum Conceptionis in toto ſuo Ordine cum Octaua celebraretur; Et ſui iam voti compos, gaudio refertus ex viridario Cœnobij excerpſit rubicundam roſam, & ante Deiparę imaginem coram aliquibus Religioſis reuerenter appoſuit, dicens; *Benigna Mater, ſi hoc quod hodiè in noſtro Generali Capitulo pro honore tuo fuit ſtatutum, eſt tibi gratum, hunc florem anno reuoluto ad hunc vſque diem in hoc conſpicuo vigore ac fragranti odore, in quo nunc conſpicitur, tuo benignitas humiliter quæſumus conſeruare digneiur.* Igitur eo die anno ſeqnenti multi Religioſi eam roſam viderunt æquè virentem ac redolentem, ac ſi tunc fuiſſet à viridario decerpta. Id affert Antonius Solerius *in Opuſc. de venerat. & inuocat. Sanctor.* Et Armamentarium Seraphicum *in Regeſto fol.* 733.

126 Religio Sancti Norberti, ſeu Præmonſtratenſium à Calixto II. fuit confirmata ſub nomine Ordinis Conceptionis Virginis de Præmonſtre, propter habitum cæliiùs præmonſtratum. Etenim S. Norbertus habitum nigrum ſuis Canonicis Regularibus præfixit, & Deipara ei apparuit, ac iniunxit vt Religionem in honorem puræ Conceptionis inſtitueret, eumque veſtibus candidis ſuper induit, vt etiam in nitore habitus candor Conceptionis demonſtraretur. Sic præſtitit Norbertus, & Officium Conceptionis in ſuo Ordine recitandum probauit, in quo prætet alia illud extat; *Aue Virgo, Spiritu Sancto præſeruante, quæ de tanto parentis primi peccato triumphaſti innoxia.* Inde ſemper in hoc Sacro Ordine Feſtum Conceptionis ſolemniter fuit celebratum. Latè hæc refert & firmat Fr. Bernardus de Leon *in prologo primæ partis opuſculor.*

127 Illuſtris Auguſtiniana Familia tota ſemper incubuit defendendæ opinioni piæ, ita vt nullus ex illa, ex tot tamque inſignibus Magiſtris, præter antiquos Ægidium Romanum & Gregorium Ariminenſem contrariam opinionem tenuerit aut docuerit trecentis ab hinc annis. Ita teſtatur Ægidius à Præſentatione *lib.* 3. *de Immaculata Virginis Concept. q.* 6. *art.* 4. §. 3. *n.* 18.

128 Carmelitarum Sacer Ordo iam diù in ſuo Capitulo Generali celebrato in Gallia anno 1306. condidit ſtatutum *Pro celebranda Immaculata Conceptione Virginis Mariæ*, Et à tempore immemoriali in Cœnobio Romano id Feſtum celebratur. Ac Diua Thereſia à Ieſu, Carmeli, Eccleſiæ & Hiſpaniæ decus, *in libr. de ſua vita cap.* 5. narrat quemdam obtinuiſſe ſingularę à Deo beneficium ſuæ conuerſionis intercedente Deipara. *Quia nimiùm ſuæ Conceptionis deuotus erat, ipſo, ne die magnum celebrabat Feſtum.* Videantur P. Petrus Oxeda *in informat. pro Concept. c.* 15 *fol.* 63. Lezana *in tract. de Concep. c.* 22.

Religio Sanctiſſimæ Trinitatis à ſuo exordio ſemper celebrauit Feſtum Immaculatæ Conceptionis, & in Breuiario quo vtebatur hoc extat Inuitatorium ad Matutinum; *Immaculatam Conceptionem Virginis Mariæ celebremus, Chriſtum eius Præſeruatorem adoremus Dominum.* Et in ſecunda lectione primi Nocturni hæc clauſula continebatur; *Talis profectò laudanda eſt, quæ ſola ſuper omnes electa, & poſt ruinam ſola immaculata concepta.* Et vt omnis dubij ſpecies abeſſet, Feſtum Conceptionis ſub nomine *Præſeruationis* celebrabatur. Ac ter in die Commemoratio Conceptionis in hoc Ordine peragitur. Videatur Reynoſo *in lib. Probatio Conceptionis.* 129

Religio B. M. de Mercede in honorem Conceptionis Immaculatæ fuit erecta; & id præferunt veſtes albæ, quæ præfiguntur in Conſtitutionibus huius Sacri Ordinis *diſtinct.* 1. *cap.* 10. Et vetus ſcholium earum ſubnectit: *In memoriam Immaculatæ Conceptionis Deiparæ Virginis Mariæ.* Hinc quotidiè peragunt cōmemorationē Cōceptionis cum Oratione, quę in Breuiario primæuo Religionis extat; nempè, *Deus, qui Immaculatam Virginem Mariam; vt digna fi ij tui Mater exiſteres, ab omni labe peccati in Conceptione ſua præſeruaſti: præſta vt qui eius innocentiæ puritatem veraciter credimus, ipſam pro nobis apud te intercedere ſentiamus.* Cæterum erectionem huius Sacri Ordinis & veſtes albas in honorem Immaculatæ Conceptionis appoſitas fuiſſe tradunt Petrus Antonius Beuter *lib.* 2. *Chronicæ Hiſpaniæ cap.* 4. P. Ozeda *de Concepion. fundam.* 1. *cap.* 8. Guimeran Epiſcopus Iacenſis *lib.* 1. *cap.* 8. Vargas *lib.* 1. *cap.* 13. Quin cum Fr. Vincentius Vandelus de caſtro nouo *in diſput. ſolemni de Concept. ex cap.* 22. conetur colligere aliquos ex ſacris Ordinibus, (an verè videatur Fr. Petrus de Alua *in ſole veritatis*,) qui opinionem minùs piam defendant, nec vnum in ordine B. M. de Mercede inuenit, qui pro ea ſtaret. Pro Conceptione Immaculata ex hoc ſacro Regio Ordine ſcripſerunt Fr. Michaël Carmeluſi, Fr. Philippus Claui, Concionator Regis Alphonſi V, Fr. Hieronymus Perez primarius Anteceſſor Valentinus, Fr. Melchior Rodriguez Epiſcopus Roſenſis; Fr. Ioanes Suarez de Godoy; Fr. Antiochus Brondo; Fr. Ioannes Gonzalez; Fr. Franciſcus Andreas; Fr. Gaſpar Muñezi; Fr. Petrus de la Serna; Fr. Petrus de Medina; Fr. Ferdinandus de Santiago; Fr. Petrus de Oña Epiſcopus Gaetanus 130

Fr. Luiſius de Aparicio; Fr. Ildefonſus Ramon; Fr. Marcus Salmeron Concionator Regius; Fr. Ambroſius Machin. Archiepiſcopus Calaritanus; Fr. Franciſcus de Rojas, quos refert & ſequitur Fr. Sylueſter de Saauedra *in ſacra Deipara veſtigat. 2. diſp. 16. ſect. 4. num.* 658 quibus adde Fr. Franciſcum Zumel; Fr. Melchiorem Prieto Epiſcopum *del Paraquay*; Fr. Petrum Machado, Magiſtrum & Anteceſſorem Salmantinum; Fr. Franciſcum Boil Regium Concionatorem & Epiſcopum Algarenſem; Fr. Ferdinandum de Orio; Fr. Ioannem Prudencio Primarium Complutenſem; Fr. Didacum Gatica Epiſcopum Termopolitanum; Fr. Ildefonſum Vazquez Concionatorem Regium à Conciliis Italiæ & Indiarum, & pro Rege noſtro Philippo IV. apud Poloniæ Regem legatum. Fr. Bernardum de Vargas; Fr. Ferdinandum Pizaño; Fr. Philippum Guimeran Epiſcopum Iacenſem; Fr. Franciſcum Henriquez; Fr. Franciſcum Lizana; Fr. Franciſcum Antonium de Iſaſi, & Guzman. Demùm expreſſe Immaculatam Conceptionem Deiparæ tuetur *in lib. vita Dei cap.* 17. Venerabilis Fr. Ioannes Falconi, cuius vita mirabilibus referta apud Sedem Apoſtolicam examinatur, vt adſcribatur feſtis Sanctorum. Hinc Pontifices Summi commiſerunt Fratribus huius Sacri Ordinis vindicationem huius Myſterij, vt latiùs infrà *in additione ex n.* 8. proſequar.

131 Sacer Ordo S. Hieronymi pro opinione pia ſemper ſtetit, aſſerente Hieronymo Ormachea *tom. 1. in Cãtic. prologom. 3. Hieronymianus Ordo omnis deuotiſſimè ſemper fuit affectus in hãc piam ſententiam*. Hinc antiquitùs celebrauit feſtum, ac recitauit officium Conceptionis, & in Religionis Breuiario edito anno 1469. in eiuſmodi Officio appoſitæ ſunt lectiones ex Epiſtola S. Anſelmi Conceptionem Immaculatam propugnantis.

132 Religio S. Franciſci de Paula ab exordio ſuo puriſſimæ Coceptionis feſtum ſolemniter peregit; & Deiparam non ſolum à culpa originaria, ſed à debito eam contrahendi immunem fuiſſe ſæpè in publicis aſſertionibus defenſauit.

133 Ordo Sacer Clericorum Regularium Minorum acriter & piè ſemper opinionem piam tutatus eſt, vt affirmat Ormachea, *vbi ſupra*, ibique narrat P. Hurtadum de la Fuente huius Religionis alumnum, egregiam operam Romæ nauaſſe, vt calamo & conſilio ferret opem Procuratoribus à Rege Catholico ad Summum Pontificem pro hoc myſterio definiendo miſſis. Itidem opinionem piam propugnat ex eadem familia Laurentius Aponte *in Commentar. lib. Sapient. capite* 1. *verſ.* 4.

De Sacra Prædicatorum Religione infe- 134
riùs ſermonem inſtituemus. Seraphicum verò Minorum Ordinem in medium non adducimus; cum ipſe ſit firmius huius opinionis piæ propugnaculum, totuſque ſemper incubuerit in eam defendendam verbo & ſcripto; Id in ſuis Comitiis Generalibus firmiter corroboratur; id totis animis cuncti huius illuſtris familiæ alumni ſuadere conantur; Cõmunem omnium deuotionem circa hoc myſterium fouent; Illius celebritates ſolemniſſimè peragunt; Imagines Conceptionem Immaculatam præfigurantes paſſim retinent, ac venerandas populo fidelium, in altaribus collocant, Officium Conceptionis Immaculatæ ſingulis recitant hebdomadis; Moniales ſub titulo Conceptionis Deo militantes regunt; Apud Summos Pontifices pro hoc myſterio defendendo validè decertant; apud Principes id ipſum confouent, Innumeros & eruditiſſimos libros pro eius defenſione in dies edunt. Quid plura? Minorum ſanè familia in affectu erga Deiparam Immaculatè conceptam promouendo, in veritate opinionis piæ propugnanda primas tenet partes, nec ei vnquam erit hæc gloria detrahenda.

Religio noſtra Societatis Ieſu vix habuit 135
exordium, cum ſe Conceptioni puriſſimæ defenſandæ tota ſacrauit, nec vnquam ab incœpto deſtitit. Nullus omnino in tota Societate adhuc fuit, qui opinioni minùs pię aſtiterit. Et ſanè Societatem Ieſu ea de causâ inter alias à Deo per S. Ignatium fuiſſe inſtitutam, vt Marię immunitatem à labe originali publicè ac priuatè doctrinę & eloquentię copia tueretur, ſæpiùs teſtatus fuit diuinitùs ſibi fuiſſe patefactum, & ab ipſa Deipara didiciſſe venerabilis frater Alphonſus Rodriguez, vir ſanctitatè ac miraculis clarus; (Nec aſſero id fuiſſe reuelatum, aut duntaxat à Deo inſpiratum; hoc enim iudicium Sedi Apoſtolicæ maneat illibatum. Id referunt Ioannes Burgeſius *lib. de patrocinio Virginis cap.* 10. Imago primi ſæculi Societatis Ieſu *lib. 1. naſcentis Societatis cap.* 5. P. Ioannes Euſebius Nieremberg *in vita ipſius Fratris Alphonſi Rodriguez*, §. 13. *pag.* 659. Deinde S. Ignatius & primi eius ſocij, (inter quos S. Franciſcus Xauerius) Magiſterij in Theologia gradum ſuſcipiẽtes in Academia Pariſienſi, iuramento defẽdendi Immaculatam Conceptionem ſe obſtrinxerunt; eiuſque defenſionem Sanctus Ignatius ſcripſit, quæ in Codice Romæ aſſeruato, ipſius manu exarato extat. Viuus adhuc ipſe adſtitit fouens Aſſertionibus publicis, quæ in Collegio Romano Societatis fuerunt propugnatæ, & in eis opinio pia defenſa. In noſtra etiam Quinta Congregatione Generali Decretũ fuit ſtabilitum

billcum defendendi in vniuerſa Societate piam opinionem.

136 P. Didacus Laynez ſecundus Præpoſitus Generalis Societatis, in Concilio Tridentino Sedis Apoſtolicæ Theologus, cum Decretum fuiſſet ſtatuendum de peccato originali, pro immunitate Deiparæ per tres horas perorauit ea vi, vt tota Synodus ab eius ore admirabunda penderet. Et quàm grata fuerit Virgini ea declamatio, accepta ſubitò valetudo ab illo, qui tunc febribus laborabat, patefecit. In eodem Concilio P. Alphonſus Salmeron, Theologus etiam Pontificis, valdè opinionem piam confirmauit. Rursùs ſummo affectu, ac deuotione hoc myſterium proſecuti ſunt Viri è Societate IESV, ſanctitate eximij, quos recenſet P. Velazquez *de MARIA Immaculatè concepta lib.* 4. *diſſertat.* 9. *adnotat.* 3. *à num.* 4.

137 Cæterùm in ſcriptis ſuis in lucem publicam editis defendunt opinionem piam hi Authores è Societate, Cardinalis Bellarminus, Petrus Caniſius, Suárez, Vazquez, Valentia, Franciſcus Turrianus, Henriquez, Petrus Ægidius, Cardinalis Toletus, Ioannes Maldonatus, Gaſpar Sanchez, Martinus del Rio, Pineda, Pererius, Benedictus Iuſtinianus, Barradas, Cornelius à Lapide, Ioannes Fernandez, Chriſtophorus de Caſtro, Cardinalis Lugo, Ferdinandus de Salazar, Petrus de Oxeda, Granado, Perlines, Gaſpar Hurtado, Antonius Balingen, Benedictus Fernandez, Mendoza, Antonius Fernandez, Hieronymus Nadal, Spinellus Simon Vuangnerechius, Nicolaus Lancicius, Maximilianus Sandæus, Hieronymus de Florencia, Petrus Hurtado de Mendoza, Bernal Becanus, Tannerus, Herice Meratius, Franciſcus Amicus, Ambroſius de Penaloſa, Baeza, Guenara, Sherlogus, Ripalda, Moncæus, Theodorus Peltanus, Theophylus Raynaudus, Acoſta, Alegambe, Gregorius Ferrarius, Laurentius Maſſellus, Ioannes Baptiſta Poſarel, Ludouicus de la Cerda, Vincentius Brunus, Franciſcus Coſtero, Labata, Ioannes Buſæus, Ioannes Antonius Velazquez, Antonius de Eſcobar, Andreas Pinto, Antonius de Quintanadueñas, Arnoldus Cathius, Laurentius Chryſologonus, Andreas Peuernage, Lenardus Bagni, Bernardus de Aldrete, Vuadingus, Gabriel de Henao, Petrus Poſſeuinus, Dioniſius Petauius, Luiſius Turrianus, Ioannes de Salas, Petrus de Biuero, Caſtro Palao, Didacus à Celeda, Emanuel de Naxera, Ioannes Bonifacius, Carolus Mangotius, Lorinus, Petrus de Ribadeneyra, Ioannes Henricus Aubenius, Meſſa, Antonins de Herrera, Ignatius de Quintanueñas, Nicolaus Arnaya, Guarnizo, Alphonſus Ezquerra; Quorum omnium opera, & loca, in quibus piam opinionem tutantur, refert. P. Velazquez *vbi ſuprà, adnot.* 3. *à numer.* 4. Prætereà P. Ioannes Euſebius Nierembeg, & innumeri alij relati à. Fr. Petro de Alua *in ſole veritatis*

138 Conſtat ex dictis, ſtare pro opinione pia commune Authorum, & Scriptorum ſuffragium cum ex Sacris Ordinibus omnes pro illa decertent; & prætereà alij Scriptores extra Religioſorum numerum, pro ipſa piè, & acriter militent, quos recenſere, & eſſet prolixum, & valdè difficile, cum ferè numeros ſuperent. Aliquos ex illis decurſu huius Appendicis referimus.

139 Principes etiam ſæculares totis cordibus erga Immaculatam Conceptionē Virginis afficiuntur, adeò vt à primis Eccleſiæ ſæculis nullus fuerit Imperator, vt affirmat P. Pineda, nullus Rex, nullus vir ſanguine, & ſtatu illuſtris, qui piam de Immaculata Conceptione opinionem non fuerit profeſſus. Imperatores Græciæ pietate erga hoc myſterium excelluerunt; Leo Imperator orationem de immunitate Deiparæ compoſuit, cuius meminit Cardinalis Baronius *in Notis ad Martyrologium die* 8. *Decemb.* Imperator Emanuel Commenus legem tulit, vt dies Conceptionis inter feſtos referretur. Imperator Ioannes Cantacuzenus *apologia* 3. Immunitatem Virginis fuit confeſſus.

140 Ferdinandus II. Germaniæ Imperator Congregationi Immaculatæ Conceptionis erectæ anno 1634. Viennæ in Domo Profeſſa Societatis IESV ſuum nomen dedit, ac ſubſcripſit, & ſimul cum ipſo Eleonora coniux, Ferdinandus filius, Maria Auguſta, Leopoldus, & duæ filiæ Duciſſa Bauariæ, & Regina Poloniæ. Et priùs die 13. Ianuarij, anno 1624. Epiſtolam ad Vrbanum Octauum ſcripſit, enixè poſtulans, vt hoc myſterium definiret. Videatur. P. Guilielmus Lamormayni *in vita ipſius Imperatoris, cap.* 8.

141 Ferdinandus III. inſignem ſtatuam Conceptionis Immaculatæ conſtrui præcepit, & de Conſilio Ordinum Auſtriæ, Epiſcopi, Clerici, & Religionum Conceptionem Immaculatam celebrare prævio ieiunio ſtatuit, & MARIAM Immaculatè Conceptam in Patronam Auſtriæ aſſumpſit, ac collocata Imagine in foro Domus Profeſſæ Societatis, votum de eo emiſit in manus Epiſcopi Viennenſis die 18. Maij, anno 1647. cuius actionis ingentem ſolemnitatem, & Imperatoris pietatem refert Guilielmus Comes Slauata *in libello, ſeu charta typis excuſa Viennæ apud Matthæum Coſmorouium ann.* 1648. Comitati ſunt Geni-

corem

torem in actione, & votis Filius Ferdinandus, Vngariæ, ac Bohemiæ Rex & Sereniſſima Maria Anna nunc (ô fœliciter!) noſtri Regis Philippi IV. regno, & coniugio aſſociata.

142 Hiſpaniæ autem Reges Immaculatæ Conceptioni Deiparæ ſemper fuere addictiſſimi. Ex Regibus Gotthis Siſenandus mouit Concilium IV. Toletanum, vt in ordinem redigeret Diuina Officia, & inter illa Officium Conceptionis, idq; committeret D. Iſidoro Archiepiſcopo Hiſpalenſi. Cyndaſuyndus, & Vamba, ſeu Vuamba, firmiter obſeruari fecerunt B. Iſidori inſtituta, in quibus Officium Conceptionis continebatur De his vide P. Petrum de Ojeda *in informatione Eccleſiaſtica cap.* 8.

143 Rex Aragoniæ Iacobus, vulgo *D. Iayme el Conquiſtador*, Sacrum Ordinem Beatæ Mariæ de Mercede in honorem Immaculatæ Conceptionis erexit. Ioannes I. eiuſdem Aragoniæ Rex, anno 1394. edictum promulgauit, quo graues pœnas inflixit eis, qui opinionem minùs piam defenderent, aut prædicarent, exilium à ſua ditione illis indicens, & loco inimicorum ſe eos habiturum declarans. Videatur Pater Pineda *in aduertentiis ad Priuilegium Ioanni. I.* Deinde Ioannes II. Rex Aragoniȩ, & Neapolis anno 1461. publico edicto cauit, ne quis tutaretur opinionem contrariam Immaculatæ Conceptionis; quod priùs ſtabilierat in Comitiis Catalauniæ, anno 1451. dum vicem gereret fratris ſui natu maioris Alphonſi tunc regnantis. Conſulantur Trophæa Regni Aragonum, *lib.* 3. Marinæus Siculus *de rebus Hiſpaniæ*, *lib.* 12. In eoq; diplomate affirmat hic Rex, ſe in hac re Prædeceſſorum ſuorum Martini, Alphonſi, Mariæque Regum veſtigia premere. Reperies id *in Compilatione Conſtitutionum, & Iurium, edita Barcinone, anno* 1588.

144 Reges Catholici Ferdinandus, & Eliſabetha, cum vrbem Granatam obſidione cingerent votum emiſerunt extruendi in illa, ſtatim ac obtinerent, templum in honorem Immaculatȩ Conceptionis; & ita præſtiterunt. Deinde cum eorum ditioni Chriſtophorus Colon nouum Orbem à ſe adinuentum adiungeret, duas primas Inſulas, quas occupauit, nomine Saluatoris, & Conceptionis inſigniuit. Iidem Reges Confraternitatem ſub aduocatione Immaculatæ Conceptionis erexerunt. Carolus. V. Rex noſter, & Imperator Auguſtus, hanc Confraternitatem firmauit ſuo reſcripto, quod affert P. Oxeda *vbi ſupra cap.* 5.

145 Philippus III. Hiſpaniarum Rex mira pietate Immaculatam Conceptionem coluit, præbuit ipſe Imaginem Conceptionis Excellentiſſimæ Duciſſæ de Villahermoſa, cuius tergo ipſius manu hæc verba erant inſcripta. *Hæc eſt virga, in qua nec nodus originalis, nec cortex actualis culpæ fuit.* Et ſubſcripſit, *Philipus S.* id eſt, *Philippus ſeruus.* Teſtatur ſe eam vidiſſe Laurentius Aponte *lib. 6. Sapient. ad cap. 1. numer. 4. digreſſ. 2.* Deinde ipſe Rex epiſtolas ſcripſit anno 1617. die 17. Maij, ad omnes Prælatos, Archiepiſcopos. Capitula Eccleſiarum, Conſiſtoria; Vniuerſitates, Religiones, Ciuitates, & ad regna Caſtellæ, & Legionis in Curia Congregata, quibus ſuo ardore, ac pietate eos omnes incendit, vt à Summo Pontifice tota animi affectione Definitionem Myſterij Immunitatis Virginis efflagitarent; quod ipſi præſtiterunt. Rursùs die 18. Iulij anno 1618. ad academiam Salmantinam miſit litteras, quibus approbauit & confirmauit Statutum conditum ab ipſa, vt omnes qui promouerentur deinceps ad quoſlibet Gradus Litterarios, priùs iuramentoſe obſtringerent defendendi, docendi, ac prædicandi, Deiparam fuiſſe immunem à peccato originali. Præterea Rex ipſe miſit Romam Epiſcopum Carthaginenſem Fr. Antonium de Trejo, & Epiſcopum Accitanum Fr. Placidum de Toſantos, viros doctiſſimos, vt de hac re coram ſummo Pontifice agerent; ſimulque ad eum litteras piiſſimas ſcripſit, atque ad Conſiſtorium Cardinalium, & ad aliquos ſeorſim Eminentiſſimos Cardinales, præcepitq; Duci de Oſſuna & Duci de Alburquerq; ac Comiti de Oñate, qui in Italia tunc verſabantur, vt Romæ ſimul cum Eminentiſſimo Cardinali Borja omnibus viis hanc cauſam promouerent. Ipſeque Rex affirmauit, lubentiſſimè ſi id ad Myſterium Conceptionis Immaculatæ definiendum eſſet neceſſarium, aditurum ſe fore Romam, omnibus Regni ſui negotiis poſthabitis, & ad pedes Summi Pontificis prouoluendum, vt Definitionem ab eo impetraret.

Noſter Magnus Philippus IV. veſti- 146
gia Parentis eſt ſecutus. Statim ac inauguratus eſt Rex, litteras ad Gregorium XV. miſit, ſcriptas die 10 Nouembris, anno 1621. expoſcens vt media congruentiora decerneret, quibus deuotio erga myſterium Immaculatȩ Conceptionis propagaretur. Et in eumdem ſcopum epiſtolas etiam miſerunt Eliſabetha Regina Hiſpaniarum, & Sereniſſimus Cardinalis Infans. Videatur Armamentarium Seraphicum *in Regeſto column.* 315. Deinde alias litteras ad eumdem Pontificem conſcripſit die 14. Iulij, anno 1622. ei gratificans, quòd præcepiſſet, in Diuinis Officiis nomen

men *Sanctificationis* expungi, & *Conceptionis* apponi; & nec publicè, nec priuatè contra opinionem piam quemquam ſermones intexere. Rursùs anno 1635. in Regio Diſcalcetatarũ Matritenſi Cœnobio dorauit Feſtiuitatem Immaculitatæ Conceptionis cum Octaua deſignatis Capellanis, ſub Aduocatione *Sacerdotum Immaculata Conceptionis*; & peculiari diplomate pijſſimum ſuum animum ſignificauit erga cultum huius myſterij. Hoc Feſtum, & Capellanos Pontifex. Vrbanus. VIII. ſua Bulla confirmauit; cui in Pontificatum aſſũpto per ſuos Legatos Rex noſter preces obtulit pro Definitione huius Myſterij. Nouos demum ipſe parat ad Apoſtolicam Sedem Legatos, qui de hac re coram illa agant, & Definitionem impetrent, id non ſemel verbo, & ſcripto pronuntians, ſe libentiſſimè ad id fore profectutum, ſi ſuorum Regnorum grauiſſima momenta permitterent.

147 Reges etiam Galliæ pio valdè affectu erga myſterium Immaculatæ Conceptionis exarſerunt. Carolus VI. ſtatuit, nunquam Confeſſarium ſibi aſſumere ex illis, qui opinionem piam non ſequerentur ex animo, & à ſe repulit Guillielmum de Valone, ex inſigni Dominicana Familia, Epiſcopum Ebreicenſem, eo quòd opinioni non aſſentiretur. Refert id Henricus Spondanus *in Annalibus ad annum* 1397. *num* 7. Piura his ſimilia de deuotione erga myſterium Immaculatæ Conceptionis poteram congerere, plurimos alios Reges & Principes recenſens; ſed rem tetigi fortaſſe longiùs, quàm Epilogus patitur. At quis in *hoc* §. libata perlegat qui non fateatur, vocem populi, quæ eſt vox Dei, ſtare pro Immaculata Conceptione, & quidem non populi ignari, & ignobilis, ſed omnium ferè Sapientum, & Nobilium, Religionum, Communitatum Authorum, & Academiarum.

§. X.

Diuum Thomam non eſſe contrarium opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ, in ipſius Angelici Præceptoris obſequium, probatur.

148 ECcleſiæ, & Theologiæ Sol ſplendidiſſimus D. Thomas affulget omnibus; Nulli ergo ſit ingratum, quòd eius radios ad piam opinionem illuſtrandam haurire contendimus, cum pacatiſſimo, & modeſto ſtylo, ac animo id ſuſcipiamus. Ergo Diuum Thomam ſenſiſſe, ac docuiſſe, Deiparam fuiſſe abſque originaria labe conceptam conſtat primo ex Reuelatione ſuperiùs tradita, qua ſuam mentem ipſe declarauit. Conſtat ſecundò ex eius doctrina, *in 1. diſt.* 17. *quaſt.* 2. *art.* 4. *& in 3. diſt.* 44. *quaſt.* 1. *art.* 3. *ad* 3. Vbi enuntians, eam eſſe maiorem puritatem, longiùs diſtat à culpa, addit; *Talis fuit puritas Beata Maria, qua à peccata originali, & actuali immunis fuit.* Conſtat tertiò ex eius *Commentariis in Epiſtol. ad Galatas, lectione* 6. vbi ſic ait *Virum de mille vnum reperi, ſcilicèt Chriſtum, qui eſſet ſine omni peccata. Mulierem autem ex omnibus non inueni, qua à peccato omnino immunis eſſet, ad minùs originali vel veniali. Excipitur puriſſima, & omni laude digniſſima Virgo Maria.* Reperientur hæc verba in Commentariis prælo excuſis, Pariſiis anno 1529. & anno 1532. ac Venetijs anno 1555. Poſtmodùm in editionibus ab anno 1590. expuncta fuerunt à Remigio Florentino ea verba; *Excipitur puriſſima, & omni laude digniſſima Maria.* Conſtat quartò ex Opuſculo ipſius D. Thomæ ſuper Salutationem Angelicam ibi *Ipſa ſcilicèt Sancta MARIA puriſſima fuit quantùm ad omnem culpam, quia nec originale, nec mortale, nec veniale peccatum incurrit.* Aſſerit Petrus Bergomenſis, hunc fuiſſe pręli errorem; Sed hoc manifeſtum eſt effugium. Conſtat quinto, & vltimò, quia D. Thomas 1. *part. quæſt.* 27. *artic.* 2. *& in* 3. *quaſt. vnic. artic.* 1. vt probet, Natiuitatem Virginis gratia fuiſſe præditam, hac vtitur ratione; *Eccleſia non ſolemnizat niſi pro aliquo Sancto; ſolemnizat autem Natiuitatem Beata Virginis; ergo ſancta nata eſt.* Quæ quidem arguendi forma vt vim habeat, pariter in quauis materia verificari debet; vnde hæc ratiocinatio ex doctrina, & mente conſpicua D. Thomæ erit veriſſima; *Eccleſia non ſolemnizat niſi pro aliquo Sancto; ſolemnizat autem Conceptionem Beata Virginis ergo ſancta concepta eſt.* Inter vtrumque diſcurſum nulla prorſùs diſparitas intercedit.

Inficiatur nullus, vt credo, Diu. Thomam docuiſſe ſententiam de Immunitate Deiparæ à peccato originali; Sed aſſerunt contrariæ ſententiæ aſſeclæ, eum poſtea *part.* 3. *quaſt.* 27. mutaſſe ſententiam, quam defenderat in Commentariis *ad libros ſententiarum*. 149

Hæc reſponſio refellitur primò. Quia, ſi D. Thomas pro opinione minùs pia aſſertur, eo quòd Theologiæ Partes poſt libros ſententiarum ſcripſerit, ſanè Commentaria *in Epiſtolam ad Galatas* ſcripſit poſt ipſas Theologiæ Partes, atque adeò eodem fundamento aſſeremus, mutaſſe iterum ſententiam 150

tentiam, & ad primam rediiſſe; & pro opinione pia afferri debebit, cum hæc eius fuerit poſtrema ſententia & iuxta prædictos Authores poſtremæ eius ſententiæ debeat ſtari.

151 Refellitur ſecundo ex Reuelatione ſatis Authentica in ſuperioribus relata in qua ipſe Præceptor Angelicus ſuam mentem expoſuit, & affirmauit, *in eo loco relato 3. partis*, ſolummodò intendiſſe, Deiparam contraxiſſe debitum peccati originalis, quod debitum ſanè ſoluiſſet, ſi non fuiſſet à Deo præſeruata.

152 Refellitur tertiò à Ioanne de Sancto Thoma, Sacris Ordinis Prędicatorum, *in 1. part. diſp. 2. proœmiali art.* 2. docente, eſſe euidens, D. Thomam, nullo in loco docuiſſe, Deiparam contraxiſſe peccatum originale, nec negaſſe, fuiſſe à Deo præſeruatam; ſed ſolummodò ſtatuiſſe communia principia, ex quibus, ſi non eſſet præſeruationis priuilegium, deduceretur, patres naturales Virginis fore transfuſuros in ipſam peccatum originis, quin reſoluerit, an de facto priuilegium extiterit, aut peccatum fuerit transfuſum. Idem affirmant Seraphinus Porecta *in 3. part. quæſt.* 27. Et Illuſtriſſimus Fr. Franciſcus de Arauio Epiſcopus Segouienſis, *in 1. 2. quæſt.* 81. *artic.* 3. Et quamuis poſtmodùm referat aliqua loca ex Quodlibetis. D. Thomæ, & ex Commentariis in Pſalmos, quæ opinioni minùs piæ fauere videntur, attamen eamdem expoſitionem ſubeunt, ac cætera, quæ ex Partibus Theologię deducuntur, & ita id affirmat Ioannes de Sancto Thoma

153 Refellitur quartò ab Ambroſio Catherino eiuſdem Illuſtris Dominicanæ Familiæ *in tractat. de Conceptione.* Qui docet, D. Thomam ſemper ſenſiſe, Deiparam immunem fuiſſe à peccato originali; ſed, quia tunc temporis in Eccleſia vniuerſali adhuc non erat inſtitutum Feſtum Conceptionis, & tamen celebrabatur à pluribus Eccleſiis, pietatis ſpecialis zelum generali Eccleſiæ conſuetudini eſſe poſtponendum, iudicaſſe; quare, ne promoueret ſua doctrina de Immaculata Conceptione illam ſpecialem pietatem; ab ea edocenda deſtitiſſe. Hinc infert Fr. Franciſcus de Soſa Epiſcopus Oxomenſis, *in Reſponſione ad orat. Doctor. Mexia, fol.* 17. D. Thomam, *fuera aora acerrimo defenſor, de lo que la Santa Igleſia Romana celebra, honra; y feſteia, como lo han ſido tantos Varones doctiſſimos de ſu Orden, y grandes defenſores de ſu doctrina*; id eſt, nunc, ſi ſuperſtes inter nos eſſet, fore acerrimum defenſorum Conceptionis, quam Sancta Eccleſia Romana celebrat, veneratur, & colit; ſicut etiam hanc defenſionem ſuſceperunt Viri doctiſſimi eiuſdem Sacri Ordinis & aliundè doctrinæ D. Thomę penitùs inhærentes.

Refellitur demùm, ſupponendo id, quod 154
Pariſiis accidit, ac graues, pluresque Authores referunt, ſcilicèt Mauritium Epiſcopum Pariſienſem, Opinioni piæ aduerſantem, promulgaſſe Decretum anno 1175. quo præcipiebat; vt in Pariſienſi Academia non defenderetur opinio pia. Aliquo tempore Decretum hoc viguit, atque vt ei mos gereretur, etiam hi, qui ab opinione pia acriter ſtabant, ſuum ſenſum, ac iudicium non promebant, ſed ſe tempori, & Scarbro, per indulgentiam quamdam, aptabant. Id apertè conſtitit, nam vbi primùm Decretum illud derogatum fuit, vel vbi primum, etiam eo vigente, Doctores, & Magiſtri Academiam Pariſienſem deſerebant, opinionem piam valdè propugnabant. Hinc authoritas Doctorum Pariſienſium illius æui pro opinione minùs pia exiguum ponderis retinet, cum non tam ex animi ſenſu, quàm gerendo morem Decreto fuerint locuti. Hoc ſuppoſito, & caſu negato, quòd D. Thomas in Theologiæ Partibus docuiſſet opinionem minùs piam, ſanè cum tunc in Academia Pariſienſi doctrinam Theologicam traderet, & indidem adhuc vigeret Mauritij Decretum, aſſerendum eſt, Angelicum Præceptorem id docuiſſe, vt morem gereret, & indulgeret Decreto, & non ex animi ſenſu, proprioque iudicio; nam vbi eius Decreti obſeruantia eum non vigebat, ſuam mentem manifeſtè deprompſit, & Immaculatam Deiparæ Conceptionem propalauit. Qui velit alias expoſitiones doctrinæ D. Thomæ, adeat Authores huius Appendicis decurſu relatos, & P. Andream Pinto *de Conceptione, in expoſitione textus D. Thomæ*, quam ante omnes Anthologias præmittit. Hæc pro tanto Eccleſiæ Doctore ſyncera ipſius doctrinæ veneratione libaſſe ſufficiat.

§. XI.

Nec Patres, aut Eccleſiæ Doctores aduerſantur piæ Opinioni de Immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis.

DEdimus *ſuperiùs* §. 6. plures Patres Eccle- 155
ſiæ Latinæ, & Græcæ, Immaculatæ Virginis Conceptioni ſuum calculum ferentes quibus addi adhuc plures poſſent. Hugo *tomo 3. in erudit. Theolog. tract. de Verbo Incarnato, collat.* 3. ſic fatur; *Mater virgo electa eſt, vt de mundo immaculatus naſceretur; vt, ſicut in cælo Deus habuit*

Patrem

Patrem immortalem æternus, ſic in terra haberet Matrem Virginem incorruptus. Igitur in cœlo qualis Pater, talis Filius; & in terra qualis Mater, talis filius. In cœlo cum Patre æternus & immenſus: in terra cum Matre immaculatus & manſuetus. In cœlo cum Patre incorruptus & ſublimis: in terra cum Matre Virgo & humilis, In cœlo imago Patris: in terra imitator Matris. Mater Virgo erat & in humilitate exultabat; Filius Virginis virgo humilitatem commendabat. Talis ergo agnus, qualis mater Agni, ex munda mundus, ex Virgine incorruptus. Expende vim comparationis, munditiem Matris ſimilem munditiei Filij, vt ex munda immaculatus naſceretur; Quæ profectò non ſtant, ſi Mater aliquando fuiſſet immunda & maculata, cum filius in nullo inſtanti maculatus & immundus extiterit. S. Gregorius Epiſcopus Nicomedienſis *oration. de Præſent. Virg.* quæ habetur apud Metaphraſtem & Lipomanum, ait de MARIA, *Fontem re verà ſignatam, ex qua manant fluenta puriſſima & irrigant Orbem terræ, in quo limi, qui conturbabat non ſunt deprehenſæ reliquiæ; ex quo procedens fluuius gratiarum circuit vniuerſum.* Quis eſt limus iſte fontem conturbans, cuius nec etiam reliquiæ In Maria deprehenduntur; Certè niſi origo immaculata intelligatur, locus contorquebitur; nam limoſa origo opponitur gratiarum origini; & reliquiæ limi vocatur ab Eccleſiæ Patribus originalis culpa in nos deducta ex limo actualis culpæ Adami. S. Ildephonſus *ferm. 2. de Partu & Purificatione Virgin* qui extat *in tom. 4. Bib. Homil.* inquit; *Ergo in qua clauſtrum pudoris integrum permanſit, nulla diſruptio interuenit, nulla vexatio carnis, nulla fœditas diræ conditionis, et in qua vexilla virtutum micarunt, nullum peccatum primæ originis, vt cruciaretur, viguit.* In margine adnotat Gerardus Mozanus ex illuſtri Prædicatorum Ordine; *Nullum peccatum primæ originis viguit in Maria.* Et in indice huius ſententiæ; *Maria Virgo inmunis originali peccato.* Breuitati conſulens omitto alios Patres pro pia opinione militantes. Sed tamen Cardinalis Caietanus *in Opuſculo de Concept. ad Concilium Lateranenſe,* non paucos refert pro opinione contraria. Adhæſit in adducẽdis his Authoritatib⁹ Bandello, nec adhærere debuiſſet. Etenim Bandellus librum edidit contra Immaculatam Conceptionem, quem nuncupauit *Gladius Sanctus*, & in eo (vt ſatis comprobat, facta collatione authoritatum, Ioannes à Fonte *in allegatione pro Conceptione fol,* 12.) deprauat, truncat, & ſupponit teſtimonia Patrum, vt illicò libabimus. Videantur quæ de Bandelli opere aſſeruntur ab Epiſcopo Soſa *vbi ſuprà à fol.* 33.

156 Aſſertur ergo ab his Authoribus pro opinione minùs pia Sanctus Gerardus. Sed

Mendo de Iure Academico.

præterquam quòd ignoratur, quis ſit hic Pater Eccleſiæ, nullum reperitur opus ſub eius nomine; atque adeò euanet hoc teſtimonium.

Refertur Sanctus Maximus Taurinenſis 157
in ſermone de Aſſumptione Virginis. Sed ſanè in cunctis ſuis operibus nullum ille habet de Aſſumptione ſermonem. Imo nec Feſtum Aſſumptionis in Eccleſia celebrabatur tempore Sancti Maximi, nec celebratum fuit ferè ducentis annis poſt ipſum.

Adducitur Euſebius Emiſſenus. At in 158
primis hic fuit Arrianus. Deinde in Bibliotheca Patrum edita Coloniæ anno 1618. in qua Euſebij opera extant, non inuenitur clauſula verborum, quę aſſeruntur in probationem oppoſitę opinionis.

Ex Venerabili Beda aliqua loca expri- 159
muntur. Sed nullus, qui ipſum Bedam perlegat, non animaduertet ea eſſe truncata, & vitiata; quare nihil ex illo fideliter obſeruatum contra piam opinionem poterit decerpi.

A Diuo Auguſtino tria diuerſa teſtimo- 160
nia extrahuntur. Attamen in editionibus Operum tanti Eccleſię Doctoris, quę fuerunt excuſa Antuerpiæ, Louanij, & Pariſijs, nullum ex illis tribus teſtimoniis extat.

S. Ambroſius etiam cumulatur. At legantur 161
omnia eius opera typis Romę mandata anno 1585. & nullum proiſus verbum inuenietur ex his quę proponuntur.

S. Remigius *in Pſalmum* 21. pro ſententia 162
minùs pia ſtare affirmatur, & eius verba repetuntur. Videatur tamen integer eius Commentarius in eundam Pſalmum, non enim ea verba ibi inueniuntur.

Diui Anſelmi authoritas ſuperadditur. Ec- 163
ce tamen, vt modeſtè agamus, æquiuocationem. Etenim extat colloquium inter Diuum Anſelmum & eius diſcipulum Boſſum; Hic autem Boſſus dubitationis ſpecie proponit verba, quæ vt contraria opinioni piæ referuntur. Quæ ſanè D. Anſelmus ex ſuo ſenſu non proponit, cum manifeſtè conſtet ex locis ſuperiùs libatis eum validum fuiſſe propugnatorem immaculatæ Conceptionis.

Diuus Thomas quaſi indubitatus ſententię 164
contrariæ vindex proclamatur. At § *præcedente*, eum eſſe opinionis piæ aſſeclam, probauimus in ipſius obſequium & venerationem. Idque cenſuerunt plures, & graues eiuſdem Ordinis Authores, quorum aliquos § *ſequenti* referemus.

S. Bonauentura itidem pro opininone minus 165
pia refertur. At in memoriam eſt reuocandum

illud Decretum Mauritij Epiſcopi Pariſienſis, de quo *ſuprà numer.* 154. eo enim vigente, non poterant Magiſtri Academię Pariſienſis ſuum iudicium publicè proferre circa Immaculatam Conceptionem; vigebat autem, cum D. Bonauentura in ea Academia verſabantur, atque adeò vt tunc morem gereret ei nequiuit opinionem oppoſitam impugnare, & piam defendere. At vbi liberè potuit, viuidè præſtitit, vt videre eſt *in ſermone 2. de Beata Virgine, & in 3. diſt.* 3. Eius aliqua verba ſuperiùs tranſcripſimus.

166 Annectitur prædictis S. Antonius de Padua *in ſermone de Natiuitate Virginis*; qui ſanè inter eius Opera non extat. Referuntur præterea S. Vincentius Ferrer, & S. Bernardus de Sena. Hi non ſunt ex antiquis Eccleſiæ Patribus, cùm effloruerint nondum ab hinc retro 300. annis; & adhuc fido calamo non referuntur, cum piam opinionem fuerint tutari, vt oſtendit Oxeda *de Concept.*

167 S. Bernardus adducitur *in Epiſtola ad Canonicos Lugdunenſes*. Verum D. Bernardus in ea dumtaxat illos obiurgat, eo quòd Feſtum Conceptionis celebrarent eo tempore, quo adhuc Eccleſia Vniuerſalis id Feſtũ non peragebat; Sicuti, ſi ante celebrationem Feſti Aſſumptionis in vniuerſa Eccleſia, celebraretur ab aliquibus in ſpeciali, & quis pio zelo excitatus eos increparet, non inde ſequeretur hunc ab Aſſumptione Virginis diſſentire; quare nec infertur S. Bernardum diſſenſiſſe ab Immunitate Deiparæ. Et quidem præter expoſitionem ferè cunctorum, ſic eum exponunt omnes Authores ac Magiſtri ſuæ illuſtris Religionis, quod magnam vim ingerit; maximè cum Authoribus contrarijs valdè commune ſit aſſerere domeſticos veriùs interpretari ſuum Præceptorem; indéq; ſi eundem locum Diui Thomæ domeſtici in vno ſenſu exponant, & in alio ſenſu externi, quantumuis celebres & eruditi iudicant verum ſenſum à domeſticis traditum, & falſum eum, qui traditur ab externis. Inde ergo ſenſus verus Diui Bernardi ille erit cenſendus, qui à domeſticis edocetur. Ac ſanè mellifluus Doctor ſuum ſenſum ac iudicium ſatis exprimit *ſermone 4. ſuper Salue Regina*, & aliis in locis, vbi immaculatam Virginis Conceptionem propugnat,

168 Bandellus *cap.* 17. refert verba quædam Sancti Ildephonſi; ſed ſequentia verba ad ipſa prætermitrit, in quibus Immaculatam Conceptionem ille tutatur. Præterea *cap.* 20. adducit S. Damaſcenum *orat.* 1. *de Natiuitate Virginis*; Sed legat quiſquis eam Orationem, & piam opinionem propugnatam reperiet. Refert etiam pro ſe *capite* 14. Sanctum Cyrillum Alexandrinum. Qui ſanè tum *ſuper Ioannem*, tum contra Neſtorium apertè docet Immunitatem Deiparæ. Rursùs adnectit Sanctum Gregorium Nazianzenum. At hic *in Epiſtola ad Nemeſium* expreſsè ſtat pro opinione pia. Deinde ſubjungit Sanctum Fulgentium. Hic verò *in ſermone de laudibus Virginis*, Immaculatam Conceptionem prædicat. Demum affert Sanctum Petrum Damianum. Qui profectò pro Immunitate Deiparæ militat *ſerm.* 13. *de Natiuit. Virgin. & ſerm. de Aſſumpt.* Sed quid his immoror? Fr. Petrus de Alua *in ſole veritatis* affert omnia teſtimonia quæ contra Immaculatam Conceptionem circumferuntur, & oſtendit falsò adduci triginta tria millia teſtimonia, corrumpendo ſenſum & verba penitus; Et etiam adducit innumeras alias authoritates deprauatas. De quo infra *in additione* §. 2. Et omninò ego videndus ſum *in Statera opinionum benignarum diſſertat.* 13. *quæſt.* 1. §. 2.

Iam ergo liquet opinionem minùs piam non habere Patronos Eccleſiæ Patres ac Doctores; cum hi qui pro illa aggregantur neutiquam faueant, quin potius illam impugnent & opinionem piam doceant aut ſequantur. Videantur Authores ſuperiùs pro nobis relati, qui plura ex his latius expendunt. 169

Pro opinione oppoſita ſolet afferri Reue- 170
latio quædam Sanctæ Catharinæ Senenſis. Cui reſpondetur primo ex Ambroſio Catharino Ordinis ſacri Prædicatorum, qui *libro* 3. *pro Immaculata Conceptione circa initium*, ait: poſt obitum Sanctæ Catharinæ confictam fuiſſe eam Reuelationem præpoſtero quodam zelo à defenſoribus opinionis minùs pię, vt infirmarent vim Reuelationum, quæ extant pro Conceptione Immaculata. Deinde reſpondetur ex Patre Nicolao Lancicio *tom.* 2. *opuſc.* 11. *de praxi diuina præſentia*, *capite* 13. Vbi affirmat tum à cunctis bonæ notæ Authoribus veram eſſe negari; tum eam Reuelationem non inueniri inter Reuelationes S. Catharinæ editas anno 1504. Venetiis per Lazarum de Soardi; tum demum ſi ea oratio S. Catharinæ, quæ affertur, non ſit conficta, ſed ab ipſa pronuntiata, eam non Deo Reuelante, ſed ex proprio ſpiritu, & ſenſu elicitam, cum fuerit filia ſpiritualis eorum, à quibus eam opinionem fuerat edocta. Demum reſpondetur ex doctrina P. Martini del Rio *lib.* 4. *diſquiſit. Magicar. cap.* 1. *q.* 3. *ſect.* 5. vbi tradit attendendum eſſe circunſtantiis, cum duæ Reuelationes inuicem contrarię obtenduntur, vt

diſcernatur

diſcernatur, quænam ex illis ſit vera; Et apponit exemplum in ipſo noſtro caſu, in quo aſſeruntur Reuelationes S. Brigittæ, & S. Catharinæ inuicem contrariæ, docetque, præponderare Reuelationem S. Brigittæ, cum hæc ab affectu liberior ſit cenſenda, ſi quidem nec profeſſa eſt inſtitutum Ordinis Sacri Prædicatorum, nec Minorum, nec ſub eorum diſciplina, & magiſterio fuerit educata; indeque non ſuperſit anſa exiſtimádi, aut confictam fuiſſe Reuelationem; aut fuiſſe propoſitionem, non ex reuelatione, ſed ex proprio ſenſu prolatam.

§. XII.

Nec omnes è Sacro Ordine Prædicatorum diſſentiunt Opinioni piæ de Immaculata Conceptione Deiparæ. Nec id definitioni huius veritatis obſtare videtur.

171 OPinionem piam omnes verbo, & ſcripto docere, & ſequi, fecimus planum. Magna tamen authoritas opinioni contrariæ conciliari intenditur ex eo, quòd Sacer Ordo Prædicatorum pro illa ſtet; cum in hac illuſtri, ac ſanctiſſima Familia ea vigeat ſapientia, qua Eccleſia, & orbis illuſtretur. Sed in primis oſtendemus, non omnes ex illa pro contraria opinione militare, quin potiùs innumeros, & ſapientiſſimos à nobis eſſe; deinde attingemus, id non videri obſtare definitioni huius Myſterij.

172 S. Dominicus, Religionis Prædicatorum Fundator, acertimè tutatus fuit, Deiparam ab originali peccato fuiſſe præſeruatam: vt conſtat *ex lib. de Sacramento Corporis Chriſti*, quem ab ipſo fuiſſe compoſitum, multis probat Marcus Antonius Palau *in Defenſione Dominicana cap.* 2. Prætereà S. Dominicus errores Albigentium confutauit; Ex his autem vnus erat error, Redemptorem humani generis debere naſci de Virgine non maculata, atque adeò non potuiſſe eſſe eum, qui natus fuit ex Maria, eo quòd maculam originalem contraxerit. Econtra S. Dominicus oſtendebat, Mariam fuiſſe Immaculatam & aduerſus hunc, & alios errores libellum *de Corpore Chriſti* compoſuit; *Et prædicti Albigenſes furioſè inſurgendo cōtra ipſum B. Dominicum, dicebant, quòd illa Virgo fuit concepta in peccato originali; Et B. Dominicus prout in ſuo libello continetur, reſpondit quòd non erat verum, quod dicebant, quoniam Virgo Maria ex illa, de qua Spiritus Sanctus per Salomonem ait*, Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te; *Finaliter exiſtentes hæretici in eorum erronea intentione venerunt ad miraculi experientiam, videlicèt quòd B. Dominicus proiiceret, libellum ſuum in quodam furno ardente, & ſi ibi non combureretur, crederent dictis ſuis; Et B. Dominicus proiecit ipſum in furno ardente. & libellus inuſtus exiuit.* Verba hæc ſcripta ſunt in tabula quadam antiquiſſima, in qua miraculum eſt effigiatum, & extat in Archiuis Vrbis Barcinonenſis in Catalaunia, de cuius authoritate videatur Armamentarium Virginis *in Regeſto fol.* 283. Prædicti autem miraculi mentionem faciunt Pelbartus *lib. 4. Stellarii, part. 1. articul. vlt.* Tartaretus *in 3. diſt 3. quaſt 1. in fin* Bernardinus de Buſtos *in Officio de Immaculata Concept. ſecunda die Octauæ, lect. 4.* Aianus Pariſienſis *in prologo Defenſory de Concept.* Coccius *libro 3. articul. 1. fin.* P. Caniſius *lib 1. de Deipara, cap. 1.* P. Salmeron *in cap. 5. epiſt. ad Rom. diſput. 51.* P. Petrus de Oxeda *in informatione Eccleſiaſtica pro Concept.* Et obſeruatione eſt dignum, in libello; qui ab igne inuſtus euaſit, contineri verba ab Apoſtolo Andrea iuxta traditionem decerpta; *Sicut primus Adam fuit ex terra Virgine, & numquam maledicta formatus, ita docuit in ſecundo Adam fieri, id eſt, Chriſto cuius terra, id eſt, Mater numquam fuit maledicta.*

De Angelico Præceprote D. Thoma 173
egimus latè §. 10. Et profectò id fuerit tribuendum noſtræ ſummæ venerationi Magiſtri communis, quòd ægrè feratur, eum ab opinione pia dimoueri, cum valida ſint fundamenta, quibus videtur ſuaderi, illam fuiſſe ſecutum.

Deindè ex eadem Sacra Prædicatorum 174
Familia Immaculatan Conceptionem Virginis defenderunt Sanctus Vincentius Ferrer, B. Ludouicus Beltram, S. Ramon de Peñafort, Sanctus Antonius, Hugo de S. Caro Cardinalis, Ioannes Taulerus Viguerius, Heruæus Natalis, Ioannes de Fenario, quorum tres poſtremi totius Ordinis Generales fuerunt. Ioannes à S. Geminiano, Holcot, Hugo de Patro Florido, Sanctius Porta Ambroſius Catharinus Archiepiſcopus Complenſis, Guillelmus Pipinus, Vincentius Iuſtinianus Antiſtes, Raymundus Paſcelius, Bartholomæus Piſanus, Petrus Doze, Dominicus Soto, Iacobus de Voragine Epiſcopus Ianuenſis Ioannes Baptiſta Lanuza Epiſcopus Aluatracinenſis, Laurentius Gutierrez, Hieronymus Almonacir, Illuſtriſſimus D. Fr. Ioſephus Gonzalez Archiepiſcopus Compoſtellanus, Ioannes à Sancto Thoma Regis à Confeſſionibus, Vincentius Veluacenſis, Leonardus Vtinus, Ludouicus de Granada, Ioannes de de la Peña, Ioannes Lopez Epiſcopus Monopolenſis, Alphonſus de

Cabrera, Abraham Zobius, Mauricius de Viliaprobata, Mancius, Baltaſar Sorio Ordinis Generalis, Petrus de Tarantaſia, qui poſtea fuit Pontifex Innocentius V. Claudius de Rota, Pontifex pius V. Alfonſus Nauarro, Medina, Mendez, Herrera Gutierrez, Dominicus Florentinus, Reguſes, Egidius Fuſcarius, Philippus Diaz, Franciſcus Forerius Ioannes Herol Ordinis Generalis, Leonardus Marinus, Paulus Condeſtable Magiſter Sacri Palatij, Albertus Aguayo Epiſcopus Aſtoricenſis, Melchior Canus, Ferdinandus Oxea, Didacus Mas, primarius Valentiæ Theologiæ anteceſſor, & plurimi alij, quos relatos inuenies à Marco Antonio Palau *in Defenſione Dominicana*; à Vincentio Iuſtiniano eiuſdem Ordinis, *tractatu de Conceptione.* A Fr. Alfonſo Sobrino, *eodem tractat. de Conceptione* à P. Salazar *tom. de Concept. cap. 42. ſeculo 13. pagina* 434. ab Enriquez *tomo 1. de Sacrament. libro 3. c. 11.* à P. Ioanne Antonio Velazquez *de Maria Immaculatè concepta, libr. 4. diſſertat. 2. numero 12.*

175 Hinc loquens de opinione pia Ioannes Fenarius Sacri Ordinis Prædicatorum Generalis, *Dicere ſolebat, antiquiores Magiſtros, quantò magis docti, & quantò magis ſancti eſſent, tanto magis eam ſententiam vltrò amplexaturos, non quidem ſectantes alios, ſed cunctos ipſi antevertentes, animo multò promptiore, ac propenſiore pro gloria Matris.* Verba ſunt Ambroſij Catharini *in diſputat. ad Concil. Tridentin. part. 1. col. 66.*

176 Martyrologium Ordinis Prædicatorum editum Salmanticæ anno 1579. & diſpoſitum ex mandato Seraphini Caualli, eiuſdem Ordinis Generalis, necnon Manuale ipſius Religionis excuſum Hiſpali anno 1524. habent Feſtum Conceptionis Virginis. In quo Manuali, extat illud celebre Decretum de opinione pia tuenda; nam cum præmiſſum fuiſſet, in eo Sacro Ordine defendi ſolitum fuiſſe, Deiparam eſſe in originali culpa conceptam, additur; *Sed iam de hoc non eſt curandum, cum ſit materia nullius vtilitatis & valdè ſcandaloſa; præſertim, cum tota ferè Eccleſia (cuius vſus, & authoritas ſecundùm B. Thomam 2. 2. quæſt. 10. articul. 12. præualeat dictis Hieronymi, & cuiuſcunque Doctoris) iam aſſerat, quòd ſit præſeruata.*

177 Anno 1602. ſub Hieronymo Xauierre Ordinis Prædicatorum Generali, pro toto Ordine id fuit ſtabilitum, *Strictè prohibemus, ne quis audeat in publico prædicare, vel docere, quòd B. Virgo fuit concepta in originali propter ſcandalum fidelium.* Refert id D. Ioannes Serranus Epiſcopus Acernenſis & ex eo P. Velazquez *vbi ſuprà num.* 14.

178 Vincentius Iuſtinianus eiuſdem Ordinis, *tract. de Concep. §. 18.* affirmat, in plurimis ſuæ Religionis Cœnobiis ſolemniſſimè celebrari Feſtum Conceptionis, & in Prouincia Bætica, non obſtante tempore Aduentus, hanc Feſtiuitatem cum Octaua peragi; Ac in Cœnobio Vrbis Valentiæ in extremo circulo cymbali grandioris hæc verba eſſe inſculpta; *Maria Virgo ab omni peccato originali immunis fuit*; Quaſi in hoc Sacro Ordine non ſolùm plurimorum Sapientum, ſed Cymbalorum voces Immunitatem Deiparæ perſonent, in eoque illam abſque peccato originali fuiſſe conceptam inclametur; (Hiſpanè diceres) *à campana tañida*. Illuſtriſſimus Fr. Ioſephus Gonzalez ex eodem Sacro Ordine Feſtum Conceptionis in Alma ſua Eccleſia Compoſtellana in perpetuum dotatum reliquit

Conſtat ex his omnibus, Sapientiſſimos, 179
ac Innumeros ex inſigni Prædicatorum Religione pro Immaculata Conceptione Virginis militare, ipſumque Sacrum Ordinem hanc pietatem fouere, vt Iam non mireris, Marcum Antonium Palao Decanum Almæ Eccleſiæ de Origuela, librum edidiſſe, cui titulus eſt, *Defenſa Dominicana*; ad eumque ſcopum collimare, vt vindicet hunc Sacrum Ordinem ab exiſtimatione, qua creditur, vndique, & omnino contrarium eſſe opinioni piæ; Nec adhuc videatur odioſus titulus *aduotationis 2. lib. 4. diſſertat. 9.* à P. Velazquez præfixus, nempè; *Sacram Sancti Patris Dominici Religionem cum Sanctiſſima Minorum Familia de obſequio erga Deiparæ immunitatem piè contendere.*

Sed, caſu negato, quòd totus Sacer 180
Ordo Prædicatorum opinioni piæ de Immaculata Deiparę Conceptione contradiceret, quamuis eius authoritas maximi ſemper eſt facienda, tamen obſtare non videtur, quominùs id myſterium à Sede Apoſtolica definiatur. Primò, quia vſus, & authoritas Eccleſiæ præponderat authoritati cuiuſcumque Doctoris, iuxta doctrinam Diui Thomę; authoritas autem ac vſus Eccleſiæ ſtat pro Immunitate Deiparæ, vt ſatis ſuperiùs ſtabiliuimus, & fatetur ipſe Sacer Ordo Prædicatorum in verbis allatis *numer.* 176. vnde, quòd obſiſtat opinioni piæ ipſemet illuſtris Ordo non tollit definitionem myſterij, pro quo militat præponderans authoritas. Secundò, quia non ſolùm authoritas Eccleſiæ ſed omnia fundamenta allata, & adducenda in hoc Appendice conuincunt veritatem huius myſterij, ac proximam eius definibilitatem; Dubitari autem nequit, etiam ſi altiſſimè, vt par eſt, de authoritate Sacri Ordinis Prædicatorum ſentiamus, hanc non præponderare,

ponderare, nec æquiualere, aut ponderis momentum æquale præferre omnibus fundamentis iam allatis, ſaltem ſimul ſumptis; Memoria repetantur, & in epilogum reuocentur, vt de diſtantia conſtet vnius authoritatis ab alia. Tertiò, quia in Conciliis Generalibus plures veritates definitæ fuerunt, quæ antecedenter ventilabantur, & aliquæ ex illis contrarios habuerunt Viros inſignes, doctiſſimos, imò & Patres Eccleſiæ, pluriſmoſque eorum aſſeclas. Poſſem non pauca exempla in medium proferre, quæ tamen omitto, & quia ſatis omnibus doctis conſtant, & ne extra quæſtionem longior diuagari cenſear. Videatur Ioannes à Fonte *in allegation. pro Concept.* Igitur, quòd Opinionem piam non ſequatur Religio quædam ſacra, eſtò illuſtriſſima, non obeſt, quominùs à Sede Apoſtolica definiatur, cum præter illam cuncta Eccleſia, Religiones, Academiæ, Authores, antiquitas, traditio, Reuelationes, Miracula, Pontifices, Tribunalia Fidei, Communitates, vox populi, aliàque fundamenta pro præfata opinione pia apertè ſtent, vt in ſuperioribus ſtabiliuimus, & adhuc erit firmandum.

§. XIII.

Nec eneruatur Opinio pia de Immaculata Conceptione ex eo, quòd aliis retrò ſæculis illam aliqui Authores impugnauerint, cum ſemper fuerint reiecti.

181 PRO ſententia oppoſita referuntur plures Doctores Pariſienſes; Quorum authoritas parùm vrget ex eò, quod iam ſuperiùs obſeruauimus; Nempè Mauricium Epiſcopum Pariſienſẽ promulgaſſe Decretum anno 1175. quo præcipiebat, vt in ea Academia non defenderetur Opinio pia; Viguit hoc decretum centum ſeptuaginta vno annis vſque ad annum 1346. in quo ab Epiſcopo tunc exiſtente, ab ipſaque Academia fuit reuocatum, & contrarium decretum editum fuit, omneſque iurando ſe obſtrinxerunt defendendi Immaculatam Conceptionem. De hoc decreto, & de antecedenti, eiuſq; reuocatione videatur Altiſiodorenſis *in ſum. tract.* 1. *cap.* 5. Bochon *in 3. diſt* 3. q. 4. Ioannes à Fonte *in allegat. Concept.* Iacobus Bordan *tom.* 2. *Chronolog.*

182 Hinc Doctores, qui, eo Decreto vigente, opinionem contrariam tenuerant, iam per Decretum ſubſequens, ac Iuramentum emiſſum, fuere reiecti: Quin & illi, ſaltem plurimi, vt ſuprà attigimus, non ex animi ſenſu loquebantur ſed, vt morem gererent Decreto; *Mendo de Iure Academico.* quare, cum primum extra Academiam Pariſienſem eius ſtatutis exonerabantur, Opinionem piam acerrimè defendebant. Inde Heruæus docuit in Academia Pariſienſi Opinionem minùs piam, *in* 3. *diſt.* 3. Et poſtmodùm Opinionem piam tutatus fuit *ſuper cap.* 2. *ad Corinth. c.* 5. Paludanus etiam Patriarcha Hyeroſolimitanus tenuit Pariſiis Opinionem contrariam *in* 3. *diſt.* 3. Et deinde Immaculatam Conceptionem propugnauit *triplici ſermone de Conceptione.* Alexander de Ales, dum eſſet Pariſiis, Decreto Mauritij morem geſſit; poſteà tamen ſex libros in fauorem piæ Opinionis ſcripſit. Plura ſimilia poſſem afferre quibus conuincitur, Doctores Pariſienſes vi, & non ſponrè, in oppoſitam opinionem deflexiſſe; & quidquid de eis ſit, ſi aliqui ex animi ſenſu fuere locuti, conſtat, fuiſſe reiectos.

Quingentis ab hinc annis, & ampliùs, aliqui Angli Opinionem piam impugnarunt; Militauit ſtrenuè aduerſus illos S. Anſelmus, obtinuitq; nobilem triumphum, ac Feſtum Conceptionis in eo Regno firmiter ſtabiliuit, & ad Epiſcopos ſuper eo eruditas litteras, nec non piiſſimas conſcripſit. Legatur Ioannes Bochon *in* 4. *diſtinct.* 2. *quæſtion.* 4. *articul.* 2. 183

In Academia Colonienſi extitere nonnulli opinionis contrariæ defenſores; Scotus verò, ſubtiliſſimus Doctor, circa annum 1300. eos impugnauit, & omnino conuicit, communi adeò cunctorum plauſu, vt cognomen *Subtilis* tunc ei fuerit adaptatum. Conſulatur Rodulphus *in Hiſtoria Seraphica*, *lib.* 3. 184

Aliquor deinde poſt annos Ioannes de Monteſono propugnauit opinionem minùs piam, & alias ſimul opiniones; Quas cum attentè examinaſſent Epiſcopus, & Academia Pariſienſis, eas reprobarunt; Et inter illas à decima vſque ad decimam tertiam extat illius opinatio de Conceptione; inueniunturque in textu Magiſtri Sententiarum in editione anni 1540. Inde Paulus Venetus *tract. de Concept.* aſſerit; *Manifeſtè liquet in Vniuerſitate Pariſienſi, vbi hæc opinio eſt approbata, quia offendebat pias aures* 185

In Hiſpania ab anno 1390. vſque ad annum 1437. nonnulli opinionem contrariam docuerunt; ſed contra ſe commune iudicium, & odium concitarunt; adeo vt aduerſùs illos reſcripta graues pœnas continentia expediuerint Rex Ioannes Primus anno 1394. Rex Martinus anno 1408. Regina Maria in Comitiis Generalibus anno 1437. De quibus aliqua iam ſuperiùs attigimus, & videndi ſunt Authores ibi relati, & Epiſcopus Soſa, *fol.* 27. 186

Cæterùm, cum aliqui perſiſterent in defenſanda oppoſita opinione, ante Pontificem Sixtum IV. controuerſia fuit ex vtraque parte 187

agirata, & victoriam retulit Opinionis piæ propugnator Fr. Franciſcus Lombardus, ex Sacro Minorum Ordine, quem, vt victorem, Pontifex laudauit aſſerens, *Tu es verus Sanſon*; exindeque cognomine mutaro, vocatus eſt F. Franciſcus Sanſon. Videatur Chronica Ordinis S. Franciſci 2. *part. cap.* 60. Adhuc tamen in ſuo propoſito perſtitere aliqui ex aduerſantibus, & Opinionem piam damnare ſunt auſi, atque aſſerere, Conceptionem, cui Feſtum ab Eccleſia dicatur, non eſſe Conceptionem naturalem Deiparæ, ſed ſpiritualem. Id Pontifex Sixtus moleſtiſſimè tulit, & anno 1482. expediuit Extrauagantē *graue nimis*, anno vndecimo ſui Pontificatus, in qua damnauit opinionem eorum, qui cenſuram ſententiæ piæ infligebant, ſeu eorum cenſuram, & ſimul opinionem *Aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eamdem Sanctam Romanam Eccleſiam de ſpirituali dumtaxàt Conceptione, & Sanctificatione eiuſdem Virginis glorioſa Feſtam celebrare.* Explicatque quàm ægrè tulerit inſiſtentiam Authorum aduerſantium his verbis *Eò grauiùs prouocati, quò illi periculoſiùs remanent incorrecti.* Hanc Extrauagantem innouauit Concilium Tridentinum *Decreto de peccato originali, in fine.*

188 Anno 1501. referente Laurentio, Surio in Academia Moguntina aliqui contra Opinionem piam inſurrexerunt; quos vt omnino repelleret Academia, condidit ſtatutum quo prohibuit Gradum in Theologia ab vllo aſſumi, qui primùm iureiurando non ſe obſtringeret defendendi Immaculatam Conceptionem.

189 Anno 1512. ex ſolo Sacro Ordine Minorum octo mille alumni Religioſi doctiſſimi Ferraræ conuenerunt, vt piam opinionem contra aliquos impugnatores tuerentur; Reportauere triumphum, qui pluribus elogiis commendatur ab omnibus illius temporis Hiſtoriographis. Anno 1520. vt aſſeruimus *num.* 176. Defenſoribus Opinionis contrariæ ſeuerè iniunctum eſt, ne ei defendendæ inſiſterent, cum ea eſſet materia nullius vtilitatis, & valdè ſcandaloſa; prout in prohibitione aſſeritur.

190 Anno 1375. Pariſiis quidam publicè opinionem piam refutabat; Conuicit illum Feuardentius, teſtimonia plurimorum Patrum Eccleſiæ in medium producens. Hinc pio zelo excitati Doctores Pariſienſes, quibus tunc Gloſſa Ordinaria edenda in lucem erat commiſſa, in ea appoſuerūt plures Patrum Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ authoritates Opinionem piam comprobantes, vt videre eſt in ipſa, quæ typis fuit mandata Pariſiis anno 1589.

191 Adhuc noſtro æuo non defuerunt, qui opinioni piæ reluctarentur, ſed Pontifex Gregorius XV. ſilentio indicto eos compreſſit, vt ſuperiùs retulimus. Imò opinio contraria (antequàm à Sede Apoſtolica præciperetur, ne ei nota infligeretur cenſuræ) fuit notata vt ſcandaloſa, malè ſonans, & piarum aurium offenſiua, ac temeraria; & cum id libris, & ſcriptis circumferretur, nec Pontifices Summi, nec Sanctæ Fidei Tribunalia quidquam ex eo prohibuerunt. Et quidem Academia Pariſienſis cenſurâ notauit oppoſitam opinionem; atque, vt affirmat Miranda *de Concept. cap.* 99. qui eam defendebant, puniti fuerunt, ducentorum annorum ſpatio, vt impij, ſcandaloſi, & contumaces, & cogebantur, vt palinodiam canerent. De his omnibus videātur Albertinus relatus ab Ægidio de Præſentatione *lib.* 3. *de præſeruat. quæſt* 2. Ioannes à Fonte *in allegatione pro Conceptione fol.* 14. Recolantur etiam, quæ in ſuperioribus attulimus de his, qui apud Fidei Tribunalia delati pro acriori defenſione Opinionis piæ incolumes euaſerunt. Sanè anno 1530. vir doctus apud Supremum Fidei Tribunal fuit accuſatus, quòd opinionem contrariam incunctanter aſſereret eſſe temerariam, ſcandaloſam, & malè ſonantem; Interrogatus ille in ſuo dicto perſtitit, & ratum habuit, ac nihilominùs Tribunal illud Sacrum eum indemnem, liberum abire iuſſit.

P. Ioannes Antonius Velazquez *tom. de* 192
Maria Immaculatè concepta, l. 3. *diſſertat.* 3. *adnotat.* 1. *&* 2. recenſet aliquas illuſtres victorias ab impugnatoribus Opinionis piæ reportatas, quarum vnam vel aliam breuiter præſtringā. Petrus Cellenſis reſtitit aliquando noſtræ ſententiæ; impugnauit illum Nicolaus Monachus S. Albani, & poſt exactam diſceptationem Cellenſis conuictus aſſeruit; *Credo, dico, aſſero & iuro, Beatiſſimam Virginem noſtram in æterna prædeſtinatione ſingulari priuilegio munitam, nec à ſua Conceptione in aliquo violatam, ſed ſemper manſiſſe, & permanſiſſe illibatam.* Videantur epiſtolę vtriuſque diſceptatoris *tom* 12. *Bibliothecæ Veterum Patrum, lib.* 9.

Non ſolùm in Academia Colonienſi, vt 193
retulimus *numer.* 184. triumphum inſignem Scotus ab impugnatoribus fuit adeptus, ſed accerſitus ab Vniuerſitate Pariſienſi, cum ducenta argumenta contra Opinionem piam ei fuiſſent obiecta, omnia memoria tenuit, & ſingulis manifeſtè adeò reſpondit, vt omnes in ſuam ſententiam facilè traxerit; & *Victor* ab omnibus proclamatus exindè *Victoris* nomen obtinuerit. Ita enarrant Pelbartus *l.* 2. *Stellarij, part.* 1. *art.* 3. P. Ferdinandus de Salazar *de Concept ſæculo* 14. *initio.*

In Concilio Baſilienſi (quod, ſciò non fuiſſe 194
ab Eccleſia receptū, ſed quanti debeat haberi, quod omnes Patres in eo ſenſerunt, ſuperiùs libauimus)

libauimus) Fr. Ioannes de Montenegro vir doctiſſimus ex illuſtri Prædicatorum familia per octo dies argumenta contra opinionem piam propoſuit; Satisfecit per eoſdem dies illis Doctor Ioannes de Contreras Segouienſis, & re maturè conſiderata, Concilium ſtabiliuit Deiparam abſque originali culpa fuiſſe conceptam; eiuſque verba in ſuperioribus tranſcripſimus.

195 Ioannes Tritemius anno 1495. *in libro de laudibus Sanctæ Annæ* immaculatam Conceptionem propugnauit; inſurrexit in illum Vuigandus Cauponis; duellum inde litterarium fuit exortum, quod biennio durauit; Sed pro Tritemio plures tunc ſcripſere, & demum Vniuerſitas Colonienſis pro illo ſtetit, atque Vuidangus opinionem ſuam abiurauit. Poſtmodùm contra Tritemium in Curia Romana ſub Alexandro VI. actum fuit, ſed nihil peractum; ille enim pro ſe & pro opinione pia habebat Academias Pariſienſem, Colonienſem & Tubingenſem, Ordineſque ſacros Minorum & Carmelitarum; & maiorem cœtum Eminentiſſimorũ Cardinaliũ, Archiepiſcopos, Epiſcopos, ac plures Principes, & ferè omnem in Germania Clerum ac viros doctos & eruditos innumerabiles.

196 Ex dictis, & ex pluribus aliis, quæ prætermitto, manifeſtè conſtat omnibus ſæculis Authores opinionis contrariæ paſſos fuiſſe repulſam, & numero pauciſſimos extitiſſe, ſi eos compares his, qui ſemper opinioni piæ conſtantiſſimè adhæſerunt, & ſanè ſaltem nec virtute, nec dignitate, nec ſapientia impares. Quare hinc non infirmatur, ſed potius roboratur opinio pia.

§. XIV.

Nec ſummi Pontifices opinioni impugnanti Conceptionem Immaculatam Virginis vnquàm fauerunt, nec pro illa Decreta expedierunt.

197 RECenſuimus *ſuprà à numer.* 31. plurimos Pontifices Summos pro immaculata Conceptione ſuffragium & approbationem ferentes. Attamen pro contraria opinione aliquos ſteriſſe contenditur. Affertur pro ea Innocentius II. Sed vbi illam probauerit, non inuenies; cùm nec Bulla, nec Decretum ab eo expeditum reperiatur, niſi in Decretalibus, vbi hanc materiam neutiquam attigit. Et ſanè illum nullus huc adducit, niſi Bandellus, cuius authoritatem eſſe lubricam iam ſuperiùs obſeruauimus.

Affertur etiam Innocentius III. attamen 198 ipſe fuit Magiſter Pariſienſis, vt annotatur in prologo Operum eiuſdem, quæ excuſa ſunt Venetiis anno 1578. Et quidem tunc Pariſiis docuit, cum Decretum Maurìtij vigebat; hoc enim promulgatum fuit anno 1175. Innocentius autem in Pontificatum fuit aſſumptus anno 1198. Vnde cernitur, caſu quo ibi docuerit opinionem contrariam, morem geſſiſſe Decreto, ſicut de aliis Doctoribus Pariſienſibus apertè demonſtrauimus, qui non ex animi ſenſu loquebantur. Quin locus, qui affertur ex eius Operibus obſcurus eſt, & illum exponunt Authores noſtræ ſententiæ, ita vt non obſtet. Id ſaltem eſt certum, nihil contra opinionem piam ſcripſiſſe aut ſtatuiſſe, dum eſſet Pôtifex; quare ſolùm vt Author vnus peculiaris poſſet ad ſummum contra ſententiam piam afferri.

Adhuc Innocentius V. vt contrarius alle- 199 gatur. Sed ille ex Ordine Sacro Prædicatorum fuit, appellatus Petrus de Tarantaſia, & ſcripſit ſuper libros Sententiarum Pariſiis tempore, quo florebat Maurìcij Decretum; hoc namque editum fuit, vt nuper dicebam, anno 1175. & reuocatum anno 1346. Medio autẽ tempore ſcripſit ille, ſi quidem Pontifex fuit creatus anno 1276. In Pontificatu ſaltem nihil eorum ſcripſit, quippè abſens fuit electus, & quinque duntaxat menſibus poſt electionem vixit. Cæterum Pariſiis, vt morem gereret Decreto Maurìtij opinioni piæ non aſſenſit; poſteà verò eam firmiter defendit, atque adeò pro ea affertur à Marco Antonio Paiau *in defenſione Dominicana fol.* 19. & ab aliis Authoribus.

Opponitur rursùs Sedem Apoſtolicam pro- 200 hibuiſſe Confraternitatem Stellarij etc. ctam ſub titulo immaculatæ Conceptionis, ergo hic titulus *Immaculatæ Conceptionis* ab ea Sede eſt prohibitus. Non video conſequentiæ vim, nec formalis eſt illatio. Sicut, ſi quis argueret; Sedes Apoſtolica prohibuit Religionem Templariorum, ſeu Militum Templi Sancti; ergo hic titulus *Militum Templi Sancti* ab ea Sede eſt prohibitus; Sanè nec vetè, nec formaliter conſequentiam inferret; Etenim prohibita eſt ea Religio ob exceſſus, non verò titulus. Sic etiam in præſenti prohibita eſt illa Confraternitas ob abuſus, non verò titulus Immaculatæ Conceptionis, qui adeò à Sede Apoſtolica laudatus & commendatus eſt, *vt ſuprà à numer.* 31. oſtendimus; Et quidem ea Confraternitas extantibus eiſdem cauſis, eodem modo fuiſſet prohibita, quamuis erecta eſſet ſub titulo Saluatoris, aut Aſſumptionis Deiparæ aut Sanctiſſimæ Virginis, quin propterea ab vllo dici poſſet hos titulos prohiberi.

201 Opponitur prætereà Pium V. in Bulla quę incipit *Quod à nobis*, & initio Breuiarij Romani eſt affixa, prohibere cætera Officia Diuina, niſi quæ in eo continentur, & conſequenter Officium Conceptionis compoſitum à Leandro Nogarolis, in quo titulus *Immaculata* tribuitur Conceptioni, vnde hunc titulum cernitur prohibuiſſe. Et prætereà Gregorius XV. præcepit ne in Officio Eccleſiaſtico eſſet alius titulus, quàm *Conceptionis*, quare & vox *Immaculata*, & vox *Praſeruatio*, quæ in Officio Leandri extant, prohibitæ ſunt reputandæ. Reſpondeo in ea Bulla prohiberi cætera Officia Eccleſiaſtica; *Illis tamen exceptis, quæ ab ipſa prima inſtitutione à Sede Apoſtolica approbata, &c.* Officium autem Leandri Nogarolis à ſua prima inſtitutione approbatum fuit à Sixto IV. in Extrauaganti *Praexcelſa* expedita anno 1476. quare minimè fuit ibi prohibitum à Pio V. Quod manifeſtè liquet, nam poſt eam Bullam vtuntur eo Officio aliquæ Eccleſiæ, & totus Sacer Ordo Minorum. Hinc etiam reſpondetur ad obiectionem ex Decreto Gregorij XV. qui neutiquam prohibuit titulum *Immaculata*, ſed potius in fauorem noſtræ ſententiæ præcepit ſolummodò ſub nomine Conceptionis Feſtú celebrari, & non ſub titulo Sáctificationis, aut alio, qui opinionis contrariæ eſſet proteſtatiuus.

202 Indéque confirmatur nunquam fuiſſe prohibitum titulum *Immaculata Conceptionis*, nam prohibitus non eſt titulus *Sancta Conceptionis*, imo per Sedem Apoſtolicam præfixum in octauo Reſponſorio lectionum ad Matutinum in Officio Conceptionis, quod tenentur omnes Eccleſiaſtici perſoluere: ibi, *Quicumque celebrant tuam Sanctam Conceptionem.* Vox autem *Sancta* ſaltem ſignificat id quod *Immaculata*; cum ſanctum formaliter dicat ſanctitatem & gratiam, ac peccati carentiam. Imo in opinione probabili aſſerentium poſſe de potentia Dei abſoluta, ſecluſa prouidentia de facto data, reperiri carentiam peccati abſque gratia ſanctificante, plus importat in ſui ſignificatione vox *Sancta*, quàm vox *Immaculata*; nam illa dicit formaliter gratiam, hæc ſolum formaliſſimè præ ſe fert carentiam peccati; Quare, ſi infans in puris naturalibus crearetur abſque gratia habituali eſſet immaculatus, cum careret macula peccati, & non eſſet Sanctus, cum gratia non eſſet ornatus. Si igitur *Conceptio Sancta* à Sede Apoſtolica nuncupatur, & in Officio Eccleſiaſtico præfigitur, ſanè Conceptio Deiparæ ornata gratia, ac ſanctitate prædicatur, & non prohibetur eam dici Immaculatam, cum vox *Immaculata* non ſignificet amplius, quàm vox *Sancta*. Vel dicant mihi, quid ſignificet *Conceptio Sancta*, cum aliunde ſtabilitum ſit à Sede Apoſtolica Conceptionem, quæ celebratur, eſſe Conceptionem naturalem, quæ fit in inſtanti & non Conceptionem ſpiritualem; Ego ſanè non inuenio alium ſenſum, quo poſſit exponi.

203 Objicitur deinde Vrbanum VIII. cum ab eo efflagitaretur vt in Officio Conceptionis adderetur vox *Immaculata* ſupra vocem *Conceptionis*, noluiſſe precibus poſcentium acquieſcere. Sed in primis hoc argumentum eſt negatiuum, nec ex eo probatur illum prohibuiſſe vocem *Immaculata*; & conſtat non fuiſſe ab ipſo prohibitam eam vocem in Officio Leandri Nogarolis. Itaque Vrbanus noluit innouare aliquid in Officio Eccleſiaſtico, cum exceptis lectionibus ad Matutinum, idem Officium recitetur in Feſto Natiuitatis Deiparæ, ac in Feſto Conceptionis, mutata ſolùm voce *Natiuitas* in vocem *Conceptio*; quare in id reſpexit vt vtrumque Feſtum eodem Officio abſque immutatione celebraretur, ſicut hucvſque fuit celebratum. Et ſane qui ab eo non ſuſtulit titulum *Sancta Conceptionis*, non dubitaret addere titulum *Immaculata*, niſi eo fine eſſet ductus. Quod confirmatur, quia ſi nunc myſterium Immaculatæ Conceptionis à Sede Apoſtolica definiretur, non eſſet opus innouari aliquid in præfato Officio, nec addere titulum *Immaculata Conceptio.* Et quamuis hoc caſu poſceretur à Summo Pontifice, vt eum titulum adderet, & id negaret, non poſſet inde argumentum ſumi contra Immaculatam Conceptionem, ſiquidem eſſet iam definita, ſolúmque probaretur noluiſſe Pontificem innouare in Officio Eccleſiaſtico quidquam; Id ipſum Ergo in præſenti probatur.

204 Vrgent adhuc ex eo, quòd ipſe Vrbanus VIII. in ſuis literis Apoſtolicis confirmantibus nouum Ordinem Militarem ſub titulo Conceptionis erectum noluerit apponere vocem *Immaculata*; quin, cum ea fuiſſet addita ab aliquibus authoritate propria in illis literis, juſſit eam inde deleri. Sed reſpondeo ad primum, eſſe duntaxat argumentum negatiuum, quod nihil euincit. Sicut quod Pontifices titulum *Immaculata* non tribuerint Natiuitati Virginis, non probat eum eſſe prohibitum, aut Natiuitatem non fuiſſe Immaculatam. Quid quod (vt iam aſſeruimus) Sixtus IV. & alij Pontifices eam vocem *Immaculata Conceptionis* in Officio Leandri Nogarolis approbarunt, quod fuit perinde, ac ſi ipſi eum titulum tribuiſſent? Ad ſecundum aſſero non fuiſſe deletum eum titulum iuſſu Pontificis, eo quòd eſſet falſus, aut ab eo prohiberetur, ſed quia ſuperadditus fuit abſque eius authoritate literis Pontificiis, quibus addi quidquam

quidquam ab aliquo authoritate propria non licet. Sicut, ſi in Bulla Pontificia extaret hæc vox *Chriſtus*, & aliquis ſua authoritate adderet hunc titulum, *Iudex viuorum & mortuorum*, præciperetur hanc deleri, non quia ea verba prohiberentur, aut eſſent falſa, ſed quia illicitum eſt literis Pontificum quidquam quamuis in ſe verum, ſuperaddere.

205 Opponitur etiam Bulla Pij V. quæ incipit *Super ſpeculam*: Sed immeritò. Etenim in ea Pontifex ſolum prohibet controuerſias ac diſputationes in lingua vulgari circa Virginis Conceptionem; eo fine motus, ne indocti & ignari tumultuarentur, diſcordiaſque excitarent, ſi ſibi inuicem repugnarent, zelo imprudenti ducti. Imo iam ipſa Sedes Apoſtolica non pauca immutauit ex his, quæ in illa bulla fuerunt conſtituta, exigente id temporum ac circunſtantiarum varietate.

206 Demum opponitur quoddam Decretum expeditum anno 1644. in quo prohibitum fuit ne titulus *Immaculata* tribueretur Conceptioni. Sed in primis in Hiſpania noſtra nec illud fuit promulgatum, nec in vſu eſt. Deinde id Decretum non emanauit à Pontifice, ſed à quadam Congregatione Eminentiſſimorum Cardinalium, quæ ſanè inferior eſt Pontifice; inferior autem nequit reuocare Decreta Superioris; Vnde cum Pontifices, vt ſatis oſtendimus in ſuperioribus, toties approbauerint titulum *Immaculata*, & vocem *Præſeruationis*, nequeunt hi tituli prohiberi niſi à Sede Apoſtolica. Et quidem Illuſtriſſimi Nuntij Pontificis in Hiſpania, & Sacræ Fidei Quæſitores, qui exactiſſimè curant vt Decreta Pontificia ad vſum perducantur & obſeruentur, nihil circa eius tituli prohibitionem ſtatuerunt, vnde omnes eo, voce & ſcripto vtuntur. Nec pro meo imbecilli captu, video quid referat tolli titulum *Immaculata*, ſi in Officio Eccleſiaſtico manet præfixus titulus *Sanctæ Conceptionis*; quin tollatur.

207 Nec poſſum non obiter libare hoc Decretum (cum primum fuit obtentum) in Hiſpania, fortè plus quam par erat ab adu erſantibus fuiſſe inclamatum; & cum Comitia Generalia Regni Caſtellæ & Legionis tunc in Curia Madtirenſi fuiſſent congregata, à Rege noſtro Philippo IV. exorauerunt vt conaretur impetrari eiuſmodi Decteti reuocationem; quibus precibus ſic piiſſimus Rex reſpondit; *Nullum obſequium ex omnibus, quæ Regnum mihi hactenùs præſtitit gratius mihi eſſe poterat, quam id quod in hac conſultatione præſtitum video, propter intimum affectum, quem myſterio puriſſimæ Conceptionis Deiparæ vnicè deuotum gero, cuius interuentu laborum quos hac Monarchia patitur, leuamen nos impetraturos confido; cumque ad peculiare Regni debitum ſpectet, huic fini aſſequendo expedientiſſima quæque inquirere, primum abſque dubio, & vnicum illud eſt, de quo hic ad me refert; cui idcircò libens aſſentio; & vt Romam in eandem ſententiam literæ deſtinarentur iuſſi. Siquidem, licèt per Conſilia Status, & Cubiculi idem negotium expediendum curaueram, vt Decretum, de quo hic ſermo eſt reuocetur, de integro ei modò incumbam. Et ſi cauſa huius definitio in mei ipſius Romam profecto, & ſollicitatoris officio fungentis induſtria volueretur, confeſtim ſumma alacritate iter ingrederer, meque fælicisſimum iudicarem, ſi hac ratione tale Dominæ noſtræ obſequium exhiberetur.* Hæc ſunt piiſſima verba noſtri Catholici Monarchæ fideliter ab Hiſpano in Latinum ſermonem conuerſa; Indeque cernitur quantùm Regnum Hiſpaniæ ſimul cum ſuo iuſtiſſimo ac potentiſſimo Rege erga Conceptionem Immaculatam ſit ex corde affectum, & ex animo ſacratum.

Ex eo autem, quòd id Decretum reuocetur, nullum profluit incommodum. Etenim ob circunſtantias occurrentes ipſa Decreta Pontificum ſolent à Succeſſoribus reuocari; illud autem non eſt Pontificium, & vigent circunſtantiæ, quare faciliùs reuocari valet. Deinde, ſi aduerſantes non reperiunt inconueniens in eo, quòd hoc Decretum reuocet alia Decreta Pontificum, eum titulum *Immaculatæ Conceptionis* approbantia, cur inconueniens iudicetur, vt idipſum reuocetur, cum inſtent tot tamque ſolidæ rationes? quippè inſtant eæ omnes, quas pro opinione in toto hoc Appendice in Epilogum redegimus. 208

§. XV.

Nec Diuus Paulus vllo modo contrariatur Opinioni piæ de Immaculata Deiparæ Conceptione.

Conſultò abſtineo ab argumentis Scholaſticis pro opinione contraria efformari ſolitis, tum quia ſatis manifeſtè refelluntur ab Authoribus noſtræ ſententiæ toto decurſu relatis; tum quia nimiùm hic Epilogus excreſceret; tum demum, quia hæc materia plus deſiderat alia fundamenta & teſtimonia ſolida, quàm rationes metaphyſicas; non quia hę plurimum ad quamlibet veritatem firmandam non valeant, ſed quia mentes clarius fundamentis aliis in hac quæſtione conuincuntur, maximè eorum qui Theologicas, ſubtileſque argumentationes non capiunt; & tum doctos, cum indoctos, vel Theologiæ ignaros, perfecta & clara huius rei notitia 209

intel

inſtruere appetimus. Sed omittendum non fuit argumentum ex D. Paulo deſúptum, quod eſt validius opinionis contrariæ fundamentum.

210 Igitur Apoſtolus *ad Romanos cap.5.verſ.12* ait: *Propterea,ſicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit,in quo omnes peccauerunt.* Vbi contenditur à culpa originali primi hominis nullum ab Apoſtolo èxcipi, atque adeò nec Deiparam. Sed tamen ex his Pauli verbis nihil inferri contra Immaculatam Virginis Conceptionem ex ſequentibus fit manifeſtum.

211 In Scriptura Sacra plures ſunt locutiones vniuerſales,quæ niſi cum aliqua reſtrictione intelligantur,nequeunt exactè exponi. Sic *in Pſalm.*13.aſſeritur; *Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum. Omnes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt. Non eſt qui faciat bonum,non eſt vſque ad vnum*, Aliæque ſimiles propoſitiones ſæpè reperiuntur,quæ tamen veræ ſunt, quámuis ſint multi, qui intelligant, qui requirant Deum, & qui bonum faciant, & quamuis fuerit aliquis, qui non declinauerit. Etenim iuxta doctrinam & expoſitionem Sancti Thomæ, his locutionibus ſignificatur dumtaxat nullum *ex ſe* eſſe rectum, iuſtum,bonum, aut benè operantem, cum ſit attributum propriũ Dei habere *à ſe* bonitatem & iuſtitiam, ac benè operari, ſimulque omnibus perfectionibus eſſe præditum? homines autem nec *à ſe*, nec *ex ſe* quidquam horũ habent,ſed cum gratiæ diuinæ auxilio, ſine qua omnes eſſent iniuſti,malè operantes,ac pleni miſeriis; ſed cum eo auxilio præſeruantur à culpis. Itaque eodem modo, ſi gratia aliquem non præſeruaſſet, omnes in Adam peccauiſſent; at ſi gratia præſeruet, peccatum Adami non contrahitur. Audi D. Hieronymum *epiſt. 146. ad Damaſ.* aientem; *Secundum illum Canonem, quem ſæpè expoſuimus, Scripturarum*, omnia, *non ad totum referenda eſſe, ſed ad partem maximam; Vt omnes declinauerunt; Et omnes qui venerunt ante me fures fuerunt; Et omnes quæ ſua ſunt quærunt.* Conſonant huic expoſitioni vocis *Omnes* plures Eccleſiæ Patres. Quare verba D. Pauli non ſignificant nullum ab Adamo prouenientem fuiſſe à gratia præſeruatum; ſicut verba adducta *ex Pſalm.* 13. non ſignificant nullum fuiſſe,qui eis defectibus caruerit, ſi ei diuina gratia fauerit. Solum ergo intendit Apoſtolus non præſeruante gratia, peccato Adami omnes eius poſteros fore maculandos.

212 Nec hæc vox vniuerſalis *omnes*, qua vtitur Apoſtolus eo rigore omnes comprehendit,vt inde Maria non excipiatur;nam in ſacra pagina in proprio & ſtricto ſenſu apponitur,& tamen aliqua exclusio, ſeu exceptio permittitur, quamuis ibidem non exprimatur. Exemplum ſit. *Eſtheris* 15. Promulgauit legem Aſſuerus,ne quis non vocatus ad eum alioquendum ingrederetur,mortis pœna impoſita legem non obſeruantibus. Periclitabatur Hebræi populi ſalus, cui vt conſuleret Eſther, pœnæ timida, ingreſſa tamen eſt ad Regem, qui erga illam placidus aſſeruit; *Non morieris; non enim pro te,ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.* Itaque,cum lex pro omnibus lata fuiſſet,inter omnes non erat Eſther annumeranda; ergo ſimiliter vox *omnes*, qua pariter ex eodem modo vtitur Paulus,in phraſi Scripturæ locum relinquit excluſioni alicuius; vnde quamuis pronuntiet omnes in Adam peccauiſſe, rectè poteſt Mariæ aptari,quòd ea lex *Non pro te ſed pro omnibus conſtituta eſt.* Quod quidem eò congruentius aſſeritur, quòd iuxta expoſitionem communem Patrum Eccleſiæ in Aſſuero Chriſt⁹,in Eſthere Maria figuratur, indeque Chriſtus à lege communi mortis peccati pro omnibus lata Mariam fecit immunem. Itaque ea vox *omnes* præfatam expoſitionem admittit iuxta ipſius Scripturæ expoſitionem. Nunc etiam audiendus eſt D. Anſelmus alibi iam datus. *Paulus dixit omnes in Adam peccaſſe. Vera vtique ſententia. Sed cum eminentiam in te, Maria, conſidero, ſicut te non intra,ſed ſupra omnia contueor,ita & te non lege aliorum in tua Conceptione fuiſſe deuinctam opinor.* Videatur officium Leandri Nogaroiis, & Guerrero *in concordantia diſcurſu* 14.§.1. Itaque Maria in omnibus non includitur, quia ſupra omes faſtigiatur.

Confirmatur manifeſtè. Scripturæ ſacræ 213
loca intelligi debent,ſicut exponuntur à Patribus & Doctoribus Eccleſiæ, & ab ipſa Eccleſia accipiuntur, ac Pontifices probant, ſimulque à communi authorum conſenſu explicantur,fideliumque ſuaſione percipiuntur. Quippè ſi hæc fundamenta deeſſent, vnuſquiſque pro ſuo arbitrio poſſet illa interpretari, plurimique inde pullularent errores; Ac ſane par non eſt vt liberè cuilibet liceat Scripturæ teſtimonia iuxta ſuum ſenſum declarare, cum in ea Myſteria & doctrinæ ad Fidem & Catholicam Religionem pertinentes includantur; ex ea enim libertate exponendi pro arbitrio Sacræ paginæ authoritates plurimi errores,ac hæreſes dimanarunt ſæculis elapſis cum graui Fidei veræ ac Eccleſiæ detrimento. Hoc ergo, vt certiſſimo principio ſuppoſito, fit planum, Deiparam non comprehendi in verbis relatis Diui Pauli, aliiſque ſimilibus, de peccato originali loquentibus. Etenim ea verba intelligenda ſunt,vt ea intelligunt patres Eccleſiæ, & ipſa

Eccleſia,

Eccleſia, vt Pontifices probant, ac vt commune Authorum iudicium, & communis fidelium conſenſus confirmant; at hi omnes, vt potè Immaculatam Conceptionem propugnantes, iuxta dicta toto hoc Appendice ſentiunt Deiparam non fuiſſe incluſam in ea lege poſteros Adami damnante; ergo exponunt verba Pauli, ita vt ab eis Deipara excludatur. Igitur hic eſt verus ſenſus verborum Pauli. Accedit, quòd huic expoſitioni Apoſtoli apertè fauet Concilium Tridentinum, vt expendimus *ſuprà à numer.*51. Paulus itaque Immaculatæ Conceptioni iuxta veram & genuinam, ac tenendam expoſitionem non repugnat.

§. XVI.

Opinio pia de Immaculata Virginis Conceptione habet omnem certitudinem neceſſariam, vt ab Apoſtolica Sede definiatur.

214 MYſterium Immaculatæ Conceptionis Deiparæ eſt proximè definibile. Quæ concluſio infertur ex adhuc dictis. Etenim in hac veritate reperiuntur omnia requiſita, quæ opus ſunt, vt Sedes Apoſtolica aliquam veritatem definiat, nempè eſſe certam, & manifeſtam; concernere materias Fidei, & adeſſe neceſſitatem aut congruentiam ingentem, vt definiatur? quæ ideò requiruntur, vt abſit procul periculum errandi; ſemel enim veritate definita, cùm Sedes Apoſtolica in his errare nequeat, illud periculum amādatur; deinde vt ea veritas, quæ eſt definienda, non ſit inutilis Fidei ac Eccleſiæ; demum vt in definitione prudenter procedatur, & non abſque commodo vtilitateque ingentibus. Cæterum in præſenti hæc omnia requiſita dari breuiter libabimus, nam integri de hoc extant libri. In hoc autem §. de certitudine huius veritatis agemus.

215 Et quidem, ſi certitudinem Fidei excipias, qua maiori certitudine poteſt aliqua veritas innoteſcere, quàm hæc de Immaculata Virginis Conceptione? Quid aliud ſuadent ſolida fundamenta in ſuperioribus adducta? Etenim hanc veritatem rationis inſtructæ fidei dictamina manifeſtant; loca ex Sacra Scriptura comprobant; approbatio Eccleſiæ ac Summorum Pontificum euincit; Conciliorum authoritas munit; Sancti Eccleſiæ Patres & Doctores firmant; & tandem eam ſtabiliunt traditio, antiquitas, commune Authorum iudicium; iuramentum defendendi ipſam emiſſum ab Almis Eccleſiis, ab Academiis, Vrbibus, Oppidis, Religionibus Militaribus, Congregationibus & Confraternitatibus; item ſuffragium Tribunalium Sanctæ Fidei; vox populi, quæ eſt vox Dei; conſenſus cunctorum Sacrorum Ordinum, ſi vnicum demas; Reuelationes & Miracula. Inſpice retroactis ſæculis veritates aliquas, quæ opinionibus fuerunt obnoxiæ, & poſtmodùm à Sūmis Pontificibus aut Conciliis Generalibus ſunt definitæ, & ante ipſarum definitionem non reperies in eis maiorem certitudinem, imò nec eam certitudinem, quæ tot ſimul fundamentis ac circunſtantiis eſſet comprobata & fulcita, ac eſt hęc veritas de Conceptione Immaculata.

Adeò certa eſt hæc veritas, vt Franciſcus 216 de Sancto Ioſepho *in libello ſupplici ad Pium V.* Ægidius de Præſentatione *lib. 3. de præſervat. quaſt.3.* (quem Sacrum Fidei Tribunal Luſitaniç approbauit) Ioannes à Ponte *in all. gat. pro Conception. fol.*14. & alij dixerint Conceptionem Immaculatam Virginis iam eſſe à Sede Apoſtolica canonizatā. Etenim Canonizatio, iuxta ſtylum nunc obſeruatum conſiſtit in eo, quòd Summus Pontifex aliquem nuncupet, & nuncupari aſſeriuè pręcipiat *Sanctum*, ſimulq; concedit in eius honorem Templa conſtrui, & publicæ inuocationes ac Proceſſiones à fidelibus fieri valeant. At Summi Pontifices pręcipiunt vt Deiparę Conceptio vocetur *Sancta*; Si quidem Pius V. ex illuſtri Prædicatorū Ordine, iuſſit vt in eius feſto perſolueretur Officiū Eccleſiaſticum Natiuitatis ipſius Deiparæ, mutata voce *Natiuitatis*, in vocem *Conceptionis*; In eo autem in Reſponſorio octauę lectionis ad matutinum aſſeritur, *Quicumque celebrant tuam Sanctam Conceptionem*: quod idem Officium approbarunt Summi Pontifices poſt Pium V. Ergo Sedes Apoſtolica canonizauit Deiparę Conceptionem, nuncupans eam *Sanctam*, & conſequenter abſque peccato & cum gratia peractam; aliàs Sancta non eſſet Conceptio, ſi gratia abfuiſſet, & peccatum originale, quod cum gratia non coniungitur, eam fœdaſſet. Deinde Templa in honorem Conceptionis ſunt conſtructa, & publicę inuocationes ad eam à fidelibus diriguntur, ita vt in his animus ſit colere & venerari Immaculatam Conceptionem, vt ſuperiùs oſtendimus.

Occurrunt autem ſtatim Authores pręfati ſequelę, quę poſſet opponi, & affirmant 217 non ſequi ex hac doctrina obligationem ex pręcepto iam dari aſſentiendi Opinioni pię de Immaculata Conceptione, tanquam veritati fidei. Diſtinguunt enim duplicem modum quo veritas aliqua poteſt eſſe infallibilis

infallibilis, alterum cum præcepto aſſentiendi, alterum abſque illo. Primo modo ſe habent articuli & definitiones, quibus aſſentire ex præcepto omnes tenentur. Aliæ veritates ſunt infallibiles abſque præcepto aſſentiendi impoſito omni vniuerſali Eccleſiæ; Ita Eccleſia Latina, vt veritatem infallibilem ſentit, Chriſtum Dominum in pane azymo cooſecraſſe; & non extat præceptum obligans vniuerſam Eccleſiam ad aſſentiendum huic veritati, cum permittatur Eccleſiæ Græcæ aſſenſus ad veritatem oppoſitam, nempè Chriſtum io pane fermentato conſecraſſe, atque adeò ea Eccleſia in huiuſmodi pane conſecrat. Ita ergo aiunt veritatem Conceptionis Immaculatę eſſe infallibilem, ſed abſque præcepto aſſentiendi illi, quamuis detur præceptum non inurendi cenſura eos, qui aſſentiuntur. Quare inſtantię quę fiunt, vt hæc veritas definiatur, eò tendit, vt Apoſtolica Sedes illam maiori ſolemnitate declaret, præceptum aſſentiendi iniungens, & omnem dubitationis anſam & ſpeciem è medio tollens.

218 Quæ duobus numeris præcedentibus aſſerui, non è meo ſenſu protuli, ſed ex Authorum, quos retuli, iudicio; aliis enim relinquo vt ſuam ſententiam profetant de præfato loquendi modo, & de eo, quo vtitur Guerrero *in Concordant. diſcurſ.22. fol. 191.* vbi ita ait; *Para la mayor fuerza de la verdad deſte myſterio (en la manera, que ſe puede dezir, no dandolo por definido, ni cenſurando lo contrario) prueuo, que ay ſobre ello coſa juzgada, y ſentencia de viſta, y reuiſta.* Hoc eſt. Vt ingenriori vi veritas huius Myſterij muniatur (eo modo, quo poſſumus loqui, quin illud vt iam definitum præfigamus, nec opoſitam opinionem inuramus cenſura) probo, iam ſuper hoc eſſe rem iudicatam, & in eius fauorem primam & vltimam ſententiam eſſe prolatam. His verbis ſuam probationem hic Author exorditur. Sed ab his aſſumptum propoſitum non dependet, cum ſatis ex dictis, & ex libandis §. *vltimo* fiat planum veritatem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ habere omnem certitudinem neceſſariam vt ab Apoſtolica Sede definiatur.

§. XVII.

Pia Opinio de Immaculata Conceptione Deiparæ habet cætera omnia requiſita neceſſaria, vt à Sede Apoſtolica definiatur.

Myſterium hoc Conceptionis Immaculatæ Fidem concernit, indeque de eius definitionis congruentia non debet dubitari. Etenim cæteros homines in peccato originali fuiſſe conceptos docet Fides & D. Paulus promulgat; quare exceptionem dari ab hac communi lege ſpectat ad hoc, vt perfectè intelligatur quod Fides & D. Paulus docent. Prætereà Deiparam immunem fuiſſe à peccati originalis labe, opus quidem eſt gratiæ, quæ eam præſeruauit à culpa, & eſt ſpecialis ac perfectiſſima Chriſti Redemptio, vt latè oſtendunt Authores noſtræ ſententiæ. Deinde de Conceptione In Eccleſia Feſtum celebratur; de ea etiam in Cōciliis non ſemel fuit agitatum; Igitur veritas hæc Fidei materias concernit. 219

Confirmatur. Quippè fuiſſe ſanctificatum in vtero Matris Ioannem Baptiſtam, eiuſque Natiuitatem eſſe ſanctam, ac ornatam gratia, quid eſt ad fidem pertinens, ac Feſtum quod ab Eccleſia celebratur; ergo ſimiliter eſt materia concernens Fidem, quod Conceptio Deiparæ fuerit immaculata, Sancta ac prædita gratia ſine labe culpæ. Hinc Pontifices Summi arbitrati ſunt id eſſe aptum, vt definitioni à Sede Apoſtolica tradendæ ſubiiciatur; Et Paulus V. in Bulla, quam expediuit præcipiens, ne opinio oppoſita publicè defenderetur aut doceretur, addit; *Donec articulus huiuſmodi à Sancta Sede Apoſtolica fuerit definitus.* Eam Bullam affert Marcus Antonius Paiau *in defenſione Dominicana fol.70.* 220

Iam verò neceſſitas, vtilitas & congruentiæ, vt hæc veritas à Sede Apoſtolica definiatur, multiplices ſunt. Prima eſt id ad gloriam, venerationem, & cultum Virginis tendere, cuius excellentias & prærogatiuas par eſt populo Chriſtiano infallibiliter credendas proponi, vt Fidelium deuotio, affectus, & obſequia adaugeantur, quin ex vllo retrahantur obſtaculo. 221

Secunda eſt, Decreto Definitionis infallibili approbari Feſtum Conceptionis naturalis Sanctæ, quod Eccleſia ab Spiritu Sancto gubernata celebrauit, ac celebrat, vt conſtet de certitudine, quam ipſa Eccleſia ſequitur, & qua adhuc fuit operata, ac de medio tollantur Interpretationes à veritate alienæ circa ſpiritum & mentem, quæ 222

in

in hoc Feſto celebrando altè inſidet Eccleſiæ.

223 Tertia eſt explere ardentia vota & deſideria, quibus flagrant Fideles vt hoc Myſterium definiatur; & indulgere inſtantiſſimis precibus Regum, Principum, Prælatorum, Eccleſiarum, Sacrorum Ordinum, & Militarium: Regnorum, Academiarum, ac Oppidorum; omnibus viis hanc definitionem poſcentium & ſollicitantium.

224 Neſcio quis relatus à Ioanne à Fonte *in alleg pro Concep. fol.* 11. aſſeruit non eſſe expediẽs vt Principes ſæculares quidquã in huiuſmodi materiis proponant aut reclament. Parùm in hiſtoria Eccleſiaſtica & notitia ſtyli, & vſus Eccleſiæ; & *Canon.* 12. Octauæ Synodi Vniuerſalis ille fuit verſatus; Si quidem ſemper hic mos fuit, vt in Conciliis Generalibus Oratores Principum ſæcularium aſſiſterent. In Concilio Epheſino, & in Synodo Chalcedonenſi ſexta, ſeptima, & octaua adſtiterunt Iudices Imperiales, vt eſſent Executores, & noſcerent, in omnibus examen debitum fuiſſe appoſitum, ſedarent tumultus, & impedirent ne obſtacula opponerentur legitimis conſultationibus, ac loca tuta redderent, per quæ ad Concilium eſſet deueniendum. Et Imperator Theodoſius duos à ſuis Conſilijs miſit ad Concilium Epheſinum, vt noſcerent an eſſet verum, quod ad ipſum fuerat delatum, nempè aliquas materias abſque ordine iudiciali fuiſſe deciſas, cum deberet ille ordo ſeruari; & caſu, quo ſeruatus non fuiſſet, iniungerent, quòd iterùm illæ materiæ diſcuterentur. Videatur *tomus* 1. *Conciliorum*, *pagin.* 100. *in editione Veneta, anno* 1589. In Concilio etiam Tridentino præſentes extitere Principum ſæcularium Oratores; Ergo, licet ad illos non ſpectet iudicium, declaratio & deciſio, non incongruit, ſed omninò expedit, vt materiis huiuſmodi ſe immiſceant in Ordine ad illa, quæ ipſis licent. Præterquàm quòd hæc veritas Immaculatæ Conceptionis ad omnem ſpectat Eccleſiam, cuius Prælati poſſunt confluere ad Principem, vt de facto confluunt, ad hoc vt ſuam authoritatem & majeſtatem impendat in preces & inſtantiás ad definitionem huius veritatis obtinendam repræſentantes ab ipſis hanc veritatem fuiſſe ſedulò examinatam & approbatam, atque ad Eccleſiæ vtilitatem valdè conducere definitionem.

225 Quarta eſt, placari tumultus, qui excitari ſolent & ſcandala pariunt. Etenim, eſto non diſputetur de hac quæſtione, & ſilentium impoſuerit Pontifex opinioni contrariæ, attamen aliqui contingunt euentus, ex quibus diſſenſiones; ſcandala, & conſcientiarum diſpendia ſequuntur, vt facilè conſtabit, ſi in memoriam reuocentur, quæ in variis Hiſpaniæ locis acciderunt annis elapſis? Ea conſultò prætermiſſa volo, nam hæc animo pacatiſſimo ſcribo, & longè ab illo eſt hiſtorias referre, quæ aliquibus minus gratæ ſint futuræ.

M.ndo de Iure Academico.

§. XVIII. & vltimus.

Authoritate roboratur, Opinionem piam de Immaculata Virginis Conceptione eſſe proximè definibilem ab Apoſtolica Sede. Et diluitur quidquid contra id poteſt opponi.

OMnes Hiſpaniæ Academiæ ſentiunt veritatem de Immaculata Deiparæ Conceptione eſſe proximè a Sede Apoſtolica definibilem; ſiquidem iam diù ſupplices literas ad Pontificem Summum ſcripſerunt, vt hoc Myſterium definiret. Ab eodem iudicio ſunt omnes ferè Hiſpanię Antiſtites, & almę Eccleſię, pro eadem definitione inſtanter conclamantes. Idipſum ſentiunt communiter viri doctiſſimi, quorum ductu & conſilio Hiſpaniarum Reges & Regna omnia media tentant, vt Pontificem ad definitionem alliciant. Plures ſuper hoc doctiſſimè ſcripſerunt, proximam definibilitatem probantes, inter quos videantur Illuſtriſſimus Fr. Ioann. Merinero Epiſcopus Valliſoletanus; Illuſtriſſimus Epiſcopus de Origuela; Marcus Antonius Palau, Ioannes à Fonte, P. Ambroſius de Peñaloſa, P. Cuartizo, P. Ioann. Antonius Velazquez, & alij, quos decurſu ſuperiori recenſuimus. Id etiam inoffenſo calamo pro concluſione ſępè fuit præfixum in Aſſertionibus publicis in Academia Salmantina & pluribus aliis in locis. 226

Id etiam poſt prudens & accuratum examen in conſeſſu quodam annis pręteritis habito in Curia, ex Regis noſtri pręſcripto ſenſerunt vnanimi iudicio, quot quot in eo adſtiterunt, nemine Illuſtriſſimus F. Angelus Manrique, olim in Salmanticenſi Lycęo Primarius Theologię Anteceſſor, poſtmodùm Epiſcopus Pacenſis; Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus F. Petrus de Vrbina, Archiepiſcopus nunc Valentinus, & Pro Regis munere functus; F. Ioan. de S. Auguſtino; Fr. Fráciſcus Andreas de la Torre; & P. Lucas Vuadingus celebres & emeriti Theologię Profeſſores. Quare proxima definibilitas huius veritatis ingenti vndique, & valida authoritate firmatur. 227

Et hanc quidem veritatem eſſe in ſtatu 228

Proximè diſinibilitatis, latè, doctè & acutè ſuadet & perſuadet P. Velazquez *tom. de Maria Immaculatè concepta, tota diſſertatione 3. per nouem adnotationes, & diſſertas. 4. ac 5. lib. 5.* quarum probationum hæc ſunt ſumma capita. Scilicet, quòd veritas Immaculatæ Conceptionis ex Sacra Scriptura & Patribus Eccleſiæ euincitur; Eccleſiæ Catholicæ ſenſus eam certam facit, & in ſtatu proximæ definibilitatis conſtituit; in eodem ſtatu Concilium Tridentinum eam collocauit; Epiſcoporum, Academiarum & Authorum conſenſio, & cōmunis totius populi Chriſtiani vox eam proximè definibilem reddit, & ſuo quaſi iure definitionem poſtulat, dum totus eſt in hoc myſterio celebrando, & vſque ad ſanguinis effuſionem, ſi neceſſum ſit, defendendo. Prætereà quòd præ authoritate & pondere piæ opinionis momentum opinionis contrariæ ſit valde inferius, nec eius Authores præiudicium faciant communi Eccleſiæ, Academiarum, Regnorum, Religionum & Doctorum ſenſui pro opinione pia ſtantibus. Rursùs quòd opinio contraria non eſt definibilis, quod à ſilentio ei impoſito validè infertur. Demùm, quòd Summus Pontifex abſque Concilio generali validè, piè, ſapiēter atque prudenter, poſt tam diuturnum, accuratúmq; examē iam adhibitum, poteſt nunc hanc veritatem definire.

229 Nec in Hiſpania duntaxat conſenſus communis in veritatem Immaculatæ Conceptionis conſpirat, ſed etiam contra illam, vt hinc conſtet authoritas, qua ſtabilitur, & proximè definibilis redditur. Vincentius Iuſtinianus Antiſtes ex illuſtri Prædicatorum Ordine *in additionibus ad hiſtoriam B. Ludouici Beltran*, id confirmat, dum *cap. 5* §. 14 aſſerit; *Iam in Hiſpania, & in Indijs, & in Gallia, & in tota fermè Europa aliquid contra piam opinionem ſiue ſcribere, ſiue concionari, ſiue docere perinde eſt, ac oleum & operam perdere, & faſtidium auditoribus afferre.* P. Benedict. Iuſtinianus Concionator Pauli V. *in cap. 1. epiſt. 1. Ioannis.* hæc habet? *Denique Fidelium omnium conſenſus, & pia animorum in Beatiſſimam Virginem propenſio, non leuiter huic ſententiæ adſtipulantur. Conſtat enim olim eiuſmodi populi conſenſum Antiſtitum authoritate firmatum viros pietate inſignes in Sanctorum numerum retuliſſe. In hac verò re ita fere fideles afficiuntur, vt ſi quis aliter ſentiat & loquatur, non leues excitet inter fideles perturbationes, offenſiones & ſcandala.* Ecce quæ olim ſufficiebant, vt viri virtute inſignes infallibiliter proponerentur venerandi ab Eccleſia, reperiuntur nunc circa opinionem piam Myſterij Immaculatæ Conceptionis; vnde nihil videtur iam deſiderari, vt Eccleſiæ proponatur infallibiliter credendum, niſi ſolemnitas definitionis Pontificiæ.

Adeſt itaque, quòd primæuis Eccleſiæ temporibus ſufficiebat, vt in numerum Sanctorum aliquis referretur; atque adeò, quamuis nunc illud non ſufficiat, vt credatur huic Myſterio tanquam de Fide infallibili, tamen ſufficere cernitur, vt ipſum authoritas Pontificia definiat. De conſenſu autem totius populi Chriſtiani erga hanc veritatem, recenſitis ſpecialiter omnibus Regnis, & Prouincijs, nempè Italia, Hiſpania, Germania, Gallia, Bohemia, Anglia, Dacia, Hybernia, Græcia, Illyrico, & alijs; videatur Author antiquus Petrus Burtus, qui ante centum quinquaginta annos floruit *in Hymnis in laudem Conceptionis illibatæ Virginis.* Ludouicus Bloſius *in dictis Patrum c. 5.* P. Lorinus *in Pſalm. 98. verſ. 4.* P. Granado *tract. de Concep. quæſt. 3. verſ. 29.* Qui aſſerit hunc populi conſenſum & Eccleſiæ celebritatem clamare, & ſuo quaſi iure definitionem poſtulare. Inde P. Gregorius de Valentia *in Analyſi fidei lib 8. cap. 9.* docuit; *Si quando de re aliqua in materia Religionis controuerſa conſtaret, fidelium omnium concordem eſſe ſententiam (ſolet autem id conſtare vel ex ipſa praxi alicuius cultus communiter apud Chriſtianos populos recepta, vel ex ſcandalo & offenſione communi, quæ ex opinione aliqua oritur) meritò poſſe ac debere Pontificem illa inniti, quæ eſſet Eccleſiæ ſententia infallibilis.* Idemque traditur à D. Thoma Vualdenſi *lib. 2. doctrinæ Fidei c. 20.* Expende quæ aſſerantur ſatis eſſe, vt Pontifex proponat aliquam veritatem Eccleſiæ infallibiliter credendam, & ea reperiri in veritate Conceptionis Immaculatæ animaduertes. 230

Iam verò definitioni huius Myſterij nullum fundamentum refragatur, cùm ea, quæ pro opinione contraria afferri valent, clarè videantur diluta in ſuperioribus; illud præcipuè, quòd illuſtris prædicatorum Ordo repugnet. Etenim ex eo plurimos pro opinione pia ſtare ſatis oſtendimus; & prætereà in Eccleſia aliqui fuerunt articuli definiti, quibus ante definitionē plurimi Viri doctiſſimi reſiſtebant. Exēpli ergò nonnullos libabo. 231

Aliqui Eccleſiæ Græcæ Patres ducti illis verbis *Ioan. c. 15. v. 26. Spiritus qui à patre procedit*, ſenſerunt Spiritum Sanctū à ſolo Patre procedere. Nihilominus proceſſio Spiritus Sancti à Patre & Filio definita fuit in Concilio Epheſino, & in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. atque in Symbolo, quo in Miſſæ Sacrificio vtitur Eccleſia, appoſita ſunt ea verba; *Qui ex Patre Filióque procedit.* 232

Temporibus elapſis ſolùm erat opinio probabilis, quòd cum gratia Baptiſmi ſimul infunderentur infantibus habitus fidei, ſpei, & charitatis, vt conſtat *ex Clementina vnica de Summa Trinitate & fide Catholica.* Id autē definitū poſtea fuit in Concilio Trident. *ſeſſ 6. c. 7.* 233

Feſtum

Feſtum Paſchatis ab Eccleſia debere celebrari eadem Luna & die , qua ab Hebræis celebrabatur, docuerunt S. Philippus vnus ex ſeptem primis Diaconis, S. Polycarpus, S. Sagaris, & Traſea diſcipuli Apoſtolorum, & innumeri Martyres, ac Confeſſores per plurimum annorum ſpatium, necnon tota Eccleſia Aſiæ cum omnibus ſuis Epiſcopis, idque per centū ac 70. annos ea Eccleſia tenuit. Et tamen hæc opinio ſuccedente tempore dānata fuit à S. Victore Sum. Pontifice , & à Concillo Niceno.

234 Plures Authores, & Eccleſiæ Patres, quos referunt Sixtus Senenſis *lib. 6. Bibliotheca, annotation.* 343. & Cardinalis Bellarminus *lib. de Beatitu* *in. Sanctorum*; defenderunt animas iuſtorum è viuis decedentium non eſſe viſuras clarè Deum , vſque dum dies iudicij extremi ac vniuerſalis perueniret. Quæ propoſitio iam à Sede Apoſtolica eſt damnata. Non pauca poſſem ſimilia exempla referre ; Hæc tamen ſufficiunt vt liqueat non obſtare definitioni veritatis de Immaculata Conceptione, quòd pro opinione contraria Authores graues militent, quando quidem ei veritati aſſiſtunt & adſauent omnia requiſita, fundamenta & circunſtantiæ , vt poſſit quamprimùm à Sede Apoſtolica definiri.

Academiarum & Studioſorum proclamatio ad Summum Pontificem pro definiendo Myſterio Immaculata Conceptionis Deipara.

REſtat Beatiſſimè Pater, vt Sanctitas veſtra efficacibus adeò rationibus mota & Spiritus ſancti illuſtratione ducta, tanquam dogma Fidei, id Myſterium Eccleſiæ proponat, vt ardentibus populi Chriſtiani votis ſatisfiat, & Eccleſia maiori adhuc ſolemnitate id feſtum concelebret, vitenturque diſcordiæ & diſſenſiones, ac deuotio Fidelium erga Deiparam in dies augeatur , eiuſque laudes ac gloriæ faſtigientur, omniumque Academiarum & Studioſorum idipſum humiliter ac enixè à Veſtra Sanctitate exorantium pijſſimis & feruentiſſimis deſideriis indulgeatur.

Iam verò, vt illuc vnde incepit noſter redeat diſcurſus, conſtat quàm vera ſit ſententia ad quam defendendam Academiæ & Academici iureiurando obſtringuntur, quod manifeſtare in animo fuit, & ſimul obſequium hoc qualecumque Sanctiſſimæ Virgini corde affectiſſimo offerre. Cum aliundè autem initio huius Appēdicis oſtenderimus iuſtitiam & iudicium, ſeu neceſſitatem in præfato iuramento adeſſe, fit, illud vndique eſſe pium, rectum, Religioſum & meritorium, nullo ei comite deficiente. Quare æquiſſimum eſt, vt ea conſuetudo iuramenti huiuſmodi emittendi ab his, qui vel in albo Academiarum inſcribuntur, vel gradus literarios ſuſcipiunt, ſarta tecta ſeruetur, donec opinio pia de Immaculata Deiparę Conceptione ab Apoſtolica Sede definiatur.

ADDITIO
AD MEMORIALE PRÆCEDENS
pro Immaculata Virginis Conceptione.

§. PRIMVS

Defenſio Memorialis præcedentis quod primo in Hiſpano idiomate fuit editum.

1 PRODIIT romus 4. Curſus Carmelirani Salmanticenſis, & *quæſt.* 81. *tract.*3, *diſp.*15. *dub.* 6. *num.* 255. *pag.* 659. hæc habet. *Vnde etiam reprehendendum venit, quòd aliqui iuniores ſub prætextu examinandi difficultatem huius articuli, vulgari ſermone edere auſi ſunt libellos, materiam immunitatis Deiparæ fusè tractantes, alteriuſque impugnationem ratione & authoritatibus comminuentes; quibus non tantùm viris laicis, ſed è mulierum conuenticulis, quæ vt primum ignorantiæ & curioſitatis vitio æquè laborant, res iſta abſtruſa & difficillima cum manifeſto plurimorum errorum periculo tractanda & diſquirenda offeruntur, quaſi illarum plauſibus, & votis in hac cauſa etiam ſit deferendum. Quarta verò huiuſmodi auſus animaduerſione dignus ſit, ignorare videntur libellorum ſimilium Authores, neſcij fortaſsè prædictæ Conſtitutioni;* Super ſpeculam, *vbi Pontifex grauibus ſub pœnis interdicit,* Quatenùs nemo cuiuſcumque Ordinis, gradus, condirionis, vel dignitatis exiſtant, ſic de hac ipſa quæſtione cuiuſuis pietatis aut neceſſitatis prætextu, vulgari ſermone ſcribere vel dictare præſumant. Qui contrà fecerit, ſuſpenſionis pœnam à diuinis aliiſque noua declaratione ipſo facto incurrat, ſi modò fuerit in ſacris conſtitutus, & quocumque prætérea gradu, ſiue dignitate, vel adminiſtratione fungatur, illis omnibus ſit ipſo iure priuatus, &c. Hucvſque Author eius tomi Curſus Carmelitani, & initio numeri, vbi aſſerunt: *Aliqui iuniores*, in margine è fronte apponit: *Andreas Mendo Soc. Ieſu, Ioſeph. Guarnizo Soc. Ieſu.*

2 In primis Pontificiam Bullam nec per vmbram fuiſſe violatam eſt luce clarius; tum quia ea violatio non fuiſſet permiſſa, nec mihi, nec innumeris doctiſſimis Scriptoribus, tū ſecularibus, tum Religioſis ex ferè omnibus ſacris Ordinibus, & nouiſſimè ſcriptori ex ipſo ſacro Ordine Carmeli excalceati, qui in probationē Conceptionis Immaculatæ tractatus, informationes, Conciones, & libros Hiſpano idiomate ediderunt, plaudentibus cunctis, eoſq; frequentiſſimè euoluentibus ac probantibus, cum tamen plerique ex iis ſint Antiſtites, Magiſtri, Doctores & ſapientes, qui optimè norunt & legerunt eam Bullam Pontificiam, & nihil penitùs contra illā in eiuſmodi ſcriptis Hiſpanis agi cenſent, & certum omninò habent; & ſanè Sacra Fidei Tribunalia, quorum ſumma eſt vigilantia, ne quidquam cōtra Pontificia Decreta, aut præcepta promulgetur dicto aut ſcripto, nihil in eis Tractatibus de Conceptione vulgari lingua editis reprehenſione dignum repererunt. Vnde miror Authorem eius Curſus Theologici offendiſſe vbi nullus offendit; & quaſi incuriæ arguere eos omnes, qui permittunt eiuſmodi Tractatus Hiſpano ſermone promulgatos. Mihi ſufficiat vnà mihi eſſe cauſam communem cum viris innumeris ſapientiſſimis, qui eos ſcripſerunt & ediderunt. Omnes pariter vno ictu ſub P. Guarnizo & meo nomine increpamur, reprehendimur & obiurgamur, tanquam Bullæ Pontificiæ violatores, & tanquā Rei temerarij auſus: Inſimul vnà increpantur omnes, qui eos tractatus legunt, & prohiberi non curant. Et quidem Author hic adeò in nos actis, cùm iudicet nos auſos fuiſſe temerare Pontificis Decretū, iuxta id iudiciū, iam vt muneri ſuo faciat ſatis, conatus fuerit, vt nigrum Theta omnibus his Tractatibus apponatur; An obtineat, cōſtabit: ſi non obtinuerit, viderit ipſe, an iuſtè innumeros ſapientiſſimos ſcriptores ſæculares & Religioſos ex plurimis ſacris Ordinibus notauerit.

Quomodo autem intelligendū ſit Decretum Pontificis, ſatis explicatum eſt in Armamentario Seraphico 1. *part. p.* 455. vbi doctè aſſeritur Pontificem duntaxat intendiſſe prohi-

bere

bere formales & ſcholaſticas diſputationes idiomate vulgari coram vulgo aut aliis, non vero eiuſmodi Tractatus,informationes,Memorialia & libros.Et additur hanc interpretationem,ſeu explicationem cōmuni Theologorum conſenſu eſſe firmatam;& interpretationē contrariam (& ea eſt,quæ traditur ab Authore Curſus Carmelitani) eſſe improbabilē & contrariam ipſi textui Bullæ Pontificiæ. Videantur Ægidius *de Præſentatione lib.3.q.9.n.5.p.*344. Bonacina *tom.*3. *diſp.*2. *quæſt.*5. *puncto* 34. *propoſit* 4. Granado *de Conceptione. diſputat.*3.*capit.*33. *fol.*100.

4 Cæterùm ex animo ignoſco & condono verba grauia,quibus me hic Author immeritò ferit,& contemptū,quo me ſolùm in margine citat,cum potuerit mea opera citata vidiſſe in pluribus huius æui doctiſſimis Authoribus;id ſolùm ab eo poſco,vt ingenuè,veraciter & fideliter reſpondeat,quare Patrem Guarnizo & Me duntaxat citet,dū audaces & violatores traducit,& non meminerit,nec referat plus quàm centum ſcriptores,qui ediderunt in lucē vulgari idiomate de eadē prorsùs materia Memorialia,Informationes,Codices,Conciones,Tractatus & libros? An nullum alium vidit aut legit niſi me,& Guarnizū? Id non credam de viro adeò docto & erudito;præſertim cum in ipſo tomo in aliis locis ab eo ipſo citentur & laudētur Opera de ea materia vulgari idiomate conſcripta,(& quare ea laudet, ſatis mihi apparet) & prætereà ſcriptis Hiſpano ſermone de Cōceptione Immaculata Deiparæ editis refertę ſunt Bibliothecę omnes,eaque penè ab omnibus frequenter lectitentur; Quæ omnia ignoraſſe,nec inueſtigaſſe Authorem adeò doctū & eruditū,nulli credibile erit. Ergo reſpondeat meo quęſito beneuolè Author.

5 Deinde quo pacto ſibi ſuaſit innumeros adeò ac doctiſſimos ſcriptores ignoraſſe quâ ra animaduerſione ſit dignus ipſorū auſus, & neſcios eſſe eiuſmodi Conſtitutionis Pij V.quę incipit *Super ſpeculam*? Nonne hæc in Bullario quod viri docti frequenter verſant, habetur? Nonne eadem verba,quæ ipſe ex Conſtitutione tranſcribit, afferuntur in Armamentario ſeraphico,& referunturà pluribus Authoribus qui omnes citantur in præfatis ſcriptis vulgari idiomate editis,vbi neceſſariò ea conſtitutio erat videnda? ſanè nullus eam ignorauit,ſed nullus credidit hunc Authorem fore ſecuturum interpretationem,quam vocat improbabilem,Armamentarium ſeraphicum; ac deſerturum explicationem communi conſenſu Theologorum, & ipſa praxi tot, tamque inſignium virorum, tum ſæcularium, tum Regularium ex omnibus ferè ſactis Ordinibus confirmatam, ſtabilitam, & comprobatam. Demùm quo recto iure aſſerit author ille ſcripta eiuſmodi manifeſtum errorum periculum afferre? Qui abhinc annis in lucem exptetunt prodire ea ſcripta à viris piiſſimis & ſapientiſſimis edita? Et tamen nullus adhuc error inde emanauit. Vbi ergo manifeſtum periculum? Nec certè fauet animo ſcriptorum, quos vult conſuluiſſe votis & plauſibus fœminarum. Alia longè mens fuit, alius animus; nec in hoc eſt immorandum, cum multum inde derogetur pietati & authoritati illuſtrium ac ſapientium virorum,qui Hiſpanicè de hac materia ſcripſerunt. Ego quidem memoriale illud pro Immaculata Deiparæ Conceptione primùm edidi idiomate vulgari ſuaſione ac præcepto Illuſtriſſimi Dom. Don Bernardi Cauallero de Paredes, Antiſtitis Ouerenſis meritiſſimi, cuius inſignē deuotionem erga Myſteriū immaculatæ Cōceptionis illuſtria ac perennatura monumenta teſtantur.

Non tamen miror Authorem præfatum inuehi in me,qui in Memoriali præfixo fundamenta ineluctabilia attuli à Conciliis, Patribus, Summis Pontificibus, Academiis, Regnis, Scriptoribus,Tribunalibus Sacræ Fidei,voce populi,& aliis, & aſſerui definibile proxime eſſe id Myſterium,pro quo meus animus deuotiſſimè certat,& quoties in illud incido,pro viribus eius deuotionem promouere conor,nouis pro ipſo fundamentis & authoritatibus adductis. Ita præſtiti *tom de Ordinib. Militar. diſquiſit.*12. *ex num.* 105. *& in Statera Opinionum benignarum.diſſertat.*13.*ex num* 4. Et præſtabo infrà,quia hæc ad ſecundam huius Operis editionem exaro. Non inquam miror,cum Authorem in me hæc præſtantē inuehi,nam ipſe pro Immaculata Conceptione non curauit multa congerere; Quin potius Fr. Petrus de Alua *in ſuo Opere nouiſſimo de Conceptione*, in catalogo Authorum,quos initio libri præfigit,& contra quos,vt non benemeritos de Myſterio Conceptionis, toto ſuo Opere agit, præfatum Authorem recenſet ſub his literis, F. D. à S. T. id eſt; Frater Dominicus à Sancta Thereſia,quem eſſe Authorem quarti Curſus Carmelitani, in quo contra me inuehitur,omnibus eſt conſtans & apertiſſimè manifeſtum. Igitur ſi is iuxta Fr. Petrum de Alua minùs benignè ſe habet cum ipſo Myſterio, mirandum non eſt minùs benignè ſe habere cum pio eius defenſore. Videantur tamen in eo Opere,quæ de hoc Authore notantur,mira enim ſunt. 6

Sufficiat pro defenſione mei Memorialis Hiſpano idiomate in lucem editi approbatio & cenſura Illuſtriſſimi Domini Don 7

Fr. Bernardi de Hontiueros Epiſcopi Calagurritani, & Calcearenſis, poſt Munera Abbatis, & Generalis Sacri Ordinis Benedictini eximiè peracta, & in Ouetenſi Academia Cathedæ Primariæ Theologiæ, vſque ad emerita ſtipendia, Moderationem. Nec enim vir adeò egregius, & omnibus numeris ſapiens approbaſſet ea, vt Hiſpano idiomate conſcripta, quæ prædictus Author Carmelitanus adeò carpit, ſi Decreto Pontificio contrariarentur. Ergo Cenſura ſic ſe habet, quam præſtitit ex commiſſione Illuſtriſſ. Dom. Don. Bernardi Cauallero de Paredes, Epiſcopi Ouetenſis.

De mandalo de V. S. Illuſtriſſima he viſto eſte memorial ajuſtado de los fundamentos Incontraſtables por la Immaculada Concepcion de la Virgen, Señora N. que ha hecho el Padre Andres Mendo de la Compañia de Ieſus, Rector de ſu Colegio deſta Ciudad de Ouiedo, ſugeto de tanta s partes, que con ſer tantos, y tan firmes los fundamentos, que recoje en eſte memorial para prueua del intento de todos ellos, y de la verdad miſma, que con ellos ſe prueua, es conocido apoyo el acreditarlos ſu gran Iuizio. Pareceſe mucho eſte memorial à ſu Auctor, pues como el en todas materias es tan verſado, y en todas lo alcança, y comprehende todo, aſſi en eſta alcançò; y comprehendiò, todo quanto ſe ha dicho, y alegado en prueua de la Immaculada Concepcion de Maria con que tendran ſus deuotos à mano todo lo que puede encender ſus afectos en la deuocion deſte myſterio. Y el memorial vendra à correſponder en el efecto à ſu miſmo nombre, pues en el tendran vn facil ſocorro las memorias de les hombres, para que nunca ſe borre dellas la verdad, que con tales fundamentos ſe eſtablece. En el verifica, lo que dize Hugo de ſancto Victor *in Didaſcal.* que *In omni doctrino breue aliquid, & certum decet colligere, quod in arcula memoria recondatur; Vnde poſt modum, cum res exigit, deriuetur: hoc etiam ſæpè replicare neceſſe eſt, & de ventre memoria ad palatum reuocare ne longo intermiſſione obolcatur.* Y aſſi en eſte memorial ſe hallan reſumidas todas las razones, y prueuas, que en largos tratados, y libros andan eſcritas, para que el deuoto, y el docto en las occaſiones, que le ocurrieren de tratar deſta materia, pueda de lo mucho, y bien ateſſorado en eſte memorial, *Proferre de Theſauro ſuo noua, & vetera.* Por lo qual le Iuzgo por digniſſimo de que ſe Imprima, dando para ello mi aprobacion con doblado afecto, por lo que lo ſoy al Autor, y por lo que al myſterio tambien de la Immaculada Concepcion de la Reyna Soberana, cuya deuocion juntamente con ſu celebridad, ha muchos ſiglos, que ſe introduxò, y permanece en los Monaſterios deſta Religion; y en ſus hijos, como conſta del Martyrologio de Beda, que floreciò por los años de 730. en el qual ſe pone la fieſta de la Concepcion de N. Señora, à 8 de Deciembre, Y es el miſmo, Martyrologio, que lleuaron à Inglaterra los primeros Monges Benitos, que entraron en ella, embiados por S. Gregorio Magno, para ſu conuerſion, como afirma Baronio *en el Prologo del Martyrologio Romano, cap. 9.* Y aunque por las mudanças de aquel Reyno debiò de perderſe en el la memoria deſta feſtiuidad, deſpues la reſtaurò en todas ſus Igleſias, y Monaſterios, S. Anſelmo, ſiendo Arçobiſpo de Cantuaria, por diuina reuelacion, que para ello tuvò el miſmo S. Anſelmo, y otro ſanto Abad contemporaneo ſuyo, llamado Elpino, como refieren graues Autores, Pedro de Natalibus, Obiſpo Equilino *in memorioli SS. lib. 1. cap. 42. y. 52.* Y en el *lib. 6. c. 56.* Baronio *en las notas al Martyrologio Romano, à 8. de Deciembre*, donde ſe dize, lo hallò en vn antiguo manueſcrito. Boſio *de ſignis Eccleſ. cap. 9.* y otros muchos Y conſta de vna Epiſtola del miſmo S. Anſelmo, que eſcriuiò à los Obiſpos de Inglaterra, en que les ordena, que celebren la feſtiuidad de la Concepcion de N. Señora; anda eſta Epiſtola *en el Apendice del 7. Tomo de nueſtras Coronicas*, y comiença *Anſelmus Cantuarienſil Archiepiſcopus, & Paſtor Angelorum, Coepiſcopis ſuis.* Y en ella refiere la reuelacion hecha al ſancto Abad, y el oficio, que le fue ſeñalado para el Rezo, que es el miſmo de la Natiuitad, mundando eſte nombre en el de Concepcion, y deſpues de algunos milagros, que refiere, hechos en confirmacion deſta feſtiuidad harto notables, concluye el ſanto Arçobiſpo ſu carta, diziendo. *Nos igitur fratres dilectiſſimi meritis, & intercesſionibus B. Virginis indigentes, cum tota mentis deuotione ſimus ſoliciti, vt nullus noſtrum, ita ſit rebus temporalibus occupatus, aut propriis delictis deſperatus, quin B. Virginis Mariæ Conceptionem pro poſſe ſuo celebret annuatim.* Por lo qual en vn Concilio Cantuarienſe, que refiere Iuan Baccon *quodlibet. 3. quaſt. 13.* celebrado por el año de 1328. ſe dize, que S. Anſelmo fue el inuentor deſta fieſta. *Creditur, eam inueniſſe venerabilem Anſelmum. Inueniſſe* dixo, porque deſpues de perdida ſu memoria la hallò. Dexò otras memorias, que ay deſta feſtiuidad en las obras de S. Iſidro Hiſpalenſe, S. Ildelphonſe, S. Iuan Damaſceno, San Odon Abad Cluniacenſe, S. Bernardo, S. Pedro Damiano, ſanto Pedro Venerable, ſanta Gertrudis,

ſanta

» ſanta Meltidis, y deſpues en Iuan Gerſon, » Trithemio, y Bloſio, todos Monges, y Monjas » deſte Orden, de los quales no es mucho auer » heredado el ſinguiar afecto, que tengo à eſte » myſterio, y el gozo de que ſalga à luz, y ſe » Imprima todo io que es, ò puede en ſu apoyo. » Deſte Colegio de San Vicente de Ouiedo, y » Março 14. de 1652.

Fr. Bernardo de Hontiberos.

§. II.

Alia traduntur pro Conceptione Immaculata Deipara.

8 INcidi in tractatum typis excuſſum centum quadraginta abhinc annis & amplius, cui tituius eſt, *Verificatio Immaculata Conceptionis*, inſertum quidem in Opus, quod inſcribitur: *Diſputatio ſolemnis de Immaculata Conceptione B. Virginis*. In eo ergo *ex pag.* 2. continetur Decretum Concilij Baſileenſis (cuius authoritas quam vim habeat oſtendi *in Appendice*) declarantis Deiparam fuiſſe à labe originaria immunem; Decreta aliqua Synodorum Prouincialium ſtatuentium obſeruari ea, quæ circa id Myſterium Concilium Baſileenſe ſtabilierat; Necnon confirmatio præſtita ab Archiepiſcopo Sigontino, Auditore generali Curiæ; Bulla item Nicolai V. expedita anno 1449. quæ valdè firmat ea, quæ à Concilio Baſileenſi fuerunt peracta. Deinde tranſcribitur *ibi* Bulla Sixti IV. data anno 1480. in qua approbat Pontifex Officium de Conceptione ordinatum à Fr. Bernardino de Buſti, in quo ſępè repetitur *immaculata Conceptio*, & concedit vt illud poſſint omnes liberè & licitè recitare. Inſuper *pag.* 8. continetur ſententia prolata ab integra Academia Pariſienſi anno 1497. contra Concionatorem, qui impugnabat Myſterium Immaculatæ Conceptionis; & ſimul retractatio ipſius Concionatoris ſolemniter facta. & *ex pag.* 10. tranſcribitur proceſſus & ſententia executorialis lata à Prælato quodam Sacri Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, Iudice per Pontificem deputato contra quoſdam, qui Myſterium illud etiam impugnabant, & contra defendentes ipſum iactabant offenſiua verba, quæ ſententia pronuntiata fuit anno 1508. in vrbe de *Huete*, authoritate Iulij II. Liber hic antiquiſſimus extat in inſigni Salmantino Collegio veræ Crucis, prædicti Ordinis B. Mariæ de Mercede; & proceſſus originalis aſſeruatur Murcię in cœnobio Ordinis Seraphici, vt refert Armamentarium Seraphicum *in Regeſto authentico & vniuerſali, pag.* 46.

9 Et in eo ſacro Ordine deuotio ac defenſio Myſterij Immaculatæ Conceptionis à prima Fundatione maxime viguit. Quare *in ſpeculo fratrum* eius Ordinis excuſſo anno 1532. præfigitur *fol.* 96. celebrandum quotannis Feſtum Conceptionis, cum ea Oratione ſignatè appoſita; *Deus, qui per Immaculatam Virginis Conceptionem.* Quin Reu. Fr. Marcus Salmeron, Concionator Regius, & eiuſdem Sacri Ordinis Generalis, in libro *Recuerdos hiſtoricos, y politicos, &c. ſiglo 3. recuerdo 33. §. 3. pag.* 243. oſtendit præfatum Ordinem fuiſſe erectum in honorem Immacolatæ Conceptionis Deiparæ, & vt à Religioſis eiuſdem Myſterium id defenderetur, quod ab ipſius Ordinis incunabulis fuit præſtitum, ac Feſtum Conceptionis celebratum. & *ibi* §. 4. refert edicta Regum Aragoniæ & Hiſpaniæ, deinde qui contra impugnatores eius Myſterij pœnas promulgarunt. Affert præterea clauſulá Bullæ Gregorij XV. reſcribentis ad noſtrum Regem Philippum IV. qui pro definitione huius myſterij ad eum Pontificem inſtanter ſcripſit: clauſula autem ea eſt; *Vix dici poteſt, quanto nos gaudio cumularint nuperæ litteræ Maieſtatis tuæ de Immaculata Deiparæ Conceptione diſſerentes. O curam Catholico Rege dignam, & Chriſti Vicario gratiſſimam!* Expeditum fuit hoc breue die 4. Iunij anno 1622. Vides Pontifici, Sedique Apoſtolicæ eſſe gratiſſimum ſollicitare definitionem Myſterij Immaculatæ Conceptionis, & hanc curam eſſe dignam animis Regiis & Catholicis? Demùm ille Author *pag.* 244 rarum & authenticum enarrat miraculum pro Feſto Conceptionis peractum in cœnobio ipſius Ordinis Barcinonenſis.

Ex ipſo Ordine pro Conceptione Immaculata ſcripſerunt Fr. Petrus de Oña Epiſcopus Gaëtanus; & Fr. Gabriel de Sauedra. Cuius aſſerta aiiqua edita nuper in tomo, cui titulus eſt *Sacra Deipara*, quaſi indice facto breuiter perſtringere decreui, vt Marianæ Conceptioni ſplendor accreſcat. Igitur *diſp.* 17. *num.* 352. ait; *Aſſeruimus de potentia abſoluta ſacram Deiparam maculari non poſſe originali peccato.* Quod aſſertum latè antecedenter probauerat; iuxta quod Deipara nec contraxit peccatum originale, nec de potentia abſoluta Dei potuit illo fœdari; Deinde *ſect.* 2. hanc conſtituit conclusionem; *Immaculata Sacra Deiparæ Conceptio euidenter eſt credibilis (tametſi remotè) fide diuina.* Id vſque ad finem diſputationis probat luculenter. 19

Poſtmodùm *diſp.* 18. *num.* 392. inquit; *Dico primo; Piiſſima ſententia ab originali macula Virginem puriſſimam præſeruans his noſtris temporibus ita eſt vera, vt nullo modo à parte rei poſſit eſſe falſa.* Quare implicat omninò falſum eſſe, quod Virgo fuerit immunis 11

à labe originaria, ita vt à parte rei ea propoſitio falſificetur. Addit *num.* 396. *Dico ſecundò; Probabi'e eſt, Eccleſiam iam determinaſſe, piam ſententiam ita eſſe veram, vt à parte rei falſa eſſe non poſsit, idque implicitè, & virtualiter ſaltem.*

12 Rursùs *diſp.* 19. *num.* 404. ſtatuit; *Dicendum igitur eſt, pijſsimam ſententiam per ſedem Apoſtolicam poſſe deffiniri, declarari, & proponi Eccleſia fide diuina credendam.* Et *diſp.* 20. *n.* 409. doctum, & pacati animi Theologum ad ſuam doctrinam deſiderans, docet, dupliciter poſſe aliquam propoſitionem dici, & eſſe de Fide; primò ſi ſit obiectum fidei diuinæ, ita vt fide diuina credatur ab eo, cui ſufficienter proponitur, quod à diuina immediatè reuelatione prouenit, eo quòd à Deo ſit reuelata propoſitio, quamuis non ſit ab Eccleſia propoſita, nec à nobis cognoſcatur; ſicut poteſt aliquod eſſe præceptum à Deo dimanans, quin à nobis, eſſe præceptum dignoſcatur. Inde ea veritas, quia includit, aut ſupponit diuinam veracitatem, participat certitudinem Fidei. Secundò propoſitio eſt de Fide, cum reuelata eſt à Deo, & reuelatio proponitur ab Eccleſia, daturque obligatio aſſentiendi illi, & eſt peccatum, non aſſentiri. Qua doctrina ſuppoſita, *num.* 418. ait; *Aſſerendum omnino eſt, ex eo quòd veritas aliqua ſit proximè defimbilis ab Eccleſia, neceſſariò inferri, tum illam iam eſſe reuelatam à Deo, tum eſſe de fide, priori modo ex illis, quos explicuimus.*

13 Itidem *diſp.* 21 *ſect.* 1. Hoc aſſertum ſtatuit; *Pijſsima ſententia probabiliter iam Eccleſia eſt reuelata.* Et *ſect.* 2. ſubdit pro concluſione; *Probabile eſt, in ſenſu litterali Immaculatam Conceptionem contineri in ſacra ſcriptura.* Præterea *ſect.* 3. *num.* 432. inquit; *Non deſunt in nouo Teſtamento teſtimonia, quæ videntur probabiliter in ſenſu litterali Immaculatam Conceptionem Sacræ Deiparæ continere*; eáque teſtimonia proponit, & exornat. Ex his *diſp.* 22. *num.* 439. conditionatam propoſitionem ſtabiliuit; *Verùm dicendum eſt, ſi pia ſententia eſt iam reuelata, non eſſe improbabile aſſerere, quòd etiam ſi Immaculata Virginis Conceptio neque ſit ab Eccleſia deffinita, neque ſufficienter fidelibus ad credendum, cum obligatione inducente aſſenſum ſupernaturalem Fidei, propoſita, & explicata, iam Immaculata Conceptio, formaliter loquendo, eſt fidei diuinæ obiectum.* Præmiſerat autem, probabiliter eam veritatem fuiſſe reuelatam.

14 Ad hæc *num.* 451. fatur; *Dicendum exiſtimo, quòd ſi Angelicus Doctor, fulgentiſſimus Sol, viuens nunc lampade Phœbæa cunctas illuſtraret Eccleſias, procul dubiò amplecteretur vltroneus ſententiam pijſsimam; & defenderet viribus totis Virginis Conceptionem Immaculatiſsimam. In hoc, & ſic Salmanticenſibus, Complutenſibus Magiſtris libenter adhæreo & hæreo iudicio Sancti Ludouici Beltran, ſyderis Dominicani illuſtriſsimi.*

Demùm *diſput.* vlt. *num.* 467. aſſerit; *Dico* 15
primò. Qui ſanguinem, & vitam profunderet, vt aſſeueret, Eccleſiam Catholicam piè, & Religiosè ſeruare, & celebrare Feſtum Conceptionis Immaculatæ, & nullo falſo cultu illam fidelibus celebrandum proponere, piumque eſſe, & Catholicum, & ſacris litteris, & Sanctorum teſtimonijs nullatenùs diſſonum, ſed potiùs conſentaneum valde, & conforme, illam prædicare, & defendere, verè eſſet Martyr. Concludit *num.* 470. aiens: *Dico ſecundò; Qui mortem occumberet pro aſſerenda Immaculata Conceptione, ſumpta ſolùm, vt eſt veritas ſpeculatiua, & vt præſcindit à praxi, quam prima concluſione explicuimus, verè eſſet Martyr.* Supponit autem in probatione, eum certiſſimum fore, ſeu certiſſimè iudicaturum eſſe, hanc veritatem eſſe iam reuelatam à Deo, & formaliter de Fide, modo *ſuperiùs* ab ipſo Authore expoſito. Prædictas omnes propoſitiones latè, & eruditè ratione, & authoritate confirmat; Quas in compendium redactas tranſcripſi, quia nihil vltrà de veritate Myſterij Conceptionis poteſt aſſeri; erga quod Fidelium deuotio his doctrinæ inſtitutis pro captu, & longè à tumultibus, & ſcandalis mouendis (quod enixè eſt conandum) poſſit in dies augeri. An omnes prædicti Authoris propoſitiones ſint veræ, non eſt noſtri Inſtituti diſputare. Fideliter eas tranſcripſi.

Suprà §. 10. attuli pro opinione pia Ange- 16
licum Præceptorem, & loca, quæ ex ipſo contra illam afferuntur, intelligenda eſſe de debito peccati originalis, non de ipſo peccato originali à Deipara contracto, ex Reuelatione ſatis authentica firmaui *ibi ex num.* 151. & retulit Fr. Ioannem à ſancto Thoma pro ea expoſitione extantem. Ecce *tom.* 1. *in* 1. *part. diſp.* 2. *proœm.* eius verba; *Si Beata Virgo præſeruata eſt à culpa, dummodò in perſona habuerit debitum, nil contra D. Thomam.* Rursùs D. Thomas 3. *part. quæſt.* 27. *art.* 1. inquirit, *an Beata Virgo fuerit ſanctificata ante animationem?* Negat, eo quòd ante animationem non datur ſubiectum, aut creatura rationalis, quæ ſanctificetur. Reſtabat tamen, quòd Angelicus Præceptor inibi affirmaret, in ipſo primo inſtanti animationis fuiſſe ſanctificatam per gratiam, & à culpa originali præſeruatam. Id non legitur in eo articulo; Verùm Frater Ioannes Bromiardus *in ſumma Prædicantium, verbo, Maria, art.* 2. adducit S. Thomam *ea quæſt.* 27. *articulo primò* dicentem: Beatam Virginem fuiſſe ſanctificatam

non

non ante animationem, ſed in ipſa animatione. Cum ergo Bromiardus floruerit anno 1260. Vt teſtatur Chronicon inſignis Ordinis Prædicatorum, eodem tempore, quo D. Thomas Orbem viuus ſua doctrina illuſtrabat, videtur, hunc Authorem ex eodem ſcientiæ fonte latices ebibiſſe, & cum Articulum, vt à D. Thoma fuerat dictatus, perlegiſſe; & poſtmodùm incuria temporum, & Amanuenſium aliquid ex eo videtur contactum, cum ſimul non poſſit ſtare dictum Fr. Ioannis Bromiardi, & contextus Articuli, vt nunc legitur. Id ipſum contigit in Commentarijs D. Thomæ ſuper Magiſtrum ſententiarum; Videatur *in* 1. *diſt.* 44. *quæſt. vnic. art.* 3. *ad* 3. In editionibus antecedentibus annum 1613. & in Romana Pij V. In quibus diſſertiſſimè tradit, Conceptionem Deiparæ fuiſſe abſque culpa originali, & diſcurſus ſancti Doctoris id neceſſariò fert. Poſtmodùm anno 1613. ea commentaria Antuerpiæ edita ſunt, curante Fr. Coſma Morelles dē ea editione, & contraria doctrina in eo Articulo legitur.

17 Et quia aſſeruimus, pro definitione huius Myſterij ardenter inſtari, reijciendi ſunt Fr. Melchior Canus *lib.* 7. *de locis*, *c.* 3. *n.* 9. Caietanus etiam, & Medina aſſerentes, non poſſe hanc veritatem à ſede Apoſtolica definiri. Hæc ſunt verba Cani. *Atque ea cauſa eſt, niſi toto cœlo animus meus errat, quamobrem nec Sixtus IV. nec Concilium Lateranenſe ſub Leone X. nec Synodus Tridentina ſub Paulo & Iulio Tertijs inchoata; eam quæſtionem definierunt. Neutram enim ex illis opinationibus poterant tanquam dogma Catholicum approbare. Ita is errauit, qui aſſeruit, erroneum eſſe, aliquem præter Chriſtum à lege illa originalis peccati liberare. Errauit ac multò etiam magis Baſilienſe Concilium, cum definiuit, doctrinam illam, quæ docet, Beatam Virginem Mariam nunquam originali ſubiacuiſſe peccato, tanquam conſonam Scripturæ Sacræ, ac Fidei Catholicæ amplectendam fore, nullique de cætero licitum eſſe in contrarium docere. In pari quippe errore verſantur, qui alterutram partem ad Catholicam Fidem attinere poſſe credunt.* Omitto euidentes rationes, quibus id Myſterium poſſe pertinere ad materiam Definitionis euincitur. Id dumtaxàt aſſero, non verſari in errore Eccleſias, Prælatos, Religiones Sacras, Academias, Regna, Principes, & ferè omnes, qui Definitionem huius Myſterij totis animis à ſede Apoſtolica expoſcunt, & obtinere ſperant.

18 Ex his rectè Ægidius de Præſentatione *l.* 3. *de præſeruat. Virgin. quæſt.* 2. *art. vnic.* Et Fr. Ambroſius Catharinus *in diſp. pro Conception. part.* 2. §. *doleo autem*, dolent, & conqueruntur de his, qui auſi ſunt aſſerere, Sixtum IV. in extrauaganti edita in fauorem Conceptionis, minùs aptum fuiſſe iudicem, eo quòd ex Ordine Sacro Minorum eſſet, qui vexilla ducit pro pia opinione. Vlteriùs progreſſus fuit Eſpina *part.* 5. *vniuerſ. Corrupt. cap.* 2. & 5. Contra Sixtum Pontificem loquens, quaſi non potuerit prohibere, ne opinio minùs pia publicè doceatur; & eum graui cenſura notat, ſi intenderit, præcipere, quòd ſentiatur, Deiparam fuiſſe à labe originali immunem; grauiterque eum peccaturum fore, ſi impediret, quominùs docti publicè docerent, opinionem piam in ſe eſſe grauiſſima cenſura dignam; aliaque huiuſmodi adnectit, quæ malè iam apud omnes audiunt, & ſola indigent propoſitione, vt penitùs reijciantur. Pariter reijciendus eſt Gryſaldus *Verbo*, *authoritas*, qui temeritatem vocauit, aſſerere, quòd etiamſi omnes Eccleſiæ Patres affirmarent opinionem piam, certum indè veritatis argumentum deduci. Et item Caietanus *cap.* 4. *ad fin.* affirmans, non eſſe magis verum, eos, qui olim opinionem minùs piam defenderunt, nunc mutaturos fore ſententiam, quàm eſt verum, Chriſtum Dominum, ſi nunc in terris exiſteret, mutaturum eſſe doctrinam, vt populo conformaretur. Grauiter id notat Ægidius de Præſentatione *lib.* 3. *de Conception. quæſt.* 7. *art.* 4. Et quidem S. Ludouicus Beltran publicè concionabatur, mutaturos fore ſententiam, ſi ſuperſtites eſſent, eos, qui olim opinionem minùs piam tradiderant, ſic teſtatur Fr. Vincentius Iuſtinianus *Tractat. de Conception.* §. 1. & 15.

Sanè Caietanus *in opuſcul. de Conception. cap. vlt.* durè locutus eſt, aſſerendo, omnes ſimul, qui opinionem piam tuentur, non adſtruere opinionem probabilem reipſa, ſed in apparentia; & Fr. Bartholomæus de Eſpina *lib. de Conception. cap.* 7. *ad fin.* affirmando, ignorantiam excuſare ab errore, aut hæreſi eos, qui ſtant pro opinione pia; non verò fore excuſandos eos, qui illam impugnant, ſi defenderent, cum illa ignorantia non laborent. Nec ſuſtinendus eſt idem Caietanus; dum grauiter notat Academias piam opinionem defendentes, atque etiam aſperrimè loquens de Concilio Baſilienſi, eo quod opinioni piæ fauerit; in quo eum reprehendit Fr. Ambroſius Catharinus *lib.* 1. *de Conception. fol.* 7. Et de eo Concilio omnino videndus eſt Syluius *lib.* 1. *de geſtis Concilij Baſilienſis.* Nec audiendi ſunt, qui malè ſentiunt de Eccleſijs, Academijs, & quibuſcumque Communitatibus, quæ temporibus elapſis, & præſentibus emiſerunt votum defendendi opinionem piam; Quos malè ſentientes retulit Fr. Lucas Vuadingus *de delegatione Regis Hiſpaniarum, de Conception. pag.* 408. *in Editione Louanienſi.* Et aduerſus impugnatores piæ opinionis

nionis acriter inuehitur Abulenſis *Paradox. 1. cap. 21.* Hinc etiam repellendus eſt Fr. Vincentius Vandelus *lib. de Concept. part. 2. rat. 11,* parùm reuerenter, & decenter loquens de Officio Conceptionis compoſito à Leandro Nogarolis, & approbato à Sixto IV. conceſſione indulgentiarum facta recitantibus illud, & aſſerens, contineri in illo res nugatorias, & ex proprio cerebro Authoris, quî ſigna viri ſpiritualis in vitæ tenore non exhibuit, nec credibile eſſe, à Pontifice, dum approbauit, fuiſſe perlectum.

20 Videre mihi non licuit eam *Diſputationem ſolemnem de Conceptione* à Fr. Vincentio Vuandelo exaratam, quare ex varijs Authoribus eas reijcientibus decerpſi propoſitiones ab illo traditas, & alias, quas dabo, eo quòd inſtatera, veritatis libratæ dignæ à me cenſeantur, quæ omnino ſunt reijciendæ, ne vllus alias ſimiles ediſſerat. In Dedicatoria eius operis ait is, qui illud offert, defendentes opinionem piam prætextu pietatis cæcutire, & errare, eſſeque plebeculam indoctam; impugnantes verò illam non recuſaturos fore mortem ob ſuam defendendam opinionem. Ipſe autem Vuandelus *in Epiſtola ad Illuſtriſſ. Ducem D. Herculem Eſtenſem,* inquit, defenſores opinionis piæ quærere multitudinis concurſus ad diſſeminandum ſuum errorem, & opinionem deteſtabilem, & dignam, quæ extirparetur à Chriſtiana Religione, quam ſolis vocibus, & clamoribus propugnabant, & aduerſarios acriter furentes reprehendebant. Idcircò ait, ſe conaturum in eo tractatu amandare eum errorem, & oſtendere eſſe contrarium Fidei, & ſcripturis ſacris, pernicioſum, ac falſitate refertum. *Et cap. 1.* tradit, defenſores opinionis piæ iniuriam grauem irrogare ſingulari Chriſti excellentiæ. *Et cap. 9. in fin.* non dubitat aſſerere, debere hæreticos nuncupari eiuſmodi defenſores. Rursùs *cap. 20.* cum propoſuiſſet confirmare ſuam opinionem authoritate virorum illuſtrium, eſto non eſſent faſtis ſanctorum adſcripti, incipit à S. Ioanne Damaſceno, nec vocem *Sancti* ei apponit, quaſi non eſſet inter ſanctos ab Eccleſia relatus. Deinde *cap. 23.* comprobat ſuam doctrinam authoritate Ioannis Dominici de Florencia, qui tradidit, defenſionem opinionis piæ eſſe hæreſim conſectariam hæreſi Pelagianæ; contradicere Fidei; deprauare ſcripturam ſacram, opponi Eccleſiæ, & Concilijs. *Et cap. 37.* ait, eam opinionem non eſſe piam, ſed impiam, aliaque huiuſmodi, quibus tractatus ille redundat. Sed quàm longè à veritate, religione, & modeſtia? Nec minùs longè ab his deuiat, dum *2. part. cap 20,* aſſerit, Reuelationes adductas pro opinione pia eſſe mulierculárum vitijs deditarum. Caietanus approbauit. id dictum de mulierculis; & ait, miracula pingi ſolita pro Conceptione pia eſſe inuentum dæmonis. Refert, & reprehendit id Frater Ambroſius Catharinus *libro. primò de Concept. §. Ad hæc; fol. 8.* Caietani aſſertum docuit etiam Fr. Gabriel Barleta *ſerm. de Concept.* Aduertere debebát, plures ex his Reuelationibus factas fuiſſe ſanctæ Gertudi, ſanctæ Mechtildi, & S. Brigittæ, cuius Reuelationes approbatæ fuerunt à pluribus Pontificibus, & à duobus Concilijs. Nec pro opinione pia falſa miracula finguntur, ſicut ficta, & punita fuiſſe, pro opinione contraria, refert Fr. Ambroſius Catharinus Archiepiſcopus Compſanus *l. 3. de Concept. § Octauum teſtimonium fol. 68. Qui ibi §. Sextum teſtimonium* reprehendit Caietanum, quòd ſub dubio habuerit Canonizationem Sanctæ Brigittæ.

Nec magis moderatè ſe habet Fr. Bartholomæus de Eſpina, ex quo iam aliqua attulimus. Etenim *in lib. de vniuerſali corruptione generis humani, fol. 24 & 25. in editione Veneta, anni 1535.* ait, feſtum Conceptionis eſſe inuentum dæmonis transfigurati in Angelum lucis; opinionem piam nuncupat hæreſim, & defendentes eam hæreticos; Id reſtatur Fr. Ambroſius Catharinus *lib. 1. de Concept. pag. 9. & 11.* Et contra Eſpinam inuehitur acriter *in præfat. ad Tridentinum.* E contrario illum, & Paulum Laconſe refert, & laudat in hoc puncto Gryſaldus, *Verbo authoritas, num. 5.* Quin ipſe Eſpina in Opere Cardinalis Iurrecremata *de veritate Conceptionis*, quod in lucem edidit, *in fine operis, in indice,* præfigit quinquaginta octo errores contra Fidem, quos ait, defendi in opinione pia. Ita refert Catharinus *in præfat. ad aſſertiones de certitudine gratiæ, & in præfato. ad Tridentin.* Hæc omnia ſunt amandanda, & maximè cauenda; ſic id, quod *cap. 9.* aſſerit, nempè Reuelationes pro pia Conceptione adductas eſſe falſas; Et præterea *c. 10. & 11.* tolerantiam piæ opinionis aperuiſſe aditum Lutheraniſmo, errotemque eſſe Eccleſiarum, celebrare Feſtum Conceptionis. Ita teſtatur, & refellit ea aſſerta Catharinus *1. part. de Concept. §. Refellitur poſtremus zelus; & lib. 2. §. Nolo autem.* Demùm Eſpina *cap. 9. fin.* docet, Eccleſiam in Feſto, quod celebrat ſub nomine Conceptionis, ſolùm eius ſanctificationem venerari; Quod aſſertum etiam tenuerunt Fr. Vincentius Vuandelus *de Concept. 2. part.* Caietanus *opuſcul. de Concept. cap. 5.* Medina *in 3. part. quæſt. 27. art. 2.* Quæ opinio ante ipſos prohibita fuit à Sixto IV. & poſtmodùm roborata ab Alexandro VI. anno 1503. Ac demùm maiori claritate confirmata à Gregorio XV. anno 1622. in Bulla, quæ incipit *Sanctiſſimus.* 21

Fr.

22 Fr. Ambroſius Catharinus *de Conception.*
lib. 2. *fol.* 48. affirmat, adduci pro opinio-
ne minùs pia Authores, qui omnino igno-
rantur. Cui aſſerto inſiſtens Fr. Petrus de Al-
ua in opere, *de Conceptione* (vt dicam *num.*
ſequenti) oſtendit innumeras propoſitiones,
in quibus pro opinione contraria mutatur,
aut truncatur ſenſus; & ex nonaginta duo-
bus Authoribus, qui pro ea citantur, tre-
decim dumtaxàt ſubſiſtere, quippè plures
Authores ex vno fiunt; Nempè vnus eſt
Guillelmus Durandus Epiſcopus Metenſis,
Cancellarius Pariſienſis, Canoniſta, Author
ſpeculi. Ex eo autem, ſub diuerſis combina-
tionibus nouem Authores adſtruuntur; ſci-
licèt *Guillelmus*: prætereà *Epiſcopus Metenſis*:
rursùs *Author ſpeculi*: deindè *Durandus*; &
ſic de reliquis. In eo opere refert pro opinio-
ne pia centum quinquaginta Authores ex Il-
luſtri Prædicatorum Familia; ac ex ſactis
Religionibus ſex mille, & quingentos; &
ex Societate Ieſu ſeptingentos. Omnes cer-
tatim pro Deipara militant; nec verba, &
propoſitiones adeò aſperas contra aduerſan-
tes iactant, ac Authores relati *ſuprà* protu-
lere; qui anſam dederunt, vt acriter incre-
parentur à Fr. Alphonſo de Caſtro *lib.* 3. *de iu-*
ſta punitione hæreticor. cap. 3. Ludouico Bloſio
in vitis Patrum cap. 5. Fr. Laurentio Surio *in ap-*
pendice Fr. Vincentio Iuſtiniano *in additione*
ad vitam S. Ludouici Beltran Fr. Ambroſio Ca-
tharino *in lib. de Conception.* Qui optimè refel-
lit Reuelationem quandam confictam pro
contraria opinione.

23 Relatus Fr. Petrus de Alua *eo tomo, pag.* 229.
proponit Titulum eorum, quæ ab ipſo *ex ea*
pagina ſunt tractanda; Cui Titulo plenè, &
planè poſtmodum facit ſatis. Is autem eſt Ti-
tulus. *Ventilatio præcipua totius noſtri operis*
pars incipit, in qua trecentorum quindecim Do-
ctorum antiquorum, necnon ſexcentarum quadra-
ginta Authoritatum pura grana, reuciendo paleas,
ac repellendo zizania improba, (à Veritatis Sole,
Ventilabro ſeraphico, ordine Alphabetico diſcur-
rente per ſingula) fictionum, falſitatum, atque
adulterationum vitia capitalia, magna, & ma-
xima triginta tria millia ſeparantur, corrumpen-
tia penitùs propoſitiones ſanctorum, ac totaliter
peruertentia ſententias Patrum; Atque cum minori-
bus vitiis intruſis, quæ variant, & aberant ſenſum,
licèt non totaliter, verbatim enumeratis ſignantur
centum viginti ſex millia, & amplius, in Sa-
cratiſſimæ Virginis, ac Matris Dei Mariæ Conce-
ptione Immaculata, ac nidata, hucuſque ſuperſe-
minata, vt iam demonſtrare incipio. Titulus in-
uitat ad opus attentè euoluendum, ex quo
ingens gloria Immaculatæ Conceptioni Vir-
ginis accreſcit, ſi quidem eneruia manent
contra illam falsò agglomerata teſtimonia.

Iret in immenſum hic Epilogus pro Imma- 24
culata Conceptione, ſi in eo coacerſaremus
Authores, ſanctorum Authoritates, teſtimo-
nia, rationes, quæ poſſent denuò addi. Vo-
lumina integra ex illis conferta edita ſunt in
lucem à præfato Fr. Petro de Alua, & à P.
Ioanne Euſebio Nieremberg *in Opere Parthe-*
nico. Nunc verò, quia *in ſuperioribus* nullam
ex Iure Ciuili rationem attigimus, & Iuris
Conſulti certatim contendunt, ex legibus
ciuilibus depromi fundamenta valida, qui-
bus Immaculata Conceptio Deiparæ probe-
tur, & non pauci ex illis doctiſſimè Informa-
tiones in Iure pro hoc Myſterio in lucem pu-
blicam dederint, in ipſorum gratiam, &
ne quidquam omittamus, ſaltem libando,
placuit, ex eis fundamentis nonnulla hic
præfigere, quibus extremam manum huic
Appendici admoneamus.

§. III.

Ex Iure Ciuili fundamenta libantur qui-bus Immaculata Deiparæ Conceptio ſuadetur.

MAriam Virginem à Patre Æterno in fi- 25
liam fuiſſe adoptatam, clamat cœtus
omnis Patrum, & Doctorum Eccleſiæ; Ergo
liberam à ſeruitute dæmonis præſeruauit, li-
bertas enim ex adoptione ſequitur; §. *apud*
Catonem, inſtit. de adoptionib. ibi; *Vnde & nos*
eruditi in noſtra conſtitutione, & etiam eum ſer-
uum, quem dominus actis interuenientibus fi-
lium ſuum nominauerit, liberum eſſe conſtitui-
mus. Bonum inæſtimabile eſt libertàs, *leg. li-*
bertas, ff. de regul. iur. Cur id donum inuiderit
æternus Pater filiæ chariſſimæ, & quam ab
æterno adeò diligebat, ab æterno à ſeruitu-
te non præſeruauerit!

Hæredem ſuam conſtituit Mariam æter- 26
nus Pater, ſi quidem ei Filium ſuum natu-
ralem ex ipſa concipiendum tradidit; nec-
non maiorem gratiæ, & gloriæ cumulum
conceſſit, quàm eſt is, quo omnes ſimul
iuſti, & beati funguntur; hæres autem liber
eſſe debet à ſeruitute, vt ipſe capiat ſibi hæ-
reditatem, adeò vt ſeruus inſtitutus hæres à
domino, hoc ipſo nanciſcatur libertatem, *leg.*
5. *Cod. de neceſſariis ſeruis, iuncto* §. *Idemque*
iuris inſtit. ex quibus cauſis manumittere non li-
cet. Et cum Pater Æternus Mariæ legitimam
bonorum conceſſit, grauamen peccati remi-
ſit; iuxta *leg. quoniam in prioribus, Cod. de in-*
officioſ. teſtamento.

Elegit Mariam æternus Pater in ſupremam 27
dignitatem

dignitatem Matris Dei, ergo præſeruauit ab indignitate peccati originalis, quæ aliàs foret eam deturpatura. Cum enim Princeps ad dignitatem eum eligit, qui aliqua indignitate notatur, eo ipſo eum illa diſpenſate conſpicitur; *leg. quidam conſulebant* 57. *ff. de re iudicata*; *leg. Imperialis*, 23. §. *in præſenti, Cod. de nuptiis*.

28 Pater iniuriam filij vt propriam habet, *leg. iſti quidem* 8. §. *vltim. ff. quod metus cauſa*; Et Gloſſa *ibi*, *verbo*, *magis*, ait, *Pater magis amat filium, quàm ſe ipſum*. Ergo Pater Æternus in Maria Filia doleret iniuriam infamis ſeruitutis dæmonis, adhuc per inſtans Conceptionis, & quaſi propria Patri adſcriberetur iniuria, ſi hæc admitteretur. Et ſanè cum eam fœlicem abſque culpa potuit producere, nequit exiſtimare, produxiſſe infœlicem, dæmonis vile mancipium; argumento textus *in leg. is, qui poteſt*, 3. *ff. de re iudicat. leg. nemo ff. de regul. iur. leg* 11. *tit.* 34. *partit.* 7.

29 Poteſt Princeps ob egregia in ſe merita non ſolùm libertate ſeruum donare, ſed etiam ex genere ignobili, & debente vectigalia natum reddere nobilem, & eximere à tributis ſoluendis; *leg.* 6. *tit.* 27. *partit.* 6. ibi; *Ca los ſabios antiquos, que todas las coſas çataron, tuuieron por bien, è por derecha razon, que tales fechos como eſtos fueſen galardanados à los homes, que los fizieſen, maguer huvieſe alguno dellos, que non lo merecieſe por linage*. Ergo Princeps æternus Deus ob egregia merita Virginis, quam matrem Filij præuidebat, quamuis ex genere ignobili, & vectigal demoni debente eſſet oritura, liberam à ſoluendo culpæ vectigali reddidit, id exigente ratione, quam ſapientes omnes calluerunt. Quin etiam abſque cauſa poſſe Principem donare alicui nobilitatem, docent Gregorius Lopez *gloſſa* 1. *legis nuper allatæ*; Montaluo *ibidem*; Ioannes Andreas *in cap.* 2. *de immunitat. Eccleſ.* Abbas *ibi*, *& in cap. accedentes*, *de præſcription*. Cum ergo ingens adeò cauſa extiterit ad donandam Mariæ nobilitatem immunem à labe culpæ, multò certius eſt, ei fuiſſe donatam.

30 *Cui plus licet, etiam licet & minus*; Eſt regula communis deprompta ex *leg. Cui plus, ff. de regul. iur.* Cum ergo Deo licuerit, Virginem in Matrem Dei deſtinare, quod eſt multò plus, quàm immunem labis Adamicæ reddere; ſanè licuit, eam immunitatem præſtare; Et cum ei conceſſerit, ne vnquam labe actuali veniali fœdaretur, extitura mater Dei, quæ dignitas maximam exigit puritatem, à fortiori conceſſit, ne culpa originali fœda fieret, quæ maior eſt, quàm culpa venialis, & magis dedeceat puritatem, ſiquidem reddit animam Deo inimicam, exoſam, & auerſam.

31 Nec obſtat illud Pauli generale prolatum. *Omnes in Adam peccauerunt*. Nam ex voce *omnes* non fit conſequentia ad Deiparam; nam Quod eſt contra rationem iuris, non eſt producendum ad conſequentiam, *leg. quod eſt*, 14. *ff. de legib. leg. in his*. 15 *ff eodem tit.* Et quidem non adeò attendendum eſt ad verba quàm ad eorum ſenſum; *leg* 6. § *verbum. ff de verbor ſignificat. leg non aliter ff. de leg. in teſtamentis. ff. de reg. iur.* Vnde verborum D. Pauli ſenſus ad Mariá non extenditur, quæ non omnium numero includitur, cum ſupra omnes euehatur. Et cum omnis regula generalis ſuam exceptionem patiatur, *leg. omnis definitio de reg. iur.* Excepta Maria debet intelligi in ea prolatione generali. *Et ſcire leges, non eſt verba earum tenere, ſed vim, atque poteſtatem ſeruare*. Vt aſſeritur *in leg. ſcire leges, ff. de legib.* Vis autem verborum D. Pauli ad Mariam à Deo præſeruatam non extenditur. Etenim à iure generali poteſt Princeps aliquem excipere; vt enim *in leg ius ſingulare*, 16. *ff. de legib.* Enuntiatur; *Ius ſingulare eſt. quod contra tenorem rationis propter aliquam vtilitatem authoritate conſtituentium introductum eſt*. Quænam autem maior vtilitas, quàm Mariam fore Filiam Patris, matrem Filij, ſponſam ſpiritus ſancti, vt, quidquid ratio profetat, omnes in Adam peccauiſſe, ius ſingulare circa illam contra eum tenorem ſit introductum? Præterea leges benignè ſunt interpretandæ, *leg benignius*, 18. *ff. de legib.* Vt ſic animus earum ſit firmior, cur vllus legem D. Pauli rigidè adeò interpretetur, vt innoxiam à culpa damnet? Rursùs nec leges, nec ſenatusConſulta poſſunt ita vniuerſalia eſſe, vt omnes caſus comprehendant, *leg. neque leges*, 9. *leg. non poſſunt*, 11. *ff. de legib.* Non igitur lex Pauli adeò generalis, vt caſum ſingulariſſimum Matris Dei, quam egregiis prærogatiuis, & priuilegiis, ſupra omnes creaturas Deus ipſe decorauit, comprehendat.

32 Serui pro nullis habentur, *leg. quod attinet, de reg. iuris*. Non ergo Maria fuit vnquam ſerua dæmonis, & peccati, quæ apud Deum nunquam pro nulla fuit habita, ſed ſemper tanti æſtimata, quanti par erat haberi Filiam ſuam adoptiuam matremque Filij futuram.

33 Filius iudicatur, ac cenſetur eiuſdem qualitatis, ac parens; § *fin in Authentic. de referendariis, & ibi Gloſſa*; *leg.* 21. *gloſſ* 3. *tit.* 4 *part.* 6. *leg.* 7. *gloſſ.* 6. *tit.* 11. *partit.* 4. Non ergo Pater æternus Filio ſuo deſtinaturus erat Matrem abiectæ ſortis, & qualitatis, ac impuram, & maculatam, ne in Filium refunderetur labis, & impuritatis vmbra, aut exiſtimatio. Et quidem nulli indè inflictum eſt præiudicium, quin potiùs is fauor ſoli Mariæ indultus in totius generis humani ornamentum redundauit, iuxta *leg.* 239. § . *munus publicum. ff. de verbor ſignif.* Cum

enim

enim ſit Domina noſtra , & Redemptoris
noſtri genetrix id magni facimus , quòd Do-
minam nobiliorem habeamus; & Redemptor
noſter ab honotatiore ſit genitrice conceptus.

34 Cuſtos ſpecialis Matiæ , & huius ouis ſin-
gulariter paſtot eſt Pater ætetnus , cum eam
elegerit ad ſuprema Munera , & cordi
habeat inuiſcetatam. Quomodo igitut de eo
poſſit aliqua præſumi incutia , aut permiſſio,
vt Lupus tetertimus eam ouem inuaſerit , &
momotderit ? Siquidem , vt *in cap. quamuis
cauſa , penult. de regul. iur.* aſſeritut ; *Non po-
teſt eſſe paſtoris excuſatio , ſi lupus oues comedit.*
Multa ſane fuit Deo cuta de ſua Matia præ-
ſeruanda , quippe eius ope indigebat , vt
genus redimeret humanum ; hincque etiam
exceptam à lege genetali D. Pauli ſuadetur ,
nam. *Quod non eſt licitum in lege, neceſſitas facit
licitum*; ait textus *in c. quad non eſt, 4. de regul. iur.*

35 Cum ſetuus manifeſtat proditionem ali-
quam , qua Regnum fotet diſſipandum liber-
tatem nanciſcitut, eo quòd ſit inſtrumentum,
ne Regnum amittatut. *leg 3. tit. 22. partit. 4.*
Igitut titulus ſetuæ à Maria fuit omnino ex-
pungendus , & ab eo ptæſetuanda , cum
medium , & inſttumentum fuetit ad teſtau-
rationem non vnius Regni ſolùm , ſed totius
generis humani ob ctimen læſæ maieſtatis
diuinæ à primo parente diſperditi.

36 Pluribus priuilegiis gaudent Reges , quàm
ſubditi , argumento textus *in leg. Princeps ,
ff. de legib. leg. 1. ff. de conſtitut. Princip.* Cum
etgo Angeli immunes fuerint à culpa , &
ptotoparentes in iuſtiria originali fuerint
cteati , Maria Regina Angelorum , & homi-
num ſaltem eo priuilegio iuſtitiæ originalis,
& immunitatis à culpa donari debet ; ne
Angeli poſſint aſſetete , ſe nunquam dæmo-
nis , ac peccati ſeruos extitiſſe , ſic vetò
ſuam Reginam ; Et ptotoparentes , ſe abſque
macula prima origine fuiſſe cteatos , non
vetò ſuam Dominam. Neque edictum ge-
nerale D. Pauli comprehendit Chriſtum , &
Mariam , ſed ſolam plebem hominum ;
Atque vt *in leg. plebs , 238. de verbor. ſigni-
fic.* diſtinguuntut ſenatotes à plebe , ſic ſu-
premi ſenatotes Chtiſtus , & Maria à cæ-
tetis hominibus.

37 Seruitus comparatut motti *in leg. 209. de
regul. iur.* Iam etgo , quis credat , Mariam,
quæ attulit vitam mundo , pepetitque Re-
demptorem Vniuerſi , motti compatati , vt
potè aliquando ſeruituti dæmonis , & pec-
cati addictam ? Et cum iuta ſint promptiora
ad liberandum,quàm ad damnandum,*leg. Ar-
rianus. 48 ff. de actianib. & obligat.* Cũ pro Maria
militet iuſtitia, cur ſit nihilominùs damnãda?

38 Seruus datus tutor filiis ſuis à teſtatore, hoc
ipſo libertatem conſequi cenſetut ; *leg. qui-
dam, Cod. de nec. ſeru. hered. inſt. §. 1. inſtit.
qui teſtamento tutares dari poſſ.* Quod fauote
pupillorum introductum eſt. Fauote igitur
pupilli , nempè Filij Dei , illa , quæ in eius
Matrem , & tuttricem deſtinabatur à ſeruitute
dæmonis piæſetuari debebat. Ædificium ho-
minis Dei in Mariæ ſolo petficiendum erat;
putiſſimum autem id ſolum , & nunquam de-
turpatum eſſe congruum omnino erat , ne
inde ædificium deuenuſtatetur, cum eius na-
rutam deberet ſequi , ſiquidem quod ſolo
inædificatur , ſolo cedit ; *§. cum in ſuo ſolo, in-
ſtit. de rerum diuiſ. Cum tribus ſeqq. leg penult.
§. Labeo, uti paſſidetis , leg. 7. §. Cum in ſuo ſolo,
ff. de adquirend. rer. dominio.* Nec à Maria ad
aliam vllam putam creatutam poteſt ſimilitu-
do , aut comparatio deduci ; nam quod ali-
cui gratiosè conceditur , ttahi non debet ab
aliis in exemplum , *cap. quad alicui , 74. de
regul. iur. lib. 6.* Et quidem Maria titulum
actoris apud Filium à Patre Æterno eſt con-
ſecuta in cauſa generis humani , vnde eam
etiam excepit à generali labe , quâ id genus
inficiebatur ; nam qui ad agendum admitti-
tut , eſt ad excipiendum multò magis admit-
tendus , *cap. 71. de regul. iur. lib. 6.*

Maria eſt matet gratiæ , etgo non eſt filia 39
culpæ , nec enim intet ſe tectè copularentur
hoc dedecus cum illo otnamento, atgumento
ex c. infamibus, de regul. iur. lib. 6. Equidem Ma-
tia in genittricem Dei deſtinata meruit ptiui-
legium innocentiæ originalis, non ergo etat ei
infligenda pœna maculæ , & labis , contra
leg. virtus 7. ff. de legib. leg. 10. ff. de inſtit. & iur.
Nec eius libertas à peccato læditut , ob edi-
ctum D. Pauli non rectè intellectum ; ſicut
in leg. Imperator, 8. ff. de ſtatu hominum, ſtatui-
tut , non lædi ſtatum liberorum ob teno-
tem inſtrumenti malè concepti. Profectò
Mariæ cauſa omnes tangit , vnde & ab
omnibus debet apptobari , iuxta *cap. 19. de
regul. iur. lib. 6.*

A paterna poteſtate libetatut is, quem Im- 40
petator ad dignitatem Patticiam euexetit, ne
vlli ſit ſubiectus, quem ille loco Patris elegerit;
*§. filius familias, inſtit. de his, qui ſui, vel alieni iu-
ris ſunt ; leg. ſancimus , vltim. Cad. de Carſuli-
bus , lib. 12.* Imperatot ætetnus , Dei filius ad
maiotem, quam patticiam, dignitatem euexit
Mariam, cum verè eam Mattem elegerit; non
ergo voluit, vt infami dæmonis, & culpæ pote-
ſtati eſſet ſubiecta, cum ipſe Filius Dei ab ea
natus foret ſubditus illi. *Quis enim patiatur* (ait
lex præfata) *patrem quidem paſſe per emancipa-
tionis modum ſuis nexibus filium relaxare ; Impe-
ratoriam autem celſitudinem non valere eum, quem
ſibi patrem elegerit ab aliena eximere poteſtate ?*
Quis patiatut, Mariá à dęmonis poteſtate non
fuiſſe ab Imperatoria celſitudine exemptam ?

41 Filius eſt pars viſcerum Matris, & quaſi vna perſona filius, & parens reputantur; *leg. 1. tit. 15. partit. 2. gloſſ. 1. leg. 1. tit. 20. partit. 2. gloſſ.* 12. Non igitur Filius Dei eſſe vellet pars viſcerum Matris maculatæ, & quondam ſeruæ, nec vna perſona cum illa reputari, & cum poſſet Matrem puram, ingenuam, & ab origine immaculatam eligere, aliam elegiſſet. Hinc D. Paulus non incluſit Mariam in ſuo prolato, quod ſic interpretatur Eccleſia, & totus Chriſtianus orbis, ſi paucos demas; Et minimè ſunt mutanda, quæ certam interpretationem ſemper habuerunt, *leg. minimè, ff. de legib.*

42 Partus ſequitur ventrem, *§. 1. inſtit. de ingenuis: leg 19. de ſtatu homin. leg. 2. tit. 21. partit. 4. Gloſſa 2. & 3. in leg. naturales* 10. *Cod. de probationib.* Et quamuis Maria iam libera eſſet, dum ſeipſa genuit Dei Filium, tamen ab inſtanti ſuæ Conceptionis electa fuit in Dei matrem; ergo nec in eo inſtanti ſerua fuit dæmonis, ac peccati; ne vel vmbra ſeruituris in partu daretur, qui ventrem ſequeretur ſeruum, ſaltem qui ſeruus fuiſſet. Quiſnam potens eligere matrem vndique nobilem, eam aſſumeret, quæ ex aliquo latere ignobilis eſſet, & ſerua aliquando extitiſſet? Quiſnam Valens matri omnia nobilitatis priuilegia donare, & aliundè illam ſummè amans, & ingentibus proſequens honoribus, ea priuilegia illi inuideret? Hoc nequit credi, argumento ex *leg. 3. de re iudicata; leg. nemo, leg. eius eſt nolle, ff. de regul. iur.* Prætereà filius natus ex Patre bono præſumitur bonus, vt aſſeritur in *Authentic. de referendariis, §. fin. & ibi Gloſſa.* Ne ergo à contrario ſenſu filius natus ex patre malo præſumatur malus, omnis malitia culpæ in quouis inſtanti ableganda eſt à Maria matre Dei: nec ignobilis genitrix eſt aſſignanda illi, ne præſumaretur ignobilis ipſe.

Electus ad aliquam prærogatiuam, ab ipſo
43 tempore electionis immunitatibus gaudet, vt docet Abbas *in cap. tam litteris, n. 2. de teſtib.* Maria autem à ſuæ primo Conceptionis inſtanti electa fuit in Dei Matrem, & eo fine ab ipſo Deo creata, & deſtinata ab æterno; ex tunc ergo immunitatibus debuit potiri, & Immunis à culpa euadere; decebat enim, ex tunc honorari à Deo eam, quam in Filij ſui Matrem producebat. Et ſiquidem Imperatrices gaudent priuilegiis Imperatorum, *leg. benè à Zenone, Cod. de quadrienn. præſcript.* Maria Regina, & Imperatrix cæli, & terræ gaudere debet priuilegio immunitatis à culpa, quo eius Filius Rex gloriæ potitur. Etenim ſi immunis non fuiſſet à culpa, quamuis poſtmodùm ab ea liberaretur, ſemper tamen eſſet verum, eam illo defectu laboraſſe, illoque næuo deturpatam fuiſſe, iuxta *leg. qui ab initio, ff. de regul. iur. cap. non firmatur, 18. de regul. iur. 6.* Quod quidem detraheret nobilitati; & puritati Matris Dei.

Imperator Iuſtinianus ſuſtulit ſenatus con- 44
ſultum Claudianum, *leg. vnica, Cod. de ſenatus conſulto Claudiano tollendo*, & eam præfigit rationem; *Ne ea, quæ libera conſtituta eſt, ſemel decepta, vel in fælici cupidine capta, vel alio quocumque modo, contra natalium ſuorum ingenuitatem deducatur in ſeruitutem, & ſit peſſimum dedecus cognationis ſuæ fulgori; Vt quæ forſitan decoratos dignitatibus habeat cognatos, hæc in alienum cadat dominium, & dominum pertimeſcat forſitan cognatis ſuis inferiorem.* Quid ad rem opportunius? Maria cognata eſt totius Trinitatis, Mater Filij Dei; nunquam ergo in alienum cecidit dominium, nec dominum dæmonem adeò vilem, & inferiorem cognatis ſuis habuit, nec timuit; aliàs peſſimum dedecus extitiſſet fulgori ſuæ cognationis. Textum celarum pro Immaculata Conceptione in ſuo Muſæo mihi oſtendit, & deſignauit ſapientiſſimus Dom. Don Hieronymus de Camargo, ſupremi Caſtellæ Tribunalis ſenator, cunctiſque animi dotibus ſupra inuidiam conſpicuus.

Improbus eſt homo, (aiebat Plautus) 45
qui beneficium ſcit ſumere, & reddere neſcit. Nequit id nec per vmbram Filio Dei imputari, qui beneficium humanæ carnis aſſumptæ à Maria ſumens, ſciuit, & voluit reddere, ne illa poſſet apud ipſum conqueri, ſublimatam fuiſſe ad dignitatem Matris, & relictam in humilitate, & indignitate immundæ peccatricis, quod nullatenùs in ipſius Filij vtilitatem poſſet cedere, argumento *ex leg. miles, Cod. de quæſtionib. leg. iubemus, Cod. de aduocatis diuerſor.* Idque defectum amoris erga matrem in Filio argueret. Hinc *in leg. 1. tit. 8. partit. 2.* aſſeritur; *El Rey debe honrar a los de ſu linage, por que haſta los brutos aman à los ſuyos. Otroſi los debe el Rey honrar, y amar la que à otros homes.* Quare ſi Dei filius matrem ſuam à culpa originaria non exemiſſet; plus oſtenderetur decoraſſe, & honore, ac amore proſecutum fuiſſe primos humani generis homines, nec non & Angelos, qui abſque ea culpæ labe, ac turpitudine ſunt creati. Et cum adeò Deus ſibi complacuerit in Maria, vt eſſet eius mater, non potuit vnquam de ea diſplicere, eamque ſibi exoſam habere; Cum enim res ſemel placet, diſplicere nequit ita, vt ad effectum oppoſitum moueat; *cap. quod ſemel, 21. de regul. iur. lib. 6.* Quin omnem honorem excogitabilem abſque abſurdo debet filius matri deferre, iuxta *leg. 6. tit. 11. partit. 4.* Et plura alia iura.

Nec

quæ facta lædunt pietatem, exiſtimationem, verecundiam noſtram, & contra bonos mores fiunt: nec facere nos poſſe credendum eſt, ait Papinianus, *in leg. filius* 15. *ff. de conditionib. inſtitution.*

47 Qui ſemper eſt prauus, ſemper præſumitur prauus, in eodem genere delicti; *cap.* 8. *de regul. iur. lib.* 6. *leg. qui ſit fugitiuus ff. de ædilit. leg. ſi cui.* §. *iiſdem, ff. de accuſationib.* Ergo à contrario ſenſu Maria, quæ nullam actualem prauitatem, nedum mortalem, ſed nec venialem admiſit, non eſt præſumendum, in primo Conceptionis inſtanti per culpam originalem fuiſſe prauam grauiter, Deoque inimicam. Nec concedi poteſt Dæmoni contra Mariam actio de peccato, quæ eſt actio de dolo, ſiquidem hæc actio non conceditur humili, & plebeio contra eum, qui dignitate excellit; *leg. non debet*, 11. §. 1. *ff. de dolo.* Nec ea actio datur prodigo aduerſus hominem vitæ emendatioris, vt *in eadem lege* ſtabilitur. Quæ ergo pura creatura plus dignitate excellat, quàm Deipara? Quæ ſit vitæ purioris? Non ergo dæmoni prodigo, qui bona cæleſtia dilapidauit, plebeio, & humillimo, actio de dolo aduerſus Mariam datur.

48 Si pater eſt diues, etiam filius reputatur diues, vt aſſeritur *in leg.* 21. *gloſſ.* 4. *tit.* 3. *partitb. & leg.* 7. *gloſſ.* 6. *tit.* 11. *partit.* 4. Vt Ergo Chriſtus reputetur diues in gratia, & immunitate à labe originaria, priùs oportet, in ea diuitem eſſe Matrem. Et quidem ignominia eſt filij patrem habere ſeruum, *leg* 1. *ff. de lib. exhibend.* Tollatur ergo à filio diuino ignominiæ vmbra, tollendo ſeruitutem dæmonis vel per vnum inſtans à Matre. Præterea infami nequit dari Beneficium Eccleſiaſticum, *cap. infamibus*, 8. *de regul. iur. lib.* 6. *& ibi Gloſſa.* Summum Eccleſiæ beneficium, eius apex, & caput fuit Chriſtus; quomodo ergo daretur in Filium Virgini, ſi hæc infamia peccati publici laboraſſet; An minor infamiæ labes requiratur in homine, vt capax ſit Beneficij, quàm in Maria, vt ſit capax Filij Dei in vtero habendi?

49 Prima rei pars reputatur præcipua ipſius, *leg.* 1. *ff. de ordin. iudicior.* Atque adeò prima pars temporis creationis Mariæ, eiuſque Conceptio, vt præcipua, debuit eſſe nitidiſſima. Neque in vllo inſtanti, fas eſſet, indigere gratia, eáque priuari, cum Filius fons gratiæ ſit; *Iniquiſſimum enim eſt, patrem, vel matrem egere, cuius filius ſit in facultatibus*, vt habetur *in leg. Si quis à liberis*, §. *impubes*, *ff. de liberis agnoſcend.* Et inde eſt conditio impoſſibilis *e iure*, ſi legetur tibi aliquid ſub cōditione, quòd tuis parentibus alimenta non præbeas; *leg* 3. *tit.* 4. *partit.* 6. Antonius Gomez *tit. de legib. n.* 67. Non igitur Matrem abſque gratiæ alimentis, pauperem, & nudam innocentia originali Filius diues reliquit.

Tributa à loco Eccleſiæ Imperator non colligit, vt ait Gregorius Lopez *in leg.* 1. *tit.* 15. *part.* 1. Maria templum fuit ſpiritus ſancti; In ea extructum fuit ædificium viuum Dei; Abeat Princeps tenebrarum, nec intendat ab illa peccati tributum expoſcere. Rurſùs Maria paſſura erat in anima tormenta, quæ Filius in corpore ob redimendum genus humanum ſuſtinuit; Ergo ſicut ipſe honore immunitatis à culpa originali fuit potitus, ita & Maria; nam *Rationi congruit, vt ſuccedat in honore, qui ſubſtituitur in onere*, vt enuntiatur *in cap.* 77. *de regul. iur. lib.* 6. 50

51 Non exindè gloria Redemptoris Mariæ à Chriſto tollitur; Maior enim gloria, ingentiúſque eſt beneficium, à vulnere præſeruare, quàm vulneri illato medelam adhibere, iuxta *leg. fin. Cod. in quibus cauſis in integrum &c. leg.* 1. *Cod. quando liceat vnicuique ſine iudice &c.* De hoc, aliiſque huc concernentibus videantur Don Franciſcus de La Cueua, & Don Ioannes Nauarro, qui Informationes Iuridicas pro Immaculata Conceptione doctiſſimas ediderunt.

§. IV.

Plura adhuc ex Iure Ciuili pro Immaculata Conceptione Deiparæ libantur.

QVi velit cum ſua ſerua deſponſari, priùs debet à ſeruitute in libertatem adſciſcere; §. 5. *inſtit. Cui, & ex quibus cauſis manumittere &c.* Spiritus Sanctus Mariam à primo Conceptionis inſtanti ſponſam ſibi ſuſcepit, Ergo in eo inſtanti in ſeruitute dæmonis non reliquit, ſed illam ab ea præſeruans liberam eſſe voluit, nec paſſus eſt, carere dono inæſtimabili libertatis, *leg. libertas, ff. regul. iur.* Et quidem homo eligens ſeruam in ſponſam, mallet nunquam ſeruam extitiſſe, & cum non poſſit eam à ſeruitute præſeruare, in libertatem aſſerit; At Deus potuit nobiliori modo eam, quam ſibi eligebat ſponſam, in libertatem aſſerere, præſeruando à ſeruitute, quæ eſt nomen iniquitatis, *leg.* 46. *Gloſſ.* 1. *tit.* 5. *partit.* 4. Ita ergo præſtitit, & domum ſibi firmam præparauit. Prætereà ſponſus, & ſponſa dicuntur vnum corpus, & vna anima, *leg. ſi cum dotem*, 22. §. *ſi maritus*, *in Gloſſ. verbo, participem eſſe*, *ff. ſoluto matrimonio.* Ergone? Spiritus ſanctus vna quaſi anima foret cum anima Virginis deturpata peccato, fœda, & dæmoni mancipata. Id ſanè eſſet, ſpiritum ſanctum participem eſſe doloris, quem tam ingēs macula virgini infligeret; Vt enim in *ea lege* enuntiatur, *Quid tam humanum eſt, quàm vt* 52

fartuitis caſibus mulieris maritum,vel vxorem viri participem eſſe ? Equidem ſponſus ſponſam, quantum fas erat, debuit honorare; *leg. vnum ex familia, 69.§.fin.in glaſſ.verb.hanor.ff.de leg.2.*

53 Tritum eſt *ex leg. Princeps, 31.ff. de leg.* illud prolatum, *Princeps legibus ſalutus eſt, Auguſta autem licèt legibus ſaluta non eſt, Principes tamen eadem illi priuilegia tribuunt, qua & ipſi habent.* Auguſtam ergo Mariam, ſponſam ſupremi Imperatoris à lege peccati contrahendi ſolutam, & priuilegio immunitatis gaudentem, iudicari eſt neceſſum.

54 De ſe Maria Angelo Gabrieli dixit; *Ecçe ancilla Domini*; non ergo vnquam fuit ancilla diaboli; eſtò enim iam tunc à ſeruiture liberata eſſet., liberta foret, & non ancilla Domini; quæ duæ qualitates contrariæ nequeunt in eodem eſſe ſubiecto; *leg ſi pariter.ff.de liberali cauſa, leg.1.Cad.de Latina libertat.tollend leg ſi tibi ff. de adoptionib.cap.per venerabilem, qui fily ſint legitimi.* Antonius Gomez *variarum, de ſubſtitut. vulgar. n. 19. & 21.* Imola, Paulus de Caſtro, Raphael Cumanus, Socinus, Alexander, Iaſon, & communiter D.D. *in leg.1.§.in filiis.ff.ad Trebellian.* Sanè ad ſpiritum ſanctum ſpectabat, cum poſſet, Mariam ſponſam præſeruare ab ignominia peccati, ſicut ad viros attinet actio de iniuria, aut ignominia vxoribus illata; *leg.2. Cad. de famoſis libellis.* Et cum poſſit Princeps libertinum ad priuilegia ingenuitatis promouere, ac ſi ſemper fuiſſet ingenuus *leg. 1.& ſeqq.ff. de natalib.reſtituend.* Cur Princeps Æternus non poſſet, aut nollet Matrem, Filiam, & ſponſam in ſtatu ingenuitatis ſemper conſeruare, quin ſerua, aut liberta fuerit ?

55 Prærogatiua ſponſæ ſpiritus ſancti ſatis oſtēdit, Mariam ornamento Immunitatis à culpa originali non caruiſſe. Etenim *in leg. 1. tit. 6. partit.2.* aſſeritur; *Debe catar el Rey, que aya aquella, con quien ſe ha de caſar, quatro coſas; La primera, que venga de buen linage; La ſegunda, que ſea bien acaſtumbrada; Y Le quarta, que ſea rica.* Maria ergo fuit ab origine nobilis: pulcherrima ſine labe criminis; Sancta à Conceptione, & diues facultatibus gratiæ. *In leg.2.ibidem*, enuntiatur; *Hanrar debe el Rey à la Reyna, que pues ella es vna coſa can el, quanto mas honrada fuere, tanto mas es el hanrado por ella.* Quis dubitet, honoratiorem eſſe Mariam, ſi peccati originalis fœditate caruerit, quàm ſi ipſo fuerit deuenuſtata? Ergo hic honor, & exindè ſplendor accreſcens æterno Regi Deo non eſt inuidendus Mariæ Reginæ. Indè dotatam gratia eam ſibi Deus deſponſauit; nec par eſt credere, voluiſſe, eam pretioſa adeò dote carere, Cum maritus faciat ſibi iniuriam, ſi receperit vxorem ſine dote; *Glaſſa 2.in proœm.tit.11.part. 4.* Baldus *in leg. ſi voluntate, Cod. de dotis promiſſione.*

Ad ſponſi nobilitatem euehitur ſponſa; Ita 56
in leg. mulieres,13.Cod.de dignitatib.lib.12. aſſeritur; *Mulieres hanore maritorum erigimus, genere nobilitamus, & farum ex eorum perſona ſtatuimus, & domicilia mutamus.* Non autem euecta fuiſſet Maria ad ſponſi nobilitatem, ſi ſerua dæmonis vectigalia peccati ſoluiſſet, nec forum ipſius ſponſi eſſet à Conceptione ſortita, ſi ad forum diaboli tunc fuiſſet delata. Et quidem laboraſſe Mariam in aliquo inſtanti ea Ignominiæ labe, valdè ei noceret, vt in dignitatem ſponſæ ſpiritus ſancti eligeretur; *argumento ex leg.neque famoſis, Cod. de dignitatibus, lib. 12 leg. nequis, eodem titul.* Rursùs vt *in leg. 1. Cod. de vxorib. milit.* aſſeritur, *Vxor, qua ſequitur virum militantem, gaudet priuilegio mariti*; Maria In bello contra dæmonem, ad conterendum eius caput, ſecura eſt ſuum ſponſum, vnde eius priuilegiis, ac immunitatibus gaudet.

Aſſeritur *in leg. 7 tit.2.partit. 4. Aun ha otra* 57
fuerza el caſamiento, que maguer la muger fueſe de vil linage, ſi ſe caſare can Rey, la deuen llamar Reyna, y ſi con Cande, Candeſa; Ergo ſancta, & ſanctiſſima ab origine fuit appellata Maria, quæ deſponſata fuit puriſſimo, & ſanctiſſimo ſpiritui, eam adhuc magis amanti, quàm cæteri mariti ſuas diligunt vxores, cum horum amor debeat eſſe ingens, iuxta Gregorium Lopez, *glaſſ.3.leg.4.tit.27.partit.4.* Et ſane *Fœmina nupta clariſſimis perſanis clariſſimarum perſanarum appellatione cantinentur*, aſſeritur *in leg fœmina 8.ff. de ſenatoribus*, & additur; *Tandiu igitur clariſſima fœmina erit, quandiu ſenatori nupta eſt, vel clariſſimo, aut ſeparata ab eo aly inferioris dignitatis non nupſit.* Nec ineptè nomine ſenatoris diuini ſpiritum ſanctum intelligas, cum in Conſeſſu diuinę Triados perſonę ſenatum illum ſupremum conſtituant; & etiam nomine ſenatorum Imperatores Intelliguntur, *leg. ius ſenatoriy,8. Cad.de dignitatib. lib. 12.*

Quando inter ſponſos alter eſt diues, inops 58
alter, diuitiæ vnius ſupplent egeſtatem alterius ne ea prematur, vt docet Iaſon *in leg ſi conſtante, ff.ſaluto matrimon.* Ditiſſimus gratiæ ſpiritus ſanctus neutiquam pateretur, ſuam vnicam, ſponſam, dilectam, columbam, Mariam, in aliquo inſtāti egeſtate peccati premi, quin potiùs diuitias ſuæ gratiæ in omni inſtanti In eam effudit. Equidem cum dominus conſtituit ancillæ dotem propter nuptias, libertatem videtur ei velle concedere, vt aſſerit *in leg. 1. Cod. de ſeruis fugitiuis*, & tradit Abbas *in cap. illud, de præſumptionib. num.11.* Mariæ dotem propter nuptias ſpiritus ſanctus deſignauit, & libertatem anticipatam, ne in ſeruitutem dæmonis redigeretur, donauit; & remiſit debitum culpæ, quam, niſi eo pręſeruante, & Filio redimēte erat ſolutura. Etenim ſi quis fœminam ab hoſtibus redimat, ſtatim ac velit cum illa nuptias contrahere

intelligitur remittere pretium ſibi ab ea debitum, *leg. ſi quis ingenuam, 22. ff. de captiuis & poſtliminio reuerſis.*

59 Ægrè ferret SpiritusSanctus, & iniuriam ſibi illatam reputaret, ſi Maria in aliquo inſtanti alteri quàm ipſi fuiſſet amicata, & dæmoni fuiſſet in deliciis; nam vt ait Couarruuias *in tractat. de ſponſalib. 2. part. cap. 6. nummer. 3. oſculum alteri quàm marito datum, fuit adulterinum.* Præterea ſi ancilla nubat homini ingenuo ſciente ac conſentiente domino, libertatem nanciſcitur, *leg. 1. tit. 22 partit.* 4. In Dei mente ſcientis & volentis Maria ab æterno deſponſata fuit Spiritui Paraclito, iam ergo ex tunc in libertatem fuit per præſeruationem aſſerta, ne in ſeruitutem dæmonis & peccati redigeretur. Et donatio facta ſponſæ futuræ valet, vt docent Felinus *in cap. ſuper eo de teſtib.* Antonius Gomes *ad leg. 50. Tauri*, & communiter Doctores. Quis autem ſuæ ſponſæ futuræ Mariæ donationem gratiæ validam in primo Conceptionis inſtanti à Deo fuiſſe factam inficietur?

60 *Eum, qui libertinum eſſe fatetur, & adoptando patronus ingenuum facere potuit*; aſſeritur *in leg. vltim. ff. de ſtatu hominum.* Oppoſitum enuntiatur *in leg. ſciendum 32. ff. de ritu nuptiar.* Sed hæc iura conciliantur ex verbis vltimis *huius leg. 32.* & ex Gloſſis. Scilicet libertinus nequit ingenuus fieri quoad potentiam contrahendi nuptias cum genere Senatorio; poteſt verò fieri ingenuus quoad hoc vt nec patronus, nec eius ſucceſſores habeant aduerſus illum ius patronatus, atque vt ipſe poſſit eos abſque venia ad iudicium vocare. Ergo ſi Maria aliquando fuiſſet ancilla dæmonis, quamvis Pater Æternus eam in filiam adoptaret, nõ poſſet ei ingenuitatis priuilegium concedere, quo Senatori ſupremi conſeſſus Spiritui Sancto deſponſaretur.

61 *Vxores coruſcant radiis maritorum*, ait Bartolus *in leg. fœmina, ff. de Senatoribus.* Quomodo ergo Maria coruſcaret ſui diuini ſponſi radiis, ſi in origine fuiſſet obtenebrata? & ex tunc diuitiæ gratiæ in ea ſunt collocandæ, quò enim diuitiæ ſunt antiquiores, eo plùs genus & ſanguinem illuſtrant, vt aſſerit ipſe Bartolus *in leg. 1. Cod. de dignitatib. lib.* 12. Nec potuit Maria nobilitate adeò illuſtri gaudens ſubiacere torturæ, quam ſub dæmone ſuſtinet peccator; cum nobiles à tortura eximantur *in leg. 10. Cod. de dignitatib. lib.* 12. Igitur pro libertate Mariç & exéptione à ſeruitute dæmonis acriter eſt decertandum, cùm

Menlo de Iure Academico

libertas ſit omnibus rebus fauorabilior, *leg. libertas 22. ff. de regul. iur.* Et nullus fauor ſit Virgini inuidendus. Quare de medio tóllẽdum eſt quidquid ei libertati reſiſtit, ſicut lex Fuſia Caninia ſublata eſt, quia libertatibus aduerſatur, §. *vnic. inſtit. de lege Fuſia Caninia tollenda.* Nec etenim quidquam charius aut nobilius eſt, quàm libertas, *leg. 1. tit. 22. partit.* 4. Quod ſi nobilem fuiſſe Mariam in ordine gratiæ nequit negari, immunem à peccato fuiſſe fatendũ eſt, nam immunitas propter nobilitatem conceditur, *leg. non tamen, ff. de excuſationib. tutor.*

Tritum eſt proloquium, *ſi vinco vincentẽ te, à fortiori vincã te*, & extat *in leg. authoritas, ff. de legat.* 3. Maria vincit puritate Angelos, qui vicerunt dæmones, nec culpa vlla fuerunt deuenuſtati; ergo à fortiori vincit dæmoné, & nullâ culpâ fuit deturpata; Aliàs Angeli eſſent ingenui, & Maria liberta, & nõ poſſet eos priuilegiis ſuperare, cũ maioribus priuilegiis gaudeát ingenui, quàm libertini, *leg. ſciendũ 32. ff de ritu nuptiar. leg. eũ qui, vlt. ff. de ſtatu homin. toto tit. ff. de natalib. reſtituend.* Præterea qui ſuccurrere perituro poteſt, & nõ ſuccurrit, & occidit, *leg. 7. tit. 34. partit.* 7. Non ergo Deus potés ſuccurrere Filiæ, Matri & Sponſæ, ne vulnere lethali afficeretur, deſtitit ab auxilio prẽſtãdo, & donanda libertate, quæ *bonũ eſt honorabilius & æſtimabilius mundi*, vt ait Gloſ. 1. *in proœm. tit 5 partit.* 4. Itaque vt *in leg. 8. tit. 22. partit.* 3. enũtiatur. *Todas las leyes la deuen ayudar, quãdo huuierẽ alguna carrera, ô alguna razon, porque lo puedã facer.* Quàm vrgentes autẽ ſint rationes, & quot viæ ad libertatẽ Mariç aſſerendã, nemo addubitat. Et rectè quidẽ, cùm libertas ſit bonũ ſuperioris ordinis, *leg. 1. tit. 22. partit.* 4. Vnde in dubio omnes liberi præſumuntur, *leg. 12. gloſſ. 1 tit. 16. partit.* 3 Nec in præſẽti eſt dubiũ, ſed certitudo, quæ ex edicto generali D. Pauli nõ labefactatur, quippe *Diſpoſitio quãuis generaliter loquatur perſonã in exceſſa dignitate poſitã non includit*, ait Abbas *in cap. Eccleſia de conſtitutionibus n.* 15. Et regula generalis ſolùm vim habet, quando non adeſt fundamẽtũ efficax ei oppoſitũ, (qualia plura in preſenti dátur *tit. 34 in proœm partit.* 7. 62

Caſtiſſimas & honeſtiſſimas fœminas non eſſe ad iudiciũ publicũ vocandas ſtatuitur *in leg. tit. 7. part. 3.* & aſſeritur; *No ſeria guiſada coſa, que tales perſonas, como eſtas pareciesẽ embueltas publicamente con los homes.* Maria ſuper omnes fœminas puriſſima, & quæ prima inter mortales votũ caſtitatis emiſit, ad iudiciũ cũ hominib. peccator. in nullo in- 63

trahenda, quaſi eodem cum illis macu-
lata delicto, nec Regina ſubiici debuit
culpæ, ſicut ſerui ſubduntur, cum eo ti-
tulo deberet vltra omnes eminere, ar-
gumento *ex §.item lex Cornelia, in tit. de
publicis iudicijs*. Gratiâ plena fuit ſalutata
ab Angelo; nunquam ergo ei gratia de-
fuit, nam *vbi aliquid deeſt, non dicitur
plenum*, vt aſſeritur *in cap. per venerabilem,
qui filij ſint legitimi.*

64 Sibi ipſi Deus conſulebat, & ſuo ho-
nori, dum Mariam, quam in Filiam, Ma-
trem & ſponſam deſtinabat, nobiliorem
reddebat, & à ſeruitute dæmonis in pri-
ma origine præſeruabat, in quo nulli
inferebat iniuriam, cum creaturæ om-
nes æqui bonique habeant, ſuam hono-
rari Reginam; & prodeſſe ſibi vnuſquiſ-
que dum alii non nocet, non prohibe-
tur; *leg.1 §. idem aiunt, ff. de aqua pluuia
arcenda*; Iaſon *in leg.reſcripta, Cod.de preci-
bus Imperatori offerendis.*

65 Tres diuinæ perſonæ Mariam à ſerui-
tute dæmonis debuerunt eximere. *in leg.
3. tit.29.partit.2.* aſſeritur debere quem re-
dimere alium à captiuitate, titulo con-
ſanguinitatis; eſſet enim ingens crudeli-
tas non dolere de ſanguine proprio cap-
tiuo. Pater Æternus Mariam in Filiam
adoptauit, Filius in Matrem elegit, Spi-
ritus Sanctus in Sponſam: iure ergo ſan-
guinis cum poſſent, debuerunt illam à
captiuitate præſeruare. Ingratitudo Filij
non redimeris patrem captiuum, eſt cauſa
ſufficiens vt ab illo exhæredetur *Authenti-
ca, cum de appellat. cognoſ. § illud quoque in
cauſa* 13. Non ea ingratitudo in Filio diui-
no eſt ſuſpicanda. Sanguis Dei fuit Ma-
ria: non potuit ergo culpa ius in illam
habere, iuxta *leg. iura ſanguinis* 8. *ff.de re-
gul.iur.* Non ſolum cognata Dei, ſed eius
poſſeſſio fuit Maria, *& in leg.1.de priuilegiis
domus Auguſtæ lib.* 12. aſſeritur; *Priuatas
poſſeſſiones noſtras ab vniuerſis muneribus
ſordidis pla et immunes eſſe.* Immunis ergo
fuit Maria à munere ſordido culpæ origi-
nalis. Et licet non eſſet adeò manifeſtum
Virginem fuiſſe à ſeruitute dæmonis præ-
ſeruatam, ſed obſcurum aut dubium, ſa-
nè omnes tenerentur pro eius libertate
pugnare; *Nam in obſcura voluntate manu-
mittentis fauendum eſt libertati*, iuxta *leg. in
obſcura ff.de regul. iur. leg. in obſcuris inſpi-
ci.* 118. *leg.ſuper in dubiis ff.eodem tit.cap.*49.
eodem tit. leg.in ambigua ff. de legib. Maxi-
mè cum Mariæ faueat poſſeſſio, in ea enim
ſi pauciſſimos demas, ab omnibus iu-
dicatur; *leg.* 178. *ff. de regul. iur.
lege.28. tit. 2. partit. 3.*

Conſtat etiam *ex leg. penult. tit.34.par* 66
tit. 7. ratio, cur in lege promulgata à
D.Paulo non includatur Maria, quia ſci-
licet caſus Mariæ fuit ſingulariſſimus, ad
quem leges generales non attendunt.
*Y aun dixeron los ſabios, que non ſe deuen
facer las leyes, ſi no ſobre las coſas, que ſue-
len acaẽcer à menudo. E por ende non vuieron
los Antiguos cuydado de las coſas, que acaë-
cieron pocas vezes.* Ita etiam *in leg. iura ex
his, leg. minimè, ff.de legib.*

Præterea eſto non eſſet adeò certa 67
opinio pia de Immaculata Conceptione;
eritne qui neget eſſe probabiliorem?
Ea eſt ergo ſequenda iuxta *leg.1.ff.de offi-
cio Quæſtoris, leg. 1. §, neque, Cod.de veteri
iure enucleando.* Verùm cum Angelo *in
leg. adeo, ff. de rerum dominio*, aſſeramus;
*Allegare legem, vbi habemus rationem, nihil
aliud eſt quàm mentem confundere.* Iam er-
go hæc lis à Sede Apoſtolica pro Maria
definiatur, nec enim lites immortaliter
ſunt protrahendæ; *leg.properandum, leg.
apertiſſimi, Cod.de iudiciis; leg.fin.ff. pro ſuo;
leg.fratris, Cod.de tranſactionibus.*

§. V.

Elucidatur ex Iure Ciuili locus Sacræ Scripturæ pro Immaculata Deiparæ Conceptione.

ECcleſiæ Patres aptant Deiparæ illud 68
Prouerbior. *cap.* 8. *Dominus poſſedit me
in initio viarum ſuarum, antequam quid-
quam faceret à principio.* Poſſeſſio Mariæ
cum dominio ipſius in his verbis expri-
mitur, *Dominus poſſedit me*; Eius fuit do-
minus per creationem, & eam per
gratiam poſſedit; Pleno itaque iure
Deus poſſedit Mariam, cum poſſederit vt
Dominus, quin in ea vnquam dominium
habuerit dæmon. Etenim vt Balbus *in
leg.1. n.1. Cod.comm.de vſucap.* aſſerit; *Poſ-
ſeſſio pleniſſima & integra ſignificatur, cum
dominio poſſidentis naturaliter eſt coniuncta.*
Quam doctrinam tradit etiam Tyberius
Decianus *conſil.247.num.56.* Atque vt Pe-
trus de Peralta *in leg.ſeruus. §.qui fideicom-
miſſum, n.3. & 4.ff. de hæredib. inſtituend.*
enuntiat; *Dominium eſt plenitudo & per-
fectio quadam, & ſic non recipit concurren-
tiam, quia non poteſt eſſe niſi vnum nume-
ro. Quæ enim rogo cum alio iure, vel domi-
nio concurrentia, ſeu concomitantia vel
multiplicatio*

multiplicatio poteſt conſiderari reſpectu eiuſdem rei? Certè nulla, cum non ſit dabile aliud dominium præter vnum ſolum, quoniam dominium eſt ius perfectum, & rei perfectæ nihil poteſt addi, aliàs eſſet imperfecta. Inſiſtit huic profecto Baldus *in leg. in ſuis, n. 4. ff. de liberis & poſthum.* aſſerens; *Quoniam dominium appellatur proprietas, & propriè proprium eſt illud, quod eadem conſideratione non conuenit pluribus, ſed vni; non ſolùm enim effectus, ſed prima cauſa hoc oſtendunt, quia impoſſibilis eſt pluritas plurium ad idem dominium concurrentium.* Non ergo potuit vnquam concurrere ad dominium Mariæ dæmon cum Deo habente ab æterno plenum, proprium & perfectum dominium ac poſſeſſionem Mariæ.

69 Triplicem dari poſſeſſionem docet Baldus *in cap. cum veniſſent, numer. 4. de reſtitut. ſpoliator.* Datiuam, Natiuam & Precariam, quæ tamen ad duplicem reducuntur, nempe ciuilem ex animo, & naturalem ex corpore; inde ipſe Baldus *in cap. cæterum, numer. 8. de iudiciis,* aſſerit; *Eadem enim poſſeſſio conſiderari poteſt dupliciter; vno modo, prout poſſeſſio eſt in homine, & iſta eſt poſſeſſio ciuilis; vnde dum ſedeo ſuper equo, naturaliter poſſideo equum, & dum in conſpectu habeo. Sed pone, quòd non habeo in conſpectu, tamen figura mentalis & abſtracta illius ſubiecti eſt in mente ac voluntate mea, & illa poſſeſſio dicitur ciuilis per ſenſum intellectus, & voluntatis. Vnde dixit Ariſtoteles, quòd lapis non eſt in anima, ſed ſpecies & idea lapidis.* Hinc dicitur, vbi theſaurus eſt, ibi cor hominis eſſe, quia idea & ſpecies theſauri in corde hominis eſt. Itaque tanta eſt vis legis humanæ & poſitiuæ, iuxta *leg. 45. Tauri*, quòd non ſolùm ius poſſidendi, ſed etiam poſſeſſionem rei transferat, antequam corporaliter transferatur, quæ eſt poſſeſſio datiua; quia ſupponit rem illam ab initio Decreti fideicommiſſi, vel maioratus eſſe in animo eius, cui ius ſuccedendi, eamque habendi ineſt, tanquam theſaurum in corde ſuo; Quid iure cenſendum erit de vi legis æternæ Dei, qui Mariam delicias ſuas ab æterno habebat, ſuúmque primum theſaurum ſelectum inter omnes creaturas reputabat? Vnde Maria ante corporalem apprehenſionem fuit irreuocabiliter iure poſſeſſa.

Quare Deus creare Mariam voluit 70
Immaculatam, vt eam poſſet Immaculatam poſſidere, & ea ſic aptè Genitrix ipſius foret; inde eam ſæpè nuncupat pulchram, pulcherrimam, amicam, & ſine macula; quibus verbis Conceptio Immaculata tegitur, & includitur non ſecùs ac ſi explicita foret, vt in ſimili aſſeritur *in leg. ſi quis 68. ff. de hæredib. inſtituend.*

Deinde *Eccleſiaſt.* 24. ait Maria; *Tunc* 71
præcepit, & dixit mihi Creator omnium, & qui creauit me; Tanquam Creator dixit; tanquam poſſidens præcepit. Et poſtquam Creatorem dixit, ſubiunxit: *& qui creauit me*; Et ibi vnus inter alios ſpecificatur, ſanè in eo ipſo de quo agitur, prærogatiua aliqua ſupra cæteros gaudet; Ergo in creatione aliquo ſpeciali priuilegio potita fuit Maria, quo nulla alia creatura gauiſa fuerit, nempè immunitatis à culpa originali, nec enim aliud excogitari valet. Id aſſumptum doctiſſime proſequitur Dom. Don Michaël de Luna, & Arellano *in Theoremat.* Inde *in leg. coniunctis 89. ff. de legat. 3.* aſſeritur; *Præfertur igitur omnimodo cæteris is, qui re & verbis coniunctus eſt.*

Et requieuit in tabernaculo meo, ſunt 72
verba *Eccleſiaſt.* 24 immediatè ſequentia ad præiacta. Nemo autem magis propriè quid poſſidet, quàm tabernaculum ſuum, & domum in qua habitat & requieſcit; ideò à domo dominus deriuatur, quaſi ille ſit dominus, cuius domus propria eſt: Hinc domo ſolæ, diuerticulo, aut tabernaculo inhærente, etiam ea quæ iuris gentium ſunt, poſſideri poſſunt; Hinc filij dum paternæ domui inhærent, ſui hæredes Patris dicuntur, & quaſi domini exiſtimantur, ſecùs qui ſunt emancipati, & à domo eliminati patris; *leg. fin. ff. de præſcription. leg. in ſuis, ff. de liberis & poſthum.*

Adhuc poſſeſſio diuina Mariæ fuit per- 73
petua ſine vlla temporis interruptione plena & continua, quod rectè comprobatur ex doctrina Hectoris Æmilij *de iure feudi, cap. 12. numer. 32.* aſſerentis; *Et quatenùs inſtrumentum dicebat, quòd dominus poſſedit eiuſmodi caſtrum, cum verba ſignificatiuá ſint plenæ poſſeſſionis, non tantum hæc plenitudo ſuperiora tempora complectitur ſed ad præſens & futurum continuata indicatur; hoc enim prouenit à natura dominij*

ſemel radicati ; prouenicbat etiam à magnitudine poſſeſſionis & ſubiacentis rei,cuius pudorem attingebat opulentum & ſingulare caſtrũ nunquam deſeruiſſe. Videtur profectò loqui in caſu noſtro , cui nihil aptius poteſt excogitari. Eandem doctrinam tradunt Aymon Crauetta *conſil.391.num.4. volum.* 3. Tyberius Decianus *conſil.11.num.53.vol.* 1.Mandelus Albenſis *conſil.115. numer.6.* Baldus *in leg.ſiuè poſſidet,Cod. de probat .ex num.1.& in cap.vnico,numer.5.de eo qui ſib & haredibus ſuis eſt.* Celſus Hugo *conſil.* 120. *numer.* 15. Zaſius *de feudis* 8. *part. numer.* 43. Vueſembechius *conſil.* 41. *num.*31.

74 Itaque,vt ait Baldus ; *verificatio primordiali dominio ſemper vtique ipſius continuatio in poſterum præſumenda eſt.* Quod etiam *in leg.*10. *tit.*14. *partit.*3. ſtabilitur ; *eſto et, porque ſos pecharon los Sabios antiguos , que todo homo , que en alguna ſaron fue Señor de la caſa , que lo es aun , hoſta que ſta probado lo contrario.* Id ipſum confirmant Gregorius Lopez *ibi gloſ.*1. Abbas *in cap præterea de tranſactionibus.* Eaque eſt valdè communis doctrina,quòd quando conſtat de principio poſſeſſionis,& apparet aliquem etiam nunc poſſidere, præſumendum eſt medio tempore continuatam fuiſſe poſſeſſionem.Ita Petrus Surdus *conſil.* 73. *ex* 45.*volum.*1. Alexander *conſil.*39. *numer.*3. *volum.*2. Socinus *conſil.*16.*numer.*7. *vol.*3. Nata *conſil.*235.*numer.*18. Rolandus *conſil.* 25.*numer* 31.*volum.*4.Stephanus Federicus *de ordin.iudicial.cap.*17. *num.* 33. Cum ergo Dominus poſſederit Mariam ab initio viarum ſuarum , & eius ſit plenitudo & poteſtas infinita ad dominandum & poſſidendum , ſanè ea ſuperiora tempora complectitur , & ad præſens & futurum firmiter continuatur , & interruptum eſſe dominium nequaquam præſumitur ; Et quidem Deum ab initio poſſidere caſtrum inuiolatum Virginis , vt potè ſuam futuram habitationem & tabernaculum , prouenicbat à magnitudine tanti poſſeſſoris , necnon à magnitudine ſubiacentis rei poſſeſſæ ; & illius pudorem attingebat (vt ait Æmilius) tam opulentum , ſingulare , magnificumque caſtrum vnquam deſeruiſſe. Et ſanè dominium Dei perfectius infinitè eſt, quàm dominium humanum ; hoc à poſſeſſione ſumpſit exordium ; *leg.*1. *Cod. de reuocand.donat.* illud præceſſit poſſeſſionem , nam Deus dominus creaturarum poſſidet per gratiam quas vult;voluit autem poſſidere præ omnibus creaturis Mariam genitricem.

Hæc poſſeſſio perpetua Mariæ,eiuſque 75
Immaculata Conceptio ſatis oſtenditur ex repetitis verbis , quibus Deus Mariam vocat pulchram , ſponſam , formoſam, ſine macula , columbam , & ſimilia ; ex his namque duo inferuntur ; primum , quòd tota voluntas , totaque potentia diuina incubuit in efformanda Maria puriſſima & Immaculata ; In iure namque verba adeò geminata oſtendunt omnem potentiam & vim voluntatis incumbere ad comprehendendum ſub illis id , quod niſi verba adeò geminarentur , nullatenus comprehenderetur, iuxta *leg ſi ſtipulatus , ff. de vſur. leg. Balliſta , ff. ad Senatus conſultum Trebellian.* Iaſon *in leg.cum filio familias n.*65.*ff. de legat.*1.Tuſchus *tom.* 8. *concluſ.*158. *numer.*2. *fol.*578. Secundum quod ea verba habent vim derogatiuam cuiuſque legis & diſpoſitionis contrariæ , atque adeò lex prolata à Diuo Paulo intelligitur derogata. In iure etenim eam vim habent verba eiuſmodi. Hinc *in Authentic. vt nulli iudic.* §. *& hac verò* , *col.* 3. aſſeritur ; *Qui bis vel ſæpiùs quid facit vel dixit,videtur velle quòd contra id nihil poſſit opponi , quia vbi interuenit ſecunda conſideratio ,ibi adeſſe præſumitur plena deliberatio.* Non ergo vult Deus quod contra Immaculatam Conceptionem ſuæ Genitricis, quam bis & ſæpius Immaculatam ipſe commendat, quidquam opponatur , ſed potius præſumatur & iudicetur plenam in eo fuiſſe deliberationem conſeruandi pulchram & ſine macula eam quam ab æterno firma poſſeſſione non interrumpenda,vt dominus perfectiſſimus poſſidebat. Etenim *enixa voluntatis preces in omnem ſucceſſionis ſpeciem porrecta indicantur ; leg. cum pater, §.filius matrem , ff.de legat.*2. *leg.aaia* , §.1. *ff.de condit.& demonſtrationib.* Hinc rectè Socinus *conſil.*4. *numer.*50. *vol.*4 *& conſil.* 3. *numer.* 23. *vol.* 3. affirmat ; *Repetitio verborum & clauſula geminata præcipuè in cauſa fauorabili inuſitata & ſpecialiſſima comprehendit.* Et appoſitè ad rem noſtram Tiraquellus *in leg ſi vnquam, verbo reuertatur , Cod.de reuocand.donat.num.*50.enunciat ; *Quoniam geminatio verborum arguit præciſam atque enixam voluntatem , etiamſi facta fuerit ſimul & vno inſtanti , quia non debet eſſe abſque effectu pleniùs operandi, neque*

intra

intra terminos aliarum actionum circumſcibitur. Eandem doctrinam tradunt Tiberius Decianus *conſil.* 3. *ex numer.* 18. *vol.*2. Menochius *lib.*4. *præfat.* 81. *numer.* 24. Baldus *in quæſt ſciſm. verſ. ſed in contrarium*, *numer.*15. Cornelius *conſil.* 237. *numer.*16. *vol.*4. Rolandus *conſil.*5. *numer.* 14. *&* *conſil.* 12. *numer.* 36. Surdus *conſil.* 369. *numer* 16. Antonius Petreius *de fideicommiſſ. quæſt.* 15. *numer.* 200. Plurima alia, & quidem doctè excogitata, ac ſecundum æquitatis rationem expenſa poſſem ſuperaddere ex Iure ciuili; ſed dicta ſuffecerint, ne epilogum protrahamus; Videantur apud Iuriſperitos, qui de Conceptione ſcripſerunt; Is enim in eunctis pulſat animum feruor deuotionis erga hoc Myſterium, vt quique velint ſuas in eo partes habere, & firmum ratúmque oſtendere Genitricem Dei Mariam abſque labe peccati originalis puram, nitidam & Immaculatam fuiſſe Conceptam. Gratâ clauſulâ totum hoc Opus *de Iure Academico* perfeci. Quod vtinam cedat in Dei honorem & ipſius Beatiſſimæ Virginis gloriam, necnon & Sancti Parentis Ignatij.

Omnia ſub correctione Sanctæ Matris Eccleſiæ ſubiecta ſunto.

ANÆRESIS

ANÆRESIS EPISTOLARIS DOMETICO-IVRIDICA.

DE IVRE ECCLESIASTICO
Salmantini Collegij Maioris Sancti Saluatoris Ouetenſis.

Ad P. ANDRÆAM MENDO
Huius Operis *de Iure Academico* Authorem.

Per D. ILDEPHONSVM VAZQVEZ DE PRADA
Collegij Alumnum & Rectorem

DISSERERE'NE In opus tuum iubes, an ſerere laudes, ANDRÆA diſertiſſime? nam pro ctiſi panegyrim expreſſeris. Hæc enim magis ad votum, ſed vt altior, *& quæ non iuribus iſtis*, denegata eſt. Vereti quippè te in hoc libro, cuiuis iure ſuo liceat; aut illum decorè lineare nemo, niſi tuis coloribus non vereatur. Quis namque, vei ſoli ſtylo, ſtylum non humilem admoueat; nitidus ille, ſine ſalebris fuſus, emaculatus, inſtar ſedari amnis fluens, aut floridioris calami fuco carens, ſic ſucco plenus ad inuidiam vſque diffunditur. *In cæteris nouitas ipſa lectorem intentum habet*; in hoc nouiora miraculum extorſerint, ſic per frequentiam rara miteſcunt; ſic vulgaria perenni concinnitate nouantur: *Atque vtinam ordo ſaltem & tranſitus, & rerum figura ſimul ſpectarentur; nam inuenire præclarè, enuntiare magnificè interdum etiam barbari ſolent: diſponere aptè, figurare variè, niſi eruditis negotum eſt.* Rerum verò maturam & opulentam meſſem, facundos ingenij fœtus nec liuor ſine ſopercilio ſuſpiciat, nec falce immiſſa fraudauerit hæreditate gloriæ viuenti diuturnæ, & poſtmodùm immortalis. Quid multis? libentiùs & diutiùs laudibus tuis, queis nemo Salmanticæ non aſſurgit, nullus in Hiſpania non beatur, exultarem; ſed nec cum illis parem aut decorum calculum ponere, nec impoſito muneri ſubtrahi queo. Diſſerere nempè iubeor; *pareo libens: & quia me vis ſubitò & ex tempore pauca ſcribere, pauca certè erunt, & ideò excuſata, quia ſubita & ex tempore.*

Diu Collegarum meorum (etiam quos præteritæ tulit honor ætatis) ingenia percellit, id ipſum, quod ab eorum minimo dudum exegiſti. Ex quo enim Dominus Alphonſus Eſcobarius expoliti vir ingenij, defœcatæ dictionis & vtriuſque iuris conſultiſſimus *in tractatu de Pontificia & Regia iuriſdictione*, Collegiis ſecularibus hoc noſtrum Ouetenſe commiſcuit; cœpit ab eius Alumnis in eruditorum tribunal poſci, & læſæ veritatis reus poſtulari. Haud tanti tamen habita eſt imbecillis hæc, viribus caſſa, nec ſatis ſibi conſtans opinario, vt vel ſtylo dignam, vel fide putarent. Sic,

Initio

initio derelicta, ſeu neglecta, ſubindè noſtrorum patientia coaleſcere videbatur. Quippè

Eximit ipſa dies omnes de corpore mendas,
Quódque fuit vitium, deſinit eſſe mora.

Robuſtior in dies, & vel ipſa diuturnitate commendatior viris doctis, noſtri tamé domeſtici iuris expertibus cœpit demùm aut arridere, aut non improbari. Nunc autem calamo tuo ſacrari, & in farta tectaque eruditionis tuæ authoritate, tanquam in ara tutelari, diſertorum periculo ſubduci non ſegniter ambiebat. Sed hęſit in ſuſpecta, ſuæque propriæ falſitatis indice doctrina, conſilioſiſſimum tuum acumen, cui oppidò imponere, nec par eſſet profanis, nec peruium ſagacioribus; etenim de eius veritate ſollicitus, à priuatiſque illam Statutorum ac Pontificalium Bullarum monumentis fore deſiderandá auſpicatus, mihi ſumma ſuadendi authoritate, quam magno teuetentiæ pretio à cunabulis habui, eorum examen, ſimul & Canonici dogmatis collationem imperaſti. Mihi, inquam, & veteri diſciplina tibi noto, & varijs exindè titulis deuincto. Ergo, cui communes literas debeo, domeſticarum modò penſum exſoluam. *Erexi ſpectationem tuam? vereor ne illam deſtituat oratio in manus ſumpta, interim tamen tanquam placituram ſpecta. Non eſt tamen* (ex Plinio loquor) *quod ab homine aeſidioſo aliquid noui operis ſpectes: ideò nunc rogo vt non tantùm vniuerſitati eius attendas, verùm etiam particulas, qua ſoles lima, perſequaris.* Sic purgatior ex manu tua prodiet mea diſſertatio, nunquam emendatior, quàm ſub hoc MENDO preſſa, & velut condicta omnia erunt, *ideò forte placebunt* (ſi fides Lypſio) *quia incluſa prudentia, non oſtenſa.*

Excurſus primus.

1 OBTENDIT Eſcobarius *in ſuperiori tractatu, cap. 25. numer. 22.* Salmanticenſem noſtram Academiam corpus eſſe merè ſæculare, cæterarum inſtar Vniuerſitatum Studijs exercendis erectarum, perpenſo ſcilicet ipſo myſtico totius Academiæ corpore; Maiora vero Collegia mixti fori cenſeri debere. In hanc ſententiam nonullorum authoritates, pleraſque ni fallimur, inuitas cogit, *At mihi priſca placita* (Lypſius fatur) *& vt illa apud Comicum, qui vtuntur vino vetere, ſapiẽtes putat, ſic nos qui doctrina.* Conſpirat in contrariam ſententiá, vel eo ſolo potiorem, Interpretum tum electa, tum vulgatis manus. Nec *in aceruum metere*, vt aiunt eſſet, aut deſperati laboris ipſum Eſcobarium ex eius aſſertis conuenire: Sed non vacat tamdiu diſtineri, nec mente pugnaci prodeam in arenam, cum *nemo ſit tam arrogans ſui æſtimator,* (clamat Quintilianus) *vt acceſſurus ad publicam lucem, ac periculum ſortiturus humanitatis, non malit ſine aduerſione eſſe.* Id vnicè in animum induxi, Collegium hoc Maius Ouetenſe merè Eccleſiaſticum corpus eſſe comprobare, proindéque foro, immunitaribus, exemptionibus & priuilegiis Eccleſiaſticis omnino gaudere, quod ex ipſius doctrina, Deo duce, præſtare ſatagemus. Nec inauſpicatus incedo; adiui enim confeſtim, ac mihi hæc cura demandata eſt, domeſticum meum, communem nuper Academiæ, nunc Regium, & verè Apollineum oraculum D. D. Laurentium Sanctos de San Pedro, noſtræ Togæ, Digeſti Veteris, & dudum Hiſpalenſis Senatus honorem, Iuriſprudentiæ & Iuſtitiæ ſacram laurum. Annuit ille (prout epiſtolaris fert breuitas) ſententiæ noſtræ: cumque *ſit vir prudens, grauis* (vt de Maurico Plinius) *multis experimentis eruditus, & qui futura poſſit ex præteritis prouidere, mihi & tentandi aliquid, & quieſcendi, illo Authore, ratio conſtabit.*

2 Poſſem in primis ſententiam noſtram non ſegniter euincere ex qualitate Eccleſiaſtica Fundatoris, quam communicari corpori per ipſum efformato neceſſe eſt, ſi quidem aliquam naturam ab ipſo participaturum, nullam aliam potuit ab Eccleſiaſtico erectore ſortiri, niſi Eccleſiaſticam, præſertim, cum ex eius voluntate ſępiùs oſtenſa in requiſitis *Cleritatus, paupertatis & ſacra profeſsionis* (quæ ſigillatim inferiùs apparebunt) manifeſtè deducatur. Nam ſi Salmanticenſis Academiæ ſæcularem naturam ex eo conijcit Eſcobarius *num.* 4. quoniam à ſæculari Fundatore, ſcilicet ab Hiſpano Principe Alphonſo IX. conſtituta & perfecta eſt, ducto argumento ab Eccleſiaſtica fundatione; apertè fatetur in hac contrarium omnino procedere, id eſt ex Eccleſiaſtico Fundatore Communitatem Eccleſiaſticam abſolutè futuram, vt ex his quæ Fileſacus *de Sacra Epiſcoporum authoritate, c.* 15. §. 2. *&* 3. poſt Antoniú Auguſtinum *in epitom. iuris canonici lib.* 14. 9. *per totum*; & veteres aggeſtos ab Auguſtino

nio Barboſa *in remiſſion ad Concilium Tridentinum ſeſſion.* 23. *cap.* 18. licebit ignoſcere.

3 Eccleſiaſticum Fundatorem dixi? parciùs egi: Molita enim & abſoluta eſt Ouetenſis domus per Illuſtriſſimum & fama ſua maiorem Principem Dominum D. Didacum de Muros, cœleſtem oppidò virum, & dignum Ioue: qui ſtatim ac è ſplendidiſſimis patriæ domus (cuius honore latè, nitet Marchio de Villagarcia in tractatu Compoſtellano) natalibus emerſit, totus Deo, totus Eccleſiæ ſacratus, Inſolitis virtutum experimentis, doctrinę radiis, Eccleſiarum honoribus cæpit illucere. Romanis Pontificibus charus, Hiſpalenſis, Siguntinæ, & Ouetenſis Eccleſiæ Canonicus, ſimul Vuedenſis Dignitas Giennenſis, & Compoſtellanæ Decanus, ibique Sancti Martini primùm, deinde Regij Xenodochij generalis adminiſtrator; Canarienſis, Migdonenſis, Ouetenſiſque Pontifex, Comes à Noreña creatus eſt. Catholicorum Regum probatiſſimus, arcanúſque Conſiliarius, & perpetuus Comes, non ſolùm politicarum rerum particeps, plerumque author, vt Regalis Compoſtellani Xenodochij, verùm & militarium habebatur, nam ad expugnationem Granatenſem Hiſpali Regiarum illi claſſium fabrica, apparatus, & expeditio commiſſa eſt. Pijs & verè Cęſareis operibus Catholicam ditauit Religionem, nam præter hoc Maius Ouetenſe Collegium (Maius ex tunc, ſic enim indicitur in Regijs ſchedis pro conceſſione redditruum eo tempore imperatis) Eccleſiam erexit Collegialem in patrio ſolo, Cœnobium Dominicanum in Ouetenſi, Xenodochium egregium in Guadalupenſi; Cathedram Decretorum in Compoſtellana. Sed quid his producor, cum paſſim per eos tractus in eius pietatem incidamus, ex qua viarum aſperitas ipſa complanata eſt. Nec minùs quàm in factis manus, in ſcriptis operibus religioſiſſimum acumen ſplendeſcit; Catholicum Granatenſe bellum pælo latino elegantiſſimè commiſit; deinde conquiſitus à Leone X. in Lutherum altiſſimo doctrinarum gurgite diſſeruit, ſcripſitque. Sed qualiter? ſponſorem veritatis do Leonem ipſum ſic Didaco meo gratulantem; *Te autem intuentes, atque zelum iſtum tuum Religionis & fidei apud animum noſtrum proponentes, maximas Omnipotenti Deo gratias agimus, qui Eccleſiam ſponſam ſuam his præſidijs, his defenſoribus voluerit eſſe munitam, quibus ſtantibus diuexari quidem & agitari poteſt, diſperdi autem & cadere nullo modo poteſt.* Et paulò inferiùs, *Feciſti rem dignam Hiſpana virtute, dignam honore, quem geris, dignam progenitoribus tuis, quorum exempla ſi fraternitati tuæ defuiſſent, tamen habebas te ipſum, quem tibi proponeres imitandum, id eſt, virtutem tuam, vel in propaganda, vel in defendenda Chriſtiana Religione verſatam.* Licuerit tantillum iucundiſſimi Domini Manibus parentaſſe, vt Eccleſiaſticum, vt religioſum, vt ſacrum illum oſtenderim.

Excurſus II.

Poſſem etiam ex Apoſtolica authoritate voti compos euaſiſſe, 4
eodem Eſcobario ſuadente: quandoquidem communior, & electiorum Doctorum ſchola in eam ſententiam concors iuraſſe videtur, vt corpus ſtudiorum cauſa, vel alia pietatis inſtitutum ex ipſa Pontificia confirmatione Eccleſiaſticum efficiatur; Abbas *in cap. ex literis de conſtit. numer.* 4. Pariſius, qui plures congerit *conſil.*34. *numer.* 8. 43. *&* 46. Bald. *in auth. habita, Cod. ne filius pro patre*, Lambertinus *de iur. patron.* 1. *part.* 1. *quæſtione* 1. *lib.* 1. *articul.* 10. Ancharran. Gironda, Lenandeti. Anton. Gabriel, & alij adducti & admiſſi à Ioanne Gutiert. *Canonic. quæſt. cap.* 35. Acebedo *in leg.* 10. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat. à numer.* 25. *& in leg.* 1 *tit.* 18. *lib.* 9. *numer.* 2. *&* 3. Pater Franciſcus Suarez *tomo contra Regem Angliæ, lib.* 4. *capit.* 30. *numer.* 6. Balboa *in allegat. pro Vniuerſit. & Studioſ. Salmantic numer.* 60. Barboſa *de poteſt. Epiſcop. allegat.* 75. *numer.* 11. Et Conſultiſſimus Don Ioannes de Solorzano in diuite Iudice, omnigenæque litteraturæ theſauro, Politica, ſcilicet, Indiana *lib.* 4. *capit.* 3. Et alij plurimi. Id etiam in noſtro Collegio euidentiùs apparebit ex Eſcobarij limitatione.

Ait is *numer.* 105. eatenùs hanc 5
ſententiam veram eſſe in corporibus etiam per ſæcularem principem inſtitutis, ſi religionis aut ſalutis animarum expreſſa cauſa vertatur, cum ob eam liceat Pontifici laicos eximere à ſæculari poteſtate, & Eccleſiaſticæ ſubdere. Omitto nunc ſufficere ad eum effectum piam cauſam, & ex primo ſuperiorem ex Bullis Apoſtolicis pro Collegij fundatione

datione conceſſis, quibus impulſiua erectionis cauſa ſic expenditur. *Didacus Epiſcopus conſiderans quantum Chriſtianæ Religioni, & animarum ſaluti viri literarum ſcientia in Iure Canonico, atque Theologia eruditi vtilitati conducerent; & quod partes Gallecia, & Aſturiarum Ouetenſium nuncupata ob illarum Communitatum paupertatem, & pecuniarum penuriam viris doctis, qui Catholica decernere, ac doctos ſermones habere, ac alia, vnde animarum ſalus valeret procurari, facere poſſent, caruerant, prout carebant; non ſine detrimento ſalutis animarum incolarum partium earumdem: cupiens quidem Didacus Epiſcopus his pro viribus prouidere, &c.* Nequit pleniùs Eſcobario fieri ſatis, aut Religionis & ſalutis animarum cauſa luculentiùs explanari. Illud hic pro eo pleniùs inſtruendo notandum eſt, adeò Collegium hoc ex Eccleſiaſtica authoritate & Apoſtolicis confirmationibus vnicè productum eſſe, vt nulla Regia, vel ſecularis alia deſiderata, impetratavè fuerit hactenùs ad illud comprobandum, vt ex archiuo mihi iuſſu Collegij non ſemel euoluto affatim licuit; & apprimè conſtat in exordio noſtrarum Conſtitutionum, vbi hęc piiſſimi Fundatoris domini verba. *Sanctionibus infraſcriptis authoritate Apoſtolica munitis formaliter fulcire decreuimus.* Quæ ſententia & in alijs Pontificum literis pro Collegio fundando paſſim inuenitur: nulla prorſùs Regiæ facultatis habita mentione.

6 Pontificiæ verò authoritatis adeò magnifica, refertaque priuilegijs monumenta ab ipſis Collegij primordijs in eius ſcrinio, vero largitatis Apoſtolicæ theſauro, reperiuntur, vt Eccleſiaſticum illud, vel ex Bullarum amplitudine poſſet exhiberi; quippè ſtatim ac dominus Fundator ſanctiſſimo Leoni X. Collegij erigendi conſilium expoſuit ab ipſo admiſſū, & literis conceſſis approbatum eſt, XI. Kal. Octob. Pontificatus ſui anno 8. Salutis 1520. Subinde Adrianus VI eaſdem confirmauit, expediuitq; pridie Kal. Sept. anno Pontificatus 1. Salutis 1522. Sed & Clementis VII. ſacra authoritate roboratum eſt Fundationis inſtitutum poſtridie Nonas Februarij, anno Salutis 1524. & 1530. Deinde Pauli III. anno 1535. & 1546. Gregorij XIII. anno 1580. & 1581. Pauli V. anno 1607. & 1608. Gregorij XV. anno 1622. 4. Kal. Octob. & eodem anno Nonis April. Vrbani VIII. anno 1632.

tam in literis annexionum beneficialium quàm in alijs exponendarum Conſtitutionum gratia decretis, in quibus ſingulis mirum eſt quàm vnanimiter omnes Eccleſiaſticum Collegium ſupponere videantur.

Vlteriùs, & ex fine, ſeu finali cauſa erigendi Collegij ſententiam eamdem 7
non ignobiliùs adſtruere liceret: Quippe communiter placuit, omnem Communitatem cauſa pietatis inſtitutam, ſaltem accedēte Epiſcopali authoritate (plures illā inſuper habent) Eccleſiaſticum eſſe, vt deducunt Authores *ex c. in qualibet, §. ſancimus 23. q. 7. leg illud 19. C. de Sacr. Eccl. auth. de alien & Emph. collat. 9. § fin.* & ex Concilio Trident. *ſeſſion. 12. cap. 8. & 9. de reſmot. leg. 1. in fin. tit. 11. leg. 1. tit. 12. part. 1.* ſubſcribunt Bartol. *in leg. quod conſtitutum, de teſtam. milit. ſuprà.* Tiberius Decian. *in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. n. 37. & ſeqq.* Caſtillo *de vſufruct. cap. 54. n. 24.* Innumeros cumulat Tiraquel. *de priuileg. pia cauſa, in præfatione à num. 4. vſque ad 7.* Dom. Couarruuias, auſpicata Collegij Ouetenſis & fauſta proles, Hiſpaniæ decus, & Eccleſiaſticæ & Canonicæ diſciplinæ ſacratior Aruſpex *lib. 2. variar. cap. 20. n. 4.* Azeuedo *in leg. 1. tit. 1. lib. 4. Recopil. à num. 26. & leg. 1 tit. 18. lib. 9. num. 2. & 3.* Gutierrez *vbi ſuprà, numer. 15. & 29.* qui tantum in corporibus ab Epiſcopo non approbatis diſſentit, quo ſenſu capiendus eſt *in tract. de gabell. quæſt. 45. n. 18. verſic. Ego vero*, quem locum malè ſuæ ſententiæ adſcribit Eſcobarus, Gregor. Lopez *in gloſſ. 2. ad legem 1. tit. 12. part. 1.* Anton. Auguſtin. *dicto lib. 14. epit. iur. Cano. tit. 8. & 9.* latè & lautè Sebaſtian. Cæſar *in Eccleſiaſt. Hierarch. quæſt. 2. proœm. §. 5. à num. 30.* Congruit Ioannes Fileſacus *de ſacra Epiſcopali authorit. capit. 18. §. 3.* nec omittendus Fulgoſius *in leg. qui ſub prætextu, Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* qui aſſerit Scholares Eccleſiæ ſeruire, & Academias Sacras & pias eſſe; ita & Scipio Gentil. *de iuriſdict. lib. 3. c. 18.*

Si verò piæ cauſæ corporibus Col- 8
legisve acceſſerit Apoſtolica confirmatio, omnes penè fatentur Eccleſiaſtica illa fore, cum ob finem religioſum quem pietas cauſæ præ ſe fert liceat Pontifici ſæculares in forum Eccleſiaſticum excipere, & exemptione donare; ita liquet *ex cap. ad hæc 3. de religioſ. domib. Clementina 2. de præbend.* & poſt eos, quos modò congeſſimus, & Socinum, Rochum, Bar-

batiam & alios apud Cardin. Alban. *in lucubration. ad Bartol. in leg. fin. ff. de Colleg. & Corp.* Salicet. *in Auth. habita n.* 39. *art.*10. Gironda *de gabell.*7.*p.n.*42. Narbona *in leg.* 31. *gloſ.* 1. *tit.* 7. *lib.* 1. *recop.* P. Suarius *vbi ſuprà, lib.* 4. *cap.* 29. *num.* 1. *& ſeqq. & cap.* 30. *num.* 6. Doct. Nauarrus (qui primævum huius domus honorem delibauit) Bellamera *in dicto cap. ex litteris, de Conſt. num.* 5. Creſpetius *in ſumma Iuris Pontif. verbo, religio.* Solorzano *tom.* 2. *de Iure Indiar. lib.*3. *cap.*3.*num.*62. *& dicto lib.* 4. *politica cap.* 3. *ad finem*; Plerique ex illis loquuntur ſpecificè de Communitatibus ſtudioſis; ſed expreſſius ad aures noſtras cymbalum Ioannis Gutiettez *dicta q.* 95. *de gabellis num.* 20.

9 Harum authoritatum pondere depreſſus Eſcobarius fatetur quidem irrefragabilem eam doctrinam, negat tamen Vniuerſitatem , eiuſque Collegia pio fini erecta eſſe ; quaſi ſtudiorum profeſſio , in quam potiſſimùm eorum fundationes dirigantur (vt ipſe credit) nullam omninò pietatem ſapiat ; cum ſit diuitibus,& pauperibus communis : hoc ſenſu præfatam Doctorum (quorum quinque adducit) aſſertionem interpretatur his verbis *n.*283. *Sententia Doctorum tunc procedit , cùm finis ſupernaturalis , vt potè cultûs diuini cauſa vel ſaltem pius cum authoritate Apoſtolica concurrit* ; & inferiùs ; *denique in Collegijs ſtudiorum non abſolutè loquuntur prædicti Interpretes , ſed ita , ſi ad ſuſtentationem ſtudentium pauperum , vel alia pia opera principaliter exercenda , erecta fuerint , ſiue pauperibus erigitur , &c.* Proindè confitetur, Eccleſiaſt cum fore Colleg um , piæ cauſæ, videlic t alendis ſtudentibus pauperibus, inſtitutum.

10 Delicatioris ſtamachi Interpretes , finem ita merè religioſum ad hanc exemptionem decernendam expoſcunt , vt nullam humanitatem redoleat , nihil que politicæ inſpectionis admixtum habeat. Nam abſolutè litterarum ſtudia putant ideò profana cenſeri , quòd vtilitatem temporalem inſectentur , & terreni s vanitatibus pretium faciant. Conuinci non ægrè , reuincique poterant ex *cap. de quibuſdam* 12. 37. *diſtinct.* Auguſtino *lib.* 22. *de ciuitate Dei cap.* 22. Ennodio *lib.* 5. *epiſt.* 10. *ex leg.* 1. §. *an & Philoſophi, ff. de varijs , & extraordinar. cognition.* ex Tertulliano *lib. aduerſ. Hermog.* ex Concilijs Valenti. ſub Lothar. *cap.* 18. Pariſienſ. ſub Ludou. & Loth. *lib.* 3. *cap.* 12. Scipio Gentil. *de iuriſdict. dicto lib.* 3. *cap.* 18. Adeundus Anton. Auguſtin. *vbi ſuprà dicto lib.* 14. *tit.* 9. *cap* 5. *& Seqq.* Caſſaneus *in Cathalog. gloriæ mundi part.* 10. *conſid.* 26. Ludouicus Gomez *in regul. Cancellar. de Idiomate* , & alij.

Verùm id illis libenter indulgeo , & 11
literarum ſtudium mixtum finem inuoluere , vt *ex leg.* 6. *tit.* 31. *part.* 2. Petrus Greg. *lib. de republica cap.* 2. tenet Eſcobarius *vbi ſuprà num.* 55. Baſilio adducto , (qui tamen nec verbum impendit in hanc rem) Tamen nemo illorum inficias ibit , Theologicam , & Canonicam diſciplinã, velut Sacrã,& Diuinam,ipſi Deo cognoſcendo deſeruire, & in finem ſupernaturalem penitùs ordinari. Quippè Theologia, vel in nomine diuinitatem expendit. Diuinam , ſacram, cœleſtem, & ſpiritualem, cui propterea cæteræ humanæ ſcientiæ palàm ancillentur, varia ſententiarum concinnitate appellauere omnes Eccleſiæ Patres. Pluresque Authores vernanti, feracique ſtylo diſpenſatos *in ſchediaſmate illo epiſtolari* , verè roſeo liberalium ſtudiorum faſciculo, per Muſarum Charim Dominum D. Laurentium Ramireſium de Prado licebit eflorare. Canonicum autem dogma partim à Deo in præceptis Decalogi , partim à ſalute noſtra Chriſto in Sacramentis , & inſtitutis nouæ legis, partìm ab Almo Spiritu in Concilijs , & Scripturis reliquum denique à Sanctiſſimis Chriſti Domini Vicarijs , ſacrum, & diuinum re,& nomine diminauit;ſic enim appellatur *in cap. non debet , de conſang & affinit. cap. violatores* 25. *q.* 1. *cap. parochianos* 14. *cum alijs, de decimis,cap. omnes* 16.*q.* 7. iuncta expoſitione Domini Couarrub. *lib.*1.*variar.cap.*17.*num.*2. Diuus Bernardus *lib.*1.*de conſiderat.* appellat *leges domini*, leges canonicas. Plura Iura, quibus *diuinum* dicitur Pontificium ius , electa manu diſtribuit SupremiSenatusMyſticus,ſupremus Iuriſprudentiæ Myſta, & verus eruditionis Myſtagogus Dominus D. Franciſcus Ramos del Manzano *in allegat pro Comite de Graxal ad ſolution. argumentor.* vnde Clerici, qui ab omni profanæ diſciplinæ profeſſione procul arcentur *in cap. ſuper ſpecula. Ne Clerici , vel Monachi. Nouell. Leonis* 86. *leg.* 36. *Cod. de Epiſcop. & Clericis.* Canonico tamen iuri vt,potè diuino, vacare conceſſum eſt vt , pulchrè.& fusè proſequitur P. Ludou. Creſolli.*lib.*2. *myſtago. cap.* 19. ſicut & illud in Eccleſijs publicè docere, Anton. Auguſtin.& File-

ſa

ſacus *vbi ſuprà* pluresque *in remiſſion.* Auguſtin. Barboſa *ad ſeſſ.* 5. *cap.* 1. *Concil. Trident.* Nec Eſcobarius in ſolis Theologiæ, & Canonum facultatibus religioſum, & ſupernaturalem finem audet inficiari, *n.* 150. quem diſertis verbis proferunt plures Canones digeſti *in proæmio Decretalium, & per gloſſam in cap. cum contingat, de iureiurando* Petr. Greg. *lib.* 1. *partition. iur. iur. canon tit.* 1. *cap.* 18. *per totum* Scipio. Gentil. *vbi ſuprà*, & alij plures.

12 Denique apud omnes etiam diuerſæ, auerſæq; mentis Authores in confeſſo eſt finem illum, quo vel animarum ſalus, vel periculum vertatur, in Eccleſiaſticam iuriſdictionem, etiam inuito ſæculari Principe, traducere poſſe. Ita poſt D. Thom 2.2. *q.* 10. *artic.* 10. Bellarm. *controuerſ.* 3. *de poteſtate Pontif. lib.* 5. *cap.* 6. 7. *&* 8. *in libello de poteſt. Papæ contra Barclai. in prologo* Suarius *vbi ſuprà, lib* 3. *cap.* 6. *n.* 3. *& cap.* 21. 22. *&* 23. Dom. Couarrubias *de ſponſal. & matr.* §. 8. *num* 45. Nauarrus *lib.* 4. *Cõſ. in* 1. *edit. tit. de Sponſal. conſil.* 3. cum aliis relatis à Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 3. *diſput.* 4. *punct* 1 §. 5. *n.* 4. Baſilius de Matrim. *lib.* 5. *c.* 12. §. *vnic. n.* 10. Eſcobar paſſim *dicto c.* 21. quibus addere licebit omnes Repetentes *ad c. nouit, de iudiciis*, & plures apud Parlador. *different.* 9. §. 1. *n.* 12 *&* 13.

Excurſus III.

13 PRæmiſſa hæc pertinent ad ius, quod non Eſcobario tantùm, ſed cuiuis docto potuit innoteſcere. Succedanea dudum eſt alia veſtigatio in hoc Finis puncto; Num in erectione Collegij Ouetenſis alter ex his finibus interfuerit, qui Eccleſiaſticæ inducẽdæ qualitati ſuffeciſſet? Hæc potius attinet ad factum, nec extraneorum fidei (quamuis in vtroque Iure probatiſſimæ) ſed domeſticorum aſſertis credenda eſt. Parca ſibi fide vtatur Eſcobarius in aliarum Communitatum Statutis, quæ vel ideò ſedulitatem eius non eluſiſſent, quia typis mandata vulgo circumferuntur. Noſtrarum verò Conſtitutionum inſtrumenta, velut domui vnicè adſcripta, & quaſi in domeſticum carcerem damnata, nec hactenùs publicam typorum lucẽ emeruere, nec põſſũt emereri, ideò extraneis illa ignorare iure ſuo licet. Operæ igitur noſtræ pretium erit (vt voto pleniſſimè ſuccedat euentus) *Mendo de Iure Academico.*

non vnum aut alterum modò, ſed omnes præfatos Fines, pium ſcilicet, religioſum & ſpiritualem, ex priuata domeſtici Iuris penu ob oculos ponere.

Pius finis, ſeu pia cauſa in pauperum 14
alimonia præcipuè diſcernitur, vt innumeris aggeſtis tradit Tiraquel. *de priuileg. pia cauſa, in proœm. à num.* 7. Ant. Auguſtin. *dicto tit.* 8. Sebaſtian. Cæſar, *dicto* §. 5. *à n.* 20. poſt omnes Eſcobarius *n.* 283 Quippè Eccleſiaſticæ immunitates pauperibus reſeruantur, vt docet Conſtant. *in leg.* 6. *Cod. Theodoſ. de Epiſcor. & Cleric.* Ideo *in leg. nulla* 27. *eodem. tit.* Clericis pauperes exæquantur, ſicut *in cap.* 4. *de Magiſtr. cap. ad hac,* 3. *de religiſ. domib.* Paupertatis præſtantiam pulchrè deſcripſit Apuleius *in apologia* 1. *pro ſe*, vbi videndus Scipio Gentilis. Is autem finis non modò coniectaneus eſt, ſed expreſſus, & iuridicus tàm in litteris Apoſtolicis, quàm in ſubiectis Conſtitutionibus. Inprimis Sanctiſſimi Leonis X. Adriani VI. & Clementis VIII. Bullæ inter alia exhibent hæc verba continenter poſt ea, quæ *ſuprà n.* 5. tranſcripſimus; *Cupiens Didacus Epiſcopus his prouidere, Salmantica, in quo generale Studium cunctarum Scientiarum, & Artium, vigebat, & quæ vltro duas, aut plures diætas à dictis Partibus non diſtabat, vnum Collegium Pauperũ Scholarium ſub inuocatione S. Saluatoris pro Pauperibus Scholaribus de dictis oriũdis qui in numero, & per tempus, de quibus eidem Didaco Epiſcopo videretur, inibi Iuri Canonico, & Theologia huiuſmodi operam dare deberent, cum altari, Capella nuncupato, campanili, humili campana, refectorio, & cameris, & aliis officiis neceſſariis, opere ſatis decẽti &c.* & inferiùs; *Quòd ſi Beneficio prædicta eidem Collegio vnirentur, annecterentur, & incorporarentur, aliquos pauperes Scholares de dictis Partibus oriundos, qui in eodem Collegio Iuri Canonico, vel Theologia huiuſmodi operam dare deberent, &c.* Et ſubindè; *Necnon dicto Didaco Epiſcopo, vt tot, quos eidem Didaco Epiſcopo, vt præmittitur, videretur, Scholares pauperes de dictis Partibus oriundos, qui in eodem Collegio Iuri Canonico, vel Sacra Theologia operam darent, introducere.*

Id etiam apertè ſenſiſſe videtur Gre- 15
gorius XV. in litteris, quibus Hiſpalenſe Beneficium huic Domui annexuit, dum ait; *Collegia, aliaque pia loca, præſertim ad iuuentutis litterarum ſtudiis inſtructionem, & educationem inſtituta, &c.* Et abſolutè in ſingulis harum Bullarum vtuntur Pontifices verbo *Adminiſtratores Col-*

legiales, quo vno Eccleſiaſticos illos agnoſcere, ſatis apparet: quandoquidem adminiſtratio piorum operum fori priuilegium inducit, adnotante & comprobante Sebaſtiano Cæſar. *de Eccleſiaſt. hierarchia quæſtione* 2. *proæm.* §. 5. *numero* 20. *&* 30.

16 Nec obſcurior eſt hic Finis in Conſtitutionibus à noſtro Fundatore authoritate Pontificia latis, quarum exordium hæc verba præfert; [Chriſtianiſſimum conſilium in Pauperum alimonia, & in eorum penuria ſubleuanda, haud dubiè adimpleri certò ſcimus, ipſo Domino inſinuante; quod vni ex iſtis minimis feciſtis, mihi feciſtis, verùm inter ipſos Pauperes, illos potiores exiſtimauimus, qui litteris operam dare cupientes, pro nimia rei familiaris inopia qua maximè laborant, id exequi, aut proſequi nequeunt. His igitur maturè penſatis, Pauperes Scholares Sacræ Theologiæ ac Iuri Pontificio deditos cæteris præferendos deſtinauimus. Vtrique enim huiuſmodi ſcientiis imbuti Deo Opt. Max. plurimùm obſequentur. Quippè tum vitę integritate, tum ſuis concionibus vitia eliminare, virtutes plantare, fidelem populum erudire, hæreſes exterminare, Orthodoxam Fidem aſſerere, iuſta dogmata ædificare, lites ſopire, diſſentientes ad pacem reuocare, ius ſuum vnicuique tribuere efficaciſſime contendent; Propheta ſapientię præſtantiam diſſerente; Qui me elucidant, vitam æternam habebunt, & qui erudiunt pauperes noſtros ad iuſtitiam, erunt, velut ſtellæ in perpetuas æternitates: His ergo rationibus perſuaſi, Collegium Pauperum Scholarium Sancto Saluatori dedicare inſtituimus, &c.

17 Hoc Pauperũ ſolummodò excipiendorum conſilium euaſit in legem *in* 3. *Conſtitutione noſtra*, vbi ita ſtatuitur; Item cum noſtræ intentionis fuerit, Paupertati Scholarium conſulere, volumus, & ordinamus, quòd futuri Scholares in dicto Collegio tam à paupertate laborent, quòd de Patrimonio, aut Eccleſiaſtico Beneficio, aut ſimul vtroque &c. *Et in fine*; Quòd ſi Scholares, aut eorum parentes tantis opibus abundent, vt veroſimiliter conſiderari poſſit, ipſos ex paternis redditibus ſufficienter in Studio ſuſtentari poſſe, ipſum noſtrum Collegium talibus non pateat: ſuper quo iuramento, & conſcientiæ omniũ Collegialium de præmiſſis informationem habentium ſtare, cenſemus. *Deinde in* 4. *Conſtitutione*. Item ſtatuimus, & ordinamus, quod quando aliquis Collegialis electus ſit, antequam admittatur, iuramentum præſtet, ſe non habere in redditibus Eccleſiæ, vel patrimonij prædictam ſummam, &c.] *In Conſtitutione* 44. producto eodem Paupertatis tenore, diſpoſitum eſt, vt Collegialis, vel Familiaris in Collegio vita functus expenſis Collegij ſepeliatur, ſi tanta paupertate laborauerint, quòd relicta eorum bona funeri non ſufficiant. *In Conſtitut.* 91. *Cæterùm auxilio diuino humiliter implorato, Domum hanc, & omnes habitatores in ea, vt potè Pauperes Chriſti, eorum libertates, priuilegia, immunitates, &c.* Et paulò poſt. *Eoſque precamur, vt pauperes Collegiales ſub protectione, & patrocinio ſuo ſuſcipiant.* Et rurſùs; *Omnium malignorum incurſibus pro ipſis Chriſti Pauperibus ſe opponant.* Et in fine. *Deo Optimo Max. non mediocre obſequium præſtatur, Verbi Dominici non immemores, Quod vni ex iſtis minimis feciſtis, mihi feciſtis. Demùm, ne ipſi pauperes Collegiales erga benefactores, tanquam ingrati, offendantur; vt quemadmodùm ipſi patrocinium ſuum Pauperibus impendunt, ſic etiam ipſi Pauperes Saluatorem noſtrum, certiſſimum omnium præſidium pro ſuis Benefactoribus interpellent.* In Conſtitut. 94. *Item cum hæc Domus Pauperum ſit; iuſtum, & æquum eſt, Collegiales in ea degentes, cum ad pinguiorem ſtatum deuenerint, ei de bonis ſibi à Deo collatis ſubuenire.*

Prætereà litteræ, quibus Dominus 18
Fundator commonitus à Clemente VII. recens in Apoſtolicum faſtigium erecto, & amicè ſalutatus, ipſi grates reſcribit, & gaudium electionis expendit, ſic clauduntur; *Salmantica, quò paulò ante ad perſequendum quoddam Collegium Pauperum Scholarium me contuleram.* Tandem in publico donationis inſtrumento, quo idem Dominus Fundator Collegio nuper erecto plurima largiebatur anno 1518. hanc adducit ſententiam; *Porque tan ſata, è pia obra no deſtaya, antes vaya adelante, &c.*

Longiſſimi operis eſſet, quæ ſuper- 19
ſunt veritatis huius teſtimonia, recenſere. Satis, ſuperque de illa vindicanda, & indicanda. Hic tamen te ritè præmonitum velim nondum, ſeueriſſimo huic Paupertatis Statuo derogatum eſſe; quippè adhuc hodie paupertas exactiſſimè cõquiritur, & adhibita iuriſiurandi religione comprobatur Verùm quia per litteras Apoſtolicas, anno 1622. impetratas licet quindecim

quindecim mille Merapetinos annuatim cenſuatos admittere, ſuperindicto tamen impoſito, (vt Paupertatis Conſtitutio ſalua maneat) ideò per hanc pecuniariam mulctam exceſſus ille temperatur, ne perindè admiſſio cenſuarorum vim inferat Statuto noſtro, ex Pontificia interpretatione.

20 Imò verò & de altero Religionis fine ſatis patet ex præſcriptis Bullarum clauſulis, quibus ſacra Theologia, ſacrataque Canonum profeſſio, cui priuatiuè Collegium hoc inſtitutum eſt, ſpecifica, & diuerſa verborum iteratione profertur, ibi; *Iuri Canonico, & Theologiæ operam dare deberent, cum Capella, &c.* prout *ſuprà n.* 5. *&* 14. Tum etiam ex præfatione Conſtitutionum *ſuprà num.* 16. Et ex Conſtitut. 1. ibi; *Primò ſtatuimus, quòd in dicto noſtro Collegio habitent duodeviginti Studentes, Clerici ſaltem prima tonſura, quorum nouem dent operam ſacræ Theologiæ; totidem verò Iuri Pontificio.* Et id ipſum repetitum eſt *in Conſtitut.* 11. Sed & *in Conſt.* 15. exhibetur forma examinis, & inter alia dicitur; *Pro Iuriſta liber Decretalium, pro Theologo verò Magiſter ſententiarum ter publicè aperiatur.* Et *in Conſtitut.* 59. interdicitur Collegialibus matura legum profeſſio. *In Conſtitut.* 80. iubentur publicas lectiones in Theologia, & Iure Canonico ſtatim inſtituere, quod fuit ita præſtitum.

21 Suadetur, & depromitur is religioſus Finis ex munere, in quod obeundum educari, & inſtrui cupit Dominus Fundator Collegiales, vt tranſcripſimus *ſuprà num.* 5. *&* 16. Prætereà & inſtitutio vitæ, ſtatutaque omnia, quibus nihil non ſanctum, nihil non religionis plenum, & regularis obſeruantiæ (vt teſtatur Philippus III. Hiſpaniarum Monarcha in Epiſtola manu propria exarata, cum Collegium Ouetenſe, exemplo Patris, & Aui, perſonaliter inuiſit,) pluraq; ſingularia in cæteris Collegijs deſiderata, vt frequentior Sacramentorum neceſſitas; clauſura ſtrictior, profeſſio ſacratior, & cultus Sacerdotum.

22 Denique ſalus ſpiritualis, & periculum animarum (quod in tertio Fine *ſuprà n.* 12. continebatur) non ſolùm ex eiſdem verbis elici poteſt, verùm & ex alijs, quibus Leo X. delatum ſibi Fundatoris conſilium excepit, & ſtabiliuit, facultatem erigendi Collegij faciens, ea ratione; *Quia partes Galleciæ, & Aſturiarum ob paupertatem viris doctis, qui eos ad Fidem inſtruerent, & ſermones haberent, aliaq; vnde animarum ſalus valeret procurari, facere poſſent, carebant; non ſine detrimento ſalutis animarum incolarum Partium earumdem: Cupiens Didacus Epiſcopus his pro viribus prouidere, &c.* Sequentia verba relata ſunt *nuper num.* 14. In his omnibus & publici, & priuati Iuris monumentis, velut in folio Sybillæ, manet ex adyto comprobatus pius, religioſus, & ſpiritualis Finis, authoritate Apoſtolicà eleuatus, & in vim legis traductus.

Excurſus. IV.

INSVPER etiam ex annexione Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſententia noſtra vires ingentes capit. Nam, licèt hæc annexio ex plenitudine Pontificiæ poteſtatis laicis fieri queat, vt ſentiunt Gamma *deciſ. final.* Paulus Criſtenus *deciſ.* 235. *à num.* 6. Garcia *de Beneficijs* 1. *part. cap.* 2. *num.* 28. *&* 29. Laſſarte *de decim. cap.* 19. *num.* 31. Et proindè etiam Corpori laico; tuncq; deſtruitur ipſo facto natura Eccleſiaſtica Beneficij, & degenerat in redditus ſæculares, vt notat Garcia *dicto num.* 29. Couarr. *lib.* 1. *variar. c.* 17. *n.* 9. Felinus, & alij apud Solorzano *tom.* 2. *de Iure Indiar. cap.* 1. *lib.* 3. *n.* 12. *& lib.* 4. *Polit. c.* 1. *&* 3. Id tamen nunquam euenit, (vt me cordatè monebat D. Don Laurentius Santos *in epiſtola* nuper inſinuata (nam, cùm Pontifex Eccleſiaſticos redditus alicui ſæculari concedit, penſionis, aut præſtimoniorum nomine conſignantur, vt, pluribus annuentibus, tradit Gonzalez *in reg.* 8. *Cancellar. gloſſ.* 5. §. 2. *num.* 10. Sebaſt. Cæſar *vbi ſupra.* §. 4. *num.* 17. *ad fin.* Nec Beneficia ipſa in incapaces cõferri, ſed annuæ penſiones intelliguntur. Si verò accideret (quod hactenùs Interpretum memoria proditum nobis non eſt) vt Pontifex vellet Beneficia ipſa laicis, euerſa eorum natura, & Canonici Iuris regula, conferre, id quidem, expreſſis, & ſpecialibus verbis fieri deberet, vt in laicali ſtatu permanens Beneficijs illis fungeretur, iuxta communes priuilegiorum regulas. 23

Vnde, cum abſolutè Beneficia laicis conferuntur, cenſendum non eſt, regulas Iuris inuerſas eſſe, iuxta *textum in leg.* 11. *cum ſequentib. leg.* 23. 26. *& duabus ſeqq. ff. de legib. leg. quoties* 67. *ff. de reg. iur.* vbi Reuard. Giſan. & Gothofr. *Regul. priuilegium; reg. quia à iure; reg. in obſcuris; reg. cum* 24

quid reg. inſpicimus; reg. quod alicui: reg. in generali, de reg. iur lib. 6. Videndus in illis Dynus;ſed ſupponere Pontificem,eos Sacris Ordinibus initiandos capaces fore, niſi aliud expreſſe protulerit. Quod in vnione Collegiis facta ſeueriùs obſeruari, vt Eccleſiaſtico Collegio collata, & non ſæculari, intelligantur, docet Petr. Gregor. *in nou. inſtit. rei Benefic. cap.* 10. *n.* 12. & plures apud Barboſ. *in remiſſ. ad Concil. Trid. ſeſ.* 23 *cap.* 18.

25 Hæc doctrina *extra fumum, & vndam* eſt in noſtra deciſione; nam cum Leo X. in ipſa erectione Collegij Beneficia Eccleſiaſtica illi vnierit, & incorporauerit, nec inſuper verbum vllum addiderit ſpeciale, ſed omnia Fundationem Eccleſiaſticam oſtendant ad religioſam profeſſionem, munia ſpiritualia, & ſalutem animarum ordinata;neceſſariò deducitur,Eccleſiaſticum corpus ab illo reputatum, & effectiuè conſtitutum eſſe. Qui enim potuit tunc capacitatem Beneficiorum cum illis indulgere, credendus eſt in dubiis indulſiſſe, vt in terminis admonet, aliis aggeſtis, Garcia de *Benefic.* 7. *p. c.* 15. *num.* 12. Et ſuffragatur Eſcobar *num.* 174. dum ait Eccleſiaſticos redditus (ſcilicèt Collectas; nec enim fatur de ipſis Beneficiis) ideò qualitatem Eccleſiaſticam Academiæ Salmanticenſi non communicaſſe, quia multò poſt Fundationem perfectam obuenere; quaſi fateatur, obuenientes in ipſa Fundatione trahere debuiſſe Communitatem in propriam naturã Eccleſiaſticam. His accedit, annexiones Collegio factas diuerſis ſubinde téporibus à Paulo III. Paulo V. Gregorio XV. & Vrbano VIII. non ſolum generalibus verbis conceptas eſſe,ſed per totam earum ſeriẽ conſtare,corpori Eccleſiaſtico æſtimatione Pontificia factas eſſe.

26 Suppetias itidem fert huic vaticinio Vrban. VIII. in literis expeditis anno 1632. quibus arbitriũ facit Collegio poteſtatis diſcernendarum cenſurarum his, quos ad habendam informationem Oppoſitorum mittit. Quippè hoc ipſo Collegium noſtrum Eccleſiaſticum æſtimat; nam licet ſæculares miniſtros cenſurarum eius nomine præferendarum conſtituere ſoleat, *cap. præter, diſt.* 32. *cap. Adrianus, cap. in ſynodo* 63. *diſt.* Decius *in cap. decernimus, de iudicijs, num.* 6. Ibi Felinus *numer.* 19. Solorzano *de iure Indiar. tom.* 2. *cap.* 2. *l.* 3. *num.* 47. *& lib.* 4. *Polit. capit.* 2. Pater Suarez, *paſſim in tract. de cenſur.* & P. Auila *in eodem tract.* arbitrium tamen & priuilegium ſubdelegandi hanc poteſtatem nunquam niſi Eccleſiaſticis conferre ſolet. Ex Gradus conferendi priuilegio à Leone X. & Adriano VI. in erectione Collegij deriuator,& frequenter hactenùs ad effectum perducto,non leuiter etiam fulcitur eius Eccleſiaſticum ius, præiacta doctrina nimis ſtricta Eſcobarij docentis *in cap.* 30. *à num.* 18. Pontifici in aliena ditione ſolùm licere facultatem conferendorum Graduum Theologiæ, & Iuris Canonici Eccleſiaſticis,& inter Eccleſiaſticos impertiri; quoniam in eo caſu non in alienam meſſem inducere falcem, ſed in omnino propria Eccleſiaſtica iuriſdictione decernere videtur, vt elicitur ex Concilio Lateranenſi *ſub Alexandro III. & ex cap.* 1. *cap.* 2. 4. *&* 5. *de Magiſtr. cap.* 2. *eodem tit. in* 6. *leg.* 6. *&* 7. *tit.* 6. *partit.* 1. *leg.* 9. *tit.* 31. *part.* 2. Et exornat poſt Baldum *in proœm. Digeſt.* §. *hac autem tria, in* 1. *&* 2. *lect.* Gregorius Lopez *in leg.* 6. *&* 7. *tit.* 6. *part.* 1. Petrus Gregorius *lib.* 15. *ſyntagm. cap.* 19. P. Azor 2. *part. lib.* 3. *capit.* 23. *inſtit. moral.* Proinde, cum ab Apoſtolica authoritate præcisè facultas hæc in Collegium effluxerit, Eccleſiaſticum illud conſtituit, & ſupponit,ſecundum ipſius Eſcobarij præcepta.

Conſpectius, & verè Colophonium ſuffragium addere poſſet diſceptationi noſtræ iuriſdictio Eccleſiaſtica Scholaſtici Salmantini aduerſus Collegas Ouetenſis Domus, ſemper Eccleſiaſticè, nunquam ſæculariter exercita. Nam ſi ſæculares ſubditi æſtimarentur, neque cenſuris ſubeſſent,neque fulmina Eccleſiaſtica pati poſſent, prohibentibus Regni ſanctionibus, Eccleſiaſticam iuriſdictionem exerceri aduerſùs laicos,etiam ab eo qui fungitur vtraque, *leg.* 8. *tit.* 3. *lib.* 1. *leg.* 4. *tit.* 7. *lib.* 3. *Recopil.* vbi Azeuedo, Auendaño, & Matienzo, aliis pluribus adiectis; prætereà Salicetus, Narbona, Belamera, Moneta & Balboa *vbi ſupra.* 27

28 Baſilius & Eſcobarius, ſæcularem Scholaſtici iuriſdictionem in laicos ſubditos præferentes, hoc argumento altiſſimè cruciantur. Defecit in eius enodatione Baſilius *n.* 18. Carpit eum Eſcobar, & *n.* 17. ex illa deducit Regalium legum prohibitione, contrarium ius anteà fuiſſe in obſeruãtia. Malè; nam ius anterius Eccleſiaſticum nulli ſæcularium Principum derogationi patere,nec niſi alio Eccleſiaſtico iure reformari, aut innouari poſſet,

potius

potiùs crederem, per illas leges Eccleſiaſticorum Iudicum exceſſibus in producēda iuriſdictione modum, & locum impoſitum eſſe. Ait etiam Eſcobar *num.* 176. Scholaſtico ſpecialiter permiſſum eſſe à Catholicis Regibus, Conſeruatoria vti in laicos Scholares. Hoc autē, quid aliud eſt, niſi eos Eccleſiaſticæ iuriſdictioni ſubiecisse? Vt ab hoc dubio ſe expediat, Pauli Iure conſulti opem implorat, & ex omnino diſſimili ſeruitutis vſucapiendæ farina, *puluerem ob oculos nobis* (cum Lypſio dixerim) *ſpargit*; ocularior Interpres. Enim verò, ſi, vt ipſe vult, ſæcularis maneret iuriſdictio cum facultate cenſurarum expediendarum apud Scholaſticum, poſſet Princeps per eum, quod nequiuiſſet per ſe ipſum; quod, inoffenſis vtriuſq; Iuris elementis, aſſeri non poteſt. Nec Eſcobario militat textus *in cap. Romana*, §. *debet*, *de appellat. in* 6. nam loquitur de appellatione ad Archiepiſcopum deducenda, quoties ſubditus temporalis Eccleſiaſticè vexatur ab Epiſcopo, nec alius aut ex iure publico, vel priuato, aut ex conſuetudine ſupereſt iudex, qui vexationē poſſit coercere. Deniq; omnia fatetur, & ad conſuetudinem recurrit Eſcobar. Sed nec tutus in ea erit, ſi conſulis Bouadilla *lib.* 2. *c.* 17. *num.* 170. Nec eget conſuetudine Apoſtolicum ius toties expreſſum in litteris Cōſeruatorijs. Tandem fatetur Eſcobar, Eccleſiaſticam iuriſdictionem Scholaſtico Salmanticenſi ſaltim conſuetudine partam eſſe.

29 Eſtò tamen hæc Eſcobario condonentur, nullibi hactenùs ipſe negauit, Eccleſiaſticos eos eſſe, in quos nō vtrāq; iuriſdictionē, ſed ſolā Eccleſiaſticā exercuerit Scholaſticus Salmanticenſis, quales eſſe noſtræ Communitatis alumnos docet experientia. Miſſam hic facio quæſtionem plurimorum calculis vexatam de qualitate Eccleſiaſtica Academiæ Salmanticenſis. Nobis promptum eſt, alterutrum alieno periculo credere. Multa pro aſſertiua ſententia non minimam vim inferūt; quæ ad amuſſim diſcuſſa accurato hoc Patris ANDREAE MENDO calamo reperientur.

Excurſus V.

30 IGITVR, quamuis horum ſingulis fundamentis ſententiam noſtram ſtabilire poſſem, aliaque inſuper addere, ex Saliceto, Bellamera, Narbona, Moneta, Barboſa, & Paramo (quem vellicat Baſilius dicto *libr.* 5. §. *vnico*) Gloſſa *in cap. ſciant cuncti* 12. *de elect. in* 6. *verbo*, *Eccleſiaſticas*, Nauarr. *cum.* 2. *de regular. num.* 63. *& conſil.* 6. *de ſimon.* P. Suarez *contra Regem Angliæ lib.* 4. *à cap* 27. Gutierrez *Canonicar. qq. cap.* 35. Carleualio *de iudicijs* 1. *tom. lib.* 1. *diſp.* 2. *q.* 6. *ſec.* 1. *à num.* 402. Et ex pluribus alijs.

31 Malui tamen omnia hæc fundamenta in vnam veluti baſim ſolidare, qua firmiùs erigi poſſit noſtræ aſſertionis ſtructura. Etenim qui alteri ex præfatis rationibus ægrè diſſentiebat, qua ratione poterit omnibus ſimul collectis non ex animo ſubſcribere, & profiteri Eccleſiaſticū eſſe Collegium, in cuius erectione conuenerint Sacer Fundator: Authoritas Apoſtolica. Finis pius, religioſus, & ſpiritualis: Beneficiorum annexio, & incorporatio: Cenſurarum per alios diſcernendarum poteſtas, & Eccleſiaſticæ iuriſdictionis ſubordinatio? Imò verò præter Clericatus inſpectionem, ſub his circunſtantijs quemcumq; laicum in Eccleſiaſticam exceptionem induci, & effectiuè Collegas Ouetenſis familiæ inductos eſſe, cuilibet erit perſpicuum. Et in hanc Eccleſiaſticæ portionis ſpeciem expendi poterunt textus *in Clement.* 1. *de Magiſtr. cap. Clericus*, 3. *de immunit. Eccleſ. in* 6. *cap. ſciant cuncti*, 12. *de elect. in* 6. *& lex* 20. *Cod. Theodoſ. de Epiſcop. & Cleric.*

32 Adhuc ſolidius aliud adeſt fundamentum. Notiſſimum enim eſt, Communitatem Clericis cuiuſuis Eccleſiaſtici Ordinis inſtitutam, vt merè ſpiritualem, pertinere ad Eccleſiaſticam iuriſdictionē, vt in ſpecie notat ex pluribus Bouadilla, *dicto lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 181. Germonius *de Sacror. immun. lib.* 2. *à c.* 1. Baſilius *de matrim. lib.* 5. *c.* 12. §. *vn. num.* 9. & obſeruat paſſim Eſcobar *dicto c.* 21. Nam cum omnes Clerici Eccleſiaſticis etiam primę tōſuræ Ordinibus initiati in Eccleſiaſticam exemptionem, & iuriſdictionem excepti ſint; *cap. continua, & ferè per totam* 11. *quæſt.* 1. *cap. ſi quis, & paſſim, de for. compet. leg.* 1. *& per totum tit. Cod. de Epiſcop. & Cler. & eodem tit. Cod. Theod.* Balſam. *in cap.* 15. *Concilij Carthagin. cap.* 9. Dom. Couarrub. *practic. cap.* 3. *num.* 3. Lamether *de veter. Cleric. & Monach. victu.* & plures alij; Conſequenter & corpus Clericis deſtinatum, Eccleſiaſticum erit ex ſolo Fundationis inſtituto, vt ſpecificè Petr. Gregor, *par.*

tit.

tit. iur. Can. lib.1.tit.4. cap. 7. Quod initio tantùm inſpicitur, vt ex Lambertino *de iure patronat. lib.*1. *p.* 1. *quæſt.* 1. *art.* 10. ſentit, Eſcobar. *num.* 365.

33 Proindè, cum in conſtitutionibus collegij Ouetenſis principem agat ea, quam *ſuprà* expreſſimus; *Primò ſtatuimus, quòd in dicto noſtro Collegio habitent duo de viginti ſtudentes, Clerici ſaltem prima tonſura, quorum nouem dent operam ſacra Theologia, totidem verò Iuriſta, quorum vnus, prout ſorte euenerit, Miſſam quotidie in Capella Collegij celebret, & rerum Sacrarum curam gerat.* Nemo deinceps ambigere poterit, quin ex ſui natura Eccleſiaſticum ſit Ouetenſe Collegium, cuius inſtitutum non admittit Ordinatos quoſcumq; ſed ex his illos, qui ſtatu Clericali funguntur. Ideò non *Collegas*, ſed *Clericos* appellauit. Ideò duos ſaltem Presbyteros exigit, qui ſacrificia peragant, diuinis vacent, ac Sacramenta miniſtrent. Ideò denique *in Conſt.* 18. primus honor Sacerdotibus decernitur, vt in vero Clericorum Seminario illi, tanquam præcipui, cæteris præferantur.

34 Succubuit horum Statutorum veritati Eſcobar, & Collegium Ouetenſe ab erectione ſpirituale conſtitutum diu in Eccleſiaſtico foro permanſiſſe concedit, donec nouo Tridentini Concilij Decreto *in cap.*26.*ſeſſ.*23. Clericis primæ tonſuræ denegata eſt Eccleſiaſtica exemptio, niſi conditiones ibi appoſitas obſeruauerint, quas omnes deeſſe in Statutis Collegijs profitetur; nec prodeſſe, ait, quòd interdum impletæ videantur, cum hoc ex accidenti, non ex diſpoſitione Conſtitutionum proueniat. Hæc ille, *n.* 160.

35 Longè tamen, quàm vt aſſertioni noſtræ iacturā lucis, vel periculū faciat. Imò ex eius doctrina cōſtabit, Collegiū Ouetēſe, & ante, & poſt Tridentinū eſſe Eccleſiaſticū. Primò, quia hoc Ius nititur volūtate expreſſa, & intentione noſtri Fūdatoris, per Pontifices ſæpè admiſſa, & comprobata, quæ, cum initio vtiliter ſtatuta, & ad effectum perducta, legis virtutem obtinuerit, tali natura ex tunc Collegium informat, vt nulla deinde circunſtātiarum varietate poſſit abrogari, *ex reg. factum legitimè* 73. *de reg. iur. in* 6. Decius *in leg. in ambiguis* 85. *leg. omnia* 201. *ff. de reg. iur.* Vbi Ræuardus, Giſan. Vueſebechius, Gothofredus, & alij.

36 Prætereà, quia hæc voluntas Domini Fundatoris adeò circumſpectè, & canonice expreſſa eſt, vt *Clericos* exigat, qui perfecta clericali exceptione fungatur ſaltē ex prima Tonſura. Vnde ex clericis primæ Tonſuræ eos ſolos admittit Conſtitutionum vis, qui ſecundùm Iuris Canonici præcepta Clerici fuerint effectiuè. Ideò poſt Tridentinum hi ſoli Tonſurati, qui iuxta illius moderationem Clerici æſtimantur, ad Statutum pertinent Ouetenſe. Id enim ſibi vult verbum *Clerici*, addita clauſula. *ſaltim prima Tonſura*, quæ Concilij reformationem videtur præcauiſſe, *ex dicta leg. in ambiguis.*

Enim verò, quamuis Conſtitutionis 37 tenor omnes primæ Tonſuræ Clericos admiſiſſet, ſatis tamen eſt ad comprobandam Fundatoriæ voluntatis legem, eo tempore illos requiſitos eſſe, quo Tonſurati Clericali ſtatu, foro, & exemptionibus indiſtinctè gaudebant; ſiquidem indè planiùs euincitur animus erigendæ Communitatis Eccleſiaſticæ ſolis veris Clericis deſtinatæ, ex quo vno Eccleſiaſtica qualitas ſecurè deſcendit. Quinimò ſiquer; Dom. Fundatorem, qui exegit requiſitum ſufficiens ad effectum eiuſdem qualitatis, exacturum fuiſſe omnia conducentia, adhoc vt eius conſilium exitum haberet, prout exegit *in dicta Conſtit.* quæ tamē initio ſemper attendenda eſt, vt notat Eſcobar *num.*365. quia corpus myſticum Collegij tunc natū ſuam indelebilem ex tunc naturā ſortitum eſſe cenſentur inſtar corporis humani, vt prodit Sebaſtian. Cæſar *vbi ſuprà q.* 1. *proœm.* §. 4. *à num.* 26. Adeò vt licèt temporis tractu ad vnum hominē Collegium reducatur, adhuc integra eius natura permaneat, de quo *infrà.*

Cæterùm, licèt hæc qualitas Eccle- 38 ſiaſtica nec Statutis, nec volūtate Dom. Fundatoris niteretur; ſed ſola continuata receptione Tonſuratorum, adhuc nullam pateretur offenſam ex Tridentini reformatione, quæ ſolùm pertinet ad ſingulas perſonas, non autem ad corpora myſtica Communitatum, *ex regul, dictum* 76. *de reg. iur. in* 6. His enim præiudicium fieri nequit ex verbis generalibus, præſertim quoad proprij iuris diminutionem, nec exemptionibus ſemel quæſitis denudari poſſunt, niſi per clauſulam ſpecialem derogatoriam, in qua nominatim citra ambiguitatem exprimantur; *ex reg. odia* 15. *reg. in obſcuris* 30. *cum alijs de reg. iur. in* 6. *leg. ſemper* 9. *leg, rapienda cum alijs ff. de reg. iur.* Conſule earum Interpretes.

Propterea

39 Propterea in eadem ſuppoſitione nequiret poteſtate iuris (vt placet Eſcobario) qualitate hac Eccleſiaſtica Collegium defraudari; qui priuilegia, ſeu Iura ſpecialia poteſtate iuris nunquam abrogantur, vt in noſtra ſpecie ſtatutorum reſoluitur *in cap.* 1. *de conſtit. cap. dudum* 14. *de prabend. cap.* 1. *de reſcript.* Vbi plura Expoſitores. Deinde, cum in corporibus myſticis deficiat ratio, quæ Tridentini reformationi cauſam præbuit, omnimodò excluditur extenſio eius ad Collegia, etiam ſi fateamur, ea potuiſſe videri reformata, iuxta *reg. decet.* 16. *reg inſpiciamus* 45. *de reg. iur. in* 6. cum aliis.

40 Eſto tamen Tridentini Decretum producendum eſſet ad Corpora myſtica, adhuc Collegium Ouetenſe, vt pote Concilio vetuſtius, citra eius reformationem remaneret; nam hæc ad Communitates, & Corpora futura induceretur, non ad ea, quæ anteriùs erecta reperiuntur, maximè longiſſima præſcriptione temporis inueterata, quibus ſemel patrum ſpeciale ius alio ſolo ſpeciali iure poteſt auferri, ſi enim Clericatus præſcribi poteſt in perſonis, vt reſoluit Per. Gregor. *de re Benefic. cap.* 36. *num.* 23. multò magis Eccleſiaſtica qualitas in Corpore myſtico. Conſulatur Solorzano *de iur. Ind. lib.* 3. *cap.* 2. *&* *lib.* 4. *Polit. cap.* 2.

41 Vlteriùs, etiam ſi Tridentini reformatione derogatum eſſet Eccleſiaſticæ Collegij qualitati, ita vt Tonſurati eius alumni ex tunc laici efficerentur, nondum tamen illa potuiſſet amitti, ſed deberet conſeruari in duobus Preſbyteris, quos exigit *Conſt.* 1. adeo ſtrictè, vt etiam tempore peſtis, quo tres remanent in Collegio, vnus ex illis futurus ſit Presbiter; vnde reuincitur Eſcobar aſſerens, poſſe hoc Collegium integrè ſæcularibus conſtare. Quamuis enim ad adquirendam qualitatem Eccleſiaſticam, oportuerit, omnes Collegij præbendas, aut potiorem earum numerum Clericis deſtinari, ad retinendam tamen, duas Sacerdotibus, ſeu Clericis Abſolutis, & omni reformatione maioribus ſufficit præſcriptas eſſe, vt in ipſiſſimo tenore exprimitur *in leg.* 7. § *final. ff. Quod cuiuſcumque Vniuerſ.* Vbi iura Vniuerſitatis, quæ non niſi per tres adquirũtur, in vno retinentur; ſicut *& in leg propone batur* 76. *de iudic. in leg.* 1. §. *familiæ ff unde vi* Cuiacius *in leg.* 40. *ff. de verb. ſign.* Pet. Gregor. *lib.* 15. *ſyntag. c.* 32. & plures. Quin & Collegia Eccleſiaſtica in duobus conſiſtere, iactat Petr. Greg. *de re benef. c.* 15. *n.* 5. Quò facit regula, *Faciliùs retineri poſſe quã adquiri.* De qua Cuiacius & An. Fab. *in l.* 19. §. *veniunt, de petit. hered.* Plura Hiſpanæ ſapientiæ Conſiliarius Dominus Franciſcus Salgado *de protect. Reg.* 3. *part. capite* 10.

Excurſus II.

DEnique, tametſi nec Fundationis ini- 42
tio, nec Dom. Fundatoris voluntati, nec corpori myſtico ſtandum foret, ſed aliqua exceptionum Tridentini in Statutis quæreretur, vt qualitatem Eccleſiaſticam retineat, ommes eas exceptiones exhibere licebit. Aderit enim prima, ſcilicet *Beneficium Eccleſiaſticum*; quod ſolùm ſufficere Tonſuratis ad fori priuilegium, multis oſtendit Barboſa *in remiſ. ad Triden. ſeſſ.* 23. *c.* 6. *à n.* 13. Etenim Collegio vniuit Leo X. tria Beneficia in diœceſi Hiſpalenſi; tria in Cordubenſi. Paulus III. vniuit eidem, anno 1535. & 1546. quatuor Beneficia in diœceſi Salmantina. Paulus V. anno 1607. tria Beneficia in eadem diœceſi Gregorius XV. anno 1622. vnum in Hiſpalenſi. Proindè totum ferè Collegij patrimoniũ Beneficiis Eccleſiaſticis abſumitur, quorum ſingulis idoneos Vicarios deſignare tenetur iuxta *præceptum* 5. *Statutor.* retento ſibi Parochiali iure. Vicariorum verò mores frequenter explorare, eoſque perſonaliter viſitatione ſedula recolere & Theologos Collegas ad habendas Conciones, & iuuandos Vicarios in Quadrageſima, Aduentu, Paſchatibus, & Feſtis ſolemnibus ad Salmanticenſia Beneficia diſtribuere iubetur Rector *in dicto præcept.* 5. *& in Ceremoniis, de los que van à predicar al Auiles, &c.* Hoc autẽ munus Clericale Parochorum ſapere, probat Petr. Gregor. *partit. Iuris Canonici lib.* 1. *tit.* 27. *cap.* 2.

Aderit ſecunda, nempe habitus, &
tonſura Clericalis. Collegarum enim 43
Ouetenſium habitus, non quibuſvis Clericis modò, ſed ipſis Sacerdotibus religioſus, tum ex propria honeſtate, tum ex approbatione Pontificia omnino habetur; atque adeò ſæcularium Presbyterorũ formalior, & auſterior eſt ob neceſſarium pileorum vſum, & ſericarum, politiorumq; veſtium prohibitionẽ. Etenim hæc indumentorum

mentorum interiorum,exteriorumq; Clericalis, & regularis honeſtas, tam in Salmanticenſi ambitu,quàm alibi, accuratiſſimè decernitur *in Conſt.* 31. 53.73. 80. *&* 85. *ac in præcept.* 35. *& ſeqq. & in ceremon. del dia de Campo, n.9. & De quando ſe ſale á cauallo.& Del hábito de los Familiares.* Tonſura verò non ſolum in Collegialibus electis, verum & in Oppoſitoribus obſeruatur,& labri tonſuta non nouacula,ſed forcipibus fieri debet; & velut ex perpendiculo congruit cum tonſura,quæ inPresbyteris exoptatur *in cap.ſi quis 4. cum ſeqq. de vit.& honeſt.Cleric.c.21.cum ſeq q.d: Cleric. coniug.Triden. ſeſſ.* 23.c.2. Plura, & ſpecioſa poterunt depingi ex Phœnice iuridica, rediuiua ſcilicèt abditiorum litterarũ philologia,qua Regij Patrimonialis Senatus Fiſcalis Dom. D. Antonius de Feloaga Veſpertinæ olim Salmanticenſis Cathedræ Anteceſſor,nunc meus Præceptor, nunc,& in poſterum cultu duraturus, decoram exhibet Collegialis tonſuræ rationem *in prætermiſſis.*

44 Nec deerit *applicatio Eccleſiæ.* Nam primò Eccleſiæ Parœciali S. Bartholomæi nominatim deſtinatum eſt Collegium *in Conſt.* 1.*&* 49, cum onere habendarum in ea Concionum, Dominicis, & Feſtiuis Quadrageſimæ diebus, quod ad munus Clericale pertinere, innuit *Clem. dudum,* §. *verùm,de ſepult.* Deinde expreſſa Leonis,& Adriani ſententia,cultui Capellæ Collegium adſcribitur in illis Bullarũ verbis,*Cum Altari,Capella,& campanili,&c.* Quibus conſonat *Conſt.* 69. vbi ſaltè quater in anno iubentur Collegæ,& Familiares Sacramenta in Capella percipere, ibique Eccleſiæ præceptum adimplere. Conſonat *Conſt.*1.de Miſſis in ea quotidie celebrandis *Conſt.* 6. De ornamentorum cura, & eorum per Feſtiuitates diſtributione, *Conſt.*70.De commemorationibus inMiſſa faciendis.*Cõſt* 86.De ſolemnibus Feſtis ſolemniori Miſſarum honore colendis. *Cõſtit.*91. De vigilia,& tranſlatione D.Iacobi cum Veſperis,Miſſa,& Concione,& proceſſione in Capella Benefactorum gratia celebrandis.Ex *præcep.*1. De ſalutatione B. Mariæ quotidie recitanda, & de Vigiliis, ac Anniuerſariis frequentiſſime repetendis.Hunc autem Capellarum cultum, Eccleſiaſtica authoritate comprobatum, ſufficere ad fori priuilegium in Oratoriis cõmunitarum laicis, inſtitutarum,aſſerit *Riccius in dec.Curiæ Neap. deciſ.* 111. cum pluribus. Collegiumq; ſeu corpus Eccleſiaſticum reddere, adſtruunt cum multis Gutierrez *Canon. qq. c.* 35. *n.*18. Solorzano *libr.* 4. *polit.c.*3. præſertim accedente dotatione, prout in noſtra Capella, cui vnita ſunt quatuor Beneficia. Capellam autem à Pontifice comprobatam (qualis eſt noſtra) in Beneficium Eccleſiaſticum eleuari, conuincunt *c. Apoſtolicæ* 8. *q.*1. Pet. Gregor. *lib.* 1. *partit. tit.* 27. *c.* 6. *n.* 5. & alij. Si quis autem adhuc Epiſcopi facultatem in hac Tildenrini exceptione deſideraucrit, videat Summi Epiſcoporum Præſulis facultatem Bullis, & Conſtitutionibus inſinuatam, & *inferius* adſtruendam.

Aderit & tertia exceptio excuſſa in verbis, *Vel in ſeminario Clericorum verſetur;* 45
Siuè enim hoc vſurpatur pro domo Clericis inſtructa, extra aleam eſt, vel ipſo Eſcobario iudice, Collegium Ouetenſe Clericorum ſeminarium eſſe,cum debeat Clericis omnium Ordinum conſtare. Siuè ſeminarium Clericorum cupias Collegium hominum promerendi, confectandique Clericatus cauſa tepoſitorum, *arg. text.in l.*9. §. *ſeminarium, de vſufructu*,inſtar eorum, quæ ſtatuuntur in Tridenr. *ſeſſ.*23. *c.* 18. de quibus Fileſacus *de ſacr. Epiſ. aut. c.* 15. *à* §. 2. & alij. Eequis, quæſo, Collegium hoc feraciſſimum inficietur Clericorum ſeminarium?Hinc purgatorioris doctrinæ ſtipidibus Eccleſiæ conſeruntur. Hinc Senatus Inquiſitionum ſacrarum aſſeritur cedris Iuſtitiæ. Hinc culmen Epiſcopatuum laureis ſacris redimiri,& Cardinalium faſtigium purpurare crebrò conſpicitur. Hic primæuis radicibus coaluit diuina illa Mogrouei palma,quę in Limanum ſolum traducta ſurrexit in arborem procerrimam ſanctitatis, & extenſis Apoſtolicis ramis omnem penè Occidentalem plagam Euangelij ſapore refecit; quem breui Sanctorum cenſui adſcribendum ſperamus.

Nec ex Citeria loquor.Liberauit meam fidem Gregorius XV.in litteris anno 1622. 46
pro annexione Beneficiorum Indultis, aiens; *Collegium verò prædictum Reipublicæ Chriſtianæ non parùm vtile ab ipſius Fundationis initio fuerit hactenùs, & in poſterum futurum eſſe ſperetur, cum tractu diſtorum centum, & quatuordecim annorum ex eo quinquaginta S. R. E. Prælati, Cardinales videlicèt, ac Archiepiſcopi, & Epiſcopi, necnon ſeptuaginta ſex Præbendarum Magiſtralium,ac Doctoralium in Eccleſijs Cathedra-*

libus

libus Prabendati, ac triginta Conſiliorum Regiorum Caſtellæ, & Indiarum, ac Ordinum Militarium, necnon Aragonum & Cancellariarum, ac Audientiarum Præſidentes, ac earum Auditores centum, vel circa; & inſuper duo decim, qui inſignia eorum opera ad publicam vtilitatem imprimi curauerunt, emanauerint, & alij in Conuentu Reuerendiſſimorum Patrum Concilij Tridentini ſexdecim eiuſdem Collegij filij adſtiterint, & in ipſa Vniuerſitate Salmanticenſi centum & viginti tres publicas Cathedras tam in Theologia & Iuribus, quàm etiam in Artibus tenuerint, &c. Sacrum calculum duplicat Vrbanus VIII. in diplomate pro eadem annexione conceſſo anno 1624. Nec ab illo in noſtrum æuum Eccleſiaſticos Collegij prouentus deducere in animo eſt; nec omnes latent; cœpit enim noſtra ætas ſeptem ſimul Epiſcopos, duos S.R.E. Cardinales Sandoualiū ab ipſo Collegio (catenùs inſolita res) & Albornocium plures Inquiſitores, & ſingularum ferè Eccleſiarum literarios Canonicos, vt abſtineā à Præſidibus & Conſiliariis Regiis, quorū diues fuit, & eſt queſtus, an non hoc ſeminariū Clericorum, quaſi in via ad Ordines Maiores ſit omnino iudicandum; maximè cum ex trecentis quatuor Collegialibus hucvſque recēſitis, ducētos & prope quinquaginta Eccleſiaſticum Ordinem conſtet obſeruaſſe.

47 Vltima adhuc exceptio Tridentini, *aut in aliqua Schola, vel Vniuerſitate de licentia Epiſcopi verſetur*, redditur expreſſior & illuſtrior. Locatum eſt enim ouetenſe Collegium in gremio Salmanticenſis Scholæ, potioris quidem ex quatuor generalibus Orbis Academiis. Sed & ſeparatim ipſum Collegium, ſicut quamuis Cōmunitatem Vniuerſitatis nomine venire, patet *ex tit. ff. quod cuiuſq; Vniu. nom. ſit. ff. de manumiſſ. quæ ſeru. ad Vniu. pet.* Et ex pluribus aliis. Collegiorum autem corpora pro Vniuerſitate hominum in vnius Inſtituti ſacri vel profani, aut artificij communionem congeſta, fas erit obſeruare, *in tit. ff. de Colleg. illicit. & eod. tit. in Cod. Theod. l. vlt. ff. de excuſ. tut.* & ex innumeris aliis.

48 Ait Eſcobar Collegio Ouetenſi deeſſe exceptionem eam Tridentini, *Epiſcopi Facultas*. Sed ſanè vt oſtendimus, hanc habet à Summo Eccleſiæ præſule, nec vtiliter ab Epiſcopo poſceretur, nam Apoſtolica Sedes ligat manus inferioris, nec poteſt Prælatus inferior mittere manum in rem priuatiuè à Pontifice prægnitam & deciſam; iuxta *Extrauag. ad Roman. de præb.* Gonzalez *ad reg. Canc. reg. 8. Gloſ 52.* cum pluribus. Collegium verò noſtrum Pontificiæ Facultatis iuribus gaudere *ſuperius* ſatis euicimus, ampliſſimamq; poteſtatem Sedis Apoſtolicæ ad eius erectionem, & vt ſingulis Collegis liceat in Salmantina Schola reſidere, ibique ſoro, & immunitatibus fungi cum exemptione cunctarum diocæſanarum iuriſdictionum. Hæc autem ſi non ſit facultas, quid Facultas erit? Innititur Eſcobar *in leg. 1. lib. 8. l. 9. tit. 4. lib. 1. Recop.* Vbi Epiſcopi facultas ita reſtringitur, vt in ea profeſſio, origo, incolatus, ætas, qualitas, menſis, annus, & Notarius exprimantur; Quæ, ait, deeſſe Collegio noſtro. Sed Concilij deciſio nulla poteſt ſæculari limitatione compeſci; Ita Domin. Couarrub. *pract. à c. 3* P. Suarez *contr. Reg. Angl. lib. 3. c. 27.* & plures. Quamuis autem ea limitatio eſſet obſeruanda, repetitetur in Collegij Statutis; Profeſſio in Bullis, & *Conſt. 13.* Origo, & incolatus, in Bullis & *Conſt. 2.* Ætas *in conſt. 6.* Qualitas in *1. Conſt. & ſeqq.* Menſis, annus, & Notarius in Bullis Pontificiis.

Singulis etiam Collegiis præfatæ exceptiones congruunt, & ſingulari iure per matriculam quotannis Academię illi mancipantur. Inſuper Eſcobar ipſe docet, maiorem, vel æqualem Eccleſiaſticorum portionem totum corpus reddere Eccleſiaſticum. Noſtro verò Domus ex Conſtitutionum directione adhuc pro maiori numero ab Eccleſiaſticis incolitur; vt ex Præbendis Theologorum, (quamuis earum numerus Pontificia authoritate ſit deintegratus) & Capellarum, liquet; Et prima electio ſolum vnum non Presbyterorum cœpit, & exindè in noſtrum æuum hæc ſeries Eccleſiaſtica eſt prolata. 49

Excurſus. VII.

OBſtare tandem Eccleſiaſticæ qualitati videtur, quòd ad Collegium Ouetenſe ex Regio, & ſæculari Senatu Viſitatores emanauerint. Sed rem elucido. In *Conſt 82. & ſeqq.* Viſitatores Eccleſiaſtici Collegio deputantur, & inſtructio confertur. His Viſitationibus diu florentibus referta ſunt Collegij Volumina. Poſtmodùm Viſitatores ad Academiā delegati Ouetenſi Collegio, tanquam eius 50

eius portioni leges reformatrices indice-
re cœperunt. Etenim ex protectione &
Patronatu Academiarum Hiſpanarum
ad Regem pertinente iura Viſitationum
expediendarum emanauere, quæ etiam
ad Sacerdotes & Religioſos Vniuerſita-
tum, qui ſæculari iuriſdictioni non ſub-
duntur in his quæ ad Vniuerſitatem per-
tinent, extenduntur; hincque etiam ad
Collegium Ouetenſe cæ Viſitationes,
quatenùs publicum totius Vniuerſita-
tis, cuius portio illud eſt, commodum
cernunt, & politicum moderamen
reſpiciunt. Ius autem Eccleſiaſticum Col-
legij illibatum, & incolume relinquitur;
nec nobis licet illud alteri condonare, iux-
ta *c. Cleric. de iud. c. ſignificaſti, de for. comp.* &
Interpretes *in cap.* 1. *& c. ad noſtram, de
conſuet.*

Hæc velut ad cribrum dicta, & ex
limpidiſſimis vtriuſque Iuriſperitiæ fonti-
bus hauſta, Orthodoxæ primùm matris,
deinde cuiuſvis eius prolis, legitima, & nõ
laruali ſapientia initiatæ, iudicio ſiſtimus.
Exulet hinc liuor, & Criſis animi, non ra-
tionis tumore laborans. *Tu verò probata cœlo
mens,* doctiſſime MENDO *hunc male torna-
tum laborem, qui a: te vltro decurris,
vt tuus ſit, in tuam tutelam aſſe-
re, & incudi redde; vniuer-
ſoque Operi fœlicem,
quem potes, Colopho-
nem impone.*

* *

*

Gloria tota Deo, nobis qui hæc otia fecit.

INDEX

INDEX VERBORVM,

QVÆ REPERIENTVR IN Indice Rerum.

Abſolutio.
Academia.
Academia vniuerſi Orbis.
Acclamationes, ſeu vociferationes Scholarium.
Actor.
Adminiſtrator.
Alea Ludus.
Alienare. Alienatio.
Alimenta.
America Academia.
Anglia Academia.
Appellare. Appellatio.
Apoſtoli.
Approbatio Confeſſarij.
Ariolus. Aruſpex.
Arma.
Artes liberales, ſeu Philoſophia.
Aſtrologia iudiciaria.
Authentica.
Authores.
Bacchalaureatus. Bacchalaureus.
S. Benedicti Sacer Ordo.
Beneficium Eccleſiaſticum.
Bibliopola.
Bohemia Academia.
Bona, & Bonorum poſſeſſio.
S. Brigitta.
Bulla Cœna.
Bulla Cruciata.
Cæſaraugusta.
Cancellarius Academiæ.
Candidati.
Canonicatus. Canonicus.
Canonis priuilegium.
Cardinalis.
Caſtitas.
Capitulum.
Cathedra Academiarum.
Cenſura.
Ceſſatio à diuinis.
Chirurgia.
Chorus.
Clandeſtinum matrimonium.
Clericus.
Clitellarius.
Codicilli.
Collega.
Collegium.
Colonienſis Academia.
Commendæ, & Commendatarij Equites.
Communio Paſchalis.
Complutenſis Academia.
Conceptio Deiparæ Virginis.
Concilia.
Conſeruator Iudex.
Conſeſſus Academicus.
Conſiliarij Academiæ Salmãticæ.
Conſtitutiones.
Conuerſi Religioſorum.
Curſus Litterarius.
Damna Academiæ.
Definibilitas Myſterij Immaculatæ Conceptionis.
Democritus.
Denuntiationes.
Deputatus Academiæ.
Diæta.
Diſpenſare. Diſpenſatio.
Diſtributiones.
Diuinationes.
Doctor.
Doctoratus.
Doctorellus.
Doctrina.
Domicilium, & quaſi domiciliũ.
S. Dominicus.
Domus.
Donatio.
Dubium.
Duellum.
Ebrietas.
Eccleſia.
Eccleſiaſticus.
Elector.
Eleemoſyna.
Eliſabetha Regina Catholica.
Emeritus, Hiſpanè Iubilado.
Epiſcopus.
Equites Militares.
Eugeniana Bulla.
Examen. Examinatores.
Excommunicatio. Excommunicatus.
Exercitatio corporis.
Exilium.
Famulus.
Feſtus dies.
Fideicommiſſum.
Fideiuſſor.
Fidei Tribunalia.
Filius, & Filius Familias.
Fœmina.
Fori priuilegium, & Forum.
S. Franciſcus Xauerius.
Gabella.
Gallia.
Germania.
Gradus litterarius.
Grammatica.
S. Gregorius Nazianzenus.
Hebræa lingua.
Hæreditas.
Hiſpania.
Honores Litterarij.
Hora Canonica.
Hoſpes Collegij.
Hybernia Academia.
Ieiunium.
S. Ignatius de Loyola.
Ignorantia.
Immunitas Eccleſiæ.
Impedire. Impedimentum.
Imperator.
Impubes.
Indiarum Academia.
Infamis.
Informationes.
Inhibitio.
Inſignia Doctorum.
Interdictum.
Irregularitas.
Italiæ Academiæ.
Iudex, & Iudex Academiæ Salmantinæ.
Iuramentum.
Iuriſdictio.
Ius Canonicum, Ciuile, & Regium.
Ius patronatus.
Lacticinia.
Lectio.
Lector.
Legatum.
Lex.
Libri.
Licentiatus.
Litteræ humaniores.
Ludus. Ludi, ſeu ſpectacula.
Luxuria.
Magiſter. Magiſterium.
Magiſter Scholæ Salmantinus.
Magiſtratus Academiæ.
Maria Virgo.
Margarita Auſtriaca Hiſpaniarum Regina.
Martinus V. Pontifex.
Matricula, ſeu album Academiæ.
Matrimonium.
Medicina. Medicus.

Miles.
Militares Ordines.
Miſſa.
Monaſterium.
MoZarabe Officium.
Multio ſtudioſorum.
Muſica.
Notarius.
Nountius.
Nuntius Apoſtolicus.
Nuntij Studioſorum.
Officiales Academiæ.
Officium Canonicum.
Oppoſitores ſeu Candidati.
Opus bonum.
Ordines Militares.
Ordines Religioſi.
Origo. Oriundus.
Oſcenſis Academia.
Otium.
Oua, & Lacticinia.
Papyrus ſignata.
Parochus.
Patres Eccleſiæ.
D. Paulus Apoſtolus.
Peccatum.
Peculium.
Pilæ Ludus.
Pœnæ.
Polonia Academia.
Pontifex Summus.
Præbenda.
Prædicatorum Ordo Sacer.
Prælatus.
Præſcriptio.
Præſentatio, & præſentandi ius.
Primicerius Academiæ.
Princeps.
Priores Militares.
Priuilegiatus. Priuilegium.
Procurator.
Profeſſores ſcientiarum.
Pudor.
Quadrageſimales dies.
Recitatio Officij Canonici.
Recreatio.
Rector Academiæ.
Rectores Collegiorum.
Recuſatio.
Redditus.
Regnigena.
Regularis, ſeu Religioſus, & Religiones Sacræ.
Relectio.
Relegatio. Relegatus.
Reſeruati caſus.
Reſidentia.
Reſtitutio.
Reuelatio.
Reus.
Rex.
Salmanticenſis Academia.
Salmanticenſia Collegia.
Schola.
Scholaris, ſeu Scholaſticus.
Scholaſticus Salmantinus.
Scientia.
Scotia Academia.
Scriptura Sacra.
Secretum.
Senator. Senatus.
Senatusconſultũ Macedonianũ.
Sepelire. Sepultura.
Sicilia Academia.
Simonia.
Societas Ieſu.
Spectacula.
Sponſalia.
Sponſiones.
Statuta.
Studioſus.
Studium.
Subſtitutus Cathedræ.
Succeſſor ſtudioſus.
Suffragium.
Supplicium.
Syndicus.
Tabellio.
Taurorum agitatio.
Tertia.
Teſtamentum.
Teſtis.
Theologia.
D. Thomas Aquinas.
Toga.
Togatus.
Traditio.
Tranſcribere.
Tribunal.
Tridentinum Concilium.
Typographus.
Tyro Scholaſticus.
Vagus.
Vaticinator.
Verecundia.
Veritas.
Veſtes.
Vice-Cancellarius.
Vidua.
Virgo Maria.
Violatio Eccleſiæ.
Viſitator Academiæ.
Vniuerſitas.
Votum.
Vox.
Vſucapio.
Vſusfructus.
Vſura.

INDEX

INDEX RERVM.

Littera L. Librum; N. numerum marginalem deſignat; A. Appendicem; Q. quæſtionem.

A

Abſolutio.

ABSOLVERE ab excommunicatione contracta propter lectionem librorum prohibitorum quis poſſit? *lib. 2. à n.* 168.

Abſolui poteſt quis abſque priuilegio à caſibus reſeruatis in ſua patria, ſi non ſint reſeruati in loco, in quo exiſtit, *l. 3. num.* 249. Quid dicendum de reſeruatis Religioſorum? *ibi n.* 250.

Abſolui poteſt quis ab excommunicatione propter duellum contracta, virtute Bullæ Cruciatæ, *l. 3. n.* 313. Et etiam à Confeſſariis Ordinum Mendicantium, virtute ſuorum priuilegiorum, *ibi n.* 314. Abſolutio ab excommunicatione poteſt præſtari in foro conſcientiæ extra forum pœnitentiæ, *ibi n.* 315.

Abſolutio ab excommunicatione reſeruata Magiſtratui Eccleſiaſtico Academiæ nequit abſque priuilegio præſtari, niſi ab ipſo; *l. 3. n.* 395. Si ſit excommunicatio generalis, poteſt ab ea abſolui toties quoties virtute Bullæ Cruciatæ, & à Regularibus virtute priuilegiorum, *ibi n.* 396.

Abſolutio à cenſura lata in particulari à Magiſtratu Academiæ, aut ab alio Iudice, an poſſit præſtari virtute Bullæ Cruciatæ, aut priuilegij Regularium, ſi ſatisfactum ſit parti? *l. 3. à n.* 399. A quibus cenſuris, præter latas ab ipſo, poſſit abſoluere Magiſter Scholæ Salmantinus? *l. 1. n.* 197.

Academia.

Academia vnde dicta? *l. 1. n.* 2. Academiæ à quo poſſint inſtitui? *ibi n.* 4. *&* *n.* 232. Earum vtilitas, *ibi à n.* 8. A quo poſſint ab vno ad alium locum transferri? *ibi à n.* 278.

Academiæ an ſint Eccleſiaſticæ, vel ſæculares? *l. 1. à n.* 221. Viſitari poſſunt authoritate Principis, *ibi n.* 238.

Academia poteſt à litigantibus recuſari, *l. 1 à n.* 540. Academia ad ſuas cauſas agendas quid præſtare valeat? *l. 1. à n.* 562. Valet gerere munus Actoris, & Rei per procuratorem; & qua alia via? *ibi n.* 563. Coram proprio Iudice eſt conuenienda, *ibi n.* 568. Quomodo ſit citanda ad iudicium? *ibi n.* 567. An admittendi ſint ad teſtificandum hi, qui ſunt de Academia? *ibi n.* 571. Si ſit indefenſa, ſententia contra illam lata eſt nulla, *ibi n.* 573.

Academia poteſt facere compromiſſum, *l. 1. n.* 572. Habere poteſt bona, & redditus *ibi à n.* 574. Valet facere contractus, & obligari, *ibi à n.* 576. An obligetur, ſi eius procurator accipiat mutuò pecuniam? *ibi num.* 578. Quomodò alienare queat? *ibi num.* 579. *&* 589. Vide *Donatio. Præſcriptio.*

Academia an poſſit delinquere, & ex delicto, vel quaſi delicto obligari, *l. 1. à numero* 587. Quomodo ſit punienda? *ibi à numero* 594. An valeat imponere collectam ſoluendam ab Academicis? *ibi à n.* 626. Bonorum ſucceſſio competere poteſt ei, *ibi à n.* 606. Vide *Bona.*

Academia an valeat inducere conſuetudinem obligantem Academicos,& quantum temporis ad eam inducendam requiratur?. *l.1 n.603.* An poſſit condere ſtatuta? *ibi n.* 604. An teneatur ſoluere ſubſidium Eccleſiaſticum,dictum *ſubſidio, y eſcuſado; ibi à num.* 607. Et an id ſit ſoluendum ex Tertiis,ſi hæ ſint Academiæ perpetuò applicatæ? *ibi num.*612. Vtrùm debeat ſoluere gabellas ex contractibus,quos celebrat? *ibi à n.*619.

Academiæ corpori competun priuilegia Studioſis conceſſa, *l.1.n.*621.

Academiæ,& Collegia,quæ habent ius patronatus in Eccleſiaſtica Beneficia, an poſt primam præſentationem poſſint variare, & alium præſentare? *l.* 1. *à n.*630. An accumulatiuè, vel priuatiuè? *ibi n.*635. An toties quoties? *ibi n.*936.

Academia gaudet beneficio reſtitutionis in integrum, *l.1.à n.*637. Etiam ſi læſio ſit ob negligentiam Procuratoris, *ibi n.*640. Intra quod tempus debeat reſtitutionem petere? *ibi n.*641.

Academiæ in Actibus publicis quem ordinem, & præcedentiam debeant præſcribere ſeruandam in ſedendo? *l.* 1. *à numero* 642.

Academiæ Senatus an poſſit mulctas, & pœnas infligere, & Cathedrâ Moderatorem priuare, *l.* 1. *à num.* 666. Nequit dies Feſtos inſtituere, *l.3.n.*268.

Academiæ inſtitutæ à Principibus ſæcularibus ob plures fines,expedit,vt confirmentur à Pontificibus, *l.2.n.*258.

Academiæ Senatus an poſſit detinere, aut reuocare Magiſtrum Religioſum, qui per ſuum Prælatum à loco Academiæ remouetur? *l.2.à n.*330.

Academiæ ferè omnes iuramento ſe obſtringunt defendendi piam Opinionem de Immaculata Deiparæ Conceptione, *A.à num.* 117 Quàm iuſtum,pium,& de veritate certiſſima ſit id iuramentum? *ibi à n.* 1.

Academiæ Italiæ, & Siciliæ recenſentur, & aliqua de illis libantur, *l.1.à n.*15.

Academiæ Galliæ, *l.1.à n.*47.

Academiæ Germaniæ, Poloniæ, Bohemiæ,& Daniæ, *l.1.à n.*63.

Academiæ Angliæ, Scotiæ,& Hyberniæ, *l.1. à n.*89.

Academiæ Hiſpaniæ, & Americæ, *l.1. à numero* 93.

Academiæ vniuerſi Orbis.

Aberdonenſis in Scotia, *l.1.n.*92.
Abulenſis, *l.1.n.*122. in Hiſpania.
Afranenſis in Dania, *l.1.n.*70.
Anconitana in Italia, *l.1.n.*37.
Andegauenſis in Gallia, *l.1.n.*52.
Aquenſis in Prouincia, *ibi n.*62.
Armachana in Hybernia, *ibi n.*91.
Argentoratenſis in Germania, *ibi n.*85.
Aurelianenſis in Gallia *ibi n.* 51.
Bangorienſis in Anglia, *ibi n.*91.
Baſilienſis in Germania, *ibi n.*64.
Barcinonenſis in Hiſpania, *ibi n.*108.
Beacienſis in Hiſpania, *ibi n.*117.
Bergamenſis in Italia, *ibi n.*30.
Bituricenſis in Gallia, *ibi n.*56.
Bononienſis in Italia, *ibi n.*16.
Burdegalenſis in Gallia, *ibi n.*55.
Cadomenſis in Gallia, *ibi n.*54.
Cadurcenſis *n.*57.
Cæſaraugustana in Hiſpania, *ibi n.*107.
Cantabrigenſis in Anglia, *ibi n.*89.
Carnorenſis in Italia, *ibi n.*37.
Caſſelenſis in Hybernia, *ibi n.*90.
Carinenſis in Sicilia, *ibi n.*41.
Cliuenſis in Gallia Belgica, *ibi n.*87.
Colonienſis in Germania, *ibi n.*63.
Complutenſis in Hiſpania, *ibi n.*95.
Compoſtellana in Hiſpania, *ibi n.*116.
Conimbricenſis in Hiſpania, *ibi n.* 1.0.
Cracouienſis in Polonia, *ibi n.*88.
Dilingana in Germania, *ibi n.*65.
Dolana in Gallia, *ibi n.*62.
Duacenſis in Germania, *ibi n.*93.
Dublinenſis in Hybernia, *ibi n.*91.
Dunenſis in Hybernia, *ibi.*
Erphordienſis in Thuringia, *ibi n.*66.
Euorenſis in Hiſpania, *ibi n.*116.
Ferrarienſis in Italia, *ibi n.*19.
Florentina in Italia, *ibi n.*20.
Francfordenſis in Germania, *ibi n.*67.
Friſburgenſis in Briſgoia, *ibi n.*68.
Fuldenſis in Germania, *ibi n.*70.
Gandienſis in Hiſpania, *ibi n.*111.
Glaſcouienſis in Scotia, *ibi n.*92.
Græcenſis in Germania, *ibi n.*86.
Granatenſis in Hiſpania, *ibi n.*113.
Gripſuualdenſis in Pomerania, *ibi n.*69.
Hafnienſis in Dania, *ibi n.*72.
Helmſtadiana in Germania, *ibi n.*85.
Herbipolenſis in Germania, *ibi n.*72.
Heydelbergenſis in Comitatu Palatino Rheni, *ibi n.*71.
Hirachenſis in Hiſpania, *ibi n.* 119.
Hiſpalenſis in Hiſpania, *ibi n.*90.
Ileridenſis in Hiſpania, *ibi n.*101.
Ingolſtadienſis in Bauaria, *ibi n.*73.
Iuliana in Ducatu Brunſvicenſi, *ibi n.*86.
Koppenhagenſis in Diana, *ibi n.*70.
Limenſis in America, *ibi n.*123.
Lindisfarnenſis in Anglia, *ibi n.*91.
Lipſenſis in Miſnia, *ibi n.*74.
Liſmorienſis in Hybernia, *ibi n.*90.

Louanienſis in Brabantia, *ibi n.*75.
Lugdunenſis in Gallia, *ibi n.*62.
Lugduni Batauorum, *ibi n.*87.
Maceratenſis in Italia, *l.*1.*n.*37.
Maionenſis in Hybernia, *ibi n.*90.
Mantuana in Italia, *ibi n.*31.
Maſpurgenſis in Haſſia, *ibi n.*76.
Maſſilienſis in Gallia, *ibi n.*62.
Mechliuienſis in Haſſia, *ibi n.*76.
Mediolanenſis in Italia, *ibi n.*21.
Meſſana in Sicilia, *ibi n.*39.
Mexicana in America, *ibi n.*125.
Moguntina in Germania, *ibi n.*77.
Monſpeſſulana in Gallia, *ibi n.*50.
Montisregalis in Italia, *ibi n.*36.
Muſſipontana in Lotharingia, *ibi n.*60.
Mutinenſis in Italia, *ibi n.*32.
Nannotenſis in Gallia *ibi n.*58.
Neapolitana in Italia, *ibi n.*22.
Oñatenſis in Hiſpania, *ibi n.*106.
Oſcenſis in Hiſpania, *ibi n.*100.
Oſſunenſis in Hiſpania, *ibi n.*109.
Ouetenſis in Hiſpania, *ibi n.*21.
Oxomenſis in Hiſpania, *ibi n.*120.
Oxonienſis in Anglia, *ibi n.*90.
Panotmitana in Sicilia, *l.*1.*n.*40.
Papienſis in Italia, *ibi n.*23.
Pariſienſis in Gallia, *ibi n.*48.
Parmenſis in Italia, *ibi n.*33.
Patauina in Italia, *ibi n.*24.
Perpiñanenſis in Hiſpania, *n.*112.*l.*1.
Perugina in Italia. *l.* 1. *n.*25.
Pictauienſis in Gallia, *l.*1.*n.*53.
Piſana in Italia, *l.*1.*n.*26.
Placentina in Italia, *l.*1.*n.*34.
Pragenſis in Bohemia, *l.*1.*n.*78.
Regiomontana in Pruſſia, *l.*1.*n.*86.
Rhemenſis in Gallia, *l.*1.*n.*59.
Romana in Italia, *l.*1.*n.*42.
Roſtochenſis in Ducatu Megapolitano, *l.*1. *n.*79.
Saletnitana in Italia, *l.*1.*n.*27.
Salmanticenſis in Hiſpania, *l.*1.*à n.*128.
Sancti Andreæ in Scotia, *l.*1.*n.*92.
Sangallenſis in Germania, *l.*1.*n.*67.
Senenſis in Italia, *l.*1.*n.*28.
Siguntina in Hiſpania, *l.*1.*n.*118.
Syracuſana in Sicilia, *l.*1.*n.*38.
Tarraconenſis in Hiſpania, *l.*1.*n.*114.
Taurinenſis in Italia, *l.*1.*n.*35.
Tucinenſis in Italia, *l.*1.*n.*23.
Toletana in Hiſpania, *l.*1.*n.*105.
Toloſana in Gallia, *l.*1.*n.*49.
Treuirenſis in Germania, *l.*1.*n.*80.
Tubigenſis in Ducatu Vuitembergenſi. *l.* 1. *n.*81.
Valentina in Delphinatibus, *l.*1.*n.*61.
Valentina in Hiſpania, *l.*1.*n.*104.
Valliſoletana in Hiſpania, *l.*1.*n.*98.
Veneta in Italia *l.*1.*n.*29.
Viennenſis in Germania, *l.*1.*n.*82.
Viſontina in Burgundia *l.*1.*n.*85.
Vlyſſiponenſis in Hiſpania, *l.*1.*n.*127.
Vuittembergenſis in Saxonia *l.*1.*n.*84.

Acclamationes, ſeu vociferationes Scholarium.

Acclamationibus nocturnis, aut diurnis, quæ dicuntur Hiſpanè, *Victor*, & *Corro*, aſſiſtere, peccatum mortale eſt, *l.*3. *à num.* 501. Damna ex eis prouenientia expenduntur, *ibi.* Arma miniſtrare, quærere, aut ferre auxilium ad illas, peccatum lethale eſt. *ibi à n.*509. Contra has acclamationes peroratur, *ibi à n.*513.

Actor.

Actoris Clerici forum ex conſuetudine ſequuntur Rei in diœceſi Salmantina. *l.* 1. *n.* 511. Actoris ſtudioſi forum ſequitur Reus in Academia Salmantina, dum ſit intra diætas. *ibi n.*509. Vide *Forum.*

Adminiſtrator.

Adminiſtrator Academiæ, ſeu Collegij ad quid teneatur? *l.*1. *n.*586.

Alea ludus.

Aleæ ludus ſemper prohibitus fuit, *l.*3. *num.* 543. Ludentes aleis in dedecore habiti. *ibi.* Aleæ ludi nomine comprehenduntur ludi, qui ſolùm à caſu, & fortuna abſque vlla induſtria pendent. *ibi num.*534.

Alienare Alienatio.

Alienare an poſſint pro libito Scholares, quæ ſibi ex alimentis ſubtrahunt? *lib.*3. *à num.* 435.

Alimenta.

Alimenta debent filiis habitis extra matrimonium præſtari à parentibus, cum illi ad triennium peruenerint. *l.*3. *à num.*543. Et ante triennium, ſi mater nequeat eos enutrire. *ibi n.*575. Si non poſſint patres alimenta præſtare, tenetur mater; ſi hæc nequeat, quid ſit exequendum? *ibi n.*576. Quando debeat ſtudium incipere is, cui alimenta ad ſtudendum relinquuntur? *l.* 3. *num.* 50.

Alimentorum nomine quid veniat? *l.* 3. *n.*574. Patet non teneri ſubtrahere ex ſibi neceſſariis, vt filium illegitimum alat. *ibi n.*583. Prohibitum non eſt Clericis, relinquere filiis ſpuriis alimenta. *ibi à n.*577. Aui, & proaui in defectum parentum tenentur præſtare alimenta. *ibi num.*576. Si

nequeat filius familias præſtare alimenta filio habito extra matrimonium, tenetur per ſe, vel per alium monere patrem, vt præſtet. *ibi n.*581.

Alimenta vt debeautur illegitimo, quomodo conſtare debeat, eſſe filium proprium & quid in caſu dubij præſtandum ſit? *l.* 3. *n.*580. Alimenta Studioſi debitor ſuis expenſis debet ferre ad locum Academiæ. *l.*3. *n.*50.

America Academia.

Americæ Academiæ recenſentur. *l.*1. *à num.* 123.

Anglia Academia.

Angliæ Academiæ referuntur. *l.*1. *à n.*89.

Appellare Appellatio.

Appellatio quid ſit, & quotuplex? *l.*1. *n.*547. Intra quot dies debeat interponi? *ibi à n.*549. Quem effectum ſortiatur? *ibi.* Vide *Conſeruator. Iudex. Magiſtratus.*

Apoſtoli.

Apoſtolorum teſtimonia ab Authoribus allata pro Immaculata Deiparæ Conceptione referuntur. *A n.*72.

Approbatio Confeſſarij.

Approbatus non eſt ipſo Iure ad Confeſſiones audiendas Licentiatus, Doctor, aut Magiſter in qualibet ſcientia, *l.*2. *à n.*66. Nec eligibilis eſt in Confeſſarium virtute Bullæ Cruciatæ, niſi approbetur ab Ordinario, *ibi n.*67.

Ariolus Aruſpex.

Vide *Aſtrologia iudiciaria. Arma.*

Arma prohibita afferre, materia eſt capax excommunicationis. *l.*3. *n.* 384. Scholaſtici ea afferentes contra cenſuræ prolationem, an illam incurrant? *ibi* 387. Arma miniſtrare, aut quærere, vt Scholares acclamationibus nocturnis, aut diurnis interſint, peccatum lethale eſt, *ibi à n.*505.

Artes liberales, ſeu Philoſophia.

Artium Studioſi quas lectiones debeant audire in Academia Salmantina, vt Curſus litterarios probent? *lib.*3. *num.* 169.

Aſtrologia iudiciaria.

Aſtrologiam iudiciariam docere, & ea vti, quomodo ſit prohibitum? *l.*2. *n.*368. Circa vitam Summi Pontificis, & ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ quævis prædictiones, & vaticinia prohibita ſunt ſub grauiſſimis pœnis, *ibi n.*369. Quæ Aſtrologia iudiciaria ſit damnanda? *ibi in Appendice* §.1. Experimentis oſtenditur fallacia Aſtrologiæ iudiciariæ circa vitam, fortunas, & honores. *ibi* §.2. Quæ Aſtrologia ſit licita? *ibi* §. 3. Defenditur à pluribus impugnationibus, & experimentis in contrarium allatis, *ibi* §.4. Quid de natiuitate geminorum vno partu naſcentium? *ibi* §. 5. Quid poſſit prædici per Aſtrologiam iudiciariam? *ibi* §.4.

Authentica.

Authentica *Habita*, *Cod. ne filius pro patre*, *&c.* tranſcribitur, & expenditur in gratiam Studioſorum, *l.*3. *à n.* 2.

Authores.

Authores ferè omnes ſtant pro opinione pia Immaculatæ Conceptionis Deiparæ. *A. à n.*117.

Authores, qui eam impugnauerunt, ſemper fuerunt reiecti, *ibi à n.* 181.

Authores, qui tractant diſperſim de his, quæ in hoc Opere continentur, referuntur, *l.*3. *à n.*616.

B

Bacchalaureatus. Bacchalaureus.

Bacchalaureatus Gradus. Vide *Gradus* Bacchalaurei poteſtas, & dignitas, *l.* 1. *n.*293. Cum requiritur in generali Graduatus, ſufficit Bacchalaureus, *ibi n.*294.

Bacchalaureatus Gradum falſum etiam ſi quis habeat, validè ad alios Gradus promouetur. *l.*2. *à n.*257. Quibus Curſibus, & Lectionibus obtinetur in Salmantina Academia? *l.*3. *n.*166.

S. Benedicti Sacer Ordo.

Benedictinorum Ordo pluribus abhinc ſæculis celebrat feſtum Conceptionis Immaculatæ. *A. num.*27. Totus Ordo ſtat pro Opinione pia, *ibi num.* 122.

Beneficium Eccleſiaſticum.

Beneficia poſſunt ſub Iure Patronatus Academiarum, & Collegiorum ſubeſſe. Et, an poſſint poſt primam præſentationem Academiæ variare, & alium præſentare? *l.*1. *à n.*630.

Beneficium habens, ſi ſit filiusfamilias, an poſſit redditus exponere ludo? *l.*3. *n.*113.

Reſidentia

Reſidentia in Beneficiis exponitur ? *ibi n.119.* An ad eam teneatur Studioſi ? *ibi.* Vide *Reſidentia.*

Beneficia habentes quas teneantur eleemoſynas erogare, & quando ad eas teneantur ipſorum parentes, vel curatores ? *l.3.* à *n.432.*

Beneficium habens non tenetur in pauperes erogare id,quod ſubtrahit ex ſibi neceſſariis,*l.3.n.43.* Quæ alia non teneatur erogare ? *ibi.* Qui affert Gradum falſum,aut inualidum Bacchalaureatus, & opponitur ad Beneficium, ad quod ille Gradus eſt neceſſarius, nequit illud obtinere, *l.2.à num.* 251. Etiam ſi dignior ſit; & tenetur reſtituere,niſi bona fide proceſſerit,*ibi,& num.* 252. Cui ſit facienda reſtitutio ? *ibi n.*260. Poteſt impetrare reſcriptum reualidationis à Pontifice, *ibi n.*252.

Beneficium retinere poteſt, ſi ſit dignus, qui illud obtinuit per ſanctitatem fictam, vt rationem impulſiuam.*ibi n.*253.

Bibliopola.

Bibliopolæ tenentur apud ſe habere Indicem expurgatorium librorum prohibitorum,*l.2.n.*371.An in locis,vbi ſunt Academiæ, gaudeant priuilegio fori Studioſorum ? *l.3.n.38.*

Bohemiæ Academia.

Bohemiæ Academiæ recenſentur. *l.* 1. *à numero* 63.

Bona,& bonorum poſſeſſio.

Bonorum ſucceſſiones competunt Academiis, & Collegiis ex vltimis voluntatibus. *l.1.n.59.* Legatum vſusfructus illis relictum extinguitur poſt centum annos. *ibi n.* 59. Legatum ad vſum certum relictum an in alium vſum poſſit conuerti?*ibi num.*598.An Academiæ, & Collegia ſuccedant in hæreditatem, aut legatum relictum omnibus de Communitate ? *ibi n.* 598. Poſſunt capere fideicommiſſa generalia, & particularia. *ibi n.* 600. An ſuccedant ab inteſtato alicuius bona ? *ibi n.* 600. Legatum incertum ſtudij cauſa eſt præſtandum. *l.3. n.49.* De bonis aduentitiis an,& quomodo teſtari poſſit filiusfamilias ? *l. 3. n.* 439. *& numero* 442.Et an poſſit donare cauſa mortis? *ibi.*

S. Brigitta.

S.Brigittæ reuelationes commendantur. *l.1. n.* 103. Manifeſtæ ſunt pro Immaculata Conceptione Deiparæ. *Ibi n.*101.

Bulla Cœnæ.

Bulla Cœnæ continet cenſuram reſeruatam Pontifici contra legentes ; aut retinentes libros hæreticorum, *l.* 2.*num.* 148. Vide *Liber.*

Bulla Cruciata.

Bullæ Cruciatæ priuilegio non eſt eligibilis in confeſſarium Licentiatus, Doctor, aut Magiſter,ſi non ſit approbatus ab Ordinario.*l.* 2.*à n.*67. An irregularitas aliqua tollatur vi Bullæ ? *lib.3.n.*308.

Bullam Cruciatæ vt quis accipiat, & vtatur eius priuilegiis, poteſt pergere à loco, in quo ea non valet, ad locum, in quo viget. *l.3.n.*381.

Bullæ priuilegio poteſt quis abſolui toties quoties ab excommunicatione generali reſeruata Magiſtratui Academiæ. *l.3.num.* 396. An poſſit abſolui à cenſura particulari ab homine ? *Ibi n.* 399. An ab excommunicatione ob duellum ? *Ibi n.*313.

Bulla quæ priuilegia concedat tempore interdicti ? *l.3. n.*553. Nullum concedit tempore ceſſationis à diuinis, *ibi n.* 559. Qui eam habet, tenetur audire Miſſam diebus Feſtis tempore interdicti.*ibi numero* 554. Si quis ſit moraliter certus, acceptam fuiſſe pro ipſo Bullam in ſua patria, poteſt eius vti priuilegiis. *l.3. à n.*369. Non ſufficit intentio eam accipiendi, vt eis vtatur.*ibi numero* 567.Nec probabilitas moralis de eius acceptatione ſufficit,ſed certitudo moralis. *ibi* 569. Qui poſſint virtute Bullæ,ouis, & lacticiniis veſci in Quadrageſima ? *ibi numero* 563.

C

Cæſarauguſta.

CÆſarauguſtana Academia. *l.1.n.*107. Cæſarauguſtanum Templum dictum *del Pilar* in honorem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ fuit extructum. *Append. numer.*73.

Cancellarius Academiæ.

Cancellarij Academiæ munus, & origo. *l.1. à n.*170. Vide *Magiſter Scholæ.*

Candidati. Vide *Oppoſitores.*

Canonicatus. *Canonicus.*

Canonicatus,qui per oppoſitionem obtinentur, an valeant obtineri ab his, qui accipiunt Gradus in Academiis externis, & in Hiſpanicis incorporantur ? *lib.* 2. *à numero* 32.

ro 32. Quid, ſi in Cæſarea Academia? *ibi numer.* 37. An ſit habilis ad Canonicatum obtinendum, qui poſtquam Oppoſitioni ſubſcripſit, ante electionem Gradum ſuſcipit? *lib.* 2. *à n.* 38. An ſuſcipere illum poſt electionem ſufficiat? *ibi n.* 50.

Canonicatum an valeat obtinere, qui in Oppoſitione non expleuit horam in concione, aut lectione; vel qui non concionatur, aut legit? *l.* 2. *n.* 358.

Canonici Regulares, independenter à tolerantia nequeunt aſſiſtere agitationi taurorum. *l.* 2. *à n.* 324.

Canonis priuilegium.

Canonis priuilegio gaudent omnes Clerici, qui gaudent priuilegio fori. *lib.* 3. *numero* 362.

Cardinalis.

Cardinalem S. R. E. obuiam factum Reo, qui ad ſupplicium ducitur, ſi ei ſuum pileum imponi iubeat, liberare ipſum à mortis pœna, aliqui affirmant *lib.* 3. *n.* 332.

Caſtitas.

Caſtitas commendatur. *lib.* 3. *à numero* 582. Eam amare debent Studioſi, vt Sapientes euadant. *ibi.* Fugere tenentur otium, vt caſtitatis aduerſarium. *ibi n.* 583.

Capitulum.

In Capitulis Generalibus Ordinum, ex præſcripto Martini V. debet fieri ſpecialis mentio de Monaſteriis Vrbis Salmantinæ *lib.* 1. *n.* 210. Et in eis deſignandi ſunt, qui Gradum Magiſterij accipiant. *ibi.*

Cathedra Academiarum.

Cathedras qui minùs digno conferunt, aut ſunt in cauſa, vt conferantur, an & quomodo teneantur ad reſtitutionem? *l.* 3. *à n.* 407.

Cathedram nequit obtinere, qui Gradum falſum, aut inualidum affert, ſi Gradus ſit requiſitus. *lib.* 2. *à num.* 251. Et tenetur reſtituere. *ibi.* Cui facienda ſit reſtitutio? *ibi n.* 260. Niſi bona fide Gradum acceperit. *ibi n.* 257.

Cathedrarum Moderatores quantum temporis debeant quotannis legere? *L.* 2. *à numero* 293. Qui vltrò legunt, poſſunt ceſſare pro libito. *ibi.* Statutis eſt ſtandum. *ibi. n.* 294. Si Moderator Cathedræ vno, vel alio die non legat, non tenetur reſtituere, ſed poteſt mulctari. *ibi.* Reſtituere tenetur, ſi pluribus diebus à legendo deſiſtat. *ibi.* Quantum temporis ſufficiat, ſi per ſe, aut per alium non legat, vt Cathedra priuetur? *ibi n.* 295.

Cathedrarum Moderatores quantum temporis in vnaquaque lectione inſumere debeant? *l.* 2. *à n.* 300. An in ſcriptis debeant legere? *ibi n.* 301. Vtrum ſatisfaciant ſuo muneri, ſi tractatum ab alio elaboratum dictent? *ibi à num.* 302. Quando poſſit per ſubſtitutum legere? *ibi n.* 303. Qualis debeat eſſe ſubſtitutus? *ibi n.* 304. An, ſi ſunt Religioſi, & à loco Academiæ amoueantur iuſſu ſui Prælati Regularis, poſſint à Senatu, ſeu à Magiſtratu Academiæ reuocari, vel detineri? *ibi à n.* 330.

Cathedræ Moderator an teneatur aſſiſtere ſuo gymnaſio, ſi non adſint auditores? *l.* 2. *n.* 296. Vide *Oppoſitores. Salmanticenſis Academia.* Cathedræ priuatio ad quæ ſpectet? *l.* 1. *à n.* 667.

Cenſura.

Cenſuras ferre poſſunt etiam in laicos Magiſtratus Eccleſiaſtici Academiarum. *l.* 1. *à n.* 254. Vide *Abſolutio. Bulla Cruciata. Excommunicatio.*

Ceſſatio à diuinis.

Ceſſatio à diuinis exponitur. *l.* 3. *num.* 558. Tempore ceſſationis nemo tenetur audire Miſſam, niſi ſit aliqua Eccleſia, in qua ceſſatio non detur. *ibi num.* 559. Nec tenetur miniſtrare in Monaſteriis Miſſæ, quæ ex priuilegio ianuis clauſis celebratur. *ibi n.* 560.

Chirurgia.

Chirurgiæ artem an poſſit Religioſus audire, docere, exercere, & Cathedram illius moderari? *l.* 2. *à n.* 395.

Chorus.

Exemptio à Choro an competat Lectoribus, & Magiſtris? *l.* 2. *numero* 390. An his, qui libros edendos in lucem parant? *ibi.* An his, qui caſus conſcientiæ ex munere diriment? *ibi.*

Clandeſtinum matrimonium.

Vide *Matrimonium.*

Clericus.

Clericus Studioſus, fori priuilegio gaudens, coram quo ſit conueniendus ſi Iudex Academiæ ſit ſæcularis? *l.* 3. *à num.* 350. Ab illo eſt exemptus in cauſis criminalibus, nec poteſt

poteſt à Iudice ſæculari præſcribi iuriſdictio. *ibi* n. 353. An poſſit is aduerſus Clericos in aliquo caſu procedere, ſi Iudex Eccleſiaſticus eorum delicta non puniat? *ibi.*

Clericus in delicto comprehenſus à Iudice ſæculari debet abſque violentia capi, & proprio Iudici tradi, & ſimul eius arma reſtituere. *ibi* n. 354. Quid, ſi arma ſint prohibita? *ibi.* Quando poſſit detineri Clericus à Iudice ſæculari ad teſtificandum in cauſa cum iuramento? *l.* 3. *n.* 356. Iudex is nequit irruere in domos Clericorum, vt extrahat concubinas. *ibi.* An, qui ante Clericatum commiſit delictum, poſſit poſtea à Iudice ſæculari puniri? *ibi* n. 357. An poſſit, ſi fiat Clericus in fraudem, vt vitet pœnam, & quando ſit præſumenda fraus? *ibi* n. 358.

Clericus in Minoribus conſtitutus delictum committens, & poſteà per matrimonium initum fori priuilegium amittens, à quo Iudice ſit puniendus? *lib.* 3. *n.* 359.

Clericus Actor laicum Reum coram Iudice ſæculari debet conuenire, niſi contraria ſit conſuetudo. *l.* 3. *n.* 360. Quando à Principe in feudum traduntur bona Eccleſiæ, cauſæ feudales coram illo tractandæ ſunt. *ibi n.* 361. Si laicus donauit bona Eccleſiæ reſeruans iuriſdictionem Iudici laico, vt Conſeruatori, cauſæ de illis bonis coram eo peragendæ ſunt. *ibi.*

Clericus captus à Iudice ſæculari, ſi excipiat, ſe Clericum eſſe, ad Iudicem Eccleſiaſticum debet adſtare, vt id noſcat. *lib.* 3. *n.* 362.

Clericus habens Beneficium, & non afferens tonſuram, nec habitum Clericalem, non ideò amittit priuilegium fori, niſi ter admouitus à Prælato oſtendat ſe incorrigibilem. *l.* 3. *n.* 362. Amittit illud, ſi non habeat Beneficium, & non afferat eum habitum. *ibi n.* 343. Si vxorem ducat Clericus in Minoribus conſtitutus, quando amittat forum? *ibi n.* 362.

Clerici percuſſorem non impediens an incurrat excommunicationem? *l.* 1. *nu.* 412. Ad id expenditur textus *in c. Quanta, de ſentent. excom.* ibi.

Clericis prohibitum eſt relinquere filiis ſpuriis hæreditatem, ac legata, & præſtare donationes cauſa mortis, non verò alimenta. *l.* 3. *à n.* 581.

Clitellarius.

Clitellarius Studioſorum an gaudeat priuilegio fori Academiæ? *l.* 3. *n.* 41.

Mendo de Iure Academico.

Codicilli.

Codicillos poteſt facere, qui poteſt teſtamentum. *l.* 3. *n.* 441. Vide *Teſtamentum.*

Collega. Vide *Togatus.*

Collegium.

Collegia Togatorum an ſint Eccleſiaſtica, vel ſæcularia? *l.* 1. *à n.* 243. & *lib.* 2. *n.* 409. Quid de Collegio Maiori Ouetenſi Salmantino? *l.* 3. *in fin.* Poſſunt à Principe viſitari. *l.* 1. *n.* 245. An ab alio? *ibi. n.* 252. A quo poſſint approbari? *ibi n.* 244.

Collegiorum Capellani Togati an ſint Eccleſiaſtici? *ibi num.* 248. A quo poſſit commutari eorum electio? *ibi.* Ad quem pertineat diſpenſatio in conditionibus requiſitis ad ingreſſum in Collegia? *l.* 1. *à numero* 249.

Collegia poſſunt à litigantibus recuſari, ſi penes ea ſit iuriſdictio. *l.* 1. *à n.* 540.

Collegium quodcumque eſt reprobatum, ſi à Iure, vel à Principe non approbetur. *l.* 1. *n.* 552.

Quæ Collegia ſint à Iure approbata? *ibi numero* 553.

Collegium ex quot perſonis conſtet? *lib.* 1. *à num.* 554. Manet idem, quamuis perſonæ mutentur *ibi num.* 556. Ius, & nomen illius conſeruatur, etiam mortuis omnibus, vel extincto Collegio ob aliquem caſum fortuitum. *ibi.* Collegium non comprehenditur nomine perſonæ *lib.* 1. *num.* 557. Aliud eſt Collegium, aliud, ſinguli de Collegio. *ibi.*

Ea, quæ Collegij Communitas ſtatuit, debent à poſteris obſeruari. *L.* 1. *numero* 558. Quæ ſtatuuntur ab aliquibus de mandato Collegij, vim habent obligandi cunctos. *ibi* 559. An electo ab aliquibus ex commiſſione Collegij inhabili ad officium, poſſint ijdem eligere alium? *ibi n.* 560.

Collegia quid præſtare queant ad ſuas cauſas agendas? *L.* 1. *à numero* 562. Vide *Academia.*

Collegium quomodo ſit citandum ad iudicium? *lib.* 1. *num.* 577. An admittendi ſint ad teſtificandum ipſi, qui ſunt de Collegio? *ibi n.* 571. Sententia lata contra illud indefenſum eſt nulla. *ibi n.* 583. Collegium poteſt facere compromiſſum. *ibi num.* 572. Quæ bona poſſit habere? *ibi à n.* 574. Poteſt facere contractus, & obligari ex illis. *ibi à n.* 576.

An poſſit bona ſua alienare? *ibi num.* 579. & 589.

An poſſit in Collegium admitti, adhuc in

 Capellanum

Capellanum, excommunicatus? *l.* 2. *à numero* 407.

Collegium an poſſit delinquere, & ex delicto, vel quaſi delicto obligari? *l.* 1. *à num.* 587. Quomodo ſit puniendum? *ibi numero* 694.

Collegium an, & quomodo teneatur ex bonis Eccleſiaſticis ſoluere ſubſidium, & excuſatum? *l.* 1. 169. & an illud debeat ex Tertiis decimarum, ſi ei ſint perpetuò applicatæ, *ibi n.* 612.

Cullegiorum Togati quem ordinem, & præcedentiam obſeruare debeant in Actibus publicis? *l.* 1 *n.* 542.

In Collegia admittendi quomodo debeant eſſe oriundi ex determinato Regno, diæceſi, aut loco? *l.* 2. *à n.* 187. Vt quis in Collegium ingrediatur, poteſt eius mater pergere ad alium locum, vt pariat, ſi id ad originem ſit opus. *ibi à num.* 191. & *l.* 3. *numero* 382.

Collegia quam iuriſdictionem in ſubditos habeant? *l.* 2. *n.* 215. Collegiorum Rector. Vide *Rectores Collegiorum.*

Collegium inſigne Hiſpanorum in Academia Bononienſi. *l.* 1 *n.* 18.

Collegium Maius Sanctæ Crucis Valliſoletanum *l.* 1. *n.* 98.

Collegium Maius Sancti Ildephonſi Complutenſe. *l.* 1 *n.* 95.

Collegium Maius Hiſpalenſe. *l.* 1. *n.* 99. & *l.* 2. *n.* 220.

Collegia Maiora Salmanticenſia. Vide *Salmanticenſia Collegia.*

Collegium Regium Societatis IESV Salmantinum. Vide *Societas IESV.*

Colonienſis Academia.

Colonienſis Academia in Germania. *l.* 1. *numero* 60. Eius ſtatutum refertur circa aſſiſtentiam in Actibus litterariis *l.* 2. *numero* 284.

Commenda, & Commendatarÿ Equites.

Commendarum Equeſtrium reditus ſunt bona Caſtreuſia. *l.* 3. *n.* 441. Commendatatij filijfamilias poſſunt de illis reditibus teſtari. *ibi.* An eos poſſint exponere ludo? *ibi n.* 214.

Communio Paſchatis.

Communionis præceptum non potens adimplere in ſua patria, qui eo tempore iter facit, an teneatur anticipatè illud exequi? *l.* 3. *à n.* 227. Tenetur anticipare, ſi inceptum ſit tempus obligationis ante exitum à loco, ſi non ſit peruenturus ad patriam niſi poſt finitum tempus. *ibi numero* 228. Qui non accepit Communiunem tempore Paſchatis, an poſtea accipere teneatur intra annum? *ibi n.* 237. Vtrùm intra annum naturalem, vel Eccleſiaſticum? *ibi numero* 223. An iter faciens tempore Paſchatis, teneatur ſumere Euchariſtiam in itinere? *ibi numero* 239.

Complutenſis Academia.

Complutenſis Academiæ erectio, & Collegij Maioris Sancti Ildephonſi. *l.* 1. *numero* 95. Rector Academiæ, & Collegij eſt idem. *ibi.* Viri inſignes indè prodierunt; & plures è Societate IESV. *ibi à num.* 96. In ea Academia litteris nauauit operam S. Ignatius de Loyola. *ibi.* Commendatur hæc Academia, & Collegium Maius. *ibi.* Necnon alia inſignia Collegia Complutenſia. *ibi.* Et Societatis IESV Collegium. *ibi n.* 97.

Conceptio Deiparæ VIRGINIS.

Conceptionis Immaculatæ defendendæ iuramentum ab Academiis prolatum, iuſtum, expediens, & de veritate certiſſima eſt. *A. à num.* 1. Ad quid teneantur id iurantes? *ibi n.* 3. Quos effectus habeat id iuramentum? *ibi num.* 6.

Conceptionem Virginis eſſe immunem à peccato originali, quid ſit, exponitur. *A. n.* 11. Ea immunitas ſuadetur rationibus, quas intellectus fide illuſtratus elucidat. *ibi à num.* 14. Necnon celebritate, & approbatione totius Eccleſiæ. *ibi à num.* 23. Item authoritate, ac teſtimoniis Summorum Pontificum, *ibi à num.* 32. Præterea authoritate Conciliorum, maximè Tridentini. *ibi à n.* 45.

Conceptionem Immaculatam comprobant Religiones ſub eius titulo fundatæ. *A. n.* 32. & 41. Eam tuentur Doctores, & Patres Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ, quorum teſtimonia referuntur. *ibi à n.* 55.

Conceptio Immaculata ſtabilitur antiquitate, traditione, necnon approbatione Tribunalium Sanctæ Fidei. *A. à num.* 72. Eius feſtum in Hiſpania, & aliis Prouinciis à tempore Apoſtolorum celebratur. *ibi n.* 75. Imagines antiquiſſimæ Conceptionis Immaculatæ idipſum oſtendunt. *ibi n.* 81.

Conceptio Immaculata Virginis firmatur reuelationibus, & miraculis, *A. à n.* 54. Necnon voce populi, quæ eſt vox Dei; iuramento Communitatum, & conſenſu Authorum. *A. n.* 117.

Conceptionem Immaculatã defendere iurarunt Almæ Eccleſiæ, Ordines Militares, Vrbes, Oppida, Academiæ, Cõgregationes,

&

& Confraternitates. *A. à n.* 121. Sacræ Religiones eam defendunt. *ibi à n.* 122. Vide *Religiones.*

Conceptionem Immaculatam defendunt, ac definiri à Sede Apoſtolica conantur Imperatores, Reges, & Principes. *A. à numero* 139.

Conceptionis Immaculatæ opinioni piæ non eſt contrarius Angelicus Doctor D. Thomas. *A. à n.* 148. Nec ei Patres, & Doctores Eccleſiæ aduerſantur. *ibi à n.* 155. Sanctus Dominicus eam defendit, & miraculo comprobauit. *ibi n.* 172. Plurimi, & grauiſſimi è Sacro Prædicatorum Ordine eam validè defendunt. *ibi à n.* 171.

Conceptionis Immaculatæ impugnatores omnibus ſæculis fuerunt reiecti. *A. à n.* 181. Opinioni minùs piæ nullus Pontifex Summus fauit, *ibi à n.* 197. Philippus IV. Rex Hiſpaniarum valdè erga hoc myſterium eſt affectus. *ibi* §. 11. *& n.* 207.

Conceptionis Immaculatæ veritas habet omnem certitudinem neceſſariam, vt à Sede Apoſtolica definiatur. *A. à n.* 214. Concernit materias fidei. *ibi à n.* 219. Dantur congruentiæ, & neceſſitas definitionis. *ibi à numero* 221. Eſſe in ſtatu proximæ definibilitatis, authoritate, & ratione ſuadetur. *ibi à numero* 226. Diluuntur argumenta, quæ aduerſus proximam definibilitatem opponi poſſunt. *ibi à numero* 231.

Plurima alia notatu digna de Conceptione Immaculata. *In Additione Appendicis ex n.* 1. Ex Iure Ciuili fundamenta pro Immaculata Conceptione. *ibi ex n.* 25.

Concilia.

Concilia ſtant pro Immaculata Conceptione Deiparæ *A. à numero* 45. Præcipuè Tridentinum. *ibi à numero* 51. Etiam Concilium, quod dicitur fuiſſe congregatum ab Apoſtolis, eſto non ſit approbatum ab Eccleſia. *ibi numero* 45. Et Concilium Baſilienſe, licèt non legitimum, eſt non leue fundamentum pro pia opinione. *ibi à num.* 46. Fauent ei Concilium Oxonienſe, Cantuarienſe, Tertia Synodus Epheſina, Sexta & Septima generales, & Concilium Galliæ, *ibi à n.* 48.

Conſeruator Iudex.

Conſeruatorum Iudicum iuriſdictio ad quæ extendatur? *l.* 1. *à n.* 506. *& l.* 3. *num.* 9. Ad quem ab illis appelletur? *l.* 1. *num.* 514. *&* 547. *&* 674. Conſeruatoris Academiæ iuriſdictio an ſit Eccleſiaſtica, vel ſæcularis? *Mendo de Iure Academico.* *ibi n.* 518. An ordinaria, vel delegata? *ibi n.* 515.

Conſeruator Religionis nequit cognoſcere de Reo ſtudioſo, qui inflixit iniuriam Religioſo, ſed ille in ſuo foro eſt conueniendus, niſi detur ſpeciale priuilegium. *l.* 4. *n.* 25.

Conſeſſus Academicus.

Conſeſſui ſi non aſſiſtant Doctores, ſeu Magiſtri vocati, an peccent? *l.* 2. *num.* 285. An ſi ſub pœna aliqua temporali, aut præſtiti iuramenti, vel excommunicationis vocentur, eam incurrant non aſſiſtendo? *ibi à n.* 187.

Conſiliarij Academiæ Salmantinæ.

Conſiliarij Academiæ Salmantinæ aſſiſtere debent, vt Cathedra declaretur vacans *l.* 1. *n.* 670.

Conſtitutiones. Vide *Statuta.*

Contractus. Vide *Academia. Collegium. Scholaris.*

Conuerſi Religionum.

Conuerſi Religionum, independenter à tolerantia, nequeunt aſſiſtere agitationi Taurorum. *l.* 2. *num.* 328.

Curſus Litterarius.

Curſum Litterarium falſum afferens an licitè, & validè pro foro interno, & externo promoueatur ad Gradum Bacchalaureatus? *l.* 3. *à num.* 97. Vtrùm ius ſuffragij habeat ad Cathedras, vbi ſcholaſtici ſua ſuffragia præſtant? *ibi à n.* 104. An, & quid reſtituere teneantur, ſi præſtet ſuffragium? *ibi à n.* 107.

Curſum an poſſit probare, qui morbo impeditus non audiuit lectiones? *l.* 3. *à numero* 133.

Curſum Litterarium nequit probare, qui non aſſiſtit lectionibus deſignatis in Statutis Academiæ. *l.* 3. *à n.* 137. An eum probare valeat, qui alias lectiones bona fide audiuit? *ibi à numero* 143. Non valet, qui mala fide. *ibi.* Curſus vt obtineatur in Academia Salmantina, quæ lectiones ſingulis annis ſint audiendæ in vnaquaque ſcientia? *l.* 3. *à n.* 163.

Curſui litterario ſi deſint aliqui dies, vel menſes poſſunt ante eius probationem ſuppleri anno ſequenti. *lib.* 3. *num.* 170. Duo curſus

ſitterarij quomodo poſſint vno anno, p au-cis aditis diebus, obtineri ? *ibi*. Vt obtineatur curſus, ſufficit, quouis anni die matriculæ inſcribi, dummodo poſt inſcriptionem tempus aſſignatum in lectionibus inſumatur. *ibi*.

Curſum litterarium primum vt obtineant Salmantini Scholares tyrones, debent ſub vtroque Rectore Academiæ inſcribi matriculæ. *ibi*. Aliter non eis proſunt dies ante Feſtum Sancti Martini. *ibi*.

Curſum poteſt probare Scholaris, qui maiori parti lectionis aſſiſtit, etiam ſi eam non audiat per integram horam. *l.* 2. *à numero* 245.

Curſus litterarij teſtimonium amittens an poſſit aliud ſimile priuatim conficere ? *l.* 4. *ex n.* 118.

D

Daniæ Academia.

DAniæ Academiæ recenſentur. *lib.* 1. *à n.* 60.

Definibilitas Myſterij Immaculatæ Conceptionis.

Definibilis proximè eſt veritas Immaculatæ Conceptionis Deiparæ. *A. à num.* 214. Vide *Conceptio*. Definitæ fuerunt ab Eccleſia plures veritates, quibus Viri Sapientiſſimi antecedenter opponebantur. *ibi à numero* 231. Definibilitas huius veritatis probatur ratione, & authoritate. *ibi à numero* 226. Diluitur, quidquid opponi poteſt, *ibi à numero* 231. Omnia requiſita adſunt ad definibilitatem. *ibi à num.* 214.

Democritus.

Democriti exponitur emblema circa neceſſitatem ſtudij priuati, *l.* 3. *numero* 542. & 544.

Denuntiationes.

Denuntiationes ad matrimonium ſcholarium extra patriam vbi, & in qua Parochia ſunt faciendæ ? *l.* 3. *à num.* 372. Denuntiationum defectus non irritat matrimonium. *ibi numero* 371. Quis poſſit in eis diſpenſare ? *ibi*. Si non ſtant ante matrimonium ratum, an fieri debeant, antequam conſumetur ? *ibi*.

Deputatus Academiæ.

Deputatorum Academiæ Salmantinæ munus, & quam ſedem habeant in Conſeſſibus ? *l.* 1. *n.* 659.

Diæta.

Diætæ, intra quas Actor ſtudioſus Reum poteſt trahere ad ſuum forum in Academia Salmantina, quomodo ſint numerandæ ? *l.* 3. *à n.* 13.

Diſpenſare. Diſpenſatio.

Diſpenſatio in conditionibus requiſitis ad ingreſſum in Collegia Togatorum ad quem pertineat ? *l.* 1. *à num.* 249.

Diſpenſare quis poſſit in irregularitate ex homicidio, aut ex defectu lenitatis ? *l.* 3. *num.* 304.

Diſtributiones.

Diſtributionem, vulgò *propina*, vt licitè adquirant Doctores, & Magiſtri in Actibus publicis Academiæ, quantum temporis debeant intereſſe ? *l.* 2. *à num.* 278. Si non interſint tempore debito, tenentur reſtituere. *ibi*. Abſentes non percipiunt diſtributionem. *ibi num.* 285. Si actus ob aliquod accidens ceſſet, adhuc diſtributio eſt præſtanda aſſiſtentibus. *ibi*. Et quid de non aſſiſtentibus, ſi parati eſſent ad aſſiſtendum ? *ibi*.

Diuinationes.

Diuinationes exercere, aut docere, omnibus eſt prohibitum. *l.* 2. *num.* 368. Sub pœnis grauiſſimis interdictum eſt, eis vti circa vitam Pontificis, & ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ. *ibi num.* 369. Sicut quæuis alia vaticinia, & prædictiones. *ibi*.

Doctor.

Doctoris nomenclatura, poteſtas, & dignitas. *l.* 1. *num.* 299. & *à n.* 355. Ad quæ munera, & officia requiratur Doctoris Gradus ? *ibi à n.* 295. Vide *Magiſter*. Doctor qualis eſſe debeat ? & eius ætas. *ibi à num.* 375. Doctores Bullati, ſeu ex priuilegio qui ſint ? *l.* 1. *num.* 304. Quid circa illos ſtatutum ? *ibi* & *l.* 2. *n.* 5. Poteſt eos Supremus Princeps creare, & quomodo ? *ibi n.* 386. Vide *Priuilegium*.

Doctor, præciſè vt talis, an admittendus ſit ad munera, que requirunt nobilitatem ? *l.* 1. *à n.* 314.

Doctores non legentes, & emeriti an gaudeant priuilegiis, quæ conceſſa ſunt Doctoribus ? *l.* 1. *n.* 317. Quibus in Academiis debeant ſuſcipere Gradum, vt priuilegiis fruantur ? *ibi num.* 322. Quibus perſonis competant etiam priuilegia conceſſa Doctoribus ? *ibi à num.* 328. Doctorum Salmanticenſium

manticenſium toga. l. 1. num. 317.
Debet diſſimilis eſſe Togæ Senatorum. l. 2. n. 430.
Doctoribus competunt priuilegia conceſſa Studioſis. l. 1. num. 326. Doctorum Inſignia. l. 1. n. 337.
Doctores Bullati an aliis Doctoribus præcedant, aut poſtponantur? l. 1. à n. 375.
Doctores, & Magiſtri in Theologia, aut Iure Canonico, non ſunt ipſo Iure approbati ad audiendas Confeſſiones. l. 2. à n. 66. Nec virtute Bullæ Cruciatæ ad id ſunt eligibiles. ibi n. 67.
Doctores quomodo obligentur iuramento ſeruandi ſtatuta Academiæ? l. 2. à n. 110.
Doctores, & Magiſtri examinari poſſunt ab Ordinario, vt approbentur ad audiendas Confeſſiones. l. 2. n. 70. Doctoris Gradum an poſſit ſuſcipere excommunicatus? l. 2. à num. 403.
Doctores quantum temporis intereſſe debeant Actibus publicis Academiæ, vt licitè diſtributionem, vulgò *propina*, obtineant? l. 2. à num. 278. Vocati ad Conſeſſum nudo mandato an peccent, ſi non aſſiſtant? ibi à n. 285. An vocati ſub pœna præſtiti, vel excommunicationis eam incurrant non aſſiſtendo? ibi à n. 289. Quibus Inſignibus ornati debeant ad ſepulchrum efferri? ibi à n. 430.
Doctores Religioſi an valeant cum Senatu Academico aſſiſtere ſpectaculo agitationis Taurorum? l. 2. à n. 322.
Doctores Religioſi, ſi à ſuo Prælato amoueantur à loco Academiæ, an poſſint detineri, aut reuocari à Magiſtratu, vel à Senatu Academico? l. 2. à n. 330.
Doctores in loco Academiæ an habeant domicilium, vel quaſi domicilium? lib. 3. numero 462.
Doctores Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ ſtant pro Immaculata Conceptione Deiparæ. A. à n. 55. Nec vllo modo ei aduerſantur. ibi à n. 125. Vide *Magiſter. Profeſſor. Studioſus.*

Doctoratus. Vide *Gradus Litterarius.*

Doctorellus.

Doctorelli qui ſint, & an gaudeant priuilegiis Doctorum? l. 1. à num. 376.

Doctrina. Vide *Profeſſores.*

Domicilium, & quaſi domicilium.

Domicilium quid ſit? l. 3. n. 460.
Poteſt quis duo ſimul domicilia habere. ibi. Decennij habitatione præſumitur conſtituí; niſi conſtet de animo contrario. ibi n. 474. In loco Academiæ an habeant domicilium Doctores Togati, Candidati, & Scholares? ibi à n. 462. Habentes ſolùm quaſi domicilium nequeunt Ordinibus initiari ab Epiſcopo loci Academiæ. ibi numero 463.

S. Dominicus.

Sanctus Dominicus defendit Immaculatam Conceptionem Deiparæ, & eam miraculo comprobauit. A. n. 172.

Domus.

Domorum domini poſſunt compelli, vt eas Studioſis locent? l. 3. num. 53.

Donatio.

Donationes an poſſint fieri ab Academiis, & Collegiis, ac eorum Procuratoribus? l. 1. num. 581. Donationes eis factæ ſunt validæ, & qua firmitate? ibi n. 582.
Donatio facta Studioſo ſine inſinuatione valet. l. 3. num. 49.
Donationes cauſa mortis ſolùm poteſt facere, qui poteſt teſtari. l. 3. n. 442. Prohibitæ ſunt Clericis erga filios ſpurios. ibi numero 83.

Dubium.

Dubia peccata ſunt confitenda. l. 3. num. 332. Exponitur axioma, *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis.* ibi à num. 327. Quomodo locum habeat circa dubium homicidij in ordine ad irregularitatem? ibi à num. 225. Declaratur axioma, *In dubiis tutior pars eſt eligenda.* ibi à num. 329.
In dubio, an cenſura ſit lata, vel ferenda, iudicandum eſt, non eſſe latam. l. 3. n. 397. In dubio, an ſit reſeruata, cenſenda eſt non reſeruata. ibi. Qui habet dubium iuris, aut facti circa excommunicationem, an debeat iudicare ſe excommunicatum? ibi.

Duellum.

Ob duellum incidunt in excommunicationem Pontifici reſeruatam pugnantes, auxiliatores, patrini, ſpectatores, & concedentes territorium ad pugnam. l. 3. à num. 310. Secùs hi, qui fortuitù vident duellum. ibi num. 312. Prouocati ad illud, ſi non pugnent, non incurrunt excommunicationem. ibi. Nec hi, qui ad duellum pergunt, vt amicent prouocatos. ibi. Ex homicidio in duello nulla conſurgit obligatio reſtituendi, ibi n. 355. Quis poſſit abſoluere ab excõmunicatione ob duellum? ibi à n. 310.

In Duello non acceptando nulla datur iactura honoris, & famæ. *lib.* 3. *q.* 29. *in app.* §. 2. Quare in Informationibus Candidati Ordinis Equeſtris Iacobæi interrogetur, an prouocatus recuſauerit duellum? *ibi.* Non licet acceptare duellum. *ibi.* & §. 3. & 4. Nec exponere periculo vitam, quæ eſt ordinis ſuperioris, reſpectu honoris, *ibi.* Multo minùs licet prouocare ad duellum. *ibi.* Quibus modis fama ſarta tecta ſeruetur, non acceptando illud? *ibi.* Pœnæ latæ contra duellantes. *ibi* §. 3. Neque ad probandam veritatem Fidei, fas eſt acceptare duellum. *ibi.*

Duellum etiam eſt illicitum ad terminandam cauſam ciuilem, vel criminalem. *ibi* §. 4. Item vt quis iniquè accuſatus, aut damnatus ſe ab accuſatore defendat. *ibi.* Quomodo ad terminandum bellum poſſit duellum permitti? *ibi.* Et prætereà ad alios fines in bello? *ibi.* Etiam illicitum eſt duellum, ſi conueniatur inter amicos duellantium, eos leuiter rixantes impedire, vt ſic legi duelli, fiat ſatis. *ibi.* Medium efficax, & facile ad extirpandum omnino duella proponitur. *ibi* §. 5.

E.

Ebrietas.

EBrietas ab omnibus fugienda, maximè ab Scholaribus, *l.* 3. *n.* 536. Eius damna expenduntur, *ibi.*

Eccleſia.

Eccleſiæ celebritas firmat opinionem Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, *A. à n.* 23. Non celebrat Eccleſia, niſi quid ſanctum, *ibi.* Antiquiſſima eſt in Eccleſia celebritas Conceptionis, *ibi à n.* 26. Etiam in Eccleſia Græca, *ibi à num.* 29. Eccleſiæ authoritas præualet authoritati cuiuſque Doctoris, *n.* 30.

Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ Patres, & Doctores nullo modo refragantur Immaculatæ Conceptioni Deiparæ, ſed ſtant pro illa, *A. à n.* 55. & *à n.* 155. Eccleſiæ Immunitas. Vide *Immunitas Eccleſiæ.* Eccleſiæ bona. Vide *Clericus.*

Eccleſia definiuit plures veritates, quibus antecedenter opponebantur viri doctiſſimi. *A. à n.* 131.

Eccleſiaſticus. Vide *Clericus.*

Elector.

Electores deſignati à Communitate ad eligendum aliquem ad munus, vel officium, ſi eligant inhabilem, an poſſint alium eligere? *l.* 1. *n.* 560. Vide *Suffragium.*

Eleemoſyna.

Eleemoſynas Scholares quas poſſint erogare? *l.* 3. *à num.* 431. Quas debeant impertire hi, qui habent Beneficia Eccleſiaſtica? *ibi* 432. An, ſi ſint filij familias, teneantur ipſi, vel eorum parentes, ſeu curatores erogare illas? *ibi.*

Eliſabetha Regina Catholica.

Eliſabetha Catholica quomodo Tauros agitari præceperit ad damna vitanda? *l.* 2. *n.* 306.

Emeritus, Hiſpanè *Iubilado.*

Emeritus in quouis munere plurimo honore eſt dignus. *l.* 2. *n.* 143.

Emeritos Moderatores Cathedratum Iuris Ciuilis, & Decretorum in Academia Salmautina, Comites eſſe, indultum fuerat à Rege Alfonſo, *l.* 1. *num.* 144. Extenditur hoc priuilegium ad alias Academias, *l.* 2. *numero* 327.

Epiſcopus.

Epiſcopus habet merum Imperium, ſed executionem debet committere Iudici ſæculari, *l.* 1. *num.* 461. Epiſcopus Salmantinus, & Magiſter Scholæ cognoſcunt de cauſis Studioſorum clericorum diœceſis Salmantinæ, dato loco præuentioni, *l.* 1. *n.* 470. Ad quemuis ex illis poteſt à Iudice ſæculari remitti Clericus Salmantinus ſtudioſus deprehenſus in delicto. *ibi n.* 471. Non gaudent ea iuriſdictione Priores Militarium Ordinum Salmanticæ, *ibi n.* 475.

Epiſcopus Salmantinus (& an quilibet alius?) ſi Actui publico Academico aſſiſtat præcedit Rectorem Academiæ, *l.* 1. *n.* 650. Sed, quamuis aſſiſtat Actui litterario, debet venia præſtari Rectori, ſeu Magiſtro Scholæ, *ibi.*

Epiſcopus nequit obligare ſubditos, vt diebus non Feſtis Miſſam audiant, & ab operibus ſeruilibus abſtineant, *l.* 3. *n.* 272. Poteſt ob publicam neceſſitatem, aut in pœnam delicti cogere eos ad alia opera pia, *ibi n.* 274. Epiſcopus nequit ad Ordines promouere Scholares, & alios, qui ſolùm quaſi domicilium eius diœceſi habent, *l.* 3. *n.* 462. Nec diſpenſare in eorum irregularitatibus, *ibi n.* 462.

Epiſcopi Hiſpaniarum ſtant pro Immaculata Conceptione Deiparæ. *A.* 116. Et pro huius veritatis proxima definibilitate. *ibi.*

Equites Militares.

Equites Militares non tenentur reddere in in vſus pios, quod eis ſupereſt ex Commendis, *l.* 3. *n.* 434.

Eugeniana Bulla.

Eugeniana Bulla in fauorem Academiæ Salmantinæ tranſcribitur, & exponitur, *l.* 2. *à num.* 226. Studentes, & legentes faciunt ſuos fructus Beneficiorum, & excuſantur à reſidentia, virtute illius, *ibi.* Ad quos extendatur hoc priuilegium? *ibi à num.* 268. Habentes Curam animarum Vicarios idoneos deſignare debent, & quomodo? *ibi num.* 272. Nequeunt Eccleſiæ abſque ſpeciali reſcripto impedire hoc priuilegium. *ibi à num.* 267. Quantum temporis debeant Academiæ aſſiſtere, qui eo priuilegio frui volunt? *ibi n.* 274. Non fruuntur eo, qui ſolùm ſtudio ſcientiæ, aut artis prohibitæ vacant. *ibi n.* 275. Bullæ Eugenianæ vis latiſſimè exploratur. *l.* 4. *ex n.* 4. Afferuntur circa eam Allegationes Iuris. *ibi.*

Examen. Examinatores.

Examen rigoroſum debet præcedere collationem Gradus Licentiati, aut Doctoris, vel Magiſtri, *l.* 1. *à n.* 365. Peccat mortaliter inſufficiens, qui conſcius inſufficientiæ Gradum illum petit, *ibi n.* 367. Examinari poſſunt ab Ordinario Doctores, & Magiſtri, vt approbentur ad audiendas Confeſſiones, *l.* 1. *n.* 73. Examinatores ad Gradus an, & quomodo poſſint recuſari? *l.* 1. *numero* 516. Quinam habeant ius examinandi? *n.* 370.

Excommunicatio. Excommunicatus.

Excommunicatio inflicta ob retentionem, aut lectionem librorum prohibitorum exponitur, *l.* 2. *à n.* 148. Vide *Libri*. Excommunicatio ob duellum, *l.* 3. *à n.* 310. Vide *Duellum.*

Excommunicationis cauſa debet eſſe grauis, *l.* 3. *n.* 384. Quomodo dignoſcatur, an excommunicatio ſit lata, vel ferenda? *ibi numero* 385. An peccet lethaliter tranſgrediens mandatum, cui annexa eſt excommunicatio ferenda? *ibi.* Ignorantia non affectata excuſat in foro interno ab excommunicatione. *ibi n.* 386. An incurrant excommunicationem Scholaſtici afferentes arma, aut veſtes prohibitas ſub pœna excommunicationis? *ibi à n.* 387. Et quomodo excuſari queant? *ibi à n.* 393. Vide *Scholaris Abſolutio.*

Excommunicati vitandi qui ſint? *l.* 3. *n.* 101. Quid prohibeatur reſpectu illorum? *ibi.* Excommunicatus, etiam non vitandus, peccat mortaliter, ſi ſe ingerat aliorum commercio, *ibi.* Exponuntur cauſæ excuſantes eum, qui colloquitur cum excommunicato vitando, *ibi* Excommunicatus an poſſit validè, & licitè, Gradum in Academia ſuſcipere? ad Cathedram, & ad Togam eligi? *l.* 2. *à n.* 402.

Excommunicatio inflicta Religioſis aſſiſtentibus ſpectaculo agitationis Taurorum exponitur, *l.* 2. *à n.* 320. Vide *Taurorum agitatio.*

Excommunicatus decedens è viuis quomodo valeat donari ſepultura Eccleſiaſtica? *l.* 3. *n.* 593.

Exercitatio corporis.

Exercitationes corporis decent Scholaſticos ad recreationem, & quæ? *lib.* 3. *n.* 541.

Exilium. Vide *Relegatio.*

F

Falſarius.

Falſarius inſtrumenri publiei quis ſit? *l.* 4. *n.* 110. Non eſt falſarius, qui loco Inſtrumenri publici amiſſi aliud omnino ſimile priuatim conficit. *ibi* An peccet, qui loco inſtrumēti, in quo teſtimonium curſus litterarij, aut Gradus continebatur, amiſſi, aliud ſimile conficit? *ibi ex n.* 111.

Famulus.

Famuli Stndioſorum, adhuc non Studioſi, an priuilegiis dominorum fruantur? *l.* 1. *num.* 344. An gaudeant priuilegio fori? *l.* 3. *n.* 34. Qui famulantur Studioſis, etiam ſi ipſi Studioſi ſint, non adeò ſtrictè tenentur ſtudere priuatè, ac alij non famulantes, *l.* 3. *num.* 541. Ieiunium famulorum. Vide *Ieiunium.*

Feſtus dies.

Feſtis diebus poſſunt Profeſſores, Iudices, & Senatores negotia pertractare, ſi nequeunt in alium diem differre, *libro* 2. *numero* 79.

Feſtus dies non violatur docendo, etiam ob lucrum, *l.* 2. *à n.* 90. An violetur pingendo, & delineando? *ibi n.* 92.

Feſtis diebus poſſunt tranſcribi codices, adhuc ob lucrum, *l.* 3. *num.* 171. De aliis operibus dirimitur, quænam liceant, *ibi à numero* 178.

Feſtum obſeruare an teneatur, qui exit à loco,

loco, vbi obſeruatur, & accedit ad locum vbi non obſeruatur? *l.* 2. *num.* 264. Feſtos dies inſtituere ad quem pertineat? *l.* 5. *numero* 264.

Fideicommiſſum. Vide *Bona.*

Fideiuſſor.

Fideiuſſores Studioſorum quibus priuilegiis fruantur? *l.* 1. *n.* 345. An gaudeant priuilegio fori? Et quomodo ab ſtudioſis præſtari debeant? *l.* 3. *quæſt.* 4.

Fidei Tribunalia.

Fidei Sacræ Tribunalia quomodo prohibeant lectionem, & retentionem librorum prauam doctrinam continentium, aut Authorum hæreticorum? *l.* 2. *n.* 149.

Fidei Tribunalia ſtant pro Immaculata Conceptione Deiparæ, *A. n.* 86.

Filius, & Filius-Familias.

Filij, & nepotes Doctorum, & Studioſorum an gaudeant parentum priuilegiis? *l.* 1. *à n.* 381.

Filijfamilias de quibus bonis teſtari poſſint? *l.* 3. *à n.* 437. Si ſint Equites Militares Commendatarij, poſſunt de bonis Commendarum teſtari, *ibi num.* 441. Filij Studioſorum an gaudeant priuilegio fori? *ibi numero* 35.

Filij non legitimi, dum ſint naturales, in ſepulchro Maiorum, etiam extra parochiam, ſunt ſepeliendi, *l.* 3. *n.* 590. Si ſint ſpurij, in ſepulchro matris, dum indè non accedat ei honoris detrimentum, *ibi.*

Filiis extra matrimonium habitis tenentur patres à triennio alimenta præſtare, *l.* 3. *n.* 564. Et ante triennium, ſi mater nequeat eos nutrire, *ibi n.* 575. Si illi non poſſunt etiam poſt triennium, tenetur mater eos alere, *ibi n.* 576. Si ipſa non poſſit, quid ſit præſtandum? *ibi.* Non tenentur patres, vt eos alant, ſubtrahere ex alimentis ſibi neceſſariis, *ibi n.* 583. In defectum parentum tenentur aui, & proaui eis præſtare alimenta; & quo ordine? *ibi n.* 576.

Filijs ſpuriis nequeunt Clerici præſtare donationes cauſa mortis, nec relinquere hæreditatem, aut legata, ſic verò alimenta, *l.* 3. *à n.* 582.

Filiò illegitimo vt alimenta debeantur, quomodo conſtare debeat, eſſe filium proprium? *l.* 3. *n.* 580. Quid præſtandum ſit in caſu dubij? *ibi.*

Filiusfamilias quam quantitatem poſſit exponere ludo, amittere, & lucrari? *l.* 3. *à n.* 197.

Ingrediens Religionem de quibus diſpenſare queat? *ibi n.* 443.

Fœmina.

Fœminæ impudicæ quid teneantur reſtituere acceptum ab Scholaſticis, *lib.* 3. *à numero* 428.

Fœminarum conſortium fugere debent Scholaſtici, vt ſapientes euadant, *ibi à numero* 582.

Fœminæ an poſſint publicè ſtudere, & docere? *l.* 3. *à n.* 599.

Fori priuilegium, & Forum.

Fori priuilegio in Academiis quinam gaudeant? *l.* 3. *à n.* 7.

Qui, adhuc non ſtudioſi, eo fruantur? *ibi à num.* 30. Competit vxori Studioſi, *ibi.* Vidua Studioſi gaudet eius foro, *l.* 3. *quæſt.* 4. An gaudeat fideiuſſor Studioſi? *ibi* Au, ſi Studioſus ſit Clericus coniugatus, vxor gaudeat priuilegio fori Eccleſiaſtici? *l.* 3. *numero* 31.

Fori priuilegium quando amittatur? *l.* 3. *à n.* 42.

Forum ſortitur quis in loco, per quem tranſit, ratione delicti, *l.* 3. *n.* 265. Sed Scholaſticus delinquens ad ſuum forum eſt deducendus, *ibi.*

Fori priuilegium non amittit Clericus Beneficiatus, non afferens habitum clericalem, & tonſuram, niſi ter admonitus à Prælato nolit corrigi, *l.* 3. *n.* 362. Amittit verò, ſi non habeat Beneficium, *ibi n.* 343. Quo caſu Clericus in Minoribus conſtitutus, vxorem ducens, amittat fori priuilegium? *ibi n.* 362. Vide *Scholaris,* & *Studioſus.*

S. Franciſcus Xauerius.

S. Franciſcus Xauerius Gradum Magiſterij accepit in Academia Pariſienſi, *l.* 1. *n.* 402. & *n.* 48.

G

Gabella.

Gabellæ propter contractus celebratos an debeantur ſolui ab Academiis, & Collegiis? *l.* 1. *à n.* 619.

Gallia.

Galliæ Academiæ recenſentur, *l.* 1. *à num.* 47.

Galliæ Reges ſtant piiſſimè pro immaculata Conceptione Deiparæ, *A à* 147.

Germania.

Germania.

Germaniæ Academiæ recenſentur, *l.*1.*à num.* 63. Germaniæ Imperatores quantùm defenderint Immaculatam Conceptionem Deiparæ? *A à num.* 239. Plures Germaniæ Academiæ traditæ ſuut Societati IESV, *l.*1. *n.*89.

Gradus Litterarius.

Gradus Bacchalaurei, Licentiati, Doctoris, & Magiſtri quid ſint, & vnde dicti? *l.* 1. *à n.*284.

Gradus an poſſit recipi vnus in quadam Academia, alius in diuerſa? *ibi. n.*288.

Gradus à quibus nequeant accipi? *l.*1.*n.* 303. Nequeunt ab infamibus, neç ab hæreticis, *ibi.*

Gradus Doctoris, & Magiſtri non niſi doctis, optimè meritis ſunt concedendi, *ibi à numero* 350.

Gradus quando, & vbi inceperint? *l.* 1. *à n.* 360. Rigoroſè debent examiuari, qui accepturi ſunt Gradus Magiſterij, & Doctoratus, *ibi à n.* 365.

Gradum Licentiati, Magiſtri, aut Doctoris ſi inſufficlens accipit, mortaliter peccat, *l.*2. *à n.* 22. An idem ſit de Gradu in Artibus? *ibi num.*25. Peccant grauiter, qui approbant inſufficientem; & an teneantur reſtituere? *ibi n.* 27. *&* 31: Gradus inſufficienti conceſſus pro foro externo eſt validus, non pro interno, *ibi num.* 28. Nequit ille adquirere emolumenta ex eo prouenientia, *ibi num.* 29. Locus facetus adducitur contra inſufficientes ad Gradum promotos, *ibi n.*30.

Gradum accipiens in Academia externa, ſi in Hiſpana incorporetur, an ſit habilis ad oppoſitionem Canonicatuum? *l.* 2.*à n.*32. Quid, ſi acceperit in Academia Cæſarea? *ibi n.* 37.

Gradum qui accepit, poſtquam ſubſcripſit oppoſitioni Canonicatus, aut Cathedræ, an ſit habilis ad eius aſſecutionem? *l.* 2. *à numero* 38. An ſufficiat accipere. Gradum poſt electionem ad ea munera? *ibi numero* 50. Pro Gradu in qualibet ſcientia dare, & accipere pretium, non eſt ſimonia, *l.* 2.*à n.*94.

Gradum Bacchalaureatus, an ſuſcipiat licitè, & validè, qui aliquos Curſus Litterarios falſos affert, aut deficit ei aliquod requiſitum in Statutis? *l.* 1.*à n.*94.

Gradus Bacchalaureatus in vtroque Iure quot Curſibus, & lectionibus obtineatur in Academia Salmantina, *l.* 3.*n.*266.

Gradum falſum habens, ſi opponatur ad Cathedram, aut quid ſimile, ad quod Gradus eſt omnino neceſſarius, nequit illud obtinere, *l.*2.*à n.*251. Etiam ſi dignior ſit cæteris, *ibi.* Si obtineat, tenetur reſtituere, *ibi.* Cui facienda ſit reſtitutio? *ibi n.* 260.

Idem eſt de habente Gradum inualidum, *ibi n.* 256. Niſi illum fide bona acceperit, *ibi n.*257.

Gradum falſum Bacchalaureatus habens adhuc validè ſuſcipit Gradum Licentiati, & Doctoris, *l.*2. *à n.* 257. Teſtimonium Gradus qui amiſit, an poſſit priuatìm aliud ſimile conficere? *l.*4.*ex n.*111.

Gradum accipere an poſſit excommunicatus? *l.*2.*à n.*403.

Gradum Bacchalaureatus in Artibus, & Theologia, vt obtineatur à Religioſis, quas lectiones debeant audire? *l.*3. *n.*154.

Gradum Magiſterij an poſſint pro libito accipere Religioſi? *l.*2.*à n.*349.

Gradus Magiſterij in Theologia, aut in Iure Canonico non concedebatur vxoratis in Academiis Germaniæ, *l.*1.*n.*75.

Gradum Doctoratus in Iure Ciuili, aut in Medicina an poſſint ſuſcipere Religioſi? *l.*2.*à n.* 379.

Gradus illicitè acceptus à Religioſo ob defectum licentiæ Prælati, validus eſt, ſi non deſit eſſentiale requiſitum, *ibi n.*383. Exponitur Decretum Pontificium circa Gradus reſpectu Sacri Ordinis Prædicatorum, *ibi n.*384.

Gradus nullo ex capite prohibiti ſunt Religioſis Societatis IESV, ſed acceptatio eorum eſt valdè conformis ſuis Regulis, & Inſtituto, *l.*1.*à n.*178.

Gradum Magiſterij ſuſceperunt S. Ignatius, & S. Franciſcus Xauerius, & primi Societatis Religioſi, *ibi n.*383. S.Ignatius volnit, ſuos inſigniri Gradibus, *ibi.*

Grammatica.

Grammaticæ lectores, qui quatuor lectiones quotidiè legunt, excuſantur à ieiuniis præceptis ab Eccleſia, *l.*1.*n.*86.

S. Gregorius Nazianzenus.

S. Gregorij Nazianzeni deſiderium ſapientiæ addiſcendæ, *l.* 3.*n.*583. Quomodo fuerit expletum? *ibi.*

H

Habrea lingua.

HÆbreæ Linguæ Magiſter, & Cathedræ Moderator, in qua Facultate Gradum ſuſcipiat? *l.*1.*n.*219.

Hæreditas. Vide *Bona.*

Hiſpania.

Hiſpaniæ Academiæ recenſentur, & illuſtrantur, *l.* 1 *n.* 93. Hiſpaniæ Reges habent ius præſentandi Prælatos, & Scholaſticum Salmantinum, *l.* 1 *n.* 161.

Hiſpaniæ Reges ſemper valdè venerati ſunt Immaculatam Conceptionem Deiparæ, *A.* à *n.* 144. & *n.* 200.

Pro definitione eius myſterij plurimum peregerunt, *ibi.* Hiſpania tota hoc myſterium ſumma deuotione proſequitur. *ibi numero* 119.

Honores litterarij. Vide *Gradus Litterarius.*

Horæ Canonicæ.

Horas Canonicas, aut Officium paruum B. Mariæ quomodo non teneantur recitare Scholaſtici, aliundè ad id obligati? *l.* 1. *à n.* 262. Et quando Profeſſores ſcientiarum? *l.* 2. *à. n.* 72.

Satisfit præcepto, recitando, dum auditur Miſſa adhuc ex præcepto, *ibi num.* 74. Officium Eccleſiaſticum mutari vnum pro alio, etiam abſque cauſa, non eſt peccatum mortale, *l.* 2. *num.* 397. Dum non mutetur in Officium Reſurrectionis, *ibi num.* 393. Studij cauſa, per ſe loquendo, non eſt ſufficiens, vt mutetur Officium abſque peccato veniali, niſi in aliquibus caſibus, *ibi numero* 399. Quando poſſit ab Scholaſticis licitè mutari Officij Eccleſiaſtici recitatio? *ibi n.* 401.

Priuilegium conceſſum Academicis Salmantinis circa recitationem Officij Diuini, *l.* 2. *n.* 401.

Hoſpes Collegij.

Hoſpites Togati an, & quando teneantur ſoluere alimenta Collegiis? *l.* 2. *à numero* 236. Poſſunt verſari in hoſpitio, quandiu permiſerit Collegium, *ibi num.* 240. Aliquo in caſu tenentur exire ab hoſpitio. *ibi.*

Hoſpites Togati æquiparantur Emeritis in aliquo Munere, & militibus veteranis, *l.* 2. *à numero* 242. Quanto honore ſint digni? *ibi.*

Hybernia Academia.

Hyberniæ Academiæ recenſentur, *lib.* 1. *à numero* 88.

Hæreſi graſſante iam collapſæ ſunt ferè omnes. *ibi.*

I

Ieiunium.

Ieiunij præceptum quando non obliget Profeſſores ſcientiarum, Candidatos, & Patronos cauſarum? *l.* 2. *à n.* 81. An excuſentur à ieiunio, qui vnicam quotidie lectionem legunt? *ibi n.* 87. Excuſantur Lectores Grammaticæ, qui quatuor legunt lectiones? *ibi n.* 86. Non tenetur vllus minuere ſtudium, eo quòd impediat illum ieiunare, *ibi n.* 85.

Ieiunare an teneatur, qui iter facit equitando, *l.* 1 *n.* 252.

Ieiunium quomodo quis poſſit effugere, ſine fraude legis? *l.* 3. *n.* 381.

A ieiunio non excuſatur quis ob ſtudium non accedente alia circunſtantia, *libro* 3. *n.* 284. Quid, ſi nimia laſſitudo ſit in ſtudio? *ibi.* Quid, ſi ſtudium ſit continuum? *ibi.* Quid, ſi quis præparetur ad Aſſertiones litterarias exiguo tempore diſponendas? *ibi n.* 285. An à ieiunio præcepto excuſetur Scholaſticus defendens Aſſertiones litterarias? *ibi n.* 286. An, ſi habiturus ſit lectionem loco examinis? *ibi.*

Ieiunium non frangunt famuli manducantes aliquid, dum menſæ dominorum inſeruiunt, ſtatim poſt dominos manducaturi, *lib.* 3. *n.* 287.

Ieiunij lege quomodo teneantur itinerantes, *ibi num.* 265.

S. Ignatius de Loyola.

S. Ignatius Gradum Magiſterij in Academia Pariſienſi ſuſcepit, *lib.* 1. *n.* 383. & *num.* 48. Voluit, ſuos Gradibus litterariis inſigniri, *ibi numero* 383. Docuit Immunitatem Deiparæ à peccato originali, *A.* à 135. Obſtrinxit ſe iuramento defendendi illam, *ibi.*

Ignorantia.

Ignorantia excommunicationis non affectata excuſat ab illa contrahenda, *l.* 3. *n.* 386. Ignorantia facti, & iuris quando excuſet à pœna? *ibi à n.* 495.

Immunitas Eccleſia.

Immunitate Eccleſiæ gaudent Studioſi laici, *lib.* 1 *n.* 241.

Immunitas Eccleſiæ conceſſa Reis exponitur, *lib.* 3. *num.* 333. Nomine Eccleſiæ,

quoad

quoad hoc, non continentur Oratoria priuata, *ibi num.* 334. Eccleſiæ immunitas datur, quamuis ea ſit interdicta, violata, aut polluta, *ibi*.

Immunitas extenditur ad Sacriſtiam, porticum, atrium, Cæmeteria, turrem, ſuperiorem partem tecti, & vectem, aut anſam portæ, ſi ſit clauſa. *ibi*.

Immunitas Eccleſiæ, quia fauorabilis, ad hæc extenditur, ſecùs violatio, quia odioſa, *ibi*. Immunitas extenditur ad Hoſpitalia authoritate Epiſcopi erecta, ad Domos Religioſorum cum ſuo ambitu, ad Epiſcoporum Palatia, ſi ſint intra quadraginta paſſus Eccleſiæ Matricis, *ibi*.

Immunitate gaudet Reus confugiens ad Sacerdotem; qui extra Eccleſiam fert Eucharistiam, *l*. 3. *n*. 334.

Immunitate Eccleſiæ gaudet Reus ære alieno grauatus, *l*. 3. *n*. 333.

Immunitate Eccleſiæ non gaudet, qui etimen in Eccleſiam committit, *lib*. 3. *n*. 339. Nec publici latrones, depopulatores agrorum nocturni, homicidæ qualificati, & proditorij, hæretici, Rei læſæ Maieſtatis, *ibi à n*. 340.

Immunitate Eccleſiæ non gaudent Eccleſiaſtici, nec Studioſi, ſi Eccleſiaſtici ſint, *l*. 3. *n*. 342. Niſi ſit crimen, propter quod ſint tradendi brachio ſæculari, quo caſu ea gaudent, *ibi n*. 343. Excipe, ſi crimen ſit ex his, quorum Rei numquam immunitate gaudent, *ibi*.

Immunitate Eccleſiæ gaudent Scholaſtici in Minoribus conſtituti, non obſeruantes requiſita à Tridentino in ordine ad forum, habendique ſunt vt laici, *lib*. 3. *n*. 346. Reus nequit ab Eccleſia extrahi ad pœnam corporalem, *ibi n*. 348. Nec in ea exiſtens poteſt ſpoliari bonis, quæ ſecum attulit, *ibi*. Nec poteſt impediri, quòd ei neceſſaria deferantur, *ibi*. Nec immunitatem amittit, licèt manum aut pedem ab Eccleſiæ ianua extrahat. *ibi*. Iudex extrahens Reum gaudentem immunitate Eccleſiæ, ſacrilegium committit, *ibi numero* 349. Cenſuris eſt compellendus, vt eum reſtituat Eccleſiæ, *ibi* Proceſſus iudicialis contra eum factus eſt irritus, *ibi*. Tenetur Iudex extrahens damna ei compenſare, *ibi*.

Impedire Impedimentum.

Impediri lectiones ab Scholaſticis. Vide *Lectio. Scholaſticus*. Impedire per fraudem, aut medio illicito, ne Scholaſticus Religionem ingrediatur, peccatum mortale eſt, *l*. 3. *à n*. 445.

Impediens ad quid teneatur? *ibi à num*. 254.

Impedire exercitia operum pietatis, aliquando veniale, *l*. 3. *à numero* 457. Si impediantur in contemptum, ſemper eſt mortale, *ibi numero* 454. Impedire famulos, ne aliquod crimen committant. *Vide Scholaſticus*.

Imperator.

Imperatores Germaniæ, & Græciæ piè, & enixè defenderunt Immaculatam Conceptionem Deiparæ. *A. à n*. 239.

Impubes.

Impubes nequit condere teſtamentum, *l*. 3. *numero* 440. Impuberi filio decedenti poteſt pater eligere ſepulturam extra parochiam; idem poteſt mater, deficiente patre, *l*. 3. *n*. 589.

Indiarum Academia.

Indiarum Academiæ recenſentur, *l*. 1. *numero* 123.

Infamis.

Infames publici nequeunt gaudere priuilegiis Studioſorum, quamuis matriculæ inſcribantur, *l*. 3. *n*. 70.

Informationes.

Informationes ſanguinis qui peragit, quod ſecretum obſeruare debeat? *lib*. 2. *numero* 182.

Inhibitio.

Inhibere quis poſſit Magiſtratus Academiæ? *l*. 1. *à n*. 675.

Inſignia Doctorum. Vide *Doctor*.

Inſtrumentum publicum. Vide *Falſarius*.

Interdictum.

Interdicti definitio, diuiſio, & effectus, *l*. 3. *à n*. 550. Quid liceat Clericis tempore interdicti? *ibi*. Quid circa Sacramenta, & ſepulturam liceat? *ibi*. Quid liceat in Eccleſia ſpecialiter interdicta? *ibi*. Quæ priuilegia concedantur tempore interdicti per Bullam Cruciatæ? *ibi n*. 553.

Interdicti tempore tenetur audire Miſſam diebus Feſtis habens Bullam Cruciatæ, *lib*. 3. *numero* 554. An qui non habet Bullam,

teneatur tunc audire Miſſam in aliqua Eccleſia, quæ non ſit interdicta? *ibi à n.* 542. Quid tempore interdicti conceſſum ſit Studioſis in Academia Salmantina? *l.* 3. *n.* 561.

Irregularitas.

Irregularitas contrahitur occidendo, ſeu mutilando, dum non fiat in defenſionem inculpatam cum moderamine, *lib.* 3. *n.* 303. Si plures concurrant ad occiſionem, ſeu mutilationem, omnes fiunt irregulares, licèt vnus phiſicè ictum fecerit. *ibi.* Non fit irregularis, qui occidit, aut mutilat inuaſorem innocentis, *ibi n.* 204.

Irregularitatem contrahunt iudex, carnifex, & miniſtri pœnam mortis, aut mutilationis infligentes, etiam per iuſtam ſententiam, *lib.* 3. *n.* 304. Et qui poſſunt defendere ſuum honorem fugiendo, aut alia via, & tamen occiduut, aut mutilant, *ibi n.* 306. Non peccant, qui, vt defendant ſuum honorem, occidunt, aut mutilant, ſi aliter nequeant defendere, *ibi n.* 307. Sed non facilè eſt credendum, honorem periclitari, ſi quis fugiat, *ibi.*

In irregularitate quis poſſit diſpenſare? *lib.* 1. *num.* 67. & *lib.* 3. *n.* 310. Quando contrahatur irregularitas in dubio homicidij? *l.* 3. *à numero* 320. Exponuntur dubia homicidij diuerſa, *ibi.* Exponuntur circa irregularitatem *caput ad audientiam, & cap. ſignificaſti* 2. *de homicidio*, ibi à *num.* 3. 23.

Irregularitas contracta ab Studioſo alterius diæceſis nequit per diſpenſationem tolli ab Epiſcopo loci Academiæ, *lib.* 3. *numero* 472.

Italia Academia.

Italiæ Academiæ recenſentur, *lib.* 1. *à numero* 15.

Iudex, & Iudex Academia Salmantina.

Iudicis Studij Salmantini iuriſdictio; *lib.* 1. *à num.* 183. An ea ſit ordinaria, vel delegata? *ib num.* 186. Iudicis huius obligationes, & qualitates, *ibi n.* 187. Ad quem appelletur ab eius ſententia? *ibi à n.* 191. & *n.* 355.

Iudices Academiarum. Vide *Magiſtratus Academia.*

Iudicum munus quo caſu valeant Religioſi exercere? *l.* 3. *n.* 457. Nequeunt id munus præſtare Religioſi Societatis I E S V, *ibi n.* 538.

Iudex ordinarius, & delegatus in quo differant? *l.* 1. *à n.* 491.

Iudex Studij Salmantini vnum Tribunal conſtituit cum Magiſtro Scholæ, *l.* 1. *à n.* 183. & *n.* 494.

Iudex mixtus quid ſit, & quid merus executor? *l.* 1. *n.* 522. Iudices tenentur ſcire leges Regni, *l.* 1. *à n.* 532. Necnon Ius Ciuile, & Canonicum, *ibi n.* 535.

Iudices Cruciatæ nequeunt ſequeſtrare fructus Academiæ Salmantinæ, *lib.* 1. *numero* 618.

Iudices extraordinarij, vulgò *Peſquiſidores*, ab Ordinariis Iudicibus iuriſdictionem abdicant in cauſis, ad quas deſtinantur, *l.* 1. *n.* 661.

Iudex extrahens ab Eccleſia gaudentem immunitate illius, committit ſacrilegium, *l.* 3. *n.* 349. Compellendus eſt per cenſuras, vt eum reſtituat Eccleſiæ, *ibi.* Si contra eum procedat, actus iudiciales ſunt irriti, & damna compenſare tenetur, *ibi.*

Iudex Academiæ, ſi ſolùm iuriſdictione ſæculari gaudeat, an poſſit trahere ad iudicium Clericos Studioſos? *l.* 3. *à num.* 350. Vtrùm aliquando poſſit contra illos procedere? *ibi à n.* 348.

Iudex ſæcularis quomodo ſe debeat gerere in captura Clericorum actu delinquentium? *l.* 3. *à num.* 352. Exponuntur aliqua ad cauſas Clericorum ſpectantia, *ibi.*

Iudex Studij Salmantini, præciſè quâ talis, ſolùm habet Salmanticæ quaſi domicilium, *lib.* 3. *n.* 481. Iudices Regij perpetui habent domicilium in locis, in quibus ſunt Senatus, Cancellariæ, aut Audientiæ, *l.* 3. *n.* 481.

Iudex Eccleſiaſticus nequit pœnam ſanguinis infligere, *l.* 3. *n.* 484. Poteſt tradere Reum Curiæ ſæculari, *ibi.*

Iuramentum.

Iuramentum ſeruandi ſtatuta quomodo obliget Academicos? *l.* 2. *à n.* 110. Pœna præſtiti iuramenti ad quid eos obliget? *ibi à n.* 114.

Iuramenti promiſſorij duplex veritas exponitur, *l.* 2. *n.* 117. Si deficiat veritas de futuro, aliquando non eſt peccatum, ſaltem mortale, *ibi.* Poteſt dari iuramentum abſque promiſſione, & poteſt promiſſio eſſe nulla, *ibi n.* 120.

Iuramentum de obediendo Rectori ad quid præſtetur ab Academicis? *l.* 3. *n.* 81. Neceſſarium eſt ad gaudendum foro, & priuilegiis Academiæ, *ibi n.* 35. An id iuramentum queat relaxari à Rectore? *ibi n.* 89.

Iuramentum de obediendo Rectori obligat reſpectu Rectoris noui poſt iuramentum electi, *l.* 3. *à n.* 96.

Iuramentum

Iuramentum non ludendi quomodo obliget? *l.3. n.* 289. Inſpiciendus eſt finis, ob quem eſt emiſſus, *ibi*. Non obligat ad non ludendum moderatè, ſi emittitur ob vitandam pecuniæ diſtractionem, & iurgia, *ibi num.* 391. Quis ſit ludus moderatus ratione temporis, & pecuniæ? *ibi à numero* 292.

Iuramentum non ludendi in aliqua domo, aut cum aliqua perſona ob finem maleuolentiæ non obligat, *l.3. numero* 289. Emiſſum ob finem perfectum carendi recreatione obligat ad non ludendum omnino, *ibi n.* 295. Sed paruitas materiæ temporis excuſabit à peccato mortali, & quænam ſit paruitas? *ibi numero* 296. Iuramentum non ludendi non frangitur præbendo pecunias, vt alter nomine præbentis ludat, *ibi n.*297.

Iuramentum non mutuandi pecunias, aut veſtes, regulariter non obligat, *l..3. numero* 298. Niſi in gratiam tertij emittatur, & ab eo acceptetur, *ibi à num.* 300. Obligatorium eſt iuramentum non mutuandi inconſideratè ad vitandam prodigalitatem, *ibi n.*301.

Iuramentum amphibologicum exponitur. *l.3. à numero* 158. Eo vti an aliquando poſſint teſtes in probatione Curſus litteratij? *ibi*.

Iuramentum à Togatis prolatum ſoluendi ſuo Collegio aliquod douatiuum, aut relinquendi legatum, in conſcientia obligat, *l.2. numero* 242. Solum à Pontifice id relaxari valet, *ibi*. Quomodo, & ad quam quantitatem ex vi illius teneantur? *ibi*.

Iuramentum in Academiis prolatum defendendi Immaculatam Conceptionem Deiparæ eſt iuſtum, pium, & de veritate certiſſima. *A. à n.* 1. Ad quid teneantur id iurantes? *ibi n.* 3. Succeſſores non tenentur ex vi iuramenti, ſed aliundè poſſunt teneri, *ibi à num.* 4. Quos effectus habeat id iuramentum? *ibi n.*6.

Iuramentum defendendi Immaculatam Conceptionem Virginis prolatum eſt in Hiſpania ab Eccleſiis, Academiis, Ordinibus Militaribus; Vrbibus, Confraternitatibus, & Congregationibus, *A. à numero* 17.

Iuriſdictio.

Iuriſdictio Magiſtratuum Academicorum an ſit Eccleſiaſtica, vel ſæcularis? *l. 1. à n.* 223. Iuriſdictio conceſſa Magiſtratibus Academicis à ſæculari Principe an queat reuocari? *l. 1. n.* 272. Qui actus iuriſdictionis Academiæ ſint ſæculares, & qui Eccleſiaſtici? *à n.*273.

Iuriſdictio ordinaria, & delegata in quo differant? *l.1. à n.*491.

Iuriſdictio priuatiua, & cumulatiua quid ſint? *l.1.n.*513.

Ius Canonicum, Ciuile, & Regium.

Ius Canonicum quas partes contineat? *l. 1. à n.*524. An habeat vim legis obligantis? *ibi à n.*528.

Ius Ciuile quid ſit, & quibus partibus conſtet? *l.1. à numero* 530. Quinam eo obligentur? *ibi n.*531. Vtilitas in eo edocendo, *ibi num.* 532.

Ius Ciuile, Canonicum, & Regium debent ſciri à Iudicibus, *l.1.à n.*532.

Ius Regium in Academiis exponi oportet, *l.1,n.*532.

Iuris Canonici, & Ciuilis Studioſi in Academia Salmantina quas lectiones audire debeant in vnoquoque Curſu litterario? *l. 3. à n.* 162.

Iuri Canonico nomen dare in matricula, potiùs quàm Iuri Ciuili, quare ſit frequentiùs? *l. 3. numero* 166. Abſonum eſt, Iuri Canonico non impendere ſtudium; & Gradum Bacchalaureatus in ipſo intendere, *ibi*.

Iura Pontificia, Ciuilia, & Regia referuntur, in quibus ſunt plura, quæ in hoc opere continentur, *l.3. à n.*600.

Ius Ciuile nequeuut addiſcere publicè Religioſi, *l.2. à n.*307. Poſſunt illud docere, & Cathedras moderari, attento Iure communi, non verò attentis Conſtitutionibus Religionum, *ibi à n.*377. An, & quomodo poſſint in illo accipere Gradum Doctoratus? *ibi n.*371.

Iuris Ciuilis differentia à Canonico, & finis vtriuſque, *l.2. à n.* 372. Quo pacto vtrumque dicatur vna ſcientia? *ibi n.* 374. Quid comprehendat Ius Ciuile? *ibi* 376. Ex Iure Ciuili fundamenta pro Immaculata Deiparæ Conceptione afferuntur. *In additione ad Appendicem, ex n.*25.

Ius Canonicum edoceri poteſt à Regularibus, *lib. 2. à n.* 387. Gradum Doctoratus in illo poſſunt accipere, *ibi*. Poſſunt Cathedras Iuris Canonici moderari, niſi in Religione prohibeatur, *ibi n.*388.

Ius patronatus.

Iuspatronatus præſentandi Prælatos ad Eccleſias Hiſpaniarum datur in Regibus Catholicis, *l.1.à n.*161. Et præſentandi Magiſtrum Scholæ Salmantiuum, *ibi*.

Ius patronatus Eccleſiaſticum, & laicum ad Beneficia exponitur, *l.1. à n.*631.

L

Lacticinia. Vide *Oua*.

Lectio.

Lectionem vnicam quotidie legens an excuſetur à ieiunio? *l.* 2. *n.* 87. Excuſantur, qui quatuor Grammaticæ lectiones docent, *ibi n.* 86.

Lectionem primariam ex debito audiens in Academia Salmantina, tenetur adeſſe ſupra tres quadrantes horæ, *l.* 2. *n.* 147. Satisfacit, qui alternatiuè audit lectiones Cathedræ Primariæ, & Veſpertinæ, *ibi.* Quas lectiones ſint audituri Scholaſtici Salmantini in vnaquaque Scientia? *l.* 3. *à n.* 160. Strepitus Scholaſticorum in lectionibus damnatur, *ibi n.* 141.

Lectiones impedire octo, aut pluribus diebus ante Natiuitatem Domini, vel ante Bacchanalia, peccatum mortale eſt, *l.* 3. *à n.* 517. Nequit in hoc conſuetudo præſcribi. *ibi n.* 520. An aliquis ex concurrentibus ad impediendum excuſetur à peccato mortali? *ibi n.* 521.

Lectionum auditio vtiliſſima, *l.* 3. *numero* 519. Nequit abſque illis perueniri ad ſcientias, *ibi.*

Lectiones audire à Moderatoribus Cathedrarum nequeunt cogi Religioſi Societatis IESV ab Academia Salmantina. *l.* 4. *ex n.* 121.

Lector Vide *Magiſter. Profeſſor.*

Legatum. Vide *Bona.*

Lex.

Leges ſuæ patriæ an teneantur obſeruare Studioſi in Academia verſantes? *l.* 3. *à numero* 451. & *à n.* 243. Idem deciditur de aliis extra ſuum territorium verſantibus, *ibi.* An teneantur obſeruare leges vbique alibi obligantes, niſi in loco, in quo exiſtunt? *ibi n.* 248. An lex reſeruationis caſuum obliget in alieno territorio quoad abſolutionem? *ibi n.* 249. Idem exponitur de caſibus reſeruatis Religioſorum, *ibi numero* 250.

Leges loci Academiæ an teneantur obſeruare Studioſi? *l.* 3. *à num.* 251. Idem deciditur de aliis exiſtentibus extra patriam, *ibi.* An exempti teneantur legibus loci, in quo commorantur? *ibi n.* 253. An teneantur, ſi exiguo tempore in loco verſentur? *ibi n.* 252.

Leges locorum, per quæ tranſeunt Studioſi, an debeant ab eis obſeruari? *l.* 3. *à n.* 257. Idem deciditur de aliis itinerantibus, *ibi.* Quid, ſi in loco tranſitus obſeruetur lex communis, quæ tamen non viget in proprio territorio? *ibi numero* 358. An ad ieiunia, & obſeruationes Feſtorum, ac ſimilia obſeruata ſpecialiter in loco tranſitus teneantur, ſi ibi exiguo tempore verſentur? *ibi à num.* 260. Quid, ſi leges inſtitutæ ſiut ad vtilitatem, aut pacem loci? *ibi numero* 259.

Legum Studioſi in Salmantina Academia quas lectiones debeant audire, vt Curſus litterarios probent? *l.* 3. *n.* 166.

Leges ciuiles, & Regiæ, in quibus diſponuntur plura de Iure Academico, & Scholaſtico, referuntur *l.* 3. *n.* 601.

Leges Regias in Academiis exponi oportet, *l.* 1. *numero* 532. Iudex tenetur eas ſcire, *ibi.*

Libri.

Libri Authorum hæreticorum legi, & retineri quomodo prohibeantur in Bulla Cœnæ Domini? *l.* 2. *à n.* 148. Quid circa eos libros, & ſimilia Commentaria debeant obſeruare Academici? *ibi numero* 147. Legere hæreſes inſertas ad verbum in Authore Catholico eas refellente, non eſt prohibitum, *l.* 2. *num.* 152. Prohibitum eſt, legere tractatum hæretici manuſcriptum, *ibi.*

Libros hæreticorum legens in Prouinciis, in quibus non eſt recepta Bulla Cœnæ, non incidit in excommunicationem, *l.* 2. *numero* 153. In Prouinciis, in quibus eſt recepta, an incidat, qui legit Scholia, aut notas hæretici ad librum Catholicum? *ibi numero* 154.

Libros hæreticorum non tractantes de Religione qui legit, an incidat in excommunicationem? *ibi num.* 156. An, quin legit librum hæretici materialiter, quin intelligat illum? *ibi n.* 155. Vtrùm, qui legit epiſtolam hæretici de Religione tractantem? *ibi num.* 158. Quid de his omnibus in Prouinciis Septemtrionalibus? *ibi num.* 157. & 165.

Librum hæretici legens non per ſe, ſed per alium, an incidat in excommunicationem? *l.* 2. *n.* 159. An incidat, qui ſuadet alij, vt legat librum hæretici? *ibi n.* 160.

Librum hæretici legens cum ignorantia craſſa an ab excommunicatione excuſetur? *l.* 2. *n.* 161. Sufficit ad contrahendam excommunicationem retinere in aliena domo libros prohibitos, *ibi n.* 162. Quæ quantitas in libro prohibito ſit legenda, vt incidatur in excommunicationem? *ibi à n.* 163.

Qui

Qui libri præter libros hæreticorum prohibeantur? *ibi n.* 166.
Libri Studioſorum per nullam hypothecam cenſentur obligati, *l.* 3. *n.* 51.

Licentiatus.

Licentiati Gradus. Vide *Gradus.*
Licentiati vox, nomenclatura, poteſtas, & dignitas, *l.* 1. *numero* 295. Ad quæ munera, & officia requiratur Gradus Licentiati? *ibi.*
Licentiatis an competant priuilegia Doctorum? *l.* 1. *à num.* 331. Vide *Doctor. Magiſter.*
Licentiatus in Theologia, aut in Iure Canonico non eſt ipſo iure approbatus ad audiendas Confeſſiones, nec eligibilis virtute Bullæ Cruciatæ, *l.* 2. *à n.* 66.
Licentiati debent aſſiſtere Actibus Academicis per maiorem temporis partem, vt licitè diſtributionem obtineant, *lib.* 2. *à n.* 278. Aliter reſtituere tenentur, re ſecundùm ſe inſpecta, *ibi.*

Littera humaniores.

Litterarum humaniorum Magiſtri in Academiis quem Gradum ſuſcipiant? *l.* 1. *numero* 291.

Ludus. Ludi, ſeu Spectacula.

Ludens, qui agnoſcit ſuam peritiam maiorem in ludendo, an reſtituere teneatur? *l.* 3. *à n.* 192. In ludo qui lucratur maiorem quantitatem, quàm permiſſam à Magiſtratibus, an peccet, & reſtituere teneatur? *ibi à num.* 181. Vtrùm poſſit repeti ab eo lucrum? *ibi.*
In ludo quam quantitatem poſſint amittere, & lucrari Scholaſtici? *l.* 3. *à num.* 197. Et à quibus? *ibi.* Quid, ſi Scholaſticus ſit diues? *ibi num.* 194. Quid, ſi ſit Dynaſta? *ibi n.* 196.
Ludo quam quantitatem valeant exponere Scholaſtici, qui habent bona aduentitia? *l.* 3. *n.* 201. Quid, ſi eiſdem dentur pecuniæ determinatæ ad alimenta? *ibi n.* 202. Quid ſi induſtria ſua adquiſierint pecuniam? *ibi num.* 202. Quid, ſi ſint intra domum paternam? *ibi n.* 205. Quid, ſi ſint ſub poteſtate tutoris, aut curatoris? *ibi n.* 203.
In ludo amittens, quæ amittere nequit, ſi nolit reſtitutionem admittere, quid ſit præſtandum? *l.* 3. *n.* 208.
Ludo exponere qui poteſt quantitatem determinatam per integrum annum, an poſſit vna vice totam? *l.* 3. *n.* 209. An poſſit quis ludere cum alio, de quo ignorant, vtrum valeat exponere ludo pecuniam? *ibi n.* 210. Vtrùm quis exponere ludo poſſit cum quolibet pecuniam à ſe ludo etiam adquiſitam? *ibi n.* 211.
Ludendo an poſſit quis amittere redditus obtentos ex Beneficio Eccleſiaſtico? *l.* 3. *n.* 213. An redditus ex Commendis Ordinum Militarium? *ibi n.* [illegible]4.
Ludo exponere quam quantitatem poſſint Religioſi Ordinum Militarium? *l.* 3. *numero* 215.
In ludis prohibitis lucrum obtentum an debeat reſtitui? *l.* 3. *n.* 217.
In ludo quod amittitur ſub fide credita, aut dato pignore, vel chirographo, ſeu iuramento præſtito, an debeat ſolui? *l.* 3. *numero* 218.
Non ludendi iuramentum. Vide *Iuramentum.*
Ludis, ſeu ſpectaculis Taurorum aſſiſtere, quomodo olim fuerit Clericis prohibitum? *l.* 2. *num.* 318. Referuntur Authores, qui de ludis, & Spectaculis tractant, *ibi & numero* 319.
Ludis, ſeu ſpectaculis Taurorum an intereſſe poſſint Doctores, & Magiſtri Religioſi cum Academico Conſeſſu? *l.* 2. *à num.* 305. An alij Religioſi? *ibi à n.* 321. Vide *Taurorum agitatio.*
Ludi qui deceant Scholaſticos? *l.* 3. *à n.* 329. De ludo pilæ, *ibi n.* 528. Ludus pilæ antiquiſſimus eſt, permiſſus, decens, & vtilis, *ibi.* Sphæriſteria non ſunt frequentanda ab Scholaſticis, *ibi.*
Ludus aleæ quinam ſit? *l.* 3. *n.* 534. Prohibitus ſemper fuit, & ludentes habebantur in decore, *ibi n.* 529.
Ludus chartarum pictarum, ſeu foliorum an deceat, & quomodo Scholaſticos? *l.* 3. *numero* 535.

Luxuria.

Luxuria ab Scholaſticis fugienda, *l.* 3. *à numero* 582. Qui ei traduntur, ſapientes non euadent, *ibi.*

M

Magiſter. Magiſterium.

MAgiſtri nomenclatura, vox, poteſtas, & dignitas, *l.* 1. *à n.* 297. *& à numero* 356.
Magiſterij Gradus. Vide *Gradus.* Ad quæ munera, ac Officia hic Gradus requiratur? *l.* 1. *à n.* 295. An excommunicatus poſſit eum ſuſcipere? *l.* 2. *à n.* 403.
Magiſter vt quis ſit, non eſt neceſſum, vt actu doceat, *l.* 1. *n.* 298. Quam præcedentiam in

in ſedendo habeant Magiſtri inter ſe, & cum Doctoribus, ac Licentiatis? *ibi à n.* 300. Vide *Profeſſor, Doctor, Priuilegium, Studioſus.*

Magiſter qualis eſſe debeat? *l.1. numero* 375. Magiſterij Gradum poſſunt ſuſcipere Religioſi Societatis IESV iuxta eius Inſtituta, & Regulas, *l. 1. numero* 378. Eum ſuſceperunt in Academia Pariſienſi S. Ignatius de Loyola, & S. Franciſcus Xauerius, *ibi num.* 383.

Magiſtri quantum temporis intereſſe debeant in Actibus publicis Academiæ, vt licitè diſtributionem adquirant? *l.2. à num.* 278. Si non aſſiſtant tempore debito, reſtituere tenentur, *ibi.*

Magiſtri vocati ad Conſeſſum, an peccent, ſi non aſſiſtant? *l.2. à n.* 285. An ſi ſub aliqua pœna pecuniaria, aut præſtiti iuramenti, vel excommunicationis, eam contrahant, ſi non aſſiſtant? *ibi à n.* 289.

Magiſtri Religioſi, ſi à ſuo Prælato amoueantur à loco Academiæ, an poſſint detineri, aut reuocari à Magiſtratu, vel à Conſeſſu Academico? *l. 2. à n.* 330. An teneantur petere licentiam à Prælato, quoties domo exeunt ad Actus Academiæ? *l.2. à numero* 410.

Magiſtri Religioſi an valeant cum Senatu Academico aſſiſtere ſpectaculo agitationis Taurorum? *l. 2. à n.* 305. Vide *Religioſus.* Magiſtri quibus Inſignibus ornati ſint ſepeliendi? *l.2. à n.* 430.

Magiſter Scholæ Salmantin.

Magiſter Scholæ Salmantinus eſt Cancellarius Academiæ, *l.1. à n.* 167. Eius poteſtas, *ibi.* Eſt Iudex Conſeruator, *ibi num.* 172. Tenetur præſtare iuramentum de obediendo Rectori, *l. 1. numero* 152. Eius præſentatio pertinet ad Hiſpaniarum Reges, *ibi n.* 159.

Magiſter Scholæ habet iuriſdictionem Eccleſiaſticam, & ſæcularem, *l.1. à num.* 219. Poteſt in laicos proferre cenſuras, *ibi à numero* 263.

Magiſter Scholæ debet eſſe Doctor, ab Academia, non à Principe, inſignitus Gradu, *l.1. n.* 372.

Magiſter Scholæ poteſt cognoſcere de cauſis Studioſorum Clericorum diœceſis Salmantinæ, *l.1. n.* 469. Sed in his datur locus præuentioni inter ipſum, & Epiſcopum Salmantinum, *ibi.* Ad quid extendatur eius iuriſdictio, quatenus eſt Iudex Conſeruator? *l. . à n.* 506. An ſit alius præter ipſum Conſeruator Academiæ? *ibi.*

Magiſter Scholæ habet iuriſdictionem priuatiuam, *l.1. n.* 523. Si recuſetur à litigantibus, ante quem ſit probanda cauſa recuſationis? *ibi n.* 544. In quibus irregularitatibus poſſit diſpenſare? *l.1. n.* 155. A quibus cenſuris abſoluere? *ibi.*

Magiſter Scholæ in collatione Graduum præcedit Rectorem, ſecùs in aliis Actibus, *l. 1. à n.* 547. Poſt Rectorem primam ſedem tenet, *ibi.* Non concurrunt ſimul in aliquibus Actibus, *ibi.* Immediatè ſubiicitur Pontifici, *ibi n.* 256.

Magiſtrum Scholæ ingredientem ad Actum litterarium ſi non ſalutet Candidatus, puniri poteſt, *l.1. à n.* 651.

Magiſter Scholæ poteſt Academicos ob delicta expungere à matricula, *l. 1. numero* 673. Nequit approbare ſubditos Sacerdotes ad Confeſſiones audiendas, *lib. 2. n.* 68.

Magiſter Scholæ debet eſſe Regnigena, *l. 2. n.* 201. Vide *Regnigena.*

Magiſtri Scholæ nomenclatura, & dignitas, necnon & Scholaſtici, prout idem ſonat, ac Scholæ Magiſter, *l.2. à n.* 202.

Magiſter Scholæ Salmantinus, quatenùs Pontificia iuriſdictione gaudet, poteſt ius dicere in toto orbe, *l.1. n.* 192. Quatenùs gaudet Regia, poteſt intra fines Hiſpaniarum, *ibi.* Quatenus eſt Iudex Conſeruator, poteſt intra diætas, *ibi n.* 194. Nequit mutare ſedem Tribunalis ab Vrbe Salmantina, *ibi n.* 193.

Magiſter Scholæ an poſſit reuocare, aut detinere Magiſtrum, aut Profeſſorem Regularem, qui à ſuo Prælato amouetur à loco Academiæ? *l.2. n.* 330.

Magiſtri Scholæ iuriſdictio circa omnes ſubditos, etiam Regulares, exponitur, *l.2. à n.* 325. *& l.3. n.* 24. *& l.4. ex n.* 67. Quam iuriſdictionem exercere in Religioſos Militarium Ordinum valeat? *l.1. n.* 175. *& n.* 477. Ad quem ab illo appelletur? *ibi num.* 257. *&* 547.

Magiſter Scholæ habet Salmanticæ domicilium propriè, *l.3. n.* 480. Vide *Magiſtratus Academia.* Cauſæ Togatorum an ad illum ſpectent? *l.1. n.* 174.

Magiſtratus Academiæ.

Magiſtratus Academiarum an habeant iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel ſæcularem? *l.1. n.* 221. Quomodo valeant proferre cenſuras in laicos? *ibi à n.* 265.

Magiſtratus Academiarum habent merum Imperium, *l. 1. à n.* 452. An habeant ex vi Authenticæ *Habita. Cod. ne filius pro patre, &c.* ibi *n.* 454. Si ſint Eccleſiaſtici, debet executio meri Imperij committi Iudici ſæculari, *ibi n.* 461.

Magiſtratus

Magiſtratus debent leniter ſe habere cum Scholaribus delinquentibus, *l.1.n.477.&* *à n.* 508. Poſſunt exercere iuriſdictionem in Studioſos Clericos, etiam ſi adſit Epiſcopus, & in quibus caſibus? *l.1. num.*47. Inter Magiſtratum Salmantinum, & Epiſcopum datur locus præuentioni, *ibi n.*499.

Magiſtratus Academiæ nequit relaxare vota ſubditorum, nec eos à reſeruatis aliundè abſoluere, niſi ipſe reſeruauerit, *l.3. n.*479. *& n.*502.

Magiſtratus Academiarum ſunt Iudices Ordinarij, iuriſdictione ordinaria gaudentes, *l.1. à n.* 494. Quibus obligationibus adſtringantur? *ibi à n.* 496. Habent priuatiuam iuriſdictionem, *ibi à n.* 510. Ad quos appelletur ab eorum ſententia? *ibi à numero* 547.

Magiſtratus Academiæ poteſt à litigantibus recuſari, *l.1. à n.* 540. Coram quo ſit probanda recuſationis cauſa? *ibi à n.*541.

Magiſtratus Academicos quis poſſit inhibere? *l.1. à n.*675.

Magiſtratus nequeunt approbare ſubditos ad Confeſſiones audiendas, *l.2.n.*68.

Magiſtratus Academiarum gaudent priuilegio ſui fori, *l.* 3. *n.* 39. Nequeunt obligare ſubditos, vt diebus non Feſtis audiant Miſſam, & ab operibus ſeruilibus abſtineant, *ibi n.*272.

Magiſtratus Academiæ Salmantinæ prohibiti ſunt ferre opem Ciuibus inter ſe diſcordibus, *l.*3.508.

Magiſtratus nequeunt mutare ſedem Tribunalis à loco Academiæ, *l.1.n.*193. Poſſunt ius dicere in toto Orbe, ſi Pontificia iuriſdictione gaudeant, *ibi n.*192. Aliter poſſunt intra fines ſuæ iuriſdictionis, *ibi*. Si ſint Iudices Conſeruatores, poſſunt intra diætas, *ibi n.*194. Nequeunt auocare Studioſos ad alium locum diuerſum à loco Academiæ, vt ius dicant, *l.1.n.*193. Excipiuntur aliqui caſus, *ibi*. Eorum aſſiſtentia ad Actus litterarios, *l.2. à n.*281.

Magiſtratus Academiæ an poſſit auocare, aut retinere Magiſtrum, vel Profeſſorem Religioſum, quem Prælatus Regularis amouet à loco Academiæ? *l.* 2. *à numero* 330.

Magiſtratus quam iuriſdictionem exercere valeant in Religioſos matriculæ Academiæ adſcriptos, & in Regulares Ordinum Militarium? *l.1.n.*173. *& n.*486.

Magiſtratus perpetui Academiæ habent domicilium in loco Academiæ, *l.3.num.*476. Si ſint annui, habent quaſi domicilium, *ibi*.

Magiſtratus Academiarum poſſunt omnia ſupplicia proportionata culpis infligere, *l.* 3. *n.* 485. Nequeunt pœnam ſanguinis, ſi ſint Eccleſiaſtici, *ibi*. Ad quæ loca relegare poſſint ſubditos delinquentes, *ibi à n.* 489.

Magiſtratus non debent vt plurimùm infligere Studioſis pœnam, ex qua eis inuratur dedecus, *l.*3.*num.*487. Eorum aſſiſtentia ad Conſeſſus, *l.2.n.*262.

Maria Virgo. Vide *Conceptio.*

Margarita Auſtriaca Hiſpaniarum Regina.

Margaritæ Auſtriacæ encomium parentale, *l.1.à n.*210. Fundatrix fuit Collegij Salmantini Societatis IESV, *ibi à n.*216. Eius beneficia, & amor erga Societatem, *ibi*. Clauſula eius teſtamenti, *ibi n.*218.

Martinus V. Pontifex.

Martini V. Conſtitutiones circa Academiam Salmantinam quantum Religioſis faueant? *lib.1.à n.* 208. Plura circa eas exponuntur, *ibi*. Opinioni piæ de Immaculata Virginis Conceptione maximè fauit, *l.* 4. *à numero* 31.

Matricula, ſeu album Academiæ.

Matriculæ dum Studioſi inſcribuntur, exiguam aliquam ſummam ſoluunt, quæ non eſt collecta, ſed ſtipendium Rectoris, aut Officialium, *l.1.n.*629.

A matricula poſſunt Academici expungi ob delicta, *l.1.n.*673. Quis poſſit hanc pœnam infligere? *ibi*.

Matriculæ inſcribi faciens abſentem peccat mortaliter, *l.* 4. *n.*120. Qui poſcit à Iudice licentiam vt matriculæ inſcribatur, ſimulato nomine, an peccet grauiter? *ibi*.

Matriculæ inſcriptio neceſſaria eſt, vt quis gaudeat foro, & priuilegiis Academiæ, *l.* 3. *n.*58. Quoad hoc, niſi in aliquo caſu, nequit ſuppleri defectus matriculæ ab Academia, vt quis eis gaudeat, & non inſcribatur in ea, *ibi*. Vide *Scholaſticus, Studioſus, Curſus Litterarius, Gradus.*

Matrimonium.

Matrimonium vt validè contrahatur, non eſt neceſſarius conſenſus parentum, *l.* 3. *n.* 367. Moraliter peccant filij, qui parentes non conſulunt de matrimonio, niſi in caſibus ſpecialibus, *ibi*. Si negetur à parentibus licentia ad nuptias, an peccent filij, eas ineundo? *ibi*.

Matrimonio quis Parochus aſſiſtere debeat? *l.3.à num.* 365. Vide *Denuntiationes. Parochus.*

Matrimonij vis exponitur in locis, vbi non eſt receptum Tridentinum; *l.* 3. *à numero* 394.

Matrimonium clandeſtinum fuit prohibitum, ſed non irritum ante Tridentinum, *l.*3 *n.* 377. Inualidum eſt, vbi Tridentinum eſt receptum, ſecùs alibi, *ibi n.*308. Validè illud contrahit quis in loco, in quo non eſt receptum Tridentinum, quamuis in territorio ipſius ſit receptum, *ibi n.*374. Poteſt pergere à loco, in quo Tridentinum eſt receptum, ad locum, in quo non eſt receptum, vt ibi clandeſtinè contrahat matrimonium, *ibi n.*381.

Medicina, Medicus.

Medicinæ Studioſi quas lectiones andire debeant in Academia Salmautina, & alibi, vt Curſus litterarios probent? *l.* 3. *n.* 164. & 170. Quid præſtare debeant ante ſuſceptionem Gradus? *ibi.*

Medicinæ ſtudere an poſſit Religioſus? *l.* 3. *à num.* 359. An Cathedram Medicinæ moderari, eamque artem exercere? *ibi.* Poteſt attento iure communi, *ibi n.* 361. Et Gradum Doctoris in ea ſuſcipere, *ibi num.*383. Non poteſt, attentis Conſtitutionis Sacrorum Ordinum, *ibi n.*365. Si dimiſſo habitu, audiat Medicinam, ipſe, & Magiſtri eum retinentes, in excommunicationem incidunt *ibi n.*360.

Miles.

Militibus veteranis comparantur Hoſpites Togati Collegiorum, *l.*2.*à n.*242. Prohibebantur tela iu vſum vomeris conuertere, *ibi n.*243.

Militares Ordines.

Militarium Ordinum Religioſi quam quantitatem poſſint exponere ludo? *l.* 3.*n.*215. Idem exponitur de Equitibus Commendatariis, ſi ſint filijfamilias, circa redditus Commendarum, *ibi n.*216. Hi redditus ſunt bona caſtrenſia, *l.* 3. *numero* 441. Poſſunt de illis teſtari etiam filijfamilias, *ibi*; Militarium Priorum iuriſdictio, *l.* 1. *numero* 488.

Militarium Ordinum quatuor ſunt illuſtria Collegia Salmanticæ *l.*1. *n.*204.

Militarium Ordinum Religioſi, independenter à tolerantia, nequeunt aſſiſtere ſpectaculo agitationis Taurorum, *l.* 2. *à numero* 326.

Militarium Ordinum Regulares quomodo, & in quibus ſubiaceant Magiſtro Scholæ Salmantino, aut aliis Magiſtratibus Academicis? *l.*1. *n.*175. & 477. Et *l.*4.*ex n.*67. Quam præcedentiam ſint ceſſuri Togatis Collegiorum Maiorum? *l.*4.*n.*1.

Militares Ordines Diui Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ piiſſimo ſe obſtrinxerunt iuramento defendendi Immaculatã Conceptionem Deiparæ, *A.n.*121.

Militaris Ordo Conceptionis Deiparæ fundatus fuit ab Vrbano VIII. *A.n.*41.

Miſſa.

Miſſam integram, ſaltem ab Euangelio vſque ad finem, qui nequit audire, non tenetur ad partem, etſi poſſit audire, *l.*2.*n.*73.

Miſſam quando non teneantur audire Profeſſores ſcientiarum? *l.*2. *à n.* 72. Quando Scholaſtici non teneantur? *l.*3. *à n.*275.

Miſſa dum auditur, poteſt recitari Officium diuinum, ſatisfaciendo vtrique præcepto, *l.* 2. *à n.* 72. Quæ attentio requiratur, vt ſatisfiat præcepto audiendi Miſſam? *ibi n.*75.

Miſſam audiens, in qua non recitatur Paſſio Domini, in Dominica Palmarum, ſatisfacit præcepto, *ibi n.* 76. Item ſatisfacit, qui eam audit idiomate Græco, aut alio, *ibi.* Et qui audit Miſſam, quam *Mozarabe* dicunt, *ibi.*

Miſſæ præcepto an ſatisfaciat, qui eam audit poſt Euangelij finem? *l.*2.*n.* 77. Satisfacit, qui ex prauo fine eam audit, eſto contra aliam virtutem peccet, *ibi n.*78.

Miſſam audire an teneatur, qui exit à loco, vbi obſeruatur Feſtum, & accedit ad locum, in quo non obſeruatur? *l.* 3. *numero* 267.

Miſſam audire non tenentur Studioſi in diebus Feſtis inſtitutis ab Academia, quæ ab Eccleſia non obſeruantur, *l.* 3. *à num.* 268. Nec Senatores in diebus, quibus vacant à Tribunali, ſi non colantur ab Eccleſia, *ibi n.*266.

Miſſam an quis audire teneatur tempore interdicti, ſi ſit aliqua Eccleſia non interdicta? *l.* 3. *à n.*549. Idem exponitur de tempore ceſſationis à diuinis, *ibi n.* 552. Eam audire tenetur tempore interdicti, qui habet Bullam Cruciatæ, *ibi n.*554.

Miſſam vt quis audiat tempore ceſſationis à diuinis, non tenetur adire Eccleſiam, in qua ex priuilegio, ianuis clauſis, celebratur, vt admittatur ad miniſtrandum ei, *l.*3. *n.*560.

Monaſterium.

Monaſteria Salmantina, vt gaudeant priuilegiis, & foro Academiæ, debent in illa incorporari, & maior pars Communitatis matriculæ adſcribi, *l.1. n.* 195. Etiam ſi de nouo fundentur Monaſteria, ſeu Collegia, ſi incorporentur, gaudebunt priuilegiis, & foro Academiæ, *ibi n.* 210.

Monaſterium Sancti Stephani Salmantinum Ordinis Prædicatorum commendatur, *l.1. n.*206.

Mozarabe Officium.

Mozarabe Officium Eccleſiaſticum fuit miraculo approbatum, *A.n.*38. Satisfacit præcepto audiendi Miſſam, qui Miſſam *Mozarabe* dictam audit, *l.2.n.*76.

Mulio Studioſorum. Vide *Clitellarius.*

Muſica.

Muſica commendatur, *l.3. à n.*530. Ea decet Scholaſticos ad recreationem, *ibi.*

N

Notarius.

NOtarij Academiarum ad quid teneantur circa ſtipendia, quæ reportant? *l. 1. à n.*504.

Nouitius. Vide *Regulares.*

Nuntius Apoſtolicus.

Nuntius Apoſtolicus poteſt ad ſe auocare cauſas Studioſorum Clericorum, *l.1. à n.* 675. Quid requiratur, vt eas auocet? *ibi.* An poſſit omnes cauſas auocare? *ibi num.* 678.

Nuntij Studioſorum.

Nuntij Studioſorum an gaudeant priuilegio fori Academici? *l.3.n.*34. An aliis priuilegiis? *l.1. n.*344.

O

Officiales Academia.

OFficiales Academici Tribunalis, quibus obligationibus obſtringantur? *l. 1. à n.*496. Domicilium habent in loco Academiæ, *l.3. n.* 482.

Mendo de Iure Academico.

Officium Canonicum. Vide *Horæ Canonicæ.*

Oppoſitores, ſeu Candidati.

Oppoſitores extemporaneè legentes, ſi ingredientem Rectorem, aut Magiſtrum Scholæ non ſalutent, poſſunt puniri, *l.3. à num.*651.

Oppoſitores ad Cathedram alicuius Doctoris, vt Diui Thomæ, aut Scoti, ſi in Recitatione extemporanea non legant eorum doctrinam, incapaces ſunt Cathedræ obtinendæ, *l.2.n.*21.

Oppoſitores an ſint habiles ad Cathedrã, vel Canonicatum obtinendum, ſi poſt ſubſcriptionem ſuſceperunt Gradum litterarium omnino neceſſarium? *l. 2. à num.*46. An, ſi ſuſceperunt poſt lectionem extemporaneam? *ibi.*

Ex Oppoſitoribus quis ſit cenſendus præ cæteris benemeritus ad Cathedram obtinendam? *l. 1. à num.* 51. Si vnicus ſit Candidatus, quomodo ſit cenſendus dignus? *ibi.* Fiunt variæ comparationes in diuerſis qualitatibus, & meritis Candidatorum, *ibi n.*55.

Pro Oppoſitore minùs digno ferens ſuffragium, aut informans, peccat mortaliter, *l.2.n.*65. Et reſtituere tenetur, *ibi.* Idem dicito de eo, qui fauorem, aut conſilium, vel cauſalitatem mortalem præſtat, *ibi numero* 66.

Oppoſitorem exaggerare merita ſua, addendo aliquid, quod non ſit cauſa motiua Cathedræ ei impertiendæ, non eſt peccatum mortale, *l.2.n.*65.

Oppoſitores eo die, quo parantur ad lectionem extemporaneam, & eo, in quo legunt, non tenentur ieiunare, ſi ſint dies ieiunij, *l.2.n.*82.

Oppoſitores, qui non expleuerunt horam in lectione extemporanea, aut in Concione, an ſint habiles ad Cathedram, aut Canonicatum obtinendum? *l. 2. à n.*121. Quid, ſi ob aliquam cauſam non legerint, vel non fuerint concionati? *ibi.*

Oppoſitoris, ſeu Candidati nomenclatura, *l.2. à n.* 134. Candidatorum plura genera exponuntur, *ibi.* Conditiones requiſitæ explicantur, vt opponantur ad Cathedras, vel ad Collegia, *ibi n.* 138. Gradus litterarius, qui eſt neceſſarius, *ibi.* Anni, quibus Studia recoluerint, *ibi n.* 139. Ætas, quam debent habere, *ibi n.*142. Scientia in eis requiſita, *ibi n.* 143. Tempus, & modus, *ibi à n.*144.

Oppoſitores Collegiorum, ſi ſupponant falsò aliquod requiſitum neceſſarium ad

ingreſſum,poſteà nihil tenentur reſtituere, *l.2 n.214.*

Oppoſitores, qui iniuſtè obtinent Cathedram, aut Beneficium Eccleſiaſticum, cui debeant reſtituere? *l.2.n.*260.An teneatur reſtituere, vel peccet, qui conficit lectionem, aut Concionem recitandam extemporaneè à Candidato,*ibi n.*261.An, qui deſignat ei per fraudem puncta præmeditata? *ibi à n.*264.

Oppoſitores, qui nati non ſunt in loco Academiæ, an habeant in illo domicilium, vel quaſi domicilium? *l.3. n.* 461. Vide *Cathedra,Salmanticenſis Collegia.*

Opus bonum.

Operum pietatis executionem impedire illicitis mediis, aliquando eſt peccatum mortale, aliquando veniale, *l.3.à n.*456.Si impediatur in contemptum, ſemper eſt mortale,*ibi n.*457.

Ordines Militares.

Vide *Militares Ordines.*

*Ordines Religioſi.*Vide *Religio.*

Origo. Oriundus.

Origo in natalibus, à quo ſumatur? *l.2.num.* 190.Origo in patria exponitur, *ibi à n.*593. Vide *Regnigena.*

Oſcenſis Academia.

Oſcenſis Academia in Regno Aragoniæ antiquiſſima,*l.1.n.*100.In ea cœpit addiſci lingua Latina in Hiſpania, *ibi.* Ex ea lingua Latina,quæ erat Romana, dicta eſt *Romance* lingua Hiſpaniæ, *ibi.* In hac Academia, traditur, Pontium Pilatum ſtuduiſſe, *ibi n.*102.

Otium.

Otium fugiendum ab Scholaſticis, *l.3.n.*583. Eſt hoſtis caſtitatis, *ibi.*

Oua,& Lacticinia.

Oua, & Lacticinia prohibita ſunt diebus Quadrageſimalibus, *l.3.n.* 562. Dominicæ Quadrageſimæ non ſunt dies Quadrageſimales in ordine ad hanc prohibitionem,*ibi.*

Ouis, & lacticiniis veſci quinam poſſint virtute Bullæ Cruciatæ? *l.3.numero* 563.Quinam poſſint abſque priuilegio? *ibi numero* 564.

P

Papyrus ſignata.

PApiro ſignata, vulgò *papel ſellado*, an vtendum ſit in Tribunalibus Academiarum? *l.1.à n.*479.

Parochus.

Parochus quis debeat aſſiſtere matrimonio? *l.3.n.* 369. Si habeat quis duplicem Parochiam, an ſufficiat ad matrimonium ipſius quilibet ex Parochis? *l.3.n.*270.

Parochus quis poſſit aſſiſtere matrimoniis vagorum? *l.3.n.* 375. Et Scholarium? *ibi numero* 460.

Parochus non tenetur in pauperes erogare, quæ lucratur ratione alicuius miniſterij, *l.3.n.*435.Eius iuriſdictio erga quaſi domiciliarios,*ibi numer.*50.

Parochis quæ portio tribuenda ſit,cum Scholaſtici moriuntur, *l.3. num.* 596. *& numero* 469.

Patres Eccleſiæ.

Patres Eccleſiæ Latinæ, & Græcæ ſtant pro Immaculata Conceptione Deiparæ, *A.n.* 55.*& à n.*155.

D.Paulus Apoſtolus.

D. Paulus nullibi contradicit Immaculatæ Conceptioni Virginis, *A.n.* 209. Exponuntur eius teſtimonia,*ibi.*

Peccatum.

Peccata dubia ſunt confitenda, *l.3. num.* 332. Exponitur axioma; *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis*; ibi *à n.* 327. Et aliud axioma, *In dubiis tutior pars eſt eligenda*; ibi *à n.*329.

Peculium.

Peculium caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe explicantur,*l.3.à n.*437. Commendarum Equeſtrium redditus ſunt peculium caſtrenſe; *ibi & n.* 441. De hoc peculio caſtrenſi, & quaſi caſtrenſi poſſunt filij familias puberes teſtari,*ibi à n.*437.An poſſint exponere ludo hæc peculia? *l. 3.à n.*211.

Pilæ ludus.

Pilæ ludus eſt antiquiſſimus, licitus, decens, & vtilis, *l.3. numero* 531. Decens eſt reſpectu Scholaſticorum, niſi in Sphæriſteriis, *ibi.*

Pœna.

Pœna præſtiti iuramenti de obediendo Rectori ad quid obliget Academicos, cum imponitur? *l.2.n.*114. *& l.*3.*n.*81.*&* 85.
Pœnæ diuerſæ infligendæ ſunt,etiam pro eodem delicto, diuerſis perſonis, iuxta ſtatum,& ætatem earum, *l.*3.*n.*484.
Pœnæ infliguntur arbitrio Iudicis, ſi non ſint deſignatæ, *l.*3.*n.*484.
Pœnæ leuiores communiter infligendæ ſunt Scholaſticis pro delictis, *l.*1.*n.*467. *& à numero* 499.
Pœnas inflictas an, & quas teneatur Reus ſuſtinere? *l.*3. *numero* 497. Cum infligitur pœna priuationis Officiorum, intelligitur de Officiis, quæ continent Superioritatem, *ibi.*
Pœnam non tenetur quis ſubire ante Iudicis ſententiam, *l.*3.*numero* 498.A pœna ſuſtinenda quæ ignorantia excuſet? *ibi à numero* 499.
Pœna relegationis exponitur, *l.* 3. *à numero* 491.
Pœnæ, quæ poſſunt infligi à Magiſtratibus Academiæ,declarantur, *l.*3.*n.*486.

Polonia Academia.

Poloniæ Academiæ referuntur, *l.* 1. *à numero* 63.

Pontifex Summus.

Pontifices quanto in honore habuerint Salmantinam Academiam? *l.*1. *n.* 129.*&* 141. *&* 209.
Pontificum confirmatio circa Academias conducit ad plurimos fines, etiam ſi à principe ſæculari erigantur, *l.*1.*n.*140.
Pontificia Bulla Eugeniana in fauorem Academiæ Salmantinæ expenditur, *l.* 2. *à numero* 266.
Pontificum prohibitiones circa aſſiſtentiam Clericorum, & Regularium ad ſpectacula agitationis Taurorum, *l.*2.*à n.*318.
Pontificum prohibitiones circa hæreditatem, legata, & donationes cauſa mortis à Clericis relinquendas filiis ſpuriis, *l.*3.*à n.*577.
Pontificum authoritas, teſtimonia, & approbationes ſpectantes ad Opinionem piam de Immaculata Conceptione Deiparæ; *A. à n.*31.*& à n.*41.Referuntur pontifices pro hac Opinione; *ibi.*
Pontifex Vrbanus VIII. inſtituit Religionem Militarem in honorem Conceptionis Deiparæ; *A.n.*41.
Pontifex nullus contradixit Opinioni piæ; *A.à n.*197. Pontifex proximè poteſt definire veritatem myſterij Immaculatæ Conceptionis; *ibi à n.*214.

Præbenda. Vide *Canonicatus.*

Prædicatorum Ordo Sacer.

Prædicatorum Sacri Ordinis Cœnobium Salmantinum commendatur, *l.* 1.*n.* 104. E Sacro hoc Ordine plurimi ſteterunt pro Immaculata Conceptione Virginis; *A. à num.* 171. S. Dominicus Ordinis Fundator eam defendit; *ibi n.*172.

Prælatus.

Prælatus Regularis poteſt obligare præcepto ſubditos ad quamlibet actionem honeſtam,dum ſit iuſta cauſa, *l.*3.*n.*273.
Prælatus Academiæ. Vide *Magiſtratus.*
Prælatus Regularis an poſſit Magiſtrum ſubditum amouere à loco Academiæ, quin ab ea impediri valeat? *l.*2. *à n.*330. Et an teneatur cauſam amotionis manifeſtare Academiæ, aut Magiſtratui? *ibi à n.*346. An poſſit prohibere Magiſtrum,ne,ſine licentia ſpeciali exeat domo ad Actus Academiæ? *l.*2.*à n.*411.An eam licentiam poſſit negare? *ibi n.*419.

Præſcriptio.

Præſcribere,& vſucapere poſſunt Academiæ, & Collegia,ſicut aliæ perſonæ priuatæ, *l.*1. *n.* 583. Quantum temporis requiratur ad præſcribenda ab alio bona Academiæ; *ibi à n.*584.

Præſentatio, & præſentandi ius.

Præſentandi ius ad Eccleſias Hiſpaniæ pertinet ad Regem, *l.*1.*à num.* 161. Præſentandi etiam Magiſtrum Scholæ Salmantinum; *ibi.*
Præſentandi ad Beneficia Eccleſiaſtica ius laïcum,& Eccleſiaſticum exponitur; *l.*1.*à n.*631.
Poſt primam præſentationem an poſſit Academia, aut Collegium habens ius præſentandi variare? *l.* 1.*à n.*630. An accumulatiuè,vel priuatiuè? *ibi n.*635.An toties quoties? *ibi n.*646.

Primicerius Academia.

Primicerij Academiæ Salmantinæ munus, *l.*1. *numero* 659. Eius ſedes in Actibus Eccleſiaſticis, & in Conſeſſibus Primicerij; *ibi.*
Primicerij nomen exponitur. *ibi.* Primus in

 poteſtate,

poteſtate,ordine,officio,aut miniſterio primicerius nuncupatur. *ibi*.

Princeps.

princeps habet ius fundandi Academias, *l.* 1. *à n.* 232. Item ius viſitandi eas; *ibi n.* 238. Item habet ius viſitandi Collegia ſæcularia; *ibi n.* 243.

principes omnes obſeruant, venerantur, & definiri conantur myſterium Immaculatæ Conceptionis Deiparæ; *A. à n.* 139. Vide *Rex.*

Priores Militares.

Prior Sancti Ioannis de Barbalos Salmantinus, nec Prior Sanctæ Mariæ Magdalenæ, nec ſimiles, habent iuriſdictionem in Clericos Studioſos ſui territorij, *l.* 1. *numero* 475.

Priuilegiatus. Priuilegium.

Priuilegia conceſſa Doctoribus, Magiſtris, Licentiatis, Bacchalaureis, & Scholaſticis exponuntur, *l.* 1. *à n.* 307. Ad quas perſonas hæc priuilegia extendantur? *ibi à n.* 328. *& l.* 3. *à n.* 30.

Priuilegium nobilitatis conceſſum Doctoribus an competat Doctoribus in Medicina? *l.* 1. *n.* 330.

Priuilegium fori Academiæ latè exponitur, *l.* 3. *à n.* 2.

Priuilegia conceſſa Studioſis in *Authentica Habita, Cod. ne filius pro patre*, declarantur, *l.* 3. *à n.* 2.

Priuilegiatus litigans cum priuilegiato cuius forum ſequi debeat? *l.* 3. *n.* 24.

Priuilegio fori Studioſorum gaudent eorum vxores, *l.* 3. *à numero* 30. Et item viduæ; *l.* 3. *quaſt.* 4. An fideiuſſor Studioſi? *ibi*. An eius filij, *l.* 3. *n.* 33. An Nuntij, & familiares Studioſorum; *ibi numero* 30. An Typographi, Clitellarij, Bibliopolæ, & ſimiles? *ibi à numero* 38.

Priuilegia fori Eccleſiaſtici an gaudeat vxor Clerici Studioſi coniugati, qui eo foro gaudet? *l.* 3. *n.* 34.

Priuilegio conceſſa piis cauſis, pauperibus, peregrinis, ciuibus, & præſentibus competunt Studioſis, etiam cum ſunt abſentes, *l.* 3. *à n.* 48.

Priuilegio Canonis gaudent omnes Clerici, qui gaudent priuilegio fori, *lib.* 3. *numero* 361.

Procurator.

procurator negotiorum quid poſſit præſtare, ita vt teneat; *l.* 1. *à n.* 463. In quo diſtinguatur ab Actore, & Syndico? *ibi n.* 566. Quomodo ſe gerere debeat in libellis iudicialibus? *ibi n.* 570.

Profeſſores Scientiarum.

profeſſores Iuris Ciuilis debent ſcire Ius Canonicum, & Leges Regni, earumque notitiam diſcipulis præſtare, *l.* 1. *num.* 532. *&* 535.

profeſſores Theologiæ debent eſſe verſati in Iure Canonico, *l.* 1. *n.* 537.

profeſſorum qui docent ſcientias, munus, vtilitas, & obligationes, *l.* 2. *à n.* 1. Quantum debeant ſtudio incumbere, & virtutem ſectari? *ibi à n.* 2. Debent eſſe præditi requiſitis, quæ in vnaquaque Academia exiguntur, *ibi n.* 5.

profeſſores ſponte edocentes poſſunt legere quamlibet doctrinam, dum ſana ſit, *l.* 2. *à n.* 7. Qui determinati Doctoris Cathedras moderantur, tenentur in conſcientia eius doctrinam legere; *ibi à n.* 11. Nec aliter poſſunt ſtipendium ex Cathedris reportare; *ibi n.* 12.

profeſſores an deobligentur à Recitatione Officij Canonici, vel ab auditione Miſſæ, quando publicos Actus litterarios exercent? *l.* 2. *à n.* 72. Quando deobligentur à ieiunio? *ibi à n.* 81. Non tenentur minuere ſtudium ex eo, quod impediat eis ieiunium, *l.* 2. *n.* 85.

profeſſores poſſunt docere ſcientias verbo, & ſcripto, publicè, & priuatim, Feſtis diebus, lucri gratia, *lib.* 2. *à n.* 90. Mutuare Scholaſticis, vt eorum lectiones audiant, non eſt vſura, *l.* 2. *n.* 93.

profeſſores in Academia Salmantina virtute Bullæ Eugenianæ excuſantur à reſidentia in ſuis Beneficiis, & faciunt fructus ſuos, *l.* 2. *à numero* 262. Quantum temporis debeant legere, vt hoc priuilegio gaudeant? *ibi n.* 274. Quos Vicarios debeant deſignare, qui Beneficiis Curatis gaudent? *ibi numero* 275. Eccleſiæ nequeunt reſiſtere huic priuilegio, niſi ſpeciale reſcriptum habeant, *ibi à n.* 267.

profeſſores, qui moderantur Cathedras, quantum temporis debeant legere quotannis? *l.* 2. *à n.* 293. Qui vltrò legunt, poſſunt, pro libito ceſſare, niſi ſe ad aliud obſtrinxerint? *ibi n.* 294.

profeſſores moderantes Cathedras, ſi vno, vel alio die non legant, non tenentur reſtituere, eſto poſſint mulctari, *l.* 2. *n.* 294. Tenentur, ſi pluribus diebus non legant; *ibi*. Quantum temporis ſufficiat, ſi per ſe, aut per alium non legant, vt Cathedra priuentur? *ibi n.* 295. Vide *Doctor, Lector, Magiſter.*

Pudor.

Pudor maximè decet Scholaſticos, *l. 3. num.* 582.

Pudotem quidquid minuit, ab Studioſis eſt fugiendum; *ibi.*

Q

Quadrageſimales dies.

IN Quadrageſimalibus diebus prohibentur oua, & lacticinia, *l. 3. num. 562.* Qui poſſint illis veſci virtute Bullæ Cruciatæ? *ibi n.* 563. Qui poſſint abſque vllo priuilegio? *ibi n.* 564.

Quadrageſimales dies, in quibus prohibentur oua, & lacticinia, non ſunt Dominicæ Quadrageſimæ, *l. 3. n.* 562. Studium ex ſe non eſt cauſa ſufficiens ad edendum oua, & lacticinia diebus Quadrageſimalibus abſque alio priuilegio; *ibi à n.* 565.

R

Recitatio Officij Canonici.

Vide *Hora Canonica.*

Recreatio.

REcreatio Scholarium debet eſſe moderata, *l. 3. à n.* 526. Qui ludi, ac recreationes eos deceant? Et quis corporis habitus? *ibi à n.* 529.

Rector Academiæ.

Rectoris Academiæ Salmantinæ præcedentia in ſedendo in Actibus publicis, *lib. 1. n.* 647. In collatione Graduum ſecundam ſedem occupat poſt Magiſtrum Scholæ; *ibi.* In cæteris Actibus Epiſcopo Salmantino (& an cuiuis Epiſcopo?) cedit in Sede; *ibi n.* 650. Vide *Salmanticenſis Academia.*

Rectorem ingredientem ad Actum litterarium debet ſalutare verbis Recitans, aliter puniri valet? *l. 1. à n.* 651.

Rector Academiæ Salmantinæ quam iuriſdictionem habeat circa prouiſionem Cathedrarum? *lib. 1. à numero* 669. Poteſt Candidatos declarare inhabiles, & non admittere ad Oppoſitionem; *ibi numero* 682.

Rector in ſuis cauſis poteſt punire Academicos, & à matricula expungere, *l. 1 num.* 673. Ad quem ſit appellandum ab eius ſententia? *ibi n.* 674.

[illegible] Academiæ Salmantinæ in quibus [illegible] Magiſtro Scholæ? *l. 3. n.* 39. Gaudet priuilegio fori; *ibi.* Debet eſſe Regnigena, *l. 2. à n.* 200.

Rector Academiæ an poſſit relaxare iuramentum præſtitum de obediendo ipſi? *lib. 3. à n.* 93. Si ſit Scholaris, an poſſit probare Curſum litterarium, non aſſiſtendo lectionibus propter negotia Academiæ? *ibi n.* 132.

Rector deſignans Oppoſitori puncta præmeditata an peccet? *l. 2. à n.* 264. Vide *Magiſtratus Academia.*

Rectores Collegiorum.

Rectores Collegiorum, ſi ſint Iudices, poſſunt à litigantibus recuſari, *l. 1. à n.* 540.

Rectores Collegiorum ex ſe non habent iuriſdictionem in ſubditos, *l. 2. à n.* 213. Habent poteſtatem œconomicam, & quaſi paternam; *ibi.* Poſſunt eos cogere pœnis, vt ſeruent ſtatuta, & cæremonias; *ibi numero* 214. Si pœnæ non ſufficiant, poſſunt eos priuare Collegio; *ibi.* Nec Rector Collegij Conchenſis Maioris Salmantini iuriſdictione gaudet erga extraneos, ſi litigent contra eius ſubditos, *ibi à numero* 216. Exponuntur priuilegia conceſſa in eius fauorem, ex quibus arguì poſſet iuriſdictio; *ibi.*

Recuſatio.

Recuſatio Iudicis quid ſit, exponitur, *l. 1. numero* 538. Diſcrimen inter recuſationem Iudicis Eccleſiaſtici, & ſæcularis; *ibi numero* 539.

Recuſationis quæ cauſa ſit neceſſaria? *l. 1. n.* 539. Qui iudices recuſari poſſint, & qui non poſſint? *ibi à n.* 540.

Recuſationis cauſa à quo Iudice ſit agnoſcenda? *l. 1. à n.* 541. Quomodo probanda ſit? *ibi.* A quo poſſit tolli? *ibi.* An, & apud quem recuſari poſſint Examinatores ad Gradus in Academiis? *ibi n.* 546.

Redditus.

Redditus ex Beneficiis Eccleſiaſticis. Vide *Beneficium Eccleſiaſticum.*

Redditus ex Commendis Ordinum Militarium. Vide *Commenda.*

Regnigena.

Regnigena quis dicendus ſit? *l. 2. à numero* 197.

Regnigenæ ſunt filij nati extra Hiſpaniam ab aliquo Hiſpano occupato in obſequio Regis; *ibi n.* 198. Etiam qui in tranſitu per alia Regna naſcuntur, aut generantur; *ibi.*

Regnigenæ priuilegio obtento à Rege, debet in Regno quis habitare, vt eo gaudeat. niſi extra illud Regis obſequio ſit addictus; *ibi n.* 199.

Regnigena debet eſſe Rector Academiæ Salmantinæ, *l.* 2. *à num.* 200. Sat eſt, ſi ex Regis priuilegio ſit Regnigena; *ibi.*

Regularis, ſeu Religioſus, & Religiones Sacræ.

Religioſi, & eorum Cœnobia, ac Domus quomodo ſubiaceant Magiſtratibus Academiarum, & Magiſtro Scholæ Salmantinæ? *l.* 1. *n.* 175. *&* 477. *& l.* 4. *ex n.* 67.

Religioſi Societatis IESV. Vide *Societas IESV.*

Religioſi quando poſſint eſſe Iudices? *l.* 1. *n.* 450.

Regulares virtute ſuorum priuilegiorum poſſunt abſoluere toties qoaties ab excommunicatione generaliter lata à Magiſtratu Academiæ, ipſi reſeruata, *l.* 3. *n.* 396. An poſſint abſoluere à cenſura particulari ab homine? *ibi n.* 395.

Religionem ingredientes, ſi ſint filijfamilias, quomodo, & de quibus bonis diſponere valeant? *l.* 3. *n.* 443.

Religioſi an poſſint aſſiſtere ſpectaculo agitationis Taurorum? *l.* 2. *à num.* 305. Quid, ſi ſint Magiſtri, an cum Senatu Academico intereſſe queant? *ibi.* Quid de Conuerſis? *ibi numer.* 328. Quid de Nouitiis? *ibi numer.* 328.

Regularis Magiſter, aut Moderator Cathedræ, ſi a ſuo Prælato Regulari amoueatur à loco Academiæ, an poſſit detineri, vel auocari per Magiſtratum, aut Conſeſſum Academicum? *lib.* 2. *à num.* 330. An egeat licentia ſui Prælati, quoties exit domo ad Actus Academiæ? *lib.* 2. *à n.* 460. Quid de Magiſtris Sacri Ordinis Carmelitani? *ibi à n.* 419.

Religioſus Magiſter in Academia plùs ſubiacet ſuo Prælato Regulari, quam Magiſtratui Academico, *l.* 2. *n.* 343.

Religioſus an poſſit publicè incumbere ſtudio Medicinæ, & Chirurgiæ? *lib.* 2. *à numero* 355. An harum Artium Cathedras moderari? *ibi.* An eas Artes exercere? *ibi.*

Regulares Ordinum Militarium. Vide *Militares Ordines.*

Religioſus, attento Iure communi, poteſt Gradum Doctoris in Medicina ſuſcipere, *l.* 2. *n.* 379. Si dimiſſo habitu audiat Medicinam, ipſe, & Magiſtri eum retinentes incidunt in excommunicationem; *ibi numero* 356. Attento Iure communi, poſſet docere Medicinam, & Cathedras moderari, non autem, attentis Conſtitutionibus Religionum; *ibi à n.* 357. Expedire poteſt, aliquando Religioſum docere Medicinam; *ibi n.* 362. Exercere eam nequit niſi erga pauperes, & cognatos, non accepto ſtipendio, & de licentia Prælati; *l.* 2. *n.* 366. Societati IESV conceſſum eſt priuilegium, vt eius Religioſi ſcientes Medicinam poſſint eam exercere de licentia Superioris, vbi alij Medici non ſunt, *ibi n.* 367.

Religioſi nequeunt addiſcere publice Ius Ciuile, *lib.* 2. *à n.* 370. Poſſunt attento Iure communi, illud docere, & Cathedras moderari, non verò attentis Conſtitutionibus Religionum, *l.* 2. *à n.* 377.

Religioſi poſſunt Gradum Doctoris in Iure Ciuili ſuſcipere, & quomodo? *l.* 2. *numero* 379.

Religioſos miniſterio docendi incumbere, eſt vtiliſſimum, & eorum ſtatui conſentaneum, *l.* 2. *n.* 389.

Religioſi poſſunt docere Ius Canonicum, & Cathedras moderari, niſi in Religione prohibeatur, *l.* 2. *à n.* 387. Et Gradum Doctorum in eo Iure ſuſcipere; *ibi.*

Regulares Magiſtri, & Lectores, quomodo, & quando ſint à Choro exempti? *l.* 2. *numero* 390. An ſint exempti à Choro, qui libros parant in lucem publicam, & qui dirimendis caſibus conſcientiæ ſunt deputati? *ibi.*

Regularibus Magiſtris, & Lectoribus concedi exemptiones non immoderatas, expedit, *l.* 2. *n.* 392. Martini V. Conſtitutio in fauorem Regularium aduenientium Salmanticam, *l.* 1. *n.* 209.

Religioſi, qui ad Academias Studij cauſa de licentia Prælati eunt, an hoc ipſo Gradus ſuſcipere valeant? *l.* 2. *n.* 393.

Religionem ingredi volentem impedire mediis illicitis, peccatum mortale eſt. *l.* 3. *à n.* 445. Ad quid teneatur, qui impediuit? *ibi à n.* 450.

Religionem poteſt quis ingredi abſque conſenſu parentum, *l.* 3. *num.* 445. Sollicitè à Prælato Religionis, vel de eius mandato, examinanda eſt vocatio deſiderantis ingreſſum, & ſimul aliæ circunſtantiæ inſpiciendæ; *ibi* 448. Aliquando par eſt, vt ante ingreſſum admoneantur de eo parentes; *ibi n.* 449.

Regulares, qui priuantur Officiis per ſententiam, ſolùm Officia continentia ſuperioritatem nequeunt habere, ſic verò cætera, *l.* 2. *n.* 467.

Religiones Sacræ totis animis defendunt Opinionem piam de Immaculata Conceptione Virginis. Nempè;

Religio S. Benedicti, *A. n.* 122.

Religio S.Bernardi, *A. n.* 123.
Religio Carthuſienſium, *A. n.* 124.
E Religione Prædicatorum plurimi, *A. à numero* 171.
Religio Cœleſtinorum, *A. n.* 125.
Religio S.Franciſci in primis, *A. n.* 134.
Religio Præmonſtratenſium, *A. numero* 126.
Religio S.Auguſtini, *A. n.* 127.
Religio Carmelitarum, *A. n.* 128.
Religio Sanctiſſimæ Trinitatis, *Append. numer.* 129.
Religio Beatæ Mariæ de Mercede, *App. numero* 130.
Religio S.Hieronymi, *A. n.* 131.
Religio S.Franciſci de Paula, *A. n.* 132.
Religio Clericorum Minorum, *A. numero* 133.
Religio Societatis IESV, *A. à n.* 135.
Religiones Militares D.Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ iuramento ſe obſtrinxerunt defendendi Immaculatam Conceptionem Virginis, *A. n.* 121. Martini V. Conſtitutio in fauorem Religioſorum Cænobiorum Salmanticæ? *l.* 1. *n.* 210.

Relectio.

Relectionem qui conficit alteri Candidato ad Cathedram, aut quid ſimile, an peccet? *l.* 2. *à n.* 261. An teneatur ad reſtitutionem, ſi ille obtineat? *ibi.* Vtrùm peccet, qui ad relectionem extemporaneam puncta præmeditàta deſignat? *ibi à num.* 264.

Relegatio. Relegatus.

Relegatus à Curia Scholaris, aut à patria, vel alio loco, non intelligitur relegatus à loco Academiæ *l.* 3. *à n.* 477. Nec relegatus à loco cenſetur relegatus à ſua patria; *ibi à n.* 478.
Relegatio inflicta à Magiſtratu Academiæ quò poſſit extendi, *libro* 3. *à numero* 492.
Relegatus per illum à Curia, non relegatur à Curia Romana; *ibi à n.* 494.
Relegatus à quolibet loco in rigore relegatus eſt à Curia Regis, & à locis, in quibus eſt ſigillum Regium. *libro* 3. *numero* 414.

Reſeruati caſus. Vide *Abſolutio.* *Et Bulla Cruciata.*

Reſidentia.

Reſidentiam quæ Beneficia requirant? *l.* 3. *numero* 219. Cauſæ à reſidentia excuſantes; *ibi numero* 220. Quod tempus præſtetur à Iure, vt ſtudiis incumbant habentes Beneficia, quin reſideant? *ibi numero* 222. Quid de habentibus Beneficia Curata? *ibi.*
Reſidere non tenentur, qui in Salmantina Academia ſtudent, aut legunt, virtute Bullæ Eugenianæ, *l.* 3. *n.* 224. Deſignandus eſt ſubſtitutus ad Beneficia; & quæ alimenta ex fructibus ſint ei concedenda? *ibi n.* 225. An à non reſidente ex iuſta cauſa percipiantur diſtributiones quotidianæ? *ibi n.* 228.

Reſtitutio.

Reſtitutionis in integrum beneficio gaudent Academiæ, *l.* 1. *à n.* 651.
Reſtituere an, & quomodo teneantur, qui ſunt cauſa, vt minùs dignus obtineat Cathedram? *l.* 3. *n.* 107.
Reſtitutio ratione ludi. Vide *Ludus.*
Reſtitui debet damnum conſurgens ex homicidio, aut mutilatione; & quantum, ac quomodo? *l.* 3. *à n.* 316. An ante ſententiam Iudicis? *ibi n.* 317. An pro deformitate cicatricis, aut membri debeatur compenſatio? *ibi*; Quibus pœnis damnum ſit compenſandum, ſi obieritis, cui illatum eſt? *ibi n.* 318.
Reſtituere non tenetur, qui non cooperatur ad furtum, etiam ſi potens non impediat, dum ad id ex officio non teneatur, *l.* 3. *numero* 410.
Reſtituere an teneatur, qui videns furtum, accipit pecuniam, vt taceat? *l.* 3. *numero* 413.
Reſtituere in communi quinam teneantur? *l.* 3. *n.* 414.
Reſtituere non tenetur Scholaris, qui non impedit famulum, vt damnum inſtigat, *l.* 3. *n.* 415.
Reſtitui non debent donatiua præſtita ab Scholaſticis titulo tyrocinij, ſi omnino voluntariè præſtentur, & non excedant quantitatem, quæ à filiisfamilias poteſt tribui, *l.* 3. *num.* 417. Reſtitui debent, ſi extorqueantur per vim, aut metum iniuſtum, *ibi n.* 318. Quis ſit metus iniuſtus? *ibi.* Metus iniuſtus etiam leuis annullat hanc donationem, *ibi n.* 422. Quæ excuſatio poſſit dari à reſtituendis his donatiuis iniuſtè perceptis? *ibi à n.* 423.
Reſtituere quid teneantur ex acceptis fœminæ impudicæ? *l.* 3. *à n.* 428.
Reſtituere tenetur is, qui impedit alteri bonum, quod ei ex iuſtitia debetur, *l.* 2. *numero* 221.
Reſtitutio ratione Beneficij, aut Cathedræ iniuſtè obtentæ cui ſit facienda? *l.* 2. *numero* 260.
Reſtituere an teneatur, qui conficit lectionem,

nem, aut Concionem alteri recitauero extemporaneè? *l.* 2. *à n.* 281.
Reſtituere nihil tenetur, qui illicitè impedit alicuius ingreſſum in Religionem, eſto mortaliter peccet, *l.* 3. *n.* 441. *&* 455.
Reſtituere nihil tenetur Togatus, cui tempore ingreſſus in Collegium defuit aliquod requiſitum, quod ipſe falſo ſuppoſuit, *l.* 2. *à n.* 224. Vide *Togatus.*

Reuelatio.

Reuelationes fide dignæ ſtant pro veritate Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, *A. à n.* 94.
Reuelationes B. Brigittæ commendantur. *A. n.* 103. Stant pro Immaculata Virginis Conceptione; *ibi n.* 101.

Reus.

Reus non Studioſus comprehenſus in delicto à Iudice Academiæ debet ad proprium Iudicem remitti, *l.* 3. *n.* 31. Si vnus Reus ſit Studioſus, alter non Studioſus, & cauſa ſit indiuidua, ad quem Iudicem pertineat cognitio? *ibi.*
Rei, & Actoris munus poſſunt gerere Academiæ, & Collegia per Procuratorem, *l.* 1. *à n.* 562. Et qua alia via? *ibi.*
Reus ciuilis ob debita grauatus, ſi ad Eccleſiam confugiat, gaudet immunitate, *l.* 3. *n.* 337.
Reo, qui ducitur ad mortem, obuiam factus Rex liberat illum à ſupplicio, *l.* 3. *numero* 336. Cardinalem obuiam factum, ſi ei ſuum pileum imponat, liberare à ſupplicio, dicunt aliqui; *ibi.* Vide *Diata, Forum Immunitas.*

Rex.

Rex obuiam factus Reo, qui ducitur ad mortem, liberat illum à ſupplicio, *l.* 3. *n.* 336.
Regum Hiſpaniæ ius ad præſentandum Prælatos Eccleſiarum. Vide *Hiſpania.*
Rex an poſſit verbo creare Doctores? Vide *Princeps.*
Regum ius ad fundandas, & viſitandas Academias, & Collegia, *l.* 1. *n.* 232. *& n.* 248. *& n.* 254.
Regum Hiſpaniæ, Galliæ, & aliorum Principum cultus, & affectus erga myſterium Immaculatæ Conceptionis Deiparæ? *A. à n.* 139. Is cultus maximè viget in noſtro Hiſpaniarum Rege Philippo Quarto; *ibi* §. 10. *& n.* 207.

S

Salmanticenſis Academia.

SAlmanticenſis Academiæ elogium; *l.* 1. *à n.* 128. Eius fundatio, & confirmatio; *ibi à n.* 131.
Salmanticenſium Cathedrarum Profeſſoribus, & Emeritis varia priuilegia à Regibus, & Pontificibus conceſſa, *l.* 4. *numero* 144.
Salmanticenſium Doctorum toga, *l.* 1. *numero* 327.
Salmanticenſis Academiæ priuilegia, & immunitates, *l.* 1. *à n.* 136. Necnon Doctorum, & omnium Academicorum; *ibi.*
Salmanticenſis Academiæ Cathedræ in omnibus Facultatibus, *l.* 1. *à n.* 140.
Salmanticenſis Academia an ſit Eccleſiaſtica, vel ſæcularis? *l.* 1. *à n.* 224.
Salmanticenſis Academiæ gubernatio, Rector, Magiſter Scholæ, Primicerius, Deputati, Conſiliarij, Protectores, *lib.* 1. *à n.* 149.
Salmanticenſis Academia quanto in honore fuerit habita à Summis Pontificibus? *l.* 1. *n.* 129. *&* 141.
Salmanticenſis Academiæ poteſtas ad diſpenſandum in Statutis, *l.* 1. *n.* 153.
Salmanticenſis Academiæ Vide Cancellarius. Vide *Vice-Cancellarius.*
Salmanticenſes Scholares. Vide *Scholaris.*
Salmanticenſis ſtudij Iudex. Vide *Iudex.*
Salmanticenſis Academiæ fructus nequeunt à Iudicibus Cruciatæ ſequeſtrari, *l.* 1. *num.* 618.
Salmanticenſi Academiæ applicatæ Tertiæ an ſint bona ſæcularia? *l.* 1. *à n.* 612. An ex eis debeatur ſubſidium? *ibi.*
Salmanticenſis Academiæ Rector debet eſſe Regnigena, ſaltem ex priuilegio; *l.* 2. *à numero* 20.
Salmanticenſis Academiæ ſtatuta circa lectiones audiendas ab Scholaribus in vnaquaque Facultate, *l.* 3. *à n.* 160.
Salmanticenſis Academia fœcunda ſemper fuit Virorum inſignium; *l.* 1. *n.* 141. Decoratur illuſtribus Collegiis, & Communitatibus Religioſis, *l.* 1. *à n.* 196.
Salmantinæ Academiæ fauor ex Bulla Eugeniana exponitur, *l.* 2. *à n.* 266. Eius priuilegia tempore interdicti, *l.* 3. *n.* 561.
Salmanticenſis Academiæ ſtatuta circa aſſiſtentiam Profeſſorum ad ſuas Cathedras, & pœnæ inflictæ his, qui huic aſſiſtentiæ deſunt, *l.* 2. *à n.* 297. Quid præſtare debeant, qui in hac Academia lectiones extraordinarias legunt? *ibi n.* 298.
Salmanticenſis Academiæ priuilegia circa Magiſtros,

Magiſtros, & Studioſos Regulares, *l.* 2. *n.*332.

Salmanticenſis Academia obſtricta eſt Iuramento defendendi Immaculatam Conceptionem Virginis; *A. à n.*117. Quid peragatur in Salmantina Academia, cum Magiſter, aut Doctor è viuis decedit, *l.* 2. *à numero* 431.

Salmanticenſia Collegia.

Salmanticenſia Collegia Togatorum recenſentur, *l.* 1. *num.* 204. Vt priuilegiis, & foro Academiæ gaudeant, debent ei incorporari, & maior pars Communitatis matriculæ adſcribi; *ibi n.* 195.

Salmanticenſia quatuor illuſtria Collegia Maiora cummendatur, *l.* 1. *à n.* 196. *&* *l.* 2. *numero* 436. Cur nuncupentur Maiora? *ibi* Rigoroſæ ſanguinis informationes fiunt, vt quis in ea admittatur; *ibi.* Inter Actus poſitiuos ad puritatem ſanguinis probandam annumerata eſt Toga Collegij Maioris; *ibi.*

Salmanticenſis Collegij Maioris D. Bartholomæi fundatio, *l.* 1. *à n.* 198. Fundatoris geſtum inſigne refertur; *ibi.*

Salmanticenſis Cullegij Maioris Conchenſis erectio, *l.* 1. *n.* 200.

Salmanticenſis Collegij Maioris Ouetenſis fundatio, *l.* 1. *numero* 201. Eius Fundator ſtrenuè contra Lutheri hæreſes decertauit; *ibi.*

Salmanticenſis Collegij Maioris Archiepiſcopi erectio, *l.* 1. *n.* 202. Fundatoris geſta præclara præſtringuntur; *ibi.*

Salmanticenſia Collegia ſubiacent iuriſdictioni Magiſtri Scholæ, *l.* 1. *n.* 173. Quomodo hic eam debeat exercere erga Collegia Maiora? *ibi.*

Salmanticenſia Collegia an ſint Eccleſiaſtica, vel ſæcularia? *l.* 1. *à n.* 243. Et quid de Collegio Maiori Ouetenſi, *lib.* 1. *numero* 246.

Collegia Salmanticenſia poſſunt ex Regio præſcripto viſitari, *l.* 1. *n.* 243. Vide *Collegia. Togatus, Hoſpes.*

Schola.

Scholæ vox vnde ſumpta ſit? *l.* 3. *n.* 56. Vide *Academia.*

Scholaris, ſeu Scholaſticus.

Scholaris, & Scholaſtici vox vnde fuerit deſumpta? *l.* 3. *n.* 57. Scholaſticorum tyronum nomenclatura; *ibi n.* 57.

Scholaſtici debent amari, & iniuſtè ſolent odio haberi, *l.* 1. *n.* 457. Pro delictis leniter conuenit eos puniri, vt in plurimum, *ibi n.* 467. *& à n.* 508.

Mendo de Iure Academico.

Scholarium Clericorum diœceſis Salmantinæ cauſæ pertinent vel ad Epiſcopum, vel ad Magiſtrum Scholæ, dato loco præuentioni, *l.* 1. *à n.* 470. Et aliquæ cauſæ eorum priuatiuè ſpectant ad Epiſcopum? *ibi.* Si hi comprehendantur in delicto à Iudice ſæculari, poterunt ab eo remitti, vel ad Epiſcopum, vel ad Magiſtrum Scholæ; *ibi num.* 471.

Scholaſtici incumbentes ſtudio Iuris Ciuilis, debent etiam Iuri Canonico incumbere; & quare? *l.* 1. *n.* 536.

Scholaſtici immunes ſunt ab aliquibus gabellis, *l.* 1. *n* 624.

Scholaſticorum priuilegia, & immunitates. Vide *Priuilegium &* *l.* .. *à n.* 48.

Scholaſticos quomodo, & ad quid obliget pœna præſtiti iuramenti de obediendo Rectori? *l.* 2. *n.* 314. *& à n.* 81.

Scholaſtici quàm digni ſint commendatione, honore, & patrocinio, ac quantis priuilegiis gaudeant? *l.* 3. *à n.* 1.

Scholaſtici gaudent priuilegio fori Academiæ, & in eo ſunt conueniendi, *l.* 3. *num.* 7. Si ſint Actores, quando, & in quibus cauſis trahant Reum ad ſuum forum? *lib.* 3. *à numero* 9.

Scholaſticus an poſſit trahere ad ſuum forum cauſas inceptas ante ſtudium? *l.* 3. *à n.* 15. Quid de Scholaribus in Academia Salmantina? *ibi n.* 36.

Scholaſticus an, & quandiù gaudeat foro Academiæ, poſt finitos Curſus litterarios? *l.* 3. *à n.* 17. Idem quæritur tum de delictis, aut contractibus geſtis tempore ſtudij, tum poſteà, *ibi.*

Scholaris ſucceſſor in bonis an poſſit trahere ad ſuum forum cauſas defuncti cæptas? *l.* 3. *à n.* 19. An, ſi ſuccedat in officio, aut negotiatione, poſſit ad ſuum forum cauſas antecedentes defuncti trahere? *ibi à n.* 21. An, ſi cauſa alterius ſit indiuidua cum cauſa Scholaſtici, gaudeat ille foro Academiæ? *ibi n.* 24.

Scholaſticus, ſi litiget cum alio priuilegiato, coram quo iudice agere debeat? *l.* 3. *numero* 24.

Scholaſticorum obligationes in communi, *l.* 3. *à num.* 73. Debent eorum cordibus inhærere virtutis amor: modeſtia in verbis, & ornatu: pacis, & concordiæ affectus: vnio mutua, *ibi*; Ob diuerſitatem Nationum locus non eſt dandus diſcordiæ, *ibi.* Obſeruare tenentur Magiſtros, & Iudices, *ibi*; Omnino abſtineant à donatiuis extorquendis, vulgò *Patentes, & Barbas*; *ibi.*

Scholaſticus non peccat mortaliter, ſi non

comitetur Rectorem die S. Martini, aut ſimili, quamuis impoſita ſit pœna præſtiti, *l.* 3. *n.* 89. Peccabit venialiter, ſi non detur cauſa excuſans, *ibi n.* 93.

Scholaſticus afferens Curſus litterarios falſos an licitè, & validè pro foro interno, & externo promoueatur ad Gradum Bacchalaureatus? *l.* 3. *à n.* 97. Quid, ſi ei defecerit ſchedula examinis, aut aliud requiſitum? *ibi*; An, cum his defectibus, habeat ad Cathedras ius ſuffragij in Academiis, vbi per ſuffragia obtineantur? *l.* 3. *à n.* 104. An, ſi ſuffragium ferat, teneatur reſtituere, & quid? *ibi à n.* 107.

Schulaſticus iuridicè interrogatus, ſi habeat aliquem defectum in requiſitis Academiæ, an ſit periurus, ſi veritatem neget? *l.* 3. *n.* 123.

Schulaſtici quantum temporis debeant Scholas frequentare, vt Curſum litterarium licitè probent? *l.* 3. *num.* 131. Quot dies ſint opus aſſiſtentiæ ad lectiones? *ibi n.* 132. An non aſſiſtentes lectionibus propter ægritudinem poſſint Curſum litterarium probare? *ibi num.* 133. Tempore ipſo Curſus in diebus feriatis non teuentur in loco Academiæ aſſiſtere, *ibi n.* 135.

Scholaſticus non audiens lectiones in Statutis deſignatas peccat mortaliter, dum probat Curſum litterarium, quamuis audiat alias, quas ſibi iudicat vtiliores: aut domi tunc ſtudeat, *l.* 3. *à n.* 137. Si illas audinerit bona fide, poteſt licitè Curſum probare, *ibi à n.* 143. Quæ ſit boua fides? *ibi.* Quomodo teſtes poſſint tunc iurare verum? *ibi à num.* 156. Mala fide audiens lectiones non deſignatas in Statutis, animo probandi Curſum, eſt in ſtatu peccati mortalis, dum animus perſeuerat, *ibi n.* 144. Idē eſt de eo, qui nullas audit lectiones, *ibi*; Bona fides nequit prodeſſe, ſi lectiones audiat in Facultate omnino diuerſa ab ea, in qua matriculæ eſt adſcriptus, *ibi n.* 151.

Scholaſticus quantum debeat aſſiſtere in vnaquaque lectione, vt Curſum licitè probet? *l.* 3. *n.* 139. Nou eſt neceſſe, lectiones ſcribere, ſic verò ad eas attendere, *ibi numero* 141.

Scholaſtici, quos contractus cèlebrare queāt? *l.* 3. *à n.* 183. Siuè ſint puberes, ſiuè impuberes? *ibi*; Quid, ſi iurent contractum? *ibi.* An validè alienent, quæ eis ad alimenta præſtantur? *ibi n.* 185.

Scholaſticis quomodo liceat ſponſiones, vulgò *Apueſtas*, circa Cathedras, aut ad ingenium ſpectantia? *l.* 3. *à n.* 186.

Scholaſtici quam quantitatem poſſint exponere ludu, amittere, & lucrari? *l.* 3. *à n.* 197. Plura circa varios ludos, perſonas, & pecuniarum genera ludo expoſita declarantur, *ibi n.* 192. Vide *Ludus.*

Scholaſticus iter faciens tempore Paſchatis, ſi præuideat, non poſſe adimplere præceptum Communionis tempore illo in patria, an teneatur eam anticipare, aut accipere in itiuere in aliquo loco, *l.* 3. *à n.* 277.

Scholaſtici uec ſub culpa veniali tenentur audire Miſſam in diebus Feſtis ab Academia inſtitutis, quæ ab Eccleſia nun obſeruantur? *l.* 3. *à num.* 268. Nec ad id poteſt Magiſtratus Academiæ illos obligare, *ibi n.* 272.

Scholaſtici, qui ſunt Eccleſiaſtici, an teneantur recitare Officium, diebus, in quibus defendunt Actus litterarios? *l.* 3. *à n.* 275. An audire Miſſam, ſi ſint dies Feſti? *ibi n.* 277. An tempore octidui, aut tridui, quibus parantur ad eos Actus ſorte oblata defendendos? *ibi à n.* 281.

Scholaſtici qui, & quando excuſentur à ieiunio præcepto? *l.* 3. *à n.* 283. Vide *Ieiunium*; Qui miniſtrant menſis domiuorum, & aliquid intereà edunt, non frangunt ieiunium, ſi ſtatim poſt dominus ſint epulaturi, *ibi n.* 287.

Scholaſtici an, & quomodo obligentur iuramentis non ludendi, non mutuandi, & ſimilibus? *l.* 3. *à n.* 288. Vide *Iuramentum.*

Scholaſtici quando contrahaut irregularitatem ex iurgüs; *l.* 3. *à n.* 303. Vide *Irregularitas.*

Scholaſtici qui, & quando incidant in excommunicatiunem ob duellum? *l.* 3. *à n.* 310. A quo poſſint abſolui, cum incidunt? *ibi*; Vide *Duellum excommunicatio.*

Scholaſtici mutilantes, aut occidentes illos, qui inuadunt eorum bona, vi auferenda ab ipſis, incurrunt irregularitatem; *l.* 3. *n.* 305.

Scholaſticis extra patriam contrahentibus matrimonium, aut ſponſalia, quid ſit obſeruandum? *l.* 3. *à n.* 364. Quæ eorum ſponſalia ſint valida? *ibi*; Vide *Matrimonium. Sponſalia.* Validè contrahent matrimoniū in loco Academiæ, ſi aſſiſtat Parochus patriæ ipſorum ibi, quamuis ob quaſi domicilium ſub alio Parocho ſint, *l.* 3. *n.* 370.

Scholaſtico volente contrahere matrimonium extra patriam, vbi ſint faciendæ denuntiationes? *l.* 3. *n.* 371.

Scholaſtici afferentes arma prohibita ſub excommunicatione latæ ſententiæ, in eam incidunt ipſo facto, *l.* 3. *num.* 392. Idem eſt, ſi afferant veſtes prohibitas, & excommunicatio latæ ſententiæ fuerit inflicta, *ibi*; Nec excuſantur ex eo, quòd arma non ſint parata, *ibi*; Nec ex eo, quod ad defenſionem ſuarum rerum ea habent, *ibi*; Non

incurrunt

incurrunt eam excommunicationem, ſi per vnum, aut duos dies arma retineant, vt de illis diſponant, *ibi n.393.*

Scholaſtici, quorum arma de licentia Magiſtratus apud aliquem aſſeruantur, nequeunt, ea repetere, niſi vt de illis diſponant, *l. 3.n.391.*

Scholaſtici habentes arma prohibita, ſed fracta, ita vt vſui eſſe nequeant, non incurrunt pœnam impoſitam, *l. 3.numero* 392. Poſſunt illa conſolidare, vt de ipſis diſponant, *ibi.*

Scholáſtici quinam excuſentur ab incurrenda excommunicatione lata propter veſtes ſericas, aut profanas? *l. 3.n.* 393. A quo poſſint abſolui, ſi in has cenſuras inciderint, & illæ ſint reſeruatæ Magiſtratui Academiæ? *ibi à n.* 394. Vide *Abſolutio.*

Scholaſtici ob exceſſum ſecundùm ſe ornamenti corporis ſolùm peccant venialiter, ſi non detur præceptum prohibens, *l.* 3. *n.* 402. Id tamen ex circunſtantiis poteſt eſſe peccatum mortale, *ibi numero* 403. Eos dedecent ornamenta profana, *ibi numero* 405.

Scholaſtici, qui contra voluntatem parentum inſumunt in veſtibus maiorem quantitatem, quàm poſſunt abſolutè pro nutu diſpenſare, peccant mortaliter, *l. 3.numero* 406.

Scholaſtici Salmantini quàm modeſto habitu corporis olim inceſſerint? *l. 3.n.41*0.

Scholaſtici perſtrepentes, aut confabulantes in lectionibus, delinquunt, & non prodeſt ad Curſum litterarium ciuſmodi aſſiſtentia, *l. 3.n.141.*

Scholaſtici, qui non impediunt amicos, ne tumultuentur, aut ne aliquid vi auferant, non tenentur ad reſtitutionem, *l. 3.n.41*0. Nec tenentur, etiam ſi famulos non impediant, *ibi n.415.*

Scholaſtici an teneantur reſtituere, quæ à tyronibus expoſcunt, aut extorquent, titulo tyrocinij? *l. 3.à num.416.* Vide *Reſtitutio.*

Scholaſtici an poſſint pro libito alienare, quæ ſibi ex alimentis ſubtrahunt? *l. 3. à n.* 425. Non tenentur reſtituere, qui ludo obtinent, vel per donationem accipiunt ab aliis ea, quæ ſibi illi ex alimentis ſubtrahunt, *ibi n.* 427.

Scholaſtici, ſi præbeant quantitatem fœminis impudicis, de qua licitè nequeunt diſponere, an ſit facienda eis reſtitutio? *l. 3. n.428.*

Scholaſtici habentes Beneficia, & non recitantes Officium Eccleſiaſticum, an teneantur reſtituere ex alimentis ſibi præſtitis? *l. 3.n.436.*

Scholaſtici filiifamilias de quibus bonis teſtari poſſint? *l. 3. à n.* 437. Si non ſint filiifamilias, poſſunt teſtari de omnibus ſuis bonis, *ibi n.440.* Dum non ſint impuberes, qui nec in pias cauſas poſſunt teſtari, etiam ſi doli capaces ſint, *ibi.*

Scholaſtici ingredientes Religionem, ſi non ſint filiifamilias, poſſunt liberè de ſuis bonis diſponere. *l. 3. n.443.* Et iuxta ius antiquum, intuitu ingreſſus, vel Profeſſionis nulla ſolemnitas in diſpoſitione requiritur, *ibi.* Si ſint filiifamilias, nequeunt diſponere de bonis, niſi pro tempore, quoad eos peruenerint, *ibi.* Tempore Profeſſionis, mortuis parentibus, poſſunt donare ſua bona abſque authoritate Curatoris ſine beneficio reſtitutionis, *ibi.* Diſpoſitio Tridentini circa prædicta, *ibi.*

Scholaſtici in Academia Salmantina quas lectiones teneantur audire in vnaquaque Facultate? *l. 3. à num.* 161. Qui tenentur audire Primariam, aut Veſpertinam lectionem, poſſunt alternare, *l. 2. à n. 247.* Qui ex debito audit lectionem Primariam in Academia Salmantina, tenetur aſſiſtere ſuprà tres quadrantes horæ, *ibi.* Poſſunt probare Curſum litterarium, etiam ſi exeant ante finem lectionis, dum maiori parti aſſiſtant, *ibi à n.245.*

Scholaſtici decedentes è viuis in loco Academiæ, in propria Parochia debent ſepeliri, ſi non elegerint ſepulturam, *l. 3.n.588.* Niſi commodè poſſit ad ſepulchra Maiorum deferri, *ibi.* Poſſunt puberes eligere ſepulturam extra Parochiam, *ibi num.389.* Etiam in Eccleſiis Regularium, *ibi.* Poſſunt eligere Eccleſiam, in qua deponantur, *ibi num.* 591. Quomodo fiat depoſitum defunctorum? *ibi.*

Scholaſticis decedentibus è vita in loco Academiæ, quid ſit tribuendum Parochis? *l. 3. n.96.*

Scholaſtici, qui ex debito recitant Officium Canonicum, an poſſint aliquando mutare vnum Officium in aliud? *l. 2.n.401.* Sola ſtudij cauſa non eſt ſufficiens ad illud mutandum abſque peccato veniali, *ibi num.* 399. Nunquam poteſt mutari in Officium Reſurrectionis, *ibi n.398.*

Scholaſticum impedire, illicitis mediis, ne ingrediatur Religionem, peccatum eſt mortale, *l. 3. à num.445.* Eum ſic impedire, ne adeat, & exerceat opera pietatis, aliquando eſt peccatum mortale, aliquando veniale, *l. 3. à num.* 456. Impediens ingreſſum illius in Religionem ad quid teneatur? *ibi à n.454.*

Scholaſticus poteſt ingredi Religionem abſque conſenſu parentum, *l. 3. numero* 445.

Aliquando æquum eſt, vt parentes priùs moueantur, *ibi* *n.*453. Sollicitè debet à Prælatis Regularibus examinari vocatio ad Religionem, *ibi* *n.*452. Aliæ etiam circunſtantiæ optantium ingredi Religionem examinandæ ſunt, *ibi*.

Scholaſticus, cui alimenta ad ſtudium relinquuntur, quando teneatur ſuſcipere ſtudium? *l.*3.*n.*50.

Scholaſtici non habent domicilium in loco Academiæ, ſi aliundè aduenerint, *l.*3.*à n.* 462. Habent quaſi domicilium, ſtatim ac accedunt, *ibi*, & *n.*467. Nequeunt Ordinibus initiari ab Epiſcopo loci Academiæ, *ibi* *n.*463.

Scholaſtici poſſunt abſque vllo priuilegio confiteri Parocho quaſi domicilij in loco Academiæ, *l.*3.*n.*468.

Scholaſticus relegatus à ſua patria, vel Curia, ſeu ab alio loco non intelligitur relegatus à loco Academiæ, *l.*3 *à n.* 478. Relegatus à loco Academiæ, non intelligitur relegatus à ſua patria, *ibi à* *n.*479.

Scholaſtici, qui aſſiſtunt acclamationibus, quæ dicuntur *Victor*, aut *Corro*, peccant mortaliter, *l.*3. *à num.* 501. Expenduntur damna indè prouenientia, *ibi*. Arma ad hos actus quærere, aut ſuppeditare, vel quoduis auxilium ferre, peccatum eſt mortale, *ibi à* *n.*509. Contra has acclamationes proclamatur, *ibi à* *n.*513.

Scholaſtici impedientes lectiones octo, aut pluribus diebus ante Natiuitatem Domini, aut ante Bacchanalia, peccant mortaliter, *l.*3. *à num.* 517. Nequit conſuetudo in hoc ſubſiſtere, *ibi* *n.*520. An aliqui ab hoc peccato excuſentur? *ibi* *n.*517.

Scholaſticus vtens teſtimonio alterius, in quo Curſus litterarius, aut Gradus continetur, peccat grauiter, & reſtituere tenetur emolumenta, & damna. *l.*4.*n.*119.

Scholaſticus qui nomine alterius licentiam poſcit à Iudice, vt matriculæ inſcribatur, an peccet mortaliter? *l.*4.*n.* 120. Qui inſcribi facit matriculæ abſentem, peccat grauiter, & ipſe abſens, qui id curat. *ibi*.

Scholaſtici non peruenient ad ſcientias ſolo ſtudio priuato, ſi non audiant lectiones, *lib.*3 *à n.* 523. Quantum temporis teneantur ſtudio priuato impendere quotidie? *l.*3. *à n.* 537. Qui miſſus ad Academiam, præcipuè vt ſtudeat, omittit ſtudium per magnam Curſus Litterarij partem, mortaliter peccat, *ibi n.* 538. Non eſt lethale, per aliquot dies illud omittere, *ibi* *n.* 539. Quotidie ſaltem horam, & dimidiam tenentur ſtudere, *ibi* *n.* 539. Maiori obligatione adſtringuntur aliqui ad ſtudendum, quàm alij, *ibi* *n.*441. Minor obligatio eſt in his, qui aliis famulantur, *ibi*. Studij priuati neceſſitas, & vtilitas, *ibi à* *n.* 542. Modus ſtudendi priuatè, *ibi*.

Scholaſtici celebraturi ſunt contractus, & condituri teſtamenta iuxta conſuetudinem loci Academiæ, in quo ſunt, *l.*3.*num.* 474. Qui debet alimenta Scholaſtico, ſuis expenſis tenetur ea ferre ad locum Academiæ, *l.*3.*n.*50.

Scholaſticos quæ recreationes, & ludi deceant? *L.* 3. *à n.* 526. Recreatio debet eſſe moderata, *ibi*. Muſicæ exercitium eſt valdè decens, *ibi à* *n.*530. Aliquæ etiam exercitationes corporis, *ibi* *n.*547. Ludus prætereà pilæ; ſed non ſunt frequentanda ſphæriſteria, *ibi* *n.*532. Aleæ ludus omnino indecens, & prohibitus, *ibi* *n.*532. Ludus foliorum, ſeu chartarum pictarum an, & quomodo eos non dedeceat? *ibi* *n.*535.

Scholaſticis debet eſſe exoſa ebrietas, *L.* 3. *n.* 536. Eius damna, *ibi*.

Scholaſtici debent fugere luxuriam, & amare pudorem, ac caſtitatem, *l.*3.*à* *n.*582. Aliter non euadent ſapientes, *ibi*. Verecundiam, & modeſtiam ſeruare tenentur in verbis, motibus, & inceſſu, *ibi à* *n.*584. Fugiant omnino otium, *ibi* *n.*583.

Scholaſticus, qui moraliter eſt certus, acceptam eſſe Bullam Cruciatæ pro ipſo in patria ſua, poteſt eius priuilegiis vti, *l.* 3. *à n.* 569. Non ſufficit probabilitas de eius acceptione, *ibi*. Nec intentio accipiendi illam, *ibi* *n.*567.

Scholaſticus, qui habuit filium extra matrimonium, tenetur ei à triennio præſtare alimenta, *l.*3.*à n.*567. Et ante triennium, ſi mater eum alere non poſſit, *ibi* *n.* 575. Si neuter poſſit, quid ſit præſtandum? *ibi numero* 576. Non tenetur ſubtrahere ex alimentis ſibi neceſſariis, vt eum alat, *ibi n.* 581. Debet, aut per ſe, aut per alium monere ſuum patrem, vt ei præſtet alimenta quæ ipſe præſtare nequit, niſi in aliquo caſu. *ibi n.* 581. Quid veniat nomine alimentorum? *ibi* *n.* 574. Quomodo conſtare debeat, filium eſſe proprium, vt ei alimenta ſuppeditentur? *l.*3. *n.* 580. Quid ſit præſtandum, ſi dubitetur, an ſit filius proprius? *ibi*.

Scholaſtici in Academiis iurant defendere veritatem de Immaculata Virginis Conceptione, *A.à n.*119. Vide *Studioſus*.

Scholaſticus Salmantinus.

Vide *Magiſter Scholæ Salmantinæ*.

Scientia.

Scientiam quamlibet docere, pretio ob id accepto, non eſt ſimonia, *l.*2. *à n.* 99.

Scientiæ

Scientiæ prohibitæ quænam ſint? *lib.* 1. *à numero* 368.

Scientia multo labore eſt comparanda, *l.* 3. *n.* 542. *&* *n.* 588. Poteſt doceri diebus Feſtis, *l.* 2. 2 *n.* 90.

Scotiæ Academiæ.

Scotiæ Academiæ, licèt iam ferè collapſæ, recenſentur, *l.* 1 *n.* 92.

Scriptura Sacra.

Scripturam ſacram docere, pretio ob id accepto, non eſt ſimouia, *l.* 2. *à n.* 99.

Secretum.

Secretum quando, quomodo, & ad quid obliget? *l.* 2. *à num.* 173. Quid ſit? *ibi.* Cauſæ, quæ dantur ad reuelandum ſecretum, *ibi ibi n.* 175.

Secretum manifeſtare vni, vel alteri, an ſit peccatum mortale? *l.* 2. *n.* 184. An qui audit ab alio rem ei commiſſam ſecreto, teneatur ad idem ſecretum? *ibi n.* 185. An poſſit ſuper re ſecreta conſilium poſci? *ibi n.* 186.

Senator. Senatus.

Senatus Supremus Caſtellæ poteſt ad ſe auocare cauſas Studioſorum laicorum, *l.* 1. *à n.* 675.

Senatores, & cæteri Officiales non tenentur audire Miſſam diebus feriatis, qui ab Eccleſia non obſeruantur, *l.* 3 *n.* 230. Nec ſub culpa veniali, *ibi n.* 271.

Senatores Regij habent propriè domicilium in loco, vbi ſunt Cancellariæ, aut Senatus, *l.* 3. *n.* 421.

Senatus conſultum Macedonianum.

Senatusconſultum Macedonianum non habet locum in Studioſis, *l.* 3 *n.* 50.

Sepelire. Sepultura.

Sepeliri vbi debeant Scholaſtici decedentes è vita in loco Academiæ? *l.* 3. *à n.* 588.

Sepulturam poſſunt eligere puberes extra propriam parochiam, *l.* 3. *à n.* 589. Impuberibus filiis poteſt pater eligere ſepulturam, & patre deficiente, mater, *ibi.*

Sepulturâ Maiorum eſt donandus quilibet, etiam ſi ſit extra Parochiam, *l.* 3 *num.* 590. Etiam ſi quis ſit filius illegitimus, dum ſit naturalis, *ibi.* Spurij in ſepulchro matrum ſunt ſepeliendi, ſi his indè non proueniat honoris detrimentum, *ibi.*

Sepeliendi quo ornatu ſint Magiſtri, Doctores, & Togati? *l.* 2 *à n.* 430.

Sepultura Eccleſiaſtica an, quando, & quibus ſit deneganda? *l. n.* 592. Quæ pœna ſit indicta his, qui donant ſepultura eos, quibus de Iure negatur? *ibi n.* 595.

Sepeliendi mos antiquus, & recens, eum defuncti ſunt Viri Inſignes, *l.* 1 *à n.* 480.

Siciliæ Academiæ.

Siciliæ Academiæ recenſentur, *lib.* 1. *à n.* 38.

Simonia.

Simonia non eſt, conferre, & accipere pretium pro Gradibus litterarijs? *lib.* 2. *à numero* 94.

Simonia non eſt, docere Scientias, etiam Sacras, pretio accepto, *l.* 2. *à n.* 99.

Simonia an ſit aliquando, accipere pretium pro Concionibus? *l.* 2. *à n.* 104. An pro docenda doctrina Chriſtiana? *ibi.* An pro Miſſarum celebratione? *ibi.* An pro Adminiſtratione Sacramentorum, & ſimilibus? *ibi.*

Simoniæ agnoſcendæ traduntur regulæ, *l.* 2. *n.* 108.

Societatis IESV.

Societatis IESV Collegij Salmantini extitere Fundatores Reges Hiſpaniarum Philippus Tertius, & Margarita Auſtriaca, *l.* 1. *à num.* 216. Eorum Succeſſores ſunt Patroni eiuſdem Collegij, *ibi.* Quot Viros inſignes hoc Collegium dederit? *ibi à n.* 208. Quot Collegium Complutenſe? *num.* 98.

Societatis Religioſi nullo ex capite prohibentur accipere Gradus litterarios in qualibet Academia cum licentia Superiorum, *l.* 1. *à n.* 378. Omnino eſt conformis ea acceptio Inſtituto, & Regulis Societatis, *ibi.* Gradu Magiſterij inſignitus fuit S. Ignatius, Societatis Fundator, & S. Franciſcus Xauerius, aliique primi Socij, in Academia Pariſienſi, *ibi num.* 383. S. Ignatius voluit, ſuos inſigniri Gradibus litterariis, *ibi.*

Societatis IESV Religioſi nequeunt eſſe Oppoſitores ad Cathedras, *l.* 1. *à n.* 426. Poſſunt eas moderari abſque Oppoſitione; & quibus conditionibus? *ibi n.* 430. Quæ Inſignia Gradus ſint allaturi in ſolemnibus Actibus Academiæ? *ibi à num.* 431. Nequeunt niſi præcepto coacti, in Academia Salmantina eſſe Vice-Cancellarij, *ibi n. à* 436. Poſſunt eſſe Rectores, & Cancellarij in Academiis Societati traditis ab earum Fundatoribus, aut à Principibus, *ibi n.* 444.

Societatis Religioſi nequeunt eſſe Iudices, nec Conſeruatores, *l.* 1. *à n.* 429.

Societatis IESV commendatio, *l.* 1. *n.* 47. *&* *n.* 65. *&* *n.* 72.

Societas

Societati IESV in Germauia plures Academiæ ſunt traditæ, *l.1.à n.78.*

Societati conceſſum eſt priuilegium, vt Religioſi medici poſſint ſuam Facultatem exercere; & quibus conditionibus? *lib. 2. num.367.*

Societatis IESV Inſtitutum, & miniſterium docendi laudatur à Pontificibus, *lib. 2. n.389.*

Societas IESV inſtituta fuit, inter alios fines, ad defendendam Immaculatam Virginis Conceptionem, *A. num.* 35. Eam in Concilio Tridentino, & innumeris in libris defendit *ibi num.336.* Nullus omnino fuit in Societate IESV, qui contrarium aſſereret, *ibi n.135.* S. Ignatius Societatis Fundator illam piam opinionem edocuit, & ſe obſtrinxit iuramento defendendi ipſam, *ibi.* In Collegio Imperiali Matritienſi ſunt Studia Regia illuſtria *l.1 n.127.*

Societatis Religioſi Salmantini non poſſunt ab Academia cogi vt alias lectiones audiant, præter dictatas à Profeſſoribus ipſius Societatis *l.4.ex n.121.*

Spectacula.

Spectaculis, & ludis intereſſe quomodo olim fuerit Clericis prohibitum? *l.2.n.318.* Authores, qui de Spectaculis tractant, referuntur, *ibi & n.329.*

Spectaculum Taurorum. Vide *Taurorum agitatio.*

Sponſalia.

Sponſalia contrahens tenetur adimplere, dum non ſit cauſa diſſoluens illa, *l.3. num. 364.* Si ſub ſpe matrimonij quis virginem defloranit, tenetur damnum compenſare, *ibi.* Quando excuſetur à compenſatione? *ibi.*

Sponſalia non contrahit, qui fictè promiſit abſque animo ſe obligandi, ſed tenetur contrahere nuptias, *l.3.n.365.* Quando excuſetur à nuptiis tunc contrahendis? *ibi.* Quæ ætas requiratur ad ſponſalia ineunda? *ibi n.366.*

Sponſiones.

Sponſiones, (Hiſpanè *Apueſtas*) an liceant Studioſis circa Cathedras, aut alia ad ingenium ſpectantia? *l.3.à n.186.*

Sponſionum natura, *lib.3.n.186.*

Solent prohiberi à Magiſtratibus Academicis, *ibi num.188.* An teneatur reſtituere is, qui certò nouit rem, ſuper qua ſpondet? *ibi n.191.*

Sponſiones an poſſint fieri circa patrationem peccati, *l.3.n.190.* An ſint licitæ ei, qui alium excedit in eo, ſuper quo cum illo ſpondet? *ibi n.192.*

Statuta.

Statuta Collegiorum quænam obligent ad pœnam duntaxat, & quænam ad culpam? *l.2.à n.206.* Vide *Academia, Collegium. Togatus.*

Studioſus.

Studioſi quinam ſint, vt foro, & priuilegiis gaudeant? *l.3.à n.58.* Debent eſſe adſcripti matriculæ, & præſtare iuramentum de obediendo Rectori, *ibi.* In hoc nequit Academia diſpenſare communiter, *ibi.* Poteſt diſpenſare, ſi ob errorem, aut negligentiam Notarij nomen non fuerit matriculæ adſcriptum, *ibi n.59.*

Studioſus debet frequentare Scholas, vt gaudeat foro, & priuilegiis, *l.3.à n.81.* Niſi recolat iam Studia, peractis Curſibus litterariis, *ibi.*

Studioſus, vt gaudeat priuilegiis, debet adſcriptus eſſe matriculæ in Academia approbata, *l.3.n.63.* Et non incumbere ſtudiis illicitis, vt Necromantiæ, aut ſimilibus, *ibi n.64.*

Studioſi perſtrepentes lectionibus, & turbantes alios, peccant mortaliter, *l.3.à n.64.* Tumultuantes debent ab Academia exterminari, *ibi n.67.*

Studioſi quinam gaudeant foro Eccleſiaſtico, & quinam foro ſæculari, ſi vtraque iuriſdictio in Magiſtratu Academico reſideat? *l.3.n.72.*

Studioſorum vota nequeunt à Magiſtratu Academico relaxari, *lib. n. 497.* Nec poſſunt per eum Studioſi abſolui à reſeruatis, niſi à cenſuris reſeruatis per ipſum, *ibi.*

Studioſus an, & quomodo debeat præſtare fideiiuſſores? *l.3.quæſt.8.*

Studioſorum forum quibus aliis competat? *l.3.à num. 30.* An eorum vxoribus, filiis, viduis ipſorum, nuntiis, familiaribus, fideiiuſſoribus, famulis, & aliis eiuſmodi? *ibi.*

Studioſi in Academia Salmantina quibus priuilegiis gaudeant tempore interdicti? *l.3.n.561.*

Studioſus ſucceſſor in bonis, aut officio, an poſſit cauſas defuncti trahere ad ſuum forum? *l.3.à n.23.* Plura circa hoc, dubia dirimuntur, *ibi.*

Studioſi in quibus caſibus, & cauſis amittant priuilegium fori? *lib. 3. à num. 42.* An per reſiſtentiam factam Iudicibus extraneis? *ibi à n. 44.* An poſſint ſuum forum renuntiare? *ibi à n.46.*

Studioſi

Studioſi præter priuilegium fori, quibus aliis priuilegiis gaudeant? *l.* 3. *à n.* 48.

Studioſus quando poſſit compellere patrem, vt ei ad ſtudia præſtet alimenta? *l.* 3. *n.* 50.

Studioſis, vt domus locentur, poſſunt earum domini compelli, *l.* 3. *n.* 52.

Studioſi ſunt immunes à cenſu, & exactionibus, niſi aliud per leges municipales caueatur, *l.* 3. *n.* 53.

Studioſi verſantes in Academiis, ſi habeant Beneficium Eccleſiaſticum, an excuſentur à reſidentia, & faciant fructus ſuos? *l.* 3. *à n.* 219. Vide *Beneficium Eccleſiaſticum*; & *Eugeniana Bulla*.

Studioſi verſantes in loco Academiæ an teneantur obſeruare leges ſuæ patriæ? *l.* 3. *à n.* 243. *&* *à num.* 251. An leges locorum, per quæ tranſeunt? *ibi.* Vide *Lex*.

Studioſi delinquentes an gaudeant immunitate Eccleſiæ? *l.* 3. *à n.* 333. Vide *Immunitas Eccleſiæ*. Studioſi non clerici nequeunt à Magiſtratu Academico extrahi ab Eccleſia, niſi in caſibus, in quibus laicus poſſet extrahi à Iudice laico, *lib.* 1. *n.* 241. *&* *lib.* 3. *n.* 343.

Studioſi Clerici coram quo Iudice ſint conueniendi, ſi Magiſtratus Academiæ ſola iuriſdictione ſæculari gaudeat? *l.* 3. *à numero* 350.

Studioſi Academiæ Salmantinæ quantum temporis debeant in ea aſſiſtere, vt priuilegio Bullæ Eugenianæ potiantur? *l.* 2. *n.* 274. Eccleſiæ abſque ſpeciali reſcripto nequeunt reſiſtere ei priuilegio, *ibi à num.* 275. Quo priuilegio gaudeant circa recitationem Officij diuini? *l.* 2. *n.* 401.

Studioſus quando contrahat domicilium in loco Academiæ? *l.* 3. *n.* 473.

Studioſus debet teſtamentum condere iuxta conſuetudinem loci Academiæ, in quo verſatur, *lib.* 3. *n.* 476. Et iuxta eam celebrare contractus, *ibi n.* 474. An etiam contractum dotis? *ibi n.* 475.

Studioſi in Academiis Hiſpaniæ, & in aliis pluribus obſtringunt ſe iuramento defendendi piam opinionem de Immaculata Virginis Conceptione, *A. à n.* 117. Vide *Scholaris. Doctor. Magiſter.*

Studium.

Studiorum cauſa eſt adhuc magis fauorabilis, quàm cauſa dotis, *l.* 3. *à n.* 49. Libri, & alia, quæ pater dedit filio ad ſtudia, non veniunt in collationem, cenſeturque donata ex pietate, *l.* 3. *à n.* 50.

Studiorum finis eſt promiſcuus, & communis Principibus Eccleſiaſticis, ac ſæcularibus, vt ea promoueant, *l.* 1. *n.* 242.

Mendo de Iure Academico.

Studio priuato quantum temporis debeant impendere Scholaſtici, vt non peccent mortaliter? *l.* 3. *à n.* 537. Qui mittuntur ad Academiam, præcipuè vt ſtudeant, omittunt ſtudium magna parte Curſus litterarij, peccant lethaliter, *ibi n.* 538. Non eſt peccatum lethale, omittere illud per aliquot dies, *ibi n.* 539. Quotidie ſaltem horam, & dimidiam debent ei impendere, *ibi n.* 540. Maior obligatio ſtudendi priuatè eſt in aliquibus, quàm in aliis, *ibi* 541. Studiorum antiquitas, *l.* 1. *num.* 1. *&* *numero* 355.

Studium priuatum commendatur, & eius neceſſitas, *l.* 3. *à n.* 542. Quomodo debeat id ſtudium exerceri? *ibi.* Studium ex ſe non eſt cauſa ſufficiens ad edendum oua, & lacticinia diebus Quadrageſimalibus abſque priuilegio, *ibi à n.* 565.

Subſtitutus Cathedra.

Vide *Cathedra Academiarum.*

Succeſſor ſtudioſus. Vide *Scholaris.*

Suffragium.

Suffragia ad Cathedras an Pontifex, an Princeps conceſſerit Studioſis? *l.* 1. *à num.* 274. Poſſunt ea à Principe reuocari, *ibi.*

Suffragia ad Cathedras, vbi per ea obtineantur, an poſſint ferre, qui habent Curſus litterarios falſos? *l.* 3. *à n.* 104. An poſſint, qui non habent Curſum integrum? *ibi à n.* 114. An, qui non ſunt ordinarij Auditores Facultatis, cuius Cathedra eſt obtinenda? *ibi.*

Suffragium ferens, cum non poſſit, an, & quid reſtituere teneatur? *l.* 3. *n.* 107. Suffragium ferens ad Cathedram, ſi deſit ei aliquod requiſitum in Statutis Academiæ, an peccet mortaliter? *l.* 3. *à n.* 108. Quid, ſi ante ſuffragium interrogatus iuret falſò? *ibi à n.* 115. An poſt periurium poſſit ferre ſuffragium? *ibi n.* 124. Pœnæ ſubornantium ſuffragantes ad Cathedras, *ibi n.* 129.

Supplicium. Vide *Pœna.*

Syndicus.

Syndicus ad negotia quid ſit? *l.* 1. *num.* 576. In quo diſtinguatur ab Actore, & Procuratore? *ibi.*

T

Tabellio.

TAbelliones ad quid teneantur circa ſtipendium, quod propter inſtrumenta reportant? *l.* 1. *à n.* 504.

Ccc *Taurorum*

Taurorum agitatio.

Taurorum agitationi quibus, & ſub qua pœna intereſſe, prohibitum fuerit à Pio Quinto? *l.* 2. *n.* 305. Quomodo Clemens Octauus pœnam moderatus fuerit? *ibi* 308.

Tauros quomodo agitari præceperit Eliſabetha Catholica Hiſpaniæ, Regina? *lib.* 2. *n.* 306.

Taurorum agitatio ex ſe non eſt illicita, *l.* 2. *n.* 310. Sixti Quinti reſcriptum circa aſſiſtentiam Clericorum ad agitationem Taurorum tranſcribitur, *l.* 2. *n.* 320.

Taurorum agitationi an poſſint intereſſe Magiſtri, aut Doctores Religioſi ſimul cum Senatu Academico? *l.* 2. *à numero* 305. An poſſit ex tolerantia quilibet Religioſus? *ibi n.* 322. An Nouitij, & Conuerſi? *ibi à num.* 327. An Canonici Regulares? *ibi à n.* 324. An Regulares Militiarum Equeſtrium? *ibi n.* 426.

Tertia.

Tertiæ ex Decimis applicatæ à Pontifice laicis an ſint bona ſæcularia? *l.* 1. *à n.* 612. An ex ipſis debeatur ſubſidium? *ibi.*

Teſtamentum.

Teſtamenta condere quinam Scholaſtici, & filij familias poſſint? *l.* 3. *à n.* 437. De quibus bonis? *ibi.* An poſſit teſtari de bonis aduenticiis? *ibi n.* 437. *&* 438. An ea donare cauſa mortis? *ibi n.* 442.

Teſtamenta nequeunt impuberes condere, *l.* 3. *n.* 440.

Teſtamenta condere poſſunt filijſamilias, ſi ſint Equites Commendatatij, de bouis Commendarum, *l.* 3. *n.* 441.

Teſtamentum condere nemo ex obligatione tenetur, niſi rarò ad vitandas lites, *l.* 3 *num.* 441.

Teſtamenta condunt filijfamilias in Regno Valentiæ, deſignata à parentibus quantitate ad teſtandum, *l.* 3. *n.* 444.

Teſtamenta ſunt condenda ab Studioſis iuxta conſuetudinem loci Academiæ, in quo verſantur, *l.* 3. *n.* 436.

Teſtis.

Teſtes an iurare poſſint in probatione Curſus litterarij, cum quis bona fide audiuit lectiones non deſignatas in ſtatutis? *l.* 3. *à n.* 143. Quando poſſint vti iuramento amphibologico? *ibi à n.* 158.

Theologia.

Theologiam docere, accepto pretio, non eſt ſimonia, *l.* 2. *à numero* 99. Simonia eſſet, eam vendere, ſi foret infuſa. *ibi num.* 102.

Theologiæ Magiſtri. Vide *Profeſſores.*

Theologiæ Studioſi quas lectiones audituri ſint in Academia Salmantina, vt Curſus litterarios probent? *l.* 3. *n.* 181.

D. Thomas Aquinas.

D. Thomam non eſſe contrarium Opinioni piæ de Immaculata Deiparæ Conceptione, in eius obſequium contenditur, *A.* *à n.* 152.

Toga.

Toga Doctorum. Vide *Doctor.*

Togatus.

Togatorum Collegia Salmanticenſia illuſtria, *l.* 1. *à n.* 204. Vide *Salmanticenſia Collegia.*

Togatorum Collegia Maiora inſignia Sanctæ Crucis, Sancti Ildephonſi, & Hiſpalenſe, *l.* 1. *à n.* 91. *Vide Collegium.*

Togati Hoſpites, *l.* 2. *à n.* 236. Vide *Hoſpes Collegij.* An in Togatum poſſit eligi excommunicatus? *l.* 2. *à n.* 407.

Togati an ſubiaceant ſuis Rectoribus, vt gaudentibus iuriſdictione in ipſos? *lib.* 2. *à n.* 213. Vide *Rectores Collegiorum.*

Togati quem ordinem, & præcedentiam in Actibus publicis obſeruent? *l.* 1. *n.* 642. *&* *n.* 661. Quam vrbanitatis reuerentiam Rectoribus exhibeant? *ibi n.* 665.

Togati quomodo teneantur ſeruare ſecretum eorum, quæ in Communitatibus peraguntur? *l.* 2. *à n.* 172. Quarum rerum? *ibi.* Vide *Secretum.* Togatos quæ Statuta obligent ad culpam, & quæ ſolùm ad pœnam? *lib.* 2. *à n.* 206. Expenditur iuramentum ſeruandi illa, *ibi.* Quomodo obligentur ad Miſſas, & Orationes præſcriptas in Statutis? *ibi n.* 212. An teneantur ad illas, dum abſunt à Collegio? *ibi.*

Togatus, cui ad ingreſſum in Collegium defuit aliquod requiſitum, nihil tenetur reſtituere, *l.* 2. *à num.* 224. Quamuis falsò ſuppoſuerit ætatem, patriam, paupertatem, aut ſimile, *ibi.*

Togatus tenetur ad iuramentum adimplendum de ſoluendo aliquo donatiuo, aut relinquendo legato ſuo Collegio. *l.* 2. *n.* 238. Quantum, & quomodo? *ibi.* Id iuramentum à ſolo Pontifice poteſt relaxari, *ibi.*

Togati defuncti qua pompa funerali ſepeliantur? *ibi à n.* 433.

Togati non habent domicilium, ſed quaſi domicilium in loco Academiæ *l.* 3.*n.*461.*&* 464. Gaudent illo ſtatim, ac ad locum accedunt, *ibi num.*466. Nequeunt Ordinibus initiari ab Epiſcopo loci Academiæ, ſi non ſint eiuſdem diœceſis, *ibi n.*561.
Togatorum cauſæ ad quem Iudicem ſpectent? *l.*1.*n.*174.
Togati Salmantini Collegiorum maiorum ſemper debent præcedere Clericos Fratres Collegiorum Militarium.*l.*4.*n.*1.

Traditio.

Traditio temporum, Eccleſiarum, populorum, ſtat pro opinione pia de Immaculata Virginis Conceptione, *A.n.*72.

Tranſcribere.

Tranſcribere lectiones, aut Codices diebus Feſtis, non eſt peccatum, *l.*3.*à n.*171. Quamuis fiat lucri gratia, *ibi.*

Tribunal.

Tribunalis ſedem nequeunt mutare Magiſtratus Academiarum, *l.*1.*n.*193. Vide *Index. Magiſtratus.*
Tribunalia Sacræ Fidei ſtant pro opinione pia de Immaculata Deiparæ Conceptione, *A.n.*86.

Tridentinum Concilium.

Tridentini Concilij Congregatio declarauit, legentem publicè Scripturam non teneri ad reſidentiam in Beneficio, *l.* 2.*n.*170. Et facere fructus ſuos, *ibi.* Quamuis legat abſque ſtipendio, *ibi.*
Tridentinum Concilium expenditur pro opinione pia de Immaculata Virginis Conceptione, *A.à n.*51.
Tridentini diſpoſitio circa bona ingredientium Religionem, *l.* 3.*n.*443.

Typographus.

Typographi, qui ſunt in locis Academiarum, an gaudeant priuilegio fori Academici? *l.*3.*n.*38.

Tyro Scholaſticus.

Tyronum Scholarium vox vnde fuerit deſumpta? *l.*3.*n.* 56. Quæ titulo tyrocinij ab eis extorquentur, an debeant ipſis reſtitui? *l.* 3. *à num.* 416. Vide *Reſtitutio. Scholaris.*

V

Vagus.

Vagorum matrimoniis quis Parochus aſſiſtere debeat? *l.* 3. *n.* 375. Vbi fieri denuntiationes ad ea matrimonia? *ibi. Vaticinator.* Vide *Aſtrologia.*

Verecundia.

Verecundia in verbis, motibus, & inceſſu debet in Scholaſticis reperiri, *l.* 3. *à numero* 584. Verecundiæ commendatio, *ibi à n.*582.

Veritas.

Veritas in fundo eſt, &, niſi multo labore, non eruitur, *l.*3.*n.*542.*&* 548. Vide *Scientia. Profeſſores.*

Veſtes.

Veſtes profanas afferri ab Scholaſticis, materia eſt capax excommunicationis, *l.* 3. *n.* 384. An eam incurrant, & quomodo, qui eas veſtes afferunt? *ibi à n.* 387. Quando excuſentur ab incurrenda ea excommunicatione? *ibi n.*393.
Veſtium exceſſus in ornamento ex ſe ſolùm eſt peccatum veniale, *lib.* 3.*n.*403.
Ex circunſtautiis poteſt eſſe peccatum graue, *ibi n.*402. Exponuntur eiuſmodi circunſtantiæ, *ibi.*

Vice-Cancellarius.

Vice-Cancellarius Academiæ Salmantinæ quando, & à quibus eligatur? *l.*1.*à n.* 177. Quis ſit capax eius Muneris? *ibi.* Quæ ſit eius poteſtas? *ibi.*
Vice Cancellarij Munus in Academia Salmantina nullus Religioſus Societatis IESV, niſi præcepto coactus, poteſt habere, *l.*1.*à n.*436.

Vidua.

Viduæ Doctorum, & Studioſorum gaudent eorum priuilegiis, *l.*1.*à n.*329.*&* 334.

Virgo Maria. Vide *Conceptio.*

Violatio Eccleſiæ.

Violator Eccleſiæ, qui extrahit Reum gaudentem eius immunitate, committit ſacrilegium, *l.*3.*n.*349. Cenſuris eſt compellendus, vt eum reſtituat, *ibi.* Irritus eſt proceſſus contra eum factus, *ibi.* Tenetur iudex extrahens compenſare ei damna, *ibi.*
Violatio Eccleſiæ in odioſis non extenditur

ad ſacriſtiam, porticum, atrium, cæmeterium, turrim, partem ſuperiorem ſuprà tectum, vectem, aut anſam portæ, *l.* 3. *n.* 334. Vide *Immunitas Eccleſiæ.*

Viſitator Academiæ.

Viſitator Academiæ ſolùm poteſt mitti à Principe quoad laicos, & à Pontifice quoad cauſas ſpiritnales, *l.* 1. *n.* 683. Si Academia ſit in territorio dominij Pontificis, poteſt ab eo mitti Viſitator, quo ad omnes cauſas, *ibi.* Viſitator poteſt mitti à Principe ad Collegia Togatorum ſæcularia viſitanda, *l.* 1. *n.* 241.

Vniuerſitas.

Vniuerſitatis vox, & nomenclatura, *l.* 1. *n.* 3. Vide *Academia.*

Votum.

Votum docendi vnius tantum Authoris doctrinam an poſſit à quolibet emitti? *l.* 1. *numero* 283.

Vota Academiarum nequeunt relaxari à Magiſtratu Eccleſiaſtico Academiæ, *l.* 1. *à n.* 484.

Vox.

Vox populi, eſt vox Dei, & ea ſtat pro Immaculata Deiparæ Conceptione. *A. n.* 117.

Vſucapio.

Vſucapere poſſunt Academiæ, Collegia. *l.* 1. *n.* 583. Ad res Academiæ præſcribendas, vel vſucapiendas ab alio quantum temporis requiratur? *ibi à n.* 584.

Vſusfructus.

Vſusfructus legatum relictum Academiæ, aut Collegio, percipitur per ſpatium centum annorum, *l.* 1. *n.* 597.

Vſura.

Vſura non committitur à Profeſſoribus, qui mutuam pecuniam dant Scholaſticis, vt eorum lectiones, audiant, *lib.* 2. *n.* 93.

FINIS.

SVMMA PRIVILEGII REGIS Hiſpaniarum.

EL REY.

POR quanto por parte de Vos *Andrés Mendo* dela Compania de IESVS, Nos fue fecha relaciun, hauiades compueſto vn libro intitulado, *De Iure Academico, & Scholaſtico*, y nos fue pedido, y ſuplicado, os mandaſſemos dar licencia para poderle imprimir, y priuilegio por dies años: O, como la nueſtra Merced lo fueſſe ſeruido que voto por los del nueſtro Conſejo. Por Quanto en el dicho libro ſe hizò la diligencia que la pregmatica por Nus ſobre ello fecha diſpone, fue acordado que deuiamos mandar dar eſta nueſtra carta en dicha Razon. Por lo qual os damos licencia y facultad, paraqne por tiempo y eſpacio de diez años primeros, ſiguientes que corran y quenten deſde el dia dela fecha deſta nueſtra cedula en adelante, vos, o, la perſona qne para ello vueſtro poder huuiere, y no otra alguna podais imprimir y vender el dicho libro que de ſuſo ſe haze mencion. Y por la preſente damus licencia y facultad à qualquier impreſor de nueſtros Reynos que nombraredes paraque durante el dicho tiempo le pueda imprimir por el original que en el nneſtro Conſejo ſe viò, que va rubricado y firmado al fin de D. Ioſeph de Arteaga y Canizares nueſtro Secretario de Camara vnu de los que en el reſiden: con que antes y primero que ſe vendan le traigais ante ellos juntamente con el dicho original paraque ſe vea ſi la dicha impreſion està conforme a el, o, traigais fee en publica forma como por corrector pur nos nombrado ſe viò y corrigiò la dicha impreſſion por el dicho original. Y mandamos al dicho impreſor que anſi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn ſolo libro con el original, al antor, o, perſona à cuya coſta le imprimiere, ni à otra alguna, para efecto de la dicha correccion y taſſa haſta que antes y primero el dicho libro eſte corregido y taſſado por los del nueſtro Conſejo, y eſtando hecho y no de otra manera pueda imprimir el dicho libro, principio y primer pliego: en el qual immediatamente ponga eſta nueſtra licencia, y la aprobacion, taſſa y Erratas, ni lo podais vender ni vendais, vos, ni otra perſona alguna haſta que eſte el dicho libro en la forma ſuſo dicha; pena de caer y incurrir en las penas contenidas en la dicha pregmatica y leyes de nueſtros Reynos, que ſobre ello diſponen. Y mandamos que durante el dicho tiempo perſona alguna ſin nueſtra licencia, no le pueda imprimir ni vender pena que el que le imprimiere y vendiere aya perdido y pierda qualeſquiera libros, moldes y aparejos que del huuiere, y mas incurra en pena de cinqueuta mil marabedis por cada vez que lo contrario hiziere: de la qual dicha pena, ſea la tercia parte para nueſtra Camara, y la otra tercia parte para el juez que lo ſentenciare, y la otra tercia parte para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nueſtro Conſejo, Preſidentes, y Oidores de las nueſtras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la Caſa y Corte, y Chancillerias, y otras qualeſquier Iuſticias de todas las Ciudades, Villas, y Lugares de los nueſtros Reynos y ſeñorios, y a cada uno dellos en ſu luridicion anſi à los que agora ſon, como à los que ſeran de aqui adelante que os guarden y cumplan eſta nueſtra cedula, y y contra ella no vayan ni paſen, ni conſientan ir, ni paſar en manera alguna pena de la nueſtra merced y de diez mil marabedis para la nueſtra Camara. Fecha en Madrid a quinze dias del mes de Octubre, de mil y ſeicientos y cinquenta y quatro años.

YO EL REY.

De ſu Mageſtad.

Por mandado del Rey mi ſeñor.

MARTIN DE VILLELA.

L*icencia à* ANDRE MENDO *de la Compania de IESVS para que pueda imprimir vn libro intitulado*, Iure Academico & Scholaſtico, *y priuilegio por dse años.*

I. Arteaga correg.

INGENIVM
BR
SVPERAT VIRES